00100619

BOMBAY BRANCH
OF THE
ROYAL ASIATIC SOCIETY.
TOWN HALL, BOMBAY.

Digitized with financial assistance from the
Government of Maharashtra
on 25 June, 2016

De Legibus et Consuetudinibus Angliae

by

H. de Brachton

(Bracton)

London. 1640.

00 i 37

00100619

Henrici de Bracton

DE

LEGIBVS ET
Conſuetudinibus Angliæ,
LIBRI QVINQVE: 100G10

IN VARIOS TRACTATUS DISTINCTI, 00-C-37

Ad diverſorum & vetuſtiſſimorum Codicum collationem, ingenti cura denuò Typis vulgati.

Quorum quid cuique inſit, proxima pagina demonſtrabit.

LONDINI,
Typis MILONIS FLESHER & ROBERTI YOUNG,
Aſſign: JOHANNIS MORE Armig.
M. DC. XL. 1640.

IN primo libro tractatur De Rerum diviſione.
In Secundo libro De Acquirendo rerum dominio.
In Tertio libro De Actionibus in primo tractatu.
In eodem libro De Corona in ſecundo tractatu.
In Quarto libro De Aſſiſis nova diſſeyſina in primo tractatu.
In eodem libro De Aſſiſis ultima præſentationis in ſecundo tractatu.
In eodem libro De Aſſiſis mortis anteceſſoris in tertio tractatu.
In eodem libro De Conſanguinitate in quarto tractatu.
In eodem libro De Aſſiſa Iuris utrum in quinto tractatu.
In eodem libro De Dote in ſexto tractatu.
In eodem libro De Ingreſſu in ſeptimo tractatu.
In Quinto libro De Breve de recto in primo tractatu.
In eodem libro De Eſſoniis in ſecundo tractatu.
In eodem libro De Defaltis in tertio tractatu.
In eodem libro de Warrantia in quarto tractatu.
In eodem libro De Exceptionibus in quinto tractatu.

T. N. Candido lectori. S.

IAM diu & ſæpe à multis legum noſtratium ſtudioſis, ut hic liber alicujus typographi honeſta opera in publicum prodiret vehementer optatum eſt. Rarus quidem & penes paucos, quaſi concluſus latuit. Ea vero quæ extiterunt exemplaria, frequenti & varia tranſcriptione, multorum & verborum atque etiam ſententiarum additione, quæ ab iis in quorum manibus hic author verſatus eſt ſuæ memoriæ adjuvandæ cauſa adnotata, & a deſcribentibus pro ipſius authoris verbis pravè uſurpata & inſerta ſunt, ſæpiſſimè autem indoctorum hominum & Latina ſaltem neſcientium ſcriptorum inſcitia (quod etiam pleroſque alios vetuſtos ſcriptores, in inculto illo & ſuperſtitionum & ignorantiæ pleniſſimo ſeculo contaminavit) vicioſa, diſſidentia alia ab aliis, omnia multis & inſignibus erroribus ſcatebant. Quo ſanè incommodo evenit, ut non ſine magna difficultate & ſumptu etiam, unum ex plurimorum collatione fidum exemplar collectum, recenſque integrum, poſt examinationem diligentem *multorum ſtudioſorum & doctorum* hominum opera factam, jam tandem deſcriptum ſit. In quo labore à quamplurimis bonis, eorumque etiam quibuſdam illuſtribus & honoratiſſimis viris, qui ſuos in hunc uſum libros libenter, & ut veriùs dicam ſtudioſè, accommodarunt (quibus eo nomine, Lector candide, plurimum omnes debemus) egregiè adjuti ſumus.

Agit vero hic author de Jure, quod Commune hujus Regni vocamus. Juſtiniani Inſtitutionum methodum, juris nempe civilis Romanorum quoque peritus, videtur ſibi ad imitandum propoſuiſſe, ac eadem fere ratione ad leges Anglicanas commodo & perſpicuo ordine tradendas progreditur. Quod ejus inſtitutum, illis quibus in hoc genere indigeſta confuſio ſemper diſplicuit atque multum indies & moleſtiæ & impedimenti objicit, non poteſt non eſſe inprimis & jucundum & utile. Videmus quantum pauci illi

libri quos eruditi nonnulli, non multi tamen, de Juris noſtratis argumentis vel Titulis (ut vocant) aliquot rectè & ordine non malo ædiderunt, quales ſunt Litletonus de tenuris, Fitzherbertus de Brevium natura, Stanfordus de Placitis Coronæ, & Regia Prærogativa, & ejus generis reliqui, ſtudioſis in hac facultate tyronibus adjumenti afferant. Quanto magis rectè diſpoſitam & perſpicuo facilique ordine ac methodo traditam totius hujus artis rationem atque epitomen ingenio noſtro & memoriæ, tam ad intelligendum & judicandum quod de omni hoc ſtudio ſentiri debet, quàm ad conſervandum & retinendum quod in eo ſumus aſſecuti, mirificè prodeſſe oportet? Sed de hoc plura dicere fruſtra erit: quòd ſe hoc opus ſua utilitate commendabit, ſatis eſto. Hoc tantùm te lector, ne vel magno tuo periculo erres, vel noſtra injuſta infamia pecces, neceſſariò admonendum cenſui.

Confectum eſt hoc opus ab illuſtri viro Henrico de Bracton, ſub ultima tempora Regis Henrici tertii, trecentis circiter abhinc annis, haud multò poſtquam Rex Johannes Regium diadema ſuo capite detractum Pontificio legato in manus tradidit, ſeque ipſum Pontificis poteſtati permiſit. Quo ex facto Romanus Pontifex, præter generalem illam quam in omnes Chriſtiani orbis in Europa principes prærogativam cum inſigni illorum injuria atque infamia ſuperbiſſimè exercuit, propriam ſibi quandam in Anglia juriſdictionem eo ipſo tempore vendicavit. Nihil igitur magnopere mirandum eſt, ſiquando hic ſcriptor in eccleſiaſticis cauſis pontificiam authoritatem (cui alioqui invictiſſimi etiam Imperatores & Reges ceſſerunt) coactus videatur admittere. Erat enim (ut omnibus perſpicuè conſtat) id vitium illorum temporum, & omnium tum prope communis error, cùm univerſis fere gentibus craſſiſſimæ tenebræ ſuperſtitionis & ignorantiæ obfuſæ eſſent, & tunc ferme extinctum humanarum traditionum multitudine Evangelii lumen nondum tantas fraudes & tam injuſtū pſeudo-apoſtolicæ tyrannidis imperium patefeciſſet. Nec ſanè poterunt tam obſcuri & quaſi faſcinati vel potiùs captivi tamque recentis temporis quæcunque dicta falſiſſimam illam ſimulationem antiquitatis, quam huic tyrannidi affingunt, multum juvare.

Itaque ſi fortè incides in ejuſmodi aliquid quod Pontificiæ favere authoritati videbitur (cujuſmodi apud hunc authorem loci certe perpauci occurrent, & ii quidem ipſi non modo non diſertè nec

evidenter

evidenter eum errorem confirmantes, ſed & qui commoda explicatione potius ad juſtam poteſtatem regum tuendam poſſint adduci) admonendus es lector, hoc ætati illi dandum eſſe,nec ob id iſtū noſtrum ſcriptorem magis rejiciendum vel premendum fuiſſe, quàm cæteros Annalium noſtrorū de cauſis forenſibus & actorum Parliamenti libros qui iiſdem temporibus æditi fuerunt, quámque etiam multos magni nominis & alioqui bonos theologos ejus ævi, qui publico ejuſdem univerſalis ferè ignorantiæ quaſi æſtu ac ſecundo flumine abrepti,non ſolùm Papali tyrannidi ſuccubuerunt, ſed & turpiſſimas hæreſes ab ipſius Papæ fontibus, vel potius ſentina, hauſtas Chriſti meritis cum ſumma blaſphemia adverſiſſimas, & contra Regum juſta imperia & Majeſtates quàm maximè proditoriè (ſi ita licet loqui) contumelioſiſſimas diſſeminarunt: Quorum tamen libri bona cum venia in manibus ſunt, neque id injuria: ſemper enim eorum temporum quibus vixerunt habenda nobis ratio eſt, ut legentibus quod rectè ſcripſerint commodo ſit: ſi quid vero erraverint,temporis ipſius,nempe erroribus obnoxii,& adhuc recentis,nec magnæ antiquitatis, conſideratio, tibi ad vitandos errores præſidio,illis ad excuſandos,pro aliquo patrocinio ſit. Nobis vero hæc proteſtatio noſtra pro æquiſſima defenſione habeatur, quod non eò ædidimus ut quicquam omnino per nos in vulgus ſpargatur,vel in falſiſſimæ tyrannidis papiſticæ aſſertionem, quam meritò abominamur: vel in juſtiſſimæ regiæ poteſtatis fraudem aut præjudicium, quam pro jure ſuo & officio noſtro humillimè & veriſſimè agnoſcimus: vel ad deceptionem tuam, lector,cui optimè conſultum volumus: Hoc tantum conſilio fecimus, ut tibi & Reipub.proſimus,& nequis, ſi quid immutatum vel omiſſum eſſet,Papicolis improbiſſimæ genti ad calumniam locus pateret.

Præterea lector, ſi quid,quod tum temporum pro lege habebatur, nunc recentiorum ſtatutorum ſanctionibus immutatum ſit,vel aliis de cauſis Juſtitiariorum opiniones ab antiqua ſententia receſſerint, memineris acta Parliamentorum conſulenda, præſentibus vivendum ſtatutis,præſentibus legibus obtemperandum: hujus,ut aliorum bonorum autorum, commodo ordine & rectè traditis ad tuam utilitatem fruendum. Vale.

T. N.

Varietates lectionis hujus operis ex fide duodecem librorum antiquorum deſcriptæ, quas his punctis ("") in margine libri annotatas repperies.

Fo.	*Ita legitur.*	*Aliter ſic.*
1	" Uſu armorum & præſidio.	Armorum podio
9	" Nativitatis ſuæ.	vicinitatis ſuæ
22	" ſive homagium	ſine homagio
24	" ſed ſicut	vel ſicut
36	" ſaccum cum brochia	ſellam cum brothio
40	" nihil jure	nihil in re
41	" domino vendente	domino tradente
59	" vel remaneat	nec remaneat
59	" non valebit	tunc valebit
59	" ſimplici confirmatione	ſimplici donatione
59	" licet juvari poſſit	licet juvari non poſſit licet injuriari poſſit
86	" ad covey & key	ad cofre & key ad cover & key
87	" ſaccum cum brochia	ſellam cum brothio
89	" aliquo modo	aliquo medio
98	" infra xiiij. annos	infra xij. annos
92	" in Kanc.	in Lanc.
92	" dos parapherna	dos paraphernalis
101	" poterunt renovari	poterunt revocari
101	" in contrarium	in contractu
115	" buſones	barones
116	" ſothale quandoque filctale	ſcothale quandoque Byldale quandoque Gildale
118	" illas habeat	illas tradidit
122	" Comites Paſeys	Comites Palentynes
124	" ante iterum	ante iter
124	" fridhburgo	fridithburgo
126	" audiri debet	audiri non debet
147	" de ſuperiori labro	deſuper balluro deſuper ballenro
147	" quædam diſpenſationes	quædam deſponſationes
150	" perere ut adiratam	perere ut indiratam
153	" Regis H. 46.	Regis H. 56.
177	" non habebit talis	habebit talis
181	" tamen alius ubi voluerit	cum alius noluerit
193	" pater ſuus liber	pater ſuus villanus
252	" hæreditatis reſtitutio	hæreditatis inſtitutio
340	" qualiter redimuntur	qualiter redduntur
340	" major præſens ſit	minor præſens ſit
351	" infra quartum diem	infra ſecundum diem
359	" mille & quadringenti	mille & quadraginta mille & ſexaginta
359	" quo ſummum planeta pervolvat circulum	quo ſuum planeta devolvat circulum
408	" facta æditione ſine ſcriptis	facta æditione in ſcriptis
441	" excommunicationem minorem & pœnam.	excommunicationem minorem & perpetuam.

INDEX

INDEX EORUM OMNIUM quæ in hoc opere continentur.

Liber primus, de Rerum diviſione.

Caput 1. fol. 1.

¶ *Quæ ſunt regi neceſſaria.*
Quòd ſola Anglia uſa eſt conſuetudine & jure non ſcripto.
Quæ cauſa inventionis hujus tractatus.

Cap. 2. fo. 1.

¶ *De Prohemio authoris.*
De materia hujus libri.
Quæ materia.
Quæ utilitas.
Quis finis.
Quis effectus.
Quòd ſapiens eſſe debet qui judicat.
Quæ ſit pœna male judicantis.

Cap. 3. fo. 2.

¶ *De principali tractatu, & primò Quid ſit lex.*
Quid eſt conſuetudo.

Cap. 4. fo. 2.

¶ *De Iuſtitia & Iure.*
Quid ſit Iuſtitia.
Quid ſit Ius, & quòd jus varias habet exceptiones.
Quid ſit Iuris prudentia.
Quid ſit æquitas.
Quæ ſunt Iuris præcepta.

Cap. 5. fo. 3.

¶ *Qualiter dividitur jus.*
Quid ſit jus publicum.
Quid ſit jus privatum.
Quid ſit jus naturale.
Quid ſit jus civile.
Quid ſit jus gentium.
Quæ deſcendunt & introducta ſunt ex jure gentium.
Quid ſit manumiſſio.

Cap. 6. fo. 4.

¶ *De prima diviſione perſonarum.*
Quid ſit libertas.
Quid ſit ſervitus.
Qualiter naſcuntur ſervi & qualiter fiunt.
Quis dici poſſit liber & quis ingenuus.
Qui dicuntur libertini.
Qui dici non poſſunt liberi nec computari inter liberos.

Cap. 7. fo. 5.

¶ *De ſecunda diviſione perſonarum.*
Cui comparari debet hermaphroditus.

Cap. 8. fo. 5.

¶ *De tertia diviſione perſonarum.*
De diverſis nominibus dignitatum.
Quid ſunt Ringæ.
Quid ſignificet gladius.
De dignitate Regis & quòd Rex non habet parem.

Cap. 9. fo. 6.

¶ *De quarta diviſione perſonarum, quòd aut eſt ſui juris aut alieni juris aut dubii.*
Qui ſunt ſui Iuris.
Qui ſunt alieni Iuris.
Qui ſunt in poteſtate patrum.

Cap. 10. fo. 6.

¶ *Qualiter diſſolvitur patria poteſtas & dominica.*
De quadam ſubdiviſione perſonarum quæ ſunt in poteſtate aliena.
Qualiter ſolvitur dominica poteſtas in ſervis fugitivis.

Cap. 11. fo. 7.

¶ *De diverſis conditionibus perſonarum tenentium in dominico domini regis.*
De liberis in manerio Regis.
Quòd ſub poteſtate domini ſunt liberi homines.

Cap. 12. fo. 7.

¶ *De rebus & rerum diviſione.*
Prima diviſio.
Secunda diviſio.
Tertia diviſio.
Quædam res ſunt communes ſecundùm diviſionem interius.
Quædam publicæ.
Quædam univerſitatis.
Quædam ſacræ & religioſæ quæ ſunt deo conſecratæ.
Quædam ſingulorum.
Quædam nullius.

Liber ſecundus, de acquirendo rerum dominio.

Caput 1. fo. 8.

¶ *Qualiter acquiruntur rerum dominia de Iure naturali ſive gentium per occupationem, & de feris beſtiis.*
De Piſcatione, venatione & apprehenſione & apium incluſione.
De manſuetis beſtiis & avibus.

Cap. 2. fo. 9.

¶ *De modo acquirendi per acceſſionem, & quid eſt alluvio.*
De inſulis natis in flumine.
De acceſſione quæ fit humana natura operante per adjunctionem ſpecierum.
De ædificiis quilibet.
De literis & picturis.
De acceſſione quæ fit divina natura & humana operante, & de planta.

Cap. 3. fo. 10.

¶ *De modo acquirendi per ſpecificationem.*
Item per confuſionem.
Item per inventionem.

Cap. 4. fo. 10.

¶ *De diverſis modis acquirendi ex jure civili.*
De quadam recapitulatione de quadam diviſione Rerum.
De Servitutibus.

Cap. 5. fo. 11.

¶ *De acquirendo rerum dominio ex cauſa donationis inter vivos.*
Quid ſit donatio.
Qualiter dividitur donatio.
Quis donare poſſit.
Quis donare non poſſit.
Cui donari poſſit.

Quæ res dari poſſit, & quæ non.
Quæ exiguntur ad hoc quod valeat donatio.
Breve ad inquirendum in quo ſtatu fuit donator quando fecit donationem.
Breve ſi donatur ſit compos mentis.
Breve de ſumonendo tenentem.
Quòd certa ſit res quæ dari debet.
Quòd donatio ſit gratuita & non coacta.
Quid ſit metus.

Cap. 6. fo. 17.

¶ *De diverſis modis donationum, quòd alia ſit ſimplex & pura & alia conditionalis vel ſub modo.*
Si fiat donatio ſub conditione.
Si ex facto præcedente vel ex cauſa.
Quòd conditio impedit deſcenſum ad proprios hæredes.

Cap. 7. fo. 20.

¶ *Si terra data fuerit baſtardo vel in maritagium.*
De dote uxoris baſtardi.
Si terra data fuerit in maritagium, videndum qualiter fiat donatio in maritagium.
Maritagium aliud liberum, aliud non.
Quòd maritagium revertitur pro defectu hæredum.

Cap. 8. fo. 24.

¶ *Si ſervis fieri poſſit donatio.*
Si fiat donatio ſervo ſub poteſtate domini ſui conſtituto.
Si fuerit donatio ei qui fuerit extra poteſtatem domini.
Si ſervus donac. facere poſſet an non.

Cap. 9. fo. 26.

¶ *Si fiat donatio alicui ad terminum vitæ donatoris vel donatorii, & de donatione facta ad terminum vitæ vel annorum.*

Cap. 10. fo. 27.

¶ *De donatione facta in liberam eleemoſynam.*
Quòd quis dare poſſit terram liberius quàm tenuit.

Cap. 11. fo. 28.

¶ *De donationibus factis pluribus ſimul ſive ſucceſſivè.*
Si pluribus baſtardis ſimul de concubina.

Cap. 12. fo. 29.

¶ *Si vir uxori donationẽ facere poſſit cõſtãte matrimonio.*

Cap. 13. fo. 29.

¶ *Si felo poſt feloniam donationem fecerit vel dimiſerit ad terminum.*

Cap. 14. fo. 30.

¶ *Si fiat donatio de re aliena.*

Cap. 15. fo. 31.

¶ *Qualiter in donationibus mutatur una cauſa poſſidendi in aliam cauſam poſſidendi.*
Si fiat donatio alicujus rei excepta aliqua parte.

Cap. 16. fo. 33.

¶ *De diſtinctione chartarum.*
De diſtrictione chartarum, alia regia, alia privatorum.
Quòd de chartis regiis non debent Juſtitiarii diſputare nec eas judicare.
Cùm res certa dari debeat, oportet quòd certa ſervitia veniant in compenſationem pro re data.
De verbis & clauſulis contentis in charta.
De ſervitiis & conſuetudinibus nominatis in charta.
Quæ ſervitia dicuntur forinſeca & quare.
De ſervitiis quæ nec dicuntur intrinſeca nec forinſeca, ſed concomitantia.
Quod tenem. et ũ dici debet ſocagiũ, & quod militare feodum.
De clauſula warrantiæ.
Quòd non obſtante homagio, poteſt quis excuſari à warrantia per clauſulã appoſitam in charta ne teneatur warranto.
De appoſitione ſigni, & de teſtibus.

Cap. 17. fo. 38.

¶ *De poſſeſſione, & quod non valet donac. niſi ſubſequatur tradic. & ideò videndum de diviſione poſſeſſionũ, & qualiter acquiratur poſſeſſio rerũ.*
Quid ſit poſſeſſio.
Qualiter dividitur poſſeſſio.

Cap. 18. fo. 39.

¶ *De traditionibus.*
Quid ſit traditio.
Qualiter fieri debet traditio, et quæ ſufficiunt ad traditionẽ.
Facta traditione, videndum quando donatorius incipit poſſidere, & quando donator dimittit.
Quòd ſolo corpore retinetur poſſeſſio.
Per quas perſonas acquiritur poſſeſſio.
Si de una re pluribus facta ſit donatio ſimul vel ſucceſſivè, quis præfertur.

Cap. 19. fo. 45.

¶ *Quibus modis amittitur poſſeſſio.*
Si ille cui datum eſt rem datã ulterius dare poſſet ſine præjudicio, & cum quis poterit dare terram alienam, quare non poterit dare propriam.
Quæ ſit donatio libera & quæ conditionalis.
Quid ſit libertas & quid ſervitus.

Cap. 20. fo. 49.

¶ *Qualiter quis uti debeat ſeyſina.*
Quòd non valet donatio, niſi donator totaliter ſe dimittat de re data & totaliter ſe teneat extra.

Cap. 21. fo. 51.

¶ *Qualiter amittitur poſſeſſio acquiſita.*

Cap. 22. fo. 51.

¶ *Qualiter acquiritur poſſeſſio per uſucaptionem.*
Qualiter acquiritur poſſeſſio Juris, quod tradi non poteſt legum uſu.

Cap. 23. fo. 52.

¶ *De acquirendo rerum dominio incorporalium, ſicut de Juribus, libertatibus & ſervitutibus.*
Qualiter quis uti debeat ſervitute in communia paſturæ.

Qualiter in jure præſentandi; & qualiter tráſfertur ſeyſina.
Quòd advocatio eccleſiæ cum aliquo tenemento transferatur quum dari debeat.
Quòd donatio de advocatione eccleſiæ valere non debet antequam donatór fuerit in poſſeſſione præſentandi.

Cap. 24. fo. 55.

¶ *De libertatibus, quis eas dare poſſit & quæ ſunt Regis.*
Quid eſt corona Regis.
De warennis & libertatibus conceſſis à domino Rege, qualiter poſſidentur & utantur.
Breve ſi quis alium vexaverit contra libertatem.
De intentione querentis proponenda.

Cap. 25. fo. 58.

¶ *De confirmationibus.*
Quid eſt confirmatio.
Quando quis poſſit confirmare, & quando valet confirmatio, & quando non.

Cap. 26. fo. 60.

¶ *De donationibus inter mortuos & mortis cauſa.*
De quibus rebus poterit quis condere teſtamentum.

Cap. 27. fo. 61.

¶ *De acquirendo rerum dominio ex cauſa emptionis.*
De arris datis.

Cap. 28. fo. 62.

¶ *De Locato & conducto.*
De uſu veſtimentorum.

Cap. 29. fo. 62.

¶ *De acquirẽdo rerũ dominio ex cauſa ſucceſsionis, & qualiter hæredes ſucceđũt parentibus.*
Quid ſit hæreditas.
Quis dici debeat hæres legitimus.
Qualiter illegittimi legittimãtur.
De præſumptionibus quòd partus debeat eſſe legittimus, eò quòd naſcitur ex uxore.

Cap. 30. fo. 63.

¶ *De ſtatu & differentia liberorum.*
De qualitate hæredum, qui propinqui ſunt & propinquiores & de eorum ſeyſina.
Quid faciat hæredem propinquiorem.

Cap. 31. fo. 67.

¶ *De gradibus ſucceſſionis & & parentelæ.*
De perſonis corũ qui aliis ſuccedere debent, & de ordine ſucceſſionis.
De hæredibus qui ſuccedũt non ex ſucceſſione ſed ſubſtitutione per modum donationis.

Cap. 32. fo. 69.

¶ *De partu ſuppoſito, & cùm uxor fecerit ſe prægnãtem cũ non ſit ad exhæredationem veri hæredis.*
Breve de vidẽdo mulierẽ ut ſciatur utrũ ſit prægnãs vel non.
Breve Conſtabulario quòd recipiat eam in caſtro ſuo.
Item quòd ad querelam hæredis videatur.
Itẽ quòd vic. faciat eam venire corã Iuſt. apud Weſtmonaſteriũ.
De præſumptione quia naſcitur ex uxore.
Breve de eo quod nutriverat aliquẽ in domo ut filiũ et hæredẽ qui nec eſt filius nec hæres.
Item cùm verus hæres moriatur infra ætatem, ſupponit cuſtos alium extraneum, vel ſi habeatur ſuſpitio quòd mortuus ſit, breve quod videatur.
Breve ſi hæreditas hæredis mortui debeat eſſe eſcbaeta domini regis.
Cùm talis mulier in judicio cõvicta fuerit vel confeſſa quòd prægnans non ſit, breve de faciendo ſeyſinam vero hæredi.

Cap. 33. fo. 71.

¶ *De hæredibus inſtituendis.*
Si fieri debet partitio inter hæredes.
De juſtitiariis conſtituendis ad partitionem faciendam.
De Iuſtitiariis conſtituendis ut interſint partitioni.
Breve cum partes elegerint aliquos de communi aſſenſu ad partitionem faciendam.
Breve alterius modi ſed de eodem, ubi partitio minus ritè facta eſt per alios.
Breve de eodẽ, ſed iſtud deberet præcedere proximo præcedens.
Breve de ſeyſina facienda cohæredibus; cùm convenerit inter eos de partitione.
Item aliud de eodem ſi particeps tenens cognoverit participi partem ſuam, & quod fiat extenſio.
Breve quòd quis eat ad capiendum ſacramentum de extenſoribus ſi facienda ſit extentio extra comitatum.
Breve ubi extenſores nihil fecerunt ad primum mandatũ.
Breve ſi milites venerint & Vic. negligens fuerit.
Breve ſi extentio minus ſufficienter facta fuerit.
Breve interlaqueatum ubi milites de duobus cõitatibus convenire debent ad faciendam extenſionem.
Breve de eodem.
Breve de querela filiæ primogenitæ & participis quæ non habet rationabilem partẽ ſuam nec æſnetiam, & de partitione rationabiliter facienda per milites.
De habendis corporibus extenſorum ad certificandum.

Cap. 34. fo. 75.

¶ *De officio extenſorũ, & qualiter debet extendi advocatio eccleſiæ.*
Breve vic. de ſeyſina facienda cohæredibus poſt partitionem.

Cap. 35. fo. 77.

¶ *De homagiis faciendis & capiendis.*
Quid ſit homagium, & qualiter trahatur.
Quis teneatur homagiũ capere.
Quis teneatur homagiũ facere.
Item quando & quotiens homagium faciet.
Item de quibus rebus.
Per quas perſonas.
Qualiter & per quæ verba.
Itẽ qualit. ſacramẽtũ fidelitatis

Quæ

Quæ ſunt inquirenda & terēda in ſacramento fidelitatis.
Quis effectus homagii.
Qualiter homagiū diſſolvatur & extinguatur. Item caſus de Wil. de moriſco in Hybernia.
Si dominus poſſit attornare homagiū & ſervitiū tenentis contra voluntatem tenentis.
Si dominus captionem homagii tenentis ſui differat vel recuſet per malitiam.
Si tenēs propria autoritate divertat ſe ad alium, relicto domino ſuo, & faciat ei homagium.
Si dominus medius cum ſervitium receperit à tenente ſuo non acquietaverit eum verſus ſuperiorem dominum.

Cap. 36. fo. 84.
¶ *De releviis dandis.*
Quid ſit rationabile relevium.
Quis teneatur ad relevium.
Quibus teneatur.
Item quotiens.
Item quando.
De quibus rebus. Item quietātia cuſtodiæ & relevii.
Si de ſokagiis dari debeat relevium, vel quid, & quod de ſokagio datur redditus duplicatus pro relevio.
Si de feodi firma vel quid.
Nota de herietto.

Cap. 37. fo. 86.
¶ *De cuſtodia hæredum.*
Item de ætate hæredū & quòd de feodo militari in ſokagio poteſt & debet reſpondere ſicut petere.
De ætate fœminæ.
Si plures ſint domini capitales & unus tenēs ad quē pertinet maritagium hæredis.
Quòd maritagium pertinet ad antiquiorem feoffatorem.
De hærede Sockmanni ſub cujus cuſtodia eſſe debet.

Cap. 38. fo. 88.
¶ *De maritagiis hæredum, & ad quem pertinere debeat maritagium.*
Si plures & diverſæ hæreditates ſint alieni deſcendentes tā ex parte patris quàm ex parte matris.
Quando feodū alicujus deliberatur quòd ad dominū pertineat maritagium hæredis.
Cùm plures ſint domini capitales, tam ex parte patris quàm ex parte matris.
Cùm autem maritagium petatur, refert quis fuerit in ſeyſide hærede, utrum dominus vel extraneus.
Ad quem pertineat maritagiū de Sokagio.
Proviſio ſi quis hæredem ſubtraxerit.

Cap. 39. fo. 91.
¶ *De donationibus propter nuptias ob cauſam dotis, dotis conſtitutione, & quid eſt dos.*
Quæ eſt rationabilis dos.
Quis poſſit dotem conſtituere.
Item quando & ubi.
Quot ſint ſpecies dotis.
Item de qua re.

Cap. 40. fo. 95.
¶ *Quòd uxor vidua remanere debet in capitali meſuagio per quadraginta dies poſt mortē viri, donec dos ſua fuerit ei aſſignata, & de dotis aſſignatione poſt mortem viri.*
Qualiter dos fuerit ei aſſignanda.
Qualiter advocatio eccleſiæ transferatur in dotis aſſignationem & qualiter non, & quòd aliud eſt dare eccleſiam & advocationem eccleſiæ.
Quòd dos libera eſſe debet.

Liber tertius de Actionibus.

Cap. 1. fo. 98.
¶ *De actionib: & quid ſit actio.*
Unde oriatur.

Cap. 2. fo. 99.
¶ *Quid ſit obligatio & qualiter contrahatur.*
Quid eſt ſtipulatio.
Si fiat ſtipulatio ſub cōditione.
Facta ſtipulatione deducitur. Item loca.
Quid ſit judicialis ſtipulatio.
Si res plures in ſtipulationem deducantur.
Quis non poſſit ſtipulari.
Cauſæ quare inventæ fuerunt ſtipulationes & obligationes.
De obligationibus quæ naſcuntur quaſi ex contractu.
De traditione & junctura.
Per quas perſonas acquiritur obligatio.
Quibus modis tollitur obligatio
Oriuntur obligationes ex delicto vel quaſi.

Cap. 3. fo. 101.
¶ *De prima diviſione actionū.*
Quæ ſunt actiones perſonales.
Quæ ſunt actiones in rem de re mobili.
Quæ ſunt in rem de re mobili, & quòd oportet opponere precium de re petita.
Quæ ſit actio mixta.
Quòd quædam conceptæ ſunt in ſimplum & ſic.
De actionibus civilibus in rē.
De actionibus civilibus in perſonā qualiter naſcuntur.
De poſſeſſoria hæreditatis petitione, quæ dici poſſit aſſiſa novæ diſſeyſinæ.

Cap. 4. fo. 103.
¶ *Cui competant actiones quæ oriuntur ex maleficiis, & cōtra quem.*
Cui actio injuriarum competit & contra quem.
Cui actio quod metus cauſa, & contra quem.
Cui & contra quem competat interdictum quòd vi aut clā.
Cui & cōtra quē cōpetat interdictū de Itin. actuq; privato.
De interdicto quorum bonorum.
Alia diviſio actionum ſi plures competant ſuper una re & una fuerit electa.
Si quis ſe retraxerit ab una cum fuerit electa.
Actionum tertia diviſio.

Cap. 5. fo. 104.
¶ *Ubi terminari debeat actiones criminales.*

Cap.

Cap.6.fo.104.
¶ *De generibus pœnarum quibus homines aſſiciuntur propter eorum iniquitates.*
Cap.7.fo.105.
¶ *Ubi terminandæ ſunt actiones civiles.*
De diverſitate juſtitiariorum.
Quæ placita immediatè placitari & terminari debent in curia domini & rationes quare.
Cap.8.fo.106.
¶ *Ubi & coram quibus perſonis proponendæ ſunt actiones & terminandæ.*
Quid ſit judicium & in quibus conſiſtit, & quòd judiciũ judicis conſiſtit in tribus.
Quòd quadruplex eſt munus.
De poteſtate judicis.
De diviſione juriſdictionum ſacerdotii & regni.
Cap.9.fo.107.
¶ *De regimine juriſdictionis quæ pertinet ad regnum.*
De ſacramento quod rex facere debet in coronatione.
Ad quod rex creatus ſit in ordinaria juriſdictione.
Cap.10.fo.107.
¶ *De juriſdictione delegata quæ ad juſtitiarios pertinet.*
De differentia juſtitiariorum.
De poteſtate juſtitiariorum.
Qualiter & quandò finiatur eorum poteſtas & juriſdictio.
Cap.11.fo.108.
¶ *Qualiter conſtituendi ſunt juſtitiarii ad itinerandum de Comitatu in Comitatum generaliter ad omnia placita vel ſpecialia.*
De Sacramento quod juſtitiarii facient cùm juſtitiariam receperint.
Breve uni eorum clauſum.
Breve omnibus juſtitiariis ſimul quod erit eorum warrantus, & publicè legetur in Comitatu patens.
Breve de eodem omnibus juſtitiariis ſimul patens.
Breve clauſum vic. quod venire faciat coram juſtitiariis omnia placita.
Breve de generali ſummonitione clauſum.
Breve cum ipſi juſtitiarii fecerint ſummonitionem nomine proprio & per breve ſuum.
Item omnibus quatuor juſtitiariis ſimul ubi conſtituuntur ad quædem ſpecialia & non ad omnia placita.
Breve clauſum vic. quòd venire faciat aſſiſam.
Si autem conſtituantur quatuor milites juſtitiarii ad unicam aſſiſam capiendam novæ diſſeyſinæ.
Breve de eodem vic. clauſum quòd venire faciat aſſiſam.
Si juſtitiarius banci ſolus conſtituatur quod aſſumat.
Breve vic. clauſum de eodem.
Breve ſi de banco transferatur aſſiſa uſque ad comitatum ad certos juſtitiarios.
Breve clauſum de eodem vic. dirigendum.
Si aſſiſa transferatur à quatuor juſtitiariis uſque ad iter juſtitiariorum extra comitatũ cùm in comitatu incepta fuerit.
Breve de conſuetudinibus juſtitiariorum ad inquiſitiones faciendas ſuper contetionibus ad querelam.
Breve vic. clauſum ſuper eodem.
Cap.12.fo.112.
¶ *De modo & ordine proponendi actiones coram juſtitiariis & de eorum officio.*
Breve ne quis implacitetur ſine brevi & præcepto domini regis.
De ordine actionum.
Quòd prius agendum eſt ſuper poſſeſſione quàm ſuper proprietate.
De actionibus vi bonorum raptorum.
De ordine actionum in triplici.

Tractatus ſecundus, De Corona.

Cap.1.fo.115.
¶ *Qualiter procedere debent juſtitiarii in Itinere ſuo & quo ordine.*
De ſacramento xii. militum electorum ad dicendum vere dictum in placitis coronæ.
Capitula de quibus xii. reſpondere debent.
Cap.2.fo.117.
¶ *Breve de generali ſummonitione in Itinere juſtitiariorũ itinerantium apud Shipwey in comitatu Kanc. infra libertatem quinque portuum. Item capitula.*
Breve vic. Norff. & Suff. quòd ſciri faciat hominibus in Iermewe & Donewiz.
Cap.3.fo.118.
¶ *De crimine læſæ Majeſtatis & ſuis ſpeciebus.*
De crimine falſi & ſuis ſpeciebus.
De occultatione theſauri inventi.
Quid eſt Theſaurus.
Quid ſit wreckum & de groſſo piſce, s. Sturgione & balena.
De aſſiſis regni juratis ſi non obſerventur.
Cap.4.fo.120.
¶ *De crimine homicidii & qualiter dividitur.*
Quid ſit homicidium.
Cap.5.fo.121.
¶ *De officio Coronatorum circa homicidium.*
De inquiſitionibus ubi occiſus fuerit.
De attachiando culpabiles.
Si in campis vel in boſcis.
Si notus vel ignotus.
Si occiſor fugiat.
De ſubmerſis.
Quæ ſunt deodanda.
Cap.6.fo.122.
¶ *De officio Coronatoris in theſauris inventis.*

Cap.7.fo.122.
¶ De officio coronatorum in raptu virginum.
Cap.8.fo.122.
¶ De officio Coronatorum de pace & plagis.
De officio vic. in appello de pace & plagis amenſurandis.
Si plaga periculoſa ſit, ponantur appellati in priſonam nec ſunt per plegios dimittendi, ſed videndum in cujus priſona ſunt cuſtodiendi, s. in priſona illius qui habet poteſtatem judicandi.
De probatore & ſocke et ſacke.
Quod priſones non debent de terris ſuis diſſeyſiri ſed inde debent ſuſtentari.
De inquiſitione facienda utrũ appellati ſunt odio & atia.
Breve de inquiſitione.
Si per inquiſitionem culpabilis inveniatur.
Si non ſit culpabilis, dimittatur per plegios.
Aliud breve de eodem.
Si captus infra libertatem & dilata fuerit deliberatio et captor attachiatur, quòd ſit ad reſpondendum quare talem cepit et impriſonavit.
Cap.9.fo.123.
¶ De Clerico impriſonato.
Cum in curia Chriſtianitatis defecerit in purgatione, et ſi apoſtata fuerit.
Breve ſi ordinarius noluerit ei purgationem inducere cum ſit ei liberatus.
De cuſtodia reorum qui ſunt in priſonam mittendi et qui per plegios dimittendi et de carceris fractione.
Cap.10.fo.124.
¶ De criminoſis qui ſtatim fugiunt poſt feloniam, et tunc qualiter ſecta fieri debeat poſt tales, et quorum quidam ſunt in franco plegio et quidam de manupaſtu alicujus.
Quòd prima nocte dici poterit uncuth, ſecunda vero guſt, tertia nocte hoghene hyne.
Cap.11.fo.125.
¶ Qualiter reus criminoſus ſit requirendus, et ſi non veniat qualiter utlagandus.
Cum malefactor fugã ceperit, qualiter interrogandus erit in comitatu, et de comitatu in comitatũ, et qui ſequi debeant et poſſunt.
In quibus mulier habet appellum.
Quis utlagari poſſit et debeat.
Quòd aliquis non poſſit utlagari qui infra duodecem annos fuerit, et quòd fœmina nõ poteſt utlagari ſed weyviari.
Qualiter quis ſequi debeat, et quot comitatus.
De ſecta non ritè facta.
Si ſectam reſumere voluerit, ſine ſecta non procedatur ad utlagationem.
Cap.12.fo.126.
¶ De cauſa utlagationis vera et præſumptiva.
Si vulneratus curari noluerit cùm poſſit.
Item cauſa præſumptiva.
Si nulla ſubfuit cauſa.
Si cauſa non ſit periculoſa.
Si quis fuerit utlagatus ob nullam cauſam vel minus rationabilem, ei gratia eſt major quantum ad inlagationem
Item poteſt utlagatio pronunciari nulla, et fiat breve regis ſuper hoc et nulla dici poterit multis rationibus.
Quæ dici poterit nulla et quibus rationibus, quia minus ritè facta.
Item tam ille de fortia quam ille de facto fugerint, et utlagatur quis tam propter factũ quã propter fortiã et è cõtrario
Qualiter et quando pronuntiari debet utlagaria de facto et quando de fortia, an ſtatim et eodem die diverſa opinio.
Si ille de forcia præſens ſit et ille de facto fugerit, vel ſi uterque.
Si quis in quarto comitatu velit manucapere non audietur
Ille de fortia non eſt interrogandus donec factum convincatur.
Cum autem uterque præſens fuerit et ille de facto convictus, qualiter ſit procedendũ contra illum de forcia.
Cap.13.fo.128.
Quid utlagatus foriſfaciat per utlagationem et quòd utlaugh dicitur frendleſman.
Cum utlaugh qui ſcienter talem receptaverit.
Si fugerit et ſe defenderit.
Si nõ fugerit nec ſe defenderit.
Quòd ſola fuga non inducit.
Foriſfacit quæ juris ſunt.
Item foriſfacit Actionem.
Item diſſolvit donationes, venditiones & omnes contractus & obligationes.
Quòd quædam catalla ſua ſunt domini regis.
Si terram liberam habuerit ſtatim capiatur in manum domini regis per unum annũ & unum diem.
Cum autem poſt annum & diẽ terra non fuerit domino capitali reſtituta, ad querelã veri domini fiat vic. tali breve.
Facta inquiſitione de reſtituenda terra domino capitali.
Aliud breve de eadem de reſtituenda terra.
Si terra data in maritagium cum filia alicujus de hæreditate materna extiterit in manu domini regis per annum & diem per feloniam quam vir ipſius filiæ fecit, breve de reſtituenda.
Breve ſi rex alienaverit infra terminum ſuũ vel ballivi ſui.
Itẽ aliud breve de eadẽ materia.
Quòd nunquam revertetur terra ad dominum capitalem niſi felonia convicta fuerit.
Si felo ante feloniam convictam obierit.
Si donationem fecerit ante feloniam convictam vel poſt.
Item non valet felonis generatio nec ad hæreditatem paternam

terram vel maternam habendam.

Exemplum de filio ſenatoris.

Quòd nihil foriſfacit quis antequàm fuerit convictus.

Diverſa opinio Martini de Pateſhull *et* Stephani *de* Segrave *de hæreditate mulieris.*

Cap. 14. fo. 131.

¶ *De inlagatione, qualiter utlagati poſt utlagariam ex cauſa mittuntur ad pacem.*

Breve quòd dominus Rex perdonat fugam et utlagariam omnibus ballivis dirigendum à tempore ſuo. Aliud quòd Rex perdonat (quantum ad ipſum pertinet) utlagariam à tempore patris ſui.

Item quòd Rex perdonat utlagariam, quia tempore quo appellum factum fuit, ipſe appellatus in alio, appellatus fuit de eadem roberia.

Si quis falſò coram juſtitiariis fuerit indictatus et poſtea ſe reddiderit priſonæ domini Regis, et remittit Rex utlagariam.

Si ille qui interfici debuit ſanus et vivus redierit.

Breve de eo qui interfici debuit ſi ſanus et vivus revertatur.

De inlagatione et ad quæ reſtituatur inlagatus.

Quòd judicanda erit cauſa primo ante inlagationem per quam fuit utlagatus, ut faciliùs admittatur ad pacem ſecundùm cauſam utlagationis.

Si nulla cauſa ſed infortunium ſine felonia.

Si nulla omninò cauſa.

Non reſtituitur quis niſi tantū ad pacem.

Quid felo foriſfaciat ſive utlagatus.

Item reſtituuntur legi maximè in criminalibus quòd ipſi aliis reſpondeant et alii ipſis non, in civilibus vero ipſi aliis.

Quòd Rex remittit eis ſuam ſectā ſine præjudicio aliorum.

Quòd oportebit quòd verſus ipſum loquatur per verba appelli.

Item ſi antenatus filius ex pluribus feloniam fecerit in vita patris & fuerit utlagatus in vita patris.

Cum utlagatus captus fuerit non alicui licitum eſt eum interficere niſi in ipſa captione ſe defendat.

Quòd aliquando poteſt dominus Rex de gratia ſua vitam concedere reſtitutis.

Cap. 15. fo. 134.

¶ *De homicidio quod palam et pluribus aſtantibus perpetratum eſt, & poſtea de homicidio quod nullo præſente perpetratum eſt & quod dicitur murdrum.*

Quid ſit murdrum.

Quæ cauſa inventionis murdrorum.

Quid dicitur murdrum.

Qualiter patria excuſatur à murdro.

Si interfector captus fuerit com. nullum erit murdrum.

Item qualiter debet Engleſcheria præſentari ſecundū conſuetudinem diverſorum comit.

Cap. 16. fo. 135.

¶ *Si malefactores fugiunt ad eccleſiam qualiter debeant regnum abjurare ſi cognoſcant latrocinium & feloniam.*

De ſacramento qualiter debent regnum abjurare.

Quòd non debet morari in eccleſia ultra quadraginta dies, ſi velit quid tunc agendū ſit.

De diviſione exiliorum.

Cap. 17. fo. 136.

¶ *De homicidio per infortunium & caſuali.*

Cap. 18. fo. 136.

¶ *De illis qui capti ſunt quòd non debent ſpoliari bonis ſuis ſed debent inde ſuſtentari.*

Breve quòd de bonis ſuis ſuſtentantur.

Qualiter captus produci debet corā juſtic. et quare juſtic. examinare debent in duello injungendo & judiciis.

Vadiatio duelli et ſi appellatus victus fuerit vel appellans.

Ne quis extraneum hoſpitetur niſi de clara die.

Cap. 19. fo. 137.

¶ *De quibus loqui debeat appellans.*

De appello de morte hominis.

Quòd poſſunt plures appellari ſicut unus de morte alterius.

Verba appelli de morte fratris vel alterius.

Item appellum de fortia.

Qualiter debent appellati defendere.

Si duellum declinare noluerit per hoc quòd tranſit ætatem.

Si omnes concurrunt qui jungunt appellum, ſtatim vadiatur duellum.

Si plures appellaverint unum ſed de diverſis factis, ſicut de diverſis plagis.

Si ante duellū percuſſū omnes appellantes mori contingat.

Si autē appellat. victus fuerit de facto, tūc demū procedatur verſus alios de fortia & de præcepto.

Si plures unū appellaverint de morte alicuj. de plurib. plagis

Si unus plures appellaverit de diverſis plagis mortalibus.

Cap. 20. fo. 139.

¶ *Quòd appellatus det vadium defendendi & appellans det vadium diſrationandi. Item de exceptionibus contra appellum.*

Quòd quædā ſūt exceptiones quæ generales ſunt ad omnia placita, quædā ſpeciales et diverſæ ſecundū diverſitatem placitorum et appellorum.

Prima exceptio & generalis in omni appello de ſecta, ſi bene & ſecundum legem terræ facta ſit.

Si de recordo inter juſt. cōtētio habeatur, tūc quid agēdū ſit.

Contra appellum poterit excipere appellatus exceptiones contra appellum.

Cap.

Cap.21.fo.14[?].
¶ De duelli vadiatione, cùm nulla ſit exceptio, tunc ſtatim vadietur duellum.
De forma ſacramenti.
Facto ſacramento ex utraque parte committatur defenſor duobus militibus.
De ſacramento faciendo in cāpis.
De banco domini regis.
Si appellatus victus fuerit.
Si appellans in campo ſe retraxerit.
Cùm omnes de facto convicti fuerint, tunc procedatur contra eos de forcia, & de ſacramento ab appello faciendo.
De ſacramento faciendo ab appellante.
Si appellans de facto victus fuerit vel ſe retraxerit, illi de fortia liberantur.
Si primo appellans de facto mortuus fuerit vel defaltam fecerit, dominus rex poteſt procedere ex officio.
Item defendit.quis ab appello propter mahemium & quia tranſit ætatem.
Si mulier per vim oppreſſa.
Cap.22.fo.141.
¶ De indictatis per famam patriæ ex ſuſpitione.
Qualiter juſtic.debeat examinare.
Quòd omnes à jurata amoveantur quos appellatus ſufficienti habet ratione ſuſpectos.
Quòd villatæ jurabunt per ſe vel omnes ſimul erectis manibus.
Verba quæ à juſtitiariis procedenda ſunt poſt ſacramentū factum.
Generalis obſervantia in ſacramētis corā juſtic.faciendis
Cap.23.fo.143.
¶ De appello de pace & plagis factis contra pacem & de verbis appelli & de modo appellandi & defendendi.
& de modo defendendi & diſrationandi.
De exceptionibus contra hujuſmodi appellum.
Item quid dicetur de eo qui virilia abſcidit alicujus.
Cap.24.fo.144.
¶ De appello de plagis & mahemio & de modo appellandi & defendendi.
De exceptionibus contra hujuſmodi appellum.
Quid dici debeat mahemium.
Quid ſit deformitas & non mahemium.
Cap.25.fo.145.
¶ De appello de pace & impriſonamento, et de verbis appelli & de modo appellandi & defendendi.
De exceptionibus contra hujuſmodi appellum.
Qualiter in appello iſto agi poterit civiliter vel criminaliter cū adjectione feloniæ vel non.
Cap.26.fo.146.
¶ De actione criminali ſic de pace & roberia & de appellis & de modo appellandi & defendendi.
De appellis de felonia & pace regis & de verbis appelli & defendendi & reſponſione appellati.
Cap.27.fo.146.
¶ De appello de iniqua combuſtione & roberia modo appellandi & defendendi.
Cap.28.fo.146.
¶ De appellis de raptu virginum.
De verbis appelli mulieris querentis de raptu & defenſione appellati.
De exceptione contra appellum
Si appellatus per patriam fuerit convictus quæ pœna ſequatur.
De appellatis de fortia.
Cap.29.fo.148.
¶ In quibus mulier habet appellum.
De appello de morte viri ſui.
Cap.30.fo.148.
¶ De appellatis attachiandis.
Breve de attachiando.
Aliud breve ad idem de eadē.
Breve de faciendo venire appellum coram juſtic.
Aliud breve ad idem de eodem, & niſi inveniatur, quòd utlagetur & interrogetur de comit.in comit.
Breve quod tradatur per ballivum.
Breve de ſummonendo appellum coram domino rege.
Breve ſi appellum factum fuerit immediatè coram rege.
Breve vic.de faciendo recordū in comit.coram cuſtodibus.
Aliud breve de eodem vic.
Cap.31.fo.150.
¶ Si quis fecerit feloniam de ſeipſo.
Cap.32.fo.150.
¶ De actione furti & quid ſit furtum.
Quot ſpecies furti.
De appello de latrocinio.
Si defendat, vadietur duellum.
Si appellatus patriam elegerit.
Breve de faciendo venire warrantum per auxilium.
Si warrantum vocaverit per auxilium curiæ breve de venire faciendo warrantum.
Si furtum in manu alicujus inveniatur.
Si uxor teneatur ex furto viri
Si uxor cum viro convicta fuerit.
Si civiliter prægnans fuerit damnanda.
Cap.33.fo.152.
¶ De furto manifeſto & probatore cognoſcente.
Breve quòd rex dat juſtic.poteſtatem concedendi probatori vitam & membra.
Quòd vic. attachiet eos quos probator appellaverit.
De capiendo appellatum per probatorem qui ſe cognoſcat eſſe latronem.
Cap.34.fo.152.
¶ Cùm præſens fuerit appellatus qualiter probator proponere debet intentionem & appellum ſuum, & de modo defendendi.
Quòd appellat.primò juret per

verba

negativa, & poſtea juret appellans per verba affirmativa.
Si autem defenſionem non ſuſceperit in propria perſona ſed excipiat & judicium petat, ſi contra talem cognoſcentem ſe eſſe latronem.
Si probator fecerit quod promiſit teneatur ei conventio & ſic in fine abjuret regnum.
Si Comitatus vel curia alicujus petentis appellum tenuerit de probatore, veniat recordũ ad curiam Regis per hoc breve.
Item breve vic. quod probatorem habeat coram rege. & omnes quos ipſe appellaverit de ſocietate, quia plures fortè propter appellum probatoris ſe ſubtrahunt.
Si autem appellati venerint & finem fecerint quòd redire poſſunt & eſſe ſub plegiis.
Ubi quis appellatus per patriam fuerit deliberatus quòd habeat cattalla ſua.
Breve de replegiando aliquem quem talis cepit & captum detinet.

Cap.35.fo.154.

¶ *Quòd nemo poteſt curiam ſuam habere de probatore vel latrone cognoſcente. Item quæ placita pertineant ad curiã & quæ ad comitatum & de libertatibus ſingulorum.*

Cap.36.fo.155.

¶ *De minoribus & levioribus criminibus quæ civiliter intentantur.*
Qualiter quis patitur injuriã propter ſuos.
In quibus caſibus ſervi habent perſonam ſtandi in judicio contra dominos ſuos.
Quòd atrox injuria æſtimatur multis modis.

Cap.37.fo.155.

¶ *De vetito namii.*
Si vero captio fuerit juſta.
Si querens queratur de utraq; ſcil. captione & detentione.
Si dominus poſt legem vadiatam defaltam fecerit.
Quòd non poteſt quis aliquid dedicere de recordo adverſarii
De officio vicecomitis.
Breve de attachiando quare cepit averia & fugavit extra comitatum.
Cùm vicec. vel ſerviens Regis viſum habuerit de averiis ſine impedimento.
De reſponſione captoris quòd juſtè, quia in damno ſuo.
Si lex vadiatur ex utraque parte ita quòd querens dicat quòd juſtè.
Item ſi captor dicat quòd juſtè.
Si ſerviens alicujus ceperit averia alicujus in abſentia domini ſui.
Cùm averia alicujus ſemel fuerint per judicium deliberata & iterum capta, breve quòd deliberentur.

Liber quartus de aſſiſis novæ diſſeyſinæ.

Cap.1.fo.159.

¶ *De diviſione poſſeſſionum.*

Cap.2.fo.160.

¶ *De poſſeſſione quæ nuda eſt vel dicitur.*
De terra quæ reverti debet ut eſchaeta tanquam ad capitalem dominum pluribus rationibus.
Si quis ſe intruſerit in terram aliquam & quæ reverti debet
Item quo warranto ſe intruſit.
Breve de intruſione.
Item quare ſe intruſit.
Si quis poſt mortem uxoris ſuæ ſe tenuerit in poſſeſſione.
Breve de attachiando.
Item adhuc de intruſione.
Item ſi duobus facta fuerit donatio & de intruſione.

Cap.3.fo.161.

¶ *Qualiter amiſſa poſſeſſio per vim injurioſam per aſſiſam novæ diſſeyſinæ reſtituatur & de qualitate diſſeyſinæ.*

Cap.4.fo.162.

¶ *De violenta diſſeyſina. i. de ſimplici violẽtia & ſine armis*
Item de vi & vi armata, & quid eſt vis.
Quòd pluribus modis dicitur vis.
Quæ dicuntur arma.

Cap.5.fo.162.

¶ *De primo remedio poſt diſſeyſinam & ubi incontinenti licet rejicere et quomodo et quando.*

Cap.6.fo.164.

¶ *Quòd oportet de neceſſitate ad ſuperiorem recurrere ubi non poterit diſſeyſitus per ſe diſſeyſitorem ſuum incontinenti rejicere et fiat ei ibi breve de nova diſſeyſina.*
In quibus locum habet hujuſmodi aſſiſa.
De triplici effectu hujuſmodi aſſiſæ.

Cap.7.fo.165.

¶ *Cui competit aſſiſa.*
Si facta fuerit donatio viro et uxori ſimul qui habent quaſi jus unum vel aliis duobus ſimul in communi.

Cap.8.fo.166.

¶ *Si fiat diſſeyſina pluribus in re communi.*

Cap.9.fo.167.

¶ *De eo qui eſt in poſſeſſione nomine alieno et cui non competit aſſiſa.*

Cap.10.fo.170.

¶ *Contra quem non competit aſſiſa et quibus modis quis incidat in aſſiſam.*

Cap.11.fo.172.

¶ *Contra quem non competit aſſiſa.*
Si quis nomine domini ſui fecerit diſſeyſinam.

Cap.12.fo.174.

¶ *Cui fieri debet querela.*

Cap.13.fo.175.

¶ *Quando fieri debeat querela.*

Cap.14.fo.175.

¶ *Si res diſſeyſita poſt diſſeyſinam ad alium transferatur per diſſeyſitorem unum vel plures.*

Cap.15.fo.177.

¶ *Si res diſſeyſita ad alium*

transferatur poſt diſſeyſinam per diſſeyſitorem unum vel plures.

Cap. 16. fo. 179.

¶ *Audita querela rex, mittat breve ſuum vic. de modo impetrationis brevis novæ diſſeyſinæ.*
Forma brevis de nova diſſeyſina.
De officio vic. cùm acceperit breve.
De viſu faciendo.
De quibus rebus, & qualiter fieri debet viſus.
Si de redditu provenicnte de camera.
Si de recordo.
Quòd multiplex poteſt eſſe diviſa inter vicinos.
De viſu faciendo.
De ſummonitione facienda diſſeyſitoribus attachiatis.

Cap. 17. fo. 182.

¶ *Si diſſeyſitor cùm attachiatus fuerit debeat habere rationabilem ſummonitionem, & de modo recedendi ſive retrahendi ſe de placito.*
Caſus de Priore de Kynelworth & Waltero de Inſula.

Cap. 18. fo. 183.

¶ *De interrogationibus faciendis cùm partes comparuerint in judicio, & de officio juſticiarii in hujuſmodi placito.*
Item de interrogationibus faciendis.

Cap. 19. fo. 184.

¶ *Factis interrogationibus à juſtic. à querente, inquirendum erit à tenente ſi aliquid ſciat dicere quare aſſiſa debeat remanere, & de captione aſſiſæ.*
Exceptio contra juratores.
De forma ſacramenti in aſſiſa novæ diſſeyſinæ.
Si juratores ſunt ſibi invicem contrarii,
De veredicto juratorum.
Quòd ſacramentum habet in ſe tres comites.
Quæ debent reſtitui diſſeyſito.
De pœna diſſeyſitoris multiplici.
Qualiter juſtic. inquirere debent de damnis.

Cap. 20. fo. 187.

¶ *De exceptionibus. Exceptio contra breve ſive contra juriſdictionem.*
Quæ exigantur ad hoc quòd procedat aſſiſa.
De exceptionibus contra breve.
Quòd error multiplex eſt.
De errore circa perſonam ſive circa corpus ſive circa officium.
De errore circa nomen & dignitatem.
De errore circa ipſam rem.
De errore circa cauſam.
De errore circa locum.
Exceptio ſi breve fuerit deperditum.
Quando tenere debet breve in perſona ſucceſſoris quod impetratum eſt verſus prædeceſſorem.

Cap. 21. fo. 190.

¶ *Exceptio contra perſonam querentis, & imprimis de ſtatu.*
Si ſervitus objiciatur.
De exceptione & de ſtatu querentis. ſ. de villenagio.
Cui competit exceptio villenagii.

Cap. 22. fo. 194.

¶ *De quibuſdam caſibus ſpecialibus tangentibus materiam præcedentem.*

Cap. 23. fo. 195.

¶ *Quis injuſtè poſſidet & quis non.*
Exceptio de hoc quod dicitur in brevi, injuſtè diſſeyſivit.
De exceptione villenagii cùm ſervus fuerit diſſeyſitus.
Qui exceptionem villenagii oppoſuerit, ſtatim habeat probationem.
Si fiat exceptio villenagii libero homini qui tenet in villenagio per villanas conſuetudines.

Cap. 24. fo. 202.

¶ *De exceptione ratione adjuncti ut ſi libera nupſerit villano.*
Forma brevis ubi vir nunquã fuit in ſeyſina ſed uxor, cum ipſa petere non poſſet per ſe ſine viro.
De exceptionibus contra querentem & contra aſſiſam.

Cap. 25. fo. 203.

¶ *De exceptione quæ competit contra querentem ex perſona tenentis.*

Cap. 26. fo. 204.

¶ *Quis dici debeat principalis diſſeyſitor quis ſecundarius.*

Cap. 27. fo. 205.

¶ *Exceptio contra aſſiſam ſi injuſtè & ſine judicio. Exceptio contra hoc quod dicit diſſeyſivit.*

Cap. 28. fo. 207.

¶ *De hoc quod dicit de libero tenento & exceptio contra.*
De diviſione tenementorum.
Item de communi tenemento.
Item de paſtura.
Item aliud villenagium quod ſic dividitur.
De exceptionibus de hoc quod dicit de libero tenemento.
Quòd patientia per longũ tẽpus habita trahitur ad cõſenſum.

Cap. 29. fo. 210.

¶ *Si diſſeyſitus poſt longum intervallum authoritate propria ſeyſinam ſuam ſine judicio ſibi uſurpaverit.*

Cap. 30. fo. 210.

¶ *De tranſgreſſionibus & ubi aſſiſa cadit in tranſgreſſionem per juratam terminatam & non in modum aſſiſæ.*

Cap. 31. fo. 210.

¶ *Quòd exceptio datur tenenti ſi erratum fuerit nomine villæ.*
Quòd aſiſa cadet in perambulationem.
Quòd cadit aſiſa omninò propter incertitudinem juratorum.

Cap. 32. fo. 212.

¶ *Quòd exceptio datur tenenti ex termino, quia dicitur poſt talem terminum.*

Si ballivus ſine domino reſpondeat qualem habet poteſtatem & quid poſſit & quid non.
Cap. 33. fo. 213.
¶ *De iis quæ impediunt reſtitut. ad tempus vel imperpetuum.*
Si aliquis incidat in aſſiſam cauſa ſucceſſionis.
Si donatio cadat in aſſiſam.
Si cõventio vel pactũ cadat in aſſiſam vel modum donationis.
Quæ impediant reſtitutionem.
Cap. 34. fo. 215.
¶ *Sunt quędã exceptiones quæ ſunt quaſi extra ſeyſinam & non tangunt ſed perimunt breve quandoque & quandoq; differunt aſſiſam.*
De exceptionibus dilatoriis quæ ſunt contra aſſiſam.
Qualiter & quibus modis cadit aſſiſa in juratam.
Si ille qui tenuerit per legem Angliæ dicat ſe eſſe diſſeyſitum.
Quòd aſſiſa cõpetit prima facie & ab initio donec conſtiterit quo animo quis quid fecerit, quia ſi de animo conſtiterit ſtatim aut aſſiſa vel tranſgreſsio per confeſſionem ejus qui convenitur.
Item vertitur aſsiſa quandoq; in juratã propter tranſgreſſionem diſtrictionis, fieri enim poterit diſſeyſina ſub colore diſtrictionis.
Qualiter fieri poteſt diſſeyſina ſub ſpecie diſtrictionis.
Item cadit in aſsiſã baſtardia.
Cap. 35. fo. 218.
¶ *De remedio quæ cõpetit hæredibus diſſeyſitorum. Cùm autẽ diſſeyſitor moriatur vel diſſeyſitus vel uterq;, conſulitur hæredibus eorum per breve de ingreſſu, quia cadit aſſiſa omnino ad pœnam et ad reſtitutionem ſimul vel tantùm ad reſtitut. ſecundũ quod aſsiſa incepta fuerit cum defuncto vel non.*
Breve de ingreſſu formatum de modo procedendi in hujuſmodi placito.
Cap. 36. fo. 220.
¶ *Si firmarius infra terminum ſuum ejectus fuerit.*
Breve ad recuperandam firmam.
Cap. 37. fo. 220.
¶ *De aſsiſa ſi quis ſine judicio fuerit diſſeyſitus, de iis quæ ſunt de pertinentiis liberi tenementi ſicut de juribus, ut ſi ſint ſervitutes. quæ pertinent ex alieno fundo ad fundum vicini ſicut paſtus pecorum, ſcilicet communia paſturæ.*
Si quis non poſsit uti propter vim competit aſſiſa novæ diſſeyſinæ domino fundi.
Cap. 38. fo. 222.
¶ *De cõmunia paſturæ & quibus modis acquiritur communia paſturæ.*
Quòd communia dici poterit multis modis.
Qualiter amittitur communia paſturæ cum ſemel fuerit acquiſita.
De impetratione brevis de cõmunia paſturæ cùm quis fuerit diſſeyſitus.
De officio vicecomitis.
Forma brevis de cõmunia paſturæ.
De intentione querentis proponenda.
De exceptionibus contra querentem.
De exceptionibus contra aſſiſam ſecundùm articulos brevis.
De exceptionibus contra aſſiſam.
Contra exceptionem replicatio.
Quòd ſub nomine herbagii, non continetur glans.
Quæ continentur ſub nomine glandis.
Qualiter diſſolvitur mutuus conſenſus per contrariam voluntatem & diſſenſum.
Quòd cõſtitutio ſervitutis poteſt reſtringi & mutari.
De conſtitutione de Merton per W. de Raleigh tunc juſtic.
Breve de conſtitutione de Merton ſecundùm quod tunc proviſum fuit per W. de Raleigh juſtic.
Cap. 39. fo. 239.
¶ *De admenſuratione.*
Breve quare quis ſuperoneravit vicecomiti exequendam.
De officio vicecomitis in brevi de admenſuratione.
Coram juſtic. breve de eodem.
Cap. 40. fo. 230.
¶ *De placito quo jure.*
Breve quo jure quis exigit cõmuniam paſturæ.
Cap. 41. fo. 231.
¶ *De communia habendi rationabile eſtoverium in fundo alieno in boſcis & brueriis & aliis in vaſtis alicujus.*
Cap. 42. fo. 231.
¶ *De aquæ ductu.*
Cap. 43. fo. 231.
¶ *De nocumentis injurioſis.*
De nocumẽtis injurioſis de ſervitutibus.
Cap. 44. fo. 232.
¶ *De nocumentis injurioſis & pertinentiis pertinentiarum.*
Cap. 45. fo. 232.
¶ *Quòd ea quæ injuſtè levata ſunt ad nocumentũ ſtatim demoliri poſſunt & recenter.*
Breve de hujuſmodi.
Forma brevis de juſtitiando aliquem quòd permittat alium habere viam.
De communia paſturæ & piſcharia & de offic. vic.
Breve ſi rex voluerit quòd hujuſmodi nocumenta terminentur corã juſt. ſuis quibuſcũq;.
De viſu faciendo.
De reſponſione et exceptionibus illius de quo queritur ſecundùm articulos brevis.
Qualiter amoveri debet nocumentum.
De aqua diverſa.
De ſtagno levato.
Cap. 46. fo. 235.
¶ *Si mercatum aliquod levatum*

tum ſit ad nocumentum vicini mercati.

Cap. 47. fo. 235.

¶ *Breve de ingreſſu poſt diſſeyſinam factam de ſervitutibus & eorum pertinentiis ſi una partium moriatur vel pars utraque.*

Cap. 48. fo. 236.

¶ *Breve ſi infra ſummonitionem itineris juſtitiariorum contingat diſſeyſinā fieri qualemcunque.*

Cap. 49. fo. 236.

¶ *Quòd non debet fieri diſſeyſina ſuper diſſeyſinam nec aſſiſa ſuper aſsiſam nec jurata ſuper juratam nec convictio ſuper convictionem.*

Cap. 50. fo. 237.

¶ *Si contingat aliqua ratione aſſiſam novæ diſſeyſinæ capi extra com' tunc breve de ſeyſina habenda.*

Tractatus ſecundus de Aſſiſa ultimæ præſentationis.

Cap. 1. fo. 238.

¶ *Cui cōpetat hujuſmodi aſſiſa.*

Breve de aſſiſa ultimæ præſentationis.

De modo procedendi in hujuſmodi placito.

Si deforcians vel impediens ad primum diem ſummonitionis non venerit, qualiter ſit reſummonendus.

Breve quòd vic. venire faciat juratam.

De eſſoniis & reſummonitionibus & hujuſmodi placitis.

De ſacramēto juratorum in aſſiſa ultimæ præſentationis.

De veredicto juratorum.

Cap. 2. fo. 240.

¶ *Cùm utraq; pars comparuerit in judic. proponat querens intentionem ſuam.*

Cap. 3. fo. 240.

¶ *De reſponſione & exceptionibus de forma contra querentem ſecundū articulos brevis.*

Cap. 4. fo. 242.

¶ *De exceptionibus contra aſſiſam.*

Si charta proferatur oportet quòd probetur per teſtes in charta nominatos.

Item de advocatione eccleſiæ noſtræ.

De diverſis uſibus ſuper hujuſmodi materia de ultima præſentatione.

Breve epiſcopo poſtquam recuperaverit per aſſiſam ultimæ præſentationis.

Cap. 5. fo. 245.

¶ *Si mulier præſentaverit ratione dotis ſuæ.*

De advocatione data per eum qui tenet per legem Angliæ.

De advocatione data vel alienata antequam donator fuerit in poſſeſſione præſentandi.

Cap. 6. fo. 246.

¶ *Cùm quis ſummoneatur quare impedit.*

Breve quare impedit.

Quid eſt impedire.

Differentia inter quare impedit & quare non permittit.

Breve quare non permittit.

Breve ſi impediens fuerit infra ætatem.

Cap. 7. fo. 248.

¶ *Forma brevium poſt ſeyſinā recuperatam.*

Breve epiſcopo vel ordinario dirigendum cum quis ſeyſinam recuperaverit per aſſiſam ultimæ præſentationis.

Breve quòd epiſcopus admittat clericum non obſtante reclamatione ſed per judicium.

Ubi ſunt participes in præſentatione.

Breve de quatuor ſororibus quarum duæ habent virum et duæ non.

Breve ſi concordia fiat.

Breve ſi per judicium ratione firmæ.

Breve de admittendo clerico ubi partes conſentiunt in clericum propter minorem qui non poteſt ad chartas reſpondere.

Alia forma de eodem.

De clerico admittendo ubi quis præſentatur de communi aſſenſu plurium qui ſunt plenæ ætatis.

Breve ubi unus remittit jus ſuum alteri ex quatuor participibus & duo conſentiunt in eundem.

Cùm quis præſentaverit ad eccleſiam antequā recuperaverit manerium, ad quod pertinet advocatio.

Si epiſcopus non admiſerit clericum ad mandatum regis.

De probibitione facienda judicibus ſi clericus alium clericum implacitaverit.

Cap. 8. fo. 250.

¶ *Probibitio ſi clericus ab eo implacitat' qui amiſit implacitaverit clericū ejus qui per judicium recuperaverit.*

De probibitione dum quis fuerit infra ætatem.

Cùm quis per aſſiſam recuperaverit et poſtea cum fuerit implacitat' per breve de recto incipiat eccleſia vacare.

Cap. 9. fo. 251.

¶ *Breve de ſummonendo epiſcopum qui ad mandatum domini regis clericum admittere recuſavit.*

Si pluries mandatum fuerit officialibus.

Si epiſcopus fecerit defaltam.

Cùm epiſcopus comparuerit.

Tractatus tertius de aſſiſa mortis anteceſſoris.

Cap. 1. fo. 252.

¶ *De prima ſeyſina poſt mortem anteceſſoris.*

Si dominus capitalis vacuam invenerit ſeyſinam.

Cap. 2. fo. 253.

¶ *De impetratione brevis.*

Breve aſſiſæ mortis āteceſſoris.

Aliud breve de eodem qui eſt infra ætatem.

Breve quod mixtam habet naturam cum morte anteceſſoris

& cum cõſanguinitate. Quòd diverſa ſunt brevia de eodem.

Cap. 3. fo. 254.

¶ Qualiter procedendũ eſt poſt impetrationem brevis & de eſſoniis.

De reſummonitione.s.quod fuit in comitatu vel extra.

Breve de reſummonitione ſi aſſiſa capienda fuerit extra comitatum.

Cap. 4. fo. 255.

¶ Qualiter petens debet fundare intentionem ſuam partibus comparentibus.

Si juratores ſint abſẽtes, breve de habendo corpora eorum.

Si capta fuerit aſſiſa per defaltam vel ſi ſtatim tenens ſe ponat in aſſiſam ſine alia exceptione.

Cap. 5. fo. 256.

¶ De ſeyſina facta petenti per judic.

Breve de ſeyſina facienda poſt captionem aſſiſæ.

Breve ſi querens queratur quòd ſeyſinã ſuã habere non poſſit.

Breve de ſeyſina ubi tenẽs gratis recognovit.

Si juſtitiarii propria authoritate ſcribant vic. ex parte domini regis.

Brevia de ſeyſina per cõcordiã.

De extenſione facienda ſi fortè alia terra aſſignanda fuerit in eſcambium.

Cap. 6. fo. 257.

¶ De exceptionibus & reſponſionibus contra aſſiſam quare debeat remanere.

Si breve originale non fuerit exhibitum quia fortè deperditum, quid ſit agendum.

Cap. 7. fo. 257.

¶ Si tenens warrantum vocaverit in aſſiſa mortis anteceſſoris.

Si warrãtus infra ætatem fuerit quid ſit agendum.

Breve de ſummonẽdo warrantum.

Breve de ſummonẽdo warrantũ cùm vocatus manẽs ſit extra comitatũ interlaqueatum.

De eſſoniis poſt vocationẽ warranti.

Si warrantus defaltam fecerit, capiatur de terra ſua.

Breve dum fuerit in ſeyſina.

Aliud breve de eodem dum fuerit in ſeyſina.

Breve de ſummonẽdo warrantum ad warrãtizandum cum aſſiſa capta fuerit per defaltam warranti.

Si warrantus defaltam non fecerit.

Si aſſiſa tangat regem & dicat tenens quòd ſine rege reſpondere non poteſt, capiatur nihilominùs aſſiſa ſed ponatur judicium in reſpectum quouſq; dominus rex inde præcepit voluntatem ſuam.

Cap. 8. fo. 261.

¶ De exceptionibus proponendis contra aſſiſam mortis anteceſſoris.

De morte quarum perſonarum capi debet aſſiſa.

Cap. 9. fo. 261.

¶ Qualiter petens probare debet ſuam intentionem.

De ſeyſina die quo obiit.

De ultima ſeyſina.

Si quis donationem fecerit ad vitam ſuam alicui tantùm ſine hærede, vel alicui & hæredibus ſuis.

Quid ſit dominicum.

Quid ſit feodum.

Die quo obiit.

Qualiter accipitur dies.

Si de uſu ſeyſinæ in aſſiſa queratur, de hoc non eſt curandum.

De termino.

De qualitate hæredum.

De hoc quod dicitur in brevi ſummoneas &c. tales qui tenent &c.

Cap. 10. fo. 266.

¶ De reſponſione tenentis ad articulos brevis.

Ad hoc quod dicitur in brevi ſi talis anteceſſor &c. & quòd non jaceat exceptio.

Cap. 11. fo. 267.

¶ Si talis anteceſſor cui competit aſſiſa mortis anteceſſoris.

Cap. 12. fo. 268.

¶ De exceptionibus contra articulos brevis.

Dicitur (de tanta terra) ut ſi error fuerit in impetratione exceptio propter errorem.

Item die quo obiit.

Caſus Roberti de Suche.

Propinquior hæres & alius adeò propinquus.

Exceptio ſuper id quod dicitur talis tenet.

Cap. 13. fo. 270.

¶ Exceptio ſi petens remiſit vel confirmavit poſtquam jus ad eum deſcendit.

Exceptio ubi non jacet aſſiſa mortis anteceſſoris.

Ubi non jacet aſſiſa mortis anteceſſoris.

Ubi cadit aſſiſa.

Si felonia objecta fuerit.

Si duo petant per aſſiſam verſus unum.

Qualis ſeyſina habita tollit aſſiſam.

Cap. 14. fo. 274.

¶ Exceptio ſi contra minorem qui eſt infra ætatem petatur per aſſiſam mortis à majore qui eſt plenæ ætatis.

Si minor contra minorem.

Si minor contra majorem.

Si minor petat contra minorem quòd diſtinguendum de ſeyſina mortui tenentis.

Cap. 15. fo. 275.

¶ Si plures ſint petentes & plures tenentes in aſſiſa mortis anteceſſoris.

Cap. 16. fo. 276.

¶ De exceptionibus extraneis ut de exceptione feloniæ.

De diverſis caſibus.

Quòd ſi antenatus fuerit in partibus tranſmarinis & juratores dubitaverint utrum mortuus vel vivus fuerit fiat minori ſeyſina ſub conditione.

Cap. 17. fo. 277.

¶ *Quando aſſiſa mortis anteceſſoris vertitur in juratam & tenet breve aſsiſæ & cadit cauſa donationis in aſſiſā.*

Si baſtardia cadat in aſsiſam.

Quæſtio de cuſtodia utrum tenementum de quo aſsiſa aramatur teneatur in ſocagio vel per ſervitium militare.

Exceptio venditionis.

Cap. 18. fo. 278.

¶ *Inter quas perſonas non jacet aſſiſa mortis anteceſſoris.*

Caſus quòd ſoror de eodem patre et eadem matre præfertur maſculo de diverſo patre de perquiſito.

Cap. 19. fo. 280.

¶ *De exceptione baſtardiæ in aſſiſa mortis anteceſſoris.*

De inquiſitione baſtardiæ in tali aſsiſa.

Tractatus quartus de conſanguinitate.

Cap. 1. fo. 281.

¶ *Breve de conſanguinitate.*

Cap. 2. fo. 281.

¶ *De intentione petentis et reſponſione tenentis.*

Reſponſio ad tale breve.

De exceptione paritatis quæ eſt in perſonas deſcendentes de eodem ſtipite.

Quid juris ſi poſtnatus et propinquus petat verſus remotum ſicut verſus tertium fratrem.

Quid juris ſi warantus vocetur fratrem viz. poſtnatus & warantizaverit.

Cap. 3. fo. 283.

¶ *De exceptionibus contra breve.*

Cap. 4. fo. 283.

¶ *An breve de conſanguinitate verti poſſit in breve de recto.*

Cap. 5. fo. 284.

¶ *Breve de ſcyſina anteceſſoris qui obiit de communia paſturæ ſeyſitus.*

Forma brevis ubi quis moritur ſeyſitus de communia paſturæ ſi ſcyſina deforcietur hæredi & de conſanguinitate.

Forma brevis de recto.

Cap. 6. fo. 284.

¶ *De brevi quo waranto.*

Cap. 7. fo. 285.

¶ *Si damna veniant in judiciū in aſsiſa mortis anteceſſoris.*

Tractatus quintus de aſsiſa utrum.

Cap. 1. fo. 285.

¶ *Vtrum ſit libera eleemoſyna.*

Cap. 2. fo. 286.

¶ *De modo procedendi & reſpondendi.*

Vbi jacet hæc aſsiſa, ubi non.

Qualiter proceditur ad aſſiſam.

Alia forma in modum Juratæ.

Cap. 3. fo. 287.

¶ *De remediis quæ competunt perſonæ ſicut laico.*

Si tenementū poſſit accidere ut eſcbaeta.

Breve quòd terra reddatur rectori ut eſchaeta.

Cap. 4. fo. 288.

¶ *De convictione ſive attincta juratorum qui male juraverint.*

Quando locus eſt convictioni & quando non.

Ad quem pertinet capere cōvictionem & certificationem.

Breve ad ſummonendū xxiiij.

Aliud breve de aſſ. mor. anteceſſoris.

Breve de aſſ. ultimæ præſentationis.

Qualiter accipi debet cōvictio.

De ſacramento. xxiiij.

Cap. 5. fo. 292.

¶ *Quæ ſit pœna convictorum.*

Qualiter excuſantur.

Breve ſi cum. xxiiij. acquietaverint xij. de perjurio dicāt diſſeyſiti quòd plenè non habent ſeyſinam ſuam.

Breve cum. xij. emendaverint.

Cap. 6. fo. 293.

¶ *De remediis et exceptionibus per quas differtur convictio.*

De remedio per certificationem

Breve ſi. xij. ſummonendi ſunt ad certificandum & ſimiliter de aſsiſis quibuſcunque.

Cap. 7. fo. 294.

¶ *Breve de novo formatum ſi poſt convictionem arramatā contingat mori aliquem inter quos aſsiſa capta fuit.*

Aliud de aſsiſa mortis anteceſſoris ad convincendum. xij.

Cap. 8. fo. 294.

¶ *Quòd non eſt aſsiſa capienda ſuper aſsiſam nec convictio ſuper convictionem.*

Vbi capi debet aſsiſa ſuper aſſiſam & ubi non, et ubi in aſſ. no. diſſ.

Vbi in aſſiſa mortis anteceſſoris.

Vbi in aſſ. ultimæ præſentationis.

Vbi in aſsiſa utrum.

Quòd non capit' convictio ſuper convictionem.

Tractatus ſextus de actione dotis.

Cap. 1. fo. 296.

¶ *Vbi actio dotis poteſt terminari.*

Breve de dote rationabiliter conſtituta.

Cap. 2. & 3. fo. 296.

¶ *Qualiter mulier proponere debet intentionem.*

De viſu petendo.

De vocatione waranti.

Cap. 4. fo. 297.

¶ *De exceptionibus generalibus contra breve ſi warant' non habuerit.*

Cap. 5. fo. 297.

¶ *Quòd mulieri petenti dotem non tenet' quis reſpondere ſine warranto de dote ſua, non magis quàm ipſa mulier debet reſpondere ſine warr. ſuo.*

Si warant' ſuer. ad fidem regis Franciæ.

Breve ad producendum hæredem ad warantum de dote.

Si alium produxerit quàm verum.

De duabus mulieribus contendentibus de dote.

Cap. 6. fo. 299.

¶ *Cùm propoſita fuerit intentio mulieris aut tenens ſtatim reſtituat & oſtendat, quòd dotem habere non debeat vel warantum vocet.*

Si warantus vocatus non venerit, cape per tale breve.

Quòd uxor recuperabit ſuper tenentem vel ſuper hæredem ſecundùm quod fuerit dotata nominata vel non nominata.

Quòd non remanet actio mulieri de dote propter minorem ætatem waranti.

Breve de diſſeyſina facienda mulieri cùm recuperaverit dotem.

Breve ſi de tertia parte dotis non nominatæ recuperaverit & inde feoffatus teneat in pace & hæres faciat dotem mulieri petenti.

Breve ubi mulier recuperavit dotem ſuam ut de dote nominata ſuper hæredem, quod ipſa recuperat & hæres faciat eſcābiū feoffato ad valentem.

Ratio quare mulier recuperat dotem nominatam ſi alienata fuerit & de dote non nominata niſi excambium.

Item expectatur quandoque ætas in petitione dotis ſpeciali ratione.

Cum autem mulier recuperat ſeyſinam ſuam ſive de dote nominata ſive non nominata & verſus eum qui warantizat & warantus non habeat terram in comitatu illo in quo petitur unde poſſit warantizare ſed in alio comitatu, ubi terram habuerit fiat tale breve.

Breve ubi mulier recuperat ſeyſinam ſuam de dote nominata.

De modo aſſignandi dotem.

Quòd finis factus in curia domini regis non aufert dotem nominatam.

Cap. 7. fo. 301.

¶ *Exceptiones cōtra mulierem petentem dotem.*

Cap. 8. fo. 302.

¶ *Exceptio quòd nūquam fuit deſponſata tali viro.*

De exceptione contra matrimonium.

Breve de mittendo inquiſitionem ad curiam chriſtianitatis.

De officio ordinarii.

Facta probatione in curia chriſtianitatis & inquiſitione, breve per quod ſummoneatur pars.

Breve de ſeyſina facienda mulieri ſi inquiſitio fecerit pro ea.

Si ſummonitus non venerit nec ſe eſſoniaverit.

Si probatur in curia chriſtianitatis & dum mulier ſit in veniendo verſus curiam moriatur tenens.

Cap. 9. fo. 303.

¶ *Si dicat ubicunque fuerit deſponſata nunquam fuit ei dos conſtituta, vel quòd non ad oſtium eccleſiæ.*

Item ubi conceditur matrimonium & excipitur contra dotem.

Item dicere poteſt quòd aliter dotata fuit, ut ſi dicit quòd non nominatim, reſponderi poterit de tertia parte vel hujuſmodi.

Quòd inquiratur per patriam ubi ſecta defecerit, & alia probatio.

Cap. 10. fo. 305.

¶ *Si de modo conſtitutionis dotis proferatur inſtrumentum in re aliena.*

De cujus aſſenſu ſit talis conſtitutio dotis.

Si de conſenſu patris vel matris vel alterius amici dotata fuit.

De exceptione contra mulierem ſic dotatam.

Inquirendum ſi dotata fuit per aſſenſum.

Cap. 11. fo. 305.

¶ *Quòd competit exceptio hæredi ex pluralitate mulierum dotem petentium.*

Quòd mulieri petēti dotem objectum fuit quòd alia mulier ratione ejuſdem viri habuit dotem & quòd duabus mulieribus non fuit concedenda.

Breve ad hoc .s. duabus mulieribus.

Conſulti fuerunt juſtic. qualiter procedendum eſſet in tali inquiſitione facienda.

Cap. 12. fo. 307.

¶ *Exceptio contra mulierem ſi aliquando contra mulierem petentem dotem fuerit ſententiatum cauſa matrimonii.*

Competit exceptio contra mulierem ex taciturnitate.

Si duæ mulieres dotem petant vō multū refert de prioritate.

De duabus mulieribus dotem petentibus ratione unius viri, quæ illarū in poſſeſſione fuerit tempore mortis obtinebit.

Cap. 13. fo. 308.

¶ *Item competit exceptio ex eo quod dicitur mulier petit, reſponderi poterit quod petitio nulla eſt, quia vir ſuus die quo eam deſponſavit nec poſtea aliquid juris habuit in terra illa per quod dotare poſſet.*

Cùm contra mulierem proponatur exceptio de conſuetudine civitatis vel burgi, tunc fiat breve ballivis civitatis.

Si ſummonitus ad reſpondendum in placito dotis excipiat quòd nihil teneat vel niſi ad terminum vel in villenagium, vocetur warantus.

Exceptio contra mulierem ſi petat medietatē de feodo militari & quòd non niſi de tertia.

Exceptio quòd vir ſuus nunquā fuit inde feoffatus quòd inde eam poſſit dotare.

Breve ad hoc quòd inde nunquam fuit ſeyſitus quòd &c.

Exceptio ſi tenuit in villenagio, vel hoc fuit jus alterius uxoris, vel niſi ad terminum annorũ vel ad vitam vel hujuſmodi.
Quòd poteſt cognoſcere quòd ſeyſitus fuit ut de feodo ſed antequam illam deſponſaret, illam dederat ita &c.
Ad hoc reſponſio & replicatio.
Replicatio uxoris ſi ex dolo vel negligentia viri ſeyſitus amitteret, ut uxorem defraudaret de dote habenda poſt mortem.
Si vir alienaverit terram ſuam antequam deſponſaret.
Exceptio cõtra mulierem quòd vir ſuus feloniam fecerit.
Reſponſio mulieris.
Si filius alicujus & hæres ante dotis aſſignationem feloniam fecerit.
Cõtra mulierem unde nihil habet.
De replicatione mulieris.
Si terra de qua dotem petit cõmiſſa fuit ad firmam & ad terminum.
Si dos quæ petitur in confinio duorum com. de qua facienda fuerit inquiſitio.
Cap. 14. fo. 312.
¶ *De ſeyſina faciẽda mulieri ſi nõ ſit quod opponi poſſit quare dotem non habeat.*
Si dos ei recognita fuerit & reddita in curia.
Cap. 15. fo. 313.
¶ *Qualiter mulier poterit ſuã dotem amittere cùm fuerit in poſſeſſione, et ex quibus cauſis.*
Qualiter dotẽ amittit mulier.
Cap. 16. fo. 313.
¶ *De recto de dote ad terram petendã quæ pertinet ad dotẽ cùm ceſſaverit breve de dote.*
De formanda & proponenda intentione mulieris.
De intentione propoſita.
Cap. 17. fo. 314.
¶ *De exceptionibus contra mulierẽ petentem et de admenſuratione dotis.*
Reſponderi poterit quòd plenè habet dotẽ ſuã & ideò oportet quod fiat extẽſio et inquiſitio.
Breve de admenſuratione dotis in diverſis comitatibus.
De officio vic. & de modo procedendi.
Cùm partes præſentes ſint modus per quem proponat querens intentionem ſuam.
Cap. 18. fo. 315.
¶ *Quid pertineat ad mulierem facta conſtitutione dotis & aſſignatione & de vaſto in dote.*
Cùm mulier in dote vaſtum fecerit & deſtructionẽ de prohibenda ne vaſtum faciat.
Si non omittat quin vaſtũ faciat, forma brevis quod fiat de attachiando mulierem.
De modo procedendi in hujuſmodi placito cum poſt dilationes comparuerit.
Reſponſio mulieris contra querelam.
Fiat viſus de vaſto et fiat inde inquiſitio.
Idem reſpondere poteſt ad vaſtum mulieris.
Vterque ponere ſe poſſit in inquiſ.
Breve de videndo vaſtum per vic. et patriam et remittat inquiſit. juſtic.
Si mulier de vaſto cõvincatur quæ pœna ſequatur.
Breve de apponendo foreſtario.
Refert utrum quis vaſtum fecerit in proprio vel alieno.
Quid eſt vaſtũ et quid exiliũ.
Cap. 19. fo. 317.
¶ *Si cuſtos vaſtum fecerit in alieno, ſicut in terra quam tenuit nomine cuſtodiæ, breve ne faciat.*
Si cuſtos de vaſto cõvincatur, quæ pœna ſequatur.
Cap. 20. fo. 317.
¶ *Mortua muliere ad quem revertitur dos.*
Si hæres donationem fecerit in vita mulieris & attornaverit mulierem donatorio.
De dote data vivente uxore quæ dotem tenuit, & cujus ſervitiũ attornatum fuit donatorio et ſic non ad hæredem.

Tractatus ſeptimus de Ingreſſu.

Cap. 1. fo. 317.
¶ *Vbi locum habet iſta actio.*
Breve ſi quis dimiſerit ad terminum qui præteriit.
De modo procedendi in hujuſmodi placito.
Si reſpondeat tenens quòd non per talem nominat. in brevi ſed per alium talem.
Breve ſi juratores venire debeant coram juſtitiariis.
Cap. 2. fo. 319.
¶ *De reſponſione & exceptionibus tenentis cõtra petẽtem.*
Cùm partes in judicio comparuerint.
De exceptione cõtra ingreſſum et quòd tenens poterit renuntiare exceptioni ſi per alium quàm per eum qui in brevi nominatur & warantum licèt hoc ſit ſeipſum.
Cap. 3. fo. 321.
¶ *Breve ſi hæres petat quod anteceſſor dimiſit ad terminum.*
Cap. 4. fo. 321.
¶ *Breve ſi vir donationem fecerit de hæreditate uxoris, cui ipſa in vita ſua contradicere non potuit.*
Breve ſi hæres fuerit ex alio viro, et ſi vir hæredem habuerit ex alia uxore.
Cap. 5. fo. 322.
¶ *Breve ſi dos fuerit alienata per ſecundum virum.*
Breve ſi vir dotẽ alienaverit.
Breve quod competit hæredi ſi uxor dotem alienaverit.
Item ſi uxor dotẽ alienaverit.
Breve ſi per abbatem ſine aſſenſu capit'.
Breve ſi cellerarius vel procurator.
Breve ſi per ballivum contra voluntatem domini ſui.

Breve

Breve ſi felo alienaverit poſt feloniam factam.
Breve ſi villanus alienaverit id quod tenuerit in villenagio.
Breve ſi per eum qui non fuit ſanæ mentis.
De ingreſſu per eum qui non tenuit niſi ad vitam quacunque ratione & cum poſt mortem reverti debet.
De ingreſſu per intruſionem.
De ingreſſu per cuſtodem.
De ingreſſu per maritum.
Si hæres peteret de ſeyſina anteceſſoris dum fuerit infra ætatem.
Item dum fuit infra ætatem.
Item dum in cuſtodia.
Item dum fuerit infra ætatem & modo habet ætatem.
Dum maneret de familia ſua.
Breve de paſtura data ad terminum qui præteriit.

Cap. 6. fo. 324.
¶ *De diverſitate Juratarũ ſecundùm diverſitatem brevium.*
Si partes poſuerint ſe in Juratam ſecundùm diverſitatem brevium.
Jurata ſine aſſenſu epiſcopi, vel prioris vel Abbatis.
Item ſuper Intruſionem.
Item breve ſi per uxorem quæ non niſi dotem &c.

Cap. 7. fo. 325.
¶ *Si jurata ſummonenda ſit coram juſtic.*

Cap. 8. fo. 326.
¶ *De brevibus ſi firmarius petierit ſeyſinam propriam.*
Qualia brevia non vertuntur ad brevia de recto per narrationem, quia ille qui petit non habet niſi liberum tenementum.
Qualiter & quæ vertantur.
Qualiter recurritur per inquiſitionem per juratam de ingreſſu.

Liber quint' de Recto.

Cap. 1. fo. 327.
¶ *De materia hujus libri.*
Quare hoc placitum de recto ult' ponitur.

Cap. 2. fo. 328.
De diverſis formis brevium de recto.
Breve de recto ſi terra partibilis ſit de Socagio.
Breve de recto ballivis ſokæ vel cuſtodibus honorum.
Breve de recto ſi quis tenere debet in capite de Rege.
Breve de recto cuſtodi ubi hæres fuerit infra ætatem.
Breve ballivis maneriorum ſecundùm conſuetudinem manieriorum.
Breve ballivis de burgo.
Breve de recto de dote ubi mulier partem habuerit.
Breve de rec. de ſer. et conſuetudinibus.

Cap. 3. fo. 329.
¶ *Qualiter placita transferũtur à curia dominorum uſque ad comitatum.*
Quòd pluribus modis poſſit curia domini deficere.
De ſummonitionibus & modo procedendi in curia domini regis.

Cap. 4. fo. 329.
¶ *Qualiter defalta recti in capitali domino debeat probari in curia regis.*
De proceſſu in comitatu poſt defaltam curiæ probatam.
Quando loquela incipit eſſe in comitatu.

Cap. 5. fo. 330.
¶ *Cùm loquela fuit in comitat' tranſlata.*
De modo procedendi in placito de recto cùm fuerit in comitatu & de forma diverſorum brevium.
Si in comitatu vocetur warrantus.
Si tenens ſe poſuerit in magnã aſſiſam in comitatu.
Breve de pace uſque ad adventum Juſtitiariorum.
Prohibitio cuſtodi.
Si placitum fuerit in comitatu de conſuetudinibus & ſervitiis.
Si ille qui ſe poſuerit in magnã aſſiſam de ſervitiis et conſuetudinibus & habuerit breve de pace diſtringatur à domino ſuo pendente placito.
Breve de pace ubi terra petita teneri debet in Gavelkind.
Quòd tenens qui ſe poſuerit in magnam aſſiſam cum breve de pace habuerit perquirat ſibi petens de arramando magnam aſſiſam coram Juſtitiariis in adventu ipſorum.
Breve de eodem de aſſiſa arramanda.
De aſſ. arramanda cum placitum de recto fuerit de ſervitiis & conſuetudinibus.
Breve de aſſ. arramanda in Jurata de Gavelkind loco magnæ aſſiſæ.
Qualiter removetur placitum de comitatu ad magnam curiam per breve quod dicitur pone.
Pone ad petitionem petentis.
Pone ad petitionem petentis de conſuetudinibus & ſervitiis.
Pone ad petitionem tenentis et ex cauſa.
Vbi duellum vadiandum eſt contra conſuetudinem regni.

Cap. 6. fo. 333.
¶ *De diverſitate & diviſione ſummonitionis.*
De ſummonitione generali.
De ſummonitione ſpeciali.
Quis poteſt ſummonere.
Per quos & per quot facienda ſit ſummonitio & quando.
Quæ ſummonitio eſt legittima.

Tractatus ſecundus de Eſſoniis.

Cap. 1. fo. 334.
¶ *De modo procedẽdi poſt ſummonitionem.*
Breve de habendo eum coram Juſtitiariis

Juſtitiariis, qui per fraudem, malitiam & falſitatem eſſoniavit adverſarium ſuum.

Cap. 2. fo. 336.

¶ *De exceptionibus qui non venerit ad ſummonitionem.*

De exceptionibus non venientis ad judicium poſt ſummonitionem.

Verba excuſationis proferenda ab eſſoniatore in eſſonio de malo veniendi.

Cap. 3. fo. 339.

¶ *De excuſationibus non venientis poſt ſummonitionem per eſſonium de malo veniendi & de diviſione eſſoniorum.*

Qualiter irrotulatur eſſonium de ultra mare.

Eſſonia de ſervitio Domini Regis de ultra mare.

Placita ſpecialiter excepta in quibus non jacet eſſonium de ſervitio domini Regis.

Si quis implacitatus fuerit à duobus & ad unum placitum eſſoniaverit ſe de malo lecti & ad aliud de malo veniendi.

Si duo placita de quibus unum de malo lecti & aliud de malo veniendi.

Quis ſe poſſit eſſoniare.

Si plures ſunt petentes.

Si tenens fecerit attornatum.

Si atturnatus obierit dum dominus principalis litis fuerit in peregrinatione.

Si tenēs plures vocaverit warantos vel unum.

Quis poſt duelli vadiationem ſe poſſit eſſoniare.

Quando quis poſſit eſſoniari.

Ubi poſſit eſſoniari.

Quotiens poſſit eſſoniari.

Cap. 4. fo. 344.

¶ *De eſſoniis de malo lecti.*

Quando fieri debet eſſonium de malo lecti & qualiter.

Quotiens fieri debet eſſonium de malo lecti, quando & qualiter.

Si quis habere poſſit duo eſſonia de malo veniendi ſimul propter neceſſitatem.

Si vir & uxor ſe ſemel eſſoniaverint de malo lecti.

Ad quæ brevia pertinent duo eſſonia de malo veniendi & ſimiliter de malo lecti.

Ubi vertitur breve de recto in breve de ingreſſu per narrationem & è contrario.

Cap. 5. fo. 347.

¶ *Qualiter eſſonium de malo veniendi debeat irrotulari et judicari de ſervitio domini Regis.*

Qualiter de ſimplici eſſonio de malo veniendi.

Si warantus vocatus fuerit.

Cap. 6. fo. 348.

¶ *Qualiter eſſonium de malo veniendi judicatur.*

Si breve originale non venerit, breve vicecomiti quòd faciat aliud venire.

Cap. 7. fo. 349.

¶ *Qualiter irrotulatur eſſonium de malo lecti.*

Si adjungatur eſſonium de malo veniendi eſſonio de malo lecti.

Cap. 8. fo. 349.

¶ *In cujus perſona non nocet eſſonium de malo lecti.*

Qualiter eſſonium de malo lecti judicandum ſit.

Cap. 9. fo. 351.

¶ *Qualiter redduntur eſſonia de malo lecti & de malo veniendi per ordinem.*

Qualiter redduntur eſſonia de malo veniendi.

Qui eſſoniatores affidabunt & qui plegios invenient, & de plegiorum datione.

Quid ſit warantizare eſſonium per ſacramentum.

Si in die dato erratum fuerit quid ſit faciendum.

Cap. 10. fo. 352.

¶ *Breve ad mittendum quatuor milites ad eum qui eſſoniatus eſt de malo lecti, ad eum videndum.*

De officio vic. cùm ſuſceperit breve.

Irrotulatio ſi viſores non venerint.

Breve de attachiando milites.

Si unus viſorum infirmus ſit vel inutilis, ponatur alius loco ſuo.

Qualiter petenda ſit licentia ſurgendi.

Breve ſi poſt licentiam petitam & obtentam arreſtatus fuerit per adverſarium.

Si in curia baronis vel alterius denegetur licentia ſurgendi, dominus Rex licentiā dabit in defectu talium.

Cap. 11. fo. 356.

¶ *De officio quatuor militum in viſu faciendo. De eſſoniis cum miſſi venerint ad locum ubi eſſoniatus jacere debet.*

Cùm milites venerint ad teſtificandum languorem.

Qualiter dandus ſit dies & ſub quibus verbis.

Cap. 12. fo. 357.

¶ *Qualiter eſſoniatus cuſtodire debeat languorem & qualiter ſe tenere.*

Si eſſoniatus inventus fuerit vagans qualiter debet arreſtari.

Breve ſi eſſoniatus ſurrexerit ſine licētia quòd milites mittantur ad ipſum ad videndum ſi ita ſurrexerit vel non poſt languorē ei adjudicatum.

Cap. 13. fo. 359.

¶ *Qualiter eſſoniatus venire debet ad turrim London. & quando, vel mittere reſponſalem.*

Qualiter ſit annus biſſextilis.

De apparitione eſſoniati.

De officio Conſtabularii.

Cap. 14. fo. 361.

¶ *Cùm viſus fieri debet vel factus fuerit, ſi viſores non ſunt legitimi quid facere debet eſſoniatus.*

Si languor vertatur in morbum incurabilē: quòd eſſoniatus venire non poterit tunc

mittat reſponſalem.

Breve de mittendo ad languidum ut ſciatur ſi ratum habuerit reſponſalem quam reſponſalis pro eo fecit.

Cap.15.fo.362.

¶ *Si plures ſint participes tenentes unicum jus habentes qualiter procedendum eſt in eſſonio de malo lecti.*

Cap.16.fo.363.

¶ *Si quis eſſoniatus fuerit in comitatu de malo lecti qualiter debeat eſſoniatus apparere & quando.*

Breve de videndo eum qui eſſoniatur in comitatu de malo lecti.

Cap.17.fo.363.

¶ *De eſſonio de malo villæ.*

Vbi non jacet eſſonium de malo villæ.

Tractatus tertius de Defaltis.

Cap.1.fo.364.

¶ *De contumacibus & non venientibus ad judicium poſt legittimam ſummonitionem.*

Compenſatio defaltarum.

De excuſationibus non venientis.

Si legittimè ſummonitus defaltam fecerit, breve quod vocatur magnum cape.

Natura & effectus brevis Magnum cape juxta virtutem vocabulorum contentorũ in brevi.

Qualiter terra capta in manum domini regis per defaltam peti debeat per plevinam.

Quid fieri debet in placito advocationis poſt defaltam.

Qualiter defenditur ſũmonitio & ſurſiſa per legem.

Si defalta facta fuerit qualiter ſit procedendum.

Irrotulatio poſt defaltam.

Breve de ſeyſina habenda poſtquàm quis recuperavit per defaltam.

Cap.2.fo.367.

¶ *Quale competat remedium tenenti poſtquàm amiſerit per defaltam & uſque ad quod tempus.*

Cap.3.fo.357.

¶ *Qualiter ſanatur defalta per ſervitium domini regis.*

Brevia quæ excuſant per ſervitium domini Regis.

Qualiter excuſatur abſentia multis modis.

Si poſt defaltam capiatur dies amoris.

Quis poſſit remittere defaltã.

Cap.4.fo.369.

¶ *Si in actione mixta facta ſit defalta.*

Si in uno brevi actio duplex.

Si petens defaltam fecerit & tenens venerit, ſi petens poſſit ſalvare.

Si petens non venerit nec tenens ſe eſſoniaverit.

Si unus ex pluribus tenentibus qui tenent in communi defaltam fecerit & alius eſſoniatus fuerit, & tertius comparuerit.

Si particeps nominatus in brevi ſequi noluerit vel non venerit, ſummoneatur ad ſequẽdum ſi voluerit.

Si vir & uxor ſimul petant et alter eorum defaltã fecerit.

Si quis defaltam fecerit ante comparuerit ſi loquela trãnſlata fuerit ad magnam curiã.

Parvum cape ſi quis defaltam fecerit poſtquàm in curia comparuerit.

Forma brevis quod dicitur parvum cape.

Si quis defaltam fecerit in actione mixta.

Si duæ actiones quarum una perſonalis & alia realis currant verſus unũ in uno brevi

Cap.5.fo.372.

¶ *Partibus in judicio comparentibus qualiter petens proponere debet intentionem ſuã de modo narrandi.*

De articulis quibus uti debet in narratione.

Qualiter breve de recto limitetur.

Quòd tenens poterit mutare intentionem ſuam in parte.

Cap.6.fo.373.

¶ *Qualiter ſit narratio deſcenſus uſque ad petentem per ſingulos gradus.*

Si fieri debeat narratio à linea recta uſque ad tranſverſalem.

Si antenatus in vita patris cõmunis moriatur.

Si Abbas vel Prior petant per breve de recto.

Si plures ſint petentes omnes nominentur in brevi, ſive legittimi ſive baſtardi, vel ſervi

Qualiter & quibus modis cadit actio, per defaltam vel errorem in narratione.

Quibus jus deſcendere poteſt.

Quòd donatorio nihil juris deſcendere poterit de ſeyſina donatoris vel anteceſſoris.

Cap.7.fo.376.

¶ *Propoſita intentione actoris, videat tenens an ſit juriſdictio & Juſticiarius qui judicare poſſit. Item an ſit ibi actor & de cautela circa reſponſionem tenentis conſiderandum & de viſu petendo.*

Cap.8.fo.376.

¶ *De viſu petendo & quare faciendus eſt viſus.*

De viſu faciendo et cui non viſus ſcilicet vel quod tantundem veleat.

Si poſt viſum petitum ſe eſſoniaverit tenens, & poſtea dicat quòd viſum non habuerit.

Cap.9.fo.377.

¶ *Si de rebus incorporalibus jaceat viſus ſicut de juribus.*

Cùm jus advocationis petatur & plures ſint eccleſiæ.

Si jus advocationis capi debeat in manum Regis.

Vbi viſus jacet vel tantundem.

Cap

Cap. 10. fo. 379.

¶ *De irrotulatione poſt viſum conceſſum.*

Brevia de viſu faciendo ſcilicet de toto.

Si de parte unde dotata fuit.

Si ad breve de recto quo jure petatur viſus de communia paſturæ.

Cap. 11. fo. 379.

¶ *Ad diem datum poſt viſum habitum reincipiatur eſſoniū.*

Si loquela poſita fuerit ad magnam curiam de comitatu & contentio fuerit de viſu habito vel comitatu.

Cap. 12. fo. 379.

¶ *Qualiter petens debet deſignare tenenti rem petitam ut ſciri poſſit ſi illam tenuerit vel non.*

Si contentio habeatur quantum terræ poſitum fuerit in viſu, aliquando ſit inde jocus partitus.

Si fiat inde inquiſitio, tunc ſic.

Habito viſu tunc warrantum vocet tenens ſi voluerit ſi warrantum habeat.

Tractatus quartus de warrantia.

Cap. 1. fo. 380.

¶ *De warranto vocato poſt viſum. Quid ſit warrantizatio*

Quis poſſit warrantum vocare & de qua cauſa.

Quare debeat warrantizare.

Quis vocari debet ad warrantizandum.

Si minor vocatus fuerit ad warrantum.

Maritus vocat uxorem ad warrantum quandoque.

Cap. 2. fo. 381.

¶ *Quibus modis obligatur quis ad warrantizandum.*

Si minor vocatus fuerit ſtatim oſtendat tenens chartam vel aliud.

Aliquando ſine chartæ oſtentione.

Aliquando per homagium.

Si vocatus ad warrantum homagium negaverit.

Per chirographū & finē factū.

Item tacitè vel expreſſè.

Si dominus capitalis ad quem terra pervenerit ut eſchaeta vel alio modo cum non ſit hæres, quia res tranſit cum onere

Si Rex debeat warrantizare, dicere poterit, quòd ſine Rege reſpondere non poterit.

Quòd nullus vocat Regem ad warrantum niſi teneatur ad eſcambium.

Cap. 3. fo. 382.

¶ *Quòd warrantus debeat deſignare proprio nomine ſi poſſit vel quod tantundem valet.*

Si warrantus de dote feloniam fecerit & inter duos capitales dominos de eſchaeta contentio habeatur.

Cap. 4. fo. 383.

¶ *Si quis warrantum vocaverit qui ſit ſub poteſtate ſua, licèt auxilium petierit non habebit auxilium curiæ.*

Item ſi talem qui non fuerit ſub poteſtate Regis, ſed ipſum producat ſi poſſit.

Si warrantus fuerit infra libertatem alicujus ubi nō currit breve Regis.

Breve ſi ſine auxilio produci nō poſſit.

Si minor vocatus fuerit ad warrantum de dote vel in placito de recto, tunc ſummoneatur cuſtos ejus.

Si hæres qui vocatus ſit ad warrantum nihil tenet de hæreditate materna ſed paraſter ſuus, tunc ſummoneatur uterque ſive hæres fuerit major ſive minor.

Cap. 5. fo. 384.

¶ *Quòd quis poteſt ſe eſſoniare.*

Si defaltam fecerit capiatur terra in manū domini Regis.

Breve ad capiendam terram in manum domini Regis per defaltam ad valentiam ſuper warrantum, magnum cape.

Si terra petita fuerit in uno comitatu & terra warranti in alio, tunc fiat extenſio per tale breve.

Breve de capiendo terram pro defectu.

Si de advocatione eccleſiæ vocetur warrantus, tunc capiatur terra ad valentiam & æſtimetur advocatio, ut ſciri poſſit quantum capi debeat.

Breve quòd capiat tantam terram quæ ſit de hæreditate.

Si mulier dotem petierit & minor vocatus ad warrantum & cuſtos defaltam fecerit capiatur de terra minoris pro defectu cuſtodis.

Si minor vocatus fuerit ad warrantum cum paraſtre, & uterq; eorum defaltam fecerit vel uterq; eorum tantum, capiatur de de terra minoris ad valentiam terræ petitæ.

Si plures warranti defaltam fecerint.

Si warranti manentes fuerint in diverſis comitatibus & pro ea parte quam quilibet tenuerit facta priùs æſtimatione.

Cap. 6. fo. 385.

¶ *Si warrantus ad ſecundam ſummonitionem poſt captionē nec primo die nec ſecundo nec tertio nec quarto comparuerit*

Quòd petens recuperabit ſeyſinam per defaltam.

Cū tenens amiſerit quia warrantus non poteſt eum defendere in ſeyſina ſua, ſi warrantus tenementum habuerit in eodem comitatu, ſtatim fiat ei excambium ad valentiam.

Si plures ſint warranti & quidam defaltam fecerint & quidam non.

Cape de terra warranti ad valentiam.

Aliud breve de eadem captione ſed alio modo.

De viro & uxore cùm ſimul vocati fuerint ad warrantum & alter ipſorum de-

defaltam fecerit.

Cùm warrantus nullam habeat excuſationem cùm defaltam fecerit primo die, ſecundo, tertio, vel quarto.

Breve ſecundùm judicium ſupradictum.

Quòd poteſt quis amittere per defaltam quam fecit primo die, ſicut ſecundo, tertio & quarto.

Ubi quietus recedit de warrantia & terra petita capiatur in manum domini Regis.

Si petens defaltam fecerit offerentibus ſe liti quarto die tenente & warranto, uterque quietus recedet.

Si warrantus Chriſtianus vel Judæus terram non habuerint per quam diſtringi poſſunt ad warrantum vicecom. habeat corpora eorum.

Cap.7.fo.387.

¶ *Poſt eſſonia & dilationes præſentibus in judicio petentibus & warranto, & warrantus gratis warrantizaverit & in ſe ſuſceperit defenſiones, tunc remaneat tenens domi donec diſcuſſum fuerit inter petentē & warrantum.*

Propoſita intenſione verſus warrantum.

Breve de faciendo ſeyſinam & ſic de manu in manum de pluribus ſicut de uno, ſcilicet quòd fiat eſcambium.

Si warrantus nihil habeat unde facere poſſit eſcambium.

Cùm unus vel plures ex pluribus feoffatus fuerit & ex pluribus tenentibus qui diverſis temporibus feoffati fuerint quòd melior erit conditio ejus quoad eſcambium qui primò feoffatus fuit ſi uno tempore fuerint implacitati, aliud ſi diverſis.

Cùm warrantus nihil habeat unde eſcambium faciat de hæreditate ejus cujus nomine vocatus fuerit ad warrantū.

Si ille qui feoffavit tempore feoffationis ſatis habuit, res illa quam tunc habuit tacitè obligatur vel expreſſè facta in modum donationis.

Cap.8.fo.388.

¶ *Si warrantus dicat quòd warrantizare non debeat, quo caſu oportet quòd qui eum vocavit rationem oſtendat quare warrantizare non debeat ſi warrantus contendere velit.*

Cōfirmatio hæredis cum jus ei deſcenderit, facit primā chartam convaleſcere quæ ab initio fuit invalida.

Finis factus.

Homagium.

Homagium factum capitali domino de conceſſione medii.

Cap.9.fo.389.

¶ *Cùm warrantus warrantizaverit, ſuſpenditur proſecutio contra tenentem donec placitum de warrantia terminetur.*

Non tenebitur warrantus ad majus excambium quam ad id ad quod vocatus eſt ad warrantum.

Si Rex vocetur ad warrantum de dono anteceſſoris, quis ſit anteceſſor Regis videndum.

Si privata perſona vocetur ad warrantum ratione chartæ ſuæ vel anteceſſorum ſuorū.

In quibus caſibus non tenetur warrantizare.

Exceptio quòd donator nunquā fuit in ſeyſina.

Quòd non eſt hæres nec ſuus feoffatus.

Non tenetur aliis hæredibus warrantizare quàm illis qui ſunt in charta comprehenſi ſecundùm modum donationis.

Ubi quis remiſit & quietum clamavit.

Si ſalvo jure cujuſlibet.

Si non tenuerit niſi ad vitā, vel ſi certi homines excepti ſut.

Si modus in donatione contentus quòd donator non teneatur ad warrantiam & quòd conventio vincit legem.

Propter variationem ſi tenens ſemel cognoverit quòd non tenuit tenementum niſi ad vitam vel ad voluntatem domini qui vocatur ad warrantum.

Non tenetur quis ad warrantiam nec excambium de feoffamento & incubratione tenentis ſui vel de injuria & injuſta detentione.

Non tenetur quis de incumbramento tenentis ſui.

De excambio rehabendo ſi factum fuerit.

Cap.10.fo.391.

¶ *Suſpenditur quandoque warrantia ad tempus propter minorem ætatem vel propter mortem.*

Fallit hoc quandoq; propter finem factum, vel ſi anteceſſor minoris obiit ſeyſitus ut de feodo, quia minor reſpondebit ad finem.

Cùm minor warrantizaverit propter finem non reſpondebit petenti ante ætatem.

Videtur quòd teneatur reſpondere de quibus anteceſſor non obiit ſeyſitus ut de feodo, ſi vice verſa non teneatur reſpondere de quibus obiit ſeyſitus ut de feodo.

Suſpenditur quandoq; per mortem warranti.

Si quis duos vel plures vocaverit ad warrantum, ut ſi virum & uxorem.

Ubi plures vocantur ad warrantum ſucceſſivè, refert quis priùs moriatur & in perſona cujus debeat placitum warrantiæ ſuſcitari & unus ex principalibus perſonis moriatur.

Quòd remanebit totum placitum ad minorem ætatem unius warranti & poſt ſeyſinam.

Si plures warranti vocentur ſicut unus hæres.

Suſpenditur warrantia propter dubium eventum propter partum.

tum qui in utero eſt.
Si warrantus vocatus appellatus ſit de vita & membris.
De eo qui debet eſſe loco hæredis, ut de eſchacta.
Refert utrum warrantus qui obiit tenuit in feodo vel ad vitam.
Poterit quis intrare gratis ad warrantiam ſi non vocetur ad proprii juris tuitionem.

Cap. 11. fo. 393.

¶ Cùm warrantus ſe de warrantia defendere non poſſit vel cùm gratis vel per judicium, tunc reincipiet petens principale placitum verſus warrantum ſicut fecit verſus tenentem & eodem modo proponat intentionem.
Si ille qui warrantizaverit ulterius vocet warrantum, tunc fiat ei tale breve pro auxilio curiæ.
Si ille qui vocatur ad warrantum non tenuit niſi ad vitam quando feoffavit & mortuo eo qui vocatus eſt.
Cùm ultimus warrantus ulterius warrantum vocare voluerit, tunc ſtatim defendat jus petentis.

Cap. 12. fo. 394.

¶ Propoſita intentione contra warrantum ſi warrantus viſum petat denegabitur ei.
Si warranto competat alia exceptio quæ primo non competierit principali tenenti, proponatur ille incontinenti.

Cap. 13. fo. 394.

¶ Si nulla ſit exceptio vel defenſio de eſcambio rehabendo & cùm warrantus tenentem ſuum defendere non poſſit.
Non tenetur quis factum patris warrantizare vel eſcambium facere de hæreditate matris vel è contrario.
Si warrantus tenuerit de domino rege per warrantiam.
Si de eſcambio fieri debet extenſio.
Caſus ubi quis habere poſſit ipſam rem principalem & nihilominus eſcambium.

Cap. 14. fo. 395.

¶ Si tenens warrantum vocaverit qui manens ſit extra regnum & nihil habuerit in regno per quod diſtringi poſſit.
Breve ſi implacitatus in Anglia warrantum vocaverit qui manet in Hybernia.
Si warrantus non venerit nec tenentem ſuum warrantizaverit.
Si implacitatus in Hybernia warrantum vocaverit qui manens ſit in Anglia.

Cap. 15. fo. 396.

¶ Si warrantus contenderit de warrãtia & charta producatur calumniata & petens ſe poſuerit ſuper patriam & teſtes in brevi nominatos.
Summoneãtur teſtes ſed quid ſi manentes in diverſis comitatibus.
Si charta bona ſit in ſe & recognita pro bona, ſed cum donator non fuit compos ſui nec ſanæ mentis quando fecit donum illud.
Inquiſitio ſi fuit ſanæ mentis.
Si per teſtes de conſenſu partium.
Si res una data fuerit duobus, tunc inquiratur de prioritate.
Si advocatio data fuerit duobus.
Si inquiſitio fieri debeat per teſtes & per patriam.
Si fieri debeat inquiſitio in com. & non coram juſtitiariis.
Si teſtes manentes ſint in diverſis com.
Si in comitatu breve interlaquεatum.
Si teſtes & recognitores non venerint ad primum diem.
Quòd variantur hujuſmodi inquiſitiones ſecundùm varietatem placitorum.
Cùm comparuerint teſtes & recognitores.

Cap. 16. fo. 398.

¶ Probari poterit charta alio modo quàm per teſtes, ſcilicet, per collationem ſignorum, & de vitiis chartæ.
Probatur ſigillum per collationem.
Si plura proferantur inſtrumenta.

Cap. 17. fo. 399.

¶ Aliud genus warrantiæ, ſicut de warrantia chartæ.
Breve de warrantia chartæ.
Si non venerit attachiatus obſervetur ordo attachiamentorum.
Si ſummonitus ad warrantizandum vexaverit tenentem ſuum erga dominum feoffatorem.
Si tenens in brevi de recto nullum habuerit warrantum quem vocare poſſit vel velit, tunc ad elidendam actionem petentis, tenens proponat exceptionem ſi quam habuerit & illam probet, cum quodammodo actor ſit in hac parte.

Tractatus quintus de Exceptionibus.

Cap. 1. fo. 399.

¶ Quid ſit exceptio, & de diviſione exceptionũ quòd quædam dilatoriæ, quædam generales, quædam ſpeciales.
Quando proponendæ ſunt & quando non.
Quædam ante viſum & quædam poſt.
Contra exceptionem competit replicatio.
Ad replicationem competit triplicatio.
Quædam ſunt perpetuæ, quædam ſunt temporales.
Quòd quis poteſt pluribus uti.
Probari poterit exceptio multis modis.
Non per ſectam.
Non per ſimplicem vocem.
De exceptione quæ ponitur contra juriſdictionem.

Cap.2.fo.400.

¶ Quid ſit juriſdictio & de ejus diviſione.

Quale forum actor ſequi debeat & quæ pertineant ad forũ ſeculare.

Ratione criminis & ratione contractus.

Si quis elegerit unum judicem ad alium recurrere non poteſt de facili, & debet æſtimari ſi ſit ſui juris.

Quæ pertinent ad forum eccleſiaſticum & quæ ad forum ſeculare.

Quòd laicus non eſt convenientdus coram judice eccleſiaſtico de aliquibus quæ pertinent ad Coronam & dignitatem Regis.

Quòd quis poſſit renunciare iis quæ pro ſe introducta ſunt, ſed non in præjudicium alterius.

Cap.3.fo.402.

¶ De probibitionibus domini Regis. Item dictum eſt ſi per conſenſum, nunc autem ſi cõtra voluntatem.

Breve ad probibendum ſi cõtra coronam & dignitatem domini Regis judicibus ne teneant placitum de catallis quæ non ſũt de teſtamẽto vel matrim.

Breve judicibus ne teneant de laico feodo.

Breve parti ne ſequatur.

Cap.4.fo.402.

¶ De probibitionibus & advocationibus eccleſiarum.

Probibitio de advocationibus Indicavit judicibus.

Probibitio ſi rectores eccleſiar. contendant inter ſe ſine patronis.

Probibitio ſi clericus præſentatus ab [illegible]o qui optinuerit implacitatus fuerit à clerico ipſius qui am[illegible]t in curia Regis.

Breve probib[illegible]ionis (oſtendit nobis) form[illegible]um juſtic. ſecũdum querel[illegible]m.

Breve pro[illegible]bitionis contra e[illegible]itur contra judicium qui ſe[illegible] cium factum in curia domini Regis.

Probibitio ſi fiat cõtra ea quæ in curia domini Regis rite acta ſunt.

Si de iis quæ pertinent ad laicum feodum ratione alicujus advocationis ſicut de exenniis & redditibus quæ pertinere poſſunt ad coronam.

Si minus idoneus fuerit recuſatus & idoneus admiſſus ad querelã breve format. à juſt.

Probibitio judicibus ſi clericus ad præſẽtationẽ Regis vel adteceſſoris admiſſus implacitetur in curia Chriſtianitatis.

Cap.5.fo.404.

¶ De donationibus quæ pertinent ad Regem in vacationib. epiſcopatuum, abbatiarũ, prioratuum & hujuſmodi.

Probibitio ſi clericus implacitaverit ballivum vel alium miniſtrum eò quòd areſtavit eum pro pace Regis vel pro latrocinio.

Cap.6.fo.404.

¶ Probibitio de eo qui dicebat ſe tenere per legem Angliæ & in curia Chriſtianitatis probare voluerit pueros ſuos legittimos qui revera baſtardi ſunt.

Si quis voluerit in curia Chriſtianitatis legitimationẽ ſuã probare, antequam inquiſitio eſſet judicibus per curiam Regis demandata per Wilbelmũ Muſbet.

Si petens tenenti vel è contrario baſtardiam objecerit, & mortuo eo cui fuit objectum velit judex inquirere de legittimatione filii, cum hoc non ſit ei demandatum.

Cap.7.fo.405.

¶ Quibus fieri debet probibitio

Cap. 8. fo. 406.

¶ Si judices probibitionem admittere recuſaverint & ſuperveniat illa probibitio, æſtimare debent an eorum ſit juriſdictio, & ſi dubitaverint, debent conſulere juſtic. & de hujuſmodi conſultationibus dicatur.

Breve ad reſpondendum conſultationi judicum per juſtic. de nova garba.

Aliud breve & alterius modi ſi clericus clericum de eodem.

Cap. 9. fo. 406.

¶ Ubi & quando & quibus rebus locum habet probibitio, ratione perſonarum & rei.

Ratione contractus.

Ratione delicti.

Cap. 10. fo. 407.

¶ Quando & in quibus locum non habet probibitio ſicut de re ſacra vel quaſi.

Quòd ratione acceſſionis locum non habet probibitio.

Quòd actiones legari non poſſunt.

Item non in cauſa teſtamentaria.

Si de facto ſuo effectus ſit alterius juriſdictionis.

Non habebit probibitionem de recenti ſpoliatione.

Item in cauſa reſtitutionis.

Cap. 11. fo. 408.

¶ De judicibus qui fraudulenter ſimul faciunt ſuas comminationes ut faciliùs procedant ad excommunicationem.

Breve de capiendo excommunicato domino Regi per epiſcopũ directum.

Si epiſcopus vel alius ordinarius fraudulent. procuraverit captionem.

Cùm quis juſtè fuerit excommunicatus.

Cùm juſtè excommunicatus paratus ſit ſatisfacere deo & eccleſiæ, breve ad deliberandum eum qui captus fuerit.

Cap. 12. fo. 409.

¶ De Judicibus attachiandis ſi procedant contra probibitionem.

Breve de Judicibus attachiandis ſi autoritate literarum domini Papæ.

Item quòd attachiet per meliores

res plegios.
Cap.13.fo.409.
¶ Cùm partes comparuerint in judicio.
De probatione intentionis.
De legis vadiatione ſi defendat.
Qualiter formantur verba legis.
Quòd refert quis eorum prius purgaverit.
De reſponſionibus judicum.
Cap.14.fo.411.
¶ Qualiter procedendum ſit contra juriſdictionem alicujus judicis.
Cap.15.fo.411.
¶ De exceptione contra perſonam juſticiarii & de cauſa recuſationis.
De juriſdictione majorum judicum ſicut Papa.
Quòd judex debet examinare & æſtimare an ſua ſit juriſdictio.
Cap.16.fo.412.
¶ Quòd quandoq; mutat. juriſdictio de juriſdictione in juriſdictionem, & quandoq; de perſona in perſonam mutat nomine rerum.
An privatorum conſenſus mutare poſſit juriſdictionem.
Quòd mutat juriſdictionem aliquando contractus, aliquādo delictum.
Cap.17.fo.413.
¶ De exceptionibus contra breve, & ubi eadem competere debet & ubi non.
Quæ ſunt brevia originalia & quæ ſunt magiſtralia.
Cap.18.fo.415.
¶ Si competat exceptio ex perſona petentis unde quædam dilatoria quædam peremptoria multis rationibus.
Exceptio contra petentem ex perſona tenentis.
Cap. 19. fo. 416.
¶ De exceptione baſtardiæ in caſibus baſtardiæ quòd nulla baſtardia ſimplex ſed quælibet cauſam habet certam.
De mittendo ad curiam Chriſtianitatis utrum ante vel poſt matrimonium conſtitutio conceſſa & approbata coram Rege & conſilio ſuo clericis & laicis.
Quis poſſit apponere baſtardiam.
Contra quem competat.
Inter quas perſonas.
Cùm objecta fuerit cum cauſa, oportet quòd ſequatur probatio.
Quòd mittatur inquiſitio baſtardiæ ad curiam Chriſtianitatis per breve.
Forma brevis.
Oportet quòd ille cui opponitur baſtardia probet ſe eſſe legitimum.
Breve quòd opponitur ei baſtardia qui eſt in ſeyſina.
Quòd pater nunquam deſponſavit matrem.
Breve quòd natus ante matrimonium.
Cùm loquela tranſmiſſa fuerit ad curiam Chriſtianitatis & remaneat placitum in curia Regis donec veniat inquiſitio.
De officio ordinarii.
Facta inquiſitione, breve per quod ſtatim reſummoneatur loquela.
Quòd ad diem reſummonitionis poterit eſſe eſſoniatus ſi voluerit.
Quis ſit effectus legitimationis cum probata fuerit.
Cap. 20. fo. 420.
¶ Exceptio competens ex perſona petentis, ſi fuerit nō ſanæ mentis. i. furioſus, & ſunt plures peremptoriæ.
Exceptio ex perſona petentis ſi fuerit ſurdus & mutus naturaliter.
Exceptio propter morbum incurabilem ſicut de leproſo.
Exceptio ex cognitione ubi quis ſe cognovit ad villanum.
Exceptio ſi de crimine convictus fuerit de ſelonia vel aliquis anteceſſorum.
Exceptio per mortem civilem ſi quis contulerit ſe religioni & habitum religionis ſuſceperit.
Cap.21.fo.421.
¶ De exceptionibus quæ competunt ex perſona petentis & quæ peremptoriæ ſunt ſicut de minori ætate.
De quibus minor infra ætatem debeat reſpondere & de quibus non.
Breve ne minor reſpondeat infra ætatem de libero tenem. ſuo donec ſit talis ætatis.
Si plures ſint hæredes quorum quidam infra ætatem & quidam non.
Exceptio ratione adjuncti ſicut de participe & uxore.
Si mulier cū hæreditate nupta fuerit minori, vel è contrario.
Status minoris mutari non debet nec de tenem. nec de ſervitio & conſuetudinibus.
Replicatio, ſi in aſſiſa mortis anteceſſoris vel in placito per breve de recto objiciatur minori quòd placitare non poſſit quia minor eſt.
De probatione ætatis ex præſumptione per aſpectum corporis.
Si Juſtic. dubitaverint cùm venerint.
Qualiter probatur ætas per patriam cùm per aſpectum corporis probari non poſſit, & per quos.
Ex præſumptione ut ſi quis alios placitaverit ſicut major.
De reſummonendo loquelam ad curiam quæ remanſit ſine die propter minorem ætatem.
Breve cum ſeyſinam recuperaverit jam major factus verſus dominum capitalem, & ſimiliter de vaſto facto in uno brevi.
Cap. 22. fo. 425.
¶ De loquela ad curiam reſummonendam quæ poſita fuit ſine die.
Breve de reſummonendo loquelam ubi remanſit ſine die propter ætatem minoris qui vacatus

catus fuit ad warrantum.
Item propter iter Juſtitiariorum, & pro ſervitio regis.
Item propter peregrinationem in terram ſanctam.
Item ſi ad curiam Chriſtianitatis quacunque de cauſa vel in placito dotis.
Si in partes tranſmarinas in ſervitio Regis de advocatione
Si generalis fieri debet reſummonitio ad bancum.
Breve vic. quòd clamare faciat

Cap. 23. fo. 426.

¶ Exceptio ex perſona petentis propter lepram & propter excommunicationem.
Si vir uxoris appellatus ſit de felonia, non cadit actio prius ante convictionem inſtituta.
Si quis ritè excommunicatus fuerit & extiterit in excommunicatione per 40 dies.
Breve de excommunicato capiendo.
Si appellatus de felonia ad appellum declinandum falsò dedit intelligi epiſcopo quòd appellans excommunicatus fuit & captus fuit, breve ad deliberandum eum.

Cap. 24. fo. 427.

¶ Exceptio ex perſona petentis quia alienigena & ad fidem reg. Franciæ.
Exceptio contra petentem propter ſtatum dubium multis rationibus.
Exceptio ex delicto ſpoliationis donec fuerit reſtitutus.

Cap. 25. fo. 428.

¶ Exceptio dilatoria quia jus commune ita quòd ſine aliis reſpondere non poteſt, vel quia in parte tangit alios ſine quibus, &c.
Exceptio quòd participes habet ſine quibus, &c.
Exceptio quòd particeps eſt ad fidem Regis Franciæ.
Cùm particeps de participe obtinuerit fortè per fraudem & per fraudem ſequi noluerit.
De ſummonendo participes.
Si unus de participibus moriatur.
Cùm omnes in brevi nominentur.
Cùm unus ex participibus totã teneat hæreditatem.
Si hæreditas partita ſit inter participes.
Sunt qui terram tenent in cõmuni ſed non ut cohæredes.
Exceptio quòd viro non reſpõdetur cujus hæreditas ſit terra.
Exceptio quòd ſine aſſenſu talis ſuperioris.

Cap. 26. fo. 430.

¶ De exceptionibus quæ cõpetunt tenenti ex perſona propria.
Quòd oportet quòd omnes nominentur petentes licèt reſpõdere poſſunt quòd quidam ſunt baſtardi & quidam villani & hujuſmodi.
Si particeps ſurdus fuerit vel mutus.
Si tenenti competat exceptio ex ipſa re.
Oportet quòd petens deſignet rẽ quã petit cum pertinentiis.

Cap. 27. fo. 431.

¶ Propoſita intentione videre poterit tenens an totam teneat vel non, & unde oportet quòd viſum habeat vel quod tantundem valeat.
Cùm viſum habuerit quid faciendum.
Oportet deſignare quæ vel qualis ſit quã petit res mobilis vel immobilis & certa deſignatio
Exceptio quòd nihil inde tenet & pœna quæ ſequitur ſi inde convincatur.
Exceptio quòd tenementum nõ teneat quia alius tenet de pertinentiis.
Quòd aliquando fuit de pertinentiis ſed poſtea deſiit eſſe.
Inquiſitio utrum totum tenuerit vel non.
Si tenens dicat quòd nihil teneat & aliàs cognovit quòd totum teneat.
Si cognoverit quòd totum non tenuerit in feodo ſed partem.
Si quis manerium petat cum omnibus pertinentiis ad quod pertineat advocatio.
Replicatio ſuper hoc.
Si dicat quòd nihil tenuerit mentiendo ſicut de priore de Weylock & W. de Inſula.
Si tenens dicat quòd totam terrã non teneat, & petens quòd totam & ſic ſit res dubia per negationem aut locus erit joco partito aut inde inquiſitio de pertinentiis, & ſunt pertinentiæ pertinentiarum.

Cap. 28. fo. 434.

¶ De exceptione quam habetis ex errore in nominibus villarum. Item quid ſit villa, quid manſio, quid manerium.
Exceptio ad hoc quòd dicit jus meũ & quòd diverſa ſũt jura.
Ad quos deſcendit hæreditas & quo jure, & plures poſſunt jus habere & unus majus & alius minus.
Quòd poterit impedire deſcenſus per feloniam commiſſam per aliquem anteceſſorum.
Competit exceptio tenenti ex ipſa editione actionis ſi omnino non vel obſcurè.
Exceptio ex variatione narrationis dicendo modo unum & modo aliud primo contrarium.
Item competit tenenti exceptio rei judicatæ.

Cap. 29. fo. 435.

¶ Exceptio ex taciturnitate quòd clameum non appoſuit.
Cui præjudicatur de clameo nõ oppoſito.
Qualiter fuerit excuſatus quis qui clameum non appoſuerit.
Excuſatur ſi in priſona tunc fuit.
Item ſi infirmitate detentus vel ultra mare.
Si finis contineat falſitatem ſicut de warrantia chartæ, ubi ille qui dicit fuiſſe in ſeyſina

ſeyſina nullam habuit ſeyſinam tempore confectionis chirographi.
Si tempore placiti nec ipſe nec anteceſſor ſuus jus habuit.
Si finis factus fuit in occulto ante tempus legitimum vel ſi tenuerit niſi ad vitam.
Item excuſatur quis ſi loquatur de ſeyſina ſua propria.

Cap. 30. fo. 437.

¶ In quibus caſibus non excuſatur.
Si quis dixerit ſe eſſe impeditum, hoc probare debet, ut ſi dixerit ſe fuiſſe in partibus transmarinis vel in priſona & hujuſmodi.
De exceptione finis facti.
Exceptio de defectu probationis per lapſum temporis quòd tam longinquo tempore quod excedat memorias hominum, vel propter immutationem.
Exceptio ſi tenens fuerit à duobus implacitatus, quia nemo de duabus rebus ſimul reſpõdere poteſt.
Exceptio contra petentem jus merum per breve de recto ut ſi ipſe tenens teneat ad vitam quacunque ratione.
De tenente per legem Angliæ.
Quid retinere poſſit ſi tenuerit per legem Angliæ.
De partu ſuppoſito.
De forma & monſtro.
Si inutilia natura reddidit mẽbra vel ſi curvus fuerit vel gibboſus vel membra tortuoſa.
Si omnino nullus hæres exiſtat & tenens per vim ſe tenuerit in ſeyſina.

Cap. 31. fo. 439.

¶ Qualiter procedendum ſit contra contumaces in actione perſonali.
In actione criminali.
Irrotulatio poſt defaltam.
Breve de attachiando & ponendo aliquem per vadium et plegios in actione perſonali cum fecerit defaltam.
Breve de attachiando per meliores plegios.
Qualiter & quando plegii ſint amerciandi.
Breve quòd diſtirngatur quis per terras & catalla et ulteriùs per ordinem.

Cap. 32. fo. 441.

¶ De returnis vicecomitis et ſi vicecomes negligens fuerit.
Pone ſicut aliàs.
De fraude vicecomitis.
De imperitia vicecomitis.
Breve de attachiando ulterius ſicut aliàs vel pluries ubi vicecomes negligens fuerit.
De excuſatione vicecomitis.
Breve quòd vicecom. non omittat propter libertatem.
Si clericus ſecuritatem invenire noluerit propter privilegium ordinis.
Breve ad Epiſcopum vel alium quòd faciat venire clericum cum non habeat per quod diſtringi poſſit.
Breve ſi Epiſcopus vel alius ordinarius non habuerit clericum ad primum diem, quòd Epiſcopus diſtringatur.

Cap. 33. fo. 443.

¶ De Rebus communibus inter vicinos dividendis.
Quòd ſolennitas attachiamẽtorum non ſit ubique et in omni caſu tenenda.
Si ſtatim venire debeat reus propter privilegium actoris.

FINIS.

¶ HENRICI DE BRACTON
de Legibus & conſuetudinibus Angliæ.
Liber primus.

Cap. I.

¶ *Quæ ſunt regi neceſſaria. 2. Quòd ſola Anglia uſa eſt conſuetudine & jure non ſcripto. 3. Quæ cauſa inventionis hujus tractatus.*

IN Rege qui rectè regit, neceſſaria ſunt duo hæc, arma videlicet & leges, quibus utrumque tempus, bellorum & pacis, rectè poſſit gubernari: utrumque enim iſtorum alterius indiget auxilio, quo tam res militaris poſſit eſſe in tuto, quàm ipſæ leges uſu armorum & præſidio poſſint eſſe ſervatæ. Si autem arma defecerint contra hoſtes, rebelles & indomitos, ſic erit regnum indefenſum: ſi autem leges, ſic exterminabitur juſtitia, nec erit qui juſtum faciat judicium.

¶ 2. Cùm autem ferè in omnibus regionibus utantur legibus & jure ſcripto, ſola Anglia uſa eſt in ſuis finibus jure non ſcripto & conſuetudine. In ea quidem ex non ſcripto jus venit, quod uſus comprobavit. Sed abſurdum non erit leges Anglicanas (licet non ſcriptas) leges appellare, cùm legis vigorem habeat, quicquid de conſilio & de conſenſu magnatum, & reipublicæ communi ſponſione, authoritate regis ſive principis præcedente, juſtè fuerit definitum & approbatum. Sunt autem in Anglia conſuetudines plures & diverſæ, ſecundùm diverſitatem locorum: Habent enim Anglici plurima ex cõſuetudine, quæ non habent ex lege: ſicut in diverſis comitatibus, civitatibus, burgis & villis, ubi ſemper inquirendum erit, quæ ſit illius loci conſuetudo, & qualiter utantur conſuetudine qui conſuetudines allegant.

¶ 3. Cùm autem hujuſmodi leges & cõſuetudines per inſipientes & minus doctos (qui cathedram judicandi aſcendunt antequàm leges didicerint) ſepiùs trahantur ad abuſum: & qui ſtant in dubiis & in opinionibus multoties pervertũtur à majoribus, qui potiùs proprio arbitrio quàm legũ authoritate cauſas decidunt: ad inſtructionem ſaltem minorum, ego Henricus de Bracton animũ erexi, ad vetera judicia juſtorum perſcrutanda diligenter, non ſine vigiliis & labore: facta ipſorũ, conſilia & reſponſa, & quicquid inde notatu dignum inveni, in unam ſummam redigendo, ſub ordine titulorum & paragraphorum (ſine melioris ſententiæ præjudicio) compilavi, ſcripturæ ſuffragio, perpetuæ memoriæ cõmendanda: poſtulans à lectore, ut ſi quid ſuperfluum vel perperam poſitũ in hoc opere invenerit, illud corrigat & emendet, vel connniventibus oculis pertranſeat, cùm omnia habere in memoria, & in nullo peccare, divinum ſit potiùs quàm humanum.

Cap. II.

1 ¶ *De Prohemio authoris.* 2. *De materia hujus libri.* 3. *Quæ intentio.* 4. *Quæ utilitas.* 5. *Quis finis.* 6. *Quis effectus.* 7. *Quòd ſapiens eſſe debet qui judicat.* 8. *Quæ ſit pœna malè judicantis.*

IN hoc autē tractatu,ſicut in aliis tractatibus,cōſideranda ſunt hæc, quæ ſit materia,quæ intētio, quæ utilitas, quis finis, & cui parti philoſophiæ ſupponatur. ¶ 2. Et ſciendum eſt,ꝙ materia eſt,facta & caſus qui quotidiè emergūt & eveniūt in regno Angliæ,ut ſciatur quæ cōpetat actio,& quod breve, ſecundùm ꝙ placitum fuerit reale vel ꝑſonale:& ſup hiis acta cōficiēda ſive irrotulationes ſecundùm ꝓpoſita & objecta,agendo & ꝓbando, defēdēdo & excipiendo, & replicādo, & hujuſmodi. ¶ 3. Intētio autē authoris eſt tractare de hiis,& inſtruere & docere omnes qui edoceri deſiderāt;qualit̄ & quo ordine lites & placita decidātur ſecūdùm leges & cōſuetudines Anglicanas,& de hiis habere tractatū, ut doceantur & corrigātur errātes,puniātur cōtumaces. ¶ 4.Itē cōmunis intentio eſt de jure ſcribere, ut rudes efficiantur ſubtiles,ſubtiles ſubtiliores,& homines mali efficiantur boni,& boni meliores,tum metu pœnarū,tum exhortatione p̃miorū,juxta illud.Oderunt peccare boni,virtutis amore:Oderunt peccare mali,formidine pœnæ. ¶ 5. Utilitas autē eſt, quæ nobilitat addiſcentes,& honores cōduplicat & ꝓfectus & facit eos principari in regno,& ſedere in aula regia, & in ſede ipſius regis,quaſi in throno dei,tribꝰ & nationes,actores & reos, ordine dominabili judicātes,vice regis quaſi vice Jeſu Chriſti,cùm rex ſit vicariꝰ dei. Judicia enim non ſunt hominis ſed dei,& ideò cor regis benè regētis *dicitur eſſe in manu dei.* ¶ 6. Finis hujꝰ rei eſt ut ſopiātur jurgia,& vitia ꝓpulſentur,& ut in regno cōſervetur pax & juſtitia. Ethicæ verò ſupponitur,quaſi morali ſcientiæ,quia tractat de moribꝰ. ¶ 7. Hujuſmodi verò leges Anglicanæ & cōſuetudines,regū authoritate,jubent quādoq;,quādoq; vetant,& quādoq; vindicant & puniunt tranſgreſſores:quæ quidem cùm fuerint approbatæ cōſenſu utentiū, & ſacramento regum cōfirmatæ, mutari non poterunt nec deſtrui ſine cōmuni cōſenſu & cōſilio eorum omnium quorū cōſilio & cōſenſu fuerunt promulgatæ.In meliꝰ tamen cōverti poſſunt,etiā ſine eorum cōſenſu, quia nō deſtruitur ꝙ in meliꝰ cōmutatur. Si autē aliqua nova & incōſueta emerſerint, & quæ prius uſitata non fuerint in regno,ſi tamen ſimilia evenerint,ꝑ ſimile judicentur, cùm bona ſit occaſio à ſimilibꝰ ꝓcedere ad ſimilia. Si autē talia nūquam priꝰ evenerint, & obſcurū & difficile ſit eorum judicium, tunc ponantur judicia in reſpectum uſq; ad magnam curiam,ut ibi ꝑ cōſilium curiæ t̄minentur:licet ſint nōnulli qui de ꝓpria ſcientia p̃ſumentes,quaſi nihil juris ignorent, nolunt alicujus conſilium expetere:in quo caſu honeſtiꝰ & conſultiꝰ eis foret conſilium habere quàm aliquid temerè definire,cùm de ſingulis dubitare non ſit inutile. ¶ 8. Sedem quidem judicandi, quæ eſt quaſi thronus dei, non p̃ſumat quis aſcendere inſipiens & indoctus, ne lucem ponat in tenebras, & tenebras in lucem, & ne in manu indocta, modo furientis, gladio feriat

inno-

innocentem,& liberet nocentem,& ex alto corruat quaſi à throno dei,qui volare inceperit antequàm pennas aſſumat.¶ 8. Et cùm quis.judicare debeat & judex fieri,caveat unuſquiſque ſibi,ne perversè judicando,& contra leges, prece vel precio, pro temporalis lucelli commodo, æterni luctus mœſtitiam ſibi comparare præſumat: & ne in die furoris domini ſentiat ipſum vindicantem,qui ait,Mihi vindictam,& ego retribuam,& ubi flebunt & plangent reges & principes terræ cùm viderint filium hominis, propter timorem tormentorum ejus, ubi aurum & argentum non valebit liberare eos. Quis autem non timeat illud examen, in quo erit dominus accuſator,advocatus & judex, à ſententia autem ſua non poterit provocari? Quia pater omne judicium dedit filio, qui claudit & nemo aperit,aperit & nemo claudit. O diſtrictum judicium, quo non ſolum de actibus, verùm etiam de omni verbo otioſo, quod iniquè loquuti fuerint homines,reddituri ſunt rationem!Quis ergo effugere poterit à ventura ira?Mittet enim fili' hominis angelos ſuos,qui colligent de regno dei omnia ſcandala, & eos qui faciunt iniquitatem, & ex eis alligabunt faſciculos ad cõburendum,& mittent eos in caminum ignis,ubi erit fletus,& ſtridor dentiũ,gemitus & ululatus,ejulatus,luctus & cruciatus,ſtridor & clamor,timor & tremor, dolor & labor, ardor & fœtor, obſcuritas & anxietas, acerbitas & aſperitas,calamitas & egeſtas,anguſtia & triſtitia,oblivio & confuſio,tortiones & punctiones, amaritudines & terrores, fames & ſitis, frigus & camina,ſulphur & ignis ardens in ſecula ſeculorum. Caveat igitur quilibet judicium illud,ubi judex terribiliter diſtrictus, intolerabiliter ſeverus, immoderatè offenſus,vehementer iratus, ſententia ejus incommutabilis, carcer irremeabilis, tormenta ſine fine, ſine intervallo, & ſine temperamento, tortores horribiles qui nunquam laſſeſcunt, nunquam miſerentur, timor rerum conturbat, conſcientia damnat, cogitationes increpant,& fugere non licet; unde beatus Auguſtinus. O quàm magna peccata mea ſunt nimis!unde cùm quis deum habuerit juſtum judicem,& conſcientiam ſuam teſtem, nihil timeat niſi cauſam ſuam.

Cap. III.

De principali tractatu, & primo. Quid ſit lex. 2. Quid eſt conſuetudo.

VIdendum eſt etiam quid ſit lex: & ſciendum quod lex eſt commune præceptum virorum prudentum conſultum,delictorumq; quæ ſponte vel ignorantia cõtrahuntur coertio,rei publicæ ſponſio cõmunis. Item author Juſtitiæ eſt deus,ſecundùm quod juſtitia eſt in creatore.Et ſecundùm hoc,jus & lex idem ſignificat. Et licet largiſſimè dicatur lex omne ꝙ legitur, tamen ſpecialiter ſignificat ſanctionem juſtam jubentem honeſta, ꝓhibentem contraria. ¶ 2. Conſuetudo verò quandoq; ꝓ lege obſervatur, in partibus ubi fuerit more utentium approbata, & vicem legis obtinet, longævi enim temporis uſus & conſuetudinis non eſt vilis authoritas.

Cap. IV.

1. ¶ De Juſtitia & Iure. 2. Quid ſit Juſtitia. 3. Quid ſit Ius, & quòd jus varias habet exceptiones. 4. Quid ſit Iuris prudentia. 5. Quid ſit æquitas. 6. Quæ ſunt Iuris præcepta.

Quia à Juſtitia (quaſi à quodam fonte) omnia jura emanant, & quod vult juſtitia, idem jus proſequitur: videamus ergo quid ſit juſtitia, & unde dicatur: Item quid ſit jus, & unde dicatur, & quæ ſunt ejus præcepta: Item quid ſit lex, & quid conſuetudo, ſine quibus non poterit quis eſſe juſtus, ut faciat juſtitiam & juſtum judicium inter virum & virum. ¶ 2. Eſt autem Juſtitia conſtans & perpetua voluntas jus ſuum cuiq; tribuens, cujus definitio poterit intelligi duobus modis, uno modo prout eſt in creatore, altero prout eſt in creatura. Et ſi intelligatur prout eſt in creatore. i. in deo, plana ſunt omnia, cùm Juſtitia ſit dei diſpoſitio, quæ in omnibus rebus rectè conſtituit & juſtè diſponit. Ipſe enim deus tribuit unicuique ſecundùm opera ſua, ipſe non eſt variabilis nec temporalis in diſpoſitionibus & voluntatibus ſuis: Imò ejus voluntas eſt conſtans & perpetua: Ipſe enim non habuit principium, nec habet, nec habebit finem. Altero modo intelligitur prout eſt in creatura. i. in homine juſto. Homo enim juſtus habet voluntatem tribuendi uncuiquè jus ſuum, & ita illa voluntas dicitur juſtitia, & dicitur voluntas tribuere jus ſuum, non quantum ad actum, ſed quantum ad affectionem: Sicut dicitur imperator, auguſtus, non quòd ſemper augeat imperium, ſed quòd ejus propoſitum eſt ut augeat. Sic ut dicitur de matrimonio, quòd ſit individua conjunctio, quia ejus ſunt animi ut nunquam dividantur, dividuntur tamen poſtmodùm ex cauſa. Item dicitur Juſtitia conſtans, ſecundùm definitionem, prout Juſtitia eſt in creatura, ut per hoc quod dicitur (voluntas) intelligatur mens, & per hoc quod dicitur (conſtans) intelligatur bonum. Conſtantia enim ſemper accipitur in bonum, unde & ſancti dicuntur fuiſſe conſtantes, ubi dicitur, O Conſtantia martyrum. Item conſtantes eſtote, conſtantia enim non admittit variationem. Per hoc autem quod dicitur, perpetua, intelligitur habitus, quia Juſtitia eſt habitus mentis bonus, vel mentis benè conſtitutæ. Vel: Juſtitia eſt voluntarium bonum, nec enim poteſt dici bonum propriè niſi intercedente voluntate, tolle enim voluntatem, & erit omnis actus indifferens, affectio quidem tua nomen imponit operi tuo. Item crimen non contrahitur, niſi voluntas nocendi intercedat. Item voluntas & propoſitum diſtinguunt maleficia. De hoc autem quod dicit, jus ſuum, id intelligitur hominis meritum, nam propter delictum, vel pactum non ſervatum, vel ſimilia, privatur quis jure ſuo. De hoc autem quod dicit, cuique. i. ſibi ipſi, ut honeſtè vivat, Item deo, ut deum diligat, Item proximo, ut eum non lædat. De hoc autem quod dicit, jus ſuum. i. juſtitiæ, & ſic dicitur jus juſtitia: quia in ea ſtant omnia jura. ¶. 3. Jus autem derivatur à Juſtitia, & habet varias ſignificationes. Ponitur enim quandoq; pro ipſa arte, vel pro eo quod ſcriptum habemus de jure, quia jus dicitur ars boni & æqui, cujus merito quis

nos ſacerdotes appellat: Juſtitiam namque colimus, & ſacra jura miniſtramus. Item jus quandoq; ponitur ꝓ jure naturali, quod ſemper bonum & æquum eſt, quandoq; ꝓ jure civili tantùm, quandoq; pro jure prætorio tantùm, quandoq; pro eo tantùm, quod competit ex ſententia. Prætor enim jus dicitur reddere, etiam cùm iniquè decernit, relatione facta, non ad id quod Prætor fecit, ſed ad illud quod Prætor facere debuit. Item ponitur jus quandoque pro loco in quo redditur jus, ponitur etiam pro neceſſitudine, ſicut pro jure cognationis vel affinitatis. Supponitur etiam jus quandoq; pro actione, quandoque pro obligatione qualibet, quandoque pro hæreditate, ſicut pro proprietate rei, quandoque ꝓ bonorum poſſeſſione, quia eſt jus proprietatis, & jus poſſeſſionis. Item jus poſſeſſionis, ſicut feodum: unde locum habet aſſiſa mortis anteceſſoris. Item jus poſſeſſionis, ſicut liberum tenementum, ſi quis tenuerit, tantùm ad vitam quacumque ratione. Item jus proprietatis, quod dicitur jus merum, & unde poterit quis habere utrumque. Et dividi poterit quandoque jus proprietatis à jure poſſeſſionis, quia proprietas ſtatim poſt mortem anteceſſoris deſcendit hæredi propinquiori, minori & majori, maſculo & fœminæ, furioſo & ſtulto, ſicut fatuo, ſurdo & muto, præſenti, & abſenti, & ignoranti ſicut ſcienti. Sed tamen non ſtatim acquiritur talibus poſſeſſio: licèt poſſeſſio & jus poſſeſſionis ſemper ſequi debeat proprietatem. Jus autem poſſeſſionis deſcendere poterit per ſe ad alias perſonas, & per alios gradus, ut ſi cùm jus proprietatis deſcendit ad agnatum propinquiorem, primò natus frater ponat ſe in ſeyſinam, & ſic moriatur ſeyſitus, tranſvertit ad hæredes ſuos quoddam jus proprietatis cum jure poſſeſſionis, quod ſequi debet ꝓprietatem primam, & ſic de hærede in hæredem: ſed primi hæredes majus jus habent quàm ſecundi hæredes, ſed ſemper præferri debet poſſeſſio donec primi hæredes verificaverint jus ſuum, ſi tamen frat poſtnat⁹ plures habuerit filias, & primò natus ſe ponat in ſeyſinam, ita fieri debet de eo ut ſupra, & ſic poterit ad plures diverſos hæredes deſcendere jus proprietatis in infinitum, ut cùm plures jus habeant proprietatis, unus, vel plures poſſunt habere jus majus. Item ponitur jus quandoque ꝓ poteſtate, ut cùm dicitur, iſte eſt ſui juris, quandoq; ꝓ rigore juris, ut cùm dividitur inter jus & æquitatem. Item ponitur ꝓ ipſa arte, non ꝓ quolibet jure quod invenitur in ipſa arte, nec enim omne jus præcipit, imò quoddam permittit, vel ponitur ꝓ omni jure quod præcipit honeſtè vivere, alterum non lædere, jus ſuum cuique tribuere. ¶ 4. Juris prudentia eſt divinarum atque humanarum rerum notitia, juſti atque injuſti ſcientia. ¶ 5. Æquitas autem eſt rerum convenientia, quæ in paribus cauſis paria deſiderat jura, & omnia benè coæquiparat: & dicitur æquitas quaſi æqualitas, & vertitur in rebus. i. in dictis & factis hominum. Juſtitia in mentibus juſtorum quieſcit; inde eſt, quòd ſi velimus loqui propriè, dicemus judicium æquum, non juſtum, & hominem juſtum, non æquum: Abutentes tamen iis appellationibus, dicimus, Hominem æquum, & judicium juſtum.

Differt ergò multum juris prudentia, à juſtitia : Juris enim prudentia agnoſcit, & juſtitia tribuit cuique quod ſuum eſt. Item juſtitia virtus eſt, juris prudentia ſcientia eſt. Item juſtitia quoddam ſummum bonum eſt, juris prudentia medium. ¶ 6. Juris præcepta ſunt tria hæc, honeſtè vivere, alterum non lædere, jus ſuum unicuiq; tribuere.

Cap. V.

1 ¶ Qualiter dividitur jus. 2. Quid ſit jus publicum. 3. Quid ſit jus privatum. 4. Quid ſit jus naturale. 5. Quid ſit jus civile. 6. Quid ſit jus gentium. 7. Quæ deſcendunt & introducta ſunt ex jure gentium. 8. Quid ſit manumiſsio.

INfinitæ verò ſunt juris ſpecies, quia infiniti ſunt homines & infinitæ ſunt res. Nam ſic diceretur jus, aliud equinum, aliud aſininum, aliud vineæ, aliud agri, aliud pecoris, aliud hominis. ¶ 2. Eſt autem jus publicum quod ad ſtatum reipublicæ pertinet, & conſiſtit in ſacris, in ſacerdotibus, & in magiſtratibus. Intereſt enim reipublicæ ut habeat eccleſias in quibus homines veniam petant peccatorum ſuorum. Expedit enim eſſe ſacerdotes, à quibus de peccatis noſtris pœnitentiam accipiamus, & qui orent ꝓ nobis & dei adjutorium nobis adquirant & ꝓvidentiam. Expedit etiam magiſtratus reipublicæ conſtitui, quia per eos qui juredicendo præſunt effectus rei accipitur. Parùm eſt enim jus in civitate eſſe, niſi ſint qui poſſunt jura gerere. ¶ 3. Jus autem privatum eſt ꝙ ad ſingulorum pertinet utilitatem principaliter, & ſecundariò pertinet ad rempublicam, unde dicitur, expedit quidē reipublicæ ne quis re ſua malè utatur, & ſic vice verſa, quòd reipublicæ principalit̄ intereſt quòd ſic ſecundariò reſpiciat utilitatem ſingulorū. Eſt etiam hujuſmodi jus privatum tripartitè collectum, aut ex naturalibus præceptis, aut gentium, aut civilibus. Dictum eſt ſupra de jure publico & privato, nunc autē dicendum quid ſit jus naturale, vel gentium vel civile, ꝙ dici poterit cōſuetudo quandoq;. Quomodo & cui, & quando ꝑ cōſuetudinem vel ꝑ conſtitutionē principis derogetur legi, in ſequētibus dicendū eſt. ¶ 4. Jus autē naturale pluribꝰ modis dicitur. Primus modus eſt ut dicatur à natura animati motus quidam inſtitutus proveniens, quo ſingula animalia ad aliquid faciendum inducuntur, & unde dicitur ſic. Jus naturale eſt quod natura. i. ipſe deus docuit omnia animalia, & ita eſt iſtud nomen (quod) accuſativi caſus & hoc nomen (natura) erit nominativi caſus, vel dici poterit quòd nomen illud (quod) ſit nominativi caſus, ut dicatur ſic, videlicet : Jus naturale, ꝙ docuit omnia animalia natura. i. ꝑ inſtinctū naturæ, & ita hoc nomē (natura) erit caſus ablativi, & hoc eſt ꝙ dicitur, primi motus non ſunt in noſtra poteſtate, ſecundi verò ſunt, & ideò ſi res procedat in delectationem & oblectamentum tantùm & non ulteriùs, veniale tantùm contrahitur peccatum : ſi autem ulteriùs progrediatur ad aliquid componendum, ut exerceat quis quod turpiter cogitavit, tunc dicetur tertius motus & mortale contrahere peccatum. Eſt & illud notandum, quòd qua ratione ju-

ſtitia eſt voluntas, habito reſpectu ad rationabilia tantùm, eadem ratione dicitur jus naturale motus, habito reſpectu ad omnem creaturam rationabilem vel irrationabilem. Sunt tamen quidam qui dicunt ꝙ neque voluntas neq; motus, jus naturale, vel gentium, dici poſſunt, quia facti ſunt, voluntas tamen vel motus ſunt inſtrumenta per quæ jus naturale vel juſtitia apperiunt vel oſtendunt ſuum effectum. In anima enim ſunt virtutes & jura, & illud fortè apertiùs dicitur. Jus autem naturale ſecundo modo dicitur debitum quoddam quod natura cuilibet repræſentat. Item dicitur jus naturale jus æquiſſimum cùm dicitur lapſos minores ſecundùm æquitatem reſtitui. ¶ 5. Jus autem civile quod dici poterit jus conſuetudinarium pluribus modis ponitur, uno modo pro ſtatuto cujuſlibet civitatis: alio modo dicitur jus civile id quod non eſt prætorium, & quandoq; detrahit vel addit juri naturali vel gentium. Quæritur aliud jus quandoq; in civitatibus ex conſuetudine more utentium approbata, quàm extra: tamen obſervari debeat talis cōſuetudo pro lege. Item appellari poteſt jus civile omne jus quo utitur civitas, ſive ſit naturale ſive ſit civile ſive gentium & hujuſmodi. ¶ 6. Jus autem gentium eſt quo gentes humanæ utuntur & quod à naturali jure procedit, eò ꝙ jus naturale omnibus animalibus commune ſit, quæ in terra, quæ in mari naſcuntur, & quæ in aëre. ¶ 7. A jure enim gentium deſcendit maris & fœminæ conjunctio, & fit per mutuam utriuſq; voluntatem, quæ matrimonium appellatur, corporalis tamen cōjunctio facta eſt, nec propriè dici poterit jus, cùm ipſum ſit corporale & videatur. Jura autem omnia ſunt incorporalia & videri non poſſunt, quæ deſcendunt & introducta ſunt ex jure gentium, ab eo tamen jure deſcendit liberorum procreatio & educatio. i. nutrimentum. Hoc autem jus gentium ſolū hominibus commune eſt, veluti erga deum religio, ut parentibus & patriæ pareamus, ut vim atq; *injuriam propulſemus, nam de jure hoc evenit, ut quod quis* ob ſui tutelam corporis fecerit, jure feciſſe exiſtimetur. Item cùm inter homines cognationem quandam conſtituit natura, conſequens eſt hominem homini inſidiari nephas eſſe. ¶ 8. Manumiſſiones autem juris gentium ſunt. Eſt autem manumiſſio datio libertatis. i. detectio ſecundùm quoſdam, quia libertas quæ eſt de jure naturali, per jus gentium auferri non potuit, *licèt* per jus gentium fuit obfuſcata. Jura enim naturalia ſunt immutabilia. Sed dicitur verè ꝙ libertatem dat qui manumittit, licèt non ſuam ſed alienam, dat enim quod non habet, ſicut videtur in creditore, qui uſum fructum conſtituit in re non ſua. Jura enim naturalia dicuntur immutabilia, quia non poſſunt ex toto abrogari vel auferri, poterit tamen eis derogari vel detrahi in ſpecie vel in parte. Item ex hoc jure gentium introducta ſunt bella, cùm ad tuitionem patriæ inducuntur à principe, vel propulſantur violentiæ. Ex hoc etiam jure gentium diſcretæ. i. ſeparatæ vel diviſæ ſunt gentes, regna condita & dominia diſtincta. Et non ſunt dominia de novo inventa de jure gentiū, ſed ab antiquo, quia in veteri teſtamento aliquid erat meum & aliquid tuū, & unde tunc erat ꝓhibitū ne fieret furtū, & etiam tunc præceptum fuit ne quis mercenarii ſui retineret mercedem. Ex hoc etiam jure gentium

gentium, agris ſunt termini poſiti, ædificia ſunt collata & vicinata, ex qua collatione fiunt civitates, burgi & villæ, & generaliter jus gentium ſe habet ad omnes contractus, & ad alia plura. Quæ autem ſit longa conſuetudo dicetur infra.

CAP. VI.

1. ¶ De prima diviſione perſonarum. 2. Quid ſit libertas. 3. Quid ſit ſervitus. 4. Qualiter naſcuntur ſervi & qualiter fiunt. 5. Quis dici poſſit liber & quis ingenuus. 6. Qui dicuntur libertini. 7. Qui dici non poſſunt liberi, nec computari inter liberos.

1 Dictum eſt ſupra de jure naturali, gentium & civili, ſed quia omne jus de quo tractare ꝓpoſuimus, pertinet vel ad perſonas, vel ad res, vel ad actiones ſecundum leges & conſuetudines Anglicanas, & cum digniores ſint perſonæ quarum cauſa ſtatuta ſunt omnia Jura: Ideò de perſonis primò videamus & earum ſtatu, qui varius eſt & diverſus, & poſtmodum de jure perſonarum ꝙ vertitur circa eas. Eſt autem prima diviſio perſonarũ hæc & breviſſima, ꝙ omnes homines aut liberi ſunt, aut ſervi. i. omnis homo aut eſt liber aut eſt ſervus, ut ita reſolvatur pluralis omnino in ſingularẽ, ſed ſic opponi poterit de aſcripticio (ut dicitur) quia verè liber eſt, licet quodã ſervitio ſit aſtrictus, & de eo brevis poterit eſſe ſolutio, quia ei qui liber eſt, villenagium vel ſervitiũ nihil detrahit libertatis, habita tamẽ diſtinctione utrum tales ſint villani & tenuerint in villano ſocagio de dominico domini regis, de quib' inferius tractabitur plenius. Itẽ nec obſtat ꝙ dicitur de ſtatu libertatis, quia quamvis ſervus fuerit in poſſeſſione libertatis, revera ſervus eſt, quamvis ſe & ſua aliquando defendere poſſit contra dominum ſuum petentẽ ipſum ut nativum ſuum, ꝓ exceptionem privilegii. Cùm autem omnis homo ſit liber, aut ſervus, expedit videre quid ſit libertas & quid ſervitus, & qualiť cõtingat ſervitus. ¶ 2. Eſt autem libertas naturalis facultas ejus ꝙ cuiq; facere libet, niſi ꝙ jure aut vi ꝓhibetur. Sed ſecundùm hoc videtur ꝙ ſervi ſint liberi, nam & ipſi liberam habent facultatem, niſi vi aut jure ꝓhibeantur. Sed definitur libertas eo jure quo ꝓdita eſt ex qua liberi vocantur, licèt enim ſervi efficiantur liberi, tamen quoad jus gentium ſervi ſunt, quoad jus verò naturale liberi, & ita liberi & ſervi, diverſis tamen reſpectibus, & ſic omninò liber & omninò ſervus & non ꝓ parte, & ſecundùm ꝙ prædictum eſt. Et in hac parte jus civile vel gentiũ detrahit juri naturali. ¶ 3. Eſt quidem ſervitus cõſtitutio juris gentium qua quis dominio alieno contra naturam ſubjicitur, & dicitur à ſervando, non à ſerviendo. Antiquitus enim ſolent principes captivos vendere & ideò eos ſervare & non occidere. Dici etiam poterunt mancipia eò ꝙ ab hoſtibus manu capiuntur: & ideò cùm poſtmodũ libertati donantur, dicuntur manumiſſi, quaſi à manu dimiſſi. Sed tamen omnis ſervus non dicitur à ſervando ſed à ſerviendo, non enim omnis qui ſervit eſt ſervus, nec dicitur à ſervando, ſicut videri poterit in tabellione. Tabellio enim qui dicitur ſerv' publicus à ſerviendo derivatur. ¶ 4. Servi autem aut naſcũtur aut fiunt. Naſcuntur autem ex nativo & nativa alicujus copulatis vel ſolutis, ſive ſub poteſtate domini

conſtituti

conſtituti ſunt ſive extra poteſtatẽ. Item naſcitur ſerv⁹ qui ex nativa ſoluta generatur quãvis ex patre libero, quia ſequitur conditionem matris, quaſi vulgò cõceptus. Item dicitur ſerv⁹ natione de libero genitus qui ſe copulavit villanæ in villenagio conſtitutæ, ſive copula maritalis intervenerit ſive non. Item vice verſa, ſi villanus ingrediatur ad liberã in liberum tenement, part⁹ proveniens erit ſerv⁹. Si autem ex nativo unius & ex nativa alterius, tunc refert in cujus villenagio, ut ꝑ hoc videatur cuj⁹ ſervus eſſe debeat, & quem debeat ſequi partus, patrem videlicet, vel matrem, ſecundùm ꝙ copulati fuerint vel ſoluti, & ſecundùm ꝙ fuerint ſub poteſtate dominorum vel extra. Item ſi à libero & nativa ſoluta partus erit nativ⁹, quia ſequitur conditionem matris ſi extra villenagium: ſi autem ex nativa & libero extra villenagium copulatis & in libero thoro, liber erit (ac ſi de libera & libero) & ita naſcũtur ſervi. Fiunt etiã ſervi liberi homines captivitate, de jure gentiũ, ut prædictũ eſt: Bella enim orta ſunt, & captivitates ſequutæ, &c. Fit etiam liber homo ſervus per confeſſionẽ in curia regis factã: ut cùm liber homo ſit in curia Regis, ſe cognoſcat ad villanũ. Item liber homo fit ſervus ſi cùm ſemel manumiſſus fuerit ob ingratitudinẽ in ſervitudinem revocetur. Itẽ fit liber homo ſervus, cùm ab initio Cleric⁹ vel Monach⁹ factus fuerit, poſtea ad ſecularem vitam redierit, quia talis debet reſtitui domino ſuo. Item ſervorum una eſt conditio ſubſtantialis: quicunq; enim ſervus eſt, ita eſt ſerv⁹ ſicut alius, nec plus nec min⁹. ¶ 5. Liber verò & ingenuus dici poterit, qui ſtatim ut nat⁹ eſt liber eſt: ſive ex duob⁹ liberis & ingenuis, ſive ex duobus libertinis, ſcilicet qui ex juſta ſervitute manumiſſi ſunt, ſive ex uno ingenuo & altera libertina, ſive naſcatur ex matre ancilla & patre libero, dũ tamen extra villenagiũ & in libero thoro, dum tamen ex matrimonio. Itẽ ſi ex matre libera & ſervo extra matrimoniũ. Et ſufficit matrẽ eſſe liberã, vel tempore illo quo concepit vel tempore quo parit, vel ſaltem in medio illorũ tẽporũ, licet ancilla facta fuerit, quia non debet calamitas matris ei nocere qui in utero eſt. ¶ 6. Sunt etiã liberi qui dicuntur libertini, illi ſcilicet qui ex iſta ſervitute manumiſſi ſunt, & dicitur libertin⁹ quaſi liberatus à ſervitute. ¶ 7. Itẽ qui ex dãnato coitu naſcuntur inter liberos non cõputantur, ſicut ex adulterio, & hujuſmodi. Itẽ qui contra formã humani generis cõverſo more ꝓcreantur, veluti ſi mulier mõſtruoſũ vel ꝓdigioſũ ſit enixa. Part⁹ autẽ qui mẽbrorũ officia ampliavit, ut ſi ſex digitos habeat, vel ſi quatuor tantũ, vel ſi tantũ unum, talis inter liberos connumerabitur.

Cap. VII.

1 ¶ *De ſecunda diviſione perſonarum.* 2 *Cui comparari debet hermaphroditus.*

Est autem alia diviſio hominum, quòd alii ſunt maſculi, alii feminæ, alii hermaphroditi. Et differunt feminæ à maſculis in multis, quia earum deterior eſt conditio quam maſculorum. ¶ 2. Hermaphroditus comparatur maſculo tantum vel feminæ tantum ſecundùm prevaleſcentiam ſexus incaleſcentis. Item qualiter ſervi efficiantur liberi per manumiſſionem & quis poſſit manumittere & quis non, dicetur pleniùs infra de actionibus & ſervis fugitivis.

¶ De

Cap. VIII.

1 ¶ De tertia diviſione perſonarũ. 2 De diverſis nominib⁹ dignitatũ. 3 Quid ſunt Ringæ. 4 Quid ſignificet gladi⁹. 5 De dignitate regis & quod rex nõ habet parẽ.

Liberorũ autem hominũ quorumcunq; nulla eſt acceptio apud deũ nec etiam ſervorum, quia non eſt perſonarũ acceptor deus, quia quantũ ad dominũ, qui major eſt ſit tanquã minor & qui p̄ceſſor, ſit tãquã miniſtrator. Apud homines vero eſt differentia perſonarũ, quia hominũ quidã ſunt præcellentes & prelati, & aliis principantur. Domin⁹ Papa videlicet in rebus ſpiritualib⁹, quæ pertinent ad ſacerdotiũ, & ſub eo archiepiſcopi, epiſcopi, & alii prælati inferiores. ¶ 2. Itẽ in tẽporalib⁹ ſunt Imperatores, reges, & principes, in hiis q̃ ꝑtinent ad regnũ, & ſub eis duces, com̃, baroñ, magnates ſive vavaſores, & milites: & etiã liberi, & villani, & diverſæ poteſtates ſub rege cõſtitutæ. Comites vz. quia à com. ſive à ſocietate nomẽ ſumpſerunt, qui etiã dici poſſunt cõſules à cõſulendo: reges enim tales ſibi aſſociãt ad cõſulendũ & regendum populũ dei, ordinantes eos in magno honore, & poteſtate & nomine quãdo accingunt eos gladiis .i. ringis gladiorũ. ¶ 3. Ringæ enim dicuntur ex eo ꝙ renes girant & circundãt, & unde dicitur, accingere gladio tuo, &c. Et ringæ cingunt renes taliũ, ut cuſtodiant ſe ab inceſtu luxuriæ, quia luxurioſi & inceſtuoſi deo ſunt abhominabiles. ¶ 4. Gladi⁹ autẽ ſignificat defenſionẽ regni & patriæ. Sunt & alii potentes ſub rege qui dicuntur barones, hoc eſt robur belli. Sunt & alii qui dicuntur Vavaſores, viri magnæ dignitatis. Vavaſor enim nihil meliùs dici poterit quã vas ſortitum ad valetudinẽ. ¶ 5. Sunt & ſub rege milites, ſ. ad militiam exercẽdam electi, ut cum rege & ſupradictis militent, & defendant patriã & populũ dei. Sũt etiã ſub rege liberi hom̃es & ſervi ejus poteſtati ſubjecti, & om̃is quidẽ ſub eo, & ipſe ſub nullo, niſi tantũ ſub deo. Parẽ autẽ nõ habet in regno ſuo, quia ſic amitteret p̄ceptum, cum par in parẽ nõ habeat ĩperiũ. Itẽ nec multo fortiùs ſuperiorẽ, nec potentiorẽ habere debet, quia ſic eſſet inferior ſibi ſubjectis, & inferiores pares eſſe nõ poſſunt potentiorib⁹. Ipſe autẽ rex, nõ debet eſſe ſub homine, ſed ſub deo & ſub lege, quia lex facit regẽ. Attribuat igitur rex legi ꝙ lex attribuit ei, videlicet dominationem & poteſtatem, nõ eſt enim rex ubi dominatur voluntas & non lex. Et ꝙ ſub lege eſſe debeat, cùm ſit dei vicari⁹, evidenter apparet ad ſimilitudinem Jeſu Chriſti, cujus vices gerit in terris, quia verax dei miſericordia, cùm ad reparandum humanum gen⁹ ineffabiliter ei multa ſuppeterent, hanc potiſſimam elegit viã, quaſi ad deſtruendum op⁹ diaboli nõ virtute uteretur potentiæ, ſed juſtitiæ ratione: & ſic eſſe voluit ſub lege, ut eos qui ſub lege erant redimeret, noluit enĩ uti virib⁹, ſed ratione & judicio. Sic & beata dei genitrix virgo Maria mater Dñi q̃ ſingulari privilegio ſupra legem fuit, ꝓ oſtendendo tamẽ humilitatis exẽplo legalib⁹ ſubdi nõ refugit inſtitutis. Sic ergo rex ne poteſtas ſua maneat infrenata, igitur nõ debet eſſe major eo in regno ſuo in exhibitione juris, minim⁹ autẽ eſſe debet vel quaſi in judicio ſuſcipiẽdo ſi petat. Si autẽ ab eo petatur (cũ breve nõ currat cõtra ipſũ) loc⁹ erit ſupplicationi, ꝙ factũ ſuũ corrigat & emẽdet, ꝙ quidẽ ſi nõ fecerit, ſatis ſufficit ei ad pœnã,

quod

quòd dominum expectet ultorem. Nemo quidem de factis ſuis præſumat diſputare, multo fortius contra factum ſuum venire.

Cap. IX.

1 De quarta diviſione perſonarũ, quòd aut eſt ſui juris aut alieni juris aut dubii. 2 Qui ſunt ſui Juris. 3 Qui ſunt alieni Iuris. 4 Qui ſunt in poteſtate patrũ.

DIctum eſt ſupra de ſtatu perſonarum, nunc ſupponenda eſt alia diviſio, ut per diviſiones facilior tradatur doctrina: partitio enim ſive diviſio animum legentis incitat, mentem intelligentiæ præparat, memoriam artificiosè reformat. Eſt autem hæc diviſio talis, quod omnis homo aut eſt ſui juris, aut alieni, aut dubii, ſecundùm quoſdam, qui dicunt ſtatũ alicujus eſſe in ſuſpenſo, ſicut de eo qui captus eſt ab hoſtibus, ſed revera abſurdum eſſet dicere aliquem eodem tempore nec in patris nec in ſua poteſtate fuiſſe, ꝙ enim dicitur, pendente ſtatu, verum eſt ratione futuræ fictionis poſtliminii, quod omnino ſeparatur à jure. Si enim revertatur, fingitur non fuiſſe capt⁹, ſed inſpecto præſenti ſtatu nunquam pendet, cùm lex dicat captum ab hoſtibus eſſe ſervum. Igitur poſſibile eſt quòd filium habeat in poteſtate ſua, & generaliter vera eſt, quòd nulla præſentia, nulla præterita pendent. ¶ 2. Sui juris autem ſunt omnes, qui non ſunt in aliena poteſtate. Cognitis autem perſonis quæ ſunt alieni juris, per conſequens ſciri poterit omnes alios eſſe ſui juris. ¶ 3. In poteſtate aliena ſunt ſervi, quæ quidem poteſtas dominorũ in ſervos à jure gentium eſt, quæ aliquando fuit & vitæ & necis ſervorum ſed nunc coarctata eſt per jus civile, ita ꝙ vita & membra ſunt in poteſtate regis, ita ꝙ ſi quis ſervum ſuum occiderit, non minus punietur quam ſi alienum occiderit, & in hoc legem habent contra dominos, ꝙ ſtare poſſunt in judicio contra eos de vita & membris propter ſævitiam dominorum, vel propter intollerabilem injuriam, ut ſi eos deſtruant, ꝙ ſalvum non poſſit eis eſſe waynagium ſuum. Hoc autem verum eſt de illis ſervis qui tenent de antiquo dominico coronæ, ſed de aliis ſecus eſt, quia quandocunque placuerit domino, auferre poterit à villano ſuo waynagium ſuum & omnia bona ſua. Expedit enim rei publicæ ne quis re ſua malè utatur. Eſt autem effectus hujus dominicæ poteſtatis, quòd quicquid per ſervum juſtè acquiritur, id domino acquiritur vel quaſi domino, ſicut bonæ fidei poſſeſſori vel uſurario vel fructuario. Qui igitur ex te & uxore tua naſcitur, in tua poteſtate eſt. Item qui ex filio tuo & ejus uxore naſcitur, i. nepos tuus & neptis, æque in tua poteſtate ſunt, & ꝓnepos & ꝓneptis, & deinceps cæteri; qui verò ex filia tua naſcitur in poteſtate tua non eſt, ſed in patris ejus vel avi vel proavi. ¶ 4. In poteſtate autem patrum ſunt filii qui naſcuntur ex juſto & legittimo matrimonio. Idem in nepotibus & pronepotibus quantum ad avos & proavos paternos. Et præſumitur quis eſſe filius hoc ipſo quòd naſcitur ex uxore, quia nuptiæ probant filium eſſe, & ſemper ſtabitur huic præſumptioni, donec probetur contrarium, ut ecce, maritus probatur non concubuiſſe [illegible] infirmitate vel alia cauſa impeditus, vel fuerat in ea invaletudine ut generare non poſſit, vel probatur quod fuit abiens per decennium & reverſus invenit anniculum, hic qui in domo mariti nat⁹ eſt,

[illegible]

eſt (licet vicinis ſcientibus) non erit filius mariti. Et de hac materia inveniri poterit plenius infra, de partu ſuppoſito.

Cap. X.

1 ¶ *Qualiter diſſolvitur patria poteſtas & dominica.* 2 *De quadam ſubdiviſione perſonarum quæ ſunt in poteſtate aliena.* 3 *Qualiter ſolvitur dominica poteſtas in ſervis fugitivis.*

Dictum eſt ſupra queadmodũ dominica & patria poteſtas conſtituatur: nunc autẽ dicendũ qualiter diſſolvatur & tollatur, & ſciendũ ꝙ tribus modis in liberis perſonis, videlicet morte naturali, morte civili & dignitate. Itẽ in ſervis, dominica poteſtas tollitur manumiſſione & morte naturali, ut ſi pater qui habet filiũ in poteſtate moriatur, nã ejus filii incipiũt eſſe ſui juris, quãvis aliquando remaneant ſub tutela dominorũ & ſub cura amicorum vel parentũ. Mortuo verò avo patruo, nepotes ejus non ſunt ſui juris, ſed recidunt in poteſtatẽ ſui patris, ſi pater eorũ vivat, cùm avus moriatur, & nullo modo exierint de patris poteſtate ꝑ emancipationẽ vel alium modum, ſicut ꝑ dignitatẽ. Itẽ morte civili, ut ſi pater dãnetur ꝓpter aliquã feloniam cõmiſsã, vel alius anteceſſor, vel perpetuò exuletur, ſi autẽ relegetur ad tempus, nihilominus retinebit liberos in poteſtate ſua: quia ſua cùm remeabit habebit. Itẽ dignitate aliquãdò, ut ꝑ epiſcopalẽ dignitatẽ. Item ꝑ emãcipationem ſolvitur patria poteſtas: ut ſiquis filiũ ſuũ foriſfamiliaverit cũ aliqua parte hæreditatis ſuæ, ſecundũ ꝙ antiquitùs fieri ſolet. Itẽ ſolvitur dominica poteſtas quãdoq; manumiſſione, ut ſi dominꝰ ſervũ ſuũ manumiſerit, quacunq; ratione manumiſſionis, ſecũdũ ꝙ inferiùs dicetur, de manumiſſionibus. ¶ 2. Prima diviſio perſonarũ fuit talis, ꝙ omes hom̃s aut liberi ſunt aut ſervi, ſecunda ꝙ quædã perſonæ ſunt ſui juris, & quædã alieno juri ſubjectæ: nunc ſequitur alia diviſio, ꝙ ꝑſonarũ quæ non ſunt in poteſtate aliena, quædã ſunt in cuſtodia ſeu tutela dominorũ, quædã in curatione parentũ & amicorũ, ſecundum ꝙ inferiùs dicetur plenius, de cuſtodia & cura. Quædã verò neutro jure tenentur, ſicut illi qui ſunt plenæ ætatis. Et quibus modis finitur cura & tutela, dicetur pleniùs infra. Itẽ quædã ſunt ſub virga, ut uxores, &c. ¶ 3. Servi autẽ ſub poteſtate dominorũ ſunt, nec ſolvitur dominica poteſtas quãdiu manẽtes fuerint in villenagio levantes & cubãtes, ſive terrã tenuerint ſive nõ. Itẽ ſi nõ ſunt manẽtes in villenagio ſed vagãtes ꝑ patriã, euntes & redeuntes, ſẽper ſub poteſtate dominorũ ſunt, quãdiu redierint, & cũ cõſuetudinẽ revertẽdi habere deſierint, incipiunt eſſe fugitivi ad ſimilitudinẽ cervorũ domeſticorũ. Itẽ ſi cùm vagãtes fuerint ſicut mercatores vel mercenarii certis tẽporibꝰ chevagiũ ſolvũt (ꝙ dicitur recognitio in ſignũ ſubjectionis & dominii de capite ſuo) & quãdiu chevagiũ ſolverint, dicuntur eſſe ſub poteſtate dominorũ, nec ſolvitur dominica poteſtas. Et cũ ſolvere deſierint, incipiunt eſſe fugitivi, & ſi aliquo ꝓdictorũ modorũ fugã fecerint, ſtatim ꝓſequi debent & petẽtur infra tertiũ vel quartũ diem, donec fuerint capti & reducti ubicunq; fuerint inventi. nec debet aliquis eos impedire ratione alicujꝰ libertatis vel privilegii, quia dñs ſervorũ illorũ ſẽper retinet dominiũ, donec illud amittat ꝑ negligentiã vel ꝑ violentiã, & [illegible] injuſtam

injuſtã reſiſtẽtiã,& cùm ille qui ꝓſequitur reſiſtere nõ poſſit,tũc oportebit ad ſuperiorẽ recurrere,ut ſibi ꝓquirat per breve:Niſi ita ſit forte,ꝙ ille fugitivus infra annũ,ad villenagiũ ſuũ revertatur,& à domino cõprehẽdatur & detineatur,ꝙ quidẽ licitè poteſt facere dominus,quia ante ãnũ cõpletũ nullum habere poteſt privilegiũ fugitivus. Nec etiã ſi dominus infra annũ clameũ ſuũ qualitercũq; appoſuerit,ſi fugitivus poſt ãnũ redierit,licitè retinere poterit,nec currit tẽpus cõtra dominũ,cũ res per clameũ appoſitũ efficiatur litigioſa.Et ꝑ hoc ꝑpetuetur actio imposterũ & elidatur privilegium. Si autẽ dominus ille negligens fuerit in proſequẽdo, & in clameo apponẽdo qualitercũq;,ſi fugitivus revertatur poſt ãnũ,nõ erit domino licitũ nec tutũ manũ apponere,tamẽ poſt ãnũ poteſt fugitivus habere privilegiũ,& ſe in ſtatu libero defẽdere ꝑ exceptionẽ,& ſic ſolvitur dominica poteſtas. Et dicuntur ſervi eſſe in ſtatu libero,donec dominus verſus eos ſibi ꝑquiſierit ꝑ legẽ terræ,nec habebit poteſtatẽ aliquã in eis vel liberis ſuis, terris vel aliis bonis ipſorũ,donec corpus,ꝙ principale eſt,diſrationaverit, ſecundũ ꝙ inferiùs dicetur.Cũ autem dominus ꝑ negligẽtiã vel impotẽtiã ſui ſeyſinã de ſuo fugitivo amiſerit,ſi reſũptis virib⁹ cõtra privilegiũ,fugitivũ reduxerit,vel cùm fugitivus redierit,ipſũ retinuerit,pœnã debitã non evadet,cũ hoc ſit cõtra pacẽ.Sed ſi extra villenagium.ſ.ꝑ lapſũ. 3,vel 4.dierũ invẽtus fuerit cùm dominus negligẽs fuerit in proſequutione, capi nõ poterit nec detineri,nec magis quàm liber homo,& ſi fuerit,inde habebit querelã de impriſonamẽto. Infra plus de hac materia, de placito de Nativis & fugitivis,qualiter revocantur in ſervitutẽ,.qui ſũt extra poteſtatem dominorum & in fuga.

CAP XI.

1 ¶ *De diverſis cõdicionibus perſonarũ tenentiũ in dominico domini Regis.* 2 *De liberis in manerio Regis.* 3 *Quòd ſub poteſtate domini ſunt liberi homines.*

IN dominico domini regis plura ſunt genera hominũ:ſunt enim ibi ſervi, ſive nativi ãte cõqueſtũ,in cõqueſtu,& poſt, & tenẽt villenagia & ꝑ villana ſervitia & incerta,qui uſq; in hodiernũ diẽ villanas faciũt cõſuetudines & incertas,& quicquid eis præceptũ fuerit (dũ tamẽ licitũ & honeſtũ.) Fuerũt etiã in cõqueſtu liberi homines, qui liberè tenuerũt tenemẽta ſua ꝑ libera ſervitia, vel ꝑ liberas cõſuetudines, & cũ ꝑ potẽtiores ejecti eſſent, poſtmodũ reverſi receperũt eadẽ tenemẽta ſua tenẽda in villenagio, faciẽdo inde opera ſervilia,ſed certa & nominata,qui quidẽ dicũtur glebæ aſcripticii,& nihilominus liberi,quia licèt faciat opera ſervilia,cum nõ faciũt ea ratione perſonarũ,ſed ratione tenemẽtorũ,& ideo aſſiſa novæ diſſeiſinæ non habebũt,quia tenemẽtũ eſt villenagiũ,quãvis privilegiatũ, ſed nec Aſſiſam mortis anteceſſoris:ſed tãtũ parvũ breve de recto,ſecũdũ cõſuetudinẽ manerii,& ideo dicũtur glebæ aſcripticii,quia tali gaudẽt privilegio,ꝙ à gleba amoveri nõ poterũt, quãdiu ſolvere poſſũt debitas penſiones,ad quoſcũq; pervenerit dominicũ domini regis,nec cõpelli poterint ad tale tenemẽtũ tenẽdũ niſi voluerint.Eſt etiã aliud genus hominũ in manerio domini regis;

&

& tenēt de dominico & ꝑ eaſdē conſuetudines & ſervitia villana, ꝑ quæ ſupradicti & non in villenagio, nec ſunt ſervi nec fuerunt in cõqueſtu ut primi, ſed ꝑ quandā conventionem, quam cum dominis fecerunt, & ita quod quidā eorum cartas habēt & quidam non. Et qui ſi à talibus tenementis ejecti fuerint, ſeiſinam recuperabunt) ſed ſecundum quoſdā) ꝑ aſſiſā novæ diſſeiſinæ, & cum aſſiſam novæ diſſeiſinæ habuerint, hæredes habebunt aſſiſam mortis anteceſſoris. ¶ 2. Sunt & alia genera hominum in maneriis & dominicis domini regis, qui ſicut alibi tenent liberè & in libero ſocagiò & ꝑ ſervitium militare ex novo feoffamento & poſt conqueſtum. ¶ 3. Itē ſub poteſtate dominorum ſunt liberi homines poſſeſſi ut ſervi & qui aliquando in libertatē proclamant, & qui dici poterunt ſtatu ſervi cùm ſint liberi eadem ratione qua ſervi dici poterunt ſtatu liberi cùm ſint fugitivi, & extra poteſtatē dominorum, de quibus pleniùs dicetur infra.

Cap. XII.

1 ¶ De rebus & rerum diviſione. 2. Prima diviſio. 3. Secunda diviſio. 4. Tertia diviſio. 5. Quædam res ſunt communes ſecundùm diviſionē interius. 6. Quædam publicæ. 7. Quædam univerſitatis. 8. Quædam ſacræ & religioſæ quæ ſunt deo conſecratæ. 9. Quædam ſingulorum. 10. Quædam nullius.

SUperiùs dictum eſt de perſonis & ſtatu hominum & jure perſonarum: conſequenter dicendum erit de rebus ꝑ diviſionem, quia res ꝑ diviſionem meliùs aperiuntur. ¶ 2. Rerum autem prima diviſio hæc eſt, ꝙ rerum quædam ſunt in patrimonio noſtro, & quædam extra. In patrimonio noſtro ſunt res tam mobiles quam immobiles, quibus ꝑ voluntate & neceſſitate noſtra nobis uti licet de quibus ſatis patebit inferiùs. Extra patrimoniū autē dicūtur res ſacræ & religioſæ & cõmunes. Quædam verò nec ſunt in patrimonio nec extra, ſicut jura & ſervitutes, uſus fructus. Item actus, via & aquæ duct. & hujuſmodi, & ideò non dicuntur ſervitutes eſſe in bonis, quia per ſe & ſine fundo alienari non poſsūnt. Item prædiales ſervitutes per ſe non cenſentur, & ideò videntur non eſſe, vel extinctæ eſſe ſi cenſeantur per ſe. Nam & manica videtur extincta cùm non accedit veſtimento, & tignum videtur non poſſideri, cum non accedit ædificio, ſed tamen non dicuntur iſtæ ſervitutes eſſe extra bona, cū poſſidentes exceptionē, & non poſſidentes habeant actionem. ¶ 3. Fit & alia & ſecūda diviſio rerū, quia aliæ ſunt corporales, aliæ incorporales. Corporales verò ſunt quæ tangi poſſunt, ſicut terra, fundus, res immobiles vel res mobiles quæ ſe movere poſſunt, ſicut animalia vel hujuſmodi, vel moveri. Incorporales verò ſunt, ſicut ſunt jura, quæ videri non poſſunt nec tangi, ut jus eundi, agendi, aquam vē ducēdi, & hujuſmodi, quæ nõ poſſidētur ſed quaſi. ¶ 4. Eſt & tertia diviſio rerum, ꝙ aliæ ſunt communes, aliæ publicæ, aliæ univerſitatis, aliæ nulli⁹, & aliæ ſingulorum, q̄ variis ex cauſis, cuiq; acquiruntur. ¶ 5. Naturali verò jure cõmunia ſunt omnia hæc, aquā ꝓfluēs, aer & mare, & littora maris quaſi maris acceſſoria. Nemo enim ad litt⁹ maris accedere ꝓhibetur, dum tamen à villis & ædificiis abſtineat, quia littora ſunt de jure gentiū cõmunia ſicut & mare. Ideò ædificia ſi in mari ſive in littore poſita fuerint, ædificantiū

ſunt de jure gentium,& ita in hoc caſu ſolũ cedit ædificio,licet alibi cõtra-
riũ,quia ædificium cedit ſolo.¶ 6.Publica verò ſunt oĩa flumina & por-
tus.Ideoq́ jus piſcãdi oĩbꝰ cõmũe eſt in portu & in fluminibꝰ. Riparũ etiã
uſus publicꝰ eſt de jure gentiũ,ſicut ipſius fluminis.Itaq́ naves ad eas appli-
care,funes arboribꝰ ibi natis religare,onꝰ aliqđ in iis reponere,cuivis liber
eſt,ſicuti ꝑ ipſum fluvium navigare: ſed ꝓprietas earum eſt illorum,quorũ
ꝑdiis adhærent,& eađ de cauſa arbores in eiſđ natæ eorunđ ſunt : & hæc
intelligenda ſunt de fluminibꝰ ꝑhennibꝰ,quia temporalia poſſunt eſſe pri-
vata.Nota hic differentia inter publicum & cõmune.Publica autem ita ac-
cipiunt q́ ſunt oĩum populorum.i. quæ ſpectant ad uſum hominum tant.
Cõmunia verò dici poterunt aliquãdo q́ ſunt omium animantiũ.¶7.Uni-
verſitatis verò ſunt (non ſingulorum)q́ ſunt in civitatibꝰ,ut theatrũ,ſtadia
& hujuſmodi, & ſi qua ſunt in civitatibꝰ cõmunia. Dicunt verò theatra à
theorando. i.inſpiciendo. Stadium verò dicit octava pars milliarii, ꝙ (ut
dicitur)Hercules uno anhelitu currebat & poſtea ſtabat.Et dicunt iſta uni-
verſit dominio & uſu.Uſualia autem dicunt univerſitatis eſſe non uſu,ſed
dominio & fructu,ut fundi & ſervi. i.civitat, qui ita ſunt omium civium,
ita ꝙ nullius ꝓ ſe.¶8.Res verò ſacræ,religioſæ & ſãctæ in nullius bonis ſunt:
ꝙ enim divini juris eſt,id in nullius hominis bonis eſt,immò in bonis dei
hominum cenſura.¶ 9.Item ſunt res ſingulorum ut mea & tua,dominio &
uſu,ſicut fundi,civitates & ſervi.Et ſunt ſacra q́ ritè & ꝑ põtifices deo cõſe-
crata ſunt,veluti ædes ſacræ & religioſæ, & dona quæ ritè ad miniſterium
dei dedicata ſunt,ut calices,cruces,& thuribula,q́ alienari ꝓhibentur, ex-
cepta cauſa redẽptionis captivorũ. Itẽ loca ſacra ſunt cœmiteria & capellæ
& eccleſiæ,& licet ædificia diruant,adhuc locꝰ ſacer manet.Et differt ſacrũ
à ſacrario,quia ſacrarium dicitur locus ubi ſacra reponũt. Sacræ etiam res
ſunt,veluti muri & portæ civitat,& ideò dicuntur muri ſancti,quia pœna
capitalis conſtituta eſt in eos qui *aliquid in muros ſanctos delinquunt*,vi-
olando aliquid in hiis vel immittendo,vel tranſcendendo,ſcalis adhibitis,
vel alia qualibet ratione : quia hoſtile eſt & abhominabile aliàs ingredi
quã per portas,dicitur enim ſanctum ꝙ defenſum eſt & munitum ab inju-
ria hominũ, & lex illa ſpecialiter dicitur ſanctio,quia pœnã imponit *inju-
rioſo*. Muros verò municipales reficere non licet alicui ad privat cõmodũ,
ſed ad publicã utilitatem.¶ 10.Res quiđ nullius eſſe dicuntur pluribꝰ mo-
dis,natura ſive jure naturali,ut feræ beſtiæ,volucres,& piſces. Item cenſu-
ra(ut dictum eſt) ſicut res ſacræ,religioſæ & ſanctæ.Item caſu,ſicut eſt hæ-
reditas jacens ante aditionem:ſed fallit in hoc, quia ſuſtinet vicem ꝑſonæ
defuncti, vel quia ſperat futura hæreditas ejus qui adibit.Dicuntur etiam
res in nullius bonis eſſe,quæ habitæ ſunt ꝓ derelicto.Itẽ tẽpore dicunt res
in nulliꝰ bonis eſſe,ut theſaurꝰ.Itẽ ubi nõ apparet dñs rei,ſicut eſt de wrec-
co maris. Itẽ de hiis quę ꝓ wayvio habẽt,ſicut de averiis ubi nõ apparet
dñs,& q́ olim fuerũt invẽtoris,de jure naturali jã efficiunt principis de jure
gẽtiũ. Itẽ ſunt res natura nulliꝰ, ubi natura nõ patitur ꝙ poſſet eſſe alicujꝰ,
ſicut

ſicut ſunt liberi homines, liberi enim homines exempti ſunt à dominio & commercio, & illud idem dici poterit de ſervo ægrotante quem dominus abjecit; lex enim facit ei ut ſit liber.

HENRICI DE BRACTON de Legibus & conſuetudinibus Angliæ.

Liber ſecundus.

Cap. I.

1 ¶ *Qualiter acquiruntur rerum dominia: de Iure naturali ſive gentium per occupationem, & de feris beſtiis.* 2. *De Piſcatione, venatione & apprehenſione & apium incluſione.* 3. *De manſuetis beſtiis & avibus.*

DIctum eſt ſupra de rerum diviſione, nunc autē dicēdum eſt qualiter dominia rerū acquiruntur, de jure naturali ſive gentium: ut à vetuſtiore jure incipiatur, quod cum ipſo genere humano rerū natura prodidit, & poſt dicendū erit de jure civili, quod poſtea eſſe cepit, cùm & civitates cōdi, & magiſtratus creari & leges ſcribi ceperunt. ¶ 2. Jure autē gentium ſive naturali dominia rerū acquiruntur multis modis. Inprimis per occupationē eorū quæ non ſunt in bonis alicujus, & quæ nunc ſunt ipſius regis de jure civili & non cōmunia ut olim: ſicut ſunt feræ beſtiæ, volucres & piſces, & omīa animalia quæ in terra & in mari & in cœlo & in aēre naſcūtur ubicūq; capiātur, & cū capta fuerint incipiunt eſſe mea: quia mea cuſtodia coercētur, & eadē ratione ſi evaſerint cuſtodiam meā & in naturalē libertatē ſe receperint, deſinūt eſſe mea & rurſꝰ fiūt occupātis. Recipiunt autē naturalē libertatē tunc, cū vel oculos meos effugerint in aēre libero & non ſub captura mea, vel ita ſunt in cōſpectu meo ut impoſſibilis ſit eorū ꝓſecutio. ¶ 3. Item cōtinet occupatio piſcationē, venationē & apprehēſionē. Et nec ſola ꝓſequutio facit rē eſſe meā. Nā etſi ferā beſtiā vulneraverim ita ut capi poſſit, nō tamē eſt mea niſi eā cepero, imò erit potiùs occupātis, quia multa accidere ſolēt nè capiā. Itē ſi in laqueū quē venādi cauſa tetēdi aper inciderit, & cū coertione eū exēptū abſtuli, erit meus, ſi in poteſtatē meā pervenerit, niſi conſuetudo vel privilegium ſe habeat in cōtrarium. Cōtinet & occupatio incluſionē, ut in apibus quarum fera eſt natura, nā ſi in arbore mea conſederint, non magis ſunt meæ antequàm à me alveo includantur, quàm volucres qui in arbore mea fecerint nidum, & ideò ſi alius incluſerit eas, earum dominus erit. Examen etiam quod ex alveo meo evolaverit eò uſque meum eſſe intelligitur quamdiu in cōſpectu meo eſt, nec ſit impoſſibilis ejus ꝓſequutio, alioquin occupantis ſit, ſed ſi quis illud ceperit, ſuum non facit ſi ſciverit ipſum eſſe alie-

num, ſed furtū facit, niſi animum habeat reſtituendi. Et hæc vera ſunt, niſi aliquando de conſuetudine in quibuſdam partibus aliud fiat. ¶ 4. Hæc quæ dicta ſunt locum habent in animalibus, quæ omni tempore fera permanſerunt: ſi autem animalia fera facta fuerint manſueta, & ex conſuetudine eunt & redeunt, volant & revolant, ut ſunt cervi, cygni, pavones & columbæ & hujuſmodi, alia regula comprobata eſt, ut eouſque noſtra intelligantur, quamdiu habuerint animum revertendi. Nam ſi revertendi animum habere deſierint, noſtra deſinunt eſſe. Revertendi autem animum videntur deſinere habere, cùm conſuetudinem revertendi deſeruerint. Idemque dicitur de gallinis & anſeribus feris factis, ex māſuetis. In domeſticis verò tertia regula comprobata eſt, quòd licet conſpectum meum effugerint anſeres manſueti & gallinæ, quocunq; tamen loco ſunt, mei intelliguntur eſſe, & furtum facit qui ea animo lucrandi retinuerit. Habet etiam locum iſta ſpecies occupationis in iis, quæ ab hoſtibus capiuntur, ut ſi liberi homines in ſervitutem noſtram deducantur, & poteſtatem noſtram evaſerint, priſtinum ſtatum recipiunt. Item locum habet eadem ſpecies occupationis in iis quæ communia ſunt, ſicut in mari & littore maris, in lapillis & gemmis, & cæteris in littore maris inventis. Idem etiam in inſulis in mari natis, & in ſimilibus, & in rebus prò derelicto habitis, niſi conſuetudo ſe habeat in contrarium propter fiſci privilegium.

CAP. II.

1. ¶ De modo acquirendi per acceſſionem, & quid eſt alluvio. 2. De inſulis natis in flumine. 3. De acceſſione quæ fit humana natura operante per adjunctionem ſpecierum. 4. De ædificiis quilibet. 5. De literis & picturis. 6. De acceſſione quæ fit divina natura & humana operante, & de planta.

ACquiruntur etiam jure gentium rerum dominia, per acceſſionem diſcretam, vel ſecretam, concretam ſeu continuam, & quæ ex animalibus dominio tuo ſubjectis nata ſunt, tibi acquiruntur. Item quod per alluvionem agro tuo flumen adjecit, jure gentium tibi acquiritur. Eſt autem alluvio latens incrementum, & ꝑ alluvionem adjici dicitur ꝙ ita paulatim adjicitur, quòd intelligere non poſſis quo momentò temporis adjiciatur. Nam etſi tota die infigas intuitū tuum, imbecillitas viſus tam ſubtilia incrementa perpēdere non poteſt, ut videri poterit in cucurbita & ſimilibus. Si autem non ſit latens incrementum imò apparens, contrarium erit, ut ecce, vis fluminis partem aliquā ex tuo prædio detraxit & vicini prædio appulit, certū eſt eam tuam permanere, & ſi longiori tēpore fundo vicini adhæſerit, & arbores quas ſecum traxerit in eum fundū radices egerint, ex eo tempore videntur fundo vicini acquiſitæ. Dabitur tamen priori domino utilis vendicatio, ſecundùm quoſdā, ſed ceſſat rei vendicatio, quia alterius facta eſt cruſta, & alia dicenda eſt arbor aliæ terræ alimento. ¶ 2. Habet etiam locū eadē ſpecies acceſſionis in inſula nata in flumine, quæ ſi quidē mediam partē fluminis teneat, cōmunis eſt eorū qui ꝓ indiviſo ab utraq; parte fluminis propè ripā prædia poſſidēt, ꝓ modo latitudinis cujuſcunq; fundi, quæ latitudo propè ripam ſit, ꝙ ſi alteri parti proximior ſit, eorū eſt tantùm qui

ab ea parte ꝓpe ripam prædia poſſident. Si autem inſula in mari nata ſit, ꝙ raro accidit, occupātis fit, nō tamē credas ꝓpriū alicujus agrum in formam inſulæ redactum, inſulā eſſe, ut ecce, flumen dividitur in ſuꝑiori parte & circuit agrū alicujꝰ, & demū infra unitur, quo caſu ejꝰ erit ager cujꝰ prius fuerat. Cavendū quoq; erit in metienda vicinitate inſularum, quia poteſt quis in hoc de facili decipi. Ponatur igitur punctꝰ quidā in medio int̄ utrumque agrū, & ſecundum hoc, ſi inſula citra punctū ſit, vel hujꝰ tantū, vel illiꝰ tantum erit. Si autē ſit & citra punctū, & in ipſo pūcto, & ultra, tunc ꝓ indiviſo cōmunis erit, ut tantū mihi de ipſa inſula cedat, quantū cōtinetur à medietate puncti uſq; ad agrū meū, & ſic fiat in ꝑſona vicini quoad diviſionem. Et videtur ꝙ vicinitas & remotio inſulæ conſiderari debet ſecundum principium nativitatis ſuæ, & inde erit, ꝙ ſi int̄ inſulā quæ mihi ꝓximior eſt & cōtrariā ripam vicini, quæ eſt ultra flumen alia ſit nata inſula, mēſura fiet à mea inſula & non ab agro meo. Et hæc oīa tenenda ſunt in inſula quæ alvei ſolo adhæret & non quæ virgultis ſuſtentatur. Si autē inſula rotunda inveniatur, difficile erit eā metiri, hoc tamē obſervetur, ꝙ omne ꝙ ꝓpinquiꝰ eſt, mihi cedat, & ita vicino cedat ꝙ ei viciniꝰ erit, & hoc nunquā fallet. Habet etiam locum hæc in agris nō limitatis: nam in limitatis nō habet locū jus alluvionis. Sunt autē limitati, qui aſſignantur aliquibꝰ certis locis & certis t̄minis, ubi ſcitur quid cui ſit datum, quid retentū & relictū. Præterea agris limitatis non cedit inſula ratione vicinitatis in flumine publico, imo conceditur occupanti, & ꝑ conſequens regi ꝓpt̄ ſuum privilegium. Habet etiam locum eadē ſpecies acceſſionis in alveo fluminis, à flumine derelicto. Cedit enim eis qui ꝓpe ripam fluminis prædia poſſident, ꝓ modo. ſ. latitudinis cujuſcūq; agri, quæ latitudo prope ripam ſit. Novꝰ autē alveꝰ ejuſdem juris incipit eſſe, cujꝰ & ipſum flumen. i. publicū. Flumen enim alveum ſibi conſtituendo agrum privatum facit publicum & publicum privatū. Et ideo dicuntur flumina vice Cenſitorum. i. judicum vel principū fungi. Judex enim vel imꝑator ſæpe ꝙ uniꝰ eſt alteri adjudicat, juſte vel injuſte, bona fide vel mala. Sed ubi flumē mihi abſtulit meum prædiū ꝑ alvei cōſtitutionē, deinde redit ad antiquum alveū, de jure ſtricto in prædio quodā meo nihil poſſum vendicare: cedit enim iis qui ꝓpe ripam prædia habent, de æquitate tamen vix obtinet hoc. i. nullo modo obtinet. Ubi autē flumē alveum ſibi cōſtituit in agrū meū ſed illū inundaverit, non immutatur ſpecies ejꝰ quātū ad ꝓprietatē. ¶ 3. Hæc de acceſſione quæ fit tātum divina natura ōpante. Eſt & alia, quæ fit tantū humana natura ōpante, quæ fit ꝑ adjunctionē uniꝰ ſpeciei ad alterā, ejuſdem generis vel diverſi, ꝑ applumbaturā vel ferriliminationē, ſecundum qd' infra legitur, & ibi dicitur, quæ pars alteri debet accreſcere. Si autē ꝑ applumbaturā, minor cedit majori vel precioſiori: ſed ſi neutra precioſior, quilibz ſuū vēdicabit. ¶ 4. Vendicat etiā ſibi locū jus acceſſionis in ædificiis ꝑ humanæ naturæ laborē, ut ſi quis in ſolo ſuo alienam materiā ædificavit, ipſe dn̄s intelligitur ædificii, quia omne qd' inædificatur, ſolo cedit. Nec tamē is qui materiæ dn̄s fuerat, dn̄s eſſe deſinat, nec ſuū poteſt eximere, ſed ꝓ eo duplū cōſequetur, & ſi dirutū ſit ædificiū, ꝙ ſuū fuerit vēdicare poterit, niſi fuerit duplum cōſequutꝰ. E cōtrario autē, ſi quis de ſuo in

alieno ſolo ædificaverit mala fide, materiā ꝑſumitur donaſſe, ſi autem bona fide, ſolvat dominus ſoli, precium materiæ & mercedē fabricatorū. Hoc autem, ꝙ prædictum eſt, locum habet ſi ædificium ſit immobile, ſi autē mobile, aliud erit, ut ecce, horreum frumentariū novum ex tabulis ligneis factum, in prædio Semphronii poſitum, non erit Semphronii. ¶ 5. Hæc eadem ſpecies acceſſionis, ꝓ humanæ naturæ ſolicitudinē poteſt aſſignari in literis. Literæ enim licet ſint aureæ perinde mēbranis, chartiſve cedunt, ſicut ea ſolo cedere ſolent quæ ædificantur vel inſeruntur. Sed in picturis erit cōtrarium. Ridiculoſum enim eſſet precioſam picturā ꝑ acceſſionem cedere viliſſimæ tabulæ: & ideò tabula cedit picturæ, ut in Inſtitutis pleniꝰ inveniri poterit, & in ſūma Aſonis, ꝙ in caſū deterior eſt cōditio poſſidentis. Itē in eodem, ꝙ melior eſt cōditio poſſidētis ꝓpt̄ duplex beneficiū poſſidendi. Itē in eodē, ꝙ ubi obſcura ſunt utriuſq; jura, ꝓ poſſeſſore judicabitur. Poteſt etiā eadem ſpecies aſſignari in texturis: Nā ſi alienā purpurā quis intexuerit in veſtimēto ſuo, licèt precioſior ſit purpura, tamen cedit veſtimēto jure acceſſionis. Item eadē ſpecies acceſſionis poteſt aſſignari in fructuariis & uſuariis circa fructuū obventionem. ¶ 6. Alia autem acceſſio erit divina natura & humana cooperāte, & quæritur ex ea dominiū, ut ecce. Titius alienā plantā in ſolo ſuo poſuit, ipſius erit planta. Et ex diverſo, ſi Titius ſuā plantā in Menii ſolo poſuerat, Menii erit planta, ſi modò utroq; caſu radices egerit, unde verſus. Quicquid plātatur, ſeritur vel inædificatur, omne ſolo cedit, radices ſi tamē egit. Sed antequā radices egerit, ꝑmanet ejus, cujꝰ priꝰ fuerat, & hæc eſt adeò verū ut ſi vicini arbor ita terrā Titii oppreſſerit, ut in ejus fūdo radices egerit, Titii erit arbor. Ratio enim non ꝑmittit ut alteriꝰ ſit quàm ejꝰ, in cujꝰ fundo radices egerit. Item ſi in confinio arbor poſita ſit & in vicini fundo radices egerit, communis erit, nec licebit vicino radices excidere. Et hoc verū eſt ſi arbor mea in vicini fundo radices egerit, ſine quibus vivere non poſſit, quòd cōmunis eſſe debeat, ſi autē ſatis vivere poſſit ſine radicibꝰ illis, non erit communis. Qua autem ratione plantæ ſolo cedunt cùm radices egerint, & ædificia immobilia, eadē ratione cedunt frumenta cùm ſata fuerint, & ſolo coaluerint, ſive fortuito caſu ceciderint in terram, ſive non.

CAP. III.

1 ¶ *De modo acquirendi per ſpecificationem. 2. Item per confuſionem. 3. Item per inventionem.*

Acquiritur & nobis res per ſpecificationem, ut ſi quis de aliena materia ſpeciem fecerit aliquam, dominus erit ſpeciei qui fecit. ¶ 2. Eſt & alius modus acquirendi per confuſionem. Confunduntur itaque liquida, ut mel & vinum. Confunduntur etiam ſolida, licèt cum difficultate magna, vz. ſpecies, ſicut aurum & argentum, plumbum & ferrū, & ꝙ ex iis redigitur erit commune (ſive ſeparari poſſit ſive non) inter eos, de quorū voluntatibꝰ corpora ſive ſpecies confunduntur, ſi autem caſu fortuito fiat confuſio & ſeparari non poſſunt, idem erit. Si autē ſeparari poſſunt materiæ, unuſquiſq; partem ponderis & menſuræ habebit, quam habuit in rudi materia. Si autē frumentū alicujus mixtū fuerit cum frumento alterius, non erit frumentū

inter eos cõmune, ſed quilibet de acervo ſuo vẽdicabit partem, ꝓ modo ſui frumenti. Nec fieri poterit cõmunicatio frumenti, quia ſingula corpora manẽt in ſua ſubſtantia, ac ſi pecora Ticii tuis pecoribꝰ eſſent mixta, & ubi non intelligitur ꝙ grex ſit cõmunis, & quamvis valdè difficile ſit & quaſi impoſſibile ſeparare frumentum meum à frumento tuo, ſatis tamen dici poterit ꝓ parte indiviſa dari vendicationem, quaſi acervus frumenti ſit cõmunis, ut vendicet tantum de acervo quantũ fuerat ſuũ, & differt cõfuſio à mixtione in tribus: ſpecies enim dicuntur miſceri & materiæ confundi. Item ſpecies mixtæ remanent in eadem ſubſtantia & ſpecie, confuſæ autem transferuntur in aliã materiam. ¶ 3. Acquiritur & dominium per inventionem, ut ſi theſaurus inveniatur: ſecundùm quod dicetur inferiùs inter placita coronæ.

Cap. IV.

1. *De diverſis modis acquirendi ex jure civili.* 2. *De quadam recapitulatione de quadam diviſione Rerum.* 3. *De Servitutibus.*

Acquiritur etiam jure civili multis modis, vz. ex cauſa donationis, ex cauſa ſucceſſionis, ex cauſa teſtamentaria & aliis pluribus modis, ſecundùm ꝙ inferiùs dicetur. Acquiritur etiam res corporalis ꝑ traditionem, quia res corporalis patitur traditionẽ, quod non faciunt res incorporales, ut ſunt jura. Et quid ſit traditio & quæ ſufficiũt ꝓ traditione, dicetur infra pleniùs, de donationibꝰ. ¶ 2. Eſt & alia diviſio rerũ de qua ſuperiùs dicitur in parte, ꝙ aliæ ſunt corporales, aliæ ſunt incorporales. Corporales ſunt hæ, quæ ſui natura tangi poſſunt, qualia ſunt homo, fundus, veſtis, aurum, argentum & aliæ res innumerabiles, quæ omnes numerari nõ poſſunt, ꝓpt earũ multitudinẽ, & ideò dicitur natura ſui, licèt res tangi non poſſunt, ꝓpt caſũ fortè, quia res cecidit in ꝓfundũ maris, vel ꝓpt difficultatem, ſicut ſtellæ cœlo infixæ, quæ res corporales ſũt, licèt tangi non poſſũt prædictis rationibus, tamen tangibilia ſunt. Itẽ corporales res ſunt fumus & aër. Eſt enim aër unũ ex quatuor elementis, ex quibus omnia corpora cõſtant & creantur. Illud idẽ etiã eſt ꝙ aſſumitur & remittitur à corpore, ſicut flatus & anhelitus. Incorporales verò res ſunt quæ tangi non poſſunt, qualia ſunt ea quæ in jure cõſiſtũt, ſicut hæreditas, uſus fructus, advocationes eccleſiarũ, obligationes, & actiones, & hujuſmodi. Nec obſtat ꝙ in hæreditate, uſu fructu & hujuſmodi, corporales res cõtineantur: nam ꝙ ex aliqua obligatione nobis debetur, plerumq; corporale eſt, veluti homo, fundus, pecunia & hujuſmodi, ſed ipſũ jus hæreditatis. i. ipſum ius, ꝙ eſt hæreditas, incorporale eſt. Et ita dicendum eſt de jure utendi, fruendi & jure advocationis & obligationis & etiã de jure ruſticorũ prædiorũ. Incorporales etiã res ſunt, licèt in jure non cõſiſtant, ſicut ſunt genera & ſpecies, calodæmones & cacodæmones, anima mundi & animæ hominũ. ¶ 3. Quia verò ſervitutes cõnumerantur inter alias res incorporales, videndũ eſt de ſervitutibus. Eſt enim quædã ſervitus qua homo fit ſervꝰ hominis, ſed de ea non tractatur hic, ſed de illa qua ſubjicitur prædiũ prædio, ſed fit tamẽ ad ſimilitudinẽ ejus qua homo fit ſervꝰ hominis, ut ſicut illa cõſtitutio dicitur jus gentiũ, quaſi quis dominio alieno cõtra naturã ſubjicitur. Et hoc idẽ dicatur de ſervitute, ſive de cõſtitutione qua domus domui,

domui,& rus ruri ſubjungitur,& ita dicuntur ſervitutes urbanæ & ruſticæ. Et quæ iſtæ ſunt,& quis eas conſtituat,& cui,& qualiter, & cùm conſtituantur, & qualiter amittuntur, inferiùs dicetur.

Cap. V.

1 ¶ *Dè acquirendo rerum dominio ex cauſa donationis inter vivos.* 2. *Quid ſit donatio.* 3. *Qualiter dividitur donatio.* 4. *Quis donare poſsit.* 5. *Quis donare non poſsit.* 6. *Cui donari poſsit.* 7. *Quæ res dari poſsit, & quæ non.* 8. *Quæ exiguntur ad hoc quòd valeat donatio.* 9. *Breve ad inquirendum in quo ſtatu fuit donator quando fecit donationem.* 10. *Breve ſi donator ſit cõpos mentis.* 11. *Breve de ſummonendo tenentem.* 12. *Quòd certa ſit res quæ dari debet.* 13. *Quòd donatio ſit gratuita & non coacta.* 14. *Quid ſit metus.*

Quoniam inter alias cauſas acquiſitionis,magna,celebris,& famoſa eſt cauſa donationis,ideò donatio ſibi vendicat ſecũdùm locum: Quia ꝑ eam magis acquiritur & ſæpiùs quàm ꝑ aliam, & unde imprimis videndũ eſt quid ſit donatio & qualiť dividatur,quis donare poſſit & quis non. Item quæ res poſſit donari & quæ nõ,& cui dari poſſit & cui non.Itẽ quæ exigantur ad hoc ꝙ valeat donatio. Itẽ qualiť acquiratur poſſeſſio & qualiť transferatur ab uno ad alium,& cùm fuerit acquiſita, qualiť amittatur, & cùm amiſſa fuerit qualiť reſtituatur. ¶ 2. Eſt autem donatio quædam inſtitutio, quæ ex mera liberalitate & voluntate, nullo jure cogente,procedit,ut rem transferat ad aliũ,& eſt (dare)rem accipientis facere cum effectu, alioquin inutilis erit donatio,quæ irritari poterit & revocari : ut ſi fiat de re aliena, quia non videtur quis poſſeſſionem adeptꝰ,qui eam ita nactus eſt ut illã retinere non poſſit, & tamen ſi res aliena donetur, erit donatio valida quoad dãtem & quoad accipientẽ ab initio, licèt invalida ſit quantũ ad verũ dñm & illũ qui jus habet,erga quem nullo tẽpore erit valida, niſi ꝑ cõfirmationem ejꝰ qui illam infirmare poterit.ſ. veri dñi vel ejus hæredis,vel ꝑ eorum ratificationẽ vel ratihabitionẽ, vel ꝑ curſũ temporis, ꝙ omniũ excludit actionem. ¶ 3.Videndum erit qualiť dividitur donatio,dividitur ſic,ꝙ donationũ alia inter vivos, alia mortis cauſa,ſicut ex cauſa teſtamẽtaria, dè qua inferiùs dicetur. Itẽ donationũ alia ſimplex & pura.ſ.quæ nullo jure civili vel naturali cogẽte,nullo precio,metu vel vi interveniente,ex mera & gratuita liberalitate donãtis ꝓcedit:& ubi in nullo caſu velit donator ad ſe reverti ꝙ dedit vel ꝙ ſe daturũ promiſit,ſive fiat donatio purè ſive in diẽ,niſi fiat ſub cõditione vel ſub modo.Itẽ alia fit ob cauſã,ubi.ſ.cauſa imponitur ut aliquid fiat vel nõ fiat,in quã ſpeciẽ cadit donatio cauſa dotis,vel mortis, vel hujuſmodi,ut,ſi quis ea mẽte dederit,ut tũc demũ fiat accipientis, cùm aliquid fuerit ſubſequutũ.i.ſi aliquid factũ fuerit vel nõ factũ.Et hoc genꝰ donationis im ꝓprie dicitur donatio,cùm fiat ſub cõditione,& ſi quid detur ea mẽte,ut ſtatĩ fiat accipiẽtis,ſi tamẽ aliquid factũ ſit vel nõ factũ,quod ad ſe debet reverti,velit donator,nec hoc ꝓpriè dicitur donatio,ſed talis vz,quæ reſolvitur ſub cõditione,ſecũdũ ꝙ plenius dicetur inferiùs,de donationibꝰ conditionalibꝰ. Qualis autẽ debet eſſe,dicetur infra in titulo,qui loquitur de illis,quæ exigũtur ad hæc,ꝙ valeat donatio. Itẽ donationũ quædã juſta & quædam injurioſa. Juſta autem poterit eſſe ſi fiat de re propria,ſi autem fiat de

de re aliena, erit injurioſa, & ea à vero domino poterit revocari. Item donationum, quædã libera & pura, & quædã ſub cõditione vel ſub modo ſuſpenſa. Item quædã abſoluta & larga, & quædã ſtricta & coarctata, ſicut certis hæredibus, quibuſdam vero à ſucceſſione excluſis, ut ſi fiat donatio certis hæredibus & pſonis, vel ſi ab initio larga fuerit & fuerit poſtmodum ex cõventione coarctata, ita quòd donatori' rem ſibi datam dare vel vendere non poſſit certis pſonis, vel non niſi certis pſonis, quod quidem facere poterit quilibet, niſi ubi pactũ intervenerit in initio donationis, quòd hoc ei facere non liceat cõtra pactum. Item donationum alia incepta & non perfecta, ut ſi de donatione convenerint, & inſtrumentũ inde confectum fuerit & homagium captum, tamẽ non ſufficiunt hæc omnia, niſi traditio ſubſequatur. Item poterit donatio eſſe ſimplex præloquutio, quæ non ſufficit p donatione. Item poterit fieri donatio cum charta vel ſine charta, quia licet charta non intervenerit, valida poterit eſſe donatio, dum tamen donatio pbari poſſit aliis legittimis documentis, unde non ſufficit tantùm probare chartam, niſi pbetur & donatio. Sed è converſo, poterit charta eſſe vera & valida p ſe, licet donatio fuerit imperfecta, & è cõtrario. Item donationum quædam valida eſſe poſſunt ab initio, & invalida fieri ex poſt facto, & è cõverſo. Item valida poterit eſſe donatio ſtatim ab initio inter quaſdam pſonas, & invalida & ſuſpenſa quantum ad alias pſonas, ut ſi quis rem alienam dederit alicui, ut ſuprà dictum eſt. Item donationũ quædam ab initio tam valida tam perfecta, quòd irritari non poterunt nec revocari. Itẽ eſt & alia quæ ab initio eſt aliqua & incepta, ſed tamen non pfecta & p cõfirmationem pficitur & convaleſcit, ut ſuprà dictum eſt: ut ſi incepta fuerit, ſed traditio in vita donatoris non ſubſequuta, p cõfirmationem veri hæredis poſt mortem anteceſſoris, cùm ei jus deſcenderit & non antè, valida efficitur & confirmatur, quia confirmatio omnem ſupplet defectũ. Itẽ ab initio poterit eſſe perfecta & tamen in pendenti erit donatio donec p ratificationẽ confirmetur, ut ſi minor dum fuerit infra ætatem donationem fecerit, in pendenti erit donatio, quouſq; fact' major, p ratihabitionem, illã confirmaverit, vel per integram reſtitutionem illam revocaverit, & in multis aliis caſib'. ¶ 4. Item videndum quis donare poſſit & quis non: & ſciendum ꝙ donare poteſt omnis qui à lege vel jure non phibetur. Donationẽ verò facere poteſt, qui eſt major & plenæ ætatis de quocunq; tenemento, dum tamen ſit ſanæ mentis, & in ſeyſina, & rerum ſuarum habuerit adminiſtrationem. Item dominus rei, & non dominus, ſenex, & valitudinarius, maſculus, & fœmina, liber, & ſervus aliquando. Item legittimus, & baſtardus in ſuo caſu, cùm hæredes de corpore ſuo habuerit vel aſſignatos. Itẽ tam ille qui habet liberum tenementum, ſicut ad vitã ſuã, quàm ille qui pprietatem habet & feodum. Item licèt liberũ tenementũ non habuerit, donationem poteſt facere quis, dum tamẽ in ſeyſina fuerit aliqua juſta de cauſa, ſicut ad terminum annorũ, vel ratione cuſtodiæ. Idẽ erit ſi nulla juſta cauſam habuerit, ut ſi per intruſionem, vel diſſeyſinã, & cùm ſit in ſeyſina aliis donare poterit, licèt non cum effectu, & aliis p donationem facere liberũ tenementum, quod quidem ipſe non habuerit. Item convaleſcit donatio facta à furioſo, ſicut à minore,

ſi

ſi ſanæ mentis effect⁹, donū illud cōfirmaverit, vel ratū habuerit. Itē donationē facere poterit, ex cōſuetudine ſpeciali, ille qui eſt infra ætatem xxi. iñ anñ ætatis ſuæ xvi. ſicut in villa de Gipwico, quia ibi poteſt facere donationem ille qui eſt xvi. annor. ¶ 5. Itē quis donationē facere nō poſſit videndū eſt. Et ſciendum ꝙ ꝓhibētur donationē facere omnes, qui generalē & liberā rerum ſuarū nō habēt adminiſtrationē, ſicut illi minores qui ſunt ſub tutela vel cura, & ſe ipſos regere nō norunt, accipere autē poterūt (tutore authore) & cōditionē ſuā meliorē facere. Dare autē nō poterūt nec cōditionē ſuā deteriorare. Dare autem ideò non poſſunt, quia donationi cōſentire non poterūt, nec cum authoritate tutoris nec ſine. Item nec ſurd⁹ qui omnino nō audit. Secùs autem ſi tardè audit, quia tunc poteſt dare. De muto autem qui omnino loqui nō poteſt, id idem erit dicendū, poſſunt enim cōſentire (ſecundùm quoſdā) ꝑ ſigna & nutum. Et generalitèr tenendū eſt ꝙ mutus donationē facere nō poteſt, quia donationi cōſentire nō poteſt, ſicut nec furioſus, nec mēte capt⁹, niſi lucidis gaudeat intervallis, ſicut ille qui eſt infra ætatem, vice autem minoris fungitur eccleſia dei. Item nec ille donare poteſt qui ab hoſtib⁹ capt⁹ eſt, quādiu fuerit in cuſtodia eorū & ſub poteſtate, quia nec poſſidere poteſt qui ab aliis poſſidetur, nec aliquid dare poteſt cum effectu, quia nihil poſſidet. Idem dici poſſit de ſervo ratione prædicta, quia nihil dare poteſt cum effectu, quia nihil poſſidet, dum ab aliis poſſidetur. *In pendenti* autē ſunt hujuſmodi donationes (ſecundùm quoſdā) donec cōfirmentur vel penit⁹ infirmentur, quāvis dicant quidā, ꝙ nulla præterita nec præſentia remaneāt in ſuſpenſo, ſecundùm quod, inferi⁹ pleni⁹ dicetur. De hac materia in tractatu, quæ donationes validæ ſunt ab initio & quæ validæ efficiuntur ex poſtfacto. Itē donare nō poteſt leproſus extra cōmunionē gentium poſit⁹, (ut de termino ſ. M. aū regis H. ſeptimo incipiente octavo circa finē rotuli, ſicut nec petere. Itē ſunt nonnulli qui dare nō poſſunt ſine cōſenſu aliorū, nec valet illorū donatio ꝑ ſe, ut ſi Archiepiſcopi donationē facerēt, epiſcopi, abbates vel priores eccleſiarū quæ ſunt de advocatione dñi regis, nec dare poſſunt ſine aſſenſu capituli ſui, nec ipſū capitulū ſine cōſenſu regis vel alteri⁹ patroni, quia omniū illorū cōſenſus quos res tangit erit neceſſari⁹ & requirend⁹. Idē dicendū erit in rectorib⁹ eccleſiarū, qui nihil poſſidēt niſi nomine eccleſiæ ſuæ, unde nihil dare poſſunt, alienare vel ꝑmutare, niſi de cōſenſu epiſcopi vel patroni, niſi inde melioretur cōditio eccleſiæ, ſi autē deterioretur, nō valet, quia fit eis donatio ſecūdariò, ſicut maximè patet in ipſa dedicatione & etiā poſt dedicationē. Do deo & eccleſiæ tali & canonicis vel monachis vel rectorib⁹ vel ꝑſonis ibidē deo ſervientib⁹, & ita ꝙ primò et principalitèr fit donatio deo et eccleſiæ, & ſecūdariò canonicis vel monachis vel ꝑſonis, & ita nihil habet niſi nomine eccleſiæ ſuæ, & hæc vera ſunt, niſi velit aliquis dicere ꝙ eccleſiæ ſuæ cōditionē meliorare nō poſſunt, etiā ſine cōſenſu prædictorū. Sūt etiā quidā priores & ꝓcuratores qui ſunt amotibiles, qui nec dare poſſunt nec alienare, ſicut nec rem in judicium deducere, nec ꝑmutare nec cum cōſenſu ſuperioris nec ſine cōſenſu abbatis vel prioris, vel alteri⁹ talis, quia amotibiles ſunt & nō ꝑpetui, nec generalē nec liberā habent adminiſtrationem. Sunt tamen quidam qui ſunt amotibiles

qui reſpondere poterunt & rem in judicium deducere in locis ſpiritualibus, ſicut apud ſanctum Albanum. Item donare non poteſt baſtardus cum effectu, niſi de corpore ſuo hæredes procreatos habuerit, vel aſſignatos fecerit legitimè, vel per nomen vel per modum donationis. Item dare non poteſt cum effectu accuſatus ſuper crimine læſæ majeſtatis, vel alio crimine capitali poſt feloniam perpetratam, dum tamen condemnatus fuerit judicialitèr & per ſententiam, ſed donatio talis remanebit in pendenti, donec fuerit condemnatus vel convictus. Et ad hoc facit lex F. de donationibus poſt contractum maleficium, &c. ubi dicitur, ꝙ poſt contractum crimen, donationes factæ valent, niſi cōdemnatio ſequuta ſit, innuit ergò quod niſi fuerit ſubſequuta, quòd valent donationes, & ſi fuerit quòd non valent. Item dare non poteſt ille qui omnino ſeyſinam non habuerit rei datæ, licèt dominium habuerit & ſervitium percipiat, ſicut videri poterit in caſu. Eſto ꝙ quis primò dimiſerit terram ſuam ad firmam B. & poſtea illam dederit C. & homagium ſuum ceperit, & in ſeyſinam poſuerit, ſalvo B. firmario termino ſuo, & ꝙ nihil ei deperiat per donationem illam, & ita quòd nihil remaneat illi donatori niſi homagium & ſervitium. Item eſto ꝙ idem donator qui nihil ſibi retinuit niſi dominium & ſervitium, ſine ſeyſina, eandem terram dederit eidem B. firmario & de facto poſuerit ipſum in ſeyſinam, ſi ipſe C. incontinenti ipſum B. ejecerit, B. per aſſiſam non recuperabit ut liberum tenemētum, nec ut terminum: quia utrumq; amittit, ex quo donator nullam omnino ſeyſinam habuit, ex tali donatione non potuit ei facere liberum tenementum, & ex quo idem B. ſe tenuit ad feoffamentum tacitè termino renunciavit. Sed ſi idem C. poſt feoffamentum eundem firmarium ejicere non poſſit incontinenti, vel poſt intervallum, competit ei Aſſiſa novæ diſſeiſinæ, tam ſuper feoffatorē ſuum, quàm ſuper firmarium, in quo caſu tantum per aſſiſam recuperabit verſus ipſum B. firmarium. De æquitate tamen per officium Juſticiariorum tenebitur donator eidem firmario ad excambium propter fraudem. Et plus de hac materia infrà, ſi diverſis temporibus ab uno & eodē facta fuerit donatio duobus. Item non valent donationes factæ inter virum & uxorem, non enim poterit vir dare uxori, nec è converſo, conſtante matrimonio, quià hujuſmodi donationes ꝓhibitæ ſunt inter tales ꝑſonas, nec enim fraudem facere poſſunt conſtitutioni, ut ſi vir donationem fecerit extraneæ perſonæ, ea mente ut extranea perſona eam det uxori in vita viri, vel poſt mortem. Et ꝙ de viro dicitur, dici poteſt de uxore. Si autem ante ſponſalia vel matrimonium vel poſt divortium fiant, benè valent, dum tamen non fiant in occaſione matrimonii ſubſequentis, ſi fiant ante, ſecundùm quoſdam. ¶ 6. Dictum eſt in proximo præcedente quis donare poſſit & quis non, nunc autem dicendum cui donari poſſit, & ſciendum eſt quòd dari poteſt tam ſervo quàm libero, ſive fiat donatio à domino ſive non domino, ſecundùm quod inferiùs dicetur. Item tam fœminæ quàm maſculo. Item tam viro quàm uxori ſimul vel ſeparatim per ſe. Item tam minori quàm majori, dum tamen tutoris authoritas intervenerit, ſed non poterit quis eſſe minoris feoffator & tutor, quia cùm ſit donator, non poterit ſe ipſum dare tutorem, quia ſic videretur

continuare ſeyſinam ſuam, licèt omnes fructus & proventus rei datæ converteret in uſus & utilitatem minoris. Oportet enim in qualibet donatione quod dator ſe ponat extra ſeyſinam, tam animo quàm corpore, corpore, tam proprio quàm alieno. Oportet quod donatorius ſe ponat in ſeyſinā tam animo quā corpore, corpore, proprio vel alieno. Item donari poterit tam baſtardo quàm legittimo, ſibi & hæredibus ſuis vel aſſignatis ſuis. Item fieri poterit donatio tam pluribus quàm uni ſoli, ſimul & ſemel vel ſucceſſivè per modum donationis, ut infrà dicetur. Itē dare poterit quis concubinæ ſuæ vel alius ab eo, concubinæ & pueris ſuis, natis & naſcituris, vel hæredibus eorū *vel aſſignatis*; quo caſu nullus alteri ſuccedit ex pueris, cū omnes ſimul feoffati fuerint & teneant in cōmuni, & ſi aliquis eor̄ ſine hæredibus deceſſerit, pars decedentis, per jus accreſcendi, remanebit ſuperſtitibus & eorū hæredibus, etiā à pluribus uſq; ad unum, & ad donatorem non revertetur, quamdiu unus ſuperſtes fuerit vel hæredes habuerit: ſed ſi omnes ſine hæredibus deceſſerint; res donata ad donatorem revertetur. Si autem donatio facta fuerit concubinæ tantùm & hæredibus ſuis, & legittima fuerit & hæredes habuerit, fratrem vel ſororem, nepotem vel neptem, vel remotiores qui in donatione comprehendantur, benè poterit ipſa pueros ſuos feoffare, unum vel plures, ſimul vel ſucceſſivè quamdiu hæredes extiterint qui donū ſuū warrantiſare poſſunt ſecundū quod dicitur de terra data in maritagiū. Si autem concubina hæredē non habuerit, non valebit donatio facta ab ea, ſed res ad feoffatorē ſuum revertetur. Cùm autem concubina & pueri ſui feoffati fuerint ſimul & omnes ſimul & ſemel *in ſeyſina fuerint, ſi ejiciantur, oēs ſimul, per aſſiſā* novæ diſſeiſinæ, recuperabunt, tenendū in cōmuni. *Si* autem quidā eor̄ ejiciatur ab extraneo vel participe, eodem modo. Si autē quidā eorū ſucceſſivè decedant, hæredes eor̄ partē ſuā recuperabūt per aſſiſam mortis anteceſſoris. Si autē mater illorum, s. cōcubina quæ nomine omnium puero॰ fuerit in ſeyſina, primò deceſſerit, ſi dominus capitalis in abſentia puero॰ ſe poſuerit in ſeyſinā, & petentibus pueris reſtituere noluerit, competit eis aſſiſa novæ diſſeyſinæ ex nomine matris, quæ nomine eor̄ fuerit in ſeyſina ut procuratrix, ſive pueri in ſeyſina prius extiterint ſive non, & per aſſiſā mortis anteceſſoris, licèt nunquam perſonaliter in ſeyſina extiterint, cùm acquiſita ſit eis poſſeſſio per matrē tanquam per procuratorē vel procuratricem, vel per breve formatum donationis. Ut de itinere M. de Pateſhull in com̄ Herford anno regni Regis H. quinto in fine rotuli. Item fieri poterit donatio tam viris religioſis quā aliis quibus dari poterit. Itē tā Judæis quā Chriſtianis, niſi modus donationis inducat contrarium, s. quod licitū ſit donatorio rem datā dare vel vendere cui voluerit, exceptis viris religioſis & Judæis, & quod talibus perſonis dari non poterit ſicut aliis, nulla ratio vel neceſſitas illud inducit, niſi tantùm modus donationis. Item pluribus fieri poterit donatio ſimul, quorum quidam capere poſſunt ex tali donatione, quidam non, & unde valida erit donatio quantū ad perſonas quorundam: invalida autem quantum ad perſonas aliorum, ut ſi vir conſtante matrimonio dederit uxori & pueris communibus, vel ex alio viro progenitis, quia licèt donatio non

valeat quantum ad perſonam uxoris, valebit tamen quantum ad perſonas puerorum. ¶ 7. Nunc videamus quæ res dari poſſit, ad quod notandum, quòd rerum, alia corporalis, alia incorporalis. Corporalis verò eſt quæ tangi poſſit & videri, ut Leo, fundus, veſtimentum. Incorporalis verò eſt, quæ tangi non poteſt nec videri, quarum poſſeſſio diverſimodè transferatur de perſona in perſonam. Et ſciendum quòd dare poteſt quis tam alienam rem quàm propriam, propriam ſcilicet, quam habet in præſenti & in manu ſua jure hæreditario, vel de perquiſito ex quocunque titulo, ad vitam vel in feodo, per ſe, vel in communi cum alio. Item terram quam habet vel accidere poſſit in futuro, per mortem alicujus anteceſſorum ſuorum qui tenuerint in feodo, vel poſt mortem eorum qui tenuerint ad vitam quocunque titulo. Rem verò ſic dare poterit ut fidelitas & ſervitium eorum qui tenuerint ad vitam attornentur donatorio. Et quo caſu, ſi donatorius poſt mortem talium primam habuerit ſeyſinam, & hæres petat, dabitur ei exceptio contra hæredem: ſi autem hæres primam habuerit ſeyſinam, dabitur donatorio actio contra hæredem ex modo donationis ſui feoffatoris, & non cõpetit actio donatorio quæ competit ſuo donatori, quia quãvis rem ita dare poſſit ut pdictum eſt, tamen actionem ſuam concedere non poteſt ſuo feoffato. Item rem alienam dare poterit quis & ſtatim convaleſcit donatio, ſecundùm quod ſuprà dictum eſt. Item dare poterit quis rem quam tenet in communi, ſicut illam quam tenet ſeparatim & per ſe. Item dare poteſt quis terram quam alius tenet ad terminum annorum, ſalvo tamen firmario termino ſuo, quia iſtæ duæ poſſeſſiones ſeſe compatiuntur in una re, ꝙ unus habeat liberum tenementum & alius terminum. Itẽ donare poteſt quis cũ effectu rem q̃ ſua propria eſt, & non revocabitur donatio. Alienam verò rẽ dare non poterit cum effectu, quia revocari poterit, ſed valebit quoad ſuũ feoffatum ut ſuus feoffatus habeat excambium. Et ſciendum ꝙ multipliciter fit donatio, quãdoq; s. in feodo, quãdoq; in vitã, quãdoq; ad feodi firmã, quandoq; ad terminũ vitæ vel annorum. Si autem ad vitam qualitercunque ſtatim habet donatorius liberum tenementũ, ut ſi fuerit eject' recuperare poterit per aſſiſã novæ diſſeyſinæ, & poterit ille cui ſic data fuit terra illa, alteri dare, vel in feodo, vel ad vitã ſi voluerit, ſed revocari poterit donatio. Sed ſi ille qui tenuerit ad vitã ſic & talib' verbis donationẽ fecerit, de terra q̃ ad vitam tenuerit, alicui: Do & concedo tali quicquid juris habeo in tali terra, etſi qui dat liber̃ habeat tenement̃, non tamen facit ei cui ſic donatur liber̃ tenement̃, quia dico. Do tibi jus meum, hoc eſt terrã talẽ ad vitam meam. s. donatoris, non agitur ad vitã donatorii, & ideò donator licèt liber̃ habuerit tenementum, donatorio tamen ꝑ hæc verba liberũ tenementum facere non potuit, quia ſi dixiſſet, do tibi talem rem in dominico vel in feodo, hoc non eſſet jus ſuum ſed injuria. Jus autem ſuum, hoc fuit, dare illud quod habuit. s terram dare ad vitã ſuã. s. donatoris & non ad vitã accipientis, quia hoc eſſet injurioſũ & nõ juſtum, & ex hoc liber̃ tenement̃ habere non potuit. Et generaliter poterit res, qualitercunque acquiſita fuerit, dum tamen tenens illam teneat nomine proprio, ſive per diſſeynam ſive per

intruſi-

intruſionem, vel alio modo facere liberum tenementum donatorio quod ipſe non habet, & ſtatim quantum ad donatorem & donatorium, ſed non quantum ad verum dominium. Item donari non poterit res quæ poſſideri non poteſt ſicut res ſacra vel religioſa vel quaſi, qualis eſt res fiſci, vel quæ ſunt quaſi ſacræ ſicut ſunt muri & portæ civitatis. Hujuſmodi verò res ſacræ à nullo dari poſſunt, nec poſſideri, quia in nullius bonis ſunt. i. in bonis alicujus ſingularis perſonæ, ſed tantùm in bonis dei vel bonis fiſci. Item dari non poterunt alicui ſingulari perſonæ, res q̄ ſunt ſpiritualibus annexæ, ſicut corrodia, ex abbatibus & domibus religioſis percipienda, & hujuſmodi, in quibus nullus ſibi vendicare poterit liberum tenementum. Sacræ verò & religioſæ ſunt res quæ ritè per pontifices deo ſunt conſecratæ & dedicatæ, ſicut ſunt eccleſiæ tam cathedrales quàm regulares & rurales. Item eis annexa cœmeteria & alia loca ubi mortui inſeruntur, licèt non dedicata, ſicut tempore interdicti. Item loca ubi conſtituuntur abbatiæ, prioratus & aliæ domus religioſæ quæ in bonis dei ſunt, & etiam diruto ædificio, adhuc locus ſacer manet. Item quaſi res ſacra ut liber homo qui vendi non poteſt, cùm libertas non recipiat æſtimationem, & eſt res quaſi ſacra, res fiſcalis, quæ dari non poteſt, nec vendi, nec ad alium transferri à Principe vel à Rege regnante, & quæ faciunt ipſam coronam, & communem utilitatem reſpiciunt, ſicut eſt Pax & Juſtitia, quæ multas habet ſpecies, ſecundùm quod alibi dicetur pleniùs. Sunt & aliæ res quæ pertinent ad coronam propter privilegium Regis, & ita communem non reſpiciunt utilitatem, quin dari poſſunt & ad alium transferri, quia ſi transferatur, tranſlatio nulli erit damnoſa, nec ipſi Regi ſive Principi, & ſi hujuſmodi res alicui conceſſæ fuerint, ſicut wreccum maris, theſaurus inventus, & groſſus piſcis, ſicut balena, ſturgio, & alii piſces regales, oporteat ſi inde quæſtio habeatur, quòd illi qui hujuſmodi libertatem ſibi vendicat, doceat hujuſmodi ad ſe pertinere, quia ſi warrantum non habuerit ſpecialem, in hac libertate ſe defendere non poterit, quamvis pro ſe prætendat longi temporis præſcriptionem: Diuturnitas enim temporis in hoc caſu injuriam non minuit ſed auget, nec in primo caſu nec in iſto, currit tempus contra Regem, nec incumbit ei probatio q̄ ad ipſum pertineant, cùm conſtare debeat ſingulis, quod hujuſmodi de jure gentium pertineant ad coronam. Sunt etiam aliæ res quæ pertinent ad coronam quæ non ſunt ita ſacræ, quin transferri poſſunt, ſicut ſunt fundi, terræ & tenementa & hujuſmodi, per q̄ corona regis roboratur, & in quibus currit tempus contra regem, ſicut contra quamlibet privatam perſonam. Sūt & aliæ res quaſi ſacræ quæ perſonam Regis reſpiciunt, & aliquando transferri non poſſunt niſi Juſtitiariis domini Regis; ſicut viſus Franci plegii, Placitâ de vetito namio, Emendatio tranſgreſſionis aſſiſarum, Judicium latronum, ſicut de illis qui habent Sock & Sack & hujuſmodi omnia, q̄ pertinent ad pacem, & per conſequens ad coronam. Item dici poterūt quaſi res ſacræ, res datæ in liberam eleemoſinā, eſt enim libera eleemoſina & magis libera eleemoſina, ſecundùm q̄ inveniri poterit infrà de aſſiſis. ¶ 8. Dicendum eſt etiam quæ exiguntur ad hoc quòd valeat donatio cum effectu;

quia

quia oportet quòd ſit mera & pura, libera & non coacta, nec per metum nec per vim extorta. Idem quòd pecunia vel ſervitium non interveniat, ne cadat in cauſam emptionis & venditionis, quia ubi pecunia intervenerit ibi erit emptio, ſi autem ſervitium, ibi erit ſervitii remuneratio, Ad hoc autem quòd valeat donatio, oportet donatorem eſſe plenæ ætatis, quia ſi minor donationem fecerit non valebit, quia in integrum reſtituetur, ſi voluerit, cùm pervenerit ad ætatem. Et notandum quòd cùm donator minori dederit curatorem, & curator nomine minoris fuerit in ſeyſina, ſi donator poſtea quacunque ratione ſe poſuerit in ſeyſinam, & inde obierit ſeyſitus, nunquam propter hoc mutabitur ſtatus minoris, quin retineat contra quoſcunq;. Recipere enim poterit per tutoris authoritatem, & conſentire donationi ſibi factæ. Conſentire autem donationi ad ſe faciendæ, vel admittendi iterum donatorem ad ſeyſinam non poteſt, alicujus authoritate: meliorem enim ſuam conditionem facere poteſt, deteriorem nequaquam. Item non poteſt tutor ſic datus ab homine, convertere aliquid in uſus alicujus donatoris vel alterius, ſed tantummodò in uſus minoris, quia inde oportet eum reddere rationem minori cùm minor ad ætatem pervenerit, vel ſi malè geſſerit amoveri poterit & alius ſubſtitui. Item quòd ſuo nomine poſſideat & non alieno, alioquin ſi donaverit revocari poterit donatio. Item ad minus quòd ſit ſanæ mentis & bonæ memoriæ, quamvis impotens ſui, & in ægritudine detentus & lecto mortali conſtitutus, quia in tali ſtatu facta donatio valebit ſi omnia concurrant, quæ validam faciunt donationem: non enim debet alicui rerum ſuarum adminiſtratio interdici, vel diſpoſitio, cùm infirmitate gravetur, dum tamen ſit bonæ memoriæ, quia tūc primò neceſſe habet providere familiæ, & domeſticis ſuis, & parentibus, & ſtipendia dare & teſtamenta ordinare: alioquin contingeret talem damnū ſentire ſine culpa. Sed quoniam aliquando fraudulenter fiant chartæ & falsò finguntur donationes fieri, cū non fiant, ideò ad veritatem declarandam, erit ad patriā & viſinetum recurrendum. Inquiſitio enim multipliciter variatur ſecundùm varietatē querelar̄, & exempli cauſa, fiat inquiſitiō ꝑ hæc verba. ¶ 9. Rex vic̄. ſalutem. Præcipimus tibi quòd aſſumptis tecum cuſtodibus placitor̄ coronæ noſtræ & præterea duodecem diſcretis & legalibus militibꝰ de com̄ tuo de tali viſineto, in ꝓpria ꝑſoña tua accedas ad talem locum, & ꝑ eorum ſacramentum diligentèr inquiras ſi talis, &c. vel aliter. Præcipimꝰ tibi ꝙ corā te & corā cuſtodibus placitor̄ coronæ noſtræ, in pleno com̄ tuo venire facias duodecem tam milites quā alios liberos & legales & diſcretos homines de viſineto tali, per quos rei veritas meliùs ſciri poterit & negotium expediri. vel aliter: præcipimus tibi, ꝙ venire facias coram nobis vel Juſtic. noſtris tali die apud W. duodecem, &c. ad recogñ ſuꝑ ſacramentum ſuum, ſi A. die quo debuit dediſſe B. tantam terram eum pertiñ in talli villa, fuit ita compos ſui quòd itinerare potuit de loco in locum, & ita ſanæ mentis & bonæ memoriæ, quòd donationem facere potuit & donationi conſentire, vel non, &c. vel aliter: Si A. die, &c. fuit ſanæ mentis & bonæ memoriæ, quàmvis ægritudine detentus, & ſi prædictus B. ſ. donatorius

natorius per donum illud ſeyſinam habuit de eadem terra in vita ipſius A. donatoris. s. per tantum tempus ante mortem ipſius A. vel non, vel quòd ſi idem A. non fuit ſanæ mentis, & ita quòd repetatur contrarium per omnia. & unde C. filius & hæres ipſius A. dicit quòd quando donum illud fieri debuit, non fuit idem A. bonæ memoriæ nec compos ſui quòd itinerare poſſet de loco in locum, & inquiſitionem, &c. Item alia forma inquiſitionis ſuper eodem. s. ſi die quo terram illam dedit B. per chartam ſuam, fuit bonæ memoriæ, & ſi donum illud ei fecit vel non, & ſi fuit ita compos ſui poſt donum illud (ſi aliquod donum ibi fuit) quòd itinerare potuit de loco in locum; quamvis paralyſi percuſſus. Si tamen in principio donationis non eſſet ſanæ mentis; poſtmodùm ſanæ mentis effectus donum illud ratum habuerit vel non. Et notandum quòd ſi paralyticus itineret de loco in locum & diſcretionem habet, ab eo præſumatur quòd omnia ritè geſſerit, & de aliis non eſt ita intelligendum, quia quamvis itinerare non poſſunt, tamen bonam memoriā habere poterunt. Et de hac materia pleniùs invenies, de termino M. anno regni Regis H. decimoquinto incipiente decimo ſexto in Com̄ Berk: de Roberto de Burneby. Item cùm quis fuerit impotens ſui, ſed tamen ſanæ mentis. Si aliquis ſurrepto ſigillo alicujus, chartam fecerit de terris ſuis ſine voluntate & conſenſu ſuo ad exhæredationem hæredis, ad inſtantiam & petitionem hæredis, mittantur milites per præceptum domini Regis ad impotentem ut audiatur ejus confeſſio, utrum. s. de voluntate ſua & conſenſu factæ ſunt donationes & chartæ vel non, & ſi donationes & chartas deadvocaverit, tunc iſte qui fraudem fecerit ſummoneatur, quòd ſit reſponſurus de fraude illa per tale breve, quod mediatè ſubſequitur. ¶ 10. Rex vic. ſalutem. Mitte quatuor legales milites de com̄ tuo apud M. ad A. qui languidus eſt ut dicitur, ad videndum in quo ſtatu fuerit, & utrum ſit compos ſui vel non, & ad inquirendum ab eo ſi alicui terras dederit in *ægritudine* ſua, & quibus, & inquiſitionem illam nobis vel *Juſtic. noſtris ſcire* facias ad talem diem ſub ſigillo tuo, &c. Cùm autem per inquiſitionem conſtiterit, quòd ille de quo queritur fraudem fecerit, ſummoneatur ille quòd veniat reſponſurus per tale breve. ¶ 11. Rex vic. ſalutem. Benè recolimus, nos ad inſtantiam A. hæredis B. miſiſſe te & quatuor milites ad prædictum B. ad videndum ſtatum ſuum, & utrum eſſet cōpos ſui vel non, & ſimiliter ad audiendū ſi aliquas terras dediſſet in ægritudine, & in impotentia ſua, & quibus, & tu ſimul cum prædictis militibus nobis ſcripſiſti, ꝙ ipſum infirmum & impotentem inveniſti, & ꝙ coram te & prædictis militibus & multis aliis tunc ibi præſentibus recognovit, ꝙ tali de N. nunquam terras aliquas dederit, nec chartam ei de aliquo dono fecerat, & quia prædictus A. hæres ipſius B. adhuc nobis conqueritur, quòd prædictus talis, qui ſigillum ipſius B. patris ſui dudum habuerat vel ſurripuerat per infirmitatem & impotentiam ipſius B. ut dicitur, per ſe & ſine ipſo B. vel ballivo ſuo, propria authoritate ſe poſuit in terras ipſius B. apud talem locum, & chartas de prædicto ſigillo (quòd penes ſe habet) de prædictis terris ſibi fecit, ad exhæredationem ipſius A. & quia nemini debet fraus ſua patrocinari, nec ſuſtinere,

nolumus

nolumus ſicut nec debemus ꝙ aliquis exhæredetur injuſtè, tibi præcipim⁹, ꝙ ſi prædictus A.fecerit te ſecurum,&c.tunc ſum̄ ꝑ bonos ſum̄ talem,ꝙ ſit, &c.ad oſtendendū quo warranto ſe poſuit in prædictas terras. Sum̄ etiā per bonos ſum̄,&c. 12.tam milites quam alios,&c. ad recogn̄,&c. ſi prædictus B.terram illam dederit prædicto tali & chartam ſuam ei inde fecerit vel nō, & ſi terras illas ei dedit, & chartam ſuam ei inde fecerit,in quo ſtatu tunc fuerit,utrum. s.compos ſui & bonæ memoriæ, cum ſano intellectu & ſenſu integro,quando donum illud fecit vel non,& ſimiliter ꝑ quem p̄dictus talis inde poſitus fuit in ſeyſinam,& habeas ibi,&c.Ad quæ quidē poterit ſummonitus reſpondere, ꝙ licèt donatio illa minùs ſufficiens haberet initium, idem B.poſtea coram probis hominibus ratam habuit illam donationem, & illam confirmavit,& unde ſi mutata voluntate velit impugnare poſtea factum, quod ſuum fuit, per ratificationem & ſuam confirmationem, hoc ei nocere non debeat,cùm ſufficere debeat ſemel voluiſſe. ¶ 12.Oportet etiam ꝙ certa res deducatur in donationem,quia incertæ rei nulla eſt donatio. Item oportet quòd certa res ſit, quamvis incertus ſit rei eventus, ut ſi dicat quis, dabo tibi talem rem cùm mihi acciderit poſt mortem talis anteceſſoris, vel cùm ita factum ſit, vel non factum, vel cùm hoc ſequutum fuerit vel non ſequutum. Et eodem modo cùm certa debeat eſſe res quæ donatur, vel promittitur, ita oportet quòd ſit res certa quæ redonatur vel repromittitur, ſicut homagium vel ſervitium certum, & ſic cadit donatio in unum quatuor contractuum nominatorum, ut ſi dicam, do tibi iſtam rem certam ꝑ homagio & ſervitio tuo, oportet quòd ſervitia certa ſunt & expreſſa in ſcriptis,vel ſine ſcriptis, quibus expreſſis, omnia alia ſervitia & conſuetudines remittuntur,& ſi ſcriptura non intervenerit,recurrendum erit ad communem uſum,ut tale ſervitium fiat & tantundem, quantum faciunt tenentes tantum terræ in eadem villa de eodem feodo.Et ſi de uſu cōtentio oriatur, recurrendum erit ad inquiſitionem patriæ, vel ad magnam aſſiſam. Item oportet quòd certa verba interveniant donationi congrua ſicut & ſtipulationi, ut ſi dicam, dabis mihi centum ? & reſpondeas, dabo, quia non valet interrogatio niſi ſequatur reſponſio interrogationi conveniens.s.dabo,& ex tali interrogatione & reſponſione ſtatim ſequitur obligatio. Item ſi ſcriptura intervenerit, validior erit donatio, quia probari poterit donatio facilius & melius per ſcripturam & inſtrumenta,quàm per teſtes vel per ſectam. Et de chartis & fide inſtrumentorum dicetur plenius infra. Item non valet donatio, niſi tam dantis quàm accipientis concurrat mutuus conſenſus & voluntas, s. quòd donator habeat animum donandi, & donatorius animum recipiendi. Nuda enim donatio, & nuda pactio non obligant aliquem, nec faciunt aliquem debitorem : ut ſi dicam, do tibi talem rem, & non habeam animum donandi, nec tradendi, nec à traditione incipiam, non valet, ut ſi dicam, do tibi iſtam rem,& illam nolui tradere, & ſuſtinere quòd illam tecum feras, vel arborem datam ſuccidas, non valet donatio, quia donator plenè non conſentit. Item oportet quòd non ſit error in re data, quia ſi donator ſenſerit de una

re

re & donatorius de alia, non valet donatio propter diſſenſum: & idem erit ſi diſſenſio fiat in genere, numero & quantitate. In genere, ut ſi quis dicat, do tibi tale manerium certum, & donatorius ſenſerit de alio, quamvis ſeyſinam occupaverit, ſibi tamen nihil acquirit. Numero, ut ſi quis decem dederit, & alius ſenſerit de viginti, non valet quamvis major numerus contineat in ſe minorem, quia uterque in certum numerum non conſentit. Sed hic error nocebit in perſona donatorii. Sed quid ſi aliquis dederit decem, & donatorius conſenſerit in quinque, valet donatio, quia conſentiunt ambo in minorem numerum, ſic non eſt in primo caſu, quia in primo caſu donator non conſentit in majorem numerum; & hic conſentit in utrumque, quia ſi in majorem, per conſequens in minorem, ſed non convertitur. Item in quantitate, ut ſi quis dicat, do tibi decem libratas terræ in tali manerio, quod fortè valet viginti libras, & donatorius totum occupet, non valet donatio, quia donator in viginti libras non conſentit. Aliud tamen eſt ſi dicat, do tibi tale manerium pro decem libratis terræ, cùm valet, 20. valet donatio. Idem eſt ſi dicat donator, do tibi decem acras in tali loco, & donatorius ſentiat de viginti, non valet donatio ut ſuprà. Sed quid ſi donatorius de decem ſentiat cùm donator decem dederit & occupet viginti, valet donatio, quia hic non eſt error ſed præſumptio, quæ corrigi poterit de ſuperfluo. Item ſi dicat donator, do tibi tantam terram pro decem libratis terræ, & ibi ſunt 20. adhuc valet donatio, quia neuter errat, nec eſt deceptus, quia licet error ſit in valore, non tamen in re errant. Item ſi dicat donator, do tibi 10. libratas, & donatorius conſentit in quinque, adhuc valet donatio, quia nullus eſt error qui noceat, quia uterque conſentit in eundem numerum, quia qui conſentit in 10. per conſequens in 5. conſentit, major enim numerus in ſe continet minorem. Et in fine notandum, quòd ſi in corpus quod traditur ſit conſenſum, non nocet, quamvis circa cauſam dandi atq; recipiendi ſit diſſenſio: ut ſi pecuniam numeratam tibi tradam, vel quid tali, & tu eam quaſi traditam accipias, conſtat, ad te ꝓprietatem tranſire. Item in quibuſdam donationib⁹ oportet quòd aliorũ conſenſus interveniant quã donatoris & donatorii: ut ſi archiepiſcopus, epiſcopus, abbas & prior, rector eccleſiarum, ſyndicus vel ꝓcurator donationẽ fecerint, omnium eorum, quorum interfuerit, requirendus erit conſenſus, ſicut regis, & capituli vel conventus. Item oportet ꝙ donationem ſequatur rei traditio, etiam in vita donatoris, & donatorii, alioquin dicetur talis donatio potius nuda promiſſio quã donatio, & ex nuda promiſſione non naſcitur actio non magis quàm ex nudo pacto, non enim valet donatio imperfecta, nec chartæ confectio, nec homagii captio cum omni ſolemnitate adhibita, niſi ſubſequuta fuerit ſeyſina & traditio in vita donatoris, & unde ſi donatorius poſt mortem donatoris ſe intruſerit, ſtatim ejiciatur, vel etiam poſt aliꝗ intervallum temporis, per aſſiſam novæ diſſeyſinę non recuperabit, nec hæres donatoris tenebitur ad homagium ſuum capiendum, licèt factum fuerit ſui anteceſſoris. Et qualiter traditionibus & uſucaptionibus rerum dominia transferuntur, dicetur pleniùs in titulo, de acquirenda

poſſeſſ-

poſſeſſione. Item quia conventiones, conditiones & pacta & modi diverſi donationum incidunt in donationibus, ſi incontinenti apponantur legem dant donationi & donationem infirmant, & dant exceptionem donatori, & ligant pſonas contrahentium & obligant ipſam rem datam,& transeunt cum ipſa re de pſona in perſonam.Si autem ex intervallo adjiciantur,non inſunt omnino donationibus,ſed perimunt quandoq; actionem, quandoq; exceptionem ut probatur, C. de pactis in bonæ fidei & L. ſequenti, & ita contrahitur donatio,ut ſi dicam,do tibi hoc,ut facias & concurrant iſta p̄dicta,ſecundùm quod videri poterit de verbis pactorum.C.per hos verſus, Re,verbis,ſcripto,cōſenſu,traditione,junctura, veſtes ſumere pacta ſolent. ¶ 13.Item gratuita debet eſſe donatio & non coacta,nec per metum vel vi extorta,ut ſi quis cartam & donationem cognoverit requiſitus,excipiat tamen q valere non debeat, eò q per metum & coactionem tempore guerræ,aliove quocunq;tempore illam fecerit,revocabitur donatio:dum tamen cùm vim majorem & coactionem evaſerit, ſtatim reclamet,ut ſi tempore guerræ illata fuerit violentia, ſtatim poſt guerram reclamet, alioquin ſibi præjudicat imperpetuum,cùm per diſſimulationem conſentire videatur, ut inter placita quæ ſequuntur regem,anno regni regis H. 19. Aſſiſa præſentationis, inter priorem de Wallingford & Rogerum de Quincy & [illegible] de Thennore,qui venit à latere. Si autem tempore pacis compulſus fuerit quis per metum & vim in priſona,ad aliquid dandum, vel faciendum contra voluntatem ſuam,cùm à priſona & violentia evaſerit,ſtatim debet levare huteſium & clamorem, & cum huteſio & clamore accedere debet ad villas ppinquiores & ad ſervientes regis,& poſtea ad com̄,& ibi oſtendere violentiam ei factam: & ſic revocabitur q actum erit:Si autē diſſimulaverit,videtur conſentire,ut ſupra:ut de quodā itinere.s.S. De Segrave in com̄ Kanc̄ de Petro de Beke, qui ſum̄ fuit ad warrantiſand' Falconi de Brèante quandam cartam de manerio de Middleton, & unde judicium redditum fuit apud Weſtm̄.Et non ſolum excuſatur quis qui exceptionem habet,ſi ſibi ipſi inferatur vis vel metus: ſed etiam ſi ſuis,ut ſi filio vel filiæ, fratri vel ſorori,vel aliis domeſticis & propinquis,ſicut de eodem Falcone,qui tenuit in priſona fratrem cujuſdam,donec frater ejuſdem qui fuit extra priſonam dedit ei quoddam manerium.Quid autem ſit vis,inferiùs dicetur in tractatu,de aſſiſa novæ diſſeyſinæ, & ibi,qualiter dividatur. Et hic dicendum eſt quid ſit metus. ¶ 14. Metus autem eſt præſentis vel futuri periculi cauſa, mentis trepidatio: & præſentem debemus accipere metum,non ſuſpitionem inferendi ejus, vel cujuſlibet nani vel meticuloſi hominis, ſed talem qui cadere poſſit in virum conſtantem, talis enim debet eſſe metus, qui in ſe contineat mortis periculum & corporis cruciatum, Refert autem utrum metus præveniat donationem,vel ſubſequatur : quia ſi primò coactus & per metum compulſus promiſero, & poſteà,ſponte & gratis dedero,talis metus non excuſat. Si autem primò gratis promiſero, & poſteà per metum coactꝰ tradidero, iſte metus excuſat, propter violentiam tradendi & compulſionem, cùm fortè mutata ſit prima voluntas transferendi rem ad donatoriū.

Sed

Sed quid ſi quis ab hoſte captus,& in priſona detentus donationem fecerit, quæritur an valeat,ꝙ valeat videtur prima facie,ſi quidem talem donationem dum fuerit in tali ſtatu,fecerit alicui parenti vel amico,militi,vel ſervienti ſuo benè merito,revera nulla intervenerit coactio,nec met⁹ in donatione facienda, ſed donator hoc affectavit ut donaret tali,unde videtur ꝙ mera & libera & pura ſit donatio,& ideò ꝙ valere debeat. Et ſi eam invit⁹ faceret ita ꝑ priſonā ad hoc coact⁹ ꝑ vim,cui reſiſtere non poſſet,videtur ꝙ valere non debeat,vice verſa.Unde videtur, ꝙ in priſona donationē facere poteſt & non poteſt,ſecūdùm tamen diverſos reſpect⁹.Reſpondeo,in neutro caſu valet donatio quādiu quis fuerit in priſona,vel quia hoc facit ꝑ coactionē,et quia poteſtatē ſui non habet.Et qui poteſtatē ſui non habet,nec eorū quæ ſua eſſe debent,poteſtatē habebit. Et generalit̄ qui ab aliis poſſidetur, ipſe nihil poterit poſſidere,& ſicut ille qui in ſervitute fuerit nihil poſſidere poterit quia poſſidetur, ita nec ille qui poſſidetur ab hoſtibus vel detentus fuerit. Sed cùm talis ita ab hoſtibus detentus naturalem receperit libertatem,hoc eſt cùm ſuæ poteſtatis effect⁹ fuerit,res ita geſtas poteſt vel ratificare vel infirmare,et ita quòd ſi poſtmodùm res ita geſtas approbaverit,vel ſtatim donum non revocando, vel homagiū vel ſervitiū recipiendò,valet.

CAP. VI.

¶ *De diverſis modis donationum, quòd alia ſit ſimplex & pura,& alia conditionalis vel ſub modo. 2. Si fiat donatio ſub conditione. 3. Si ex facto præcedente vel ex cauſa. 4. Quòd conditio impedit deſcenſum ad proprios hæredes.*

DOnationum alia diviſio.s.quòd alia ſimplex & pura, alia conditionalis,alia ſub modo,uni facta,vel pluribus ſucceſſivè.Item alia,conditionalis,quæ plurib⁹ eſt adjectis conditionibus.Item alia,de re in maritagium data,alia,de re data viris religioſis,alia,de re data baſtardis,alia,de re data ad feodi firmam,alia,de re data ad vitā quocūque modo,alia,quæ idem eſt ꝙ conceſſiò & non donatio,ſicut de re cōceſſa ad terminum annorum. Simplex autem & pura dici poterit, ubi nulla eſt adjecta conditio nec modus: ſimpliciter enim dari dicitur,quod nullo adjecto datur. Ut ſi dicatur, do tali tantam terram in villa tali ꝑ homagio & ſervitio ſuo,habendam & tenendam eidem tali & hæredibus ſuis de me, & hæredibus meis,reddendo inde annuatim,ipſe & hæredes ſui mihi & hæredibus meis tantum,ad tales terminos,ꝑ omni ſervitio,& conſuetudine ſeculari,& demandā,ita quòd certa ſit res quæ datur, & certa ſervitia & conſuetudines quæ domino debentur, licet incerta ſunt alia quæ tacitè remittuntur: & egò & hæredes mei warrantizabimus,acquietabimus,& defendemus imperpetuum prædictum talem & hæredes ſuos verſus omnes gentes ꝑ ꝑdictum ſervitium, & ſic acquirit donatari⁹ rem donatā ex cauſa donationis,& hæredes ejus poſt eum ex cauſa ſucceſſionis, & nihil acquirit ex donatione facta anteceſſori, quia cum donatorio non eſt feoffatus. Et per hoc ꝙ dicitur tali & hæredibus ſuis (largè ſumpto vocabulo hæred⁹) continentur omnes hæredes,tam ꝓpinqui quàm remoti,tam ꝓſentes quàm futuri,ſed tamen unus eorū,vel plures qui ſunt quaſi unus, & propinquiores, remotioribus præferuntur,ut infra dicetur

cetur, de ſucceſſionibus. Item augere poterit donationem & facere alios quaſi hæredes, licèt re vera hæredes non ſunt, ut ſi dicat in donatione, habendum & tenendum tali et hæredibus ſuis, vel cui terram illam dare vel aſſignare voluerit: Et ego et hæredes mei warrantizabimus eidem tali & hæredibus ſuis, vel cui terram illam dare voluerit, vel aſſignare, et eorum hæredibus contra omnes gentes. In quo caſu, ſi donatorius terram illam dederit vel aſſignaverit, ſi donatorius et hæredes ſui defecerint, donator & hæredes ſui incipiunt eſſe loco donatorii & hæredum ſuorum, et pro hærede donatorii erunt, quoad warrantizandum aſſignatis & hæredibus eorum, per clauſulam contentam in charta primi donatoris, quod quidem non eſſet, niſi mentio fieret de aſſignatis in prima donatione. Sed quamdiu primus donatorius ſuperſtes fuerit vel ejus hæredes, ipſi tenentur ad warrantiam & non primus donator. Item ſicut ampliari poſſunt hæredes, ſicut prædictum eſt, ita coarctari poterunt per modum donationis, quòd omnes hæredes generaliter ad ſucceſſionem non vocantur. Modus enim legem dat donationi, & modus tenendus eſt contra jus commune, & contra legem, quia modus & conventio vincunt legem, ut ſi dicatur, do tali tantam terram cum pertinentiis in N. habendam & tenendam ſibi & hæredibus ſuis quos de carne ſua & uxore ſibi deſponſata, procreatos habuerit. Vel ſic: Do tali & tali uxori ſuæ, vel cum tali filia mea, &c. Habendum & tenendum ſibi & hæredibus ſuis de carne talis uxoris, vel filiæ, exeuntibus, vel procreatis vel procreandis: quo caſu, cùm certi hæredes exprimantur in donatione, videri poterit quòd tantum ſit deſcenſus ad ipſos hæredes communes, per modum in donatione appoſitum, omnibus aliis hæredibus ſuis à ſucceſſione penitùs excluſis, quia hoc voluit donator. Et unde ſi hujuſmodi hæredes procreati fuerint, ipſi tantum vocantur ad ſucceſſionem, & ſi taliter feoffatus aliquem ulteriùs inde feoffaverit, tenet feoffamentum, & hæredes tenentur ad warrantiam, cùm ipſi nihil clamare poſſunt niſi ex ſucceſſione, & deſcenſu parentum: quamvis quibuſdam videatur, quòd ipſi feoffati fuerint cum parentibus, quod non eſt verum. Si autem nullos tales hæredes habuerit, revertetur terra illa ad donatorem per conditionem tacitam, etiam ſi nulla fiat mentio in donatione, quòd revertatur, vel ſi expreſſa mentio in donatione habeatur: & ita erit ſi hæredes aliquando extiterint & defecerint. Sed in primo caſu, ubi nullus extiterit, ſemper erit res data donatorio liberũ tenementum & non feodum. Item in ſecundo caſu, quouſque inceperint hæredes eſſe, eſt liberum tenementũ, cùm autem inceperint habere, incipit liberum tenementum eſſe feodum, & cùm deſierint eſſe, deſinit eſſe feodum, & iterum incipit eſſe liberum tenementum, & ita nunquam ibi erit dotis exactio, niſi fuerit donatio pura, quia de reverſione expreſſa nunquam fiat mentio. Notandum quòd benè poterit donator ab initio in principio donationis ſuæ, legem imponere donationi, & de voluntate ſua rem datam exonerare, ad commodum ipſius donatorii, & contra legem terræ, dum tamen hoc non ſit in præjudiciũ aliorum, ad quos nihil pertinet de eorum contractu: ut

ut ſi terram dederit pro minori ſervitio quàm illam tenuerit de domino & feoffatore ſuo, dum tamen factum ſuum warrantizare poterit de proprio, ne domino capitali præjudicetur de ſervitio ſuo, licèt terrã datam ſibi habuerit obligatam. Poterit tamen exonerare terram datam in præjudicium ſui ipſius & hæredum ſuorum, & remittere ſervitium ꝓprium ꝓ ſe, & hæredibus ſuis, ſive ſervitia, ſive conſuetudines quaſcunque. Et ſufficit ꝙ hoc ſemel voluit, quia nihil tam cõveniens eſt naturali æquitati, quàm voluntatem domini, volentis rem ſuam in alium transferre, ratam haberi. Et expreſſo eo ad ꝙ tenetur donatori in charta donationis, alia omnia videntur eſſe remiſſa, quæ non ſpecialitèr ſunt expreſſa. Expreſſa enim nocent, non expreſſa non nocẽt, & ſic liberat charta ab onere quæ expreſſa non onerat. Poterit etiam donator rem datam onerare plus & minus, ſervitio et ſervitutibus, de voluntate donatorii, & ſic nõ præjudicatur alicui niſi donatorio & hæredibus ſuis: ex quo uterque in initio donationis hoc voluit, quia volenti non fit injuria. Et ſic expreſſa nocent donatorio & non nocent donatori. Et ſic modus donationis & conditio quandoque ꝓdeſt donatorio & quandoq; nocet, et è converſo. Modus autem donationis et conditio multiplex eſſe poterit in pſona donatorii, quandoq; ad cõmodum, ne det vel ne faciat, quandoq; ad incõmodum ꝙ det vel faciat, & ſemper oportet ſervare ea, de quibꝰ inter partes cõvenerit, quamvis in præjudicium legis, dum tamen hoc nõ ſit in præjudiciũ aliorum. Et ſemper donatorius poterit facere de re data quicquid voluerit, cùm ſit ſua omnino, niſi ſpecialitèr cõtineatur ꝙ nõ poſſit. Item eſto quòd ſic dicatur in donatione, do tali tantam terram cum pertiñ &c. habendum et tenendum ſibi & hæredibꝰ ſuis, ſi hæredes habuerit de corpore ſuo ꝓcreatos, ſi tales hæredes extiterint, quamvis defecerint, generalitèr vocandi ſunt omnes et in infinitum, quia ſatisfactum eſt cõditioni: Si autem nullꝰ talis ꝓcreatus fuerit, ſemper erit res data liberum tenementum, et revertetur ad donatorem, omnibꝰ aliis hæredibus excluſis, cùm non ſit cõditioni ſatisfactum, et ſic adjungitur conditio ſub modo. Item fieri poterit donatio viro & uxori ſimul, & hæredibus uxoris tantùm, ꝑ modum donationis, et eodem modo viro et uxori et hæredibus viri tantùm. Item viro et uxori et hæredibus cõmunibus, ſi tales extiterint, vel ſi non extiterint, tunc ejus hæredibus qui alium ſupervixerit. Itẽ fieri poſſunt donationes ſub modo et adjecta cõditione, ut ſi dicat quis, do tali tantã terram &c. ut det mihi tantũ, vel ut inveniat mihi neceſſaria, talis donatio, etſi non ſit omnino gratuita, tamẽ ſimplex eſt et pura, et ſi ſequatur traditio, revocari non poterit, ſed ille qui tradidit ad hoc agere poterit, quòd ille qui accipit teneat ei conventionem, et faciat ꝙ promiſit. Si autem tali donationi ſit ſtatim conditio appoſita in initio donationis, quòd niſi accipiens tradenti teneat quod convenit, ſtatim liceat ſibi ſe ponere in terram illam, & tenere ſibi et hæredibus ſuis quietè de ipſo accipiente & hæredibus ſuis, ſi poſtmodùm ſe poſuerit in ſeyſinam ille tradens, & ille qui accipit arramaverit ſuper eum aſſiſam novæ diſſeyſinæ: Inprimis inquirendum erit an ille qui tenementum accepit, invenerit tradenti ita ſufficientèr neceſſaria, quòd

inde contentus eſſe deberet. Si autem non cadit aſſiſa, ſi autem ſic, p aſſiſam recuperabit. Si autem neceſſaria ſufficient non invenerit, & tradens in ſeyſinam ſe ponere non poſſit p prædictam conditionem, dabitur ei actio ex conditione, ad ſeyſinam ſuam rehabendam, ſi vero in poſſeſſione eſſet, ꝙ p. ſe; poſſet ſe tueri in poſſeſſione ſua p exceptionem convertionis. Sed quid ſi ille qui recepit tali modo, ulterius dedit terram illam alteri, cùm non ſit ptinens cōditioni? quæritur ſi ille qui tradidit, poſſit talem e icere, cùm illum non tāgat cōditio, videtur prima facie quòd ſic, quia videtur ꝙ ipſa res obligata ſit cum perſona & ad nullum transferri poterit niſi cum ſuo onere; & ideo videtur ꝙ quamvis fuerit ejectus, & licèt ſine judicio non recuperabit. Sed revera obligatio iſta pſonalis eſt, & inter certas perſonas contrahitur, nec alias perſonas ligat, niſi tantùm illas inter quas tantùm fit contractus, nec expreſſum eſt de quo tenemento inveniri debent neceſſaria, non magis de iſto quàm de illo, & ideò tenementū non obligatur neq oneratur. Qualitèr ergo pſpiciendum erit quærenti, cùm ſic feoffatum ejicere non poſſit, nec ſe ponere in ſeyſinam ſecundùm conventionem, nec contra ipſum agere ex conventione? agendum igitur erit (ut videtur) cum primo qui decepit, ut ad minus teneatur ad intereſſe, ſi habeat unde: ſi autem nihil tunc recurrendum erit ad feoffatum, de conſilio curiæ & non de jure, & ſic incidunt in donationem illius. iiii. contractus innominati. ſ. do ut facias, facio ut des, facio ut facias, do ut des, & ſic poterit ſequi donatio ex cauſa præcedente vel ex cauſa ſubſequente, ſecundùm prædictos contractus, facit enim modum, ut ſi conditionem, quia cauſam: unde verſus. Scito quòd, ut modus eſt, ſic cōditio, quia cauſa. Item poterit pluribus fieri donatio p modum ſimul & ſucceſſivè, ut ſi quis plures habeat filios, & ſic fecerit primogenito donationem & dicat. Do A. primogenito filio meo tātam terram, &c. habendam & tenendam ſibi & hæredibus ſuis de corpore ſuo procreatis & ſi tales hæredes non habuerit, vel habuerit & defecerint, tunc terram illam do B. filio meo poſtgenito, & volo quod terra ad ipſum B. revertatur, habendum & tenendum ſibi & hæredibus ſuis, quos de corpore ſuo procreatos habuerit, & ſi nullos tales habuerit, vel ſi habuerit & defecerint, tunc volo & concedo pro me & hæredibus meis, quòd prædicta terra revertatur ad C. tertium filium meum, habendum & tenendum ſibi & hæredibus ſuis quos de corpore ſuo procreatos habuerit, et ſic de pluribus. Et ſi prædicti A. B. C. ſine talibus hæredibus de corpore ſuo procreatis deceſſerint, tunc volo quod prædicta terra revertatur ad me & ad alios hæredes meos ꝙ quidem fieret ſine expreſſione, per tacitam conditionem, niſi donator aliud inde ordinaret. Item ſi largiùs fiat donatio, ut ſi dicatur, do tibi tantum terræ, &c. habendum & tenendum tibi & hæredibus tuis, vel cui dare vel aſſignare in vita, vel in morte legare volueris, valet donatio, ppt voluntatem et cōſenſum donatoris, quamvis contra legem terræ fieri videatur, & unde ſi legatarius prima habuerit ſeyſinam, ſi hæres petat p aſſiſam, legatarius contra aſſiſam, competentem habebit exceptionem de modo donationis: ſi autem legatarius extra ſeyſinam petat ex cauſa teſtamentaria in foro eccleſiaſtico,

ob-

obſtabit ei regia ꝓhibitio, ne Judices eccleſiaſtici judicarent, quia non habent juriſdictionem nec coertionem ad judiciū ſuum exequendum. Si autem in foro ſeculari agere voluerit, quamvis hoc ſit inauditū, bene poterit, ꝑ breve formatum, cùm poſſit quis renunciare iis quæ ꝓ ſe & ſuis fuerint introducta, ſine præjudicio aliorum. Eſt quædam donatio omnino ſub modo, ſecundùm ꝙ prædictum eſt de iiij. generibus contractuum. s. Do ut des, ut ſi dicam, do tibi digeſtum ut des mihi codicem, & ſi digeſtum tradidero, teneris mihi ad codicem tradendum. Vel ſi dicam, do tibi ut facias, i. do tibi codicem ut facias mihi ſcribi digeſtum. Vel facio ut des. i. facio tibi domum ut des mihi codicem: vel facio ut facias. i. facio tibi aulam ut tu facias mihi cameram, iſtæ donationes conſiſtunt ſub modo, & obligant contrahentes, ita quòd ſi dedero vel fecero, tu teneris ad dandum vel faciendū, ſecundùm quod convenit, ſed tamen ut repetere poſſim quod dedi, ſi tu non vis facere quod promiſiſti, ſi ad hoc tantùm agere poſſunt quòd tu facias, niſi aliter convenerit ab initio. Poterit enim huic donationi ſub modo adjici conditio ab initio, ut ſi dicam, & ſi non dederis vel non feceris, quod convenit, quòd ego repetere poſſum ꝙ dedi: vel impenſas factas circa rem quas feci, aliter non. ¶ 2. Fieri autem poterit donatio ſub conditione ſeu ſub modo, ut ſi dicam, do tibi rem iſtam, ſi ita factum ſit vel non factum, & ſi cōferatur cōditio in futurū, licet præſentia & præterita non ſunt in pendenti ſicut futura, quia cōditio in præteritū collata infirmat obligationem vel omnino non differt. Hæc autem cōditio eſt poſſibilis vel impoſſibilis, ſi autem poſſibilis & poteſtativa, ut ſi dicam, do tibi talem rem ſi dederis mihi x. valet donatio, ſed ſuſpenditur donec exiſtat cōditio. Ut ſi tu petas rem, excipere poſſum quòd tu x. mihi non dederis. Item ſi conditio fuerit impoſſibilis, ut ſi dicam, do tibi iſtam rem ſi cœlū digito tetigeris, non valet donatio, & pro non adjecto habetur conditio. Item non valet donatio ab initio ſed eſt in pendenti in alterius poteſtate, collata conditione, ut ſi dicam: Do tibi talem rem, ſi Titius voluerit, vel arbitratꝰ fuerit, vel quid tale fecerit, quia niſi hoc fecerit, donatio non valebit. Item ſi conditio caſualis fuerit, ut ſi dicam, do tibi talem rem, ſi navis venerit ex Aſia, vel ſi Titius conſul factus fuerit, erit donatio in pendenti, quia hujuſmodi donationes dependent ex inſidiis fortunæ. Si autem conditio fuerit mixta & disjunctiva, ut ſi in parte fuerit poteſtativa & in parte caſualis, ut ſi dicam: Do tibi hanc rem ſi mihi x. dederis, vel ſi illud feceris, ſufficit unum iſtorum adimpleri, ſed ſi plures conditiones aſcriptæ ſunt donationi conjunctim, ut ſi dicatur, ſi illud & illud factum ſit, omnibus eſt parendum, ſi diviſim, ut prædictum eſt, cuilibet vel alteri eorum ſatis eſt obtemperare. Item conditionum alia expreſſa, & ſit verbis negativis, ut ſi dicatur, ſi Titius hæres non ſit, tu hæres eſto, vel ſi tu hæredem de corpore tuo non habueris, tunc terra ſic data revertatur ad tales, unum vel plures, ſimul vel ſucceſſivè. Item eſt quædam conditio tacita, & fit verbis affirmativis, ut ſi dicatur, ſi A. ſit hæres B. te invicem ſubſtituo, id eſt, hæredem facio, & ſi unus eorum præmoriatur, vivus ſuccedat mortuo. Item conditionum, *alia* duplex,

duplex, ut ſi dicatur, ſi hæredes de corpore tuo non habueris, vel ſi habueris & defecerint, tunc terra data revertatur ad me & ad hæredes meos. Item alia ſimplex, & fit verbis affirmativis, ut ſi dicam, ſi habueris hæredes & infra ætatem deceſſerint, tunc revertatur terra illa &c. Item alia duplex, & fit partim verbis negativis, partim affirmativis, ut ſi dicam, ſi filius meus non fuerit furioſus, vel ſi fuerit & infra furorem deceſſerit, volo quòd tu hæres meus ſis, & hujuſmodi. Item fieri poterit donatio ſub modo, pluribus adjectis conditionibus, ut ſi dicam, do tibi hanc rem, ut facias tale quid, vel ne facias, & ſi non feceris, vel ſi feceris, quòd terra revertatur ad me. Vel do tibi quòd non facias iſtam rem ſine voluntate mea, & ſi feceris, quòd poſſim me ponere in terram illam, & me tenere in terra illa quietè de te & hæredibus tuis, & unde ſi cum prædictæ conditiones ſive conventiones & inſtrumenta in quibus continentur deducta fuerint in judicio, non ſufficit ſi probentur inſtrumenta, conditiones vel conventiones : niſi probetur quòd ſatisfactum ſit conditioni, vel non ſatisfactum: quia ꝓbato inſtrumento, adhuc poterit eſſe quòd non ſit conditioni ſatisfactum, ꝑ veram ꝓbationem, vel ſaltem ꝑ præſumptionem, cui ſemper ſtandum erit, donec ꝓbetur in contrariũ. Item ſi quis ita dederit ſub modo vel ſub conditione, quæ ex alterius dependeat voluntate vel poteſtate. Verbi gratia, ſi quis dederit alicui advocationem alicujus eccleſiæ, ut ibi faciat prioratũ & illum in proprios uſus cõvertat, hoc ſine voluntate Epiſcopi vel alterius ordinarii adimpleri non poterit, & ſi illi conſentire noluerint, non erit hoc imputandũ donatorio quòd conditio non extiterit, & tenebit donatio, maximè cùm donatorius ad hoc diligentiam adhibuerit, ꝑ poſſe ſuo, efficacem. ¶ 3. Fit etiam donatio quandoq; ex cauſa præcedente, & quandoq; ex cauſa ſubſequente: præcedente, ut ſi dicam, do tibi hanc rem, quia mihi benè ſerviſti, & quo caſu, licèt talis benè nõ ſervierit, valet tamẽ donatio, quia falſa cauſa adjecta non perimit donationem, non magis quàm legatum. Si autem ex cauſa ſubſequente, ut ſi dicam, do tibi hanc rem, quia benè mihi ſervies, adhuc erit illud idem dicendũ. Si autem addatur cõditio in cauſa ſubſequente, erit donatio in pendẽti, ut ſi dicam, do tibi terrã hãc, ſi benè mihi ſervieris, & pura erit & perfecta donatio, reſolvitur tamen ſub conditione, ſi ſervitium bonum non fuerit ſubſequutum, erit in pendenti, donec ſciatur utrum exiſtat cõditio vel non exiſtat. ¶ 4. Item poterit cõditio impedire deſcensũ ad proprios hæredes, contra jus cõmune, ut ſi dicam, concedo tibi tantum terræ ad terminũ x. annorũ, & poſt terminum, revertatur ad me terra illa, & ſi infra terminum illorum x. annorum deceſſero, cõcedo ꝑ me & hæredibus meis quòd terra illa tibi remaneat ad vitam tuam vel in feodo, & ſic facit conditio liberum tenementum & feodũ, & tollit conditio hæredibus aſſiſam mortis anteceſſoris, quia ſi illi prima facie habeant directam actionem, firmarius tamen habebit ex conventione exceptionem. Item ꝙ fuit ab initio liberum tenementum & ad vitam, ꝑ conventionem poterit mutari in terminum, ut ſi aliquis concedat alteri terram ad vitam, fieri poterit inter eos conditio, quòd ſi tenens infra certum terminum obierit, quòd

hæredes

hæredes,tenentes, vel aſſignati,vel ſui executores poſſunt terram ſic datam tenere uſq; ad certum terminũ,poſt mortem ipſius tenentis,& ita facit cõditio,de termino liberũ tenementũ,& è cõtrario,& dat exceptionem contra veros dominos & eorum hæredes.Item eodẽ modo dat exceptionem contra aſſiſam novæ diſſeyſinæ,ut ſuprà de neceſſariis inveniendis,ſatis dictum eſt. Itẽ dat exceptionem creditori contra debitorem, verum dominum & hæredes ejus, ſi inter eos convenerit ab initio, ꝙ ſi pecunia ſuo die ſoluta non fuerit,ꝙ terra in vadium data remaneat creditori & ſuis hæredibus, ut infrà de aſſiſa mortis anteceſſoris,de hærede Johannis Dacy.Item dat exceptionem contra veros hæredes & contra aſſiſam mortis anteceſſoris,ſi ſit qui dicat cùm peregrè ſit profecturus,concedo A.talem terram meam ad certũ terminum, ſicut cruce ſignatorum, & ita ꝙ ſi rediero reſtituet mihi terram meam, & ſi in itinere mortuus fuero, vel non rediero, remanebit A. terra illa in feodo, & ſi exiſtat conditio quòd talis non redierit, & hæres petat per aſſiſam mortis anteceſſoris,obſtabit ei exceptio conditionis,&ita mixta erit donatio,ſcil. feoffamentum cum termino & unum habent principium, licèt exitum diverſum,& tunc terminus & feoffamentum incipiunt eodem tempore, licèt ſimul ſtare non poſſunt, nec paribus paſſibus incedant,unum eorum præcedit & ſtat, & aliud eſt in pendenti, quouſque exiſtat conditio vel non exiſtat. Si autem non exiſtat conditio, terminatur utrumq;, ſci. tenementum cum termino,vel feodo,& è cõtrario. Si autem exiſtat conditio,ſtatim deſinit eſſe terminus,& feodum vel tenementum quod ab initio incepit,& in pendenti extitit,jam firmum remanet & tenet,& terminus evaneſcit & è contrario, & ſic nocet hæredibꝰ anteceſſorũ cõventio ex cõditione.Poterit enim quis renũciare ꝓ ſe, & ſuis,juri ꝙ ꝓ ſe introductũ eſt, & ideò hæredi nõ infertur injuria, ſed damnũ, ex quo talis conventio placuit anteceſſori: quià ſcienti & volẽti non fit injuria, & ita conditio ſeu conventio vincit legẽ.Quod autẽ dicitur in pcedentibꝰ,ꝙ poteſt quis renũciare ꝓ ſe & ſuis hæredibus,iis q̃ ꝓ ſe & ſuis hæredibus introducta ſunt, nõ tamen poteſt iis q̃ ꝓ aliis introducta ſunt renunciare, ſecundũ ꝙ inferiùs dicetur, de exceptionibus,in titulo de ꝓhibitionibus. Itẽ eſto ꝙ aliquis dimiſerit terram aliquã ab initio in vadium & ſub conditione,ita ꝙ, ſi pecunia ſuo die ſoluta non fuerit, ꝙ terra pignori data remaneat creditori,& in hoc caſu ſi die ſuo pecunia ſoluta non fuerit, remanebit terra ſic impignorata creditori ipſi,per creditoris conditionem,& voluntatem debitoris ſuppoſitam, & ſic erit,ſi certa & unica dies apponatur. Sed eſto ꝙ quis pecuniã ita credat,reddendam ad plures terminos, & ꝙ ſi debitor in aliquo iſtorum terminorũ in ſolutione defecerit, qdʼ res impignorata remaneat creditori. Ceſſat in primo termino,paratꝰ eſt tamẽ debitor ſatisfacere in ultimo termino vel ante,de toto,quæritur an teneat conditio? videtur ꝙ ſic, quia non ſatisfactum eſt cõditioni,ſecundũ qdʼ convenit,quia in tẽpore eſt plus & minus,& eſt verũ. Sed eſto ꝙ debitor ita reſpondeat,ꝙ ad diem ſuum venit paratꝰ ſatisfacere, & pecuniam ſolvendã obtulit ſub teſtimonio ꝓborũ & legaliũ hominũ,q̃ hoc dicant ſub teſtimonio viſus ſui, q̃ viderũ pecuniam nu-

 meratam

meratam quacunque hora diei, cùm tota dies cedit debitori, liberatur debitor. Et unde oportet creditorem quòd qualibet hora diei ſe exhibeat ad recipiendum & ſui copiam faciat, & ita quòd nihil ſit quod ſibi debeat imputari. Si autem debitor ſit in mora, creditore præſente, amittet debitor, vel ſi præſens fuerit & pecuniã non habuerit. Idem erit ſive creditor præſens fuerit ſive non. Sed quæro an creditor, pecunia ſua die non ſoluta, ſtatim habeat liberum tenementum: habet, ſi fuerit in poſſeſſione, ſi autem fuerit extra, habet actionem ex conventione.

Cap. VII.

1 ¶ Si terra data fuerit baſtardo vel in maritagium. 2. De dote uxoris baſtardi. 3. Si terra data fuerit in maritagium, videndum qualiter fiat donatio in maritagium. 4. Maritagium aliud liberum, aliud non. 5: Quòd maritagium revertitur pro defectu hæredum.

QUoniam terra data baſtardo in maritagium, ſicut & aliis, vel baſtardo per ſe, in ſe tacitam habet conditionem vel expreſſam de reverſione: ideò videndũ ſi terra data fuerit baſtardo in maritagium cum aliqua muliere, aut datur ipſis & eorum hæredibus cõmunibus, aut hæredibus ipſius uxoris tantùm, in primo caſu revertetur ad donatorem, ſi defecerint hæredes communes, per modum tacitum donationis. Si autem ſit hæredibus uxoris, tunc ſi hæredes habuerit de baſtardo, remanebit eorum hæredibus cõmunibus terra, quia tales erunt hæredes uxoris, quamvis communes. Si autem communes defecerint, tunc deſcendit terra ſic data aliis hæredibus ipſius uxoris de altero viro vel à latere venientibus. Item, eſto ꝙ terra illa data fuerit alicui baſtardo ꝑ ſe ſine uxore, & tunc addatur ei & hæredibus ſuis tantùm, vel ei & aſſignatis ſuis: ſi ei & hæredibꝰ ſuis tantùm, tunc deficientibus hæredibꝰ, ſive homagium intervenerit ſive non, erit terra illa eſchaeta dominorũ ꝓ defectu hæredum, & cum tali domino remanebit, non obſtante homagio, quia homagiũ evaneſcit, hæredibꝰ deficientibꝰ ubique. Si autẽ facta fuerit baſtardo & hæredibꝰ ſuis vel aſſignatis, vel cui aſſignare voluerit, tunc ſi in vita ſua terram illã aſſignaverit hora cõgrua & tempore cõpetenti, ac ſi fecerit donationẽ & eodẽ modo, valebit aſſignatio & donatio, quamvis hæredes de corpore ſuo defecerint, ꝙ quidem facere non poſſet deficientibꝰ de corpore ſuo hæredibꝰ ꝓcreatis, niſi hoc ei ꝓmiſſum eſſet per cõditionem & ꝑ modum donationis. Et notandum ꝙ in favorem baſtardorum primò inventa fuerit donatio, unde quidẽ ſive facta fuerit donatio baſtardo & hæredibꝰ, vel baſtardo & hæredibꝰ & aſſignatis, ſi hæredes nõ habuerit, vel aſſignatos hora congrua non fecerit, terra ſic data, non obſtante homagio, revertitur ad ipſum donatorem, & cum eo remanebit pro defectu hæredum & aſſignatorũ. ¶ 2. Sed de dote mulieris quid fiet in hoc caſu? ex quo warrantum nõ habet de dote ſua, cùm nec appareat hæres nec aſſignatus, nec etiam legatarius, ſi fortè legatum fuerit, ſicut in burgagiis: mulier in omnibꝰ iſtis caſibꝰ dotem obtinebit, quãmvis warrenti non exiſtant, quia vir ſuus, quãvis baſtardꝰ, feoffatus fuit tenendi in feodo ſine aliqua contradictione, liberè & purè, & ſtatim incipit res data eſſe in feodo, licèt

licèt hæredes vel aſſignati non exiſtant, vel licèt extiterint & defecerint, ꝙ non eſt in certis hæredibus expreſſis & nominatis ut ſuprà. Sed qualiter obtinebit mulier dotem, cùm warrantum non habeat, non magis quā ille qui warrentum habere poteſt, cui ꝑ baſtardū ſit donatio, deficientib⁹ hæredib⁹ & aſſignatis & legatariis? Reſpondeo ꝙ ipſi amittunt ꝓ defectu warrenti, quāvis teneāt & ſint in poſſeſſione. Sed qualiter recuperabit ipſa? cū ſit extra ſeyſinam & ſine warranto, ut videtur, reſpondeo. Habet quaſi warrantū ſuum, illum, ad quem, terra ſic data, debet reverti, & maximè, eò ꝙ vir ſuus (quāvis baſtardus) feoffatus fuit purè & ſine conditione tenendi in feodo, & ſic exiſtit talis warrant⁹ dotis & non donationis, & poterit ratio eſſe, quia ex neceſſitate, ſtatim poſt mortem talium donatoꝝ, revertitur res data ad donatorem, ꝓ defectu hæredis, qui warrātizare deberet donum: & etiā dos, non ſtatim, ſed poſt tempus, & erit donator quaſi hæres, & loco hæredis ꝓ defectu hæredum, & in dote non erit aliqua exhæredatio ſicut in donationibus, & maximè hoc ideò, quia ad donatorem poſt mortem uxoris erit reverſura. Item eſtò quòd duobus fratribus baſtardis fiat donatio de aliqua re, tunc diſtinguendum erit, utrum fiat illis duob⁹ ſimul & in cōmuni, vel cuilibet ipſoꝝ ſeparatim & per ſe: ſi autem ſeparatim & per ſe, & unus eorum moriatur ſine hæredibus vel aſſignatis, res data revertetur ad donatorem ꝓ defectu hæredis vel aſsignati, quia frater baſtardus omninò extraneus eſt ei quoad ſucceſsionem, licèt nō quoad ſanguinem. Si autem ſic data fuerit res, tenenda in cōmuni, & ſi unus eoꝝ deceſſerit ſine hærede vel aſsignato, frater ejus baſtardus ſuccedet ei, non quidem jure ſucceſsionis, ſed jure accreſcendi, ſecundùm ꝙ dicitur ſuprà, de concubina & pueris. Si autem uterq; hæredes habuerit, omnes ſimul teneant in cōmuni, niſi agere velint ad diviſionem & partitionem. Si autem uterq; ſine hæredib⁹ & aſsignatis deceſſerit, vel ſi tales habuerit & defecerint, ſic tota res data revertetur ad donatorem. ¶ 3. Quādoq; verò revertatur maritagium ad donatorem, per cōditionem tacitā vel expreſſam: Ideò conſequenter dicendum eſt qualiter terra dari poſsit in maritagium. Et ſciendum ꝙ terra datur aliquando ante ſponſalia, & ꝓpter nuptias, à patre mulieris, vel alio parente, ipſi marito cū muliere aliqua, vel utriq; ſimul. s. tali viro & uxori ſuæ (ꝙ idem eſt) & eoꝝ hæredibus vel alicui mulieri ad ſe maritandam, vel ſimpliciter ſine aliqua mentione maritagii, q̃ quidem donatio fieri poterit ſicut cuilibet de populo. Sed ſi fiat mentio de maritagio, terra ſic data dici poterit maritagium. Fit etiam talis donatio, ante matrimonium contractum, aliquando in ipſo contractu, aliquando poſt contractum. Eſt autem alia donatio, q̃ fit à viro uxori, in ipſo contractu, ad oſtium eccleſiæ, q̃ non dicitur propriè donatio, immo dotis nominatio, ſive conſtitutio, ſecundùm quod inferiùs dicetur in tractatu, de dote. Terra vero q̃ ſic datur ꝓpter nuptias, dicitur maritagium. Et eſt maritagium aliquando liberum, s. ab omni ſervitio quietum, & aliquando ſervitio obligatum. Liberum autem maritagium dicitur, ubi donator vult quod terra ſic data quieta ſit & libera ab omni ſeculari ſervitio, quod ad dominum feodi poſsit pertinere, & ita quòd ille, cui ſic da-

ta

uſ fuerit, nullum omnino faciat inde ſervitium uſq; ad tertium hæredem, & uſq; ad quartum gradum, ita q̃ tertius hæres ſit incluſivus. Item liber̃ poteſt eſſe ex toto quòd nullum omnino reddit ſervitium. Item omni ſervitio obnoxium, ſed ubi nullum ſervitium remittitur. Item liberum in parte, & in parte non, ubi aliquod ſervitium accipitur in donatione, & aliquod remittitur: ut ſi quis ita tradidit in maritagium liber̃ tenementũ, ſalvo in de forinſeco ſervitio. Item poterit quis dare liberiùs quàm ipſe tenuerit & per minus ſervitium, ut ſi ipſe teneatur ad forinſecum domino & feoffatori ſuo, tenens ipſe poterit alium inde ulteriùs feoffare ſine forinſeco, de toto vel de aliqua parte, non tamen limitatur diſtrictio dominorum, quin per totum facere poſſunt diſtrictionem, ſecundùm juris rigorem, ſed de æquitate non. Ut ſi diſtrictionem fecerit ſuper feoffato, perquirat ſibi feoffatus, per breve de medio, ſuper ſuũ feoffatorem, & interim non ceſſabit diſtrictio, propter placitum de medio: quia ſi ſic: tunc fieret injuria capitali domino. Si autem ſuper feoffatorem, benè facit: quia ipſe tenetur ſuo feoffato ad warrantiam. Itẽ eſto quòd dominus capitalis ſui tenentis confirmaverit feoffamentum, ſi tunc diſtrictionem fecerit ſuper ſuum feoffatum, feoffatus habebit defenſionem ſuam in manu ſua, ſcilicet confirmationem. Si autem ſuper feoffatorem tenentem ſuum, licèt ipſe nihil habeat in manu ad defenſionem ſuam, ſi tamen petit ſervitium ab eo, quod remiſerit ſuo feoffato, & ſic eſſet confirmatio inefficax, ſi ab uno poſſet petere quod alteri remiſit. Et unde dicere poterit feoffator quòd ipſe reſpondere non teneatur: Quia ex quo dominus capitalis ſuum factum & donum confirmavit, faciendo aliquid contra, illud non poterit infirmare, quia confirmatio ſuum ſupplet defectum: & ita quòd nullus eorum tenebitur, ut confirmatio magis valeat quàm pereat, & quòd potiùs locum teneat quàm nullũ. Gradus verò computandi ſunt, à primo donatorio, uſq; ad tertium hæredem incluſivum: Ut donatorius faciat primum gradum, & hæres ſuus faciat ſecundum, & hæres hæredis tertium, & hæres ſecundi hæredis quartum, qui quidem tenebitur ad ſervitium, & facta computatione de hæredibus, filius vel filia donatorii erit primus hæres, filius vel filia talium, erit ſecundus, & filius vel filia ſecundi hæredis, erit tertius hæres qui tenebitur ad homagium & ſervitium faciendum, & ita quòd donatorius & duo hæredes ſucceſſivè tali gaudent libertate. Et videtur quòd homagium ideò fieri non debet, propter reverſionem ad donatorem ſi hæredes defecerint. Sed quid ſi à tertio hærede fit homagium, & ipſe vel hæredes ſui ſine hæredibus deceſſerint, videndum erit an alii ſint hæredes, qui vix deficiunt infra quartum gradum, & ſi tales extiterint, ad eos revertetur maritagium pro defectu hæredum in recta linea deſcendentium. Si autem nullus talis inveniatur, vel ſi fuerit & defecerit, tunc pro defectu omnium illorum, ad donatorem revertetur maritagium, & pro defectu hæredum, evaneſcit homagium. Item eſto quòd fiat homagium ante tertium hæredem, quæritur an ex tunc teneatur ad ſervitium? & verum eſt quòd ſic, ut probatur de termino ſancti Mich.

anna

anno regni Regis H. 15. incipiente 16. comitatu de Salop de Rogero de la Suche & Petronilla de Wyneſlogh, quia ſervitiũ ſemper ſequitur homagium, quamvis hoc ſit ad dãnũ ſolventium. Et quid ſi in initio donationis liberi maritagii nulla ſit charta confecta, q̃ in ſe contineat warrantizationẽ expreſſam, nec homagiũ ſit fact', nec ſervitium, & contingat donatorium implacitari & hæredes ſuos, ſi donatorem maritagii & feoffatorem ſuũ vocaverit ad warrantũ, quæritur an warrantizare debeant, ſine charta & homagio? & verũ eſt ꝙ ſic, quia fœmina ꝑ donatorẽ ſic maritata, vel ejus pueri vel hæredes, ſi ipſa obierit, erunt ꝓ charta, & ſufficiunt ꝓ charta. ¶ 4. Eſt autem maritagium ſervitio obligatum & oneratum; ꝙ non eſt liberum, ut ſi donator ſic dederit, retento ſibi & hæredibus ſuis ſervitio debito, & ſic fiet ſervitium debitum ſive homagium, uſq; ad tertium hæredem, & terti⁹ hæres extunc faciet homagium cum ſervitio, de hærede in hæred. Sed ante homagium factum & uſq; ad tertium hæredem in utroq; caſu faciet vir fidelitatem, & ejus hæredes, vel uxor donatorii, dum fuerit ſine viro. Liberum autem maritagium dici poterit, dum tamen fiat inde ſervitium tale quale. Item nihilominùs dici poterit liberum, licèt inde ſolvantur præſtationes communes, q̃ non pertinent ad dominum feodi, ſed ad Regem. Item nihilominùs dici poterit liberum, ſi inde præſtentur auxilia rationabilia, ſicut de filiabus maritandis, & de filio faciendo militem, quæ pertinent ad perſonas, q̃ liberè tenent, & non ad tenementum quod tenetur liberè. Item dari poterit terra ante matrimonium & poſt, tam viro pro ſe & hæredibus ſuis, quàm uxori pro ſe & hæredibus ſuis, quã utriſq; & hæredib⁹ ſuis communibus, à patre, vel matre, vel alio parente uxoris, unde ſi contingat partitionẽ fieri inter uxorẽ & ſorores ej⁹ participes, vel earum hæredes de cõmuni hæreditate, in partitione facienda, non venit in diviſionẽ, terra data viro per ſe: quia ipſe feoffatus eſt ſicut quilibet de populo, & ideò cõtribuere non tenetur. Sed terra data tã viro quã uxori vel uxori per ſe, cõtribui debet (ſecund quoſdã) & indiſtinctè, ꝙ ego non approbo, cùm mentio non habeatur de maritagio, & ꝓ eo ꝙ vulgaritèr dicitur, ꝙ maritagium cadit in partem. Videtur ergo ꝙ non aliud quàm id quod datur ratione maritagii & affectione, & ideò de facili dicere poſſit quis, ꝙ donatio ſimplex & pura cadit in partem, ſicut maritagium, ꝙ quidem non dicitur. Reſtat ergo inquirendum, ut videtur, utrum terra ſic data, ad minus, uxori ante matrimonium, data ſit tali de cauſa, ſcil. ad ſe maritandam, vel ſicut cuilibet de populo, & quòd nulla ſit ſpes maritagii, vel ob ſpem maritagii, & ſecundùm hoc cadet donatio in partem, vel non cadet. Diverſimodè verò datur terra in maritagium cum uxore, ut ſi dicat donator. Do tali filiæ meæ tantã terram ad ſe maritandum, nulla facta mentione de hæredibus, videtur ꝙ talis donatio tantùm ſit liberum tenementum & non feodum, & quòd ſe non extendat ad hæredes, & unde ſive liberos habuerit ſive non, videtur ſtatim ꝙ poſt mortem talis mulieris, ſive maritata fuerit ſive non, reverti debeat ad donatorem, nec ad hæredes deſcendet, nec cum primo viro vel ſecundo per legem Anglicanam remanebit, vel ſi ita data fuerit, ſcil. ad ſe

maritandam, & tenendum ſibi & hæredibus ſuis generaliter, licèt de corpore ſuo nullos habuerit, alii remotiores vocantur ad ſucceſſionem. Si autem hæredes de còrpore ſuo habuerit, tales aliis præferuntur, dum tamen terra remaneat primo vel ſecundo marito ad vitam, per legem Angliæ. Si autem terra ſic data fuerit in maritagium, ſibi & certis hæredibus ſuis, cum coarctatione, ſcilicet, qui de carne ſua procreati fuerint, ſi tales defecerint, ſtatim revertetur terra data ad donatorem pro defectu hæredis, omnibus aliis hæredibus excluſis. Si autem ſic data fuerit, tam viro quàm uxori & eorum hæredibus communibus, tales intelliguntur eſſe hæredes, qui de corporibus utriuſque ipſorum communiter fuerint procreati, omnibus aliis hæredibus ſeparatis, & à ſucceſſione excluſis. Et ideò ſi uxor à primo viro filiam procreaverit, & de ſecundo filium, filia ex primo viro in ſucceſſione præferri debet filio ex ſecundo viro procreato, quod quidem eſſe non deberet, ſi terra data eſſet uxori tantùm & hæredibus de corpore ſuo procreatis, & iſtis omnibus deficientibus, revertetur terra data ad donatorem, omnibus aliis excluſis, ut prædictum eſt. Item dari poterit terra in maritagium tam viro quàm uxori, habendum & tenendum prędictis viro & uxori, & hæredibus viri tantùm, in quo caſu vocantur omnes, tam alii hæredes ipſius viri quos habuerit ex alia uxore, quã remotiores. Si autem ſic data fuerit, viro & uxori & hæredibus uxoris tãtùm, tunc vocantur ad ſucceſſionem, tam hæredes uxoris de tali viro, ſive maſculi ſive fœminæ, quàm de alio viro, & remotiores, dum tamen maſculi fœminis præferantur. Si autem ſic fiat donatio, viro & uxori, & eorum hæredibus, de communibus hæredibus dici intelligitur. s. de corpore ipſorũ procreatis ſimul & progenitis & conjunctim. Item eſto quòd talis fiat donatio, ut ſi dicat, do tali viro tantam terram cum pertinentiis pro homagio & ſervitio ſuo, habendum & tenendum ſibi & hæredibus ſuis, & incontinenti adjiciat in charta iſtam clauſulam. s. in liberum maritagium cum filia mea, videtur quòd iſta duo ſimul ſtare non poſſunt, cùm ſint ſibi ad invicem repugnantia, quia inde ſequitur, quòd in primo caſu, debeat terra ſic data remanere viro & hæredibus ſuis quibuſcunque: & in ſecundo caſu, tam uxori quàm viro, & eorum hæredibus communibus & conjunctim, & ſi tales hæredes non habuerint, quòd terra ſic data reverti debeat ad donatorem, ex tacita conditione, & pacta incontinenti appoſita inſunt contractibus, & legem dant eis & illos infirmant. Quæritur igitur cui parti ſtandum erit? quidam dicunt quòd homagium præferri debet, cùm ſit primus & principalis contractus, & maritagium ſit quaſi acceſſorium. Alii verò dicunt, quòd maritagium debet præferri, ut videtur, quia terra data eſt propter affectionem mulieris, & occaſione maritagii, & videtur ꝙ primum pactum debeat per poſterius elidi: ſed melius eſt, ut videtur, quòd homagium preferri debeat: quod multis rationibus doceri poterat. Item ſi dicatur, do tali tantam terram per modum donationis, ut filiam meam ducat in uxorem, vel per conditionem, ſi filiam meam duxerit iu uxorem, & ſi ille, cui talis facta fuit donatio, illam non duxerit, vel ad alia vota convolave-

rit, competit donatori repetitio, etſi perfecta fuerit donatio, quia terra ex cauſa data, & cauſa non eſt ſequuta. Et unde ſi donator poſtquam talis aliam duxerit illum ſtatim ejiciat, ejectus per aſſiſam novæ diſſeyſinæ non recuperabit, incontinenti enim ejici videtur in ipſo contractu, vel poſt contractum, & poſt ſeyſinam, infra triduum vel quartum diem, vel aliquantulum ulterius, ſed cum cauſa. De hac materia habetis de itinere Abbatis de Rading & M. de Pateſhull in comitatu Leyceſtriæ. Aſſiſa novæ diſſeyſinæ, ſi Robertus filius Martini. Sed non erit ita, ſi talem duxerit in uxorem, ut convenit, licet poſtmodum inter eos celebretur divortium, cum ſit modo & conditioni ſatisfactum. Sed alio modo competit repetitio, & hoc apparet, ſecundum quod tales hæredes habuerint vel non habuerint. Hæc de maritagio ad præſens ſufficiunt exempli cauſa. Quoniam aliquando revertitur maritagium ad donatorem, pro defectu hæredum, ſive homagium intervenerit, ſive non, videndum igitur qualiter revertatur, tam de maritagiis quam de aliis terris datis pro homagio & ſervitio. Et ſciendum quod quandoque fit reverſio ad donatorem pro defectu hæredum, per modum tacitum vel expreſſum, ut ſi terra data fuerit in maritagium, vel baſtardo. Item per conditionem tacitam vel expreſſam, tacitam, ut quamvis in hujuſmodi donationibus nulla facta ſit mentio de reverſione, oportet tamen ex neceſſitate, quod res data revertatur ad donatorem, cum jus merum non habeat alius, ad quem deſcendat, & res ſic reverſa cum donatore remanebit, quia homagium, ſi prius intervenerit, evaneſcit, nec ille ad quem res ſic revertitur, hæres erit donatorii (& de hac materia inveniri poterit, de termino ſancti Michaelis anno regni Henrici tertio, incipiente quarto in comitatu Bedeforde, de Richardo le Hare) nec ut hæres, vel quaſi, nec pro hærede, nec loco hæredis, nec factum donatorii warrantiſabit aliquo caſu niſi tantum dotis conſtitutionem, & hoc non in omni caſu, niſi cum ſit pura donatio, & non conditionalis nec modalis, ita quod expreſſe revocetur. Item revertitur terra data non pro defectu hæredum tantum vel aſſignatorum, ſed pro defectu hæredum vel aſſignatorum, de quibus nulla fit mentio in donatione, quod res data ad ipſos deſcendat. Item revertitur terra data ad donatorem pro defectu hæredum, qualitercunque tenentes feoffati fuerunt, pure vel ſub conditione, vel alio modo, ſi omnino nullus hæres appareat, & cum donatore remanebit. Et ſi dubitetur an ſit hæres, eodem modo, donec ſciatur ſi hæres ſit, & quis ſit hæres, & in hoc caſu erit donator pro hærede. Item revertitur ad donatorem terra data, non pro defectu hæredum, ſed quod jus & ſucceſſio deſcendere non poterit ad hæredes, propter impedimentum perpetuum, ſicut pro felonia anteceſſoris, de qua convictus fuerit, aliquo genere convictionis, & talis terra remanebit cum donatore, ut eſchaeta ſua, & ille donator ad quem ſic revertitur, habebitur loco hæredis ad warrantiſandum omnia quæ felo geſſit ante feloniam, dum voluit & potuit: dum tamen perfecta fuerit ante feloniam: ſicut donatio, vel ad terminum dimiſſio, quæ

omnia

omnia firma erant & rata, & irritari non poterunt, licèt de termino videatur quòd ſic: quia videtur quòd firmarius warrantum non habeat de termino ſuo, ſicut dici poterit de cuſtodia. Sed re vera tenet talis dimiſſio, quia dominus capitalis non intrat ut cuſtos, ſed ut dominus, & locó hæredis. Ea verò, quæ ante feloniam incepta fuerint, & non perfecta, ſed in faciendo, ſicut in promiſſionibus, & obligationibus, & dotis conſtitutionibus, non valent poſt convictionem & condemnationem. Ea verò quæ poſt feloniam facta ſunt, vel imperfecta in faciendo, nunquam valebunt poſt condemnationem, nec tenebitur donator ad warrantizandum, licèt ſit loco hæredis in quibuſdam. Et ſicut res ſic data, eſſe poterit eſchaeta donatoris in dominico, eodem modo poterit ei eſſe in homagio & ſervitio, quia medio inter ipſum, & tenentem tenentis ſui ſublato de medio, & loco cujus oportet eum ſuccedere, velit nolit, quia homagium & ſervitium recuſare non poterit, & ſic erit loco hæredis ei, cui ſuccedit, licèt vulgaritèr dicatur, quòd quilibet poterit feodum ſuum wayviare: ſed hoc intelligendum erit cum diſtinctione, quòd ſi quis alium feoffaverit de C. libratis terræ per ſervitium unius denarii, terra ſic data erit feodum donatoris, quia inde feoffat, & ſimilitèr erit feodum feoffati, quia ipſe inde feoffatus eſt, tenendi in feodo, ſibi & hæredibus ſuis, & unde habito reſpectu ad feoffatum, feoffatus benè poterit wayviare feodum ſuum, cùm hoc ſit ad commodum ſui feoffatoris, & ad proprium incommodum ſuum. Feoffator autē hoc facere non poteſt, quia ſi ita eſſet quòd poſſet wayviare feodum ſuum pro minimo ſervitio, nunquam warrantiam faceret ſuo feoffato. Cùm igitur feoffator medius hæreditatem ſuam forisfecit, ſuccedet ei, locò hæredis, ſuus feoffator ſuperior, velit nolit, & loco hæredis defendet eum, quem ille defēdere tenetur cujus loco ſuccedit, quia ſicut tenementum ſuccedere poſſit tenenti in dominico, ita poterit ſervitium, nec illud wayviare poſſit non magis quàm ipſum tenementum. Sed èſto ꝙ quis alium feoffaverit per certum ſervitium. s. ꝑ decem & ille feoffatus alium ulteriùs feoffaverit per minus ſervitium. s. ꝑ quinq; , quæritur an principalis feoffator habere debeat ſervitium ei debitum. s. decem, & nihilominꝰ quinq; ſicut eſchaeta, & ſic utrūque, vel tantum alterum, decem vel quinq; . Item eſtoècontrario quòd principalis feoffaverit per minimum ſervitium, & ille feoffatus alium per majus ſervitium, rigor juris vult ꝙ habeat utrumq; , quia unum eſt eſchaeta, & aliud eſt debitum ꝓpter ſuum feoffamentum, & obligatur tenementū. Sed ita injuſtè gravaretur tenens, ſi teneretur ad utrūq; , cum ſuus feoffator teneretur eum defēdere, cujus loco ſuccedit dominus capitalis ſuperior. Æquitas tamen ſibi locum vendicat in hac parte, quòd dominus non ſit in damno, quin ad minus habeat ſuum plenum ſervitium, computato cum minori ſervitio. s. quinq; in quantitate decem. Si autem è contrario dominus ꝑ minus ſervitium. s. ꝑ quinq; & ſuus tenens ꝑ majus ſervitium feoffaverit, dominus ratione eſchaetæ habebit majus ſervitium ut eſchaetam, computato minori. s. quinq; in majori ſervitio tenentis. s. decē, cujꝰ loco ſuccedit. Quia ſicut plures ſunt hæredes de hærede in hæred̄, ꝓpinqui & remoti, ita plures

poſſunt

poſsūt eſſe tenētes p plura feoffam̄ ſucceſſivè de tenēte in tenent̄ & pluresdn̄i capitales ſuperiores,erūt dn̄i ultimi feoffati.Sed tamē quidē erūt ꝓpinquiores,& quidē remotiores,uſq; ad primū feoffatorē aſcēdēdo,& ita plures erūt tenētes capitalis dn̄i,primi feoffatores, gradatī deſcendendo uſq; ad ultimū. Et ſic erūt tenētes ꝓpinqui & tenētes remoti. Itē revertitur terra ad donatorē ꝑ reſtitutionē, ut ſi tenēs reddiderit & reſtituerit dn̄o tenemēt ſuū vel ſi illud weyviaverit,ꝙ benè facere poteſt,im ꝑpetuū,& ſic ſolvitur& evaneſcit homagiū, & tale tenemētū remanere poterit cū donatore,homagio nō obſtāte. Itē revertitur terra data ad donatorē nō ꝓ defectu hæredis, vel ꝓpter feloniam,ſed ſicut ad hæredē ꝓximū feoffati,ut ſi pater cōmunis ante mortē ſuā feoffaverit filiū ſuū mediū,vel frater antenat⁹ fratrē ſuū poſt natū,& talis obierit ſine hærede de ſe,terra data revertitur ad feoffatorē,fratrē ante natū,uno modo ſicut eſchaeta,ꝓ defectu hæredū fratris ſui poſtnati de corpore ſuo,alio modo ſicut hæredi fratri ſuo,& antenato. Sed quoniā homagium nō evaneſcit nec extinguitur,cùm ſint alii hæredes cognati vel fratres,nec primogenit⁹ ꝓpter homagiū poterit eſſe hæres & dominus, cū homagiū expellat dominicum & retineat ſervitiū,terra ſic data remanere nō poterit cum donatore, ſi ſit hæres ei ꝓximus qui petat,ſi autem null⁹ ſit omnino,vel null⁹ qui petat,terra cum tali feoffatore remanebit. Itē ſi quis alium feoffaverit,& ille idem ſecūdum,& ſecund⁹ tertiū & ita in infinitū, & ille ultimò feoffatus primū feoffatorē,tale feoffamētum ſtare nō poterit, nō magis quā ſi quis alium feoffaret de aliqua terra,ꝓ homagio & ſervitio ſuo, & ille idem feoffatus eundē feoffatorē ſuum,quia ſic eſſet ſimul & ſemel de eodem tenemento domin⁹ & tenens,ꝙ eſſe non poteſt,magis quàm dn̄s & hæres. Om̄ē autē reverſionē īpedit cōfirmatio, facta ab eo qui donū alicuj⁹ poterit infirmare,& eodē modo homagiū,& ſervitiū receptū ab eodē,& ſine cōfirmatione. Idē eſt.ſ.ꝙ īpeditur reverſio, ſi aliquis feoffat⁹ fuerit ab eo qui feoffare nō poteſt, tenēdi de eo qui donationē revocare poterit,& ipſe homagiū tale ceperit & ſervitiū,nō poteſt donationē infirmare: ſec⁹ ſi donator homagiū retinuerit,& ſervitiū atturnaverit vero dn̄o ꝓ ſe ꝑ manum donatorii.

Cap. VIII.

1 ¶ *Si ſervis fieri poſſit donatio.* 2 *Si fiat donatio ſervo ſub poteſtate domini ſui conſtituto.* 3 *Si fuerit donatio ei qui fuerit extra poteſtatem domini.* 4 *Si ſervus donationem facere poſſet an non.*

VIdendum eſt etiā an ſervis fieri poſſit donatio,ſicut liberis, ad ꝙ inprimis videndum eſt, utrum ſervi ſub poteſtate dominorum ſuorum fuerint conſtituti,vel extra poteſtatem, & in ſtatu liberi, & hoc ſive ſint manumiſſi ſive fugitivi. Itē utrum fuerit donatio facta à domino,ſub cujus poteſtate fuerint,vel ab alio. Si autē à domino, tunc utrum cum charta & ſine chartà & manumiſſione,& libertate ꝑcedente,vel ſine,& tūc utrum ſibi tātùm,vel ſibi & hæredibus ſuis. Si autem à dn̄o,ſub cujus poteſtate fuerit,& præceſſerit libertas cum manumiſſione,valet donatio,ac ſi facta eſſet donatio cuilibet alii de populo,ſive hoc fiat cum charta,vel ſine:Dum tamē homagium ītervenit,nō tamē nocet ſi īterveniat utrūq;, quia quāvis dicatur,

quòd

quòd ſervus liberum tenementum habere non poſſet, tamen defenditur in poſſeſſione, ut ſi feoffator & ſuus dominus petat, & habeat prima facie actionem, ſervus habet cōtra actionem domini ſui, competentem exceptionē, & actionem, ſi dominus eum ejecerit contra factum ſuum, & cum ſervus petat dominus excipiat de ſervitute, ſervus habet competentem replicationem de facto domini. Item ſi in charta contineatur, & ſine manumiſſione expreſſa, habendum & tenendum liberè quietè & pacificè, ſibi & hæredibus ſuis, licèt homagiū nō intervenerit, innuitur ꝑ hujuſmodi verba & vehementer p̄ſumitur, ꝙ donator voluit eum eſſe liberum, cui donatum eſt. Si autē in charta hoc tantùm contineatur, habendum & tenendum tali (cùm ſit ſervus) ꝑ liber̄ ſervitium, hujuſmodi verba non faciunt ſervum liber̄, nec dant ei liber̄ tenemētum. Eſt enim longè aliud tenere liberè, & aliud tenere ꝑ liberum ſervitium, quia quamvis quis teneat ꝑ liberum ſervitium, non tamen ꝓpter hoc tenet liberè, quia tenementum ꝙ conceditur villano, tenendum per liber̄ ſervitium, non facit villanum liberum, niſi teneat liberè, non magis quā villenagium facit liber̄ hominē villanum, ſi liber homo teneat ꝑ villanas conſuetudines, quia tenementum nihil confert, nec detrahit perſonæ, niſi præcedat, ut dictum eſt, homagium vel manumiſſio, vel ꝙ tantundem valet de conceſſione domini, ſcilicet ꝙ villanus liberè teneat & quietè & per liberum ſervitium, ſibi & hæredibus ſuis. Si autem hoc ſolùm dicatur, quòd teneat per liberum ſervitium, ſibi & hæredibus ſuis, ſi ejectus fuerit, à quocunq;, non recuperet per aſſiſam novæ diſſeyſinæ ut liber̄ tenementum, quia domino competit aſſiſa & non villano. Si tamen dominus ipſum ejecerit, quæritur an contra dominum agere poſſit de conventione, cùm prima facie non habet perſonam ſtandi in judicio, ad hoc, quòd dominus teneat ei conventionem, videtur ꝙ ſic, ꝓpter factum domini ſui, ut ſi agat de conventione, & dominus excipiat de ſervitute, replicare poterit de facto domini ſui, ſicut ſuprà dicitur, de feoffamento. Nec debent jura juvare dominum contra voluntatem ſuā, quia ſemel voluit conventionē, & quamvis damnum ſentiat, non tamen fit ei injuria, & ex quo prudenter & ſcienter contraxit cum ſervo ſuo, tacitè renunciavit exceptionē villenagii, nec poterit eum tueri ignorantia, ſi fortè p̄tendat quòd neſcivit ipſum eſſe villanum, tēpore cōtractus, quia ſcivit, aut ſcire debuit, cujus fuit conditionis ille, cùm quo contraxit, utrum videlicet ſervus vel liber, ſervus ꝓprius vel alienus, & utrum ſub poteſtate ſua, vel extra conſtitutus. Item eſto quòd ſervo facta ſit donatio à domino, ut prædictum eſt, pro homagio & ſervitio, & cum manumiſſione vel ſine, vel per id quod tantundem valet, ut prædictum eſt, & ille idem dominus alii dederit homagia & ſervitia eorū, quæro an talis illos ejicere & diſſeyſire poteſt, cùm non ſit ibi factum ſuum nec feoffamentum, & verum eſt quòd non poteſt, non magis quàm ille qui donationem fecit, quia cùm loco ejus ſuccedat non poteſt plus juris clamare, quam ille poſſet cui ſuccedit, & ipſe extraneus eſt quantum ad tales feoffatos, & ideò de jure non competit ei exceptio villenagii, & ſi ſit qui dicat ꝙ competat, obſtabit ei replicatio de facto ſui feoffatoris. ¶ 2. Si ſervo ali-

cujus

cujus ſub poteſtate domini conſtituto facta fuerit donatio, benè valet, & tenet, quamdiu domin⁹, ſub cuj⁹ fuerit poteſtate, hoc ei permiſerit, & unde ſi fuerit diſſeyſitus ꝑ feoffatorē ſuum, vel ꝑ alium, ad quem non pertinet, cōpetit ei reſtitutio ꝑ aſſiſam, contra feoffatorem ſuum ꝓpt factum ſuum & cōtra alios ad quos non ꝑtinet, & quib⁹ de jure non competit exceptio villenagii. Et quid ſi domin⁹ ſervi, in cuj⁹ fuerit poteſtate, ſervū ſuum ejiciat, qui ſe dicat eſſe liberum, & proclamat in libertatē, cùm ſervus ſit? hic fiat diſcuſſio ꝑ parentelā ſervi ꝓductā, tam ex parte domini, quàm ex parte ſervi, ſi autem ſerv⁹ fuerit extra poteſtatē domini, aliud erit, quia tunc nō reſpondebit ſerv⁹ ad exceptionē ſtatus ſui, niſi velit ſponte, antequā fuerit reſtitutus ꝑ aſſiſam novæ diſſeyſinæ, & ita ꝙ primò habeat ſtatū ſuum, & poſteà agat dominus de ſtatu ſervi & non priùs. Poterit enim quis eſſe ſervus unius, & liber homo alterius, reſpectivè tamē, quamvis dicatur, ꝙ quilibet aut liber eſt aut ſervus, nec ꝓ parte liber, nec ꝓ parte ſerv⁹. Et non ſolùm cōpetit ſervo ſic feoffato aſſiſa novæ diſſeyſinæ contra prædictos, ſed etiam hæredib⁹ ſuis, cùm poſt mortē ej⁹ ſemel extiterint in poſſeſſione, & quouſq; ſeyſinam habuerint cōpetentem, cōpetit eis aſſiſa mortis anteceſſoris verſus omnes, præterquā cōtra verum dn̄m, ſub cujus fuerint poteſtate, quia cōtra ipſum non tenet aſſiſa novæ diſſeyſinæ, nec mortis anteceſſoris, quia licèt ſervus ſub poteſtate conſtitutus, prima facie habeat querelā vel actionem, dominus cōtra ipſum habet cōpetentem exceptionem ſervitutis, & ſervus nullā replicationem. Sed quare non habet dn̄s aſſiſam novæ diſſeyſinæ, ſtatim, cùm ſervus ſub poteſtate ſua cōſtitutus tenementū acquiſierit, ex quacunq; cauſa ejiciatur? cùm dicatur ꝙ quicquid ꝑ ſervum acquiritur, id dn̄o acquiritur: & unde videtur ꝙ ſtatim ex quo ſervus eſt in poſſeſſione, ꝙ dn̄s ꝑ eum poſſidet, & ideò ſi ſerv⁹ ejiciatur, ꝙ dn̄s ꝑ eum ſit ejectus. Item ꝙ ꝑ ſervum acquiritur, id dn̄o acquiritur, etiam neſcienti & ignoranti, & adhuc dormienti. Ad quod inprimis videndum erit, utrum ſerv⁹ ꝑquiſitum fecerit nomine ſuo ꝓprio, vel nomine domini ſui. Si autē nomine domini ſui, & ad opus domini ſtipulatus fuerit, & cōtraxit, id ſtatim acquiritur domino ꝑ ſervum, ſicut ꝑ ꝓcuratorem ſuum, & quandocunq; ſervus ejectus fuerit, ſtatim cōpetit aſſiſa domino & non ſervo. Si autem, vice verſa, ſtipulat⁹ ſit ſervus ſibi ipſi, & non dn̄o, id nō ſtatim acquiritur domino, quāvis illud ſit ſub voluntate & poteſtate ſua, antequā dn̄s apprehenſus fuerit poſſeſſionē. Quod quidem impunè facere poterit ſi voluerit, ꝓpt exceptionem, quæ ei cōpetit, & cōtra quam in hoc caſu nulla cōpetit replicatio, dum tamen ipſe domin⁹ faciat feoffatori ſervi ſui in homagio & ſervitiis & aliis, ꝙ ſerv⁹ facere teneretur. Et cùm domin⁹ ſeyſinā ita habuerit de manu ſua, poterit reſtitutionem facere ſervo, vel ali⁹ tenendū liberè vel in villenagio, & extunc cōpetit domino aſſiſa novæ diſſeyſinæ, vel nō cōpetit, ſecūdùm ꝙ ſic vel ſic. Cum autē villan⁹ ſub poteſtate, cōſtitutus ſic ſeyſit⁹ moriatur, antequā domin⁹ man⁹ appoſuerit, poterit eſſe cōtētio inť dn̄m ſervi, & feoffatorē, cuj⁹ illorū debeat eſſe eſchaeta, tenemētū ſic ꝑ ſervū acquiſitū, et videtur ꝙ non poterit eſſe eſchaeta domini, quia ſerv⁹ non de eo tenuit, ſed de ſuo feoffatore.

tore. Itẽ nec eſchaeta feoffatoris, cùm ſerv⁹ feoffat⁹ liber ſit & habeat hæredes quãtum ad ſuum feoffatorẽ, ꝓpt̃ ſuum factũ & feoffamentum, & unde ſi primò feoffator ſe poſuerit in ſeyſinã, dñs ſervi nullã habebit verſus eum actionẽ, hæredes tamẽ feoffati habebunt aſſiſam mortis anteceſſoris, & cùm ꝑ aſſiſam recuperaverint, tunc erit illud tenemẽtum in voluntate dñi, ſicut priùs fuerit tẽpore mortis anteceſſoris. Et ſciẽdũ ꝙ in hoc caſu, cõtra omnes cõpetit aſſiſa mortis anteceſſoris in ꝑſona hæredũ, cõtra quos cõpeterit aſſiſa novæ diſſeyſinæ in ꝑſona anteceſſoris: Si autẽ in vita anteceſſoris ſe poneret dñs ſervi in ſeyſinã, & feoffator miſerit ſe in poſſeſſionẽ poſt mortem, dñs habebit aſſiſam novæ diſſeyſinæ, ſalvo tamẽ feoffatori ſervitio ſuo debito. Sed quid ſi hæres fuerit infra ætatẽ? quis habebit cuſtodiã & maritagium, cùm ſic poſſit dñs carere ſervo ſuo, ex præmiſſis poterit veritas benè ꝑpendi. Itẽ eſto, ꝙ plures ſint domini, & ſerv⁹ ſit cõmunis, ſi cõtrahat & ſtipuletur, quæro cui iſtorũ dominorum, utrum uni vel ambob⁹? Reſpondeo, ſi uni tantùm, ipſe totum habeat, ſi ambobus, tunc cõmune erit, ſecundùm ꝙ ſerv⁹ fuerit ſtipulatus. Et quid ſi ſibi ipſi ſtipuletur? tunc refert quis eorum ſe priùs poſuerit in ſeyſinã, & utrum unus vel ambo, vel omnes, & ſecũdùm hoc &c. Sed ſemꝑ ratio habenda eſt, de parte dominorum. Itẽ eſto ꝙ ſervus donationem fecerit de eo, ꝙ ei datum eſt, tunc diſtinguendum, ut ſuprà, utrum ſerv⁹ tenuerit ut liberum tenemẽtum, vel ut villenagiũ, quia ſi ut villenagium, dño cõpetit repetitio, ſed ſi liberũ tenemẽtũ, tunc nec ei, nec dño ſuo, quia tenet ꝙ actũ eſt, & dñs ſibi imputet ꝙ tantũ expectavit (de ſervitio autẽ reſtat quærẽdũ) & ſic cõſtat ꝙ qui ſub poteſtate alteri⁹ fuerit, dare poterit. Sed qualiter hoc? cùm ipſe qui ab aliis poſſidetur, nihil poſſidere poſſit. Ergo videtur ꝙ nihil dare poſſit, quia non poteſt quis dare ꝙ non habet, & niſi fuerit in poſſeſſione rei dandæ. Reſpondeo, dare poteſt qui ſeyſinam habet qualẽcunq;, & ſervus dare poteſt, & quandoq; irritari poſſit donatio & quandoq; nõ, ſecundũ rationẽ præmiſſã. ¶ 2. Dictũ eſt ſuprà quid juris, ſi donatio facta fuerit ei qui eſt ſub poteſtate dñi, nunc autem dicendũ quid juris, ſi fiat illis dõnatio, qui fuerint extra poteſtatẽ, ſicut fugitivis, vel ſervis extra villenagiũ natis, & cui acquiritur res data, & poſſeſſio: & ſciendũ eſt ꝙ ſervo, & ſi dñs eum ejecerit ſine judicio, dicunt quidã, ꝙ nõ cõpetit ſervo reſtitutio ꝑ aſſiſã, quia ſi cõpetit ei actio, obſtabit ei agenti exceptio ſervitutis. Sed revera, ſi cõtra ipſum excipiatur, replicare poterit de manumiſſione, vel ꝙ excipienti non cõpetit exceptio ſervitutis. Itẽ excipere poterit de privilegio. Itẽ excipere poterit ꝙ eſt in ſtatu libero, & ſi de ſtatu ſuo ageretur, haberet reſponſiones & exceptiones cõpetentes, quib⁹ ſe tueri poſſet in ſtatu ſuo libero. Oportet igitur ante oĩa, de ſtatu cognoſcere, & corp⁹ diſrationare, & tunc habeat dñs quicquid ſequitur corp⁹, vz. ſequelã, ſicut pueros & catalla, & tenementa, ꝙ quidem priùs fieri non poteſt: ꝙ ſi priùs fieri poſſit, quare deducerentur catalla in judicium, ꝑ breve de nativis, ſi de ſtatu agatur? cùm dicat breve, ꝙ vic. faciat habere tali, talẽ nativũ & fugitivũ ſuum cum ſequela ſua, & catallis ſuis, & ſi antequàm corpus diſrationaret, ſine judicio ſibi uſurparet terras & catalla, ei petenti ſervum ſuum per breve, in

cauſa

cauſa ſtatus, obſtare poſſet exceptio ſpoliationis, ita quòd petens nunquam audiretur ante plenam reſtitutionem catallorum & tenementorum. Et ꝙ tenementum contineri poſſit ſub generalitate catallorum, quãtum ad dominum, videtur, quia ex catallis illorum ſervorum (quæ dominorum eſſe debent) empta ſunt tenementa, cùm igitur dominis non competat exceptio villenagii, cõtra eos qui ſunt extra poteſtatẽ, ſi replicetur, multo fortiùs nec eis cõpetit, qui nihil juris habent in ſervis neq; in catallis. Et ſicut non poterit quis ſervũ ſuũ fugitivũ, dum fuerit in ſtatu libero diſſeyſire, quia recuperet ꝑ aſſiſam, antequam corpus habeat ſub ſua poteſtate, cum petatur in ſervitutem ſicut de ſervis fugitivis, licèt ſunt ſervi: ita nec poſſunt liberi ſub poteſtate dominorum conſtituti ut ſervi, qui dici poterunt ſtatu ſervi, aſſiſam portare ſi fuerint diſſeyſiti, nec habent recuperare, antequam ſe docuerint eſſe liberos, ſi proclament in libertatem. Dictum eſt in curia regis, coram Juſtic. de banco apud Weſtm̃, ꝑ Johannem de Metingham, & ſocios ſuos Juſtic. ibidem, ꝙ ſi nativus alitus fugitivus fuerit & extra poteſtatẽ domini ſui, ſive infra civitates, ſive antiquum dominicũ regis, vel alibi, & reverſus fuerit & invent⁹ in fundo ſervili: ubi traxit originẽ, & cõprehenſus à vero domino ſuo ibidẽ vel à ſuis, quaſi avis in nido, hoc ꝓbato, ſi talis illud dedicere velit in curia regis, imperpetuũ ſerv⁹ erit. Infrà plus de hac materia, de aſſiſa novæ diſſeyſinæ. Itẽ tenementũ non mutat ſtatum liberi, non magis quàm ſervi. Poterit enim liber homo tenere purũ villenagiũ, faciendo quicquid ad villenagiũ ꝑtinebit, & nihilominùs liber erit, cùm hoc faciat ratione villenagii, & nõ ratione ꝑſonæ ſuæ, & ideo poterit, quãdo voluerit, villenagiũ delerere, & liber diſcedere, niſi illaqueatus ſit ꝑ uxorem nativam ad hoc faciendũ, ad quam ingreſſus fuit in villenagiũ, & quæ præſtare poterit impedimentum. Eſt enim purum villenagiũ, à quo præſtatur ſervitiu incertum & indeterminatũ, ubi ſciri non poterit veſpere, quale ſervitium fieri debet mane, vz. ubi quis facere tenetur, quicquid ei præceptum fuit. Item non mutat ſtatum liberi, villanum ſocagiũ, non magis quàm liberum. Sed quamvis de villano ſocagio fiat certũ ſervitium, ꝓpt hoc non habebit liberum tenementum (ad hoc facit ſuprà de dominico domini regis ꝑ totum) quia hoc facit ratione tenementi, licèt non ratione ꝑſonæ. Utrumq; tamen tenere poterit ꝑ certa ſervitia & expreſſa, ex cõventione tamẽ, ad vitam vel in feodo, & quo caſu cõventio & cõſenſus dominorũ, facit ei liberum tenementũ, quãvis opera faciant ſervilia, tallagia, & alia, cùm ſint certa & determinata. Merchetum verò ꝓ filia dare, non cõpetit libero homini, inter alia, ꝓpt liberi ſanguinis privilegium, & unde in dominicis domini regis, diſtinguendum erit int liberos, & villanos ſockmannos, qui in dominico domini regis nati ſunt, & ab antiquo tenuerũt in villenagio: & puros villanos, & illos qui adventicii ſunt, & tenuerint ꝑ certa ſervitia & expreſſa, ex cõventione, quãvis ad ſimilitudinẽ villanorũ ſockmãnorũ, & quorum non eſt ſimilis conditio, quia in ꝑſona uni⁹ erit liberum tenemẽtum, & in ꝑſona alteri⁹ villenagiũ. ¶ 3. Item videndum eſt an ſerv⁹ dare poſſit, & ſciendum ꝙ de jure dare non poteſt tenementum ꝙ in villenagium tenuerit, vel

vel in villano ſocagio: quòd ſi de facto fecerit, incontinenti revocari poterit res data, ſine brevi, & non ſine brevi ex poſt facto. Si autem villan⁹, ſub poteſtate conſtitutus, vel extra, tenementum acquiſitum, antequam dominus manum appoſuerit, ad alium transtulerit, benè tenet donatio, nec revocari poterit, cùm dominus per negligentiam ſuam actionem ſuam amiſerit. Si autem villanus ſockmannus villanum ſocagium ad alium transferre voluerit, priùs illud reſtituat domino, vel ſervienti, ſi dominus præſens non fuerit, & de manibus ipſorum fiat tranſlatio ad alium, tenendum liberè vel in ſocagio, ſecundùm quod domino placuerit, quia ille villanus ſockmannus, non habet poteſtatem transferendi, cùm liberum tenementum non habeat, ſed dominus. Et per hoc videri poterit manifeſtè quòd ſi talis ſockmannus ejectus fuerit, quòd ei non competit aſſiſa, ſed domino.

Cap. IX.

1 ¶ *Si fiat donatio alicui ad terminum vitæ donatoris vel donatorii, & de donatione facta ad terminum vitæ vel annorum.*

Fieri etiam poterit donatio ad terminum, vel ad tempus: ad terminum, vitæ vel annorum, vitæ, tam donatoris quàm donatorii, vel alterius ipſorum tantùm. Item ad tempus. i. quouſque, vel donec proviſum fuerit donatorio, & tunc refert, utrum mentio fiat tantùm de donatore, ſine hæredibus, vel de donatore & hæredibus ſuis: & ſive ſic vel ſic, refert utrum provideri debeat tantùm donatorio, vel donatorio & hæredibus ſuis. Quo caſu, ſi hæredes non comprehendantur, nec proviſum ſit à donatore in vita donatoris vel donatorii, remanebit res data in feodo cum ipſo donatorio. Si autem proviſum ſit in vita ipſorum, revertatur terra data ad ipſum donatorem, per modum donationis. Si autem comprehendantur tantùm hæredes donatoris & non donatorii, & donator nec hæredes ejus providerint donatorio dum vixit, remanebit res data donatorio, & hæredibus ſuis in feodo, quamvis hæredes donatoris, vel donator poſt mortem donatorii, parati ſunt hæredibus ipſius providere. Si autem vice verſa, tantùm contineantur hæredes donatorii, & non donatoris, ſi donator providerit donatorio, vel ejus hæredibus, revertitur terra ſic data ad donatorem, & ſi donator in vita ſua non providerit, non ſufficit ſi poſt mortem ſuam velint hæredes providere, cùm modus donationis ſe habeat in contrarium. Si autem in donatione ab initio nulla facta ſit mentio de hæredibus, ſi in vita ipſorum donatoris & donatorii non ſit proviſum, terra ſic data non revertitur ad donatorem, nec hæredes ſuos, ſed cum hæredibus donatorii in feodo remanebit. Si autem donatio fiat alicui ad vitam donatorii & non donatoris, & non in feodo, tunc erit terra data, liberum tenementum ipſius donatorii. Si autem è converſo, tunc erit liberum tenementum donatoris, & non donatorii, quia in vita donatorii revocari poteſt, ſi præmoriatur donator, hoc eſt, quia ſi donator in vita donatorii moriatur, ſtatim revertitur res donata ad hæredes donatoris, & ſic non erit liberū tenementū donatorii, quia in vita ſua revocatur. Si autē fiat donatio ſic, ad vitam donatoris, donatorio & hæredib⁹ ſuis, ſi donatorius præmoriatur, hæredes ei ſuccedent

cedent, tenendum ad vitam donatoris, & per aſſiſam mortis anteceſſoris recuperabũt,qui obiit ut de feodo.Et ſi donator præmoriatur,tunc, ut priùs,erit liberum tenementum donatoris,& nõ donatorii,prædicta ratione. Sed ꝓpter hoc, hæredes inde ordinare non poterit: ut de termino, ſicut in primo caſu, quia ſtatim poſt mortem donatoris, revocabitur res donata. Si autem nulla facta ſit mentio de hæredibus donatorii, tamen non ſtatim revertitur res data ad donatorem, niſi donatorius inteſtatus deceſſerit, vel ſi cùm teſtamentum fecerit,nullam,de tali tenemento quaſi ad terminum annorum ſibi relicto,fecerit mentionem, ꝙ quidem ſi moriens inde in teſtamento ordinaverit,ſicut de catallis,benè valebit teſtamentum.Si autem donator ſic donationem fecerit,ꝑ ſe & hæredibus ſuis tali,nulla facta mentione de hæredibus donatorii, vel quòd ad vitam ſuam,res ſic data erit liberum tenementum quoad vixerit donatoriꝰ,quia aliter dare,perinde eſt, ac ſi daret ad vitam. Si autem fiat donatio ad terminum annorum, quãvis longiſſimum,qui excedat vitas hominũ, tamen ex hoc non habebit donatorius liberum tenementum,cùm terminus annorum certus ſit & determinatus,& terminus vitæ incertus, & quia licet nihil certiꝰ ſit morte,nihil tamen incertius eſt hora mortis. Poterit etiam quis terram alicui concedere ad terminum annorum,& ille eandem, infra terminũ illum alteri dare,vel eidem in feodo,& ſic mutare unam poſſeſſionem in aliam, ſi firmarium feoffaverit.Si autem alium,utraq; poſſeſſio durabit, quia ſeſe compatiuntur terminus,& feoffamentũ de eadem terra, quia ibi ſunt diverſa jura,ad feoffatum verò ꝑtinet ꝓprietas feodi & liberũ tenementum, firmarius verò nihil ſibi vendicare poterit, niſi uſum fructuum .ſ. quòd liberè uti poſſit & ſine impedimento feoffati ꝑcipere uſum fructuum. Item dare poterit quis alicui,terram ad voluntatem ſuam,& quamdiu ei placuerit, de termino in terminum,& de anno in annum,& in quo caſu, ille qui accipit nullum habet liberũ tenementum,cùm dominus ꝓprietatis rem ſic conceſſam repetere poſſit ſicut à p̃cario. Item eſto quòd A. primò dimiſerit ad terminum annorum,& poſteà,durante termino, feoffaverit inde B.& in poſſeſſionem induxerit, ſalvo firmario termino ſuo,& cùm nihil ſibi retinuerit idem A. niſi tantùm nudum dominium,de facto feoffat ipſum firmarium,ſi idem B. poſt terminum completum,ſe ponat in ſeyſinam ratione primi feoffamenti, & firmarium ejecerit, non competit firmario reſtitutio per aſſiſam,quia ipſe A. non potuit ei facere liberum tenementum, cùm non haberet niſi nudum dominium.Sed hoc recognito per aſſiſam,tenebitur ipſe A.ſecundo feoffato ad eſcambium, in ipſo judicio, ſine alio brevi, propter fraudem. Cùm verò ipſe primò feoffatus ſemel ſe poſuerit in ſeyſinam, & per ſecundum feoffatum fuerit ejectus, ꝑ aſſiſam recuperabit, & non valeat donatio ab eodem facta, quia nihil habuit in dominico, niſi nudum dominium.ſ. homagium & ſervitium: ut habetis de termino ſancti Hilarii anno regni regis Henrici in comitatu Norff. de Cicilia de Stradeſete, & priore hoſpital' ſancti I.de Jeruſalem in Anglia. Nec ſi talis donator vel hæres ejus ratione talis donationis vocaretur ad warrantum, warrantizare teneretur.

Et ad idem facit de termino ſancti Michaelis anno regni regis H. decimo tertio decimo quarto incipiente xiiij. in principio.

C A P. X.

1 ¶ *De donatione facta in liberam eleemoſynam.* 2. *Quòd quis dare poſſit terram liberiùs quàm tenuit.*

POterit etiam fieri donatio in liberam eleemoſynam, ſicut eccleſiis cathedralibus, conventualibus, parochialib', viris religioſis, & quandoq; in liberam eleemoſynam & perpetuam, & quo caſu, non excuſatur ille qui accipit à præſtatione ſervitii. Si autem fiat donatio in liberã, puram, & perpetuam eleemoſynam excuſatur. Et de hac materia pleniùs infrà, de aſſiſa. Ad iſtam donationem ſequentur caſus ſpeciales. Quia eſto quòd quis dederit terram alicui domui religioſæ quæ fuit eſchaeta ſua & de feodo ſuo: ſed quàm nunquam priùs habuerit in dominico ſuo, tenendã in puram & perpetuam eleemoſynam, & quietam ab omni ſeculari ſervitio & exactione, & ita liberè ſicut aliqua eleemoſyna alicui domui religioſæ liberiùs & meliùs dari poſſit. Si ille qui eam feoffavit inde alicui alteri fecit cõſuetudines & ſervitia, & de quibus illi religioſi nunquam acquietantiam habuerint, ſi cùm implacitati fuerint de ſervitio illo, feoffatorem ſuum vocaverint ad warrantũ, warrantizare non debet, licèt verum ſit quòd quis poſſit liberius terram dare, quàm ipſe tenuit, quia non dedit niſi quod ſuum fuit warrantizare. s. terram quæ fuit eſchaeta ſua, remittens eis ſervitiũ ſibi debitum, alienum autem ſervitium per talẽ donationem tollere non potuit nec minuere, niſi hoc ſpecialiter ſuſciperet in ſe, de alterius domini voluntate, cùm warrantia & defenſione, quod autem ſuum fuit, remiſit, ꝓ ſe & hæredibus ſuis, & quantũ ad ſe & ipſos, liberam & puram fecit eleemoſynam, quantũ ad alios verò nequaquam. Item eſto quòd quis ſic dicat, do tali tantã terram *ita liberè ſicut illã tenui, die quo illi feci donationẽ,* vel ſicut unquam liberiùs tenui, vel ſicut ego vel aliquis anteceſſorũ meorum illã liberius unquam tenuim', quo caſu, videndum erit ſi terra illa libera ſit erga alios, vel onerata, & de quib' ſervitiis, & quib', & à quo tempore, ut ſic teneatur donator ille qui dedit, vel non teneatur. ¶ 2. Item ꝙ quis liberiùs dare poſſit terram in liberam, puram, & perpetuam eleemoſynã, quàm ipſe tenuerit de feoffatorib' & capitalib' dominis ſuis. Et quòd hæredes tenentur warrantizare ſi chartam cognoverint, vel ꝓbata fuerint, habetis de itinere M. de Pateſhul, de loquela diverſorum comitatuũ quæ fuerũt ſup judicium in itinere ſuo anno regni H. tertio de magiſtro militiæ templi in Anglia. Item ſi quis dederit alicui domui religioſæ terrã, cum corpore ſuo, in extrema voluntate, & inde moriatur ſeyſitus, nõ valet donatio, niſi interveniat hæredis confirmatio, quæ omnẽ ſupplet defectum. Et unde ſi hæres poſt confirmationem petat p aſſiſam, obſtabit ei exceptio cõfirmationis, licèt prima facie videatur, ꝙ cõfirmatio nulla, ubi donum præcedens invalidum judicetur. Si autẽ ꝑ tres dies vel quatuor antẽ mortẽ ſuam, vel antequã religioni ſe tranſtulerit, dederit, & ſeyſinam domui religioſæ fecerit, non ſuccurritur hæredi ꝑ aſſiſam mortis anteceſſoris ad ſeyſinã recuperandã, quia ſeyſitus non obiit,

&

& ſtatim efficitur liberum tenementum, cùm ſimul cōcurrunt jus & ſeyſina, ut de ultimo itinere M. de Pateſhul, in comitatu Eborum. Item pluribus fieri poterit donatio ſimul & in eodem tempore, ſicut in diverſis temporibus & ſucceſſivè.

Cap. XI.

1 ¶ *De donationibus factis pluribus ſimul ſive ſucceſſivè.* 2. *Si pluribus baſtardis ſimul de concubina.*

PLuribus & legittimis poterit fierit donatio ſucceſſivè, ut ſuprà dictū eſt, vel ſimul omnib⁹ ab initio, & quorum omnes poſſunt eſſe plenæ ætatis, vel infra ætatem, vel quidā eorum. Et ſi omnes infra ætatem ſint, oportet ꝙ donator omnib⁹ det tutorē, quia ipſe donator tutor eſſe non poterit, ne ſeyſinam ſuā continuare videatur, nec poterit minor donationi conſentire, niſi hoc faciat tutore authore. Si autem omnes plenæ ætatis extiterint non erit neceſſaria tutoris authoritas, quia quilibet eorū ſufficit ſibi ipſi. Si autē quidàm infra ætatē, & quidā non, ſi donator voluerit, poſſunt majores eſſe tutores minorum, dum tamen nulla ſuſpitio habeatur, ꝙ machinari velint in mortem minorum, tollitur autē ſuſpitio, ut ſi fiat donatio patri vel matri, & eorum pueris legittimis. Aliud tamē eſſet, ſi fratri, vel avunculo, vel nepoti, ꝓpt̄ jus accreſcendi. Sed cùm aliquis eorum ſine hærede deceſſerit, cùm ſint ita feoffati ſimul & nō ſeparatim, quæritur ſi pars decedentis accreſcere debeat ſuperſtitibus, vel ad donatorem reverti ꝓ defectu hæredum? & verum eſt quòd non ad donatores, nec ad ſuperſtites, ꝑ jus accreſcendi, ſed ex jure ſucceſſionis, quia poterit quilibet eſſe hæres alteri⁹, cùm ſint legittimi, quod eſſe non poteſt de baſtardis, ſicut inferiùs dicetur. Nec ratione alicu⁹ partis decedentis cōpetit domino capitali ſeyſina, quia ſi ſe poneret in ſeyſinam, ſic ſuperſtitibus faceret diſſeyſinam, cùm nullā partem ſciat ut poſſit diſtinguere ab alia, & quam partim debeat habere cuſtos. Sed quid ſi un⁹ moriatur, relicto hærede infra ætatem exiſtente, quæritur in cuj⁹ cuſtodia remanebit, & quàm partem habere debeat cuſtos in cuſtodia? cùm nulla ſit pars certa vel determinata. Oportet igitur de neceſſitate ꝙ fiat partitio rei datæ ut dominus capitalis certam partem habeat in cuſtodia. ¶ 2. Item fieri poterit donatio plurib⁹ baſtardis, de cōcubina natis, ſicut legittimis, ut ſi fiat donatio pueris alicujus baſtardi, duobus vel pluribus, & quo caſu, dari poſſunt curatores (ut ſuprà) ſi fuerint infra ætatem, & ſi unus illorum obierit ſine hærede de ſe: quæritur utrum reverti debeat pars decedentis ad ipſum donatorem pro defectu hæredis? cùm deficiant hæredes de corpore decedentis, & non poterit eorū aliquis alteri ſuccedere de jure ſucceſſionis, cùm quilibet eorum alteri ſit extraneus, quoad ſucceſſionē, videtur quòd ad donatorem reverti debeat, facta partitione, niſi ſit qui dicat, quòd pars decedentis accreſcere debet ſuperſtitibus, ꝑ jus accreſcendi: cùm non poſſit de jure ſucceſſionis. Si autem facta fuerit donatio pluribus ſimul, tàm legittimis quàm baſtardis & eorum hæredibus, & legittim⁹ moriatur, nulla facta partitione, relictis hæredib⁹, fiet partitio ut ſuprà, quia baſtardi habere poterint hæredes de corpore ſuo: ſi autem nullos reliquerit, tunc videtur, quòd

quòd locum habere debeat jus accreſcẽdi, & eodem modo fiat de baſtardo, ſicut ſuperiùs dictũ eſt, & ſic videtur, ꝙ quãdiu unus eorum vel aliquis eorũ hæredum ſuperſtes fuerit ꝙ nihil ad donatorẽ reverti debeat, niſi tunc demum, cùm omnes defecerint. Item fieri poterit donatio pluribꝰ pueris, tam nominatis quàm non nominatis, & tam natis quàm naſcituris, & tam abſentibꝰ quàm præſentibus, & ita ꝙ ſi minores ſint, & eis tutor detur, ubicunq; fuerint, præſentes vel abſentes, nati vel naſcituri, acquiritur eis ꝑ tutorem, qui nomine eorum fuerit in poſſeſſione, quia ipſe poſſidet, cujus nomine poſſidetur, & eis acquiritur abſentibus ꝑ curatorem, tanquã ꝑ ꝓcuratorem, ſicut domino, abſenti & ignoranti, & etiam dormienti ꝑ ſervum acquiritur, ut per procuratorem, ſi nomine domini ſtipuletur, & etiam ſicut acquiritur verò hæredi abſenti ꝑ cuſtodem, cùm nomine veri hæredis fuerit in poſſeſſione. Item fieri poterit donatio legittimæ concubinæ ſuæ, & pueris ſuis, præſentibus & abſentibus, natis & naſcituris, & ſi omnes infra ætatem extiterint, poterit mater eſſe in ſeyſina nomine ꝓprio, & nomine puerorum ſuorum, ſicut tutrix & curatrix, & ſic poterit ipſa habere liberum tenementum nomine ꝓprio, & curationem nomine liberorum, in eodem tenemento, & ſic acquirere poterit ſibi ipſi liberum tenementum cùm fuerit in poſſeſſione ex cauſa donationis, nomine ꝓprio, & pueris ſuis omnibꝰ tam minoribus quàm majoribus, ut prædictum eſt, & ex ſua procuratione. Et unde ſi cum in poſſeſſione fuerint, ejiciantur, quidã vel omnes, competit eis aſſiſa novæ diſſeyſinæ ad ſeyſinam ſuam recuperandam, & cùm abſentes fuerint & non admittantur, eodem modo competit eis aſſiſa, quamvis ꝑ ſe ipſos ꝑſonaliter priùs in ſeyſina non extiterint, quia ſufficit ſi alius nomine eorum, ſicut ꝓcurator, vel curator, quia ꝑ ꝓcuratorem acquiritur poſſeſſio abſenti, & retinetur ſicut corpore ꝓprio, & ſimilitèr animo ꝓcuratoris, ſicut animo ꝓprio, cùm acquiri poſſit ignoranti, ſicut ſcienti, & abſenti ſicut præſenti. Item fieri poterit donatio pluribꝰ ꝑſonis ſimul, extraneis, ſicut ex parentela conjunctis, ut ſuprà, ut ſi A. donationem fecerit B. & C. ſimul, qui ſeſe non contingũt & eorum hæredibus, qui ſi hæredes habuerint, cuilibet eorum locꝰ erit partitioni. Si autẽ alicui ipſorum tantùm, ipſiꝰ hæredes ſuccedunt inſolidũ, ꝓpt̃ unionem donationis, & jus accreſcẽdi. Et ſi nullos hæredes habuerint, revertetur terra data ad donatorẽ. Itẽ ſi pluribꝰ fiat donatio, ſicut viro & uxori ſimul & nõ ꝑ ſe & eorũ hæredibus, & nõ ut maritagiũ, ſed ut purum feoffamẽtum: tunc refert utrũ certis & coarctatis hæredibus, vel utrũ univerſalitèr omnibꝰ. Si autẽ coarctatis et certis hæredibus, & illis deficiẽtibꝰ revertitur res donata ad donatorẽ, quãvis alii extiterint. Si autẽ univerſalitèr omnibꝰ, tunc ſi cõmunes eorũ hæredes extiterint, tales aliis præferuntur, ſi autẽ defecerint, tunc ſeparati (ut videtur) admittantur. Si autẽ fiat mẽtio ꝙ terra data ſit in maritagiũ cum uxore & eorũ hæredibus, cõmunes hæredes de corpore utriuſq; admittãtur, qui ſi defecerint, revertitur t̃ra data, & alii remotiores excludũtur: quia res data, eſt liberũ tenemẽtũ uxoris, & nõ viri, cũ nõ habeat niſi cuſtodiã cũ uxore. Si autẽ ſic detur t̃ra in maritagiũ, viro cũ uxore, et eorũ hæredibꝰ, ꝓ homagio et ſervitio viri

(quod

(ꝙ fit aliquando) licèt detur in liber̃ maritagium, q̃ ſunt ſibi adinvicẽ adverſantia ſive repugnantia, tũc ꝑfertur homagiũ, & erit ac ſi fieret donatio, tam viro quã uxori. Item ſi uxor rem viri dederit ſine aſſenſu viri, viro cõpetit reſtitutio, vel per aſſiſam novæ diſſeyſinæ, vel ꝑ breve de ingreſſu, ſicut cuilibet alii de populo, ſc. de eo, ꝙ ſine voluntate ſua alienavit. Si autẽ è contrario, vir rem uxoris ſuæ dederit, nunquã revocabitur in vita ipſi᷒ viri, eò quòd viro ſuo uxor contradicere non poteſt. Si autẽ vir rem tam ſibi quàm uxori datam dederit, uxor donationem viri in vita viri revocare nõ poteſt, ſed ſi uxor donationem fecerit, vir illam revocare poterit.

Cap. XXI.

1 ¶ Si vir uxori donationem facere poſſit conſtante matrimonio.

Item quæritur an vir uxori donationẽ facere poterit, vel è cõtrario: conſtante matrimonio. Matrimoniũ autem accipi poſſit, ſive ſit publicè cõtractum, vel fides data, ꝙ ſeparari non poſſunt, & revera donationes inter vir̃ & uxorẽ, conſtante matrimonio, valere non debent, & eſt cauſa, ne fiant ꝓpter eorum libidinem, vel nimis eorum immoderatã egeſtatem. Et quòd hujuſmodi donationes non valẽt, ꝓbatur in rotulo de termino ſancti Mich. anno regni Regis H. 15. Com̃ Lincolniæ, de itinere, aſſiſa mortis anteceſſoris, ſi Helewiſa, cui quid̃ Eudo donationẽ fecerat, poſtquã eam affidaverat, & cum qua publicè poſtea contraxit, & ubi hæredes Helewiſæ nihil ceperunt ꝑ aſſiſam mortis anteceſſoris de ſeyſina ipſius Helewiſæ. Ad idem facit de termino ſanct. T. anno regni Regis Hen. 17. de Petronilla q̃ fuit uxor Wilhelmi de ſan. Martino, Com̃ Norf. q̃ cùm poſt mortem viri ſui ejecta eſſet de tenemento ei ſic dato, recuperare non potuit ſeyſinam per aſſiſam novæ diſſeyſinæ, quia donum & feoffamentum illud, ipſo jure nullum. Item ad hoc facit de termino ſancti H. anno reg. Hen. VIII. Com̃ Not. de Roberto de Wallingh. & Johanna uxore ejus, ubi dicitur quòd non valet talis donatio, maximè, quia uxor cui donatum fuit nunquam ſeyſinam habuit ante deſponſationem, & ex quo vir ſuus obiit inde ſeyſitus: & quia terra illa nunquã ſeparata fuit ab aliis terris ipſius viri ſui. Sed quid ſi poſt divortium factum, fiat talis donatio? benè valet, & tenet. Item eſto, ꝙ cũ talis donatio directè fieri non poterit à viro vxori, vel è contra, conſtante matrimonio, ſi fiat indirectè, ita ꝙ vir dederit extraneo, ut extraneus ſtatim vel poſt mortem ſuam rem datam det uxori, vel è contrario. Si uxor donationem velit facere viro, videtur ꝙ valere non debet, quia ſic fit fraus conſtitutioni, & perinde eſt ac ſi directè fieret donatio, nec refert, utrum quid fiat, vel per ſimile, vel per id quod tantundem valet. Contrarium tamen factum fuit, & malè de errore curiæ, & quaſi de conſilio curiæ, de Godfrido de Crewcombe, qui dedit terrã Roberto de Muſcegros, ut idem Robertus illã daret poſt mortẽ ipſius Godfridi, uxori ipſius Godfridi. Item eſto, quòd fiant donationes ante ſponſalia, & ante matrimonium, videndum an valere debeant, & ꝙ prima facie valere debent videtur, quia donationes in concubinatu collatas non poſſe revocari conſtat, nec ſi matrimonium fuerit

poſteà

poſteà inter eos contractũ, ad irritum recedere non poterit, ꝙ antea de jure valuit, ſed hoc erit cum diſtinctione, quia refert utrum hoc fiat ob cauſam & affectionẽ matrimonii ſubſequentis, vel nõ, quia poſt, ſi inter tales pſonas contractũ ſit matrimoniũ, manifeſtè videtur ꝙ maritalis honor & affectio pridem pceſſerat pſonis cõparatis, conſiderata vitæ cõjunctione. Sed eſto ꝙ poſt talem donationem ad alià vota cõvolaverint vir & uxor, & ad actus contrarios, revocari non poterit talis donatio, ſi fuerit pura & ſine oñi conditione. Si autem conditionalis, ut ſi ita contrahatur, do ut facias: revocari poterit, quaſi cauſa non ſequuta. Simplices donationes faciendæ non ſunt, nec ante nuptias nec ante matrimonium, nec in ipſo matrimonio, ſed propter nuptias, ut ſi fiat dotis conſtitutio & ita tamen quòd dotis quantitatem non excedant, ſcilicet tertiam partem, quæ dicitur dos rationabilis, ut C. de donationibus ante nuptias L. Cum milite. Si igitur ubi dicitur quòd ſi nomine & ſubſtantia nihil diſtat à dote donatio ante nuptias facta viro, quare non ea ſimili modo & matrimonio contracto dabitur? ſcimus itaque omnes licentiam habere, ſive priuſquam matrimonium contraxerit ſive poſteà, mulieribus donationes facere, propter dotis donationes, ita quòd vir conſtituere poſſit dotem ante matrimonium, & in matrimonio, & poſt, ut tamen non ſimplices donationes intelligantur, ſed hoc propter dotem, & propter nuptias factas: ſimplices etenim donationes non propter nuptias fiunt, ſed propter nuptias vetitæ ſunt & propter alias cauſas, propter libidinem fortè, vel unius partis egeſtatem, & non propter ipſarum nuptiarum affectionem efficiuntur, ſecundùm quod ſuperiùs tactum eſt. Et ſi tales fieri poſſunt donationes ob amorem inter virum & uxorem habitum, poſſet alter eorum egeſtate & inopia conſumi, quod non eſt ſuſtinendum, & unde donatio inter virum & uxorem ab initio invalida eſt, & nullo tempore valitura, niſi poſt mortem eorum interveniat confirmatio hæredum, qui poſſent hujuſmodi donationem infirmare. Confirmatio vero talium, validam facit donationem, quæ priùs fuit invalida & omnem ſupplet defectum.

Cap. XIII.

1 ¶ *Si felo poſt feloniam donationem fecerit vel dimiſerit ad terminum.*

ITem inter alia videndum eſt, an ille, qui feloniam fecerit, donationem facere poſſit, & feoffare, vel ad terminum dimittere, ad hoc quòd valeat donatio vel dimiſſio, & ſi ea, quæ ante feloniam fecerit, quando voluit & potuit, valere debeant, & tenere, ſive terram dimiſerit ad terminum, vel in feòdum, & etiam ea quæ poſt feloniam factam fecerit, aliquo vel omni tempore valere debeant & tenere. Ad quod videndum eſt, utrum donatio facta fuerit ad terminum, vel in feodo, & perfecta quando voluit & potuit, & valet quidem quod agitur, tam de termino quàm de feoffamento. Item nec pater felonis, ſi fortè filius primogenitus fecerit feloniam in vita patris, ſi pater videns quòd hæreditas ad hæredes ſuos remotiores defendere non poſſet, ſic fecerit donationem, non valebit; niſi hoc fuerit per modum donationis: ut ſi pater ita feoffatus fuerit per chartam

tam ſibi & hæredibus ſuis, vel cui dare vel aſſignare voluerit, quod quidem facere non potuit, ſi donatio tantùm facta fuerit ſibi & hæredibus ſuis. De feoffamento verò planum eſt. Sed de termino poſſit dubitari, quia videtur prima facie, quòd terra ſic data ad terminum, ante feloniam, ſtatim cùm fuerit condemnatio ſubſequuta, licèt terminus non ſit completus, debeat eſſe eſchaeta domini capitalis, quaſi deficiente watranto: ad ſimilitudinem ejus quod dicitur, quòd ſi aliquis dimiſerit terram aliquam alicui uſque ad terminum annorum, & ille qui dimiſerit ante terminum completum moriatur, hærede relicto & infra ætatem exiſtente: ſi capitalis dominus firmarium ejecerit, cùm confirmatio ſua non intervenerit, remanebit terra in manu capitalis domini, cum blado & fructibus in terra illa inventis, uſque ad hæredis ætatem, quamvis hæres terminum illum warrantizare teneatur. Et ſic videtur, quòd multotiens ejici poteſt firmarius poſt feloniam factam & convictam, quaſi deficiente warranto ſuo. Et ſicut videri poterit de uxore felonis dotem ſuam petente, quia obſtabit ei exceptio, quòd warrantum de dote ſua non habuit: Et in quo caſu diſtinguendum erit, utrum terra vel tenementum dimiſſum fuerit ad terminum vel ad firmam, ante feloniam commiſſam, quando dominus rei voluit & potuit, vel poſt feloniam, quando voluit & non poſſet. Si autem ante feloniam quando voluit & potuit, tunc tenet terminus, ſicut & omnia alia quæ rite facta ſunt ante feloniam, tempore congruo & licito. Et cùm feoffamentum tali tempore factum valeat & teneat, multo fortiùs valere debet terminus, & tenere, quia ſi poteſt quis id quod majus eſt, multo fortiùs & id quod minus eſt: & unde ſi capitalis dominus ſe poſuerit in ſeyſinam, & firmarium ejecerit, perquirat ſibi firmarius per breve commune, ſicut quilibet de populo, nec obſtat quod dicitur de ſeyſina cuſtodis, quia in uno caſu ſe in ſeyſinam ponit, non ut dominus rei, ſed ut cuſtos, & cuſtodia non adimit terminum, ſed differt, nec terminus cuſtodiam adimit nec differt. In alio vero caſu non ingreditur ſeyſinam ut cuſtos, ſed ut dominus & loco hæredis, & cùm loco hæredis ingrediatur, omnia facere debet quæ pertinent ad hæredem, & quę ille facere deberet, cui ipſe ſuccedit, quamvis nomine eſchaetæ, ac ſi feloniã non commiſiſſet, ſcil. warrantizare, acquietare & defendere debet. Nec ſuccedit dominus capitalis ratione eſchaetæ, niſi in univerſum jus, quod ille habuit cui ſuccedit, & unde cùm ille qui dimiſit non poſſet firmarium, de jure ejicere ſi feloniam non commiſiſſet, pari ratione nec ille qui plus juris non habet quàm ille qui dimiſit. Et ſi poſt feloniam commiſſam, dimiſerit felo ad terminum, ſemper tenebit terminus imperpetuum, quouſque convincatur, nec obſtat quod dicitur, de uxore felonis dotem petente, quòd obſtat ei exceptio, quòd warrantum non habeat poſt feloniam convictam: quia quamvis dos ritè conſtituta fuit ante feloniam factam & convictam, tamen ſi petat poſt feloniam convictam, obſtabit ei exceptio quòd warrantum non habeat, omnia enim quæ ante feloniam factam ritè acta ſunt, ſemper valent & tenent, ſive ſubſequuta fuerit condemnatio ſive non. Ea vero quæ poſt feloniam facta ſunt, ſemper valent & tenent, niſi fuerit condemnatio

natio ſubſequuta,& ſi fuerit ſubſequuta non valent,& omnia q̃ incepta fuerunt ante feloniam, vel poſt feloniam, poſt condemnationem nunquam ꝑduci poterunt ad effectum, nec finem accipere, obſtante exceptione feloniæ, & unde in hoc caſu non eſt diſtinguendum, niſi inter ea quæ perfecta ſunt & ea quæ perficienda,& utrum condemnatio ſubſequuta fuerit, vel nõ ſubſequuta. Et ſic ſufficienter dictum eſt de iis quæ ad terminum dimittuntur. ¶ Si autem in feodo, ſive ante feloniam vel poſt, omnia valent & tenent quouſque fuerit condẽnatio ſubſequuta, & ſic ea quæ ꝑfecta fuerint ante feloniam ſemꝑ tenent,& valẽt,& ea quæ facta ſunt poſt feloniã ſẽper remanent in ſuſpenſo, quouſq; condemnatio ſubſequuta fuerit, vel non ſubſequuta. Ea vero quæ imꝑfecta ſunt, quocũq; tempore fuerint incepta, ante feloniã vel poſt, nunquam poſt condemnationem ꝑduci poſſunt ad effectum. Sed eſto quòd juſtitiarii terram datam in feodo, vel ad terminũ dimiſſam, ante feloniam factam, cùm felo convictus fuerit aliquo genere convictionis de facto (licèt non de jure) ceperint in manum domini Regis, & ita q̃ habuerit annum & diem, nunquã poterit dñs capitalis talem ſeyſinã recuperare, qualem Rex habuit, non de jure, quia terrã datam in feodo non poterit felo forisfacere, nec etiã datam ad terminũ, ante terminũ cõpletum alicui tenendam in dominico, ꝑpter ſervitutem quam firmarius ſibi acquiſivit ante feloniam ꝑpetratam, de uſu fructuũ habendo ad terminum vitæ vel annorũ. Sed revera quia poſt terminum reverſura eſt ad capitalẽ dominũ, tanquam eſchaeta ſua, habebit Rex terminũ ſuum, dũ tamen in fine termini ſatisfaciat firmario ad valentiã, ita ꝙ nihil firmario depereat. Et ſi fortè capitalis domin⁹ authoritate ſua ꝓpria ſe ponat in ſeyſinã, poſt annum & diem, firmarius habebit regreſſum vers⁹ eum ꝑ cõmune breve, ſcil. quare ſe intruſit in terram illam infra terminum ſuum. Si autẽ felo dimiſerit ad voluntatem ſuam terram,& de anno in annũ ante feloniã ꝑpetratam vel poſt, ſtatim poſt condẽnationem, terra illa erit eſchaeta capitalis domini, dum tamẽ dominus Rex habeat terminum ſuum. Et ꝙ nunquam antè condemnationem, vel donec felonia convincatur, poſſit terra felonis eſſe eſchaeta capitalis domini, convenit lex cum conſuetudine Anglicana F. de donatione L. poſt contractum, ubi dicitur quòd poſt contractum capitale crimen, donationes factæ valent, niſi condemnatio ſubſequuta ſit.

Cap. XIV.

1 ¶ *Si fiat donatio de re aliena.*

Vidim⁹ in p̃cedentib⁹ q̃ donatio valeat cum effectu, de re ꝓpria,& quæ revocari non poterit, cũ donator illam ſtatim fecerit accipientis: Nũc autẽ videnđ ſi donatio fiat de re aliena,& q̃ quidẽ nõ valet cũ effectu, quãtũ ad ipſũ, cujus res fuerit, licèt valeat & ſtatim fiat accipientis quãtum ad donatorẽ & donatoriũ,& quantũ ad illos qui jus non habẽt, nõ tamen valet, quantũ ad illum qui jus habet, ſtatim, ſed poſt temp⁹: quia ſi incontinẽti ejiciat feoffatum, ꝑ aſſiſam recuperabit. Sed ſi ꝑ negligentiam vel patientiã tẽpus habuerit, ſine brevi & judicio diſſeyſiri nõ poterit: Poterit autem

tem res eſſe omnino aliena & ex toto, quantum ad jus & proprietatem, & feod, & liberum tenementum, uſum fructuū & nudum uſum, & aliquis poſuerit ſe in ſeyſinam, ꝑ diſſeyſinam vel per intruſionem, cū forte invenerit rem vacantem. Et ſi talis dum ita fuerit in ſeyſina donationem fecerit, valebit, quantum ad ipſum & feoffatum ſuum, & alios qui jus non habent ut prius dictum eſt, donec ꝑ illum, qui jus habet, revocetur. Item poterit eſſe aliena quantū ad omnia p̄dicta, & alicujus in poſſeſſione exiſtentis quoad nudum uſum, vel quoad hoc ꝙ ſervitutem habeat in re quoad uſum fructuū ꝑcipiend, ſive ad certum terminum vel ad voluntatem. Item quoad hoc, ꝙ habeat cuſtodiam, vel curam, vel hujuſmodi, in quibus caſibus ſi dum ſic fuerit in ſeyſina, quali quali, donationem fecerit, ſtatim fit res data accipientis quoad dantem & accipientem, & quoad alios, qui jus non habent. Sed quoad verum dominum nunquam erit liberum tenementū, niſi ex longa & pacifica ſeyſina, & unde ſi incontinenti poſt tale feoffamentum poſſet verus dominus ponere ſe in ſeyſinam, omnes quoſcunq; tenere poſſet excluſos à poſſeſſione. Item poterit res eſſe propria ꝓ minima parte, & aliena pro majori, ut ſi quis habeat liberum tenementum de re aliqua, & alius ꝓprietatem & feodum, ut ſi mulier in poſſeſſione fuerit nomine dotis, vel alius qui tenuerit ad vitam ſuam per donationem vel per legem Angliæ, vel donec ei proviſum fuerit, vel hujuſmodi, & tales donationem fecerint, ſtatim faciunt accipientis liberum tenementum, & ſi ejiciantur, ſtatim recuperabunt per aſſiſam verſus quoſcunque, præterquam verſus verum dominum, ſi ille ſtatim ejiciat. Et cùm tales liberum habeant tenementum, ſtatim & ſine mora ex cauſa donationis ad alios transferunt id, quod habent. Sed ſi dominus ꝓprietatis, antequā temp⁹ habeant & longā poſſeſſionem & pacificam, taliter feoffatos ejecerit, nunquā recuperabunt verſus eū, quia ſeyſinā non habent, nec tēpus, ꝙ ſufficere poſſit ad habend liber tenement. Nec ipſi donatores aliquo tempore habebunt regreſſum, ex quo animo & corpore, & ſine ſpe revertendi receſſerunt à poſſeſſione. Si autē ꝑ negligentiā vel patientiā domini ꝓprietatis, per tantum tempus extiterint in ſeyſina, quod ſine brevi ejici non poſſunt, ſi à proprietario fuerint implacitati, vocare poſſunt ad warrantum feoffatores ſuos, & cùm eis fuerit warrantizatum, tenere poſſunt ad vitam feoffator, & poſt mortem eor, habebit ꝓprietarius regreſſum verſus eos, per breve de ingreſſu, ſi poſt feoffamentū tale non intervenerit confirmatio ꝓprietarii, vel hæredum ipſius, cùm jus ad ipſos pervenerit. Et hæc vera ſunt, niſi ſit qui dicat, quòd tales qui ſic alienaverint ad exhæredationem veri hæredis, haberi debent pro mortuis, & ita hujuſmodi donationes ſtatim validæ ſunt, quoad dantes & accipientes & alios qui jus non habent, & quoad proprietarium & ejus hæredes, in pēdenti ſunt & invalidæ, quouſq; per eos infirmetur vel confirmetur. Item poterit quis habere jus merum, & ꝓprietatem feodi & liberum tenement, ex aliqua juſta cauſa acquiſitionis, & ex juſto titulo, & alius hæc omnia, ſed majus jus merum & ꝓprietatem & liberum tenementū, ex alia juſta cauſa acquiſitionis, propter temporis prioritatem. Sed quid dicitur de eo qui

nullam

nullam omnino ſeyſinam habuit, nec aliquā juris ſcintillam, ſi donationem fecerit de re quam alius tenet, ꝑ ſe ipſum vel ꝑ alium nomine ſuo, non faciet rem accipientis, cum ipſe nihil teneat, quia non poteſt plus juris ad alium transferre quā ipſe habet, nec plus valebit iſta donatio quā valeret, ſi aliquis tranſiens ꝑ aliquod manerium ab aliquo poſſeſſum, diceret ſocio ſuo viatori, do tibi tale manerium ꝙ talis poſſidet, quia nihil aliud eſſet dicere, quā dare ei plenā pugnatam ex nihilo, cum poſſeſſio non ſit vacua. Item eſto ꝙ ſervus, qui a domino poſſidetur, villenagium ꝙ à domino tenuerit, dederit alicui, & tunc obſervetur in omnibus ſecundum ꝙ ſuperius dicitur; & ſecundum ꝙ donatorius longam habuerit ſeyſinam vel brevem, & ſecund quod dicitur inter placita quæ ſequuntur regē, anno regni Regis H. 21. Aſſiſa novæ diſſeyſinæ, ſi Simon filius Wydonis. Item eſto quòd quis donationem fecerit alicui de terra, quæ pro parte eſt aliena, ut ſi ꝓprietarius donationem fecerit alicui de terra, quam mulier tenet ad vitam nomine dotis, vel alius ꝑ legem Angliæ, vel alio quocunq; modo ad vitam, talis donatio non valet, niſi ille qui ad vitam tenuerit, ſe dimittere voluerit & à poſſeſſione recedere. Aliter enim non poterit donator ꝓprietarius inducere donatorium in vacuam poſſeſſionē. Si autem ſe ſic non dimiſerit, non valebit donatio cum effectu, ante mortem mulieris, ſed quatenùs ad ipſum pertinet, inducere poterit donatorium in ſeyſinam, & dare ei ꝙ ipſe habet, ſcil. jus proprietatis & feodum, & atturnare ipſi donatorio ſervitium mulieris, & ꝙ ſit ei intendens ſicut warranto ſuo de dote ſua, & quo caſu ſi donatorius poſt mortem mulieris primam habuit ſeyſinam, & donator vel ejꝰ hæredes petierint, defenditur donatorius vel ejus hæredes in poſſeſſione per exceptionem. Si autem donator vel ejus hæredes primam habuerint ſeyſinam, dabitur donatorio vel ejus hæredibus, actio ex conventione. Item eſto quòd proprietariꝰ donationem fecerit ſecundo viro uxoris, cujus ipſe fuerit warrantus de terra quam ipſe vir & uxor ſimul tenent nomine dotis, de dono primi viri ſui, & ſi talis warrantus donationem facere voluerit, non poteſt donatorium inducere in ſeyſinam vacuam, cùm ſint idem corpus & eadem caro vir & uxor, nec poterit donator atturnare ſervitium uxoris viro ſuo, ratione prædicta. Et unde ſi poſt mortem uxoris ejectus fuerit, ex tali donatione ſeyſinam non recuperabit.

Cap. XV.

1 ¶ *Qualiter in donationibus mutatur una cauſa poſſidendi in aliam cauſam poſſidendi.* 2 *Si fiat donatio alicujus rei excepta aliqua parte.*

Mutatur quandoque per donationem una cauſa poſſidendi in aliam cauſam poſſidendi, ut ſi quis ab initio habuerit in aliqua re nudum uſum, ex conceſſione proprietarii habere poterit uſum fructuum. Item ſi ab initio habuerit uſum fructuum & terminum, habere poterit, exiſtente termino, & dum ſic fuerit in poſſeſſione, liberum tenementum, abſque eo quòd ſe ponat extra ſeyſinam, dum tamen interveniat ſolempnitas in ipſa mutatione, ne contingat donationem deficere pro defectu proba-

probationis. Item mutari poterit una cauſa in aliam, ut ſi cui habenti liber tenementum concedatur, dum ſic fuerit in ſeyſina, quòd illud teneat in feodo, & inde habeat ꝓprietatē, ſicut videri poterit de illis qui tenent nomine dotis, vel ꝑ legem Angliæ, vel hujuſmodi, poterūt enim de libero tenemͦto feodum facere poſſidenti: Vel quòd id quod quis priùs ad terminum habuerit, dari ei, poſſit in feodo, & quę ſolemnitas inde erit facienda, ſive pſentes fuerint donator & donatorius ſive abſentes, nō itaq; mutatur cauſa & poſſeſſio ipſo jure, quia aliud eſt habere jus utendi & uſum fructuum tantùm, & aliud longè dominium & ꝓprietatem, & unde tutius eſt, quòd adhibeatur ſolēnitas ad ꝓbationē mutationis, quæ niſi fuerit adhibita, deficere poterit ꝓbatio, licèt jus non deficiat. Et poterit donator & verus dn̄s, cū voluntate tenentis, mutare unam cauſam poſſidendi in aliam, ſine mutatione poſſeſſionis, nec eſt neceſſe reſumere rem ſemel datam ad cauſam mutandam, cùm ſemel fuerit quis in poſſeſſione, ac ſi de novo fieri deberet donatio, quia ſi quis ꝑ intruſionem vel diſſeyſinam ſemel habuerit ingreſſum, poſſit ei verùs dominus concedere rem tenendam in feodo, ſine mutatione poſſeſſionis licèt injuſta ſit, mulò fortiùs ſi juſta. Sed hoc facere poſſit, ſine præjudicio alterius, ut ſi primò facta fuerit donatio minori in feodo, cujus cauſa mutari non poterit ad damnum & præjudicium, ſed ut ejus melioretur conditio, mutari non poterit infra ætatem ad damnum ſuum. ſ. quòd habeat ad vitam, quod ei prius datum fuit ſibi & hæredibus ſuis, vel quod ei datum fuit in feodo, vel ad vitam, detur alteri, ad damnum minoris. Eſt etiam eccleſia ejuſdem conditionis, quæ fungitur vice minoris, ſicut in com̄ Lincolniæ de quadam eccleſia in Hebland, ubi quæd terra primò data fuit pſonæ & eccleſiæ & ſucceſſoribus, & poſtea mutavit donationē donator de eccleſia in privatas pſonas. ſ. perſonæ & hæredibus ſuis, quòd eſſe non debuit, quia hoc eſſet in præjudicium & damnum eccleſiæ. Et ſic poterit donator mutare cauſam poſsidendi de una cauſa in aliam ſine pmutatione poſſeſsionis, & de pſona in pſonam nō poterit ſine mutatione poſſeſsionis, nec de eccleſia ad privatā pſonā cū dāno eccleſiæ. Itē eſto ꝙ quis donationem fecerit viro de dote uxoris quā habuit de donatione primi viri ſui, & qualiter donatori uti debet ſeyſina ſua, non enim poterit habere vacuā poſſeſsionē, nec uti p ſe. Et ſi uxor vellet reſignare in manū dn̄i ꝓprietatis dotē ſuā, ut inde feoffaret vir ſuū, ſic eſſet donatio, q̄ eſt ꝓhibita, inter vir & uxorem, & fieret fraus conſtitutioni. Si autē vellet ſervitium uxoris attornare viro ſuo, non valeret, cùm oīa quæ uxoris ſunt, ſunt ipſius viri, nec habeat uxor poteſtatē ſui ſed vir, & unde dicitur ꝙ talis donatio valere nō debeat. Sed ꝑmortua uxore, cū vir fuerit in poſſeſſione, ſi donator petierit vel ejus hæres, obſtabit petenti exceptio donationis, ſi autē extra, vir ꝑ actionē obtinebit, ſi autē vir ꝑmoriatur, nō dabitur hæredi ſuo actio, ex quo uxor nūquā mutavit ſtatū ſuū. Sed eſto ꝙ tantū fiat donatio uxori ſine viro ꝑ ſe, de terra quā in dotē tenuerit, benè valet, & tenet donatio, facta mutatione de libero tenͦto uſq; in feod'. Si autē utriq; illorum fiat donatio, & eor hæredibus ſeparatis vel cōmunibꝰ, benè valet donatio, facta mutatione cōmunis poſſeſſionis. Item

¶ 2 Item fit donatio alicujus rei, excepta aliqua parte certa, & tunc refert, utrum pars illa excipiatur in initio donationis, ut ſi dicat donator, do tibi tale manerium cum pertinentiis, ꝑ hæc verba transfertur totum manerium, & cùm addat & dicat incõtinenti, excepta tali parte: Ita extra capitur pars illa poſt donationẽ, quãvis ante traditionẽ non. Si autẽ ſic dicat, do tibi tale maneriũ cum ꝑtinentiis, retenta mihi tali parte, vel ſalva, aliud erit: quia in hoc caſu nihil transfert ad donatorium, niſi id tantùm ꝙ transferri voluit, & ita illa pars quam retinuit, ſemper cum eo eſt & ſemper fuit. Et unde ſi hæres donatoris poſtea donationem confirmaverit, nihil aliud confirmat ꝑ illam generalitatem donatorio, niſi rem illam, ſecundùm quod data fuerit, & cum eiſdem ꝑtinentiis, quia nihil aliud confirmat ꝑ illam generalitatem, niſi illud tantùm quod fuit in donatione comprehenſum, & unde ſi in prima donatione, excepta fuit advocatio eccleſiæ, illa generalis confirmatio, advocationem non comprehendit, & ſecundùm ꝙ res data transfertur, ita confirmatur, quia confirmatio nihil confert donationi, nec detrahit, vel diminuit. Sicut poterit donator mutare cauſam poſſidendi de re donata in perſonam donatorii abſque reſumptione & mutatione poſſeſſionis ſed non transferre de perſona in perſonã ſine mutatione poſſeſſionis. Ita poterit donator in donatione ſua cum conſenſu accipientis, legem, conditionem, & mod̄ apponere quem voluerit, dum tamen hoc non ſit in p̄judicium aliorum, quamvis hoc eſſe poſſit in p̄judicium ſui ipſius, & hæred̄ ſuor̄, quamvis hoc ſit contra legẽ terræ, & conſuetudinem regni, cùm conventio quãdoque legem vincat. Et ſimplex eſſe poterit donatio, mera, & pura ſine cõditione, vel modo, & totius rei, abſque aliqua retentione de re ipſa, vel ejus ꝑtinentiis, poterit enim quis dare rem, & partem rei retinere, vel partem de ꝑtinentiis. Et quod fuit pars ꝑtinentiarum poſt donationem factam, ſtatim deſinit eſſe de re illa vel de ꝑtinentiis ejus, quantũ ad donatorium. Itẽ poteſt quis dare totum jus ꝙ habet in re. s. tam poſſeſſionis, quã ꝓprietatis ipſi donatorio & hæredibus ſuis quietè de ſe & hæredibus ſuis imperpetuũ: & iſta donatio dicitur ſimplex & pura, & tali donationi poterit donator ſi voluerit, in initio donationis legem apponere & conditionem, ut res data, poſt tempus ad ipſum revertatur cum jure poſſeſſionis tantùm, tenendi ad vitam ſuam, & ita ꝙ rei ꝓprietas remaneat cum donatorio, vel ita ꝙ utrũq; jus tam poſſeſſionis quàm ꝓprietatis remaneat cum donatorio, & ꝙ uſus fructus, revertatur poſt temp' ad donatorem, ad terminum vitæ vel annor̄. Item qui ꝓprietatem habet tantùm, & alius habeat poſſeſſionem ſed liber̄ tenementum, id ꝙ habet alteri dare poteſt, ſcilicet, ꝓprietatem, ſalvo tenẽti libero tenemento ſuo, & jure poſſeſſionis, ad vitam, & ꝙ poſt mortem ejus revertatur poſſeſſio ad ꝓprietatem, & quo caſu atturnare debet ille, qui poſſidet, de ſervitio & aliis, ei qui ꝓprietatem habet, ſicut prius fuerit atturnatus donatori. Et eodem modo ſi quis habens utrumq; jus, conceſſerit alicui uſum fructum, videlicet ad terminum, id ꝙ habet alteri concedere poteſt, ſalvo tamen firmario termino ſuo. Item ſi quis habens utrũque jus ꝓprietatis & poſſeſſionis, conceſſerit alicui jus utrũque, tali adjecto modo,

ut

ut poſt tempus revertatur ad ipſum poſſeſſio, tenendi ad vitam, & ut inde habeat liberum tenementum, remanente proprietate cum donatorio, non ſtatim ingrediatur donator, quocunque colore: ſicut cauſa hoſpitandi eodem die, nec in craſtino, nec ulteriùs recenter utendo ut priùs, quia per hoc præſumitur quòd nunquam animum habuit recedendi à poſſeſſione, cùm utrumque concurrere debeat in donatione, videlicet quòd donator poſſeſſionem relinquat animo & corpore. Et poſt longum tempus ex conventione ſi ingrediatur, ſi contra conditionem rejiciatur, habet aſſiſam recuperandi ex conventione. Si autem alius. s. donatorius contra ipſum aſſiſam portaverit, habebit exceptionem ex conventione: & ſi fortè ingredi non poſſit, ex conventione habebit actionem. Item eodem modo, ſi ex recognitione poſt aliquod tempus facta in curia domini regis quæ recordum habet, dum tamen recognitio & confeſſio vera ſit, cùm oporteat confeſſionem in ea re factam, eſſe veram & naturalibus convenire, valebit quod actum erit. Et ſi donator fortè confiteatur donatorium fuiſſe in ſeyſina tempore confeſſionis factæ, cùm non ſit, non valebit confeſſio, nec ea quæ ſequuntur, locum habere debent. Si autem donator poſt tempus longiſſimum, videlicet decem annorum vel ulteriùs, quod quidem tempus oblivionem inducit, qualiter tunc utatur ut dominus vel aliter, hoc donatorio non nocebit, propter tempus. Item ſi in omnibus iſtis caſibus ſupradictis, quandocumque ingrediatur donator, refert ſi ſtatum ſuum mutaverit omnino vel in parte, vel non mutaverit. Quia ſi omnino mutaverit ſtatum ſuum, quòd ubi priùs uſus fuit ut dominus, modò utatur ut ſerviens, vel mercenarius, hoc donatorio non nocebit, quia donator omnino ſtatum ſuum mutaverit, & valdè inhumanum eſſet, ſi filius vel amicus donatorem hoſpitio non reciperet, ſaltem ut hoſpitem, cùm ſe non ingerat ſicut priùs, vel ſicut dominum. Si autem ex toto vel in parte ingreſſus, non ex conventione vel recognitione ſe gerit ut dominus, tunc aliud erit. Ut ſi quis donationem fecerit ſuo filio primogenito & hæredi, vel frater antenatus fratri ſuo poſtnato, ne per homagium excludatur hæres, vel frater antenatus à ſucceſſione, ſi fortè donatorius ſine hærede de ſe deceſſerit. Item poterit quis dare filio ſuo poſtnato ſic, ut primogenitus non excludatur ab hæreditate, ut ſi quis ita dederit. Do tali filio meo poſtnato, pro ſervitio ſuo, tantam terram, tenendam de me tota vita mea, ſibi & hæredibus ſuis, & poſt mortem meam de capitalibus dominis feodi, pro ſervitio quod ad terram illam pertinet: ſi poſtnatus præmoriatur, antenatus ſuccedet ei, quia homagium non intervenit. Si autem ſic, tenendum de capitalibus dominis, ſic excludit ſe à cuſtodia. Item ſi ſic fiat donatio filio antenato à patre communi, pro ſervitio ſive homagio, tenendum de capitalibus dominis, & talis in vita patris moriatur, poſtnatus ſive fuerit major ſive minor, ſuccedet ei, patre excluſo à cuſtodia, & ſi minor fuerit, ad dominum capitalem pertinebit cuſtodia. Si autem major tunc relevium.

Cap. XVI.

1 ¶ *De diſtinctione chartarũ. 2. De diſtinctione chartarũ, alia regia, alia privatorum. 3. Quòd de chartis regiis non debẽt Juſtitiarii diſputare nec eas judicare. 4. Cùm res certa dari debeat, oportet qd. certa ſint ſervitia quæ venire debent in cõpenſationẽ pro re data. 5. De verbis & clauſulis cõtentis in charta. 6. De ſervitiis & cõſuetudinibus nominatis in charta. 7. Quæ ſervitia dicuntur forinſeca & quare. 8. De ſervitiis quæ nec dicũtur intrinſeca nec forinſeca ſed cõcomitãtia. 9. Quod tenementũ dici debet ſocagiũ, & qd. militare feodũ. 10. De clauſula warrãtiæ. 11. Quòd nõ obſtãte homagio, poteſt quis excuſari à warrãtia per clauſulã appoſitã in charta ne teneatur warrãto. 12. De appoſitione ſigni, et de teſtibus.*

SUperiùs autẽ dictũ eſt ꝙ fit donatio alicui ob cauſam præteritã, quia diu ſervivit, vel præſentem, quia benè ſervit, vel futurã, quia benè ſerviet, & talis donatio benè dici poterit ſervitii futuri remuneratio. Nunc de donationib⁹ quæ dantur ꝓ homagio & ſervitio ſimul. Et ſicut oportet ꝙ certa ſit res quæ datur, ita oportet ꝙ certa ſint ſervitia quæ dantur ꝓ re data. Et fiunt aliquando donationes in ſcriptis, ſicut in chartis, ad perpetuam memoriam, ꝓpter brevem hominum vitã, & ut faciliùs ꝓbari poſſit donatio. Et tamen nihilominùs valet, licèt ſcriptura non intervenerit, dum tamen alias habeat ꝓbationes. ¶ 2. Et ſciendum quòd chartarum, alia regia, alia privatorum: & regiarum, alia privata, alia cõmunis, & alia univerſitatis. Itẽ privatarũ, alia de puro feoffamẽto & ſimplici, alia de feoffamento cõditionali, ſive cõventionali, & ſecundùm oĩa genera feoffamentorũ fieri poteſt. Item privatarum, alia de recognitione pura vel cõditionali. Itẽ alia de quieta clamantia. Item alia de cõfirmatione. Et de hac materia inveniri poterit infrà, de finali cõcordia. Charta verò de puro feoffamento, eſt de ſimplici feoffamento, ſine aliqua adjectione. Cõditionalis, ut ſi cõditio donationi ſit adjecta, ut ſuprà videri poterit. Itẽ de recognitione, ut ſi tenens rem quam tenet & ab eo petatur, recognoverit jus eſſe petentis. Vel è converſo, ſi petens rem quàm tenens tenet, recognoverit jus eſſe tenentis, tenẽdũ de ſe vel de alio, vel ſi illã remiſerit & quietũ clamaverit. Itẽ de pura quieta clamantia, ut ſi petens purè remiſerit, & quietã clamaverit tenenti, terrã quàm petiit ut jus ſuum. Item charta de cõfirmatione, quæ alterius factum conſolidat, & confirmat tantùm, & nihil novi attribuit, ſed aliquando confirmat & addit. Item earum quæ ſunt privatæ & ſimplices de pura donatione, remanent donatorio & ejus hæredibus. Si autem cõmunes ſint, duplicari debent quòd quilibet habeat partem ſuam: Vel deponi in æqua manu cuilibet partium, cùm neceſſariè fuerit exhibenda. Et ſi penes donatorium remãſerit, donator, eo quòd ſua intereſt, petat à donatorio exhibitionem, cùm donatorius fortè aliquid petat à donatore ꝙ donator negaverit, vel de quo dubitetur, vel ſi donator petat & donatori⁹ negat, tunc donatori⁹ vel exhibeat inſtrumentum, vel ei denegetur actio, ſi petens fuerit, vel ſi ab eo petatur, remaneat indefenſus, communis enim eſſe poterit aliqua ratione, ut ſi terra datur ad terminum annorum vel ad firmam. Item communis eſſe poterit alia ratione & ꝑpetua, ut ſi quis donationem fecerit alicui de aliqua re, retenta ſibi aliqua parte illius rei, ut ſi quis manerium dederit, retenta ſibi quarta

parte,

parte, vel de ejus pertinentiis. Ut ſi quis manerium dederit, retenta ſibi advocatione eccleſiæ vel hujuſmodi, & ſi tenens dicat ſe totũ tenere, cùm donator petat, oſtendere debet tenens chartam ad probandam exceptionem ſuam, quod ſi non fecerit, exceptio ſua nulla, & amittat ſicut indefenſus. Si autem chartam fortè exhibere non poſſit, quia illã ad manum nõ habuerit; de neceſſitate erit ad patriam recurrendum. Et eodem modo ſi caſum allegaverit, & caſum ꝓbaverit. Et ſciendum ꝙ privatorum inſtrumentorũ tres ſunt ſpecies, nam facit aliquando quis ſcripturam ſibi ipſi, & tali ſcripturæ non erit fides abhibenda, aliquando facit contra ſe, & tali ſcripturæ adhibetur fides, aliquando tamen facit quis ſcripturam ſibi ipſi & alii, & contra ſe & ꝓ ſe, quæ communis eſt, & de qua ſuperiùs dicitur, & de quibꝰ agitur, de conventiohibus factis inter privatas perſonas, & talis ſcriptura dicitur charta chirographata, quæ ſcinditur per medium, & una pars remanet parti uni, & altera alteri. Et unde quamvis non liceat alicui partium à conventionibus recedere, tamen non ſolet aliquando neceſſitas imponi curiæ dñi regis, de hujuſmodi conventionibus privatis diſcurere. Sed tamẽ ſi quis à conventione recedat, ſuccurritur alteri parti, per actionem de cõventione, ſecundùm quod inferiùs dicetur. Et notandum quòd omniũ ſcripturarum privatarum, quibꝰ quis uti voluerit in judicio ꝓ ſe, copiã faciet adverſario ſuo contra ſe: ſed petens petere non debet quòd tenentis inſtrumenta exhibeantur ad ſuam intentionem fundandã, cùm non teneatur armare adverſarium ſuum cõtra ſe, niſi fortè inſtrumenta ſua ſint communia, nec etiam poterit tenens petere quòd exhibeantur ei inſtrumẽta petentis ad exceptionem ſuam ꝓbandam, ſecundùm ꝙ prædictum eſt, maximè niſi ſint communia. ¶ 3. De chartis verò regiis & factis regum, non debent nec poſſunt juſticiarii, nec privatæ perſonæ diſputare, nec etiam ſi in illa dubitatio oriatur, poſſunt eam interpretari, & in dubiis & obſcuris, vel ſi aliqua dictio duos contineat intellectus, domini regis erit expectanda interpretatio & voluntas, cùm ejus ſit interpretari, cujus eſt concedere, & etiam ſi omnino ſit falſa ꝓpter raſuram, vel quia fortè ſignum appoſitum eſt adulterinum, melius & tutius eſt quòd coram ipſo rege procedatur ad judicium. Item nec factũ regis, nec chartam poteſt quis judicare, ita quòd factum domini regis irritetur. Sed dicere poterit quis, ꝙ rex Juſtitiam fecerit, & benè, & ſi hoc, eadem ratione quòd malè, & ita imponere ei quòd injuriam emendet, ne incidat Rex & Juſtic. in judicium viventis dei ꝓpt injuriam. Rex autem habet ſuperiorem, deum. s. Item legem, ꝑ quam factus eſt rex. Item curiam ſuam, videlicet Comites, Barones, quia Comites dicuntur quaſi ſocii regis, & qui habet ſocium, habet magiſtrũ, & ideò ſi rex fuerit ſine fræno. i. ſine lege, debent ei frænum ponere, niſi ipſimet fuerint cum rege ſine fræno, & tunc clamabunt ſubditi & dicent, Dñe Jeſu Chriſte in chamo & fræno maxillas eorum cõſtringe, ad quos dominus, Vocabo ſuper eos gentem robuſtã & longinquam & ignotã, cujꝰ linguam ignorabunt, quæ deſtruet eos, & evellet radices eorum de tra, & à talibus judicabuntur, quia ſubditos noluerunt juſtè judicare, & in fine, ligatis manibꝰ & pedibꝰ eorum, mittet eos in

caminum ignis, & tenebras exteriores, ubi erit fletus & ſtridor dentium. ¶ 4. Si privata pſona fecerit donationē de re certa, ex cauſa futura, oportet ꝙ certa ſint ea, quæ donatori præſtari debent in retributionē ꝓ re data, ut ſi fiat donatio ꝓ homagio & ſervitio, vel ꝓ ſervitio tantùm ſine homagio, fieri enim poterit donatio ꝓ homagio & ſervitio ꝓpriè de feodo militari, impropriè verò fit homagium de ſockagio, cùm inde fieri deberet tantùm fidelitas, & non homagium, & ſi de facto fiat homagiū, non tamen ſequitur ꝓpt̄ hoc, ꝙ ad dn̄m capitalē ptineat cuſtodia & maritagiū, quia cuſtodia & maritagium non ſemper ſequitur homagium, quia ad quem hujuſmodi ptineant, p homagium non determinetur, ſed p ſervitium, ſecundùm ꝙ tenementum tenetur p ſervitium militare, vel p ſockagium. Ut ſi quis donationem fecerit filio ſuo primogenito, & hæredi, vel frater antenatus fratri ſuo poſtnato, ne p homagiū excludatur hæres vel frater antenatus à ſucceſſione, ſi fortè donatorꝰ ſine hærede de ſe deceſſerit. Itē poteſt quis dare filio ſuo poſtnato, ſic, ut primogenitus non excludatur ab hæreditate. Ut ſi quis ita dederit. Do tali filio meo poſtnato ꝓ ſervitio ſuo tantā terrā, tenendā de mē tota vita mea ſibi & hæredibꝰ ſuis, & poſt mortē meā, de capitalibꝰ dn̄s ꝓ ſervitio ꝙ ad illā terrā ptinet: ſi poſtnatꝰ præmoriatur, antenatus ſuccedet ei: quia homagiū non intervenerit. Si autē ſic: tenendā de capitalibꝰ dominis, ſic excludit ſe à cuſtodia. Item ſi fiat donatio filio antenato ab ipſo patre cōmuni, ꝓ ſervitio ſive homagio, tenendum de capitalibus dominis & talis in vita patris moriatur, poſtnatus frater, ſive fuerit major, ſive minor ſuccedit, patre excluſo à cuſtodia. Et ſi minor fuerit, ad dn̄m capitalem ptinebit cuſtodia & maritagiū. Si autem major, tunc relevium. Et qui teneantur ad homagium & fidelitatē, & qui non, & quæ ſequūtur homagia, pleniùs dicetur inferiùs, de homagiis. ¶ 5. Fit autem donatio in ſcriptura p hæc verba. Sciant præſentes & futuri, ꝙ ego talis, dedi & conceſſi, & hac præſenti charta mea cōfirmavi tali, ꝓ homagio & ſervitio ſuo, tantā terrā cum ptinentiis in tali villa &c. ut infrà. Et unde p hoc, ꝙ dicit, Ego talis, vult quòd certa pſona cōprehendatur in donatione quæ dat, & per hoc ꝙ dicit, dedi, vult ꝙ res data fiat accipientis, & per hoc ꝙ dicit, conceſſi, perpendi poterit ex hoc, quòd donationi conſenſum præbuit, quia non multùm differt dicere cōceſſi, quàm dicere conſenſi. Item p hoc ꝙ dicit, præſenti charta mea confirmavi, per hæc innuit quod vult, quòd voluntas ſua, per quam res transfertur ad donatorium, & quæ firma eſſe debet, præſens charta, ſigilli ſui munimine, confirmetur. Eſt enim confirmare, id quod priùs firmum fuit, ſimul firmare. Item per hoc ꝙ dicit, tali, vult quòd certa pſona exprimatur cui fit donatio. Hoc videtur contrarium ei, quod dicitur ſuprà de pluribus baſtardis filiis de concubina &c. Item quòd fieri poterit donatio pluribus pueris, ubi dicitur, quòd pueris natis & naſcituris fieri poterit donatio: Sed non nominati & naſcituri ſunt incertæ perſonæ, ergo incertis perſonis fieri poterit donatio: & ita non eſt neceſſe, quòd certa perſona comprehendatur in donatione, cujus contrarium innuitur hic. Sed non eſt contrà, quia licet dicatur quòd donator vult exprimere certam perſonam cui facit donationem,

nationem, cùm eam tali ꝑſonæ fecit, ut hîc : non tamen negat ꝑ hoc quin fieri poſſit incertæ perſonæ, ut ibi. Item ꝑ hoc quod dicitur, ꝓ homagio & ſervitio ſuo, vult quòd certa ſit cauſa, ꝓ qua fit donatio. Et idem ſi ſic dicat, ꝓ ſervitio ſine homagio. Item per hoc ꝙ dicit, tantam terram, vult ꝙ certa res deducta ſit in donatione, & certæ ꝑtinentiæ quæ tunc ꝑtinuerunt, cùm res venit in donationem. Item per hoc ꝙ dicit, in tali villa, vult ꝙ certus locus cõprehendatur, in quo res ſita eſt quæ datur. Item contineri debet, habendam & tenendam tali & hæredibus ſuis generaliter, vel cum coarctatione hæredum, liberè & quietè, honorificè, benè & in pace, vel in liberum maritagiũ, tali & hæredibus ſuis talibꝰ, vel tali Abbati, vel priori, & ſucceſſoribus ſuis, in liberam & purã eleemoſynã. Itẽ tali & hæredibꝰ ſuis vel aſſignatis, ſecundùm quod, ſuperiꝰ videri poterit in exemplo manifeſtè. Et ꝑ hoc ꝙ dicitur tali & hæredibꝰ ſuis, vult donator quòd cõprehendantur certæ ꝑſonæ ad quas deſcẽdere debet res donata poſt mortẽ donatorii ꝑ modum donationis, et per ꝙ ꝑpendi poterit ſi tales hæredes defecerint, quòd ꝑ modum tacitũ reverti debeat res donata ad donatorẽ. Item ꝑ hoc ꝙ dicit, liberè, non vult quòd rei datæ ſervitꝰ imponatur; ut ſi quis velit uti aliquo jure in re data, ad quam ſervitꝰ non pertinet, neq; uſus. Item per hoc quòd dicit, quietè, vult quòd quietem habeat & pacem, quòd uti poſſit donatorius re data pacificè, & non inquietetur. Eſt enim quies idẽ ꝙ requies, ſive pax, & ſi componatur cum hac præpoſitione (in) erit ibi inquies. ſ. non quies. Et non refert ad hoc, quòd non poſſit uti omnino vel minus commodè, ſecundùm quod, inferiùs videri poterit, de cõſuetudinibus & ſervitiis præſtandis in aſſiſis. ¶ 6. Item dicitur, reddendo inde ꝑ annum tantum, ad certos terminos tales, & faciẽdo inde talia ſervitia, & tales cõſuetudines, quæ omnia debent eſſe certa & expreſſa in charta, quibꝰ expreſſis & in charta nominatis, cùm infinita ſunt genera ſervitiorum & cõſuetudinum, alia oĩa ſervitia & cõſuetudines, quæ expreſſa non ſunt, tacitè videntur eſſe remiſſa. Et impoſſibile eſſet oĩa in charta exprimere, ad quæ donatoriꝰ non teneretur, licèt charta expreſſè nõ acquietet, ſatis enim acquietat, ex quo ſpecialiter nõ onerat. Itẽ dicitur, ꝓ omni ſervitio, conſuetudine ſeculari, exactione & demanda, ꝑ quam generalitatem, videtur expreſſè remittere oĩa alia ſervitia, cõſuetudines, & demandas ſeculares q̃ ad dñm pertinẽt de tenemento, licèt hoc in charta expreſſè non contineatur. Sunt enim ſervitia & cõſuetudines quæ ꝑtinent ad dñm feodi, et cõſuetudines et ſervitia quæ ꝑtinent ad regẽ, ſicut ſectæ ad juſtitiam faciendam, per breve de recto, & ad pacem, ſicut de latrone judicando, et ꝓ aforciamento curiæ in prædictis. Ad dñm verò fundi donatorem, pertinent ſervitia ratione rei datæ, ſicut redditꝰ, ſive debeatur aurum, ſive argẽtum, in pecunia numerata, ut ſi dicatur, reddendo inde ꝑ annum x. aureos vel argenteos ſive x. ſolidos, vel ſi ſervitium conſiſtat in fructu, ut ſi dicatur, reddendo inde ꝑ annum x. coros tritici, ſive x. quarteria vel hmoi, ſi ſervitium cõſiſtat in ſolido, ſi autẽ in liquido, ut ſi dicat̃, reddend' inde ꝑ annũ x. dolia vini, vel x. cados olei. Itẽ ſi certa res repromittat̃ vel ſub disjunctione, ut ſi dicat̃, reddend' inde ꝑ annũ q̃dã calcaria deaurata

vel ſex denarios, vel unam libram piperis, vel cumini, vel ceræ, vel quaſdam chirothecas, vel tot denarios, & in quo caſu, tenens habet electionem, utrum iſtorum ſolvere velit, & unum ſolvendo, liberatur, & hæc omnia & plura alia conſiſtunt in redditibus & in redditionibus. Eſt tamen quoddam genus redditus, qui datur ab aliquo, percipiend' de re aliqua certa, cum diſtrictione vel ſine, qui non dicitur ſervitium, ſed quaſi ex feoffamento liberum tenementū, de quo infrà dicetur, de Aſſiſa. Item ſunt quædã ſervitia quæ pertinent *ad dñm* capitalem, & quæ cõſiſtunt in factionib', & fiunt ex conſuetudine, de t̃mino in t̃minum, et de quib' oportet quòd fiat mentio in ſcriptura, et alioquin peti non poterunt, ut ſi dicatur, & faciendo inde ſectam ad curiam domini ſui et hæredum ſuorum, de quindena in quindenã, vel de trib' ſeptimanis in tres ſeptimanas, quolibet anno, de t̃mino in t̃minum. Item faciendo inde tot aruras & tot meſſuras, tot falcationes, & quæ oĩa ꝑtinent ad dominos feodi, ex tenementis ſic datis liberis hominib', et ꝓveniunt ex tenementis, et dici poſſunt feodalia, ſive prædialia ſervitia, et non perſonalia, niſi ratione prædiorum et tenementorum. Item poterit quis feoffare alium per ſerjantiã, quæ quidem multiplex eſſe poterit, et unde quædam pertinent ad ipſum dñm feoffantem, et quædam ad ipſum regem, ut ſi dicatur, ꝑ ſervitium equitandi cum dño ſuo, vel dña, qui propriè dicuntur Rodknightes, vel per ſervitia tenendi placita dominorum ſuorum, vel portandi brevia infra certa loca, vel paſcendi leporarios & canes, vel mutandi aves, vel inveniendi arcus & ſagittas, vel portandi, et de iis ſerjantiis non poterit certus numerus comprehendi. Et hujuſmodi ſervitia oĩa dici poſſunt intrinſeca, quia in chartis et in inſtrumentis ſunt exprimenda, et dñs capitalibus remanebunt. Et cùm ꝓpt̃ exercitum regis & patriæ tuitionem non fiunt: Ideò ex talibus ſervitiis nullum cõpetere deberet maritagium, nec cuſtodia domino capitali, non magis quàm de Socagio. Ecce hîc dicitur quod ex parvis ſerjantiis, quæ non reſpiciunt Regem nec patriæ defenſionem, ut equitare cum dño vel dña, & portare brevia et hujuſmodi, non habebitur maritagium, cujus contrarium ponit per exemplum. Contrarium autem habetur de quadam Abbatiſſa de Berking, inter placita, quæ ſequuntur regem, anno regni regis Henrici coram W. de Raleighe, & quæ recuperavit cuſtodiam & maritagium de hærede cujuſdam tenentis ſui, qui tenebat tenementum ſuum in manerio de Berking per ſervitium equitandi cum ea de manerio in manerium, quod quidem S. de Segrave non approbavit. Sunt & alia genera ſerjantiæ, quæ ad dñm capitalem non pertinent, ſed ad dominum regem, ꝓ exercitu regis ad patriæ tuitionem vel defenſionem, & hoſtium deprehenſionem: ut ſi quis ita feoffatus fuerit. s. per ſerjantiã inveniendi domino Regi unum hominem vel plures, ad eundum cum eo in expeditionem ad exercitum, equites vel pedites, cum aliquo genere armorum, & ex tali ſerjantia competit domino capitali, ſive de domino rege tenuerit, ſive de alio, cuſtodia & maritagium hæredis, quod quidem non eſſet tenendum in caſibus prædictis. Illud idem ſervatur ſi quis teneat per ſervitium, inveniendi domino regi, certis locis & certis tem-

poribus, unum hominem, & unum equum, & ſaccum cum brochia, pro aliqua neceſſitate vel utilitate exercitum ſuum cõtingentem. ¶ 7. Item ſunt quædam ſervitia, quæ dicuntur forinſeca, quãvis ſunt in charta de feoffamẽtis expreſſa & nominata, & quæ ideò dici poſſunt forinſeca, quia ptinẽt ad dominum regem, & non ad dominum capitalem, niſi cùm in ppria perſona ꝓfect⁹ fuerit in ſervitio, vel niſi cùm pro ſervitio ſuo ſatisfecerit dño regi quocunq; modo, & fiunt in certis temporib⁹, cùm caſus & neceſſitas evenerit, & varia habent nomina, & diverſa. Quandoq; enim nominantur forinſeca, largè ſumpto vocabulo, quoad ſervitium domini regis, quandoq; ſcutagium, quandoq; ſervitium domini regis, & ideò forinſecum dici poteſt, quia fit & capitur foris, ſive extra ſervitium, ꝙ fit dño capitali. Item ſcutagium, ꝙ talis præſtatio ptinet ad ſcutum ꝙ aſſumitur ad ſervitiũ militare. Item dicitur regale ſervitium, quia ſpecialit ptinet ad dominum regem, & non ad alium, & ſecundum ꝙ, in cõqueſtu fuit adinventum, et hujuſmodi ſervitia pſolvuntur ratione tenementorũ, et non perſonarũ, quia ex tenementis pveniunt, ut ſi dicatur in charta, faciendo inde forinſecum ſervitiũ, vel regale ſervitiũ, ſive ſervitum domini regis: ꝙ idem eſt, ſecundũ modum feoffationis. & quantum pertinet ad feodũ uni⁹ militis, vel duorum in eadem villa, vel de eodem feodo, vel ad ſcutagia. c. s. ij. marcas vel tres, et ad plus, plus, & ad minus, minus. Et quia tale ſervitium forinſecum nõ ſemp manet ſub eadem quantitate, ſed quandoq; præſtatur ad plus, quãdoq; ad minus; ideò de qualitate regalis ſervitii, & quantitate fiat mentio in charta, ut tenens certum tenere poſſit, quid & quantum pſolvere teneatur: ꝙ quidem dici poterit de ſectis, quæ ptinent ad dñm capitalem, cùm poſſint ibi varia & diverſa tempora denotari, de quibus fit mentio ſuprà. Sed ſi ſic dicatur, reddendo inde per annum tantum, & faciendo tales ſectas, pro omni ſervitio, excepto regali ſervitio, vel ſalvo forinſeco, tunc videndum erit *inprimis* ſi feodum illud in ipſa donatione forinſecum debuit ab initio vel non. Si autem nullum debuit ab initio, nec ſit certum forinſecũ in charta expreſſum, nũquã præſtabitur nec peti poterit, ppt incertitudinẽ. Si autem ab initio nullum, ſed in ipſa donatione cõvenerit ꝙ detur ſcutagium, & in charta exprimatur certum, erit omnino præſtãdum. Et ſicut poterit donator liberiùs dare quàm ipſe tenuerit, et onerare ſe ipſum et hæredes ſuos erga ſuos feoffatores, ita poterit ſuum feoffatũ onerare ad plura ſervitia et ad alia, quàm ipſe teneatur feoffatori ſuo. Poterit enim de ſocagio facere ſervitium militare, & è converſo, ſi ita convenerit ab initio inter ipſum et feoffatum ſuum. Sed quid ſi feodum feoffatoris non debeat forinſecum, & donator dederit pro forinſeco, tunc refert, utrum certum & expreſſum vel non. Si autem incertum, tunc tale quid peti nõ poterit, ſi autẽ forinſecum debuit ab initio, ſed tamẽ in charta donationis nõ exprimatur certũ, videtur prima facie, ꝙ peti nõ poſſit? Sed revera ſic erit intelligẽdum, ꝙ tale & tãtumdem præſtãdũ ſit, quãtum præſtãt alii qui tenent tenemẽta in eadẽ villa, & de eodẽ feodo p ſervitiũ militare. Itẽ poteſt quis dare tenemẽtum, quod ipſe tenuit per ſervitium militare, tenendum in villenagium p villanas conſuetudines &

ſervitia,

ſervitia, dum tamen certa & expreſſa. Si autem dicat quòd dat ita liberè, ſicut aliqua terra liberiùs dari poſſit, hoc intelligendum erit, quantum ꝑtinet ad donatorem, & erga ſuum feoffatorem defendet quantum ad ipſum ꝑtinebit. Si autem res data tam erga alios quàm erga dominum ſuum capitalẽ obligata fuerit, nõ tenetur ad hoc, ꝑ hæc verba ipſum erga alios acquietare, niſi ſpecialit̃ in ſe illud onus ſuſceperit, & tunc verſus omnes defendat, ſi habeat unde, ſi non, reſpondeat ꝓ ſeipſo. Item dare poterit ita liberè, ſicut ipſe illã unquam liberiùs tenuit, unde ſi ꝑ ipſum aliquo tempore inde fuerit onerata vel ſervituti ſuppoſita, ipſe eam tenetur liberare ꝓpt̃ modum donationis. Eodem modo ſi dicat, ita liberè ſicut ipſe vel aliquis anteceſſorum ſuorum illã unquam liberiùs tenuit, & ſic eodem modo præſtet donator ꝙ ꝓmiſit. Item ſicut aliqua terra vel aliqua eleemoſyna liberiùs dari poterit, hoc eſt de omni ꝙ ipſum tangit & feoffatorẽ ſuum, & ſi habet unde acquietet. ¶ 8. Sunt etiam quædã cõſuetudines, quæ nec dicuntur intrinſecæ nec forinſecæ, ſed ſunt quædam ſervitia concomitantia, ſicut ſervitia regalia & militaria, & etiã homagia, & ideò in chartis non ſunt exprimenda, quia ſi homagium ꝓceſſerit & regale ſervitium, ſequitur exinde ꝙ ad capitalẽ dñm ꝑtinebit Relevium & cuſtodia & maritagium, ſivẽ ſervitium ſit militarẽ, vel ſerjantia ꝓpt̃ exercitum, ad plus ſe habuerit vel ad minus, ſaltem ad unum obolum. Sunt etiam quædã cõnſuetudines, quæ ſervitia non dicuntur, nec cõcomitantia ſervitiorum, ſicut ſunt rationabilia auxilia ad filium primogenitũ militem faciendũ, vel ad filiã primogenitã maritandã, quæ quidẽ auxilia fiunt de gratia & non de jure, & ꝓ neceſſitate, & indigentia dñi capitalis. Nunquam igitur exigitur auxilium, niſi præcedat neceſſitas, nec tenetur aliquis ad hujuſmodi auxiliũ præſtandũ, niſi ex indigentia domini ſui capitalis, et ex eo ꝙ eſt liber homo ſuus. Et ſunt hujuſmodi auxilia ꝑſonalia et non prædialia, ꝑſonas enim reſpiciunt et non feoda, ſecundùm ꝙ ꝓpendi poterit ex præcepto dñi regis ꝑ breve ſuum. Eſt itaque præceptum ſuum tale, quòd vic. juſtè et ſine dilatione, habere faciat tali, rationabile auxilium ſuum de militib⁹ et liberè tenentibus ſuis in balliva ſua, ad primogenitum filium ſuum militem faciendũ, et in eadem forma fiat breve de filia ſua primogenita maritanda, ſecundùm ꝙ inferiùs dicetur. Primogenitæ filiæ non dabitur auxilium tale, quia iſtud auxilium pertinet ad capitalem dominum, ſicut pertineret ſi non eſſet niſi unus hæres, cùm omnes ſunt quaſi unus hæres. Et cùm hujuſmodi auxilia dependeant ex gratia tenentium, & non ad voluntatem dominorum, nec ſunt feodalia ſed perſonalia, haberi debet reſpectus ad perſonam utriuſque, tam domini, quàm tenentis, ut domini neceſſitas, ſecundùm quod major eſſet vel minor, relevium acciperet, & quòd tenens gravamen non ſentiret, ſed quòd auxilium accipienti cederet ad commodum, & danti ad honorem. Sunt etiam inter alia quædam præſtationes perſonales, quæ non dicuntur ſervitia, ſed auxilia vic. quæ non tenetur feoffator warrantizare. Item ſunt omnes fines communes ꝓ toto comitatu, ut in itinere juſtic. & alibi pro miſericordiis, ut ſi comitatus pro tranſgreſſione in miſericordiam inciderit, quæ quidem

non

non ſunt inter ſervitia connumeranda. Sunt etiā quæd̄ cōmunes p̄ſtationes, quæ ſervitia non dicuntur, nec de conſuetudine veniunt, niſi cùm neceſſitas intervenerit, vel cùm rex venerit, ſicut ſunt hidagia, coraagia & carvagia & alia plura de neceſſitate & ex conſenſu cōmuni totius regni introducta, & q̄ ad dn̄m feodi non pertinent, & de quibus nullus tenetur tenentem ſuum acquietare, niſi ſe ad hoc ſpecialiter obligaverit in charta ſua, & ùnde cùm dicat feoffator & dn̄s capitalis, ego & hæredes mei, warrantizabimus tali & hæredibus ſuis tantā terrā cum pertinentiis, contra om̄s gentes imp̄petuum per p̄dictum ſervitium, hoc erit intelligendum, tantam terrā cum pertinentiis de omnibus ſervitiis, & ſecularibus demandis, quæ ad dominos feodi pertinent ratione p̄dicta tenementi. Igitur ſervitia quæ pertinent ad dominum Regem p̄ juſtitia vel pace, ſicut ſectæ ad com̄ vel hundr̄, & tres ſectæ prænominatæ, ad curias, auxilia vic. & ad fines communes & miſericordias, excluduntur, cùm non pertineant ad dominos feodorum, ſed ad Regem, niſi ipſe dn̄s feodi ad hoc ſpecialiter ſe obligaverit in charta ſua. Poterit enī dominus ſi voluerit ſe obligare ad indebita, & teneri & debita remittere, ſi voluerit, ut ſi tenenti ſuo remittat cuſtodiam, maritagium & relevium cùm evenerint. Ea verò quæ pertinent ad Regem, remittere non poteſt, & onerare ſeipſum in præjudicium dn̄i Regis nec tenentem acquietare: cùm hujuſmodi, perſonas hominum requirunt, ſicut viſus franciplegii, & alia, quæ introducta ſunt pro pace & communi utilitate. Nec etiam dn̄s ea remittere poterit tenenti ſuo, ſi ipſe dominus hujuſmodi libertates conceſſas habeat à dn̄o Rege, non magis quàm facere ſub ſe juſtitiarios, cùm ipſe in hac parte ſit juſtitiarius domini Regis, niſi ipſe Rex factum & conceſſionem domini feoffantis confirmaverit. Sed tunc cum ex confirmatione dn̄i Regis, factum dn̄i roboratur, non poterit dn̄s contra factum ſuum venire, cùm hoc non ſit ad alicujus præjudicium niſi ſuum proprium. Nec ipſe Rex contra ſuam confirmationem. Quod quidem aliter eſſet, ſi hujuſmodi libertates tantùm pertinerent ad dominum Regē, & non ad alium. Unde remittere non poteſt, obligare tamen poteſt & onerare ſeipſum. Item poterit quis feoffari ab alio per diverſa genera ſervitiorum facienda. s. per ſervitium unius denarii & reddendo ſcutagium, & per ſerjantiam unam vel plures. ¶ 9. Et unde ſi tantùm in denariis & ſine ſcutagio vel ſerjantiis, vel ſi ad dn̄o teneatur ſub disjunctione, ſcilicet ad certam rem dandam pro omni ſervitio, vel aliquam ſummam in denariis, id tenementum dici poteſt ſocagium. Si autem ſuperaddat ſcutagium & ſervitium regale, licèt ad unum obolum, vel ſerjantiam, ſecundùm quod ſuperiùs dictum eſt, illud dici poterit feodum militare. ¶ 10. In charta verò de donatione quandoq; adjicitur hæc clauſula. Et ego & hæredes mei warrantizabimus tali & hæredibus ſuis tantum, vel tali & hæredibus ſuis & aſſignatis & hæredibus aſſignatorum, vel aſſignatis aſſignatorum & eorum hæredibus, & acquietabimus & defendemus eis totam terram illam cum pertinentiis (ſecundùm quod prædictum eſt) contra omnes gentes imperpetuum, per prædictum ſervitium. Per hoc autem quod dicit, ego & hæredes mei, obligat ſe & hæredes ſuos

ad

ad warrantiã, ꝓpinquos & remotos, ꝑſentes & futuros, ei ſuccedentes in infinitum. Per hoc autem ꝙ dicit, warrantizabimꝰ, ſuſcipit in ſe obligationẽ, ad defendend̃ ſuum tenentem in poſſeſsione rei datæ & aſsignatos ſuos, & eoꝝ hæredes, & oĩs alios ſecundùm ꝙ ſuprà dictum eſt, ſi fortè tenem̃ datũ petatur ab aliquo in dominico. Per hoc autem ꝙ dicit, acquietabimus, obligat ſe & hæredes ſuos ad acquietand̃, ſi quis plus petierit ſervitii vel aliud ſervitium quã in charta donationis continetur. Per hoc autem ꝙ dicit, defendemus, obligat ſe & hæredes ſuos ad defendend̃, ſi quis velit ſervitutem imponere rei datæ, contra forma ſuæ donationis. Itẽ non ſufficit ſi rem illã ei warrantizat, niſi warrantizaverit ejus ꝑtinẽtias, ſive conſiſtant in corpore, ſive in jure, in corpore, ut ſi ꝑtineant Hãbeletti qui non ſunt de corpore rei datæ, in jure, ut ſi ꝑmaneat advocatio in ꝓprio, vel ſervitus in alieno. Item poterit eſſe warrantizatio larga & ſtricta, larga, ut ſi dicatur. Ego, & hæredes mei warrantizabimꝰ tali & hæredibꝰ ſuis, largior, ut ſi dicat, tali & hæredibꝰ ſuis & aſſignatis & hæredibꝰ aſſignatoꝝ. Itẽ largiſſima, ut ſi dicat, tali & hæredibꝰ ſuis & aſſignatis, & eoꝝ hæredibꝰ & aſſignatis aſſignatoꝝ & hæredibꝰ eoꝝ, & ſic tenetur donator & hæredes ejus oĩbus warrantizarẽ, per modũ donationis, ſi res data ad tot manꝰ devenerit, & hoc immediatè. Si autem ita dicat, tali & hæredibꝰ ſuis warrantizabimꝰ, ſi talis ulteriùs dederit vel aſſignaverit, non tenetur ipſe principalis feoffator talibꝰ warrantizare immediatè, ſed ꝑ medium .s. ꝙ quilibet vocet ad warrantũ ſuum feoffatorẽ, de gradu in grad̃ aſcendendo. Itẽ poterit eſſe warrantia ſtricta, ut ſi dicatur, tali & hæredibus ſuis, quos de uxore ſua ſibi deſponſata, ꝓcreatos habuerit, hîc vero coarctatur warrantizatio, ad hæredes tantũ expreſſos & non ad alios. Itẽ ſtrictior, ut ſi dicat, ego & hæredes mei warrantizabimus tibi, quo caſu excluduntur à warrantia hæredes donatorii. Itẽ ſtrictiſſima, ut ſi dicat, ego warrantizabo vobis, nulla facta mentione de hæredibus donatoris, vel donatorii. ¶ 11. Itẽ quãvis in donatione interveniat homagium & ſervitium ꝑ mod̃ in donatione appoſitũ, excuſari poterit à warrantia, ſi hoc adjiciat in charta donationis, ne ipſe nec hæredes ſui teneãtur ad warrantiam, &c. quia in multis caſibus vincit conventio legem. Cùm autem donator teneatur ad warrãtiã, & feoffatũ ſuum in ſeyſina ſua defẽdere voluerit, & petens cõtra eũ obtinuerit, tenetur donator ad excãbiũ ad valentiã. Et qui teneantur warrantizare, & cui, & quando, & quãdo non, dicetur pleniùs infrà in tractatu, de warrantia, ꝙ quidẽ eſſet lõgum hîc enarrare & difficile. Itẽ dicitur in charta, contra oĩs gentes, ad ꝙ ſciend̃, ꝙ poterit unus vel plures à tali generalitate extrà capi, ut ſi dicatur, warrantizabimꝰ contra omnes gentes præterquam contra tales. Item videndum cùm dicat ita generaliter contra omnes gentes, an ipſe & hæredes ſui warrantizare debeant contra ſeipſos, & ſciendum ꝙ ſub hac generalitate non comprehenduntur, quia ſi terram petant in dominico contra donationem & chartam ſuam, eliditur actio ꝑ exceptionẽ donationis, cũ illi petere nõ poſſũt, qui cõtra alios deberent warrantizare. Eodem modo ſi ſervitium petant indebitum, defendentur feoffati per chartam ſuam, vel dabitur ei actio ne indebitas

bitas

bitas exigant cõſuetudines & ſervitia,nec ſtare poterit ſimul, ꝙ quis petat, ubi defendere deberet,nec ſi feoffator petat verſus feoffat̃ ſuũ,nunquã locũ habebit placitũ,de warrãtia chartæ.Itẽ dicitur,ꝑ ꝑdictũ ſervitium.i.ꝑ ſervitium in charta donationis cõphenſum,quia ſi nullum eſſet in charta donationis expſſum,ſuperflua eſſet adjectio.s. ꝑ ꝑdict' ſervitiũ, & unde videtur ꝙ om̃a ſervitia & cõſuetudines exprimi debent in charta donationis, q̃ ꝑtinent ad dñm capitalem ꝑ feoffatorẽ ex teñto dato, & ꝙ nihil aliud peti poſſit,niſi ꝙ in charta donationis expſſum fuerit.Videtur etiã ꝑ hæc verba, ꝙ donator ad warrãtiã tenebitur, quãvis homagiũ nõ intervenerit nec fidelitas.¶ 12.Et quoniã hujuſmodi ſcripturæ nõ eſſet fides adhibẽda,niſi ſigñ intervenerit, ꝙ talis donatio & ſcriptura à conſcientia & voluntate donatoris emanaret, ideò in teſtimonium & approbationẽ rei geſtæ, apponit donator ſigñ,adjiciendo in charta donationis clauſulã iſtã, ꝙ ut ratum ſit & firmũ,&c.Vel ſic,in cuj[9] rei teſtimoniũ, huic ſcripto ſigillũ meum appoſui. Debent etiam teſtes ad hoc vocari, ut ſub pſentia eoꝝ, om̃a cum ſolẽnitate ꝓcedãt,ut veritatẽ dicere poſſint,ſi inde fuerint requiſiti,& eoꝝ nomina debent in charta cõphendi,& ſi in cõfectione chartæ pſentes non fuerint,ſufficit ſi poſtmod̃,in pſentia donatoris & donatorii fuerit recitata & conceſſa: & utilius & melius ſi in locis publicis,ſicut in com̃ & hundred',ut facili[9] ꝓbari poſſit,ſi fortè fuerit dedicta, & cùm talis fuerit ſolẽnitas adhibita, nõ multũ refert,ut r̃ ꝓprio vel alieno ſigillo ſit ſignata, cùm ſemel à donatore coram teſtibus,ad hoc vocatis, recognita & conceſſa fuerit. Si autem teſtes pſentes non fuerint,nec talis ſolemnitas adhibita,ſi de ſigno & charta oriatur dubitatio,ſi cùm teſtes fuerint requiſiti,dicant ſe nil inde ſcire,ita deficere poſſit charta,quãvis vera ſit & bona, ꝓpter defectũ ꝓbationis,deficere enĩ poterit ꝓbatio,quãvis non deficiat charta. Si autem dubitaverint de charta,donationẽ non ꝓbant,quia quotieſcunq; dubitatur an quid ſit,perinde eſt ac ſi non eſſet illud. Si autẽ dicũt, ſecund̃ credulitatẽ ſuã, non tamẽ ꝓbant,ſed pſumptionẽ inducunt,cui ſtand̃ erit,donec ꝓbetur in contrarium.Si autem dicat un[9] eoꝝ ſe pſentem fuiſſe,nec hoc ſufficit ad plenam ꝓbationem,ſed ſemiplenã, quia ſimiliter inducit pſumptionem. Si autẽ duo dicant ſe interfuiſſe,ſufficit ad plenã ꝓbationem,licèt alii dicant ſe nil inde ſcire:cũ duob[9] non contradicant expreſsè, & cũ in ore duoꝝ vel triũ teſtiũ ſtet oñe verbũ. Si autẽ teſtes contrarii fuerint in ſuis teſtimoniis, & quidã illoꝝ dicãt contra chartã & donationẽ, & quidã ꝓ charta, & fuerint ĩpares numero, majori & digniori parti ſtand̃ erit: Si autem pares in numero & dignitate,erit pro charta & donatione judicand̃, ut donatio magis valeat quã pereat. Item ſi dicant teſtes,ꝙ interfuerint ubi ꝓlocutio donationis facta fuerit,vel confectioni & recitationi notulæ,nec hoc ſufficit, quia adhuc poſſunt partes reſilire:Item non ſufficit chartam eſſe factã & ſignatã,niſi ꝓbetur donationem eſſe perfectam,& quòd omnia quæ donationem faciunt ritè præceſſerint, & ſubſequutam eſſe traditionem, alioqui nunquam transferri poteſt res donata ad donatorium. Poterit enim homagium præceſſiſſe, & quòd charta ritè facta ſit, & vera & bona, & cum ſolemnitate

reci-

recitata & audita, tamē nunquā valebit donatio, niſi tunc demū cum fuerit traditio ſubſequuta, & ſic poterit charta eſſe vera, ſed ſine facta ſeyſina, nuda. Itē aliquādo, vice verſa, poterit donatio eſſe vera & pfecta, & charta falſa, ut ſi quis, cū donationem fecerit & ſeyſinā donatorio & hora congrua & ſine charta, obierit, vel mente alienat⁹ fuerit, & donatori⁹ poſt hæc chartā donationis acquiſierit, licèt ſignū cognitum fuerit, nihilomin⁹ tenebit donatio, & charta nulla erit. De hac materia pleni⁹ dicetur infrà, de fide chartar̄ & inſtrumentor̄, ſi eis fuerit in judicio contradictum.

Cap. XVII.

1 ¶ De poſſeſſione, & quòd non valet donatio niſi ſubſequatur traditio, & ideò videndum de diviſione poſſeſſionum, & qualiter acquiratur poſſeſſio rerum. 2 Quid ſit poſſeſſio. 3 Qualiter dividitur poſſeſſio.

Donationū, ſecūdū φ pdictū eſt, alia pfecta, alia imperfecta, ſed cū dare, ſit rē accipientis facere, nūq erit perfecta donatio, antequā donatori⁹ plenā habuerit poſſeſſionem, ſive ſeyſinā & p ſe ſive p aliū, qui jus clamaverit in re, & donec ſibi tradita res fuerit, quia traditionib⁹ & uſucaptionib⁹, poſſeſſiones & rer̄ dominia trāsferuntur. Non enī ſufficit ſi jus alienū alicui cōcedatur, niſi donatorius ſeyſinā habuerit vel fuerit conſequutus & adeptus. Sed quoniā poſſeſſio ſive ſeyſina multiplex eſt: Inprimis vidend̄ erit quid ſit poſſeſſio, & qualiter dividatur. Itē qualiter acquiritur p traditionē, vel alio modo, & per quas pſonas acquiritur, & qualiter, cū acquiſita fuerit, retineatur, & qualiter quis uti debeat, & ſi plurib⁹ fiat, quis pferatur, & cum acquiſita fuerit, qualiter amittatur, & cū amiſſa fuerit, qualiter reſtituatur. Ideò dicitur, quis eſt in poſſeſſione vel quaſi. ¶ 2 Quid ſit poſſeſſio videndū. Et ſciendum φ poſſeſſio, eſt corporalis rei detentio. i. corporis & animi cū juris adminiculo cōcurrente. De re autē corporali ideò dicitur, quia incorporalia nō poſſūt poſſideri nec uſucapi, nec ſine corpore tradi, quia p ſe traditionem non patiuntur: Ideò dicuntur quaſi poſſideri, tradi enī poſſunt, vel quaſi, p patientiā & per uſum. Et poſſeſſio ideò dicitur rei detentio, quia naturaliter tenetur ab eo qui ei inſiſtit. i. corporaliter. De hoc autem φ dicitur, corporis & animi cum juris adminiculo concurrente, dicetur infrà pleniùs, & cùm quis in poſſeſſione fuerit & ei controverſiā moveamus, aut pertinet ad hoc, ut noſtrum petamus φ non poſſidemus, & fortè injuſtè fuerimus ejecti de poſſeſſione propria, vel ſi alienam poſſeſſionem, ſicut anteceſſor̄ noſtrorum petierimus φ nobis reſtituatur, vel ad hoc, quòd per interdictum, nobis retinere liceat liberè & quietè, benè & pacificè poſſidemus. Reſtituendæ enim poſſeſſionis ordo, per actionem expeditur. Retinendæ vero duplex eſt, aut exceptio aut interdictum. Exceptio vero datur multis de cauſis. ¶ 3. Dividitur autem poſſeſſio ſic, poſſeſſionum autem alia civilis, alia naturalis. Civilis autem eſt, quæ animo tantùm retinetur. Naturalis, quæ corpore, & aliquando juſta eſt & aliquando injuſta. Et poteſt quis utroque modo poſſidere, ſcilicet animo & corpore, ita quòd neque animo per ſe, neq; corpore per ſe, & acquirere nemo poteſt poſſeſsionem niſi utroque modo, animo & corpore, & ſicut non poteſt poſſeſsio niſi animo & corpore acquiri

quiri,ſic non poteſt niſi utroq; amitti,& cū utroq; acquiratur, licèt corpore poterit amitti,animo ſolo poterit retineri.Itē poſſeſsionum,alia juſta,alia injuſta,ſecund ꝙ inferiùs videri poterit in tractatu, de aſsiſa novæ diſſeyſinæ.Item alia vera,alia imaginaria,ſive colorata ſive fictitia. Imaginaria verò,ubi quis ſe geſſerit ac ſi poſsideret cùm ali⁹ poſsideat.Itē alia nuda, alia veſtita.Nuda,ubi quis nil juris habet in re, nec aliquā juris ſcintillam, ſed tantùm nudā ped poſitionem: veſtita,jure,titulo, vel tēpore. Itē quædā bona & firma,quædam adepta,& quædam adipiſcenda,& quædam nuda& infirma. Item quædam ꝓpria,quædā aliena,& alienar̄,quædā ꝓpinqua & quædā remota. Item quædā vetus,& quædā recens & nova.Itē eſt quædam quæ nihil juris habet in re,ſed aliquid poſſeſsionis, ut ſi quis fuerit in ſeyſina vel poſſeſsione per intruſionem. Eſt etiā alia poſſeſſio quæ aliquid habet poſſeſſionis, ſed nihil juris, ut ſi quis fuerit in poſſeſſione ut cuſtos vel creditor & hujuſmodi.Eſt & alia poſſeſſio quæ multū habet poſſeſſionis,& par̄ juris, ſicut eſt poſſeſſio anteceſſoris in cauſa poſſeſſionis, de qua quis moritur ſeyſitus,ubi alius habet jus mer̄, & anteceſſor feodum & liber̄ tenementum. Eſt & alia poſſeſsio,quæ plurimū habet poſſeſsionis & aliquid juris,ubi convertitur cauſa ꝓprietatis, ut ſi quis tenuerit ad terminū vitæ vel annor̄ ꝑ conceſsionem alicujus,qui illam ſic dimiſit in vita ſua,& non obiit inde ſeyſitus. Eſt & alia poſſeſsio quæ multum habet poſſeſsionis, & multum juris,ſicut illa,ubi quis habet in re aliqua jus merum, & ꝓprietatem feodi,& liber̄ tenementum cum ſeyſina,ſed de qua non obiit ſeyſitus. Item poſſeſsionum,quædā brevis eſt & tenera, & quædā longa & tempore firmata,ut ſi quis ꝑ intruſionem vel diſſeyſinam in ſeyſina fuerit, vel ab eo qui nihil juris habuerit,vel ſi aliquid habuerit, in ꝑjudiciū veri domini feoffaverit,qui mer̄ jus habuit & ꝓprietatem,vel cōtra cōvētionem vel modum donationis,& hujuſmodi, ubicunq; vertitur in alterius ꝑjudiciū, talis poſſeſſio ſemꝑ erit tenera,donec ex tēpore (ꝙ pro titulo ſufficiat) fuerit firmata,ꝑ negligentiā veri domini,vel ꝑ impotentiam. Si autem facta fuerit donatio ab aliquo,qui jus habet & ꝓprietatem,feodum& liber̄ tenītum & ſeyſinā,cùm donatori⁹ animo retinendi ingreſs⁹ fuerit,& donator à poſſeſſione receſſerit,cū familiā,ſine animo vel ſpe revertendi,ſtatim & ſine mora erit donatio firma,& acquiritur liberum tenementum accipienti,ex quo concurrunt,ſine alicujus præjudicio,jus & ſeyſina. Item poſſeſsionum,alia pacifica, alia contentioſa, & poterit contentio eſſe injurioſa vel juſta, ſecund quod poſſeſsio fuerit juſta vel injuſta. Item poſſeſsionum, alia continua & longa, alia interrupta vel brevis; ut ſi malæ fidei poſſeſſor, ſicut intruſor vel diſſeyſitor, in longa & pacifica extiterit poſſeſsione, liberum tenementum acquirit,ex tempore,ita ſi verus domin⁹ ſtatim & recenter impetraverit, vel nitatur eos ejicere,licèt non poſsit,talis poſſeſsio dicitur interrupta,& ita ꝙ ſi poſt longum temp⁹ ejecerit,incontinenti dicitur ejeciſſe,dum tamen continua ſit vis & invaſio. Item poſſeſsionum, alia juſta civiliter & naturaliter,quantum ad quaſdā perſonas, quantum ad alias injuſta utroq; modo, ſcilicet quantum ad verum dominum poterit eſſe tenera,

quantum

quãtũ ad alios qui jus nõ habẽt, firma & bona, ut ſi quis aliũ feoffaverit de re aliena, ut ſuprà tactũ eſt (Si fiat donatio de re aliena) talis poterit eſſe tenera. Itẽ eſt quædã poſſeſſio pcaria, ut ſi quis cõceſſerit alicui habitationem, vel uſum fructuũ in re ſua ad voluntatẽ ſuã, quæ ſatis dicitur nuda, eo ꝙ tẽpeſtivè & intempeſtivè poterit revocare, & ſi talis cõtra volũtatẽ veri domini ſeyſinã retinere contenderit, ſtatim ejiciatur, & ſi ejici non poſſit, ejiciatur ꝑ aſſiſam. Itẽ eſt poſſeſſio conceſſa ꝓ pcio, & tunc refert utrum certum ſit pcium conſtitutum vel incertum. Si autem certum precium, ad certum temp⁹ vel imperpetuum, ejici non poterit ꝓ voluntate concedentis, ſi autem incertum tunc fiat ut ſuprà dicitur de precario.

CAP. XVIII.

1 ¶ *De traditionibus.* 2 *Quid ſit traditio.* 3 *Qualiter fieri debet traditio, & quæ ſufficiunt ad traditionem.* 4 *Facta traditione, videndum quando donatorius incipit poſſidere, & quando donator dimittit.* 5 *Quòd ſolo corpore retinetur poſſeſſio.* 6 *Per quas perſonas acquiritur poſſeſſio.* 7 *Si de una re, pluribus facta ſit donatio ſimul vel ſucceſſivè, quis præfertur.*

ITẽ nõ valet donatio, niſi ſubſequatur traditio, quia nõ transfertur ꝑ homagiũ res data, nec ꝑ chartarũ vel inſtrumẽtorũ cõfectionẽ, quãvis in publico fuerint recitata. Itẽ neq; ꝑ imaginariã traditionẽ, ubi corpore recedit & animo retinet poſſeſſionẽ, & vult poti⁹ ꝙ res data cũ eo remaneat, quàm trãſeat ad donatoriũ, & unũ agit, & alterũ agere ſimulat, ſed tunc demũ cũ donator plenã fecerit ſeyſinã donatorio ꝑ ſe, ſi pſens fuerit, vel ꝑ pcuratorẽ, & literas, ſi abſens fuerit, ita ꝙ charta donationis & literæ pcuratoriæ cõrã viciniſ, ad hoc ſpecialiter cõvocatis, legãtur in publico, & etiã cũ donator corpore & animo receſſerit à poſſeſſione, abſẽs fuerit in ipſa traditione, ſine aliqua ſpe & animo revertẽdi, ut dñs, & cũ donatori⁹ in poſſeſſione vacua extiterit corpore & animo, & cũ volũtate retinẽdi poſſeſſionẽ, & ꝙ un⁹ deſinat & ali⁹ incipiat poſſidere, quia donator nũquã deſinit poſſidere, donec donatori⁹ plenariè fuerit in ſeyſina, nec jacebit ſeyſina, aliquo tẽpore medio, vacua. ¶ 2 Videndũ eſt primò quid ſit traditio, & eſt traditio, de re corporali ꝓpria vel aliena, de pſona in pſonã, de manu ꝓpria vel aliena, ſicut pcuratoria, dũ tamẽ de volũtate dñi, in alteri⁹ manũ gratuita trãſlatio. Et nihil aliud eſt traditio in uno ſenſu, niſi in poſſeſſionẽ inductio de re corporali, ideò dicitur ꝙ res incorporalis nõ patitur traditionẽ, ſicut ipſũ jus, ꝙ rei ſive corpori inhæret, & quia nõ poſſũt res incorporales poſſideri, ſed quaſi, ideò traditionẽ nõ patiũtur, ſed quaſi, nec adquirũtur nec retinentur niſi ꝑ patientiã & uſũ. De re ꝓpria vel aliena ideò dicit, ꝙ refert quis traditionẽ facere poſſit, & ſciendũ ꝙ om̃s qui donationẽ, &c. ſive ſit dñs ſive non dñs. Si autẽ fiat traditio à vero dño, ſtatim & ſine mora incipit donatorius habere liberũ tenementum, propter conjunctionem juris & ſeyſinæ, & mutuum utriuſq; partis conſenſum, & ſufficit ſemel voluiſſe, in ipſa traditione vel poſt traditionem, & quia res quæ traditione, noſtra fuerint, jure gentiũ nobis acquiruntur. Nihil enim tã cõveniens eſt naturali ęquitati quã deſiderium dñi, volentis in aliũ rem ſuã transferre, ratũ habere. Et nihil intereſt

eſt

eſt an ipſe dñs ꝑ ſe tradat alicui rem ſuã datã, an ali' voluntate ipſius, ſicut p... ꝓcuratorẽ ſi ipſe pſens nõ fuerit, vel ꝑ nuntium, cum literis tamẽ ꝓcuratoriis patẽtib', ut ſupradict' eſt in parte, cõtinentib' voluntatẽ ipſi' donatoris. Et in quo caſu oſtẽdãtur literę & charta, ut dici poterit, talis habuit & breve & chartã, ſecund ꝙ Anglicè dicitur, **he had both writ and charter.** Et ſive fiat traditio per ipſum dñm vel per ꝓcuratorẽ, & ſi cui fieri debeat traditio de aliqua domo per ſe, vel meſuagio ratione alicujus ſundi, eo animo ut donatori' totum fundum poſſideat, uſq; ad certos terminos, cum omnib' jurib'. & pertinentiis ſuis, & ubi nõ eſt neceſſe oñs glebas circumire, nec ubiq; nec undiq; pedẽ ponere, fieri debet traditio per oſtium & per haſpam vel annulum, & ſic erit in poſſeſſione de toto, ex voluntate & aſpectu & poſſidendi affectu. Si autem nullum ſit ibi ædificium, fiat ei ſeyſina, ſecundùm ꝙ vulgariter dicitur, per fuſtĩ & per baculum, & ſufficit ſola pedis poſitio cũ poſſidendi affectu, ex voluntate donatoris, quãvis ſtatim expletia nõ ceperit: poterit enim quis habere liberum tenemtum ex traditione, quamvis ſtatim non utatur, nec expletia capiantur, quia uſus & expletia non multum operãtur ad donationẽ, valent tamen multotiens ad poſſeſſionis declarationem, & dici poteſt veſtimenta donationum, ſicut traditio. Si quis enim equum emerit, in ipſa traditione, ſuus erit, licèt eo ſtatim nõ ūtatur, & illud idẽ dici poterit de veſtim & hujuſmodi. Eodẽ modo ſi quis fundũ emerit, nõ poterit ſtatĩ arare nec excolere, quia boves fortè nõ habet, nec carucã nec aliꝗ quo uti poſſit, vel quia dies feriat', & ſufficit talis ſeyſina, quoad liber tenẽtum. Itẽ nec expletia capere poſſit, quia nõd venit temp' meſſuum, nec vindemiar. Si autẽ fruct' nõ maturos perceperit, vel arbores ꝓſtraverit, iſta nõ debent dici expletia, cùm ſint potius ad dãnum quàm ad cõmodum. Idem dici poterit de paſtu pecor, quia ſufficit quoad ſeyſinã, ꝙ quis habeat aſpectũ & poſidendi affectum, quãvis ſtatim pecora non ĩmittat & ſecundùm numerum debitum. Item ſi traditio nõ interveniat, ſufficit ꝓ traditione quoad ſeyſinã & liber tenem, longa ſeyſina & pacifica & lõgus uſus quãvis in re aliena, ut ſi quis ingreſſum habuerit in rem vacuã, & à nullo poſſeſsã, ſicut in hæreditatem nõ aditã, longa enĩ poſſeſsio ſufficit pro traditione & parit jus. Item cũ pceſſerit donatio, & donatorius, ꝓpria authoritate, ſine donatore vel ej' ꝓcuratore, vel ſine brevi & nuntio ſe poſuerit in ſeyſinã ſine traditione, non valet talis ſeyſina. Poteſt enĩ donator ante traditionem mutare voluntatem, cùm imperfecta ſit donatio, & poſſeſsionem retinere corpore & animo, & ſi talis ſe teneat in poſſeſsione, cõpetit dño aſsiſa novæ diſſeyſinæ. Sed ſi donator poſt talem ſeyſinã bonæ memoriæ exiſtens, quãvis impotens ſui, ratã habuerit donationem, & talem ſeyſinã approbaverit, ex ratihabitione convaleſcit. Item ſufficit ꝓ traditione corporali, nuda voluntas dñi ad alium, quaſi mutata cauſa poſſeſsionis, dum tamen fiat cum ſolemnitate, quòd probatio non deficiat: ut ſi quis rem alicui locaverit, vel conceſſerit ad terminum vitæ vel annorum, & poſtea eidem vendiderit vel donaverit, licèt eam ex tali cauſa primò non habuerit, eò tamen, ꝙ ipſe dominus patitur eam, ex tali cauſa vel alia quacunque,

apud eum eſſe, ſua efficitur. Eodẽ modo ſi ex nulla juſta cauſa p̄cedente, ſed ſi ꝑ intruſionem vel diſſeyſinã ſit aliquis in poſſeſsione rei alteriꝰ, & velit dominus ꝓprietatis quòd ſua ſit, ſua erit, quamvis poſſeſsio apud verum dominum non fuerit: fingitur enim ꝑ voluntatem domini, ꝙ res quaſi ex eo, & per manum ſuam, ad detentorem pervenerit, poſſeſsio & dominium. Item videndum quid transferat qui tradit, & ſciendum eſt ꝙ illud totum (& aliter quàm ipſe teneat, & ſeipſum obligare poteſt) transferat ad eum qui accipit, ꝙ eſt apud eum qui tradit, ut ſi quis in fundo dominium habuerit, & mer̃ jus & ꝓprietatem feodi, & liberum tenementum & uſum fructuum & totum, tradendo ſtatim totum transfert ad donatorium. Et cùm animo tali transferatur fundus, & donator totum transferat, & donatorius totum recipiat, non ſufficit ꝙ donatorius utatur in aliqua parte, ſive in principali ſive in ꝑtinentiis, niſi donator & omnes ſui omnino à poſſeſsione exeant, quia donator utendo in parte per ſe vel ſuos, totum retinet fund̄ cum ꝑtinentiis, quamvis donatorius in aliqua parte utatur, ſive in principali ſive in pertinentiis, quià per talem uſum nihil acquirit. Sed ſi fiat inquiſitio de uſu, & inquiratur quod donator in aliqua parte uſus ſit uſq; ad mortem, nõ erit ulteriùs inquirend̄ ſi donatorius in aliqua parte uſus fuerit, quia ita inquiſitio eſſe debet, cùm donatorius ex ea nil debeat conſequi. Et ſemper vidend̄ eſt, q̃ ſit res principalis, q̃ venit in donationem, ut̃ inde terra, fũdus, vel manerium vel domꝰ, & tunc qualis debet eſſe traditio & qualis uſus. Si autem totum nõ habuerit ſtatum, transfert id ꝙ habet, & ſi non niſi uſum fructuum tantùm, tamen ſtatim facit ſuo feoffato liber̃ tenementum, quantum ad ſe & alios qui jus non habent, ſed quãtũ ad ver̃ dominum, non niſi poſt tempus. Si autem nihil omnino habuerit qui tradit, nec aliquã ſeyſinã, ad eum qui accipit nil transfert, quia dare & transferre nõ poteſt nec tradere, id ꝙ non habet. Cùm autem dominium tradatur, transfertur ad accipientem tale dñm, quale fuit apud eum qui tradidit, ut ſi fundus fuerit ſervꝰ vel oneratꝰ, transfertur cum ſervitutibꝰ & onere, niſi donator in ſe ſuſceperit onus in ipſa donatione, in toto vel in parte, ſi autem liber fuit fundus, transfertur tunc uti fuit. Item ſi donator liber̃ fundum eſſe dixerit cum tradiderit, qui re vera ſervꝰ fuerit, nihil jure ſervituti fundi detrahit, ſed obligat ſe debere præſtare ꝙ dixerit. Si autem fund̄ tradiderit cum pertinentiis & ſervitutibꝰ, ꝑtinentias & ſervitutes transfert ad eum qui accipit, & ſi nihil aliud transferre poterit donator ad accipientem quã ipſe habuit: ut ſi nõ niſi nudum uſum vel ſi uſum fructuum, tamen ad aliud transfertur quoad accipientem. ſc. ad jus merum, feodum & liberum tenementum, quia ex eo quod quis, in poſſeſſione fuerit quali quali: poterit hæc omnia facere ſuo feoffato quoad dominium vel ſaltem quoad excambium, licèt dominus rei non extiterit. Sed ſtatim non efficitur accipiens dominus, niſi poſt ſeyſinam pacificam & longam, quantum ad verum dominum, & unde ſi verus dominus recenter eum ejecerit, per aſſiſam non recuperabit, ſi donator plenũ jus in re non habuit, ut ſi non niſi ad vitam tenuerit, vel non niſi uſum fructũ, vel nudum uſum habuerit. Si autem donator talem ejecerit, vel aliꝰ qui jus

non

non habuerit, verſus omnes tales quolibet tempore, ꝑ aſſiſam recuperabit. Si autem donatio & traditio facta fuerit de eadem re uni, ab uno dño, & alii à non dño, traditio facta à dño prævalebit, & idem ſi à duobus, quia una poterit revocari, & altera non. Item ſi à duobus non dominis fiat donatio & traditio de eadem re, uni vel duobus, utraq; à vero dño poterit revocari, & quantum ad donatorios, ille præfertur qui priùs fuit in ſeyſina. Et idem dici poteſt de duob⁹ quibus dñs vel non dñs donationem vel traditionem fecerit, & unde verſus. Rem dño vel non dño vendente duobus, *In jure eſt* potior, traditione prior. Item videndum qualiter donatorius, & per quem poni debeat in ſeyſina, & ſciendum ꝙ ꝑ ſeipſum vel ꝑ ꝓcuratorem quemcunq;, hominem ꝓprium vel alienũ, qui nomine ſuo recipiat ſeyſinã, ſive cùm abſens dñs ſit hoc fiat ſive præſens, vel cùm hoc ſciat vel ignoret, dum tamen cùm ſciverit cõſentiat. Item ſeyſinã accipere poteſt quis, abſens vel præſens, ſciens vel ignorans, ſi ille qui in ſeyſina fuerit ad ẗminum vitæ vel annorum, attornatus fuerit donatorio, & cùm ipſe de voluntate ſua ſe attornaverit ei & ei fecerit ſervitium, ita quòd donatori⁹ fuerit in ſeyſina ꝑ ſe vel ꝑ attornatũ ſuum, per hoc quòd ſit notorium quòd veritas poſſit ꝓbari, qui ſi fuerit ejectus ꝑ donatorem recuperabit. Si autem per aliũ ad quem non ꝑtinet, & donatorius portaverit aſſiſam, vocand⁹ erit donator, & ſi ratã habuerit donationem, recuperabit donatorius, et ſi irritã, primò diſcutiatur inter eos, & poſtmodùm ꝓcedat aſſiſa verſus extraneum vel non ꝓcedat. ¶ 3. Acquiritur res per traditionem, quia traditionib⁹ & uſu captionibus &c. Et ꝙ dicitur, traditione acquiri poſſeſsionem, regulariẗ quidem verũ eſt, ꝙ inter vivos non acquiritur dñium ſine inductione in poſſeſsionem: ſed tamẽ aliquãdo acquiritur benè ſine poſſeſsiõne vacua. Illa enim verba, in vacuam poſſeſsionem, *dicuntur demõſtrativè & nõ cauſativè.* Regulariẗ autẽ dixi ideò, quia quãdoq; *ſine traditione tranſit dñium & ſufficit patientia*: ut ſi tibi vendã ꝙ tibi accomodavi, aut apud te depoſui vel ad firmã vel ad vitã, & ſi ꝙ ad vitã, vendo tibi in feodo, & ſic mutaverim caſum poſſeſſionis, hoc fieri poterit ſine mutatione poſſeſsionis. Ex hoc enim ꝙ patior rem meã eſſe tuã ex aliqua cauſa, vel apud te eſſe, videor tradere. Idẽ eſt de mercib⁹ in orreis. Idẽ etiã dici poterit & aſsignari, quãdo res vẽdita vel donata eſt in cõſpectu, quam vẽditor vel donator dicit ſe tradere, ut ſi ducat⁹ in orreũ vel campũ. Itẽ retentio uſus fructus, & traditio inſtrumenti rei de firma & ẗmino, ꝓ traditione accipitur. Item illud idem poterit aſsignari, cùm rem illã, quam tibi donavi & non tradidi, cõducam à te, ſic videor tradere. Item ſi rei petitæ acceperim ꝑcium, ut ſi petam à te rem meã, & res ſit in præſenti, trãsfero ꝓprietatẽ in emptorẽ, ſi emptor poſteà nanciſcatur poſſeſsionẽ volũtate mea. Item ſi res animo vacua non fuerit, ut ſi dos, vel alio modo ad vitã, trãsferri poterit ꝓ ea parte quæ vacua fuerit, ut ſi ego do dominium & ꝓprietatẽ & liberũ tenemẽtum, & ali⁹ uſum fructuum, ꝙ meum eſt transferre potero, ſine præjudicio uſufructuarii. Item ꝙ meum eſt, ſi habuero ꝓprietatẽ, & ali⁹ liberum tenemẽtum, quòd meum eſt &c. ſed ita, ꝙ ille qui ita partim nomine meò & partim ſuo proprio, attornatus fuerit donatorio,

torio, ſicut fuit donatori, & ipſe ſe attornaverit ſicut warranto ſuo & ita ꝙ donator nec hæredes ſui nunquā habeant regreſſū aliquo tēpore &c. Item ſufficit ꝓ traditione, etſi traditio non ꝓcedat, ratihabitio donatoris ſi in pura volūtate præſtiterit cum memoria bona. Item oportet ꝙ veſtita ſit traditio, et nō nuda. s. ꝙ traditionem præcedat vera cauſa, vel putativa, qua tranſeat dñium. Et illud nō refert, utrū tradat dñs an aliꝰ, ejus tamen voluntate. Et non refert multum, utrū præcedat vel ſubſequatur voluntas, ut ſi ꝓcurator liberā habens adminiſtrationē negotiorū univerſorū, ſi talis vendiderit & tradiderit, rem facit accipientis, voluntate dñi ſubſequuta. Itē contra voluntatē dñi quādoq; transfertur dñium. s. ꝑ judicē, quia judiciū ruit in invitum. Et hoc non fit tantū int̄ vivos, ſed etiā in ultima voluntate, dum tamē donator bonā habeat memoriā, ſicut fieri ſolet int̄ vivos. Item quædā tranſeunt cum univerſitate, licèt de eis ſpecialit̄ nō fiat mentio, ſicut ſunt ptiñ et jura. Itē in incertā pſonā, ſicut ſunt miſſibilia. Itē ſine traditione, res habita ꝓ derelicta, ubi dñs ſtatim deſinit eſſe dñs, ſi autē cauſa navis alleviandæ, nō ſic, quia non ea voluntate ejecit quis ut deſinat eſſe dñs, vel nolit, ſi autem ea mente ut nolit eſſe dñs, aliud erit. Item ſine traditione, ſi velit quis id ꝙ eſt apud te diſſeyſina vel intruſione tuum ſit &c. remaneat tanquā datum vel venditum. ¶ 4. Videndū eſt etiā quando donatorius poſt traditionem incipit poſſidere, et donator deſinit, & tunc refert, utrum donatorius fuerit in poſſeſſione ꝑ ſe, et vacuā habuerit ſeyſinā ſine donatore vel ſuis, vel ſi donator fuerit in poſſeſſione ſimul cū donatorio, vel aliquis de ſuis nomine ſuo. Et ſciendū ꝙ donator nunquā deſinit poſſidere, antequā donatoriꝰ poſſidere incipiat, quia uno incipiente deſinit aliꝰ, dum tamen donatoriꝰ in poſſeſſione fuerit vacua, et donator & ſui extra poſſeſſionē extiterint corpore & animo poſſidendi, et donatoriꝰ in poſſeſſione corpore ꝓprio vel alieno nomine ſuo cum animo poſſidendi, & ſic deſinit donator & incipit donatoriꝰ poſſidere. Deſinit donator poſſidere, cùm corpore & animo donandi & transferendi ad donatoriū, ſe poſuerit extra ſeyſinā, corpore dico, ꝓprio & ſuorum, & incipit donatoriꝰ, cùm ingreſſus fuerit vacuā poſſeſſionē ꝑ ſe, vel ꝑ ſuos. i. corpore ꝓprio vel ſuorū cum animo poſſidendi & retinendi, & ſic deſinit unus & incipit alius. Sed qualit̄ ꝑpendi poterit quo animo donator donationem fecerit? cùm ſolꝰ deus cor hominis intueat̄, & homo ſecūdùm faciē judicare oportet ꝑ exteriora; ſecundū opera exteriora, et ſecundū viſum et intellectum hominū, dicere enim poterint, vidimꝰ ꝙ talis gratis & voluntate ſua exivit & ſine aliqua coactione, et ꝙ donatoriꝰ liberè intravit. Et ſciēdū ꝙ animo & corpore ſimul acquirit̄ poſſeſſio & nō corpore ꝑ ſe nec animo ꝑ ſe, & ſicut acq̄rit̄ utroq;, ita nō amittit̄ niſi utroq;, quia ſi quis à poſſeſſione ejiciatur, nō amittit ſtatim utrāq; poſſeſſionē, naturalē et civilē, quia animo retinere poteſt civilē, licèt fuerit extra poſſeſſionē, ſecūdū ꝙ inferiꝰ dicitur, de aſſiſa. ¶ 5. Itē ſolo corpore, ꝙ nō eſt multū in uſu, ſine animo, ut poſt mortē alicujꝰ, donec corpꝰ efferatur ad ſepulturā, quia ante, nō erit poſſeſſio vacua, quādo animo vel corpore retineatur, et cùm corpꝰ efferatur, jam utroq; deſinit poſſidere, & de hac materia dicetur plenius infrà, de aſſiſa. Item deſinūt

quidam

quidam poſsidere in veritate,quidã quoad opinionem hominum,quia imaginaria poterit eſſe donatio & ſimiliter traditio,quia poterit quis naturaliter poſsidere verè & juſtè, et etiã naturaliter injuſtè et non verè. Eſt enim naturalis poſſeſsio juſta et injuſta,juſta,ut ſi juſta facta traditione, extiterit donatori⁹ in poſſeſsione vacua et p ſe:naturalis et injuſta,ut ſi cum donator donatorium induxerit in poſſeſsionem,ambo ſimul remanſerint in poſſeſſione,et quo caſu,dum donatori⁹ in poſſeſsione fuerit,ſi utatur ut pri⁹& ſtatum non mutaverit,uterq; habebit naturalem poſſeſsionẽ,ſed donator juſtã,et donatori⁹ injuſtã,et idem erit ſi uterq; utatur ut dñs,quia donator utendo,poſſeſsionẽ ſuam cõtinuat,& donatori⁹ utendo,nihil ſibi acquirit. Si autem donatori⁹ utatur ut dñs,et donator non,adhuc non incipit donatori⁹ poſsidere,quia vacuã non habet poſſeſsionem. Et idẽ dici poterit de familia donatoris, ut ſi cùm donator donatorium in poſſeſsionem induxerit, & ſic corpore ꝓprio & animo receſſerit,relictis ibi in poſſeſsione uxore et pueris, vel alia familia nomine donatoris,licèt donatori⁹ tenemẽto utatur, tamẽ ꝑ talẽ uſum nihil acquirit,prædicta ratione, quia vacuã non habet poſſeſsionem. Item eſto ꝙ cùm donator donatorium in poſſeſsionẽ induxerit, et ſimul in poſſeſsione extiterint ꝑ aliquod temp⁹,et ſimul à poſſeſsione receſſerint, quia poterit eſſe donatio & traditio imaginaria & fictitia,de veritate et partiũ voluntate,et animo conſtare non poterit,niſi ꝑ uſum. Per uſum enim,in hoc caſu,declarari poterit veritas,et in hoc caſu eſt uſus neceſſarius, quia quãvis ꝑ inductionem in poſſeſsionem præſumi poſſet donationem et traditionem eſſe veram, et cui ſtandum erit donec ꝓbetur in contrarium, tamen poſſet donator ipſo facto docere cõtrarium,utendo(ut prius) per ſe, vel ꝑ ſuos,& ꝑ factum tale vincitur præſumptio,eò ꝙ facit cõtrarium facto præcedenti,ꝑ exteriora enim præſumi poterit de interiorib⁹,ſecũdùm ꝙ dicitur, Mõſtrat per vultũ,quid ſit ſub corde ſepultũ,& multò fortiùs mõſtrare poterit ꝑ factũ. Item cùm ambo ſimul à poſſeſsione receſſerint, injungat donator familiæ ſuæ ꝙ ſit intẽdens donatorio,ſicut dño,in omnib⁹ vel cum ſacramẽto vel ſine,et ſi ſic factum fuerit, ſufficiens erit donatio & traditio:ſi autem fecerit cõtrarium, ita poterit eſſe donatio et traditio imaginaria & nõ vera,maximè ſi donator reverſus,negotium ſic geſtum ratum habuerit. Si autẽ hoc nõ approbaverit,firma erit donatio,et tenebitur familia donatorio ꝑ actionẽ negotiorum geſtorum. Sed eſto ꝙ cùm quis donationẽ fecerit,et traditionem,fruct⁹ exceperit,tunc refert, utrum extantes vel futuros. Extantes verò benè poterit excipere,quia ꝑ extantes nõ impeditur donatori⁹ quin poſſit ſtatim uti & frui,ſi verò futuros,tunc refert,utrũ ad certum temp⁹ vel imperpetuum. Si autem non poſſit uti frui ante temp⁹, ꝑfecta erit poſſeſsio quoad liberũ tenemẽtũ, plenaria tamẽ nõ erit ante uſum fructuum. De hoc autẽ ꝙ dicitur, ꝙ vacua debet eſſe poſſeſsio, duo principalit̃ exiguntur, ꝙ ꝑfecta ſit alicuj⁹ rei donatæ donatio et traditio,ad hoc ꝙ competat actio donatorio contra donatorẽ.s.quòd res tradatur,& quòd ſequatur miſsio rei in vacuã poſſeſsionẽ : vacua enim poſſeſsio tradi non intelligitur, ſi quis eam poſſederit ꝑ ſe, vel ſi quis in eadem poſſeſsione fuerit, ſicut

cut ꝓcurator,colonus vel inquilinus,hoſpes,ſervꝰ vel amicus,licèt ſubjectꝰ non ſit ei,cujꝰ nomine eſt in poſſeſsione,cùm non ſit in ſeyſina nomine donatorii.Itē ſi cùm ambo fuerint in poſſeſsione,ſive ſimul utantur,ſive non, in parte vel in toto,ſive imaginaria ſit donatio ſive non,& donatorem pœnituerit feciſſe traditionē,& donatoriū ejecerit,nō recuperabit ejectus per aſsiſam,quia vacuam poſſeſsionē non habuit,eò ꝙ donator à poſſeſsione nō receſsit.Et è cōtrario,ſi donatorius donatorem,donator recuperabit ꝑ aſsiſam,prædicta ratione,quia nunquā deſiit poſsidere.Item cùm donator donatoriū in poſſeſsionem induxerit & ſtatim receſſerit, & poſtmodùm ſine mora reverſus,ſub colore hoſpitandi hoſpitium petierit, adhuc eſſe poterit donatio imaginaria,& non vera.Sed & tunc refert,utrum ſub eodem colore admittatur,vel repulſus fuerit:ſi autem repulſus,per aſsiſam non recuperabit,quia de ſua voluntate & non cōpulſus exivit,& rata & firma erit donatio,ex quo ſemel voluerit.Si autem gratis admittatur,tunc videndum utrum ſe gerat ut dn̄s,ſic utendo,agendo & præcipiendo ſicut priùs,& ſi hoc egerit,tunc videtur quòd animo à poſſeſſione non receſſit, ſed illam animo potiꝰ cōtinuavit.Si autem poſt longū temporis intervallum redierit,& donatorius in medio tēpore in poſſeſſione extiterit,& ꝑ ſe uſus fuerit,erit traditio bona,quia tēpus purgat vitiū,et maximè ex nova cōventione,ſi conventio de novo intervenerit, & ſic tenere poterit donatio et valere, quāvis fructꝰ et alia in uſus ꝓprios cōvertat tēpore vitæ ſuæ.Videtur etiā (ſine præjudicio melioris ſentētiæ) ꝙ ſive ſtatim redierit,poſtquā ſemel exiverit,ſive non,ſi ſic non agat ut dn̄s,ſed ſtatum ſuum ex toto mutaverit, ꝙ agat ut ꝓcurator,vel ſeneſchallus,vel ſerviens,ubi priùs fuit dn̄s,et ꝙ ſit miniſtrator, ubi priùs major & præceptor,nō erit talis donatio vel traditio imaginaria, quia ꝑ factum & uſum veritas declaratur. Itē cùm ambo fuerint in poſſeſſione,et donator ſemel exiverit,et cùm regredi voluerit nō poſſit, vel cùm donatoriꝰ in poſſeſſione fuerit,pœnituerit donatorem donationis & ingredi non poſſit,ponat ſe in aliquā partē terræ donatæ,facit donatorio diſſeyſinam,quia licèt donatorius totū fundū non circumiverit,vel in omni parte nō extiterit,tamen ex ipſa traditione totum acquiſivit, cùm tēpore traditionis eo animo ſeyſinā nactꝰ ſit, ꝙ totum fundū cum ꝑtinentiis poſſideat uſq; ad t̄minos,et eò quòd donator in traditione nihil ſibi excepit, quòd ſi excepiſſet,aliud eſſet.Itē eſto quòd donator in donatione et traditione excipiat,ne donatoriꝰ uti poſſit vel frui,talis donatio ꝑfecta erit,licèt inefficax et effectū non habeat vel ꝑfectionē.Itē eſto quòd ꝓcurator negotia gerens ſui dn̄i,rem emerit in abſentia dn̄i ſui,vel ſtipulatꝰ fuerit ex cauſa donationis, & facta traditione recedat donator animo & corpore,et ꝓcurator nomine domini ſui in poſſeſſione extiterit corpore et animo retinendi, et cùm dn̄s inde certioratꝰ fuerit factū ꝓcuratoris non approbaverit,et venerit aliquis à latere & ꝓcuratorē ejecerit, videndū cui cōpetat aſſiſa,non donatori,quia animo & corpore receſſit à poſſeſſione: Itē nec ꝓcuratori, quia nomine ſuo non recepit, ſed alieno: Itē non dn̄o ꝓcuratoris,quia factū ꝓcuratoris non approbavit. Videtur igitur ꝙ cum diſſeyſitore remanebit, ꝙ eſſet iniquum,

cùm ex maleficio ſuo non debet lucrum reportare. Revera cõpetit aſſiſa donatori, quia licèt animo & corpore receſſerit, tamen poſſidere non deſiit, ex quo donatoriꝰ poſſidere non incepit. Item incipit quis poſſidere, quando de voluntate donatoris nactꝰ fuerit poſſeſſionem vacuã, corpore, & animo retinendi ꝑ ipſum donatorẽ, vel ejꝰ ꝓcuratorem, ꝑ literas vel ꝑ nuntiũ, ſecundùm ꝙ prædictum eſt. Sed cùm ꝓcuratorem miſerit vel nuntiũ, ante traditionẽ pœnituerit donatorẽ donationis, quæritur an donatio revocari poſſit ex pœnitentia: videtur ꝙ ſic. Sed refert, utrum cõſtiterit ꝓcuratori vel nuntio de volũtate donatoris mutata vel non: ſi autẽ cõſtiterit, non valebit donatio, licèt fuerit traditio ſubſequuta, ſi autẽ non, benè tenebit. Item eſto ꝙ donator ante traditionem moriatur, ſive hoc ignoraverit ſive non, non valebit donatio. Et illud idẽ dici poterit de morte donatorii ſi ꝑ ꝓcuratorem adeptꝰ fuerit poſſeſſionẽ. Itẽ eſto ꝙ poſt donationem factã ante traditionem furere ceperit donator, vel eſſe non ſanæ mentis, vel nõ bonæ memoriæ, & poſtea ſubſequuta fuerit traditio, benè valebit donatio, quia voluntatẽ quã habuit donator ante furorẽ, et quæ nõ fuit revocata ſuperveniente furore, mutare nõ potuit, ſive ipſe donatoriꝰ cũ authoritate vel ſine ſe poſuerit in ſeyſinã & ex quo donator nunquã mutavit voluntatẽ, quòd quidẽ ſi donatoriꝰ ſe poſuerit in ſeyſinã ꝓpria authoritate, cùm donator eſſet ſanæ mentis, vel ſi furioſus, dũ tamẽ dilucidis gauderet intvallis, revocare vellet donationẽ, benè poſſet, quia nõ intvenit authoritas vel traditio ſeyſinæ. Si autẽ donatoriꝰ poſt donationẽ & ante traditionem furere ceperit, vel eſſe non ſanæ mẽtis, nõ valebit donatio, vel traditio, quia licèt donator in voluntate trãdẽdi extiterit, tamẽ donatoriꝰ animũ retinẽdi nõ habet, nec recipiendi, et ideò donator nũquã deſinit poſſidere, ex quo donatoriꝰ incipere non poteſt. Itẽ ſine traditione poterit quis incipere poſſidere, ꝑ longã & pacificã ſeyſinã, et cõtinuum uſum, licèt aliꝰ poſſidere nõ deſinat, quia dicitur ſuperiꝰ quòd traditionibꝰ & uſu captionibꝰ rerum dominia & poſſeſſiones transferunt. Item poterit eſſe ſeyſina tenera & bona & firma. Ad ꝙ brevit notandum, ꝙ nũquã erit tenera, niſi cõcurrãt jus & ꝓprietas & ſeyſina, ut ſi jus deſcendat alicui hæreditariè & ſe poſuerit in ſeyſinã vacuã ſine cõtentione (vacuã dico animo & corpore) ſtatim habebit liberũ tenẽmtum in ipſa cõjũctione (ſine cõtẽtione dico) ſecundũ ꝙ cõtentio juſta fuerit vel injurioſa, & ſecũdùm ꝙ inferiùs dicetur. Itẽ eodẽ modo cùm jus & poſſeſſio cõjũcta ſint vel fuerint & unita in eadẽ ꝑſona & ſub eadẽ cõjũctione, ex quacũq; cauſa acquiſitionis, cum ipſa re trãsferunt ad aliũ, ille qui accipit ſtatim habet utrũq;, & ꝑ cõſequens in ipſa traditione ſtatim habet liberũ teñtũ. Si autẽ facta ſit donatio de re aliena, vel cõtra cõventionẽ vel conditionẽ vel intruſionẽ vel diſſeyſinã, nunquã erit ibi poſſeſſio firma & valida, ſed tenera erit quouſq; ſubſtantiã ceperit ex tẽpore longo & pacifico, ꝙ ſufficere poſſit ꝓ titulo, maximè cõtra verum dñm, vel contra cõventionem & cõditionem. Cõtra donatorẽ verò vel vẽditorẽ & alios q̃ jus nõ habent, firma erit & valida, quãtum ad tales, quia ſtatim facit liberũ teñtũ in ipſa traditione, et ſic adverſus quoſdã erit valida ab initio, invalida autem & tenera quantũ ad alios.

¶ 6. Per quas perſonas nobis acquiratur poſſeſsio videndū eſt, et ſciendun. quòd per noſmetipſos, et per liberos et per ſervos, quos ſub poteſtate noſtra habemus, ſcient̄ et ignoranter, dum tamen factum eorum et negotium neceſſarium fuerit et approbatum : per ſervos, tam illos qui ſunt in poteſtate noſtra, quàm extra poteſtatem. Item tam per alienos quàm per ꝓprios, dum tamen bona fide poſsideamus. Per ꝓprios acquirimus qui ſunt extra poteſtatem, ſed tamen nihil accipimus antequam corpora fuerint diſrationata. Item per liberos acquirimus, ſicut per ꝓcuratores, cuſtodes, et curatores, ut ſi nomine noſtro ſtipulati fuerint ꝓcuratores, vel cuſtodes nomine noſtro in poſſeſsione, et nos recognoverint ad hæredes. Dum tamen verum hæredem propinquum, vel ꝓpinquiorem recognoverint ad hæredem et non antè. Et cùm hæres recognitus fuerit, et antè venerit et homagium fecerit, et obtulerit domino ſuō quicquid de jure facere debeat, quia non valet antequam ita ſit: quia etſi verus ſit hæres, poterit hæreditatem recuſare, et unde ſi dn̄s capitalis in ſeyſina fuerit, donec ſciverit quis ſit hæres, vel donec hæres ad ipſum pervenerit facturus &c. vel alia ratione quacunq;, quāvis dicat quòd ſit in ſeyſina nomine talis hæredis, non valet, quia per hoc non erit hæres in ſeyſina. Si verò alius quàm verus hæres ſit in ſeyſina vel verus hæres, & alius ſe faciat hæredem, ſi capitalis dn̄s homagium capere velit, ſic illud capiat : ſalvo jure cujuſlibet, vel talis nominati qui ſe facit hæredem. Et eodem modo acquiritur ſurdo & muto naturaliter: licèt omnino audire nō poſſunt, neq; loqui, ad ſimilitudinem ejus qui eſt infra ætatem, quia talibus deſcendit jus merum et proprietas ſicut aliis. Item ꝑ ꝓcuratores, cùm infra ætatem nobis facta fuerit donatio, & donator nobis dederit curatorem, quia minor affectum retinendi habere non poterit, non magis quàm furioſus ſine curatore, quia non eſt aliud de eis niſi ad ſimilitudinem ejus, qui dormienti pluviam in manum projecerit. Et qui accipere debet & retinere, oportet quòd habeat affectionē et intellectum ꝑcipiendi et retinendi. Item qui curare debet et cuſtodiam habere, oportet eodem modò quòd habeat intellectum, quia ſi minorem vel furioſum, liberum vel ſervum miſeris ut poſſideas, nequaquam ꝑ eos videris poſſeſſionē apprehendiſſe, quia intellectum non habent. Item de ſervis, per ſervum enim alienum acquirimus, quando bona fide poſſidemus, quia credimus illum noſtrum eſſe, non habentes conſcientiam rei alienæ, per ſervum enim quem ſcimus eſſe alienum, acquirere non poſſumus, nec etiam ipſe aliquid domino ſuo acquirit; quia ab alio quàm à domino ſuo poſſidetur. Per communem autem ſervum acquirimus, etiam ſinguli in ſolidum, ſi ad hoc tamen agat ſervus communis ut uni tantùm acquirat, ſi autem ad hoc non agat, tunc ſingulis acquiritur in communi. Item acquirimus per ſervum in quem habemus uſum fructuum, quamvis ipſum non poſsideamus, ſicut ex operibus ſuis. Item acquiritur domino per ancillam, ſicut per ſervum. i. per fœminam ſicut per maſculum. Item impubes per ſervum impuberem, dum tamen tutoris authoritate. Item per ſervum qui in fuga eſt, dum tamen à nullo poſſidetur, quia quamdiu ab alio non poſsidetur, à domino videtur poſſideri, vel

donec

donec exceptionem habuerit, p quam ſe tueri poſsit in ſtatu libero, ut ſi dominus habeat actionem, ſervus habet exceptionem, ſi autem nullã, & dñs p actionem eum acquiſiverit, omnia acquiſita p ſervum dñs obtinebit. Item per ſervum acquiritur hæreditas, dum jacet non adita, quia hæreditas ibi eſt loco defuncti domini. Item ſi plures ſervientes ſunt, per unum poterit hæreditas retineri. Et à ſimili videtur, quòd ſi plures tenentes teneantur ad redditum, ſi quidam partem ſolverint, per hoc totus reddit⁹ retinetur. Item à ſimili, ſi cui paſturam ad C. animalia dederim, licèt donatorius C. non immittat, per unicã ovem immiſſam ad tantum numerum paſturã retinebit. Item liber homo, à ſciente ſe eſſe liberum hominẽ non poſsidetur, nec per ipſum acquiritur: Acquiritur tamen p ipſum qui creditur eſſe ſervus, ſi mala fide poſsidetur liber homo, ſi non liber, ſed ſervus alienus exiſtimetur. Item p ꝓcuratorem & tutorem poſſeſsio nobis acquiritur, etiam nobis ignorantib⁹. Et ſi dicatur per eos nobis non acquiri quæ noſtro nomine accipiunt, futurum eſt, ut nec ipſe poſsideat. s. ꝓcurator et tutor, cui res aliena ſic tradita eſt, quia non habent animum poſsidendi, nec iſ q̃ tradidit, quia conceſsit poſſeſsionẽ, nec erit medio tempore vacua poſſeſsio. Acquiritur tamẽ minori, etiam ſi non cõſentiat, cùm plenæ ætatis extiterit. Et habebit verſus ꝓcuratorem actionem negotiorum geſtorum ſi in tali contractu ſe malè geſſerit, de majore autem non ſic, ut ſuprà. Item acquiritur poſſeſsio & dñm per ꝓcuratorem & ſine apprehenſione, ut ſi quis ꝓcuratori ſuo tradi juſſerit rem emptã, vel datam, etiam in ipſa juſsione, quia per juſsionem ſuam declarat voluntatem ſuam. Item ſi cuſtodem in rem poſuerit. Itẽ ſi claves cellulæ, vivariæ, vel horreorum tradiderit quis dño vel ꝓcuratori, vina et merces tradi videntur, & ſi ꝓcurator non erret & dñs erret, adhuc domino acquiritur poſſeſsio: & vice verſa, ſi ꝓcurator erret & dñs non, acquiritur nihilominus, ſufficit enim ſi unus non erret, ſecus eſſet ſi uterq;, quia non conſentit qui errat. Item quicquid p ſervum juſtè acquiritur id dño acquiritur, ſed ea quæ ex maleficiis ſervus apprehenderit, ad dñi poſſeſsionem ideò nõ pertinent, quia nec peculii cauſam apprehendunt. Item tradi poteſt poſſeſsio per ꝓcuratorem, ſicut acquiri, & ſi quis per procuratorẽ tradi juſſerit alicui, et ipſe authoritate ſua propria ſine procuratore ſe poſuerit in ſeyſinã, quamvis vacuam, talis rectè per ſe in poſſeſſionem non veniet, quia poſſet donator ante traditionem revocare donationem, quod quidem poſt traditionem facere non poſſet: In pendenti igitur erit donatio, quouſq; donator illam⁹ ratam habuerit, vel irritam tenuerit, tenebit tamen ſi illam ratificaverit tacitè vel expreſſè, expreſſè, quòd hoc voluerit, tacitè ſi illã in vita non revocaverit. Si autem amicus venditoris, cui mandavit quòd donatorium induceret in poſſeſsionem, donatore mortuo priuſque verus hæres id ſciret (hæredibus non prohibentib⁹) donatoriũ in poſſeſſionem induxerit, rectè tradita erit poſſeſsio. Sed ſi id fecerit, cùm ſciret donatorem eſſe mortuum, vel cùm ſciret quòd hæredes id facere nollent, non erit ritè facta traditio. Sed ſi hæredes hoc affectaverint, aliud erit. Itẽ dicit ſuprà in principio, cùm juris adminiculo &c. ꝙ niſi invenerit juris adminiculũ nõ videt

 quis

quis poſſidere, licèt corpore & animo rei inſiſtat, tamen ꝓpt rem quæ poſſideri nõ poteſt, ſicut res ſacra & religioſa, quæ à nullo poſſideri poteſt, cùm tantùm ſit in bonis dei, nec ab ignorãte, nec à ſciente, licèt poſſeſſor religionem contemnat. Item ꝓpter cauſam, quia liber homo, à ſciente ipſum eſſe liberum, nullo modo poſſideri poteſt, ab eo autem poſſideri poteſt, qui credit illum eſſe ſervum ſuum & non alienum. Item ab hoſtibus captus, non magis quàm ſervus, aliquid poſſidere poteſt, quia ab aliis poſſidetur, & unde cùm nihil poſſidet, ſequitur quòd nihil dare poteſt, nec transferre ad alium, nec facere accipientis cum effectu rem quam non habet, nec valet ꝙ agit, dum fuerit ſub hoſtium poteſtate cõſtitutus. ¶ 7. Qualiter, & ꝑ quas perſonas poſſeſſio retineatur, ſatis dictum eſt ſuprà, ſed reſtat videre quid juris, ſi pluribꝰ de una et eadem re facta fuerit donatio, ſimul vel ſucceſſivè, in eo ꝙ ſuperiùs minùs dictum eſt. Ut, ſi quis unum primò feoffaverit & chartam ei fecerit de feoffamento & homagium ſuum ceperit, et in poſſeſſionem induxerit, ſive talis uſus fuerit vel expletia ceperit ſive non, ſi idem ille feoffator cùm fuerit extra poſſeſſionem, et nihil habeat ꝙ ulteriùs tradere poſſit, niſi tantũ ſervitium vel ſervitium & homagium, cùm voluntate tenentis aliũ feoffaverit, ſicut primũ, & in poſſeſſionẽ induxerit, et primũ feoffatum ejecerit, utq; facit diſſeyſinã tam donator quàm donatoriꝰ, et eodem modo licèt ipſum primum non ejecerit, ſi ſecundò feoffatꝰ uti voluerit contra voluntatem primi, ſive arando, ſive ſeminãdo vel aliud opus faciendo. Et idem erit ſi primò feoffatum uti nõ permiſerit qualicunq; impedimẽto, ſe dominum eſſe contendendo. Item non refert, cui primò facta ſit donatio, cum omnibꝰ quæ faciunt donationem, nec qui primò uſus fuerit vel expletia ceperit, ſed cui primò facta fuerit traditio. Itẽ refert quis eorum primò habuerit ſeyſinam de voluntate & authoritate dñi per traditionem, vel ſe poſuerit quis eorum in ſeyſinã ꝓpria authoritate, et quo caſu, ille præfertur qui authoritatem habet & traditionẽ. Item eſto ꝙ quis tenemẽtum primò alicui tradiderit ad firmã & t̃minum annorum, & poſteà alium de eodem tenemẽto feoffaverit, omnibꝰ concurrentibꝰ quæ faciunt donationem, et poſteà illũ in ſeyſinã induxerit, firma erit donatio & bona ſine alicujꝰ præjudicio, dum tamẽ firmarium uti & frui non impediat, quia benè ſeſe cõpatiuntur de eadem re duæ poſſeſſiones, dum tamen ex diverſis cauſis, ſicut traditio ad firmã, & traditio in feodo, ex cauſa donationis, quia uſus fructꝰ ꝑ ſe ſtare poteſt in ꝑſona uniꝰ, & liberum tenemẽtum ꝑ ſe in perſona alterius, & ille qui habet t̃minum nõ habet niſi tantùm jus utendi fruendi in alieno tenemẽto, & ſic ſeſe benè cõpatiuntur iſtæ duæ traditiones, ad t̃minum & in feodo, & cùm donator ita ꝑ traditionẽ deſierit eſſe dñs & poſſidere, & firmarium poſteà de facto feoffaverit, firmarius per tale feoffamentũ, licèt utatur & fruatur & in poſſeſſione ſit, tamen donator cauſam ſuam poſsidendi ex tali donatione mutare non poterit, s. terminum in feodum, et unde ſi firmarius ex tali feoffamento ſe gerat ut dominus, facit diſſeyſinam primo feoffato, & ſi per aſsiſam amiſerit, amittit utrumq;, terminum, & tenẽtum, quia gerendo ſe ut feoffatũ, videtur tacitè termino renunciare, & quod dicitur de duobꝰ,

dici

dici poterit de pluribus qui ſucceſſivè fuerint feoffati. Plures tamen poſſunt ſimul & ſemel feoffari de eodem tenemento, & omnibus ſimul fieri poterit traditio, & erit una traditio & una donatio. Et quid ſi primò feoffatus expletia capere non poſſit propter terminum uſufructuarii, nihilominus valet donatio, quia ſemper ſalvari debet terminus. Et ſi ſecundus feoffatus poſtquam ſe tenuerit ut feoffatus ad feoffamentum, & expletia ceperit, hoc erit potiùs de libero tenemento primi feoffati quam ſuo, quia de alieno. Et cum donator ſemel dederit, nihil ſibi ulteriùs retinet, quod donare poſſit, niſi nudum dominium. Caſus iſte evenit apud Clarindone in præſentia Johannis de Lexinton, & malè fuit ibi terminatum, objecta quadam exceptione ſervitutis, contra primo feoffatum, qui tulit aſſiſam novæ diſſeyſ. contra ſecundò feoffatum & donatorem. Item ſi pluribus fiat donatio, poſſit quidē quibuſdam fieri traditio in abſentia aliorum, partim nomine proprio, partim nomine aliorum, ſ. nomine procuratorio, & ſic acquiritur abſentibus, de facto eoꝝ qui præſentes ſunt. Item ſicut fieri poteſt donatio pluribus ab uno de jure vel de facto: ita poſſunt plures donationem facere uni vel pluribus, de re quam tenent in communi & erit donatio & traditio quaſi una. Si autem non fuerit res communis, tunc refert quis fuerit in poſſeſſione ex quacunq; cauſa, ſive jus habuerit ſive non, & ſi talis donationem fecerit & traditionem, valebit donatio, licet donator jus non habuerit, cùm poſſit quis rem dare alienam, & facta traditione, ſtatim incipit donatorius poſſidere & donator deſinit. Et unde ſi verus dominus eundem donatorium vel alium feoffaverit, & chartam fecerit & homagium ceperit, donatio non valebit, quia tradere non poteſt, cùm ſit extra ſeyſinā, id ꝙ non habet, & quia feoffamentum ꝙ quis habet ab aliquo ex una cauſa, illud ab alio habere non poteſt ex eadem cauſa, quia ꝙ ſemel meum eſt ex una cauſa & ab uno, durante poſſeſſione mea, non poterit illud iterum eſſe meum ex eadem cauſa & ab alio. Nec magis poterunt duo unicā rem dare ex una cauſa vel diverſis, niſi res fuerit communis ut prædictum eſt, quàm unicam rem ſimul & inſolidè poſſidere, nec ſimul & inſolidè unicam rem poſſidere, non magis quàm unꝰ ſtare, ubi alius ſtat, & unus ſedere ubi alius ſedet, & eiſdem rationibus dare non poteſt qui non poſſidet. Sed ſi quis jus habuerit in re aliena & non ſeyſinā, poterit poſſidenti recognoſcere poſſeſſionem eſſe jus poſſidentis & remittere jus ſuum, vel ſimpliciter remittere ſine recognitione. Poterit etiam ſi dominus fuerit ex nova conceſſione ſive traditione (ut ſuperiùs dict' eſt) mutare cauſam poſſeſſionis, ut ſi primò conceſſerit uſū fructuum ad terminum, poterit concedere tenenti ſine traditione ex nova cauſa liber̄ tenem̄. Si autem primò ad terminum vitæ & ut liberum tenementū, poterit mutare cauſam uſque in feodum, ſed ſupervacuum eſſet omnino, ſi unus eandem rem uni bis traderet & ex eadem cauſa, cùm ex prima traditione omnino deſierit poſſidere. Si quis autem in poſſeſſione fuerit alicujus rei propriæ vel alienæ, ſi ab eo petatur, poteſt illā recognoſcere eſſe jus petentis, & omnino remittere vel tenendum de ſe & hæredibus ſuis, vel de alio, ſecundùm quod inferiùs dicitur, de finalibus concordiis. Item poterit quis deſinere

poſſidere

poſſidere & alius incipere tam de facto ꝓprio quàm de alieno. Item tam ex tempore quàm ex animo & corpore, ut infrà, de aſſiſa. Ex tēpore, vt ſi præſens fuerit, per negligentiam, & ſi abſens, per oblivionem. Longa enim abſentia, ſicut decem annorum, vel ampliùs, inducit oblivionem.

Cap. XIX.

1 ¶ *Quibus modis amittitur poſſeſſio.* 2 *Si ille cui datum eſt, rem datam ulteriùs dare poſſet ſine præjudicio, & cùm quis poterit dare terram alienam, quare non poterit dare propriam.* 3 *Quæ ſit donatio libera & quæ conditionalis.* 4 *Quid ſit libertas & quid ſervitus.*

QUum autē ſemel fuerit poſſeſſio acquiſita, amitti poterit multis modis: videndum igitur quibus modis amittatur, & ſciend eſt ꝙ eiſdem modis amittitur quibus acquiritur. Acquiritur non corpore tantū, ſed utroq;: animo tamen retineri poterit, ſine corpore, amitti tamen non poterit ſine utroq; ſcil. animo & corpore, quia retinetur animo ſine corpore, & corpore ſine animo, & cùm utrumque defecerit, amittitur ex toto. Qualiter vero amiſſa contra voluntatem poſſidentis reſtituatur, ſatis dicetur infrà, de aſſiſa novæ diſſeyſinæ. ¶ 2 Item videndum an ille cui datum eſt, rem donatam ulteriùs dare poſſit ſine præjudicio dominorum capitalium, & videtur quòd ſic, quia ſi ulteriùs fiat donatio, licèt capitalis dominus ex hoc damnum cōſequatur, tamen per hoc ei non injuriatur, quia non omne damnum inducit injuriam, ſed è contra injuria damnum. Injuria autem dici poterit omne id, quod non jure fit, & ex injuria ſequitur actio ad tollendum injuriam, & id quod injuria fit, ſed ubi damnum & nulla injuria, non ſequitur actio ad tollendum nocumentum, per quod fit damnum. Sed poſſet aliquis dicere quòd ex hoc quòd donatorius ulteriùs dat & transfert rem donatam ad alios, quòd hoc facere non poteſt, quia per hoc amittit dominus ſervitium ſuum, quod quidem non eſt verum, ſalva pace & reverentia capitalium dominorum. Et generaliter verum eſt, quòd donatorius rem & terram ſibi datam donare poterit cui voluerit, niſi ad hoc ſpecialiter agatur in poſſeſſione ne poſſit. Cùm enim quis tenementum dederit, certum dat tenementum tali modo, ut certas conſuetudines recipiat & certum ſervitium, ſecundùm quod ſuperiùs dictum eſt. Et unde de jure plus petere non poterit ſi habuerit quod convenit, & ſic tollat quod ſuum fuerit & vadat. Non enim fit donatio tali modo quòd habeat cuſtodiam terræ & hæredis & maritagium, ſed quòd habeat homagium & ſervitium, ſed cùm homagium habuerit, & tale debeatur forinſecum ſervitium quòd domino capitali, debeatur relevium, & cuſtodia terræ, & maritagium hæredis cùm evenerint, & quæ ſequuntur forinſecum ſicut ſervitium domini Regis, nunquam tamen habebit dominus capitalis iſta ſimul, ſed unum iſtorum tantùm, cùm evenerit, aut relevium, aut cuſtodiam & hæredis maritagium. Et benè poterit eſſe quòd unum iſtorum ſemper eveniet, & aliud nunquam: & unde ſi dominus tantùm relevium habeat, & teneat inde ſe contentum, quāvis plus valeant

cuſto-

cuſtodia & hæredis maritagium,& quia ubi quis tenetur ad duo ſub disjũctione,unum ſolvendo vel faciendo liberatur,& unde cũ quis capitalis dominus tenentem ſuum impedierit quod dare non poſſit,facit ei injuriam & diſſeyſinam apertam,ex quo illum re ſua & ſeyſina uti non ꝑmittit. Tenẽs vero nullam facit injuriam domino ſuo ex tali donatione, quãvis damnũ, cùm ipſe dominus habere poſſit relevium de ſuo feoffato,.& ejus hæredibus,& licèt damnum ei facit,non tamen injurioſum erit,prædicta ratione.Item videri poteſt quòd capitalis domin⁹ injuriam facit,ponendo ſein ſeyſinam in ipſa donatione tenentis ſui recenter, vel poſt tempus, ſi hoc ei non liceat ex conventione. Quia eſto,quòd cùm ponere ſe voluerit in ſeyſinam repellatur, vel cùm in ſeyſina fuerit ſtatim ejiciatur, unde ad hoc ꝙ ei competat actio de repetenda ſeyſina,oportet dicere & docere,quòd competit ei jus,& quòd facta ſit ei injuria : unde cùm repulſus fuerit ſine ſeyſina habita, non video quòd competat aliqua actio per quam acquirere poſſit ſeyſinam ſuam quam nunquam habuit, vel ſeyſinam alicujus anteceſſoris, vel cum ejectus fuerit, liberum tenementum recuperare non poterit ꝑ aſſiſam,liberum tenementum quod non habuit.Si autem ſummoneri fecerit donatorium,quare feodum ſuum intravit, reſpondere poterit, & docere rationem & causã quare:ſcil.quia ille,cujus tenementum illud fuit,& liberè tenuit, ſine aliqua exceptione & ſervitute impoſita, illum inde feoffavit ꝑ chartam ſuam,quam ſtatim oſtendat ſi velit. Si autem quo warranto? producat ſtatim incontinenti feoffatorem ſuum ſi præſens fuerit, qui warrantizet, vel oſtendat chartam ſuam de feoffamento. Si autem quærat quare intravit feodum ſuum ſine licentia ſua,& ad damnum ſuum, tale videlicet, ꝙ amittit ſervitium ſuum & hæredis maritagium & cuſtodiam terræ, Reſpondere poterit & (ut priùs) oſtendere poterit donatorius cauſam quare: & quòd ſi damnum habuerit,*illud non eſt ei injurioſum, quia injuria non* ſequitur omne damnum. Habet enim ex tenemento illo,quicquid pertinet ad dominum feodi ratione homagii & ſervitii,licèt non ad tale commod̃, quando tenens ſuus in manu ſua tenuit tenementum,ſicut cuſtodiam terræ, & hæredis maritagium,ſufficit enim ſi habeat relevium,quaſi ex duobus alter̃. Aliud tamen eſſet ſi in ipſa donatione eſſet talis ſervitus adjecta, ne tenens omnino alienaret,vel ne certis perſonis, & quo caſu,ſi fieret alienatio contra conventionem & mod̃ donationis, & donatio fiat tũc cùm fuerint ſimul in poſſeſſione donator & donatorius,quo caſu,ſi capitalis domin⁹ donatorium ejecerit, non recuperabit donatorius per aſſiſam, quia poſſidere non incipit,ex quo donator poſſidere non deſinit. Si autem donatorem ejecerit,competit ei aſſiſa,ex quo nunquam à poſſeſſione receſſit.Eodem modo fiet ſi donator ejecerit per ſe,ante traditionem. Si autem ſolum donatorium in poſſeſsione invenerit poſt traditionem,& ipſum ſtatim & rcenter ejecerit,per aſsiſam non recuperabit eject⁹,quia quamvis ſtatim habeat liberum tenementum,quantum ad ſuum feoffatorẽ & alios qui jus non habent,tamen non quantum ad capitalem dominum,propter modum & conventionem in donatione appoſitam, non niſi ante tempus,id eſt,poſt long-

gam

gam & pacificam poſſeſsionem, & quo caſu iniquum eſſet ꝙ poſſeſsio cum eo capitali domino remaneret, niſi hoc haberet ex conventione. Ideò parat⁹ eſſe debet dominus capitalis reſtituendi poſſeſsionem ſuo feoffato, niſi fortè dare voluerit valorem vel precium, & maximè ſi donator hoc affirmaverit, vel quantum donatorius dare voluit, ſi tenementum ex cauſa emptionis acquiſivit. Si autem capitalis dominus, præſens per longum temp⁹ diſſimulaverit, donatorium ejicere non poteſt, quin recuperet: habebit tamen actionem ex conventione verſus tenentem ſuum, qui alienavit, & non aliū ſive ſolvendo ſit, ſive non. Et unde ſi nihil habeat capitalis dominus, ſibi ipſi imputari poſſit, ꝙ donationem contra conventionem factam, p̄ tantū temp⁹ diſſimulaverit. Videtur igitur ex p̄miſſis, ꝙ cùm donatio facta à domino tenenti ſuo, perfecta ſit & libera, pura & non cōditionalis nec ſervilis, ex hoc non fit domino injuria, ſi tenens ulteriùs dederit: ex hoc enim provenit injuria ſi contra modum vel conventionem. Si tenens meus fecerit donationem, quæritur cui faciat injuriam, non domino, quia dominus habet quicquid pertinet ad ipſum & tenementum obligatum & oneratum, quicquid dicatur, & ad quemcunq; pervenerit. Item nec feoffatus, quia nihil ad capitalem dominum quicunque feodum ſuum tenuerit, cùm tenens ſit tenens ſuus quamvis per medium. Item ſi dicat quod injuſtè ingreſſus eſt feodum ſuum, dico non, quia non eſt feodum ſuum in dominico ſed tenentis illius, & dominus nihil habet in feodo, niſi ſervitium: & ſic erit feodum tenentis in dominico, & feodum domini in ſervitio; & ſi dominus prohibuerit ne tenens faciat voluntatem ſuam de tenemento ſuo quod tenet in dominico, ſic intrat dominus in tenementum tenentis ſui & facit ei diſſeyſinam, niſi modus vel conventio in ipſa donatione adjecta aliud inducat, cū quilibet poſſit modum & conditionem in donatione ſua apponere, & legem quæ ſemper obſervabitur: Feodum vero domini, dictum eſt id, homagium & ſervitium, & non tenementum in dominico, & ideò qui intrat in homagium & ſervitium ſuum facit ei injuriam, & nō qui intrat in tenementum quod tenens ſuus tenet in dominico, ut ſuprà dictum eſt. ¶ 3. Et unde neceſſarium eſt videre quæ donatio eſt libera & pura & quæ conditionalis (ſecundum quod ſuperiùs dictum eſt) & quæ ſervituti ſuppoſita, videlicet quod donatorius faciat vel ne ei facere liceat, de hoc autem quod dicitur libera, oportet videre quid ſit libertas, quid ſervitus, ut ſciri poterit quid inde ſequatur, quid autem ſit dare ſatis dictum eſt ſuprà. ¶ 4. Eſt autē libertas, naturalis facultas ejus, quod cuique facere libet quod voluerit, niſi quod de jure vel vi prohibetur. Servitus autem, dici poterit contrarium, ut ſi contra libertatem teneatur quis ex conventione aliquid facere, vel non faciat, cùm igitur donatio pura ſit & perfecta ſine conditione vel ſervitute impoſita, dici poſſit libera, & cum donatio rem faciat accipientis & ſit libera, & ex libertate ſequatur quòd donatorius de re data facere poſſit quod voluerit, ſi rem ulteriùs dederit, domino ſuo non injuriatur, cùm totum habuerit quod ad ipſum pertinuerit. Item poterit donatio eſſe ſubjecta conditioni, vel ſervituti in parte, vel in toto: Item quantum ad omnes, vel

quantum

quantum ad quoſdam,conditioni,ſecundùm quod ſuperiùs in parte dictum eſt. Ut ſi dicatur,do tibi tali tantum terræ,ſi navis venerit ex Aſia, vel Comes Richardus effectus fuerit Rex Alemannũ, vel ſi hoc fecerit vel non fecerit, talis donatio perfecta non erit,donec ita ſit vel non ſit, cũ dependeat ex inſidiis fortunæ,& exiſtente conditione, perfecta erit donatio facta traditione,quæ ſi non fiat,habebit donatorius actionem ex conventione. Et idem erit ſi fiat mentio de hæredibus. Si autem ſic dicatur, do tali & hæredibus ſuis ſub tali conditione,quæ dependeat ex futuro,videlicet ut conditio referatur ad donatorium & hæredes ſuos ſimul,vel tantùm ad hæredes, & non ad donatorium,tunc ad hoc quòd donatorius liberum habeat tenementum in futuro,exiſtente conditione vel feodo: Refert utrum dicatur, tali & hæredibus ſuis conjunctim,vel tali & hæredibus ſuis diviſim, videlicet ut conditio referatur ad donatorium & hæredes ſuos ſimul, vel tantũ ad hæredes & non ad donatorium. Si autem conjunctim, non erit alicujus iſtorum liberum tenementum,nec perfecta donatio. Si autem diviſim,ſtatim perfecta erit donatio & liberum tenementum donatorii,ſed non quãtum ad hæredes erit feodum antequam exiſtat conditio. Idem erit ſi dicat, do tali & hæredibus ſuis,ſi hæredes habuerit de corpore ſuo,vel ſi quos,&c. ſtatim erit liberum tenementum donatorii,ſed nunquam feodum,niſi cùm tales habuerit,propter conditionem quæ dependet ex fortuna ex pendenti & eventu dubio. Si autem ſic dicatur, do tali & hæredibus ſuis vel tali & hæredibus ſuis de corpore ſuo procreatis, vel quos de corpore ſuo,&c. ſtatim erit perfecta donatio,& feodum donatorio: Licèt in fine addatur talis conditio, quòd ſi tales non extiterint, vel ſi extiterint & defecerint, quòd terra revertatur ad donatorem, nihilominùs perfecta erit donatio ab initio, facta traditione, ſed reſolvitur ſub tali conditione, quæ quidem tacita eſſe poſſit ſicut expreſſa, & de neceſſitate revertitur res data ad donatorem propter defectum hæredum, cùm non extiterint, vel ſi extiterint & defecerint. Item ſi certis hæredibus fiat donatio,licèt defecerint, & alii remotiores generaliter admittuntur ad ſucceſſionem ex conditione,ut ſi dicatur, do tali & hæredibus ſuis, ſi hæredes habuerit de corpore ſuo, ſi tales habuerit licèt defecerint, alii remotiores vocantur ad ſucceſſionem, ſed ſemper erit liberum tenementum, & non feodum, quouſque tales eſſe inceperint, & ſi tales nunquam procreati fuerint, omnes hæredes remotiores excluduntur,quaſi non exiſtente conditione, & ſemper erit liberum tenementum donatorii & nunquam feodum. Item quandoque obligatur perſona donatorii ex ipſa donatione,&quandoquè tam donatorius quàm ipſa res, donatorius, ut ſi dicat donator, do tibi talem rem ut invenias mihi neceſſaria, ex hoc obligatur donatorius & non ipſa res, & ex tali donatione non obligatur ipſa res ſed donatorius, ad neceſſaria invenienda. Si autem ſic dicat quòd invenias ſibi neceſſaria ex re data, ex tali donatione obligatur tam ipſa res quàm perſona, ſcilicet res, non ut donator rem poſſit repetere, ſed ut ex re data ſibi inveniantur neceſſaria. Item eodem modo, ſi in ipſa donatione covenerit inter

ter donatorem & donatorium, ne donatorius faciat, & fecerit, adhuc rem donatam revocare non poterit, agere tamen poteſt ex conventione ad conſequend' tantùm ſuum intereſſe. Item ſi ulteriùs procedatur in obligationẽ, ut ſi non fiat ut convenerit, vel contra hoc ꝙ convenit ꝙ fieret, vel non fieret, quòd benè liceat donatori & hæredibus ſuis ponere ſe in rem datam, tenend' ſibi & hæredibus ſuis ut priùs, vel ad vitam, ſic obligatur tam res quàm donatorius, & quo caſu, ſi donator ſe poſuerit in ſeyſinam per conventionem, & donatorius petat per aſſiſam, obſtabit ei exceptio conventionis. Si autem in ſeyſinam ſe ponere non poſſit donator, habebit actionẽ ex conventione, ad ſeyſinam recuperandam. Item ſi dicatur ſic, do tibi talem rem, habendam tibi & hæredibus tuis, vel cuicunque dare vel aſſignare volueris, exceptis viris religioſis & Judæis, obligatur ſic, tam res quàm ꝑſona: Res, ne detur talibus, perſona, ne det talibus, & ſic non erit libera donatio, quoad perſonas vetitas, quia prohibitum ne faciat, libera autem quoad om̃s alias perſonas. Et ſive donatorius rem datam retinuerit, vel illam ulteriùs dederit, non credo quòd donator ex tali obligatione rem datam poſſit repetere, ſed ex conventione agere, ad ſuum intereſſe, niſi ita convenerit, quòd ſi contra præmiſſa factum fuerit, poſſit donator ſe ponere in ſeyſinã, ad quoſcunque res illa poſtmodum pervenerit contra vetitum. Et quo caſu ſi donatorius rem datam ulteriùs dederit liberè, omnino nullius perſona excepta, tamen adhuc erit res obligata, quòd dare non poſſit: quia tranſit cum ſuo onere. Et ſi primus donator, ex conventione inter ipſum & ſuum feoffatũ, ſe poſuerit in ſeyſinam, & ultimò feoffatum ejecerit, ei petenti reſtitutionem per aſſiſam, obſtabit exceptio conventionis, licèt ſecundus donatorius obligatus non ſit ex conventione inter alios facta, & licèt ipſe non teneatur, tenetur tamen ex quo detinet rem obligatam: & licèt ejectus fuerit & extra ſeyſinam, habebit tamen regreſſum ad excambium verſus ſuum feoffatorem, quia tenetur ei ſuus feoffator facere quod promiſit, promiſit enim in ſua donatione, rem eſſe liberam, quam ex poſtfacto invenit oneratam. Si autem donator ingredi non poſſit, ſecundùm quod in donatione convenit, habebit actionem ex conventione verſus utrumque, tam contra ſecundum donatorium, quàm ab eo feoffatum, quia donatorius tenetur ex conventione obligatus, & ſuus feoffatus tenetur: quia rem detinet obligatam, & nullus eorum per ſe: donatorius non, quia non poteſt reſtituere, licèt teneatur ex conventione, nec feoffatus ab eo, quia non tenetur ex conventione, licèt poſſit reſtituere. Facta igitur conventione, utriuſq; procedat actio ſimul contra utrumque, & quo caſu, cùm primus feoffator obtinuerit, faciat ſecundus excambium ſuo feoffato. Itẽ poterit fieri donatio cum tali modo, ne res detur alicui, præterquam ipſi donatori, & qualiter fieri debeat in hoc caſu, ſatis elici poterit ex præmiſſis. Item fieri poterit donatio, ne cui detur à donatorio vel hæredibus ſuis, & ſic non erit donatio libera, cùm ſit ſervituti ſuppoſita. Et unde ſi dicatur generaliter, tenẽdum liberè, detrahitur tamen libertati per adjectionẽ quæ ſequitur, ne det, & nihilominùs obligatur res cum ꝑſona. Itẽ poterit fieri donatio ne fiat. i. ne

ne donatorius det rem ſibi datã, vel eam conferat, ſi mobilis ſit, vel ea utatur vel fruatur ſi immobilis, & ſi hoc dici debeat donatio, inutilis erit omnino & infructuoſa, licèt interveniat traditio, quia non ſit accipientis, & ideò potiùs dicenda eſt nulla. Item dari poterit terra liberiùs quàm ipſe tenuit qui dedit, & tamen quia res tranſit cum ſuo onere, ſemper manet obligata primò feoffatori. Item per majus ſervitium, & per hoc, primus feoffator nullũ commodum conſequitur, niſi in caſu, ut ſi fortè homagium ſui tenentis ei acciderit, ut eſchaeta, vel ꝑ defectu hæredis, vel ꝑ felonia, vel ratione cuſtodiæ vel hujuſmodi. Item ꝙ quis tenet per ſervitium militare, dare poterit tenend' in Socagio, & è contra: benè enim poterit tenens alicujus mutare feoffamentum & ſervitium, quantum ad ipſum & tenentem ſuum, & ita ꝙ ei non competat cuſtodia, nec hæredis, tenentis ſui, maritagium, quamvis hæc omnia competant ſuo feoffatori. Et quid ſi pro defectu hæredis vel ꝓpter feloniam vel alio modo eveniat, quòd ultimò feoffatus tenere debeat de primo feoffatore? cùm ratione ſui feoffamenti per ſervitium militare, competat ei cuſtodia & maritagium hæredis, & de feoffamento tenentis ſui ſuper ſocagium, & de natura ſocagii non competat ei pro relevio niſi redditus duplicatus, ſolvat hòc ſi poterit diligens & providus curialis. Item cùm quis liberiùs dederit quàm tenuerit, tenetur feoffatum ſuum warrantizare, & defendere per ſervitium in charta nominatum, ꝙ ſi facere noluerit, vel non poſſit, dominus capitalis ſe capiat ad feodum ſuum, quia res tranſit cum onere, & tenens faciat ſervitium ſtatim, donec habere poſſit regreſſum verſus ſuum warrantum. Item dari poterit res liberiùs quàm donator illã tenuerit, ut ſi teneatur de domino ſuo ad certum ſervitium, & ipſe dederit in liberam, puram & perpetuam eleemoſinam, vel in liberum maritagium, & cum res tranſeat cum onere, ꝓpter mod' donationis ſuæ, tenetur feoffatum ſuum in ſeyſina defendere. Et quid ſi donator contrarius ſit ſibi ipſi in donatione ſua, ut ſi dicat, do tibi talem rem in liberam, purã, & perpetuam eleemoſinam, faciendo inde tale ſervitium, & quo caſu, libera, & pura non potuit eſſe eleemoſina, cùm ſit ſervitio obligata: Videtur igitur (ſine ꝑjudicio melioris ſententiæ) ꝙ contra donatorium debeat interpretari, ex quo ſcienter in charta ſua voluit ad ſervitiũ obligari. Item ſi dicat donator, do tibi talem rem, habendã & tenendã in liber̃ maritagiũ cum tali, faciendo inde tale ſervitium, iſta duo ſimul ſtare nõ poſſunt, ꝙ res data ſit in liberum maritagiũ, & ꝙ inde fiat homagium & ſervitium, ante tertiũ hæredẽ incluſivum, & undeſi ſtatim fiat homag' vel ante tertiũ hæredem quandocunq;, homagium ſequitur ſervitium, & ſic ꝓ homagio erit interpretand'. Item ſi ſic convenerit inter donatorem & donatorium, ne fiat donatio vel vẽditio, niſi tantùm donatori, vel ejus hæredi, & ſi contra factum fuerit, ſtatim poſt traditionem, poterit donator ſe ponere in ſeyſinã, cùm res ex conventione maneat obligata, poſt tempus verò non poteſt, quin faciat diſſeyſinam: negligentia enim trahitur ad conſenſum. Si autem ab initio convenerit, ꝙ ſe in ſeyſinam ponere poſſit, tum multò fortiùs, dum tamen incontinenti: Si autem ſic convenerit, quòd ſe ponere poſſet in ſeyſinam cùm voluerit; &

& quando voluerit, omni tempore ſe ponere poſſit, cùm non currat tempus contra ipſum, eò ꝙ res eſt taliter obligata, & ille ultimò feoffatus ſibi imputare poterit, ꝙ rem ſic obligatam ex donatione accepit, ſive hoc fecerit ignoranter vel ſcienter, ſcit autem (vel ſcire debet) quilibet qui contrahit, quæ vel qualiter ſit res, quam accepit, libera vel ſerva, onerata vel non onerata, obligata vel non, vitioſa vel non, & omnia debet diligenter perſcrutari & inquirere: cùm ignorantia ipſum non excuſat, & cùm liceat contrahentibus ſeſe adinvicem decipere. Sed hæc quæ dicuntur, magis habent locum in venditionibus quàm in donationibus, ſecundꝰ quòd inferiùs dicetur pleniùs, de emptione & venditione. Cùm enim capitalis dominus ex tali conventione ſe poſuerit in ſeyſinam, rem retinere non poterit, niſi tantum dederit, quantum quilibet alius dare voluerit: Hoc enim tacitè intelligitur, licèt in inſtrumento expreſſè non exprimatur, & ſi illam ſic recuſaverit, benè liceat feoffato ſuo inde facere quod voluerit, dum tamen res priùs offeratur domino ſub eadem conditione, & hæc vera ſunt, niſi priùs inter dñm & tenentem ſuum convenerit de certo precio. Item poterit donator ex ſpeciali conventione, contra jus commune, conditionem ſuam meliorem facere in cauſa donationis, ut ſi pro homagio & ſervitio ſuo donationem fecerit, ad homagium verò pertinet warrantizatio & defentio, & excambium ſi warrantizare non poſſit, & ex ſpeciali conventione exonerari poſſit dñs, ſi ſpecialiter in donatione convenerit, ne warrantizet, & ſic poterit tenens gratis renunciare iis, q̃ pro ſe introducta ſunt à lege, contra jus commune. Item vice verſa, poterit donatorius conditionem ſuam meliorem facere in cauſa donationis, ex ſpeciali conventione contra jus commune, ita videlicet cùm ad homagium & ſervitium regale pertineat cuſtodia & hæredis maritagium, ex ſpeciali conventione poterit tenens exonerare ſuos hæredes & ſuum tenementum, ne capitalis dñs habeat cuſtodiam & maritagium, ſi ita ſpecialiter convenerit, contra jus commune, & ita poterit tenens conditionem ſuam meliorare, & dominus ſuam pejorem facere. Et unde cùm hæredes tenentis ſemel acquietantiam habuerint in vita capitalis dñi, vel hæredꝰ ſuoꝝ, licèt hæredes capitalis domini infra ætatem fuerint, & in cuſtodia dominoꝝ ſuoꝝ, tales capitales domini nil juris clamare poterunt in cuſtodia vel maritagio hæredis ultimi tenentis, quia ſi petāt, nihil petere poſſunt niſi nomine hæredis ſui feoffati, ſed ſi ipſe eſſet plenæ ætatis, nihil petere poſſet, oppoſita convẽtione, nec ipſi ꝑ conſequens qui petunt nomine ſuo. Unũ tamen obſtare poſſit, ſi uterque hæres infra ætatem extiterit, & hæres ultimi tenentis acquietantiam nunquã habuit, quia ſi capitalis dominus petát, & excipiatur contra ipſum de conventione, & ad probandam exceptionẽ, licèt charta vel aliud inſtrumentum ꝓducatur, replicari poterit à domino, ꝙ hæres tenentis ſui non poterit ad exceptionem & chartã reſpondere, & ſic obtinebit ea vice. Sed quæritur an propter hoc debeat charta vacua remanere, videtur quòd non, quia adhuc durat obligatio inter hæredes primi tenentis & ſecundi, & non ſunt deuſitati, cùm uti vellent ſi poſſent. Et ita poterit quis, ex conventione ſpeciali, renunciare iis, quæ ꝓ ſe introducta ſunt

&

& ſuis, qui à ſe cauſam trahunt & originem, et ſicut poterit quis renunciare iis quæ pro ſe et ſuis introducta ſunt contra jus commune: Ita non poterit renuntiare iis quæ ꝑ aliis introducta ſunt, et in præjudicium aliorum, quia hoc eſſet injurioſum aliis, cùm hoc noluerint, ſibi ipſi non erit injurioſum, cùm hoc voluerit, licèt contra jus commune: Scienti enim et volenti non fit injuria, et ideò dicitur ſcienti et volenti, quia qui errat non conſentit. Item eſto, quòd quis donationem faciat ſub iis verbis. s. tenendum tali et hæredibus ſuis, vel cui dare vel legare voluerit, videtur prima facie quòd hæc dictio (legare) ſupervacua ſit, et haberi debet ꝑ non adjecta, cùm laicum feodum legari non poſsit, niſi in rebus ſpecialibus, ſicut burgagiis, et unde ſi laicum feodum petatur ex cauſa teſtamentaria in ſeculari foro, audiri non debet legatari⁹, quia cauſa teſtamẽtaria non tractatur in tali foro, ſed ſpecialiter excipitur ne tractetur. Si autem petatur in foro eccleſiaſtico, ibi obſtabit regia prohibitio, et unde videtur quòd in quolibet foro deficit ei actio, cùm ſit extra poſſeſſionem. Sed ſi in poſſeſſione extiterit ex cauſa legati, et hæres petat per aſſiſam mortis anteceſſoris, quæritur an elidi poſſit actio petentis per exceptionem donationis ex cauſa legati, ex quo anteceſſor teſtator hoc noluit, licèt contra jus commune, ad tollendam aſſiſam mortis anteceſſoris. Reſpondeo, videtur quòd talis adjectio valere non debeat, quia legare poſsit, cùm legatum ſit donatio mortis cauſa, et legatum tantùm morte cõfirmatur, et donatio inter vivos, traditione. Si autem eſſe debet donatio inter vivos, tunc oportet quòd traditio ſequatur in vita donatoris. Si autem cauſa mortis, ſequitur traditio poſt mortem. Sed ſi nulla traditio ante mortem, tunc non valebit donatio inter vivos, non magis quàm aſſignatio. Si autem poſt mortem fiat traditio, quaſi ex donatione inter vivos per modum adjectum in donatione, quaſi de legato, non valebit ut donatio inter vivos: quia in vita non eſt ſubſequuta traditio, nec etiam ut legatum, quia non eſt purè legatũ, ſed adjectio et ſequela donationis inter vivos, et ideò nulla ratione valere debet ut donatio vel legatum, et tamen tali donatorio nulla competeret actio ſi eſſet extra ſeyſinam meritò, nec competeret ei exceptio contra aſsiſam mortis anteceſſoris, cùm ſit in ſeyſina.

Cap. XX.

1 ¶ *Qualiter quis uti debeat ſeyſina.* 2. *Quòd non valet donatio niſi donator totaliter ſe dimittat de re data & totaliter ſe teneat extra.*

Quum autem poſſeſſio fuerit acquiſita, quamvis donatori⁹ liberum habeat tenemẽtum, ſtatim tamen ad declarationem poſſeſsionis, ne imaginaria ſit donatio, quãvis inducatur in vacuã poſſeſsionẽ, oportet uti ſeyſina ſua, et unde, cùm res data fuerit minori vel majori, oportet ꝙ ille cui data fuerit, ſi major fuerit, utatur fruatur ſeyſina ſua ꝑ ſeipſum, vel ꝑ ꝓcuratorem quẽcunq;, liberũ vel ſervũ, qui nomine ſuo fuerit in poſſeſsione, et qui fruct⁹, et ꝓvent⁹ et ꝓficua cõvertat in uſus donatorii, et nihil in uſus donatoris. Si autem minor fuerit vel impotens ſui, oportet ꝙ utatur per tutorem, vel ꝓcuratorem datum à donatore, quia ſi ipſe donator, pater, vel alius in

H ſeyſina

ſeyſina remanſerit,& pfect' in uſus pprios cōvertat,quāvis hoc fecerit quaſi curator,& ita ſeyſitus objerit, quāvis homagium & charta intervenerit, & ſeyſina cum ſolennitate,adhuc non valebit donatio,nec etiā ſi donatori' ratione pdictoꝛ̄,poſt mortem donatoris ſe poſuerit in ſeyſinā,& ſtatī eject' fuerit,p aſſiſā novæ diſſeyſinæ non recuperabit.Si autem p negligentiā veri hæredis longā habuerit ſeyſinā & pacificā,& poſt intervallum eject' fuerit, recuperabit, quia ſine judicio, & vero hæredi competit aſſiſa mortis anteceſſoris. Idem erit,ꝙ non valebit donatio, ſi cùm ſimul fuerint in poſſeſſione,terrā ſimul excoluerint, & fruct' expenderint in cōmuni,ex toto vel ex parte,per uſum enim videri poterit,quid lateat in animo donatoris,& hæc vera ſunt ſive continua ſit poſſeſſio donatoris,ſive pparticulas diſtincta,donator enim p talem uſum ppriam ſeyſinā continuat,& ſeyſinam donatorii impedit,& adnihilat.Et videtur p talem uſum,ꝙ à poſſeſſione non receſſit, animo nec corpore.Item ſi in charta donationis contineatur,quòd donator rem integram donaverit,& donatorius in parte aliqua uſus fuerit,& donator in alia, continuat per hoc donator ſeyſinā ſuam in toto,niſi aliqua pars ſpecialiter ſit excepta.Sed ſi donatorius in parte aliqua uſus fuerit,ita quòd donator in nulla parte,& eo animo ut fund' poſſideat,uſq; ad terminos, talis uſus ſufficit ad totum fundum retinendum.Si autem donatorius in pertinentiis,& donator in principali, donator totum retinebit per uſum ſuum, & donatorius per uſum ſuum,nihil acquiret,quia aut totum aut nihil : quia in animo donatoris eſſe deberet totum transferre, & in animo donatorii totum recipere.Malè actum eſt in contrarium,inter Rogeř de Reyne & Roberī de Shute,de terra de Vulvertō cū hundř pertiñ,ubi p talem uſum adjudicatum fuit,ꝙ Roger' retineret hundredum ppter uſum de hundredo,ubi Richardus frater Rogeri,donator nunquam receſſit à terra, ad quā hundredum pertinuit, & eſt ſolutio ut videtur, ꝙ ſi ſimul utantur in principali, valere non debeat donatio, multò fortiùs valere non debeat, ſi donator in principali & donatorius in pertinentiis,cùm principale ſit caput,& ptinens membrum,& utrumq; corpus ſit & ſic utuntur ſimul in uno corpore, quod eſt ipſa res,integrè data.Si autem diverſæ eſſent res,& quarum nulla aliam contingit & ſimul datæ,ut ſi dicatur, do tibi talem rem & talem,aliud erit, vel ſi quis aliā rem dederit cum ptiñ,retenta tantùm ſibi aliqua parte rei donatæ,non enī pdeſt donatorio donatio,vel uſus ſuus in aliqua parte rei donatæ, ſi donator utatur in parte aliqua rei donatæ, ſive ſimul ſive viciſſim, in una domo vel in diverſis,in uno loco vel in diverſis,quæ ſunt de corpore vel ptinentiis rei datæ,quia donator animū habere debeat,ut totum trāsferat,& donatori',ut totum recipiat, & cùm uterq; utatur,donator per uſum ſuum totū retinet,& donatori' p uſum ſuum nihil acquirit.Item ſi ſtatim & eodem die quo receſſit,vel in craſtino revertatur,hoſpitium charitativè petitur', ſecund' ꝙ in parte dicitur ſuperiùs,& admiſſus,utatur fruatur ut pri & ſe gerendo ut dominus, licèt voce pfiteatur contrarium, per hoc videtur quòd à ſeyſina animo non receſſit,& unde ſi ita admiſs', alium fortè feoffaverit, vel donatorium ejecerit,donatorius per aſſiſam non recuperabit.

Si

Si autem hoc fecerit poſt longum intervallum, ſicut annum vel poſt biennium, dum tamē finis & chirographum in curia domini Regis intervenerit, aliud erit, donatore extra ſeyſinā exiſtente, erit etiam quaſi novus contractꝰ, cùm veterem non tangat donationem. Et illud idem dici poteſt, ſi extra curiā regiam ꝑ aliam ſcripturā ſine fine & chirographo regio, dum tamen ꝓbari poſsit cōventio & ſcriptura, quæ lecta ſit in publico & audita. Et ita mutari poterit donatio poſt intervallum, de partium voluntate. Et quòd ea quæ dicta ſunt vera ſunt, videri poterit per exemplum, ut de Itinere epiſcopi Dunholm̄, & M. de P. in comitatu Eborū an̄ regis H. tertio Aſsiſa novæ diſſeyſinæ ſi Rogerꝰ de Halgheton, ubi dicitur, quòd quidam dedit filio ſuo juniori unam virgatam terræ ꝑ quinq; annos ante mortem ſuam, & fecit ei ſeyſinam, & omnem ſolennitatem in donatione facienda, & poſteà receſſit à terra illa uſq; ad aliam terrā ſuā, & ita habuit filium ſuum in cuſtodia ſua tota vita ſua, ſed omnes fructꝰ in ꝓprios uſus convertit, & quando pater obiit, poſuit ſe puer ille in terram illam, & verus hæres ſtatim ejecit eum, & puer non recuperavit: Quia pater excepit expletia tota vita ſua, quamvis juratores dicerent, quòd hoc fecit ratione cuſtodiæ pueri ſui, & ſi hæres eum ſtatim ejicere non poſsit, recuperare poterit per aſsiſam mortis anteceſſoris, ut de t̄mino ſancti Michaelis anno regis H. tertio incipiente quarto. Item cùm ſimul fuerint in poſſeſsione donator & donatoriꝰ, & donator alium feoffaverit, et in ſeyſinā poſuerit, & prius feoffatum ejecerit, per aſsiſam novæ diſſeyſinæ non recuperabit, ut de t̄mino ſancti Michaelis anno regis H. decimoſexto incipiente decimoſeptimo in comitatu Suffolke de Wilhelmo de Fraxino. Item eſto, quòd quis dederit alicui medietatem t̄ræ ſuæ in maritagium cum filia ſua, ſive certa ſit pars ſive incerta, et omnes in una domo & eadem terra in ſimul commorentur, & blada expenderint in communi, & donator ita moriatur ſeyſitus, non valebit illa donatio, ut de ultimo itinere M. de P. in comitatu Suffolke, Aſſiſa novæ diſſeyſinæ ſi Anſelmus. Item facit ad materiā iſtā, ꝙ habetis de itinere Simonis de Pateſhull in comitatu Leic. & Suff. ubi dicitur, quòd ſi donator & donatorius ſimul fuerint in ſeyſina uſq; ad mortem donatoris, licèt donatorius omnia cepit expletia, cùm homagio & fidelitatibꝰ hominū, & licèt donator publicè proteſtetur quòd t̄ra non ſit ſua, ſed donatorii, & quòd ipſe ſit hoſpes & charitativè ſuſceptꝰ ut hoſpes, adhuc non valebit donatio: quia nihilominùs donator cōtinuat ſeyſinam ſuam. Item facit ad materiā iſtā, ꝙ habetis de ultimo itinere M. de P. in comitatu Suffolk, de quodam Johanne filio Hugonis & Alano fratre ſuo antenato. Caſus talis eſt. Idem Alanus in vita Hugonis patris ſui, cōceſſit Johanni fratri ſuo poſtnato, per quandam conventionem inter eos factam, totam hæreditatem quæ ei deſcendere debuit de prædicto Hugone patre eorum cōmuni, & Hugo ſe dimiſit in curia domini capitalis, et capitalis dn̄s cepit homagium ipſius Johannis, ſed Alanus tunc reclamavit, et Hugo poſtquā poſuit Johannem in ſeyſinā, vagavit ꝑ patriam ꝑ duos menſes, et poſtea reverſus, poſuit ſe in terram illam, & ſic fuit in ſeyſina cum prædicto Johanne per unum annum & dimidium, et ſic obiit

ſeyſitus, et quia ſic obiit ſeyſit⁹, et quia ſic reclamavit Alanus, et quia facta fuit cōceſsio de re non vacante,et longè antequā idem Hugo ſe dimiſiſſet,idem Johannes eject⁹ ꝑ Alanū,non recuperavit ſeyſinā ſuā per aſsiſā. ¶ 2. Item facit ad materiā iſtā ꝙ habetis de ultimo itinere M.de P. in comitatu Lanc.annó regni regis H.decimoſexto, ubi capta fuit quædam jurata apud Lincolñ, ſi Roger⁹ de Monte Vegonis anno & die quo obiit, fuit in ſeyſina de quibuſdā terris,& qui dixerunt ꝙ prædict⁹Roger⁹non fuit ſeyſitus,anno & die quo obiit,quia diu ante mortem ſuā dedit terrā illā cuidā Johanni de Lunguilers,qui ſemper poſteà remāſit in ſeyſina,uſq; ad mortē ipſi⁹ Rogeri,& excoluit terrā illā & blada expendit,& reddit⁹ & expletia cepit,& etiam quintā decimā dedit dño regi apud Lincolniam,& unde in itinere ejuſdem apud Lanc.eodem anñ,cōvicti fuerunt juratores per triginta ſex milites de comitatu Eborum & Lanc.ſicut cōtinetur in principio rotuli.Et unde triginta ſex milites dixerunt,ꝙ idem Roger⁹ venit ad comitatum Lanc. & dedit cuidā Johanni de Lunguilers terrā illā, per quandā chartam, & liberavit ei chartā in pleno com̄,ſed Roger⁹ ſemper remanſit in ſeyſina,quouſq; ad mortē, & cepit omnia expletia, & legavit omnia bona mobilia, & nunquā amovit ballivos nec ſervientes ſuos quos ibi priùs poſuerat, nec in aliquo ſtatum ſuum mutavit,& unde ibidem adjudicatum fuit, ꝙ Rogerus obiit ſeyſitus, & ꝙ xij.de com̄ Lincolñ falſum fecerunt ſacram̄tum,& ideò cōvicti,quia dixerunt cōtrarium:& ꝙ prima jurata cōvicta fuit ꝑ ſecundā. Illud idē invenietis ibidē,de eodem Rogero,& Henrico de Marr̄,quia idem Roger⁹ ſemper cepit expletia,uſq; ad mortem.Item eſto,ꝙ cùm donator & donatori⁹ ita fuerint ſimul in ſeyſina, ꝙ donatori⁹ rem ſic datā dederit alicui:quæritur an valet donatio?Revera non valet,quia neuter eorū inducitur in vacuā poſſeſſionem,ſi autē cùm ambo in poſſeſſione fuerint,donator alteri dederit,& primū donatorium ejecerit, & eject⁹ nō recuperabit,quia ſeyſinā vacuā,& ꝑ ſe non habuit,nec poſſidere incepit,ex quo donator poſſidere non deſiit.Cùm autē utq; ſic fuerit in poſſeſſione,tam donator quàm donatori⁹ poſt donationem,& ſimul exiverint à poſſeſſione,non aliter perpendi poterit,de voluntate donatoris,quàm ꝑ uſum,quia ꝑ exteriora præſumitur de interiorib⁹,& ꝑ interiora judicare debem⁹,& quāvis in receſſu utriuſq;, donator ſeyſinā liberavit donatorio, nihilominùs tamen habere poterit animū poſſidēdi,& retinere poſſeſſionem civilē. Homo enim ſecūdum faciem judicat ut homo,ſol⁹ autē de⁹ cor hominis intuetur, qui novit abſcondita cordis,& renes ſcrutatur & corda:Nullū enim apud deum ſecretum. Per uſum igitur poterit veritas declarari,ſed ſi cùm animo revertendi receſſit donator à poſſeſſione,cùm donatorium induxerit in poſſeſſionem,& mox reverſus quacūq; de cauſa ſimulata non admittatur, ſi repellatur, non cōpetit ei aſſiſa novæ diſſ. quāvis dicat ꝙ animū recedēdi à poſſeſsione non habuerit,& in hoc caſu ꝓfertur opinio veritati,quia ex quo gratis cū ſolennitate nō coact⁹ exivit,ꝓſumitur vehem̄t ad min⁹ ꝙ animū verū revertendi nō habuit,& ſive cauſā haberet ſive nō,poſſet quilibet dicere ꝙ animum non haberet recedendi,& ſic revocare ꝙ actū eſſet.Et unde ſive ſic ſive non

ſic,

ſic cōſultè faciet donatori⁹,ſi extra ſeyſinā tenuerit donatorem,& cùm donatorio ꝑ aſsiſam fuerit adjudicata ſeyſina, ꝑ hoc firma erit imperpetuum ſeyſina donatorii,& ulteri⁹ nō erit imaginaria donatio nec ſimulata,& unde ꝑ hoc poſſet donatori⁹ ſine ſuſpitione cōceſsionē facere donatori tenendi ad vitā rem donatā.Itē vice verſa,ſi donator reverſus,ſive ab initio animū revertendi habuerit ſive nō,& donatorium ejecerit,ſi donatori⁹ ſtatim ipſum ejicere nō poſsit,cōpetit ei aſsiſa novæ diſſ.nō obſtāte ſibi aliqua exceptione teneræ ſeyſinæ,ꝓdeſt enim poſsidere,quotiens ex volūtate ej⁹,ad quem res ꝑtinet,poſsideri ceptū ē,& ſufficit ſemel voluiſſe,omnib⁹ cōcurrētib⁹ quæ faciunt donationē validā, & ſi poſteaquam ceptū eſt poſsideri,voluntas ej⁹,ad quem res ꝑtinet,acceſſerit,licèt nulla ab initio intꝰvenerit,ſufficit tamen ex poſtfacto,& prodeſſe debet poſſeſſori.Itē ſi quis,voluntate ejus ad quem res ꝑtinet,poſsidere inceperit,quāmvis voluntas ej⁹ poſteà non ꝑſeveret,nihil nocet poſſeſſori, quia ſemel cepit poſsidere ex voluntate, ut in primo caſu.Et idē erit,ſi cùm ambo à poſſeſsione receſſerint,facta traditione,& nemine in poſſeſsione relicto,ſtatim reverſus donator,mittat ſe in poſſeſsionē,ſi donatori⁹ſtatim reverſus,eum eiicere non poſsit,cōpetit aſsiſā novæ diſſeyſinæ donatorio. Cap. XXI.

1 ¶ *Qualiter amittitur poſſeſsio acquiſita.*

DIctum eſt ſuprà,qualiꝰ poſſeſsio retineatur,& per quas ꝑſonas,& qualiter donatori⁹ uti debeat:Nunc autē dicendū, qualiꝰ acqſita amittatur.Et ſciendum,ꝙ ferè eodē modo amittitur poſſeſsio,quo acquiritur:Acquiritur enim corpore & animo,& nō amittitur niſi utroq;modo,licèt retineri poterit tantùm animo,ſecundùm ꝙ,ſuperiùs dictum eſt. Et unde,cùm quis naturalem habuerit poſſeſsionē & civilē ex aliqua juſta cauſa acquiſitionis,ſtatim cùm donationē fecerit ꝑ traditionem animo trāsferendi,ſtatim amittit & deſinit habere utrāq; ex ipſa traditione.Et eodē modo ſi quis utrāq; habuerit,& cōtra volūtatē ſuā diſſeyſit⁹fuerit & eject⁹,ſtatim amittit naturalē,civilem autē nequaquā,donec iterū ſe reponere velit in ſeyſinā & repellatur,vel ſi crediderit ſe poſſe repelli,abſtineat à ſeyſiñ,& ad ſuperiorē recurrat,& tunc deſinit poſsiderꝰ.Sed ſi recenter dum civilē habuerit,rejecerit ejectorem,recuperat naturalē,& ſic habet utrāq;,tā naturalē quàm civilē, & ſic quādoq; deſinit quis poſsidere, & ali⁹ incipit ſtatim cùm alius deſinit, ſive fuit naturalis poſſeſsio ꝑ ſe, ſive naturalis & civilis conjūctim. Itē cùm quis eject⁹ fuerit, et naturalē poſſeſsionem amiſerit, ſi ad temp⁹ ꝑ negligentiā vel impotentiā vel patientiā injuriā diſsimulaverit, amittit utrāq;,tam naturalē quàm civilem,cūm patientia trahatur ad cōſenſū,& ſic deſinit ver⁹ dñs poſsidere,& incipit poſsidere poſſeſſor violēt⁹.Et eodē modo,ſi verus dñs à poſſeſsione receſſerit,nemine ſuorū in poſſeſsione relicto, adhuc retinet utrāq;,naturalem & civilem,quouſq; alius ingrediatur contra voluntatem ſuam,eo ſciente vel ignorante:& tunc deſinit verus dñs habere poſſeſsionem naturalem juſtam, & intruſor incipit habere naturalem ſed injuſtam,ſed retinet verus dominus civilem, quouſq; reverſus repellatur ſine ſpe ponendi ſe in ſeyſinam, vel cùm ſuſpicetur ſe poſſe repelli, & tunc

tunc amittit utrãq; & intruſus incipit habere utrũq;, & cùm intruſus utrãq; habuerit, & ſine judicio à vero dño ejectus fuerit, tunc fiet de eo ſicut ſuprà dicitur de vero dño, & ver⁹ dñs ꝓpt ſuam injuriã amittit actionem ſuam & aſsiſam, ſecundùm ꝙ, inferiùs dicetur de aſsiſa. Si autem hoc fecerit cum judicio, & ꝑ aſsiſam, vel recenter ſine aſsiſa, aliud erit. Item cùm malæ fidei poſſeſſor ita utrãq; habere inceperit, ſi ab extraneo ejectus fuerit, tunc fiat de eo, ſicut fieri deberet de vero dño, quantùm ad extraneas ꝑſonas. Item amittit quis utrãq;, morte naturali vel civili, morte naturali, civilem amittit in exitu animæ, & naturalem, cùm corp⁹ efferatur, civilem & naturalem ſimul. Ex morte civili, cùm habitũ religionis aſſumpſerit, ita quòd ad ſeculum redire non poſſit. Item cùm in poſſeſsione extiterit licèt eject⁹ non fuerit, ſi tamen ꝓhibit⁹ fuerit uti frui, vel quòd cõmodè non poſsit, nec modo debito, per ſe nec per ſuos, vel ſi alius uti voluerit contra voluntatem ſuam, retinet dñs naturalem poſſeſsionem juſtam, & impediens vel perturbans, ex longa poſſeſsione, ꝑ impotentiã vel negligentiã veri domini incipit habere quodammodo utrãq;, naturalem & civilem: ſed naturalem injuſtam. Et eodem modo fit, ubicunq; res alicujus ſive in poſſeſsione fuerit ſive extrà, contra voluntatem ſuam fuerit cõmmunicata, vel cõtractata, ædificando, arando, ſeminando, aquam divertendo, falcãdo, fodiendo, vel quid aliud tale faciendo. Ecce hìc, quòd ſi quis ſponte permittat alium arare, ſeminare vel meliorare terrã ſuã, non eſt diſſeyſina, nec eſt negligentia ejus, qui patitur, ſed cautela, ſi non permittat aſportare fructus. Si autem voluntas ipſius, cujus res fuerit, intervenerit, aliud erit, cùm ſcienti & volenti non fiat injuria. Ut ſi aliquis terram meam araverit, ſeminaverit, & ſtercoraverit, vel alio modo melioraverit, & ego diſſimulavero ad tempus, ut fructus cõſequi poſsim, ſi tamen ipſum vel alios ſtatim arare, ſeminare, non impedivero, ſive meliorare: non tamen ꝓpt hoc deſino poſsidere, cùm hoc faciat de voluntate mea, quòd ſi contra faceret, ſtatim eſſet ibi diſſeyſina, & unde non erit ibi negligentia, imò cautela, ut fructus lucrifaciat, vel alio modo conditionem veri domini meliorem. Sed cùm malæ fidei poſſeſſor fruct⁹ & blada aſportaverit, cùm hoc ſit contra voluntatem domini, erit diſſeyſina manifeſta. Infra pleniùs de hac materia dicetur, inter aſsiſas novæ diſſeyſinæ.

CAP. XXII.

1 ¶ *Qualiter acquiritur poſſeſsio per uſucaptionem.* 2. *Qualiter acquiritur poſſeſsio Juris, quod tradi non poteſt legum uſu.*

DIctum eſt in præcedentibus, qualiter rerum corporalium dominia ex titulo, et juſta cauſa acquirendi, transferuntur per traditionem. Nunc autem dicendum qualiter transferuntur ſine titulo, & traditione, per uſucaptionem. s. per longam, continuam, & pacificam poſſeſsionem, ex diuturno tempore & ſine traditione: ſed quam longa eſſe debeat non definitur à jure, ſed ex Juſtitiariorum diſcretione. Continuam dico, ita quod non ſit interrupta. Interrumpi enim poterit multis modis, ſine violentia adhibita, per denuntiationem & impetrationem diligentem, & diligentem proſequutionem, & per talem interruptionem, nunquam acquiret

poſsidens

poſſidens, ex tempore, liberũ tenemẽtũ. Pacificã dico, quia ſi cõtentioſa fuerit, idem erit quod priùs, ſi cõtentio fuerit juſta, ut ſi verus dñs ſtatim cum intruſor vel diſſeyſitor ingreſſus fuerit ſeyſinã, recẽter & incõtinenti (ſi præſens fuerit, vel ſi abſens cùm redierit) nitatur tales viribꝰ repellere & expellere, licèt id quod inceperit perducere non poſſit ad effectũ, dum tamen cum defecerit, diligens ſit ad impetrandũ & proſequendũ. Et nota, quod ex hoc capitulo habetur, quod acquiritur poſſeſſio & liberũ tenemẽtum ex tempore, & ſine titulo & traditione, per lõgam, & pacificã ſeyſinã, habitã per patientiã & negligentiã veri dñi. Injurioſa autẽ eſſe poterit cõtentio, vel injuſta, ut ſi quis, ad quem non pertinet, talibus queſtionẽ moveat vel contentionẽ vel intruptionẽ, et unde ſi quis per intruſionẽ poſt mortẽ alicujꝰ ante aditã hæreditatẽ ab hærede, propria authoritate ſe poſuerit in ſeyſinã vacuã, vel cum authoritate ejꝰ qui jus nõ habet donãdi, cùm nõ ſit verꝰ dñs. Itẽ ſi diſſeyſitor cùm diſſeyſinã fecerit. Item ſi firmariꝰ per lõgum tempꝰ, poſt terminum præteritum. Itẽ ſi quis contra cõventionẽ, quãvis inter alios factã, vel contra modũ donationis, ut quod omnino dare non poſſet vel alienare, vel non certis perſonis. Item ſi quis ſe poſuerit in ſeyſinã ex cauſa donationis ejus, qui jus nõ habet, vel non niſi ad vitã, quacũq; ratione, ad exhæredationẽ veri hæredis. Item ſi fratẽ poſtnatꝰ, propria authoritate, ſe intruſerit in ſeyſinã, vel fortè cùm habuerit authoritatẽ à capitali dño, vel ab aliquo ad quem non pertinet, & quorum caſus ſunt infiniti: Tales ſive titulũ habuerint ſive nõ, quantum ad verum dñm, qui jus habet & proprietatem, nũquam liberum tenemẽtum habebunt niſi per longã, cõtinuam, et pacificã poſſeſſionẽ, ut prædictum eſt, quãtum vero ad non dñs qui dederunt, vel quãtum ad alios, qui jus non hãbent, ſtatim & incontinenti incipiunt habere jus & liberũ tenemẽtum, & incipiunt poſſidere, et cùm lõga, et pacifica & continua poſſeſſio intervenerit, incipiunt poſſidere quoad omnes, et habere liberũ tenemẽtum ita quòd ſine brevi vel judicio ejici non poſſunt: quia ſicut tempꝰ eſt modꝰ inducendæ et tollendæ obligationis, ita erit modꝰ acquirendæ poſſeſſionis, longa enim poſſeſſio (ſicut jus) parit jus poſſidendi & tollit actionẽ vero dño petenti quãdoq; unam, quãdoq; aliã, quãdoq; omnem, quia omnes actiones in mundo, infra certa tempora habent limitationem. Sic enim, ut prædictum eſt, acquiritur poſſeſſio et liberũ tenẽtum ex tempore, ſine titulo et traditione, per patientiã & negligentiã veri dñi. Et ſciendũ quòd non valet ſi fuerit violenta, ſi incõtinenti reſiſtatur, et hoc verum eſt, niſi fuerit precaria, quæ omni tempore revocari poterit, et idem ſi de gratia: gratia enim voluntaria eſt, & de voluntate cõtraria revocatur. Itẽ ubi fuerit clãdeſtina, ſicut noctuaria, vel cõceſſa à ballivis in abſentia dñorum. Itẽ ſi ad precium incertũ. s. quolibet anno vel tẽpore mutatum, et altnatum, ſecùs ſi ad certum. Et hæc locum habent intẽ privatas perſonas, intẽ regẽ et privatas perſonas non tenet iſtud, quia Rex parẽ nõn habet, nec vicinum, nec ſuperiorem. ¶ 2. Dictum eſt, qualitẽ quis acquirit poſſeſſionẽ rei corporalis ex tẽpore & ſine traditione, cùm uſu vel ſine: nunc autẽ dicendũ qualitẽ acqritẽ poſſeſſio rei incorporalis, ſicut poſſeſſio juris, vz. alicujꝰ ſervitutis, per patientiã quæ trahitur ad cõſẽſum, et longũ uſum et

et pacificum, ſine cõſtitutione vel expreſſa volũtate. Patientia verò trahitur ad conſenſum, & acquiritur poſſeſsio juris ꝑ uſum, ut ſi dñs ꝓprietatis liberum habens fundum, ex patientia permiſerit uti vicinum ſuum, præſens & ſciens, in fundo ſuo aliqua ſervitute, ubi jus utendi non habuerit, ſicut in paſtu pecorum, itinere, vel actu vel aquæ ductu, vel hujuſmodi ꝑ longum tempus, pacificè ſine interruptione: ex tali uſu & patientia præſumitur de conſenſu, & de voluntate: & ita acquiritur poſſeſsio ex tempore, ita quòd taliter utens, ſine brevi et judicio ejici non poterit, et ſicut conſenſus eſſe poterit tacitus, ſicut expreſſus, ſic poterit eſſe voluntas tacita vel expreſſa. Præſens et ſciens dico, quia ſi abſens fuerit, vel præſens & ignoraverit, et ſi ſciret ꝓhiberet, talis uſus non valebit, cùm ſit clandeſtin⁹, et idem erit ſi nocturnus. Item idem erit ſi violentus. Item idem ſi ꝑcarius, qui tempeſtivè et intempeſtivè revocari poterit, cùm dependeat tantùm de gratia & voluntate cõcedentis, ſicut de tempore in tempus, de termino in terminum, ſicut de anno in annum, ꝓ certo ſervitio, vel incerto cum termino præfinito, dum tamen ſi certum ſit ꝑcium vel ſervitium cum termino, erit poſſeſſio vera & ſufficiens. Si autem incertum ſit ſervitium cum termino vel ſine, ut ſi aliquis haberet aliquãdo plus, aliquãdo minus, erit ibi potiùs locatio herbagii, quàm paſtura. Si autem in abſentia veri domini utatur quis de patientia, & ꝑmiſſione ſervientis, vel alterius qui jus non habet cõcedendi, vel conſtituendi ſervitutem, talis uſus non ſufficiet, nec valebit ad poſſeſſionem acquirendã.

Cap. XXIII.

1 ¶ *De acquirendo rerũ dominio incorporalium, ſicut de Juribus, libertatibus & ſervitutibus. 2. Qualiter quis uti debeat ſervitute in cõmunia paſtura. 3. Qualiter in jure præſentãdi et qualiter transfertur ſeyſina. 4. Quòd advocatio eccleſiæ cũ aliquo tenemẽto trãsferatur quũ dari debeat. 5. Quòd donatio de advocatione eccleſiæ valere nõ debet antequã donator fuerit in poſſeſsione præſentãdi.*

Dictum eſt ſuperiùs qualiter acquiruntur rerum corporalium dominia, quæ traditionem patiuntur vel quaſi, ex cauſa donationis, & qualiter poſtea transferuntur traditione expreſſè de perſona in perſonam ex mutuo conſenſu, tacito vel expreſſo: Tacito, qui ſufficit pro traditione, eò quòd donatio expreſſè non revocatur, cùm poſſit, Expreſſo, ꝑ ratihabitionem expreſſam. Item cùm quis adeptus fuerit poſſeſsionem, per ſe ſine titulo & traditione, qualiter acquiritur poſſeſsio & dominium rerum ex tempore. Item qualiter rerum incorporalium, ſicut juris. s. alicujus ſervitutis, in alieno acquiritur dominium & poſſeſsio per longum, continuum & pacificum uſum, ſine conſenſu expreſſo, per patientiam veri domini, qui ſcivit & non prohibuit, ſed permiſit de conſenſu tacito. Nunc autem dicendum eſt qualiter acquiruntur rerum incorporalium dominia, & poſſeſſio, ſicut jurium, ex conſenſu expreſſo, ex cauſa donationis & cõſtitutionis ſervitutis. Jura ſiqdem, cùm ſint incorporalia, videri non poterunt, nec tangi, et ideò traditionem non patiuntur, ſicut res corporales. Oportet igitur ex neceſſitate, ꝙ in hujuſmodi cõtrahatur donatio ex affectu contrahentiũ, & ſolo animo & voluntate trãsferendi, & accipiendi, & aſpectu rei

cor-

corporalis, cui inſunt hujuſmodi jura, & ſic quaſi poſſidentur ex fictione juris, & ille qui ſic in poſſeſſione fuerit ex juris fictione, ſemp quaſi utitur, donec fuerit diſſeyſitus p violentiam vel ſine violentia per non uſum. Acquiri enim poterit poſſeſſio rei corporalis ſine uſu & ſimiliter rei incorporalis, quaſi poſſeſſio, ſine uſu. Sed cùm uſus intervenerit in re incorporali, retinetur poſſeſſio per uſum, & efficitur vera, quæ prius fuit fictitia, & cùm quis uſus fuerit jure tali, ad alium transferre poterit jus, & uſum ſimul, quod non potuit ante uſum. Item ſi ille cui conſtituta fuerit ſervitus, in vita ſua cùm nolit, vel non poſſit, uſus non fuerit, hæres ejus uti poterit, ſi ſervitus fuerit conſtituta ſibi & hæredibus ſuis, & ſic de hærede in hæredem ppinquos & remotos, p modum donationis. Si autem ſic conſtituta fuerit ſervitus, tali & hæredibus ſuis, vel cui dare vel aſſignare voluerit, omnes tales per mod' conſtitutionis ſive donationis admittuntur ad uſum ſucceſſivè, cùm ſint quaſi in poſſeſſione, & omnes alii ab uſu penitus excluduntur. Hujuſmodi autem jura, ſicut ſervitutes, dici poſſunt pertinentiæ alicujus rei corporalis, & pertinent de re corporali ad rem corporalem, ſc. de fundo vel de tenem̃ alieno ad fundum vel tenementũ alicujus pprium, & hoc multis modis, ſecundùm quod infrà dicetur pleniùs, de aſſiſis. Transferuntur autem hujuſmodi jura de perſona in perſonam, per uſum & quaſi ante uſum, ut p̃dictũ eſt. Item ſicut pertinent jura ad aliquem ex alieno, ita pertinent in pprio, ut ſi quis fundum habuerit, ad quem pertinet advocatio eccleſiæ, jus præſentandi pertinebit ad dominium, & quamvis eccleſia ſecundùm quod cõſtruitur lignis & lapidibus, ſit res corporalis, jus tamen preſentandi erit incorporale, & unde aliud eſt dare eccleſiam, & aliud dare advocationem. Laici tamen, ſecundùm communem uſum, propter eorum ſimplicitatem, dant eccleſias, q nihil aliud eſt dicere, quã p̃ſentare. Laicus igitur preſentat ad eccleſiam vacantem, ſecundùm quod conſtruitur ex lignis & lapidibus, ut p̃ſentatus eccleſiam regat, & epiſcopus eam dat, ſc. præſentatum admittit ad regimen, & inſtituit. Si autem dominus fundi advocationem dederit, ſc. illud jus præſentandi, aliud erit. Si quis autẽ donatione fecerit viris religioſis, & dederit eis eccleſiam, ita q illam habeant in pprios uſus, ſic remanebit eccleſia illa imppetuũ, ſed tamen jus advocationis ad illos nõ transfertur, quia jus advocationis ſemp remanet cum patrono, & unde illã ulteriùs cõferre nõ poterunt alicui clerico, cũ jus advocationis, & jus p̃ſentandi ſẽper remaneat cũ patrono. Si autem dederit quis eis jus advocationis alicujus eccleſiæ, ipſi de gratia & diſpenſatione, poterunt eam in pprios uſus retinere, vel ad eam p̃ſentare, & jus advocationis vel patronat' ſibi retinere. Habet tamen hujuſmodi donatio ex conſuetudine & ab uſu aliã interpretationẽ, & alium intellectũ, ut ſi dicat quis, do talẽ eccleſiã talibus viris religioſis, ubi mentionem facere deberet de advocatione, ſufficit donatio talis, quantũ ad jus advocationis transferend', & ppter ſimplicitatẽ laicorum interpretatur, quòd laicus per hæc verba dat quicquid juris habuit in eccleſia illa, ſ. jus advocationis, ſimul cum eccleſia illa, ſecundùm quod, inveniri poterit de termino ſanctæ Trinitatis, anno regni Regis Henrici quarto in
com̃

com̄ Lincolñ, de eccleſia de Wichine, data priori de Markeby. ¶ 2 Itē vidē-
dū qualiter quis uti debeat jure ſibi conceſſo, ad retinēdā poſſeſſionē & juris
ſui declarationē, & primò de ſervitutibꝰ, ut ſi cui concedatur in alieno, jus
paſcēdi, ſtatī cū poſſit, īmittit pecora ſua, unū vel plura, & ꝑ hoc retinebit
ſeyſinā ſuā, unū dico, quia ſi ad plura uſq; ad mille vel ſine numero, ſufficit
ad ſeyſinā retinēdā ſi unicū immittat. Itē ſi jus paſcēdi ꝑ totū fund̄ cōceda-
tur, ſufficit ad ſeyſinā retinēdā ꝑ totū fund̄, ſi unicū īmittat, eo animo ut ꝑ
totū paſcat, ꝙ quidē ſi ei ꝑmiſſū nō fuerit, ꝙ uti omō nō poſſit vel cōmodè,
cōpetit ei aſſiſa novæ diſſ. licèt anteà nō uſus fuerit in veritate, ꝓpter quaſi
ſeyſinā & quaſi uſum ex prima volūtate cōcedētis, & cū ſic in veritate uſus
fuerit, illud jus cū uſu trāſmittit ad hæredes ſuos & aſſignatos, ꝙ priùs face-
re potuit ſine uſu, & extunc ad extraneos illud jus tranſmittere poterit cum
uſu & ſeyſina, ꝙ priùs facere non potuit, ſine uſu. Et ꝙ dictꝰ eſt de jure paſ-
cendi, fiat de jure eūdi, agendi, aquāve ducendi, & de omībꝰ aliis ſervituti-
bus, q̄ ſunt infinitæ & non refert. ¶ 3 De jure autē advocationis reſtat vide-
re, qualiter trāsferatur, & q̄ debeāt concurrere ad hoc, ꝙ transferri poſſit. O-
portet igitur ꝙ ille, qui advocationem dederit, in ſeyſina ſit ꝑſentādi: hoc eſt
ꝙ ultimò ꝑſentaverit aliquē, qui ad ꝑſentationē ſuā admiſſus fuerit & inſti-
tutus, vel ſaltē cōmiſſa cuſtodia, cū ꝑ hoc recognoſcatur ipſum eſſe patronū,
vel ſaltē ꝙ ꝑſentationē ſuam evicerit ab aliquo de ſeyſina anteceſſoris, vel
ꝙ anteceſſores ſui ꝑſentaverint īmediatè, vel aliquis nomine eoř, vel no-
mine ſuo, ſicut cuſtos vel firmarius. Cū autē ſic in ſeyſina fuerit, jus advoca-
tionis ad alium transferre poterit, ſed non ſolo animo & affectu, ſicut ſervi-
tutem, ſecund' quoſdam. Cū jus advocationis incorporale ſit, ꝙ videri non
poſſit nec tangi, oportet de neceſſitate, ꝙ cum corpore transferatur, ad quod
ꝑtinere poſſit, quia ſine corpore rectè poſſideri non poſſit, licèt ab aliquibus
dicatur quòd quaſi ad ſimilitudinem ſervitutis. Et quòd advocatio q̄ incor-
poralis eſt, transferri non poſſit ſine re corporali & tenēto, ꝓbatur de termi-
no ſancti H. anno Regis H. nono, comitatu Norf. inter abbatem de Meſſen-
dene & Hubert de Burgo, de eccleſia de Owalton, ubi idem abbas protulit
quandam chartam cujuſdam walteri de la Penne, q̄ teſtabatur, quòd idem
Walterus dedit ei advocationem illius eccleſiæ, ſed quia poſteà convictum
fuit, quòd idem Walterus nullum tenēt habuit in manerio, in quo eccleſia ſi-
ta fuit, nec aliquis per eum, nec idem Walter. nunq. ꝑſentavit ad eccleſiam
illam: conſideratum fuit, ꝙ abbas nihil caperet. Item ad hoc facit ꝙ habetis
de termino ſancti Hilar. anno Regis Henrici ſexto, comitatu Staff. de Rauf
Comite Ceſtriæ & Priore de Kenelwyde, de Eccleſia de Stoke, ubi dicitur
quòd ille qui dedit advocationem priori, nec aliquis anteceſſorum ſuorum
nunquam ſeyſinam habuit præſentandi, nec aliquod tenemtum in villa il-
la, conſideratum fuit quòd donatio illa nulla. Item ad hoc facit, quod ha-
betis de termino Paſchæ, anno Regis Hen. nono in comitatu Cornub. de
Richardo de Wyks & Priore de Triwardrey, aſſiſa ultimæ præſentationis
de eccleſia de Wyks, ubi non valuit donatio facta de advocatione, quia ille
qui dedit, nunquam fuit in ſeyſina præſentandi, nec terram aliquam

habuit

habuit in villa illa, ad q advocatio illa potuit ꝑtinere q vis multæ confirmationes epiſcopoꝝ, & dnoꝝ capitalium intervenifſent. ¶ 4 Oportet igitur, ꝙ advocatio cum re corporali transferatur, cum ſeyſina illi⁹, cui trāsfertur, vel alicuj⁹ anteceſſoꝝ ſuoꝝ, & cū ſic facta fuerit donatio advocationis, cū tēnto, facta traditione rei corporalis viz. tēnti, ſtatī incipit donatorius poſſidere tēntū illud, & quaſi poſſidere jus p̄ſentandi: ſeyſinā autē nunq habebit, antequam eccleſia vacaverit, & tunc p̄ſentare poſſit. Et unde ſi donatio facta fuerit tanī donatorio ſine hæredib⁹ ſuis, ſi in vita ſua vacaverit, p̄ſentare poterit, & uti ſeyſina ſua. Si autē non, remanebit p̄ſentatio cum donatore, vel ſi illā in vita ſua dederit alicui anteq vacet, non valebit donatio, ex quo non fuit in ſeyſina p̄ſentandi, ſed remanebit cū donatore. Si autem ſic facta fuerit donatio, ſibi & hæredibus ſuis, ſi in vita donatorii no vacaverit, ꝙ p̄ſentare poſſit, jus tamen p̄ſentandi transmittit ad hæredes ſuos ꝓpinquos & remotos in infinitū, de ſeyſina donatoris & warrāti ſui, ſicut de ſeyſina alicuj⁹ anteceſſoris, & donatorius ſemper ex donatione eſt quaſi in poſſeſſione, & videtur uti, donec ſeyſinā amiſerit, ꝑ nō uſū, hoc eſt, ſi donatorē vel aliū ex negligentia vel patientia ſua p̄ſentare ꝑmiſerit ad eccleſiā, cū vacaverit, quo caſu nunq recuperabit ipſe, nec hæredes ſui, quia vacua erit charta & donatio ſine ſeyſina. Si autē donatorius anteq eccleſia illa vacaverit, vel anteq p̄ſentaverit, vel hæredes ſui advocationē illā dederint alicui, cū tēnto vel ſine, non valebit donatio, quia quāvis jus p̄ſentandi transferatur, tamē ſeyſinā non transferunt, q non habent, ſed ſemꝑ remanebit cū donatore, qui ultimò p̄ſentavit, niſi forte ſit ita, ꝙ donatio facta ſit donatorio & hæredibus ſuis, vel cuicunq; dare & aſſignare voluerit ꝓpter mod' donationis, quia donatorii & aſſignati erunt loco hæred'. Sed ſi cùm nulla facta ſit mentio de aſſignatis, donatorius vel ejus hæredes dederint vel aſſignaverint anteq ſeyſinā habuerint, & donatorius vel ejus aſſignati, cum eccleſia vacaverit, p̄ſentaverit, & ꝑ negligentiā vel ꝑ patientiā primi donatorii admiſſus fuerit clericus, ad eoꝝ p̄ſentationem, ſic incipient poſſidere ex negligentia vel patientia alioꝝ, & incipiet valere donatio, ex quo concurrunt jus & ſeyſina, juſtè vel injuſtè. Sed quid ſi uterq; p̄ſentaverit, primus donator viz. & ſecundus donatori⁹? prim⁹ donator p̄ferri debet ꝓpter ſeyſinam, à qua non receſſit, nec ſecūd⁹ donator potuit ad aliū pl⁹ conferre quā ipſe habuit, ſc. nil niſi jus ſine ſeyſina, & licèt aſſignat⁹ ipſum vocare vellet ad warrantum, non poſſit ei plus warrantizare, quàm ei dedit vel dare potuit, nec etiam poteſt eum defendere in ſeyſina p̄ſentationis, quam ſuus aſſignatus non habuit. Item eſto, quòd ante ſeyſinam præſentationis, facta fuit donatio vel aſſignatio, & caſu aliquo revertatur tēntum cum advocatione ad eum qui dedit, ſicut eſchaeta, vel alio modo, & inceperit eccleſia vacare tunc primò, & uterque præſentaverit, ſc. primus donator & primus donatorius, adhuc erit præferendus in donatione primus donator, propter ſeyſinam præſentandi, à quà non receſſit, & ſi donatorius inſtrumenta donationis protulerit, vacua erunt, quantum ad jus præſentandi, quia quicquid habuit, ſuo feoffato contulit, & jam ex alia cauſa, & ab alio poſſideri incepit de

novo

novo, quã ex prima cauſa donationis & à feoffatore ſuo. ¶ 5 Et ꝙ donatio facta de advocatione valere non debeat, antequã donator fuerit in poſſeſſione p̃ſentãdi, ꝓbatur in rotulo, de term̃ ſãcti M. anno reg. H. octavo incipiẽte nono in com̃ Bed. de Johanne de Trahilz & priore de Niwẽhã, aſſiſa ultimæ p̃ſentationis, de tertia parte eccleſiæ de Sudmels, ubi prior reſpondit ad aſſiſam, ꝙ Walterus de Trahilz, anteceſſor p̃dicti Johannis, dedit advocationem illius tertiæ partis Falkz de Bureflute, & ille Falkz, illam dedit domui ſuæ per chartã ſuã, ſed quia idẽ prior recognovit ꝙ idẽ Walterus fecit ultimam p̃ſentationẽ, & ꝙ Falkz nunquã p̃ſentavit, cõſideratũ fuit, ꝙ Johannes recuperaret ſeyſinam ſuã de ſeyſina Walteri anteceſſoris ſui. Itẽ ad hoc facit, ꝙ habetis de itinere M. de Pateſhull in com̃ Wygorñ, anno Regis Hen. quinto: ubi dicitur, quòd ſi ille cui data fuerit advocatio vel donatorius antequam præſentaverit, illam ulteriùs donaverit, non valebit donatio, quia ultimus donatorius warrantum non habuit. Item non valet donatio advocationis, ſi ille qui dedit nunquam habuit ſeyſinam præſentandi, nec aliquid de manerio, vel tenemento, ad quod advocatio pertinuit, ut inter placita quæ ſequuntur regem, anno regni Regis Hen. tertii viceſimo ſecundo in com̃ Salop. de Godfrido de Gamages, ubi idem Godfridus dixit corã Rege, ꝙ quidã anteceſſor ſuus dedit patri ſuo quandã terrã, cũ advocatione eccleſiæ, & inde poſtmod' convictũ fuit, ꝙ idem anteceſſor nunquã ſeyſinã inde habuit, & ideo donatio nulla, licèt idẽ Godfridus & pater ſuus poſtmod' inde eſſent in ſeyſina. Itẽ ad hoc facit, de term̃ Paſchæ anno regñ Reg. H. decimo in com̃ Leyc. aſſiſa ultimæ præſentationis, inter Walter̃ de Rideware, & priorem de Undeleigh, ubi id' Walterus nil capere potuit per aſſiſam, quia Comes de Ferrariis, qui maneriũ illud, ad ꝙ advocatio illa ꝑtinuit, dedit p̃dicto Waltero, nunquã p̃ſentavit ad eccleſiã illã. Item ad hoc facit, quod habetis de termino ſancti M. anno Reg. H. nono incipiente decimo, aſſiſa ultimæ præſentationis, inter priorẽ de Lewes, & de novo mercato, de eccleſia de Hatfelt, ubi idem Adam recuperavit præſentationem ſuam de ſeyſina avi ſui ex parte matris, Caſus quidem talis eſt. Avus quidã ipſius Adæ, &c. De hac materia habebitis pleniùs infrà, de aſſiſa ultimæ p̃ſentationis, & hic ſuꝑabundat vel ibi. Item videtur, quòd ſine corpore poterit jus advocationis transferri ad alium ꝑ ſe, & quaſi poſſideri, ſicut ſervitus, donec vacaverit, & tunc ꝑ uſum & præſentationem rètineri, ad ſimilitudinem ſervitutis, non eſt enĩ neceſſe, ut videtur, ꝙ ſemꝑ adhæreat fundo. vel tenẽto cui inſit, cũ ineſſe poterit eccleſiæ, ſecund' ꝙ eccleſia conſtruitur ex lignis & lapidib⁹, & unde dicitur advocatio talis eccleſiæ, & unde ſi eccleſia donetur ſine tenẽto, adhuc poterit transferri advocatio vel retineri, & cũ ꝑ ſe data fuerit advocatio & cùm eccleſia vacaverit, donatorius p̃ſentaverit, & jus advocationis retinebit per ſeyſinam, & ſic deſinet eſſe advocatio de fundi pertinentiis. Et unde videtur quòd ſi ille qui advocationem dedit ſive ante vacationem eccleſiæ, ſive poſt, fund' dederit cũ omnibus ꝑtinentiis ſuis, & cum advocatione eccleſiæ expreſſè, non valebit donatio, quantum ad advocationem, licèt valeat quantum ad fundũ, transferendo ſine advocatione

catione,quia donator id ꝙ pri⁹ dedit,ſine volũtate donatorii reſumere non poterit,nec iterū dare,licèt videatur prima facie,ꝙ ſemꝑ in ſeyſina extiterit, donec donatori⁹ ꝑſentaverit. Sed revera dare non poterit,cùm donatorius jus non habeat ꝑſentandi & ſit quaſi in ſeyſina,donec eccleſia vacaverit,& ſic ꝑ imaginariā ſeyſinā, remanet vera ſeyſina in ſuſpenſò, uſq; vacationē eccleſiæ,& tunc ꝑſentet donatorius,ſi advocationē ad aliū non tranſtulerit, vel donator ſi hoc nō fecerit, & ſic erit obſervand̄, ubi advocatio ſeparata eſt à fundo, & non eſt de fundi ꝑtinentiis. Itē eſto, ꝙ de fundo fiat donatio cum advocatione,& anteq̃ eccleſia vacaverit,vel poſt,fuerit donatorius ꝑ donatorē vel ꝑ aliū diſſeyſitus,& tunc vacare incipiat eccleſia, non ꝑſentabit donatorius ad eccleſiā cujus advocatio eſt de ꝑtinentiis, anteq̃ fund̄ recuperet ꝙ eſt principale,& ſic agi oportet in pluribus caſib⁹, ꝙ ſeyſinam habere non poterit quis de pertinentiis vel acceſſorio, anteq̃ acquiſierit principale. Itē quandoq; trāſit jus advocationis cū corpore.i.cū ipſo fundo, vel teñto ad ꝙ advocatio ꝑtinuerit,quādoq; cū expreſſione,& quādoq; ſine cū expreſſione,ut ſi dicatur,do tibi fund̄ iſtū cum omnibus ꝑtinentiis ſuis & cum advocatione eccleſiæ,vel ſine expreſſione, ut ſi dicatur,do tibi fundum iſtū cum omīb⁹ ꝑtinentiis ſuis,ſine aliquo reteñto,ſive hoc ſit in feodo, vel ad firmā,in quo caſu,tranſit advocatio cum ipſo fundo ad donatorium,& ſi partē fundi dederit,quāvis cum omīb⁹ ꝑtinentiis ſuis,& partē retinuerit,nō ꝑpter hoc trāſfertur advocatio, ſed cum donatore remanebit, licèt minimā partē fundi retinuerit, non enī transfertur advocatio cum aliqua parte fundi, niſi ſpecialiter transferatur. Itē ſi pluribus fiat donatio de fundo aliquo,ꝑ particulas cum omīb⁹ ꝑtinētiis ſimul,vel ſucceſſivè ſine aliqua exꝑſſiōne advocationis,ultimò feoffatus,quantum ad jus advocationis,erit omnibus aliis præferendus, habita tamen diſtinctione, ſecundùm quoſdam, ſi advocatio ſpecialiter excipiatur: utrum donator ſic dicat, do tibi tantam terram cum omnibus pertinentiis ſuis, excepto tanto terræ de ꝑdicta terra cum pertinentiis, vel retento mihi tanto terræ de eadem terra: quia in primo caſu videtur excipi ab illo ꝙ donator totum transferat ad donatorium ſcilicet advocationem cum omnibus aliis pertinentiis,& unde cùm poſteà,ab illo toto excipiat partem,videtur ꝙ advocatio remanere debeat donatori,ex quo cum parte ſpecialiter excepta non transfertur. Si autem ſic dicat,do tibi tantam terram cum omnibus pertinentiis ſuis,ſalva mihi,vel retenta tali parte, videtur quòd advocatio remanere debeat cum parte retenta vel ſalvata.Item eſto,quòd alicui fiat donatio de tenemento, cum advocatione, donec ei provideatur,ſi ante proviſionem,& antequam in ſeyſina fuerit præſentandi, donatorius rem cum advocatione, vel advocationem per ſe, etiam poſt præſentationem ad alium tranſtulerit, qui ſimiliter præſentaverit ante proviſionem,& poſteà donatorio proviſum fuerit,& iterum eccleſiam vacare contigerit,& omnes præſentaverint,ſcilicet donator primus & donatorius primus & ſecundus, donator primus erit aliis omnibus præferendus, quia ſi primus donatorius & ſecundus prima facie actionem habeant de ꝑſentatione,donator habebit exceptionem de ꝑviſione,& non

nõ poterit prim⁹ donatori⁹ dare ad remanentiā vel cū effectu, quia ꝑpetuitatē nõ habet, vel quia ejus ſtat⁹ depēdet ex inſidiis fortunæ. De hac materia inveniri poterit, de tmino Paſchæ anno reg. Hen. ſeptimo in com̃ Bed. de Falkz de Briāte, & priore de Nywēhā, aſſiſa ultimæ ꝑſentationis de eccleſia de Haſpele.

Cap. XXIV.

1 ¶ *De libertatibus, quis eas dare poſſit & quæ ſunt Regis.* 2 *Quid eſt corona Regis.* 3 *De warennis & libertatibus conceſſis à domino Rege, qualiter poſſidentur & utantur.* 4 *Breve ſi quis alium vexaverit contra libertatem.* 5 *De intentione querentis proponenda.*

Dictū eſt ſuprà, qualiter jura & res incorporales transferūtur, & qualiter tradūtur, vel quaſi, & qualiter poſſidētur, vel quaſi, & qualiter ꝑ ver̃ uſum retinētur: nūc autē diced' erit de libertatib⁹, quis cōcedere poſſit libertates, & quib⁹, & qualiter trāsferuntur, & qualiter poſſidentur vel quaſi, & qualiter ꝑ uſum retinētur. Quis? Et ſciend' ꝙ ipſe dñs Rex, qui ordinariam habet juriſdictionē & dignitatē & poteſtatē, ſuꝑ om̃s qui in regno ſuo ſunt, habet enī om̃a jura in manu ſua, q̃ ad coronā & laicalē ꝑtinēt poteſtatē & materialē gladiū, qui ꝑtinet ad regni gubernaculū, habet etiā juſtitiā, & judiciū, q̃ ſunt juriſdictiones, ut ex juriſdictione ſua, ſicut dei miniſter & vicarius, tribuat unicuiq; qd' ſuū fuerit. Habet etiā ea q̃ ſunt pacis, ut popul⁹ ſibi traditus in pace ſileat & quieſcat, & ne quis alter̃ verberet, vulneret vel malè tractet, ne quis alienā rē ꝑ vim & roberiā auferat vel aſportet, ne quis hominē mahemiet vel occidat. Habet etiā coertionē, ut delinquētes puniat & coerceat. Item habet in poteſtate ſua leges, & conſtitutiones, & aſſiſas in regno ſuo ꝓviſas & approbatas, & juratas, ipſe in ꝓpria ꝑſona ſua obſervet, & à ſubditis ſuis faciat obſervari. Nihil enim ꝓdeſt jura condere, niſi ſit qui jura tueatur. Habet igitur Rex hujuſmodi jura ſive juriſdictiones in manu ſua. Habet etiā p̃ cæteris om̃ib⁹ in regno ſuo, de jure gentium, privilegia ꝓpria, q̃ de jure naturali eſſe deberent inventoris, ſicut Theſaurus, wreccum Maris, Craſſus piſcis, Sturgio, wayvium, q̃ in nulli⁹ bonis eſſe dicūtur. Habet etiā de jure gentiū, in manu ſua q̃ de jure naturali deberent eſſe cōmunia, ſicut feras beſtias & aves non domeſticas, q̃ deberent eſſe cōmunia de jure naturali & per app̄henſionē, & captionē, & aucupationē, ꝓpria. Itē per occupationem & app̄hēſionem rei alteri⁹, ut ſi quid abjiciatur & ꝓ derelicto habeatur. Ea vero q̃ juriſdictionis ſunt & pacis, & ea q̃ ſunt juſtitiæ & paci annexa, ad nullū pertinent, niſi ad coronā & dignitatem regiā, nec à corona ſeparari poterunt, cū faciāt ipſam coronā. ¶ 2 Eſt enī corona Regis facere juſtitiā & judicium, & tenere pacē, & ſine quib⁹, corona cōſiſtere nõ poteſt, nec tenere. Hujuſmodi autem jura ſive juriſdictiones ad perſonas vel ten̄ta transferri nõ poterūt, nec à privata perſona poſſideri, nec uſus nec executio juris, niſi hoc datum fuerit ei de ſuper, ſicut juriſdictio delegata non delegari poterit, quin ordinaria remaneat cum ipſo Rege. Ea vero q̃ dicuntur privilegia, licèt pertineant ad coronam, tamen à corona ſeparari poſſunt & ad privatas perſonas transferri, ſed de gratia ipſius Regis ſpeciali: Cujus gratia & conceſſio ſpecialis, ſi non intervenerint, tempus, à tali petitione,

Regē nō excludit. Nullū enī tēpˀ currit donationi Regis, vel cōtra eū in hoc caſu, cū ꝓbatione nō egeat: Cōſtare enī debet oībˀ, ꝙ hujuſmodi ꝑtinent ad coronā, niſi ſit aliquis qui docere poſſit, ex ſpeciali gratia habita, cōtrariū. In aliis verò ubi ꝓbatio neceſſaria fuerit, currit tēpˀ cōtra ipſū: ſicut cōtra quoſcūq; alios. Hujuſmodi autē libertates, cū à Rege cōceſſæ fuerint, ſtatī quaſi trāsferūtur, & quaſi poſſidētur, & ille cui cōcedūtur, ſtatī quaſi utitur, licèt casˀ quo uti debeat ſtatī nō evenerit. Cū autē evenerit, & uſus fuerit, ſtatī retinet poſſeſſionem per uſum, & ſive uſus fuerit verè ſive nō, ſemper erit in poſſeſſione vel quaſi, vel juriſdictionis delegatæ vel rei, donec amiſerit ꝑ abusū, vel nō uſum. Uti autē nō poterit quis verè, licèt quaſi, tali libertate, donec caſus evenerit quo uti poſſit, ut ſiquis habeat curiā & poteſtatem placitādi in curia ſua, placita vetiti namii, & tenēdi placitū ꝑ breve de recto, licèt ſit quaſi in poſſeſſione, tamen verè uti non poterit, ante brevis impetrationē & ſummonitionē. Itē ſi cui cōcedatur libertas, ꝙ inquirere poſſit & judicare de aſſiſis & mēſuris infractis cōtra cōſtitutionē regiā, licèt poſſit inquirere, tamen judicare nō poterit antequā fuerit trāſgreſsū, licèt fuerit quaſi in poſſeſſione. Itē ſi cui cōcedatur talis libertas, ꝙ habeat Soke & Sake, Toll & Them, Infangthef & Utfangthef. ¶ ꝫ Judiciū vitæ & membroꝝ, & furcas & alia q̄ ꝑtinent ad executionem judicii, talis nō priùs uti poterit tali libertate, antequā latro captus fuerit, de quo judiciū fieri poſſit & debeat, ſed ſemꝑ priùs quaſi utitur, cùm ſit in poteſtate utendi tali libertate, donec illā libertatem amiſerit, per non uſum: hoc eſt donec alius de latrone capto, infra libertatē ſuā juſtitiā fecerit & judicium, & illum abduxerit extra libertatem ſuā, ſemel ſeyſiendo, per negligentiā & patientiā ſuā, eo ꝑ̄ſente & ſciente, & ꝑmittente. Cùm autem hoc ſciverit, & diligenter & recenter ſibi ꝓquiſiverit, repetere poterit libertatē ſuā. Si autē negligens fuerit, & ꝑ negligentiā & patientiā ꝑ lapsū tēporis illā amittit, & extūc ſine rege reſtitui nō poterit, cū ꝑ lapsū tēporis ſuā amiſerit actionem. Item eodˀ modo ſi cui cōcedat̄ talis libertas, ꝙ quietˀ ſit de Theolonio & cōſuetudinibˀ dādis ꝑ totū regū Angliæ, in terra & in mari, & ꝙ Theoloniū & cōſuetudines capiat infra libertatem ſuā, de ementibˀ & vendentibˀ, ſtatī erit quaſi in poſſeſſione, & poſſeſſionem retinebit cùm Tolnetū & cōſuetudines receperit, & cū alibi in regno, extra libertatem ſuā, ꝑ talem libertatem ꝑ̄textu talis libertatis, ꝑ judicium, vel alio modo, habuerit quietantiā in nūdinis & mercatis. Et ꝙ hic dictum eſt exempli cauſa, dici poterit in oībˀ aliis cōmunibˀ caſibus conſimilibˀ, ſicut in iis ꝙ ꝑtinent ad coronā, ſicut in placito de vetito namii, de viſu frāciplegii. Itē de privilegiis ſupradictis. Eſt enī libertas, evacuatio ſervitutis, & contrario modo ſeſe reſpiciunt, & ideò ſimul non morātur. Eſſe enī poterit libertas, ut ſi quis teneatur ad dandˀ ex ſervitute, ſicut Theolonium & conſuetudines, ex libertate defendi poterit ad nō dandum. Item ſi ex ſervitute teneatur quis ad non capiendum, ex libertate conceſſā capere poſſit conſuetudines & Theolonia. Item ſi quis ex cauſa venandi vel aucupandi ingredi poſſit fundum alienum, ex ſervitute fundo impoſita, per negligentiam vel patientiam dominorum, ex libertate conceſſa, prohiberi

liberi poterit ne ingrediatur. Itē ſi ex ſervitute vel quaſi, ingrediantur ballivi fundum alicuj⁹, ſicut vic. & ſerviētes Regis, ex libertate à Rege cōceſſa, à Rege ꝓhibeātur ne ingrediātur, ſed ut ꝑ dñm libertatis ſummonitiones fiāt, & attachiamēta, & viſus frāci plegii, & oña alia q̄ ꝑtinent ad coronam. Cùm autē dñs Rex ita libertates cōceſſerit, ſicut ꝑdictum eſt, illas cōcedere non debet in præjudicium aliorum, ut ſi priùs fortè alicui conceſſit talem libertatem, ꝙ habeat warrenniam per totā terrā ſuā, & totum fund' ſuum, ſi poſtmodum illud idem concedat alteri infra eandē libertatem, injuriatur & detrahit libertati priùs conceſſæ, qua fortè uſus eſt quis ꝑ multa tēpora, & ꝙ ſemel dederit, ſine juris injuria reſumere non poterit, nec aliis dare, & maximè de quo ipſe in ſeyſina non fuerit, quod ſi fecerit de facto, & cùm charta libertatis publicè lacte fuerit & audita, & cùm uti inceperit donatorius, impeditus fuerit per illum, qui primā habuerit libertatem, abſq; eo ꝙ hoc priùs domino Regi oſtenderit, ꝙ factum ſuum, ꝙ magis voluntarium eſt quàm juſtum, revocet, & emendet, amittere poterit imperpetuum, eo ꝙ factū domini Regis ꝓpria authoritate impedit & ei reſiſtit, cùm hoc non liceat alicui, nec etiam, quod magis eſt, de facto ſuo diſputare, ut de Abbate ſancti Albani & Galfrido de Chyldwike, apud Weſtm̄ coram ipſo domino Rege, ubi idem Galfridus warrennam ſuam retinuit, quia idem Abbas, abſque eo quòd hoc oſtenderit domino Regi, ipſum uti impedivit. Item nec mutare poterit idem Rex de jure, libertatem priùs conceſſam, ut ſi dominus Rex tenenti ſuo conceſſerit talem libertatem, quòd nullus vic. vel ballivus ingreſſum habeat in terram ſuam, vel feodum ſuum, ad aliquam ſummonitionem, vel attachiamentum, vel diſtrictionem ꝓ ſervitio faciendo, ſi ſervitiū tenentis ſui alicui attornaverit, & conceſſerit, talis, returna breviū non habebit, contra libertatem priùs conceſsā tenenti ſuo, qui returna habuerit priùs, ut cogatur returna recipere ꝑ mediā perſonā, q̄ priùs recepit ſine medio ꝑ manus vicecom̄ vel ballivorum: Et quia nō poterit quis ſervitium tenentis ſui ita atturnare alicui ad damnū ipſi⁹ vel gravamē, & hoc verum eſt, niſi hoc ꝓvenerit ex voluntate tenentis, vel per negligentiā vel patientiā longā. Itē eſto, ꝙ dñs Rex duobus conceſſerit aliquā libertatē, ut ſi alicui univerſitati, ſicut civibus vel burgenſibus vel aliquib⁹ aliis, ꝙ mercatum habeant vel feriā in villa ſua, civitate vel burgo, vel conſuetudines capiat, & theolonia, & quieti ſunt per totū regñ ſuū in terra & in mari de theolonio dando, vel aliqua alia conſuetudine, ſi poſtmodum concedat conſimilem libertatem aliquibus in regno ſuo, quòd capiant & quieti ſint, ſecundùm quod prædictum eſt, videndum erit qui illorum præferri debeant in tali libertate, cùm quibuſdam conceſſum ſit quòd theolonia capiant & conſuetudines, & aliis nedent, quod quidem ſimul ſtare non poterit. Recurrendum igitur erit de neceſſitate, ad prioritatem impetrationis, ſi nullus eorum uſus fuerit ſed quaſi. Si autem unus eorum uſus fuerit, ità quòd ab aliis ceperit theolonium & conſuetudines, in villa, & mercato, vel nundinis, & quòd quietantiam habuit in villa, mercato vel nundinis, talis præferri debet, propter uſum, & retinere, cùm prior ſit uſu, quamvis non impetra-

impetratione, & hoc verum erit, ubi poſteriores impetratione uſi fuerint, niſi illi qui priores ſunt impetratione, ſtatim & recenter ſibi ꝑquiſiverint. Si autem illi qui priores ſunt impetratione, priùs uſi fuerint, & quòd cepērint ab aliis cõſuetudines in villa aliorum, libertates ſuas retinebunt, tam ꝓpt̃ prioritatem impetrationis, quàm prioritatem uſus. Si autē poſt talem impetrationem libertatis, & uſum, alii impetraverint libertatem, quòd uti poſſunt, alii qui priores ſunt, ꝓpt̃ hoc, libertatem ſuã non amittunt. Sed eſto, quòd illi qui priores ſunt impetratione & uſu fortè ꝑ nõn uſum vel abuſum amiſerint, & antequã reſtituti fuerint ad libertatem, alii impetraverint & uſi fuerint, alii qui priores fuerint impetratione, & uſu nunquã reſtituentur. Si autem priores, poſt impetrationem aliorum, ſed ante uſum reſtituti fuerint, ſic per reſtitutionem libertatem priùs habitam retinebunt, & aliis præferentur: ꝓpt̃ verũ uſum, qui uſui fictitio debet præferri. Si quis igitur cõtra hujuſmodi libertates, illos quibus conceſſæ fuerint gravare vel vexare præſumpſerint, ſummoneatur quòd ſit corã rege vel ejus Juſtic. inde reſponſur⁹ per tale breve. ¶ 4. Rex vic. ſalutem. Summoneas ꝑ bonos ſummonitores, majorē & ballivos talis civitatis, burgi vel villæ, quòd ſint coram nobis &c. vel corã Juſtic. noſtris apud talem locum, tali die, ad reſpondendũ tali, vel talibus, quare ceperunt Theoloniũ & conſuetudines in villa ſua tali, de hominib⁹ ipſi⁹ talis, vel de talibus burgenſibus, cõtra libertates, quas idem talis vel tales habent, ꝑ chartã *noſtrã*, vel anteceſſorum noſtrorum regum Angliæ, quib⁹ hucuſq; uſi ſunt, ut dicunt, & habeas ibi ſummonitores & hoc breve. Teſte &c. ¶ 5. Qui cùm poſt Eſſonium & dilationes venerint, ꝓponat querens querelã ſuam, & intentionē *hoc modo. Dicat* ꝙ cùm ipſe & anteceſſores ſui, *& homines ſui de tali villa, vel ipſi tales burgenſes, à tali tempore quieti extiterint, & ipſi quieti eſſe debeant de Theoloniis et aliis cõſuetudinibus dandis, tam in terra quàm in aqua,* ubique in regno Angliæ, ꝑ chartas domini Regis & anteceſſorũ ſuorum Regum Angliæ, ſi ſint mercatores merchandiſas ſuas exercentes, exceptis talibus merchãdiſis & talibus, ipſi ballivi diſtringunt ipſum, & homines ſuos, vel burgenſes tales, ad dandum theolonium & alias conſuetudines, contra prædictas libertates, ita quòd ceperunt de tali, qui talem rem vendidit, tantum, nomine theolonii, & de tali tantum. Et præterea ceperunt talem & impriſonaverunt, vel verberaverunt & male tractaverunt, & unde per talem injuſtam captionem, damnum habent ad valentiam tanti, & quòd tales habeat libertates, & quòd talem acquietantiã habere debeat, ꝑ chartã domini regis & anteceſſorũ ſuorum regum Angliæ, profert chartam talem Regis, factam tali anno, tali menſe, tali die regni ſui, quæ teſtatur, quòd inter alias libertates quas cõcedit tali, vel anteceſſoribus ſuis, cõcedit & confirmat ei, quòd ipſe & hæredes ſui, & homines eorum de tali villa, quieti ſint & liberi de omni theolonio, & omnib⁹ cõſuetudinibus ſecularibus, quæ ad ipſum ꝑtinent in omni foro, & in omnib⁹ nundinis, per totum regnum ſuum, tam ꝑ terram quàm ꝑ mare, ubicunq; pervenerint, et per omnes terras ſuas, ubicunq; libertates dare ei poterit, profert etiam chartam talem, alterius

terius regis,tali anno regni ſui,tali menſe,tali die confectam, quæ primam chartam confirmat,et per eadem verba,et ſic proferre poteſt plures chartas regum anteceſſorum Angliæ. Profert etiam chartam talis Regis qui nunc eſt,tali anno,tali menſe,tali die confectam:per quam omnes chartas præcedentes confirmat,& per eadem verba,& per quam etiam concedit, quòd ſi prædict' talis vel tales,vel eorum anteceſſores,prædictis libertatib' uſi non fuerint per tempus aliquod, per quod illas amiſerint per non uſum, quòd nihilominus ipſi et hæredes ſui illis de cætero utantur liberè & ſine impedimento. ¶ 6. Et talis major & tales ballivi veniunt, & defendunt vim & injuriam, et injuſtam captionem theolonii, & conſuetudinem, & dicunt, quòd antequam aliqua libertas conceſſa eſſet talibus burgenſibus qui queruntur, vel eorum anteceſſoribus, ab aliquo Rege conceſſa eſſet, vel antequam ipſi qui queruntur haberent villam vel burgum, vel mercatum, vel feriam, vel etiam portum: habuerunt ipſi burgenſes, de quibus queritur, villam ſuam,burgum,civitatem vel portum ad feodi firmam,de anteceſſoribus domini regis, ſibi & hæredibus ſuis,cum omnibus libertatibus et liberis conſuetudinibus, ad villam ſuam pertinentibus, de donatione talis Regis, tenendum de eo et hæredibus ſuis, reddendo inde tantum per annum, & qui illam conceſſit ita liberè per chartam ſuam,ſicut ipſe illam unquam liberiùs habuit in manu ſua,die quo conceſſionem illam eis fecit, & inde ꝓferant chartas antiquiores, ſi quas habuerint, et regum ſuccedentium cõfirmationes.Et unde dicere potuerunt,quòd ſicut charta eorum aunciata eſt & libertas anterior, non potuit aliquis rex talem libertatem aliis concedere,in eorum præjudicium et injuriam,& inde petere judicium.Ad quod,poterit à quærentibus replicari,quòd ſi illi, de quibus queritur, chartam habuerint aunciatam, nunquã tamen uſi fuerunt ipſi, vel anteceſſores eorum tali libertate,antequã eis,qui queruntur,et anteceſſorib' eorum talis cõceſſa eſſet libertas, ꝙ capere poſſent theolonium in villa tali, et quieti eſſent ꝑ totã terrã regis,de theolonio et conſuetudinib' dandis,quia nullus burgenſis de villa ſua unquã priùs venit ad villam prædictorum, de quibus queritur,qui aliquid emeret vel venderet vel aliud faceret ꝑ ꝙ teneretur dare theoloniũ,vel alias cõſuetudines.Ad quod poterit ab illis,de quib' queritur, replicari, ꝙ ſi null' prædictorum burgenſiũ,de quib' queritur, veniret in villã ſuã ut aliquid emeret vel venderet,tamen libertatẽ ſuam non amiſerunt ꝑ non uſum,quia quam citò venerunt et emerunt,ſive poſt ſive ante libertatem eis cõceſſam,ceperunt theolonia & cõſuetudines, quia priùs uti non potuerunt.Item ꝙ ante libertatẽ eis cõceſſam uſi fuerint,ratione prioritatis,ita quòd ceperunt theoloniũ,et cõſuetudines de tali, qui emit talem rem vel vendidit,et tantũ dedit,ꝓ cõſuetudine ſua, et ali' talis talẽ rem, & tantũ dedit,et ſic de plurib',et petunt ꝙ ꝑ patriã inquiratur.Dicere etiã poterunt,ꝙ quãvis ita uſi non eſſent,ut prædictũ eſt, tamẽ cum charta eorum aunciata ſit,et libertas anterior,nõ ſunt deuſitati, quia nunquã antè evenit caſus ꝙ uti poſſent, ſive hoc fuerit ante libertatem poſteri' conceſſam, ſive poſt.Item dicere poſſunt,quòd ſi fortè libertates ſuas amiſiſſent ꝑ nõ uſum,

tamen

tamen reſtituti ſunt ꝑ dñm regem per verba in charta ſua de confirmatione contenta, quæ talia ſunt, quòd ſi fortè libertatibus illis priùs eis conceſſis uſi non fuerint omninò, vel cùm uſi fuerint illas amiſerunt ꝑ non uſum, quòd nihilominùs, illis utātur de cætero. Ad ꝙ verò, à parte adverſa poterit replicari, quòd quāvis tales ita reſtituti fuerint ad libertatem, quam priùs amiſerunt ꝑ non uſum: tamen medio tempore ante reſtitutionē, cōceſſit eis dñs rex per chartā ſuam, libertatem quam nunc habent, & unde cùm talis libertas ita eis conceſſa fuerit, non potuit dñs rex eis reſtituere libertatem, quam priùs aliis cōceſſit, vel dicere poterit, quòd quāvis charta eorum poſtnata ſit, & libertas poſterior, tamen uſu priores extiterint, et quamvis fortè libertatem ſuam talem, qua uſi fuerunt, et uſu priores per non uſum amitterent: licèt utriq; reſtituti eſſent, tamē ipſi ſive priores ſive poſteriores impetratione vel uſu, primā habuerunt reſtitutionem, et ſic, ut videtur, in omni libertate cōceſſa, in impetratione, uſu vel reſtitutione, erit prioritas præferenda.

CAP. XXV.

1 ¶ *De confirmationibus.* 2. *Quid eſt confirmatio.* 3. *Quando quis poſſit confirmare, & quando valet confirmatio, & quando non.*

QUia aliquando donationes cùm perfectæ ſint, ab hæredibus impediuntur: eget aliquando donatorius cōfirmatione hæredum, et aliquando dominorum capitalium, ſicut domini Regis, & aliorum inferiorum. Item ſi cùm à vero domino facta fuerit donatio, & acquiſitum dominium, cum homagio & ſervitio et ſolennitate debita, & ſit ibi defectus in donatione, ꝙ in vita donatoris non ſit ſequuta traditio, & ita quòd imperfecta ſit donatio, ſi donatorius quocunq; caſu poſt mortem donatoris nactus fuerit ſeyſinam, non valet donatio, cùm ſit invalida, licèt aliqua, niſi confirmatio hæredis intervenerit, quæ ſi intervenerit, donatio convaleſcit. Item ſi quis rem alienā dederit, licèt ab initio valeat donatio, quantum ad donatorem & donatorium, non valebit tamen, quantum ad verum dominum. Ut ſi quis, quocunq; modo, tenuerit ad terminū vitæ, vel annorum, vel ratione cuſtodiæ, vel pignoris, ſive vadii, aliquam rem, & illam alicui dederit, licèt valida ſit donatio quantum ad dantem et accipientem, invalida tamen erit & in pendenti, quouſq; à vero domino fuerit donatio talium revocata, vel talium confirmata. ¶ 2. Videndum igitur quid ſit confirmatio, et eſt confirmatio prioris juris & dñi adepti firmatio, cum prima firmitate donationis, nihil enim novi attribuit, ſed jus vetus conſolidat, & confirmat. Si autē à capitali domino, vel ab alio non domino facta fuerit ei à latere, et unde ſi ab initio donatio facta à vero dño, valida fuerit, cōfirmatio facta ab aliis ſtatim valida erit, et ita verū erit ꝙ dicitur, quòd ubi donatio valida, & confirmatio valida erit. Item ſi facta fuerit donatio à non dño, ſicut ab illo qui tenet ad terminū, vel alio modo, ſicut prædictū eſt, valebit cōfirmatio à latere facta, donec fuerit donatio à vero dño revocata, & cùm revocata fuerit, incipit non valere, quantum ad dantem & accipientem, et quantum ad verum dñm, cùm autē confirmata fuerit à vero dño, tunc valet & tenet ſicut in initio donationis, et tunc primò incipit valere in perſona veri

domini. Si autem donatio omnino nulla, quia à lege omnino ꝓhibita, ſicut donatio inter virum & uxorem, vel donatio facta ab eo qui nullam omnino ſeyſinam habuit, ꝙ tradere poſſet, & rem accipientis facere, confirmatio à latere facta non valebit, & ibi eſt quod dicitur, ꝙ ubi donatio nulla omnino, nec valebit confirmatio. Sed generaliter, cùm quis in poſſeſſione fuerit ex quacunq; cauſa vera vel fictitia, & verus dñs ſciens et præſens hoc voluerit, & donationem vel venditionem à quocũq; factam confirmaverit, confirmatio validum facit quod actum fuit, ex quo dñs hoc voluit, voluntas enim ſua & confirmatio omnes ſupplet defectus, licèt id ꝙ actum eſt ab initio, non valuit. Et hoc dico, niſi error fuerit ab initio in donatione, quia ſi error fuerit ab initio in donatione, non plus valebit confirmatio, quàm valet donatio. Poterit enim eſſe error, tam rei quàm ꝑſonæ, in donatione, & eodem modo in confirmatione, & ſive erratum fuerit in perſona ſive in re, non valebit ꝙ agitur, quia qui errat non conſentit: ut ſi quis donationem fecerit alicui, ſicut hæredi talis cùm non ſit hæres, & poſtea ſequatur confirmatio, non valebit confirmatio, non magis quàm donatio. Item ſi cùm capitalis dñs aliquem poſuerit in ſeyſinã alicujus hæreditatis, & credat ipſum eſſe hæredem, cùm non ſit, ſicut partꝰ ſuppoſitus: vel alius à vero hærede, & homagium ſuum ceperit, & confirmationes intervenerint, non valebit ꝙ agitur, ꝓpter errorem ꝑſonarum, ſed hoc detecto, diſſolvendum erit homagium, quia ipſe qui homagium fecit, nihil juris habuit in tenemẽto de quo homagiũ fecit, nec de eo tenere debet tenemẽtum, de quo homagium fecit. Item eodem modo poterit eſſe error, de ipſa re in donatione, ut ſi donator ſenſerit de una re, & donatorius de alia, non valebit donatio, nec cõfirmatio quæ ſequitur ex tali donatione. Item non valebit confirmatio ſi in donatione erratum non ſit, & erratum ſit in cõfirmatione. ¶ 3. Item videndũ quando quis poſſit cõfirmare, et ſciendũ quòd nõ priuſquã jus ei acciderit, vz. hæreditas, vel dominium, ꝙ poſſit infirmare donationem anteceſſoris ꝓpt̃ aliquem defectum, ut ſi in vita donatoris nõ fuerit traditio ſubſequuta, unde in vita donatoris non valebit confirmatio. Item ſi cùm jus ei deſcenderit, totũ jus ſuum ad alium tranſtulerit ſive res corporalis fuerit, ſive incorporalis, ſicut jus. Item nec valet cõfirmatio facta ei qui fuerit extra ſeyſinam rei, de qua fit cõfirmatio, ſicut videri poterit ꝑ exemplũ. Quidam dedit quandã advocationem cujuſdam eccleſiæ cuidam Abbati (cum tenemẽto vel ſine non refert) & fecit ei chartã, ſuper donatione illa, obiit donator antequam eccleſia vacaret, & hæres donatoris præſentavit ad eccleſiam illam qualitercunq;, de facto, & clericus admiſſus fuit ad ſuam preſentationem, et ita ꝙ charta Abbatis vacua fuit ꝑ non uſum, moritur hæres ſic in poſſeſſione, et transfert poſſeſſionem ſuã ad hæredem ſuum, iſte hæres, ex quacunq; cauſa, transfert ad alium, manerium ad ꝙ ꝑtinet advocatio, cum omnibus ꝑtiñ ſuis, ſine aliqua retentione, tenendum in feodo, Abbas, cum charta ſua vacua impetrat ab hærede qui tranſtulit, & qui eſt extra poſſeſſionẽ advocationis, confirmationem donationis factæ ab anteceſſore ſuo primo donatore, ut validam faciat primã donationem (per cõfirmationem) quæ effecta

fuit

fuit invalida & vacua per non uſum, confirmat ei, & ſuper hoc faciunt inter ſe finem per Chirographum, poſteà vacat eccleſia, præſentat Abbas, præſentat donatorius ſecundus. Dicit Abbas ꝙ ad ipſum pertinet advocatio & præſentatio, & ad hoc ꝓbandum profert quandam chartam talis anteceſſoris de donatione & confirmatione hæredis, & finem factum. Donatorius verò dicit, quòd ad ipſum pertinet præſentatio, quia habet totum manerium illud cum omnibus ſuis pertinentiis, ſine aliqua retentione de donatione prædicti hæredis, cujus anteceſſor præſentavit poſt confectionem illius chartæ quam Abbas profert, & ita ꝙ charta illa vacua eſt. Ad quod reſpondet Abbas, quòd charta valida eſt & bona, & ſi ab initio vacua eſſet per non uſum, tamen hæres donatoris facit eam validã ꝑ confirmationem ſequentem, quæ omnes defectus ſupplere poteſt, ſine alicujus præjudicio, & quæ confirmatio, per finem & chirographum ꝙ ſic oſtendit, roboratur. Ad quod dicit donatorius, quòd nec confirmatio, nec finis qui ſequitur ex ea, valere debeant; quia cùm hæres confirmavit, & antè dederat ipſe manerium, ad quod pertinet advocatio ipſi donatorio cum omnibus pertinentiis ſuis ſine aliqua retentione, & quia facta fuit confirmatio poſt donationem & tranſlationem juris ſui ad alium, & ſic dum fuit extra ſeyſinam, valere non debeat confirmatio, nec finis qui ſequitur ex ea, & exinde nec charta, cùm ſit vacua, nec confirmatio ſine ſeyſina, nec finis qui ſequitur ex ea. Item eſto, ꝙ hæres cùm ſic ſit in ſeyſina, manerium cum pertinentiis dimiſerit ad firmam, ad terminũ annorũ, & poſt dimiſſionẽ, durante termino, confirmaverit Abbati donationẽ factam ab anteceſſore ſuo, eodem modo quo prædictũ eſt, vacat eccleſia, præſentat abbas, præſentat hæres, ꝓſentat firmarius. Abbati præſentanti reſpõdet hæres quòd charta anteceſſoris ſui vacua eſt, ꝑ nõ uſum. Ad ꝙ Abbas reſpõdet, ꝙ licet charta anteceſſoris ſui vacua ſit ab initio, tamen efficitur valida ꝑ cõfirmationem, vel per finẽ. Ad ꝙ hæres reſpondet, quòd nec charta, nec confirmatio, nec finis valere debeant, quia ante hæc omnia, dederat ipſe ad terminum, maneriũ cum advocatione. Ad ꝙ abbas reſpondet, quòd hoc ei nocere non debet, quia quãvis hæres manerium cum pertiñ daret ad terminũ, tamen remanſit ei ꝓprietas & liberum tenẽtum, & ꝓpť ꝙ valida debet eſſe cõfirmatio. Ad ꝙ firmari⁹ reſpõdet, quòd ad ipſum ꝑtinet præſentatio, quia ante cõfirmationẽ, dimiſſum ei fuit manerium ſine retentione ad terminũ, cum omnibus ꝑtinentiis ſuis; & quòd cõfirmatio ſubſequens nihil juris ei auferre potuit, & quo caſu firmari⁹ obtinebit, & cùm ita præſentaverit, cõtinuat poſſeſſionẽ hæredis, cuj⁹ nomine præſentaverit, & ſic cõfirmatio illa eſt vacua, niſi poſt terminum ratificata fuerit ab hærede. Sed retento primo caſu, ſi infra terminũ eccleſia non vacaverit, ſemper erit cõfirmatio facta poſt traditionem in pendenti, quouſq; terminus præterierit, & cùm eccleſia infra terminum non vacaverit, extunc incipiet confirmatio firma eſſe & valida, & extunc pertinebit præſentatio ad Abbatem. Et hæc omnia locum habebunt in omni caſu, ubi tenementum ad quod advocatio pertinuerit, ad dominum proprietatis, poſt tempus & terminum, erit reverſurum. Ut ſi cui concedatur tenementum cum pertinentiis uſq; ad ætatem alicujus, vel donec proviſum fuerit, vel ſi quis tenuerit

tenuerit ad vitam quacunque ratione, quòd confirmatio omnino non valeat, vel remaneat in ſuſpenſo. Si autem fiat donatio & conceſſio alicujus rei corporalis vel juris, ab aliquo, ſine aliqua ſpe reverſionis, & ſequatur traditio, ex tunc ſi fiat confirmatio alicujus donationis præcedentis, quæ imperfecta fuerit, vel cujus ſeyſinam quis amiſerit per non uſum, non valebit, licèt poſteà res ex alia cauſa, ſicut per eſchaetam, revertatur ad donatorem, quia extunc alia confirmatione opus erit. Si autem dubium fuerit an revertatur, tamen non valebit confirmatio, ſi fortè fuerit p præſentationem interrupta. In hoc paſſu habetur, quòd non valet confirmatio, niſi ille qui confirmat ſit in poſſeſſione rei, vel juris unde fieri debet confirmatio, & eodem modo, niſi ille, cui confirmatio fit, ſit in poſſeſſione. Et in omni caſu, oportet quòd ille qui confirmat vel recognoſcit, ſit in poſſeſſione rei vel juris, de quibus fieri debet confirmatio, vel recognitio, & eodem modo ille cui fit, quia ſi nullus, non valebit quod actum erit. Item fieri poterit confirmatio ſic, quod confirmatio dependeat ex prima donatione, ut ſi quis dicat, confirmo tali talem rem, vel donationem talem, ſicut rationabiliter facta eſt, ex tali cōfirmatione non valebit prima donatio, niſi in ſe valida fuerit & perfecta, per hujuſmodi enim verba coarctatur, & diſtringitur, ita quòd nullū ſupplere poterit defectum, quod non eſt in ſimplici confirmatione, ubi non requiritur, utrum donum ſit rationabile vel non, perfectum vel imperfectum, vel omnino nullum. Item ſciendum quòd confirmatio ſpecialis debet referri ad tempus illud, quo donatio conſcripta ſit, ſicut ad alias ratihabitiones negotiorum. Eſt autem confirmatio, quaſi quædam ratihabitio, ſufficit tamen quandoq; per ſe, ſi etiam in ſe contineat donationē, ut ſi dicat quis, dedi & confirmavi, licèt juvari poſſit ex aliqua donatione præcedente. Effectus autem confirmationis eſt, quod ille qui alicujus donum confirmat, ſive ſuum proprium, ſive alienum, vel anteceſſoris vel extraneæ perſonæ, proprium, ut ſi quis dum fuerit infra ætatem, vel dum nō fuerit ſanæ mentis, vel non ſui juris, vel per vim donationem fecerit, cùm plenæ ætatis extiterit, vel ſanæ mentis, vel ſui juris, vel extra violentiam conſtitutus, eam confirmaverit, illam nunquam infirmare poterit. Item ſi donum anteceſſoris vel alterius confirmaverit hæres, ſive donum perfectum fuerit ſive non, validum vel invalidum, illud infirmari non poterit. Quod autē dictum eſt de advocationibus, quæ ſunt de pertinentiis in re ꝓpria, obſervandum erit in ſervitutibus, quæ pertinent ad liberum tenem̄tum alicujus in rē aliena, ut ſi cui concedatur & hæredibus ſuis jus paſcendi, & eundi in fundo alieno, & hujuſmodi, quamvis ipſe non utatur in vita ſua, hæredes tamen in donatione cōprehenſi uti poterunt. Et eodem modo aſſignati & donatorii (ſi de illis in donatione mentio habeatur) propter modum donationis. Si autem nulla, donator uſum transferre non potuit, quem non habuit. Sed ſi per negligentiam, & patientiam primi donatoris tales diu uſi fuerint, vel ſi confirmatio ipſius vel hæredum ſuorum intervenerit, uſus convaleſcit, per virtutem confirmationis. Sed & diverſæ ſunt cauſæ adquirendæ rerum dominia, ut cauſa teſtamentaria, cauſa emptionis & venditionis, & ex locato,

&

& conducto. Sed quia ſuccurritur agentibus, & jus ſuum proſequentibus in eiſdem, per breve de Debito, vel quaſi, ideò inferiùs de debito pleniùs dicetur.

Cap. XXVI.

1 ¶ *De donationibus inter mortuos & mortis causâ.* 2. *De quibus rebus poterit quis concedere teſtamentum.*

EST autem inter alias donationes donatio mortis cauſa, quæ morte confirmatur, cujus tres ſunt ſpecies, una cùm quis nullo præſentis mortis periculi metu conteritur, ſed ſola cogitatione mortalitatis donat: alia, cùm quis imminente periculo mortis commotus, ita donat, ut ſtatim fiat accipientis. Tertia, ut ſi quis commotus periculo, non dat ſic ut ſtatim fiat accipientis, ſed tunc demùm, cùm mors fuerit inſequuta. Et mortis cauſa donatio poteſt eſſe multiplex, ut ſi quis contemplatione, vel ſuſpicione mortis, alicui dat, cujuſmodi donationes ſæpè fiunt ab ægrotantibus, vel ab eis qui in aciem ſunt ituri, vel per mare navigaturi, vel peregrè profecturi, & in ſe tacitam habent conditionem, ut hujuſmodi donationes revocentur: ſi ægrotus convaluerit, ſi miles ab acie redierit, ſi nauta à navigatione, & peregrinus à peregrinatione. Et donationes quæ ſic fiunt propter mortis ſuſpitionem, morte teſtatoris confirmantur, & ſic fiunt: ut ſi quid humanitùs contigerit de teſtatore, habeat is, cui legatum eſt, legatum, ſi autem convaleſcat, retineat, vel rehabeat legatum, vel ſi priùs moriatur ille cui legatum eſt. Et ſi duo, qui ſibi invicem mortis cauſa donaverint pariter deceſſerint, neutrius hæres repetet, quia neuter alterum ſupervixit. Et eſt re vera talis donatio mortis cauſa, cùm teſtator, rem legatam ſe ipſum magis habere voluerit, quàm eum cui legata fuerit, & eum, cui legata eſt, magis quàm hæredem ſuum. Si autem ſic donetur mortis cauſa, ut nullo caſu revocetur: cauſa donandi, magis eſt quàm mortis cauſa donatio, & ideò perinde haberi debet, ſicut alia quævis inter vivos donatio, & ideò inter viros & uxores non valet. Mortis cauſa donare licet, non tantùm infirmæ valitudinis cauſa, ſed periculi, & propinquæ mortis, ab hoſte vel à prædonibus, vel ob hominis potentis crudelitatem, vel odium, aut cauſa navigationis, vel peregrinationis imminente, aut ſi quis fuerit per inſidioſa loca iturus, hæc enim omnia inſtans periculum demonſtrant. Tenentur autem hæredes, parentum ſuorum, & aliorum anteceſſorum, quorum hæredes extiterint, teſtamenta ſervare, & eorum debita, ad quæ catalla ſua non ſufficiunt, acquietare. Inprimis autem debet quilibet qui teſtamentum fecerit, dominum ſuum de meliori re quam habuerit, recognoſcere, & poſtea, eccleſiam de alia meliori. Et quibuſdam locis habet eccleſia melius averium de conſuetudine, vel ſecundum, vel tertium melius, in quibuſdam nihil. & ideò conſideranda eſt conſuetudo loci. Item de morte uxoris alicujus (dum vir ſuperſtes fuerit) de toto grege communi ſecundùm melius averium, quaſi de parte ſua, ſed hoc non niſi de permiſſione & gratia viri ſui. Et quamvis non teneretur quis aliquid dare eccleſiæ ſuæ, nomine ſepulturæ, tamen cùm conſuetudo illa laudabilis exiſtat,

dominus papa non vult eam infringere, poſt quã verò quis eccleſiam ſuam ita recognoverit, deinde parentes & alias ꝑſonas, ſecundùm ꝙ ei placuerit, reſpiciat. Mulier verò, quæ ſui juris extiterit, teſtamẽtum facere poteſt, ſicut alia quævis perſona, & diſponere de rebus ſuis, & fructibus in dote ſua exiſtentibus, ſive ſeparati ſint à ſolo ſive non, ꝙ quidem olim facere nõ potuit, ſed nunc poteſt, ſed de gratia. Si autem fuerit ſub poteſtate viri ſui cõſtituta, teſtamẽti factionem non habebit abſq; viri ſui voluntate, ꝓpter honeſtatẽ: tamen receptum eſt quandoq; quòd teſtamẽtum facere poſſit de rationabili parte, quam habitura eſſet ſi virum ſupervixiſſet, & maximè de rebus ſibi datis & conceſſis ad ornamentũ, quæ ſua ꝓpria dici poterunt, ſicut de robis & jocalibus. ¶ 2. De quibꝰ rebus quis teſtamẽtum condere poſſit videndum erit, & ſciendum ꝙ de rebus ſuis mobilibus, vel de ſe moventibꝰ, & quatenus ſuperfuerit, deducto ære alieno. s. debitis aliorũ, quia qui centum ſolidos habet, & centũ ſolidos debet &c. Item ſi pluribus debeatur, videndum quis debet præferri. Et ſciendũ, ꝙ ſi teſtator dño regi teneatur, ipſe rex erit omnibus aliis præferendꝰ, & benè licebit vic. vel aliis ballivis dñi regis, ſi oſtenderit literas dñi regis, de ſummonitione ſcaccarii patentes, imbreviare, & attachiare bona & catalla defuncti, inventa in laico feodo ſuo, ad valentiam ipſius debiti, ꝙ debetur dño regi, per viſum legalium hominum, & ita ꝙ nil inde amoveatur, donec debitum, quod clarum fuerit, perſolvatur, & reſiduum catallorum executoribus relinquatur. Debitum verò defuncti, quod debetur Judeis, non uſurabit, quamdiu hæres infra ætatem extiterit. Et ſi debitũ Judei in manum dñi regis devenerit, non capiet rex niſi ſortem: s. catallum in charta cõtentum. Ad quæ etiam debita, vel alia acquietantia, uxor defuncti, ſi ſuperſtes fuerit, nil conferet de dote ſua, cùm dos uxoris debeat eſſe libera. Item ſi liber homo, inteſtatus & ſubito deceſſerit, dominus ſuus nil intromittat de bonis defuncti, niſi de hoc tantùm, quod ad ipſum pertinuerit. s. ꝙ habeat ſuum herioth, ſed ad eccleſiam & ad amicos pertinebit executio bonorum, nullam enim meretur pœnam quis, quamvis decedat inteſtatus. Poſteà verò, primò deduci debent debita aliorum, quæ clara ſunt & recognita; inter quæ connumerari poterunt ſervitia ſervientum, & ſtipendia famulorum, dum tamen certa ſunt. Si autem incerta ſunt, ſicut de ſervientibus, qui ſine precio certo ſteterint in ſervitio alicujꝰ, licèt ex voluntate depẽdeant, tamẽ cùm ex arbitrio teſtatorũ & amicorũ taxata fuerint, ex bonis defuncti deducantur. Item deduci debent expenſæ faciẽdæ circa funꝰ. Itẽ neceſſaria habeat uxor, uſq; ad quarentenã, niſi ei fuerit ſua dos citius aſſignata. His igitur omnibꝰ, de bonis defũcti deductis, peculiũ erit ꝙ ſuperfuerit. Si autẽ nihil ſuperfuerit, vel fortè defunctꝰ, tempore mortis, nil in bonis habuit, ꝑ hoc remanebit hæres onerat. Si autem poſt debita deducta, & poſt deductionẽ expenſarũ quæ neceſſariæ erunt, ut prædictum eſt, id totum ꝙ tunc ſuperfuerit, dividatur in tres partes, quarũ una pars relinquatur pueris, ſi pueros habuerit defunctꝰ, ſecunda uxori, ſi ſuperſtes fuerit, & de tertia parte habeat teſtator liberam diſponẽdi facultatem. Si autem liberos nõ habeat, tunc medietas defuncto, & alia medietas uxori reſer-

reſervetur.Si autē ſine uxore deceſſerit,liberis exiſtentibꝰ,tūc medietas defuncto, & alia medietas liberis tribuatur. Si autē ſine uxore & liberis,tunc id totū defuncto remanebit.Eodē modo,ſi ab initio nullis fuerit debitis oneratus,fiat de bonis ſuis,ſecund̄ ꝙ p̄dictꝰ eſt.Hæres autē defūcti tenebitur ad debita p̄deceſſoris ſui acquietāda eatenꝰ,quatenꝰ ad ipſum ꝑvenerit,ſci. de hæreditate defuncti,& nō ultrà,niſi velit de gratia,& ſi nihil,multò fortiùs: Sed ſi ad ipſum aliquid aliunde pervenerit, inhumanum eſſet ſi debita parentum inſoluta remanerent.Et ea q̄ dicta ſunt,locū habent & tenent,niſi ſit conſuetudo q̄ ſe habeat in contrariū,ſicut in civitatibus,burgis,& villis.Habet enim civitas Londoñ in conſuetudine,ꝙ ſi certa dos uxori conſtituatur,ſive in denariis, ſive in aliis catallis, ſive domibꝰ, q̄ loco catallorum habentur, nihil ulterius petere poterit quam dotem ſuam de jure, niſi hoc fuerit de gratia & voluntate viri ſui,ſi et ſpecialiter aliquid reliquerit ultrà dotē,plus vel minꝰ,& ſecund̄ ꝙ fuit benè merita in vita viri ſui,vel non.Et eſt ratio quare plus petere non poſſit quàm dotem conſtitutam, ſecundùm quoſdā, quia ipſa ante oēs debitores dotem ſuam p̄deducet, totā vel partē, quamdiu tant̄ remanſerit in bonis viri ſui, & cùm totam dotem ſuā ſic habere debeat p̄cipuā,ſic vice verſa,ſi plura ſint bona dotem excedentia, nihil ampliùs capiet quā dotem nominatā,niſi hoc fuerit de ſpeciali gratia,ut p̄dictum eſt,& benè merito. Et illud idem obſervand̄ erit de liberis taliū, ut quidam dicunt, ſcilicet,quòd non ampliùs capient de bonis defuncti de jure (de bonis dico mobilibus) quàm fuerit eis ſpecialiter relictum,niſi hoc ſit de ſpeciali gratia teſtatoris, ſecundùm quod dicitur de uxore, & ſi benè meriti fuerint in vita parentum. Et unde nihil poſſunt pueri petere magis, quàm uxores de jure, niſi tantum de gratia, vix enim inveniretur aliquis civis,qui in vita magnum quæſtum faceret,ſi in morte ſua cogeretur invitus bona ſua relinquere pueris indoctis vel luxurioſis,& uxoribus malè meritis,& ideò neceſſariū eſt valdè,quòd illis in hac parte, libera facultas tribuatur.Per hoc enim tollet maleficium,animabit ad virtutem,& tam uxoribus,quàm liberis benè faciendi dabit occaſionem: quod quidem non fieret,ſi ſe ſcirent indubitanter certam partem obtinere, etiam ſine teſtatoris voluntate. Si autem plura ſint debita, vel plus legatum fuit ignoranter vel ſcienter,ad quæ catalla defuncti non ſufficient,excepto domini Regis privilegio,fiat ubique defalcatio,excepto eo, quòd ſi debitum fuerit in eo quod defuerit,remaneat hæres obligatus. Fieri autem debet teſtamentum liberi hominis,ad minus coram duobus, vel pluribus viris legalibus & honeſtis, clericis vel laicis, ad hoc ſpecialiter convocatis, ad probandum teſtamentum defuncti, ſi opus fuerit, ſi de teſtamento dubitetur. Executores autem eſſe debent illi, quos teſtator elegerit, ſive ſint extranei ſive parentes, propinqui vel remoti,& ſi de teſtamento oriatur contentio,in fore eccleſiaſtico debet placitum terminari,quia de cauſa teſtamentaria (ſicut nec de cauſa matrimoniali) curia Regia ſe non intromittit. Item quæro an teſtator legare poſſit actiones ſuas? & verum eſt quod non,de debitis q̄ in vita teſtatoris convicta non fuerunt nec recognita, ſed hujuſmodi actiones com-

petunt

petunt hæredib⁹. Cũ autem convicta ſint & recognita, tunc ſunt quaſi in bonis teſtatoris, & competunt executoribus in foro eccleſiaſtico. Si autem cõpetant hæredibus, ut prædictum eſt, in foro ſeculari debent terminari, quia antequam communicantur & in foro debito, non pertinet ad executores, ut in foro eccleſiaſtico convincantur. Et in fine notandum eſt, quòd de bonis defuncti, primò deducenda ſunt ea quæ ſunt neceſſitatis, & poſteà quæ ſunt utilitatis, & ultimò quæ ſunt voluntatis.

Cap. XXVII.

1 ¶ *De acquirendo rerum dominio ex cauſa emptionis.* 2 *De arris datis.*

Est autem quædã cauſa acquirendi rer̃ dominia, q̃ dicitur cauſa emptionis & venditionis, cũ quis rẽ ſuã vendiderit alicui, mobilẽ vel ĩmobilẽ, emptor tenetur venditori ad p̃cium & venditor emptori è converſo ad ipſam rem tradendam, ſecund' q̃, ſuperiùs obſervatur in donationibus, quia ſine traditione non transferuntur rer̃ dominia. Et quo caſu, oportet q̃ certa ſit res quæ venditur, & q̃ certum conſtituatur p̃cium: nulla enim emptio eſſe poteſt ſine certo p̃cio, nec etiam aliqua res incerta peti poterit. Certa itaq; eſſe poſſit ex certa quantitate, ut ſi dicat quis, vendam tibi unã carucatam terræ, vel virgatã terræ & hujuſmodi. Item ex numero, ut ſi dicat quis, vendam tibi tot carucatas, tot virgatas, vel tot acras, vel hujuſmodi. Item ſi dicat quis, vel quod tantundem valeat: ut ſi dicat, totam terram quam talis tenuit, vel de qua talis ſeyſitus fuit die quo obiit, vel totam terram quæ cõtinetur inter tales diviſas, & hujuſmodi. Emptio vero & venditio cõtrahitur, cũ de p̃cio convenerit inter contrahentes, dum tamen à venditore, arrarum nomine aliquid receptum fuerit, quia quod arrarum nomine datum eſt, argumentum eſt emptionis & venditionis contractæ. Et ſi ſcriptura intervenire debeat, non erit perfecta emptio & venditio, niſi cum fuerit partibus tradita & abſoluta. Et cùm arræ non intervenerint, vel ſcriptura, nec traditio fuerit ſubſequuta, locus erit pœnitentiæ, & impunè recedere poſſunt partes contrahentes à contractu. Sed ſi precium ſolutum fuerit, vel ej⁹ pars, & traditio ſubſequuta, perfecta erit emptio & venditio, nec poterit poſteà aliquis contrahentium à contractu reſilire, prætextu precii non ſoluti, in parte vel in toto: Sed agere poterit venditor, ad recuperandum id, quod de precio defuerit, per actionem competentem, ſed non ad ipſam rehabendam. Nec etiam ſe ponere poſſit in ſeyſinam rei venditæ, quin faciat diſſeyſinam, niſi hoc faciat pactum incontinenti appoſitum in ipſo contractu, & modus, vel conditio, ut ſuprà dictum eſt pleniùs, de donationibus, & infrà dicetur de diſſeyſina. Si autem inter contrahentes ita convenerit, quòd res empta ſit tanti, quanti talis æſtimaverit, niſi ille talis precium definierit, vel ſi ille definire noluerit, vel non poſſit, nulla erit emptio vel venditio, quaſi nullo precio definito, vel conſtituto. ¶ 2 Item cùm arrarum nomine aliquid datum fuerit ante traditionem, ſi emptorem emptionis pœnituerit, & à contractu reſilire voluerit, perdat quod dedit: Si autem

vendito-

venditorem, ꝙ arræ nomine receperit, emptori reſtituat duplicatum. Cùm autem venditor rem ipſam vendiderit tanquã ſanam, & ſine mahemio, & poſteà mahemiata inventa fuerit, vel minꝰ ſana, & ꝓbari poſſit ab emptore ꝙ tempore contractus talis fuerit, tenebitur venditor rem ſuam rehabere. Sed ſi tempore cõtractus ſana & ſine mahemio fuerit, quicquid de ea poſteà contigerit, non tenebitur. Item cùm rem ĩmobilem vendat quis, ut terrã, & in venditione ꝓmiſerit eam eſſe liberã, cũ ſit ſerva, vel non oneratam, cùm ſit onerata, vel non obligatam, cùm ſit obligata, ꝓpter hoc non reſcinditur contractꝰ, ſed agere poteſt emptor cõtra venditorẽ, ad hoc ꝙ ei teneat quod ꝓmiſit. Cùm emptio & venditio contracta fuerit, ut ꝑdictum eſt, ante traditionem & poſt periculum rei emptæ & venditæ, illum generaliter reſpicit qui eam tenet, niſi aliter ab initio convenerit, quia re vera qui rẽ emptori nondũ tradidit, adhuc ipſe dñs erit, quia traditionibus & uſucapionibus, &c. ut ſuprà, de donationibus, ſecundùm quod videri poterit, ut ſi Bos venditus, mortuus fuerit ante traditionem, vel ædes incendio conſumptæ, vel fundus vi fluminis in parte vel in toto conſumptus, vel ablatus, & hujuſmodi, quibus rationibus, videtur ꝙ totum periculum ꝑtineat ad venditorẽ. A contrario verò videtur, quòd ſi poſt emptionem, ante traditionem, fundo vendito aliquid ꝑ alluvionem vel alio modo accreverit, quòd commodum ad venditorem pertinebit. Ipſum enim ſequi debent commoda, quem ſequuntur incommoda, & cõmodũ ejus eſſe debebit, cujus eſt periculum. Item poterit emptio vel venditio cõtrahi inter aliquos, tam ſub conditione quã purè, ſub conditione ita: ut ſi talis res empta infra certum diẽ emptori placuerit, ſit ei empta aureis tot, & ſi diſplicuerit emptori, reſtituatur. Si quis autem rem ſacram, quæ vendi non poteſt, à venditore emerit, cùm contractus ſtare non poterit, emptor à venditore conſequetur, quatenus ſuâ interfuit non fuiſſe deceptum, quamvis emptor ſcire teneatur, quæ, & qualis ſit res quam emerit, ſacra vel non ſacra, obligata vel non obligata. Emptori verò & hæredibus ſuis tenetur venditor & hæredes ſui rem emptam warrantizare, ſive mobilis, dum tamen ſi immobilis, fiat ut infrà dicetur de warrantis, ſi autem mobilis, fiat ut infrà dicetur de furtis.

Cap. XXVIII.

1 ¶ *De Locato & conducto.* 2 *De uſu veſtimentorum.*

Cum autẽ locatio & conductio, ꝓxima ſit emptioni, & venditioni, quia ſicut emptio & venditio contrahitur poſtq̃ de ꝓcio convenerit, ita locatio & conductio. Ex locato enĩ & conducto ſolet res deberi vel ad uſum vel ad habitionẽ. Ut ſi quis rẽ ſuã mobilẽ vel ĩmobilẽ alicui locaverit uſq; ad certũ tempus, pro certa mercede conſtituta, tenetur locator obligatus, rẽ locatã ad uſum dare, & conductor tenetur mercedẽ ſolvere, & ſi res ĩmobilis locata fuerit & conducta, ſicut domus, & hujuſmodi, omnia invecta & illata tam pro mercede quàm aliis pignori ſunt annexa. Et quid ſi nihil in do-

domibus locatis & conductis inveniatur? recurend̄ erit ad corpora conductoꝝ, ſi inveniātur, quòd locatori ꝓſpiciatur de ſecuritate, ſi ab initio nō ſit proſpect'. Si autem corpora non inveniantur, hoc poterit locator ſuæ imputare negligentiæ vel imperitiæ, ꝙ ſibi cautiùs non ꝓſpexit. Si autem aliquis tenens fuerit, & redditum forte dño ſuo non ſolverit, cùm ad vitam ſuam tenuerit, vel in feodo, ad diſtrictionem faciendam aliter erit ꝓcedendum. Mortuo verò conductore infra tempus conductionis, hæres ejus eodem jure in conductionem ſuccedit, niſi ille conductor in vita, vel in morte aliter duxerit ordinandum. Item elapſo tempore conductionis in vita cōductoris, benè poterit locator ſe ponere in rem locatam authoritate propria, ſi eam vacuam invenerit & non obligatam. ¶ 2 Qui pro uſu veſtimentorum, auri vel argenti, vel alterius ornamenti, vel jumenti mercedem dederit, vel ꝓmiſerit, talis ab eo deſideratur cuſtodia, qualem diligentiſſimus paterfamilias ſuis rebus adhibet, quam ſi præſtiterit, & rem aliquo caſu amiſerit, ad eam reſtituendam non tenebitur, nec ſufficit, aliquem talem diligentiam adhibere, qualem ſuis rebus propriis adhiberet, niſi talem adhibuerit, de qua ſuperiùs dictum eſt.

Cap. XXIX.

1 ¶ *De acquirendo rerum dominio ex cauſa ſucceſſionis, & qualiter hæredes ſuccedunt parentibus.* 2 *Quid ſit hæreditas.* 3 *Quis dici debeat hæres legittimus.* 4 *Qualiter illegittimi legittimantur.* 5 *De præſumptionibus quòd partus debeat eſſe legittimus, eò quòd naſcitur ex uxore.*

Est etiā alia cauſa acquirendi reꝝ dñia, q̄ dicitur cauſa ſucceſſionis, & quæ competit ſingulis hæredib', de oīb', de quib' anteceſſores eoꝝ obierūt ſeyſiti ut de feodo, vel etiā ſeyſiti aliquo tēpore, ut de feodo & jure hæreditario, ꝙ quidem deſcendere debet hæredibus ꝓpinquioribus, maſculis vel fœminis, recta linea vel tranſverſali venientibus. Deſcendit itaq; jus, quaſi ponderoſum quid cadens deorſum, recta linea vel tranſverſali, & nunquam reaſcendit ea via qua deſcendit, poſt mortem anteceſſorum. A latere tamen aſcendit alicui, ꝓpter defectū hæredum inferiùs provenientiū. Et ſi ſeyſina ſive poſſeſſio aliquem exorbitet, ita quòd jus merum non ſequatur, in fine tamen ad ꝓprietatem revertetur, ſi ſit hæres qui petat. Item deſcendit jus vero hæredi, ubicunque natus fuerit, vel in utero matris, citra mare vel ultra, nec poteſt aliquis ſibi facere hæredem, quia ſol' deus hæredem facit. Et quia hæres dicitur ab hæreditate, & non hæreditas ab hærede, Ideò primò vidend̄ eſt quid ſit hæreditas, poſteà quis ſit hæres legittimus, & quis ex plurib' præferatur. ¶ 2 Et ſciend̄, quòd hæreditas eſt ſucceſſio in univerſum jus, ꝙ defunctus anteceſſor habuit, ex quacunq; cauſa acquiſitionis, vel ſucceſſionis, cum ſeyſina ſive ſine, ut ſi cum ſeyſina, quocunque tempore ſeyſitus fuerit, in vita ſua vel in morte ſcilicet die quo obiit. Et ſi jus ad plures hæredes deſcendat ſucceſſivè & ſine ſeyſina, tamen eadem ſeyſina competit hæredi, quam anteceſſor habuit in vita vel in morte. Et cùm jus proprieta-

tis concurſum habuerit cum ſeyſina, ſtatim & ſine mora acquiritur hæredi liberum tenementum. ¶ 3 Item videndum quis dici debeat hæres legittimus, quia, ſecundùm quod inferiùs dicitur, liberorum, quidam ſunt filii & hæredes, ſicut ſunt illi qui ex juſtis nuptiis procreati ſunt & progeniti, & ibi pleniùs. Legittimus verò hæres & filius eſt, quem nuptiæ [illegible]:ſicuti ille qui natus eſt ex legittimo matrimonio, vel ille qui in facie eccleſiæ legittimus reputatur, quamvis in veritate matrimonium non fuerit, cùm ambo, tam vir quàm uxor, bona fide conjuncti, credentes ſe legittimè copulatos eſſe, cùm ſint re vera conſanguinitate, vel affinitate conjuncti, vel alio modo, quòd matrimonium ſtare non poſſet, vel dummodò alter eorum tantum hoc credat. Quia cùm mulier alicui conjugato nubat bona fide, credens eum eſſe ſolūtū, cū ſit alteri mulieri copulatus, & ex eo filios ſuſcipiat, tales legittimi judicantur & hæredes, ſive poſt matrimonium contract' progeniti ſunt & nati, ſive ante matrimoniū geniti, & in matrimonio nati, ſive in matrimonio geniti, & poſt matrimonium nati, ſive ſolutum ſit matrimonium per mortem parentum, vel in vita parentum ex quacunque cauſa per divortium, & hoc ſive inter parentes publicè contrahantur ſponſalia vel matrimonium, dum tamen ſi divortium in vita parentum celebretur, vel ſi inter tales clandeſtina fuerunt conjugia ab initio, vel contracta contra interdictum eccleſiæ in gradu prohibito, etiam ignoranter: Soboles de tali conjunctione ſuſcepta prorſus illegittima eſt cenſenda, de parentum ignorantia, nullum habitura ſubſidium, cùm illi taliter contrahendo clandeſtina conjugia, non ex parte ſciente, vel ſaltem affectatores ignorantiæ, videantur. Pari modo proles illegittima eſt cenſenda, ſi ambo parentes, *impedimentum ſcientes legittimum, etiam præter omne interdictum, in facie eccleſiæ contrahere præſumpſerint, quod quidem non eſſet, ſi in facie eccleſiæ hoc facerent ignoranter, uterque ſcilicet* vel eorum alter. Sed in omni caſu ubi clādeſtina ſunt conjugia, non excuſabit ignorantia, nec etiam ſi publicè contracta, ſi hoc fuerit præſumptivè contra interdicta eccleſiæ. Et ad hoc facit decretale, cujus verba hæc ſunt. Cùm inter I. virum & V. mulierem divortii ſententia ſit canonicè prolata, filii eorum non debent exinde ſuſtinere jacturam, cùm parentes eorum publicè & ſine contradictione eccleſiæ inter ſe contraxiſſe noſcantur, ideóque ſancimus, ut filii eorum, quos ante divortium habuerint, & qui concepti fuerunt ante latam ſententiam, nonminùs habeantur legittimi, & quòd in bona paterna hæreditario jure ſuccedant, & de parentum facultatibus nutriantur. ¶ 4 Sequitur videre qualiter illegittimi legittimantur: & ſciend', ꝙ ſi quis naturales habuerit filios de aliqua & poſteà cum ead' contraxerit, filii jam nati, per matrimoniū ſubſequens, legittimātur, & ad omnes actus legittimos idonei reputantur, ſed tamen non niſi ad ea quæ pertinent ad ſacerdotium, ad ea verò quæ pertinent ad regnum, non ſunt legittimi, nec hæredes judicantur, quòd parentibus ſuccedere poſſunt, ꝑpter conſuetudinem regni, q̄ ſe habet in contrarium. Spurii verò qui ex dānato coitu ꝓcreantur à talibus, inter quos matrimonium eſſe non potuit, omni

prorſus

prorſus beneficio excluduntur. Legittimantur etiam quandoque quaſi per adoptionem,& de conſenſu & voluntate parentum,ut ſi uxor alicujus de alio conceperit quàm de viro ſuo,& licèt de hoc conſtiterit in veritate, ſi vir ipſum in domo ſua ſuſceperit & advocaverit,& nutrierit ut filium, erit hæres & legitimus, vel ſi expreſſè non advocaverit, dum tamen illum non amoverit, ſive vir omnino ignoraverit, vel ſciverit, vel dubitaverit, talis legittimus & hæres judicabitur, eo quod naſcitur de uxore, dum tamen præſumi poſſit, quòd potuit ipſum genuiſſe. Et illud idem dici poſſit de partu ſuppoſito,& ſic quandoque communis opinio præfertur veritati. ¶ 5 Si autem violenta præſumptio ſe faciat in contrarium, in prædictis caſibus, ut ecce, maritus probatur propter aliquam infirmitatem, vel frigiditatem, vel aliam impotentiam coeundi, per multum tempus non concubuiſſe cum uxore, vel ſi probetur quòd extra regnum, vel provinciam per biennium & ultra longe extiterit,& quòd vehementer præſumi poſſit quod ad uxorem acceſſum habere non potuit,& cum redierit prægnantem invenerit vel parvulum habentem anniculum, ſive talem advocaverit & nutrierit vel non, erit talis filius (non immeritò) à ſucceſſione repellendus, quia talis filius, nec hæres eſſe poterit. Sed vice verſa, ubi vir ſanus erit & incolumis, & ſemper ſteterit cum uxore in provincia, in una domo & uno lecto, ſive partus conceptus fuit ab alio, ſive ſuppoſitus, & ipſe eum nutrierit & habuerit pro filio, vel etiam ipſum deadvocaverit & amoverit, ſi poſteà ipſum recognoverit ad filium coram viris fide dignis, qui hoc probaverint, ſi opus fuerit, ulterius deadvocare non poterit, ſed erit filius legittimus & hæres. Et de hac materia inveniri poterit de termino Paſchæ anno undecimo R. H. in comitatu Suſſex de Johanne de Monte acuto. Sed eſto ꝙ vir talem in vita ſua ad hæredem non recognoſcat, ſed cùm amoverit talem, moriatur, licèt poſt mortem ſuam à cuſtode, vel ab aliquo cujus hæreditas non fuerit, ad hæredem recognoſcatur, non valebit. Cùm autem fuerit talis natus, vel ſuppoſitus, vir ſtatim talem à domo ſua amoveat, nec faciat eum nutriri in domo ſua pro filio, nec alibi, nec permittat eum redire ad ipſum. Et de hac materia inveniri poterit de termino ſancti Michaelis anno R. H. quarto incipiente quinto, comitatu Lincolñ de Barthol' filio Richardi, & ubi tenens paratus fuit ſe ponere in magnam aſſiſam, vel ſuper patriam, de jure: utrum ipſe haberet majus jus tenendi terram in dominico quæ petita fuit, an ille qui petiit, ſicut ille qui non habebatur pro filio à patre communi, nec nutritus pro filio in domo patris, ſed amotus à domo patris, & ſicut ille qui nunquam rediit ad patrem in vita ſua, ſicut filius, nec poſt mortem, ad capitales dominos feodi, facturus eis quod de jure facere deberet, & in quo caſu tenens retinuit ſine Aſſiſa, Jurata, vel inqueſtione, quia petens non potuit præmiſſa dedicere.

Cap. XXX.

1 ¶ De ſtatu & differentia liberorum. 2 De qualitate hæredum, qui propinqui ſunt & propinquiores & de eorum ſeyſina. 3 Quid faciat hæredem propinquiorem.

Quia

QUia dictum eſt ſuprà quòd naturales, & legittimi vocantur præ aliis ad ſucceſſionem, non eſt inutile videre ſtatum & differentiam liberorum, quæ quidem multiplex eſt. Liberorum autem, ſecundùm quod prædictum eſt, quidam ſunt naturales & legittimi, qui ex juſtis nuptiis & legittima uxore procreantur. Item quidam naturales tantùm & non legittimi, ſicut ſunt illi qui procreantur & nati ſunt de legittima concubina, cum qua tempore procreationis poſſet eſſe matrimonium, ſicut de ſoluto & ſoluta. Quidam verò nec legittimi, nec naturales, qui nati ſunt ex prohibito coitu, ex talibus videlicet, inter quos non poſſet eſſe matrimonium tempore procreationis, ſicut ſunt ſpurii, qui ad nihilum apti ſunt. Item eorum, qui legittimi ſunt & naturales, quidam ſunt filii & hæredes, ſicut ſunt illi quibus deſcendit aliqua hæreditas, ex parte patris, vel ex parte matris, vel ex parte utriuſque, in dominico vel in ſervitio. Item eorum quidam ſunt filii & non hæredes unius, ſed filii ſecundùm quod hæreditas deſcendit tantùm ex parte patris, vel ex parte matris. Item eorum, quidam ſunt legittimi filii & naturales, ſed nullius hæredes, quia ex nulla parte deſcendit eis hæreditas aliqua. Item eorum, quidam incipere poſſunt eſſe hæredes & deſinere, & quidam non. Item eorum, qui ſunt naturales, legittimi & hæredes, quidam ſunt propinqui & quidam propinquiores, & quidam remoti & quidam remotiores, & omnes, quotquot ſunt, ſunt hæredes recti & juſti, quotquot deſcendunt gradatim à communi ſtipite primò per lineam directam deſcendentem in infinitum, & poſteà per lineam tranſverſalem, deſcendendo in infinitum, illis deficientibus qui ſunt in linea recta, & ultimò cũ illi defecerint qui ſunt in linea tranſverſali deſcendendò, vocantur illi qui ſunt in linea tranſverſali aſcendendo tantũ, quia p lineam rectam aſcendendo, per quã *jus deſcendit propter mortem anteceſſorum; jus illud nunquam per eandem lineam reaſcendit, & quamvis omnes ſic in infinitum aſcendendo & deſcendendo recti* ſunt hæredes & juſti, tamen non omnes ſimul vocantur ad ſucceſſionem, quia propinquior excludit propinquum. i. propinquus remotum, remotus remotiorem. Quibus etiam omnibus deficientibus, vel propter defectum vel propter delictum, revertitur jus, de neceſſitate, ad eum qui feoffavit, ſcilicet ad dominum capitalem; cùm aliam viam non inveniat, & evaneſcit homagium, ſecundùm quod inferiùs pleniùs dicetur de eſchaetis. Item hæredum, quidam ſunt ſub poteſtate parentum & infra ætatem; quidam ſunt ſui juris & plenæ ætatis, ut ſi fuerint emancipati vel forisfamiliati in vita parentum, & poſt mortem, quidam eorum ſunt plenæ ætatis & ſui juris, & quidam infra ætatem & ſub tutela ſive cuſtodia capitalium dominorum, & quidam ſub cura parentum propinquorum, ſecundùm quod, inferiùs dicetur. ¶ 2 De eo autem quod ſuperiùs dicitur, quòd hæredum quidam ſunt propinqui, & quidam propinquiores, ſciendum eſt, quòd ſi quis habuerit plures filios; omnes ſunt hæredes propinqui, poſtnatus ſicut antenatus, quantum ad ſeyſinam parentum; & pares in jure poſſeſſionis: dum tamen poſtnatus (per negligentiam vel patientiam antenati) in ſeyſina per tantum tempus extiterit, quòd à ſeyſina, ſine judicio, ejici-

ejici non poſſit, & ſine brevi, quia ex tunc pares ſunt in jure, & par parem non ejicit, in jure poſſeſſionis. Sed extunc recurend' erit ad jus ꝓprietatis, ſecundùm ꝙ, inferiùs dicitur, in aſſiſa mortis anteceſſoris. Si autem poſtnatus poſt mortem anteceſſoris ſe priùs poſuerit in ſeyſinam quàm antenatus, ſi ſtatim ejiciatur, non recuperabit per aſſiſam novæ diſſeyſinæ, quia liber tenementum habere non potuit, niſi ex lōgo tempore & pacifica poſſeſſione vel ſeyſina, ꝓpter jus proprietatis, quod eſt cum antenato. Si autem ſtatim ejici non poſſit, ad interrumpendam poſſeſſionem ſuam, ſed antenatus ſtatim ĩpetraverit ſibi per aſſiſam mortis anteceſſoris, & diligenter ꝓſequutus fuerit, tamen non procedit aſſiſa inter eas, ſicut inter alias quaſcunq; perſonas, quia ſunt de uno ſtipite, quamvis pares ſunt quoad jus poſſeſſorium, antenatꝰ, & poſtnatus, tamen poſſeſſio poſtnati nulla eſt, cùm ſit interruptio per diligentem impetrationem & diligentem proſequutionem antenati: cùm ſit igitur hæres propinquus, poterit eſſe hæres remotus. Eſt autem hæres remotus, ùt ſi quis haberet plures filios, & unicam filiam, maſculi erunt hæredes propinqui, & filia hæres remota. Si autem plures filios & nullam filiam, ſed nepotes ex filiis, filii erunt hæredes propinqui, & nepotes hæredes remoti: Item dici poterunt remotiores reſpectu hæredum remotorū, ſicut ꝓnepos, abnepos, atnepos, trinepos, & ſic ulteriùs deſcendendo in infinitum linea recta. Si autem filii & filia, & neptes defecerint, tunc erit hæres ꝓpinquus, frater & ſoror ei qui fuerit in ſeyſina hæreditatis. Si autem filios habuerit, deficiente filia & nepotibus, erit avunculus vel amita in linea tranſverſali, hæres remotus, & omnes ex illa provenientes in eadem linea tranſverſali, erunt hæredes remotiores: filiis autem & filiabus, nepotibus, avunculo, & amita deficientibus, tunc erit proavunculus, & ꝓamita hæres ꝓpinquus, & alii ſuperiores remoti & remotiores. Item ſunt propinqui & ꝓpinquiores, propinquior autem dici poterit ille, ad quem jus proprietatis immediatè poſt mortem anteceſſoris deſcendit, vel propter ætatem. Vt ſi quis plures haberet filios, jus ꝓprietatis ſemꝑ deſcendit ad primogenitum, eò quòd ipſe inventus eſt primò in rerum natura, & alii remanebunt ei propinqui vel propinquiores, ſecundùm ꝙ, liberos habuerit vel non habuerit. Si autem in vita patris, antenatus deceſſerit ſine hærede de ſe, frater poſtnatus locū ſuū obtinebit, & incipiet eſſe patri communi hæres ꝓpinquior, & alii poſtnati ꝓpinqui, & ſic fiet de aliis in infinitū. Si autem frater antenatus in vita patris communis obierit, relicto hærede de ſe, nepos vel neptis ex eo incipiet eſſe in poteſtate avi, & hæres propinquior avo, propter jus proprietatis quod ei deſcendit, quamvis gradu remotior, & unde ſi avunculus vel amita hæres propinquus & non propinquior (quamvis gradu ꝓpinquior) extra ſeyſinam, petat verſus nepotem vel neptem, qui fuerit in ſeyſina, obſtabit eis exceptio ꝓprietatis, & ꝙ hæredes propinquiores eſſe non poterunt avunculus vel amita. Et eodem modo, ſi petant verſus extraneas perſonas, obſtabit exceptio proprietatis, quia nepos vel neptis, vel alius majꝰ jus habuit. Si autem avunculꝰ vel amita, priùs quā nepos vel neptis, ſe poſuerint in ſeyſinam, tunc fiet per omnia, ſecundùm quod dicitur ſuperiùs

periùs de fratre poſtnato, quòd ꝓcedit inter eos breve de conſanguinitate, vel de recto, ſecundùm ꝙ, avunculus vel amita longam ſeyſinā vel brevem habuerit. Et quod dicitur de fratre poſtnato, avunculo, vel amita hæredibus propinquis, obſervetur de omnibus aliis hæredibus ꝓpinquis in caſu conſimili. ¶ 3. Item ſexus facit hæredem ꝓpinquiorem, ut ſi quis hæreditatem habens & uxorem, genuerit ex ſe filium vel filiam unam, vel plures, ſi omnes fuerint hæredes anteceſſoris, maſculus ſexus ſemper in ſucceſſione præferri debet ſexui fœmineo: nunquam enim ad ſucceſſionem vocatur fœmina, quamdiu aliquis hæres ſuperfuerit ex maſculis, niſi cōtrarium faciat modus donationis, ut ecce. Aliquis dat alicui terram in maritagium cum filia ſua & hæredibus de corpore ſuo ꝓcreatis, ꝓcreatur filia, moritur maritus, alius ducit matrē in uxorē, generat ex ea filium, moritur mater: filia, ꝓpinquior erit hæres, & excludit maſculum à ſucceſſione, & ſic facit modus donationis filiam hæredem ꝓpinquiorem, & excludit à ſucceſſione ſexum maſculum. Item eodem modo, facit linea hæredem ꝓpinquiorem fœminam, in linea recta deſcendentem, & excludit maſculum in linea tranſverſali: Ut ſi quis filiam habuerit, vel filium, & ex eo nepotem vel fratrem, filia vel neptis fratri præfertur in ſucceſſione, propter lineam rectam quæ præfertur tranſverſali. Item ſanguis facit hæredem ꝓpinquiorem, & jus ſanguinis excludit maſculum, & præfertur fœmina, ut ecce. Aliquis ducit uxorem, & ex ea generat filium, & filiam, & mortua ea, poſteà ducit aliam de qua generat filium, mortuo patre deſcendit hæreditas antenato filio de prima uxore, moritur ſeyſitus ſine hærede de ſe, dominus capitalis ponit ſe in ſeyſinam, ſoror de eodem patre & eadem matre petit per aſſiſam de ſeyſina fratris ſui, & frater de alia uxore eodem modo, ſoror de eodem patre & eadem matre obtinebit, & jus ſanguinis excludit maſculum. Item jus ſanguinis eodem modo facit hæredem ꝓpinquiorē, & excludit tam ſexum maſculinum à ſucceſſione quàm fœmininū. Verbi gratia. Quidam duxit quandam in uxorem, & ex ea generat filium vel filiam, poſteà, mortua prima uxore, ducit aliam, de qua generat filium vel filiam, fili⁹ de ſecunda uxore facit acquiſitum, moritur ſine hærede de ſe, ſoror de ſecunda uxore petit per aſſiſam, frater vel ſoror de prima uxore eodem modo: ſoror de ſecunda uxore obtinebit, & excludit tam maſculum quàm fœminam ex prima, ꝙ verum eſt. Sed ea quæ dicta ſunt, ſecundùm quoſdam, locum habent de perquiſito in utroque caſu, de hæreditate verò deſcendente aliud erit: quia habito reſpectu ad communem anteceſſorem talium, de quo hæreditas deſcendit, jus proprietatis nunquam reſpiciet fœminam, dùm tamen ibi maſculus fuerit vel ꝓveniens ex maſculo, ſive hæredes ꝓcreati fuerint ex uno patre & una matre, vel diverſa. Et ꝙ dicitur de hæredibus propinquioribus & propinquis, obſervari debet in omni conſimili caſu, in omnibus aliis hæredibus, remotis & remotioribus. Et de hac materia inveniri poterit caſus expreſſus, de termino ſanctæ Trinitatis anno regni regis H. tertio, in comitatu Suſſex. Aſſiſa mortis anteceſſoris ſi Radulph⁹ de la Roche. Itē de Wilhelmo de Maundevill comite Eſſex et Matilda comitiſſa Hereford.

ford. Et ad hoc facit, de t̃mino ſancti Michaelis an̄ regni regis H̃erici quarto incipiẽte quinto in comitatu Lincolñ, de Ozberto filio Richardi & Bartholomeo fratre ſuo, ubi frater poſtnatus fuit in ſeyſina & retinuit. Quod autem idem obſervari debeat de hæreditate deſcendente, quod de perquiſito obſervatur videtur, cùm quilibet de ſeyſina ꝑpria facit ſtipitem & primum gradum, ſed re vera non eſt ita. Verbi gratia. Aliquis habet duos filios ex diverſa matre & duas filias, frater antenatus erit patri ſuo ꝑpinquior hæres, & filius poſtnatus poſt eum propinquus, & filiæ hæredes remotæ. Cùm autem hæreditas deſcenderit filio antenato ut hæredi propinquiori, frater poſtnatus incipit eſſe hæres propinquior fratri antenato, ſorores hæredes ꝑpinqui. Mortuo igitur fratre antenato ſine hærede de ſe, deſcendit hæreditas ꝑpinquiori hæredi, hoc eſt fratri poſtnato, & non filiabus, licèt ſunt hæredes ꝑpinqui, nec eſt multum curandum utrum ſint de eodem patre & eadem matre, vel diverſâ. Si autem frater antenatus de prima uxore, vel poſtnatus de ſecunda uxore, perquiſitum fecerit, ſi ſororem habuerit de eadem matre, ꝑpt̃ jus ſanguinis duplicatum tam ex parte patris quàm ex parte matris, dicitur hæres ꝑpinquior ſoror, quàm frater de alia uxore, licèt ſit hæres propinquus. Poſſunt quidem eſſe pares quoad jus poſſeſſionis, cùm poſtnati liberum teneñtũ acquiſierint ex tempore, vel impares ante. Item eodem modo quoad jus ſanguinis ꝙ poterint hæredes eſſe pares, cùm fuerint de uno patre vel de una matre, à quib' jus deſcẽdit. Si autem de diverſis tunc impares. Et erit propinquitas ſanguinis ſicut propinquitas ſucceſſionis. Refert etiam à quo fiat perquiſitum, utrum ab extranea perſona, vel à patre communi, vel ab alio anteceſſore ſicut à fratre antenato. Et poni poterit caſus in ꝑſona trium fratrum. Verbi gratia. Sit quòd pater communis feoffavit filium antenatum, qui eſt hæres ſuus ꝑpinquior, & mortuo primogenito ſine hærede de ſe, antequam hæreditas acciderit ei, ſuccedit ei frater medius de ꝑquiſito, ſicut hæres propinquior, & erit frater poſtnatus, tunc fratri medio hæres propinquior. Et ſi in vita primogeniti deſcendit ei hæreditas patrua, & de ꝑquiſito homagium intervenerit, ſtatim pertinebit ad fratrem medium ſucceſſio & jus ſucceſſionis, cùm primogenitus de perquiſito non poſſit hæres eſſe & dominus. Non enim poſſunt ſimul ſtare perquiſitum & dominium, ꝑpt̃ homagium: homagium enim expellit ꝑquiſitum. Si autem ꝑquiſitum factum fuerit ab extraneo vel ab alio vz. quàm à cõmuni anteceſſore, ſi hæreditas ſupervenerit homagiũ factum ex ꝑquiſito extraneæ ꝑſonæ, non expellit ꝑquiſitum quia in hoc caſu non erit primogenitus hæres & dominus. Eſto enim ꝙ facta ſit donatio fratri poſtnato à patre cõmuni vel fratre antenato, & eo mortuo ſine hærede de ſe, erit frater antenat' hæres ꝑpinquior fratri poſtnato, & cum eo remanebit hæreditas ſi homagiũ non intervenerit, & quãvis homagiũ int̃venerit, & hæreditas paterna ei deſcenderit, ſẽper habebit antenat' primã ſeyſinã ꝑ aſſiſam mortis anteceſſoris, ſi capitalis dñs vel alia extranea ꝑſona fuerit in ſeyſina. Si autem frater medius ſe pri' poſuerit in ſeyſinã, tunc conſulitur antenato per breve de recto, & cùm antenat' ſeyſinam habuerit & homagium

inter-

intervenerit, ſi ſit hæres ꝓpinquior antenato qui petat, non poterit ſeyſina cum eo remanere, ratione ſupradicta, ſed deſcendit jus primo filio vel filiæ liberis antenatis, ſi liberos habuerit, & conſulitur eis, ſi petere velint ſeyſinam, per breve de recto, facta narratione & computatione de ſeyſina fratris poſtnati. Si autem liberos non habuerit frater antenatus, tunc ſtatim ſit deſcenſus jure ad fratrem medium, et competit ei actio, per breve de recto, ſicut competit liberis ſupradictis. Sed quid ſi dum frater medius petierit, incipiat frater antenatus hæredes procreare, talibus procreatis, cadit actio fratris, et incipit actio competere pueris: Sed ſi frater ante procreationem puerorum ſeyſinam recuperaverit, non ꝓpt̃ hoc erit ſeyſina auferenda, ſed ei & hæredibus ſuis imperpetuum remanebit. Et vice verſa, ſi cùm ab initio antenatus pueros habuerit et agere inceperint, et pendente placito eſſe deſierint, extunc ſtatim incipiet actio in perſona fratris medii, ſicut ab initio, ſi pueri non extarent, et idem jus ꝙ cõpetit fratri medio, competit hæredibus ſuis in infinitum. Item eſto quòd frater medius cùm ſeyſinam acquiſierit, ſine hærede de ſe moriatur, adhuc illud idem erit dicendũ de fratre medio, ꝙ dictum eſt de fratre poſtnato. s. quòd frater antenatus eſt ejus hæres ꝓpinquior. Sed quid ſi ſine hærede fratres deceſſerint ut prædictum eſt, nec antenatus habuerit liberos, tunc vocandi ſunt remotiores. Et quid ſi nulli omnino apparuerint hæredes qui petant? ſic poterit ſeyſina remanere cum antenato, non obſtante homagio: quia licèt actio non deficiat neq; jus, deficit tamen probatio, cùm non ſit qui petat. Item eſto quòd frater medius fecerit perquiſitum et moriatur ſine hærede de ſe, et capitalis dominus ſive extraneus ſe poſuerit in ſeyſinam, adhuc competit aſſiſa mortis anteceſſoris fratri antenato non obſtante homagio, & non fratri poſtnato, & cùm per aſſiſam recuperaverit antenatus, extunc competat actio per breve de recto, vel pueris antenatis, vel fratri poſtnato, modo quo prædictum eſt, & non ut ex tali placito procedatur ad magnam aſſiſam vel duellum, ſed quòd fiat propinquitatis & parentelæ computatio. Sed quid ſi poſtnatus frater primã ſeyſinam habuerit pacificam, et tempus, quòd ſine brevi ejici non poſſit, & ſine judicio, extunc competit actio fratri antenato & ejus hæredibus, ſi ipſe præmoriatur, per breve de recto, ut facta computatione, ſciatur quis eorum ſit hæres propinquior: quo probato, non erit poſtnatus, ut videtur, per judicium ejiciend', quia ſi conſtiterit quòd frater antenatus ſit hæres propinquior, tamen (quia homagium intervenerit) judicandum erit in eodem judicio, quòd poſtnatus in ſeyſina remaneat, cùm ſeyſina cum antenato non poterit remanere propter homagium, nec alia actione opus erit, per breve de recto, quòd ſuper eodem jure inter eaſdem perſonas veniat actio ſuper actionem, non magis quàm aſſiſa ſuper aſſiſam, ſed cùm frater antenatus ab initio fratrem poſtnatum recenter ejicere vellet, vel ſi non poſſit, & ſtatim ſibi acquirit per aſſiſam mortis anteceſſoris, antequam poſtnat' liberum tenementum habere poterit ex tempore, ſi ꝑ aſſiſam obtineret antenat' in jure poſſeſſorio & in cauſa poſſeſſionis, nihilominus ſequi poſſet actio in ꝑſona poſtnati ſuper jure proprietatis, niſi ſit qui dicat quòd

contra aſſiſam & contra actionem per breve de recto poſſet poſtnatus defendere ſe per exceptionem.s.quòd antenatus non poſſit ſimul eſſe hæres & dominus. Item propinquiores hæredes eſſe poſſunt plures ſicut unus,& cuilibet jus deſcendit quaſi uni hæredi, ꝓpter juris unitatem,ſicut ſunt plures filiæ ꝓvenientes de eodem patre,& eadem matre,à quibus deſcendit hæreditas,& ubi omnes ſimul & inſolidum hæredes ſunt, eò quòd maſculus non apparet, & non refert utrum eundem habuerint patrē & eandem matrem, vel diverſos, habita tamen diſtinctione, ſecundùm ꝙ prædictum eſt,utrum ſit hæreditas deſcendens vel perquiſitum, et utrum fuerit de uno et eodem patre et eadem matre, vel diverſis, et erit hæreditas inter illas dividenda in omnibus quæ recipiunt diviſionem ratione perſonarum, pro virilibus portionibus,ſed non ratione rei.Qualiter autem homagium facere debent, & quibus, et quando, et quomodo,et à quibus accipi debeat, infra pleniùs dicetur, de homagiis. Item poſſunt eſſe hæredes propinquiores plures in una hæreditate, maſculi ſicut fœminæ, ſed non ratione perſonarum,ſed ratione rei, et non ſimul et inſolidum, ſicut fœminæ et ſicut unus hæres, ſed ſicut hæredes plures participes,& ſicut partem capientes.Sunt autem hæredes & cohæredes, et cohæredum quidam ſunt participes, et quidam non.s. nullam partem cum hæredibus capientes. Item poſſunt eſſe plures hæredes fœminæ et participes, tam ratione perſonarum, quàm rei, ut ſi quis teneat hæreditariè terram aliquam, quæ partibilis ſit, et habuerit plures filias et hæredes,et ſic erunt filiæ hæredes ꝓpinquiores,quia participes hæreditatis & capaces.Poterit etiam quis habere plures filias de una matre,et plures de alia,et ſic ſint omnes participes, et capaces hæreditatis paternæ deſcendentis, quantum ad hæreditatem paternam deſcendentem, non erunt tamen participes et capaces quantum ad perquiſitum fratris vel ſororis qui fuerint de eadem matre. Illæ vero quæ fuerint de eadem matre erunt hæredes propinquiores, participes et capaces de perquiſito fratris vel ſororis ꝓpter ſanguinem. Et illi qui ſunt de diverſa matre, maſculus ſive fœmina, propinqui erunt hæredes & recti, et in vita aliorum nunquam participes nec capaces in vita talium, ſed poſt mortem. Et regulariter verum eſt, quòd omnes illi,propinquiores dicuntur eſſe hæredes,ad quos jus ꝓprietatis deſcendit jure hæreditario. Si autem de neceſſitate, per conventionem et conditionem tacitam vel expreſſam, vel ꝓ defectu hæredum vel ꝓpter delictum, jus propietatis ad donatorem vel ad dominum capitalem revertatur, qualitercunque, ut eſchaeta, licèt hæres non ſit, et in aliquo caſu loco hæredis, propter terram quæ ad ipſum revertitur in dominico, ſeyſina ſemper ſequetur ipſum, cùm ſit loco hæredis,licèt non ſit hæres, & cùm eo permanebit hæreditas,ut eſchaeta,& extinguitur homagium,et ſervitium, cùm non ſit hæres qui petere poſſit vel qui petat.Cùm autem jus ꝓprietatis ſic ad donatorem reverſum fuerit,licèt alius fuerit in ſeyſina ex donatione ejus,qui donare non potuit, extinguitur omnino warrantum, ut ſi donator ad warrantum vocatus fuerit,warrantizare non tenetur,eò quòd jus habet petendi terram illā in dominico,quòd ſi homagium ceperit, vel ſervitium,

vel

vel cõfirmaverit tale donũ, ut ſuprà dictum eſt, tunc tenebitur ad warrantum. Et notandũ quòd hæredũ, quidã ſunt veri hæredes, & quidã ſunt quaſi hæredes, in loco hæredum, & ꝓ hæredibus habentur, veri hæredes ex cauſa ſucceſſionis, quaſi hæredes, & loco hæredum, vel ꝓ hæredib⁹, ꝑ modum donationis: ſicut ſunt aſſignati, vel loco hæredum ſicut domini capitales, quibus revertitur hæreditas, ꝓpt̃ defectum, vel ꝓpter delictum, ſicut eſchaeta ꝓpt̃ defectum hæredis, cùm hæredes deficiant in linea deſcendente: ꝓpter delictum. i. ꝓpter feloniam, ubi impeditur deſcenſus, licèt hæredes extiterint aut parentes. Item ꝓpt modum donationis, ut ſi donator dicat, do tali & hæredibus ſuis de corpore ſuo procreatis, & ſi hæredes tales non habuerit, vel ſi habuerit & defecerint, tunc do tali & hæredibus ſuis quos de corpore ſuo habuerit, & ſic in infinitum de pluribus, tales ſuccedunt non ex cauſa ſucceſſionis, ſed hæredes erunt per modum donationis.

CAP. XXXI.

1 ¶ *De gradibus ſucceſſionis & parentelæ. 2. De perſonis eorum qui aliis ſuccedere debent, & de ordine ſucceſsionis. 3. De hæredibus qui ſuccedunt non ex ſucceſsione ſed ſubſtitutione per modum donationis.*

DIctum eſt ſuprà de qualitate hæredum & differentia, & qui vocatur ad ſucceſſionem, & qui aliis in ſucceſſione præferuntur, ſicut hæredes propinquiores. Sed quoniã hæreditas, & jus ſucceſſionis deſcendit per gradus: Ideò videndum eſt de gradib⁹ ſucceſſionis, & parentelæ, & qualiter jus deſcendit, & ꝑ quas perſonas, ad eum qui in jure ꝓprietatis ſeyſinam petierit alicuj⁹ anteceſſoris. Et ſciendum quòd cognationum ſive parentelarum aliæ ſunt ſuprà, aliæ ſunt infrà, aliæ ex tranſverſo, ſive à latere. Parentes verò qui ſunt ſuprà, dici poterunt anteceſſores & parentes, ſed qui mortui ſunt & hæredes antecedunt, i. cedunt ante, & hæredes cedunt eis ſub, quaſi ſuccedunt. Eſt enim cedere, quaſi recedere, & eſt cedere alio ſenſu venire. Illi verò qui ſunt infra rectam lineam, vel tranſverſalem, dici poterunt rectè cognati & hæredes. Illi verò qui ſunt ſuprà in linea tranſverſali, dici poterunt rectè parentes & hæredes, deficientibus illis qui ſunt inferius, & alio modo, quamvis impropriè cognati dici poterunt, & hæredes, eò quòd anteceſſores ſuccedunt ꝓ defectu inferiorum. Superior autem cognatio parentum, ſive anteceſſorum qui mortui ſunt in linea recta aſcendente eſt, & incipit à primo gradu, vz. à patre vel matre aſcendente uſq; ad avum à ſecundo gradu. s. ab avo, uſq; ad proavum, à tertio gradu. s. à proavo, uſq; ad abavum, & ſic à quarto gradu. s. ab abavo uſq; ad atavũ, ſic à quinto gradu. s. ab atavo, uſq; ad tritavũ qui obtinet in cõputatione ſextũ gradum. Ulterius autẽ non ſit cõputatio aſcenſus, quia talis cõputatio excederet memorias hominũ. Et ſic reſolvẽdo à tritavo cõputato ꝑ patre, vel tritavia ꝓ matre, fieri poterit deſcẽſus jure uſq; ad trinepotẽ & trineptẽ. Et eſt inferior cognatio, faciẽda. Eſt etiã cõputatio liberorũ & hæredũ rectà linea deſcendentium, à primo gradu. s. à patre vel matre uſq; ad trinepotẽ vel trineptẽ, ut à patre vel matre uſq; ad nepotem vel neptem, & à nepote vel nepte, uſq; ad ꝓnepotem, vel proneptem, & ſic de gradu in gradum uſq; ad trinepotem,

& ulteriùs ſi neceſſe fuerit. In quo caſu, nullus debet vocari ad ſucceſsionem in linea tranſverſali, deſcendendo vel aſcendendo, maſculus nec fœmina, quamdiu aliquis hæres ſuperſtes ſuperfuerit in linea recta deſcendente, ſed illis omnino deficientibus in parentela, de neceſsitate revertitur jus proprietatis ad eos, qui ſunt in linea tranſverſali deſcendentes. Et incipienda eſt computatio parentelæ in primo gradu ꝑ omnes gradus, & hæredes, ad quos jus proprietatis deſcenderit, ſicut à communi ſtipite eorum qui utrumq; jus habuerint, videlicet proprietatem & poſſeſsionem per omnes gradus, & perſonas illas, quas ſeyſina ſequi deberet, ſi vivi peterent, vel tempus, quòd hæredes eſſe potuiſſent, expectaſſent. i. ſi aliquid ad eos deſcenderit, mortuis anteceſſoribus. Et in quocunq; gradu in linea rectè deſcendente hæredes defecerint, revertitur de neceſsitate jus proprietatis ad eos qui ſunt in linea trãſverſali ſcilicet ad fratrem patris vel matris, vel ſororem & promedium quaſi per plures gradus. Si autem nullus omnino pervenerit hæres à primo gradu in linea rectè deſcendente, & frater antenatus obierit in vita patris communis ſine hærede, vel ſi hæredem habuerit, & in vita patris defecerit, & omnes fratres præmortui, tunc fiat computatio à primo gradu immediatè, ſicut à communi ſtipite, à patre vel à matre exiſtentibus in ſeyſina, uſq; ad fratrem vel ſororem exeuntem in linea tranſverſali: qui quidem cùm ſeyſinã ſuã obtinuerint, faciunt ſtipitem & lineam rectã deſcẽdendo, quantum ad ſuos hæredes. Si autem tempore deſcenſus, filiꝰ vel filia defecerint, & hæredes habuerint recta linea deſcendendo. s. ad nepotes vel neptes vel ulteriùs, & quidam defecerint, & quidam non, ꝑ omnes gradꝰ, & ꝑ omnes ꝑſonas ꝑ quas jus deſcendiſſe debuit ſi viverent, fiat computatio diſcenſus & juris, ad illum qui ſuperſtes eſt & petit. Si autem tales aliquando extiterint & defecerint, in tali omnino linea deſcẽdente in vita anteceſſoris, tunc quia jus de neceſſitate revertitur ad alios qui ſunt in alia linea tranſverſali, fiat computatio parentelæ & deſcenſus à primo gradu, & communi ſtipite, uſq; ad talem per omnes gradus & perſonas ad quas jus deſcendit dum viverent, vel deſcendere debuit ſi expectarent quòd hæredes eſſent, omiſſis illis omnibus qui mortui ſunt in vita anteceſſoris, ac ſi nunquam eſſent in rerum natura. Et ſi ulteriùs ad aliquẽ jus deſcenderet, fiat per omnia ut ſuprà dictum eſt de hæredibus inferioribꝰ recta linea vel tranſverſali venientibus. Illis autem omnino deficiẽtibus ad quos jus deſcendit inferiùs in linea recta deſcendente, vel trãſverſali, oportebit de neceſſitate quòd jus ꝓprietatis deſcendet ad parentes vel cognatos qui ſunt in linea tranſverſali aſcendente, ſicut ad fratrem avi, & ſic in linea deſcendente ꝑ omnes hæredes ſuos uſq; ad illum qui petit; & ſi omnes tales defecerint, tunc ad ſuperiores, videlicet ad fratrem ꝓavi, & omnes hæredes ſuos, & ſic de gradu in gradum, & hærede in hæredem, uſq; ad illum qui petit. Dividitur autem aliquando computatio deſcenſus per plures lineas, & per plures gradus, ꝓpter hæredum pluralitatem qui cadunt in deſcenſus, videlicet ubi hæreditas deſcendat pluribus filiabus, quarum omnes ſunt cohæredes participes & capaces. Et ibi dividitur jus ꝓprietatis in ꝑſonas plures, & plura capita, & quandoq;

doq; biſariè, triſariè, quadriſariè per ſubdiviſiones, ſecundùm ꝙ inferiùs in narratione juris, per breve de recto, maniſeſtiùs apparebit. Et ubi quælibet pſona facit ſibi ſtipitem in primo gradu & lineam rectam deſcendentem, non autem p omnes perſonas quæ aliquando hæredes extiterint, licèt propinquiores, facienda eſt computatio deſcenſus, niſi tantū p illas, quæ expectaverint mortem anteceſſorū, per quam jus ꝓprietatis ad eas deſcendit, vel ſaltem ad hæredes de corpore ſuo venientes: quia ſi quis plures habuerit filios & filias, & antenatus hæres ꝓpinquior in vita patris communis, ſine hærede de ſe deceſſerit, poſtnatus ſtatim poſt eum eſt hæres propinquior, ex quo nihil juris deſcendit fratri antenato dum vixerit, ac ſi nunquam eſſet in rerum natura, non fiet mentio de pſona ſua, ſed immediatè fiat computatio deſcenſus, ad fratrem poſtnatum qui expectavit, quòd jus ei deſcendit. Idem etiam erit, ſi frater antenatus liberos ex ſe habuerit, & in vita patris communis omnes deceſſerunt, antequam eis aliquid jus deſcenderit. Si autem frater antenatus, vel liberi ſi quos habuerit, patrem communem ſupvixerit, ſaltem per unam horam, & ſic expectaverit deſcēſus juris ad eos, & ſic ſtatim obierint, oportet facere mentionē in deſcenſu juris de pſona ipſius ad quem jus deſcendit. Et eodē modo ſi plures ſint pſonæ & hæredes, ad quos jus deſcendit gradatim & ſucceſſivè, de ſingulis hæredibꝰ oportebit facere mentionem in deſcenſu: ſic incipiendo à cōmuni ſtipite, & unde talis anteceſſor fuit ſeyſitꝰ in dominico ſuo ut de feodo &c. Et de talibus, ut quidam dicunt, deſcendit hæreditas, & deſcēdere debuit tali ut filio & hæredi, & de talibus uſq; ad talem, & ſic de hærede uſq; ad hæredē, uſq; ad petentē, ꝙ quidē dici poterit, nō de eo qui ſine hærede in vita patris deceſſerit, vel ſi hæredes haberet, & omnes in vita patris deceſſerint, antequam aliꝙ jus eis deſcenderit. Si autem fraē antenatꝰ, relicto hærede in vita patris deceſſerit, tunc fiat computatio talis deſcenſus infrà. Et unde talis anteceſſor fuit ſeyſitus &c. Et de tali anteceſſore deſcendere debuit jus tali, ut filio & hæredi. Sed dici non debet ꝙ aliquid jus ei deſcēdit, cùm nō expectaret ꝙ deſcenderet. Et ideò ſic facta mentione de eo qui in vita patris ſic obiit dicatur, & quia talis filiꝰ nō expectavit ut jus ei deſcēderet à tali anteceſſore, deſcendit jus tali, ut nepoti vel nepti, & ſic deinceps, deſcendendo uſq; ad petentē. Sed re vera ſive antenatꝰ moriatur in vita patris, vel alterius anteceſſoris, & ſive liberos habuerit ſive nō, ſemper debet mētio fieri de eo in quolibet deſcenſu, ꝓpē jus ꝙ ei deſcēderet, ſi mortē anteceſſoris expectaret. ¶ 2. Facta mētione de gradibꝰ, bonū eſt videre de pſonis ſuccedentiū, & qui in ſucceſſione aliis præferūtur, à primo gradu uſq; ad ultimū. In primo verò gradu ſedent paē & maē, qui faciunt ſtipitē cōmunē. In ſecundo verò gradu in linea deſcendente ſunt filiꝰ & filia. In tertio nepos & neptis, & ſic deinceps in infinitū, ſecundùm ꝙ prædictū eſt in parte, & ubi omnes ꝓpinquiores remotioribus præferuntur. Et iſtis omnino deficientibus, tunc in ſecundo gradu in linea trāſverſali ſunt frater patris & matris ſoror, et hæredes eorū in infinitū deſcendētes. Itē in linea recta aſcēdente, avꝰ, ꝓavꝰ, in ſuis gradibꝰ, & ſic ulteriùs ſecundùm ꝙ prædictum eſt, et eorum hæredes à latere ꝓvenientes

in infinitum, ut ſupra dictꝰ eſt. Item frater patris, & ſoror dicuntur patruꝰ & amita, & ſi ex amita ꝓcedat filius, vel filia, dici poterunt quant̄ ad nepotem ꝓprior amitiuꝰ & ꝓprior amitiva, & ſic eor̄ filii & filiæ, nepos & neptis, & ulterius deſcendendo in infinitum. Illi verò qui ex patruo ꝓcedunt, filius vel filia, patrueles nuncupantur, & ſic deinceps eor̄ filius & filia in infinitum deſcendendo. Item in linea recta deſcendente vel tranſverſali, ex parte filiæ alicujus, ſoror filiæ vel frater, de uno eodemque patre & diverſa matre, conſobrina dici poterit, & frater ex talibus conſobrinus, & horum filius vel filia, nepos, neptis, & ſic deinceps. Item ſoror filiæ vel frater de una & eadē matre, ſed diverſo patre, ſoror uterina, frater uterinus, dici poterunt, & ſic eor̄ filius & filia, & ſic deinceps ut ſuprà. Item ſoror patris dicitur amita, & ſoror matris dr̄ matertera, & eor̄ filius & filia, & ſic in infinitum. Et iſtis om̄bꝰ deficientibus, ad ſuperiores fiet deſcenſus, ſicut ad fratrem avi vel aviæ, vel ad ſororem in linea trāſverſali, ſicut ad patruum magnum, vel amitam magnam, & ad eor̄ hæredes, filium vel filiam, & ſic deinceps. Et illis omnino deficientibꝰ, tunc ad fratrem ꝓavi ex parte patris, qui dicitur ꝓpatruus magnꝰ, vel ejus ſororem, ꝗ dicitur ꝓamita magna, & ſic deinceps ad filios & filias, eor̄ nepotes & neptes. Illis autem deficientibus, ex parte patris, tunc vocentur fratres abavi & abaviæ, qui dicuntur abpatruus magnꝰ, & abavita magna, & eor̄ hæredes in infinitum. Et iſtis deficientibus ex parte patris, frater atavi vel ataviæ, qui dicuntur atpatruus magnus, & atavia magna & eor̄ hæredes in infinitum. Quibus deficientibus, vocantur ex parte patris frater, & ſoror, triavi & triaviæ, qui dicuntur tripatruꝰ magnꝰ, & tritavia magna, & eorum hæredes in infinitum. Et ex alia parte tranſverſali à parte matris, ut ſi avunculus vel matertera, & omnes alii hæredes defecerint; tunc vocantur fratres & ſorores avi vel aviæ ex parte matris, et vocantur avunculus magnus, & matertera magna, & eorum hæredes in infinitum. Et illis deficientibus, tunc vocantur ex parte matris frater proavi & proaviæ, vel ſoror qui dicuntur proavunculus magnus & promatertera magna, & eorum hæredes in infinitum. Et ſic gradatim vocandi ſunt abavunculus magnus, & abmatertera magna, & atavunculus magnus, & atmatertera magna ex parte matris in linea tranſverſali, triavunculus magnus & trimatertera magna aſcendendo, & eorum hæredes in infinitum. Et qualiter gradus cognationis computentur, & quo gradu, quis diſtet ab alio in linea deſcendente vel aſcendente, in figura ſuperius in arbore ante principium libri picta, manifeſtius quaſi ad oculum apparebit. ¶ 3 Succedit quis alteri, vel quaſi ſuccedit, non quidem jure hæreditario ut hæres, ſed propter defectum hæredis, vel delictum, ſicut capitalis dominus vel feoffator in eſchaetam ſuam, de quo ſuperius fit mentio in titulo, de donationibus. Succedit etiam quis alteri, vel quaſi, non quidem jure hæreditatio, vel jure ſucceſſionis, ut hæres, ſed ex cauſa ſubſtitutionis, per modum donationis, de quo etiam ſuperius fit mentio titulo eodem, ut ſi dicat donator in donatione facienda. Sciant, &c. quòd dedi tali, tantam terram & tantam cum pertinentiis, habendum & tenendum ſibi & hæ-

redibus

redibus ſuis de corpore ſuo ꝓcreatis tantùm, & quo caſu, cùm oñs hæredes remotiores excludantur, ſi terra reverſura ad donatorem ꝑ conditionẽ tacitã vel expreſſã, ſi tales hæredes defecerint, ſicut adjiciat donator in charta donationis: & ſi talis, tales hæredes non habuerit, vel ſi habuerit, & defecerint, ꝙ terra illa revertatur ad alium fratrem ſuũ, vel extraneum, habend & tenend ſibi & hæredib⁹ ſuis, de corpore ſuo ꝓcreatis, ut ꝓdictum eſt, & ſic deinceps pluribus ſucceſſivè. Si tales hæredes non habuerit primus feoffatus, ad ſubſtitutum non deſcendit aliquod jus, p ꝙ competat ei aſſiſa mortis anteceſſoris, de ſeyſina primi feoffati, in jure poſſeſſionis, nec breve de recto, ſuper jure ꝓprietatis. Et unde ꝙ res magis valeat quàm pereat, & ꝙ effectũ habeat donatio, q̃ de voluntate donatoris ꝓceſſit, ſi poſt mortẽ primi donatorii ſubſtitutus ſe juſtè poſuerit in ſeyſinam, & donator vel ejus hæres petierit, contra actionem ſuam ſubſtituto dabitur exceptio, de modo donationis. Si autẽ extra ſeyſinam poſitus ſubſtitutus petat, non conſulitur ei, niſi p breve formatum de ſubſtitutione facta, p mod donationis, quod in ſe modum contineat: breve autem tale erit ut liquere poterit.

Cap. XXXII.

1 ¶ De partu ſuppoſito, & cũ uxor fecerit ſe prægnantẽ cũ non ſit, ad exhæredationẽ veri hæredis. 2 Breve de videndo mulierem ut ſciatur utrũ ſit prægnãs vel non. 3 Breve Conſtabulario quòd recipiat eã in caſtro ſuo. 4 Item quòd ad querelã hæredis videatur. 5 Itẽ quòd vic. faciat eã venire corã Juſtic. apud Weſtmonaſterium. 6 De præſumptione quia naſcitur ex uxore. 7 Breve de eo quòd nutriverat aliquẽ in domo ut filiũ & hæredẽ qui nec eſt filius nec hæres. 8 Item cũ verus hæres moriatur infra ætatem ſupponit cuſtos aliũ extraneũ, vel ſi habeatur ſuſpitio quòd mortu⁹ ſit, breve quòd videatur. 9 Breve ſi hæreditas hæredis mortui debeat eſſe eſchaeta domini Regis. 10 Cùm talis mulier in judicio convicta fuerit vel confeſſa quòd prægnans non ſit, breve de faciendo ſeyſinam vero hæredi.

Dictũ eſt ſuprà ꝙ ꝓſumitur ꝙ quis ſit hæres, eò ꝙ naſcitur ex uxore, & ꝙ ſit hæres, quẽ nuptiæ demõſtrãt. Et quoniã aliquãdo ſupponitur part⁹ ab uxore, q̃ ſe facit ꝓgnãtẽ cũ nõ ſit, & aliquãdo à cuſtode, qui (mortuo vero hærede) ſupponit extraneũ, & nutrit ut hæredẽ ad hæreditatẽ, & ad exhæredationẽ veri hæredis, cũ non ſit filius nec hæres: Ideo de partu ſuppoſito videnđ, & qualiter hujuſmodi malitia in curia Regis cõvincatur. Eſto igitur ꝙ uxor alicuj⁹ in vita viri ſui ſe ꝓgnantẽ fecit, cũ non ſit, vel poſt mortẽ viri ſui ſe ꝓgnantẽ fecit cũ non ſit, ad exhæredationẽ veri hæredis, vel fortè cum ꝓgnans ſit, non ſit veriſimile ꝙ partus poſſit eſſe viri defuncti. Et in duob⁹ primis caſibus, ubi ſe fecerit ꝓgnantẽ, cũ non ſit, ad querelã veri hæredis, ꝑ ꝓceptum domini Regis, faciat vic. venire talem mulierem corã eo, & corã cuſtodibus placitorum coronæ, vel etiam corã aliquo quem dñs Rex juſtic. conſtituerit, & faciat eam videri à diſcretis mulieribus, & tractari p ubera, & p ventrem, ad inquirendã veritatem, & ſi ſuſpitio habeatur alicujus falſitatis, qualitèr debeat cuſtodiri. Et de hac materia inveniri poterit in rotulo de term̃ ſan. Hilar. & de term̃ Paſchæ anno Reg. H. quinto in com̃. Norf. De Petro conſtabulario de Manton, & Muriella quæ fuit uxor Wilhelmi

helmi de Mauton, & in quo caſu, neceſſe erit inquirere ab uxore de tẽpore conceptus ſui, & de morte viri ſui, & de acceſſu vel receſſu ſuo, ſub ea forma, breve erit tale. ¶ 2. Rex vic. ſalutem. Præcipimus tibi, quòd omni dilatione & occaſione poſtpoſita, venire facias coram te, & coram cuſtodibus placitorum Coronæ noſtræ in pleno comitatu tuo, vel coram tali quem ad hoc juſtic. noſtrum conſtituimus, A. quæ fuit uxor B. & quæ ſe facit prægnantem, & coram prædictis cuſtodibus facias eam videri per legales & diſcretas mulieres, per quas veritas meliùs ſciri poterit, & diligenter tractari à mulieribus prædictis per ubera, & per ventrem, modis omnibus quibus inde meliùs poſſit certiorari utrum prægnans ſit necne, & ſi prædicti cuſtodes & mulieres viderint quòd prægnans ſit, vel inde dubitaverint, tunc illam poni facias in caſtro noſtro tali, & ita quòd nulla domicella quæ prægnans ſit, vel alia, de qua ſuſpitio poſſit haberi alicujus falſitatis faciendæ, ſit cum ea, & in caſtro illo moram faciat, quouſque de partu ſuo conſtare poſſit. Provideas etiam quòd in caſtro illo ita diſcretè cuſtodiatur, ne in cuſtodia illa de partu ſuo poſſit falſitas evenire, mandavimus enim conſtabulario tali quòd in prædicto caſtro eam recipiat, &c. Et ſi alius ad hoc quàm vic. conſtituatur Juſtic. ut prædictum eſt, tunc addatur in fine clauſula iſta: Quia mittimus talem, ut cum ipſo & per ipſum negotium illud perducas ad effectum. Breve autem quod dirigitur conſtabulario quòd eam recipiat, tale erit. ¶ 3. Rex tali conſtabulario ſalutem. Præcipimus tibi, quòd talem mulierem, quæ ſe facit prægnãtem in tali caſtro (cùm pervenerit ad te) recipias, & ita quòd in eodem caſtro moram faciet ad cuſtum ſuum proprium, & ſi duæ mulieres vel tres de progenie tali voluerint viſum de ea facere ſingulis diebus, ſemel in die in prædicto caſtro, hoc eis permittas. Teſte, &c. Et hoc ita fiat ſi uxor fecerit ſe prægnantem in vita viri ſui: Si autem poſt mortem viri ſe prægnantem fecerit cùm non ſit, ad exhæredationem veri hæredis, & petat ſe mitti in poſſeſſionem bonorum nomine ventris, ad malitiam convincendam fiat tale breve ad querimoniam hæredis. ¶ 4. Rex vic. ſalutem. Monſtravit nobis A. frater B. quòd cùm talis fœmina, quæ fuit uxor prædicti B. prægnans non ſit, ipſa falsò dicit ſe eſſe prægnantẽ de prædicto B. & ad exhæredationem ipſius A. de terra quæ fuit prædicti B. quæ ad ipſum A. jure hæreditario deſcendere debuit ut dicit, tanquam ad fratrem & hæredem ipſius B. ſi prædicta talis de eo prolem nõ habuerit. Et quoniã tantam excogitatam malitiam volumus impedire, tibi præcipimus, quòd aſſumptis tecum diſcretis & legalibus militibus, & diſcretis & legalibus mulieribus de comitatu tuo, in propria perſona tua accedas ad ipſam talem mulierem, & coram prædictis militibus facias eam videri à prædictis mulieribus, & diligenter tractari per ubera, & per ventrem, modis omnibus, quibus meliùs & honeſtiùs inde poterit certiorari. Et ſi ipſam invenerint ꝑgnantem vel impꝑgnantẽ, diligenter inquirant de tẽpore conceptus, quoquo modo, quando & ubi, & quando illa crediderit ſe eſſe pariturã. Et inquiſitionẽ ꝗ inde feceris, ſcire facias juſtic. noſtris tali die apud Weſtm̃ evidentèr & diſtinctè, & apertè, ꝑ literas tuas ſigillatas, & per diſcretos milites ex illis, qui inquiſitioni illi interfuerunt,

&

& cognita veritate, fiat inde, ꝙ juſtè fuerit faciend', & interim, prædicta talis ſalvo cuſtodiatur in caſtro tali, vel alibi tuto loco, ad omnem ſuſpitionē tollendam alicujus falſitatis faciendæ, donec de partu ipſius conſtiterit. Et habeas ibi hoc breve, & nomina militum, & mulierum per quoꝛ ſacramētum inquiſitionem illam feceris. Teſte, &c. Si autem talis mulier venire debet corā juſtic. apud Weſt. tunc fiat breve in hac forma, ꝙ vic. habeat corp' ejus. ¶ 5. Rex vic. ſalutem, ꝑcipimus tibi, ꝙ oñi occaſione poſtpoſita, habeas coram juſtic. nr̄is apud W. tali die, corpus A. quæ fuit uxor B. q̄ ſe dicit eſſe ꝑgnantem, cùm non ſit, ad reſpondend' C. quare ſe facit falsò ꝑgnantem cū non ſit, ad exhæredationem ipſius C. T. &c. Cùm autem mulier ſic fuerit cautè cuſtodita, & omni ſuſpitione per talem cuſtodiam ſublata, ſi fortè ꝑgnans extiterit, & peperit, de facili perpendi poterit utrum partus ille fuerit viri ſui defuncti verè vel præſumpti vè, vel alterius: computato tempore, ſcilicet à tempore quo dicebat ſe concepiſſe, & etiam à morte viri uſque ad diem pariendi. Dicunt enim quidam, licèt alii ſunt in contraria opinione, quòd mulier tempus pariendi etiam (ꝑ unum diem) excedere non poteſt, niſi fortè partus in utero mortuus ſit, vel ad monſtrum declinaverit cū diſcrimine matris. Anticipare tamen poteſt tempus pariendi, ut pareat prærnaturè, & ſi monſtroſum vel prodigioſum enixa fuerit, partus ille inter liberos non computabitur, vel communerabitur, quantum ad ſucceſſionem. Partus autem qui membrorum officia ampliaverit, ut ſi ſex digitos habeat in una manu, vel diminuit, ut ſi non niſi quatuor tantùm, tamen quia aliqualiter videtur effectus eſſe ut homo, inter liberos communerabitur quoad ſucceſſionem. Et notandum ſecundùm quod ſuperiùs dict' eſt, ꝙ ſi cohabitaverint vir & uxor, nec ſit impedimentum ex aliqua parte quin generare poſſent, & uxor de alio quā de viro conceperit, partus legittimus erit ſive ipſum vir advocaverit ſive deadvocaverit: & legittimus erit ꝓpter ꝑſumptionem, eò quòd naſcitur ex uxore. Talis enim præſumptio non admittit ꝓbationem in contrarium. Si autem ſimul habitaverint vir & uxor, & vir ꝓpter aliquod impedimentum legittimum, ꝙ probari poſſit, generare non poſſit, ſi uxor de alio conceperit, ꝓpter cohabitationem ꝑſumitur quòd partus ſit legittimus, eò quòd naſcitur ex uxore, & ſtandūm erit tali præſumptioni donec probetur in contrarium, & ſic in iſtis duobus caſibus, præſumptio præfertur veritati. Et ſi pater partum ſemel advocaverit, iterum illum deadvocare non poterit, ſi hoc probetur. Si autem cùm generare non poſſit, propter legittimum impedimentum, partum in utero vel æditum deadvocaverit, & ut decet, à domo ſua amoverit, nihilominùs tamen ſtandum erit præſumptioni, quòd partus legittimus ſit, eò quòd naſcitur ex uxore, admittitur tamen probatio in contrarium, ſi certis indiciis doceatur, quòd legittimum extiterit impedimentum, & ſic vincit talem præſumptionem veritas, & probatio vera. Et licèt per talem probationem, partus fuerit advocatus à patre, partus nunquam efficietur legittimus, cùm hoc eſſet in præjudicium veri hæredis. Si autem cùm diu ſimul non cohabitaverint ꝑ biennium vel ultrà: ſive vir generare poſſit ſive non, & uxor concipere vel

non,

non, ſi uxor ab alio conciperet, vel partum ſuppoſuerit, ita quòd vehementer præſumi poſſit, propter temporis intervallum & diſtantiam locoȓ, quòd vir talem partum non genuerit, ſive talem partum advocaverit ſive non; nunquam efficietur partus legittimus. Et licèt præſumatur quòd legittimus ſit, eo quòd naſcitur ex uxore, tamen non erit ſtandum tali præſumptioni, nec erit neceſſe probare contrarium, cùm ipſa veritas, ſi de eâ conſtiterit ꝙ ſimul non cohabitaverunt, doceat contrarium. ¶ 6 Dictum eſt ſuprà de uxore quæ falsò ſe facit prægnantem in vita viri ſui vel poſt mortem cum non eſſet, nunc autem dicendum eſt ſi vir vel uxor nutrierit aliquem ut filium & hæredem, qui nec eſt filius nec hæres, ad exhæredationem veri hæredis, ſive partus ſit ſuppoſitus, ſive ab alio conceptus, & ad querelam veri hæredis ſummoneantur, quòd ſint coram juſtic. per tale breve. ¶ 7 Rex vic. ſalutem præcipimus tibi, quòd habeas coram juſtic. noſtris, &c. corpus A. & B. uxoris ſuæ, vel corpus alterius ipſorum, ad reſpondendum C. filio vel nepoti vel alteri hæredi ipſius A. qui ſe gerit pro hærede ipſius A. quare nutriri faciunt D. ſicut filium & hæredem ipſius A. ad exhæredationem ipſius C. qui nec eſt filius nec hæres ipſius A. nec eſſe poteſt, ut idem C. dicit. Et habeas ibi hoc breve Teſte, &c. Et in quo caſu, cùm comparuerit pater vel mater, vel eorum alter, & talem nutritum produxerint, tunc ſi talem nutritum in judicio ad filium & hæredem recognoverint, & præſumptio ſit pro eis quæ non admittit probationem in contrarium, ut ſi naſcatur de uxore, quæ concipere poteſt, licèt ab alio quàm à viro ſuo concipiatur, vel ſi fortè ſupponatur, cùm ſimul cohabitaverint, nec ſit impedimentum ex parte viri quin generare poſſit, nec eſt impedimentum ex parte matris, quin concipere poſſit propter ſterilitatem & ſenectutem, talis filius & partus erit legitimus. Si autem verus hæres docere poſſit contrarium aliud erit, licèt parentes aliud in jure confeſſi ſunt, dum tamen hoc probetur. Debet enim confeſſio facta in jure, naturæ & veritati convenire. Pendente tali placito, antequam de tali partu conſtiterit, moritur partus & ſubſtituitur ei alius, & nutritur ut hæres, ad querimoniam igitur veri hæredis fiat tale breve. ¶ 8. Rex vicecom̃ ſalutem. Oſtendit nobis & conſilio noſtro A. frater B. qui ſe facit hæredem ipſius B. ſi C. uxor B. & filius ipſius B. ſine hærede de corpore ſuo deceſſerit, quòd cùm placitum ſit in curia noſtra, &c. inter ipſum B. & prædictam C. uxorem ejus ex una parte & eundem A. ex altera, & ipſi B. & C. in eodem placito fecerint attorñ, & ad clamorem ipſius C. & multarum gentium, habita aliquando ſuſpitione quòd eadem C. mortua ſit, & dictum ſit multotiens attornato ipſius C. quòd ad ſuſpitionem talem tollendam, ipſam producerent coram juſtic. & vivam exhiberet, ipſi eam nullatenus produxerint propter quod major jam ſuborta eſt ſuſpitio quàm ſolebat quòd mortua ſit, & mors ejus concelata ad exhæredationem ipſius A. Et ideò ne falſitas veritati præferatur, tibi præcipim⁹, ꝙ aſſumptis tecũ quatuor militibus de comitatu tuo, quos ad hoc legales eſſe videris in propria perſona tua, ſimul cum prędicto A. accedas ad talem locum, ubi prædicta C. moram facit, ſicut attornati ſui in curia noſtra nuper recognoverunt, & eã à

pdictis

p̄dictis militib⁹, ſimul cū p̄dicto A. & aliis, quos idē A. de familia ſua ſecum adducet, & videri facias ſi adhuc ſuꝑſtes ſit & viva, & ſi viva ſit, tunc in quo ſtatu eā inveneris, & ſecund̄ ꝙ eā inveneris, certos reddas nos & juſtic. noſtros tali loco, tali die evidēter, diſtinctè, & apertè ꝑ literas tuas ſigillatas ſigillo tuo, & ſigillis quatuor p̄dictoꝝ milit̄, & habeas ibi nomina militum & hoc breve Teſte, &c. Itē cū legittimus hæres fuerit in cuſtodia alicujus dn̄i capitalis, & mortu⁹ ſit, & ille capitalis dn̄s alium extraneū ſuppoſuerit loco talis, tunc ad querimoniā veri hæredis vel alterius fortè, ad quē ꝑtinet hæreditas, ut eſchaeta, ut ſi verus hæres qui mortu⁹ eſt teneret de dn̄o Rege in capite vel de alio, & tunc fiat tale breve in ꝑſona Regis. ¶ 9. Rex vicecom̄ ſalutē. Præcipe A. & B. uxori ej⁹, ꝙ juſte, &c. reddāt nobis tantā terrā cum ꝑtinentiis, &c. in tali villa, q̄ clamam⁹ ut eſchaetā noſtrā, & q̄ ad nos reverti debet ut eſchaeta noſtra, eò ꝙ C. filia & hæres B. qui de nobis tenuit in capite obiit ſine hærede, & in q̄ p̄dicti A. & B. non habēt ingreſſū, niſi per hoc ꝙ p̄dictus A. duxit p̄dictā B. in uxorē, poſtquā falsò & ad exhæredationē noſtrā, ſuppoſuit p̄dictā B. loco p̄dictæ C. q̄ mortua eſt, & fecit eam nominari C. & nutriri ac ſi eſſet filia & hæres p̄dicti B. q̄ nec eſt filia nec hæres ejus, ſed filia talis ut dicitur, & niſi fecerit, &c. Et quid ſi p̄dicta B. ſuppoſita, prius homagium fecerit dn̄o Regi vel alteri, cujus eſchaeta terra eſſet? quæritur an obſtare debeat homagiū, & eſt ver̄ quòd non, ꝓpter errorē ꝑſonæ, cepit enim homagiū talis ꝑſonæ ſicut filiæ & hæredis talis, q̄ nec fuit filia nec hæres. Itē de tenemēto ꝙ de eo tenere debuit cepit homag', ſed nullū tenemēt̄ de eo tenere debuit, cū non eſſet filia nec hæres B. & ideò homagiū nullū, ꝓpter errorē, quia qui errat, non cōſentit. Cùm autē mulier, q̄ ſe facit p̄gnantē, in judicio cōvicta ſit, vel cōfeſſa ꝙ p̄gnans nō ſit, tunc habeat verus hæres tale breve capitali dn̄o directū, de capiendo homagiū ſuū. ¶ 10. Rex tali capitali dn̄o ſalutē. Sciatis ꝙ A. q̄ fuit uxor B. dedit nobis & cōſilio noſtro intelligi, ꝙ ꝑgnans fuit de p̄dicto B. viro ſuo, & quoniā hoc dicebat ad exhæredationē C. fratris & hæredis ipſius B. ſi p̄dicta A. ꝓlē ab ipſa B. non haberet, ut idē C. dicebat, nos ad querimoniā ipſi⁹ C. fecim⁹ eam teneri ſub cuſtodia, quouſq; ſciri poſſit, ſecund̄ debit̄ naturæ, utrum p̄gnans eſſet necne. Et poſt multas inquiſitiones, tandē didicim⁹ ꝑ confeſſionē ipſi⁹ A. publicè factā, in judicio corā juſtic. &c. & ꝑ legales & diſcretos homines & mulieres à quib⁹ viſa fuit ꝑ p̄ceptū noſtr̄, ꝙ non fuit p̄gnans, ſed ꝙ decepta fuit, credens ſe eſſe inp̄gnatā cū non eſſet: Et ideò vobis mandamus, ꝙ ꝓpter illam deceptionē non omittatis, quin capiatis homagiū p̄dicti C. qui in curia noſtra ꝓnuntiatur hæres p̄dicti B. legittimus, & ſecund̄ regni noſtri conſuetudinem, ſeyſinā de hæreditate ſua, quam de nobis tenere debet ei ſine dilatione habere facias Teſte, &c.

Cap. XXXIII.

1 ¶ *De hæredibus inſtituendis.* 2 *Si fieri debet partitio inter hæredes.* 3 *De Juſtitiariis conſtituendis ad partitionē faciendā.* 4 *De Juſtitiariis conſtituendis*

ut interſint partitioni. 5 Breve cũ partes elegerint aliquos de cõmuni aſſenſu ad partitionẽ faciẽdã. 6 Breve alteri⁹ modi ſed de eod', ubi partitio min⁹ ritè facta eſt per alios. 7 Breve de eodẽ, ſed iſtud deberet præcedere proximo præcedens. 8 Breve de ſeyſina faciẽda cohæredib⁹, cũ cõvenerit inter eos de partitione. 9 Itẽ aliud de eodẽ ſi particeps tenẽs ſe cognoverit participi partẽ ſuã, & quod fiat extenſio. 10 Breve quòd quis eat ad capiendũ ſacramentũ de extẽſorib⁹ ſi facienda ſit extẽtio extra comit. 11 Breve ubi extẽſores nihil fecerunt ad primum mandatũ. 12 Breve ſi milites venerint & vic. negligens fuerit. 13 Breve ſi extẽtio min⁹ ſufficiẽter facta fuerit. 14 Breve inter laqueatũ ubi milites de duob⁹ comitatib⁹ cõvenire debent ad faciẽdã extenſionẽ. 15 Breve de eodẽ. 16 Breve de querela filiæ primogenitæ & participis quæ non habet rationabilẽ partẽ ſuam nec æſnetiam, & de partitione rationabiliter facienda per milites. 17 De habẽdis corporibus extenſorum ad certificandum.

MOrtuo tenente alicuj⁹, primò debet dñs capitalis ſeyſire in manũ ſuã feod' ſuũ & teñtum, ꝙ de eo ĩmediatè tenetur, & tenere in manu ſua, donec ei conſtiterit ſi defunct⁹ hæredẽ habuerit vel nõ, & hoc dico: ſi vacuã invenerit poſſeſſionẽ. Si autẽ hæres apparẽs ſit, tũc aut un⁹ vel plures qui ſũt quaſi un⁹ hæres vel cõtendũt ſe eſſe hæredes cũ nõ ſint, & neſcitur quis eoꝝ ſit ꝓpinquior, in quo caſu, licitum erit dño capitali, tenere feodum ſuum in manu ſua, quouſq; diſcuſſum erit inter cohæredes, quis eoꝝ ſit hæres rectus & ꝓpinquior. Si autem in ſeyſina invenerit aliquem, qui ſe facit hæredem, talem ejicere non poſſit, quin faciat diſſeyſinam. Tenere tamen ſe poterit in ſeyſina cum tali, donec talis, ſi hæres fuerit, ipſum recognoſcat ad dñm, ſecundùm ꝙ inferiùs dicetur in aſſiſa mortis anteceſſoris in principio. Cùm autem ſit hæres apparens, un⁹ vel plures unum jus habentes, ut ꝑdict⁹ eſt, & ſint plenæ ætatis, ſive inveniantur in caſtro ſive non, inprimis capiat eoꝝ homagium, & rationabile relevium, & poſtea habeant ſeyſinam hæreditatis. Et qualiter hoc fieri debet, inferiùs dicetur pleniùs. Si autem hæres vel hæredes plures, fuerint infra ætatem, qui recogniti fuerint ad hæredes, non priùs habeat dominus capitalis cuſtodiam hæredum & maritagium, antequam ceperit eorum homagium, & capto homagio, tunc remaneant in cuſtodia dominorum, ſicut de feodo militari, uſq; ad legittimam ætatem ſuam. Et de cuſtodia & maritagio, inferiùs dicetur pleniùs, poſt tractatum de capiendo homagio & relevio. ¶ 2. Cùm autem plures ſint hæredes unũ jus habentes, & dividi debeat hæreditas inter eos ratione rei, vel ratione ꝑſonaꝝ: tunc ſtatim poſt homagium captum fiat diviſio hæreditatis & partitio inter cohæredes. In partitione hujuſmodi facienda, nullum debet eſſe placitum inter cohæredes, qui ad hæredes recognoſcuntur, licèt inter eos ſit contentio de partibus ſuis quòd aliquis eorum pl⁹ habuerit ad partem ſuã, quã ad ipſum pertineat habend', quia nihil aliud ſequitur, niſi qd' facta extenſione, quilibet habeat partem ſuam rationabilem. Sed ſi antequam contentio terminetur, ille qui plus habuerit, ſeyſitus moriatur, hæres ſuus, ſive ſit major ſive minor, ſine brevi non reſpondebit, ꝓpter ſeyſinã anteceſſoris ſui, juſtam vel injuſtam. Cùm autem plures ſint hæredes, ut ꝓdictum

dict' eſt, & inter eos convenire non poſſit de partitione facienda, tunc fiat breve, ꝙ nullũ placitũ contineat, ſed ꝙ conveniant ad partitionem faciendã, ſi ſibi viderint expedire. Sed quoniam partitio fieri non poteſt inter cohæredes niſi facta extẽtione & appciatione, & extentio & appciatio fieri non poſſit ſine militib', qui faciant extentionẽ cũ vicecom̃, & qui aliquãdo dicuntur juſtic. cũ cõſtituãtur à Rege, aliquãdo eliguntur à partib' de conſenſu cõmuni, ideò videnđ inprimis qualiter à Rege cõſtituuntur, & ꝑ ꝙ breve. Breve tale eſt. ¶ 3. Rex dilectis & fidelib' ſuis A.B.C.& D. ſalutem. Sciatis ꝙ conſtituim' vos juſtitiarios, ut coram vobis om̃b', vel aliquo ex vobis, ſi om̃s intereſſe non poſſitis, fiat extentio ꝑ talẽ & talem de talibus honorib', ſecunđ ꝙ pdictis talibus & ſociis ſuis ꝑ literas noſtras patentes ſignificavim'. Et ideò vobis mandam', ꝙ tali die conveniatis apud talem locum, & ꝑ ſacramentum pdictoꝝ talium, vel quorundam ex illis, ſi om̃s electi ꝑ cõmunem aſſenſum partium non interſint, legaliter diſcretè & rationabiliter extendatis, & appciari faciatis om̃s terras & om̃a ten̄ta de pdictis honoribus de N. cùm om̃b' ꝑtin̄ ſuis, ſc. in dominicis, villenagiis, & ſervitiis liberoꝝ hominum, in pratis, paſturis, boſcis, & planis in om̃b' aliis rebus, ad terras illas & ten̄ta ꝑtinentibus. Et ſi fortè om̃s extenſores electi, ad diẽ illum non venerint, vel cũ venerint extentionẽ illã facere noluerint, tunc alios legales & diſcretos hom̃s, loco eoꝝ ponatis, quos ad hoc inveneritis magis utiles, & ꝑ eoꝝ ſacramẽta, extentionẽ illã & appciationem fieri faciatis, ſecunđ ꝙ pdict' eſt, ita ꝙ extentio illa ultra diem illum nullo modo differatis. Et ſciatis ꝙ pdict' talis & talis manuceperunt, habendi ſuos extenſores ſc. à partibus electos, & ſuperiùs nominatos ad eundem diem. Et extentionem illã & appreciationem, evidentèr, diſtinctè & apertè ſcire faciatis nobis, vel *juſtitiariis noſtris talib' tali loco, tali die, ſub ſigillis pdictoꝝ extẽſoꝝ.* In cujus rei teſtimoniũ, &c. T. &c. *Item alia forma de eodẽ, & ſi illi de com̃* illo ſint rebelles qualiter alii, loco eoꝝ aſſumendi ſunt de alio com̃, *ad faciẽdã* extentionẽ. ¶ 4. Rex dilectis & fidelibus ſuis talibus ſalutem. Sciatis ꝙ cõnſtituimus vos juſtic. noſtros, ut interſitis extenſioni & appciationi faciendæ inter tales & tales, de tali honore cum pertinentiis, ita quòd extentio illa & appciatio fiat corã vobis, tali die apud talem locum, ꝑ A.B.C.D. electos ex parte talis, per D.E.F. electos ex parte talis, ſi omnes tunc coram vobis præſentes fuerint, & ſi non, vel ſi præſentes fuerint & ſint rebelles, quò minùs extentio illa fieri poſſit, tunc alios legales milites aſſumatis vobis, ex illis quos vic. noſter tali coram vobis ibidem venire faciet, loco pdictorũ militum, ꝑ quos extentio & appreciatio illa meliùs fieri poſſit, & q[illegible]ec pdictum talem & talem aliqua affinitate attingant, & per eorum ſacramentum fieri faciant extentionem & appciationem illam in hac forma, ſcilic. ꝙ om̃s terræ & omnia tenementa extendantur, ſecundùm quod ſupradictum eſt. Præcipimus etiam vic. noſtro tali, ꝙ venire faciat coram vobis ad pdictum diem talem, tam milites quàm alios legales homines, ꝑ quos negotium illud meliùs expediri poſſit. Et ideò vobis mandamus ꝙ om̃i occaſionem poſtpoſita, pdict' loco & die conveniatis, ad pdictã extentionem & ap-

preciat

p̄ciationē faciendā, ſecund' formā p̄dictā, & cū facta fuerit, tunc valorem om̄ium terrarū illarū & tenementorū illorū imbreviari faciatis, & illā imbreviationē habeatis corā Juſtic. noſtris tali loco, tali die, & q̄ citò extenſio illa & appreciatio facta fuerit, vos, una cum p̄dicta vic. noſtro, ſtatī habere faciatis, prædicto tali plenariā ſeyſinam de honore prædicto cū p̄tinentiis: Exceptis terris & tenem̄tis, q̄ prædictus talis, aliis inde dedit in feodo, & q̄ quidem appreciantur & extendātur p̄ ſe, & inde valores p̄ ſe ſimiliter imbreviantur, ut nos vel juſtitiarios noſtros tales, inde reddere poſſitis certiores, Teſte, &c. Cùm autem extenſores ex cōmuni conſenſu partium eliguntur, ad extentionem & appreciationem faciendā, tunc fiat breve extenſoribus electis, in hac forma ex parte Regis. ¶ 5. Rex A.B.C.D. ſalutem. Sciatis q̄ A. de N. & B de N. in curia noſtra corā, &c. elegerunt vos, ut p̄ ſacramentum veſtrū extendantur & appreciātur om̄s terræ, & om̄ia tenementa de tali honore, & unde contentio fuit inter eos, & unde concordati ſunt in curia noſtra corā Juſtic. noſtris talibus, & ita q̄ ſi un' veſtrū intereſſe non poſſit, q̄ alius talis ponatur in loco ejus, & ſic de om̄b' aliis nominatis. Et ideò vobis mandamus, firmiter præcipientes, quaten' tali die conveniatis apud talem locū, vel alibi, ubi meliùs & faciliùs convenire poſſitis, & facto ſacram̄to corā vic. tali legaliter & diſcretè & rationabiliter extendatis, & appreciari faciatis omnes terras & omnia tenementa de prædicto honore, & tam illa tenementa quæ prædictus A. inde dedit quàm alia, ſc. in dominicis, villenagiis, &c. ut ſuprà, & illam extentionem & app̄ciationem ſcire faciatis Juſtic. noſtris talibus, tali loco, tali die. Mandavimus etiam vic. noſtro tali, quòd ad prædictum locum & diem, vobis occurrat, ad ſacramentū veſtrum capiendum, & q̄ tunc coram vobis venire faciat omnes illos de prædicto honore, & alios de com̄ tuo, quos viderit eſſe vocandos, & per quorū ſacramentum auxilium habere poſſitis, ad extenſionem illam & appreciationem faciendam. Et ſcire faciatis præfatis juſtic. noſtris ad prædictū diē, quot homines & quos idem B. feoffaverit, & de quibus tenementis, & valor & precium illorum tenementorum p̄ ſe imbrevientur. Et ſi omnes veſtrū intereſſe non poſſitis, tot ex vobis ad minus, interſint ad prædicta exequēda. In cujus rei teſtimonium, mittimus vobis has literas noſtras patentes Teſte, &c. Item aliud breve de eodem, & ubi cauſatur partitio, eò q̄ minùs bene facta eſt, & ubi conſtituuntur tres Juſtitiarii p̄pter p̄ſumptionem extenſorū. ¶ 6. Rex dilectis & fidelib' ſuis ſalutem. Sciatis q̄ nos, ad petitionem dilectorū & fidelium noſtrorum A. & B. conſtituimus vos Juſtic. noſtros ad facien[illegible]m extentionem & partitionem inter prædictum B. & tales filias & hæredes talis, quæ ſunt in cuſtodia ipſius A. de omnibus terris & tenementis quæ fuerunt C. de N. in com̄ tali, & unde prædicti A. & B. conqueſti ſunt, quòd partitio inde prius facta per præceptum noſtrum, facta fuit minùs rationabiliter, quam deberet. Et ideò vobis mandamus quòd aſſumpto vobiſcum vic. noſtro tali, cui dedimus in mandatis quòd una vobiſcum ſit ad faciendā partitionem illā, quàm citiùs poteritis accedatis ad omnes terras & tenementa quæ fuerunt prædicti C. in prædicto com̄,

&

& convocatis coram vobis xij.vel vj.legalibus hominib' de qualibet villa, ſecundùm q meli' expediri videritis, p eorum ſacramta extendi et appreciari faciatis quamlibet villam per ſe in dominicis et villenagiis &c.ut ſuprà, ſecundùm q modo ſunt, et in eodem ſtatu quo nunc ſunt, in omnibus rebus quæ extendi & appreciari poſſunt et debent. Et facta taliter extenſione, quælibet villa dividatur per medium, ita quòd medietas cujuſlibet villæ æqualis ſit alteri medietati ejuſdē villæ, & facta ſic diviſione, mittatur ſors ſuper utramq; medietatem, et p ſortem aſſignetur utriq; parti ſua medietas, ſalva tamen ipſi A. ſua æſnetia, et cōputentur eidem A. in parte ſua omnes terræ et omnia tenemta quæ idem A. dedit, ſecundùm valorem illarū terrarum datarum. Et ad omnem cōtentionis occaſionem tollendā, quæ oriri poſſit inter eos et ballivos eorum, et ut ſic in qualibet villa terræ partitæ et diviſæ inter eos ſine cōtentione remaneant, de cōſenſu partium, p viſum eſt & conceſſum, quòd unicuiq; ipſorum habere faciatis partem p ſe, & ita q portio quæ per ſortem acciderit prædictis filiabus in aliqua villa, quæ ſi integra remaneret cōpetens eſſet ipſi A. et neceſſaria cum ſua parte, tūc eidem A. integrè remaneat partitio illa cum parte ſua, et ita quòd integrè habeat totam villam illam. Et eodem modo, vice verſa, fiat in alia villa de parte ipſius A. quæ ſi villa integra remaneret competens et neceſſaria eſſe poſſet prædictis filiabus & aſſignetur portio prædicti A. in villa illa ad valentiam illius portionis quam prædict' A. habuit de portione prædictarum filiarum in alia prædicta villa, ſecundùm q quælibet villa & terra extenſa fuerit, et ita quòd prædictæ filiæ habeant integrè totam villā illā. Et ſi portio unius in una villa, minor ſit portione alterius in alia villa, ei qui minus habuerit, ad quod defuerit, perficiatur alibi in loco competenti, de portione ejus qui plus habuerit, ita quòd quilibet earum æqualem habeat portionem computatis terris datis &c. Et ſalva ipſi A. æſnetia ſua. In cuj' rei teſtimonium &c. Teſte &c. Eſt etiam aliud breve quod iſtud breve præcedit, & ubi Juſtic. minùs ritè pceſſerunt, & de quo ſequitur iſtud breve præcedens, quòd tale eſt & quod directum fuit vic. ¶ 7. Rex vic. tali ſalutem. Sciatis quòd reddidimus A. ad opus filiarum & hæredum B. quarum cuſtodiā idem A. habet, per finem quem fecit nobiſcum, & cuſtodiā medietatis omnium terrarum & tenemtorum cum pertinentiis quæ fuerunt prædicti C. in balliva tua, ut rationabilem portionem dictarū filiarū prædictarum terrarū & tenemtorum quæ eas contingit de hæreditate ipſius C. &c. unde B. qui habet aliam medietatem earundem terrarum, quæ fuerunt ejuſdem C. eſt particeps earum de prædicta hæreditate, & unde convenit in curia noſtra coram &c. inter prædictos B. & A. quòd omnes terræ illæ, cum omnib' pertinentiis ſuis, quæ fuerunt prædicti C. extendantur & apprecientur, & poſteà inter eas dividātur, ſalva tamen eidem B. æſnetia ſua, & cùm terræ illæ extenſæ fuerint & appreciatæ, idem B. habeat partem ſuam p ſe, ſine parte quam idem A. habeat cum eo, ita quòd omnes terræ cum omnibus pertinentiis, quas prædictus B. priùs dedit de terris quæ fuerunt prædicti C. computentur eidem B. in parte ſua, ſecundùm valorem illarum terrarum datarum, &

ita etiam, ꝗ cùm medietas prædictarum t̃rarum aſſignata fuerit eidem A. idem A. habere faciat eidem B. de medietate quam recuperat ad opꝰ prædictarum filiarum, tantundem t̃ræ in loco cõpetenti. Et ideò tibi præcipimꝰ, ꝗ aſſumptis tecum diſcretis &c. ꝑ quos extenſionẽ & appreciationẽ & partitionem illã meliùs facere poteris, in ꝓpria ꝑſona tua accedas apud talem locum, tali die, & ꝑ eorum ſacramẽtum terras illas cum ꝑtinentiis, in omnibꝰ rebꝰ extendi & appreciari facias, & unicuiq; ipſorum A. & B. partem ſuã habere facias & aſſignari, ſalva eidem B. ut prædictum eſt æſnetia ſua, et ſalvo eidem B. tanto terræ de medietate ipſius A. per eãdem extenſionem, per quam idem A. recuperavit. Præcipimꝰ etiam tibi, ꝗ de exitibus medietatis ejuſdem terræ quam cepiſti in manum noſtram ꝑ præceptum noſtrum, & qui inde pervenerunt dum fuit in manu noſtra, habere facias unicuiq; ipſorum, ſecundùm partem ſuam quam habuit ꝑ prædictam partitionem, et ſive prædicti A. et B. venerint ſive non, non remaneat ꝓpt̃ abſentiam ipſorum aut alicujꝰ ipſorum, quin terræ illæ extendantur & apprecientur et dividantur modo quo prædictum eſt, & ita te habeas in hoc negotio &c. Teſte &c. Eſt & alia forma brevis de extenſione facienda de cõſenſu partium ꝑ concordiã, et dirigitur vic. ¶ 8. Rex vic. ſalutem. Scias ꝗ cõvenit int̃ A. petentem & B. tenentẽ, de tali manerio cum ꝑtinentiis in tali com̃, et de alio manerio cum ꝑtinentiis in alio com̃ tali, et ſic ſi plura maneria fuerint in diverſis com̃ de quibꝰ fieri debet partitio inter partes, & tunc ſic dicatur. s. ꝗ medietas omnium terrarum prædictarum remaneat ipſi A. & hæredibꝰ ſuis quietè de ipſo B. & hæredibꝰ ſuis imperpetuum, & alia medietas cum ꝑtinentiis cum omnibꝰ rebus remaneat eidem B. & hæredibus ſuis quietè de ipſo A. et hæredibꝰ ſuis imp̃etuũ, ita tamen ꝗ cùm omnes terrę et feoda omnium prædictorum honorũ, in omnibꝰ rebꝰ ꝑ legales homines, de conſenſu ipſorũ A. & B. electos, extenta fuerint & appreciata rationabilit̃. A. et hæredes ſui habebunt medietatẽ ſuam de tali honore & tali, et B. & hæredes ſui habebunt ſuã medietatem de tali honore & tali. Et ſi alicui ipſorum aliquid defecerit in prædictis honoribus de medietate ſua id ꝗ ei defuerit, ꝑficietur ei de tali honore, loco cõpetenti. Et ideò tibi præcipimus, quòd aſſumptis tecum &c. ut ſuprà. Item aliud breve de eodem, ſi ꝑ concordiã. ¶ 9. Rex vic. ſalutem. Scias quòd cùm A. in curia noſtra &c. peteret verſus B. tantam terram cum pertinentiis in tali villa, ut rationabilem partem ſuam quæ eum cõtingebat de hæreditate C. patris vel alterius anteceſſorum prædictorum A. et B. cujus hæredes ipſi ſunt: idem B. venit in eadem curia, et recognovit totam prædictã terrã cum ꝑtinentiis eſſe jus ipſiꝰ A. ut rationabilem partem ſuã, quæ eum cõtingebat de prædicta hæreditate, habendum & tenẽdum prædicto A. &c. et ideò tibi præcipimꝰ, quòd aſſumptis tecum diſcretis & legalibꝰ hominibꝰ de proximo vicineto talis villæ, in propria ꝑſona tua accedas ad talem terram, & per eor̃ ſacramẽntum, terram illam extendi facias & appreciari in dominicis, villenagiis, et ſervitiis liberorum hominum, in paſturis, boſcis, & omnibus aliis rebus, et cùm extenſio et appreciatio iſta facta fuerit, tunc ꝑ eorundẽ ſacramẽtum, totã terrã

illam

illam cum ptinentiis æqualiter partiri facias in duas partes, et ita ꝙ quælibet pars æqualis ſit alteri, et facta ſic partitione, unicuiq; ipſorū partem ſuam habere facias et aſſignari, ſalvo tamen eidem B. tanto træ, quam ſibi et hæredibus ſuis retinet ſine parte, ſalva etiam eidem A. æſnetia ſua. Et quid, et ubi, et p quas particulas unicuiq; eorū partē ſuam aſſignaveris, ſcire facias nobis vel Juſtic. noſtris &c. tali loco, tali die, evidēter, diſtinctè et apertè, p literas tuas ſigillatas, & p quatuor legales homines ex illis p quas partitio illa facta fuerit. Et habeas ibi hoc breve, et nomina illorum, p quorum ſacramentum partitionem illā feceris, Teſte &c. ¶ 10. Rex vic. ſalutem. Præcipimus tibi, ꝙ omni dilatione poſtpoſita, ſis tali die & tali loco, ad capiendum ſacramtum de tali & ſociis ſuis, electis ad extenſionem et appreciationem faciendā, de tris & tenemtis de tali honore, ſecundùm ꝙ in literis noſtris patentibus, quæ ibi inde oſtendentur continetur, & ſi opꝰ fuerit, coram eiſdem militibꝰ venire facias alios de prædicto honore, quos prædicti milites ad hoc vocari voluerint, ut eiſdem militibus ſuper ſacramtum ſuum ſint auxiliantes, ad prædictā extenſionē & appreciationēm faciendā, & cùm extenſio illa et appreciatio rationabiliter facta fuerit, plenariam ſeyſinam habere facias tali, de omnibus terris & tenemtis de prædicto honore cum pertinentiis Teſte &c. Milites quandoq; ad primum præceptum regis non veniunt ad faciendam extenſionem, vel fortè cùm venerint, vic. negligenter faciat ꝙ ei junctum vel juſſum eſt, et unde ſi milites nō venerint fiat eis iterum tale breve. ¶ 11. Rex dilectis & fidelibꝰ ſuis A. B. C. D. ſalutem. Satis recolimus, vobis aliàs dediſſe in mandatis, quòd A. et B. in curia noſtra coram &c. eligerunt vos de communi cōſenſu eorum, ut p ſacramtum veſtrum extendantur & apprecientur omnes terræ & omnia tenemta de tali honore, unde cōtentio &c. ut *ſuprà*. Et quia tunc *ad mandatum noſtrum nihil inde feciſtis, iteratò vobis mandamus, et in fide, qua nobis tenemini firmiter* præcipimus, quatenus omni occaſione et dilatione poſtpoſitis, conveniatis tali loco et tali die, et facto ſacramto coram vic. noſtro tali, vel coram dilectis et fidelibꝰ noſtris A. et B. quos ad hoc Juſtic conſtituimus, vel altero ipſorum, ſi ambo intereſſe non poſſunt, legaliter, et diſcretè et rationabiliter extendatis et appreciatis omnes terras et tenementa &c. ut ſuprà. Et extenſionem et appreciationem illam ſcire faciatis Juſtic. noſtris apud W. vel prædictis A. & B. Juſtic. ad hoc cōſtitutis, vel alteri eorū ſub ſigillis veſtris, ut ipſi juſticiarii Juſtic. noſtros apud W. ad diem eis datum pleniùs certificare poſſunt. In cujus rei teſtimonium &c. Teſte &c. Si autem, cùm milites venerint vic. negligens fuerit, tunc fiat vic. tale breve. ¶ 12. Rex vic. ſalutem. Mandavimꝰ p literas noſtras patentes talibus militibus, quòd tali die convenirent apud talem locum, et facto ſacramto corporali, legaliter, diſcretè & rationabiliter extenderent et appreciari facerent omnes terras et tenemta de tali &c. unde concordia facta fuit inter A. et B. ſecundùm ꝙ in literis noſtris patentibus, quas eiſdem militibus inde tranſmittimꝰ, pleniùs continetur. Mandavimus etiam tibi, quòd omni occaſione poſtpoſita, eſſes ibidem ad eundem diem, ad capiendum ſacramentum prædictorum

torum militum, ad extenſionem & appreciationē illam faciendā de terris et tenemētis prædicti honoris, & ſecundùm ꝙ pleniùs cōtinebatur in literis noſtris patentib⁹, & ꝙ facta extenſione plenariā ſeyſinā habere facias prædicto A. de omnibus terris &c. ut ſuprà. Exceptis terris &c. ut ſuprà. Et unde ōſtēſum eſt nobis, ex parte prædicti A. quòd prædicti milites nihil inde fecerunt, et quòd tu ꝑ negligentiā tuā ꝑmiſiſti prædictos A. & B. et prædictos milites recedere ſine die, negotio penit⁹ infecto. Et quia minùs diligenter, & minùs diſcretè te tunc habuiſti in negotio illo, iteratò tibi præcipimus, ſicut tunc tibi præceperim⁹, quòd in fide, qua nobis &c. ſis apud talē locum tali die &c. ut ſuprà. Et ſi aliquis ex prædictis militib⁹ electis ex parte alicujus prædictorum A. & B. ad prædictum diem coram te nō venerint, tunc alios ponas loco eorum, ad extenſionē et appreciationem illam faciendam, et redditus et exitus terrarū illarū ſalvo cuſtodiantur. Teſte &c. Aliud breve de eodē, ubi vic. negligens fuerit et ubi cauſatur extenſio. ¶ 13. Rex vic. ſalutem. Benè recolimus, aliàs tibi præcepiſſe, quòd aſſumptis tecū xii. &c. ita inſeratur totum factum ut ſuprà. Et in fine dicatur. Et unde nihil inde feciſti ut audivimus, vel aliter. Et unde prædict⁹ A. queritur, ꝙ prædicta extenſio & partitio minùs ſufficienter facta fuit, eò quòd eidē A. non aſſignaſti ad partem ſuā, niſi tertiā partem illius terræ, et ubi ei aſſignaſſe debuiſti medietatem, vel quid tale: & ita quòd tota querela querētis inſeratur. Et ideò tibi præcipim⁹ ſicut aliàs tibi præceperim⁹, quòd aſſumptis tecū iij. &c. ut ſuꝑ. Et in fine addatur iſtud cōminatoriū. Et ita te habeas in hoc negotio, ne ꝑ negligentia tua, vel ꝑ cōtemptu huj⁹ præcepti noſtri, nos ad te graviter capere debeamus. Et notandum quòd ſemper variantur brevia ad extenſiones faciendas, ſecundùm varietatem dictorū, recordorū & cōcordiarum, ſecundùm ꝙ inferiùs pleniùs dicetur in tractatu de actionib⁹ in excābiis faciendis. Si autē milites venire debeant de uno com̄ uſq; ad aliū com̄, ad faciendā extenſionem et appreciationē cum aliis militib⁹ de alio com̄, et ꝙ dicitur breve interlaqueatum, tunc fiat in hac forma. ¶ 14. Rex vic. ſalutem. Præcipim⁹ tibi, ꝙ ad diem et locum quem dilecti et fideles noſtri tales, tibi ſcire faciant, venire facias corā eiſdem, octo tam milites quàm alios liberos et legales &c. ꝑ quos negotium meli⁹ expediri poſſit, ut ꝑ eoꝝ ſacramētum, ſimul cum xij. in tali com̄ elect⁹ extendātur et appreciātur tales t̄ræ in dominicis, villenagiis &c. ut ſuprà. Et ſecūdùm ꝙ in literis noſtris patentibus, eiſdem talib⁹ juſtic. n̄ris ad hoc cōſtitutis directis, pleniùs continetur. Et habeas &c. Teſte &c. Item aliud breve de eodē, et ubi cauſatur partitio & extenſio, cùm partitio facta fuerit. ¶ 15. Rex vic. ſalutem. Præcipim⁹ tibi ꝙ ſine dilatione eligas xij. milites de com̄ tuo vel de com̄ tuis, qui ſecūdùm cōſuetudinem regni Angliæ faciant partitionem de dom̄icis terris, quæ fuerint A. in com̄ tuo et quæ hæreditariè cōtingunt B. & E. ſororem ſuam. Et tunc prædictis B. et E. habere facias rationabiles partes ſuas, ſecundùm ꝙ partitio illa facta fuerit ꝑ eoſdē milites, Teſte &c. Et poſteà ſi cauſetur partitio illa ꝙ minùs rationabiliter facta ſit, iterum præcipiat vic. quòd extenſionem et partitionem illam corrigat et emendet, vel ſi ſuſpect⁹ habeatur,

con-

cōſtituantur juſtic. ſecundùm ꝙ ſuperiùs ſumi poterit exemplum. Si autem partes intereſſe noluerint fortè extēſioni & appreciationi, vel partitioni ad partem ſuam recipiendā, nihilominùs ꝓcedāt, ad præceptum domini regis Juſtic. vel vic. ꝑ tale breve, cùm un⁹ particeps negetur eſſe cohæres. ¶16. Rex vic. ſalutem. Oſtenſum eſt nobis ex parte A. & B. uxoris ejus, quòd cùm ipſa B. particeps ſit, & cohæres C. & B. filiarum & hæredum E. de tota hæreditate ipſius E. et filia primogenita ipſius E. Ipſi A. & B. æſnetia ipſius B. non habet partē ſuam rationabilem ut deberent, ſecundùm regni noſtri cōſuetudinē. Et cùm teneamur unicuiq; de regno noſtro juſtitiam exhibere, tibi præcipimus quòd ſcire facias prædictis C. et D. quòd ſint coram nobis vel juſtic. noſtris tali loco, tali die ſi voluerint, et ſibi viderint expedire et audituræ partitionē illius hæreditatis, & partē ſuā rationabilem ſi voluerint recepturæ. Alioquin in partitione illa & aſſignatione facienda, ꝓut juſtū fuerit, nihilominùs ad diem illum ꝓcedem⁹, vel ꝓcedas Teſte &c. Et quo caſu cùm tales venerint poſt ſummonitionē, inquirendum erit ab eis inprimis ſi aliquid ſciant dicere, quare ipſi quærentes participes eſſe non debeant, & partem ſuā cum eis habere, ſecundùm ꝙ quilibet eorum major fuerit nat⁹ vel minor. ſ. antenat⁹ vel poſtnat⁹, et quare ille qui quæritur, habere non debeat æſnetiā ſuā, & nihil dicere ſciāt in cōtrarium cùm venerint, vel ſi ſummoniti non veniant, ſecurè ꝓcedat partitio, habita tamen ratione meliorationis & deteriorationis in [redacted]is, de tempore quo quilibet ipſorum habuit in manu ſua partē ſuā [redacted] extenſores non venerint ad certificādum Regi vel vic. de extēſione, appreciatione, & partitione facta, tunc habeat vic. corpora eorū ꝑ tale breve. ¶ 17. Rex vic. ſalutē. Precipim⁹ tibi, quòd habeas corā &c. tali loco, tali die, corpora A. B. C. D. extenſorum talis manerii, ad *certificandum nos vel Juſtic. noſtros, qualit̄ & in* quib⁹ reb⁹, & ꝑ quas particulas, et ꝑ quam appreciationē fecerunt extenſionē illā, et unde prædict⁹ A. dicit ꝙ prædicti extenſores extēderunt tali xx. libratas t̄ræ ꝓ decē, et tu ipſe tunc ſis ibi ſimul cum prædictis extenſoribus, ad certificationē illā faciendā. Teſte &c. Et notādū ꝙ ſi inveniri poſſit, quòd vic. negligens ſit tepid⁹, vel remiſſus in executione præceptorum dñi regis, ꝓ defectu ej⁹ præcipietur Coronatorib⁹, quòd ipſi exequantur, ut de t̄mino P. anno regni regis H. octavo com̄ Wilt̄ de Thoma de Gymeges &c. Item & ſi tales negligentes extiterint, tunc præcipiatur cuſtodibus eſchaetorum.

Cap. XXXIV.

1 ¶ De officio extenſorum, & qualiter debet extendi advocatio eccleſiæ. 2. Breve vic. de ſeyſina facienda cohæredibus poſt partitionem.

Officium autē extenſorum eſt, in reb⁹ hæreditariis extēdendis & appreciandis, ꝙ inprimis videant, quid & quantum ſit in dñico in quolibet manerio. ſ. quot acræ terræ arabilis, vel quot virgatæ, & quātum valeat acra vel virgata ꝑ annum. Itē, quot acræ in paſtura, & quid quælibet acra valeat ꝑ annum. Item ꝙ et quantum ſit in vaſto. Itē quot acræ prati, & quo anno falcari poſſūt, et quo nō. Itē quot acræ boſci, et ꝙ valeāt ꝑ annum, cum perſona vel ſine. Itē appreciantur gardina. Itē vivaria & piſcariæ, ſi ibi fuerint, appre-

apprecientur. Et in ſumma omnia alia quæ ſunt de corpore manerii, & de quib' cōmodum poſſet evenire. Item quid & quantum ſit in villenagio, & quot virgatæ, & quid valeat quælibet virgata p annum, in redditibus, tallagiis, & omnib' aliis rebus. Poſteà verò extendantur ſervitia liberorum hominum, & redditus. Si autem advocatio ibi fuerit, extendatur & apprecietur advocatio, ſimul cum aliis rebus hæreditariis, s. p qualibet marca, ſecūdùm valorem eccleſiæ, extendantur xii. denarii, ut ſi eccleſia ſingulis annis, ſecundū cōmunem æſtimationem, valeat C. marc. apprecietur advocatio ad C. s. Facta autē extenſione & appreciatione, ut prædictum eſt, cauſari poterunt & calumniari multis modis, q nō ritè fortè, quia ad minus vel plus appreciatæ ſunt res hæreditariæ quàm valeant, ut cùm talis res non valeat niſi tantum, vel cum plus valeat quàm tantum, appreciata eſt ad tantum. Item cauſari poterit aſſignatio vel occaſionari ſicut appreciatio. s. cùm tale maneriū tantū valeat, extenſores non aſſignaverunt tali qui queritur niſi tale q minimū eſt, & ideò ſi cauſatio juſta fuerit, alia extenſione, vel appreciatione, vel aſſignatione opus erit, ſecundùm q, inferiùs pleniùs dicetur. Cùm autē extenſio & appreciatio ritè facta fuerit, fiat rerum hæreditarum partitiò æqualiť in duas partes vel plures, ſecundū numerū cohæredum participū, & ita q quælibet pars, p oīa æqualis ſit alteri, & facta ſic partitione, cuilibet cohæredū aſſigneť pars ſua, non ut quilibet poſt aliū eligat partē ſuā, ſed huj' diſtributionis, Fortunā faciant judicē, ut quilibet habeat partē illā, quæ p ſortē ei acciderit. Ita q in plurib' ſchedulis ſcribantur nomina cohæredū particularū, & nominata, & quaſi ex improviſo tradantur omnes ſchedulæ particularū alicui laico, qui omnino literas ignoret, & ipſe tūc tradat cuilibet participi ſchedulā ſuā, & erit quilibet eorum cōtent' de parte illa, quæ in ſchedula illa cōtinetur, velit nolit. Et hoc ita erit, niſi fortè de cōſēſu ita evenerit, q quilibet poſt aliū habeat electionē, ſecūdùm ætatis prærogativā. s. primogenit' primā, & poſtnat' aliā, & ſic deinceps. Et ſive ſic ſive nō ſic, ſtatim irrotuletur quid, & cui, & ubi, & p quas particulas fuerit pars quælibet aſſignata, in ťris, & tenemētis, & feodis militū, & redditibus, & omnib' aliis reb' ad ppetuam memoriā. Itē & ſi aliqua ťra ſit quæ poſt temp' ad hæredes reverti debeat ſicut dos, vel alia quæcūq;, fiat irrotulatio, quid quis tollere debeat, & tunc ſtatim capiantur homagia, cùm fuerint ſervitia atturnata. Non autē veniunt in diviſionē omnes res hæreditariæ, aliquando ppť privilegiū, ppť pſonā cui cōpetit ratione ætatis, ſicut ppť primogeniturā & æſnetiā, ſecundùm quod, inferiùs dicetur. Item ppť ipſam rem, quæ diviſionem non recipit, cùm ppter cōſenſum cohæredum, qui deſiderant, q aliqua res hæreditaria remaneat in cōmuni. Inprimis autē videndū eſt, quæ veniant in diviſionem, & hoc viſo, de facili ppendi poterit, quæ nō veniāt. Et ſciendū, q in diviſionē veniunt, tam dominica quàm villenagia, quæ dici poſſunt dominica: Item veniunt ſervitia liberorum hominum, & homagia. Item veniunt in diviſionē plura capitalia meſuagia, & unū, ſive ſint in diverſis baroniis conſtituta, ſive non. Non enim poterit aliquis particeps ratione primogenituræ & æſnetiæ, ſibi vendicare omnia capitalia meſuagia,

gia,

gia,habet tamen privilegium,propter æſnetiam, quòd primam habebit electionem,ut ſi plures participes ſint ibi cohæredes, et plura capitalia meſſuagia,primogenit⁹ primò eligat, et poſteà poſtnatus,et ſic tertius,et quartus in infinitum,quamdiu ſuperfuerit unicum capitale meſuagiũ.Sed ſi cùm plures ibi fuerint, non tamen tot,quòd quilibet habeat unum,tunc illis qui expertes ſunt,de cõmuni hæreditate ſatisfiat ad valentiam. Si autem plura ibi fuerint, poſtquã quilibet habet unum, tunc reincipiat primogenitus ſuam electionem, & ſic poſtnatus, et quilibet poſt alium ut prædictum eſt,et ſic pluries fiat electio ſi meſuagia ſufficiant, et ſi unus expers fuerit,tunc ꝓvideatur ei ut ſuprà. Item facta electione,cùm quilibet habuerit unum, & unicum remanſerit, illud inter partes dividatur, niſi conſenſerint quòd totum uni remaneat, ita quòd aliis ſatisfiat ꝓportionaliter in aliis ad valorem. Item cùm ibi fuerint plura capitalia meſuagia, non ſunt tamen tempore aſſignationis deliberata,ſunt enim quidã qui de conceſſione anteceſſorum tenent ad vitam quacunq; ratione,ſicut nominè dotis, vel hujuſmodi, tunc primogenitus primò eligat ut priùs,vel meſuagium ꝙ deliberatum eſt, vel illud ꝙ non eſt deliberatum,& ei qui tunc fuerit ſine meſuagio,ad tempus aſſignetur aliquid ad valentiam loco meſuagii,in tenantia, donec ſuum fuerit ei deliberatum.Si liber Sockmannus moriatur pluribus relictis hæredibus & participibus, ſi hæreditas partibilis ſit,et ab antiquo diviſa, hæredes (quotquot erunt) habeant partes ſuas æquales, & ſi unicum fuerit meſuagium,illud integrè remaneat primogenito,ita tamen quòd alii habeant ad valentiam de communi. Si autem non fuerit hæreditas diviſa ab antiquo,tunc tota remaneat primogenito. Si autem fuerit Sockagium villanũ, tunc conſuetudo loci erit obſervanda. Eſt enim conſuetudo in quibuſdam partibus,quòd poſtnat⁹ præfertur primogenito,& è contrario.Cùm autem liberum tenementum teneatur ꝑ ſervitium militare, & plures ſint ibi cohæredes, et unum capitale meſuagium, inter cohæredes dividatur, ſecundùm ꝙ vallatur foſſato, vel heya, ſecundùm ꝙ includitur cum gardinis vel vivariis. Ita tamen, quòd facta partitione, primogenitus vel primogenita habeat electionem ꝓpt̃ ſuam æſnetiam. Dividitur enim quandoq; aula in duas partes vel plures, quandoq; camera dividitur ab aula,et ſic fiet de pluribus domibus in curia exiſtentib⁹. Uxor autem poſt mortẽ viri ſui in aſſignatione dotis,nihil capiat de capitali meſuagio cum hæredib⁹ plurib⁹ vel uno, ubi non fuerit niſi unũ capitale meſuagiũ, ſed habebit electionem de uno meſuagio ꝙ tenetur in villenagio,ſi autem nullum tale fuerit,tunc aſſignetur ei loco curiæ ad valentiam tertiæ partis capitalis meſuagii,in latum & in lõgum, & ædificabitur de cõmuni, et hoc erit ubiq; ubi dotata fuerit de tertia parte,& ſi aliter fiat quãdoq;,hoc nõ erit de jure ſed de gratia ſpeciali,vel ꝑ ignorantiã. Nec etiã aliquid capiat de advocatione eccleſiarũ ratione t̃tiæ partis ſuæ,nõ magis quàm de meſuagio:niſi fortè dotata fuerit de aliquo manerio integro cũ ꝑtiñ,nulla facta exceptione, niſi in conſtitutione dotis adjũcta fuerit ſpecialit̃ advocatio ſua t̃tiæ parti. De hoc autẽ ꝙ *dicit.* ꝙ de feod' militari, veniũt in diviſionẽ capitalia meſuagia et int̃ co*hæredes*

 divi-

dividuntur, hoc verum eſt, niſi capitale meſuagium illud ſit caput comita-tus, p̃t jus gladii, ꝙ dividi non poteſt, vel caput baroniæ, caſtrum, vel aliud ſtinctũ, & hoc ideo, ne ſic caput ꝑ plures particulas dividatur, & plura jura Com̃, & Baroniarum deveniant ad nihilum, ꝑ ꝙ deficiat regnum: ꝙ ex comitatibus & baroniis dicitur eſſe conſtitutum. Si autem plura ſint ædificia quæ ſunt capita Baroniæ, dividi poſſunt inter cohæredes, facta electione, ſalvo jure æſnetiæ, quia cùm plura ſint ibi jura, quodlibet per ſe poterit integrè obſervari: quod quidem non eſt in uno, ut prædictum eſt, licèt à quibuſdam dicatur, quòd in aliis regionibus aliquando de cõſuetudine dividatur. Sed quòd nunquã dividi debeat in Anglia videtur, nec viſum fuit contrarium, & erit cõſuetudo regionis obſervanda, ubi hæreditas eſt quæ petitur, & ꝑſonæ naſcuntur quæ petunt, et unde ſi dicatur quòd in regno Angliæ aliquando facta fuit partitio, hoc fuit injuſtum. Si autem non ſit ibi ubi unicum caſtrum, illud integrè remaneat primogenito, ita tamen, quòd poſtnato, ꝓ parte ſua ſatisfiat alibi ad valentiam, uni vel pluribus, ſecundùm numerum perſonarum. Si autem plura, primogenit⁹ habeat electionem, ſicut de capitalib⁹ meſuagiis. Item veniunt jura in diviſionem, unum vel plura, ſed tamen non dividuntur, quia diviſionem non recipiunt, ſicut ſunt advocationes eccleſiarum, & ſervitutes prædiorum, plures enim advocationes dividi poſſunt int̃ plures cohæredes, & quodlibet jus poterit eſſe integrum & ꝑ ſe, quiã ſunt ibi plura jura & diverſa. Unica autẽ advocatio dividi non poterit, quãvis eccleſia quæ eſt quaſi ſubjectum, in plures partes dividatur, duas, tres, vel quatuor, ratione diverſarum Baroniarũ, et hoc (ut prædictũ eſt) ab antiquo. Et unde cùm unica ſit advocatio & unicũ jus, et plures cohæredes quaſi unum corp⁹, ꝓp̃t unitatẽ juris ꝙ habẽt, aut omnes ſimul præſentent, aut null⁹, nec poteſt aliquis eorum alteri p̃ferri ratione æſnetiæ, niſi ita int̃ eos convenerit ab initio, ꝙ quilibet poſt alium p̃ſentet ſucceſſivè. Itẽ nec p̃fertur numer⁹, ut ſi plures cõſentiãt, dum tamẽ ſit unic⁹ qui reclamat. Et quo caſu, niſi infra ſex mẽſes cõvenerint, ordinarius loci ꝓvidebit eccleſiæ viduitati. Item ſi ſervitutes à fundo qui dividitur, fundo vicino debeantur, partitio facta ſervitutẽ debitã minuere non debet, nec mutare. Si autem ſervit⁹ debeatur à fundo vicino fundo qui dividitur, una erit ſervit⁹, quãtum ad fundum cui debetur, ꝓpter plures particulas, & plura erunt ibi jura integra, & quilibet uti poſſit ꝑ ſe, ſimul vel ſucceſſivè, dum tamen modũ debitum nõ excedat, ꝙ fund⁹ vicin⁹, in quo cõſtituta eſt ſervit⁹, plus debito nõ oneratur. Sunt etiã aliæ res hæreditariæ quæ veniunt in partitionẽ, quæ cùm cõmodè dividi nõ poſſunt, cõceduntur uni, ita ꝙ alii cohæredes alibi de cõmuni hæreditate habeant ad valorẽ: ſicut ſunt vivaria, piſcariæ, parci, & hujuſmodi: vel ſaltem ꝙ parte habeãt ꝓ defectu, ſicut ſecundũ piſce, tertiũ vel quartũ: vel ſecundũ tractum, tertiũ vel quartum, ſecundùm numerũ cohæredũ. Itẽ de parcis, ſecundã, tertiã, vel quartã beſtiã. Item cadit in partem, terra prius data in maritagiũ alicui ſororũ & cohæredũ, nec eſt tra ſic data p̃ædeducenda, quia aut maritagiũ cõferat, aut recedat ſine parte. Sed quid ſi maritagiũ excedat partẽ illã quã habitura eſſet de cõmuni hæreditate? ſi

maritagium

maritag' cōtribuerit, nūquid poterit ad hoc cōpelli? nō. Habet enī electionem conferendi, vel non. Et ſic cadit generaliter in partem, id ꝙ datur alicui mulieri cohæredi & participi in maritagium de communi hæreditate pātris vel matris, q̄ dividi debet inter cohæredes, & hoc ſive ſit hæreditas deſcendens, ſive ꝑquiſitū, ex quo ꝑquiſitū, ſicut hæreditas, deſcēdit ad hæredes. Et ꝙ maritagiū cadit in partē habetis in rotulo de primis placitis poſt guerrā cōmunē Eſſex, de H. de Abecot & participib' ſuis ꝑ breve, ꝙ dicitur nuper obiit de proparte ſororum. Et quid ſi vir dederit uni ex filiabus ſuis in legittima viduitate ſua, totum maritagium ſuum? adhuc erit illud idem dicendum quod priùs. Item ſi pater vel mater, vel uterq; totā hæreditatem ſuam dederit in maritagium, non cadit aliquid in partem, quia nihil remanet inter cohæredes dividendum. Si autem cum homagium intervenerit poſt tertium hæredem vel antè fiat partitio, adhuc cadit maritagium in partem, ut priùs, quòd computato ei qui tenet maritagio ſuo, propter homagium perficiatur ei quod defuerit de communi hæreditate.. Sed quid ſi pater vel mater aliquem ex cohæredibus purè feoffaverit, ꝓ homagio & ſervitio, nulla facta mentione de maritagio? quæritur an feoffamentū veniat in diviſionem ſicut maritagium, & quicquid ab aliis dicatur, videtur quòd non quia cùm dicatur quòd maritagium cadit in partem, adeò de facili dici poterit quòd feoffamentum caderet: quod eſt inauditum. Et quòd maritagium cadere debeat & non feoffamentū, videtur prima facie, quia maritagium reverti poſſit & remanere cum feoffatore, vel ejus hæredibus, & partiri inter cohæredes, ex quo homagium non intervenerit: quod quidē non eſt de puro feoffamento propter homagium, quià ſic eſſēt quaſi dominus vel domini & hæredes: niſi ſic fiat (ut ꝑdictum eſt) quòd feoffamentum computetur feoffato in parte ſua. *Sed quid ſi particeps feoffatus ſit pro ſervitio* tantùm ſine homagio? vel pro homagio *& ſervitio tenend' de capitali domino?* Item ſi fiat donatio viro & uxori ſimul in maritagium, adhuc erit ꝙ maritagium cadit in partem. Item ſi fiat viro ſine uxore pura donatio pro homagio & ſervitio, ſibi & hæredibus ſuis, tale feoffamentum non cadit in partem, quamvis terra deſcendat hæredibus uxoris. Et idem erit ſi fiat pura donatio extraneæ perſonæ, qui poſt feoffamentum unam ex filiabus & participibus duxerit in uxorem. Dictum eſt quòd æſnetia ſemper præferenda eſt propter privilegium ætatis, ſed eſto quòd filia primogenita, relicto hærede, nepote vel nepte, in vita patris vel matris a quibus hæreditas deſcendit deceſſerit, ꝓferēda erit ſoror antenata nepoti vel nepti ex filia primogenita, quantum ad æſnetiam, quia mortem parent expectavit. Sed quid dicetur de ſerjantia? videtur ꝙ dividi non debeat, ne cogatur Rex ſervitiū ſuū recipere ꝑ particulas. Facta ut ꝓdict' eſt partitione, & ꝑ ſortē aſſignatione adita hæreditate, om̄ia jura hæreditaria tranſeunt ad hæredes ex civili additione. Poſſeſſio tamen, niſi naturaliter fuerit app̄henſa, videlicet animo & corpore, ꝓprio vel alieno ſicut ꝓcreatorio, priùs ad ipſos non ꝑtinebit, & unde cùm in curia domini Regis facta fuerit partitio, ſtatī habeant breve de ſeyſina ſua habenda, ſecund' ꝙ partitio facta fuerit inter eos in curia do-

mini

mini Regis p tale breve. ¶ 2. Rex vic. ſalutē. Scias ꝙ cū extentio & appciatio omium terraꝝ & tenemtoꝝ q̄ fuerunt talis, patris vel matris talium, facta inter eas partitione, tali ꝑgenitæ accederunt p ſortem, talia maneria q̄ ſunt capita Baroniæ, ꝓpter æſnetiam, & talia meſuagia per electionem, tot terræ & tot tenementa, tot advocationes, & tot feoda militum, & ſimiliter tali talis pars, & ſic de aliis. Et ideò tibi præcipimus, quòd prædictis talib⁹ de ꝑdictis terris & tenementis & feodis, & ſecund' ꝙ ꝑdictū eſt, ſine dilatione plenariā ſeyſinam habere facias Teſte, &c. Cùm autem un⁹ ex pluribus cohæredibus & participib⁹ ſine hærede de corpore ſuo moriatur facta partitione, ejus portio accreſcet ſuperſtitibus per jus accreſcendi.

Cap. XXXV.

1 ¶ De homagiis faciendis & capiendis. 2 Quid ſit homagiū, & qualiter trahatur. 3 Quis teneatur homagiū capere. 4 Quis teneatur homagiū facere. 5 Itē quando & quotiens homagiū faciet. 6 Itē de quib⁹ rebus. 7 Per quas perſonas. 8 Qualiter & per quæ verba. 9 Itē qualiter ſacramentū fidelitatis. 10 Quæ ſunt inquirenda & tenenda in ſacramento fidelitatis. 11 Quis effectus homagii. 12 Qualiter homagiū diſſolvatur & extinguatur. Itē caſus de Wilhelmo de Moriſco in Hibernia. 13 Si dominus poſſit attornare homagium & ſervitium tenentis, contra voluntatē tenentis. 14 Si dominus captionē homagii tenentis ſui differat vel recuſet per malitiā. 15 Si tenens propria authoritate divertat ſe ad alium, relicto domino ſuo, & faciat ei homagiū. 16 Si dominus medius cùm ſervitiū receperit à tenente ſuo non acquietaverit eum verſus ſuperiorē dominū.

Cum autē quis poſt mortē anteceſſoris, à capitali dn̄o recognitus fuerit ad hæredē, ante aſſignationē vel poſt, ſive hæres plenæ ætatis extiterit ſive non, ſtatim ab initio capitalis dn̄s capiat homag' ſuum, antequam habeat cuſtodiā vel releviū. Sunt enim quidā hæredes qui tenent ad homagiū faciendum & ad ſacramentum fidelitatis, quidam tantùm ad ſacramentū fidelitatis, ſecundùm diverſitatem tenementorum. Oportet igitur quòd diſtinguantur genera tenementorum, ut per hoc ſciri poſſit diverſitas tenentium & hæredum. Tenementorum autem aliud tenetur per ſervitium militare, aliud per ſeriantiam, de quibus homagium faciendum erit domino capitali, propter ſervitium forinſecum, ꝙ dicitur regale, & ꝙ ptinet ad ſcutum & militiam, ad patriæ defenſionem. Eſt etiam aliud genus tenementi ejuſdē, quod tenetur in ſocagio libero, & ubi fit ſervitium in denariis capitalibus dominis, & nihil inde omnino datur ad ſcutum & ſervitium Regis. Et dici poterit Sockagium à Socko, & inde tenentes qui tenent Sockagio Sockemanni dici poterunt, eo quod deputati ſunt, ut videtur, tantummodo ad culturam, & quorum cuſtodia & maritagium ad propinquiores parentes, jure ſanguinis pertinebit. Et ſi aliquando inde de facto capiatur homagiū, quod pluries contingit, non tamen ꝓpter hoc habebit dominus capitalis cuſtodiā & maritagium, quia non ſemper ſequitur homagium, licèt quandoque. Eſt enim aliud genus Sockagii, quod dicitur Sockagium villanum, ubi

ubi nullum omnino cõpetit homagium, ſed fidelitatis ſacramentũ, ſicut de villano, ꝙ ſi de facto fecerit, p negligentiam vel ſtultitiam dominorũ hoc erit ipſis dominis p̄judicium, & ideò inde cavendum. Eſt etiam aliud genus tenementi, ꝙ datur in maritagium, & ubi non fit homagium ante tempus, ſc. ante tertium hæredem incluſivè poſitum, ꝑpter commodum donatoris per reverſionem, ꝙ ſi de facto priùs fiat, tenet, quamvis hoc ſit ad damnum donatoris. Et ut videtur datur tempus uſq; ad tertium hæredem & non ultrà, quia cùm ſint hæredes tres de hærede in hæredem, extunc vix poterunt deficere, & ideò tunc ſequitur homagium abſq, damno & periculo donatoris. Item non capitur homagium ante tempus, ꝑpter jus accreſcendi ut ſi hæreditas priùs deſcendat cohæredibus, fratribus vel ſororibus, nullus eorũ homagium faciet fratri vel ſorori antenatis, quia ſi aliquis ex pluribus cohæredibus ſine hærede de ſuo corpore decedat, pars deſcendentis accreſcet ſuperſtitibus, & cum illis remanebit, ſi homagium non intervenerit, quod ſi fecerit, de manibus cohæredum deſcendet ad hæredes inferiores. Cùm autem plures fuerint cohæredes, ut prædictum eſt, omnes accapitabunt filiæ primogenitæ, & maritus primogenitæ homagium faciet capitali domino de toto feodo; & poſtnatæ primogenitæ vel ejus marito ſacramentum facient fidelitatis, & totum ſervitium ſuum, & primogenita vel ejus maritus, inde capitali dño reſpondebit, ne capitalis dn̄s cogatur recipere ſervitia ſua per particulas: particularis enim ſolutio non minimum habet incommodi. Habet etiam dominus capitalis cuſtodiam, & maritagium poſtnatarum, & nõ primogenita, nec ejus maritus, ut ovis à luporum morſibus eruatur, ꝑpter ſpem & eventum ſucceſſionis, quod evenire poſſet ſi infra ætatem morerentur ex aliqua machinatione, & hæc vera ſunt, ſi plures ſorores de alio tenuerint quàm de domino Rege, quia ſi fortè de domino Rege tenuerint in capite, tunc primogenita omiſſa, omnes accapitabunt & homagium facient domino Regi, & cùm de alio tenere debeant quàm de domino Rege, & quælibet per ſe de facto accapitaverit capitali domino, hoc revocari non poterit à primogenita & ejus marito, ſed ſemper quod factum eſt tenebit, quia capitalis dominus, quod ei oblatum eſt non recuſabit, ſed ſive tenuerit de domino Rege ſive de alio, cùm homagium factum fuerit, ſive ante tertium hæredem vel poſt, ſtatim ſequentur relevia & alia ſervitia. Videndùm eſt inter cætera quid ſit homagium, qualiter contrahatur, quis teneatur homagium capere, & quis homagium facere, cùm quando, & quotiens, & de quibus rebus. Item per quas perſonas. Item qualiter capiatur, & per quæ verba, & per quæ verba fieri debeat ſacramentum fidelitatis. Item qualiter, & per quantum tempus teneat homagium inter dominum & tenentem, & cùm ambo moriantur, vel unus ipſorum, & cadat ex utraque parte vel alia, & diſſolvatur per mortem, teneat obligatio, & relevetur tenementum cum homagio in perſonis hæredum. Item cùm ſemel factum fuerit homagium qualiter diſſolvatur, & omnino extinguatur propter defectum vel propter delictum, domini vel tenentis, domini, quando dominium amiſerit, quòd dominus eſſe non poteſt: tenentis, ꝙ tenementum reverti

ti debeat ad dominum, ſecundùm quod tenens id tenuerit in dominico vel ſervitio. Item ſi dominus poſſit attornare homagium & ſervitium, vel iſtorum unum, contra voluntatem ſui tenentis. Item ſi dominus homagium tenentis ſui recuſaverit, vel cùm homagium receperit, tenentem ſuum de ſervitio verſus ſuum dominum ſuperiorem non acquietaverit, ſed propriæ burſæ totum inſuderit, quid juris? ¶ 2. Quid ſit homagium? Sciendum quòd homagium eſt juris vinculum, quo quis tenetur & aſtringitur ad warrantizandum, defendendum, & acquietandum tenentem ſuum in ſeyſina ſua verſus omnes, per certum ſervitium in donatione nominatum & expreſſum, & etiã vice verſa, quo tenens reobligatur & aſtringitur ad fidem domino ſuo ſervandam, & ſervitium debitum faciendum. Item contrahitur homagium de utriuſque voluntate, tam domini quàm tenentis, & per contrariam utriuſque voluntatem diſſolvitur ſi uterque voluerit, quia nihil tam conveniens eſt naturali æquitati, quàm unumquodque diſſolvi eo ligamine quo ligatum eſt. Non enim ſufficit ſi unus tantùm hoc voluerit, quia nihil tam conveniens eſt naturali æquitati, &c. Eſt itaque tanta & talis connexio per homagium inter dominum & tenentem ſuum, quod tantum debet dominus tenenti, quantum tenens domino, præter ſolam reverentiam. ¶ 3. Item quis teneatur homagium capere? & ſciendum quòd dominus feodi, & feoffator, ſive maſculus ſit, ſive fœmina, major vel minor. Nec ſi dum minor fuerit homagium ceperit, major factus allegare potuit ætatem, & quòd deceptus fuit quando infra ætatem homagium cepit, quia in captione homagii ſemper ſubintelligendum erit, quòd hoc ſit ſalvo jure cujuſlibet, & inde ſi falſa charta intervenerit, cùm minor ad ætatem pervenerit, argui poterit falſitatis, non obſtante homagio. Sed ſi contra actionem excipiatur de homagio, contra homagium replicetur de minori ætate, quod quidem eſſe non poterit in majore, qui ignorare non debet, cujus conditionis ſit ille, cujus homagium ceperit. ¶ 4. Item videndum quis poteſt homagium facere? Et ſciendum quòd liber homo, tam maſculus quam fœmina, clericus & laicus, major & minor, dum tamen electi in Epiſcopos, poſt conſecrationem homagium non faciant, quicquid fecerint ante, ſed tantùm fidelitatem. Conventus autem homagium non faciet de jure, ſicut nec Abbas, nec Prior, eo quòd tenent nomine alieno, ſcilicet nomine eccleſiarum, ſicut videri poterit in ipſa donatione, in principio donationis, ut ſi dicatur. Sciant, &c. quòd dedi, &c. tali eccleſiæ & tali Rectori vel tali Priori, vel Abbati & Monachis ibidem Deo ſervientibus. Videtur & verum eſt, quòd primò & principalitèr fit donatio Eccleſiæ, & ſecundariò rectoribus & perſonis, & unde ſi aliquando fiat homagium de facto, in ipſa prima donatione, quod ſæpiùs fit propter warrantiam, nunquam poſteà ſequetur relevium, vel aliud homagium, vel cuſtodia de jure licèt aliud de conſuetudine, vel per modum donationis obſervetur. Quia ſi plures ſint ibi Abbates vel Priores ſucceſſivè, & mutentur omnes canonici in alias perſonas & alia capita, ſemper erit corpus idem, & idem conventus, ad ſimilitudinem gregis, &c. Item

ſi

ſi plures ſint Abbates, & Priores ſucceſſivè, nullus debet variari deſcenſus juris de Abbate in Abbatem ſicut de hærede in hæredem, quia jure hæreditario nullus ſuccedit alteri, quia ſunt in poſſeſſione nomine alieno. Et licèt tales ad homagium non teneantur de jure, faciunt tamen tota die de conſuetudine, & dant relevia infra certa tempora ſcilicet infra triceſimum annum, ſicut in Normannia de conſuetudine obſervatur ne capitales domini de debitis ſervitiis defraudentur, hoc tamen inter præmiſſa obſervato, quòd ſi minor homagium fecerit, nullum tamen juramentum fidelitatis, antequam ad ætatem pervenerit, præſtabit. Et qualiter poterit minor homagium facere vel capere, cùm neceſſarius ſit huic inde conſenſus & expreſſio verborum. ¶ 5. Item quando quis poſſit homagium facere? Et ſciendum quòd in principio donationis, tam ante ſeyſinam habitam quā poſt ſeyſinam, ſed ſi ante & ſeyſina non ſequatur, homagium effectum non habebit, vel ſi nec in vita donatoris, niſi donatio ratificata fuerit, per confirmationem ab hærede. Item quotiens fiet? Et ſciendum quòd ſemel ab initio. Et pluries ſucceſſivè capi poterit homagium, ſicut fieri: quia cùm ab initio factum fuerit homagium à tenente, & captum à domino, ſemper tenet homagium, quouſque uterque ſimul, vel alter eorum moriatur, & tunc per mortem decedentis ſolvitur ſive diſſolvitur, quia mors omnia ſolvit ex parte decedentis, ſive dominus ſive tenens fuerit. Sed tenet homagium in perſona ſuperſtitis, & ſi cadit in perſona morientis, tenet tamen obligatio in perſona hæredis & in ejus perſona cum homagio relevatur tenementum, & in perſona domini innovatur homagium, quod tenuit ab initio. Et unde ſi plura fiant homagia ab hæredibus pluribus ſucceſſivè, plura erunt ibi homagia, ratione plurium hæredum, & per hoc plura relevia, & ratione unius domini, qui pluries homagia ceperit, non erunt ibi plura homagia ſed unum, licèt pluries innovetur, vice verſa cùm tenens ſuperſtes fuerit, & cum homagium fecerit moriatur capitalis dominus, cadit homagium ex parte illa, duret tamen obligatio homagii in perſona hæredis, & in perſona ejus relevabitur homagium, ita quòd de novo capiendum erit ab hærede & de novo faciendum à tenente. Et ſic fieri poterit de pluribus dominis capitalibus decedentibus & hæredibus eorum, in quo caſu, plura erunt homagia ex parte dominorum, & non niſi unum ex parte tenentis, qui ſemper ſuperſtes eſt, ſed plures homagii innovationes, propter pluralitatem dominorum & eorum hæredum, ideò non dabitur niſi unicum relevium à tenente. Item de uno & eodem tenemento ſimul & ſemel, non poſſunt plura fieri homagia pluribus dominis capitalibus, ſive tenens tenere debeat tenementum de pluribus dominis in communi vel tantùm ab uno, quia ſi à pluribus in communi, & unus ſit hæres, primogenitus ex pluribus homagium capiat, ab uno, vel pluribus. Item ſi plures tenere debeant in communi de uno vel pluribus, primogenitus homagium faciet pro omnibus. Si autem unus vel plures qui tenent in communi de uno tantùm tenuerint, & alicui cui non tenentur, per ignorantiam vel diſtrictionem injuſtam homagium fecerint,

fecerint erit eis ſubveniendum. Si autem ꝑ malitiam & fraudem ad exhæredationem domini ſui nõ ſic, quia ibi de jure amittere deberent tenemẽta, extincta penitus obligatione homagii ꝑpter fraudem. Eodem modo, cùm ſemel homagium fecerint vero domino, ꝑ fraudem receſſerunt ab eo, ſi autem ab initio homagium fecerint non dño, & poſteà ꝑ judicium recuperaverit verus dominus, ratione alicujus finis, vel attornationis, in caſibus exceptis, & tenens noluerit facere ei homagium, cui tenetur de jure, ſed ſe tenuerit ad homagium, ad quod non tenetur niſi de voluntate, cùm verus dominus poſteà recuperaverit homagium & ſervitium de jure, nõ liberabitur tenens ab eo cui adhæſit de voluntate, ſed inde faciat ad melius quod poterit. Item poterit quis de pluribus tenementis plura facere homagia, uni domino ſimul vel ſucceſſivè, vel diverſis & pluribus, & ſic poterunt plures domini, plura capere homagia, ratione plurium tenementorum, dum tamen unus ex pluribus, dominus ſit præcipuus & legittimus, quia feoffator prim⁹, & propter primum feoffamentum, & capitale. Et talis ſemper habebit maritagium hæredum, propter primum feoffamentum, niſi tenens in capite tenuerit de domino Rege prout inferiùs inter cuſtodias proviſum eſt per ſtatutum. Et ſi inter dominos ſuos capitales oriantur inimicitiæ, in propria ꝑſona ſemper ſtabit cum eo cui fecit ligeantiam, & per attornatum cum aliis vel ſalvo eis forinſeco ſervitio, in quo eis tenetur de tenemento quod de eis tenet. ¶ 6. De quibus rebus, & ſciendum, quòd de terris & tenementis, reddibitus & omnibus aliis q̄ tenentur per ſervitium militare, ſive ſervitium militare magnum ſit, ſive minimum, etiam ſi non daretur ad ſcutagium niſi obolus unus, & ſemper ſequetur talé ſervitium cuſtodia hæredis, & maritagium, & non tantùm propter homagium ſeculare factum, ſed propter regale ſervitium, quia non ad omne homagium ſequitur cuſtodia & maritagium, quia homagium fit aliquando, ut ſuprà dictum eſt, de tenemento quod tenetur in Sockagio. Item fit homagium de tenemento, quod tenetur ad ſerjantiam, & ibi ſequitur cuſtodia & maritagium, maximè ſi ſerjantia illa reſpiciat Regem, & patriæ defenſionem, & ſecus eſt ſi privatam perſonam, & in nulla parte ipſum Regem, vel exercitum ſuum. Sunt enim plures ſerjantiæ quæ reſpiciunt privatas perſonas, & non ipſum Regem, ut ſi quis debeat equitare cum domino ſuo de manerio in manerium, & tales dicuntur Rodknights, vel ſi teneat tenementum aliquod per ſerjantiam, tenendi placita ſua, vel portandi brevia ſua infra certa loca, & hujuſmodi: & ſi tales aliquando faciant homagium, non prætextu talis homagii pertinebit ad capitalem dominum cuſtodia & maritagium. De feodo verò vel redditu, qui datur ex camera, ſive tenemento de quo poſſit redditus pervenire, non fit homagium. Nec pro ſolo dominio fit homagium, niſi ſoli Regi vel Principi, ſine tenemento vel ſervitio, admittitur tamen quandoque quòd campiones faciant homagium domino ſuo, ſed hoc eſſe non debet, niſi tantùm pro dominio ſuo, nec valet homagium ſi redditus ſit annuus, & de camera, niſi conſtituatur & proveniat ex certo tenemento. Tenementum verò certum, ꝙ datur alicui in feodo per ſervitium militare ob-

ligat

ligat tenentem ad homagium. Quod quidem ſi omnino ab alio evincatur à tenente, per hoc omnino homagium diſſolvitur & extinguitur, nec revocari poterit, nec reſuſcitari niſi ex nova cauſa, & quamdiu talis fuerit in poſſeſſione, licèt aliud jus habuerit, durat homagium inter tenentem & non dominum qui feoffavit, donec tenementum evincatur, & ulteriùs non. De nullo autem tenemento quod tenetur ad terminum fit homagium, fit tamen inde fidelitatis ſacramentum. ¶ 7. Per quas perſonas? Et ſciendum quòd non per procuratores, nec per literas fieri poterit homagium, ſed in propria perſona tam domini quam tenentis capi debet & fieri: quia in quibuſcunque caſibus perſona neceſſaria fuerit, negotium per procuratorem vel literas expediri non poterit. ¶ 8. Item qualiter & per quæ verba fieri debeat homagium? Et ſciendum, quòd ille qui homagium ſuum facere debet, obtentu reverentiæ quam debet domino ſuo, adire debet dominum ſuum ubicunque inventus fuerit in regno, vel alibi ſi poſſit comodè adiri, & non tenetur dominus quærere ſuum tenentem, & ſic debet homagium ei facere. Debet quidem tenens manus ſuas utraſque ponere inter manus utraſque domini ſui, per quod ſignificatur ex parte domini, protectio, defenſio & warrantia, & ex parte tenentis, reverentia & ſubjectio, & debet dicere hæc verba. Devenio homo veſter, de tenemento quod de vobis teneo (vel aliter) quod de vobis teneo & tenere debeo, & fidem vobis portabo de vita & membris, & terreno honore (ſecundùm quoſdam, vel aliter, ſecundùm alios) de corpore & catallis & terreno honore, & fidem vobis portabo contra omnes gentes (qui vivere poterint & mori, ſecundum quoſdam) ſalva fide debita domino Regi, & hæredibus ſuis, & ſtatim poſt, faciat domino ſuo ſacramentum fidelitatis hoc modo. ¶ 9. Hoc audis domine N. quòd fidem vobis portabo de vita & membris, corpore, & catallis, & terreno honore, ſic me deus adjuvet & hæc ſancta dei euangelia. Et quidam hoc adjiciunt in ſacramento & benè, quòd fideliter, & ſine diminutione, contradictione, vel impedimento & dilatione injuſta, terminis ſtatutis faciet ſervitium ſuum domino ſuo, & hæredibus ſuis. Et non debet fieri homagium privatim, ſed in loco publico & communi, coram pluribus in com, hundr̄, vel curia, ut ſi fortè tenens per malitiam homagium vellet dedicere, poſſet dn̄s faciliùs probationem habere de homagio facto, & ſervitio recognitō, quia ad homag' faciend', p̄cedere debet diligens examinatio, ſi ille qui hæredē ſe facit, ſit filius naturalis ejus, cujus hæredē ſe facit, & hæres rectus & propinquior, quantum ad jus poſſeſſionis & non ſol' rect' & p̄pinquus, ſed ſi ſit hæres propinquior, quantum ad jus proprietatis: quilibet autē hæres propinquior utrumq; jus habere debet, poſſeſſionis videlicet & proprietatis, quamvis alius, eo majus jus habuerit. ¶ 10. Item inquiri debeat quale, & quantum tenementum teneat, pro quo, & de quo obligatur homagiū facere. Item quid in dominico, & quid in ſervitio, & utrum totum tenementum teneat in dominico, vel totum in ſervitio, vel partem in dominico, & partem in ſervitio. Item per quod ſervitium, & qualiter deſcendat ei hæreditas ꝙ hæres eſſe poſſit, ne in captione homagii, contingat dn̄m per negligen-

negligentiá decipi, vel per errorē. ¶ 11. Effectus verò homagii eſt, quòd ſi quis homagium alteri fecerit, domino vel non dño, à tali dño, vel homagio ſuo recedere non poſſit ſine judicio, quamdiu tenuerit tenementum per ꝙ obligatur ad homagium, in dominico vel ſervitio. Item nihil facere poteſt tenens ꝑpter obligationem homagii, ꝙ vertatur domino ad exhæredatione vel aliá atrocem injuriá, nec dominus tenenti è converſo, quòd ſi fecerint, diſſolvitur & extinguitur homag' omnino, & homagii connexio & obligatio, & erit inde juſtum judicium, cùm venerit contra homagium & fidelitatis ſacramentum, quòd in eo in quo delinquunt puniantur, ſc. in perſona domini, quòd amittat dominium, & in perſona tenentis, quòd amittat tenementum, ſecundùm quod inferiùs dicetur pleniùs. Et ſic diſſolvi poterit homagium. ¶ 12. Qualiter autem diſſolvatur homagium, ex una parte vel utraque, domini & tenentis, ita quòd ex una parte teneat, & ex alia non, vel ex utraque parte deficiat, videndum. Et ſciendum, ꝙ aliquando tenet homagium & homagii connexio in perſona tenentis, & omnino diſſolvitur & extinguitur in ꝑſona dñi capitalis, ꝑpter defect', vel ꝑpter delict' ipſius domini. Sed relevatur & vivificatur in ꝑſona alterius domini ſuperioris dñi ꝑpter defectum. Ut ſi capitalis dominus, qui homagium tenentis ſui ceperit omnino ſine hærede deceſſerit, vel ſi hæredes habuerit & defecerint, vel cùm hæredes habuerit, alteri homagium & ſervitium attornaverit in caſibus licitis & conceſſis, vel alio modo de voluntate tenentis, in quo caſu, extinguitur homagium quoad ipſum dominum, & in perſona alterius reviviſcit, & ſemper durat in perſona tenentis. Item ꝑpter delict', ut ſi dñs capitalis feloniam fecerit, vel aliquid ad exhæredationem tenentis ſui, ꝑpter quod ipſe dominus juſto judicio debeat exhæredari, & unde ipſe omnino de medio tollitur, & id quod ſuperior dominus capitalis priùs habuit per medium, in ſervitiis & conſuetudinibus, nunc habet immediatè, propter delictum ſui tenentis, ſicut ſuperiùs habet ꝑ defectum, & ſic incipit obligatio homagii inter tenentem & capitalem dominum ſuperiorem, & tenetur talis dominus ſuperior, homagium capere velit nolit, quia ſi recuſare poſſet & weyviare feodum ſuum & homagium & ſervitium tenentis ſui, tale ſequeretur inconveniens, quòd nunquam fieret alicujus tenementi warrātia. Nunquam enim faceret aliquis warrantiam & excambium de C. libratis terræ ꝑ ſervitio unius denarii, ſi poſſet pro voluntate ſua feod' ſuum mutare & weyviare, & homagium & ſervitium tenentis ſui recuſare. Objicere tamen poſſet talis dominus capitalis, tali tenenti homagium ſuum offerenti, quòd illud recipere non debeat, cùm talis tenens non ſit feoffatus ab eo, ſed ab alio, & ideò quòd nihil clamat in homagio ſuo & ſervitio, ſed quòd hoc ei valere non debeat, videtur, quia cùm plures poſſint eſſe capitales dñi & feoffatores aſcendendo, ita ſunt plures feoffati tenentes deſcendendo, & ſuperior dominus omnium habet infimum tenentem ſibi obligatum, propter feodum ſuum quod talis tenet, quamvis ꝑ medium, quo ſublato, erit tenens ſuus ſine medio, & ipſe dñs ſuus capitalis, erit quaſi principalis feoffator, & ſic durabit inter eos obligatio homagii ꝑ medium, vel ſine medio.

Ut

Ut ſi feoffavero A. et A. B. et B. C. et ſic in infinitum, omnes tenentes de tenente in tenentē, à primo uſq; ad ultimū deſcendendo, erunt tenentes mei, et ab ultimo feoffato et tenente de capitali dn̄o et in capitalem dn̄m aſcendendo gradatim, erit capitalis dn̄s ultimi feoffati, ab ultimo feoffatore uſq; ad primum, ſed ꝑ medium ut dictum eſt. Quo ſublato vel quibus, incipiet ultimo feoffatus eſſe primus feoffat⁹ ſine medio. Itē eodē modo tenere poterit homagium in ꝑſona domini vice verſa, et diſſolvi et extingui in ꝑſona tenentis et convaleſcere in perſona alterius, ut ſi tenens cùm homagium fecerit dn̄o ſuo, ſe dimiſerit ex toto de hæreditate ſua et alium feoffaverit, tenendū de dn̄o capitali, et quo caſu tenens abſolvitur ab homagio et extinguitur homagium, velit nolit dn̄s capitalis, et incipit in perſona feoffati qui obligatur, ꝓpter tenemētum ꝙ tenet, quod eſt feodū dn̄i capitalis. Item homagium quod ſic extinguitur in ꝑſona tenentis iterum reviviſci poterit in ꝑſona ejuſdem, ſed ex alia cauſa. Ut ſi feoffatus ab eo, idem tenemētum ei reſtituat, tenendū de eodē capitali dn̄o. Itē extingui poterit homagiū et obligatio diſſolvi ex utraq; parte multis modis, ꝙ tenemētum datum ꝓ homagio et ſervitio remanebit capitali dn̄o tanquā eſchaeta ſua in domīco, tum ꝓpter defectum tum ꝓpter delictū: ꝓpt̄ defectum, ut ſi tenens & feoffatus ſibi & hæredib⁹ ſuis certis vel incertis ſine hæredib⁹ deceſſerit omnino, vel ſine hærede de ſe, et quo caſu extinguitur omnino homagiū & obligatio, quia tenemētum cadit in dn̄icum ꝓ defectu homagii, quia non ſunt partes inter quas contrahi poſſit, cùm cōtrahi nō poſſit niſi inter duas ꝑſonas obligatio, quia deficiunt hæredes in ꝑſonis quorum poſſet homagiū ſuſtētari. Et qualiter hoc fit in pluribus caſib⁹ dicetur infrà de eſchaetis plenius. Item ꝓpt̄ delictū. Ut ſi tenens alicujus feloniam fecerit vel aliquid aliud, ꝓpter ꝙ debeat exhæredari, et quo caſu extinguitur homagium, et diſſolvitur obligatio ex utraq; parte ratione ſupradicta, & revertitur tenemētum ad capitalem dn̄m in dn̄ico ut eſchaeta. Itē extinguitur homagiū de jure, & diſſolvitur obligatio & vinculū fidelitatis, ut cùm quis homagiū fecerit capitali dn̄o ſuo & ſervitium illud malitioſè deadvocaverit omnino, ꝙ nihil tenuerit de eo, ad exhæredationē veri dn̄i ſui cui ꝑ homagiū obligat⁹ fuerat & fidelitatis ſacramētū, & quo caſu licèt homagiū & obligatio teneat ex parte dn̄i ſi voluerit, non tamen tenet ex parte tenentis, qui ꝑ abnegationem dn̄i ſui homagiū & vinculū fidelitatis infringit. Et cōpetunt dn̄o in hoc caſu duo remedia ut videtur, vel quòd petat tenemētum tenētis ſui, ꝙ de eo tenere debuit in dominico, quia deadvocat⁹ eſt ꝑ tenentē in cuj⁹ ꝑſona deficit obligatio, vel quòd petat ſervitium, eò quòd tenet obligatio in ꝑſona ſua & remittat tenenti de gratia tenemētum. Refert tamen ꝑ ꝙ breve, ſi autē ꝑ breve de recto ut quidā dicunt, videtur ꝙ nō poſſit, niſi ipſe vel anteceſſores ſui in ſeyſina fuerint de tenemēto illo in dominico vel ſervitio. Et ſi aliquando extiterint in ſeyſina, tamen incongruè petet per aliquem deſcenſum, cùm tenens extiterit in poſſeſſione per deſcenſum ab anteceſſoribus ſuis, niſi ſit qui dicat, quòd licèt nihil juris ei deſcendat, tamen quòd ei deſcendere debuit cùm ſit deadvocatus. Sed melius eſſet ut videtur, petere per breve de eſchaeta,

eſchaeta:cùm deficiat homagiū & obligatio ex parte tenentis,ꝙ breve tale eſſe poterit.Præcipe tali,ꝙ juſtè & ſine dilatione reddat tali, tantā terram vel tot feoda,quæ ꝑdictꝰtalis de eo tenuit et inde homagiū ei fecit et ſervitiū,et quæ debent eſſe eſchaeta ſua,eò quòd ꝑdictꝰtalis tenens,cōtra homagiū ſuū et fidelitatis ſacramtum,ꝙ ei inde fecerat,ipſum malitiosè et ad exhæredationē ſuā deadvocavit,& niſi fecerit &c.Et unde ut videtur,cùm ſic ꝓbatū fuerit ꝑ inquiſitionē et juratā,non erit ulteriùs neceſſe quærere de aliquo juris deſcēſu.Et ſive agatur ꝑ tale breve,ſive ꝑ breve de recto,nō erit locꝰ magnæ aſſiſæ nec duello,ſed capietur inquiſitio & jurata, ad ſimilitudinē magnæ aſſiſæ,ꝑ hæc verba.Utrū vz.ille qui tenet, majꝰ jus habeat tenendi teñtum illud,vel feodū in dñico,an ille q̄ petit,et cui idē tenens vel aliquis anteceſſorū ſuorū,inde homagiū & ſervitiū fecit,et quem poſtmodū malitiosè cōtra homagiū et fidelitatē ſuā,deadvocavit:et ſi hoc ꝓbatū fuerit,et tenens tenuerit in dñico, recuperabit petēs in dñico,ſi autē in ſervitio recuperabit in ſervitio,ut tenens tollatur de medio, ita ꝙ de cætero non ſit mediꝰ,et tenens ſuꝰ ꝑ obligationē teñti,ꝙ de eo priùs tenuerat,ſed adjūgatur primo feoffatori ſine medio.Itē ibi idē jus, ubi eadē ratio:ſi tenens dño ſuo atrocē fecerit injuriā,vel ſi ſteterit cum inimico dñi ſui, cōſilio, vel auxilio cōtra dñm ſuū,excepto principe,& capitali dño ſuo,cui fecit ligeātiā. Itē ſi aliquid fecerit cōtra dñm ſuum ad exhæredationē dñi ſui,et quo caſu, juſtū judiciū quòd tenens exhæredetur, ꝓpter obligationē homagii quam infringit.Item ſi manꝰ violentas injecerit ſuper dñm ſuum &c. plura hiis ſimilia tenentē exhæredāt. Et in fine ſciendū ꝙ inter tenentē & dñm ſemper tenet & ſtat homagiū,quādiu hæredes ex utraq; parte extiterint,et quamdiu tenēs tenemtum tenuerit in dñico,vel ſervitio, ꝙ obligationē homagii inducit.Sed iſtis deficientibꝰ vel aliquo iſtorū, deficit homagium, & nunquā reviviſcet, niſi hoc ſit ex nova cauſa & in ꝑſonis aliorum.Itē notandū, ꝙ nō poteſt dñs capitalis wayviare homagiū,vel recuſare ſervitium, cōtra voluntatē tenentis ſui,quò minùs teneatur ad warrantiā et excambium,nec etiam tenens vice verſa,quò minùs faciat dño ſuo ſervitium debitū,quamdiu tenuerit tenemtum ꝓpter ꝙ obligatē ad ſervitium,ſed poteſt dñm ſuum deadvocare,cùm tenemtum tenuerit.Sed hoc ut ꝑdictū eſt,erit ſuum damnum.Poterit etiā tenemtum wayviare cum cauſa vel ſine,et ſic diſſolvetur homagium. Itē reddere poterit dño ſuo homagium ſuum, ſimul cùm tenemento,ꝓpter capitales inimicitias, ut liberiùs ꝓſequatur appellum ſuum, et ſic diſſolvitur homagiū. ¶ 13. Itē videndum ſi dñs attornare poſſit alicui homagiū & ſervitium tenentis ſui,cōtra voluntatē ipſius tenentis; et videtur quod nō,et maximè homagium,quia tale ſequeretur incōveniens,quòd poſſet eum ſubjugare capitali inimico ſuo,& ꝑ ꝙ teneret ſacramtum fidelitatis facere ei,qui eum damnificare intenderet.Levis autē inimicitia nō impedit in quibuſdā caſibꝰ ſuperiùs exceptis,in quibꝰ poterit dñs capitalis homagiū & ſervitiū liberi hominis ſui alteri attornare,cōtra voluntatē tenētis velit nolit.s. ꝑ finē factum in curia dñi regis,ubi ſummonēdꝰ eſt ille,cujꝰ homagium et ſervitium alteri concedit,ut ibi recognoſcat homagium & ſervitium

ſervitium ſuum,et ubi oſtendere poſſit rationē,quare non debeat homagiū facere,ꝙ ſi non poterit attornabitur velit nolit. Item in alio caſu, ut ſi quis terrā dederit in maritagium cum filia ſua cum homagio et ſervitio alicujꝰ liberi hominis.Item ſi ꝓ redemptione corporis ſui,in quibꝰ caſibꝰ attornabitur velit nolit,niſi cauſas prætendere poſſit quare non debeat. Eſt & alia cauſa quare homagium & ſervitiū attornare non poſſit,ut ſi velit homagium attornare tali qui nihil habeat in bonis,unde poſſet warrātizare, defēndere et excambium facere.Ex hoc enim poſſet quilibet dn̄s capitalis exonerare ſe ꝓ voluntate ſua, ne ſuo feoffato teneretur, ad warrantiā & excambium de C.libratis terræ,ꝓ uno denario de ſervitio,& ideò in hoc caſu nō magis poſſit attornare homagiū et ſervitium,quàm wayviare feodū ſuum, quia dn̄s velit nolit,warrantizabit et defendet ꝓpt̄ homagium.Et ꝙ homagium attornare non poterit niſi in caſibꝰ ſuperiùs exceptis,habetis de t̄mino P.an̄ regis H.ſeptimo,in Com̄ Hereford de itinere,et uno ten̄to in Com̄ Cant̄ de Wilhelmo filio Benedicti cive London̄,et Galfrido de Luci tenente et Wilhelmo de Maundevil Comite capitale dn̄o,de ten̄mto N.de Gingeſnyle. Et cùm idē Galfridꝰ tenens,attachiatꝰ eſſet vel ſummonitꝰ ad faciēdū eidē w.homagiū et ſervitiū ſuū, ꝙ idē Comes ei dederat,& prædictꝰ Galfridū eidē w.attornaverat,idē Galfridꝰ noluit ei attornare,ſed ipſum in curia penitꝰ deadvocavit, et dixit quòd nihil de eo tenuit,nec tenere voluit, nec recedere à dn̄o ſuo qui eum feoffavit. Propt̄ ꝙ ſummonitꝰ fuit prædictꝰ comes, ad oſtendendum ꝙ juris clamaret in ſervitio prædicti G. qui venit & cognovit,ꝙ dederat prædicto w.homagiū et ſervitiū ipſiꝰ G.de ten̄mto ꝙ de eo tenuit in prædicta villa, ad ꝙ reſpōdit prædictꝰ G.ꝙ noluit attornari prædicto w.niſi curia cōſideraret.Dixit etiam ꝙ tenuit de dn̄o Comite duo ten̄ta,unū in villa prædicta et aliud alibi, et ſimul et ſemel feoffatꝰ fuit de eiſdē ten̄mtis ꝑ unicū homagiū & ſervitiū, nec voluit homagiū ſuum dividere et facere duo, ubi priùs non fecit niſi unum,niſi curia cōſideraret, nec attornari p̄dicto w.Et quia Comes cognovit et cōceſſit,ꝙ idē G.faceret ſervitiū eidē w.de prædicto ten̄to in prædicta villa,in omnibꝰ rebꝰ:et quia idem G.nihil oſtendit in curia,quare ſervitium illud eidē w.facere nō poſſet vel non deberet,cōſideratū fuit ꝙ prædictꝰ w.haberet ſeyſinā ſuā de p̄dicto ſervitio,ſalvo dicto Comiti,homagio de toto prædicto feodo,& hoc ideò ut videtur, quia homagiū dividi nec attornari nō potuit, cōtra voluntatem tenentis,licèt ſervitium dividi poſſet & attornari,& ſic videtur quòd ſervitium attornari poterit in omni caſu, et cōtra voluntatē tenentis ipſiꝰ, licèt homagium non poſſit,niſi in caſibꝰ ſupradictis.Et unde ſi cùm dn̄s ſervitiū attornare voluerit,tenens attornari noluerit,et ipſe cui attornatꝰ fuerit diſtrictionē fecerit, poterit tenens ſi voluerit, illū deadvocare cui fuerit attornatꝰ et juſtè, ꝓpt̄ homagium, ꝙ durat adhuc inter dn̄m qui ſervitium attornavit,& tenentē ſuū.Sed tamen ꝓpt̄ hoc ceſſare nō debet diſtrictio ꝓ ſervitio,quia diſtrictio ꝑtinet ad ſervitiū habendū & non ad homagium, quia dn̄s retinuit homagium, et qui cōcedit ſervitium alicui,ꝑ conſequens cōcedit diſtrictionem,quia ſervitium cōcedere ſine diſtrictione nihil eſt,nō

magis eſt quàm ſi diceret quis:concedo tibi hauſtum in fonte meo,ſed nolo ꝙ tu habeas acceſſum ad fontē,& ſic nulla erit cōceſſio,& multa ſunt exempla,& unde ſi tenens deadvocaverit illum qui diſtringit ꝓ ſervitio,non tamē ceſſare debet diſtrictio ꝓ ſervitio,quia iſta ſimul ſtare poſſunt, deadvocatio & diſtrictio.Sed ſi ſimul ꝓ homagio diſtringatur cū ſervitio,& ſic fiat deadvocatio,dicunt quidā ꝙ ceſſat diſtrictio,niſi ſit qui dicat,ꝙ ſi donatio et cōceſſio cōſtare non poſſet ꝓ una parte vz.homagio, tamen valere debeat de ſervitio,& ita non deberet ceſſare diſtrictio, ſi ita cùm unū tenere poſſit,invito tenēte,& aliud nō,et niſi ita ſit ꝙ homagiū dedicere nō poſſit,et ſi dicat injuſtè deadvocatꝰ ſum,et hac ratione,quia finis inde factꝰ eſt,vel homagium in curia regis recognitū et cōvictum,et hujuſmodi, et quo caſu oportet ꝙ ſibi cautè ꝓſpiciat,vel ꝑ breve de fine facto, vel ꝑ breve de warrantia,& ꝙ ſequatur finis & chirographum,vel ut paulò antedictum eſt, ut tenens ſummoneatur ad oſtēdendū,cui faciat ſervitiū ſuum,& ſimiliter ille dn̄s,qui attornavit,ad cognoſcendū quid juris clamat in p̄dicto ſervitio,& tunc fiat,ut ſupradictū eſt,de p̄dicto Galfrido. Cùm autē ſervitiū ſic attornādum fuerit, non magis attornari debet ad dānum et ꝑiculū ipſiꝰ tenētis, niſi voluerit,quàm ipſum homagiū,ut p̄dictꝰ eſt, nō debet alit̄ facere,quàm priùs fecit,niſi velit,et ſecundùm quod priùs fecit,nec plus ſervitii, nec plures ſectas,nec alibi quā ſolebat:quia ſi ille,cui attornatꝰ eſt, hoc facere poſſet,ita tenens immodicè gravaretur.Proſpiciat igitur tenens,cùm fuerit attornādꝰ,ꝙ de eo cui fuerit attornatꝰ,chartā habeat ſufficientē, ꝑ quā ſe defēdere poſſet verſus eū cui fuerit attornatꝰ,ꝙ plura ſervitia nō exigat quàm tenēs ſuꝰ ei facere teneatur, et ꝑ quē obligatꝰ ſit ille dn̄s ad warrātiā & excābiū,ſicut fuit ille qui attornavit. ¶ 14. Itē eſto quòd cùm dn̄s obligatꝰ ſit ad capiendū homagiū tenētis ſui,captionē illā differat vel recuſet,in fraudē fortè,ne ei teneatur ad warrātiā,quo caſu multiplicit̄ poterit tenenti ꝓvideri,relaxatur inprimis à ſervitio ad ꝙ nullo modo tenetur, niſi capto homagio,& ſi ꝑ placitū et judiciū capi debeat,dn̄s oīa arreragiā amittet. Poterit etiā tenens,ſi voluerit,oblato homagio corā pluribꝰ in com̄ vel curia et p̄ciſè recuſato,attornare ſe ſuperiori dn̄o capitali,et ſi ipſe homagiū recuſaverit,alteri ſuperiori,et ita de dn̄o in dn̄m quouſq; ꝑvenerit ad ipſum regem, qui eſt principalis dn̄s deſcendēdo,et ultimꝰ aſcēdendo,et hæres ultimus omnium hæredū.Et quid ſi ſuperior dn̄s capitalis homagiū talis recuſaverit, cùm fuerit ei oblatū, poſtquā inferior dn̄s homagium injuſtè recuſaverit? nec ei fiet ſervitium non magis quàm dn̄o inferiori,qui mediꝰ eſſe deberet, & ſic dici poſſet de omnibꝰ aliis dn̄is ſuperioribꝰ capitalibꝰ.Cùm autē tenēs ſic ſe attornaverit ſuperiori,et ipſe homagiū ſuū ceperit,ille qui homagium ſuum recuſavit, ulteriùs ſervitiū nec homagiū petere poterit, et nihilominùs tenebitur ad warrantiā,hoc ꝓbato,quòd homagiū injuſtè recuſaverit, & illū ſequetur ſervitiū,cui factum eſt homagiū. Si autē ſine cauſa tali,vel alia ſufficiēti, tenens ꝑ diſtrictionē cōtra voluntatē ſuā homagium fecit ſuperiori,vel extraneæ perſonæ,ſi verus dn̄s petat homagium,non poterit tenens recedere ab eo,cui homagium fecit ſine judicio,et quo caſu, cùm ipſe

verus dñs petat à tenente ſuo, quòd faciat ei cõſuetudines & recta ſervitia, quæ ei facere debet, de libero teñto, ꝙ de eo tenet in tali villa, ut in homagiis, releviis, redditib' &c. & unde petit ꝙ faciat ei homagiũ, & relevium de tali feodo &c. & cùm talis venerit & cognoſcit quòd de eo tenere deberet feodũ illud, & libenter faceret ei homagiũ & ſervitium ſi recedere poſſet à tali dño, qui homagium ſuum cepit ꝑ diſtrictionem, vel ipſum verum dñm penit' deadvocavit, dicendo quòd nihil de eo teneat. Si autẽ ipſum advocaverit, ut ꝑdictum eſt, tunc ſumoneatur ipſe capitalis dñs ſuperior, vel extrane' non dñs, quòd ſit ad certũ diẽ, ad cognoſcẽdũ ꝙ juris clamat in homagio & ſervitio ꝑdicti talis, vel ratione hæreditatis quæ fuit talis anteceſſoris ipſi' tenentis in tali villa, & unde talis ver' dñs. s. in curia nr̃a &c. clamat homagium & ſervitium ꝑdicti tenentis, de eodẽ feodo, quo caſu, cùm talis venerit, poterit ver' dominus dicere, quòd homagium & ſervitium ad ipſum pertineat multis modis. Dicere enim poterit ꝙ ad ipſum ꝑtineat hac ratione. s. quia talis pater vel mater, avunculus vel matertera vel alius anteceſſor talis tenentis, talis fuit homo, talis patris, vel matris, avunculi, vel materteræ, vel alterius anteceſſoris ipſius domini, qui petit & poſt talem anteceſſorẽ, qui ſic fuit in ſeyſina, fuit ali' talis anteceſſor in ſeyſina de homagio & ſervitio ꝑdicti talis vel hæredis ſui talis, & ſic de plurib'. Ad quæ reſpondere poterit ille qui ſum̃onit' eſt, & excipere multis modis, quare homagiũ & ſervitiũ nõ ꝑtineãt ad petentẽ, ut ſi mutationes et donationes intervenerint: ut ſi tales anteceſſores, vel hæredes eorum de quib' fit mentio, poſtquã ſic eſſent in ſeyſina ut prædict' eſt, donationẽ feciſſent, vel ꝑmutationẽ, vel recognitionẽ, vel remiſſionẽ, ꝑ cõcordiã vel ꝑ judicium, poſt magnã aſſiſam vel duellum, vel ꝙ ali' talis ſe gerit ꝑ hærede talis dñi capitalis, & ꝙ ille qui petit nõ ſit hæres, et ita ꝙ ipſe *jampridem ipſum implacitavit* ꝑ aliud breve de ſervitiis et cõſuetudinib', et petere poterit judiciũ, ſi de una & eadẽ re, debeat ſimul et ſemel duob' reſpõdere. Et ſic cùm ipſe petens ꝑ judiciũ ſic recuperaverit, poterit ipſe tenẽs ꝑ judiciũ recedere de tali homagio. De tali materia habetis de t̃mino ſ. Hil' anno regis H. ſexto in Com̃ Dorſet, de Alano de ſancto Georgio, rem petend̃, ſed ꝙ nõ dñs ſũmoneri debeat ut ꝑdictũ eſt in principio, habetis de t̃mino ſ. M. an. regis H. nono incipiẽte decimo in Com̃ Kanc. de Iſabella de Hotot. Cùm autẽ tenẽs verũ dñm ſuũ deadvocaverit in judicio ut ꝑdictũ eſt, et nõ dño ſuo fecerit homagiũ & ſervitiũ, cũ omnino dñm ſuũ deadvocaverit, vertetur placitũ int̃ ipſũ verũ dñm & tenentẽ ſuũ. Et unde inprimis vidẽdũ, utrũ dñs agat ꝑ breve de ſervitiis & cõſuetudinib', vel ꝑ breve ꝙ talis faciat ei homagiũ & ſervitiũ. Si autem ꝑ breve de ſervitiis & cõſuetudinib', tunc refert, utrũ dñs agat ſuꝑ ipſo jure, vel ſuꝑ ſeyſina homagii, & ſervitii. s. utrum cõtineatur in brevi ꝙ faciat ei conſuetudines & recta ſervitia quæ ei facere debet et ſolet, *vel tantùm* quæ ei facere ſolet, vel tantùm quæ ei facere debet, ſi autẽ ſuper ipſo jure, qualecunq; ſit breve, et ſive domin' petat quòd tenens faciat vel tenens petat ꝙ dominus capiat, ꝑ breve de homagio capiendo, in utroq; caſu, ꝑ interrogationes & reſponſiones perveniri poterit ad duellum, vel magnam aſſiſam,

niſi ita ſit, quòd ꝓpter deadvocationem velit dñs terrã petere in dominico ꝑ breve de recto ut ſupradictum eſt. Cùm igitur ſummonit᷒ ſit quis ꝑ breve, quare non capiat homagiũ alicujus, & prætendat querens rationẽ, quare ille qui ſummonit᷒ eſt debeat capere homagiũ ſuum, et dicat quòd pater ſuus tenuit de tali & homagiũ ei fecit, vel de tali alio anteceſſore & ꝑ tale ſervitium, et ita quòd ille tali ratione tenere debeat de eo, & ipſe homagiũ ſuum capere ꝑ ſervitium tale: poterit ipſe de quo queritur defendere ſervitium & homagiũ ſuum factum, et dicere preciſè quòd ille querens nullam terrã de eo tenet, nec tenere debeat, & ſe defendere ꝑ campionẽ vel ponere ſe in magnã aſſiſam ꝑ hæc verba .ſ. utrum ipſe de quo queritur, maj᷒ jus habeat tenendi terrã illã in doñico, an idem qui queritur tenendi eam de eo. Poterit enim benè eſſe quòd talis querens, vel anteceſſor ſuus homagium fecerit anteceſſori ejus de quo queritur, ſed nunquam habuit ſeyſinã in vita anteceſſoris ejus, vel quòd ipſe tale homagiũ ceperit, et quòd talis ꝓpria authoritate, ſine warranto et cõtra voluntatẽ donatoris, ſe poſuerit in ſeyſinã, & unde petere poterit ut prædictũ eſt, terrã in dñico. Et de hac materia habetis in Itinere Abbatis de Rading et M. de Pateſhul in com̃ Warwick, anno regis H. quinto de Roberto de Halgeford, qui petiit corã eis quòd quidã caperet homagiũ et rationabile relevium ſuum de libero teneñto ꝙ de eo tenuit, et de eo tenere clamavit in tali villa, et unde dixit quòd pater ſu᷒ tenuit de eo tantã terrã ſuã ꝑ tale ſervitium, & ipſe ita eam tenere debuit de eo, et hoc obtulit & petiit quòd caperet homagiũ ſuum. Et talis venit & defendit ꝙ non debuit inde homagiũ ſuum capere, quia terrã illã debuit tenere in dñico, et ſic poſuit ſe in magnã aſſiſã ꝑ verba ſupradicta. ¶ 15. Cùm autẽ quis à dño ſuo vel nõ dño cui homagiũ fecerit & ſervitium ꝓpria authoritate diverterit ad aliũ, et ſine judicio, nihilominùs tamen tenebit homagiũ. Et poterit tenens tenere de dño ſuo qui attornaverit ſervitium ſuum alteri cum diſtrictione, et ita poterit tenens deadvocare eum cui ſervitium attornatũ eſt. Sed in hoc caſu nõ ceſſabit diſtrictio, ꝓpt deadvocationem. Sed ſi utrũq; attornaverit de voluntate tenẽtis aliud erit. Vel ſi utrũq; deadvocaverit, dñm qui attornaverit & attornatũ, ſed cùm ceſſaverit diſtrictio ꝑ deadvocationẽ, et dñs ꝓbare poſſit ſeyſinã ſuã, & cùm ꝑ deadvocationẽ tenentis incipiat eſſe nõ tenens, locũ habere debet aſſiſa novæ diſſeyſinæ, et ad hoc bona eſt ratio. Sed cùm omnino deadvocat᷒ fuerit dñs, nullũ habebit breve de ſervitiis & cõſuetudinibus, quia nihil clamat tenere de eo, igitur alio modo ꝓcedẽdũ erit; Sed ſi cùm ſervitiũ petat, vel ꝓ ſervitio diſtringat & tenẽs ſu᷒ ipsũ omnino deadvocaverit, ſtatim ceſſabit diſtrictio, et oportebit ꝙ dñs ſibi ꝓvideat alio modo, ſive jus habuerit in ſervitio ſive nõ ad ſeyſinã ſuã repetẽdã, et hoc ꝑ breve de ſervitiis & cõſuetudinib᷒ quæ ei facere ſolet, ita ꝙ breve loquatur tãtũ de ſeyſina & nõ de jure, et tunc non erit ibi duellũ, nec magna aſſiſa, cùm breve loquatur tãtũ de ſeyſina. Sed cũ dñs petat ſervitiũ unde recẽter fuit in ſeyſina, aut tenẽs cõfitebitur, vel nihil reſpõdit ad ꝓpoſita, vel omnino negabit & defendit. Si autẽ confiteatur, planũ eſt: ſi autẽ nihil reſpondeat, indefenſus erit: ſi autem negaverit, oportet

tet

tet ꝙ petens ꝓbet intentionẽ & ſeyſinã ſuã. Sed refert qualiter, quia ſi offert ꝓbare ꝑ corp⁹ cujuſdã liberi hominis, non jacebit duellũ, quia non agitur de ipſo jure, nec ſi tenens vellet ſe defendere ꝑ duellũ, vel ponere ſe in magnã aſſiſã, non jacebunt pari ratione, quia non agitur de jure. Oportet igitur de neceſſitate, ꝙ petẽs ꝓbet ꝑ patriã, & tenens ꝑ patriã ſe defendat: cùm veritas ſit ſub dubio, ꝓpt̃ negationẽ tenentis. Et ſi tenens ꝓbare noluerit ꝑ patriã, cùm nullam aliã habuerit ꝓbationẽ, denegabitur ei actio: Sed cùm ſe poſuerit ſuper patriam, et in ꝓbatione defecerit, amittet, ſive jus habuerit ſive non, & licèt jus habuerit, deficere tamen poterit ꝓbatio. Si autem tenens ponere ſe noluerit ſuper patriã, cùm nullã aliã habuerit defenſionem, indefenſus erit, & petens recuperabit, ſicut videri poterit in aſſiſa, exemplũ, ubi querens vel petens ad intentionẽ ſuam ꝓbandã, ſe poſuerit in aſſiſam, & tenens aſſiſã recuſaverit. ¶ 16. Cùm quis tenentis ſui homagiũ ceperit, vel fidelitatis ſacramẽtũ, et ſervitiũ tenentis ſui, et cùm ſit medi⁹ int̃ tenentem & dñm, tenentẽ ſuũ verſus ſuperiorem dñm non acquietaverit, ſed ꝓpriæ burſæ totũ infuderit, hoc ꝓbato vel teſtificato corã ꝓbis & legalibus hominib⁹, poterit abſq; juris injuria ſeipſum ꝓpria manu acquietare, & facere ſervitium capitali dño, & ille qui medi⁹ eſt, ꝑ obligationẽ homagii nihilominus tenebitur ad warrantiã. Dictũ eſt in præcedentib⁹ qualiter faciẽdum eſt homagiũ. Et de illis qui tenentur ad ſacramẽtum fidelitatis, ſicut illi qui tenent in Sokagio libero, vel ad vitam quocunq; modo, qualiter fidelitatem facere debeant, vel quibus; ſatis ꝑpendi poterit ex præmiſsis.

CAP. XXXVI.

1 ¶ *De releviis dandis. 2. Quid ſit rationabile relevium. 3. Quis teneatur ad relevium. 4. Quibus teneatur. 5. Item quotiens. 6. Item quando. 7. De quibus rebus. Item quietantia cuſtodiæ & relevii. 8. Si de Sokagiis dari debeat relevium, vel quid, & quod de Sokagio datur redditus duplicatus pro relevio. 9. Si de feodi firma vel quid. 10. Nota de herietto.*

Cùm homagia facta fuerint, & fidelitatis ſacramenta, ab illis qui plenæ ætatis extiterint, oportet ſtatim quòd tenementum quod fuit in manibus anteceſſorum, et hæreditas quæ jacens fuit ꝑ eorum deceſſum, relevetur in man⁹ hæredum, & ꝓpter talẽ relevationem, facienda erit ab hæredib⁹ quædã præſtatio, quæ dicitur releviũ, de feodis militariis, & ſerjeantiis, & aliis de quib⁹ fit homagiũ, et regale ſervitiũ, vel de Sokagiis; de quib⁹ de jure nullum fieri debet homagiũ. Fit quædã p̃ſtatio quæ non dicitur relevium, ſed quaſi, ſicut heriettum, quaſi loco relevii, & quod dari debet aliquando ante ſacramẽtum fidelitatis, aliquando poſt. Et unde videndum inprimis quale ſit rationabile relevium, et quis debeat dare relevium, et quib⁹ ſit dãdum, & quotiens, & quando. ¶ 2. Et in primis de feodo militari. Quale ſit rationabile releviũ antiquũ de feodo militari, diſtinguitur in charta libertatum. c. 2. s. de comitatu integro dandæ ſunt C. libræ de hærede Comitis ꝓ relevio. Et de herede Baronis ꝓ Baronia integra C. marc. de hærede militis, de feodo militis integro C. s. ad plus, & qui min⁹ debuerit, min⁹ det, ſecundùm ꝙ tenuerit tenẽtum militare, plus vel min⁹, et ſecundùm antiquam cõſuetudinẽ feodorum. Et tale erit rationabile releviũ de feodis militarib⁹.

¶ 3. Item

¶ 3. Item quis dare debeat relevium? & ſciendum quòd ille, qui alicui ſuccedit jure hæreditario, & in cujus perſona relevatur hæreditas quæ jacens fuit per mortem anteceſſoris & non alius. Non enim dabit relevium, qui ſeyſinam ingreditur ex aliqua cauſa acquiſitionis, ſicut ex cauſa emptionis vel donationis, niſi ingrediatur ex cauſa ſucceſſionis. ¶ 4. Item quibus ſit dandum, Et ſciendum quòd non niſi dominis capitalibus & propinquioribus feoffatorib⁹, & ſi plures fuerint capitales domini gradatim aſcendendo, quilibet hæres relevium dabit ſuo feoffatori & non aliis, vel ipſi domino regi, ſi fortè de eo tenuerit in capite per ſervitium militare. ¶ 5. Item quotiens, & ſciendum quòd non niſi ſemel tantùm. s. quamdiu hæres duraverit qui ſemel relevavit. Nec etiam propter mutationem dominorum, ſi capitales domini plures deceſſerint de hærede in hæredem, & quamvis hac de cauſa plura capienda ſunt homagia & ratione dominorum ſint plura, tamen unicum erit quantum ad tenentem, quamvis ſæpiùs innovatum, & ideò omnino unicum relevium. Item cùm tenens relevium ſemel dederit, & contingat mutationem fieri dominorum, ex cauſa donationis vel emptionis, per judicium vel concordiam, vel alio quocunq; modo, quamvis tenens aliquando diverſis dominis qui acquiſierint teneatur ad homagium, vel ſi dominus de quo priùs tenuit, propter delictum vel propter defectum hæredis ſublatus ſit de medio, cùm tenens capitali domino ſuperiori obligatus ſit ad homagium, non propter hoc dabit relevium, cùm hæreditas in perſona ſua non decidat, quæ ſemel per ipſum fuit relevata, quamvis deciderit in perſona domini ſui capitalis per mortem, vel mutationem, defectum, vel delictum. ¶ 6. Item quando, de feodo militari. Et ſciendùm, quòd poſt homagium factum, & cùm ei fuerit hæreditas ſua per dominum capitalem reſtituta, vel cùm major factus ſine impedimento & contradictione, ſe poſuerit in vacuam poſſeſſionem. ¶ 7. De ſerjantiis verò nihil certum exprimitur, quid vel quantum dare debeant hæredes, & ideò juxta voluntatem dominorum, dominis ſatisfaciant pro relevio, dum tamen ipſi domini rationē & menſuram non excedant. Item fœmina quæ ſemel in cuſtodia fuerit vel cùm plenæ ætatis extiterit ſemel relevium dederit, imperpetuum quieta erit de relevio, tam ipſa quàm vir ſuus, ſi poſtea nupſerit poſt cuſtodiā vel relevii donationē, nec etiam ſi plures, nec etiā ſi uxor præmoriatur, vir iterum dabit relevium, quia tenet homagium priùs factum ad vitā ſuā & tenemētum tenebit ſemel relevatum, quòd in pſona ſua non decidit, nec ipſe ſuccedit ut hæres, ſed cùm vir moriatur tunc decidit hæreditas & extinguitur homagium in perſona ſua, & quia durat obligatio homagii in pſona hæredis, hæres homagium faciat & tenementum relevet, ad quod priùs non tenebatur in vita viri, quia tenuit homagium tota vita ipſius viri, nec debuit capitalis dominus duo homagia capere ſimul & ſemel & à duobus, ratione unius hæreditatis non partitæ. Et ſic non tenetur quis de uno tenemento plura dare relevia, non magis quàm plura facere homagia. Nec debet aliquis plura recipere ab uno & eodem tenente, ſed plura poſſit recipere à pluribus hæredibus tenentibus ſucceſſivè. Et de hac materia habetis de termino ſ. Michaelis anno regni regis H.

nono

nono incipiente decim. com̄ Stafford de Harneo Baggod & Rogero la Zuſche, & Margar. Baggod q̄ feod' ſuum tenuit de p̄dict. Rogero, & unde idem Roger' fuit medi' int̄ eos, & Margeria diſtricta, eò ꝙ idem Roger. nō dedit relevium ipſi Harneo, & unde Roger' reſpondit, ꝙ null' dedit relevium, quia frater ſuus cujus hæres ipſe fuit, inde fecit homag' & relevium patri ipſius Harnei, & ipſe Roger' poſt mortem fratris ſui, fecit homagium & relevium eid', & poſteà fecit homag' matri ipſi' Har. de cuj' feodo ipſe tenuit id ꝙ tenuit, & poſt fecit homagiū ipſi Harneo, ratione cuj' homagii, idem Harne' petiit relevium, & unde Rogerus petiit judicium ſi teneretur ad plura relevia de uno tenemento quā ad unum, cùm ſemel haberet illud relevatum. Conſiderat̄ fuit ꝙ Margeria & Rogerus eſſent quieti, & Harneus in miſericordia, & ꝙ Margariæ ſatisfaceret de dāpnis ſuis & expenſis. Nullus autem qui acquiſiverit aliquo genere acquiſitionis, vel qui dn̄ium īmutaverit vel quacunq; ratione ad vitā tenuerit relevium dabit. Item nec ille qui aliquā duxerit in uxorem, q̄ aliquandiu extiterit in cuſtodia dn̄i ſui. Item nec ille qui quacunq; ratione fuerit in cuſtodia plus vel minus, dum tamen dominus, nomine cuſtodiæ, receperit ad valentiam unius oboli. Item nec ille, qui ſemel relevium dederit, quamdiu vixerit aliud dabit. Poſſunt tamen quidā eſſe ſub cuſtodia, & nihilomin' relevium dabunt, quamvis fuerit infra ætatem, ſed tunc demum dabunt, cùm ꝑvenerint ad ætatem & non ante. Sed hoc eſt ſpeciale in ipſo Rege, ꝓpter ſuum privilegium, ut ſi quis per feoffamentum ipſius dn̄i Regis tenere debeat de eo in capite & hæredibus ſuis in feodo puro, ſine aliqua conditione vel ſub conditione, dum tamen ipſe Rex teneatur ad warrantiā & excābium, ipſe Rex habebit cuſtodiam omnium terrar̄ q̄ talis tenuerit de aliis ꝑ ſervitium militare, de cuiuſcunque feodo fuerint, uſq; ad ætatem hæredis, & cum talis ad ætatem ꝑvenerit, reſtituta ei hæreditate dabit relevium dn̄is ſuis & non pri', quia ten̄tum prius diſtringi non poterit eò ꝙ extiterit in manu dn̄i Regis, nec tenentes eor̄ qui tenuerint de anteceſſorib' hæredis, licèt videatur ꝙ diſtringi poſſūt quia hæres ita infra ætatem, homag' capere poterit & facere, & ꝙ ſtatī ſequi debeat relevium poſt homag' capt̄. Item eſto ꝙ hæres ſit aſtrarius, vel ꝙ aliquis anteceſſor̄ reſtituat hæredi in vita ſua hæreditatē & ſe dimiſerit, videtur ꝙ nullo tempore jacebit hæreditas, & ideò ꝙ nec relevari poſſit nec debeat nec relevium dari. Sed re vera quotieſcunq; quis ingreditur ut hæres & ꝑ deſcenſū, relevatur hæreditas in ꝑſona ejus, & erit relevium dand̄ ſtatim poſt homag' captum, quod quidē non fieret niſi ingrederetur ut hæres. Item quæritur an liberè tenentes alicujus hæredis ad relevium dand̄ teneantur contribuere, non ut videtur, ſive ſint ꝓpinquiores tenentes ſive remotiores cùm quilibet de morte anteceſſoris proprii teneatur ad relevium ſuo feoffatori. Item quæritur ſi cùm quis fuerit infra ætatem & in cuſtodia domini ſui, & tenens ſuus moriatur, hærede relicto qui fuerit infra ætatem, in cujus cuſtodia eſſe debeat? & eſt ver̄, quòd in cuſtodia illius domini capitalis, ſub cujus cuſtodia eſt hæres & warrantus ſuus, cum omnibus terris, tenementis & redditibus quæ ſunt de feodo illius domini capitalis,

ſed

ſed non ea q̃ ſunt de feodo alieno, quia tunc ꝑtinebit maritag' hæredis & cuſtodia terræ ad dn̄m capitalem, de cujus feodo fuerit. Si autem talis fuerit plenæ ætatis, vidend' cui facere debeat relevium, dn̄o capitali, vel ſuo warranto, cùm ſtatī capi poſſit homag', quāvis hæres & warrant' ſuus infra ætatem exiterit, & cùm capt̄ ſit homag', ſtatī ſequi debeat relevium, & per hoc, ꝙ ſtatī ſit dn̄o capitali ſolvend'. Sed videtur ſecund' quoſdā, ꝙ q̄vis relevium ſequatur homag', ꝙ non ſit ante ætatem warranti ſolvend'. Eſto etiā ꝙ tenens tenentis alicujus, cum dn̄o ſuo talem fecerit cōventionem, ꝙ poſt mortem ſuā hæres ſuus, ſi infra ætatem fuerit, non ſit ſub cuſtodia ſua, ſed ſub cuſtodia parent̄ ſuoꝝ ꝓximoꝝ conſanguineoꝝ, vel ſi plenæ ætatis exiterit, quòd null' dabit relevium: & contingat poſtmod', ꝙ talis dn̄s medi' moriatur, hærede infra ætatem relicto, & qui, cùm fuerit ſub cuſtodia dn̄i ſui, petat idem dn̄s ſuus cuſtodiā hæredis ſecundi ten̄tis, cùm fuerit infra ætatem, vel relevium cùm plenæ ætatis exstiterit, objicitur à parentib' cōventio, replicatur à dn̄o, ꝙ fact' ten̄tis ſui, nō potuit ei auferre cuſtodiā vel relevium, ꝙ ei cōpetit ratione hæredis, ꝓximi ten̄tis ſui, in cuſtodia ſua exiſtentis. Reſponſum eſt ei ex adverſo, ꝙ nihil juris clamare poterit in ꝑdictis, nō magis q̄ ille qui eſt in cuſtodia ſua, ſi eſſet plenæ ætatis, quia ſi ille peteret, obſtaret ei cōventio: ꝙ quidem ver̄ eſt, ꝙ dn̄s capitalis nihil clamare poteſt. Sed diſtinguend' eſt, utr̄ hæres aliquis illius, cui talis facta fuit cōventio, nunquā fuerit ꝑ talem cōceſſionem ſub cuſtodia parent̄, cùm eſſet infra ætatem, vel plenæ ætatis, quietantiā haberet de relevio ? & quo caſu ꝑfertur cōventio ꝓpter ſeyſinā anteceſſoris qui obiit ſeyſit' de quietantia, & quia dn̄s & feoffator ſu' quādo obiit nō fuit in ſeyſinā: ſi autē tenēs nunquā quietātiā habuerit, ſed dn̄s obiierit ſeyſit', dn̄s capitalis cōtra parētes obtinebit, nō alia ratione, niſi quia hæres ten̄tis ſui infra ætatē, ad chartas cōtra cōventionē reſpōdere nō poterit. ¶ 8. Dict' eſt de relevio qd' ꝑſtatur de feodo militari, nunc autē vidend' ſi de Sockagio dari debeat relevium, cū de Sockagio nō cōpetat dn̄o capitali cuſtodia nec homag': & ubi nulla cuſtodia, ibi null' releviū, ſed è cōtrario. Revera de Sockagio nulla cōpetat dn̄o capitali cuſtodia, ſed parentib' ut ꝑdict' eſt, nec homag' licèt in quibuſdā partibus de conſuetudine & ꝑ abuſum obſervetur cōtrariū, ſicut in epiſcopatu Wyn. & alibi. Et cùm ita fact' ſit q̄vis ꝑ abuſum oportet ꝙ de cuſtodia & relevio fiat ſecund' ꝙ fit de feodo militari. Et ꝙ de Sockagio nō datur relevium, nec cōpetet domino cuſtodia nec maritag', habetis de term̄ ſ. M. anno R. H. ſep. incipiente octavo com. Eboꝝ circa finem rotuli, & q̄vis hæreditas nō relevet in ꝑſona hæredis Sockmāni, ꝑ man' domini capitalis, ſed parent̄, fit tamen de neceſſario dn̄o capitali q̄dā ꝑſtatio ab hærede ꝓpter dn̄iū & dn̄i recognitionē, & q̄ ꝑdictis rationib', dici non poterit releviū, & q̄ talis eſt, vz. cùm teneatur Sockmān' defendere tenent̄ ſuum erga dominum ſuum ꝑ cert̄ reddit̄ in pecunia numerata, vel ꝑ quid tale quod tantundem valeat, q̄ conſiſtunt in pondere, numero, vel menſura, in ſolido vel in liquido, ſicut frumento, vino, oleo, ſecundùm quod redditus diverſimodè accipiuntur, loco relevii in recognitionem dominii, dabit tenens domino ſuo & hæres

una

una vice reddiť ſuũ uni⁹ anni duplicať, ſed ꝙ nõ ſolvať reddiť & poſteà duplicat, ſed ꝙ ſolvat reddiť & poſteà tãtũdẽ in ſimplum. Sed refert utr̃ facere hoc debeat hæres cũ fuerit infra ætatẽ, ante vel poſt fidelitatis ſacramĩ, ad ſimilitudinẽ homagii, ubi nõ dand' eſt releviũ ante homag' capt. ¶ 9. Quid autẽ fieri debet de teñto ꝙ tenetur ad feodi firmã, nõ eſt aliquid cerť determinať ſicut in õmiſſis, ſed tamen vidend' eſt, ꝙ ratio obſervetur & rationabilis ſit pſtatio & releviũ, ſicut rationabile debet eſſe cujuſlibet auxilium, habito reſpectu tã ad pſonã dñi, q̃ teñtis, ꝙ pſtatio ſive donũ fiat ſecundũ ꝙ deceat teñtẽ dare, & dñm recipere, ſecund' facultates teñtis qui dat, & neceſſitatẽ dñi qui accipit, & ita ꝙ pſtatio non gravet teñtẽ, nec egentẽ dimittat accipientẽ, non enĩ debet eſſe id ꝙ pſtatur maximũ vel minimũ. Itẽ nec majus q̃ expediat danti, nec min⁹ q̃ deceat accipientẽ. Item nec magñ, nec parvũ, ſed mediũ. In oñi autẽ rationabili pſtatione obſervetur mediũ, cũ ſit modus in reb⁹, &c. Cùm autem in hujuſmodi cauſa fiat exceſſus, non tenebit ulteriùs modus vel menſura, nec erit rationabilis pſtatio vel auxiliũ. Eſt quidẽ alia pſtatio q̃ nominatur heriettũ, & q̃ nullã cõparationẽ habeat ad relevium, ſc. ubi tenens, liber vel ſervus, in morte ſua, reſpicit dñm ſuum de quo tenuerit, reſpicit de meliori averio ſuo, vel de ſecundo meliori ſecundum diverſã locoꝝ conſuetudinem, q̃ quidem pſtatio magis ſit de gratia, q̃ de jure, & q̃ hæreditatem non contingit.

CAP. XXXVII.

1 ¶ *De cuſtodia hæredum.* 2 *Item de ætate hæredum & quòd de feodo militari in ſockagio poteſt & debet reſpondere ſicut petere.* 3 *De ætate fœminæ.* 4 *Si plures ſint domini capitales, & unus tenens, ad quem pertinet maritagium hæredis.* 5 *Quòd maritagium pertinet ad antiquiorem feoffatorem.* 6 *De hærede Sockmanni ſub cujus cuſtodia eſſe debet.*

DIct' eſt ſuprà de hæredib⁹ majorib⁹ inſtitutis, & qui tenẽtur ad homagia & relevia, & qui ad fidelitatẽ: nunc autẽ dicend' eſt de illis qui minores ſunt & infra ætatẽ, & quos oportet eſſe ſub tutela & cura alioꝝ, eò ꝙ ſe ipſos regere nõ norũt, & quoꝝ quidã debent eſſe ſub cuſtodia dñꝝ cùm terris & teñtis q̃ ſunt de feodo eoꝝ, & quidã ſub cuſtodia parentũ & pximorũ conſanguineoꝝ, ut pdict' eſt. Et quib⁹ datur cuſtodes aliquando, de jure de antiquo feoffamẽto, & aliquãdo curatores ab homine, ubi quis aliq̃ feoffaverit infra ætatẽ exiſtentẽ, cùm ipſe curator eſſe non poſſit ſimiliter & cuſtos. Quia cõpetit aliquãdo dño capitali cuſtodia terræ q̃ eſt de feodo ſuo p ſe & nõ cuſtodia hæredis nec maritag', cùm hæres fuerit maritand⁹, & quãdoq; cõpetit dño cuſtodia utriuſq;. Itẽ ſunt hæredes, de quib⁹ conſtat quòd majores ſunt, & de quib⁹ conſtat ꝙ minores, & de quib⁹ dubiũ erit utrũ majores ſunt vel minores, in quo caſu, cùm conſtiterit ꝙ minores ſunt, ſub cuſtodia dñoꝝ remanebunt de feodo militari, donec plenã habuerint ætatẽ, vel alioꝝ ſecund' diverſa genera teñtoꝝ. Si autẽ dubium fuerit utr̃ majores fuerint vel minores, in hoc dubio, in cuſtodia remanebũt, donec conſtiterit de ætate. ¶ 2. Sunt autem diverſæ ætates, ſecund' diverſitatẽ hæred' & teñtoꝝ. De feodo verò militari, habebit hæres plenã ætatem cũ 21. annũ impleverit

verit & 22. attigerit. Si vero fuerit hæres & filius Sockmãni, tunc demũ cũ 25. annos cõpleverit. Si autẽ filius burgenſis, tunc ætatem habere intelligitur, cũ denarios diſcretè ſciverit numerare, & pannos ulnare, & alia negotia ſimilia paterna exercere. Sed ſic nõ definitur certũ temp⁹, ſed p ſenſũ & maturitatem ſuã. Fœmina verò plenæ eſſe poterit ætatis in Sockagio oñi caſu, cùm poſſit & ſciat domui ſuæ diſponere, & ea facere q̃ ptinent ad diſpoſitionem, & ordinationẽ dom⁹, ut ſciat q̃ ptineãt ad Cone & Keye, ꝙ quidem eſſe nõ poterit ante quartũ decimũ añi vel decimũ quintũ, quia hmodi ætas requirit diſcretionem & ſenſũ. Item vires requirit ætas Sockagii & diſcretioñ & ſenſũ, & ſecund ꝙ hæres Sockmãni, poſſit & ſciat ea exercere, q̃ ptinent ad agriculturã. Item majores vires, & majorem ſenſũ, & diſcretionem requirunt ea, q̃ ptinent ad ſervitia militaria, ut hæres vid. in ſervitio militari, taľ habeat robuſtatem, ꝙ poſſit arma portare, q̃ ſufficiãt ad officium ſuũ militare ſecund diverſa genera teñoř, & ſervitioř. Itẽm eſt ætas placitãdi & petendi reſtitutionẽ ppriæ ſeyſinæ, vel alicuj⁹ anteceſſoris. Et eſt ætas placitãdi & petendi pprietatem, & reſpondendi ſup pprietatem, quia qualitercunq; acquirere poſſit poſſeſſionem infra ætate, ante plenã ætate 21. anni, non reſpondebit, nec ĩplacitabit, nec etiã ĩplacitabitur ſup pprietate, reſpõdendo in feodo militari, licet poſſit aliquãdo petendo in Sockagio, poteſt & debet reſpondere, ſicut & petere cùm plenæ ætatis fuerit. Et hæc vera ſunt niſi ĩplacitat⁹ fuit de facto ſuo pprio, & ſi feoffat⁹ fuit infra ætatem vel ſi fecerit diſſeyſinã, quãdo autem petere poſſit minor, cũ ſit infra ætatẽ, & quid, & quãdo reſpõdere, dicetur infrà pleni⁹ de exceptionib⁹ q̃ pveniũt ex minori ætate in placitis & aſſiſis. ¶ 3. Fœmina verò hæres, & maſcul⁹ ſecund quoſdã, ad paria judicãtur quoad oñs ætates, ſecund diverſitatẽ teñtoř, ſc. ꝙ habeat ætatem burgagii ſicut maſcul⁹, & Sockagii ſicut maſcul⁹, ſc. 15. annoř, & feodi militaris ſicut maſcuľ ſc. 21. añi, & ꝙ tunc primò finiatur cuſtodia, ſecund alios verò dicitur fœmina habere plenã ætatem, cùm 15. annos (ꝙ verũ eſt) cõpleverit quoad feod' militare, tunc enĩ poterit, ut dicunt, domui ſuæ diſpõnere, & nubere viro qui poſſit p ſe vel p aliũm militaria exercere, & ideò priùs ad ætatem pvenerit, quia magis doli capax eſt q̃ maſculus, & quia maturiora ſunt vota mulieris q̃ viri. Sed ſi ita eſſet, ſic plenã ætatem haberet, cùm eſſet duodec. annoř, quia tunc eſſet viri potens & poſſet viř ſuſtinere, p quod videtur, quod quoad ætatẽ nõ ſit differentia inter maſcuľ & fœminã, quod falsũ eſt. Sed ſi ita eſſet, tunc ſequeretur iſtud inconveniens, quòd infra legittimã ætatũ novem & unius anni, poſſet placitare & implacitari p breve de recto, & reſpondere ante tempus legittimum, & cùm eſſet quatuordecim vel quindecim annorum, & unde videtur quòd talis ætas intelligenda ſit de Sockagio, & non de feodo militari, quia in tali ætate poteſt diſponere domui ſuæ & habere Cone & Keye, & ſeptimo anno conſentire matrimonio, & virum ſuſtinere anno duodecimo. Plenam itaq; cuſtodiam habent domini capitales feodorum ſuorũ omnium, ſine pſonis hæred, quandoq; cùm perſonis eorum, & ita quòd inde plenam habent diſpoſitionem, in eccleſiis conferendis cùm vacaverint, & in cuſtodiis concedendis

..dendis, dādis, & vendendis, & in mulierib⁹ maritādis, & maritagiis vendē..
..is, ſi q̄ fuerūt maritādæ, & generaliter de oñb⁹ diſponere, ad comod' hære-
dis, ſicut de ꝓpriis eſſent diſpoſituri, & meli⁹s ſi fieri poſſit. Et vendere poſ-
ſunt cuſtodiā terrar̄, & maritag' hæred' ſi non fuerint maritati, ſed de hæ-
reditate nihil poſſunt alienare, vel offendere poſsūt ad remanentiā. Hæredes
autē quādiu fuerint in cuſtodia ꝓ quantitate hæreditatis, honorificè exhi-
bebunt, & debita hæreditaria acquietabūt, ꝓ quantitate hæreditatis, & ꝓ
rata, ſecund' temp⁹ cuſtodiæ. Negotia verò hæred' agere poſſunt, & de eor̄
jure acquirendo, in quib⁹ minorib⁹ placitare licet, placitum movere & ꝓ-
ſequi de jure poſſeſſorio, ꝓpriæ ſeyſinæ videlicet, vel alicujus anteceſſoris,
ſed ſuper recto in cauſa ꝓprietatis, ꝓ illis agere non poſſunt, nec reſponde-
re, niſi hoc ſit in caſu, ſc. de aliquo, de quo minor infra ætatem fuit feoffa-
tus. Si verò minor de felonia infra ætatem fuerit appellatus, ꝑ ſalvos & ſe-
curos plegios attachiabitur, ſed dum fuerit infra ætatem inde reſpōdere nō
tenebitur, ſed tunc demū cum major ſit factus. Item cuſtos, quādiu cuſtodiā
terræ habuerit, ſuſtentet domos, parcos, vivaria, ſtagna, molendina, & cæte-
ra omnia ad terram illam ꝑtinentia; & de exitibus ejuſdē terræ reddat hæ-
redi, cùm ad plenā ætatē ꝑvenerit, terrā illam ſuā totā inſtauratā, de carucis
& oñb⁹ aliis, & ſaltem non minus q̄ ſecund' quod illā inſtauratam invenit.
Item nihil capiet de terra hæredis, dū fuit infra ætatē, niſi rationabiles ex-
itus, & rationabiles conſuetudines, & rationabilia ſervitia, & hæc ſine de-
ſtructione & vaſto, hominum & rer̄, ꝙ ſi fecerit, ſive ꝑcedat ꝓhibitio ſive
non, amittet cuſtodiam, & emendabit damnum, & tradetur terra ꝓpter
delictum talibus diſcretis & legalibus hominib⁹ de feodo illo, vel ꝓpinqui-
orib⁹ conſanguineis, ſecund' ꝙ inferiùs dicetur de actionib⁹. Si autem dn̄s
Rex, quacunq; de cauſa, cuſtodiam alicujus terræ habuerit, & illam Vicec.
vel alteri tradiderit, qui de exitibus Regi debeat reſpondere, & talis deſtru-
ctionem fecerit & vaſtum, ille dn̄s Rex à tali, capiat cuſtodiam & emendā,
& terra cōmittatur duobus legalibus & diſcretis hominibus de feodo illo,
qui de exitibus reſpondeant domino Regi, vel ei cui dominus Rex illos ex-
itus aſſignaverit. Si autem illā dederit vel vendiderit alicui, qui deſtructio-
nem vel vaſtū inde fecerit, amittet cuſtodiā illā, & tradetur duobus, ut ꝑdi-
ctum eſt. ¶ 4. Cùm ſit hæres maſculus vel fœmina, & plures dn̄i capitales,
omnes maritagiū hæredis habere non poſſunt, licèt omnes jus habuerint in
maritagiū, eò quòd talis hæres tenuerit de quolibet per ſervitium militare.
¶ 5. Unus tamen plurium ꝑfertur oñb⁹, & maj⁹ jus habet in maritagiū, ſc.
primus feoffator dominus capitalis, de quo anteceſſor hæredis ſuum primū
habuit feoffamentum, & cui ꝓ omnibus aliis fecit legeantiam. Sed cuſtodia
terrarum aliis dominis remanebit, quæ ſunt de feodo illorum cum ſervitiis,
ſed ſi aliquis hæres terram aliquā tenuerit de dn̄o Rege in capite, ſive alios
dominos habuerit ſive non, dn̄s Rex aliis præfertur in cuſtodia hæredis, &
ſive ipſe hæres ab aliis priùs fuerit feoffatus ſive poſteriùs, cùm Rex parem
non habeat, nec ſuperiorem in regnō ſuo. Cùm igitur dominus Rex aliis ꝑ-
feratur tam in cuſtodia terræ de cujuſcunq; feodo fuerit ut ſupradictū eſt,

Si aliquis tenuerit de eo hæreditatē aliquā ꝑ feodi firmā, Sockagiū vel Burgagiū, & de alio teneat terrā ꝑ ſervitiū militare, nō habebit Rex cuſtodiā hæredis vel terræ alicujus, quā tenet de alio ꝑ ſervitiū militare, nec etiā occaſione parvæ alicujus ſerjantiæ, quā tenuerit de dn̄o Rege ꝑ ſervitiū reddendi et cultellos, vel ſagittas vel hujuſmodi. Itē ſi dn̄s Rex tenuerit aliquā baroniā vel aliā terrā ut eſchaetā ſuā, ſc. ubi hæres non apparuerit, ꝓpter defect' vel ꝓpter delict', vel ſi hæredes extiterint, cū nō ſunt ad fidem domini Regis, ſicut de terris Normannorū & Flandrentiū, & aliquis tenens de tali baronia vel altera terra moriatur, hæres ejus non dabit aliud releviū dn̄o Regi, nec aliud faciet ſervitium, q̄ faceret Baroni vel Normāno, ſi illa eſſet in manu Baronis vel Normanni, nec eam tenebit alio modo q̄ Baro eā tenuit, vel Normannus, nec occaſione talis Baroniæ, vel eſchaetæ, habebit domin' Rex aliquā eſchaetā, vel cuſtodiam hominum de Baronia illa, vel eſchaeta tenentium, niſi alibi tenuerit alia tenementa de domino Rege in capite, ille qui tenͭtum tenuerit de Baronia illa vel eſchaeta niſi ſit ita ꝙ ipſe dn̄s Rex tales feoffaverit de eadem baronia vel eſchaeta, de aliqua parte tenendā de eo hæreditariè, purè & ſine aliqua conditione, & ad quam warrātizandam, obligavit ſe & hæredes ſuos. Si autem tenuerit quis de domino Rege ſerjantiam magnam vel parvā, habebit Rex cuſtodiam, ac ſi de eo teneretur ꝑ ſervitium militare. Magna autem dici poterit ſecund' quoſdā, ut ſi valeat C.s. & ſi tantum, habebit Rex cuſtodiam omium aliorū, etiam ſi valerent M. marc. & cùm tali ratione ſint alior̄ feoda in manu dn̄i Regis, ꝑdicta ratione alii capitales domini feodorum illorum nihil exigere poſſunt de terris & tenementis illis, nec in ſervitiis nominatis, nec in auxiliis ad filiam maritandā, aut filiū primogenit̄ militem faciend̄, vel etiā ſectis, quamdiu terræ fuerunt in manu & cuſtodia domini Regis, ſed ꝑcipietur vic. quòd ꝓ hujuſmodi, diſtringere non ꝑmittat. Parvæ autem ſerjantiæ dici poterunt, quæ ſunt dimidium marc. vel 5.s. ut ſi quis teneatur invenire domino Regi equum & ſaccum cum brochia eunti in Walliam cum exercitu & hujuſmodi, ut de termino ſan. Hil̄ anno reg. H. decimo ſeptimo in com̄ Kant̄, de Warino de monte Caniſ. & Roberto de Hucham. Item per ſervitium equitandi cum dn̄is & dominabus, vel tenendi curiam, vel portādi bꝛ̄ia, vel hm̄odi. ¶ 6. Hæres verò Sockmāni, mortuis anteceſſorib' ſuis, ſub cuſtodia capitaliū dn̄r nō erunt, ſed ſub cuſtodia cōſāguineor̄ ſuor̄ ꝓpinquior, hoc eſt eor̄ qui cōjuncti ſunt jure ſāguinis, & nō jure ſucceſſionis, hoc eſt ꝓpinquiorum hæred' quibus poſſet aliquod jus deſcendere, ſive ꝓpinquiores ſunt, ſive ꝓpinqui, ſive remoti, & illis cōpetit cuſtodia ex parte quor̄ non deſcendit hæreditas, ut ſi deſcendat ex parte patris, ꝑtinet ad matrē cuſtodia, cùm ſit parens ꝓpinquior, ꝓpter ꝓpinquitatem ſanguinis, qua deficiente, vocatur pater matris vel mater, & illis deficientibus frater vel ſoror, & deficientibus illis, avunculus vel amita. Si autem hæreditas deſcendit ex parte matris, tunc fiat è contrario. Et regulariter verum eſt, ꝙ nunquam remanebit aliquis in cuſtodia alicujus, de quo haberi poſſet ſuſpitio, ꝙ velit jus clamare in ipſa hæreditate, & unde ſi plures ſint filiæ & hæredes, & tenere debeant

in Sockagio, nulla debet eſſe in alteri' cuſtodia, ſed ſint in cuſtodia conſanguineor, modo quo pdictum eſt. Si autem tenere debeant p ſervitium militare, omnes erunt ſub cuſtodia dñi capitalis, & nulla ear ſub cuſtodia alterius, ppter pdictam ſuſpitionem;& donec plenã habuerit ætatem. Et cùm quælibet illar ad ætatem pvenerit, tenetur dñs ear, eas maritare, ſingulas cum ſuis rationabilibus portionibus, & ſi ab initio oms majores extiterint, nihilominùs in cuſtodia dominor erunt, donec per conſilium & diſpoſitionem dominorum maritentur, quia ſine ipſor diſpoſitione, & aſſenſu, mulier hæreditatem habens, maritari non poteſt, nec etiam in vita anteceſſorum, de jure, ſine aſſenſu dñi capitalis, quod ſi olim feciſſent, hæreditatem amitterent ſine ſpe recuperandi, niſi ſolùm p gratiam, hodiè tamen aliam pœnam incurrunt, ſicut inferiùs dicetur, & hoc ideò, ne cogatur dñs homagium capere de capitali inimico, vel de alio minimè idoneo. Cùm autẽ quãdocunque licentia & conſenſus domini requiratur, tenetur dominus conſentire, aut juſtam cauſam oſtendere, quare conſentire non deberet, & cùm nullam cauſam oſtenderit nec conſentire velit, poſſit mulier, de conſilio parentum, impunè & licitè maritari. Ex hoc autem ſequitur quæſtio, ſi mulier dotem habens, poſſit p voluntate ſua alicui nubere, pter aſſenſum warranti ſui de dote ſua, & ſi fecerit, ſi debeat dotem ſuam amittere, cùm maritus ſuus inde nullum homagium warranto ſuo teneatur facere, ſed cum affidatione fidelitatem tantùm, cùm olim ex tali cauſa dotem amitteret, nunc tamen non amittet. Cùm fœmina plenæ ætatis heres extiterit, & de feodo plurium dominor tenere debeat, tunc ſufficiet ad ſe maritandum, requirere aſſenſum dñi capitalis primi feoffatoris, & cui anteceſſores ſui fecerint ligiantiam. Item cùm ſemel legittimè maritatæ fuerint, & poſteà viduæ effectæ, iterum non tenebuntur ſub cuſtodia dominor, licèt teneantur aſſenſum eorum requirere maritandi ſe: pdicta ratione ſolet dici aliquando ꝙ putagium hæreditatem non adimit generaliter, ſed hoc non eſſet intelligend' de putagio filiar & hæred', ſed de putagio matris, quia filius hæres legittim' eſt, quãdo nuptiæ demonſtrãt, quia pſumitur quis eſſe filius, eò ꝙ naſcitur ex uxore, dũ tamen talis nõ ſit pſũptio ꝙ admittat pbationẽ in cõtrariũ, ſecũd' ꝙ ſuprà in parte dict' eſt. In cuſtodia Sockagii, ubi plura ſunt feoffamẽta tenẽdi in Sockagio, nõ erit requirẽd' de prioritate vel de poſterioritate feoffamẽtorũ, cũ tant un' ſit cuſtos, & cõſanguinitatis jure, parens ppinquior. Nec mult refert utrum talis legittimus ſit, vel baſtardus, & hæc vera ſunt, ꝙ locum non habebit prioritas & poſterioritas, niſi ita ſit de conſuetudine, ꝙ ad dños capitales ptinere debeat cuſtodia, & maritagium de Sockagio, ſicut de feodo militari, ſicut obſervatur in epiſcopatu Wynt. & alibi. Et unde ſi plura ſint feoffamenta in Sockagio, & à pluribus, ubi talis obſervatur conſuetudo, erit ad prioritatem recurrendum. Et ſi non ſit niſi unus, talis dominus capitalis qui tale habeat privilegium, & alibi unus vel plures ſint domini, non credò in hac parte privilegium eſſe præferendum. Eſto etiam quòd quis de uno tenuerit in Sockagium, & de alio per ſervitium militare, quæritur quis capitalium dominorum præferri debeat in maritagio? & verum eſt quòd ille qui feoffavit per ſervitium militare, nec erit habend' reſpectus

ad prioritatẽ tẽporis, vel poſteritatẽ ꝑpter privilegiũ militare. Itẽ retento primo caſu, ſi cõtingat ꝙ ex parte patris deſcẽdat hæreditas, q̃ tenetur p ſervitiũ militare, & ex parte matris in Sockagio vel è cõtrario. Si cõtentio fiat de maritagio hæredis in cujus pſona cõjungi debeãt illæ duæ hæreditates, ille in maritagio pferendus erit, cuj' feod' pri' fuerit deliberat, ſecund' ꝙ inferius pleni' dicetur. In fine vero notand', ꝙ nõ poteſt quis, qui ſub cuſtodia alterius eſt & infra ætatẽ, habere aliũ, qui infra ætatẽ fuerit ſub cuſtodia ſua: quia regulariter ver eſt ꝙ alios regere non poteſt, qui ſeipſum regere non novit. Nec ptinebit maritagiũ ad ipſum, qui fuerit cuſtos ejus de quo ipſe debuerit tenere, niſi tenement illius minoris fuerit de feodo ipſius cuſtodis. Si autẽ de alteri' feodo quã ipſi' cuſtodis, ille habebit maritagium hæredis ejus, qui feoffat' fuerit p tenentẽ ſuũ & cuſtodiã tenti, q̃ quidẽ tenens ſuus habitur' eſſet, ſi eſſet plenæ ætatis, licèt maritagiũ tenentis ſui ptineret ad aliũ dñm ſuũ capitalẽ, ratione veterioris feoffamenti. Caſus Henrici de Tercy & Wilhelmi de Punchardon de hærede Rogeri de Venpel, & unde anteceſſores Wilhelmi feoffaverãt Roger Venpel de terra de Hiwiſſe & Reginald' & Roger filiũ ſuũ, & quorum hæredes ſimul & ſemel fuerunt infra ætatem, & hæres Reginaldi in cuſtodia pdicti Henrici ratione terræ de Cokkeſlege, & hæres Rogeri in cuſtodia Wilhelmi, quia tenemẽt Reginaldi & tenementum Rogeri non fuerunt in feodo.

Cap. XXXVIII.

1 ¶ De maritagiis hæred', & ad quẽ pertinere debeat maritagiũ. 2 Si plures & diverſa hæreditates ſint alicui deſcendentes tã ex parte patris quã ex parte matris. 3 Quando feod' alicujus deliberatur quòd ad dominũ pertineat maritagiũ hæredis. 4 Cùm plures ſint domini capitales, tam ex parte patris quam ex parte matris. 5 Cùm autem maritagiũ petatur, refert quis fuerit in ſeyſina de hærede, utrũ dominus vel extraneus. 6 Ad quem pertineat maritagium de Sockagio? 7 Proviſio ſi quis hæredem ſubtraxerit.

DIct' eſt ſuprà de hæredibus qui plenæ ætatis ſunt, & ſui juris in morte parent, & qui infra ætatẽ extiterint, ſub cujus cuſtodia & cura eſſe debeant uſq; ad legittimã ætatẽ, ſive maritati fuerint in vita parent ſive non. Nunc autẽ dicend' eſt de illis, qui in vita parent non ſunt maritati, ad quem pertineat eor maritagiũ, ſecund' ꝙ fuerint ſub cuſtodia parent vel capitalium dominor. Sed inprimis non eſt omittendum, videre quid juris ſit, cùm plenæ ætatis extiterint & non maritati in vita parent, ſive maſculi fuerint, ſive fœminæ, ad quod ſciend' ꝙ cùm plenæ ætatis extiterint, tales hæredes ſe ipſos maritare poterunt ſine injuria dominor, dum tamen ſi fœmina fuerit hæres & maritanda, licèt plenæ ætatis extiterit, ſe maritare non poterit ſine aſſenſu capitalis dñi ad quem ptinere dinoſcitur maritagiũ, ratione paulò antedicta, ne cogatur domin', &c. Si autem maſcul' & hęres & plenæ ætatis fuerit, ſe maritare poteſt quando voluerit & ubi, aſſenſu capitalis dñi non requiſito. Nulla enim poterit eſſe cauſa in maſculo hærede, quare uxorem non ducat, q̃ eſſe poſſit in fœmina cùm viro nubat. Si autẽ cùm hæres

infra,

infra ætatem extiterit, & ſub cuſtodia parentũ de Sokagio, ꝓpinquior cõſanguine⁹ eum maritare poterit, ſine alicujus injuria, vel aliis vendere maritagium, dum tamen in fœmina hærede obſervetur, quod ſuperiùs dictum eſt de feodo militari. Cùm autem hæres minor & non maritatus, extiterit ſub cuſtodia domini, maſculus vel fœmina, ſic ut in feodo militari, ad dñm capitalem, ſub cujus cuſtodia ipſe fuerit, ꝑtinebit maritagium pleno jure, & ipſum maritare poterit cùm voluerit, & ubi, dum tamen non diſparagetur, vel vendere ei maritagium cui voluerit, dum tamen in vita venditoris maritetur, & eum maritare poteſt, non tantùm ſemel ſed ſæpiùs quamdiu fuerit infra ætatem, & ſine uxore. Si autẽ dñs capitalis cui competit maritagium, negligens extiterit, quòd hæredem infra ætatem non maritaverit, nec ei maritagium obtulerit, quod de jure recuſare non poſſit, extunc cùm hæres effectus fuerit plenæ ætatis & ſui juris, ſeipſum maritare poſſit, ſine injuria alicujus, & eodem modo, ſi cùm capitales domini contenderent de maritagio, cùm ꝑvenerit ad ætatem. Si autem infra ætatem hæres ꝓpria voluntate ſe maritaverit, vel ꝑ conſilium alterius quàm capitalis domini, ſive ſit maſcul⁹ vel fœmina: item, ſi cùm dñs capitalis, ei uxorem obtulerit, quam de jure recuſare non poſſit, & ad volũtatem domini capitalis ſe maritare noluerit, dicendo quòd nondum voluntatem habet maritandi ſe, dominus in hoc non poterit neceſſitatem imponere, quòd hoc faciat invitus, cùm libera debeant eſſe conjugia, ꝓſpicitur tamen ei in hac parte, quòd ultra ætatem hæredis retineat hæreditatem, quouſq; inde perceperit ad valentiam maritagii, vel donec ei inde fuerit ſatisfactum aliter. Item quotienſcunq; contigerit unum ex pluribus infra ætatem mori & alii ſunt infra ætatem, maſculi vel fœminæ, habebit dñs capitalis maritagium cujuſlibet poſt aliũ, dum fuerint infra ætatem. ¶ 2. Dictum eſt in præcedentib⁹ quid juris ſit, ſi una ſit hæreditas deſcendens à patre vel à matre tantùm, & unus ſit capitalis dominus. Nunc autem dicendum eſt, ſi diverſæ ſint hæreditates deſcendentes, tam ex parte patris quàm ex parte matris, quæ conjungi debeant in ꝑſona unius hæredis, & utriuſq; hæreditatis ſit unus dominus capitalis, de quo tenetur ꝑ ſervitium militare, quo caſu quantum ad maritagium hæredis habendum, refert cujus feodum priùs fuerit deliberatum, ita quòd hæres teneatur domino ſuo ad homagium, quia non poterit capitalis dominus, nec debet, homagiũ alicuj⁹ hæredis capere, antequam hæreditas ſic deliberata fuerit, ꝓpter quod hæres teneatur ad homagium, & nullus alius. Item nec poteſt dominus capitalis ab hærede qui plenæ ætatis extiterit, relevium petere, vel ſervitium aliquod, antequam homagium hæredis receperit, cùm fuerit hæreditas deliberata. Item nec alicujus hæredis qui fuerit infra ætatem ꝑtinet ad ipſum cuſtodia terræ & hæredis, & maritagium, antequam feodum ſuum ſic fuerit deliberatum, eò quòd non duraverit homagium anteceſſorum. Durare autem ſic poterit homagium anteceſſoris tota vita eorum, ſi ab eo non ſit receſſum, ut videri poterit. Eſto quòd quis teneat de alio per homagium & per ſervitium militare, & concedat filio ſuo, quòd teneat hæreditatem ad vitam filii ſui hæredis de ſe, *vel de*

dominis capitalibus, et ſub tali conditione, quòd ſi filius moriatur in vita patris quòd hæreditas integrè revertatur ad patrem tenenda ut priùs, ſine conditione, vel ſub conditione, ad vitam ſuam, per talem conceſſionem adhuc non mutatur homagium, ſed tenet inter patrem et dominum ſuum capitalem, quia nunquam fuit ab eo receſſum, nec filius quamvis hæres, qui non tenuit niſi ad vitam, ad homagium tenebatur. Quod quidem aliter eſſet ſi pater ab hæreditate ſe dimitteret, & filium hæredem inſtituerit. ¶ 3. Videndum igitur qualiter et quando feodum alicuj⁹ deliberatur, et ſciendum quòd tunc demum deliberatur quantum ad dominum ꝑtinet, cùm hæres ſine impedimento, vel aliquo modo ad homagium teneatur, & nunquam deliberabitur, quamdiu duraverit homagium anteceſſoris: ut ecce, A. habens hæreditatem, ducit uxorem B. habentem hæreditatem, et quilibet illorum habet unum dominum capitalem, ꝓcreatur ex eis hæres cõmunis, filius vel filia, præmoritur A. in vita uxoris, jam deliberata eſt hæreditas ipſius A. ita quòd ad dominum ſuum ꝑtinet cuſtodia terræ & hæredis, & ꝙ hæres teneatur ad homagium, & ꝑinde eſt ꝙ dominus ſuus habeat maritagium. Item eſto ꝙ B. uxor præmoriatur, videtur igitur ſicut in caſu præmiſſo, ꝙ feodum dñi ſui de quo tenuit ſit deliberatũ, & ꝙ ei competat cuſtodia terræ, et hæredis, et maritagiũ, ꝙ quidem non eſt verùm, quia adhuc durat homagium ipſi⁹ A. factum dño capitali nomine uxoris, ꝙ in vita ipſius A. non diſſolvitur, cùm tenere debeat hæreditatem uxoris ſuæ per legem Angliæ ad vitam ſuam. Et unde durante homagio ipſius A. hæres ſuus ſub poteſtate ſua remanebit, et capitali dño non tenebitur ad homagium vivente patre, cùm nõ poſſit quis duo homagia de uno tenemẽto ſimul capere à duobus. Quod autem dictum eſt, locum habet in hærede cõmuni. Si autem ſunt diverſi aliud erit; ut ſi vir primò contraxerit cum quadam habente hæreditatem, & hærede ꝓcreato deceſſerit vir, adhuc non eſt hæreditas deliberata vivente uxore, nec maritagium: et ſi poſteà nupſerit alteri viro, vel pluribus ſucceſſivè; nunquam deliberabitur cuſtodia vel maritagium in vita ſua, vel virorum, ut prædictum eſt. Si autem uxor præmoriatur et ipſe aliam uxorem duxerit, adhuc erit illud idem dicendũ de hæreditate uxoris primæ. Sed cum vir præmoriatur, deliberabitur hæreditas hæredis de alio viro. Præmori autem poterit vir vel uxor, per maj⁹ tempus, vel minus, vel minimum, hora, vel momento, et ille dominus ſemper præferendus erit, cujus feodum priùs fuit deliberatum. Sed eſto quòd conſtare non poſſit quis illorum priùs moriatur, tunc recurrendum eſt ad antiqui⁹ feoffamtum vel feodum, nullo habito reſpectu ad prioritatem deliberationis. ¶ 4. Cùm autem tam ex parte hæreditatis patris, quàm ex parte hæreditatis matris plures ſunt & diverſi dñi capitales, & deliberata fuerit hæreditas ex una parte antequã utraq; hæreditas cõjuncta ſit in ꝑſona uni⁹ hæredis ex parte illa quæ deliberata fuerit, erit ille dñs præferend⁹ qui prim⁹ eſt feoffator, & dñs lige⁹, et cui ille anteceſſor qui obiit fecit ligeantiã. Eodẽ modo, cùm hæreditas utriuſq; tã patris quàm matris, una vel plures, cõjũcta ſit in ꝑſona uni⁹ hæredis, adhuc erit ille ꝓferend⁹, qui primò feoffavit ꝑ ſervitiũ militare, omnib⁹

aliis

aliis penitꝰ excluſis, licèt ibi ſint infinita feoffamẽta. Plures autem capitales domini feoffatoris ꝑ ſervitium militare jus habere poterunt in maritagium alicujꝰ, ſed non omnes obtinebunt, cùm maritagium non recipiat diviſionem. Oportet igitur de neceſſitate, quòd unꝰ aliis præferatur, ſecundùm ꝗ prædictum eſt. ¶ 5. Cùm autem maritagiũ alicujꝰ hæredis petatur ab uno vel à pluribꝰ, refert quis fuerit in ſeyſina, utrum. s. ille qui jus habet, an ille qui jus non habet, ſicut mater, vel alius propinquus, parens, vel extraneus, vel unus ex pluribus capitalibus dominis qui jus habet. Si autem ille qui jus non habet, & ab eo petatur ab aliquo domino capitali, uno vz. aut confitetur quòd habeat ipſum, aut negat: Si autem negaverit, procedatur contra ipſum, ſecundùm ꝗ inferiùs dicetur in tractatu de actionibus. Si autem confiteatur quòd ipſum habeat, & unus ex pluribus dominis petat, probante eo quòd anteceſſor hæredis de eo tenuit per ſervitium militare, oportet quòd tenens reſtituat, vel rationem oſtendat quare reſtituere non debeat. Non enim ſufficit ſi dicat, quòd *alius majus* jus *habeat in maritagio*, quia in ore tenentis *non jacebit* talis exceptio. Cùm autem ſint plures, qui dicunt ſe habere jus in maritagio, & petunt ab uno qui jus non habet, licèt cognoverint quòd hæredem habuerit, tamen non tenetur alicui eorum hæreditatem reſtituere, donec ei conſtituerit de jure petentium, & quis eorum ſit alteri præferendus, ſed dicetur ei, quòd illum ſalvo cuſtodiat, donec conſtiterit de veritate, & erit hæres ei reſtituendꝰ qui prioritatem habet feoffationis & plus juris. Si autem conſtare non poſſit per aliquam ꝓbationem, quis eorum majus jus habuerit, ꝓpter hoc non remanebit ſeyſina cum eo qui nihil juris habet, ſed erit transferenda ad petentes, eò quòd ꝓbant ſe jus habere. Sed reſtat videre, utrum omnino debeat cum uno remanere, ut ita quòd ſatisfaciat alteri de medietate valoris, vel quòd uni ex toto remaneat ſine ſatisfactione, cùm maritagium diviſionem non recipiat. Videtur quòd uni remanere debeat ex toto, ſine aliqua recompenſatione medietatis, ſi ꝓbari poſſit, quis eorũ ultimò fuit in ſeyſina. Si autem non, et omnino deficiat ꝓbatio, videtur quòd ille præferri debeat, qui primò inſtituit actionem. Eſto etiam quòd unus ex pluribus capitalibus dominis, qui jus habet in maritagio, fuit in ſeyſina, & unus vel plures petant maritagium, ille qui tenet, in ſeyſina remanebit, donec conſtiterit quis eorum majꝰ jus habuerit in maritagio. Non ſufficit enim ꝗ petentes ꝓbent ſe jus habere, omnes, vel quidam eorum, ad hoc quòd auferatur poſſeſſio à tenente, niſi ſit qui ꝓbet ſe majus jus habere: Paritas enim juris non aufert ſeyſinam à tenente, propter commodum poſſidendi, & privilegium poſſeſſionis. Igitur niſi ſit aliquis qui ꝓbare poſſit, ſe ipſum eſſe primum & principalem feoffatorem, cùm tenens negaverit, cùm ꝑ negationem fiat res dubia, tenens remanebit in ſeyſina, quaſi deficiente ꝓbatione, licèt revera jus habuerit, cùm defecerit ꝓbatio, licèt jus non deficiat. Si autem dicat inquiſitio, quòd omnes feoffati ſunt uno eodem tempore, petens & tenens. s. à conqueſtu Angliæ, adhuc erit judicandum ꝓ poſſidente, eò quòd pares ſunt jure & tempore, cùm paritas non aufert poſſeſſionem, ut ſuprà. Item ſi ſciri non poſſit omnino,

nec ꝓbari cujus feoffam̄tum ſit vetuſtius, vel ſi fortè Juratores dubitave-
rint, adhuc remanebit poſſeſſio tenenti, quaſi deficiente ꝓbatione:quia qui.
dubitat, vel obſcurè loquitur,non ꝓbat : quia quotienſcunq; dubitatur an
quid ſit, perinde eſt acſi non eſſet illud,cùm autem loquatur ꝓbatio de uno
tempore, adhuc poterit eſſe prioritas de die vel hora,de quibꝰ ſi dubitatum
fuerit, vel penitus neſcitum, adhuc non valet ꝓbatio petentis. Item cùm
Juratores nihil ſciant de prioritate temporis, vel diei,vel horæ, ſed dicant
quòd petens ultimam habuit ſeyſinam,adhuc non ſufficiet hoc, quò majus
tenens poſſeſſione privetur : poterit enim quis eſſe in ſeyſina, quamvis jus
non habuerit, vel jus majꝰ. Cùm autem deſcendat hæreditas tam ex parte
patris, quàm ex parte matris,& patre præmortuo,cùm hæres non marite-
tur, reddit mater hæredi hæreditatem, & inſtituat ut hæredem tenendum
de capitalibus dominis, tenebitur hæres ſtatim omnibꝰ capitalibꝰ dominis
utriuſq; hæreditatis ad homagium, quia feoda omnium ſunt deliberata, &
tunc fiat ſicut prædictũ eſt de prioritate deliberationis alterius hæredita-
tis. Et de prioritate,feoffationis ejuſdē hæreditatis & non utriuſq;. Ante-
quam & poſtquam in ꝑſona uniꝰ hæredis,ſemel conjuncta fuerit utraq; hæ-
reditas. Et hæres ſemel fuerit maritatꝰ ratione primæ paternæ deliberatio-
nis. Extunc enim ſi infra ætatem hæres,et iterum maritandꝰ,non obſerva-
bitur ordo hæreditatis quæ primò deliberata eſt, ſed cõjunctis omnibꝰ fe-
offatoribꝰ utriuſq; hæreditatis,iſte aliis præferendꝰ erit,qui primus & prin-
cipalis erit feoffator in cõjunctione utriuſq; hæreditatis.Item eſto quòd pa-
ter vel mater feoffaverit hæredem ſuum ſimul & ſemel, de pluribus feodis,
quæ tenentur de diverſis capitalibus dominis, tenendæ de ſeipſis & eorum
hæredibus,patre vel matre feoffatore præmortuo,hærede non maritato,ꝑ-
tinebit maritagiũ ad primum feoffatorem, nec mutatur ordo nec priori-
tas. Si autem immediatè de capitalibꝰ dñis,adhuc illud idem obſervabitur,
dum tamen ſimul & ſemel & eodē tempore,quia ſi aliter eſſet,ſciri nõ poſ-
ſet,quis ipſorũ eſſet in maritagio præferendus. Si autem pater vel mater nõ
ſimul ſed diverſis temporibus feoffaverunt hæredem de diverſis feodis te-
nendũ de ſe,vel de dñis capitalibꝰ,& ſi de dñis capitalibus,tunc mutatur or-
dò primæ prioritatis,& tenet novus ordo novi feoffamenti : ſi autem de ſe
& hæredibꝰ ſuis,adhuc tenet vetꝰ ordo & prioritas,quæ non mutatur quan-
tum ad ꝑſonas eorum ꝑ novum feoffam̄tum,& ad ipſos ꝑtinebit maritagi-
um quamdiu vixerint, illis tamen præmortuis, hærede non maritato,cùm
hæres,ratione ſucceſſionis anteceſſorũ, & non feoffam̄ti ſibi facti, incipiat
eſſe ſub poteſtate capitalium dominorũ,reincipit eſſe ordo primꝰ prioritatis
qui mutatꝰ fuit et alteratꝰ p feoffam̄tũ hæredis. Et ꝙ dictum eſt de filio an-
tenato & hærede,locũ habet de filio poſtnato, ſi poſt feoffamentũ ſuum cõ-
tingat ipſum eſſe hæredē.Si autē non,teneat feoffam̄tũ,& maritagium in-
ter ipſum & ſuũ warrantũ. Si autē pater vel mater partē hæreditatis dede-
rint filio & hæredi ſimul & ſemel, vel ſucceſſivè, & partē retinuerint, quid
juris eſſe debeat de maritagio habendo,ſatis elici poterit ex præmiſſis. Item
ſi pat̄ & mat̄ hæreditatē habentes,ſimul vel ſucceſſivè hæredē feoffaverint

vel

vel filiũ poſtnat̃ de utraq; hæreditate & aliquid retinuerit,mortuo tã patre q̃ matre filio infra ætatem exiſtente,& nõ maritato,erit illud ꝙ retentũ eſt prim̃ feoffament̃,cùm hæres in man⁹ dñ̃ devenerit, licèt illud eſſet ultimũ in ꝑſonis anteceſſor̃.Item cum filium & hæredẽ feoffaverint de utraq; hæreditate pater & mater,tenẽdã de eis,& nihil ſibi retinuerint,tunc illud feodum erit ꝓferend', ꝙ fuit primum ꝑ novum feoffament̃, excluſa prioritate feoffationis anteceſſor̃.Itẽ eſto ꝙ ſucceſſivè feoffaverunt filium poſtnatum, de ſe tenend' & hæredib⁹ ſuis, maritag' hæredis talis ad eos ꝑtinebit, nec habenda eſt ratio, quantum ad eos & hæredes ſuos de prioritate feoffam̃ti, cùm unus ſit feoffator & unus hæres,niſi ita ſit fortè, ꝙ ille poſtnatus hæres ꝑficiatur, quo caſu ꝓfertur ille in maritagio habendo de cujus feodo talis fuit primò feoffat⁹,& tenebit novitas,excluſa vetuſtate,aliter enĩ eſſet ſi de utraq; hæreditate ſimul & ex toto eſſet feoffat⁹. Item & eodẽ modo,ſi cum hæres patris vel matris feoffatoris ſit infra ætatem & in cuſtodia dñi capitalis,cùm parentes feoffatores ſibi partem hæreditatis retinuerunt, moriatur fili⁹ poſtnat⁹,hærede ſuo infra ætatem exiſtente,& ratione hæreditatis anteceſſor̃ qui feoffaverunt, devenerit cuſtodia terrar̃ hæredis poſtnati in man⁹ dñor̃ capitalium de maritag' ipſi⁹ hæredis,erit habenda ratio prioritatis,ſecund' ꝙ ipſe à patre & matre feoffatus fuit,ſimul vel viciſſim,quia ſi ſimul de pluribus feodis,erit ille capitalis dñs in maritagio præferendus,de cujus feodo anteceſſores feoffatores primò fuerunt feoffati.Si autem viciſſim, tunc erit ille præferendus de cujus feodo pater & mater primum fecerunt ~~feoffament̃ filio poſtnato. ¶6. De Soc~~kagio vidend' eſt,ad quem ꝑtineat maritag',& ſciend' quòd ad ipſum,ad q̃ ꝑtinet cuſtodia terrar̃ & tenẽ̃torum, ſecund' diverſam conſuetudinem locor̃, vel ad dñm capitalem,vel ad ꝓpinquiorem cõſanguineum qui nihil juris clamare poſſit in hæreditate,ꝓpter ſuſpitionem exhæredationis,& ipſi⁹ conſanguinei maximè,ex cujus parte hæreditas nõ deſcendit,vel qui aliquid juris clamare poſſit in hæreditate,vel qui hæres eſſe poſſit toti⁹ vel ꝓ parte, & ideò non deberet eſſe filia poſtnata in cuſtodia primogenitæ,vel mariti ~~ſui,ſi viro fortè nu~~pta fuerit.Et ideò ſi quis emerit cuſtodiã terrar̃,& maritag' filiar̃,& aliq̃ illar̃ duxerit in uxorem,ſtatĩ oritur ſuſpitio,& amittit cuſtodiã corporis & maritag' aliar̃ ipſo jure,ꝓpter ſuſpitionem,& ideò ꝑtinebit ad parentes ut dict' eſt,cuſtodia corporis & maritag'. Eſto etiã ꝙ quis feoffatus fuerit de aliquo tenẽdum in Sockagio primò,& poſteà,de eodẽ vel ab alio tenendi ꝑ ſervitium militare,vel è cõtra,videtur & ver̃ eſt,ꝙ ille ꝓferẽd⁹ eſt qui feoffavit ꝑ ſervitium militare,ꝓpter pivileg' militare:& ſi feoffat⁹ dãpnum incurrat ꝑ tale feoffam̃t quoad maritag',hoc ſibi ipſis poterunt ĩputare.Si cùm hæredes extiterint ſub poteſtate parentum,ad quos ꝑtinuerit maritagium mero jure, parentes ipſorum maritagium hæredum vendiderint, & ab emptore maritati non fuerint in vita venditoris, ſtatim mortuo venditore, ad dominum capitalem pertinebit maritagium, & ex tunc ſi alius eum maritaverit,emptor,parens,extraneus, vel alius ad quem non pertinuerit,& jus non habuerit, vel ſi jus habuerit, & alius majus jus habet, facit domino

capitali præjudicium, ad quem mero jure ꝑtinuerit maritagium, cùm illud ſit ei deliberatum, cùm emptor illam ſeyſinā verā habuerit in vita venditoris ꝓpter non uſum, nec poterit in hoc caſu hæredem vocare ad warrantùm. Si autem hæredes cùm ſint ſub poteſtate parentum, ſine conſenſu eorum ſe maritaverint, propter hoc non ſunt exhæredandi, licèt aliter quodammodo puniendi, ſi parentes voluerint. Si autem cùm hæredes in poteſtate dominorum devenerint non maritati, ipſi domini capitales vendiderint maritagium cùm jus habuerint, licèt ali⁹ pl⁹ juris : & ille qui plus jus habuerit petierit maritagium ab emptore, & cuſtodiam hæredis, in hoc caſu erit venditor vocandus ad warrantum. Et ꝙ dicitur de uno emptore dici poterit de pluríb⁹, ſi maritagiū ſit venditum pluribus de manu in manum.

¶ 7. Proviſio de cōmuni conſilio facta, de hæredibus infra ætatem exiſtentibus, ſi dum fuerint infra ætatem, ꝑ malitiam abducti fuerint, & detenti ꝑ parentes à cuſtodia dominorum, quòd ſi laicus inde convictus fuerit, quòd puerum abduxerit & maritaverit abſq; licentiā domini capitalis, reſtituat vel reddat cuſtodi valorem maritagii, & corp⁹ ꝓ delicto trádātur ꝑ ballivos priſonæ, quouſq; cuſtodi emendaverit delictum, & quouſq; domino regi ſatiſfecerit de tranſgreſſione illa, & hoc intelligatur de hæredibus infra xiiij. annos exiſtentibus : de hæredibus autem qui ſunt quatuordecim annorum & ultra, uſq; ad plenam ætatem, & ſi ſe maritaverint ſine licentia dominorum, ut eis auferant maritagium ſuum, & dn̄s capitalis talis hæredis, obtulerit ei rationabile maritagiū, ubi non diſparagetur, & ꝙ recuſare non deberet, domin⁹ ſuus tunc, teneat terram ejus ultra terminū ætatis ſuæ. s. xxj. anni, ꝑ quantum temp⁹ ꝑcipere poteſt duplicem valorem maritagii, ſecundùm æſtimationem legalium hominum, vel ſecundùm ꝙ ei priùs ꝑ eodem maritagio oblatum fuerit ſine fraude & malitia, vel ſecundùm quod ꝓbari poſſit in curia domini Regis. De dominis autem capitalibus cuſtodibus, ſi illos maritaverint quos habent in cuſtodia, villanis vel aliis, ſicut Burgenſibus, ubi diſparagentur, ſi talis hæres infra ætatem xiiij. annorum, vel talis ætatis extiterit quod non poſſit conſentire, tunc ſi parentes conquerantur, dn̄s ille amittet cuſtodiam uſq; ad ætatem hæredis, & omne commodum ꝙ inde ꝑceptum fuerit, convertatur in commodum ipſius qui infra ætatem fuerit, ſecundùm diſpoſitionem & ꝓviſionem parentum, contra dedecus ei factum. Si autem fuerit xiiij. annorum & ultra, quòd conſentire poſſit, & tali maritagio cōſenſerit, nulla pœna ſubſequatur. Si quis hæres, cujuſcunq; ætatis fuerit, ꝓ dn̄o ſuo ſe maritare noluerit, non cōpellatur hoc facere contra voluntatem ſuam, ſed cùm ad ætatem ꝑvenerit, domino ſuo ſatiſfaciet de tanto, quantū dn̄s ſu⁹ ꝑcipere poſſet ab aliquo ꝓ maritagio, antequā terram ſuam recipiat, & ſive voluerit ſe maritare, ſive non, ꝑdict⁹ hæres, quia maritagium ejus qui fuerit infra ætatem, de mero jure ꝑtinet ad dominum feodi.

Cap. XXXIX.

1 ¶ *De donationibus propter nuptias ob cauſam dotis, dotis cōſtitutione, & quid eſt dos.* 2. *Quæ eſt rationabilis dos.* 3. *Quis poſſit dotem conſtituere.* 4. *Item quando & ubi.* 5. *Quot ſint ſpecies dotis.* 6. *Item de quare.*

Quo-

QUoniam utile eſt mulieres eſſe dotatas multis de cauſis, acquiruntur enim eis cùm fuerint maritandæ rerum dñia ex cauſa donationis, ut cùm fuerit fœmina maritanda, fit ei donatio à viro ſuo multis modis ꝓpter nuptias, de re ꝓpria viri, vel de re patris, vel matris, fratris, vel ſororis, vel alterius amici, de eorum conſenſu & voluntate, quæ quidem donatio dicitur dos, & quæ quidem perfectà eſſe non poteſt ante mortem viri, nec quamvis in vita viri poſſit conſtitui, tamen ante mortem ſeyſina non poterit aſſignari: inprimis igitur videndum quid ſit dos, & quæ ſit dos, & quæ ſit rationabilis dos, & quis poſsit dotem conſtituere, & cui. Item quando, & ubi, & de qua re, et quantum. Item quis poſsit dotem aſsignare, et quando, et infra quod tempus, et ubi aſſignetur quæ competat actio mulieri ad dotem ſuam conſequendam. Et ſciendum quòd dos eſt id, quod liber homo dat ſponſæ ſuæ ad oſtium eccleſiæ, ꝓpter nuptias futuras, et onus matrimonii, et ad ſuſtentationem uxoris, et educationem liberorum, cum fuerint ꝓcreati, ſi vir præmoriatur. ¶ 2. Rationabilis autē dos eſt, cujuſlibet mulieris de quocunq; tenemento tertia pars omnium terrarum & tenementorũ, quæ vir ſuus tenuit in dominico ſuo, et ita in feodo, quod eam inde dotare poterit, die quo eam deſponſavit. ¶ 3. Item quis poſsit dotem conſtituere, et ſciendum quòd tam minor, quàm major maſculus. Cui uxori? tam majori, quàm minori. Poterit enim ille qui infra ætatē eſt, uxorem ſuam dotare, quamvis exiſtentem infrà ætatem, dum tamen poſsit dotem ꝓmereri, et virum ſuſtinere, et quamvis vir infra ætatem moriatur, uxor ſua, ſive infra ætatem fuerit ſive non, dotem obtinebit. De hac autē materia, inveniri poterit de termino Paſchæ anno regni Regis H. nono in Comitatu Devoñ de Sarâ, quæ fuit uxor Wilhelmi Burnell. ¶ 4. Quando? et ſciendũ, quòd ante deſponſationem, in initio contractus. Ubi? et ſciendum quòd in facie eccleſiæ, & ad oſtium eccleſiæ, non enim valet conſtitutio facta in lecto mortali, vel in camera, vel alibi, ubi clandeſtina fuerint conjugia, quia ſi non valeant clandeſtina conjugia hæredibꝰ quoad ſucceſſionem, nunquam valebunt uxoribus ad dotis exactionem. Oportet igitur ꝙ conſtitutio dotis ſit facta publicè, & cum ſolemnitate ad oſtiũ eccleſiæ, & ubi nullũ omnino matrimonium, ibi nulla dos. Igitur videtur à contrario ſenſu, ubi matrimonium, ibi dos, ꝙ quidem verum eſt, ſi matrimoniũ in facie eccleſiæ contrahat. Ad oſtiũ eccleſiæ fiat dotis conſtitutio inter quaſcunq; pſonas conſanguinitate vel affinitate conjunctas, vel extraneas, dum tamen matrimoniũ in vita cõtrahentium accuſatum non fuerit, nec diſſolutum. Si tamen accuſatũ & diſſolutũ quacunq; ratione, deſinit eſſe dos, cùm deficiat matrimonium, & deſinit eſſe dotis exactio. Nec debet aliquis ratione uniꝰ viri, in dotis petitione, duabꝰ uxoribꝰ reſpõdere. ¶ 5. Et dotis ſpecies ſunt duæ, alia ꝓfectitia, alia adventitia, ꝓfectitia dici poterit quæ datur à patre, vel matre, vel alio parente in ipſo contractu ꝓ filia maritanda, & terra ſic data dici poterit maritagiũ, et patrimoniũ mulieris, et aliquãdo cadit in partem int cohæredes fœminas, ſi talis parte habere voluerit hæreditꝰ ut ſuprà. Et non dicitur pura donatio facta ſine cauſa matrimonii. Itē advētitia dos dici poterit

rit maritagium, quod ab aliis datur, quàm à patre vel matre, ſive parens ſit vel extraneus. Item eſt dos parapherna quæ fit juxta dotem, vel præter & ante matrimonium, non conſtante matrimonio, ut ſi fiat viro & uxori ſimul, vel uxori ꝑ ſe: & talis non cadit in partẽ, licèt facta fuerit à parentib⁹ quia pura eſt, & non ob cauſam matrimonii ut ſuprà dictũ eſt. Item fit donatio ꝓpter nuptias, ꝙ ſponſus dat ſponſæ ad oſtium eccleſiæ, & de qua hic agitur, die deſponſationis. Et hoc ꝓpriè dicitur dos mulieris ſecundùm cõſuetudinem Anglicanam, & talem dotem lucratur vir, uxore præmortua, & uxori remanet ad vitam viro præmortuo, & lucratur ſic vir dotem, uxore præmortua. Item lucratur vir aliquando dotem ex lege in vita mulieris, cùm celebratum fuit inter eos divortium, quacunq; ratione, ſed non ſi fiat tantùm ſeparatio thori. Item aliquando dotem lucratur poſt mortem viri, cùm fuerit aſſignata ex cõſuetudine civitatũ & Com̃, ſicut in Kanc. & London, Lincoln & alibi. Et ſciendum, quòd maritagium ob cauſam matrimonii, ſemper remanet mulieri & hæredib⁹ ſuis, ſi hæredes habuerit, ſi autem non, revertitur ꝑ defectu hæredis, & eodem modo dos paraphernalis hæredibus quibuſcunq;. ¶ 6. De qua re? & ſciendum, quòd ſi vir terras habuerit & tenemẽta, dotare poterit uxorem ſuam, dum tamen modum non excedat, de quacunq; terra voluerit, & de cujuſcunq; feodo extiterit, quamvis ꝑ hoc auferat dño capitali cuſtodiam feodi ſui, cùm uxor dotem obtinuerit, damnum quidem ei facit ſed nullã injuriam, cùm ſi cuſtodiam non habuerit, ſufficiat ei releviũ, & de hac materia inveniri poterit de termino P. anno Reg. H. duodecimo Com̃ Lincolñ, de Idonea quæ fuit uxor Nicholai Burdeth. Item de terris & tenemẽtis ꝓpriis, quę tenuerit in feodo ſibi & hæredibus ſuis, & non ad terminum vitæ vel annorum, ſive illa tenuerit vir ex cauſa ſucceſſionis ſive ex cauſa ꝑquiſiti, vel alio quocunq; modo, & unde ſi feoffatus fuerit purè & ſine aliqua conditione ſibi & hæredib⁹ ſuis certis & expreſſis, vel indeterminatis, quãvis tales hæredes non habuerit, ſive baſtardus fuerit, ſive legitimus, vel ſi tales hæredes habuerit & defecerint, ita quòd terra data reverti debeat ad donatorem ꝑ conditionem tacitam vel expreſſam: uxor dotem obtinebit, quia pura eſt donatio ab initio, & purum feoffamentum, quamvis per conditionem tacitam vel expreſſam diſſolutum. Si autem ita facta eſſet donatio, ut ſi dicam, do tibi tantam terram, nulla facta mentione de hæredibus, iſta donatio ſe nõ extendit ad hæredes, niſi tantùm ad vitam donatorii, & quia non in feodo niſi ad vitam, ideò ceſſat dotis petitio. Si autem adjiciat in donatione ita, do tibi & hæredibus tuis, ſi hæredes habueris tales, vel de tali uxori. Iſta donatio non eſt perfecta ab initio, ſed dependet ex inſidiis fortunæ, nec erit perfecta antequam exiſtat conditio, quòd hæredes habueris tales vel ex tali uxore, q̃ ſi defecerit, non erit ibi feod', ſed tantùm liberum tenementum ad vitã, & ita ceſſabit dotis petitio. Si autem tales hæredes habuerit, vel de tali uxore, qvis defecerint, ſtatim incipit donatio eſſe perfecta, & feod' & competit uxori petitio dotis. In primo autem caſu eſt donatio pura; ſed reſolvitur ſub conditione tacita vel expreſſã. In ſecundò verò caſu nõ eſt pura, ſed dependens

quo-

quouſq; extiterit conditio, vel deficiat. Item conſtitui poteſt dos rationabiliter, ſecund' q prædictum eſt, & ideò ultra tertiam partem, quia in majori quantitate q. in tertia parte, conſtitui non poteſt. poteſt tamen in minori, dum tamen uxor in conſtitutione ſe teneat contentam. Si tamen ulteriùs q. rationabiliter conſtituatur, cùm fuerit aſſignata, id q excedit per admenſurationem revocabitur, ſi capitalis dñs, vel alius ab hærede dotem aſſignaverit. Secus autem eſſet, ſi hæres hoc fecerit ſciens & prudẽs. Et hæc quæ dicta ſunt de tertia parte, vera ſunt de feodo militari, niſi aliter obſervetur de aliqua conſuetudine ſpeciali, vel niſi terra teneatur in Sockagio, ubi diverſimodè ſit dotis conſtitutio, vel in Gavelkind, vel ſi Sockagium adjungatur feodo militari. Et de hac materia habetis de term̃ P. anno reg. Re. H. decimo quinto in com̃ Cantabrigiæ. Item conſtitui poteſt dos, nõ tant in terris & tenementis perquiſitis, ſed etiam ꝑquirendis, ſi ꝑquiſita fuerint, vel acciderint in vita viri ſui, ut de term̃ P. anno reg. Re. He. ſeptimo in com̃ Sõmerſet, de Emma q̃ fuit uxor Wilhelmi Daci, & licèt vir ſuus jus habuerit in terris ꝑquirendis, ceſſat dotis exactio ſive petitio, niſi in vita viri fuerint ꝑquiſita q. vis poſt mortem viri acciderint vel fuerint ꝑquiſita, quia de eo de quo vir nunquã ſeyſinam habuit, non poteſt dos peti: niſi ita eſſet quòd dos conſtitueretur in aliquo teneṁto, q poſt mortem tenentis eſſet ad vir̃ reverſurum, quòd ſi dos ità conſtituta fuerit ſive revertatur in vita viri, ſive poſt mortem, erit locus petitioni dotis, ut videri poterit, ſi conſtituatur dos in tenemento quod alia uxor tenuit in dotem, ſi in vita uxoris dotatæ acciderit (q. vis non in vita viri) recuperabit eam uxor ut dotem ſuam, ſi inde ſectam habuerit ſufficientem propter conſtitutionem dotis ſpecificatam, q quidem aliter eſſet, niſi eſſet ſpecificata. Et de hac materia habetis de term̃ ſanct. Hil. anno Reg. H. decimo *quarto in com̃ Northampton* de Chriſtiana quæ fuit uxor Walteri, *quæ recuperavit, quamvis vir ſuus inde ſeyſinam* non haberet dum vixit. Et cùm uxor ſic dotata fuerit de re quam alius tenet, & quæ poſt mortem tenentis reverti debeat ad hæredem warrentũ de dote ſua, videndum ſi expectare debeat mortem tenentis, antequam dotem habeat, vel ſi ei debeat aſſignari ad valentiam in tenantia; quouſque dos ſic nominata ei fuerit deliberata. Et videtur quòd expectare debet, niſi aliter ſpecialiter convenerit ab initio conſtitutionis. Item ab initio conſtitui poterit dos in re certa & nominata, & re incerta & non nominata. In re certa & nominata, ſicut de aliquo manerio certo, de cujuſcunque feodo extiterit, cùm vir plura tenementa teneat de diverſis feodis, & diverſis dominis capitalibus, quia ſecundùm quod prædictum eſt, in electione viri erit, de cujus feodo velit uxorem ſuam nominatim dotare, dum tamen manerium illud non ſit caput baroniæ, ſi plura alia habuerit maneria quæ non ſint capita baroniæ, quia manerium quod eſt caput baroniæ, integrè remanebit hæredi, & warrento de dote ſua, cùm inde dotari non debeat, ſi de aliis terris conſequi poſſit dote ſua; & de hac materia inveniri poteſt de termino ſanctæ Trin. anno Regis H. quarto in com̃ Northampton de Theobaldo de Laſſel. Et ſi plura maneria ſint, & in hæreditate quæ ſunt de capi-

te

te Baroniæ, tunc ꝙ de uno manerio tali dict' eſt, fiat de pluribꝰ, dū tamen uxor alibi dotē cōſequi poſſet, ꝙ ſi non poſſet, oportet de neceſſitate, ꝙ aliter fiat, cū neceſſitas ſub lege non cōtineatur, quia ꝙ aliàs non eſt licit, neceſſitas licit facit. Sed ꝙ dicitur de Baronia, non eſt obſervand in vavaſſoria, vel aliis minoribus feodis q̃ Baronia, quia caput non habent, ſicut Baronia. Et ꝙ dicitur de Baronia, & Barone, ſervari debet in Com. & Comite, ſive caſtrum ibi fuerit ſive non. Cū autem poſſit uxor dotem nominatā alibi cōſequi q̃ de manerio ꝙ eſt caput Baroniæ, & ei petenti dotem de tali manerio reſpondeatur, ꝙ dotem inde habere non debeat p̄dicta ratione, & ipſa ē contra dicat ꝙ aliquis anteceſſor hæredis dotavit uxorem ſuam de tali manerio, replicari poteſt ex parte hæredis quòd hoc non fuit de jure, immò de ignorantia hæredis, vel gratuita permiſſione, ꝙ quidem impoſter trahi nō debet in exempl. Si autē oīa maneria ſint capita Baroniæ, & teneantur in capite de dn̄o Rege, nec ſit alia terra quæ ſufficiat ad dotem, dotari poterit ex tali manerio, ſalvo tamen hæredi caſtro ſi ibi fuerit, vel capitali meſuag' ſi non caſtrum. Sed quoniam quandoque oneroſa eſt cuſtodia caſtri, vel capitalis meſuagii ſine tenente hæredi, cùm uxor dotata ſit de tali manerio ſine exceptione, diſſimulatur quandoque uxori ſeyſina caſtri, propter onus, dum tamen reſtituatur Regi tempore guerræ, vel alterius neceſſitatis ſi voluerit, & cùm voluerit, ſecund quod factum fuit de Comitiſſa Lincoln̄, quæ fuit uxor Walteri Com̄ mareſcalli, de quodam caſtro in Hibernia, ubi Comitiſſa dotata fuit de toto manerio ſine aliqua exceptione quod fuit caput Baroniæ. Poterit etiam uxor dotari nominatim ſub conditione vel ſine, ut ſi dicat vir uxori, quòd dotateam de tali manerio cum pertinentiis, quo caſu, ſi ſufficiat ad dotem pro tertia parte totius hæreditatis viri ſui, tenere ſe debet contentam, & omnes pertinentiæ ad ipſam pertinent, in advocationibus, & collationibus eccleſiarum, in cuſtodiis, releviis, & maritagiis, & omnibus aliis rebus, cùm nihil inde excipiatur ſpecialiter. Excipitur quandoque multipliciter, ſecundùm quod inferiùs dicetur. Si autem ibi minus fuerit, quàm quod ſufficere poſſit ad dotem, & in conſtitutione dotis ſe tenuerit contentam, plus petere non poterit in aſſignatione. Si autem plus, ſuꝑfluum tollitur per admenſurationem, & uterque modus duci poterit in conditionem, ut ſi quis ita dotaverit uxorem ſuam, de aliquo manerio integrè & ſic dicat, & ſi illud ſufficiat pro dote ſic ei remaneat integrè & ſine contentione: Si autem minus ibi fuerit, id quod defuerit perficiatur ei in alio certo & competenti loco. Si autem plus ibi fuerit, facta extentione & rationabili appreciatione, quòd illud ſuperfluum reſtituatur hæredi. Et revera qualiſcunque fuerit dotis conſtitutio facta, ſemper erit modus conſtitutionis obſervandus, & ſequendus, dum tamen legittima ſit dotis conſtitutio, & non contra legem terræ. Et cùm uxor ſic dotata fuerit nominatim, de quacunque certa re, in ipſa conſtitutione dotis, ſtatim incipit habere jus in rē nominata, ita quòd ſi vir eam, conſtante matrimonio ex quacunque cauſa ad aliū tranſtulerit, uxor poſt mortē viri, habebit verſus quemcunq; tenentē repetitionem, & cùm per occaſionem de dote petierit,

&

& tenẽs hæredẽ vocaverit ad warrantũ,& ipſe warrantizaverit, uxor recuperabit ipſam rem, & tenẽs de warrento ſuo excãbiũ ad valentiã,ꝙ quidẽ eſſe non debuit ſi dotata fuerit de re incertã, ſicut de tertia parte reĩ acquirendaꝛ,vel acquiſitaꝛ. Sed è contrario, ſc. ſi res fuerit a viro alienata conſtante matrimonio,& ipſa petat tertiã partẽ verſus tenentem, cùm hæres warrantizaverit,tenens retinebit id ꝙ tenet,& uxor recuperabit ad valentiam de hærede, ſi hæres habeat unde,ſi autem non,ipſa recuperabit quod petit, & tenens de excãbio expectet tempora meliora verſus hæredẽ,donec ad ipſum aliquid pervenerit de hæreditate,& ſi ad ipſũ aliquid ꝑvenerit,tunc habeat uxor de hæreditate excambium,& tenens rehabeat tenemtum ſuum, ſi autem nihil de hæreditate in vita uxoris ꝑvenerit ad hæredem, tunc remaneat ei terra illa ad vitam ſuam nomine dotis,cùm eſſe non debeat indotata, ad tenẽtem tamen ſtatĩ poſt mortem ſuã reverſura. Non nominata verò dici poterit dos & incerta, ubi quis uxorem ſuã dotaverit in generali, de omnibus terris & tenemtis in tertia parte acquiſitis, & acquirendis. Item ſicut poterit quis uxorem ſuã dotare in certis terris nominatis, ita eã poterit dotare in certa ſumma pecuniæ, ſive terras habuerit & tenemta, ſive non,ut ſi burgenſis fuerit:maximè ſi tenuras habuerit exteriores ſive non, ſive alius tenens exterior,& quo caſu,cũ uxor contentã ſemel ſe tenuerit de ſumma illa ꝓ dote ſua,nihil ampliùs petere poteſt nomine dotis, de aliis catallis & tenemtis,q fuerit ei conſtitut,& unde ſi nomine dotis aliquid petat de catallis,audiri non debet,quia ea ratione ꝙ conſequi debet plenariè dotem ſuã,q diu ibi fuerit unicus obolus,vel quatenꝰ catalla viri ſufficiant, ea ratione ſi plus ibi fuerit, nihil ulteriùs ibi conſequetur. & ſicut vult eſſe in lucro quatenꝰ catalla ſufficiant,ita eſſe debet in dãpno in catallis q excedũt, ex alia tamen cauſa,q ex cauſa dotis,ſicut ex cauſa teſtamtaria vel ex conſuetudine approbata, ulteriꝰ petere poteſt, ſi fortè vir aliquid ei reliquerit in teſtamto ultra dotem nominatã, vel non nominatã, certã vel incertam. Item & ſicut poteſt dos conſtitui in pecunia numerata, ita poterit in rebus q̃ conſiſtunt in pondere & menſura,& tam in liquido q in ſolido, & ſicut in iſto vel in illo,ita & in utroq;.Itẽ conſtitui poterit dos ab uno viro, tã pluribꝰ uxoribꝰ q uni,in vita omium vel ſucceſſivè cũ deceſſerint, vel ex quacunq; cauſa,celebrato divortio,in eodẽ reg.vel eadem ꝓvincia,vel diverſis, ſed una illaꝛ aliis præferetur in dotis petitione, ꝓbato in foro eccleſiaſtico q̃ illaꝛ ſit uxor legittima,vel ſi difficilis ſit ꝓbatio, vel deficiat omino, tunc erit illa p̃ferenda,q̃ in poſſeſſione viri extiterit tẽpore mortis viri. Si autẽ cùm quis uxorẽ habuerit & legittimã,aliam ſuperinduxerit illegittimam, vel plures,legittima præferetur. Si autẽ nulla ex pluribus in poſſeſſione extiterit, neque quæ illaꝛ legittima extiterit conſtare poſſit, tunc nulla illarũ obtinebit, pro defectu probationis. Item ſi uxor una, pluribus nupſerit in vita omnium, cùm deceſſerit ab omnibus, dotem non obtinebit, cùm omnium uxor legittima eſſe nõ poſſit ſimul & ſemel ſed unius, licèt ſucceſſivè ſecundũ ꝙ inferiùs dicetur in actione de dote. Si quis ſub ſpe ꝑquirendoꝛ,uxorem ſuã dotaverit,de omnibus rebus,terris, & tenementis quæ tenuerit

nuerit die deſponſationis, non valet talis dotis conſtitutio: cũ certa eſſe debeat, & ſic conſtituta incerta fit, cũ dependeat ex inſidiis fortunæ, & bene eſſe poterit ꝙ nunq̃ faciet ꝑquiſitum, & cùm ꝑquiſitũ non fecerit nec uxor eſſe debeat indotatã, reſtringitur talis dotis conſtitutio ad legitimã cõſtitionem tertiæ partis, vel dimidiæ ſecund' diverſã cõſuetudinem locor. & diverſitatem tentor. Cõſtitui etiam poterit dos in terris & tẽtis, q̃ quis tenuerit in feodo ſibi & hæredibus ſuis, & non in hiis q̃ tẽtur ad terminum vitæ, vel annorum, nec ſi ita tenuerit quamvis in feodo, ꝙ alius jus habeat ut rem evincere poſſit, q̃ quidem ſi ꝑ judicium evicta fuerit, licèt uxor inde dotata ſit, petitio dotis ceſſabit, quia ꝑ judicium conſtabit manifeſtè, quòd vir ſuus non fuit ſeyſit' inde in dominico, q̃vis ut de feodo, non tamen ita in feodo quòd inde dotare poſſit uxorem, & ſic non poterit quis de jure alieno dotare uxorem ſuam cum effectu ꝓpter evictionem. Sed cùm uir uxorẽ ſuam dotaverit de re certa, & alius eandem rem petierit, & vir ante judiciũ illã ei ꝑ concordiã recognoverit & reddiderit, nihilominùs poſt mortẽ viri ſui, integra erit exactio dotis, ſi uxor dotem petierit, ſecũd' quoſdã qui dicti ſunt hac ratione, ꝙ vir poteſt adeò benè remittere jus ꝓprium ſicut alienum, & in hoc dubio dotem obtinebit, in quacunq; recognitione & redditione, ꝑ pacem. Sed dicunt alii quòd adeò benè poteſt recognoſcere jus alienum ſicut ꝓprium, licèt judicium non intervenerit, & quo caſu, cũ uxor dotem petierit de re recognita, & excipiatur contra, ꝙ dotem habere non debeat, eò ꝙ vir ſuus die quo eam deſponſavit non fuit inde ſeyſitus ita in dominico, & ita in feodo ꝙ eam inde dotare potuit, & ipſa è contrario dicat ꝙ ſic, videtur & verum eſt, cũ per negationem efficiatur res dubia, quòd locus ſit inquiſitioni, non obſtante recognitione & concordia, ſecundùm ꝙ videri poterit per exempl'. Eſto quòd quis alium feoffaverit de aliqua terra, & mortuo feoffato, hærede infra ætatem relicto, deveniat cuſtodia terræ & hæredis in manus dñi capitalis, qui durante cuſtodia, alium feoffaverit de eadem terra, qui ducendo uxorem ipſe ei in dotem conſtituerit, cùm autem hæres ad ætatem ꝑvenerit, ĩpetret aſſiſã novæ diſſeyſinæ, vel mortis anteceſſoris, vel breve de ingreſſu, vel de recto verſus tenentem, tenẽs ſive warrantum vocaverit ſive non ante judicium cum de jure ſuo conſtiterit, vel fortè etſi non conſtiterit, jus petenti recognoſcit & ei reddit ſeyſinã & decedit, uxor ejus petit dotem, objicitur ei ꝙ vir non fuit ita ſeyſitus in dominico, & ita in feodo quòd eam inde dotare poſſet, & ipſa è contrario ꝙ ſic, & petit judicium de recognitione per concordiam, propter prædictum eventum dubium de jure proprio ſui viri vel alieno, quo caſu, ſi de jure petentis contra virum ſuum conſtiterit, non erit ad aliam probationem ulteriùs ꝓcedend', ſed uxor per hoc cadet ad dotis petitionem. Si autem de jure non conſtiterit, per patriam veritas inquiratur, hoc tamen adjecto, ꝙ videndum erit utrum vir, qui jus alienum recognovit, ſe defendere poſſit per exceptionem & non defendit, ſed gratis reſtituit, vel cum ſe defendere vellet, & per exceptionem opponeret, judex per patriam judicando, exceptionem propoſitam non admiſit. In hiis verò caſibus non cadit actio dotis, cùm

de hujuſmodi ratio ſit habenda. Poterit etiā cōſtitui dos certa & nominata, & incerta & non nominata, & in re aliena ſicut in re ꝓpria, ut ſi quis uxorem ſuā dotaverit de hæreditate paterna, vel materna in vita eorŭdem, dum tamen hoc fiat per aſſenſum & voluntatem eorundem, aliter autem, niſi de aſſenſu & voluntate eorundem extiterit, conſtitutio non valebit. Conſtare enī poterit multis modis, ꝑ inſtrumentū & ſcripturā ubicunq; factā, dum tamen ꝓbari poſſit ꝙ parentes aſſenſum ꝑbuerunt, in qua ſcriptura non expedit ſi contineatur, quòd pater vel mater dotem conſtituerit, ſed tamen ille qui duxit uxorem, cùm alius dotem conſtituere non poſſit. Item ꝑ vivam vocem, ut ſi pater vel mater vel alius ꝑſens parens, ad oſtium eccleſiæ viva voce, ꝓteſtetur, ꝙ filius ſuus dotat uxorem ſuum de hæreditate quàm ipſi tenent, coram pluribus ad hoc vocatis, & quòd voluntarium ad hoc præbent aſſenſum. Et illud idem erit ſi alibi quàm ad oſtium eccleſiæ ante deſponſationem, dum tamen hoc ante deſponſationem, vel in ipſa deſponſatione revocatū non fuerit ꝑ diſſenſum, & licèt de neceſſitate fieri debet dotis conſtitutio, & modus conſtitutionis ad oſtium eccleſiæ, non tamen neceſſe eſt omnino quòd ad oſtium eccleſiæ adhibeatur conſenſus, valet enī ſive matrimonium ꝑcedat ſive ſubſequatur cōſenſus, ac ſi valeret ſi fieret ad oſtium eccleſiæ, dum tamen ꝓbari poſſit viva voce. Si autem uxor dotata, ad probandum conſenſum inſtrumentum proferat in judicio quòd vir ſic dotaverat uxorem ꝑ aſſenſum, ſufficit illa ꝓbatio. Si autem ꝑ vivā vocem, ſufficit quælibet illarum ꝑ ſe. Si autem utramq; ſimul, & conveniant, ſufficiet unam ꝓſequi & probare. Si autem contrariæ fuerint, unam illarum eligere poterit ab initio, & una electa ad aliam recurrere non poterit, cui per electionem renunciavit, & inde ſi validam elegerit ſufficit, ſi autem invalidam amittit, ſecundū quod videri poterit, cùm uxor ad ꝓbandum aſſenſum producat vivam vocem & teſtes, qui dicunt quòd maritus uxoris eam dotavit, & inſtrumentum ſimiliter probatū ad probationem dicat, ꝙ pater vel mater vel alius parens dotavit uxorem, cùm deberet dicere eos præbuiſſe aſſenſum, & unde cùm uxor præciſè ſe tenuerit ad utrumque, neutra valebit, cùm ſint contrariæ, niſi ſit qui dicat, quòd illam, quæ utilis eſt ſufficit tenere, & quòd utile non eſt videatur per inutile, & quia valet plus quòd actum eſt q. ꝙ ſcriptum, fortè ꝓpter errorem ſcribentis, & benigna interpretatione poſſet ita interpretari inſtrumentum, ꝙ ad hoc tantū valere debeat, quòd antecessor conſtitutioni dotis factæ ꝑ hæredem ꝑbuit aſſenſum & ꝓpter ſimplicitatem contrahentiū, ſecundū ꝙ dicitur de layco ꝑſentante ad eccleſiam, qui dicit in inſtrumento ꝑſentationis, ꝙ dat tali clerico talem eccleſiam ſed incongruè, quia epiſcopus dat, & laycus tantùm ꝑſentat, ex benigna igitur interpretatione, ꝓpter ſimplicitatem laycorum, admittitur quòd nō ſit vacua ꝑſentatio, propter incongruam dictionem donationis, ſed admittitur donatio pro præſentatione, dat tamen laycus advocationem eccleſiæ, licèt eccleſiam dare non poſſit. Sed ſi cùm advocationem dederit, dicat in inſtrumento donationis, quòd dat eccleſiam, valebit donatio advocationis ex benigna interpretatione, propter ſimplicitatem laycorum, & ſic ſit interpretatio

ꝑtatio ab antiquis, ꝙ cũ laicꝰ dicat, do eccleſiam, dat quicquid juris habet in eccleſia, tã in advocatione, q̃ in ꝓ̃ſentatione, benignæ enĩ faciendæ ſunt interꝑtationes, ut res magis valeat q̃ pereat. Sed (ſine ꝑjudicio melioris ſententiæ) videtur ꝙ uterq; dotẽ conſtituit pater ſcilicet & mater vel alius parens, ꝓpter conſenſum, & vir ꝓpter nominationẽ dotis, quoꝝ neutꝝ valet ſine alio, nec unũ ſufficere poſſit ꝑ ſe, unde ſi pater inſtrumentũ confecerit ſuꝑ conſenſum ad ꝓbationem conſtitutionis, & uxor habuerit vivam vocem ad ꝓbationem nominationis, neutꝝ iſtoꝝ erit alteri contrarium, & ideò benè ſimul ſtare poſſunt, & nunq̃ valebit nominatio viri ſine conſenſu parentis, nec è contrario, & ſic uterq; ſimul ſtat. Poterit etiã vir dotare uxorẽ ſuã de rebꝰ alienis paternis vel maternis, vel utriuſq; ipſoꝝ, & alterius anteceſſoris, ꝑ aſſenſum & voluntatẽ ipſoꝝ, eiſdẽ modis quibꝰ de rebꝰ ꝓpriis nominatĩ vel non nominatim acquiſitis vel acquirendis, & de illis etiã, ſed nominatĩ & ſpecialiter de quibus anteceſſores nunq̃ fuerunt in ſeyſina, dum tamen poſt tẽpus ad hæredes ſunt reverſuræ ſecundꝰ ꝙ ſuperiùs dicitur in parte. De dote alterius uxoris, quæ in vita viri nunq̃ fuit deliberata, de alienis verò rebꝰ q̃ evinci poterunt, non valet dotis conſtitutio cum effectu. Itẽ ſi cùm pater uxorem habuerit, & ei dotem conſtituerit in tertia parte hæreditatis ſc. de tribꝰ unciis unã, & de conſenſu ipſius, vivente matre, conſtituat filius uxori ſuæ dotem, non poterit eã dotare, niſi de tertia parte duarꝰ partium ſc. duarꝰ unciarum, quia mater dotata eſt de tertia parte totius, s. de tertia parte trium unciarꝰ. Si autem pater uxorem non habuerit, cùm filius uxorem ſuã dotaverit, & facta cõſtitutione à filio de conſenſu patris, tunc pater poſt, uxorem duxerit, tunc fiat è contrario illius, ꝙ ſupra dictꝰ eſt; & ſecundũ ꝙ, inferiùs dicetur, de actione dotis. Videndũ etiã, ſi poſtq̃ dos ſemel fuerit ritè cõſtituta, in rebꝰ ꝓpriis vel alienis de cõſenſu, ex aliqua conventione facta inter virꝰ & uxorem, conſtantè matrimonio, augmentari poſſit in ꝑjudicium vel ad dampnum hæredis, & dicitur ꝙ nõ, ut de itinere W. de Ralegh in com̃ Middꝰ, aſſiſa mortis anteceſſoris ſi Johannes Blundꝰ, & unde videtur, ꝙ eadem ratione, minui non debet in ꝑjudicium uxoris. Facta ſic cõſtitutione dotis ut ꝓ̃dictꝰ eſt, non poterit uxor in vita viri circa dotem conſtitutã nominatã q̃vis certã, aliquid diſponere, cùm inde liberũ tenemẽtũ habere non poſſit ante aſſignationem, nec uxor viro contradicere poſſit, ſi velit dotem vendere vel alienare, ꝙ ſi faceret, de jure dotem amittet, quòd ſi vir alienaverit, licèt uxor in vita non potuit cõtradicere, ipſa tamen poſt mortem viri, regreſſum habebit verſus quoſcunq; detentores. Sed ſi ꝑ judicium vel ꝑ cõcordiã ut ꝓ̃dictꝰ eſt, vel ꝓpter delictꝰ (ſecundũ ꝙ inferiùs dicetur) uxor regreſſum non habebit.

Cap. XL.

1 ¶ Quòd uxor vidua remanere debet in capitale meſuagio per quadraginta dies poſt mortem viri, donec dos ſua fuerit ei aſſignata, & de dotis aſſignatione poſt mortẽ viri. 2 Qualiter dos fuerit ei aſſignanda. 3 Qualiter advocatio eccleſiæ transferatur in dotis aſſignationem & qualiter non, & quòd aliud eſt dare eccleſiam & advocationem eccleſiæ. 4 Quòd dos libera eſſe debet.

Mortuo

MOrtuo viro, confirmatur tunc primò dotis conſtitutio, & ſi dos deliberata ei fuerit, ſtatim fiat ei dotis aſſignatio, ſine aliqua difficultate, & nihil det pro dote ſua, vel maritagio, vel hæreditate ſua quam maritus & ipſa tenuerũt die obitus ipſi' mariti, & maneat in capitali meſuagio mariti ſui per quadragĩta dies poſt obitũ mariti, infra quos aſſignetur ei dos ſua, niſi priùs ei fuerit aſſignata, vel niſi domus illa fuerit caſtrum; & de caſtro illo ſi receſſerit, ſtatim provideatur ei domus competens, in qua poſſit honeſtè morari, quouſque dos ſua ei aſſignetur ſecundùm quod prædictum eſt, & habeat rationabile eſtoverium ſuum interim de communi, & pro dote ſua, cùm fuerit ei deliberata, aſſignetur ei tertia pars totius terræ mariti ſui, quæ ſua fuit in vita ſua, vel alio modo ſatisfaciat ei ſecundùm quod ad oſtium Eccleſiæ dos fuit ei conſtituta; nec diſtringatur ad maritandum ſe, dum vivere voluerit ſine viro, & ita tamen, quòd ſecuritatem faciet capitali domino, quòd ſe non maritabit ſine aſſenſu ſuo, de quocunque tenere debeat, de domino Rege, vel de alio. Item quis debeat dotem aſſignare videndum, cùm mulier per ſe authoritate propria non poſſit ſe ponere in ſeyſinam, propter aſſiſam mortis anteceſſoris, cùm hæres primam ſeyſinam habere debeat cùm fuerit plenæ ætatis, vel dominus capitalis nomine hæredis, ſi hæres fuerit infra ætatem. Et ſciendum, quòd hæres cùm fuerit plenæ ætatis, & non dominus capitalis, quia ſe intromittere non debet; niſi contentio fuerit de hæreditate. Cùm autem hæres fuerit infra ætatem, tunc dominus nomine hæredis infra quarentenam, alioquin currit tempus, & ſequantur dampna, niſi excuſet rationabilis cauſa. ¶ 2. Si autem tota dos vacaverit, tunc infra quadraginta dies aſſignetur ei dos ſua legittima, & ſecundùm quod ei ad oſtium eccleſiæ fuit conſtituta, ſecundùm quod, tunc fuerit culta vel inculta, cum fructibus & redditibus, & omnibus aliis pertinentiis, & nihil refundatur executoribus vel hæredibus pro cultura & cura, quia antiquitùs ſolet obſervari, quòd ſicut uxor dotem ſuam recipit poſt mortem viri ſui cultam vel incultam, ita poſt mortem uxoris, ſolet reſtitui hæredi culta vel inculta, quia de bladis & fructibus à tenemento non ſeparatis, non habuit uxor teſtamenti factionem, ſed nova ſuperveniente gratia & proviſione, ſicut patet de proviſionibus apud Merton, inter placita quæ ſequuntur Regem Henricum anno regni ſui decimo octavo, poterit uxor de fructibus & bladis, ſive à ſolo ſeparata fuerint, ſive non, teſtari, & pro voluntate ſua diſponere. Si autem pars dotis vacaverit, & pars non, tunc illam partem quæ vacaverit recipiet, & non vacantem petat per actionem, per breve de recto ſi voluerit, niſi de conſilio ad tempus duxerit abſtinendum, ne per receptionem partis, ſibi præjudicet quantum ad exactionem reſidui, propter dilationem quæ venire poterit per breve de recto, ſi aliquod inde recipiat, propter verba in brevi de dote contenta, ſcilicet & unde nihil habet, ſecundùm quod inferiùs dicetur inter actiones de exceptionibus contra petitionem dotis. Cùm autem nihil vacaverit, tempore quo vir moritur, ſed tota hæreditas alienata extiterit in manib' alioꝝ, nõ habent tenẽtes neceſſe ſtatĩ dotem

dotem reſtituere niſi velint, cùm juſtam cauſam habeāt reſiſtendi, & vocādi warrentum ſuum, unum vel plures ſucceſſivè uſq; ad perſonam hæredis & warrenti uxoris de dote ſua, infra quod tempus non tenentur mulieri ad reſtitutionem dampnorum, vel expenſarum. Qui quidem cum warrantizaverit, ſtatim dotem reſtituat mulieri, niſi juſtam cauſam habuerit reſiſtendi, quam ſi non habuerit, ſed reſiſtat per malitiam, omnia dampna reſtituet mulieri petenti, ſecundùm valorem totius dotis illam contingentis à tempore mortis viri ſui, & omne intereſſe, quatenus ſuâ interſuit dotem ſuā habuiſſe uſque ad diem quo ſeyſinam ſuam per judicium recuperaverit, & nihilominus warrentus in miſericordia remanebit. Et illud idem erit, ſi cū dos tota vacaverit, die quo maritus obierit, & nihil fuerit alienatum in vita ſua, ſi uxor ſe in dotem nominatam poſuerit, & inde ante aſſignationem ejecta fuerit, nec fuerit ei ſatisfactum ſine placito & dilatione, & hoc ſemper erit tenendum, niſi hæres vel cuſtos juſtam cauſam habeant reſiſtendi. Illud etiā erit, ſi à tenemento quod ei aſſignatum eſt ad quarentenā ſuam, ante aſſignationem dotis ejiciatur, infra quarentenam vel poſt. Item illud idem, ſi omnino extrà teneatur, quòd non habeat ubi caput ſuum reclinet. Si autē cùm tota vacaverit, & hæres contendere nolit, ſed gratis & ſine placito ei dotem reſtituere velit, vidend' eſt q̄ ſint ei nomine dotis reſtituēda. Et ſi de incerta parte fiat dotis conſtitutio ad oſtiū eccleſiæ, de acquiſitis ſc. & acquirendis, conveniens erit ꝙ hæres ei aſſignet in dotem tertiam partem totius liberi tenemēti, ꝙ habuit anteceſſor ſu' in dominico ſuo ut de feodo die quo eam deſponſavit, & ita in dominico & feodo, quòd eā inde dotare potuit, & hæc vera ſunt, niſi conſtitutio dotis alio modo, tempore conſtitutionis, ad oſtium eccleſiæ facta fuerit, & quo caſu, ſequenda erit conſtitutio, cū de ea cōſtiterit. Integrè enī & non ꝑ particulas, vel in parte, fieri debet aſſignatio, ſc. de om̄b' terris & tenemētis, ſecund' mod' conſtitutionis. In dominicis, villenagiis, feodis militum, homagiis, & ſervitiis liberor̄ hominum, in advocationibus eccleſiar̄, & ſecund' quod fuerit nominatim dotata vel non nominatim, cùm advocatione vel ſine, & ſive ibi ſunt plures advocationes, ſive una ſemper in conſtitutione dotis, & in aſſignatione erit habenda inde ratio, ut vel unam ex pluribus retineat, vel quòd ei inde aliunde ſatisfaciat ad valentiam, cùm advocationes aliquando non recipiant diviſionem: & ſemper tenend' eſt mod' conſtitutionis. Et licèt de advocationib' in conſtitutione dotis nulla facta ſit mentio, nec in aſſignatione, nec ſit in hæreditate niſi unica eccleſia, cùm poſt mortem viri, in vita uxoris, non debet hæres, de jure, illam conferre ſine aſſenſu uxoris. Sed quid ſi noluerit conſentire? hæres qui duas partes habet in p̄ſentatione p̄feretur, quia quāvis eccleſia magni valoris extiterit, tamen occaſione dotis non dividitur, quia non patitur ſecationem, & maximè quia ab antiquo diviſa non fuerit. Si autem de advocatione non ſit mulieri aliter ſatisfactum, videtur prima facie, quòd ſi in vita ipſius ter vacaverit, quòd de æquitate, tertiam habere debeat p̄ſentationem. Sed refert ad hoc qualiter ſit dotata, & dos ab initio conſtituta: ſi autem de tertia parte & nō ſit niſi unicum maneriū, & una ad-

vocatio,

vocatio,vel ſi ibi ſint plura maneria,et plures advocationes,nil petere poſ-
ſit uxor de advocationibus ratione ſuæ tertiæ partis,niſi in ipſa dotis cõſti-
tutione,vel aſſignatione, ſpecialiter convenerit quòd aliquid inde habere
debeat, et eſt ratio. Eſto quòd quis habeat maneriũ aliquod integrum cum
advocatione eccleſiæ,et inde partem dederit tertiam vel dimidiam vel mi-
nimam uni, et poſteà alii alteram partem, et ſic ſucceſſivè pluribus uſq; ad
unam acram, vel etiam minimam partem, dum tamen aliquid retinuerit,
licèt quælibet pars magna ſive minima data ſit, cum omnimodis ꝑtinen-
tiis ſuis,donator ſemper advocationẽ integrè retinebit, niſi ſpecialiter cum
aliqua particula data transferatur, et ſive donatio facta fuerit ſimul et ſe-
mel,et una die, uni vel pluribus ſucceſſivè, & unde cùm tertia pars ubique
cõſtituta ſit et aſſignata uxori nomine dotis,nulla facta mentione de advo-
catione, nihil transferri poteſt de advocatione, ex talis partis conſtitutione
cum tertia parte aſſignata ꝓ dote, et unde non poterit uxor aliquid petere
dè advocatione,ex tali dotis conſtitutione,niſi aliter inde ſpecialiter cõve-
nerit in ipſa cõſtitutione vel aſſignatione,quòd tota advocatio transferatur
cum parte aſsignata. Si autem dotata fuerit de aliquo manerio integro, ad
ꝙ ꝑtinuerit advocatio,cum omnib⁹ ꝑtinentiis ſuis,ſine aliqua retẽtione vel
exceptione,advocatio tranſit cum univerſitate,et ipſa re,cùm ſpecialiter re-
tenta non ſit nec excepta.Et eodem modo fiet ſi ꝓ tertia parte fuerit ei aliꝙ
manerium cum ꝑtinentiis aſſignatũ. Item eſto ꝙ quis ita dicat in donatio-
ne ſua,do tali manerium tale cum omnib⁹ ꝑtinentiis ſuis,videtur ꝑ hæc,o-
mnia transferre ad donatarium, et advocationẽ ſi ibi fuerit:ſi dicat poſteà,
excepta tanta terra ad op⁹ meum,cùm igitur ab initio totum transferat,&
ab illo toto certã partem extra capiat, videtur ꝙ advocatio non revertatur
ad ipſum cum parte excepta,ſed verum eſt ꝙ debeat cum donatario rema-
nere.Si autẽ ſic dicat,do tali tale maneriũ cum omnib⁹ ꝑtinentiis ſuis nullà
facta mentione de advocatione,et poſteà dicat,retẽta mihi tanta terra, vel
præter tantam terram quam retineo,advocatio cum parte retenta remane-
bit donatori, et illud idem erit,ſalva mihi tanta terra. ¶ 3. Cùm autem ſic
dotata fuerit ut prædictum eſt,de tertia parte cum advocatione nominatim
& expreſſè,vel cùm de manerio integro expreſſè cùm advocatione,vel ſine
expreſsione,dum tamen ſine exceptione,benè poterit eccleſiã cõferre cùm
vacaverit,& quotiens vacaverit,ſed illã dare non poterit loco religioſo,vel
alibi,antequam vacet,& ſit in poſſeſsione præſentãdi,quò magis impedia-
tur præſentatio hæredis & warrẽti ſui,ꝙ ſi fecerit, hæres reſtituetur ad ſey-
ſinam præſentationis ſuæ vel anteceſſoris ſui ꝑ aſsiſam, ꝙ ſi præſentaverit
uxor in viduitate ſua poſt mortem viri qui dotavit eam, vel ſi nupſerit ſe-
cundo,et ipſi ſimul dederint advocationem loco religioſo,vel alicui privatæ
ꝑſonæ, ꝑ hoc auferetur ſeyſina præſentationis ſuo warranto, et warrantus
poſt mortem uxoris non audietur,niſi tantùm ſuꝑ ꝓprietate ꝑ breve de re-
cto,& quo caſu donatari⁹ warrantum vocabit donatorem,vel ejus hæredẽ,
ut excambium conſequatur. Sed quid ſi cùm uxor ſecundum virum ſuum
ſupervixerit, et advocationem petat ꝑ breve de ingreſſu, eò quòd viro ſuo

cõtradicere nõ potuit in vita viri,nec finis nec chirographũ intervenerit in curia regis,quæritur an audiri debeat? Et videtur quòd ſicut de quacunq; alia re. Itẽ ſi cùm ipſa petere ceperit ꝑ breve de ingreſſu,warrant⁹ ſu⁹ ſimiliter agere incipiat ꝑ breve de recto, uxor in hoc caſu erit p̄ferenda,& ſi illa obtinuerit,ꝑ hoc jus warranti reformabitur ei,ut eandẽ ſeyſinã quam uxor habuit,habeat warrant⁹ poſt mortẽ uxoris,& ſi in ꝓbatione juris defecerit uxor,videtur quòd remanere debet actio warrãti uſq; ad mortẽ uxoris,ac ſi eſſet, ſi ipſa ꝑ ſe in viduitate ſua poſt p̄ſentationẽ, dediſſet advocationem. Et longè aliud eſt dare eccleſiam,quàm dare advocationem,quia qui advocationẽ dat,transfert eccleſiã,& ipſum jus p̄ſentandi. s. ſeyſinã, cùm fuerit in ſeyſina p̄ſentandi. Si autem eccleſiam dederit quis alicui,qui ad præſentationẽ admittatur,retinet ſibi jus p̄ſentandi & ſeyſinam ut jus patronatus, cuicunq; ſic facta fuerit donatio,privatæ pſonæ,vel loco religioſo,in ꝓprios uſus,vel alio modo. Itẽ eſto quòd prim⁹ vir,qui dotavit nominatim cum advocatione vel alio modo, ut prædictũ eſt, in vita ſua advocationem dederit alicui loco religioſo,hæres ejus cùm obierit tenetur advocationem illam,quam anteceſſor ſuus incumbravit deliberare ſi poſſit,vel ei ſatisfacere ad valentiam ſi non poſſit,& ſi illam uxori deliberaverit, illa poterit ad eccleſiam illam præſentare ſi vacaverit. Et ſive vacaverit,ſive non,advocatio illa poſt mortẽ uxoris revertetur domui religioſæ, ꝓpter donum primi viri quod firmum eſſe debet. Cùm autem de tertia parte dotata fuerit, & tota dos vacaverit,ſive in uno manerio ſive in pluribus, de nullo ꝙ de ſua natura indiviſibile ſit & ſecationem ſive diviſionem non patiatur, nullam partem habebit,ſed ſatisfaciat ei ad valentiam alibi. Item nec de aliquo ꝙ de conſuetudine dividi non ſolet : quia eſto quòd vir non haberet niſi unicum manerium ſuum,ſive illud fuerit caput baroniæ,vel non,uxori non aſſignabitur in t̃tia parte ſua, aliquid de capitali meſuagio, ipſa enim nihil capiet de capitali meſuagio,ſive un⁹ ſit ibi hæres,ſive plures,quia ipſa partem non capit,ſicut facit cohæres particeps cum cohærede participe. Nihil enim capiet de capitali meſuagio, ſecũdùm ꝙ vallatũ fuit & incluſum foſſato,haya, vel palatio. De hac materia inveniri poterit de termino ſanctæ Trinitatis anno regni regis H. ſeptimo in Com̃ Eſſex de quadã Idonea petẽte dotem. Item nec de aliquo ꝙ infra clauſum cõtineatur ſicut de Gardinis, Servoriis vel vivariis. De hm̃odi vero ſi fuerint extra,erit inferiùs dicẽdũ quid juris. Sed cùm nihil capere poſſit de capitali meſuagio, & ipſa ſine meſuagio eſſe nõ debeat,eligat ipſa de villenagiis honeſtũ aliꝗ,& ꝙ competens ei eſſe videatur & indè ſe teneat cõtentã. Si autẽ nullũ meſuagiũ inveniat in villenagio,tunc ꝓvideat ei in loco cõpetenti quædã platea,quæ ei ſufficere poſſit ad meſuagiũ,ad valentiã t̃tiæ partis.s.in latũ et longũ,& non ad valentiam ædificiorum, & fiat meſuagium de boſco cõmuni. Si autem nullũ ſit meſuagium de villenagio,nec aliquid in dñico ubi fieri poſſit meſuagium,tunc de neceſsitate recurrendũ erit ad capitale meſuagiũ,ſicut in Burgagiis ad liberũ bancũ. Et hæc oĩa vera ſunt,niſi ab initio velit hæres ei gratis partẽ cõcedere de capitali meſuagio, ꝙ benè licitum erit, cùm hæres hoc voluerit.

Item

Item ſi in eodem manerio, in quo tertia pars erit ei aſsignanda, fuerint plura capitalia meſuagia, duo, vel plura, ipſa ad minus unicum habebit, dum tamen hæres electionem habeat. Si autem nominatim,& integrè dotata fuerit, de aliquo manerio, vel qualitercunq; fuerit dotata,ſi convenerit inter ipſam & hæredem, quòd habeat manerium aliquod integrè, pro dote, illud totum habebit cum meſuagio & aliis pertinentiis, niſi aliquid fuerit ſpecialiter exceptum, vel niſi valor excedat dotem rationabilem. Item cùm aſſignanda fuerit ei tertia pars, facta aſſignatione de meſuagio, aſſignetur ei tertia pars, de omni quod vir ſuus tenuit in dominico, ſecundùm ſtatum præſentem in terra arabili, ſecundùm quod fuerit culta, vel inculta, ſeminata, vel non ſeminata, & ſi fuerit ſeminata, vel non ſeminata, nihil dabit pro cultura. Item aſſignetur ei tertia pars, de pratis, boſcis, paſcuis, paſturis, & de omnibus aliis commoditatibus, exceptis parcis vivariis de quibus nihil percipiet. Nihil enim ampliùs percipiat de piſcibus & feris in parcis incluſis, quàm de animalibus, & ovibus in ovilibus, eo excepto, quòd ſi piſcariæ ibi fuerint, quarum commoditates dependent ex inſidiis fortunæ, ibi percipiet tertiam partem commoditatis, vel tertium piſcem, vel jactum retis tertium, ſecundùm quod convenerit. Item aſsignanda erit ei tertia pars villenagii, quod eſt quaſi dominicum. Item tertia pars ſervitiorum liberorum hominum,& de quibus habebunt cuſtodias & relevia, ſalvis tamen homagiis, dominis capitalibus. Item habebit hæredum maritagia. Item habebit eſchaetas ſive venerint propter defectum vel propter delictum, ſed hoc non niſi ad vitam,quia poſt mortem pertinet ad hæredem : & generaliter omnes commoditates ex dote provenientes, uxoris erunt quoad vixerit,niſi hoc fortè auferat cōventio ſpecialis.¶ 4.Aſſignata dote, libera debet eſſe dos,nihil enim conferet uxor de dote ſua,ad debita mariti acquietanda,quia ſi peculium mariti non ſufficiat ad debita, quicquid fuerit ulteriùs ſolvendum, hæredem & hæreditatem onerabit. Item hæres tenetur dotem ſuam defendere & warrantizare, & pro ea ſequi Comitatus, hundredas, & curias dominorum.Ipſa enim ad alia intendere non debet, niſi ut domui ſuæ diſponat, & ut pueros ſuos, ſi qui fuerint, nutriat & educat. Curiam autem ſuam propriam habere debet de omnibus placitis quæ ad ipſam pertinent terminandis. Placita verò per breve de recto, placitari debent, & terminari in curia hæredis, & warrenti ſui de dote ſua, propter vinculum homagii,quod inter liberos tenentes ſuos,& warrentum de dote ſua, non eſt diſſolutum, & quia ipſa placitum ſuper recto tenere non poterit, cùm non habeat niſi liberum tenementum. Item nec pertinent ad ipſam, placita quæ pertinent ad coronam, pro juſtitia & pace domini regis, quia nullus hujuſmodi placita placitare poterit, niſi hoc eis ſpecialiter conceſſum fuerit : ſicut juſtitiariis domini regis, ſicut placitum per breve de recto, viſus franci plegii, placita de vetito Namii, ſi latro fuerit judicandus, vel ſi tranſgreſſum ſit contra aſſiſas domini regis,hujuſmodi verò placita non pertinent ad dotem. Alia verò placita quæ pertinent ad dominum feodi, placitare poterit in cur. ſua.

Henrici de Bracton

De Legibus & conſuetudinibus Angliæ Liber tertius. Qui dividitur in duos tractatus, quorum primus eſt De actionibus.

Cap. I.

1 ¶ *De actionibus & Quid ſit actio.* 2. *Unde oriatur.*

DIctum eſt ſuprà de perſonis, & rebus, nunc autem dicendum eſt de actionibus, & videndum quid ſit actio, & unde oriatur, & qualiter dividatur, & qualiter proponatur, & intentetur, & qualiter propoſita fundetur, & qualiter fundata probetur, & ſciendum quid ſit actio. Actio nihil aliud eſt, quàm jus proſequendi in judicio, quod alicui debetur. Jus autem ponitur, ad differentiam eorum quæ non ſunt juris, vel eorum quæ quamvis jus habeant, & actionem, elidi tamen poterunt per legittimam exceptionem contrapoſitam. Vel dicitur jus ad differentiam officii judicis, quod latiſſimum eſt & non eſt actio. Multa enim expediuntur per officium judicis, quæ non expediuntur jure actionis, & jus non eſt ipſum officium ſed appellari poterit factum. Sed ſi ſit qui quærat cur dicatur quis proſequi per actionem, cùm proponat actionem injuriarum, cùm ibi ex officio judicis ſumma conſtituatur. Reſpondeo, benè poterit dici actio cùm agitur ex injuria, & eſt ratio, quia habet querens jus querendi & petendi ſi aliquid ei debetur. Si quæras quid, Reſpondeo, id videlicet, ꝙ querens æſtimaverit. Nam antequam querens in judicio conqueratur, æſtimare non poterit injuriā ſibi factam. s. quale damnum ſuſtinuerit, ex qualitate facti & injuriæ enormitate, quæ quidem æſtimatio, ſi injuſta fuerit vel ſuperflua, benè ꝑmittitur judici ex officio ſuo, ſummā quam querens æſtimavit moderare & minuere, non autē augere, niſi fortè ita ſit, quòd ille de quo queritur, gratis ſe poſuerit in voluntatem & gratiam ipſiꝰ conquerentis. Et quo caſu æſtimatio & taxatio erit in voluntate conquerentis & aufertur judici officium & poteſtas taxandi. Item ꝙ dicitur, ꝓſequendi, hoc autem ponitur ad differentiam exceptionis, qua non ꝓſequimur alium, ſed magis ab alio ꝓſequuti, noſmet ipſos defendimus, licèt in exceptione partes actoris ſuſtineamꝰ. Itē de eo, ꝙ dicit̄, in judicio, hoc etiam ponitur ad differentiam eorum, quæ non in judicio, ſed extra ꝓſequimur, ſicut furem nocturnum, vel diurnum, ſicut prædonem vel alium, & non licebit unicuiq; ſe ſine judicio vindicare, hoc excepto, quòd ſi tales vivi capiantur, vita & mors et membrum ꝑtinent ad regem. Item, ꝙ ſibi debetur, ponitur ad differentiam criminalium actionum, quibꝰ non ſolùm mihi debitum proſequor, ſed cuilibet de populo, propter pacem regis & commu-

nem

nem utilitatem.¶ 2. Videndum eſt etiam unde actio oratur? et ſciendũ eſt, ꝙ ex obligationib⁹ præcedentib⁹,tanquã à matre,filia.Obligatio autẽ quæ eſt mater actionis, originem ducit & initium ex aliqua cauſa præcedente, ſive ex cõtractu vel quaſi,ſive ex maleficio vel quaſi.Ex cõtractu verò oriri poterit multis modis,ſicut ex conventione,ꝑ interrogationes & reſponſiones,ex conceptione verborum,quæ voluntates duorum in unum trahit cõſenſum,ſicut ſunt pacta,conventa,quæ nuda ſunt aliquando, aliquando veſtita,quæ ſi nuda fuerint,exinde non ſequet̃ actio, quia ex nudo pacto non naſcitur actio.Oportet igitur ꝙ habeat veſtim̃ta,de quib⁹ inferiùs dicendũ eſt,et hujuſmodi cauſa ex cõtractu,vel quaſi,ſemper erit civilis.Itẽ naſcitur obligatio ex maleficio,vel quaſi, & maleficiũ ꝓvenit ex delicto & injuria, quæ quidem plures ſub ſe continet ſpecies:ut ſi quis crimen læſæ majeſtatis commiſerit,homicidium,vel furtum,et hujuſmodi: vel quaſi ex maleficiò, ut ſi judex ſcienter malè judicaverit,obligatus eſſe videtur quaſi ex delicto, ſed quia nec præciſè ex maleficio nec ex cõtractu obligat⁹ eſt,& aliquid peccaſſe intelligitur licèt per imperitiã,ideò videtur quaſi ex malificio teneri.

Cap. II.

1 ¶ *Quid ſit obligatio & qualiter contrahatur.* 2. *Quid eſt ſtipulatio.* 3. *Si fiat ſtipulatio ſub conditione.* 4. *Facta ſtipulatione deducitur.* 5. *Item loca.* 6. *Quid ſit judicialis ſtipulatio.* 7. *Si res plures in ſtipulationem deducantur.* 8. *Quis non poſſit ſtipulari.* 9. *Cauſa quare inventæ fuerunt ſtipulationes & obligationes.* 10. *De obligationibus quæ naſcuntur quaſi ex contractu.* 11. *De traditione & junctura.* 12. *Per quas perſonas acquiritur obligatio.* 13. *Quibus modis tollitur obligatio.* 14. *Oriuntur obligationes ex delicto vel quaſi.*

QUùm autem naſcantur actiones ex obligationibus, quæ ex contractu, vel quaſi ſubſtantiam capiunt,& etiam ex maleficio vel quaſi,videndum eſt in primis quid ſit obligatio,et qualiter cõtrahatur, et ꝑ quæ verba, et ꝑ quas ꝑſonas acquiritur obligatio, & qualiter diſſolvatur & tollatur, & qualiter cùm fuerit diſſoluta renovetur,& qualiter in aliam ꝑſonam tranſfundatur, & qualiter una obligatio in aliam mutetur. Et primò ſciendum, quòd obligatio eſt juris vinculum, quo neceſſitate aſtringimur ad aliquid dandum vel faciendũ,ut ſi quis ligatus fuerit & aſtrictus alicui ad aliquid, & ille aliàs ei ad aliud contra obligatus.Eſt enim obligatio,quaſi contra ligatio,& quatuor habet ſpecies,quibus contrahitur,& plura veſtim̃ta. Cõtrahit̃ enim re,verbis,ſcripto,conſenſu,traditione,junctura,quæ oĩa dicunt̃ veſtim̃ta pactorũ. Re autẽ contrahitur obligatio, veluti in mutui datione, quæ cõſiſtit in reb⁹ q̃ pondere,numero,menſura ſunt:pondere,ſicut in reb⁹ quæ ponderant̃:numero,ſicut pecunia numerata,põdere,ære,argẽto,& auro:mẽſura ſicut in vino,oleo,frumẽto. Quæ res autẽ in appendendo,numerando,metiẽdo in hoc dãtur,ut ſtatim fiant accipientiũ,q̃a mutuũ ꝓpriè dicitur id ꝙ ex meo fit tuũ,& quandoq; nõ eædem res, ſed aliæ ejuſdẽ naturæ reddũtur creditori.Hiis autẽ cui res aliqua utenda datur,re obligatur q̃ cõmodata eſt,ſed magna differẽtia eſt int̃ mutuũ & cõmodatũ, q̃a is qui rem cõmodatam accepit,ad ipſam reſtituendam tenetur,vel ejus preciũ,ſi fortè incen-

incendio, ruina, naufragio, aut latronum, vel hoſtium incurſu, conſumpta fuerit vel deperdita, ſubſtracta, vel ablata. Et qui rem utendam accepit non ſufficit ad rei cuſtodiam, quòd talem diligentiam adhibeat qualem ſuis rebus ꝓpriis adhibere ſolet, ſi alius eam diligentiùs potuit cuſtodire. Ad vim autem majorem, vel caſus fortuitos non tenetur quis, niſi culpa ſua intervenerit, ut ſi rem ſibi commodatam domi, ſecùm detulerit cùm peregrè ꝓfectus fuerit, & illam incurſu hoſtium, vel prædonum, vel naufragio amiſerit, non eſt dubium, quin ad rei reſtitutionem teneatur. Commodata autem res dicitur ad cōmodum data, & ꝓpriè dicitur commodata, cùm nulla mercede accepta res utēda datur. Gratuitum enim eſſe debet cōmodatum, & ſi merces intervenerit, potiùs dici debeat locatio & cōductio quàm commodatum. Is apud quem res deponitur, re obligatur, & de ea re quam accepit reſtituenda tenetur, & etiam ad id, ſi quid in re depoſita, dolo commiſerit. Culpæ autem nomine non tenetur. s. deſidiæ vel negligentiæ, quia qui negligenti amico rem cuſtodiendam tradit, ſibi ipſi, & ꝓpriæ fatuitati, hoc debet imputare. Creditor qui pignus accepit, re obligatur & ad illam reſtituendam tenetur, & cùm hujuſmodi res in pignus data ſit utriuſq; gratia s. debitoris quò magis ei pecunia crederetur data ſit, & creditoris, quò magis ei in tuto ſit creditum, ſufficit ad illiꝰ rei cuſtodiā, diligentiā exactam adhibere, quam ſi præſtiterit, & rem caſu amiſerit, ſecurus eſſe poſſit, nec impedietur creditum petere. ¶ 2. Verbis contrahitur obligatio ꝑ ſtipulationem, eſt enim ſtipulatio quædam verborum conceptio, quæ conſiſtit ex interrogatione & reſponſione, ut ſi dicatur, promittis? promitto. Dabis? dabo. Facies? faciā. Fidejubes? fidejubeo. Et omnis talis ſtipulatio, aut ſit purè, aut in diem, aut ſub conditione: purè, ut ſi dicatur, tantam pecuniam dare ſpondes? ſine aliqua adjectione diei vel conditionis, pecunia illa ſtatim peti poterit. Sed ſi dies adjiciatur, quo ſolvi debeat, ſtatim debetur, ſed peti non poterit ante diem, nec etiam eo die, quia totus is dies relinquitur arbitrio ſolventis, nec verò certum erit eo die ſolutum non eſſe, priuſquam dies præterierit, nec eodem modo rectè petet quis ſi quis hoc anno, vel menſe, dare ſtipulatꝰ eſt, niſi omnibus partibus præteritis anni vel menſis. Eodem modo ſi quis hominem vel fundum ſtipulatus fuerit, non rectè petet, antequàm tantum ſpacium præterierit, quòd tradi poſſit. ¶ 3. Fit aliquando ſub conditione ſtipulatio, ut ſi dicatur, ſi Titius conſul factus fuerit, tantam pecuniam dare ſpondes. Et notandum quòd in conditionali ſtipulatione, tantùm ſpes concipitur & conditiones quæ ad præteritum vel ad præſens tempus referuntur, aut ſtatim infirmant obligationem, aut omnino non differunt, ut ſi dicatur, ſi talis vixerit, vel conſul factus fuerit dare ſpondes, nam ſi ita non fuerit nihil valet. Si autem res ita ſe habeant, ſtatim valet, quia ea quæ ꝑ rerum naturam certa ſunt ſtatim, non viciant obligationem, quamvis apud nos incerta fuerint. ¶ 4. Facta autem in ſtipulationibus deducuntur, ut ſi facta fuerit ſtipulatio, aliquid fieri, vel non fieri, quo caſu, optimum erit pœnam adjicere, ne quantitas ſtipulationis ſit in incerto, vel neceſſe ſit actori probare, quid ejus interſit, & tali modo adjiciatur pœna. Et ſi hoc

hoc factum non fuerit vel non erit, tunc nomine pœnæ tantum dare ſpondes. Item ſi de una reſenſerit ſtipulator, & de alia ꝓmiſſor, non valet, non magis quàm ſi ad interrogatum non eſſet reſponſum. Item non valet, ſi quis ita ſtipuletur, quòd quis homicidium perpetret vel furtum vel hujuſmodi. ¶ 5. Item loca deducuntur in ſtipulationem, ut ſi dicas, exiſtens Oxoñ hodie Londoñ dare ſpondes: talis ſtipulatio erit inutilis, niſi temp⁹ adjiciatur, quo fieri poſſit id ꝙ deducitur in ſtipulationem, quia omnino erit impoſſibile, ac ſi quis rem ꝓmitteret quæ in rerum natura non eſſet, vel eſſe non poſſet, vel ſi rem ſacram vel publicam, quæ non eſt in alicujus bonis. Item ſi quis ſtipulat⁹ fuerit, qui alium daturũ vel facturũ ꝓmiſerit quàm eum qui in poteſtate ſua extiterit, vel ſi quis ad ea quæ interrogat⁹ fuerit non reſponderit, nec ſecundùm ꝙ interrogat⁹ fuerit, ut ſi quis decem aureos dari ſtipuletur, & alius quinq; ꝓmittat, vel ſi unus purè, & alius ſub cõditione, ſtipulatio non valebit. Item erit inutilis ſi quis ita ſtipulatus fuerit: ſi navis venerit de Aſia hodie, dare ſpondes. Quia præpoſtero concepta eſt, tamen licèt præpoſtera fuerit, non erit rejicienda. Item non valebit, ſi impoſſibilis adjecta fuerit conditio, cui natura in impedimento fuerit quòd exiſtat. Veluti ſi dicat, ſi cœlum digito tetigero, dare ſpondes: ſi autem ſic, ſi cœlum digito non tetigero, tunc valet, quia purè facta eſt, & ſtatim peti poterit. ¶ 6. Judicialis autem eſſe poterit ſtipulatio, vel conventionalis: judicialis quæ juſſu judicis fit vel prætoris. Cõventionalis, quæ ex conventione utriuſq; partis concipitur, nec juſſu judicis vel prætoris, & quarum totidem ſunt genera, quot pœnæ rerum contrahendarum, de quib⁹ omnib⁹ *omnino curia regis ſe non intromittit, niſi aliquando de gratia.* ¶ 7. *Si cùm res plures in ſtipulationem deducantur, ꝓmiſſor ſimpliciter reſpondeat, ſic dare ſpondeo, ꝓpter omnes tenetur. Et ſi unam rem tantùm, ex pluribus ſe daturum ꝓmiſerit,* vel quaſdam, obligatio in iis contrahitur ꝑ quibus reſponderit. Ex plurib⁹ enim ſtipulationibus, una vel quædam videntur eſſe perfectæ, & cum plures ſint res, ad ſingulas reſpondere debet. ¶ 8. In fine autem videndum, quis non poſſit ſtipulari nec ꝓmittere, ut ſciri poterit quis poſſit ſtipulari: & ſciendum ꝙ mutus nec ſtipulari poteſt nec promittere, cùm loqui non poſſit, nec verba ſtipulationi congruentia proferre, quod quidem in ſurdo exceptum eſt, quia is qui ſtipulatur, verba ꝓmittentis, & is qui ꝓmittit, verba ſtipulantis audire oportet, niſi ſit qui dicat, ꝙ hoc facere poſſunt ꝑ nutus, vel ꝑ ſcripturam. Nec dicitur hoc de eo qui tardiùs audit, ſed de eo qui non omnino exaudit. Et ꝙ ꝑ ſcripturã fieri poſſit ſtipulatio & obligatio videtur, quia ſi ſcriptum fuerit in inſtrumẽto aliquem ꝓmiſiſſe, ꝑinde habetur, ac ſi interrogatione præcedente reſponſum ſit. Furioſus autem ſtipulari non poteſt, nec aliquod negotium agere, quia non intelligit quid agit. Eodem modo nec infans, vel qui infanti ꝓximus eſt, & qui multũ à furioſo non diſtat niſi hoc fiat ad cõmodũ ſuũ & cũ tutoris authoritate. ¶ 9. Inventæ autẽ ſunt hmodi ſtipulationes & obligationes, & hoc, quòd unuſquiſq; habeat & ſibi acquirat, ꝙ ſuâ intereſt, ſi contra ea agaẽ quæ in ſtipulationẽ deducuntur. Et ſi res in ſtipulatione deducta alii detur, nihilominùs intererit ſtipulatoris, quia

100619

quia ille qui ꝓmiſit,tenebitur ad intereſſe, vel ad pœnam ſi pœna fuerit in ſtipulationē deducta. Per ſcripturā verò obligatur quis, ut ſi quis ſcripſerit alicui ſe debere, ſive pecunia numerata ſit,ſive non,obligatur ex ſcriptura, nec habebit exceptionem pecuniæ non numeratæ contra ſcripturam, quia ſcripſit ſe debere, & non ſolùm obligatur quis ꝑ verba,ſed ꝑ ſcripturam, & ꝑ literas, non ut literæ quidem ipſæ vel figura literarum obliget, ſed oratio ſignificativa quam exprimunt literæ,ſed utrumq; cooperatur ad obligationem, oratio ſignificativa ſimul cum litera. Contrahitur etiam obligatio non ſolùm ſcripto & verbis, ſed & conſenſu,ſicut in contractibus bonæ fidei,ut in emptionibus, venditionibꝰ,locationibꝰ, conductionibꝰ, ſocietatibꝰ,et mandatis,et ideò dicuntur obligationes hujuſmodi cōtrahi ex conſenſu, quia nec ſcriptura,nec præſentia ſemper eſt neceſſaria. Et notandum, quòd in his contractibus nominatis, uterq; obligatur alteri.ſ.in mutuo vel in literarum obligatione & aliis caſibꝰ pluribus, ſicut in commodato & depoſito & aliis hujuſmodi. Et ſi non à principio, tamen poſteà poteſt uterq; incipere alteri obligari, vel ratione expenſarum et hujuſmodi. ¶ 10. Dictum eſt ſuprà de obligationibus quæ naſcuntur ex contractu, nunc autem dicendum eſt de obligationibꝰ quæ naſcuntur quaſi ex contractu. Et ſciendum, ꝙ quaſi ex contractu naſcuntur actiones, ſicut negotiorum geſtorum, tutelæ, communi dividundo,familiæ heriſcundæ,actio ex teſtamēto,condictio indebiti, & hujuſmodi. ¶ 11. De traditione fiat ut ſuprà in titulo de donationibus. Junctura,ut ſi plura pacta de eadem re deducantur in ſtipulationē, poſſunt plura pacta in ſtipulationem deduci ſicut plures res, & ſi incontinenti adjiciantur etiam in initio contractus,inſunt contractibus,& legem dant eiſdem,& contractus informant. Si autem ex intervallo non ſit, ut ſi primò pactum intervenerit ne peteret,& poſteà de eadem re ut peteret, primū pactū ꝑ poſterius eliditur,non quidem ipſo jure,ſed opere exceptionis. ¶ 12. Videndum etiam eſt ꝑ quas ꝑſonas acquiratur obligatio, & ſciendum quòd ꝑ ꝓcuratores,& ꝑ liberos, quos ſub poteſtate noſtra habemꝰ, & ꝑ noſmet ipſos,& filios noſtros,& ꝑ liberos homines ſervientes noſtros, ex duabus cauſis.ſ.ex operibus ſuis, & re noſtra acquiritur obligatio: item ꝑ ſervos ꝓprios vel communes, vel in quibus uſum fructum habemus,vel alios quos bona fide poſſidemus, dum tamen nomine noſtro fuerint ſtipulati. ¶ 13. Videndum etiam quibus modis tollitur obligatio, & ſciendum, quòd tollitur quandoq; ꝑ exceptionem multipliciter, ut ſi quis petat,& alius doceat ſe ſolviſſe. Item ratione pacti, ut ſi priùs convenit ut peteret, poſteà ne peteret. Item per exceptionem doli, vel metus, ut ſi exorta fuerit obligatio per dolum vel per metum. Item per exceptionem rei judicatæ, ut ſi per judicium receſſum ſit ab obligatione. Item per exceptionem jurisjurandi, cùm delatum fuerit juſjurandum vel relatū & poſteà juratum. Item ꝑ exceptionem præſcriptionis ꝓpter defectum probationis, quia ſicut tempus eſt modus inducendæ obligationis, ita & tollendæ per diſſimulationem & negligentiam, & per conſequens actionis quæ ſub certis temporibus limitatur, currit enim tempus contra deſides & ſui juris contemptores.

tēptores. Itē tollitur morte alterius contrahentium, vel utriuſq;, maximè ſi fuerit pœnalis, vel ſimplex, ſi autem duplex, ſc. pœnalis & rei pſequutoria, in hoc ꝙ pœnalis eſt tollitur, & non extenditur contra hæredes, nec datur heredib⁹, quia pœna tenet ſuos authores, & extinguitur cum pſona. Itē tollitur cùm ſic ſit extincta, quòd nulla remaneant ejus reliquiæ, ſicut p veram ſolutionem, quia ſoluto eo ꝙ debetur, oms tollitur obligatio, ſive ipſe ſolvat qui debeat, ſive alius pro eo, ſive debitore ſciente, ſive ignorante, & eo etiā invito. Item ſi reus ſolverit, fidejuſſor liberatur, & è contrario. Item per acceptilationem, quæ dicitur imaginaria ſolutio, ut ſi dicatur: Omne quod tibi debui ex quacunque cauſa habesne acceptum? & reſpondeatur, vel ſcribatur, habeo, acceptumque fero. Et in partem debiti poterit acceptilatio fieri, ſicut in totò, & poſſunt oms res quæ aliqua ratione in ſtipulatione deducuntur, tolli per acceptilationem, & eodem modo quo tolluntur per acceptilationem obligationes, ita poterunt renovari, & deduci in aliam obligationem plures & unam, ut ſi pro pluribus debitis, cauſis, & obligationibus, promittatur certa ſumma pecuniæ. Item per novationem, ut ſi transfuſa ſit obligatio de una perſona in aliam, q̄ in ſe ſuſceperit obligationem. Interventu enim novæ pſonæ nova naſcitur obligatio, & prima tollitur, ſicut de conſtituta; ut ſi quis in ſe ſuſceperit alterius obligationem. Item ſi ab una perſona transfuſa ſit in aliam, quæ obligari non poſſit, amittitur, ut ſi in perſonā minoris à perſona majoris. Item innovatione intervenire poterit fidejuſſor & pœnā. Item ſub conditione, ut ſi ſecundus benè ſolverit, alioquin durat prima. Item p confuſionem, ut ſi maſſa confuſa fuerit cum alia, ita quòd non appareat. Item p interitū rei & ſpeciei. Itē ſolutione, tamen notand' ꝙ pdicta vera ſunt ſi corporale erat, quod deduct' fuit in obligationē. Si autem incorporale, ſicut ſervitus, vel aliud *jus quod eſt incorporale*, non poterit inde fieri ſolutio, cùm res incorporalis traditionem non patiatur. Videtur tamen quaſi traditionem fieri, per contidianam patientiam, & p uſum. Et in ſumma notandum, quòd eiſdem modis diſſolvitur obligatio, quæ naſcitur ex contractu vel quaſi, quibus contrahitur. Re, ut ſi res petenti reſtituatur: verbis, ut ſi fiat in contrarium, & contrariis verbis. Scripto, ut ſi cōſcripſerim me debere, ſcribat creditor ſe accepiſſe. Conſenſu, ut ſi communiter conſenſum fuerit ex utraq; parte, recedatur à contractu p communem diſſenſum utriuſq;, & non alterius tantū. Traditione, ut ſi res tradita retradatur. Junctura, ut ſi fiat contrarium. ¶ 14. Oriuntur etiam obligationes ex delicto vel quaſi, ex maleficio vel quaſi: delicta verò, & maleficia, ex dictis & factis pcedentibus, q̄ quidem diſtingui debent quo animo fiant, & qua voluntate, voluntas enim & ppoſitum diſtinguunt maleficia, ſecundùm ꝙ inferiùs dicetur. Ex maleficiis autem pcedunt crimina majora vel minora, ſicut crimē læſæ majeſtatis, homicidia, furta, & rapinæ, & alia plura de quibus inferi⁹ dicetur. Itē quaſi ex maleficio trāſgreſſiones, ſive pſumptiones ut ſi judex ſcienter malè judicaverit, & hujuſmodi. Itē ex maleficio vel delicto pcedunt injuriæ & tranſgreſſiones. Injuria autē dici poſſit oē illud, ꝙ non jure fit. Tranſgreſſio autem, cùm modus & menſura non ſervatur. Et in

iis caſibus, conſiderand' eſt quo animo, quave voluntate quid fiat, in facto vel judicio, ut pinde ſciri poſſit q̄ ſequatur actio, & q̄ pœna. Tolle enim voluntatē, & erit o͞nis act' indifferens, quia affectio tua nomen ip̄onit operi tuo, & crimen non cōtrahitur, niſi nocendi voluntas intercedat, nec furtum cōmittitur, niſi ex affectu furandi. In iis autē delictis ſive maleficiis, obligatur ille qui delinquit, ei cōtra q delinquitur, nec diſſolvitur obligatio quoad pœnā, niſi morte utriuſq; vel alterius. Pœna verò non tranſgreditur pſonā delinquentis, non enim debet pœnam ſentire, qui in culpa non fuit, juxta illud. Pœna poteſt demi, culpa perennis erit.

Cap. III.

1 ¶ De prima diviſione actionū. 2 Quæ ſunt actiones perſonales. 3 Quæ ſunt actiones in rē de re mobili. 4 Quæ ſunt in rē de re mobili, & quod oportet opponere preciū de re petita. 5 Quæ ſit actio mixta. 6 Quòd quædā concepta ſunt in ſimplū & ſic. 7 De actionib' civilib' in rē. 8 De actionib' civilib' in perſonā qualiter naſcuntur. 9 De poſſeſſoria hæreditatis petitione, quæ dici poſſit aſſiſa novæ diſſeyſinæ.

DIct' eſt ſuprà quid ſit actio, & qualiter de obligationib' oriatur: nūc autē vidend' qualiter dividatur. Et ſciend', q; o͞niū actioñ, ſive placitoȓ (ut inde utatur æquivocè) hæc eſt prima diviſio, q; q̄dā ſunt in rē, q̄dā in pſonā & q̄dā mixtæ. Item eaȓ q̄ ſunt in pſonā, alia criminalia, & alia civilia, ſecūd' q; deſcendunt ex maleficiis vel cōtractib'. Item criminaliū, alia major, alia minor, alia maxima, ſecund' crimiñ quantitatē. Sunt eni crimina majora, & dicuntur capitalia, eò q; ultimū inducunt ſuppliciū, vel truncatione membrorum, vel exiliū pp̄etuū, vel ad tēp'. Minora verò q̄ fuſtigationē inducunt, vel pœnā pilloraȓ, vel tuboraȓ, vel carceris incluſionē, quandoq; cū infamia, quandoq; ſine, ſecund' q; fuerit talis aut talis. Ict' eni fuſtiū infamiā non irrogat, ſed cauſa pp̄ter q id plecti meruit. Item eaȓ q̄ ſunt in pſonā & q̄ ex delicto oriuntur, vel quaſi, ſicut actio injuriaȓ, de qua civiliter agitur, q̄dam major eſt, & q̄dam minor. Eſt autem atrox injuria, & eſt levis, & ſecundū hoc ſequitur pœna, major vel minor, juxta illud. Quod tamen admiſſum, q̄ ſit vindicta docebo. Nec debet pœna ad alios extendi q ad ſuos authores, nec ulteri' p̄gredi q ſe extendit delict'. Item poterit injuria ſub ſe continere tranſgreſſionē, ut ſi quid p̄ſumatur contra ſtatuta Regis & regni, excedendo mod' & menſurā, vel faciendo citra debiȓ, videlicet minus q deberet, p malitiam & fraudem, negligentiam & omiſſionem. Item ſunt actiones in perſonā civiles, quæ oriuntur ex contractu vel quaſi, ut ſuprà dictum eſt. Viz. ubi quis alteri tenetur ad aliquid dand', vel faciend', ex aliqua cauſa p̄cedente. Et notād' q; nulla actio civilis in pſonā civilē criminaliter, poteſt nec debet intētari, unde oportet q; judex in qualibet actione tali fact' & initiū diligēter examinet, & ſecund' hoc p̄cedat actio civiliter, & ſi utraq; pars voluerit criminaliter agere in civili, ut ſi quis actionē inſtitueret contra aliū criminaliter cū ſit civilis, & diceret q; p feloniā excuſſiſſet pulverē de capa ſua, vel quid tale, & hoc paratus eſſet diſrationare, judex factum examinādo

& cauſam,deberet pnunciare appell' eſſe null',& cauſam civilem,& nō criminalem. Et hoc,etiam ſi appellatus paratus eſſet p corp' ſuum defendere, & etiam ſi per imperitiam eſſet inter eos duellum vadiat, deberet devadiari per judicium. Sed reſtat quærendum,utrum talis ulteriùs ad civilem actionem habere poſſit regreſſum,vel non. Cùm autē actio fuerit merè criminalis,inſtitui poterit ab initio criminaliter,vel civiliter, ſed cùm criminaliter,fuerit ſemel inſtituta civiliter,quæritur an accuſans mutare poſſit & agere criminaliter,& è contrario. Dicunt quidam q à criminali deſcendere non poterit ad civilem minuendo,ſed à civili ad criminalem augendo,quibuſcum ego non aſſentior, cùm in hoc caſu admitti non deberet variatio. ¶ 2. Perſonales verò actiones ſunt,quæ competunt contra aliquem ex contractu,vel quaſi: ex maleficio,vel quaſi:cùm quis teneatur ad aliquid dand', vel faciendum, & locum habent adverſus eum qui contraxit, & hæredem ſuum,niſi fuit pœnalis,& dicuntur actiones nativæ, eò q naſcuntur ex contractibus,& omnes ferè perſonales actiones ſunt ex contractu, ſicut mutui, commodati,depoſiti,mandati,ex empto,vendito,locato,& conducto. Perſonales verò actiones quæ naſcuntur ex maleficio, aliæ perſequuntur pœnā tantùm,ut actio furti,aliæ verò perſequūtur ipſam rem & pœnam, ſicut actio vi bonorum raptorum,& ita ſunt duplices, eò quòd ſunt rei perſequutoriæ,& pœnæ,& ita tam in rem,quàm in perſonam,& cùm ſint uno modo rei perſequutoriæ,competunt contra omnes qui poſſunt reſtituere, ſive ille poſſideat qui ſpoliavit,ſive alius. Secundùm verò quòd fuerint pœnales,non perſequuntur niſi tantùm authores delicti, & quandoq; competunt verſus unum qui deliquit,cùm poſſit reſtituere,cùm *ſint conjunctæ in una pſona*,& quandoq verſus duos,vel plures,cū *ſint disjunctæ*,& *bifurcatæ*,cùm ille qui deliquit,non poſſideat,nec *reſtituere poſſit,nec ille qui poſſidet non deliquerit*,ſed reſtituere poſſit. Item illar q ſunt in *perſonā ex maleficio, vel quaſi:* quædam ſunt criminales & qdam civiles. Criminalium quædam majores, qdam minores,& civilium eodem modo,ſecundùm quod ſuperiùs in parte tangitur. ¶ 3. Actiones verò in rem ſunt, quæ dantur contra poſſidentem, qui nomine pprio poſſideat ex quacunque cauſa, & non alieno,quia habet rē,vel poſſidet q reſtituere poſſit,vel dnm nominare: ut ſi quis petat ab alio rem certā,fund' aliquem,vel terram, & ſe contendat habere jus & inde eſſe dominum,& perſequatur rem illam,& non ejus,precium,nec ejus æſtimationem, nec tantumdem quod ſit ejuſdem generis,& ſic res corporalis immobilis , quæ petitur ex quacunque cauſa verſus aliquem, qui nullo jure perſonali obligatus eſt. Et per hoc quod petens rem petitam intendens eſſe ſuam, actionem inſtituerit verſus tenentem,& tenens negaverit,in rem erit actio, ſivē placitum, & hoc ſive proprio nomine petat, ſive ratione rei, quam ipſe poſſidet,ſicut viri religioſi vel rectores, nomine eccleſiarum ſuarum, vel alii nomine alicujus univerſitatis, ſicut in rem communem, & hoc etiā ſive principaliter petat ipſam rem,ſive jus quod rei adhæreat ſine tenemto,& quod à tenemento ſeparari non poſſit,ut ſi quis petat advocationem alicujus eccleſiæ,vel cōmuniam paſturæ,vel q liceat ei ire,vel agere, vel

vel quid tale ꝙ conſiſtit in jure, in rē erit placit, ſive actio: quia hujuſmodi jura omnia ſunt res incorporales, & quaſi poſſidentur, & inſunt corporibus, & acquiri non poſſunt nec retineri ſine corporibꝰ quibus inſunt, nec haberi aliquādo ſine corporibus ad q̄ ꝑtineant. ¶ 4. Dictum eſt ſuprà ſi res ſit immobilis quæ petitur, nunc cùm ſit res mobilis quæ petatur, ſicut Leo, Bos, vel Aſinus, veſtimentum, vel aliud quod conſiſtit in pondere, vel menſura. Videtur prima facie quòd actio ſive placitum eſſe debeat, tam in rem, quàm in perſonam, eò quòd certa res petitur, & quòd poſſidens tenetur reſtituere rem petitam, ſed revera erit in perſonā tantùm, quia ille à quo res petitur, non tenetur precisè ad rem reſtituendam, ſed ſub disjunctione, vel ad rem, vel ad precium, & ſolvendo tantùm precium liberatur, ſive res appareat, ſive non. Et ideò ſi quis rem mobilem vendicaverit ex quacunq; cauſa ablatam, vel commodatam, debet in actione ſua definire precium, & ſic proponere actionem ſuam. Ego talis peto, ꝙ talis reſtituat mihi, talem rem, talis precii: vel conqueror ꝙ talis mihi injuſtè detinet, vel robbavit, talem rem, tanti precii, alioquin non valebit rei mobilis vendicatio, ꝑcio non appoſito. Idem erit ſi res mobiles petantur, quæ conſiſtunt in pondere, numero, vel menſura ſicut maſſa, pecunia, vel triticum, vel aliæ quæ in liquido conſiſtunt, ſicut vinum & oleum, quo caſu ſi hujuſmodi res petantur, ſufficit ſi implacitatus tantundem reſtituat quod ſit ejuſdem ponderis, numeri, generis & menſuræ, & unde quia non compellitur præcisè ad rem quæ petitur, erit actio in ipſam perſonam cùm implacitatus per ſolutionem tantundem poſſit liberari. ¶ 5. Eſt autem actio mixta, tam in rem q̄ in ꝑſonam, & ideò ſunt mixtæ, quia mixtam habent cauſam ad utrunq;, ſicut eſt diviſio hæreditatis inter cohæredes participes, vel de proparte ſororū. Vel alio modò de ꝓparte ſecundū quod res fuerit dividenda, ratione perſonarum, vel ratione rei, vel utriuſq;. Et eodem modo ſi res dividenda fuerit inter vicinos & non cohæredes, vel ſi diſtinguendi ſint fines agrorū, inter vicinos, & Baronias, per rationabiles diviſas, vel ꝑ perambulationem, in quibus caſibus, hujuſmodi actiones videntur eſſe mixtæ tam in rem, quàm in ꝑſonam, cùm quilibet ſit eorum actor & reus, actor tamen dici poterit ille, qui priùs ad judicium ꝓvocaverit, & ita comparatæ ſunt quædā actiones ſola gratia rei ꝑſequendæ, vel ſola gratiā pœnæ ꝑſequendæ, & ſic ſicut ſimplices, vel gratia utriuſque, & ſic ſunt duplices, vel tam in rem quam in perſonam, & ſic ſunt mixtæ, in rem ratione rei principalis, in ꝑſonam gratia perſonalium ꝑſtationum. Item mixta eſſe poterit & mixtam cauſam habere, ſecundꝰ quod fuerit rei perſecutoria & pœnalis, & ita erit quælibet actio in rem, perſequitur enim rem ipſam & pœnam, propter injuſtam detentionem. Et eodē modo de actione in rem & in perſonam, & ita poſſit eſſe mixta & mixtam habere cauſam quælibet criminalis & civilis, ſive oriatur ex maleficio vel quaſi. Sunt quædam quæ aliquando fiant perpetuæ & durare ſolent ſine tēporis præfinitione, hodie verò ferè omnes infra certa tempora limitantur, pro defectu probationum, & ſic ſunt temporales, ſecundùm quarundam actionum diverſitates. Ferè dico, propter res, quæ de jure gentium pertinent

ad coronã, ꝑpter privilegium Regis, ſicut de rebus quæ in nulli᷒ bonis ſunt, nec habent dominium. Item de rebus, & libertatibus, & dignitatibus, quæ pertinent ad dignitatem domini Regis, & coronam, & in quibus caſibus nullum tempus currit contra ipſum ſi petat, cùm probare non habeat neceſſe, & ſine probatione obtinebit, ſi implacitatus warrentum non habuerit, nec ſpecialem libertatem, quia ſe ex longo tempore non defendet. Si aliquæ verò ſunt actiones quæ ex quacunque cauſa dentur in hæredes vel cõtra, dici poterunt tranſitoriæ, eò quòd tranſeunt ad hæredes vel contra. ¶ 6. Item actionum, quædam conceptæ ſunt in ſimplum, quædam in duplum, q̃dam in triplum, quædam in quadruplum, & ita competere poterunt verſus unicam perſonam, vel plures, & ſecundùm quod fuerint rei perſecutoriæ vel pænè. Item ex uno delicto plures oriri poterunt actiones, contra unum vel plures, & quandoque, una actione poterunt terminari omnes. Item plures competere poterunt. actiones alicui contra alium, quarum una erit præjudicialis & præambula, & priùs terminanda. Item *in uno libello*, poſſunt duæ contineri actiones, quarum una in perſonam, alia verò in rem, & quarum quælibet ſimplex erit per ſe. Item actionum quædam directa, quædam indirecta, quædam contraria. Item quædam vulgaris, quædam generalis, quædam ſingularis. Item quædam communis, quædam propria, ſecundùm quod, res quæ petitur communis erit vel propria. Item earum quæ ſunt in rem, quædam proditæ ſunt ſuper ipſa poſſeſſione, & quædam ſuper ipſa proprietate, eſt enim poſſeſſio rei & proprietas. ¶ 7. Actionum autem civilium & in rem, ſicut rei vendicatio, alia confeſſoria, alia negatoria: confeſſoria, cùm dicat quis, aliq̃ rem corporalem eſſe ſuam; *ſicut hunc ſervum*, hunc fund̃, hunc equum, hanc veſtẽ. Itẽ in rẽ, q̃dã *recuperandæ poſſeſſionis* cauſa, quædã *adipiſcendæ*, & *quædã retinendæ*. Recuperandæ; *hoc eſt ſeyſinæ* ꝓpriæ priùs habitæ, ꝑ aſſiſã *novæ diſſeyſinæ: adipiſcendæ, hoc eſt alienæ*, vid. alicujus anteceſſoris. Retinendæ, ſicut interdicta, ne quis alteri vim faciat. Itẽ quandoq; gratia recuperandæ tam poſſeſſionis q̃ ꝓprietatis ſimul. Itẽ quandoq; cauſa recuperandæ poſſeſſionis q̃ quis ei conceſſit ad terminũ vitæ, vel annorũ. Item confeſſoria eſt, qua dicis tibi jus eſſe eundi ꝑ fundum vicini tui, aquámve ducendi, eo invito, & hm̃odi. Et hæc actio in rem ideò dicitur quia rem tuam incorporalem petis, ſc. jus eundi ꝑ fund̃, & ideò confeſſoria dicitur, quia conſtituta eſt verbis affirmativis. Actio verò negatoria eſt, quam dominus fundi intendit adversùs te ſolitò euntem per fundum ſuum, dicens tibi non eſſe jus ire per fundum ſuum. Et hæc actio dicitur in rem, quia dominus fundi in hoc, ſuam vendicat libertatem. Et hujuſmodi actiones non competunt de dominio rei, ſed de jure prædiorum. ¶ 8. Item actionum civilium in perſonam, ex contractu vel quaſi quædam naſcuntur ex pacto. Ex quaſi contractu naſci dicuntur, *quæ nec omnino ex pacto, nec omnino ex maleficio, ſed tamen majorem cum pactis* habent affinitatem, q̃ cum maleficiis. Ex maleficiis naſcuntur actiones, quibus delicta hominum coercentur, ſicut condictio rei *furtivæ*, actio vz. bonorũ raptorũ, actio legis Aquiliæ, & injuriarũ. Ex quaſi maleficio, naſcuntur actiones quæ

nec

nec ad pacta accedunt nec ꝓpriè ad maleficia, ſed ſimiliora ſunt maleficiis quàm pactis. Ex contractu, & obligatione oriuntur actiones, ſecundùm ꝙ ſuperiùs dictũ eſt, aliæ re, aliæ verbo, aliæ literis, aliæ cõſenſu. Re, ut conditio certi de mutuo. Conditio autem certi cõpetit ex omni cauſá, & obligatione, ex qua quid certũ petitur, ſive ex cõtractu certo, vel incerto. Cauſæ verò hujuſmodi actionũ ſunt quatuor contract⁹ ſuperiùs nominati, de quibus ſuperiùs dictum eſt, in titulo de donationibus. Ut do ut des, do ut facias, facio ut des, facio ut facias. Item eſt petitoria hæreditatis actio, & competit illis, quib⁹ jus merum deſcendit ab anteceſſorib⁹, ſicut hæredib⁹ ꝓpinquioribus. ¶ 9. Poſſeſſoria verò hæreditatis petitio eſt de poſſeſſione propria, & quæ dicitur actio unde vi, per quàm reſtituitur ſpoliato, ſua poſſeſſio, & dici poterit aſſiſa novæ diſſeyſinæ. Itẽ dicitur poſſeſſoria petitio, de poſſeſſione aliena, ſicut alicuj⁹ anteceſſoris, de aliquo tẽnto de quo anteceſſor obiit ſeyſit⁹ ut de feodo, q̃ dicitur actio quoꝝ bonoꝝ, ſive aſſiſa mortis anteceſſoris.

Cap. IV.

1 ¶ Cui competant actiones quæ oriuntur ex maleficiis, & contra quẽ. 2 Cui actio injuriarũ cõpetit & cõtra quẽ. 3 Cui actio quòd met⁹ cauſa, & cõtra quẽ. 4 Cui & cõtra quẽ cõpetat interdict⁹ quòd vi aut clã. 5 Cui & cõtra quẽ cõpetat interdict⁹ de itinere actuq́; privato. 6 De interdicto quoꝝ bonoꝝ. 7 Alia diviſio actionũ ſi plures cõpetant ſuper una re & una fuerit electa. 8 Si quis ſe retraxerit ab una cùm fuerit electa. 9 Actionum tertia diviſio.

ITẽ videndũ cui cõpetant actiones q̃ ex maleficio oriuntur, & cõtra q. Et ſciend' ꝙ actio furti, ſive condictio, dño rei cõpetat, contra furẽ, & ejus ſucceſſorẽ, & cõtra qlibet detentorẽ. Actio vi bonoꝝ raptoꝝ, de reb⁹ mobilibus vi ablatis, ſive robbatis, datur dño reꝝ, vel de cujus cuſtodia ſurreptæ ſunt, & qui intravit in ſolutionẽ erga dñm ſuũ, ita ꝙ ejus interſit agere. Actio vero legis Aquiliæ de hominib⁹ ꝑ feloniã occiſis, vel vulneratis, dabitur ꝓpinquioribus parentibus, vel extraneis homagio vel ſervitio obligatis, ita ꝙ eorum interſit agere. ¶ 2. Actio verò injuriaꝝ, competit ei qui cõtumeliam vel injuriã paſſus eſt, contra eum qui injuriã intulit, vel pulſavit, verberavit, & malè tractavit, & in qua judex eum tanti condẽpnabit, quãti actor dixerit ſe nolle injuriã ſuſtinuiſſe, adhibita tamen ꝑ judicẽ taxatione. ¶ 3. Actio, ꝙ metus cauſà, datur ei, qui ꝓbabili metu coactus, rem ſuã tradidit, vendidit, vel ꝓmiſit, verſus eum qui metum intulit. Et dicitur metus ꝓbabilis, qui in virum conſtantem cadere poſſet, & non in hominem meticuloſum. Actio de dolo competit ei, contra q̃ dolus cõmittitur. Actio verò ſive interdict⁹, unde vi, ſc. ꝙ duplex eſt, ſcil. rei reſtitutoria, & pœnalis, datur contra eũ, qui vi dejecit, & datur ei, qui vi deject⁹ eſt, ad reſtitutionẽ poſſeſſionis rei immobilis, qua quis vi dejectus eſt, & quo caſu duplex eſt in perſona dejectoris, ſecundùm quod inferiùs dicetur, in aſſiſa novæ diſſeyſinæ, & in qua nec mortalitas, nec caſus fortuit⁹ liberat dejectorẽ. ¶ 4. Actio ſive interdictum, quòd vi aut clam, datur adverſus eum, qui in ſolo vel fundo alterius novum opus manu factum cõſtruxit, vel deſtruxit, & ſe occultavit

vit ne ſibi ꝓhiberetur, & qui talia cõſtruxit vel deſtruxit, ꝑ hanc actionẽ cõpelletur, ut id ꝙ fecit in priſtinũ ſtat ſuis ſũptib' reponat, ut res ſit ſicut ſolet eſſe & debet. Hujuſmodi verò actiones ſive interdicta, non dãtur hæredibus nec in hæredes, in eo ꝙ pœnalia ſunt ſed dãtur in eo ꝙ ſunt reſtitutoria. ¶ 6. Actio verò ſive interdict', de Itinere actuq; privato, datur adverſus eos, qui injuſtè aliq ꝓhibent uti ſua ſervitute. Ait enĩ ꝑtor, ꝙ itinere actuque privato, agitur, vel via hoc anno, ubi nec vi, nec clam, nec precario ab adverſario uſum eſt. Quò min' ita utatur, vim fieri veto. Et hæc oĩa interdicta ex maleficio oriuntur. ¶ 6. Eſt etiã interdict' ſive actio quoꝝ bonoꝝ, q̃ non oritur ex maleficio, ſed ex quaſi cõtractu, & datur hæredib' ꝓpinquiorib' de ſeyſina mortis anteceſſoꝝ, & datur adverſus quoſlibet poſſidentes. ¶ 7. Actioñ autẽ civiliũ, q̃ ſunt in rẽ, aliæ datæ ſunt ſuꝑ ipſa poſſeſſione, aliæ ꝓditæ ſuper ipſa ꝓprietate. Et ſi ſuper eadem re uni petenti competãt plures actiones, ſicut aſſiſa novæ diſſeyſinæ mortis anteceſſoris ſuper poſſeſſione, & breve de ingreſſu, & breve de recto ſuper proprietate, ſimul & ſemel omnibus uti non poterit, ſed unam eligat quã voluerit, & una electa, nunq habebit regreſſum ad alias, pendente illa, ꝙ ſi ad aliam recurrat, impetratio de ſecunda non valebit. Si verò, quocunq; modo, ab incepta receſſerit, per licentiam vel judicium, in ꝓponendis actionib' hunc ordinem obſervabit. Si enim ab aſſiſa novæ diſſeyſinæ receſſum fuerit, ſtatim habeatur recurſus ad aſſiſam mortis anteceſſoris, ſi competat, & poſteà ad breve de ingreſſu, & ad ultimum ad breve de recto, & ita aſcendendo de poſſeſſione uſque ad ꝓprietatem, ſed non è contrario deſcendendo, quia nunquã de brevi de recto fit deſcenſus ad alia brevia inferiora, quia qui ſemel egerit per breve de recto, totum jus, tam ſuper poſſeſſione quàm ſuper proprietate deducit in judicium ſecund' quod videri poterit infrà, ubi tractatur de brevi de recto. Nunq enĩ à cauſa ꝓprietatis fit deſcenſus ad cauſam poſſeſſionis, nec poſtq ſemel actum fuerit de ſeyſina anteceſſoris, non poſſit quis agere de ſeyſina propria per aſſiſam. ¶ 8. Cùm autem ab actione in rem, quis ſemel receſſerit, vel ab actione ſe retraxerit, vel judicium contrarium habuerit, nunquã ad eandem redire poterit, cùm ſemel actio extincta non reviviſcit. Si autem ex quacunque cauſa à brevi ſe retraxerit pro aliquo defectu, & non ab actione, aliud erit. ¶ 9. Item actionum, quædam præjudiciales, quæ oriuntur ex incidentibus quæſtionibus vel emergentibus, in quibus quæritur utrum aliquis ſit ingenuus vel libertinus, & ſi libertinus, liber, vel ſervus? filius annon, & ſi filius, utrum legittimus vel baſtardus? & hujuſmodi, & dicuntur præjudiciales, quiá prius judicantur quàm actio principalis. Et ut per hoc remaneat principalis vel procedat in quacunq; cauſa tam incidenti vel emergente, ut ſi incidat conventio ſive pactum, res judicata vel finis factus vel alia quævis exceptio.

Cap. V.

1 ¶ *Ubi terminari debent actiones criminales.*

VBi terminari debeant actiones criminales, vel placita videnđ. Et ſciẽdum, ꝙ ſi actiones criminales ſint, in curia dñi Regis debent terminari, cùm ſit ibi pœna corporalis infligenda, & hoc corã ipſo Rege, ſi tangat ꝑſonam ſuã, ſicut crimen læſæ majeſtatis, vel corã juſtitiariis ad hoc ſpecialiter aſſignatis, ſi tangat ꝑſonas privatas. Vita verò, & membř homiñ ſunt in manu dñi Regis, vel ad tuitionen, vel ad pœnã cùm deliquerint, niſi ita ſit fortè, quòd aliquis gaudeat ſpeciali libertate, ꝙ habeat Toll & Tem, &c. ut infrà. Ad dñm Regem & coronam ſuam pertinet, cognoſcere de crimine læſæ majeſtatis: ut de nece, vel ſeditione ꝑſonæ ſuæ, vel regni, vel exercit⁹ ſui. Item crimen falſi, quod ſub ſe continet plures ſpecies, & multipliciter fieri poterit, ut ſi quis falſaverit ſigillum dñi Regis, vel falſam monetã fabricaverit, vel de non reꝓbare reꝓbam fecerit, vel ſi quis falſario conſenſerit ſcienter. Item occultatio theſauri inventi fraudulosà, placiť de pace dñi Regis fracta, et iſta graviora ſunt crimina & majora, quia principaliter tangunt ꝑſonam ipſius Regis. Sunt etiam crimina aliquantuł minora, eò ꝙ in parte tangunt ipſum Regem ꝑpter pacem ſuam infractam, in parte privatas ꝑſonas, contra quas delinquitur, ſicut crimen furti, crimen roberiæ contra pacem, & plagař. Item crimen homicidii, ſive ſit caſuale vel voluntarium, licèt eandem pœnam non contineant, quia in uno caſu rigor, & in alio miſericordia. Item crimen incendii, nequiter facti. Itẽ raptus virginis, vel ſañctimonialis, vel matronæ honeſtè viventis. Item crimen roberiæ & impriſonamenti, contra pacem. Item de libero homine impriſonato, quař omia, pœnam corporalem infligunt, & ſecunđ ꝙ fuerint majora vel minora, gravem inducunt pœnã vel minus gravem. Inducunt enĩ q̃dam ultimum ſupplicium, cũ pœna graviori & tormentis, ne ſtatim deficiant, quandoq; ſine tormentis. Item q̃dam inducunt membrořtruncationem, q̃dam exilium ꝑpetuum, vel ad tempus, & eodem modo impriſonamentum. Pœnæ autem ad correctionem, & correptionem hominum ſunt inventæ, ut quos divinus timor à malo non revocat, tẽporalis ſaltẽ pœna coerceat, & cohibeat, à peccato. Ipſe enim deus propter iniquitatem corripit homines.

Cap. VI.

1 ¶ *De generibus pœnarum quibus homines afficiuntur propter eorũ iniquitates.*

GEnera pœnãř, quib⁹ afficiuntur malefactores, ſunt hæc. Sunt autem q̃dam quæ adimunt vitam, vel membř. Sunt autem q̃ auferunt civitatem, burgum, vel provinciã. Sunt autem q̃ continent exilium ꝑpetuum, vel ad tempus, vel corporis coertionem, ſc. impriſonamenť vel ad tempus, vel imperpetuum. Sunt q̃dã q̃ fuſtigationem, verberationem, pœnam pilloraſ & Tymboraſ & dãpnũ cum infamia inducunt. Sunt etiã q̃dã q̃ dignitatis, & ordinis inducunt depoſitionem, vel alicujus actus privationem, vel prohibitionem. Et non alio modo puniatur quis, quàm ſecundùm quod ſe habeat condemnatio, ut ſi gladio animadverti debeat in aliquem, tunc non ſecuri, nec telo, nec fuſtibus, vel laqueo, alio quove modo. Item qui vivi exuri debent, non eis verberibus noceatur, nec virgis, nec tormentis: quia plerique

deficiunt dum torquentur, & hoc niſi aliter exigat enormitas delicti. Solent præſides in carcere continendos damnare ut in vinculis contineantur, ſed hujuſmodi interdictæ ſunt à lege, quia carcer ad continendos, & non puniendos haberi debeat. Reſpiciendum eſt judicanti, ne quid aut duriùs aut remiſſiùs conſtituatur, quàm cauſa depoſcit, nec enim aut ſeveritatis aut clementiæ gloria affectanda eſt: ſed ꝑpenſo judicio, prout quæque res expoſtulat, ſtatuendum. In leviorib⁹ cauſis, leniores eſſe debent, ad lenitatem. In gravioribus autem pœnis, ſeveritatem legum, cum aliquo temperamento benignitatis, ſubſequi. Et pœnæ potiùs molliendæ ſunt quàm exaſperandæ. Delinquunt latrones ꝓpoſito, ꝑ factionem, ebrii, impetu ꝑ ebrietatem, cùm ad manus vel ferrum ꝑvenitur. Caſu, cùm ꝑ infortunium, ut ſi aliquis venando, ꝑ telum in feram miſſum, hominem interfecerit, & ſimilia ꝑpetraverit. Crimen vel pœna paterna, nullã maculam filio infligere poteſt. Igne concremantur, qui ſaluti dominorũ ſuorũ inſidiaverint. Facta puniuntur, ut furta, homicidia. Scripta, ut falſa & libelli famoſi. Conſilia, ut conjurationes: ſed hæc quatuor genera conſideranda ſunt ſeptem modis, cauſa, ꝑſona, loco, tempore, qualitate, quantitate & eventu. Cauſa, ut in verberibus, quæ impunita ſunt à magiſtro vel parente, niſi modum excedant, quia emendationis & non injuriæ gratia videntur adhiberi, & puniuntur, cùm quis ꝑ iram ab extraneo pulſat⁹ eſt. Perſona dupliciter ſpectatur, ejus. ſ. qui fecit, & ej⁹ qui paſſus eſt: aliter enim puniuntur ex eiſdem factionib⁹, ſervi quàm liberi, & aliter qui quidẽ aliquid in dñm parentémve cõmiſerit quàm in extraneum, in magiſtratum quàm privatũ. Et ſimiliter ætatis ratio habenda eſt. Loc⁹ *facit ut idem ſit furtum vel ſacrilegiũ, & ſecundùm hoc minor pœna vel major. Temp⁹ diſcernit prædonem à fure, vel effractorem, & furem diurnum, à nocturno. Quantitas diſcernit furem ab abigevo, ſecundùm* ꝙ furtũ fuerit maj⁹ vel minus, ut ſi quis ſuẽ ſurripuerit fur erit, & ſi quis gregem, abigev⁹ erit. Event⁹, ut ſi ex voluntate & conſcientia certa fecerit quis aliquid, ſicut homicidiũ, an ex eventu, ut ſuprà: & ſecũdũ hoc, aut erit felonia aut infortunium. Item eſt pœna pecuniaria, ſicut corporalis, & quælibet pœna corporalis quamvis minima, major eſt qualibet pœna pecuniaria.

Cap. VII.

1 ¶ Ubi terminandæ ſunt actiones civiles. 2. De diverſitate juſtitiariorũ. 3. Quæ placita immediatè placitari et terminari debẽt in curia domini et rationes quare.

Dictum eſt ſuperiùs, in cujus curia actiones criminales debeant terminari, ſive in com̃ vel extra, ſive in curia domini regis, vel alibi: nunc autem dicendum, ubi triandæ ſunt actiones civiles, quæ ſunt in rem vel in perſonam. Et ſciendũ, quòd earum quæ ſunt in rem, ſicut rei vendicationes ꝑ breve de recto, terminari debent in curia Baronum vel aliorum, de quibus ipſe petens clamaverit tenere, ſi plenum rectum ei tenere voluerit, vel poſſit vel ſciverit. Si autẽ noluerit, vel non poſſit, vel neſciverit, tunc probato à tenente, quòd curia dñi ſui, ei de recto defecerit, transferri debet placitum ad comitatum, ut vic. rectum teneat, & ſic à com̃ transferri poſſit ad

magnam curiam, ex certa cauſa, ſi dominus rex voluerit, & ibi terminari. Sed hoc fieri non debet contra voluntatem dominorum, ſicut olim fieri ſolet ꝑ principem, niſi ex prædictis cauſis, vel ſi dñs curiæ ſponte curiam ſuam remiſerit ipſi regi. Et de hac materia habetis plenius infra, de actionibꝰ civilibꝰ in rem, ſup ipſa ꝓprietate ꝑ breve de recto. In com̄ vero terminari poſſit placitū, ꝑ breve de recto, & corā vic. ſi ad magnā curiā dñi regis tranſlatū non fuerit ut prædictum eſt. Itē quæſtio ſtatus, ſicut placitum de nativis, niſi ille qui petitur, excipiendo ſe dicat eſſe liberū, & coram juſtitiariis dñi regis in adventu ipſorum ſe eſſe ꝓbaturum, & quo caſu, pacem habebit uſq; ad adventū ipſorum, vel transferri poterit judicium & ꝓbatio ad magnam curiam, ſi dño regi placuerit. Item in com̄ & coram vic. placitari poſſunt plura placita, in quibꝰ vic. eſt juſticiariꝰ cōſtitutꝰ ꝑ breve, ꝙ juſticiet, ſicut de ſervitiis & conſuetudinibꝰ, de debitis & aliis placitis infinitis. Item placitum de vetito Namii, in quo vic. juſtitiarius eſt & vic. & qualiter hujuſmodi terminentur, inferius dicetur. Et quare non poteſt vic. in com̄ judicare de alicujus libertate, ſicut de ipſiꝰ nativitate, cùm ꝓbatio libertatis ſit quaſi incidens placito de nativis, ſicut poſſit in curia domini regis: neſcio aliam cauſam aſſignare, niſi hoc ſit ꝓpter favorem libertatis, quæ eſt res inæſtimabilis, & quæ inſipientibus & minꝰ diſcretis committi non debet ꝓpter diſcrimen. ¶ 2. Placita verò civilia in rem, & in ꝑſonam, in curia dñi regis terminanda, coram diverſis juſtitiariis terminantur. Habet enim plures curias, in quibus diverſæ actiones terminantur, & illarum curiarum habet unam ꝓpriam, ſicut aulam regiam, & juſtitiarios capitales qui ꝓprias cauſas regis terminant, & aliorum omnium, ꝑ querelam vel ꝑ privilegium ſive libertatem: Ut ſi ſit aliquis qui implacitari non debeat niſi coram ipſo domino Rege. Habet etiam curiam, & juſtitiarios in banco reſidentes, qui cognoſcunt de omnibus placitis, de quibꝰ authoritatem habent cognoſcendi, & ſine warranto, juriſdictionem non habent nec coertionem. Habet etiam juſtitiarios itinerantes de com̄ in com̄, quandoq; ad omnia placita, quandoq; ad quædam ſpecialia, ſicut aſſiſas novæ diſſeyſinæ & mortis anteceſſoris capiendas, & ad gaolas deliberandas, quandoq; ad unicam vel duas & non plures: in iis caſibus omnibꝰ erunt curiæ ipſiꝰ domini regis. Et ſunt 2. recognitiones. ſ. de nova diſſeyſina, & de morte anteceſſoris, quæ capi non debent niſi in ſuis comitatibus per communem libertatem, & hoc niſi inceptæ fuerint in comitatibus, quia ſi inceptæ fuerint in com̄, transferri poſſunt extra com̄ de loco in locū, & extra com̄ terminari, cum omnibꝰ ſequelis ſuis, ſicut in cōvictionibꝰ & certificationibꝰ, cùm evenerint, & ſive hm̄odi recognitiones in com̄ terminatæ fuerint ſive non, non eſt ꝓhibitum quin cōvictiones & certificationes extra com̄ trahi poſſunt. Et ſicut prædictum eſt in parte, trahuntur placita cauſis ſupradictis, à curiis baronū uſq; ad com̄, & ibi t̄minātur quādoq;, & quādoq; indè trāsferuntur, & ponūtur corā juſticiariis itinerātibꝰ in com̄ & inde corā juſtic. de bāco, vel corā rege multis de cauſis. ¶ 3. Sunt etiā int̄ alia placita, quædā quæ nō ꝑ trāſlationē, ſed immediatè t̄minari debent corā juſtitiariis vel corā rege. ſ. placitum de

baroniis,

baroniis, ubi ipſe petens tenere clamat immediatè de dño rege in capite p. breve de recto, q vocatur præcipe in capite, & hoc ideò, quia hîc tãgit ipſum regem in toto, vel in parte. Item immediatè in curia domini regis, terminari debent placita de advocationib' eccleſiarum, vel capellarum, & aſſiſis ultimæ præſentationis, & eſt ratio, quia ſi alius à rege mandaret epiſcopis de admittendo clericum, & ipſe non obtemperaret, alius à rege coertionem non haberet, & quia epiſcopus ad alterius mandatum quàm regis clericum admittere non tenetur. Item immediatè in curia domini regis placitantur placita de dotibus, ubi mulier nihil habet, & eſt ratio, quia ſi contra mulierem dotem petentem, exciperetur quòd dotem habere non poſſet, eò quòd viro, cujus nomine dotem petit, nunquam fuit legittimo matrimonio copulata, nullus alius præter regem poſſet epiſcopo demandare inquiſitionem faciendam. Item immediatè pertinet ad regem querela finis factæ in curia domini regis & non obſervatæ, & eſt ratio, quia nemo poteſt finem interpretari, niſi ipſe rex, in cui' curia fines fiunt. Eſt enim ejus interpretari cujus eſt concedere. Item in curia domini regis immediatè placitantur plura placita, ꝑpter impotentiam aliorum ex neceſſitate, cùm non poſſit aliquis Baro, vic. vel alius de liberis tenementis cognoſcere, nec tenens tenetur reſpondere, ſine præcepto vel warranto dñi regis, nec etiam poſſunt aliquem de hujuſmodi, ad ſacramẽtũ ſine warranto compellere, & hujuſmodi placita ſunt infinita. Qualiter autem placita ꝑpter neceſſitatem, de curia in curiam transferuntur multipliciter, vel propter indulgentiã privilegiatorum ſicut templariorum, & hujuſmodi, infrà dicetur pleniùs, ꝑ tranſlationẽ ꝑ pone.

Cap. VIII.

1 ¶ Ubi & coram quibus perſonis proponẽdæ ſunt actiones & terminãdæ. 2. Quid ſit judicium & in quibus conſiſtit, & quòd judicium judicis conſiſtit in tribus. 3. Quòd quadruplex eſt munus. 4. De poteſtate judicis. 5. De diviſione juriſdictionum ſacerdotii & regni.

Videndum etiam ubi, & coram quibus perſonis proponendæ ſunt actiones & probandæ, & ſciendum quòd in judicio. Videndum eſt igitur quid ſit judicium. ¶ 2. Et ſciendum, quòd judicium eſt in qualibet actione trinus actus trium perſonarum: Judicis vz. actoris, & rei, ſecundùm quod largè accipi poſſunt hujuſmodi perſonæ. s. quòd duæ ſint perſonæ ad minus, inter quas vertatur contentio, & tertia perſona, ad minus, qui judicet, alioquin non erit judicium, cùm iſtæ perſonæ ſint partes principales in judicio, ſine quibus judicium conſiſtere non poteſt. Judex verò ſive juſtitiarius, uti debet veritate, & veritas judicii in tribus conſiſtit. s. in indifferenti & æquali perſonarum ſuſceptione, ut legitur in Deuteronomio, audite illos, & quòd juſtum fuerit, judicate; ſive civis ſit iſte, ſive peregrinus, nulla erit diſtantia perſonarum, ita parvum audietis ut magnum, nec accipietis cujuſquam perſonam, quia dei judicium eſt. Item in eodem libro capitul. 16. non accipies perſonam, nec munera, quia munera excæcant &c. ut infrà de juſtic. Item conſiſtit in diligenti examinatione, quia oportet judicem cuncta rimari. Hoc intelligens Job, ait. 29. Cauſam

Cauſam quam ignorabam diligentiſsimè inveſtigabam, non enim dicit diligenter vel diligentiùs, immo diligentiſsimè. Debet enim judex, ꝑ examinationem de dubiis facere certum, & de credulitate veritatem, de ignorantia notitiã, & notorium ſive notitiam de ignoto. Item conſiſtit veritas judicii, in juſta ſententiæ prolatione, & juſta & diligenti executione, ut in Deuteronomio xvi. Juſtè ꝙ juſtum eſt ꝓſequeris, ut vivas & poſsideas terram quam dominus deus datur⁹ eſt tibi. Et ſecundo libro Paralipomenôn: 19. ubi dicitur. Videte quid faciatis, non enim hominis exercetis judiciũ ſed dei, & illud idem ꝙ judicaveritis, in vos redundabit, ſit timor domini vobiſcum, & cum diligentia cuncta facite. Non enim eſt apud dñm deum veſtrum iniquitas, nec ꝑſonarum acceptio, nec cupido munerũ, quæ excæcant oculos ſapientum, & ꝑvertunt verba juſtorum, ut legit in Eccleſiaſtico, ca. 20. ¶ 3. Xenia & dona excæcant oculos judicum, & qui dona & munera dixit, omne gen⁹ mũneris intellexit. Munus. s. à manu, quale eſt res corporalis quæ præſtatur. Munus à lingua, quale eſt blandiens & adulatoria ſupplicatio, laudum celebre præconium, vanæ gloriæ ſymphonia. Item munus ab obſequio, quale eſt ſervitium acceptum & impenſum, ꝓ quo extorquetur judicii rectitudo. Item nec munus, munus à ſanguine vocari meretur, cùm ꝓ ſanguinis linea, recti judicii linea recurvatur. In hoc enim tangit ſanguis ſanguinem, hæc ꝓfecto genera munerum, ſordidorum nomine nuncupantur, & lex humana gravem pœnã infligit judici corrupto ꝑ ſordes. s. ꝑ munera ſordida, ubi ſi judex vel juſtitiari⁹ paciſcatur cum litigatore ad certam partem litis, ut C. ad legem vel repetet L. omnis, ubi dicitur: omnes cognitores & judices, à re cuivis manus abſtineant, nec alienum jurgium putent ſuam prædam. Etenim privatarum quoq; litium cognitor, idemq; mercator, ſtatutam legib⁹ cogetur ſubire jacturam. Jactura enim ſine pœna erit, quòd idem ꝙ recepit reſtituat in quadruplum. Ut C. s. L. ultima in fine, quia ibi tenentur in quadruplum, ſive tempore adminiſtrationis aliquid receperint ſive poſt, quocunq; titulo vel quocunq; velamẽto, ut ſi finxerit intervẽniſſe titulum donationis, vel venditionis. Re vera ſordid⁹ eſt ille, quem judicii veritas non adornat, ut ſi favor, vel odiũ, timor, invidia vel præmium inducunt cõtrarium, ut judicii veritas corruat in plateis, de quo dici poterit, væ illi ſordido, ꝑ quem veritas ſordeſcit in paludibus platearũ, nec erit inter beatos connumerand⁹, de quib⁹ dicitur, beat⁹ qui excutit manus ſuas ab omni munere. Ab omni tamen munere non eſt abſtinendum, quia licèt ab omnib⁹ & paſſim avariſſimum ſit accipere & viliſſimũ: à nemine tamen erit inhumanum, ut ſi amic⁹ accipiat ab amico ſolo intuitu amicitiæ & amoris. Actor verò, ſive ſit petens ſive querens, uti debet intentione. Docere enim debet, & rationẽ prætendere, ꝙ ad ipſum ꝑtineat actio, & ꝙ pars eſſe poſſit in judicio, ponere enim debet corã eo qui jus dicturus eſt, intentionẽ ſuam & illam fundare & ꝓbare. Reus vero uti debet exceptione & defenſione, ſecundùm quod inferiùs diceť pleniùs. ¶ 4. Oportet etiam, quòd ille qui judicat, ad hoc quòd rata ſint judicia, habeat juriſdictionem ordinariam vel delegatam, & non ſufficit quòd juriſdictionem habeat, niſi ha-

beat

beat coertionem, quòd ſi judicium ſuum executioni demandare non poſſet, ſic eſſent judicia deluſoria. Non enim habet ordinarius juriſdictionem & executionẽ in omni cauſa, cùm jura ſint ſeparata & limitata. ¶ 5. Sunt enim cauſæ ſpirituales, in quibus judex ſecularis non habet cognitionem nec executionem, cùm non habeat coertionem. In hiis enim cauſis pertinet cognitio ad judices eccleſiaſticos, qui regunt & defendunt ſacerdotium. Sunt autem cauſæ ſeculares quarum cognitio pertinet ad reges & principes, qui defendunt regnum, et de quibus judices eccleſiaſtici ſe intromittere non debent, cùm eorum jura ſive juriſdictiones limitatæ ſunt et ſeparatæ, niſi ita ſit quòd gladius juvare debeat gladium, eſt enim magna differentia inter ſacerdotium et regnum.

Cap. IX.

1 ¶ De regimine juriſdictionis quæ pertinent ad regnũ. 2. De ſacramẽto quod rex facere debet in coronatione. 3. Ad quod rex creat⁹ ſit in ordinaria juriſdictione.

Cum autem de regimine ſacerdotii nihil pertineat ad tractatum iſtum, ideò videndum erit de iis quæ pertinent ad regnum, quis primò et principaliter poſſit et debeat judicare. Et ſciendum quòd ipſe Rex et non alius, ſi ſolus ad hoc ſufficere poſsit, cùm ad hoc ꝑ virtutem ſacramẽti teneatur aſtrictus. ¶ 2. Debet enim in coronatione ſua, in nomine Jeſu Chriſti præſtito ſacramẽto, hæc tria ꝓmittere populo ſibi ſubdito. Inprimis ſe eſſe præcepturum & ꝓ viribus opem impenſurum, ut eccleſiæ dei & omni populo Chriſtiano vera pax omni ſuo tempore obſervetur. Secundò, ut rapacitates & omnes iniquitates, omnibus gradibus interdicat. Tertiò, ut in omnibus judiciis æquitatem præcipiat & miſericordiam, ut indulgeat ei ſuam miſericordiam clemens & miſericors deus, & ut per juſtitiam ſuam firma gaudeant pace univerſi. ¶ 3. Ad hoc autem creatus eſt & electus, ut juſtitiam faciat univerſis, & ut in eo dominus ſedeat, & per ipſum ſua judicia diſcernat, & quod juſtè judicaverit ſuſtineat & defendat, quia ſi non eſſet qui juſtitiã faceret, pax de facili poſſet exterminari, & ſupervacuum eſſet leges condere, & juſtitiã facere, niſi eſſet qui leges tueretur. Separare autem debet rex (cùm ſit dei vicarius in terra) jus ab injuria, æquum ab iniquo, ut omnes ſibi ſubjecti, honeſtè vivant, et quòd nullus alium lædat, & quòd unicuiq; ꝙ ſuum fuerit, recta contributione reddatur. Potentia verò omnes ſibi ſubditos debet præcellere. Parem autem habere non debet, nec multo fortiùs ſuperiorem, maximè in juſtitia exhibenda, ut dicatur verè de eo, magnus dominus noſter, & magna virtus ejus &c. Licèt in juſtitia recipienda, minimo de regno ſuo comparetur, & licèt omnes potentia præcellat, tamen (cùm cor regis in manu dei eſſe debeat) ne ſit ineffrænata, frænum apponat temperantiæ, & lora moderantiæ, ne cùm ineffrenata ſit, trahatur ad injuriã. Nihil enim aliud poteſt rex in terris, cùm ſit dei miniſter & vicarius, niſi id ſolũ ꝙ de jure poteſt, nec obſtat ꝙ dicitur, ꝙ principi placet legis habet vigorẽ, quia ſequitur in fine legis, cum lege regia quæ de imperio ej⁹ lata eſt. i. non quicquid de volũtate regis temerè præſumptũ eſt ſed

ſed animo condendi jura, ſed quod conſilio magiſtratuum ſuorum, rege authoritatem præſtante, & habita ſup hoc deliberatione, & tractatu, rectè fuerit definitum. Poteſtas itaq; ſua juris eſt, & non injuriæ, & cùm ipſe ſit author juris, non debet inde injuriarum naſci occaſio, unde jura naſcuntur, et etiam qui ex officio ſuo alios prohibere neceſſe habet, id ipſum in propria perſona committere non debet. Exercere igitur debet rex poteſtatem juris, ſicut dei vicarius & miniſter in terra, quia illa poteſtas ſolius dei eſt, poteſtas autem injuriæ diaboli et non dei, & cujus horum opera fecerit rex, ejus miniſter erit, cujus opera fecerit. Igitur dum facit juſtitiam, vicarius eſt regis æterni, miniſter autem diaboli, dum declinet ad injuriam. Dicitur enim rex à benè regendo, & non à regnando, quia rex eſt dum benè regit, Tyrannus dum populum ſibi creditum violenta opprimit dominatione. Temperet igitur potentiam ſuam per legem, quæ frænum eſt potentiæ quòd ſecundùm leges vivat, quòd hoc ſanxit lex humana, quòd leges ſuum ligent latorem, & alibi in eadem, digna vox majeſtate regnantis eſt legibus. s. alligatum ſe principem profiſcere. i. profiteri. Item nihil tam proprium eſt imperii, quàm legibus vivere, & majus imperio eſt legibus ſubmittere principatum, & meritò debet retribuere legi, quia lex tribuit ei, facit enim lex quòd ipſe ſit rex. Item cùm non ſemper oporteat regem eſſe armatum armis ſed legibus, addiſcat rex ſapientiam, et conſervet juſtitiam, et deus præbebit illam ſibi, et cùm illam invenerit, beatus erit ſi tenuerit eam, cùm ſit honor & gloria in ſermone ſenſati, & lingua imprudentis ſubverſio ipſius, & principatus ſenſati ſtabilis, & rex ſapiens judicabit populum ſuum. Si autem fuerit inſipiens, perdet illum, quia à capite corrupto deſcendit corruptio membrorum, et ſi ſenſus & vires non vigeant in capite, ſequitur quòd cætera membra ſuum non poterunt officium exercere. Non ſolùm autem ſapiens eſſe debet ſed miſericors, & cùm ſapientia miſericorditer juſtus, & licèt tutius ſit reddere rationem pro miſericordia, quàm pro judicio: tutiſſimum tamen eſt, ut ita palpebræ ejus præcedant greſſus ſuos, quòd judicium non vacillet per imprudentiam, nec miſericordia decipiat per incircumſpectionem. Miſericordia ſiquidem injuſta eſt cum incorrigibili, & non eſt in eos liberalitatis auguſtiæ referenda humanitas, qui impunitatem veteris admiſſi, conſuetudinibus potiùs quàm emendationi deputarunt. Et cùm indulgeat judex indigno, nonne ad prolapſionis contagium provocat univerſos? Sic ergo miſereatur indigno, ut ſemper homini condoleat. Item pauperis non miſereatur quis in judicio, miſericordia. s. remiſſionis, cui tantùm miſericordia compaſſione eſt, ſicut & omnibus miſerendum. Et quib⁹ & qualiter ſit miſerendum, eum doceat merita vel demerita perſonarum.

Cap. X.

1 ¶ *De jurisdictione delegata quæ ad juſtitiarios pertinet.* 2. *De differentia juſtitiariorum.* 3. *De poteſtate juſtitiariorum.* 4. *Qualiter & quando finiatur eorum poteſtas & juriſdictio.*

Dictum

DIctum eſt in proximo de ordinaria juriſdictione, quæ pertinet ad regem, conſequenter dicendum eſt de juriſdictione delegata, ubi quis ex ſe ipſo nullam habet authoritatem, ſed ab alio ſibi commiſſam, cùm ipſe qui delegat non ſufficiat per ſe omnes cauſas ſive juriſdictiones terminare. Et ſi ipſe dominus rex ad ſingulas cauſas terminandas non ſufficiat, ut levior ſit illi labor, in plures perſonas partito onere, eligere debet de regno ſuo viros ſapientes, & timentes deum, in quibus ſit veritas eloquiorum, & qui oderunt avaritiam, (quæ inducit cupiditatem) & ex illis conſtituere juſtitiarios, vic. & alios ballivos & miniſtros ſuos, quibus referantur tam quæſtiones ſuper dubiis, quàm querimoniæ ſup injuriis, & qui nec ad dextram nec ad ſiniſtram viæ propter proſperitatem terrenam, vel adverſitatis metum, à tramite juſtitiæ non declinent, ſed judicent populum dei in æquitate, ut dici poſſit de eis cum pſalmiſta, quòd de vultu eorum judicium prodiit æquitatis. Et conſiderent efficaciter, quid oportuerit ſecundùm neceſſitatem, quid expedierit ſecundùm utilitatem, quid liceat ſecundùm promiſſionem, quid deceat ſecundùm honeſtatem. Et tale judicium diligit honor Regis, cujus perſonam in judicio & judicando repræſentant. Nulli autem juris beneficium denegent, à nullo præmium petant, ut prædictum eſt, vel recipiant, ut quis jus ſuum liberè perſequatur, ut cauſa viduæ ad eos liberè ingrediatur, ut ſint orphano & pupillo adjutores, ut nulli calumniam fieri patiantur, ut conſtitutiones & eorum edicta, juri & conſuetudinibus approbatis, & communi utilitati ſint convenientia. Coram eis nulla deprimat adverſariorum potentia, ſed agat quilibet, quod cauſa ſua deſiderat, & ſe temperet ab injuria, nec à limitibus judiciorum juſtorum avertat eos odium, favor, vel gratia, ut dici poſſit de eis, juſtus es domine & rectum judicium tuum &c. Item ſapientes oportet eos eſſe qui judicant, ut honeſtatem judicandi ab aliis non mendicent. Si quis autem minùs ſapiens & indoctus ſedem judicandi conſcendere, & honeſtatem judicandi ſibi præſumpſerit, ex alto corruit, quia volare ſatagit, antequam pennas aſſumat, & qui tali poteſtatem judicandi dederit, perinde erit ac ſi gladium poneret in manum furientis. Item non ſolùm oportet judicantem ſapientem eſſe, immo potentem, juxta illud Salomonis: Noli quærere fieri judex, niſi virtute valeas erumpere iniquitates, ne fortè extimeſcas faciem potentis, & ponas ſcandalum in agilitate tua. ¶ 2. Item juſtitiariorum, quidam ſunt capitales, generales, perpetui & majores à latere Regis reſidentes, qui omnium aliorum corrigere tenentur injurias & errores. Sunt etiam alii perpetui, certo loco reſidentes, ſicut in banco, loquelas omnes de quibus habent warrantum terminantes, qui omnes juriſdictionem habere incipiunt præſtito ſacramento. Item ſunt alii itinerantes de loco in locum, ſicut de Comitatu in Comitatum, quandoque ad omnia placita, quandoque ad quædam ſpecialia, ſicut ad aſſiſas tantùm & Gaolas, & qui authoritatem habere incipiant ſine ſacramento, cùm breve domini Regis receperint de warranto. Sunt etiam juſtitiarii conſtituti ad quaſdam aſſiſas, duas vel tres vel plures, qui quidem ppetui non ſunt, quia expleto officio juriſdictionem amittunt.

 ¶ 3. Eſt

¶ 3. Eſt autem eorum poteſtas, quòd ex quo eis commiſſa eſt cauſa, una vel plures, licèt ſimpliciter, extenditur eorum juriſdictio ad omnia, ſine quibus cauſa terminari non poteſt, quantum ad judicium et executionem judicii. Et eodem modo ſi cauſa fuerit incidens vel emergens et præjudicialis, ad alias verò res & alias ꝑſonas, non poſſunt juriſdictionem ſuam extendere, nec de aliis cognoſcere quàm de hiis quæ in commiſſione cõtinentur, cùm ſines mandati diligenter ſint attendendi. ¶ 4. Et quamvis quidam eorum perpetui ſunt, ut videtur, finitur tamen eorum juriſdictio multis modis. s. mortuo eo qui delegavit, vel mortuo eo ſub cujus ꝓprio nomine cauſa delegatur. Item cùm deligans revocaverit juriſdictionem, vel alium dederit juſtitiarium, re integra ex toto vel ex parte. Item ſi ipſe delegatus remittat cauſam ad ipſum delegantem, vel ad alium delegatum, ex cauſa, propter certum diem & certũ locum. Item finitur, lata ſententia & executione demandata, quia judex per judicium redditum functus eſt officio ſuo, & juratores liberati ſunt à ſacramento, niſi ſit qui dicat, ꝙ reddito judicio, nihilominùs poſſit juſtitiarius juratores revocare ad certificandum, vel inquirere de falſo ſacramento, ſecundùm ꝙ juſtitiari⁹ fuerit capitalis, vel itinerans generaliter ad omnes cauſas. Re vera, cùm judicium debito modo redditum ſit, non poteſt juſtitiarius, qui judicium reddidit, illud poſteà corrigere vel mutare, eodem tamen die quo redditum eſt, ſupplere poterit in iis, quæ pertinent ad conſequentias. Sed hoc ultimum, locum habet in perſonis eorum, qui conſtituti ſunt juſtitiarii ad aliquas aſſiſas ſpecialiter capiendas, ut unam, duas vel plures. Et notandum in fine, quòd nullus juſtitiarius à domino rege ſic delegatus, poterit aliquem ſibi ſubdelegare.

Cap. XI.

1 ¶ Qualiter cõſtituendi ſunt juſtitiarii ad itinerandũ de Com' in Com' generaliter ad omnia placita vel ſpecialia. 2. De ſacramẽto qd' juſtitiarii facient cum juſtitiariã receperint. 3. Breve uni eorũ clauſũ. 4. Breve omnib' juſtitiariis ſimul qd' erit eorũ warrãt⁹, et publicè legetur in comitatu patens. 5. Breve de eodem omnibus juſtitiariis ſimul patens. 6. Breve clauſũ vic. qd' venire faciat corã juſtitiariis omnia placita. 7. Breve de generali ſũmonitione clauſũ. 8. Breve cũ ipſi juſtitiarii fecerint ſũmonitionẽ nomine proprio et per breve ſuũ. 9. Itẽ omnib' quatuor juſtitiariis ſimul ubi conſtituuntur ad quædã ſpecialia & non ad omnia placita. 10. Breve clauſũ vic: qd' venire faciat aſſiſã. 11. Si autẽ cõſtituantur quatuor milites juſtitiarii ad unicã aſſiſã capiendã novæ diſſeyſinæ. 12. Breve de eodem vic. clauſũ qd' venire faciat aſſiſã. 13. Si juſtitiari⁹ banci ſol⁹ cõſtituatur qd' aſſumat. 14. Breve vic. clauſũ de eodẽ. 15. Breve ſi de bãco trãsferatur aſſiſa uſq; ad com̃ ad certos juſtitiarios. 16. Breve clauſũ de eodẽ vic. dirigendum. 17. Si aſſiſa trãsferatur à quatuor juſtitiariis uſq; ad iter juſtitiariorũ extra com' cùm in com' incepta fuerit. 18. Breve de cõſuetudinibus juſtitiariorum ad inquiſitiones faciendas ſuper contentionibus ad querelam. 19. Breve vic. clauſum ſuper eodem.

UT autẽ de capitalib⁹ juſtitiariis in bãco reſidẽtib⁹ ad p̃ſẽs taceam⁹, vidẽdũ qualit̃ cõſtituẽdi ſunt juſtitiarii ad itinerãdũ de Com̃ in Com̃, ad õnes cauſas generalit̃ vel ad certas, et poſteà, qualit̃ ad ſpeciales, unã, duas vel plures. Si autẽ cõſtitui debeãt ad õnes cauſas generalit̃, tũc ꝑſtito ſacramẽto, qualiter

liter ſe gerere debeant in itinere ſuo, fiat cuilibet eorū breve ſpecialiter ꝑ ſe,& poſteà omnib⁹ in cōmuni.Forma autē brevis ſpecialis talis erit.¶ 2.Et ſacramentum tale erit.Jurabit quilibet poſt aliū,quòd rectam juſtitiā facient ꝑ poſſe ſuo in comitatu,in quib⁹ itineraturi ſunt,tam pauperib⁹ quàm divitibus, & ꝙ aſſiſam ſervabunt ſecundùm capitula ſubſcripta, & inferiùs exprimenda,& ꝙ faciēt omnes rectitudines & juſtitias,ſpectantes ad coronā domini regis. Et poſt ſacramentū ſuū dicatur eis expreſſè,ꝙ ꝑ poſſe ſuo intendāt ad faciendū comodū regis. ¶ 3.Rex dilecto & fideli ſuo A. ſalutē. Sciatis ꝙ conſtituimus vos juſtitiariū noſtrū unà cum dilectis & fidelibus noſtris A.B.C. ad itinerandū ꝑ comitatum talem, vel com̄ tales A. de omnib⁹ aſſiſis & placitis tā coronæ noſtræ q̄ aliis,ſecundùm ꝙ in brevi noſtro, de generali ſummonitione inde vobis directo,pleniùs cōtinetur.Et ideò vobis mandamus, rogantes ꝙ in fide qua nobis tenemini, unà cum prædictis ſociis veſtris, ad hæc expedienda fideliter & diligenter intendatis, ut tam fidem veſtram q̄ diligentiā ad hoc appoſitam debeamus meritò commendare. Teſte &c. & hæc eadem forma fiat ſingulis eorum per ſe. ¶ 4. Rex dilectis & fidelibus ſuis A.B.C.D. ſalutem. Sciatis quòd conſtituim⁹ vos juſtitiarios noſtros ad itinerandum in comitatu tali, de omnib⁹ placitis & aſſiſis tam coronæ noſtræ q̄ aliis,quæ emerſerint poſtquàm juſtitiarii noſtri ultimò itineraverunt in com̄ illo,& etiā de illis quæ ſummonita fuerunt & atterminata fuerunt, & non finita coram juſtitiariis noſtris de banco apud Weſtm̄, vel corā juſtitiarriis nr̄is itinerantibus qui ultimò itineraverūt in eodē com̄, de omnibus placitis, vel tantū de aſſiſis novæ diſſeyſinæ, mortis anteceſſoris capiēdis, vel gaolis deliberandis,ita ꝙ omnes aſſiſæ illæ & omnia placita illa, ſint corā vobis in eodē ſtatu quo remanſerunt ꝑ præceptū noſtrū, vel ꝑ præfatos juſtitiarios noſtros itinerantes, vel ꝑ præfatos juſtitiarios noſtros de banco.Mandavimus enim vicecom̄ nr̄o A.ꝙ ad diem & locū, quem ei ſcire facietis,faciat coram vobis ſummonitiones fieri,& attachiamenta venire, cum brevibus aſſiſarum & placitorum prædictorū. Et ideò vobis mandamus, rogantes ꝙ in fide qua nobis tenemini ad hæc exequenda fideliter,&c. ut ſuprà. ¶ 5. Rex A.B.C.ſalutem. Sciatis quòd conſtituimus vos juſtitiarios noſtros &c. ut ſuprà. Et ideò vobis mandamus, rogantes quòd tali die conveniatis apud talem locum, facturi inde quod ad juſtitiam ꝑtinet & in fide qua nobis tenemini ad negotia noſtra ibidem expedienda ita fideliter &c. ut ſuprà. Mandavimus enim vic. noſtro tali ꝙ ad prædictum diem & locum faciat corā vobis ſummonitiones fieri, & attachiamenta venire cum brevibus aſſiſarum prædictarum & placitorum prædictorum. In cujus rei teſtimoniū mittim⁹ vobis has literas noſtras patentes Teſte &c. Poſteà fiant brevia vic. clauſa, quòd venire faciat coram juſtitiariis omnia placita, & de generali ſummonitione, *omnib⁹* facienda tam *majorib⁹* q̄ *minorib⁹*.¶ 6.Rex vic. vel vicecomitib⁹ talib⁹ ſalutē.Præcipimus vobis,ꝙ ad certos dies & loca, quæ vobis ſcire faciant dilecti & fideles noſtri tales,vel aliter tales & ſocii ſui quos juſtitiarios noſtros aſſignavimus ad itinerandum per com̄ veſtros ad omnia placita, venire *faciatis*

coram

coram eis omnia placita coronæ noſtræ, quæ placitata non ſunt, & q̄ emerſerunt poſtquam juſtitiarii noſtri ultimò itineraverunt in partibus illis, ad omnia placita & ſimiliter omnia attachiamenta ad placita illa ꝑtinentia, & omnes aſſiſas & omnia placita quæ poſita ſunt ad primam aſſiſam coram juſtitiariis, cum brevibus aſſiſarum & placitorum, ſicut plenius continetur in literis noſtris clauſis, quas ſingulis veſtrum aliàs inde miſimus Teſte, &c. ſcilicet de generali ſummonitione, quæ tales ſunt. ¶7. Rex vicecomiti ſalutem. Summoneas per bonos ſummonitores, omnes archiepiſcopos, epiſcopos, abbates, priores, comites, barones, milites & liberè tenẽtes de tota ballivа tua, & de qualibet villâ, quatuor legales homines & præpoſit̄, & de quolibet burgo duodecem legales burgenſes per totam ballivam tuam, & omnes illos qui coram juſtitiariis itinerantibus venire ſolent & debent, quòd ſint apud talem locum, tali die, anno regni noſtri tali, coram dilectis & fidelibus noſtris A. B. C. D. quos juſtitiarios noſtros conſtituimus, audituri & facturi præceptum noſtrum. Facias etiam venire tunc coram eiſdem juſtitiariis noſtris, omnia placita coronæ noſtræ quæ placitata non ſunt, & quæ emerſerunt poſtquam juſtitiarii noſtri ultimò itineraverunt in partibus illis ad omnia placita & omnia attachiamenta ad placita illa pertinentia, & omnes aſſiſas & omnia placita quę poſita fuerunt ad primam aſſiſam coram juſtitiariis cum brevibus aſſiſarum, ita quòd aſſiſæ illæ & placita pro defectu tui vel ſummonitionis tuæ non remaneant. Facias etiam clamari & ſciri per totam ballivam tuam, quòd omnes aſſiſæ, & omnia placita quæ fuerunt attachiata & atterminata & non finita corā juſtitiariis noſtris de banco, vel coram juſtitiariis noſtris qui ultimò itineraverunt in comitatu tuo de omnibus placitis, vel coram juſtitiariis noſtris illuc miſſis ad aſſiſas novæ diſſeyſinæ capiendas, & gaolas deliberandas, tunc ſint coram præfatis juſtitiariis noſtris apud talem locum, in eodem ſtatu in quo remanſerunt ꝑ præceptum noſtrum, vel per præceptum juſtitiariorum noſtrorum prædictorū itinerantium, vel per juſtitiarios noſtros de banco. Summoneas etiā per bonos ſummonitores, omnes illos qui vicecomites fuerunt poſt ultimā itinerationem prædictorum juſtitiariorum noſtrorum in partibus illis, ꝙ tunc ſint ibidem coram prædictis juſtitiariis noſtris itinerantibus cum brevibus aſſiſarum & placitorum quæ tempore ſuo receperunt, & ad reſpōdendum de tempore ſuo, ſicut reſpondere debēt coram juſtitiariis itinerantibus, & habeas ibi ſummonitores & hoc breve Teſte, &c. Aliquando verò cùm juſtitiarii itinerare debent in diverſis comitatibus, bene facere poſſunt ſummonitiones generales ſub nomine ſuo proprio in prædicta forma, ſic. ¶8. Talis & ſocii ſui juſtitiarii itinerantes in tali comitatu vicecomiti tali ſalutem. Mandamus vobis, ex parte domini Regis, quòd ſummoneas per bonos ſummonitores omnes Archiepiſcopos, &c. omnia ut ſuprà. Facta igitur generali ſummonitione, ut prædictum eſt, videndum erit quando loquelæ quæ ſunt in banco vel alibi incipient eſſe coram juſtitiariis itinerantibus, & eſſe deſināt coram juſtitiariis de banco, vel aliis, cùm poſſit ſummonitio fieri per multum tempus ante iter, & ſciendum ꝙ non antequam juſtitiarii

incepe-

inceperint itinerare, quia benè poterit iter multipliciter impediri, revocari vel ſuſpendi, & unde ſemper dabitur dies partibus à juſtitiariis de banco, ſub tali conditione, niſi juſtitiarii itinerantes priùs venerint ad partes illas, & quo caſu ſemper remanebunt placita illa in banco, quouſque iter inceptum fuerit. Si autem datus fuerit dies ante ſummonitionem generalem partibus, & infra diem illum incipiat itineratio, retro trahetur dies ille ad diem itinerationis per generalem ſummonitionam, & deſinit placitum coram juſtitiariis de banco. Sed quid dicetur de eo qui coram juſtitiariis de banco eſſoniatus fuerit de malo lecti? fiat de eo ſecundùm quod viſus fuerit vel non viſus, & ſi viſus fuerit, tunc ſecundùm quod languor fuerit ei adjudicatus, vel ſecundùm quod fuerit ei malum tranſiens. Et ſi viſus fuerit, ſi poſſit ſine licentia ſurgere videndum, vel ſi non poſſit, à quo petenda ſit licentia ſurgendi, utrum à juſtitiariis itinerantibus, vel de banco, vel ſi viſus fuerit & habeat malum tranſiens, coram quibus debet comparere, vel ſi languor ei fuerit adjudicatus, coram quibus debeat teſtificari viſus, vel ſi juſtitiarii itinerantes, ſi in eodem comitatu jacuerit eſſoniatus, mittere poſſint ad ipſum ut faciat attornatum, cùm eſſonium de malo lecti coram eis non habeat locum. Cùm verò poſt generalem ſummonitionem itineris, non venerit quis liber homo, nec ſe eſſoniaverit de communi ſummonitione, licèt placitum non habuit, nec fuit implacitatus primo die, pro defalta erit in miſericordia, licèt poſtmodū compareat, niſi rationabili de cauſa docuerit ſe eſſe impeditum, & ſi fortè ſe eſſoniaverit, niſi poſteà comparuerit non valebit eſſonium, & idem erit ſi venerit, & ſine licentia receſſerit. Si autem conſtituantur juſtitiarii ad aſſiſas, & non ad omnia alia placita, ſed ad placita ſpecialia, ſicut ad aſſiſas omnimodas, ad gaolas deliberandas, & ad placita de dote tantùm coram quatuor juſtitiariis, tunc fiat breve ſub hac forma quàtuor juſtitiariis patens omnibus ſimul. ¶ 9. Rex *dilectis & fidelibus ſuis* A. B. C. D. ſalutem. Sciatis quòd conſtituimus vos juſtitiarios noſtros, ad aſſiſas novæ diſſeyſinæ, mortis anteceſſoris, ultimæ præſentationis capiendas, & ad alia placita de dote, unde mulieres petentes nihil habent, generaliter tenenda, quicunque contra aſſiſas prædictas, terras vel advocationes eccleſiarum deforciaverint. Vel ſic: ad aſſiſas mortis anteceſſoris & magnas aſſiſas, & omnes juratas per præceptum noſtrum ſummonitas coram juſtitiariis noſtris ad primam aſſiſam, vel coram juſtitiariis noſtris apud Weſtmonaſter. atterminatas, pterquam ſuper illos qui profecti ſunt in ſervitio noſtro tali, & ſimiliter ad gaolam deliberandam, tam de illis qui in priſona noſtra inveniuntur, quàm de illis qui per præceptum noſtrum in cuſtodia committuntur. Et ideò vobis mandamus, rogantes quòd ad diem talem & tali loco conveniatis, &c. ut ſuprà, de conſtitutione juſtitiariorum ad omnia placita: & de hoc ſtatim fiat vicecom̄ breve clauſum in hac forma. ¶ 10. Rex vicecom̄ ſalutem. Sciatis quòd conſtituimus dilectos & fideles noſtros A. B. C. D. Juſtitiarios noſtros, ad aſſiſas novæ diſſeyſinæ, &c. ut ſuprà per omnia uſque ad clauſulam (& ideò) & tunc ſic. Et ideò tibi præcipimus, quòd tali die venire facias coram eiſdem juſtitiariis noſtris apud talem *locum*

omnes

omnes aſſiſas novæ diſſeyſinæ, mortis anteceſſoris, ultimæ præſentationis magnas aſſiſas & oĩs juratas, & oĩa placita de dote, ſecundùm quod prædictum eſt, & quæ ſummonitæ ſunt coram juſtitiariis noſtris ad primam aſſiſam, cùm in partes illas venerint, vel coram juſtitiariis noſtris apud Weſtmoñ atterminatæ, & omnia attachiamenta quæ pertinent ad gaolam deliberandam, vel alios in cuſtodia poſitos deliberandos. Et ſummoneas per bonos ſummonitores, omnes illos qui vicecomites fuerunt poſtquam, &c. ut ſuprà. Teſte, &c. Si autem conſtituantur juſtitiarii ad unam aſſiſam novæ diſſeyſinæ tantùm, vel mortis anteceſſoris tantùm, unam, duas vel plures, tunc fiat eis omnibus ſimul breve patens in hac forma. ¶ 11. Rex dilectis & fidelib⁹ ſuis, A. B. C. D. ſalutem. Sciatis quòd conſtituimus vos juſtitiarios noſtros, ad aſſiſam novæ diſſeyſinæ capiendam, quam A. arramavit verſus B. coram vobis per pceptum noſt r̃, de libero tenemento ſuo in tali villa, vel ſic: quam A. arramavit verſus B. coram juſtitiariis noſtris ad primam aſſiſam, cùm in partes illas venerint, &c. Si autem conſtituantur tantùm ad unam aſſiſam mortis anteceſſoris, tunc ſic. Sciatis quòd conſtituimus vos juſtitiarios noſtros, ad aſſiſam mortis anteceſſoris capiendam, quam A. arramavit verſus B. de tanta terra cum pertinentiis in tali villa, & ideò vobis mandam⁹ quòd ad diem & locum, quib⁹ ad hoc intendere poteritis, vel quos duxeritis providendos, vel ſic: quòd tali die, conveniatis apud talem locum ad aſſiſam illam capiẽdam, facturi inde quod ad juſtitiam pertinet, ſecund' legem & conſuetudinem regni noſtri Angliæ, ſalvis nobis amerciamentis inde provenientibus, mandavimus enim vicecomiti noſtro tali, quòd aſſiſam illam, dictis die & loco, vel ad diem & locum quem ei ſcire facietis, coram vobis venire faciat, & in hujus rei teſtimonium mittimus vobis iſtas literas noſtras patentes Teſte, &c. & ſuper hoc fiat vicecomiti breve clauſum quod reſpondeat formæ præcedenti per omnia in hac forma. ¶ 12. Rex vicecomiti tali ſalutem. Sciatis quòd conſtituimus A. B. C. D. juſtitiarios noſtros ad talem aſſiſam capiendam, vel talem quã talis arramavit, &c. ut ſuprà. Et ſimiliter ad aſſiſam mortis anteceſſoris quã talis arramavit, &c. ut ſuprà. Poſſunt enim plures aſſiſæ una juſtitiaria contineri ſicut una, ſi unus fuerit petens vel querens, & ſive plures ibi fuerint diſſeyſinæ vel diſſeyſitores, ſive plures tenentes ſive unus. Et ideò tibi præcipimus, quòd aſſiſam illam, vel aſſiſas illas ad prædictos diem & locum, vel ad diem & locum quem vobis ſcire facient, coram præfatis juſtitiariis noſtris venire facias, &c. Teſte, &c. Si autem aſſiſa ultimæ præſentationis capienda ſit coram talibus juſtitiariis, &c. ſic: ad recognoſcendum per ſacramentum ſuum, quis advocatus tempore pacis præſentavit ultimam perſonam, &c. ſecundùm formam brevis per omnia. Si autem ad aſſiſam utrum, tunc ſic: ad aſſiſam capiendam, quæ ſummonita eſt coram vobis per præceptum noſtrum, inter A. perſonam talis eccleſiæ petentem, & B. laicum ſcilicet tenentem, vel è contrario: ad recognoſcendum utrum tantum terræ vel redditus cum pertinentiis in tali villa, ſit libera eleemoſina pertinens ad eccleſiam prædicti A. in laicum feodum prædicti B. vel è contrario: utrum tant̃ terræ vel red-

ditus cum pertinentiis in tali villa, ſit laicum feodum prædicti B. vel libera eleemoſina ipſius A. Si autem conſtituatur aliquis juſtitiarius de banco vel alius & ſolus cõſtituatur, tunc fiat ei breve patens de juſtitiaria in hac forma. ¶ 13. Rex dilecto & fideli ſuo tali ſalutem. Scias quòd conſtituimus te juſtitiarium noſtrum unà cum iis, quos vobis duxeritis aſſociandos vel aſſumendos, ad aſſiſam novæ diſſeyſinæ capiendam, quam A. arramavit corã vobis per præceptum noſtrum verſus B. & alios nominatos in brevi noſtro originali de libero tenemento ſuo in tali villa, vel ſic, ad capiendam aſſiſam mortis anteceſſoris, vel aliam quamcunq; ſecundùm formam brevis. Et ideò vobis mandamus, quòd ad diem & locum, &c. ut ſuprà, facturi, &c. ſalvis, &c. mandavimus, &c. in cujus, &c. & fiat breve vicecomiti ſuper eodem clauſum, quòd venire faciat aſſiſam coram juſtitiariis in hac forma. ¶ 14. Rex vicecomiti ſalutem. Queſtus eſt nobis talis, &c. & ſic totum originale de verbo in verbum, uſque: Et tenementum illud eſſe in pace, uſque ad certum diem, quem dilect' & fidelis noſter talis tibi ſcire faciat & interim, &c. & ſummoneas eos, &c. quòd ſint coram præfato tali & ſociis ſuis quos, &c. ad certum locum quem tibi ſcire faciat, &c. parati, &c. & ſic fiet de aliis aſſiſis. Et in quo caſu, contingit multotiens quòd aliqua de cauſa ſit tali juſtitiario aſſociatio alterius juſtitiarii ad impetrationem diſſeyſitoris fortè, ut captio aſſiſæ differatur & in fraudem, & quo caſu ſi talis venerit, bonũ eſt, ſi autem non, nihilominus procedet aſſiſa, quia plus habet authoritatis breve patens de capienda aſſiſa, quàm breve clauſum de aſſociatione: niſi ita ſit ꝙ mandetur expreſsè quòd ſine tali non capiatur. Si autem primò ſummonita fuerit aſſiſa coram juſtitiariis fortè apud Weſtm̃. & conſtituantur poſtmodum juſtitiarii in com̃ ut captio aſſiſæ maturetur, tunc fiat breve in hac forma. ¶ 15. Rex A. B. C. ſalutem. Sciatis quòd conſtituimus vos juſtitiarios noſtros ad aſſiſam ultimæ præſentationis capiendam, quæ ſummonita fuit coram juſtitiariis noſtris apud Weſtm̃ inter A. querentem & B. impedientem de eccleſia tali, & ideò vobis mandamus, &c. ut ſuprà. Mandavimus enim vicecomiti noſtro tali, quod venire faceret coram nobis tali die, & tali loco, vel ad certos diem & locum quando ad hoc intendere poteritis, recognitores aſſiſæ illius ad faciedã aſſiſam illam, in eo ſtatu & ſicut venire debuerunt tali die coram juſtitiariis noſtris apud Weſtm̃ ad idem faciend̃. Mandavimus etiam ei quòd ſcire faciat prædicto B. quòd tunc ſit ibi auditurus aſſiſam illam in eodem ſtatu quo atterminata fuit coram juſtitiariis noſtris apud Weſtmonaſterium tali die, &c. non obſtante eo, quòd idem dies datus fuit ipſi B. ꝑ eſſonium ſuum poſtquam defaltam fecerat coram eiſdem juſtitiariis apud Weſtm̃: & ſive venerit ſive non, procedatis ad illam aſſiſam capiendam, tum propter lapſum ſex menſium, tum ꝙ ſi præſens eſſet nihil dicere poſſet contra aſſiſã, quare remaneret poſt ꝑdictam defaltam q fecit in præfata curia apud Weſtm̃: In cujus rei teſtimonium, &c. Teſte, &c. Aliud breve de eodem clauſum vic. dirigendum eſt in hac forma. ¶ 16. Rex vic. ſalutem. Scias quòd conſtituimus tales juſtitiarios noſtros ad aſſiſam ultimæ præſentationis capiendam, quæ ſummonita fuit coram juſtitiariis

noſtris

noſtris apud Weſtm̃. inter tales, ad recognoſcendum quis advocatus, &c. & ſic totum originale. Et ideò tibi præcipimus, quòd diligenter inquiras qui fuerunt recognitores ejuſdem aſſiſæ, & illos ſine omni dilatione venire facias coram juſtitiariis noſtris apud talem locum tali die ad faciendam recognitionem aſſiſæ illius, ſicut venire debuerunt coram juſtitiariis noſtris apud Weſtmonaſterium tali die ad idem faciend' conſtitutos. Scire etiam facias prædicto B. & ſic deinceps per omnia ſicut in brevi præcedenti uſque ad clauſulam (in cujus rei, &c.) Et habeas, &c. Teſte, &c. Cùm autem aſſiſa mortis anteceſſoris poſita fuit aliquando coram talibus juſtitiariis in com̃ & poſt defaltam vel eſſonium vel diem datum vel warrantum vocatum poſita fuerit coram juſtitiariis noſtris itinerantibus, & primo die non venerit tenens, tunc ſummoneatur quòd ſit coram talibus juſtitiariis itinerantibus per tale breve. ¶ 17. Rex vicecomiti ſalutem. Summoneas per bonos ſummonitores, &c. A. quòd ſit coram talibus juſtitiariis itinerantibus, ad audiendam aſſiſam mortis anteceſſoris, quam B. in curia noſtra, coram talibus juſtitiariis noſtris ad hoc conſtitutis, arramavit verſus eundem A. de tanta terra cum pertinentiis in tali villa, ita quòd aſſiſa illa tunc procedat in eodem ſtatu in quo fuit apud talem locum, & quando poſita fuit coram præfatis juſtitiariis itinerantibus. Et venire facias coram eiſdem juſtitiariis noſtris itinerantibus apud p̃dictum locum C. D. E. recognitores ejuſdem aſſiſę ad p̃fatum termiñ, ad faciendam aſſiſam illam, & habeas ibi nomina recognitor̃ & hoc breve Teſte, &c. Si verò conſtituiſſe debeant juſtitiarii ad aliquam inquiſitionem faciendam, vel de contentionibus habitis inter aliquos de libertatib', vel de roberia vel de aliis, ſicut de injuriis & hujuſmodi, ſi duo conſtituantur vel plures, fiat ſingulis eor̃ breve clauſum in hac forma. ¶ 18. Rex dilecto & fideli ſuo A. ſalutem, ſciatis quòd conſtituimus vos juſtitiarium noſtr̃ ſimul cum B. ad quandam inquiſitionem faciendam inter C. querentem & D. ſuper contentionibus inter eos ortis de talib' libertatibus, & de talibus occupationibus feodor̃, & de quibuſcunq; aliis injuriis, roberia, verberibus & plagis, & hujuſmodi, de quibus contentio fuerit inter eos ſecundùm formam litterarum noſtrarum quas inde miſimus Viceco. noſtro tali, & ideò vobis mandamus, rogantes quatenus ad diem quam prædictus Vicecomes noſter vobis ſcire faciat, accedatis apud talem locum ad inquiſitionem ſimul cum prædicto B. & præfato vic. noſtro faciendam, ut diligentiam veſtram & diſcretionem meritò debeamus commendare. In cujus rei, &c. Teſte, &c. Et fiat aliud breve conſocio ſuo conſimile & clauſum, & etiam ſuper eodem fiat breve vicecom̃ clauſum in hac forma. ¶ 19. Rex vicecomiti ſalutem, præcipimus tibi, quòd aſſumptis tecum dilectis & fidelibus noſtris A. & B. quos ad hoc juſtitiarios noſtros cõſtituimus, in propria perſona tua accedas ad talem locum, & illic coram te & coram præfatis juſtitiariis noſtris venire facias viginti quatuor de legalioribus & diſcretioribus militibus de com̃ tuo per quos rei veritas, &c. & qui nec p̃dictos C. & D. aliqua affinitate attingant, vel qui aliquo modo nõ ſint eſſoniabiles, ad recognoſcend' ſuper ſacramentum ſuum, ſi prædictus C.

p̄dictum D. robbavit, vel aliam injuriam ei fecit contra pacem noſtram, & ita quod omnia procedant ſecundum querelam querentis. Et tunc ſic. Et inquiſitionem illam, vel inquiſitionem quam inde feceris, venire facias coram nobis, vel ſcire facias nobis tali die vel ſine dilatione. Et ſcire facias p̄dicto D. ad quem diē facere volueris inquiſitionem illā, ut inde tempeſtivè p̄muniatur, & ut p̄dicta inquiſitio in p̄ſentia utriuſq; procedat, ſi voluerint intereſſe: & ita te habeas in hoc negotio, &c. Teſte, &c. Et infiniti ſunt caſus, & formæ infinitæ quib' conſtituuntur juſtitiarii, ſecundum quod inferiùs videri poterit in multis locis. Sed hæc ad p̄ſens ſufficiant exempli cauſa.

Cap. XII.

1 ¶ De modo & ordine proponendi actiones corā juſtitiariis & de eorū officio. 2. Breve ne quis implacitetur ſine brevi & præcepto domini Regis. 3 De ordine actionū. 4 Quòd prius agendum eſt ſuper poſſeſſione quā ſuper proprietate. 5 De actionib' vi bonorū raptor'. 6 De ordine actionum in triplici.

In adventu juſtitiariorū ad omnia placita ex juriſdictione ſibi delegata, pertinent ad eos audire querelas ſingulorū & petitiones, ut unicuiq; juſtitia fiat, & quod ſuum fuerit tribuatur. Et ſi ſit qui putat ſe habere petitionem, actionibus debet experiri, quia nemo ſine actione experitur, & hoc non ſine brevi ſive libello conventionali, quia nemo de libero tenemēto ſuo ſine brevi vel ejus pertinentiis, niſi gratis voluerit, reſpondebit. Quòd ſi ad hoc injuſtè arctatus fuerit, ſubvenitur ei per tale breve dñi Regis Vicecomiti directum in hac forma. ¶ 2. Rex vicecom̄ ſalutem. Præcipimus tibi quòd non implacites nec implacitari permittas talem de libero tenemēto ſuo in tali villa ſine ſpeciali p̄cepto noſtro vel capitalis juſtitiarii noſtri Teſte, &c. Et ſicut non debet ſine brevi reſpondere, ita nec debet ſine judicio diſſeyſiri. Et dicitur ideò breve, quia rem de qua agitur & intentionem petentis paucis verbis breviter enarrat, ſicut facit regula juris, quæ rem quæ eſt breviter enarrat, & ideò videtur quod ſine brevi ſive libello, non debet quis experiri in judicio, ne mutari poſſit petentis intentio vel mod' petendi. Item ſine brevi nō debet quis experiri, nec tenens ſine brevi reſpondere de pertinētiis, non magis quam de ipſo tenemēto, ſicut de paſtura & aliis de quibus Vicom̄ & Comitatus non habent recognitionem, ſicut de placito namii vetiti, pro ſervitiis & conſuetudinib', quia ubicunq; loquela deducta fuerit in curiam Baronum vel aliorum qui libertates habent de averiis captis & detentis contra vadium & plegiū, & querela pervenerit ad comitat̄, ſi contentio fiat de terra, ſervitiis & conſuetudinibus, paſtura vel hujuſmodi quæ pertinent ad liberum tenemētum ſine brevi, remanebit loquela, & querens ſibi perquirat ſi voluerit, & tenens ſemper in ſeyſina moretur. Et quoniam quandoq; competat uni actio unica contra unum, quandoq; plures contra unum vel plures qui tenent in communi vel ſeparatim & per ſe, quandoq; competunt plures actiones vel una pluribus qui tenent in communi contra unum vel plures, quarū quædam ſunt p̄judiciales, eò quod primò debent terminari ſecundùm quod ſunt cri-

minales

minales vel civiles, & ſi omnes criminales, tunc una major & altera minor, vel ſi una criminalis & altera civilis, vel ſi omnes civiles in rem vel in perſonam, & ſi in rem, vel ſuper poſſeſſionem vel ſuper proprietatem, ideò de ordine actionum & judiciorum, & q̄ actio debeat alteri præferri. ¶3. Et inprimis ſciendum, quòd ſi alicui plures competant actiones criminales contra unum vel plures, illa q̄ major eſt primò debet terminari, ne maleficia remaneant ĩpunita, & extinguatur pœna, ut ſi de minori crimine priùs ageretur, ſic extincta perſona criminoſi, extingueretur pœna in majori, ſicut videri poterit, ut ſi quis accuſatus fuerit de furti crimine, vel homicidii, & ſimiliter de crimine læſæ majeſtatis & convictus, graviùs punitur crimen læſæ majeſtatis quàm crimen furti vel homicidii, quia ex uno ſequitur quòd criminoſus trahitur, frangitur, & ſuſpenditur, ex alio non ſequitur niſi tantùm ſuſpenſio. Et ideò ſi de minori crimine priùs ageretur, ita extingueretur pœna in majori ꝓ parte, ſcilicet quòd non traheretur nec frangeretur, ꝙ eſſe non debet. Si autem duæ vel plures cōpetant actiones contra unū, quarū una criminalis ſit & altera civilis, criminalis priùs debet terminari, & eſt ratio, quia ſi quis appellatus eſt de vita & mēbris, competit ei exceptio, contra q libet agentem civiliter quòd appellatus ei reſpondere non tenetur antequā ſe defenderit in criminali, nec mutare poterit ſtatum ſuum quamdiu dubius fuerit ſtatus ꝓpter crimen. Si autem contra unum duæ cōpetant actiones civiles, quarū una in ꝑſonam & alia in rem, utraque ſimul poterit intentari, quia neutra aliam tollit vel excludit, ex quo ſeſe inter eaſdem ꝑſonas compatiuntur, ac ſi unus illas contra plures intentaret. Si autem utraq; fuerit in rem, & utraq; ſuper poſſeſſione, illa quæ fuerit ſuper poſſeſſione ꝓpria priùs terminari debet, ſicut in aſſiſa novæ diſſeyſinæ, q. illa quæ fuerit ſuper poſſeſſione aliena, ſicut aſſiſa mortis anteceſſoris, de morte alicuj' anteceſſoris. Si autem plures petierint ſeyſinam ꝓpriam verſus unum, per aſſiſinam novæ diſſeyſinæ, ultima ſeyſina priùs erit determinanda, & ſic fiat de pluribus quod de duobus. Et illud idem fiat de aſſiſa mortis anteceſſoris ſi plures petant verſus unum per aſſiſam. Si autem uni competant plures actiones civiles verſus unum, tam ſuper poſſeſſione propria & aliena, quàm ſuper proprietate, petens habet electionem, quam primò voluerit intentare, & una electa, ad alias regreſſum non habebit pendente illa, ſi proceſſerit ſecundùm ordinem actionum, & ſi ordine non ſervato proceſſerit ad illas, poſtmodùm regreſſum non habebit, & unde ſi plures competant actiones verſus unum, ſicut aſſiſa novæ diſſeyſinæ de poſſeſſione ꝓpria, & aſſiſa de ſeyſina anteceſſoris, & breve de ingreſſu, & breve de recto, primò (ſi velit ordinem ſervare, quòd una terminata poſſit ad alias habere ingreſſum) eligat actiones ſuper poſſeſſione, & illam primò de ſeyſina ꝓpria, & poſteà de ſeyſina aliena, & tunc demùm agat de proprietate, & primò eligat actionem de ingreſſu, & poſtea ſuper ipſo recto, quia ſi primò elegerit agere ſuper ipſo recto, nunq poſtmodum regreſſum habebit ad inferiores, niſi ita ſit ꝙ aliquando per narrationē revertatur breve de recto in breve de ingreſſu, quia quamvis teneat ordo, ut ꝑdict' eſt, de actione in actionem aſcendendo uſq;

ad

ad breve de recto, nunquam tenebit ordo deſcendendo à ſuperiore actione ad inferiorem. Item incidit quandoq; quæſtio ꝓprietatis in actionem intentatam ſuper ipſa poſſeſſione, ſive poſſeſſorium intentetur cauſa recuperandæ poſſeſſionis, ſicut in aſſiſa novæ diſſeyſinæ, vel adipiſcendæ poſſeſſionis, ſicut aſſiſa mortis anteceſſoris, & quo caſu, ſimul quandoq; intentatur proprietas cum petitorio judicio, quoad cognitionem poſſeſsionis, & non quoad ꝓnuntiationem ſuꝑ ꝓprietate. Et ſæpiùs inquirendum erit de ipſa ꝓprietate, ut de poſſeſsione magis conſtare poſsit, & ſic nihil cōmune habet poſſeſsio cum ꝓprietate, quoad ꝓnuntiationem, licèt quoad cognitionem, ut prædictum eſt, quia fortè aliter judex non poſſet cognoſcere de uno.ſ.de poſſeſsione, niſi priùs cognoſceret de reliquo.ſ.de ꝓprietate, ꝓnuntiatio verò juſtitiarii erit ſuper poſſeſsione. Et notandum quòd verbum poſſeſsionis quandoq; ponitur ꝓ re poſſeſſa, & quandoq; ꝓ reſtitutione.

¶ 4. Et quòd de poſſeſsione priùs agendum ſit quàm de ꝓprietate, & quòd cauſa poſſeſsionis eſt præmittēda, quāvis in fine debet ꝓprietas prævalere, videri poterit manifeſtè. Quia eſto, quòd juſtitiarius priùs de ꝓprietate & recto ꝓnunciet, quàm de poſſeſsione inter aliquos, ſi poſteà de poſſeſsione cognoſcere voluerit inter eoſdem, nihil ageret, quia placitum de recto, quod præceſsit inter eoſdem de eodem tenemēto, recognitionem, de petendo ſeyſinam ꝓpriam vel alienā de eodem tenemēto, extinguit inter eoſdem, quia placitum de recto utrumq; jus determinat, tam poſſeſsionis quàm ꝓprietatis. Ut de termino ſ. Trinitatis anno regni regis H. tertio, in com̄ Eborū, aſsiſa mortis anteceſſoris ſi Wilhelmꝰ le Seneſchal. Et idem erit ſi duo implacitaverint unum, ūnus videlicet ꝑ recognitionem in cauſa poſſeſsionis, & alius per breve de recto in cauſa ꝓprietatis, ſuſpenditur placitum ꝑ breve de recto, donec ſciatur cui debeat poſſeſsio remanere, ubicunq; fuerit placitum de recto, in curia dn̄i regis vel in Com̄. Et ſi poſſeſsio ꝑ recognitionem tenenti remanſerit, tunc demum ꝓcedat placitum de recto inter eos: Si autem tenens amiſerit ꝑ recognitionem, tunc cadit breve de recto, & tunc agat petens verſus eum qui evicit ꝑ recognitionem. Sed cùm ꝓſequutio ꝑ breve de recto ita ſuſpenſa ſit ꝑ recognitionem, petens ꝑ breve de recto ſemper apponit clameum ſuum, ꝓ quocunq; feratur ſententia in cauſa poſſeſsionis. Et quòd priùs cognoſcendum ſit de poſſeſsione quàm de ꝓprietate ſi violentia adhibita ſit, ꝓbatur. ff. Ad legem Juliani de vi publica. Lege, Si de vi, ubi dicitur, quòd ſi de vi & poſſeſsione vel dominio quæratur, antè cognoſcendum eſt de vi, quàm de proprietate rei, & etiam priùs quæritur de vi quàm de jure dominii ſive poſſeſsionis. Item eſt & alia ratio, quòd qui rem petere voluerit, ſi cautè ſibi ꝓviderit, videat primò an aliqua ratione nanciſci poſsit poſſeſsionem: quoniam commodius eſt poſsidere quàm petere. Multi enim ſunt qui ſi poſſeſsionem habuerint, ſe defendere poterunt per exceptionem: ſi autem fuerint extra, vix aut nunquam fortè recuperabunt per actionem. De hoc autem quod dicitur, quod qui primò petierint per breve de recto, quòd ad inferiores actiones deſcendere non poſsit, videndum qualiter uſus fuerit brevi de recto. Sunt qui-

dam qui dicunt, quòd ſi in tantum uſus fuit petens per breve de recto quòd tenens ſummonitus ſit, & ad ſummonitionem eſſoniatus, quòd hoc ſufficit quòd regreſſum non habeat ad actiones inferiores, quia tunc inceptum eſt placitum cum effectu, per breve de recto. Quidam autem dicunt contrarium, quòd non eſt inceptum cum effectu, antequam ſummonitus comparuerit, & ad breve reſponderit, vel warrantum vocaverit, vel ulteriùs proceſſerit. Sed re vera, ſufficit ſi fiat ut primò dictum eſt. Et hæc vera ſunt, ſi breve, per quod actio incepta eſt, teneat in ſuo caſu. Ut ſi aſſiſa mortis anteceſſoris impetrata fuerit, & non jacuerit inter partes, pro non impetrata reputabitur, et ideò deſcendere poterit petens ad aſſiſam novæ diſſeyſinæ ad ſeyſinam propriam recuperandam. Eodem modo videtur quòd eſſe debeat, ſi quis uſus fuerit & impetraverit parvum breve de recto, ſecundùm conſuetudinem manerii domini Regis, ubi impetraſſe debuit magnum breve patens: ſi eo utatur, nihilominùs habebit regreſſum ad breve magnum ad petendum liberum tenementum ſuum, et è contrario: quia cùm in ſuo caſu non ſunt impetrata, ideò nulla. Si autem utraque actio duorum verſus unum ſuper proprietatem, & ubi uterque agere poterit tam ſuper poſſeſſione quàm ſuper proprietate, ſed ratione diverſorum temporum: ſemper de ultima ſeyſina priùs erit cognoſcendum, et ſi de ultima ſeyſina conſtare non poſſit, tunc obſervetur quòd dicitur, quòd qui priùs appellat priùs agat, quod fallit in quatuor caſibus. Cùm autem ab una parte, plures actiones civiles proponantur verſus unum vel plures, de pluribus rebus & diverſis, poterit qui eas proponit, quam voluerit præmittere, & omnes ſimul tractare. De hoc autem quod dicitur, quòd ſi plures alicui competant actiones, una debet experiri, et una electa ad alias non poterit recurrere pendente prima: Sciendum eſt, quòd iſtud fallit in quatuor caſibus. Primus caſus eſt, quòd cùm quis plures habeat actiones, vel duas de una re quæ fuerint contrariæ, ſi utraſque propoſuerit, audiri non debet, magis quàm ſi contraria allegaret. Oportet igitur quòd unam iſtarum proponat, quam voluerit, quia ſeſe non compatiuntur nec ſimul ſtare poſſunt, quia una excludit aliam: Ut ſi quis peteret ſimul ſortem & uſuras, & terram in dominico & ad terminum. Secundus caſus eſt, ut ſi illa quæ primò proponitur, pendeat ex alia & quæ poſteriùs proponi deberet per ordinem, ut ſi quis tanquam hæres petat debitum hæreditarium, antequam ſe probaverit hæredem, & poſteà vult inquiri ſi ſit hæres vel non. Præpoſtera eſt enim talis petitio. Item ſi quis petat fundum, rei vendicatione, & ſtatim vult percipere fructus vel colligere, antequam fundum acquiſiverit, vel de fructibus agere, antequam prima actio terminetur de principali, repelli debet à ſecunda actione de fructibus. Primò enim debet conſtare de re principali per actionem primam, cujus eſſe debeat, & poſteà de ejus pertinentiis. Et unde videtur rationibus prædictis, quòd ſi quis petat manerium cum pertinentiis, ad quod pertineat advocatio, ſicut de pertinentiis, et pendente placito de manerio, antequam convincatur cujus eſſe debeat, contingat eccleſiam

vacare,

vacare, & ille qui petit manerium,præſentaverit antequam principale terminetur,ſi placitare voluerit,non audietur per breve de quare impedit nec de ultima præſentatione, & plures ſunt hujuſmodi actiones, & infinitæ. Tertius caſus eſt, cùm ſecunda ſit præjudicialis primæ, ꝗ non eſt in primo caſu, ſed è converſo. Ut ſi à te petam fundum Tycianum quem tu poſſides, & negas meum eſſe, & petam viam ad ipſum fundum Tycianum per fundum Sempronianũ qui Tycii eſt,non ſum audiendus in hac ſecunda actione de via,quæ præjudicat primæ,& quia primò oportet diſcutere cujus debeat eſſe fundus Tycianus, ad quem via pertinere debeat. Item ſi vendico à te aliquem fundum, & antequam convincatur,velim interim tecum agere de communi dividundo,non ſum audiendus, ꝓ eo quòd ꝑ hanc actionem de dividendo præjudicatur primæ, de principali recuperando. Quartus caſus eſt,ſi tales ſint actiones ꝓpoſitæ, quòd una tollitur electione alterius,ut ſi agam in cauſa ꝓprietatis ꝑ breve de recto,et poſteà velim recurrere ad aliam quæ ſit de poſſeſſione,non poſſum,quia ꝑ hoc fieret præjudicium primæ,& tamen utraq; actio tam ꝓprietatis quàm poſſeſſionis ſub actione de ꝓprietate continetur. ¶ 5. Et notandum in fine, quòd cùm quis plures habeat actiones concurrentes de eadem re,una debet experiri,ut F. quòd metus cauſa.L.ſimiliter,ſi coactus & C.de tributoria actione.L.quòd in hæredem ſſ. Eligere.Sed videtur contra F. quorum legatorum L.prima.Ubi dicitur quòd ſi duæ competant actiones quas actor ſciat ſibi competere,et ꝓteſtatus fuerit ex una rem ſuam conſequi velle, licebit ei, et ita poteſt indefinitè ꝓponere actiones. Solutio. Ubi certus ſum duas mihi competere actiones,eligere cogor, ut F.de tributoria L.ꝗ in hæredem.ſſ.Eligere.Si autem ignorem quæ mihi competat, tunc ſub generali verbo, indefinitè poſſum ꝓponere actiones,ut in L.contraria.Vel ubi ex confeſſione adverſarii dependet mea actio, cogitur adverſarius exprimere cùm fuerit interrogatus,utrum ꝓ hærede vel ꝓ poſſeſſore poſſideat, ut ſciatur ꝑ medium, quæ actio mihi competat actori: licèt titulũ ſuæ poſſeſſionis dicere nemo cogatur. Ut C. de hæredibus L. cogi poſſeſſorem. Item ſi quis duo brevia ſimul vel diverſis temporibus impetraverit,dum tamen ille uſus fuerit,electo uno brevi ꝑ ꝗ agere voluerit & alio priùs uſus fuerit,ex ſecundo agere non poterit, antequam ſe retraxerit à primo, ut de abbate de Ryvall & Petro de Sabaudia coram rege. Et notandum quòd ubi duæ actiones de eadem re concurrunt,aut ſunt rei ꝓſecutoriæ,aut pœnæ.Si autem rei tantùm,tunc in electione actoris erit quam voluerit eligere,ut p̄dictũ eſt.Et una electa &c. ut ſuprà.Ut F. locati,L. ſi merces. ſſ. Culpæ nomine. Si autem pœnæ, tunc aut ex uno facto vel diverſis,ex uno & eodem facto,ut ſi quis aliquid ꝑ vim rapuerit, tenetur actione furti, & interdicto unde vi, in quo caſu, una electa, non poteſt recurrere ad aliam,niſi quatenus minus conſecutus fuerit ex una : ut F.de privatis delictis L.non utique,et F.de actionibus & obligationibus.ſſ.Si ſervum. Si autem ex diverſis factis, tunc neutra tollitur per aliam, et ibi duæ actiones de eadem re concurrentes, una aliam non conſumit,ut in Juſtic.Item notandum quòd pœnalis actio non datur in hæredes,

nec tranſit in eos, niſi lis fuerit conteſtata cùm defuncto. Ad hoc facit F. de pullicianis & vectigalibus L. interdum. ff. pœnæ. Ubi dicitur, quòd pœnæ ab hæredibus peti non poſſunt, ſi non eſt quæſtio mota vivo illo qui delinquit. Et hoc ſicut in cæteris quoq; pœnis, ita & in vectigalibus. Item in cauſa criminis, & maximè ſi civiliter agatur. Et injuriarum, illuſtres perſonæ ꝑ ꝓcuratorem agere poſſunt ut iij. Q. ix. in fine & C. de injuriis L. ultima. Item in eo quòd pœnalis eſt, non datur in hærèdes ſimiléſq; perſónas, niſi in quantum ad eos ꝑvenerit. Item ſi contra pupillum agatur, vel furioſum, ad damna inde non tenentur, niſi in quantum ad eos pervenerit ut ſuprà: quia affectu carent, niſi pupillus fortè doli capax ſit. ¶ 6. Item actio civilis cùm aliquando triplex ſit, & quaſi mixta. s. perſonalis, pœnalis & rei perſecutoria, ſicut de reſtitutione ſpoliatorum, quòd res corporalis & immobilis reſtituatur ſpoliato, vel quòd res incorporalis, ſicut jus aliquod, in debitum ſtatum reformetur. Sicut dici poterit de ſervitutibus, ut de jure eundi, agendi, & de jure paſcendi in fundo alieno, & hujuſmodi: benè poterunt hæc omnia unica actione terminari, ſicut per aſſiſam novæ diſſeyſinæ, ſecundùm diverſas ſpecies diſſeyſinarum. Perſonalis enim eſt, quia tantum datur ſpoliato, & competit contra ſpoliatorem in eo quòd pœnalis eſt. Eſt etiam pœnalis ꝑpter delictum, quia injuſtè & ſine judicio, & quandoque perſequitur ſpoliatorem, ſi ſpoliator ſuperſtes ſit, & in eo quòd pœnalis eſt extinguitur ꝑ mortem utriuſq;, vel alterius ipſorum. Eſt etiam reſtitutoria tantùm aliquando, & non pœnalis, quantum ad eos qui immunes ſunt à delicto diſſeyſinæ, quia pœnã ſentire non debet, qui immunis eſt à culpa, ſecundùm quod inferiùs dicetur de aſſiſa novæ diſſeyſinæ. Item ex uno facto injurioſo, plures poſſunt oriri actiones pœnales in cauſa civili, & uni competere vel pluribus contra unum vel plures, & omnes ſimul benè poterunt intentari, cùm non ſint contrariæ vel præjudiciales, ſed ſeſe compatiuntur, ut videri poterit, ut ſi quis nihil juris habeat in fundo alieno, nec aliquam ſervitutem, contra voluntatem domini, cujus fundus ille fuerit, foſſatum levaverit, plures competere poterunt ex hoc domino fundi actiones. s. aſſiſa novæ diſſeyſinæ de libero tenemto, ex quo talis ſic novum opus fecerit in fundo alieno, & rem alienam ſic invito domino contractaverit. Ex hoc etiam poterit ei competere & alia, quòd foſſatum illud levatum eſt ad nocumentum liberi tenemti ſui, eò fortè quòd per foſſatum illud poterit obſtrui via aliqua. Item competere poterit ei & tertia, quia per foſſatum illud poterit alicujus aquæ curſus injuſtè ad nocumtum domini diverti, & quia ibi ſunt plures injuriæ ex uno facto, ꝑ hoc poterit delinquens pluribꝰ actionibꝰ teneri uni, & aliquando pluribus, & poterit ille cui injuriatum eſt omnibꝰ ſimul ſi voluerit experiri, vel viciſſim, plures enim actiones pœnales de eadem re ſive de eodẽ facto concurrentes, una aliam non conſumit, quia quatenus minus conſequitur ꝑ unam, conſequi poterit ſi voluerit ꝑ aliam, ſi viciſsim egerit & ſucceſsivè. Sed cùm plures competant actiones ex uno facto, ut prædictum eſt, videndũ erit utrum omnes injuriæ unica actione poſsint terminari, quia cùm lites reſtringendæ ſunt, non expedit pluribus actionibus

nibus uti, cùm una ſufficiat pro omnibus, ad demoliendum illud totum quod injurioſè factum eſt, & ad priſtinum ſtatum reformetur, quòd res ſit ſicut ſolet eſſe & debet. Unde neceſſarium erit quòd procedat aſſiſa novæ diſſeyſinæ, quòd foſſatum omnino proſternatur, & fiat tenementum adeò planum ſicut eſſe ſolet: per hoc enim poterit via obſtructa aperiri, & aqua treſtornata recipere curſum debitum, & ſic poſſunt omnes injuriæ unica actione terminari & ſecundùm diverſitatem nocumentorum poterunt damna æſtimari. Si autem primò tantùm ageretur de via obſtructa, adhuc pro magna parte remanere poterit injuria de foſſato & aqua treſtornatâ, & ſi primò tantùm de aqua treſtornata, adhuc remanere poſſet in magna parte injuria de foſſato, & etiam omnino de via obſtructa, & ideò melius eſt quòd per unicam actionem omnes illæ ſimul terminentur injuriæ, quàm per plures. Item ex uno delicto ſive ex facto, plures oriri poterunt actiones criminales & pœnales, & competere pluribus ſicut uni, & contra unum & plures, ſive naſcuntur ex uno facto vel pluribus, ſecundùm quod pleniùs dicetur infrà de placitis coronæ, de appellis & pœnalibus actionibus. Item ex uno facto vel delicto, plures poſſunt oriri actiones pœnales, & pluribus competere ſicut uni, ut ſi cui injuria illata fuerit per illos qui ſunt ſub ſua poteſtate, ſicut ſunt filius, filia, vel alii qui ſunt de alicujus familia, & in ſervitio ſuo verbaraverit, vulneraverit, & malè tractaverit contra pacem, competit ei quidem actio, qui ictus ſuſtinuit & vulnera, et ipſam violentiam directa, ut conſequatur ſuum intereſſe ſecundùm æſtimationem injuriæ. Competit etiam domino actio indirecta, quatenus ſuâ interſuit non caruiſſe ſervitiis famulorum & operibus ſervorum & hujuſmodi. Competit etiam domino actio ex hoc, ſi tales verberati ſunt vel pulſati in dedecus ipſius domini, etiam ſi ſervitio & operibus ſervorum non caruerit, & ita poterit intereſſe ſua aliquando, ratione alterius iſtorum, & aliquando ratione utriuſque, ut ſi dicat ſe nolle ſuſtinuiſſe damnum pro tanto, nec pudorem vel dedecus prò tanto, conjunctim vel diviſim. Sed videndum inter cætera quæ iſtarum ſit præjudicialis, & ſi una dependeat ex alia, et videtur quòd ſic: quia eſto quòd ſerviens vel ſervus, cui violentia illata eſt, in probatione ſua defecerit, licèt querela vera ſit, videtur quòd per hoc extincta ſit actio domini, quia ſi factum non probetur, quòd eſt principale, valere non debeat aliquid quod dependeat ex eo, & proinde quòd talis non verberatur ad dedecus ipſius, nec ad damnum. Sed revera quamvis talis in probatione ſua defecerit, nihilominùs ſubeſſe poſſit verum, quòd ita fuit. Et unde ſi unus non probaverit, alius poteſt. Idem erit ſi tales ſe retraxerint vel ſequi noluerint.

Incipit tractatus ſecundus Libri tertii, in quo tractatur De Corona.

C a p. I.

1 ¶ *Qualiter procedere debent juſtitiarii in Itinere ſuo & quo ordine.* 2. *De ſacramento xij. militum electorum ad dicendum veredictum in placitis coronæ.* 3. *Capitula de quibus xij. reſpondere debent.*

FActa coram juſtitiariis itinerantibus generali ſummonitione, ad certos diem & locum, quæ ad minus continere debet ſpacium xv. dierum, videndum erit in primis, qualiter ꝓcedere debeat & quo ordine. Et ſciendum quòd in primis incipere debent de placitis coronæ, in quib⁹ terminantur actiones criminales, tam majores quàm minores, niſi ipſe dominus Rex forte in aliqua parte aliter duxerit faciendum. Et inprimis legantur brevia, quæ dant eis authoritatem & poteſtatem itinerandi, ut ſciri poterit de eorum authoritate: quibus auditis, ſi juſtitiariis placuerit, quidam major eorum & diſcretior, publicè coram omnib⁹ proponat quæ ſit cauſa adventus eorum, & quæ ſit utilitas itinerationis, & quæ cõmoditas ſi pax obſervetur, & ꝓponi ſolent verba iſta ꝑ M. de Pateſhull. In primis de pace domini regis & juſtitia ejus violata, ꝑ murdritores & robbatores & Burglatores, qui malitiam ſuam exercent die ac nocte, non ſolùm in homines, de loco in locum itinerantes, ſed in homines in lectis ſuis dormientes, & quòd dñs Rex mandat omnib⁹ fidelibus ſuis, quòd in fide qua ei tenentur, & ſicut ſua ſalvare voluerint, efficax & diligens præſtent conſilium & auxilium, ad pacem & juſtitiam ſuam conſervandam, & malitiam prædictorum tollendam & reprimendam, & hujuſmodi plura. Quibus ꝓpoſitis, debẽt juſtitiarii ſe transferre in aliquem locum ſecretum, & vocatis ad ſe quatuor vel ſex vel plurib⁹ de majorib⁹ de Com̃, qui dicuntur buſones com̃, & ad quorum nutum dependent vota aliorum, & ſic inter ſe tractatum habeant juſtitiarii ad invicem, & oſtendant qualiter à dño rege & conſilio ſuo ſit ꝓviſum, quòd omnes tam milites quàm alii qui ſunt quindecem annorum & ampliùs, jurare debent quòd utlagatos, murdritores, robbatores & burglatores non receptabunt, nec eis conſentient, nec eorum receptatoribus, & ſi quos tales noverint, illos attachiari facient, & hoc vic. & ballivis ſuis monſtrabunt, & ſi huteſium vel clamorem de talibus audiverint, ſtatim audito clamore, ſequãtur cum familia & hominib⁹ de terra ſua. Ad ꝙ notari poſſit, quòd ſi quis feloniam fecerit, & ſtatim capt⁹ fuerit, levato huteſio, ceſſabit ſecta. Et unde ſi homo ꝑ infortunium oppreſſus fuerit, ſubmerſus, vel aliquo alio modo mortuus, vel interfect⁹, ſtatim levetur huteſium, ſed ſequi non oportet de terra in terram, villa in villam, cùm

ma-

malefactor captus ſit.s.la bane.Et poſteà traceam conducant per terram ſuam,& in fine terræ ſuæ illam monſtrabunt dominis terrarum vicinarum: Et ſic quòd fiat ſecta de terra in terram cum omni diligentia, donec malefactores comprehendantur,& quòd non remaneat tracea facienda,niſi impedimẽtum interveniat ꝑ noctem ſupervenientem,vel alia rationabili cauſa,et quòd illos quos ſuſpectos habent ꝑ poſſe ſuo arreſtabũt,non expectato mandato juſtitiarii vel vic. & quòd inde fecerint, ſcire faciant juſtitiariis vel vic. Jurabunt etiam quòd ſi aliquis venerit in villã vel Burgum vel alibi, et emerit panem, cerviſiam vel alia victualia, & ſuſpectus habeatur quòd hoc ſit ad opꝰ malefactorum,ipſum arreſtabunt, et ipſum arreſtatum vic,vel ballivis ſuis liberabunt. Jurabunt etiam quòd nullum de nocte recipient in domũ ſuam ad hoſpitandum,niſi benè notꝰ ſit,et ſi fortè ignotum aliquem hoſpitaverint, quòd non ꝑmittent eum in craſtino recedere ante clarum diem, et hoc ſub teſtimonio trium vel quatuor proximorum vicinorum.Convocentur poſtmodùm ſervientes & ballivi hundredorũ, & per ordinẽ irrotulẽtur hundredarii ſive wapentakia et nòmina ſervientũ, quorum quilibet affidabit, quòd de quolibet hundredo eliget quatuor milites, qui ſtatim veniant coram juſtitiariis ad faciendum præceptum dñi regis,et qui ſtatim jurabũt,quòd eligent xij.milites vel liberos et legales homines, ſi milites non inveniantur, qui neminem appellant, nec ſunt appellati, nec malè crediti de pace infracta, de morte hominis, vel alio maleficio, & per quos negotia dñi regis poſſint meliùs et utiliùs expediri.Et nomina eorum xij. ſtatim imbreviari faciant in quadã ſchedula et illã liberent juſtitiariis, qui etiã cum venerint,jurabunt in hac forma,primꝰ ſic.¶ 2. Hoc audite juſtitiarii, quòd ego veritatem dicam de hoc ꝙ à me interrogabitis ex parte dñi Regis, et fideliter faciam id ꝙ mihi præcipietis ex parte dñi Regis,et ꝑ aliquo non omittam, quin ita faciam ꝑ poſſe meo,ſic me deus adjuvet, et hæc ſancta dei evangelia. Et poſt eum jurabit quilibet aliorum ſeparatim, et ꝑ ſe. Tale ſacramẽtum quale A,primꝰ jurator. s. hic juravit, ego tenebo ex parte mea,ſic me deus adjuvet & hæc ſancta &c. Et cùm ita juraverint omnes;legantur eis capitula ꝑ ordinem,de quibꝰ coram juſtitiariis reſpondebunt. Quibꝰ ſic auditis,ſtatim dicatur eis,quòd de quolibet capitulo, ſeparatim & ꝑ ſe ſufficienter, diſtinctè & apertè reſpõdeant in veredicto ſuo, & illud habeant ad certum diem, & ſecretè dicatur eis, quòd ſi ſit aliquis in hundredo vel wapentakio ſuo,qui malè creditus ſit de maleficio aliquo, illum ſtatim capiant ſi poſſint, ſi autem non, tunc ſecretò habere faciant juſtitiariis nomina talium, et omnium illorum qui malè crediti ſunt in quadam ſchedula, et præcipietur vicec. quòd illos ſtatim capiat, et captos venire faciat coram juſtitiariis, ut juſtitiarii de iis faciant juſtitiam. Capitula verò quæ illis duodecim proponenda ſunt quandoque variantur, ſecundùm varietatem temporum & locorum, & quandoque augentur, quandoque minuuntur. Sed tamen aliquid dicatur de Capitulis (exempli cauſa) qualiter per ordinem proponuntur. ¶ 3. Inprimis de veteribus placitis coronæ, quæ aliàs fuerunt coram juſtitiariis, & non fuerunt

terminata. De novis placitis coronæ, quæ poſteà emerſerunt tempore pacis, p ꝙ notari poterit p capitula iſta, quòd non erit quærendum de placitis illis coronæ quæ emerſerunt ante aliud iter juſtitiariorũ, & quæ coram eis ꝓpoſita non fuerunt. Et ſi aliquis illorũ de hujuſmodi fuerit accuſatus, inde habebit exceptionem, & etiam poſſunt juratores xij. de alio itinere argui de pjurio, ut de termino ſ. Michaelis anñ regni regis H. nono incipiente decimo, de quodã Henrico Romband in comitat̃ Hertford. De illis qui ſunt in miſericordia domini regis, & non ſunt amerciati, ad ꝙ videndum, qualiter quis ſit amerciandus. Et ſciendum quòd miles & liber homo non amerciabitur niſi ſecundùm modum delicti, ſecundùm ꝙ delictum fuit magnum vel parvum, & ſalvo contenemento ſuo. Mercator verò non niſi ſalva merchandiſa ſua: Et villanus autem non niſi ſalvo wannagio ſuo, & hoc p judicium ꝓborum hominum de viſneto, qui affidabunt ſimul cum ſerviente. Comites verò, vel Barones non ſunt amerciandi, niſi p pares ſuos, & ſecundùm modum delicti, & hoc p Barones de ſcaccario, vel coram ipſo rege. Clericus verò non amerciabitur, ſecundùm beneficium ſuum eccleſiaſticũ, ſed ſecundùm quantitatem laici feodi ſui, & ſecundùm modum delicti. Et ad hoc fideliter faciendum affidabunt amerciatores, quòd neminem gravabunt p odium, nec alicui deferent ꝓpter amorem & quòd celabunt ea quæ audiverunt. De valectis & puellis, qui ſunt & eſſe debent in cuſtodia dñi regis, qui ſunt, et qui illos habent, & p quem, & quantum terræ eorum valent. De dominab', quæ ſunt & eſſe debent de donatione domini regis ſive ſint maritatæ ſive non, & ſi ſint maritatæ, quibus & p quem, & quantũ terræ illarũ valent p anñ. De eccleſiis quæ ſunt de advocatione dñi regis, quæ eccleſiæ illæ ſunt, & qui illas habent & p quem, & quantum valent p anñ. De eſchaetis dñi regis, quæ ſunt, & quis illas tenet, & p ꝙ ſervitium, tam de terris Normannorum, quàm de aliis, & ſi quæ teneantur ſine warranto, capiantur in manum dñi regis. De Serjantiis dñi regis, quæ ſunt, & qui illas tenent & p quem, & cujuſmodi ſerjantiæ illæ ſunt, & quantum valent & quæ ſervitia reddant. De purpreſturis factis ſup dñm regem, ſive in terra, ſive in mari, ſive in aqua dulci, ſive infra libertatem, ſive extra, ſive alibi ubicunq;. De menſuris factis & juratis p regnum, ſi ſervatæ ſint ſicut ꝓviſum fuit, & ſi cuſtodes menſurarum mercedes ceperint ab aliquo, quòd poſſint p alias emere & p alias vendere, quod quidem intelligatur de omnib' menſuris, tam ulnis quàm ponderibus, & ſi aſſiſa de latitudine pannorum ſervata ſit ſicut fuit ꝓviſum, & ſi quis denarios ceperit ꝓ pannis cõtra aſſiſã venditis. De vinis venditis in civitate, burgis, & aliis villis mercatoriis, ubi vina vendita ſunt, contra aſſiſam, & quis ea vendiderit, et quot dolia per annum & per quot annos. De illis qui ceperunt denarios ab illis, qui extraneos hoſpitati ſunt contra aſſiſam inde factam anno præterito. De vic. & aliis ballivis dñi regis, qui tenuerunt placita coronæ & quæ placita ſunt & qui convenire faciunt hundreda ſive wapentakia ꝓ inquiſitionib' faciendis de morte hominis vel aliis placitis coronæ, & ſi ceperint miſericordias pro defaltis, vel pro Utheſio non levato vel non ſecuto. De uſurariis,

rariis chriſtianis mortuis,qui fuerunt;& q̃ catalla habuerunt,& quis ea habuerit.De catallis Judeor̃ occiſor̃, & vadiis & debitis & chartis eor̃, & quis ea habeat.De falſonariis & retonſoribus denarior̃. De moneta & chambio domini Regis,ſc. quis fecit monetam & chambium ſine domino Rege,vel juſtitiariis ſuis. De burglatoribus & malefactoribus & eor̃ receptatoribus tempore pacis. De fugitivis, & quis redierit poſt fugam ſine warranto dñi Regis.De utlagatis & fugitivis & eor̃ catallis,quis ea habet,& ſi qui utlagati redierint ſine warranto. De hiis per quor̃ terram utlagati, raptores, vel burglatores tranſierunt, qui non fecerunt ſectã poſt eos;ſicut facere debuerunt.De mercatis remotis ab uno die in aliũm; ſine licentia dñi Regis,niſi ſit de die dominica,& ſi quod mercat̃ de novo levat̃ fuit, ſine warranto aut præcepto dñi Regis. De novis conſuetudinibus levatis, ſive in terra ſive in aqua, quis eas levavit & ubi. De mercede capta pro blado & aliis catallis dimittendis,ne caperentur ad caſtella & hujuſmodi,& ſimiliter de priſis factis p vic. conſtabularium vel alios ballivos contra voluntatem eor̃,quorũ catalla illa fuerunt,de defaltis, ſci. de iis qui ſummoniti fuerunt ad eſſe hîc coram juſtitiariis & non ſunt.Et qui non venerunt primo die de gaolis deliberatis,ſine warranto dominiRegis;& ſimiliter de illis qui tenuerunt placita de ꝓbatoribus,ſine warranto. De evaſione latronum. De wrecko maris,de malefactoribus in parcis & vivariis, qui illi ſunt, & eodem modo de columbariis,& qui columbas capiunt revertentes ad columbaria. De rapinis & priſis factis extraneis,per quos hoc factum fuit ,& quãdo & ubi & in cujus poteſtatẽ.De illis qui non ꝑmittunt ballivos dñi Regis intrare in terras ſuas,ad ſum̃onitiones & attachiamenta,vel diſtrictiones faciendas, pro debitis dñi Regis vel pro placitis, & aliis rebus ſine ſpeciali libertate. De ballivis qui ceperunt dona vel denarios,pro recognitoribus amovendis, de juratis & aſſiſis, & ſimiliter de vic.& ballivis qui ceperunt redemptionem de valetis integr̃ feod̃ militis tenentibus, vel viginti libratas terræ habentib',nemilites fierent ad mandat̃ dñi Regis,cũ vic.& alii ballivi dñi Regis inde p̃cept̃ baberent ſpeciale,dẽ talibus, plenæ ætatis exiſtentibus, milites faciẽdis. De vic.& aliis ballivis qui placita coronæ,& namii vetiti placitãt & terminant in com̃,hundredis,vel p ſacrament̃ vel alio modo, cũ nullam inde habeant poteſtatẽ ſine ſpeciali mandato dñi Regis,& per breve ſuum, niſi tant̃ vic. qui eſt in hoc juſtitiarius dñi Regis ſuper injuſta captione & detentione.De exceſſibus vic. & alior̃ ballivor̃,ſi aliquã litem ſuſcitaverint occaſione habendi terras,vel cuſtodias vel perquirẽdi denarios,vel alios ꝓfectus vel p q̃ juſtitia & veritas occultetur vel dilationem capiat. De vic. & aliis ballivis ambidextris,qui capiunt ex utraque parte. De thuthingis, hundredis, ſive wapentakiis & aliis ballivis domini Regis poſitis ad firmã, tempore prædictorum vic.quantum valent,& ꝓ quanto poſita fuerunt quolibet anno temporibus prædictorum vicecomitum,& pro quanto modo poſita ſunt, de priſis domini Regis in terra, ſive in aqua dulci, vel ſalſa, & libertatibus ſpectantibus ad caſtella ſua, ſive ad comitatum, ſive ad burgos ſuos,ſive ad alia quæcunque loca,quæ ſunt, & quantum valeant per annum,

&c.

& quis ea occupaverit vel celaverit, vel detinuerit. De Vicecom̃ & aliis ballivis qui ceperunt denarios ab illis qui rectati fuerunt de morte hominis, ut dimitterent eos per plevinam, cùm non eſſent replegiandi ſine ſpeciali ꝑcepto domini Regis. De vicecom̃ & aliis ballivis, qui impriſonaverunt illos qui rectati fuerunt de latrocinio per indictamentum vel appellum probatoris, & illos in priſona detinuerunt quouſque haberent de illis redemptionem, cùm poſſent & deberent per legem terræ replegiari, ſine aliqua redemptione, vel ſi à talibus redemptionem ceperunt ne impriſonarentur. De vicecomitibus & aliis ballivis, qui bis vel pluries denarios ceperunt ab aliquo, ac ſi pluriès eſſet amerciatus cùm amerciatus non eſſet niſi ſemel. De vicecom̃ & aliis ballivis, qui diſtrinxerunt plures unum nomen habentes, pro pluribus amerciamentis, ubi non ſuit amerciatus niſi unus tantùm. De vicecom̃ & aliis ballivis qui diſtrinxerunt aliquem ad payandum & faciendum plus, q̃ id ad quod fuit amerciatus per ſummonitionem ſcaccarii. De ballivis qui faciunt cervîſias ſuas, quas quandoq; vocant **Sothale** quandoque **Filctale**, ut pecunias extorqueant ab eis qui ſequuntur hundreda ſua & ballivas ſuas, & de illis ſimiliter qui licèt cerviſiam non faciant, blada tamen colligunt in autumno, agnos & alia prætextu ballivæ ſuæ, per quod pauperes gravant & moleſtant. De catallis extraneorum, de poteſtate Regis Franciæ exiſtentium, dum Rex fuit in Vaſconia, quò devenerunt, &c. De denariis captis pro defaltis per ballivos de iis qui non venerũt ad ſummonitionem vicecomitis, quis eos ceperit & quantum. De iis qui levaverunt warrenniam ſine ſufficienti warranto. De iis qui manuceperunt habendi aliquem coram juſtitiariis in adventu ipſorum & non habuerunt eum primo die. De iis qui retraxerunt brevia & alteri parti vendiderunt, ꝑ quod dñs Rex amiſit id quod ad ipſum inde ꝑtinebat. De theſauris inventis &c. De felonibus damnatis & ſuſpenſis alibi, q̃ corã juſtic. ad omnia placita ad quorum manus catalla devenerunt, & qui terras (ſi quas habent) teneãt, & à quo tẽpore, & quant̃ valent per ann̄. De iis qui currunt in alienis warrennis ſine warranto dominoꝝ. De vic. & aliis ballivis domini Regis qui ceperint mercedem, ꝓ vigiliis conſtitutis & non obſervatis.

Cap. II.

1 ¶ *Breve de generali ſummonitione in itinere juſtitiariorum itinerantium apud Shipwey in com' Kanc. infra libertatem quinq; portuum. Item capitula.* 2 *Breve vic. Norff. & Suff. quòd ſciri faciat hominib' in Jermewe & Donewiz.*

REx dilectis & fidelibus ſuis Ballivis de Haſtings ſalutem. Præcipimus vobis quòd omni occaſione poſtpoſita, ſitis apud Shipwey ad talem diem coram dilectis & fidelibus noſtris talibus, & illuc tunc venire faciatis viginti quatuor de legalioribus & diſcretioribus Baronibus de Haſtings, & alios, ſicut venire ſolent & debent ad placitum de Shipwey, ad reſpondendum coram præfatis juſtitiariis noſtris de capitulis ſubſcriptis. De veteribus placitis Coronæ, quæ aliàs fuerunt coram juſtitiariis apud Shipwey,

wey,& nõ fuerũt terminãta. De novis placitis coronæ nr̃æ q̃ infra libertatẽ veſtrã emerſerunt tẽpore pacis,poſtq̃ juſtitiarii ultimò itineraverunt apud Shipwey.De iis qui ſunt in miſericordia dñi Regis & nõ ſunt amerciati.De eccleſiis q̃ ſũt de advocatione dñi regis,q̃ eccleſiæ illæ ſũt,& qui illas habẽt, & ꝑ quẽ,& quant valent ꝑ ann̄. De aſſiſis pannoꝝ ſi ſervatæ ſint ſicut ꝓviſum fuit,& ſi quis denarios cepit ꝓ pannis contra aſſiſã venditis. De eſchaetis dñi Regis,q̃ ſunt, & qui illas tenent,& per q̃d ſervitiũ, tam de terris Normannoꝝ q̃ de aliis, & ſi q̃ teneantur ſine warrãto capiãtur in manũ dñi Regis.De illis qui robbaverunt in terris vel in aqua poſt pacẽ clamatã. De purpreſturis factis ſuper dñm Regem, ſive in terra ſive in mari ſive in aqua dulci, ſive infra libertatem ſive extra, ſive alibi ubicunq;. De menſuris factis & juratis ꝑ regñ,ſi ſervatæ ſint ſicut ꝓviſum fuit, & ſi cuſtodes menſuraꝝ mercedẽ ceperunt ab aliquo quòd poſſit ꝑ alias emere & ꝑ alias vẽdere:ꝙ quidẽ intelligatur de oñb⁹ mẽſuris tã ulnis q̃ põderib⁹. De vinis venditis,&c.De theſauro,&c.De catallis Frãcoꝝ,&c.De falſonariis,&c.De burglãtorib⁹,&c.De mercatis,&c.De chãbio,&c.De Fugitivis,&c.De Mercede,&c.De novis conſuetudinib⁹,&c.De defaltis,&c.De gaolis,&c.De rapinis,&c.De navibus captis in guerra & traditis ꝑ Wil.de Wrothehã,cui tradebantur,& quis illas habeat vel quid de illis actũ ſit. De illis qui vendiderunt naves vel maeremiũ ad naves faciendas inimicis patris dñi Regis & ſuis contra ꝓhibitionem patris ipſius dñi Regis.Faciatis etiam venire corã eiſdem juſtitiariis nr̃is ad p̃fat termiñ, oĩa placita & oĩa attachiamenta q̃ venire & term̃ debent & ſolẽt corã juſtitiariis placita teñtib⁹ apud Shepwey Teſte,&c.Eodẽ modo & per eadẽ verba ſcribatur ballivis de Romual, ballivis de Heya, ballivis de Dover & ballivis de Sandwyz, ita ꝙ quilibet coꝝ portuũ habeat literas ꝓ ſe in p̃dicta forma. Et quoniã ſæpius contentio eſt inter hoĩes p̃dictoꝝ portuũ,& homines de Gernemuth & de Donwich, fiat breve vic.Norff.& Suff.in hac forma.¶2.Rex vic.Norff.& Suff.ſalutẽ. Sciatis ꝙ ſum̃oneri fecim⁹ ad talẽ diẽ apud Shepwey,oĩa placita de quinq; portub⁹ ſicut teneri debent & ſolẽt corã juſtitiariis apud Shipwey. Et ideò tibi p̃cipim⁹,ꝙ hoc ſciri facias hominib⁹ de Jernemewe & ballivis de Donewiz, ita ꝙ ſi aliquis cõqueri voluerit de aliquo qui ſit de libertate vel infra libertatem quinq; portuũ,tunc ſit apud Shipwey corã p̃fatis juſtitiariis noſtris querelã ſuã ꝓpoſitur⁹ & juſtitiam inde recepturus Teſte,&c.

CAP. III.

1 ¶ De crimine læſæ majeſtatis & ſuis ſpecieb⁹. 2 De crimine falſi & ſuis ſpecieb⁹. 3 De occultatione theſauri invẽti. 4 Quid eſt theſaur⁹. 5 Quid ſit wreckũ & de groſſo piſce, ſc. Sturgiõ & Balena. 6 De aſſiſis regni juratis ſi non obſerventur.

Cum ſint quædam crimina capitalia quæ inducunt corporalem pœnam, quandoque ultimum ſupplicium, quandoque membrorum truncationem, ſecundum quod fuerint majora vel minora, & quorum quædam ſunt

publica,

publica & quædam privata, & publicorum quædam majorem pœnam inferunt, propter perſonam contra quampræſumitur, ſicut eſt crimem læſæ majeſtatis, ut ſi contra perſonam ipſius Regis ſit præſumptum, quod quidem crimen omnia alia crimina excedit quoad pœnam, ideò primò dicendum eſt de hoc crimine læſæ majeſtatis. Habet enim crimen læſæ majeſtatis ſub ſe multas ſpecies, quarum una eſt, ut ſi quis auſu temerario machinatus ſit in mortem domini Regis, vel aliquid egerit vel agi procuraverit ad ſeditionem domini Regis, vel excercitus ſui, vel procurantibus auxilium & conſilium præbuerit vel conſenſum, licèt id quod in voluntate habuerit nō perduxerit ad effectum. Ad accuſationem verò hujus criminis, admittitur quilibet de populo, liber homo & ſervus & minor infra ætatem conſtitut', dum tamen accuſatus attachietur uſque ad ætatem accuſantis, & hoc dico, dum tamen ſit ille qui accuſat integræ famæ & non criminoſus, quia criminoſi ab omni accuſatione repelluntur, ut ſi accuſans fuerit latro cognitus vel utlagatus, vel aliquo genere feloniæ convictus vel convincendus. Nec etiam admittuntur ad accuſationem in crimine læſæ majeſtatis, aliquo caſu conſpiratores, vel crimini conſentientes, & in hoc caſu pertinet tota accuſatio ad accuſantem, & ad ipſum Regem. Continet etiam ſub ſe crimen læſæ majeſtatis, crimen falſi, quod quidem multiplex eſt: ut ſi quis falſaverit ſigillum domini Regis, vel monetam reprobam fabricaverit & hujuſmodi, ſecundùm quod, inferiùs dicetur. Si ſit aliquis qui alium noverit inde eſſe culpabilem, vel in aliquo criminoſum, ſtatim & ſine intervallo aliquo accedere debet ad ipſum Regem ſi poſſit, vel mittere, ſi venire non poſſit, ad aliquem Regi familiarem & omnia ei manifeſtare per ordinem. Non enim debet morari in uno loco per duas noctes, vel per duos dies antequam perſonam Regis videat, nec debet ad aliqua negotia, quamvis urgentiſſima, ſe convertere, quia vix permittitur ei quòd retro aſpiciat. Quod autem ſi ad tempus diſſimulaverit & ſubticuerit, quaſi conſentiens & aſſentiens, erit ſeductor domini Regis manifeſtus, ſive accuſatus proprius fuerit homo, vel alienus: & ſi poſt intervallum accuſare velit, non erit de jure audiendus, niſi docere poterit ſe fuiſſe juſtis rationibus impeditum. Si quis autem de hoc crimine fuerit diffamatus, tunc videndum erit utrum appareat accuſator vel non, ſi autem nullus appareat, niſi ſola fama quæ tantùm apud bonos & graves oriatur, hic ſalvò attachiabitur per ſalvos & ſecuros plegios, vel ſi plegios non habuerit, per carceris incluſionem, donec de crimine ſibi impoſito veritas inquiratur, & ſi condemnandus fuerit, ultimum ſupplicium ſuſtinebit cum pœnæ aggravatione corporalis, & omnium bonorum amiſſione, & hæredum ſuorum perpetua exhæredatione, ita quòd nec ad hæreditatem paternam vel maternam admittuntur. Eſt enim tam grave crimen iſtud, quòd vix permittitur hæredibus quòd vivant. Et ſi aliquando fortè ad ſucceſſionem admittantur tales, hoc magis erit de gratia quàm de jure. Si autem appareat accuſator, tunc primò capiatur ab eo ſecuritas de proſequendo, & ſi plegios non habuerit, ſufficit pro ſecuritate ſola fidei datio, & hæc ideò: quia ſi ad plegios inveniendos districtè

tenere-

teneretur, alii ſe abſtinerent à conſimili accuſatione. Facta igitur ſecuritate de proſequendo, ut prædictum eſt, ſtatim capiatur accuſatus & carcerali cuſtodiæ mancipetur, nec erit per plegios dimittendus, nec per ballivum ſine ſpeciali præcepto domini Regis, non magis quàm de homicidio perpetrato, & ſi liberè & ſine diſtrictione venire voluerit, & liberè reſpondere, liberè debet recedere, niſi judicium ei incumberet. Utroque autem apparente, tam accuſante quàm accuſato, proponat accuſans appellum ſuum in hunc modum: ſcilicet dicere debet ſe interfuiſſe & vidiſſe certo loco, certo die, certa hora, & ſciviſſe ipſum accuſatum prælocutum fuiſſe mortem regis, vel ſeditionem ſuam vel exercitus ſui, vel conſenſiſſe, vel auxilium & conſilium impendiſſe, vel ad hoc autoritatem præſtitiſſe, & hoc ego juxta conſiderationem curiæ diſrationare paratus ſum. Accuſato etiam è contra per ordinem negante, ſolet appellum iſtud per duellum terminari, nec erit locus concordiæ, niſi hoc ſit de voluntate ipſius Regis. Poterit tamen accuſatus ad appellum reſpondere, & illud determinare antequam duellum vadietur. Dicere enim poterit appellatus, cùm feloniam defenderit & ſeditionem domini Regis & totum quicquid ei imponitur, & petere ſibi allocari quòd appellans eſt latro cognoſcens, & latro captus & impriſonatus pro latrocinio, & quòd fregit priſonam & à priſona evaſit, vel quòd utlagatus fuit, ità quòd nihil reſtat de eo judicandum niſi tantùm executio judicii. Item petere poterit ſibi allocari, quòd cùm dicat appellans quòd alii plures fuerunt cum eo ubi prælocutio illa facta fuit, quòd ipſi nunquam ſimul fuerunt aliquo tempore de die vel de nocte, vel aliquo alio tempore. Item petere poterit ſibi allocari, quòd cùm idem appellans poſt diem quo prolocutio illa fieri debuit & ſeditio, ductus eſſet aliàs coram juſtitiariis pro alia tranſgreſſione, nihil locutus fuit de tali ſeditione domini Regis. Item petere poterit ſibi allocari, quòd ex quo appellans talem ſcivit ſeditionem eſſe prolocutam, ſtatim & ſine mora non acceſſit ad Regem, ut hoc ei oſtenderet, ſed hoc per tantum tempus ſubticuit, quòd interim poſſet domino Regi (ſi ita eſſet) periculum iminere: Et unde in appello ſuo audiri non deberet, ſicut inimicus & traditor domini Regis, & conſentiens feloniæ. Item petere poterit ſibi allocari, quòd cùm hoc fieri deberet tali tempore, & appellans eſſet ſæpius in curia domini Regis, & cum Rege ſæpius loqueretur, vel loqui poſſet ſi vellet, de hoc nihil ei oſtendit. Item petere poterit ſibi allocari, quòd cùm ipſe appellatus venerit coram ipſo appellante, & ſtaret inter plures, ipſum nõ cognovit nec ſcivit ipſum ab aliis diſcernere. Poterit etiam petere plura alia ſibi allocari, de die, & hora, & variatione, & aliis pluribꝰ, ſecundꝰ ꝙ, inferiùs dicetur de appellis. Ad exceptiones iſtas, oportet quòd appellans reſpondeat ad ſingulos articulos per ordinem, ut ſic reducat appellum ad judicium. Et tunc videnď quis poſſit & debeat judicare, & ſciendum ꝙ non ipſe Rex, quia ſic eſſet in querela ꝓpria actor & judex, in judicio vitæ, membrorum, & exhæredationis, quod quidem non eſſet, ſi querela eſſet aliorum. Item juſtitiariiꝰ non, cùm in judiciis, ꝑſonam domini Regis cujus vices gerit, repræſen-

preſentet. Quis ergo judicabit? videtur, ſine præjudicio melioris ſententiæ, quòd curia & pares judicabunt, ne maleficia remaneant impunita, & maximè ubi periculum vitæ fuerit & membrorum vel exhæredationis, cum ipſe Rex pars actrix eſſe debeat in judicio. Sed in hac parte ut videtur, erit diſtinguend', quale ſit factum de quo ꝓponitur appellum, utrum ſc. ſit ibi felonia vel tranſgreſſio, quia quælibet tranſgreſſio dici non debet felonia, q- vis è converſo. Si autem ibi fuerit felonia, tunc judicāda ſunt verba appelli, ordo & proceſſus, ut ſciri poſſit ſi inter appellat̄ & appellantem jungi poſſit duell', quia ſi ad appellum accuſantis paratus eſſet appellatus, ſine reſponſione vadiare duellum, præcedere deberet examinatio, ut prædictum eſt. Et ſi ſine examinatione contra juſtitiam eſſet vadiatum, per examinationem poſſet devadiari. Si autem tale ſit factum, quòd debeat ibi magis tranſgreſſio quàm felonia denotari, remanebit duellum, ſed tunc videndum utrum tranſgreſſio illa quæ tangit Regem gravis fuerit vel levis, ſive ſibi, ſive uxori & pueris. In ſuis verò poterit Rex injuriari. Si autem levis fuerit tranſgreſſio quæ pœnam infligat pecuniariam tantùm, & levem, benè poſſunt juſtitiarii ſine paribus judicare. Si autem gravis fuerit tranſgreſſio & proxima exhæredationi, quòd redemptionem inducat, ibi debent pares juſtitiariis aſſociarii, ne ipſe Rex per ſeipſum vel juſtitiarios ſuos ſine paribus actor ſit & judex. ¶ 2 Eſt & aliud genus criminis læſæ majeſtatis, quod inter graviora numeratur, quia ultimum inducit ſupplicium & mortis occaſionem, ſc. crimen falſi, in quadam ſui ſpecie, & quod tangit coronam ipſius domini Regis, ut ſi aliquis accuſatus fuerit vel convictus, quòd ſigillum domini Regis falſaverit, conſignando inde chartas vel brevia, vel ſi chartas confecerit & brevia & ſigna appoſuerit adulterina, quo caſu ſi quis inde inveniatur culpabilis, vel ſeyſitus, ſi warrantum non habuerit, pro voluntate Regis judicium ſuſtinebit, & ſi warrantum habuerit, & warrantizaverit, liberabitur & tenebitur warrantus. Si autem cùm warrantum nominaverit, warrant' ſubtraxerit ſe, exigendus erit & utlagandus, ſed ille qui captus eſt, non erit propter hoc dimittendus, nec liberabitur, niſi, quòd culpabilis non ſit, poſuerit ſe ſuper patriam, & ſi forte cùm venerit, de warrantia ei defecerit, bene poterit inter eos ad duellum perveniri. Eſt & aliud genus criminis, quod ſub nomine falſi continetur, & tangit coronam domini Regis, & ultimum inducit ſupplicium, ſicut de illis qui falſam fabricant monetam, & qui de re non reproba faciunt reprobam, ſicut ſunt retonſores denariorum, qui cùm ſint in ſeyſina, ſæpius non contingit ipſos liberari per warranti vocationem. Socios autem & coadjutores & miniſtros habere poterunt in hoc opere, quos ſi appellare voluerint audientur. ¶ 3. Eſt inter cætera gravis præſumptio contra Regem & dignitatem & coronam ſuam, quæ quidem eſt, quaſi crimen furti, ſcilicet occultatio theſauri inventi fraudulosa, ut ſi quis accuſatus fuerit, quòd theſaurum inveniret, ſcil. aurum vel argentum, vel aliud genus metalli, quocunque loco, cùm ſuper hoc apud bonos & graves fuerit diffamatus per patriam, ſtatim attachietur quòd ſit coram

juſti-

juſticiariis in adventu eorum, ubi ſi negaverit ſe aliquid inveniſſe, poterit veritas per patriam declarari, & cùm non ſit de aliquo ſeyſitus, poterunt tamen contra ipſum eſſe præſumptiones probabiles, quibus ſtandum erit donec per patriam probetur contrarium. Poterunt autem tales eſſe præſumptiones, ut ſi ſolito ditiùs ſe habuerit in veſtibus & in aliis ornamentis, cibis & potibus & hujuſmodi, qui cùm ſuper hoc fuerit convictus erit gaolæ committendus, & poſtea graviter, pro voluntate domini regis redimendus; & non refert quo loco hujuſmodi theſaurus inveniatur, ſecundùm tempora moderna, licèt aliter hoc antiquitùs fuerit obſervatum. ¶ 4. Eſt autem theſaurus, quædam vetus depoſitio pecuniæ, vel alterius metalli, cujus non extat modo memoria, ut jam dominum non habeat, & ſic de jure naturali, fit ejus qui invenerit, ut non alterius ſit. Alioquin ſi quis aliquid lucri cauſa, vel metus, vel cuſtodiæ recondiderit ſub terra, non erit theſaurus, cujus etiam furtum fit. Theſaurus fortunæ donum creditur, & nemo, ſervorum opera, theſaurum quærere debet, nec propter theſaurum terram fodere, ſed ſi alterius rei tunc operam ſumebat, & fortuna aliud dedit. Cùm igitur theſaurus in nullius bonis ſit, & antiquitùs de jure naturali eſſet inventoris, nunc de jure gentium efficitur ipſius d'ni regis. Et ſunt alia quædam quæ in nullius bonis eſſe dicuntur, ſicut wreckum maris, groſſus piſcis, ſicut Sturgio & Balena & aliæ res quæ dominum non habent, ſicut animalia vagantia quæ nullus ſequitur, petit, vel advocat, & quæ ſunt ipſius domini regis propter ſuum privilegium, & eorum quibus ipſe rex conceſſerit talem libertatem aut privilegium, & unde videndum, quod dici debeat wreckum. ¶ 5. Et ſciendum quòd wreckum dici poterit, quaſi derelictũ, ut ſi quid (navis levandæ cauſa) à nave ꝓjectũ fuerit ab aliquo, ſine animo retinendi vel repetendi, id ꝓpriè dici poterit wreckum, cùm res ꝓjecta habita ſit ꝓ derelicta, & ſi habita ſit ꝓ derelicta videri poterit ꝑ præſumptiones, ut ſi liber projectus fuerit, utrũ inveniatur clauſus vel aptus, cùm cõmodè claudi poſſit & benè, & ſic de ſimilibus. Item magis ꝓpriè dici poterit wreckũ, ſi navis frangatur, & de qua nullus vivus evaſerit, & maximè ſi dominus rerũ ſubmerſus fuerit, & quicquid inde ad terrã venerit erit dñi regis, nec aliquis alius aliquid à dño rege inde vendicare poterit, vel habere, quamvis prope littus maris prædia poſſederit, niſi de wrecko habendo ſpeciali gaudeat privilegio. Et quòd hujuſmodi dici debeant wreckum verum eſt, niſi ita ſit quòd verus dominus aliunde veniens, per certa indicia & ſigna, docuerit res eſſe ſuas, ut ſi Canis vivus inveniatur, & conſtare poſſit quòd talis ſit dominus illius canis, præſumitur ex hoc illum eſſe dominum illius canis & illarum rerum. Et eodem modo, ſi certa ſigna appoſita fuerint mercibus & aliis rebus. Et ea quæ dicta ſunt, locum habent ſi res in littore maris inveniantur, & illud idem ſi ꝓpe littus vel longiùs in mare, dùm tamen conſtare poterit in veritate, quòd in littore eſſent applicandæ. Sed quid ſi in mari longiùs à littore inveniantur, ita quòd conſtare non poſſit ad q. terram vel regionem eſſet applicandæ, tunc quicquid ita inventum fuerit erit inventoris, eò quòd in nullius bonis eſſe dicatur, & dicitur à nautis

tis **Lagan** & ꝙ ideo occupanti conceditur, quia non eſt aliquis qui inde privileg' habere poſſit, Rex non magis q̃ privata pſona, ꝑpter incert̃ rei event̃. De Sturgione verò ita obſervatur, ꝙ Rex illum habebit integrũ ꝑpter ſuũ privileg', de Ballena verò, ſufficit, ſecundùm quoſdam, ſi Rex inde habuerit caput, & Regina caudã. ¶ 6. Eſt enĩ gravis p̃ſumptio contra Regem & Coronam & dignitatẽ ſuã, ut ſi aſſiſæ ſtatutæ & juratæ in regno ſuo ad cõmunem regni ſui utilitatẽ non fuerint obſervatæ, ſecund' ꝙ ſuperius videri poterit inter capitula ſupradicta, & unde tranſgreſſorib' quandoq; infligitur pœna corporalis, ſc. pilloralis vel Tumboralis cum infamia, ſecundũ regni ſtatuta, & quandoq; pœna pecuniaria, & quandoq; villæ abjuratio, ſecund' diverſitatem delictorum.

Cap. IV.

1 ¶ *De crimine homicidii & qualiter dividitur.* 2 *Quid ſit homicidium.*

EST etiã inter alia crimina, crimen capitale ꝙ in parte tangit ipſum regẽ, cujus pax infringitur, & in parte privatã pſonã, qui nequiter & contra pacem dñi Regis occiditur. Et unde inprimis dicend' eſt de homicidio, quid ſit homicidiũ, & unde dicatur, q̃ ejus ſpecies, & qua pœna homicidæ puniantur. ¶ 3. Et eſt homicidium hominis occiſio ab homine facta, ſi enim à bove, cane, vel alia re, non dicetur ꝓpriè homicidium. Eſt enim dict' homicidium ab homine & cædo, quaſi hominis cædium. Species homicidii ſunt plures, nam aliud ſpirituale, aliud corporale: de ſpirituali verò ad præſens non eſt hic dicend', ſed corporale eſt, quo homo occiditur corporaliter, & hoc dupliciter committitur, lingua vel facto. Lingua tribus modis, ſc. p̃cepto, conſilio, defenſione ſive tuitione. Facto, quatuor modis, ſc. juſtitia, neceſſitate, caſu & voluntate. Juſtitia, ut cùm judex, vel juſtitiarius vel miniſter reum juſtè damnat̃ occidit. Iſtud autem homicidiũ, ſi ſit ex livore vel delectatione effundendi humanĩ ſanguinẽ, licèt juſtè occidatur iſte, tamen peccat mortaliter ꝑpter intentionẽ corruptã. Si vero hoc fiat ex amore juſtitiæ, non peccat judex ipſum condẽnando ad mortem, & p̃cipiendo miniſtro ut occidat eum, nec miniſter ſi miſſus à judice occidat condemnat̃, peccare tamen uterque ſi hæc fecerint juris ordine non ſervato. Neceſſitate, quo caſu diſtinguendum erit utrum neceſſitas illa fuit evitabilis vel non. Si autem evitabilis, & evadere poſſet abſque occiſione, tunc erit reus homicidii. Si autem inevitabilis, quia occidit hominem ſine odii meditatione in metu & dolore animi, ſe & ſua liberando, cùm aliter evadere non poſſet, non tenetur ad pœnam homicidii. Caſu, ſicut per infortunium, cùm aliquis projicit lapidem ad avem vel animal, & alius tranſiens ex inſperato percutitur & moritur, vel ſi quis arborem inciderit, & per caſum arboris, aliquis opprimatur & hujuſmodi. Sed hic erit diſtinguendum, utrum quis dederit operam rei licitæ vel illicitæ: ſi illicitæ, ut ſi lapidem projiciebat quis verſus locum ꝑ quem conſueverunt homines tranſit̃ facere, vel dum inſequitur quis equũ vel bovẽ, & aliquis à bove vel equo percuſſus fuerit & hujuſmodi, hoc im-

imputatur ei. Si vero licitæ rei operam dabat, ut ſi magiſter cauſa diſciplinæ diſcipulum verberat, vel ſi cùm quis deponebat fœnum de curru, vel arborem incîdebat & hujuſmodi, hic ſi adhibuit diligentiam quam potuit. ſ. reſpiciendo & proclamando, ſed non nimis tardè vel dimiſſè, ſed tempore congruo & altè, & ita quòd ſi aliquis ibi erat vel illuc veniebat poſſet aufugere & ſibi præcavere, vel magiſter non excedendo modum in verberando diſcipulum, non imputatur ei. Sed ſi dabat operam rei licitæ & non adhibuit diligentiam debitam, imputabitur ei. Voluntate, ut ſi quis ex certa ſcientia, & in aſſultu præmeditato, ira vel odio, vel cauſa lucri nequiter & in felonia & contra pacem domini Regis aliquem interfecerit. Et fit aliquando hujuſmodi homicidium pluribus aſtantibus & videntibus, aliquando verò clanculò, nemine vidente, ita quòd ſciri non poſſit quis ſit occiſor, & hujuſmodi homicidium dici poterit murdrum, ſecundùm quod inferiùs dicetur. Pœna vero homicidii duplex eſt, ſpiritualis vz. & corporalis, ſpiritualis tollitur per patientiam & pœnitentiam. Et occidit quis alium dupliciter, quandoq; lingua, quandoq; facto. Lingua, ut ſi quis diſſuadet, & ſic diſſuadendo retrahit aliquem à bono ꝓpoſito volentem alium liberare à morte, & ſic quodammodo indirectè facit quis homicidium. Pœna verò homicidii, commiſſi facto, variatur: ꝓ homicidio verò juſtitiæ juſta, & recta intẽtione facto, non eſt aliqua pœna infligenda. Si ſit aliquis qui mulierem prægnantem percuſſerit, vel ei venenum dederit per quod fecerit abortivum, ſi puerperium jam formatum vel animatum fuerit, & maximè ſi animatum, facit homicidiũ. Poſſunt etiam eſſe plures culpabiles de homicidio ſicut unus, ut ſi plures rixati fuerint inter ſe in aliquo conflictu, & aliquis ſit interfectus inter tales, nec appareat ex quo nec ex cujus vulnere, omnes dici poſſunt homicidæ, & illi qui percuſſerunt, & qui tenuerunt malo animo dum percuſſus fuerit. Item & illi qui voluntate occidendi venerunt, licèt non percuſſerunt. Item & illi qui nec occiderunt, nec voluntatem occidendi habuerunt, ſed venerunt ut præſtarent conſilium & auxilium occiſoribus, quamvis aliquando eorum violentia repellatur. Item non ſolùm tenetur ille qui percutit & occidit, verùm & ille qui præcipit percutere & occidere, quia cùm non ſint immunes à culpa, immunes eſſe non debeant à pœna. Nec etiam ille, qui cùm poſſet hominem à morte liberare, non liberavit. Item fit homicidium in bello, & tunc videndum utrum bellum ſit juſtum vel injuſtum. Si autem injuſtum, tenebitur occiſor: Si autem juſtum, ſicut ꝓ defenſione patriæ, non tenebitur, niſi hoc fecerit corrupta voluntate & intentione.

CAP. V.

1 ¶ *De officio Coronatorum circa homicidium.* 2. *De inquiſitionibus ubi occiſus fuerit.* 3. *De attachiando culpabiles.* 4. *Si in campis vel in boſcis.* 5. *Si notus vel ignotus.* 6. *Si occiſor fugiat.* 7. *De ſubmerſis.* 8. *Quæ ſunt deodanda.*

CUm autem contingat homicidium fieri quandoque in domibus, quandoque in villis, quandoque in vicis, quandoque in campis extra villam, & etiam in nemoribus, & ad coronatores pertineat de *hujuſ-*

modi occiſis cognoſcere & de interfectore, quis ille fuerit, ſi neſciatur, diligentem facere inquiſitionem: Ideò bonum eſt videre quale ſit eorũ officium in hac parte. Eſt igitur eorum officium quòd quàm cito habuerint mandatũ à ballivo dñi regis, vel à ꝓbis hominib⁹ illi⁹ patriæ: accedere debent ad occiſos vel vulneratos, ſive ad ſubmerſos vel ſubitò mortuos, & ad domorum fractiones, & ad locum ubi dicitur theſaurũ fuiſſe inventum, & hoc facere debent ſtatim & ſine mora aliqua, & in adventu ipſorum verſus partes illas mandare debeant quatuor, quinq;, vel ſex villis vicinis, quòd ſtatim veniant corã ipſis, & ꝑ eorũ ſacramtũ faciant inquiſitionem de homine occiſo, cùm à coronatorib⁹ fuerint requiſiti. ¶ 2. Inprimis. s. ubi mortu⁹ occiſus fuerit, in domo vel in campo. Itẽ ſi ad luctã, vel ad tabernã, vel aliam cõgregationem, & ubicunq; invent⁹ fuerit mortuus, tunc diligenter erit inquirendum, qui tunc inter fuerunt, ſive maſculus ſive fœmina, major vel minor, et qui illorum de facto fuerunt culpabiles; & qui de forcia, conſilio vel præcepto, & qui fuerunt in cauſa aliqua illius facti. Et facta inquiſitione diligenti, quotquot ꝑ inquiſitionẽ inventi fuerunt culpabiles aliquorũ prædictorũ modorum, ſi ꝑſentes fuerint vel alicubi inveniri poſſent, ſtatim & ſine mora capiantur, & vic. deliberentur, & in gaolã detrudantur. Quotquot autem ꝑ inquiſitionem inventi fuerunt in domib⁹ illis ubi mortu⁹ fuit interfect⁹, licèt culpabiles non fuerunt, attachiandi tamen ſunt uſq; ad adventum juſtitiariorũ, & nomina plegiorũ irrotulentur in rotulis coronatorũ. ¶ 3. Nec ſunt illi qui culpabiles inveniuntur ꝑ plegios dimittendi, ſine ſpeciali præcepto dñi regis, facta prius inquiſitione, utrum appellati ſint odio vel atya, vel ꝑ verũ appellũ. Et breve de tali inquiſitione faciẽda gratis debet concedi, ſecũdùm ꝙ videri poterit in charta de libertatib⁹. Et nõ erit de aliquib⁹ inquiſitio facienda, niſi tantùmodo de illis qui fuerunt in priſona. ¶ 4. Si autẽ in campis vel in boſcis inveniat᷑ occiſus, inprimis attachient inventores, ſive maſculi fuerint ſive fœminæ, cujuſcũq; fuerint ætatis, & ſive mortu⁹, occiſus fuerit ibi vel alibi ubicunq;. Et ſi ibi occiſus nõ fuerit, ſecũdùm ꝙ ꝑpendi poterit ꝑ præſumptiones, & multotiens ꝑ ſanguinis effuſionem, ſi plagas habuerit, ſtatim & recenter veſtiganda ſunt veſtigia malefactorũ, & ſequenda ꝑ ductũ carectæ, paſſus equorũ, & veſtigia hominũ, & alio modo, ſecundùm ꝙ conſultiùs & meliùs fieri poſſit. ¶ 5. Inquiratur etiã utrum mortuus ille not⁹ fuerit vel ignotus, & ubi nocte illa hoſpitat⁹, ſecundùm ꝙ inquiſitũ fuerit attachientur hoſpes & hoſpites, & tota familia in domo inventa ubi fuerit hoſpitat⁹. ¶ 6. Si autem ſit aliquis qui effugerit ꝓ hmõdi occiſis, & de quo habeatur aliqua ſuſpitio ꝙ culpabilis extiterit, ſtatim accedãt coronatores ad domos ipſius, & diligenter inquirant quæ catalla habuerit, & quæ blada in horreo, ſi villan⁹ fuerit, & ſi liber homo, quam terrã liberã habuerit & quid valeat; ſive blada habuerit in terra ſive nõ. Et cùm ita inquiſiverint, appreciari faciant blada & catalla eorũ ſicut ſtatim vendi poſſunt, & terrã liberã quantũ valeat ꝑ annũ, & ſtatim liberẽt ea totæ villatæ ad reſpondendũ de ꝑcio corã juſtitiariis, ſalvo tamẽ ſervitio dominorũ ſeodi. Et iſtis õnib⁹ ſic inquiſitis, ſepeliantur corpora mortuorũ occiſorum,

quæ

quæ ſi ante talem inquiſitionem factam, & viſum coronatorum ſepulta fuerint, tota villata in miſericordia remanebit. ¶ 7. Si autem de ſubmerſis & ſubitò mortuis vel oppreſſis vel ꝑ infortunium vel alio modo extinctis fieri debet inquiſitio, ſimili modo erit inquirendum qui præſentes fuerint quando tales ſubmerſi fuerunt, oppreſſi vel ſubitò mortui, & tunc videantur corpora defunctorum nuda & aperta, qualitercunque fuerunt mortui, ut ſciri poſſit utrum ibi ſit felonia vel infortunium, ſecundùm quod perpendi poterit per ſigna exteriora, ut ſi inveniantur plagæ apertæ vel bruſſuræ per ictus orbos, vel ſi jugulati fuerunt, ſecundùm quod perpendi poterit per ſignum impreſſionis funiculi collum conſtringentis, vel per aliam læſionem in corpore inventam, & ſecundùm hoc procedere debent coronatores ad inquiſitionem in forma ſupradicta, & facere attachiamenta de corporibus & rebus, ſecundùm quod malefactores inventi fuerint vel non inventi. ¶ 8. Item batelli de quibus tales ſubmerſi fuerint apprecientur, & alia quæ ſunt cauſa mortis alicujus, & ſunt deodanda pro rege, ut ſi ſubmerſus fuerit quis in aqua dulci, & non in mari, ubi nec navis nec maeremium, ſi navis fracta fuerit erit deodanda, quia iſta omnia erunt dominorum ſi vivant, ſicut eorum catalla: nec ſunt deodanda ex infortunio in mari nec wreckum, nec etiam murdrum de occiſis vel ſubmerſis in mari. Et ſi nulla inveniatur felonia, ſed quòd ſubitò mortui ſunt vel per infortunium, tunc attachiare debent inventorem uſque ad adventum juſtitiariorum, & ſimiliter omnes illos qui in ſocietate illa fuerunt ubi tale accidit infortunium.

Cap. VI.

1 ¶ *De officio Coronatoris in Theſauris inventis.*

ITem de officio eorum ſi theſaurus dicatur inveniri, & de attachiamentis inde faciendis. Inprimis, inquirere debent ab eis qui inde rectati ſunt, & ſi aliquis inde inventus ſit ſeyſitus, vel ſi præſumptio faciat contra aliquem quòd theſaurum invenerit, eò quòd quis abundantiùs ſe habuerit in victu & ditiùs in veſtitu ut ſuprà. Et ſi aliquis talis inveniatur (ut ſuprà) attachiari debet per quatuor vel per ſex plegios & plures ſi poſſint inveniri.

Cap. VII.

1 ¶ *De officio Coronatorum in raptu virginum.*

EST etiam eorum officium in raptu virginum, quòd ſi quis ab aliqua de raptu fuerit appellatus, & factum recens fuerit, ſecundùm quod multotiens videri poterit per judicia certa, ut ſi huteſium levatum fuerit & recenter perſecutum & ruptum veſtimentum, & ſi non ruptum, ſanguine tamen intinctum, tunc attachietur appellatus per ſex vel quatuor vel plures ſi tot inveniri poſſunt, ſi autem non, ad minus per duos quòd ſit &c. ut ſuprà. Si autem factum recens non fuerit nec huteſiũ recenter levatum, nec ſigna appareant quæ recenter præſumptionẽ inducant, ſufficit ſi appellatus attachietur per duos.

Cap. VIII.

1 ¶ De officio Coronatorum de pace & plagis. 2. De officio vicec. in appello de pace & plagis amenſurandis. 3. Si plaga periculoſa ſit, ponantur appellati in priſonam nec ſunt per plegios dimittendi, ſed videndum in cuj⁹ priſona ſunt cuſtodiendi. ſ. in priſona illi⁹ qui habet poteſtatē judicandi. 4. De probatore & ſocke & ſacke. 5. Quòd priſones non debent de terris ſuis deſſeyſiri ſed inde debent ſuſtentari. 6. De inquiſitione faciēda utrū appellati ſunt odio & atya. 7. Breve de inquiſitione. 8. Si per inquiſitionē culpabilis inveniatur. 9. Si non ſit culpabilis dimittatur per plegios. 10. Aliud breve de eodē. 11. Si capt⁹ infra libertatē & dilata fuerit deliberatio et captor attachiatur qd' ſit ad reſpōd' quare talē cepit et impriſonavit.

EST etiam eorum officium in appello de pace & plagis, ut ſi quis de pace & plagis fuerit appellat⁹, inprimis videnda erit plaga, et ſi plaga mortalis fuerit, et appellat⁹ inveniatur, ſtatim capiatur & capt⁹ detineatur, donec ſciatur utrum vulnerat⁹ convaleſcere poſſit vel non, ſi autem non & moriatur, appellati retineantur in priſona. Si autem cōvaleſcat, attachietur appellat⁹ ꝑ 4. vel ꝑ plures, ſecūdùm ꝙ plaga fuerit major vel minor, ſi autem ibi fuerit mahemium, tunc ꝑ plures ut fiat ibi bona ſecuritas. Si autem plaga ſimplex fuerit, tunc ſufficit ſi per duos. Et ſi advena fuerit & ignotus de longinquo veniens, peregrinus, vel ſi pro penuria amicorum plegios invenire non poſſit, ej⁹ ſit plegius gaola, quæ ad cuſtodiendum deputatur & non ad puniendum. ¶ 2. Cùm quis alium appellaverit de pace & plagis, videre debet coronator plagas illas, & illas menſurare cuj⁹ ſunt longitudinis, & cuj⁹ profunditatis, ſive factæ fuerint in capite ſive alibi, & quibus armis, & hæc oīa faciet irrotulari cum teſtimonio vic. ſi præſens fuerit in inquiſitione facienda, vel ſaltem in com̄, ſi appellum factum ſit in com̄. ¶ 3. Appellati verò de morte hominis, & de pace et plagis periculoſis, ſtatim capiantur, et in priſonam detrudātur, & ibi cuſtodiantur, donec ꝑ dn̄m Regem ꝑ plegios dimittantur, vel ꝑ judicium deliberentur, vel donec de eis petatur curia Chriſtianitatis ſi clerici fuerint, cujuſcūq; ordinis vel dignitatis fuerint. Appellati verò de forcia ſalvò attachientur, quouſq; appellati de facto convincantur. Sed videndū in cuj⁹ priſona debeāt, cùm capti fuerint, remanere: ſive capti fuerint ꝑ latrocinio, ſive morte hominis, vel ꝑ alia felonia. Et ſciendum quòd non niſi in priſona ipſi⁹, qui tales poſſet in curia ſua judicare, ſicut dn̄s Rex, qui poteſtatem habet judicandi de vita & membris, vel tollendi vitam vel concedendi. Ut ſi felo convictus fuerit ꝑ morte hominis, vel ꝑ alia felonia, ultimo puniatur ſupplicio, ſicut morte, vel membrorū truncatione. ¶ 4. Item concedendi vitam vel membra, ſicut dicitur de ꝓbatore, de quo nullus priſonam habere poterit, nec de eo placitum habere niſi ipſe dn̄s rex, cùm nullus alius ei poſſet vitam concedere vel membra. Et hæc vera ſunt, niſi ſit aliquis in regno qui regalem habeat poteſtatem in omnibus, ſicut ſunt civitates, Comites Paleys. ſalvo dominio domino regi ſicut principi. vel ſi ſit aliquis qui de conceſſione domini regis talem habeat libertatem, ſicut Sock & Sack, Tolnetum, Team, hinfangthefe & hutfangthefe, qui inventus fuerit ſeyſitus de aliquo latrocinio, ſicut hondhabbende & bacberende, & unde qui tales habent libertates, habebunt priſonam ſuam

de tali-

de talibꝰ, quia poſſunt tales in curia ſua judicare. ¶ 5. Priſones verò ſic impriſonati, antequam convicti fuerint de terris ſuis diſſeyſiri non debent, nec de rebꝰ ſuis quibuſcunq; ſpoliari, ſed dum fuerint in priſona, debent de ꝓprio in omnibus ſuſtentari, donec per judicium deliberati fuerint, vel condemnati, & ſi fortè ante condemnationem in priſona obierint, terra remaneat hæredibus, & catalla remaneant parentibus & amicis, quamvis manifeſtè appareat quòd tales forent condemnandi ſi judicium expectaſſent, ſecundùm ꝙ dicitur, quòd ſi aliquis ſub incerto cauſæ eventu in vinculis vel ſub fidejuſſoribꝰ deceſſerit, ejus bona confiſcanda non erunt. Nec cùm quis in carcerem ductꝰ fuerit, ſpoliari eum bonis oportebit, ſed poſt condemnationem. ¶ 6. Sed cùm iniquum eſt quòd innocentes, ſicut illi qui criminoſi non ſint, diu incluſi detineantur in carcere, ideò ad lacrymoſam querelā parentum & amicorum, de gratia dn̄i regis, fieri ſolet inquiſitio, utrum hujuſmodi impriſonati ꝓ morte hominis culpabiles eſſent de morte illa vel nō, & utrum appellati eſſent odio vel atya. Et breve de hujuſmodi inquiſitione nulli debet denegari. Forma brevis talis eſt. ¶ 7. Rex vic. ſalutem. Præcipimus tibi quòd ꝑ ꝓbos & legales homines de com̄ tuo diligenter inquiras, utrum A. de N. captus & detentꝰ in priſona noſtra, de tali loco de morte B. unde rectatus & appellatus eſt, rectatus ſit vel appellatus de morte illa odio & atya, vel eo quòd inde culpabilis ſit: & ſi odio & atya, quo odio & qua atya, vel quis inde culpabilis ſit, & inquiſitionem quam inde feceris vic. ¶ 8. Et cùm vic. miſerit inquiſitionem, & ꝑ inquiſitionem culpabilis inveniatur, non erit ulteriùs per ballium dimittendus. Si autem dicat inquiſitio quòd per odium & ꝑ atyam, & contineatur cauſa in inquiſitione quo odio vel qua atya, diligenter erit cauſa examinanda, cùm ſint plures &c. & ballivi qui non ſine cauſæ cognitione in hujuſmodi inquiſitionibus prætendunt non cauſam ut cauſam, & ſi ſufficiens fuerit cauſa, ꝑ balliū dimittatur uſq; adventum juſtitiariorum, alioquin remaneat in priſona &c. In omni verò injuria, & tranſgreſſione contra pacē dn̄i regis cum àdjectione feloniæ, ſolet quilibet appellatꝰ vel rectatꝰ ꝑ plegios dimitti, præterquam de morte hominis, quocūq; tempore, donec impriſonatꝰ ꝑ inquiſitionē doceat ſe eſſe immunē, nec fieri debet inquiſitiò de aliquo, niſi de eo qui fuerit in priſona. Cùm autē ꝑ inquiſitionē conſtiterit, ꝙ impriſonatꝰ appellatꝰ fuerit odio vel atya, & nō in eo ꝙ culpabilis ſit, tunc ad p̄ceptū dn̄i regis cōmittatur ꝑ ballium ꝑ breve vic. directū in hac forma. ¶ 9. Rex vic. ſalutē. Quia cōſtat nobis ꝑ inq̄ſitionē quam tibi facere p̄ceperimꝰ, & quam nobis miſiſti, ut ſic inſeratur tota forma inquiſitionis &c. Tibi præcipimus &c. vel ſit quandoq; ſic, ſine forma inquiſitionis. Præcipimꝰ tibi, qd' ſi A. captꝰ & detentꝰ in priſona nr̄a ꝓ morte B. unde rectatꝰ eſt vel appellatꝰ, invenerit tibi xij. ꝓbos & legales homines de com̄ tuo qui manucapiāt habēdi eū ad primā aſſiſam &c. corā juſtitiariis noſtris ad reſpōdendū de morte ipſiꝰ B. unde eum appellat, tunc eum tradas in ballium illis xij. ꝓbis hominibꝰ uſque ad p̄dictum adventum juſtitiariorum, & habeas ibi nomina xij. prædictorum hominū, qui manuceperint habendi eum, ut prædictum eſt. Teſte &c.

¶ 10. Vel aliter: Si A. capt⁹ ꝑ morte B. & impriſonat⁹ apud talem locum, invenerit tibi xij. ꝓbos & legales homines de com̃ tuo, qui manucapiãt habendi eum coram juſtitiariis &c. ad ſtandum recto, de morte prædicti B. unde appellat⁹ eſt, tunc ipſum A. tradas ꝑ ballivum prædictis xij. hominib⁹ à priſona liberatum, modo quo prædictum eſt, & catalla ſua ei deliberari facias, & habeas ibi nomina xij. &c. Si quis autem impriſonatus fuerit infra libertatem aliquam ꝑ morte hominis, vel alia felonia, & balliv⁹ libertatis talem forte non deliberaverit ad mandatũ vic. tunc fiat breve vic. quòd eum deliberet, non obſtante libertate in hac forma. ¶ 11. Rex vic. ſalutem. Satis recolimus tibi præcepiſſe aliàs vel ſæpius quòd A. qui capt⁹ eſt apud talem locum infra talem libertatem & in priſona detentus, deliberari faceres deficit non eſt capt⁹ ꝑ morte hominis, vel alia occaſione quare non ſit deliberand⁹ & replegiandus; & adhuc in contemptum noſtri, & contra præceptum noſtrum, in priſonã nihilominùs detinetur, ſicut nobis datur intelligi: tibi præcipim⁹, quòd ſi ita eſt, non obſtante libertate ipſius talis, in propria ꝑſona tua ſine dilatione accedas apud talem locum & prædictum A. ſine dilatione deliberari facias, ne ad nos de eo iteratò querela perveniat. Et ſi B. uxor ipſius A. fecerit te ſecurum de clamore ſuo &c. tunc pone ꝑ vadium & ſalvos &c. omnes ballivos prædictæ libertatis talis, qui ſic illum in priſona detinuerunt, quòd ſint coram &c. ad reſpondendum prædicto A. de prædicta tranſgreſſione et impriſonamento. Et habeas &c. Teſte &c.

CAP. IX.

1 ¶ *De Clerico impriſonato.* 2. *Cùm in curia Chriſtianitatis defecerit in purgatione, & ſi apoſtata fuerit. Breve ſi ordinarius noluerit ei purgationem inducere cùm ſit ei liberatus de cuſtodia rerum qui ſunt in priſonam mittendi & qui per plegios dimittendi, & de carceris fractione.*

SI clericus capt⁹ fuerit ꝑ morte hominis, & petatur in curia Chriſtianitatis de eo, qualiter cõmittend⁹ erit Epiſcopo, & qualiter Epiſcopus debeat eum cuſtodire. Cùm verò clericus, cujuſcunq; ordinis vel dignitatis, captus fuerit ꝑ morte hominis, vel alio crimine & impriſonat⁹, et de eo petatur curia Chriſtianitatis ab ordinario loci ſicut Archiepiſcopo vel epiſcopo vel eorum officiali, vel aliis literas prædictorum deferentibus, impriſonat⁹ ille ſtatim eis deliberetur, ſine aliqua inquiſitione inde facienda, non tamen ut omnino deliberetur ut vagans ſit ꝑ patriam, ſed ſalvò cuſtodiatur, vel in priſona ipſius epiſcopi vel ipſius regis, ſi ordinarius hoc voluerit, donec à crimine ſibi impoſito ſe purgaverit cõpetenter, vel in purgatione defecerit, ꝓpter ꝙ debeat degradari. Et ideò, ut prædictum eſt, ſi petatur, erit liberandus curiæ Chriſtianitatis, quia non habebit Rex de eo priſonam, quem judicare non poteſt, nec clericos degradare, quia nõ poteſt eos ad ordines ꝓmovere, ſecundùm ꝙ prædictum eſt. ¶ 2. Cùm autem clericus ſic de crimine convictus degradetur, non ſequitur alia pœna pro uno delicto, vel pluribus ante degradationem perpetratis. Satis enim ſufficit ei pro pœna degradatio, quæ eſt magna capitis diminutio, niſi fortè convictus fuerit de apoſtaſia, quia tunc primò degradetur, & poſteà per manum lai-

calem

calem comburatur, ſecundùm quod accidit in concilio Oxoñ, celebrato à bonæ memoriæ S. Cantuarieñ Archiepiſcopo, de quodam diacono qui ſe apoſtatavit ꝓ quadam Judea, qui cùm eſſet per Epiſcopum degradat᷒, ſtatim fuit igni traditus per manum laicalem. Si autem ſit aliquis ordinarius qui in curia Chriſtianitatis, clerico ſic ei liberato, purgationem indicere (ſine accuſatore coram eo de novo accuſante) noluerit, tunc fiat ei breve ex parte domini Regis in hac forma. ¶ 3. Rex tali ordinario ſalutem. Audivimus quòd cùm quidam clericus de morte hominis rectatus, vel appellatus, vel indictatus coram juſtitiariis noſtris product᷒ eſſet, & ibi vobis ſicut clericus liberatus, ut ſe coram vobis purgaret, & ſe inde redderet innocentem ſi poſſet, non vultis (ut dicitur) ad purgationem ꝓcedere, niſi ſit aliquis qui de novo coram vobis in foro eccleſiaſtico verſus eum ꝓſequatur, & inſtituat accuſationem. Et quoniam ꝑ accuſationem factam in curia noſtra, de morte illa ſatis habetur ſuſpectus, & per talem diffamationem & indictam̄tum, nihil aliud reſtat niſi quòd coram vobis admittatur purgatio, quæ quidem fieri deberet, ſi laicus eſſet in curia noſtra, ſi ordo impedimentum non daret, & licèt nullus ſequeretur, nos ꝓ pace noſtra ſequi deberemus. Vobis mandamus, quòd ſecundùm ꝙ idem talis ſe purgaverit coram vobis, vel non, quod veſtrum fuerit exequamini. Teſte, &c. ¶ 4. Cùm autem (ſecundùm quod prædictum eſt) non ſunt quidam in carcerem detrudendi in levioribus criminibus, ſed ꝑ plegios dimittendi, ſi plegios dare poſſint, niſi tam grave ſcelus eum admiſiſſe conſtat, ut nec fidejuſſoribus, nec militibus cõmitti debeat, ſed ut carceris pœnam & incluſionẽ ſuſtineat, æſtimare debet vic. utrum in carcere recipienda ſit ꝑſona, an fidejuſſoribus tradenda, & hoc vel ꝓ criminis, quod objicitur, qualitate & enormitate, vel ꝓpter honorem & ampliſſimas facultates, vel ꝓ innocentia perſonæ, vel ꝓ ejus dignitate qui accuſatur. Sed cùm ꝓ criminis qualitate in carcerem recepti fuerint, conſpiraverint (ut ruptis vinculis aut fracto carcere) evadant, amplius (quàm cauſa ꝓ qua recepti ſunt expoſcit) puniendi ſunt, videlicet ultimo ſupplicio, quamvis ex eo crimine innocentes inveniantur, ꝓpter quod inducti ſunt in carcerem & impareati. Sed ſi ſit aliquis inter tales qui conſpirationem eorum detexerit, talis à pœna liberabitur.

C A P. X.

1 ¶ *De criminoſis qui ſtatim fugiunt poſt feloniã, et tunc qualiter ſecta fieri debeat poſt tales, et quorũ quidã ſunt in franco plegio & quidã de manupaſtu alicujus.*

2. *Quòd 1ª nocte dici poterit uncuth, ſecũda vero Guſt, tertia nocte hoghenehyne.*

DIctum eſt de illis qui præſentes ſunt, vel capi poſſunt in felonia facta in publico, pluribus aſtantibus & videntibus, ſicut in quibuſcunque congregationibus. Sed quia ſunt quidam qui ſtatim fugiunt poſt feloniam & capi non poſſunt, ſtatim poſt tales levetur huteſium, & fiat poſt eos ſecta, de villa in villam, quouſque malefactores capiantur, alioquin tota villata in miſericordia regis remanebit. Qualiter autem ſecta fieri debet, quælibet patria habet ſuum modum, & eodem modo levetur huteſium. Si quis per infortunium mortuus fuerit, oppreſſus, vel ſubmerſus, vel quo-

quocunq; alio modo interfect⁹, dum tamen non ſciatur quis ſit interfector, ſed ſequi non oportet in hiis caſibus de villa in villam, nec de terra in terram, dum tamen hutesium levatum ſit, cùm ſit quaſi capt⁹ malefactor. De eo autem qui ſic fugam ceperit, diligenter erit inquirendū ſi fuerit in franco plegio & decenna, & tunc erit decenna in miſericordia coram juſtitia-
" riis noſtris, quia non habent ipſum malefactorem ad rectum, licèt per alios ante, iterum capt⁹ fuerit & priſonæ liberatus, ex quo per decennam non eſt captus nec ꝓductus. Si autem extra francum plegium fuerit talis in aliqua villa receptatus, erit villata in miſericordia, niſi talis ſit ille qui fugit, quòd in decenna & franco plegio eſſe non debeat: ut magnates, milites & eorum parentes, clericus, liber homo, & hujuſmodi, ſecundùm conſuetudinem patriæ, & quo caſu tenebitur ille, in quibuſdā partibus, de cujus fuerint familia & manupaſtu, & ꝓ eis reſpondebit, niſi conſuetudo patriæ aliud inducat, quòd pro manupaſtu ſuo non debeat reſpondere: ſicut in Com̄ Hertford, ubi non reſpondet quis ꝓ manupaſtu ſuo ꝓ aliquo delicto, niſi redierit poſt feloniam, vel poſt delictum eum receptaverit, ut de itinere M. de Pateſhull in Com̄ Hertford, anno regni H. quinto. Archiepiſcopi, Epiſcopi, Comites & Barones & omnes qui habent Sok, & Sak, Toll & Team, et hujuſmodi libertates, milites ſuos & ꝓprios ſervientes, Armigeros. s. dapife-
" ros & pincernas, camerarios, coquos, piſtores, ſub ſuo **friðburgo** habere debent. Item & iſti ſuos armigeros & alios ſibi ſervientes, quod ſi cui foriſfecerint, ipſi dn̄i ſui habeant eos ad rectum, & ſi non habuerint, ſolvant ꝓ eis fortiſſacturam: & ſic erit obſervandum de omnib⁹ aliis, qui ſunt de alicujus manupaſtu. Quia omnis homo ſive liber ſive ſervus, aut eſt aut debet eſſe in franco plegio aut de alicujus manupaſtu, niſi ſit aliquis itinerans de loco in locum, qui non plus ſe teneat ad unum quàm ad alium, vel quid habeat quod ſufficiat ꝓ franco plegio; ſicut dignitatem vel ordinem vel liberum tenementum, vel in civitate rem immobilem. Et ſecundùm leges Edwardi Regis, omnis qui eſt ætatis duodecem annorum facere debet ſacramentum in viſu franci plegii, quòd nec latro vult eſſe nec latroni conſentire; & in franco plegio eſſe debet omnis qui terram tenet & domū, qui dicuntur **huſfaſtene**, & etiam alii qui illis deſerviunt, qui dicuntur **folgheres**, quia nec debet quis à ſe repellere ſervientem ſuum antequam purgatus ſit de omni calumnia, unde priùs fuit calumniatus. Item de manupaſtu alicujus eſt ille & familia, qui eſt ad victum & ad veſtitum, vel ad victum tantùm cum mercede, ſicut ſunt famuli vel ſervientes & domus mercenarii.

¶ 2. Item ſecundùm antiquam conſuetudinem, dici poterit de familia alicujus, qui hoſpitatus fuerit cum alio per tres noctes; quia prima nocte dici poterit **uncuth**, ſecūda verò **Gust**, tertia nocte **hoghenehyne**. Et in fine notandum, quòd poteſt quis alium recipere in franco plegio, ſicut **borghye al-dere** quando voluerit pro voluntate ſua, ſed non poterit illum à franco plegio dimittere cum voluerit, nec vice verſa, ut videtur, cùm quis ſe poſuerit in francum plegium alicujus vel decennam, vel ex antiquo ſecutus fuerit cum decenna, non poterit ſe retrahere cùm voluerit.

Cap. XI.

1 ¶ *Qualiter reus criminoſus ſit requirend⁹, & ſi non veniat qualiter utlagandus. 2 Cùm malefactor fugã ceperit, qualiter interrogãdus erit in com', & de com' in com', & qui ſequi debeant & poſſunt. 3. In quibus mulier habet appellum. 4 Quis utlagari poſſit & debeat. 5. Quòd aliquis non poſſit utlagari qui infra duodecem annos fuerit; & quòd fœmina non poteſt utlagari ſed wayviari. 6 Qualiter quis ſequi debeat, & quot comitatus. 7 De ſecta non ritè facta. 8 Si ſectã reſumere voluerit, ſine ſecta non procedatur ad utlagationem.*

CUm autẽ quis ſe ita ſubtraxerit, ꝑpter homicidium vel aliud crimẽ, de beneficio principis & gratia vocabitͬ quòd veniat reſponſur⁹ & ad ſtãdum recto, ſi ſit aliquis qui verſus eum loquàtur, alioquin nõ erit ſtatim vocand⁹ ſine ſecta alicujus, quia cùm abſenti reo gravia crimina intentẽtur, ſententia feſtinari non ſolet, ſed vocari ut requiratur, non utiq; ad pœnam, ſed ut poteſtas ſit ei purgandi ſe ſi poterit ſe purgare: & dabitur ei temp⁹ legittimũ, ſcil. menſium quinq; quod eſt infra quintũ com̃ ad ſtandum recto, & ad reſpondend' appellanti de crimine ei impoſito, qui ſi infra tẽp⁹ illud non venerit, ꝑ exlege tenebitur, cùm principi non obediat nec legi, & extunc utlagabitur, ſicut ille qui eſt extra legem ſicut Laughelesman. Si autẽ infra tempus illud venerit & reſpondeat ſecund' legem terræ, tunc deducat. Si autem poſt talem interrogationẽ infra temp⁹ illud reverſus moriatur, & ſe nondum purgaverit, ad hæredes ſuos proprios tranſmittit hæreditatem, licèt revera culpabilis ſit, amittit tamen catalla ſua ꝑpter fugam. ¶ 2. Cùm autem malefactor fugã ceperit, oportet ꝙ ſit qui ſequatur fugientẽ, qui loquatur de viſu & auditu, quòd fugitivus, vel ꝙ redeat ad pacem infra temp⁹ præfinitum, vel quaſi inobediens legi, ſecund' legem terræ utlagetur in comitatu, & ibi proponat oĩa verba appelli, ac ſi fugitiv⁹ præſens eſſet, & adjiciat in appello & accuſatione ſua, ꝙ ſi inculpatum vidiſſet, verſus ipſum loqueretur. Ad hujuſmodi verò ſectam faciendã, non admittitur quilibet de populo, niſi ad ipſum pertineat ſequi propter parentelam fortè, eò ꝙ eſt ſanguine & parentela conjunct⁹ interfecto, & quo caſu cùm plures ſint appellantes, ꝓpinquior parens ſemper ꝑfertur remotiori. Si autẽ extrane⁹ fuerit qui ſequitur, admittitur ad ſequendũ, ut ſi homagio obligat⁹ fuit interfecto, vel dominio, ut ſi fuit de manupaſtu, vel familia interfecti, & dicat ſe plagã vel vincula, vel quid tale in ipſa interfectione recepiſſe, & ad hoc admittitur tam ille qui eſt infra ætatẽ q. ille qui eſt plenæ ætatis, dum tamen ætas minoris expectetur, & cùm ad ætatem ꝑvenerit, non habebit locum contra ipſum exceptio de ſecta minùs ritè facta, quin ꝓcedat appellũ, & ſic videtur de aliis qui appellum non haberent, ſi appellatus præſens eſſet, & exciperet contra ꝑſonam appellantis, licèt aliter videatur quòd bene valeat ſecta à quocunq; & indeterminatè, cùm non ſit qui excipiat contra illum qui ſequitur. ¶ 3. Non autem habet appellũ fœmina niſi de morte viri ſui, inter brachia ſua interfecti, vel de corpore ſuo ꝓprio, ꝑ ꝙ alicui judici debeat lex apparens. Et notandum, ꝙ non eſt aliquis qui ſequi poſſit verſus alium de aliqua felonia per attornatum, dum tamen ille qui queritur & ſequi deberet,

beret potens ſit ſui,ita quòd ſequi poſſit, & ſi ꝑ aliquod tempus fuerit impotens,quòd parens vel amicus pro eo ſequatur propter impotentiam, cùm potens effectus fuerit,ceſſabit attornatus, & ut dicitur, non debet alius ſequi ad utlagationem pro aliquo,niſi eſſet interfecto ita conjunctus parētela vel homagio,quòd ſi appellatus præſens eſſet jaceret inter illos appellū, & ſi vic. Comitatus ſine ſecta aliquem interrogaverit in comitatu ad utlagādum ſine præcepto Juſtitiariorum,erit in miſericordia.Item ſi cautè agant vic.in comitatu examinare debent factum,ꝑ quo quis interrogandus erit, quia quamvis felonia adjiciatur in appello, tamen quodlibet factum non continet ſub ſe feloniam,quamvis aliquando contineat injuriam & tranſgreſſionem. ¶ 4. Item videndū quis utlagari poſſit & debeat ad alicujus ſectam,& quis non. Et ſciendū ꝙ quilibet maſculus,dum tamen ſit duodecem annorum & ampliùs,quia omnes talis ætatis aut ſunt aut eſſe debent in decenna, vel in eo ꝙ tantūdem valet; ſicut in manupaſtu & hujuſmodi ut ſuprà. ¶ 5. Minor verò, & qui infra ætatem duodecem annorum fuerit, utlagari non poteſt,nec extra legem poni,quia ante talem ætatē non eſt ſub lege aliqua,nec in decenna,non magis quàm fœmina quæ utlagari non poteſt,quia ipſa non eſt ſub lege.i.Inlaughe anglicè.s.in franco plegio ſive decenna,ſicut maſculus duodecē annorum & ulteriùs,& ideo non poteſt utlagari,wayviari tamen bene poteſt & ꝓ derelicta haberi,cùm ꝑ felonia aliqua fugam fecerit ſive ceperit.Eſt enim wayviū quod nullus advocat, nec princeps eam advocabit nec tuebitur cùm fuerit ritè wayviata, ſicut fit de maſculo qui ſecundū legem terræ ritè fuerit utlagat⁹, extunc enim gerunt caput lupinū,ita ꝙ ſine judiciali inquiſitione ritè pereunt, & ſecum ſuū judicium portant,& meritò ſine lege pereant,qui ſecundùm legem vivere recuſaverint, & hæc ita, ſi cùm capiendi fuerint fugiant,vel ſe defendant: ſi autē vivi capti fuerint vel ſe reddiderint, vita illorū & mors erit in manu domī regis. ¶ 6.Itē qualiter quis ſequi debeat,& infra ꝙ temp⁹ videndum, & ſciendū quòd ad ſectam & appellum ipſius qui ſequi debet & poterit,interrogari debet appellatus ad quatuor comitatus, de comitatu in comitat̄, donec appellat⁹ utlagetur,ſub hac tamen obſervatione, ꝙ ad primū comit̄ non fiat niſi ſimplex vocatio,& comitat⁹ ille primus non computabitur infra tempus utlagationis,nec erit un⁹ ex quatuor comitat̄,quia ſemper oportet quinq; præteriri antequā quis ſit utlagatus, & ſecundū hoc ad quartum comit̄ qui revera dici poterit quintus,& in quo non admittitur eſſonium; nec audiend⁹ erit,ſi quis manucapere vellet appellatū, de habendo ipſum ad alium comit̄,quia ſic poſſet protrahi tempus utlagationis in infinitum, quod eſſe non debet, ſecundùm quod reſponſum fuerit Richardo Duket per M. de Pateſhull, cùm eſſet apud Walſingham in comit̄ Norf. Ad alios verò Com̄ præcedentes bene poterit talis manucapi,dum tamen quilibet com̄ allocetur pro uno,uſque ad quintum. Uſq; ad quintum verò com̄ poterit talis per ſe vel amicos ſuos (ſi voluerit) reddere ſe priſonæ vel defendere ſe & purgare innocentiā,poſt tempus verò illud,qualitercunq; fuerit utlagatus,redire non poterit niſi de gratia principis. Sed ſi infra tempus

illud

illud redierit,ut prædictum eſt,& ſe defenderit, reſtituetur ad omnia, ſicut ad pacem & hæreditatẽ,præterquã ad mobilia,propter fugã. Sed quid ſi ille qui ſequitur ab initio ritè non fuerit perſecutus, ut ſi ſtatim cùm poſſet, Hutesium non levaverit,nec ſecutus fuerit ad villas vicinas, nec ad ballivũ dom̃ regis, nec ad coronatores, nec ad primum comitatum ut deceret, ſi poſtea ſequi voluerit audiri debet, cùm non ſit aliquis qui cauſari debeat vel poſſit jure,propter ſectam minꝰ ritè factam. ¶ 7.Si autem cùm ſecta ab initio ritè facta fuit,ille qui ſequitur ad aliquem comitatũ fecerit intervallum,bene poterit ſectam ſuam reſumere ſi voluerit, dum tamen ille comitatus omiſſus ꝑ negligentiam ſuam, infra tempora utlagationis non computetur. Et quod dicitur de uno comitatu dicitur de pluribus,quia hoc totũ cedit ad commodum appellati propter negligentiam appellantis. ¶ 8. Si fortè ſectam reſumere noluerit vel antequam perfecta fuerit,non ꝓcedatur ſine ſecta in comitatu ad utlagationem,ſed expectetur adventus juſtitiariorum,niſi ſit aliquis qui ſequi poſſit & velit,& reſumat ſibi ſectam inceptã donec perficiatur : Quæ ſi ante iter juſtitiariorum perfecta non fuerit,computatis comitatibus quibus ſecta priùs facta fuerit,dicãt ei juſtitiarii quòd eam perficiet donec appellatus utlagetur.Si autem non ſit aliquis qui in comitatu ſectam inceptam reſumpſerit,propter ſectam priùs factam;quæ violentam inducit præſumptionem,& ſine aliqua inquiſitione, utrum appellatus culpabilis ſit vel non, præcipiatur à juſtitiariis quòd vicecomes com̃ ſectam perficiat, computatis com̃ præcedentibus,quibus priùs ante iter ſecta facta fuit; quod quidem ſine inquiſitione non fieret, utrum indictatus culpabilis eſſet vel non,niſi ſecta & appellum præceſſiſſet. Sola autem fuga non ſufficit ꝑ ſe,vel latitatio ſine contumacia,ad aliquẽ utlagandũ,nec indictamentũ,rectũ,vel fama, niſi ſit qui ſequatur in com̃ ante iter juſtitiar̃ & appellet, vel ꝙ à juſtitiar̃ in itinere p̃cipiatur comitatui,quòd ſequatur ex parte regis de com̃ in com̃,donec rectatꝰ ſecund̃ legẽ terræ fuerit utlagatꝰ, facta priùs à juſtitiar̃ inquiſitione,ſi nulla p̃ceſſerit ſecta priùs in comitatu, utrum indictatus culpabilis ſit vel non, quia ſi ſecta p̃ceſſerit licèt deſerta fuerit,tamen talẽ inducit p̃ſumptionẽ ꝙ non oportet ulteriùs inquirere, utrũ indictatꝰ culpabilis fuerit vel non,quia ſecta ꝑ ſe vel inquiſitio ꝑ ſe ad hoc plenè ſufficiunt, hoc tamen obſervato, quòd ſi inquiſitio dicat ꝙ indictatus culpabilis non ſit, dicatur vicecomiti comitatus quòd ad utlagationem non procedat. Sed quandocunque talis redierit, remaneat ſub plegio ad ſtandum recto, ſi quis verſus eum loqui voluerit. Et unde videtur,vice verſa, quòd ſi per inquiſitionem culpabilis inveniatur, & ante utlagationem redierit, quòd non ſit per plegios dimittendus, ſed ſub cuſtodia & in priſona retinendus, propter inquiſitionem præcedentem, donec ab impoſito crimine ſe defenderit. Sed cùm præceptum fuerit alicui quòd ſectam, quæ ante iter incepta fuit, poſt iter perficiat, computatis comitatibꝰ p̃cedentibus mori contigerit, vel ſequi noluerit poſt iter, vel infirmitate gravatus ſequi non poſſit, videndum ſi comitatus ſectam perficere poſſit ſine warranto vel juſtitiarii præcepto, ſi coram juſtitiariis, & ſecta non fuerit

perfecta ſed derelicta, tunc præcipiant juſtitiarii quòd in com̃ procedatur ad utlagariam ſine alia ſecta.

CAP. XII.

1 ¶ *De cauſa utlag' vera & præſumptiva. 2. Si vulneratus curari noluerit cùm poſſit. 3. Itẽ cauſa præſumptiva. 4. Si nulla ſubfuit cauſa. 5. Si cauſa non ſit periculoſa. 6. Si quis fuerit utlagat⁹ ob nullã cauſam vel min⁹ rationabilẽ, ei gratia eſt major quantũ ad inlagationẽ. 7. Itẽ poteſt utlagatio pronuntiari nulla & fiat breve regis ſuper hoc & nulla dici poterit multis rationib⁹. 8. Quæ dici poterit nulla, & quibus rationibus, quia minùs ritè facta. 9. Itẽ tam ille de forcia quã ille de facto fugerint, & utlagatur quis tam propter factum quàm propter forciã & ècontrario. 10. Qualiter & quando pronuntiari debet utlagaria de facto & quando de forcia, an ſtatim & eodem die diverſa opinio. 11. Si ille de forcia præſens ſit & ille de facto fugerit, vel ſi uterq́. 12. Si quis in quarto comitatu velit manucapere non audietur. 13. Ille de forcia non eſt interrogandus donec factum convincatur. 14. Cùm autem uterq́ præſens fuerit & ille de facto convictus, qualiter ſit procedendum contra illum de forcia.*

CAuſa verò utlag' eſſe poterit vera aliquãdo, aliquãdo p̃ſumptiva: vera enim eſſe poterit, cùm quis nequiter & in feloñ cont̃ pacẽ regis, plurib⁹ aſtantib⁹ & videntib⁹, vel ſaltẽ ſub viſu & auditu alicujus, cujus interfuerit appellare, occiſus fuerit uel graviter vulnerat⁹, & mayhemiat⁹ & robbatus, & impriſonat̃, vel ligat⁹, ita ꝙ ꝑ ſe ſequi non poſſit, & ſit aliquis qui ſequatur, cũ malefactor fugerit & capi non poſſit, & ita ꝙ factũ ſub ſe contineat feloniã. Et ꝓpter ꝙ, ut videtur, facta præced̃ ſunt diligenter examinanda, quia quædã accidũt ex infortunio ſicut de ſubmerſis & oppreſſis & hujuſmodi. ¶ 2. Itẽ ubi vulnerat⁹ evadere poterit mortem ꝑ induſtriã medicorũ, curari noluit cũ poſſet, ſed in odiũ ꝑcuſſoris ſe morti expoſuit; vel ſi per imperitiam medic', qui ꝓperã medicament̃ dederint, vel cũ medic' nõ eſſet imputandũ, uſus fuit cibo & potu vetito, vel fortè obiit morte natur̃, & non plaga illa, & hæc oĩa à coronat̃ diligent̃ exãĩnanda ſunt, ſed tamẽ cùm ſecta intervenerit nõ erit ꝓpter hoc utlagaria differẽda. ¶ 3. Præſumptiva poterit eſſe, licèt nõ vera, tum ꝓpt̃ ſectã, tum ꝓpt̃ inquiſit̃ fact' corã juſtit̃, licèt omnino nulla ſubſit cauſa, ut ſi ille qui inficii debuit, viv⁹ ſit & ſan⁹, & ille qui debuit inficere, homo meticuloſus ſe ſubtraxerit ꝓpt̃ ſectã & appell̃, vel etiã cũ in duob⁹ com̃ eſſet appell̃, in uno ſe defendit vel priſonæ ſe reddiderit, & in alio com̃ fuerit utlagat⁹. Itẽ ſi ille qui dicit ſe eſſe robbatũ, impriſonat̃, vel ligat̃, nunquã fuit robbat⁹ &c. ¶ 4. Itẽ etſi ſubſit cauſa tamẽ min⁹ ſufficiens, ſicut de ſubmerſis, & oppreſſis, & hujuſmodi ꝑ infortuniũ mortuis. ¶ 5. Item ſi plaga, de qua appellat⁹ eſt quis, periculoſa non ſit, nec mahemiũ inducat, tamẽ ꝓpter p̃ſumptionẽ fugæ & ſectã appellantis, ꝓcedendũ erit ad utlagationẽ ſive ad utlagariã, & ſi ſecta ritè facta fuerit, & ſecundùm legem terræ, tenet utlagaria, licèt nulla ſubſit cauſa, vel minùs ſufficiens, ꝓper fugã & ꝓpter ſectam. Et eodem modo, coram juſtitiariis, ſine õnimoda ſecta, propter fugam & indictamentum, & inquiſitionem factam coram juſtitiariis. Sed tamen cum talib⁹ major gratia fieri debet à principe, quàm

cum

cum illis quibus eſt cauſa vera, ſecundũ quod, inferiùs dicetur. ¶ 6. Et quãvis ſine cauſa vera quis utlagatus fuerit, ut ſi homo qui interfici debuit ꝑducatur vivus, tamen non erit talis utlagaria pronuncianda nulla, cùm rex fecerit gratiam utlagato, cùm ritè & ſecundùm legem terræ facta fuerit. ¶ 7. Pronuntiari poterit quandoq; utlagaria nulla in ſuo caſu, quamvis ſubſit cauſa vel non ſubſit, vera nec præſumptiva, ut ſi facta fuerit contra legem terræ, quod eſſe poterit multis modis, & quæ cùm nulla eſſe pronuntietur cùm facta ſit contra legem terræ, de jure deberet utlagatus reſtitui, & non de gratia. In quo caſu, non debet in literis regis contineri, quòd talem utlagariam remitteret, vel perdonaret quæ nulla eſt, quia illud quod non eſt, perdonare non poteſt, ſed denuntiare poterit in civitatibus, comitatibus, Burgis, & villis & aliis locis publicis, utlagariam illam eſſe nullam, & quo caſu, non habet neceſſe utlagatus habere breve domini regis de pace, niſi velit ex abundanti, ut cùm fuerit reſtitutus ad omnia debet reſtitui, & poteſt ſententialiter ſine alicujus præjudicio: quia utlagaria illa contra legem terræ facta, debet defieri, quia non tenet. Utlagaria verò quæ fit ſecundùm legem terræ, licèt nulla ſubſit cauſa, vel minùs ſufficiens, tenet, & ideo remitti poteſt vel perdonari, ſine præjudicio alterius. Et cùm talis reſtitutus fuerit, non reſtituetur ad omnia, propter utlagariã ritè factã, & ſecundùm legem terræ. ¶ 8. Nulla verò poterit eſſe utlagaria, ut ſi quis in comitatu utlagatus fuerit ſine ſecta, & non refert utrũ omnino nulla ſit ſecta, vel incepta & non perfecta, ut ſi incepta & poſtmodum omiſſa & neglecta, quia ad utlagationẽ non ꝓcedetur ſine ſecta. Item nulla, ſi poſt iter Juſtitiariorum ꝓceſſerit comitatus ad utlagationem ſine præcepto & warranto Juſtitiar̃ poſt inquiſitionem. Item nulla, ſi ad præceptũ regis vel ſectam regis fuerit quis utlagat', niſi priùs facta inquiſitione ꝑ juſtitiar̃, utrũ ille qui in fuga eſt, culpabilis ſit de crimine ei impoſito vel non. Itẽ nulla, ſi fiat alibi quàm in comit̃, præterquam apud London in Huſtingo, ut ſi rex ꝓ ſua voluntate, ꝑ literas ſuas fecerit aliquem clamare utlagatum ꝑ civitates, Burgos, & villas, & alia loca publica, ſine ſecta (ut prædict' eſt) vel inquiſitione præcedente. Itẽ erit nulla, ſi ille qui male fuit creditus, mortuus fuit ante utlagationẽ. Itẽ nulla, ſi ille qui interfici debuit, ꝓducatur viv' & ſanus ante utlagationem, cùm nulla ſubſit cauſa vera vel ꝑſumptiva, ſecùs tamẽ ſi quis poſt utlagationẽ. Itẽ nulla, ſi comitatus ad utlagationem ꝓceſſerit, cùm ille qui aliquando ſecutus fuerit moriatur, vel ſequi noluerit, vel non poſſit. Itẽ nulla, cùm appellatus in uno com̃ ſe defenderit ſecundùm legem terræ, & in alio comitatu ab alio appellatus qui ſectam fecerit, fuerit utlagatus: quia qui in uno loco ſe defenderit de uno facto, verſus unum de pluribus appellantibus & ſequentibus in diverſis comitatibus, ſe defenderit contra omnes de eodem facto: ſi autem diverſa fuerint facta, & diverſi appellantes, et in uno loco ſive diverſis locis ſe defenderit per legem terræ verſus unum vel plures, et in aliis comitatibus fuerit utlagatus, nulla erit utlagatio, dum tamen cùm reſtitutus fuerit, reſpondeat aliis, et ſe defendat per

legem

legẽ terræ & oĩa ſua retinebit,& vice verſa,ſi in uno com̃ fuerit condẽnat⁹, oĩa ſua amittet.Et eodẽ modo cùm ſciverit ſe eſſe appellatũ,& interrogatũ, antè utlagat ſe reddiderit priſonæ dñi regis, quia poſtquã reddiderit ſe priſonæ dñi regis,non erit ulteri⁹ interrogand⁹. Item nulla erit,ut videtur, cũ quis ſemel capt⁹ fuerit,vel ſe gratis obtulerit cùm appellat⁹ fuerit, & de cõſenſu regis & regni exiliũ elegerit, & ſic ſecund legem exierit, non erit ulteriùs utlagandus de jure.Item nulla,cùm quis interrogatus, ante tempus à lege ei conceſſum utlagetur, cùm totum tempus à lége definitum, ei cedere debeat ad commodũ:& unde videtur quòd ſi infra tempus illud venerit, & in priſonã ſe miſerit,ꝙ audiri debeat ſua exceptio,ſecùs tamen(ut videtur) ſi poſt tempus illud.Item nulla,ſi comitatus aliquem utlagaverit,ſi fuerit infra ætat,cum ſecta vel ſine ſecta,quia ante ætat duodecẽ annorum, non erit quis ſub lege,& priùs extra legem poni non poterit.Et cum hujuſmodi utlagaria in prædict⁹ caſibus,nulla ſit,& conſimilibus, de jure (concomitante gratia) ad omnia reſtituendi ſunt, dum tamen appellantib⁹ reſpondeant, & ꝑ legem terræ ſe defendant.Item videtur nulla eſſe utlagaria,ſi factum ꝑ quo quis interrogatus eſt,civile ſit & non criminale,ꝓ quo quis vitã amittere non deberet, vel membra. Sola quidem fuga ſine contumacia vel crimine, vel cauſa vera vel ꝓſumptiva,utlagationem non inducit, in quibuſd tamen criminibus levioribus fuga pœnam inducit graviorem, ſicut videri poſſit in eo qui appellatus eſt in crimine raptus, qui ſi ꝓſens convinceretur, non amitteret niſi tantùm membra, amittit tamen quandoq; vitam propter fugam factam. Facta autem poſſunt eſſe plura & diverſa,ſicut ſunt crimina majora & minora, ſecundùm quod, ſuperiùs dicitur in tractatu de criminibus,& hoc dico ſi criminaliter agatur,poteſt quis utlagari ꝓ crimine majori vel minori.Itẽ ꝓ raptu virginis cont pacem, & ꝓ omĩ alia trãſgreſſione,quæ fit contra pacem, & delicto ubi felonia & pax dñi regis adjicitur:Secùs autem eſt de pace vicecom̃,& alibi,ubi non recipitur niſi æſtimatio damnorum,& ubi non ſequitur pœna niſi pecuniaria. Item ꝓ omni tranſgreſſione,licèt minima,ubi quis ad pacem dñi regis vocatus,venire recuſaverit,& hoc propter contumaciam, maximè quæ aliquando abſentem condemnat ad mortem, qui ſi præſens eſſet non amitteret niſi membrum, vel non ſuſtineret niſi impriſonamentum & redemptionẽ, vel pœnam pecuniariam.Nullum autem majus crimen quàm inobedientia, quia ꝓ contemptu & inobedientia poterit quis excõmunicari,ſicut pro quolibet mortali peccato,cùm omnes ſubditi eſſe debent regi tanquam præcellenti, maximè in honeſtis, & ducibus ejus tanquam ab eo miſſis. Et ſic concordat lex divina aliquantulùm cum humana. ¶ 9. Cauſæ quidem utlagationis poſſunt eſſe plures, utlagatur enim quis tam ꝓpter forciã q ꝓpter factum, ꝑ ſectam alicujus vel ꝑ inquiſitionem coram juſtitiariis, ut prædict⁹ eſt, & hoc tamen ordine obſervato,ſecundùm quoſdam,cum diverſi diverſa ſentiant in hac parte. ¶ 10, Et ſi tam ille qui appellatus eſt de forcia, quã ille qui appellatus eſt de facto abſentes ſint,tunc uterq; ſimul interrogandus eſt

ad

ad quemlibet com̃ ſi non venerit, dum tamen in ultimo com̃, qui debet eſſe quintus, differatur pronuntiatio utlagariæ ipſorum qui appellati ſunt de forcia, donec factum convincatur, ita ꝙ primò, ſecundum quoſdam, pronuntietur utlagaria de eo qui appellatus eſt de facto, & poſteà eodem die de eo qui appellatus eſt de forcia, & ſic in eodem judicio. Alii quidem dicunt quòd non eodem die, nec eodem judicio, ſed diverſis. Dicunt enim quidam, quòd appellatus de facto & appellatus de forcia non ſunt ſimul interrogandi, ſed ille de forcia tunc primò cum factum convincatur, ſive ille de forcia fugerit ſive præſens fuerit. Sed ea quæ dicta ſunt, locum habere poterunt, cum uterq; in fugam convertatur, & quo caſu præſumitur de utroque, propter fugam, & illud idem dici poterit, ut videtur, ſi cum ille de facto præſens fuerit, & ille de forcia fugerit, quòd ille de forcia ſtatim exigatur, ſed judicium utlagationis remanebit, donec ille de facto ſe defenderit, vel non defenderit. ¶ 11. Cum autem ille de forcia præſens fuerit, & ille de facto fugerit, non erit verſus eum de forcia procedendum, quouſq; factum convincatur. Sed quid ſi uterq; fugam fecerit & ſit aliquis qui ad aliquem com̃ illum fugitivum principalem de facto manuceperit, ille de forcia nihilominùs interrogetur propter fugam. Dum tamen judicium remaneat, donec factum convincatur. ¶ 12. Si autem ſit aliquis qui ad quartum com̃ velit manucapere appellatum de facto, ut ſuprà in parte dictũ eſt, non audietur, ſecundùm quod Martinus reſpondit Richardo Duket, de quadam eſchaeta in com' Kanc. Ad quod facit quod habetis alibi, in itinere M. de Pateſhul in com' Wigorñ, anno regni regis Henrici quinto. Ibi enim dicitur, quòd in quarto comitat̃ non admittitur eſſonium alicujus appellati, nec audiri debet quis volens talem manucapere, uſq; ad alium comitatum niſi fortè hoc eſſet ex præcepto domini regis, quod potiùs eſſet voluntariũ quàm juſtũ. ¶ 13. Cùm autem ambo eſſent præſentes, ut prædictum eſt, ille de forcia non erit interrogand', donec factũ convincatur, ſi cùm præſens eſſet non teneretur priùs reſpondere, nec agit contra ipſum aliqua præſumptio, & hæc eſt ratio fortè, quia præſentia excuſat eum, & fuga induceret præſumptionem. Sed erit talis ꝑ plegiũ dimittend', ſicut eſſe deberet ſi uterq; præſens eſſet, & ubi ille de facto non eſt replegiabilis, ille de forcia per plevinam vel ballivũ dimittatur, donec appellat' ſe de facto defenderit, vel nõ defenderit, quia ubi factũ ibi poterit eſſe forcia quandoque, ſed nũquam forcia ſine facto, quia ubi principale non conſiſtit, nec ea quæ ſequuntur locum habere debent, ſicut dici poterit de præcepto, conſpiratione, & conſimilib': quamvis hujuſmodi eſſe poſſunt etiam ſine facto, & quandoq; puniũtur ſi factũ ſubſequatur, ſed ſine facto non, juxta illud: Quid enim obfuit conatus, cùm injuria nullum habuit effectum. Nec etiam obeſſe debent p̃ceptũ, conſpiratio, ꝓceptũ & conſiliũ, niſi factum ſubſequatur. ¶ 14. Cùm autem uterq; præſens fuerit, & ille de facto ſive p̃ſens ſive abſens condemnatus fuerit, ꝓpter hoc ille de forcia, cùm p̃ſens fuerit, non erit condemnãdus: ſed aget cauſam & ſe defendat, cùm habeat defenſiones ſuas integras, & factum eſſe poterit ſine forcia, & qualiter uterq; ſe defendere debeat, dicetur infrà pleniùs de appellatis.

Cap. XIII.

1 *Quid utlagat⁹ forisfaciat per utlagationē & quòd utlaugh dicitur frendleſman. 2 Cùm utlaugh qui ſcienter talē receptaverit. 3. Si fugerit & ſe defenderit. 4. Si non fugerit nec ſe defenderit. 5. Quòd ſola fuga non inducit. 6. Forisfacit quæ juris ſunt. 7. Itē forisfacit Actionē. 8. Itē diſſolvit donationes, vēditiones & omnes contractus & obligationes. 9. Quod quadā catalla ſua ſunt domini regis. 10. Si terrā liberam habuerit ſtatim capiatur in manū dom' regis per unū annū & unū diē. 11. Cùm autē poſt annū & diē terra non fuerit domino capitali rēſtituta, ad querelā veri domini fiat vic. tale breve. 12. Facta inquiſitione de reſtituēda terra domino capitali. 13. Aliud breve de eadē de reſtituēda terra. 14. Si terra data in maritagiū cum filia alicujus de hæreditate materna extiterit in manu dom' regis per annū & diē per feloniā quā vir ipſius filiæ fecit, breve de reſtituēda. 15. Breve ſi rex alienaverit infra terminū ſuū vel ballivi ſui. 16. Itē aliud breve de eadā materiā. 17. Quòd nunquam revertetur terra ad dom' capitalē niſi felonia convicta fuerit. 18. Si felo ante feloniā convictā obierit. 19. Si donationē fecerit ante feloniā convictā vel poſt. 20. Itē non valebit felonis generatio nec ad hæreditatē paternam vel maternam habendā. 21. Exemplum de filio ſenatoris. 22. Quòd nihil forisfacit quis antequam fuerit convictus. 23. Diverſa opinio Martini de Pateſhul & Stephani de Segrave de hæreditate mulieris.*

1 CUm quis fuerit ita utlagat⁹ ritè & ſecund̄ legē terræ, vidend̄ quæ forisfaciat p utlagariā, ſi cùm ſit quartò vocat⁹ non cōparuerit, & ſciend̄ ꝙ in primis forisfaciat patriā & regnū, & exul efficitur, & talē vocāt Anglici **Utlaughe**, & alio nom̄ antiquitùs ſolet nominari, ſcilicet **Frendleſman**, & ſic videtur quòd forisfacit amicos, & unde ſi quis talē poſt utlagar̄ & expulſionē ſciēter paverit, receptaverit, vel cum eo ſciēter cōmunicaverit aliquo modo, vel receptaverit vel occultaverit, ead̄ pœna puniri debet, qua puniretur utlagat⁹, ita ꝙ careat omnib⁹ bonis ſuis, & vita, niſi rex ei parcat de ſua gratia. ¶ 2. Sciēter dico, quia aut poteſt eſſe not⁹ & cognit⁹, vel ignot⁹ & incognit⁹, & unde qui notū & cognitū receptaverit, pari pœna puniend⁹ eſt, qui dicitur **Conthutlaughe**, ſed de ignoto & incog' non eſt ita, & ad hoc facit lex C. de iis qui latrones & maleficos occultāt, L. prima, ubi dicitur: ꝙ eos qui ſecū alieni criminis reos occultādo vel receptādo cū eis ſe ſociaverint, par ipſos & reos pœna expectat. Et etiā latrones quiſquis ſciēs receperit, qui dicitur receptator malorū, & eos offerre judiciis ſupſederit, ſupplicio corporali plectetur cū amiſſione bonor̄. ¶ 3. Itē forisfacit utlagat⁹ oīa quæ pacis ſunt, quia à tēpore quo utlagat⁹ eſt, caput gerit lupinū, ita ꝙ ab omnib⁹ interfici poterit, & impunè, maximè ſi ſe defenderit vel fugerit, ita ꝙ difficilis ſit ejus captio. ¶ 4. Si autē non fugerit, nec ſe defenderit cùm capt⁹ fuerit, extunc erit in manu dn̄i regis mors & vita, & qui taliter captū interfecerit, reſpondebit pro eo ſicut pro alio. Hoc verū eſt, niſi cōſuetudo ſe habeat in contrariū, ſicut in com̄ Hertford & Gloceſter prope marchiā Walliæ. Sed hoc factū aliquando diſſimulatur ex cauſa. Quòd tales, modo quo prædict' eſt interfici poterint & impunè, legitur F. ad legē Jull. de Sicariis & veneficis, ubi dicitur: ꝙ transfugas, ubicūq; invēti fuerint, interficere licet. ¶ 5. Solā tamē fuga non inducit niſi tantū bonorū amiſſionē, in ſuo caſu, cùm coram juſtitiariis vocati non venerint ante utlagar̄. Et ad hoc facit F. de re-

quirendis

quirendis reis L.ultima & C.eodem titulo,L.Quicunq;,ubi dicitur quòd ſi poſt fugam redierit quis,& innocentiam ſuam purgaverit, nihilominùs facultates ejus apud fiſcum remanebunt. Item foriſfacit ea quæ legis ſunt, quia ſi ſine gratia regis,auſu temerario,poſt utlagariam redierit,ſine lege & judiciali inquiſitione peribit, nec alios appellare poterit, quia omnem legem amiſit: portat enim ſecum in ſuo capite ſuum judicium,ita quòd nullam habebit defenſionem,cùm conſtiterit de utlagaria. Juſtum eſt enim judicium, quòd ſine lege & judicio pereat, qui ſecundùm legem vivere recuſat. ¶ 6. Itē foriſfacit omnia quæ juris ſunt & poſſeſſionis.s. & juris competentis & competituri, juris adepti & adipiſcendi, & poſſeſſionem ſimiliter in forma & modo poſſidendi. Item nulli tenetur, nec aliquis ei, nec ex aliqua cauſa obligatur. Diſſolvuntur enim obligationes & homagia, fidelitates & ſacramēta,& omnia alia quæ mutua voluntate ſunt contracta.Item cui?& ſciendum quòd ſibi ipſi & hæredib⁹ ſuis omnib⁹,tam remotis quàm ꝓpinquis,& ſic foriſfaciunt hæreditates & tenemēta:& taliter fracta & diſſoluta, nunquam conjungi poterunt nec redintegrari,niſi ex novo contractu & nova voluntate mutua,ſi fortè fuerit aliquo caſu reſtitut⁹. ¶ 7. Item ex utlagaria foriſfacit actionem ante utlagariam ſibi competentem, licèt poſtmodùm de gratia fuerit reſtitutus, quia ſemper ei petenti obſtabit exceptio utlagariæ,dum tamen fuerit ſecundùm legem terræ ꝓmulgata,ſecùs tamen ſi nulla,ut prædictum eſt. ¶ 8. Item diſſolvit utlagaria,ſicut quodlibet aliud judicium de felonia, donationes & venditiones factas à tempore feloniæ ꝑpetratæ,& ubi poſt convictionem cujuſcunq; feloniæ retrotrahitur temp⁹ ad temp⁹ feloniæ ꝑpetratæ, ſicut ſuprà de donationibus pleniùs dicitur. ¶ 9. Catalla quidem utlagati erunt domini regis,quia utlagari alibi non poterit quàm in curia ipſi⁹ regis,ſicut in Com̄ vel in huſtingo London̄.Et idem dicendum eſt de catallis fugitivorum ante utlagationem,& aliorum qui vocati ſunt corā juſtitiariis,ſive culpabiles ſint ſive non,facta ſuꝑ hoc inquiſitione, & qui quamvis poſteà redierint,& priſonæ ſe reddiderint,catalla ſua non recuperabunt ꝓpter fugam. ¶ 10.Si verò terrā liberam habuerint utlagati,ſtatim capienda eſt in manum domini regis,& tenenda ꝑ unum annum & unū diem,& ad capitales dominos poſt terminum illum reverſura,ſi de alio tenuerit quàm de rege,tunc erit eſchaeta ipſius regis, & hoc verum eſt quòd ꝑ talē terminum remanebit in manu dn̄i regis,niſi ipſe capitalis dominus vel alius pro eo finem fecerit pro termino regis habendo. Sed quæ ſit cauſa quare terra remanebit in manu domini regis? videtur quòd talis eſt, quia revera cùm quis convictus fuerit de aliqua felonia, in poteſtate domini regis erit ꝓſternendi ædificia,extirpandi gardina,& arandi prata. Et quoniam hujuſmodi verterentur in grave damnum dominorum,ꝓ cōmuni utilitate ꝓviſum fuit, quòd hujuſmodi ædificia & gardina remanerent,& quòd dominus rex propter hoc haberet commoditatem totius terræ illius, per unum annum & unum diem, & ſic omnia cum integritate reverterentur in manus capitalium dominorum. Nunc autem petitur utrumque. s. finis pro termino,& ſimiliter pro vaſto, & non video

rationē quare, niſi quia terminus benè poterit eſſe ꝑ ſe, ſine vaſto, eò quòd fugitivus & utlagatus non ſolùm delinquit erga eum qui ſequitur & appellat, ſed etiam erga Regem, cujus pacem infringit, contra fidem ſuam cui tenetur, quia quilibet qui facit ſacramentum, jurat ſalva fide domini regis. ¶ 11. Rex vicec. ſalutem. Præcipimus tibi, quòd ꝑ ſacramentum proborum & legalium hominum de comitatu tuo, diligenter inquiras ſi terra quæ fuit talis utlagati, vel ſuſpenſi, in tali villa, ꝑ morte hominis, vel ꝑ alia tali felonia, extiterit in manu noſtra, per unum annum & unum diem, & de quo prædictus talis terram illam tenuit, & inquiſitionem inde factam ſub ſigillo tuo & ſigillis eorum, ꝑ quorum ſacramentum inquiſitio illa facta fuerit, nobis ſine dilatione mittas, & hoc breve. Teſte &c. Et cùm inquiſitio venerit, ſequitur tale breve. ¶ 12. Rex vicec. ſalutem. Quia conſtat nobis ꝑ inquiſitionem, quòd tanta terra cum ꝑtinentiis in tali villa, quæ fuit talis ſuſpenſi vel utlagati ꝑ morte talis & quam tenuit de tali, extitit in manu noſtra per unum annum & unum diem, ſicut eſſe debet ſecundùm conſuetudinem regni noſtri Angliæ, tibi præcipim⁹, quòd eidem tali, de prædicta terra cum pertinentiis, ſine dilatione plenariā ſeyſinā habere facias. Teſte &c. ¶ 13. Rex vicec. ſalutem. Præcipimus tibi, quòd ſi terra quæ fuit A. & qui utlagatus eſt de regno noſtro & convictus de latrocinio, extiterit in manu noſtra ꝑ unum annum & unum diem, ſicut eſſe debet ſecundùm conſuetudinem regni noſtri, tunc haberi facias B. capitali domino ſeyſinam de prædicta terra, quæ fuit ꝓdicti A. in balliva tua, & quam tenuit de prædicto B. & quæ capta fuit in manum noſtrā occaſione prædicta. ¶ 14. Rex vicec. ſalutem. Monſtravit nobis A. quòd cùm B. vir ſuus, qui mortu⁹ eſt & ipſa A. dediſſent C. tantam terram cum pertinentiis in tali villa in maritagiū cum D. filia ſua, de hæreditate ipſius A. prædictus C. rectat⁹ de morte E. fugit ꝑ morte illa, & noluit ſtare ad judicium & cōſiderationem com̄ talis, propter quod prædicta terra cum ꝑtinentiis devenit in manum noſtrā, & in manu noſtra extitit ꝑ unum annū & unū diem, & eo ampliùs ut dicitur: & ideò tibi præcipimus quòd ſecundùm legem & conſuetudinem regni noſtri Angliæ, prædictæ A. (de cujus feodo prædicta terra eſt ut dicit, & ad quam reverti debet ſecundùm aſſiſam regni noſtri) ſine dilatione plenariā ſeyſinam habere facias, ne ampliùs &c. Teſte &c. Contingit quandoq; ꝙ ille cui rex terminum ſuū conceſſit infra annum & diem terram alienat, vel cùm fortè illam in manu ſua tenuerit illam capitali dn̄o non reſtituit, & quo caſu fiat breve vic. in hàc forma. ¶ 15. Rex vicec. ſalutē. Præcipe A. quòd juſtè &c. reddat B. tantam terram cum ꝑtinentiis in tali villa, & in quam non habet ingreſſum, niſi ꝑ nos, qui terrā illā ei cōmiſim⁹ ꝑ unum annū & unū diem, poſtquam in manus noſtras devenit, & quam talis tenuit, qui utlagatus fuit ꝑ morte talis, vel ſuſpenſus, de C. patre vel avo, vel alio anteceſſore ipſi⁹ B. cujus hæres ipſe eſt, & quæ ad ipſum reverti debet tanquam eſchaeta ſua, ꝓpter prædictā feloniā, vel aliter: & in quam non habet ingreſſum niſi per nos, qui terminum noſtrum. ſ. ꝑ annum & diem ei conceſſimus & quæ eſſe debet eſchaeta ſua propter feloniam, quam talis fecit, & de qua convic-

tus fuit in curia noſtra coram juſtitiariis &c. ¶ 16. Vel aliter: & in quam
non habet ingreſſum, niſi per talem cui nos illam commiſimus, habendam
per unum annum & unum diem, poſtquam talis rectatus de morte talis fu-
git & utlagatus fuit vel captꝰ & ſuſpenſus, & qui terram illam tenuit de tali
patre vel avo talis, cujus hæres ipſe eſt, & qui tunc fuit infra ætatē, ad quem
terra illa debuit reverti poſt annum & diem, tanquam eſchaeta ſua, & niſi
fecerit &c. ſumm̄ &c. Et notandum quòd nunquam habebit rex annum &
diem, de aliqua terra quæ non poſſit eſſe eſchaeta, ut ſi felo non tenuit niſi
ad terminum vel ad vitam, vel quid tale quod deſcēdere non poſſet ad hæ-
redes ſuos. De materia verò iſtius brevis inveniri poterit de termino ſancti
Michaelis anno regni regis Henrici decimoquinto in Comitat. Kanc. de
Wilhelmo Muſard. ¶ 17. Et notandū, quòd in quolibet brevi, per quod pe-
titur eſchaeta propter alicujus feloniam, oportet quòd exprimatur (& de
qua convictus fuerit) quia nunquam reverteretur terra ad dominum capi-
talem, niſi felonia convicta fuit aliquo genere convictionum, ut ſi fuerit
ſuſpenſus vel utlagatus, vel feloniam cognoverit, & regnum abjuraverit,
& hujuſmodi. Si autem ante feloniam convictam obierit, quocunq; modo,
hæreditas deſcendet ad hæredes ſuos, niſi ita fuerit quòd conſcius criminis
& timens ſibi ſuſpenſionē vel aliam pœnam, ſe ipſum interfecerit, & hære-
ditas talis erit eſchaeta dominorum. ¶ 18. Si autem furore aut doloris im-
patientia, vel ꝑ infortunium, aliud eſſe debet. ¶ 19. Et idem erit ſi dona-
tionem fecerit ante feloniam ꝑpetratam, vel poſt: quod tenet, ſi non fuerit
felonia convicta, ut ſuprà. Si autem convicta fuerit, non valet, ſed revoca-
bitur, & retrotrahitur tempꝰ ad perpetrationem feloniæ, & ſicut non valet
donatio poſt feloniam ꝑpetratam, ita nec valebit generatio quoad ſucceſ-
ſionem, quantum ad hæreditatem paternā & maternā, cùm ſit ꝓgenitꝰ ta-
lis ex teſticulo & ſanguine felonis. ¶ 20. Si autem ante feloniam genera-
tionē fecerit, talis generatio ſuccedet in hæreditate patris vel matris, à quo
non fuerit felonia ꝑpetrata. ¶ 21. Propriis autem hæredibus forisfacit hæ-
reditatem ſuam ꝓpriam, propinquis & remotis. ſ. quicquid tenuit tempore
feloniæ ꝑpetratæ, & qualitercunq; & ſecundùm quod tenuit. Et ad ea quæ
dicta ſunt, quòd tenet donatio ſi antequam convictus fuerit moriatur, quia
defuncto eo qui reus fuit criminis, extincta eſt pœna. ¶ 22. Sed nihil foriſ-
facit antequam convictus fuerit vel condemnatus, quia dicit lex, quòd poſt
contractum crimen capitale donationes factæ valent, niſi condemnatio ſe-
cuta ſit. Quod autem ritè factum eſt ante crimen contractum, irritari non
debet, ſicut dicit alia lex, quòd nec corrumpi nec mutari poteſt, quod ritè
tranſactum eſt, ſuperveniente delicto. Si autem filius & hæres ꝓpinquior,
in vita patris feloniam fecerit, & patrem ſupervixerit & convictus fuerit,
cùm jus merum ei deſcenderit, ſive ſeyſinā de hæreditate habuerit ſive non,
forisfacit ſibi & hæredibus ſuis ſucceſſionem, & ita quòd cùm jus ad hære-
des deſcendere non poſſit, de neceſſitate revertitur ad capitalem dominum
feoffatorem, & licèt talis ſeyſinam non habuerit, tamen ſeyſina felonis an-
teceſſoris ad hæredes non deſcendit, quia oportet quòd ſeyſina ſequa-
tur

tur dominū capitalem, ad quem jus revertitur. Si autem in vita patris moriatur, ſive convictus ſive non, ſtatim incipit poſtnatus hæres eſſe propinquior patri communi, ac ſi frater antenatus feloniam non cōmiſiſſet, quia in vita patris nihil juris ei deſcendit, & ſic habendus erit quaſi natus non fuiſſet, ut quibuſdam videtur, ſed aliis videtur contrà, qui dicunt, quòd cum talis in vita anteceſſoris feloniam fecerit, et de qua convict' eſt, non ſolùm forisfacit id quod tenet ſibi & hæredibus ſuis, ſed quicquid ei aliqua ratione accidere poſſit, à quocunq; anteceſſore, & non ſolùm hæredibus ſuis de carne ſua exeuntibus, ſed remotioribus fratrib' & aliis, quia per eum ſemper fieri debet narratio deſcenſus, ſi de recto agatur, & hæc fuit ratio W. de Eborum & bona. ¶ 23. Sed quid dicetur de uxore hæreditatem habente, cùm vir ſuus ꝑpter feloniam aliquam quam fecerit fuerit utlagatus, ſi uxor ꝑpter hoc ejicienda ſit ab hæreditate ſua ꝑpria, in quo caſu diverſæ fuerunt opiniones, & ſecundùm M. de Pateſhull, quòd ꝑpter factum viri ſui ejici non deberet, nec in vita nec in morte viri ſui. Stephanus verò de Segrave ſenſit contrarium, quòd foret ejicienda, & nunquam in vita viri ſui reſtituenda, & hæc fortè potuit eſſe cauſa, quia hæreditas occaſionem daret viro utlagato veniendi ad uxorem ſuam, & hoc eſſet contra pacem. M. dicebat quòd ꝑpter hoc ejici non debet ab hæreditate, niſi poſt utlagationem convicta eſſet de receptamēto, vel fortè quòd ab initio conſentiens eſſet feloniæ: Si autem non, dicebat quòd bene potuit viro ſuo exhibere, & ei neceſſaria invenire in alio regno. Sed eſto quòd uxor petat hæreditatem ſuam vel partem, cùm fuerit extra ſeyſinam, poſtquam vir ſu' fuerit utlagat', ſine viro ſuo non debet audiri, licèt fuerit ſine culpa, nec aſſiſam portare poterit de nova diſſeyſina, ſi fortè poſt utlagationē viri ſui fuerit ejecta. Item cùm hæreditas ſit cōmunis tam viri quàm uxoris, ut ſi terra data fuerit viro in maritagium cum uxore, & alter ipſorum feloniam fecerit, ꝓ qua judicium ſuſtinuerit utlagariæ, quæritur an ille qui ſine culpa fuerit, amittere debeat totam terram illam an ejus partem. Item cùm res communis fuerit inter participes, & unus feloniam fecerit, & convictus fuerit, quæritur an plus forisfaciat quàm partē ſuam? Videtur quòd non. Et in primo caſu, licèt in donatione maritagii mentio fiat de viro, tamen non erit ita viro terra data, quòd eam forisfacere poſſit, quia tota remanebit uxori ſicut hæreditas ſua. Item ſi mulier aliqua ſicut mater cum filio tenuerit in communi, & ubi dos nunquam fuerit partita nec aſſignata, ſi filius ꝓ felonia fuerit condemnat', quæritur ſi forisfacere poſſit dotem matris ſuæ: videtur quòd non, ſed habebit actionem verſus eum, cujus eſchaeta terra illa fuerit. Item quid dicetur de eo, qui cùm condemnat' fuerit in ſeyſina extiterit de jure alieno. Item ſi cùm hodie fecerit diſſeyſinam, cras fuerit condemnatus, videtur quòd talis, jus & hæreditatem aliorum forisfacere non poteſt, ſed competit eis actio contra quoſlibet poſſidentes, ſi voluerit, per breve de ingreſſu. Item ſi quis ad vitam accipientis conceſſerit terram alicui ante condemnationem, tunc refert utrum hoc fecerit ante feloniam perpetratam vel poſt: Si autem ante feloniam, non erit terra eſchaeta ante mortem tenentis,

cùm

cùm nullus poſſit jus alienum forisfacere, ſi autem poſt feloniam aliud erit. Item ſi ad vitam ſuam propriam conceſſerit condemnatus, cum vita exſpirat terminus, ſi autem ad firmam & ad terminum annorum conceſſerit quis terram alicui condemnato, erit terminus Regis ut catallum, quia accipitur terminus ad ſimilitudinem catallorum. Et notandum, quòd non debet Rex de jure habere annum & diem de aliquo quod non poſſit eſſe eſchaeta dominorum, nec cum eis remanere, ſi de hoc conſtare poſſit. Item videndum quid dicendum ſit de clerico, qui pro aliqua felonia captus fuerit, & de eo petatur curia Chriſtianitatis, & epiſcopus vel alius ordinarius petierit priſonam domini Regis ad cuſtodiendum eum, & talis frangat priſonam, & fugiat ad eccleſiam, extrahatur ab eccleſia, & reponatur in priſona à qua evaſit, nec etiam eccleſia ipſum tueri debet, nec etiam publicum latronem, quin extrahatur ſi ad pacem Regis venire noluerit, ſicut ſunt prædones publici, vel hujuſmodi, ſicut latrones ſeyſiti.

Cap. XIV.

1 ¶ De inlagatione, qualiter utlagati poſt utlagariã ex cauſa mittuntur ad pacem. 2. Breve quòd dominus Rex perdonat fugam & utlagariã omnibus ballivis dirigendũ à tempore ſuo. 3. Aliud quòd Rex perdonat (quantũ ad ipſum pertinet) utlagariã à tempore patris ſui. 4. Item quòd Rex perdonat utlagariã, quia tempore quo appellũ factũ fuit, ipſe appellatus in alio Comitatu appellatus fuit de eadem roberia. 5. Si quis falſo corã juſtitiariis fuerit indictatꝰ & poſteà ſe reddiderit priſonã domini Regis, & remittit rex utlagariã. 6. Si ille qui interfici debuit ſanꝰ & vivus redierit. 7. Breve de eo qui interfici debuit ſi ſanus & vivus revertatur. 8. De inlagatione & ad quæ reſtituatur inlagatꝰ. 9. Quòd judicanda erit cauſa primò ãte inlagationẽ per quã fuit utlagatꝰ, ut faciliꝰ admittatur ad pacẽ ſecundũ cauſam utlagationis. 10. Si nulla cauſa ſed infortuniũ ſine felonia. 11. Si nulla omnino cauſa. 12. Non reſtituitur quis niſi tãtùm ad pacẽ. 13. Quid felo forisfaciat ſive utlagatꝰ. 14. Itẽ reſtituuntur legi maximè in criminalibus quòd ipſi aliis reſpõdeãt & alii ipſis non in civilibꝰ verò ipſi aliis. 15. Quòd Rex remittit eis ſuã ſectã ſine præjudicio aliorum. 16. Quòd oportebit quòd verſus ipſum loquatur per verba appelli. 17. Item ſi antenatus filius ex pluribus feloniã fecerit in vita patris & fuerit utlagatus in vita patris. 18. Cùm utlagatus captus fuerit non alicui licitum eſt eum interficere niſi in ipſa captione ſe defendat. 19. Quòd aliquando poteſt dominus Rex de gratia ſua vitã cõcedere reſtitutis.

QUùm quis ita fuerit utlagatꝰ qualitcunq;, & ex quacunq; cauſa, non erit ei tutum quòd compareat antequam fuerit de gratią principis inlagatus. Rex enim poterit utlagatum de gratia ſua inlegare, & recipere eum ad pacem ſuam, extra quam prius poſitus fuit, & reponere eum in legem, ita quòd ſi utlagaria rite facta fuerit & ſecundùm legem terræ, & ſive ex cauſa vera ſive præſumptiva, ꝑdonare ei poterit fugam & utlagariam. Si autem cõtra legem terræ, debet eam ꝓnuntiare eſſe nullam, & quidã ſic utlagati ſecundùm legem terræ faciliùs recipiuntur ad pacem, ſecundùm ꝙ ibi ſubfuerit cauſa vera vel nulla, vel minus ſufficiens: ut ſi ille qui interfici debuit, producatur vivus & ſanus, ſi autem factum tale quod non ſit crimino-

ſum, eodem modo, vel ſi factum contingat per infortunium. Vix autem aut nunquam admittuntur, ſi factum fuerit criminale & feloniam contineat, tales quidem ad pacem recipi non deberent, ne ex facilitate veniæ, aliis tribuatur materia ſive audacia delinquēdi. Et qualitercunq; inlagetur, ita debet inlagari, quòd omnibus reſpondeat qui verſus eum loqui voluerint, & fiant ei literæ domini Regis patentes & teſtificantes, quòd pacem ſuam ei dederit in hac forma. ¶ 2. Rex &c. omnibus ballivis & fidelibus ſuis præſentes literas inſpecturis ſalutem. Sciatis nos pdonaſſe A. fugam quam fecit, & utlagariam in eum pmulgatam pro recto tali vel tali, ut pro morte, mahemio, roberia & hujuſmodi, unde talis eum appellat, & volumus & præcipimus quòd idem A. firmam pacem noſtram inde habeat, ita tamen quòd ſtet recto, ſi quis verſus eum loqui voluerit, & in huj' rei teſtimonium ei fieri fecim' iſtas literas noſtras patentes. ¶ 3. Sciatis nos pdonaſſe, quantum ad nos ptinet, A. fugam quam fecit p morte B. interfecti, tempore domini Regis I. patris noſtri, unde idem A. rectatus fuit, et ideò volumus & præcipimus, quòd idem A. firmam pacem noſtrā inde habeat, ita tamen quòd pacem faciat cum parentibus ipſius B. et ſtet recto &c. ut ſuprà. Literas autem iſtas ſecum deferat inlagatus quocunq; ierit, & in promptu habeat, ne quis ignorans ipſum gratiam Regis adeptum fuiſſe, tanquam utlagatum interficiat, quod quidem recenter poſt gratiam adeptam poſſet ignorare, ſi inlagatus ad manum & in promptu literas Regis non haberet. Sunt etiam aliæ formæ literarum utlagationis, ſed magiſtrales ſecundùm qualitatem facti, ut ſi quis de uno facto appellatus fuerit à duobus, & in uno comitatu ſe defenderit ſecundùm legem terræ, vel ſe in priſonam poſuerit, & in alio Comitat̄ fuerit utlagatus. Forma verò brevis talis eſt. ¶ 4. Rex vicec. tali ſalutem. Scias quòd cùm A. in comitatu noſtro Eborum appellaret B. de chartis, armis & equis C. domini ipſius A. & eidem C. robbatis in cuſtodia ipſius A. et idem C. eodem tempore, quo appellum illud fuit, in eodem comitat̄ Eborum appellaret eundem B. de eadem roberia, in comitatu Eſſex, & appellum illud inter prædictos A. & B. per præceptum noſtrum poſitum eſſet coram juſtitiariis noſtris apud W. audito in curia noſtra appello ipſius A. & audita reſponſione ipſius B. conſideratum fuit in eadem curia noſtra, quòd appellum illud nullum fuit, & quòd idem B. inde quietus recederet, et unde ut audivimus, cùm idem B. appellatus eſſet de eodem facto per ipſum C. in comitatu Eſſex ad ſectam, & ad appellum ipſius C. fuit idem B. utlagatus, & publicè pro utlagato clamatus in eodem comitatu Eſſex, et quoniam error præjudicare non debet veritati, & prædicta utlagaria in prædicto comitatu Eſſex promulgata ex ignorantia proceſſit, nec dici poterit contumax qui in uno com̄ ſe legitimè defenderit, licèt in alio comitat̄ de eodem facto fuerit appellatus & utlagatus, ex ignorantia & per errorem, de conſilio magnatum noſtrorum, utlagariam illam nullam eſſe pronuntiamus, & illam eidem B. ſi qua eſſet, perdonavimus. Et ideò volumus & præcipimus, quòd idem B. firmam pacem noſtram inde habeat imperpetuum, & in hujus rei

teſtimonium

teſtimonium &c. ¶ 5. Rex vicecomiti ſalutem. Oſtenſum eſt nobis ex parte A. quòd cùm peregrè ꝓfectus eſſet, tempore quo juſtitiarii noſtri ultimò itineraverunt in partibus tuis, quidam ex vicinis ipſius A. terram ſuam cupientes (cùm inde culpabilis non ſit) malitioſè fecerũt eum indictari de latrocinio, et quòd inde eum malè crediderunt, & ita quòd à præfatis juſtitiariis noſtris præceptum fuit, quòd niſi veniret ad ſtandum recto de prædicto indictam̃to, exigeretur de com̃ in comitatũ, & ſecundùm regni noſtri conſuetudinem utlagaretur. Quod cùm idem A. à peregrinatione reverſus audiviſſet, de innocentia & fidelitate ſua confiſus, reddidit ſe priſonæ noſtræ apud talem locum, antequam eſſet in comitatu tuo utlagatꝰ. Comitatꝰ verò tuus hoc ignorans (ut dicit) interrogationem proſequens inceptã verſus ipſum A. eundem dum fuit in priſona utlagavit. Nos verò ſimplicitatem prædicti A. attendentes & ignorantiam Com̃, utlagariam in eum hoc modo promulgatam ei perdonavimus, ita quòd ſufficientem inveniat ſecuritatem, ad ſtandum recto ſi quis inde verſus eum loqui voluerit. Et ideò tibi præcipimus, quòd acceptis ab eo modò prædicto, ſalvis & ſecuris plegiis, ipſum à priſona facias deliberari, & clamari facias per totum comitatũ tuum, quòd firmam pacem noſtram habeat: et quòd occaſione prædictæ utlagariæ nullus ei moleſtiam inferat ſeu gravamen. Teſte &c. ¶ 6. Item ſi cuiquam meticuloſo imponatur quòd hominem interfecerit, vel indictatus fuerit & fugerit, et per ſectam alicujus utlagatus, et ille qui interfici debuit poſtmodum ſanus & vivus appareat: dominus rex de gratia ſua remittit ei utlagariam ꝑ hoc breve. ¶ 7. Rex vicec. ſalutem. Scias quòd juſtitiarii noſtri, qui ultimò itineraverunt in comitatu tuo recordantur, quòd cùm A. in curiã noſtra coram eiſdem juſtitiariis noſtris appellaret B. & quoſdam alios de morte C. fratris ſui: Idem B. homo meticuloſus & timens ſibi, ſubtraxit ſe, ita quòd coram eiſdẽ juſtitiariis noſtris non ſtetit recto de appello illo, ꝓpter quod à juratoribus & villatis de morte illa ſuſpectus habebatur & malè creditus fuit inde, maximè ꝓpter fugam, et ita quòd ad præceptum eorundem juſtitiariorum noſtrorum interrogatus fuit de comitatu in comitatũ, & ita quòd ſecundùm legem terræ utlagatꝰ eſt. Verumtamen quoniam idem B. qui interfici debuit inventus eſt vivus & ſanus, nos præſumptionem habitam ꝓpter fugam veritati præferri nolentes, et quia jam manifeſtum eſt, quòd nulla ſubfuit vera cauſa utlagationis, fugam illam eidem B. remiſimus, & utlagationem perdonavimus, quòd veniat ad pacem noſtram, de gratia noſtra ſpeciali. Et ideò tibi præcipimus quòd in pleno comitatu tuo, ubi idem B. fuit utlagatus, produci facias ipſum C. qui dicebatur occiſus, et ab omnibus videri, & tunc demũ ipſum B. inlagari facias & ad pacem noſtram recipi. Et etiam publicè clamari, quòd ipſum ad gratiam noſtram recepimus, & quòd ei dedimus firmam pacem noſtram. Teſte, &c. ¶ 8. Cùm quis igitur ita fuerit, de gratia principis inlagatꝰ, ad quæ reſtituatur? Et ad hoc diſtinguendum eſt, utrum utlagaria ritè & ſecundùm legem terræ facta ſit, ſive ſubſit cauſa vera ſive præſumptiva, & ſic valida & juſta, vel ſi facta fuerit cõtra legem terræ, & ſic invalida, & injuſta & *nulla.*

¶ 9. Item ſi ſubfuit cauſa, quæ & qualiter illa fuerit, & ubi de facto præcedente denotari poſſit felonia ꝑpetrata, & in qua volũtate & aſſultu præmeditato, ut ſi factum evenerit per infortunium ſine felonia, aut cùm quis licitum vellet, aliud accidit ꝑ infortunium illicitum, quòd non vellet, vel ſi quid accidit ex neceſſitate: ut ſi quis hominem ſe defendendo interfecerit, cùm aliàs periculum evitare non poſſet, vel cùm omnino nulla ſubfuit cauſa, ſicut de meticuloſo dicitur, & ubi ille qui interfici debuit viv⁹ exhibetur. In primo verò caſu ubi felonia denotari poterit, nũquã deberet talis admitti ad gratiã, vel non niſi cum magna difficultate, quia ex tali inlagatione & tali gratia de facili obtenta, ex tali veniæ facilitate, non ſolùm inlagatis, verùm etiam aliis in hoc confidentibus, datur materia delinquendi. ¶ 10. Si autem factum evenerit ꝑ infortuniũ ſine felonia, ut ſi quis ſe defenderit licitè, recipi debet ad gratiã & ad pacem ſine difficultate, gratia tamen principis comitante. ¶ 11. Item in caſu ubi nulla ſubeſt cauſa, licèt tamen utlagaria ſit juſta & ritè facta, recipi debet quis ad pacem de gratia & ſine difficultate, & aliquantulũ de jure, ſi nulla cauſã ſit, ſed infortuniũ ſine felonia. Cùm autem utlagaria ipſo jure nulla, eò quòd cõtra legem terræ & conſuetudinẽ regni ꝓmulgata, ſive ſubfuerit cauſa vera vel p̃ſumptiva, ſive omnino nulla, ſecundùm ꝙ ꝑpendi poterit ex præmiſſis, talis de jure recipi debet ad gratiam, & de jure ad omnia reſtitui, ac ſi non eſſet ab initio utlagatus. Cùm appellatus fugerit & appellans ritè proſecutus fuerit uſq; ad utlagariam, præſumitur vehementer ꝓpter ſectam & ꝓpter fugam, quòd appellatus culpabilis ſit, & huic p̃ſumptioni ſtandum erit ſemper, quòd appellatus non poteſt reſtitui niſi ad pacem tãtùm, & quòd omnia amittit, donec probetur contrarium. s. quòd factum nullum ſit, quod benè fieri poterit, ut ſi ille qui interfici debuit, poſt utlagariam ꝓducatur vivus, & quo caſu, utlagatus reſtituatur ad omnia, quia factũ nullum, & unde talis vera ꝓbatio vincit p̃ſumptionem. Si autem utlagatus antè moriatur, foriſfacit omnia ſuis hæredib⁹ niſi de cõſilio & gratia aliud fiat. ¶ 12. In omnib⁹ verò caſib⁹ prædictis, qualiſcunq; fuerit cauſa, cùm utlagatio ritè facta ſit & ſecundùm legem terræ, non reſtituitur quis niſi tantùm ad pacem, quòd ire poſſit & redire & de novo contrahere, non enim poterit id quòd ꝑ utlagariã fuit diſſolutum, ꝑ inlagariam conjungi ſine nova voluntate eorum qui priùs contraxerunt: Non enim poterit rex gratiã facere, cum injuria & damno aliorum. Poterit quidem dare ꝙ ſuum eſt, hoc eſt pacem ſuam, quam utlagat⁹ amiſit ꝓpter fugã & ſuam contumaciam, ꝙ autem alienum eſt dare non poteſt ꝑ ſuam gratiã. Item juſtè utlagatus & ritè non reſtituitur niſi tantùm ad pacem, quòd ire poſſit & redire & pacẽ habere, & ad actiones reſtitui nõ poteſt nec alia, quia eſt ſicut infans modo genit⁹, & homo quaſi modo genit⁹. Item non poteſt inlagaria reſtituere ad actiones & obligationes p̃habitas, nec ad homagiũ nec fidelitates, nec ad ſacramẽta nec ad alia ꝑ utlagariã diſſoluta, cõtra voluntatẽ eorũ de quorum voluntate priùs fuerunt conjuncta & firmata, & ideò nec ad hæreditates nec ad tenemẽta in præjudicium dominorũ, & ſic ad ea quæ juris ſunt reſtitui non poſſunt. Ex obligati-

oīb' verò præcedentib' nullus eis tenetur,ſed ipſi ōnibus ne ſint melioris cōditiōnis ꝑpter utlagar̄,cū deteriores eſſe debent.¶ 13.Quid *felo forisfaciat* & quibus,ſatis dict' eſt ſuprà,ſed cum reſtitui ꝓcuret, videndū ubi reſtituendus erit de jure,& ubi de gr̄a,& ubi nec de jure nec de gr̄a, niſi hoc fiat de voluntate regis.Itē cum de jure vel de gratia fuerit reſtitut' poſt utlagariā,ad quæ reſtituatur & ad quæ non.Cum autem quis ꝑpter ſuſpitionem & malum rectū ſe ſubtraxerit,ſtatim amittit catalla,ſi coram juſtitiar̄ vocatus non comparuerit,ꝑpter fugam,licèt ſtatim ante utlagariā cōparuerit. Poterit quis utlagari ꝑpter fugam, ſive ibi ſubfuerit vera cauſa vel p̄ſumptiva. Præſumptiva dicō, ꝑpter fugam tantùm, licèt ibi non ſit vera cauſa. Vera dicō,ſi quis interfectus ſit ꝑ feloniam vel ꝑ infortunium. Præſumptiva, cùm nulla prædictorum ſubſit,vel cùm ipſe qui occidi debuit vivus appareat.In omnibus autem caſibus prædictis ſive ſubſit vera cauſa ſive præſumptiva,ſi quis fuerit reſtitutus poſt utlagariam ritè factam,& ſecund̄ legem terræ omnibus ritè concurrentibus, nec ad catalla habenda reſtituitur nec ad hæreditatē,ad catalla videlicet ꝑpter fugam, nec ad hæreditatē propter utlagariam ritè factam,niſi tantùm ad pacem,ut omnib' reſpōdeat qui adverſus eum loqui voluerint, quia ſtatim cùm convictus fuerit ꝑ utlagariam,incipit jus merum reverti ad dominum capitalem, quia cum felone ulteriùs remanere non poſſit, & talis reſtituitur ad gratiā ſine p̄judicio alterius alicujus.Itē ſunt quidā,qui reſtitui debent de jure,ad pacem in ōni caſu,& ad omnia licèt fuerint utlagati, videlicet ubi utlagaria nulla ipſo jure, ut ſi facta fuerit contra legem terræ & regni conſuetud̄,& aliter quàm de jure fieri deberet,vel alibi,ut ſi extra com̄, vel in London̄ extra Huſtingum : & aliter,ꝙ quidem poterit eſſe multis modis, ut ſi ante quintū com̄. Item ſi in com̄.tamen ad nullius ſectam, videlicet regis, vel parentis, vel amici,& ſi ſecta ibi fuerit,tamen ille qui utlagat' eſt,fuit *infra ætatem*. Itē cùm ille qui utlagatus eſt,venire non potuit, quia ante utlagar̄ ſe poſuit in priſona pro facto illo vel pro alio. Item cùm de facto illo appellatus fuit & interrogatus,ꝑ facto uno in uno com̄ & ab uno, ſe defendit in alio comit̄ verſus aliū appellant̄ de eodem facto,& multis aliis modis. Itē inlagari debet quis ſine juris injuria,licèt non ad hæreditatem nec ad catalla, ubi nulla ſubfuit cauſa utlagationis omnino,niſi ꝙ fuit meticuloſus, & ſic nullam rem timens, ſubtraxit ſe, vel quia ipſe qui interfici debuit jam apparet vivus,& hujuſmodi: & in hoc caſu denotatur jus & non gratia. Item reſtitui poteſt de gratia,& non de jure ad pacem tantū,& non ad alia, cùm ritè fuerit utlagatus,ſicut eſt ille qui hominem interficit per infortuniū, & non ex mala voluntate,quia voluntas & propoſitū diſtinguunt maleficia.Si quis autem per feloniam & in aſſultu præmeditato alium interfecerit,talis nunquam de jure reſtitui deberet nec de gratia, quia cum talibus nulla gratia facienda eſt,ne talis gratia aliis præbeat audaciam conſimilia perpetrandi: quia facilitas veniæ &c. Facit tamen rex aliquando gratiam talibus; ſed contra juſtitiā,cum ad ſectā ſuam fuerint utlagati,ſed tamen ut omnib' reſpondeant.Item eſto quòd filius antenatus utlagatus ſit,& in vita patris vel

alteriu

alterius anteceſſoris fuerit inlagatus & ſic ad pacem domini regis reſtitutus, expectaverit mortem anteceſſoris ſui, nec iſte ad hæreditatem admittetur. Item cùm inlagatus fuerit tali modo ut & omnibus reſpondeat, & ſe fortè defendat per corpus vel per patriam, nec adhuc admittetur licèt ſic purgaverit innocentiam ſuam. Item cùm interrogatus eſſet & utlagatus, nunquam exiit à ſeyſina, ſed ſemper fuit in continua ſeyſina per uxorem, & liberos, & familiam ſuam, adhuc hæreditatem retinere non poteſt, niſi dominus ſuus capitalis hoc voluerit & hoc propter utlagariam ritè factam. Inlagati verò dici poterunt, quaſi modo geniti infantes, & novi homines quaſi de novo creati, quia in perſonis eorum poſt utlagariam ritè factam, nulla præterita ſubſiſtunt, ſed poſt inlagariam tantùm præſentia & futura ſuccedunt & ad ea quæ pacis ſunt reſtituuntur, ut redeant ad regnum & exeant cùm voluerint, vel remaneant ſi voluerint & ſibi provideant in futuro de acquiſitionibus rerum (ſicut priùs) negotiando, contrahendo, emendo, vel vendendo, cum firma pace domini regis. ¶ 14. Item reſtituuntur legi in criminalibus maximè, & ipſi aliis reſpondeant & ſtent recto ſi quis verſus eos loqui voluerit, ſed alii ipſis non reſpondebunt. In civilibus verò ipſi aliis ſed non alii ipſis, quia per utlagariam diſſolvuntur quoad ipſas obligationes, & perinde extinguuntur actiones quæ reſuſcitari non poterunt. Reſpondere autem tenentur ſi quis verſus eos loqui voluerit, & ibi reſpondere tenentur omnibus, ſed habent exceptiones ſuas verſus omnes, prætetquam illos qui ritè & ſecundũ legem terræ verſus eos ſectam fecerint per quam utlagati fuerint, & unde ſi verſus alios, ſe defenderint ꝑ exceptionẽ. ¶ 15. Rex remittit eis ſuam ſectam, quod quidem facere poſſit ſine præjudicio aliorum. Si autem cùm quis fuerit inlagatus & ſit aliquis qui verſus eum loquatur, qui ſectam ſuam bene fecerit & ſufficienter verſus eum per quem utlagatus fuit, & petat judicium de hoc quòd per ſectam ſuam utlagatus eſt, ſi debeat eum iterum convincere, cùm ſemel eum convicerit per ſectam ſuam, videtur quòd ſi quis utlagatus fuerit per ſectam alicujus, non propter hoc convincitur de facto & felonia, niſi tantùm de contemptu & inobedientia, & hac ratione, quia poterit quis utlagari per ſectam alicujus propter fugam, ut prædictum eſt, licèt nulla ſubfuit cauſa, nec factum, nec felonia. ¶ 16. Oportet igitur quòd appellans, ſi ſectam benè fecit, de novo loquatur verſus eum, & quo caſu, appellatus propter ſectam bene factam ab appellante amiſit ſuas exceptiones, amiſit etiam electionem defendendi ſe per corpus ſuum, vel ponendi ſe ſuper patriam, cùm appellans eum convicerit ſemel per appellum & per ſectam, & ideò quia appellatus hoc totum amiſit propter fugam & utlagariam, oportet quòd per patriam ſe defendat, quòd ſi per patriam ſe defendere non poſſit, quòd doceat cauſam eſſe nullam per exhibitionem ejus qui interfici debuit, alioquin judicium ſuſtinebit, vel ſi patriam recuſaverit, quaſi pro convicto habetur, ita quòd in patria remanere non poterit, & ſi rex eum in patria ſuſtineret, hoc eſſet ad injuriam appellantis. Si autem non ſit aliquis qui ab initio benè ſecutus fuerit, nec aliquis qui appellum habere poſſit, tunc poterit utlaga-

tus

tus in patriā remanere ad pacē domini regis. ¶ 17. Itē eſto ꝙ quis plures habuerit filios, & antenatus feloniā fecerit in vita patris, & utlagatꝰ in vita pr̄is, mortuo patre videndū eſt ad quem jus & hæreditas deſcēdere debeat. Et videtur ꝙ non filio utlagato, ex quo ꝑ utlagariam forisfecit jus ſuccedēdi, & non ſolùm adeptum ſed adipiſcendū, non ergo reſtituetur ad ſucceſſionem, quia hoc eſſet, ut videtur, in præjudiciū dñi capitalis, quod eſſe non debet. Si autem in vita patris moreretur, cùm eſſet reſtitutus, ſine hærede, tunc, quaſi non eſſet in rerum natura, deſcenderet hæreditas ad alios hæredes ꝓpinquiores, ut quibuſdam videtur, quod non eſt verum, ſecundū alios, qui meliùs ſentiunt de talibus, quia cùm antenatus moriatur in vita patris vel alterius anteceſſoris ſive inlegatus fuerit ſive non, forisfaciat omnibus hæredibus ſuis præſentibus, apparentibus & futuris, licèt tunc non exiſtentibus; propinquis, & remotis, fratribus, ſororibus, & de carne propria exeuntibus, totum jus quod habuit die quo felonia fuit perpetrata, vel ꝙ ei accidere poſſet ab aliquo anteceſſore, ſi anteceſſor ſupervixerit, & feloniam non commiſiſſet, & qui mortuo anteceſſore futuri eſſent ſui hæredes ſi jus ei deſcēdiſſet, quia licèt gradus vacuus ſit per mortem ſuam, ſi ad pacem domini regis morerē ſine felonia, oporteret quòd de eo fiat mentio in deſcenſu ad hæredes de carne ſua exeuntes ſic. Et unde jus à tali anteceſſore deſcendiſſe debuit tali, ut filio & hæredi ſi viveret, & à tali, tali ut filio & hæredi talis. Et hoc dici debet de fratribus & ſororibus & aliis hæredibus remotioribus, propriis liberis non exiſtentibus. Et ſic non poterit dici immediatè quòd jus deſcendit à tali anteceſſore tali nepoti, vel nepti, fratri vel ſorori, vel hæredi remotiori; nulla facta mentione de eo qui obiit in vita anteceſſoris, & ſic forisfacit actionem & hæreditatem ille qui feloniā cōmiſit, ſive moriatur in vita anteceſſoris ſive poſt mortem, & ſive utlagatꝰ, vel in vita anteceſſoris reſtitutus, & ſic forisfacit actionem & jus habitum & habendum. Item hæreditatē propriā, acquiſitam & acquirendam, ſecundū quod fuit in ſtatu die quo felonia fuit perpetrata, in dominico & ſervitio, ad terminum vitæ vel annorum. Item idem dici poterit de fratre poſtnato & ſuis hæredibus, de omnibus quæ ei poſſent accidere. Ex hoc igitur ſequitur, ut videtur, quòd anteceſſor, cujus hæres feloniā fecerit de qua convictꝰ fuerit, poſt feloniam hæredis dare non poterit nec alienare, non magis quàm ipſe felo, cùm non ſit hæres qui poſſet donationem & factum ſuum warrantizare, niſi hoc habeat ſpeciale in charta feoffamenti ſui, quòd dare poſſit & aſſignare ſi hæredes defecerint, vel ſit ita, quòd donationē warrantizare non poſſint prædicta ratione. ¶ 18. Cùm verò utlagatus captus fuerit, non erit licitum alicui eum interficere, niſi in ipſa captione, ſi ſe velit defendere, quia poſt captionem, vita & mors erit in manu regis. Poterit quidem rex cùm captus fuerit, licèt ritè ſit utlagatus & ex cauſa, ex plenitudine poteſtatis ſuæ dare ei vitam & membra, & ut regnum abjuret. ¶ 19. Tenetur etiam aliquando de gratia concedere ei vitam & membra, ut ſi per infortunium vel ſe defendendo hominem interfecerit. Te-

netur

netur etiã ſi nulla ſubfuit cauſa utlagariæ, ut ſi ille qui interfici debuit, vivꝰ & ſanꝰ ꝑducatur. Item ſi minꝰ ſufficiens ſit cauſa, quia fortè factũ ꝑ quo fuit utlagatus, non fuit felonia ſed tranſgreſſio. Item quia utlagaria nõ fuit ritè ꝓmulgata, vel loco non debito, ut ſuprà, & ſecundùm ꝙ ſic vel ſic, poterit abjurare regnũ, vel in regno remanere, ſecundùm gratiam regis. Itẽ ſi clericus ordinatus fuerit utlagatus, tenetur rex utlagatũ remittere ordinario, ubi nõn fiet niſi degradatio, ſi ſe purgare non poſſit. Clericus dico, ſive major ſive minor, etiam epiſcopus vel alius, quia de talibus non poterit rex exequi judicium, nec judicium factũ in foro ſeculari de utlagaria ligabit tales, qui in cuř Chriſtianitatis ſe purgare poſſunt, ſecundùm quoſdam.

Cap. XV.

1 ¶ *De homicidio quod palam & pluribus aſtantibus perpetratũ eſt, & poſtea de homicidio quod nullo præſente perpetratũ eſt & quod dicitur murdrũ. 2. Quid ſit murdrũ. 3. Quæ cauſa inventionis murdrorum. 4. Quid dicitur murdrum. 5. Qualiter patria excuſatur à murdro. 6. Si interfector captus fuerit nullum erit murdrum. 7. Item qualiter debet Engleſcheria præſentari ſecundùm conſuetudinem diverſorum com'.*

DIctum eſt ſuprà de homicidio, quod palam & pluribus aſtantibus quãdoq; ppetratur, nunc autem dicendum de homicidio, ꝙ nullo ꝓſente, nullo ſciente, nullo audiente, nullo videnre clam perpetratur, quod dicitur murdrum, unde inprimis videndum ꝙ ſit murdrum, quæ cauſa invẽtionis, & qualiter quis à murdro excuſetur. ¶ 2. Murdrum verò eſt occulta extraneorum & notorum hominum occiſio, à manu hominis nequiter ꝑpetrata, & quæ nullo ſciente vel vidente facta eſt, præter ſolum interfectorem & ſuos coadjutores & fautores, & ita quòd non ſtatim aſſequatur clamor popularis. Occulta dicitur, quia occiſor ignoratur, nec ſcitur quis ille fuit qui occidit. Item extraneorum & notorum hominum, ut comprehendatis tam maſculum quàm fœminam, & ſic excludatis animalia bruta, quæ ratione carent. Extraneorum dico, quia ſive interfectus cognitus fuerit ſive ignotꝰ, dicitur francigena, niſi Engleſcheria .i. quòd Anglicus ſit, probetur ꝑ parentes, & coram juſtitiariis præſentetur. ¶ 3. Cauſa verò inventionis murdrorum talis fuit, ꝙ in diebꝰ Canuti regis Danoř qui poſt Angliam acquiſitã & pacificatam rogatu baronum Anglorum remiſit ad Daciam exercitum ſuum & ipſi barones Angliæ erga ipſum regem Canutum fidejuſſores extiterunt, quòd quotquot rex in Anglia ſecum retineret firmam pacem ꝑ omnia haberent, ita ꝙ ſi quis Anglorum aliquem hominũ quos rex ſecum adduxit interficeret, ſi ſe ſuper hoc defẽdere non poſſet judicio dei .s. aqua vel ferro, fieret de eo juſtitia, ſi autẽ aufugeret & capi non poſſet, ſolverentur ꝑ eo *66.* marcæ, & colligebantur in villa, ubi quis eſſet interfectus, & ideò, quia interfectorẽ non habuerunt, & ſi in tali villa ꝑ pauꝑtate colligi non poſſent, colligerentur in hundredo in theſauro regis deponẽdæ. ¶ 4. Et dicitur murdrum extraneoř occiſio, & notorum: quia ſive notꝰ ſit vel extraneꝰ, ille qui interfectus eſt, ſemꝑ reputabitur Frãcigena, niſi Engleſcheria ritè fuerit coram juſtitiariis præſentata, ꝑ hoc quòd ſciri poſſit ꝙ Anclicꝰ extiterit

citerit. Et qualiter Engleſcheria pſentari debeat, infra plenius dicetur ſuo loco. Item à manu hominũ dicitur, ad differentiã eorũ qui à beſtiis & animalibus, quæ ratione carent, occidũtur, vel devorantur: & qui non poſſunt dici murdrai in feloniam, quia animalia, quæ ratione carent, non poſſunt dici feciſſe injuriam nec feloniam. Vel hoc dici poterit ad differentiã eor, qui mortui ſunt p infortuniũ, ſicut de ſubmerſis & oppreſſis & hujuſmodi p infortuniũ ubi nulla ſubeſt felonia, ſecund inferi' dicetur. ¶ 5. Excuſatur patria quandoq; à præſtatione quæ datur p murdro, ſicut videri poterit in multis caſibus ſubſequent. Inprimis excuſatur patria à pſtatione murdri, ſi interfector cognitus fuerit, ſive captus fuerit ſive non, quia ibi convinci poterit felonia vel p ſectam vel p inquiſitionem patriæ, & ſic q utlagatus ſit. ¶ 6. Item ſi interfector captus fuerit, & judicium ſuſtinuerit, nullũ erit murdrum quia convincitur felonia. Itẽ nullum erit murdr cum quis vulneratus fuerit uſq; ad mortem & vixerit poſteà p aliquod tempus, quia tunc poteſt ipſe malefactores detegere, & ſic manifeſtare vel cognoſcere p ſe, utrum ipſe ſit Anglic' vel francigena, & ſic nullum erit murdr. Itẽ licèt loqui non poſſit, nec detegere malefactores, ſi quis p morte ſua confugerit ad eccleſiam & mortem cognoverit, nullum erit murdr. Itẽ de iis qui mortui ſunt p infortunium nullum erit murdr. licèt in quibuſdã partibus de conſuetudine aliter obſervetur, ut ſi homo mortuus, ſubmerſus, vel oppreſſus & hujuſmodi ſine culpa alicujus inveniatur, nullum erit murdrum, nec deodanda ſunt. Navis, nec batellus, nec alia catalla de iis qui ſubmerſi ſunt in mari, nec in ſalſa nec in dulci aqua wreccum erit, cum ſit qui catalla advocet & hoc docere poterit. Itẽ ſi in mari, vel in ripa ejus, in flumine publico, vel in ripa ejus (& maximè quaten' ſalſa attigerit) mortuus inveniatur, null erit murd, niſi fortè in terra occiſus in mare vel in flumen mortu' p- jiciatur, vel vivus nequiter ſit pcipitatus, q quidẽ dici poſſet de omni loco publico, qui in nullius bonis eſſe dicitur, niſi tantùm in bonis ipſius regis. Si autem locus fuerit alicujus univerſitatis, aliud erit. Nequiter dico, ut ſi de ſubmerſis & oppreſſis & hujuſmodi denuncietur, ſtatim accedant ad mortuum coronatores, antequam corpora ſepeliantur, & mortuum videant, & nihilominùs diligenter inquirant p decennas & villatas accepto ſacramto, ſi ibi ſit felonia vel infortunium, & ſecund hoc, faciat ſuum officium, & ideò ſi hujuſmodi corpora ſepulta fuerint ſine viſu coronat, villata erit in miſericordia. Item in omni caſu ſi occiſus notus fuerit & Anglic', licèt interfector ignoretur, murdrum erit, niſi ſecundùm conſuetudinem regni & aſſiſam Engleſcheria præſentetur & debito modo, quia non refert utrum non ſit omnino præſentata vel minùs ritè, & ideò qualiter præſentari debeat videndum eſt. ¶ 7. Et ſciendum q ſtatim in ipſa inquiſitione & corã coronatorib' pſentat Engleſcheria, ſed diverſimodè tamen, ſecund diverſas conſuetudines com. In quibuſdã verò com pſentat Engleſcheria, ſive mortuus fuerit maſcul' ſive fœmina, p duos maſculos ex parte pris, & p duas fœminas ex parte matris de propinquioribus parẽtibus interfecti, qui olim dicebantur **To lange and To bred**. In quibuſdam verò com præſentatur p

unum

unum maſculum ex parte patris & p unā fœminam ex parte matris. Itē in quibuſđ comitatib⁹, ſecundū quoſdā, ſi maſculus inveniatur interfectus, p̄ſentatur Engleſcheria p unū maſculum ex parte patris, & p unā fœminā ex parte matris. Et ſi fœmina, modo prædicto, p duas fœminas vel ex parte patris tantùm vel ex parte matris tantùm, quorum quidem nomina irrotulari debent in rotulis coronatorum, coram juſtitiař in itinere ſuo p̄ſentandā, & ubi mutari non poſſunt perſonæ nec nomina variari, ꝙ ſi contrà factum fuerit, nulla erit Engleſcheria cum ſit minùs ritè facta, & ideò dabitur murdrum, & ideò ſic præſentatur ut ſciri poſſit utrum interfect⁹ Anglicus fuerit vel francigena, pro Anglico vero, & de quo conſtari poſſit ꝙ Anglicus ſit non dabitur murdrum. Si autem Engleſcheria nulla ſit, vel minùs ritè facta, licèt interfectus Anglicus fuerit, pro francigena reputabitur. Si autem dubium fuerit utrum Anglicus fuerit vel non, & utrum pducti parentes fuerint vel non, hoc p patriam declarabitur. Si autē plures inveniantur occiſi, de ſingulis p ſe oportet Engleſcheriā præſentare. Ut ſciatur quando Engleſcheria ritè præſentatur & quando non, notandum, quòd ſi coram coronatoribus p quatuor & coram juſtitiař p duos, vel coronatoribus per duos, & coram juſtitiariis p unum vel è contrario, nulla erit Engleſcheria. Item ſi nominibus eorū qui pducti ſunt vel eorum pſonis variatū ſit, vel erratum coram juſtitiariis, non valebit præſentatio, eò quòd in hoc caſu non admittitur variatio. Itē ſi producti parentes non ſint parentes mortui ſed extranei, vel ſi producti ſunt parentes, ex parte patris, ubi quidam illorum produci deberent ex parte matris & è converſo. Item ubi omnes pduci deberent ex una parte, producti ſunt ex parte utriuſque. Item ubi plures pduci deberent, pducti ſunt pauciores, & è contrario. Et ideò non valet ſi ibi fuerit variatio vel defectus. Et quoniam in diverſis comitatibus diverſimodè p̄ſentātur, inquirendum erit in quolibet itinere ab initio quæ ſit cōſuetudo præſentandi Engleſcheriam.

Cap. XVI.

1 ¶ *Si malefactores fugiunt ad eccleſiam qualiter debeant regnū abjurare ſi cognoſcant latrocinium & feloniam.* 2. *De ſacramento qualiter debent regnū abjurare.* 3. *Quòd non debet morari in eccleſia ultra quadraginta dies, ſi velit, quid tunc agendum ſit.* 4. *De diviſione exiliorum.*

Sunt etiā quidā, qui cum capi deberent, fugiunt ad eccleſiā vel aliū locū religioſum vel privilegiatū, & ſe tenēt in eccleſia, & quo caſu nihil mediū eſt, niſi ꝙ veniant ad pacem dñi regis ad ſtandū recto, ſi quis verſus eos loqui voluerit, vel ꝙ cognoſcant maleficium propter ꝙ ſe tenent in eccleſia, & ſic habebit electionē. Et quo caſu, ſi recognito maleficio elegerit regnū abjurare, eligere debet portū aliquē p quem tranſire poſſit ad terrā aliam extra regnum Angliæ, quia non tenetur abjurare terrā & poteſtatē regis p̄ciſè, ſed tantùm regnū Angliæ. Et cōputari ei debent rationabiles dietæ uſq; ad portū illum, & debent ei interdici ne exeat regiam viam, nec

morã faciat alicubi ꝑ duas noctes, nec alicubi ſe divertat, nec multùm declinet à via niſi hoc fuerit ex magna neceſſitate vel hoſpitandi cauſa: ſed ſemper tendat recta via ad portũ, ita ꝙ ibi ſit ad diem ſibi datũ, & ꝙ transfretabit quàm citò navẽ habuerit & ventum, niſi tempeſtate fuerit impeditus, ſi autem contrà fecerit erit in periculo. ¶ 2. Hoc audite juſtitiarii, vel ô vos coronatores, ꝙ exibo à regno Angliæ, & illuc iterum non revertar, niſi de licentia dñi regis vel hæredum ſuorum, ſic me deus adjuvet &c. Et in ſacramento faciendo, nulla fiat mentio de aliquo impedimento. Sed quid dicetur ſibi ubi nullum eligere voluerit portum? quia ſine portu & mari exire poterit uſq; in aliud regnum, & tunc non incompetenter dici poterit, ubi dicitur, quòd elegit portum, quòd elegit tranſitum, per talem villã, via quæ ducit verſus Scotiam, vel Hiberniam vel alibi: ſed quòd cognoſcere debeat maleficium, non eſt ſemper neceſſe, quia ſubjicere poterit. Si ad eccleſiam confugerit poſtquàm fuerit per patriam condemnatus, ſive ante judicium ſive poſt, vel ſi fugerit ad eccleſiã cùm captus fuerit ſeyſitus, & in nullo iſtorum caſuum, cùm ad eccleſiam confugerit morari poterit in eccleſia ꝑ quadraginta dies, ſicut quidam dicunt, ſed ſtatim in adventu juſtitiariorum vel coronatorum exire debet & facere legem terræ. Spatium verò quadraginta dierum olim dari ſolet damnatis per aſſiſam de Clarendone, qui cùm exire deberent regnum, poſſent per quadraginta dies moram facere & quærere ſubſidia amicorum. ¶ 3. Conſtitutio quidem talis fuit, quòd quamvis aliquis ſe purgaret judicio aquæ vel ignis, hic nihilominus regnum abjuraret, & habuit ſpatium illud, occaſione prædicta, quod quidem non eſt aliis concedendum. Sed quid ſi ille qui ad eccleſiam confugerit exire noluerit ab eccleſia, nunquid poterit per vim extrahi ꝑ manum laicalem? non ut videtur, quia hoc eſſet horribile & nephandum. Videtur igitur quòd ordinarius loci, ſicut archidiaconus vel officialis ſuus, decanus vel perſona, hoc facere poſſent & deberent ſcilicet compellere eum exire, quia gladiꝰ debet juvare gladium, & juris executio non habet injuriã, & cùm talis exire noluerit niſi compulſus, præſumitur vehementer contra ipſum, ꝙ malus ſit & defendere eum in eccleſia nihil aliud erit, quàm (cùm ſit latro publicꝰ) maximè facere contra pacem & contra ipſum regem qui pacem tueri debet, ad ſecuritatem omnium, & ſi talis exire compelli non poſſit, ſaltem cùm in eccleſia fuerit per unam noctem ad plus, ſic poterit ſe tenere in eccleſia per quadraginta dies, & per annum & per biennium ſi hoc fuerit in voluntate malefactoris. Quid igitur fiet cùm ordinarii timeant irregularitatem & laici excommunicationem? nihil aliud ergo video, niſi ꝙ tali denegentur cibaria, ut gratis exeat & petat ꝙ contẽptibiliter recuſavit, & qui tali ſuper hoc, cibaria miniſtraverit, tanquam inimicus regis & præſumptor contra pacẽ regis cẽſeatur, & ſic fiat de illis qui debent regnũ abjurare, & in exiliũ mitti. ¶ 4. Eſt enim diviſio triplex ad minꝰ, aut certorũ locorum interdictio, ſicut ꝓvinciæ alicujus civitatis, burgi, vel villæ imperpet̃, vel ad tempꝰ, ſecundùm ꝙ expoſcit quãtitas delicti, ſecundùm quod fuerit majꝰ aut minꝰ. Item exiliũ propter crimen & latã culpam, & omniũ locorũ interdictio in

perpetuum

perpetuum,& niſi &c.vel in inſulam deportatio in ꝑpetuum, vel ad temp᷒, ꝙ quidem exilium dici poterit,abjuratio regni,ſive utlagatio.Et ſi quis ita exulat᷒ exilio nō obtēperaverit,pœna capitali puniatur, hoc eſt,ſi poſt exiliū tale ſine licentia revertatur.

Cap. XVII.

1 ¶ *De homicidio per infortunium & caſuali.*

DE homicidio verò caſuali, ꝙ multipliciter fieri poteſt, & de quo ſuprà tactum eſt,ut ſi quis telum in feram mittere volens,vel quid tale egerit,vel ſi cùm ſocius luderet cum ſocio,& jocoſa levitate ꝑcuſſerit, vel cùm longiùs ſtaret,arcū traheret,vel lapidem ꝓjiceret, & hominem quem non vidit,ꝑcuſſerit,vel ſi cum pila luderet quis, manū conſortis quē non vidit pila ꝑcuſſerit,ita ꝙ gulam alicujus ꝑſciderit;& ſic hominē interfecerit, non tamen cum occidendi animo, abſolvi debet, quia crimen non contrahitur niſi voluntas nocendi intercedat, & voluntas & ꝓpoſitum diſtinguunt maleficium,& furtum omnino non committitur ſine affectu furandi.Et ſecundùm quod dici poterit de infante & furioſo, cum alterum innocentia conſilii tueatur,& alterum facti imbecillitas excuſet. In maleficiis autem ſpectatur volūtas & non exitus,& nihil intereſt,occidat quis,an cauſam mortis præbeat. Sed ibi diſtinguitur inter veram cauſam & infortuniū,de animalibus quæ ratione carent,vel aliis rebus inanimatis, quæ dant occaſionē, ſicut navis, arbor quæ oppreſſit vel hujuſmodi.Rectè autem loquendo, res firma ſicut domus vel arbor radicata, quandoq; non dant cauſam nec occaſionem,ſed facit ille qui ſe ſtultè gerit,nec equus multotiens. Item nec navis nec batellus in ſalſa, licèt in aqua dulci, & hoc ꝑ abuſionem ſicut in multis aliis caſibus.

Cap. XVIII.

1 ¶ *De illis qui capti ſunt quòd non debent ſpoliari bonis ſuis ſed debēt inde ſuſtētari. 2 Breve quòd de bonis ſuis ſuſtentetur. 3 Qualiter captus produci debet coram juſtic.& quare juſtic.examinare debent in duello injungēdo & judiciis. 4 Vadiatio duelli & ſi appellatus victus fuerit vel appellans. 5 Ne quis extraneum hoſpitetur niſi de clara die.*

QUi pro crimine vel felonia magna,ſicut ꝓ morte hominis capt᷒ fuerit & impriſonatus,vel ſub cuſtodia detentus, non debet ſpoliari bonis ſuis, nec de terris ſuis diſſeyſiri,ſed debet inde ſuſtentari donec de crimine ſibi impoſito ſe defenderit, vel convict᷒ fuerit, quia ante convictionē nihil foriſfacit,& ſi quis cōtra hoc fecerit fiat vic.tale breve. ¶ 2.Rex vic.ſalutē. Scias ꝙ ꝓviſum eſt in curia noſtra corā nobis,ꝙ nullus homo capt᷒ ꝓ morte hominis, vel pro alia felonia pro qua debeat impriſonari,diſſeyſietur de terris,tentis,vel catallis ſuis,quouſq; convictus fuerit de felonia de qua rectatus eſt: ſed quam citò captus fuerit ꝑ viſum cuſtodum placitorū coronæ noſtræ,& ꝑ viſum tuum & ballivorum tuorū & legaliū hominum, apprecientur catalla ipſius capti,& imbrevientur, & ſalvò cuſtodiātur ꝑ ballivos ipſius qui capitur,& qui bonam inveniant ſecuritatem,de reſpondendo coram juſtitiar noſtris,cum ab eis exigantur,ſalvo tamē eidem capto & familiæ

liæ ſuæ neceſſariæ quamdiu fuerit in priſona, rationabili eſtoverio ſuo, ut ſi idem captꝰ fuerit, et corã juſtitiariis noſtris cõvictꝰ de felonia unde rectatus eſt, tunc totum reſiduũ catallorũ illorũ (ultra eſtoveriũ illud) remaneat nobis, ſecundùm regni noſtri conſuetudinem, cum termino noſtro de terra illa, ꝑ unum annũ & unũ diẽ. Et ſi coram p̄fatis juſtitiariis noſtris ſe defendere poſſit, et purgare de felonia ſibi impoſita, tunc catalla ſua ſibi quietè remaneant. Et ideò tibi præcipimus, ꝙ de cætero ita fieri facias in com̃ tuo & obſervari. Et firmiter tibi ꝓhibemꝰ, ne de cætero p̄dicta occaſione manum apponas in terris et catallis alicujꝰ, qui captꝰ fuerit prædicto modo: Ne amplius inde clamorẽ audiamꝰ. Teſte. &c. De illis autẽ qui in fuga ſunt, aliter erit, ut ſuprà dictum eſt. ¶ 3. Cùm autem taliter captus, coràm juſtitiariis ꝑducendꝰ fuerit, ꝑduci non debet ligatis manibꝰ (quamvis aliquando compedibꝰ, ꝓpter periculũ evaſionis) et hoc ideò ne videat̃ coactꝰ ad aliquã purgationẽ ſuſcipiẽdã. Cùm autẽ ꝑductꝰ fuerit & de crimine ei impoſito accuſatus, ſi crimen ſtatim cõfiteatur, ſatis planũ erit judiciũ. Si autẽ negaverit, & crimen defenderit præciſè, & ſit aliquis qui eum appellat ꝑ verba legittima appellum facientia, tunc autem defendit oĩa præciſe quæ ei imponuntur. & nihil excipit cõtra appellantẽ, habebit electionẽ utrùm ſe ponere velit ſuper patriam, utrũ culpabilis ſit de crimine ei impoſito, vel non: vel defendendi ſe ꝑ corpꝰ ſuũ. Si autem patriam elegerit, ad defenſionem ꝑ corpꝰ ſuum ex pœnitentia reverti non poterit, ſed ꝑ patriam negotiũ terminabitur, nec è cõtra. Si autem ꝑ corpꝰ ſuum intret in defenſionem, nihil excipiendo: ſtatim vadietur inter eos duellum. Si oĩa ritè concurrant & principalia maximè appellum facientia, & quæ jungunt duellum, & ſi fortè appellatꝰ hoc omiſerit, juſtitiarii ex officio ſuo debent oĩa examinare. Inprimis factũ & cauſam appelli, & ſi factũ & cauſa ſufficiãt, tunc in primis examinare debent ſectã ſi benè facta fuerit, ita ꝙ nulla ſit variatio, ut ſi appellans unum dixerit in com̃, & corã coronatoribꝰ, & aliud modò dicat corã juſtitiariis: non enim admittitur hìc variatio, ſecũdùm ꝙ inferiꝰ dicetur plenius. ¶ 4. Si autem oĩa benè concurrant quæ jungunt duellũ, tunc dat appellatꝰ vadium ſe defendendi, & appellator vadiũ diſrationãdi, et ſi appellatꝰ victus fuerit, capitalẽ ſubibit ſententiã, cum exhæredatione, & omnium bonorũ ſuorũ amiſſione, & ſicut eſſe debet in omni vel quolibet genere feloniæ. Si autẽ appellans victus fuerit, gaolæ cõmittatur, tanquã calũniator puniendꝰ, ſed nec vitã amittit, nec membrũ, licèt ſecundùm leges ad taliones teneretur, ſi in ꝓbatione deficeret, et appellatꝰ quietꝰ recederet de appello illo, niſi fortè juſtitiarii ꝓ aliqua alia ſuſpitione, vel recto, duxerint ulteriꝰ retinendũ: quod aliquãdo faciũt ex cauſa, ſicut cõtigit aliquãdo de Roberto Brodegh in com̃ Berk. corã M. de Pateſhull. Et hæc vera ſunt, ꝙ appellatus ꝑ corpꝰ ſuũ ſe defendere poterit, cùm appellatꝰ fuerit: niſi aliqua violenta p̄ſumptio faciat cõtra ipſum, quæ ꝓbationẽ nõ admittit in cõtrariũ, ꝑ quam dedicere vel defendere poſſit mortẽ et feloniã, ſicut eſſe poteſt, cùm quis captꝰ fuerit ſuper mortuũ cũ cultello cruentato, mortẽ dedicere nõ poterit, & hæc eſt cõſtitutio antiqua, in quo caſu non eſt opus alia ꝓbatione. In quo caſu non eſt ne-

ceſſe ꝓbare ꝑ corp⁹ nec ꝑ patriam, ubi ꝑſumptio violẽta facit cõtra appellatum. Item ſi quis jacuerit in domo aliqua de nocte, ſolus cum aliquo qui fuerit interfectus; vel ſi duo ibi fuerint vel plures, & huteſium non levaverint, nec plagam à latronibus vel aliis qui interfecerint in defenſione facienda nõ receperint, vel nec quis hominẽ interfecerit oſtenderint de ſe vel de aliis, mortem dedicere non poterunt, ut de termino ſancti Michaelis añ regni regis H. nono incipiẽte decimo in comitatũ Kanc. de Adam de Burgh. Eodem modo ferè dici poterit (ut videtur) ſi quis in domum ſuã notum vel ignotum receperit hoſpitandi cauſa, vel alia hujuſmodi, & qui ſanus & vivus viſus fuit intrare, & nunquã poſteà niſi mortuus, domin⁹ domus (ſi tunc domi fuerit) vel alii de familia, qui tunc præſentes fuerunt, pœnã capitalem non evadent, niſi fortè ꝑ patriam fuerint liberati, ſi juſtitiarii perſpexerint veritatem ꝑ patriã debere inquiri. ¶ 4. Et ꝓ hac ſuſpitione cõſtitutum eſt, nẽ quis extraneũ hoſpitetur niſi de clara die, nec ꝑmittat eum recedere niſi de clara die, & hæc etiã ꝑſumptio maximè eſſe poterit, ut ſi dominus & homo ſuus jacuerint in una domo, & dominus inventus fuerit occiſus, homo tenebitur, qui nec clamorem levavit, nec plagã recepit, nec in aliquo ſe oppoſuit ad defenſionem. Et idem dici poterit de extraneo, quia vix evadere poterit ꝑiculum ꝑ inquiſitionem patriæ, ꝓpter tam gravem ꝑſumptionem datam de tam occulto facto. Sed cùm patria veritatem ſcire non poſſit de tam occulto facto, qualiter liberabitur ille qui ſuꝑ patriam ſe poſuerit? Revera ſatis liberat, quia expreſſè non cõdemnat, ſicut dici poterit de charta, cùm ſatis acquietat ex quo ſpecialiẽ non onerat. Item poterit factũ eſſe tam occultum, quòd ſecta ſit nulla vel min⁹ ritè facta, tamen calumniari non poterit, quia initium facti ſciri non poterit, ſicut de veneno dato, & quo caſu, non habebit appellat⁹ electionẽ utrum ſe ponere velit ſuper patriã, vel defendere ſe ꝑ corp⁹ ſuum: ſed oportet quòd defendat ſe ꝑ corpus ſuum, quia patria nihil ſcire poterit de facto, niſi ꝑ ꝑſumptionem & ꝑ auditum, vel ꝑ mandatum, quod quidem non ſufficit ad probationem ꝓ appellante nec ꝓ appellato ad liberationem, niſi ſit qui dicat (ut ſuprà) quòd ſatis liberatur, ex quo non condemnatur. Admittitur tamen ex neceſſitate, quòd appellatus habebit electionem ꝓpter inconveniens quod ſequeretur, quia ſi ſemper teneretur ſe defendere ꝑ corpus, ita poſſet quilibet in tali facto alium appellare per campionem conductivum, quod non eſt ſuſtinendum.

Cap. XIX.

1 ¶ De quibus loqui debeat appellans. 2. De appello de morte hominis. 3. Quòd poſſunt plures appellari ſicut unus de morte alterius. 4. Verba appelli de morte fratris vel alterius. 5. Itẽ appellũ de fortia. 6. Qualiter debent appellati defendere. 7. Si duellũ declinare noluerit per hoc quod tranſit ætatem. 8. Si omnes concurrunt qui jungũt appellũ ſtatim vadietur duellũ. 9. Si plures appellaverint unũ ſed de diverſis factis, ſicut de diverſis plagis. 10. Si ante duellũ percuſſũ omnes appellantes mori cõtingat. 11. Si antẽ appellatus victus fuerit de facto, tũc demũ procedatur verſus alios de fortia & de præcepto. 12. Si plures unũ appellaverint de morte alicuj⁹ de plurib⁹ plagis. 13. Si un⁹ plures appellaverit de diverſis plagis mortalib⁹.

In

IN omni verò cauſa criminali quæ ſub ſe cõtinet feloniã, in appello debet fieri mentio de anno, de loco, de die, & hora. Loqui oportet etiam de viſu & de auditu. Itẽ ꝙ appellans cõſtans ſit in dicto ſuo, & in omnib⁹ circũſtantiis, ſecundùm ꝙ, inferiùs dicetur de exceptionib⁹. Verba autẽ appelli ſunt hæc. ¶ 2. A. appellat B. ꝑ talia verba, de morte fratris ſui, & ſi ipſe defecerit, tunc ꝑ talẽ, & ita ꝙ ſunt plures de uno & eodẽ facto. A. appellat B. de morte C. fratris ſui, quòd ſicut ipſe A. & C. frat̃ ſu⁹ eſſent in pace dei & dñi regis apud talẽ locũ, faciendo quoddã tale, vel tranſiendo à tali loco uſq; ad talem locũ, tali die, tali anno, & tali hora: venit idem B. cum talib⁹ nominandis, & nequiter & in felonia & in aſſultu ꝓmeditato, & cõtra pacẽ dñi regis ei datã, fecit idẽ B. ꝓdicto fratri ſuo C. unã plagã mortalẽ in capite quodã gladio, vel aliquo alio genere armorũ molutorũ, dum tamẽ non de baculo nec lapide, vel alio inſtrumento (ſecundùm quoſdã) ꝙ dici non poſſit armũ molutũ, ita qd' obiit infra triduũ de plaga illa. Et quòd fecit hoc nequiter, & in felonia, & cõtra pacẽ dñi regis, offert ſe diſrationare verſus eum ubicunq; ꝑ corpus ſuũ: ſicut ille qui præſens fuit, & hoc vidit, & ſicut curia dñi regis cõſiderat. Et ſi de eo malè cõtigerit, ꝑ corp⁹ talis fratris ſui vel alterius parentis C. qui ſimiliter hoc offert diſrationare ꝑ corp⁹ ſuum, ſicut curia cõſideraverit: & ſic ulteriùs de plurib⁹ aliis, ſi de tali malè contigerit. Et qui omnes loquãtur de viſu ſuo ſine teſtimonio, quòd plures poſſũt appellare, unũ de uno & eodẽ facto, et eodẽ vulnere. Et ſi appellat⁹ verſus unũ ex plurib⁹ ſe defenderit, vel ꝑ judicium quiet⁹ receſſerit, verſus omnes alios liberabitur, & quiet⁹ recedet. Sed ſi un⁹ appellantiũ moriatur, vel defaltã fecerit, nihilominùs tamẽ integra erunt aliorũ appella. Itẽ ſi de primo appellante, quocunq; modo, vel quibuſdã illorũ malè contigerit, illi qui ſuperſtites fuerint ad diſrationẽ faciendã admittũtur. Poſſunt etiã plures appellari ꝑ eoſdẽ de fortia, ſecũdùm ꝙ, inferiùs dicetur. ¶ 3. Itẽ poſſunt plures appellari à plurib⁹ de diverſis factis & plagis diverſis, & quo caſu, victoria uni⁹ appellati de una plaga, verſus unũ appellãtiũ, aliũ appellatum de alia plaga verſus aliũ appellãtem non liberabit, ſed nec alii appellati de diverſis plagis cõvincuntur ſi un⁹ eorũ victus fuerit, ſed quilibet eorum defendet cauſam ſuã ꝓpriã, & ſunt verba appelli hujuſmodi hæc. ¶ 4. A. appellat B. quòd cùm ipſe & C. frater ſu⁹ eſſent in pace dei & regis &c. (ut ſuprà) venit idem B. cum C. ſupradicto appellato, & cum aliis nominandis, & nequiter & in felonia &c. (ut ſuprà) fecit eidẽ C. unã plagã mortalẽ tali loco, quadã biſacuta, & de qua (ſi mortuus non eſſet de prima) mortu⁹ eſſet de plaga illa ſecũda, & quòd hoc fecit nequiter, & in felonia, offert ſe &c. (ut ſuprà.) Et ita dici poterit de pluribus appellatis & appellãtib⁹ de diverſis plagis, ſicut dictũ eſt de ꝓdictis qui ꝑſentes ſunt. Si omnes ꝑſentes ſint tam de fortia quàm de facto, ꝓcedatur cõtra omnes ꝑ ordinẽ: dum tamẽ illi de fortia non reſpõdeant, antequam factum cõvincatur. Si autẽ omnes tam de fortia quàm de facto abſentes ſint, tunc ꝓcedatur cõtra eos ꝑ ordinẽ, ut ſuprà plenius de requirẽdis reis & fugitivis. Si autem quidã illorum præſentes, & quidam abſentes ſunt, tunc per ordinem ꝓcedatur, ita tamen quòd factum priùs convincatur. ¶ 5. *Idem A.* ap-

appellat talẽ de fortia ꝙ cùm ipſe & C.fratẽ ſuus eſſent in tali loco &c. ut ſuprà, venit idẽ talis cum ꝑdicto B. appellato de facto.s.et cum aliis nominãdis, et tenuit ipsũ C. fratrẽ ſuũ, quãdiu idẽ B. ipſum interfecit, vel vinxit eum, vel fuit in auxilio vel cõſilio qualicũq; modò, vel ꝑcepto, vel mandato quo maj⁹ ipſe C. fuit interfect⁹. Et ꝙ hoc fuit nequitẽ & in felonia, offert ſe &c. Et ideò dico nequitẽ, quia multotiens illi qui nequitẽ interficiuntur, vel occidũtur, tenti ſunt ab amicis bono animo, & nõ ꝑ malitiã: et ideò tutum & honeſtũ eſt de animo & voluntate diligentẽ inquirere. ¶ 6. Et B. appellatus de facto similitẽ venit, & defendit omnẽ feloniã & pacẽ dñi regis infractam, & quicquid eſt cõtra pacẽ dñi Regis, & mortẽ & oĩa quæ verſus ipſum ꝓponũtur, & totũ de verbo in verbũ ſecundùm ꝙ cõtra ipſum ꝓponitur, et tunc habebit electionẽ ponẽdi ſe ſuꝑ patriã, vel defendendi ſe ꝑ corp⁹ ſuũ: ſic dicendo: Et ꝙ idẽ inde culpabilis nõ ſit, ponit ſe ſuꝑ patriã de bono & malo (ſi patriã elegerit) vel parat⁹ eſt defendere verſus eum ꝑ corp⁹ ſuũ, ſicut curia dñi regis conſideraverit. Et in quo caſu, cùm ſe defenderit ꝑ corp⁹ ſuum, debet juſtitiari⁹ inprimis examinare, ad hoc ꝙ jungatur duellũ inter eos (niſi factum fuerit manifeſtũ & criminale) quale ſit factum, & quæ cauſa ꝑ qua ſit appellũ. Poterit enim factũ eſſe ita leve, quòd nõ jacebit appellũ, ut ſi levis tranſgreſſio ſit, vel ſi ſimplex injuria. Itẽ examinare debet ꝑ quæ verba factum ſit appellum in curia vel in com̃. Item qualitẽ reſpõdit ad appellum, et qualitẽ ſe defendere voluerit, ꝑ corp⁹ vel ꝑ patriam. Vel ſi ita ſimpliciter dicat, quòd velit ſe defendere ſicut curia dñi regis conſideraverit, niſi plus dicat, non erit defenſus, quia non ꝑtinet ad curiã regis inſtruere eum qualiter ſe defendere debeat. Si autẽ ſic dicat, parat⁹ ſum defendere, vel ꝑ corp⁹ meum vel ꝑ patriam, ſicut curia dñi regis conſideraverit, videtur per hoc quòd auferat ſibi electionem, quia non debet curia regis ipſum arctare magis ad unum quàm ad aliud, nec ei neceſſitatem imponere quomodo ſe defendere debeat, cùm habeat electionẽ. Igitur ad unum ſe tenere debet, ſed cùm patriam elegerit, non erit in voluntate ſua quàm patriã, ſed in voluntate judicis, licèt ex certis cauſis certas poſſit recuſare ꝑſonas quãcũmq; patriã elegerit, ut ſi patriã nativitatis, & alibi extra patriã ſuã deliquerit. Poterit enim eſſe fidelis in patria nativitatis, & alibi infidelis. ¶ 7. Item cùm ꝑ corp⁹ ſe defendere elegerit, ꝑ hoc qd' tranſiit ætatẽ declinare poterit duellum, ſicut infrà dicẽt de exceptionib⁹: ſed cùm ſemel ſic duellũ declinaverit, ſi ex pœnitentia recurrerẽ voluerit ad defenſionẽ ꝑ corp⁹, nõ audietur, quia non admittitur in hoc caſu variatio. ¶ 8. Cùm autẽ elegerit defenſionẽ ꝑ corpus ſuum, & oĩa cõcurrant quæ jungunt appellũ, ſtatim vadietur duellũ, & quo caſu ſi à plurib⁹ appellat⁹ fuerit de uno facto & una plaga, et verſus unum ſe defenderit, recedet quiet⁹ verſus omnes alios appellantes, et etiã de ſecta regis, quia ꝑ hoc purgat innocentiam ſuam verſus omnes, ac ſi ſe poneret ſuꝑ patriam, & patria omnino ipſum acquietaverit. Si autem neutrum iſtorum facere voluerit, quaſi convictus & indefenſus remanebit. ¶ 9. Item cùm plures ſic appellaverint unum de uno facto, & de una plaga, & primus appellans poſt duelli vadiationem, antequam percutiatur moriatur, vel ſinẽ

ſui

ſui culpa inutilis ad pugnandum efficiatur, vel ſi de eo humanitùs contigerit, ille qui ſuperſtes fuerit diſrationabit, & ad diem duelli, quo ille primus venire debuit, veniat armatus, & eodē die duellū ꝑcutiat, & ita fiat de pluribus appellantib⁹ ſicut de iſto ſecundo, ſi de aliis aliquid contingat humanitùs. Si autē ille prim⁹ appellans ſequi noluerit & defaltā fecerit, vel ſi ꝑſens ſe retraxerit, aliud erit. ¶ 10. Si autem ante duellum percuſſum omnes mori contigerit, vel omnes efficiantur inutiles ad pugnandū, ſic cadit appellū. Sed tamen appellatus ꝓpter hoc non defenditur à felonia, licèt defendatur de appello. Et ideò rex ſequi poſſit ꝓ pace ſua ſi voluerit. Si autē ante duellum percuſſum appellatū mori contigerit, ſic cadit appellū, & nūquam convincentur de felonia. Si autem appellat⁹ ab uno, ex plurib⁹ ſic appellantibus vict⁹ fuerit, hoc aliis ſufficiet ad victoriam, quia ꝑ unum appellantem convinci poterit unicum factum & una felonia. Cùm autē primus appellans unum ſic appellaverit de uno facto, & aliū vel plures de forcia, & de conſilio vel ꝓcepto, ſtatim ante duellum vadiatum appellatus de facto non eſt ꝑ plegios dimittendus, niſi hoc fuerit de gratia, & tunc ꝑ balliuᵐ s. corpus ꝓ corpore, & appellati de forcia ſunt replegiabiles, donec ille de facto convincatur, vel ſe defenderit: & percuſſo duello, ſi appellans victus fuerit, illi de forcia & ꝓcepto ꝑ judicium recedent quieti de appello, quia ubi factum nullum, ibi forcia nulla, nec ꝓceptū nocere debet, cùm injuria nullum habet effectum, & aliis appellantibus reſpondere non debet, ut ꝑdictū eſt, de uno & eodem facto de quo ſemel ſe defenderit verſus unum. ¶ 11. Si autem appellatus de facto victus fuerit, tunc primò tenentur reſpondere appellati de forcia & ꝓcepto, nec ulteriùs erunt replegiabiles, quia cùm factū convictum ſit, tunc primò ꝑſumi poterit ꝙ ſubfuit forcia & ꝓceptū, & ideò reſpondeant eodem die, & eodē die vadietur duellum inter primum appellantem & appellatos de forcia vel ꝓcepto, ſecundùm ꝙ ꝑ ordinem poſiti ſunt in appello, ita quòd ille primò de forcia & poſteà ille de ꝓcepto, quia forcia quodammodo ſub ſe continet factum, quod quidem non facit præceptum. Sed quare non poſſunt alii appellātes à primo & principali appellante, eo omiſſo, jungere duellum cum appellatis de forcia & præcepto? Et eſt ratio (ut videtur) quia forcia & præceptum ſunt quaſi ſequela facti principalis, & ita ſunt conjuncta facto & annexa, ꝙ à facto non ſeparantur, quia vuln⁹, forcia & præceptum generant unicum factum: non eſſet vulnus fortè ſi non adfuiſſet forcia, nec vuln⁹ nec forcia niſi præceptum præceſſiſſet. ¶ 12. Contingit etiam quandoq; quòd plures appellant unum de morte alicujus, de pluribus factis & diverſis plagis mortalibus, & quo caſu, plura ſunt appella & diverſa, propter pluralitatem factorum: & unde quilibet eorum poterit de una plaga mortali appellare unum principaliter ſine aliis per ſe, & alios plures de forcia & præcepto. Poterit etiam alius à primo appellare alium de alia plaga mortali & alio facto, & eodem modo ſicut primus, & ita deinceps de diverſis plagis, tertius tertium, & quartus quartum, & ſic plures deinceps, & eodem modo. Et de verbis appelli ſatis dictum eſt ſuprà, ſed tamen appellatus omnibus appellantibus ſimul & ſemel reſpondere nō poterit

quamvis omnib⁹ principaliter reſpondere teneatur. Oportet igitur quòd uni reſpondeat primò, & ſic deinde aliis ꝑ ordinem ſucceſſivè. Reſpondeat igitur appellatus A. qui prim⁹ eſt in ordine appellantium, & ipſe excipiat contra ipſum, & petat ſibi allocationes fieri, & quo caſu, ſi appellat⁹ appellum declinaverit verſus A. primum appellantem, ꝓpter hoc non cadunt appella aliorum, ſed eodem die reſpondeat ſecundò appellanti, & ſi eodem modo appellum ipſius declinaverit, reſpondeat tertio eodem die, & ſic fiat de pluribus & quamdiu aliquis remanſerit principaliter appellans, non erit recurrendum ad ſectam dñi regis, niſi tunc demũ cùm omnes appellantes defecerint in appello ſuo. ¶ 13. Si autem unus plures appellaverit de diverſis plagis mortalibus, & de diverſis factis in forma ſupradicta, & primus appellatus appellum declinaverit, recedet ille quiet⁹ ꝑ judicium, & ſimiliter appellati de forcia & præcepto de eodẽ facto, quantum ad appellum tale, non tamen quantum ad ſectam regis, ſi Rex ſequi voluerit. Si autem appellans appellatum devicerit ꝑ duellum, vel ꝑ patriam, & adhuc tenet appellum verſus alios principaliter appellatos de aliis & diverſis plagis, & etiam verſus alios appellatos de forcia & ꝑcepto de prima plaga & primo facto quos quidẽ omnes cõvincere oportebit, antequã regreſſum habeat appellans verſus alios principaliter appellatos de facto & aliis & diverſis plagis: & omnib⁹ iſtis ita cõvictis, ꝑ ordinẽ ꝓcedatur verſus alios quouſq; omnes ſe defenderint vel cõvincantˀ, & ſic erunt plura & diverſa appella ꝓpter diverſa facta.

Cap. XX.

1. ¶ Quòd appellatus det vadium defendendi & appellans det vadium diſrationandi. Item de exceptionibus contra appellum. 2. Quòd quædam ſunt exceptiones quæ generales ſunt ad omnia placita, quædam ſpeciales, & diverſa ſecundùm diverſitatem placitorum & appellorum. 3. Prima exceptio & generalis in omni appello de ſecta, ſi benè & ſecundùm legem terræ facta ſit. 4. Si de recordo inter juſtic. contentio habeatur, tunc quid agendum ſit. 5. Contra appellum poterit excipere appellatus exceptiones contra appellum.

Cum autem appellatus fuerit quis ꝑ verba appellum facientia, defenſor ſive appellat⁹ det vadiũ defendendi, & appellator vadiũ diſrationandi, niſi appellatus exceptiones habeat ꝓ ſe, quas ꝓponat ad defenſionem ſuam antequam intret in reſponſum. 2. Sunt quædã exceptiones quæ generales ſunt ad omnia appella, & ſunt ſpeciales & diverſæ, ſecundùm diverſitatem appellorum, ſicut de morte hominis, de pace & plagis vel mahemio & roberia. Item de pace & plagis & impriſonamẽto. Item de roberia ꝑ ſe. Item de cõbuſtione ꝑ feloniam cõtra pacem. Item de raptu virginum, cõtra pacem, & contra quodlibet iſtorũ appellorũ ſpeciales ſunt exceptiones in ſuo caſu. ¶ 3. Eſt quidem iſta generalis exceptio & prima in omni appello. s. ſi ſecta non fuerit benè facta, quia qui appellare voluerit & benè ſequi, debet ille cui injuriatũ erit, ſtatim quàm citò poterit huteſium levare, & cum huteſio ire ad villas vicinas & propinquiores, & ibi manifeſtare ſcelera & injurias perpetratas, & continuò accedere debet ad ſervientes domini regis, ſi inveniri poſſint, & deinde ad coronatores, & ſic inde ſine intervallo ad

proximum

proximum com̃,vel ſi in craſtino feloniæ ꝑpetratæ, vel ſecundo die teneatur com̃,ſufficit ꝓ ſecta,dum tamen ꝓceſſerit hutẽſium, ſi ad com̃ venerit, ſervientibus & coronat̃ non quæſitis,quia die com̃ tenentur omnes adeſſe. Itẽ ſufficit ꝓ ſecta,ſi continuò oſtendatur regi vel juſtit̃,ſi præſentes fuerint, ſcelera perpetrata,& ibi dicetur ei quòd eat ad vic.& coronatores. Ad proximum verò & primum com̃ in præſentia vic.& coronatorum, fiat appellum ꝑ verba appellum facientia (& inferi⁹ dicenda) & ipſi vic. & coronatores omnia verba appelli ſecundum quod propoſita fuerunt, coram eis irrotulari faciant ꝑ ordinem & modum appelli,illud.s.tantummodo,nec plus nec minus. Et inprimis ad quẽ com̃ venit appellans poſt feloniam perpetratam,utrum.s.ad primum, ſecundum vel tertium, & qualiter & quæ verba ꝓpoſuit in appello de morte hominis. Item ſi de pace & plagis,quales plagæ fuerunt,recentes vel non recentes,in quo loco,cujus longitudinis & latitudinis. Item ſi de roberia,de quibus rebus, propriis vel alienis. Et ſi de pecunia numerata,exprimere debet numerum,& genus pecuniæ. Si autem maſſa rudis,exprimere debet valorem,ſi autem formata,qualitatem & p̃cium. Item ſi veſtis, colorem & precium,ſi pannus, colorem, precium, & numerum ulnarum. Item ſi animal,tunc genus,pilum & precium. Item ſi de pace & impriſonamento,tunc inquirendũ quale fuerit impriſonamentum, utrum carcer vel ſimplex detentio.Item utrum in vinculis vel ſine.Itẽ utrũ in ferro,vel ligno vel utroque. Item ſi de combuſtione,qua hora facta fuit, & de omnibus circumſtantiis.Item ſi de raptu, tunc de ſciſſione veſtimentorum,& de ſanguinis effuſione ꝑ corruptionem. Item oportet mentionem facere in irrotulatione appelli,de anno quo felonia debuit ꝑpetrari,quia ex hoc dabitur appellato exceptio,ſi in rotulis coronatorum aliter contineatur de anno, & aliter coram juſtitiariis in narratione,ut ſi in rotulis coronatorum fiat mentio de decem annis, & in narratione coram juſtitiariis fiat mentio de quinque annis per hoc cadit appellum propter variationem. Item fit mentio de die, ad quod eadem ratio poterit aſſignari & etiam alia, quia ſi appellatus docere poterit per certa judicia, & proborum hominum teſtificationem ſe eadem die fuiſſe alibi,ita quòd nullo modo præſumi poſſet contra ipſum, quòd intereſſe poſſet tali facto, tali die, ꝓpter locum ita remotum,quòd hoc eſſet impoſſibile, tunc cadit intentio appellantis. Item fit mentio aliquãdo de hora, ſed hoc non eſt multum de ſubſtantia negotii, licèt variatum ſit de hora, quia appellans in arcto poſitus, benè potuit horam ignorare, cùm metus juſtam in ſe contineat ignorantiam, & ſi variatum ſit de hora,ad hoc quòd detur exceptio vel non,diſcretioni juſtitiariorum relinquatur. Item fit mentio de loco, prædicta ratione propter variationem. Item de comitatu fit mentio, ſed non propter variationem, quia licèt inter vicec. & coronatorem de comitatu habeatur contentio, ex hoc non præjudicatur appellanti, nec appellato. Sed ſi appellans ad primum comitatum non venerit per ſe, cùm commodè venire poſſit, vel per aliam conjunctam perſonam, cùm per ſe venire non poſſit : tunc ſibi præjudicat quantum ad appellum & exceptionem appellato, ſicut in caſib⁹ ſupradictis.

 Et ſi

Et ſi ita variatum fuerit in appello, & narratione, quòd appellans unum dicat, & rotuli coronatorum ꝓſentur cõtrarium vel diverſum, ut ſi appellans unum nominaverit in appello ſuo coram juſtitiariis, & rotuli coronatorum dicant aliud, vel ſi ibi unum de facto, & corã juſtitiariis eundem de forcia vel è contrario. Item ſi in genere armorum variatum ſit, quòd ibi de baculo, & hîc de gladio, & generaliter variatum fuerit, cadit appellum per exceptionẽ. ¶ 4. Eſt aliquando diſſentio in recordo appelli faciendo inter coroñ & vic. cùm uterq; debeat ſuum habere rotulum, in quibus quandoq; varia contineantur, quandoq; cõcordant & habẽt recordum, & quandoque coroñ ꝑ ſe ſine vic. ut ſi vic. mortuus fuerit, vel amotus, & rotuli non inveniantur. Si verò rotulus vic. diſcordet à rotulo coronatoris, & rotuli coronatoris conveniant, tunc eorum ſtabitur recordo, & quia rotulus vic. nihil operatur niſi ad teſtimonium. Et quid ſi rotulus uni⁹ coronatoris diſcordet à rotulis aliorum coronatorũ cùm plures fuerint, ſtandum erit pluralitati. Si autem non niſi duo coronatores & diſaccordent, tunc ſtabitur rotulo ipſius cum quo concordat rotul⁹ vic. Si autem ſint ibi quatuor coronatores, & duo diſſentiant à duob⁹, nec appareat vic. qui rotulum habeat ad teſtificandũ ſive ad teſtimoniũ, tunc ſtabitur illis duobus qui ꝓ ſe habent aliquod adminiculum, & qui cum appellante cõveniunt. Et ideò audito appello appellantis, & audita reſpõſione appellati, tunc primò audiantur rotuli coronatorũ, ut ſciri poſſit utrum appellãs appellum ſuum, qd' fecit in comitatu, in aliquo mutaverit, coram juſtitiariis vel in aliquo variaverit, vel ſi ſectam benè fecerit vel non. Et ſciendum quòd in omnib⁹ appellis majoribus vel minoribus, non poteſt appellans variare vel in aliquo appellum ſuum mutare, adjicere tamen poteſt, ut ſi primò dicat & appellet de plaga ſibi factã, ſed nõ dixerit quibus armis, adjicere poteſt & arma nominare, ſ. ꝙ gladio vel biſacuta vel hujuſmodi. Itẽ poterit appellans in judicio actionem ſuã mutare, maximè de rebus robbatis vel fortè ablatis, & de atroci injuria, ſed non de morte hominis, ut ſi actionem quæ criminalis eſt primò civiliter intentaverit, poterit illam mutare & agere criminaliter, & ſic creſcere appellum vel augere. Sed ſi primò actionem criminalem criminaliter intentaverit, non poterit eam mutare & agere civiliter & ſic decreſcere appellum vel minuere. Auditis igitur verbis appelli & reſpõſione appellati, & recordo coronatoris, aut ſtabit appellum aut cadet, ſecund' ꝙ ſecta ſufficienter facta fuit vel minùs ritè, vel ſecundùm ꝙ variatum fuerit vel non variatum. Quòd ſi bene omnia concurrant, tunc ꝓponat appellatus exceptiones, ſi quas habeat, cõpetentes ſibi. Nota ꝙ non poteſt quis in appello ſuo variare, nec appellum mutare, poterit tamen adjicere & accreſcere appellum & non minuere. ¶ 5. Excipere quidem poterit cõtra appellum & dicere, ꝙ primò appellatus fuit de eodem facto ab alio, & ꝑ judicium inde receſſit quietus, & ad illã ꝓbandã, vocare poterit rotulos & recorda juſtitiariorum. Item excipere poteſt & dicere, quòd juſtitiarii itineraverunt in comitatu illo, poſtquam factum illud fieri debuit, et in itinere illo nulla facta fuit inde mẽtio, ꝙ ſecus eſſet ſi appellum tunc eſſet inceptum, licèt nondum terminatum.

&

& ad hoc cõcordat bře de ſummonitione. Et ꝙ talis exceptio valida eſt, ꝓbatur de termino ſancti Mich. anno regis H. nono incipiẽte decimo in com̃ Hertford, de Henrico Romband indictato de morte hominis, & quòd concelatum fuit in itinere, ita ꝙ nulla mentio inde facta fuit, & in ſecundo itinere reſuſcitandum fuit indictamentum, & appoſita exceptione iſta, receſſit H. inde quietus. Item declinat̃ appellum, appoſita exceptione & ꝓbata, ꝙ quis alium appellaverit ꝑ odium & atiam & ſic non jacet appellum. Item non jacet appellum inter dominum & tenentẽ ſuum, qui ei fecit homagium ſuũ durante obligatione homagii nec è contra. Item nec inter dominum & ſervũ ſuum, niſi appellaverit eum de felonia & ſeditione facta dño regi, in quo caſu quilibet de populo audiri debet appellans, tam ſervus quã alius, & ſine plegiorum datione, niſi appellans traditor ſit manifeſtus, & convict' ut felo, qui verò fidelem vocem non habebit, ſicut de Ricardo Neale & Radulpho de Gray vicario de Gaine & Wilhelmo filio Heliæ. Itẽ cadit appellũ coram juſtitiariis, ubi nullum fuit appellum in com̃, nec ſecta fuit facta ãte iter juſtitiariorum, vel ſi appellans nunquam fuit proſecũtus, & hoc verum eſt, niſi recens fuerit factum & infra iter juſtitiariorum evenerit. Itẽ cadit appellum ubi appellans non loquitur de viſu & auditu, quamvis locut' fuerit in com̃ & hoc ꝑ com̃ teſtatũ fuerit, ut de itinere M. de Pateſhul in com̃ Wigorne anno regis Hen. quinto. Item cadit appellum ſi erratũ fuerit in nominibus appellatorum, vel cognominibus, ut ſi modò vocaverit unum Wilhelmum, & poſteà eundem Robertum. Item ſi variatum fuerit in modo appelli qualitercunq;, ut ſi modò appellaverit unum de facto, & modò de forcia eundem, vel è contrario. Itẽ cadit appellum ſi appellans ſemel ſe retraxerit & iterum velit appellare, cùm appellatus ſemel ꝑ judicium quietus receſſerit, & hoc dico, quantum ad illum qui ſe retraxerit, licèt teneat appellũ quantum ad alios appellantes qui appellaverint de eodem facto, ſi non per judicium ſed ꝑ defaltam receſſit appellatus quietus: defalta enim non tollit appellum aliorum, judicium tamen tollit imperpetuũ, de eodem facto. Si autem diverſa fuerint facta, judicium contra unũ appellantẽ de uno facto, non tollet appellum alioꝝ de diverſis factis, nec defalta. Et ſic qui p̃ſens ſe retraxerit ulteriùs non admittitur ad appellum. Idem erit ſi cùm p̃ſens fuerit nihil loquatur verſus appellatum, ſed ſi appellans ad diem ſuum non fuerit ꝓſecutus, ſed defaltam fecerit, ut p̃dictum eſt, cadit breve, ſed non cadit appellum, cum ꝑ aliud breve reſuſcitari poſſit, niſi ita ſit, ꝙ judicium ſubſequatur. Item cadit appellũ propter crimen appellantis, ut ſi fuerit traditor manifeſtus, & de hoc convict' ꝑ confeſſionem, vel rationib' manifeſtis. Item ſi latro cognoſcens, vel ſeyſitus de latrocinio vel utlagatus, qui ſuũ ſecum portat judicium. Item ſi accuſator & appellans de felonia, & ſeditione facta dño regi, & conſcius criminis ſtatim & ſine mora hora congruã, cùm poſſit, ſeditionẽ domino regi non manifeſtavit, nec ſuis miniſtris, cũ ſtatim ſequi debeat & recenter antequam ſe divertat ad alia. Item cadit appellum, ſi non fiat mẽtio de pace domini regis, ſed de pace juſtitiarii vel vic. Item nullum appellum, niſi fiat mentio de felonia facta. Item cadit appellum

pellum, ſi appellans nihil loquatur de viſu & auditu, ut de ĩmino ſ. H. anno regis H. ſeptimo, in com̃ Norf. de Durãdo ſciſſore & Henrico de Ver. Item datur exceptio appellato. Itẽ oritur exceptio ex ꝑſona appellantis ut ſi clericus ſit qui appellet, ordinatus vel homo religioſus vel regularis, quia tales relinquunt ſeculum, & quæ ſeculi ſunt. Itẽ quia latro cognoſcẽs, de quo ſupradict' eſt, qui vocem non habet verſus hominem fidelẽ. Item ſi quis de rebus alterius q̃ ꝓpriis, niſi cauſa adjecta ut ſuprà. Itẽ ſi de morte alterius, vel plaga q̃ ſuorum vel aliorũ, niſi ſua interſit certa ratione. Item differtur appellum ad tẽpus ꝓ minori ætate, ſive minor appellans ſit ſive appellatus.

Cap. XXI.

1 ¶ *De duelli vadiatione cũ nulla ſit exceptio, tunc ſtatim vadiatur duellũ.* 2. *De forma ſacramẽti.* 3. *Facto ſacramẽto ex utraq; parte cõmittatur defenſor duob' milit.* 4. *De ſacramento faciẽdo in campis.* 5. *De banno dom. regis.* 6. *Si appellat' victus fuerit.* 7. *Si appellans in cãpo ſe retraxerit.* 8. *Cùm õnes de facto convicti fuerint, tunc procedatur cont. eos de forcia, & de ſacramẽto ab appellato faciẽdo.* 9. *De ſacramẽto faciẽdo ab appellante.* 10. *Si appellãs de facto vict' fuerit vel ſe retraxerit, illi de forcia liberantur.* 11. *Si primò appellans de facto mortu' fuerit vel defaltã fecerit, domin' rex poteſt procedere ex officio.* 12. *Itẽ defenditur quis ab appello propter mahemiũ & quia trãſit ætatẽ.* 13. *Si mulier per vim oppreſſa.*

CUm autẽ appellat' nullã ab initio ꝓpoſuerit exceptionẽ, vel cùm exceptionẽ ꝓpoſuerit, nullã habeat competentẽ, qua ſe tueri poſſit, tunc ſtatim vadietur duellũ int̃ eos, & defenſor primò det vadiũ defendendi, & poſteà appellator det vadiũ diſrationãdi, & poſtmodũ defenſor primò juret ꝑ verba negativa negãdo ꝓciſè feloniã ei impoſitã, & poſteà jurabit appellator ꝑ verba affirmativa, affirmãdo oĩa eſſe vera quæ appellato imponit, & eſt ratio aſſignata infrà de civilib' actionib' de duello vadiando ꝓ terra. Forma verò ſacramñti hæc eſt. ¶ 2. Hæc audis homo quẽ ꝑ manũ teneo, qui te facis appellari A. ꝑ nomẽ baptiſterii, ꝙ ego patrẽ tuũ vel fratrẽ vel alium talẽ non occidi, nec plagã ei feci tali genere armorũ, ꝑ ꝙ remotior eſſe debeat à vita, & morti ꝓpinquior, nec tu hoc vidiſti, ſic me de' adjuvet & hæc ſancta. Et fiat mẽtio in ſacramñto de anno, die & loco ſecund̃ formã appelli, & poſteà juret appellator cõtrar̃, ꝑ hæc verba. Hoc audis homo, quẽ ꝑ manũ teneo, qui te facis appellari B. ꝑ nomẽ baptiſt. ꝙ tu eſt ꝑjur' & ideò perjur', quia tali añ, tali die, tali hora, tali loco, nequiter & in fel' occidiſti C. patrẽ, filiũ, frat̃ vel aliũ parent̃ vel dñm ſuũ, vel alit̃: nequiter & in fel' & in aſſultu ꝑmed̃ feciſti tali unã plagã, tali loco, tali genere armor̃, de qua obiit infra triduum, & ego hoc vidi, ſic me de' adjuvet & hæc ſancta. Et ſic fiet ſemꝑ ſacrm̃tum ſecund̃ formã appelli; & ita obſervetur in quolibet genere ſacramñti ubicunq; ꝓſtand̃ eſt ſacram̃tum ex utraq; parte. ¶ 3. Facto ſiquidẽ ſacramto in hac forma, ſtatim cõmittatur defenſor duob' milit̃ vel legalibus hominibus aliis, ſecund̃ quòd appellatus nobilis fuerit perſona vel ignobilis, & ꝑ eos ducatur in cãpum ad duellum faciend̃ deputat̃, & appellans eodẽ modo, & ita debet appellat' & appellans à ꝑdictis cuſtodiri, ꝙ nemo poſt ſacram̃tum fact' cum illis habeat colloquium ante duelli ꝑcuſſionem, excepto

excepto eo, ꝙ cùm in campum venerit jurare debent corã juſtitiar̃ ſecundũ formam iſtam. ¶ 4. Hoc audite juſtitiar̃ ꝙ ego non comedi nec bibi nec aliquis ꝓ me nec ꝑ me, ꝓpter ꝙ lex dei deprimi debeat, & lex diaboli exaltari, ſic me deus adjuvet. ¶ 5. Et facto tali modo ſacramẽto, ſtatim fiat bann' regis ſub voce ꝑconia, & facto ſilentio ꝑ hæc verba. Præceptũ reg. & juſtit̃ eſt ꝙ nullus ſit ita auſus vel audax, ꝙ quicquid audiat vel videat ſe moveat, vel verbis ꝓferat, & ſi quis cont̃ hoc fecerit, captus erit & poſit' in priſonam, & ibi jacebit ꝑ annum & diẽ, uſq; dñs rex de eo ꝑceperit voluntatem ſuam, iis igitur taliter peractis, congrediantur campiones, & pugnent. Et ſi appellans vict' fuerit, vel ſi appellans ſe defenderit cont̃ ipſum tota die, uſq; ad horam qua ſtellæ incipiunt apparere, tunc recedet appellat' quiet' de appello, ex quo ſe obligavit appellans ad convincendum eum una hora diei, ꝙ quidem non fecit, & non ſolũ quietus dimittitur appellatus de facto, imò omnes alii qui appellati ſunt de forcia & ꝑcepto, nec appellatus de facto ſolummodò quietus recedet verſus ipſum primũ appellãtem, verùm etiã verſus omnes appellantes qui ipſum appellaverunt de eodem facto, ſecùs ſi de diverſis. ¶ 6. Si autem appellat' victus fuerit, ultimo ſupplicio punietur cũ pœna gravi vel graviori, ſecundùm criminis qualitatem, cum exhæredatione hæredum ſuorum, & omnium bonor̃ amiſſione, ſecundùm ꝙ ſupradictum eſt de utlagatis. Si autem plures unum appellaverint, vel plures de diverſis plagis & factis, ſi appellatus ſe defenderit verſus unum, ꝓcedant alii appellantes verſus eundẽ modo ſuprad̃ quouſq; omnes de facto convicti fuerint, & tunc deinde ꝓcedatur contra ipſos de forcia & ꝑcepto de eodem facto, quia factum & ꝑceptum ita connexa ſunt, ꝙ ſeparari non poſſunt. ¶ 7. Si autẽ appellãs in cãpo ſe retraxerit, mittatur gaolæ, & ipſe & plegii ſui de ꝓſequendo, quos in ipſa vadiatione duelli invenit, erunt in miſericordia, quia appellãs nõ diſrationavit, ſecund̃ ꝙ ſe ad hoc obligavit. Si autem vict' ſit in cãpo, aliud erit: quia non ſtat ꝑ ipſum quin fiat diſrationatio, & quãvis ad gaolã mittend' ſit, tamen ſit ei aliquãdo gratia de miſericordia, quia pugnat ꝓ pace. ¶ 8. Cùm autem omnes de facto convicti fuerint, tunc demùm procedatur contra eos de forcia & ꝑcepto, & loquatur contra primũ ꝑ verba ſuperi' oppoſita, defendendo oĩa quæ ei imponuntur ab appellãte, ꝑ verba negativa ut ſuprà, ſcilicet ꝙ tali die, tali anno, tali hora, tali loco nõ venit cum tali, qui appellat' eſt & convictus de facto, nec ipſum talẽ tenuit, nec ligavit, nec aliam forciam ei intulit, dum ꝑdictus talis eum occidit vel plagavit, per quod mortuus fuit, ſic eum deus adjuvet &c. ¶ 9. Et appellans juret in contrarium per verba affirmativa, & eodem die quo ille de facto convictus fuerit, ſi ille de forcia tunc præſens fuerit, vadietur duellum, ſed detur alius dies ad percutiendum, quo die uterque veniet armatus, niſi fortè ipſe appellatus de forcia aliquam pro ſe habeat exceptionem, per quam declinare poſſit appellum, & ꝑcuſſo inter eos duello, ſi appellatus victus fuerit eandem pœnam ſuſtineat, quam ſuſtinuit ille de facto. Dicitur enĩ vulgariter, quòd ſatis occidit qui præcipit, vel qui malo animo tenet dum quis occiditur, & ad paria judicantur in utroq; delicto quantum ad pœnam.

¶ 10. Si

¶ 10. Si verò legittimè ſe defenderit,ut p̃dict' eſt, dum tamẽ appellans victus non fuerit, ꝑ hoc alii de forcia non liberãtur, quia diverſa poſſũt eſſe facta & diverſæ pſonæ & diverſæ cauſæ,& ita diverſa appella,ut ſi un' p̃cipiat & alius teneat,terti' pcutiat,& quartus latronib' p̃beat ingreſſum, & quintus in inſidiis ne quis ſuperveniat,in oĩbus iſtis caſib' tenetur quilibet eoꝝ de facto ſuo ꝓprio reſpõdere.Itẽ ſi cùm illi de facto cõvicti fuerint, ille de forcia appellari poterit ꝑ hæc verba,ꝑ patrẽ vel fratrẽ, vel alium parẽtẽ interfecti.ſ.A.appellat B.ꝙ idem B.fuit conſentiens morti talis,& in auxilio,& ꝙ ille qui convict' eſt de facto exivit de domo talis appellati ad factũ illud facieđ,& ibidẽ poſt factũ rediit,& ꝙ ipſe A.pſens fuit in com̃ ubi p̃đ B.minat' fuit eidẽ fratri ſuo, & ita in eođ com̃ ꝙ petita fuit ab eo pax dñi regis,& poſtea in cuř regis ei data,& ꝙ ita nequiter,offert &c.& ꝑ hæc verba cõſideranđ fuit,ꝙ duellum eſſet inter eos,ut de termino P.anno regis H. nono in com̃ Eſſex de Hugone de Godingham & Hugone de Cãtilupo de morte Johañ de Godingham. ¶ 11.Si autem ille qui primò appellaverit de facto mortuus fuerit,vel defaltã fecerit,vel pſens ſe retraxerit,vel cùm ſequi velit, appellat' ꝑ exceptionem appellum declinaverit, nihilominùs tamen ſubeſſe poterit felonia,quæ ſi non convincatur,ita remanebũt maleficia impunita:ꝙ eſſe non debet. Et quoniã non ſolum injuriatur ei qui occiditur, immo dño regi, cuj' pax infringitur : & quia adhuc ſubeſſe poſſit felonia, quãvis appellatus appellum declinaverit,nec adhuc defenſus erit de felonia, ſed ſemper ſtabit pſumptio ꝓpter appellum,donec ꝓbetur contrarium,nec remanere debent maleficia impunita. Procedat igitur rex ex officio ſuo, & ꝑ pace ſua,ad inquiſitionem ꝓpter pſumptionem appelli,ac ſi appellat' ſine appello eſſet legittimè indictatus,& ꝙ ad regem pertinet accuſatio & ſecta ꝑ pace ſua. Videtur etiã ꝙ appellat' non ſolùm tenetur appellanti, imò dño regi,ſicut videri poterit ꝑ verba appelli,ut ſi dicat: Talis appellat talẽ, ꝙ nequiter & in felonia contra pacem dñi regis &c.ꝑ ꝙ videri poterit manifeſtè ꝙ appellatus non ſolùm tenetur appellanti,imò dño regi.Et quo caſu,cùm ſe defendere obtulerit ꝑ corpus,non audietur,quia rex non pugnat, nec alium habet campionẽ q̃ patriã, nec ſi eſſet qui diceret ꝙ pugnare deberet, duellum caderet ex quo ſectã non fecit,nec loqui poteſt de viſu nec auditu.Recurrendum eſt igitur ad patriã, ut videtur, ꝙ quidẽ ſi inculpatus recuſaverit, videtur quòd ſit indefenſus, & ꝑ hoc quaſi convictus, & quòd cogendus ſit ut ꝑ patriam ſe defendat ꝑ defectum alterius ꝓbationis, ut ſi fœmina appellũ fecerit de morte viri ſui,non tenetur duellum facere ꝓpter ſexum.Cogendus eſt igitur appellat' quòd ſe defendat ꝑ patriam, quia cadit duellũ ꝓpter ſexum fœmineum,& ita fit in appello de raptu virginũ. Ut de itinere ultimo M.de Pateſhul in com̃ Linc.anno regis H. decimo. Item placito coronæ de Gilberto filio Aldrendi & Alani Swadi qui tranſit ætatẽ. ¶ 12. Item defendit ſe quis de neceſſitate ꝑ patriam, ꝓpter defectum corporis appellantis. ſ. ꝓpter mahemium. Item propter ætatem, ut ſi appellatus ætatem tranſierit ut ſexaginta annorum, ſed tamen ibi habet electionem, utrum ſe defendere velit ꝑ corpus vel patriam. Igitur in iis caſibus ut

ut videtur, tenetur quis ſe defendere ꝑ patriã, tum propter regiam dignitatem & ꝑcedẽtẽ ꝑſumptionẽ, tum ꝓpter ſexum appellantis, tum ꝓpter mahemiũ, tum ꝓpter ætatem. Sed cùm dñs rex ſectam faciat ꝓ pace ſua de appellato qui præſens fuerit, & ipſe ꝑ inquiſitionem, in quã ſe poſuerit, gratis vel invitus, damnand⁹. & culpabilis inveniat, videndũ qua pœna puniri debeat, cùm ſint qui dicant ꝙ pœna pecuniaria, quidam ꝙ ultimo ſupplicio. ¶ 13. Et ſi mulier per vim oppreſſa pucilagiũ ſuum amiſerit, & cùm de appello ſuo ceciderit appellatus, ſe poſuerit ſuper patriã, ꝑ quã culpabilis eſſe inveniatur, condemnabitur, ac ſi appellũ ꝓceſſiſſet: ut de termino ſancti M. anno reg. H. ſexto incipiente ſeptimo.

Cap. XXII.

1 ¶ *De indictatis per famã patriæ ex ſuſpitione.* 2. *Qualiter juſtic. debeat examinare.* 3. *Quòd omnes à jurata amoveantur quos appellans⁹ ſufficiẽti habet ratione ſuſpectos.* 4. *Quòd villata jurabũt per ſe vel omnes ſimul erectis manib⁹.* 5. *Verba quæ à juſtic. procedenda ſunt poſt ſacramentũ factũ.* 6. *Generalis obſervantia in ſacramentis coram juſtic. faciendis.*

ITẽ dictum eſt ſuprà ubi apparet accuſator, & ſequitur & appellat, & de ſecta regis cùm ceciderit appellũ. Nunc autẽ dicend' eſt de indictatis ꝑ famã patriæ, quæ præſumptionẽ inducit, & cui ſtandũ eſt, donec indictat⁹ ſe à tali ſuſpitione purgaverit. Ex fama quidẽ oritur ſuſpitio, & ex fama & ſuſpitione gravis præſumptio, tamẽ ꝓbationẽ admittit in contrariũ, ſive purgationẽ. Suſpitio quidẽ multiplex eſſe poterit. Inprimis ſi fama oriatur apud bonos & graves. Item ex facto ꝑced' oritur ſuſpitio, cui etiã ſtandũ eſt, donec ꝓbetur contrariũ: ut ſi quis appellatus fuerit à probatore, & fugerit ꝓpter appellũ, & mortuo ꝓbatore redierit. Itẽ ſi quis de morte hominis, vel alia felonia appellat⁹ fuerit, & ꝑſens appellũ declinaverit, nihilomin⁹ ſuſpectus habetur, quia felonia ſubeſſe poterit de qua appellat⁹ ſe nondũ purgavit, & unde ſtandũ eſt ſuſpitioni donec ſe purgaverit. Sunt etiam aliæ præſumptiones, de quib⁹ dictum eſt ſuprà in parte, quæ ꝓbationem non admittunt in cõtrariũ nec defenſionẽ, ut ſi quis cum cultello ſanguinolento captus fuerit ſuper mortuũ, vel à mortuo fugiendo, vel mortem cognoverit coram aliquibus, qui recordũ habent, & hmi tales, etiam ſi accuſator non apparuerit mortem dedicere non poterunt. Sed cùm fama ſuſpitionẽ inducat, videnđ erit quæ & qualiter eſſe debeat talis fama, & unde oriatur. Et ſciẽđ ꝙ fama quæ ſuſpitionẽ inducit, oriri debet apud bonos & graves, non quidem à malevolis & maledicis, ſed ꝓvidis & fide dignis ꝑſonis, non ſemel ſed ſæpius ꝙ clamor innuit & diffamatio manifeſtat, tumult⁹ enĩ fit & clamor populi quandoq; de plurib⁹ quæ in veritate non fundantur, & ideò vanæ voces populi nõ ſunt audiendæ. ¶ 2. Juſtic. igitur ſi diſcret⁹ ſit (cũ ꝓpter famã & ſuſpitionẽ ꝑ patriã debeat veritas inquiri, ſi indictat⁹ de crimine ei impoſito culpabilis ſit vel nõ) inprimis debet inquirere, ſi fortè dubitaverit, & jurata ſuſpecta fuerit, à quo vel à quibus illi duodecẽ didicerunt ea quæ in veredicto ſuo ꝓferũt de indictato, & audita ſuper hoc eorũ reſpõſione, de facili perpẽdere poterit, ſi dolus ſubfuerit, vel iniquitas. Dicet fortè aliquis

vel major pars juratorum, ꝙ ea quæ ipſi ꝓferunt in veredicto ſuo didicerũt ab uno ex conjuratorib' ſuis, & qui interrogat' fortè dicet ꝙ illa didicit ab illo tali, & ſic deſcendere poterit interrogatio & reſponſio de pſona in pſonam uſq; ad aliquam vilem & abjectam pſonam, & talem cui non erit fides aliquaten' adhibenda. Et ita inquirat juſtit in hujuſmodi ꝙ gloria ſua & laudis ſuæ titulus cumuletur, & maturè dicetur Jeſus crucifigitur & Barabas liberatur, p hujuſmodi enim inquiſitiones ſi diligenter & cautè factæ fuerint multæ inveniri poterunt inconvenientiæ. Et venit quidē quandoq; ꝙ dñs tenentem ſuum indictat vel indictari facit & ei crimen imponi ob cupiditatē terrā ſuā habendi in dominico, vel vicinus vicino ꝓpter odium & hujuſmodi. ¶ 3. Cùm igitur procedendum ſit de hujuſmodi ad inquiſitionem, ut ad judicium ſecuri' ꝓcedatur, & ut periculū & ſuſpitio tollatur, juſtitiar dicat indictato ꝙ ſi aliquem ex duodecim juratoribus ſuſpectū habeat, illum juſta ratione amoveat. Et illud idem dicatur de villatis, ut ſi capitales inimicitiæ fuerint inter aliquos ipſorum & indictatum, vel ſi ob cupiditatem terræ habendæ, ut pdictum eſt, qui omnes amovendi ſunt ex juſta ſuſpitione, ut inquiſitio abſq; omni ſuſpitione ꝓcedat. Præſentib' igitur xii. juratoribus, & quatuor villatis, inprimis jurabit quilibet de villata p ſe vel ōnes ſimul erectis ſurſum manib' ſingulorū in hæc verba. ¶ 4. Hoc auditis juſtitiarii, ꝙ veritatē dicemus de iis, quæ à nobis requiretis ex parte dñi regis, & ꝓ nihilo omittem' quin veritatem dicemus, ſic nos deus adjuvet, &c. ¶ 5. Et tunc unus ex juſtit illis hmi verba ꝓponat. Talis qui hic pſens eſt, rectat' de morte talis, vel alio tali crimine, venit & defendit mortē & totū, & ponit ſe ſuper linguas veſtras de hoc de bono & malo, vel fortè dicet, de hoc & de aliis malefactis, ſi ſortè de aliis ſuſpectus habeatur, & multùm refert utrum ſe poſuerit ſuper eos taliter vel taliter, quia ſecundū hoc diverſa ſequitur condemnatio vel deliberatio, & ideò vobis dicim' in fide qua deo tenemini, & p ſacramentū ꝙ feciſtis, nobis ſcire faciatis inde veritatem, nec omittatis timore, amore, vel odio, ſed ſolum deū præ oculis habentes, quin dicatis ſi culpabilis ſit de hoc quod ei imponitur, vel de aliis maleficiis vel non, & non incumberetis eum ſi immunis ſit vel innocens ſit à delicto iſto, & poſteà ſecundùm eor veredictum aut ſequitur deliberatio vel condēnatio. ¶ 6. Iſtā verò formā inquiſitionis p patriā, ſervabunt juſt. generaliter in omnib' inquiſitionibus quæ faciēdæ ſunt ꝓ morte hominis. ubi quis ſe poſuerit ſup inquiſitionem, ſive ſponte ſive p cautelam induct' ſive p neceſſitatem, in oībus criminibus, majoribus & minoribus: poſſunt tamen juſtit ſi viderint expedire, ex cauſa neceſſaria, ſi grave crimē latens ſit, & juratores fortè amore, odio, vel timore celare voluerunt veritatem, ſeparare juratores ab invicem, & quemlibet p ſe, & ſeparatim examinare, ad veritatem ſufficienter declarandam.

Cap. XXIII.

1 ¶ *De appello de pace & plagis factis contra pacē & de verbis appelli, & de modo appell. & defendendi, & de modo defendēdi & diſrationādi.* 2. *De exceptionibus cont. hujuſmodi appellū.* 3. *Itē quid dicetur de eo qui virilia abſcidit alicujus.*

Dictum

Dictum eſt ſuprà de appello de morte hominis facta nequiter & contra pacē, nunc autē dicend' eſt de pace & plagis factis contra pacē, ſit autē appellū p hæc verba. A. appellat B. ꝙ quadā die tali, ſicut fuit in pace dñi regis in tali loco, vel ſicut ivit in pace dñi regis in chimino dñi regis inter talē villā & talē, tali die, ante tale feſtū vel poſt tale feſtū, anno tali, tali hora, venit idē B. cum vi ſua, & cont̄ pacē dñi regis in felonia & aſſultu p̄meditato, fecit ei inſultū, & quandā plagā ei fecit in tali loco, tali genere armorum, et ꝙ hoc fecit nequiter et in felonia, offert ꝓbare verſus eum p corp' ſuum ſicut curia cōſiderat. Et B. venit et defendit pacē dñi regis infractā, et feloniā, et plagā, et quicquid eſt cont̄ pacē dñi regis (et totum de verbo in verbum, quicquid ei imponitur, et ſecundùm ꝙ ei imponitur) p corp' ſuum, ſecundùm ꝙ curia regis cōnſideravit. Et A. quæſitus ſi levavit clamorē et huteſiū, et quando venit ad com̄ cum appello ſuo? dicit ꝙ ſtatim levavit in facto illo et poſt factum et ſtatim cum huteſio illo ivit ad villas ꝓpinquiores, et ad ſervientes dñi regis et coronatores, et ad ꝓximum com̄ fecit appellū ſuum, et vic. et coronatores teſtantur ꝙ ſecta illa ſufficienter et rationabiliter facta fuit, et ꝙ plaga oſtenſa fuit ad com̄ recens et aperta, et quiā ſecta rationabiliter facta eſt, et B. nihil oſtendit p ꝙ debet habere patriam, conſideratū eſt ꝙ duellum ſit inter eos. Et B. det vadiū defendendi, et A. det vadiū diſrationandi, et uterq; plegios inveniet, et dabitur eis dies, ad quē uterq; veniet armatus, et ad quē diē poterit ſe uterq; eſſoñ, vel eorū alter, ita ꝙ unicum habeat eſſoñ, et ſi appellans defaltam fecerit ad talē diem, vel p̄ſens ſe retraxerit, appellat' quietus recedet, et appellans et plegii ſui de ꝓſequendo in miſericordia, ſi autem appellans venerit, et appellat' non, habeatur appellatus ꝓ indefenſo. Si autē uterq; defaltā fecerit, et teſtatum ſit ꝙ concordati fuerunt, uterq; capiatur, et ipſi et plegii ſui in miſericordia. Si autem p̄ſentes fuerint, uterq; cuſtodiatur. Cùm autem vic. & coronatores teſtati fuerint contrariū. s. ꝙ ſecta non ſit ſufficienter facta, eò ꝙ nullum huteſium levatum ſit, nec plaga oſtenſa recens & aperta, nec appellans venit cū appello ſuo niſi ad ſecund' com̄ vel ad tertiū, cadit appellū. Et quia tunc ſubeſſe poterit felonia, inquiret rex ſi voluerit ꝓ pace ſua. Et cū ita fuerit quis appellat', & ſecta fuerit bene facta, habebit defenſor electionē, utrū ſe defendere velit p corp' vel p patriā. Et ſi aliquo iſtorum modorum ſe defenderit, omnes appellati de forcia vel p̄cepto quieti recedent. Si autem fuerit condemnat', tunc ſtatim ꝓcedendum erit verſus illos appellatos de forcia & p̄cepto. ¶ 2. Declinatur quandoq; appellum de pace & plagis p exceptiones generales, ſecundùm quod ſuperiùs dicitur, de appello de morte hominis. Declinatur etiam p exceptiones ſpeciales, quia declinatur propter parvitatem plagæ, unde notandum eſt, quòd in appello de pace & plagis, deſignandum erit cujus longitudinis fuerit plaga, & cujus ꝓfunditatis, & utrum ibi ſit plaga, vel riffura, ad hoc quòd procedat duellum vel non procedat: Ut ſciri poſſit per factum, utrum ſit ibi injuria vel felonia, & exinde quæ ſequatur pœna, poterit enim alius ab eo qui injuriam paſſus eſt ſequi appellum ꝓ eo, ſi ipſe com̄odè ſequi non poſſit, ut ſi ſit parentela conjunc-

tus vel homagio. Poterit etiã ſequi ad utlagãdũ appellatũ, cùm fortè ſe ſubtraxerit, hoc tamẽ in appello appoſito, ꝙ ille principalis ſequeretur, ſi poſſet, & ſequetur ſi poſſit. Et unde ꝑ ſectam talis, poterit appellatꝰ utlagari ꝓpter impotentiam principalis. Sed ſi ante utlagationẽ convaluerit, ſtatim debet ſibi aſſumere ſectã & appellum, quia alterius ſecta non valebit, nec erit extũc (ſi ſequi voluerit) ad utlagationẽ ꝓcedendũ, cũ ipſe ſit vivus & ſanꝰ ꝓpter verba in principio appelli appoſita ꝑ ꝓcuratorem, ꝙ ipſe principalis ſequetur cùm poſſit. Item videndũ quo loco corporis plaga facta ſit. Itẽ quibus armis, utrum molutis armis, ligno vel lapide, licèt ligna vel lapides ſub armorũ appellatione non contineantur. Arma verò moluta plagam faciunt, ſicut gladius, biſacuta & hujuſmodi, ligna verò & lapides, faciunt bruſuras, orbes, & ictus qui judicari non poſſunt ad plagam, ad hoc ꝙ inde pveniri poſſit ad duellum. ¶ 3. Sed quid dicitur ſi quis alterius virilia abſciderit, & illum libidinis cauſa vel commercii caſtraverit, tenetur: ſive hoc volens fecerit ſive invitus, & ſequitur pœna, aliquãdo capitalis, aliquãdo ꝑpetuum exiliũ cum omnium bonoꝛ ademptione. Item ſi quis mulieris viſceribꝰ vim intulerit, quo partum abegerit, tenetur. Item ſi quis furem nocturnũ occiderit, ita demum impunè foret, ſi parcere ei ſine periculo ſuo non potuit, ſi autem potuit, aliter erit: In manu enim regis ſunt vita & mors hominũ, ſicut coram rege apud Windlore de quodam homine de Cochã coram W. de Raleghe tunc juſtitiario, cui dñs rex in tali caſu ꝑdonavit mortem. Item erit ſi quis Hamſokne quæ dicitur invaſio domꝰ, contra pacem dñi regis in domo ſua ſe defenderit, & invaſor occiſus fuerit, imperſecutus & inultꝰ remanebit, ſi ille quem invaſit aliter ſe defendere non potuit, dicitur enim ꝙ nõ eſt dignus habere pacem qui non vult obſervare eam. Item Judæis filios ſuos circumcidere licet, ſed non alterius religionis hominem, ꝙ ſi fecerint, caſtrati pœna irrogatur.

Cap. XXIV.

1 ¶ *De appello de plagis & mahemio & de modo appellandi & defendendi.* 2. *De exceptionibus contra hujuſmodi appellũ.* 3. *Quid dici debeat mahemiũ.* 4. *Quid ſit deformitas & non mahemium.*

Dictum eſt ſuprà de pace & plagis, nunc autem dicendum de plagis & mahemio. Verba autem appelli ſunt hæc, A. appellat B. quòd cum eſſet in pace domini regis tali loco, tali die, tali hora, tali anno &c. ut ſuprà: venit idem B. cum vi ſua & in felonia & aſſultu præmeditato &c. ut ſuprà, fecit ei quandam plagam in capite, vel in brachio, vel in alio loco corporis, ita quòd mahemiatus eſt. Et quòd hoc fecit nequiter & in felonia, offert diſrationare verſus eum, ſicut homo mahemiatus, prout curia domini regis conſideraverit. Et B. venit & defendit totum de verbo in verbũ &c. ut ſuprà. Et quo caſu videndum erit à juſtitiariis ſi ibi ſit mahemium vel non. Si autem adjudicetur mahemium, tunc auferetur appellato electio defendẽdi ſe per corpus, vel per patriam: quia in hoc caſu, de neceſſitate arctabitur appellatus ad defendendum ſe ꝑ patriam. Aufertur etiam quandoq; patria propter convictionem appellati, ut ſi fortè factum cognoverit coram ali-

quib' qui habent recordum, ſicut eſſe poſſit, ſi aliquis alium caſtraverit, & fortè cognoverit ſe eſſe ſeyſitū de teſticulis, factū ulteriùs dedicere nō poterit cōtra eorū recordū. Si autē mahemiū adjudicatū non fuerit, pcedatur cōtra appellatū, ſicut ſuperiùs de pace & plagis. ¶ 2. Excipit quandoq; contra hujuſmodi appellū p generales exceptiones, ut ſuprà, ut ſi appellans non fecerit ſectā ſufficientem, vel ſi nunquā fuit pſecut' ante iter juſtitiariorum, vel ſi nullā plagā oſtendit coronatorib', vel non niſi rufflurā vel bruſuram, orbes, id eſt cum baculo & non armo moluto. Itē pter variationē, ut ſi primò appellaverit quis de pace dñi regis, & modò de pace vic. Item ſi primò de pace vic. & poſteà de pace dñi regis. Item ſi primò unū de facto, & poſteà eundem de fortia, & è contrario. Item ſi primò unū de una plaga, & poſteà eundem de alia. Item ſi de una plaga uno loco corporis, & poſteà de eadem in alio loco. Item ſi de plaga primò cum gladio, & poſteà coram juſtitiariis cum biſacuta. Item ſi minori crimine appellat' ſit quis & majori, accipi poterit in minori, donec majus terminetur, ſecundùm q excipi poterit in actione criminali & civili, quia ſemper terminabitur priùs criminalis, quàm civilis. Item non omnis plaga facit appellum, quia parvitas plagæ, ut prædictum eſt, declinat appellū, & hoc relinquitur diſcretioni juſtitiariorū, dum tamen ſi in capite facta fuerit, ſufficit ſi attigerit uſq; ad os pfunditas, & in quocunq; alio membro. Et ſi os frangatur, quod facilè ppendi poterit p renoduram, vel teſta capitis frangatur, ita quòd extrahantur oſſa vel skerda magna levetur, declinabitur & cadet duellū pter mahemiū. ¶ 3. Mahemium verò dici poterit, ubi aliquis in aliqua parte ſui corporis effect' ſit inutilis ad pugnandū, & maximè p illū quem appellat, ut ſi oſſa extrahantur à capite, & skerda magna levetur, ut prædictum eſt. Item ſi os frāgatur, vel pes, vel man', vel digit', vel articul' pedis vel man', vel aliud membrū abſcindatur, vel p plagā factā cōtracti ſunt nervi, & membrum aliq, vel quòd digiti curvi reddātur, vel ſi ocul' effoſſus fuerit, vel aliud fiat in corpore hominis p q min' habilis & utilis reddatur ad ſe defendendū. Sed quid dicetur de eo qui dentes habet fractos? ſi fractio dentium judicari debeat ad mahemium? Ad q ſciendum, quòd eſt quoddam mahemium quo quis inutilis efficitur ad pugnandū, de quo ſupradictum eſt. ¶ 4. Eſt & aliud, q deformitatem corporis inducit, & non mahemiū, & unde refert utrum fracti ſunt dentes præciſores, molares, ſive maxillares, quia ſi molares ſive maxillares, cùm latens ſit mahemium non multū inducit corporis deformitatē nec inutilitatē ad pugnandū. Si autem præciſores, videtur quòd ex hoc inducitur utrumq;, hujuſmodi verò dentes multum adjuvant ad devincendum. Caſtratio verò quāvis latens ſit, adjudicatur ad mahemiū. Sunt & alia genera mahemii, p quib' non remanebit duellū, ut videt', ut ſi auricula abſcindatur vel naſus, hoc enim magis erit ad deformitatem corporis, quàm ad virium defectum.

CAP. XXV.

1 ¶ De appello de pace & impriſonamento & de verbis appelli & de modo appellandi & defendendi. 2. De exceptionibus contra hujuſmodi appellum. 3. Qualiter in appello iſto agi poterit civiliter vel criminaliter cum adjectione feloniæ vel non.

IN præcedentibus dictum eſt de pace, plagâ & mahemio, nunc autem dicendum eſt de pace & impriſonamento, ubi liber homo. s. captus fuerit & impriſonatus contra pacem in curia, vel infra libertatem alicujus, ſive fuerit incluſus domo vel caſtro, civitate, villa vel burgo, et in ferro, vinculis, vel ligno detentus contra pacem, donec per ſervientem domini regis, vel breve ſuum fuerit deliberatus, cùm fuerit vetitus per plevinam, poterit enim quis in hoc dupliciter delinquere, uno modo per injuſtam captionem, et alio modo propter injuſtam detentionem, verba autem appelli ſunt hæc. A. appellat B. quòd ſicut fuit in pace domini regis (ut ſuprà) venit idem B. cum vi ſua contra pacem &c. ut ſuprà, et duxit eum ad talem curiam, vel ad talem locum, et ibi eum poſuit in vinculis, et in ferro, et in cippo, et in priſona ibi eum tenuit per tantum tempus, et plagas ei fecit & mahemium, donec deliberatus fuit per ballium domini Regis, vel donec tantum ei dedit pro redemptione ſua, & quòd hoc fecit nequiter, & in felonia, offert probare per corpus ſuum, vel alio modo ſicut curia domini regis conſideraret. Idem A. appellat alium de fortia, & alium talem de præcepto. Et B. venit & defendit vim & injuriam, & pacem domini Regis infractam, & captionem & impriſonamentum, & detentionem in priſona, & redemptionem tot ſolidorum, plagam, & mahemium, & quicquid ei imponitur, ſecundùm quod ei imponitur p corpus ſuum, vel alio modo, ſecundùm quod curia domini Regis conſiderat. Quo caſu, ſi per corp' ſe defenderit cùm electionem habuerit, fiat ut ſuprà de aliis appellis, & hoc niſi defenſiones habeat & exceptiones, quas ſtatim proponat ad declinandum appellum. ¶ 2. Poterit enim (ſicut in aliis appellis) petere quòd ſibi allocetur quòd appellans hutesium non levavit, vel quòd ſectam non fecit (ut ſuprà) vel quòd varius eſt in appello ſuo, vel poterit cognoſcere quòd talem non impriſonavit ut liberū hominem, ſed ut ſervum & nativum ſuum, ad quod ſi appellans dicat ſe eſſe liberū, habeat appellatus incontinenti parentes appellantis villanos, qui ſe cognoſcant eſſe villanos, & ſecundùm hoc terminetur negotium, vel per corpus, vel per patriam, ſecundùm verba appelli, & ſequatur pœna vel non ſequatur, ſecundùm qualitatem delicti. ¶ 3. In appello autem de pace & plagis & impriſonamento, agi poterit civiliter licèt factum ſit criminale, ut ſiquis dicat quaſi conquerendo de injuria, & ſine adjectione feloniæ, quòd talis impriſonavit talem contra pacem domini illius curiæ, vel ſi querela fuerit in civitate, villa, vel burgo, tunc cōtra pacem dominorum & pacem ballivorum, ſi autem in comitatu, tunc contra pacem vicecomitis, ſi autem contra pacem domini Regis ſine felonia adjecta, tunc nullus inferior ſe intromittat, vicecomes nec alius, ſcilicet vicecomes non nomine ſuo, ſed nomine ipſius Regis, cujus pax nominatur. Et hîc non ſequitur aliqua pœna corporalis, ſed tantùm pecuniaria, ratione damnorū, quod ſecùs eſſet ſi felonia eſſet adjecta, ubi inquiſitio ſolummodò pertinet ad Regem, quia vertitur periculum vitæ & membrorum, & ad nullum alium pertinet judicium niſi ad Regem, nec etiam impriſonamentum, quia nullus poteſt in hoc caſu judicare niſi rex, nec habebit ali-

quis

quis inde curiam ſuam niſi ſpeciali gaudeat libertate per ipſum Regem, ſecundùm quod inferiùs dicetur pleniùs de actionibus perſonalibus civilibus, quæ ex delictis oriuntur.

Cap. XXVI.

1 ¶ *De actione criminali ſic de pace & roberia & de appellis, & de modo appellandi & defendendi.* 2. *De appellis de felonia & pace Regis & de verbis appelli & defendendi & reſponſione appellati.*

Dictum eſt ſuprà de actione criminali, quæ oritur de pace & impriſonamento: nunc autem ex illa dicendum, quæ oritur ex pace & roberia. Verba autem appelli ſunt hæc. A. appellat B. quòd ſicut fuit in pace domini Regis tali loco, tali die, &c. (ut ſuprà) Venit idem B. cum vi ſua, & nequiter & in felonia, & contra pacem domini Regis, & in roberia abſtulit ei C. s. iii. d. & unum equum talis precii, et unam robam de viridi talis precii, et ſic nominare poterit in appello ſuo plures res diverſi generis, dum tamen certum precium apponat, & rem certam deſignet, qualitatem, quantitatem, precium, pondus & numerum, colorem & pilum, ſecundùm quod, ſuperiùs dictum eſt in parte. Et quòd hoc fecit nequiter & in felonia, offert ſe diſrationare verſus eum per corpus ſuum, ſicut curia conſiderat &c. Adjungitur quandoque in appello iſto plaga, & mahemium, & impriſonamentum, de quibus ſupradictum eſt, vel quædam illorum, ſecundùm diverſitatem appellorum. Et B. venit & defendit pacem, & feloniam, & totum de verbo in verbum, ſecundùm quod ei imponitur &c. ut ſuprà. Et petit ſibi allocari tale quid, & tale. Etiam poteſt exceptiones apponere, quæ generaliter ſe habent ad omnia appella ad eorum declinationem. Si autem nihil ſit quod appellum declinet, tunc defendat ſe appellatus per corpus ſuum vel per patriam, cùm in hoc habeat electionem, & ſecundùm quod ſe defenderit vel non, ꝑcedatur contra appellatos de fortia & præcepto, ſecundùm quod, ſuperiùs tactum eſt. Appellat quandoq; quis alium de alterius rebus, quàm de ſuis ꝓpriis, ut ſi ab aliquo robbatæ fuerint res aliquæ quas habuerit in cuſtodia ſua de rebus domini ſui vel alterius, & quo caſu, oportet eum docere, quòd ſua interſit appellare, quia aliàs appellum non habebit, non magis quàm de morte alicujus extraneæ perſonæ, & de quo ſuprà in parte dictum eſt, ſecundùm quod plagam receperit & hujuſmodi. De re verò aliena docere oportet, quòd de cuſtodia ſua robbata fuerit ſimul cum rebus ſuis propriis, vel ſine, & quòd ipſe cuſtos appellans intravit in ſolutionē de tanta pecunia erga dominum ſuum. Et de hac materia inveniri poterit de termino ſancti Michaelis anno regni Regis H. quarto incipiente quinto in comitatu Suffolk de Rogero de Kerken & hærede de Ver. Item ad hoc facit de termino ſancti Michaelis anno regni Regis H. nono incipiente decimo in comitatu Wigorñ de Thoma de Rupe. Verba appellati ſunt hæc. ¶ 2. A. appellat B. quòd ubi fuit in pace domini Regis tali loco &c. ut ſuprà. Venit idem B. cum vi ſua, & nequiter, et in felonia, et cōtra pacē domini regis, et roberia, abſtulit ei decem aureos & unum

num annulum aureum talis precii, & de denariis domini ſui, quos habuit in cuſtodia ſua C. libras ſterlingorum, & unde ipſe intravit in ſolutionem erga dominum ſuum de tanto, vel aliter. A. appellat B. &c. ut ſuprà, cùm eſſet tali loco in pace domini Regis, vel cùm veniſſet à tali loco uſque ad talem locum cum denariis domini ſui, vel cum aliis catallis, vel rebus ad valentiam C. s. venit idem B. cum vi ſua, & nequiter & in felonia &c. (ut ſuprà) & roberia abſtulit ei tantum de catallis ſuis propriis, & tantum de rebus domini ſui, & unde intravit in ſolutionem &c. ut ſuprà. Et B. venit, & defendit roberiam, & pacem, & totum &c. ut ſuprà. Et ita fiat ut ſuprà. Et ſi plures appellati ſunt de fortia, loquatur idem A. verſus eos, quia ita conjuncti ſunt de facto & fortia, quòd à diverſis appellari non poſſunt, nec poteſt aliquis hìc variare magis quàm ſuprà, unde ſi quis primò appellaverit per corpus proprium, & poſtea per corpus alterius, non valet appellum, ut ſupradictum eſt de Thoma de Rupe. Quæ autem pœna ſequatur illum qui convictus eſt, docet qualitas & enormitas delicti. Indicitur enim quandoque ademptio vitæ, quandoque membrorum truncatio, ſicut in itinere M. de Pateſhull in comitatu Lincolñ de Thoma de Raſne.

Cap. XXVII.

1 ¶ *De appello de iniqua cõbuſtione & roberia & modo appellandi & defendendi.*

Dictum eſt ſuprà de roberia, nunc autem dicendum eſt de roberia & iniqua combuſtione. Si quis autem turbida ſeditione incendium fecerit nequiter & in felonia, vel ob inimicitias vel prædandi cauſa, capitali puniatur pœna vel ſententia. Nequiter dico, quia incendia fortuita, vel per negligentiam facta, & non mala conſcientia, non ſic puniuntur, quia civiliter agitur contra tales. Si quis igitur ædes alienas nequiter combuſſerit, & fugerit, ſi ſit qui accuſet, & appellet, et ſequatur, procedatur contra ipſum ſicut de alia felonia: ſi non, tunc inquiratur veritas in adventu juſtitiariorum, ut ſuprà de aliis appellis. Si autem captus fuerit, & ſit qui ſequatur, tunc irrotuletur appellum in comitatu in hæc verba. A. appellat B. quòd cùm ipſe eſſet in pace domini Regis, in tali loco, tali die &c. ut ſuprà, venit idem B. nequiter & in felonia &c. ut ſuprà, ubi ipſe A. interfuit & vidit, et ignem appoſuit domibus ſuis, & eas combuſſit, et de denariis & catallis ſuis in roberia contra pacem domini Regis aſportavit tales res deſignatas, et nominatas, ad valentiam tanti, & quòd hoc fecit nequiter, et in felonia offert &c. Et B. venit, et defendit totum, de verbo in verbum &c. ut ſuprà, ſecundùm quod ei imponitur, & tunc (ut ſuprà) petat ſibi fieri allocationes, & proponat exceptiones, ſi quas habet, vel per legem terræ ſe defendat &c. ut ſuprà.

Cap. XXVIII.

1 ¶ *De appellis de raptu virginum.* 2. *De verbis appelli mulieris querentis de raptu & defenſione appellati.* 3. *De exceptione contra appellum.* 4. *Si appellatus per patriam fuerit convictus qua pœna ſequatur.* 5. *De appellatis de fortia.*

Eſt

EST inter alia appella, quoddam appellum ꝙ dicitur de raptu virginum: & eſt raptus virginis, quoddā crimen, ꝙ fœmina imponit alicui de quo ſe dicit eſſe violenter oppreſſam, cōtra pacem dñi regis, ꝙ quidem crimen ſi cōvincatur, ſequitur pœna. s. amiſſio membrorū, ut ſit membrū ꝓ mēbro, quia virgo cùm corrumpitur, membrū amittit, et ideò corruptor puniatur in eo in quo deliquit, oculos igitur amittat ꝓpter aſpectū decoris, quo virginē cōcupivit, amittat & teſticulos, qui calorē ſtupri induxerunt. Non autē ſequitur hujuſmodi pœna de qualibet fœmina, licet vi opprimatur. Sequitur tamen alia gravis & gravior, ſecundùm qd' fuerit nupta, vel vidua honeſtè vivens, ſanctimonialis, vel alia matrona. Itē cōcubina legittima, vel alia quæſtū faciens ſine delectu quidē ꝑſonarum, quas quidem omnes debet rex tueri ꝓpter pacem ſuā, ſed non erit de qualibet par pœna. Olim quidem corruptores virginitatis & caſtitatis ſuſpēdebant, & eorū fautores, cùm nec tales ab homicidii crimine vacui eſſent, & maximè cum virginitas & caſtitas reſtitui non poſſunt: modernis tamen temporibꝰ aliter obſervatur, ꝙ ꝑ corruptione virginis, amittuntur mēbra, ut prædictum eſt, & de aliis ſequitur alia gravis pœna corporalis, ſed tamen ſine amiſſione vitæ & membrorum. Et cùm virgines & viduæ & ſanctimoniales deo ſunt dedicatæ, corruptio earùm non ſolū ad injuriam hominū, verum etiam ad ipſius dei omnipotentis irreverentiam cōmittitur, & ſine vindicta, talis non cōquieſcat inſania. Cùm igitur virgo ſic corrupta fuerit, et oppreſſa cōtra pacē dñi regis, ſtatim, & dum factum recens fuerit, cùm *clamore* & *huteſio accedere* debet ad villas vicinas, & ibi *injuriam ſibi illatam* ꝓ*bis hominibꝰ oſtendere, ſanguinē* & veſtes ſuas ſanguine tinctas, & *veſtiū ſciſſiones*, & *ſic ire debet* ad præpoſitum hundredi, & ad ſervientē dñi regis, & ad coronatores, & ad vic. et ad primū com̄ faciet appellū *ſuum, niſi ita ſit qd' immediatè ſtatim faciat* querelā ſuā dño Regi, vel *juſtitiariis ſuis, ubi dicet ei, qd' ſequatur ad com̄*, & in rotulis coronatorū irrotuletur appellum ſuum, et omnia verba appelli, ſecundùm qd' illud ꝓpoſuerit ꝑ ordinē, et annꝰ et dies, quibꝰ fecerit appellum ſuum, & dabitur dies in adventu juſtitiariorum, ad quem iterū corā eis ꝓponat appellū ſuū, ꝑ eadē verba, quibꝰ ꝓpoſuit in com̄, & à quibꝰ recedere non licet, ne cadat appellum ꝓpter variationem, ſicut in aliis appellis, & cautela eſt in appello iſto, & in aliis appellis, qd' primò audiatur appellum ab appellante, & poſteà irrotulatio coronatorū, qualiter appellū illud factum fuit in com̄, & hoc ideò, ne ſi rotula coronatoris prius legerentur, poſſit appellans ꝑ illa formare ſuum appellum. **Adelſtane.** Raptus mulieris ne fiat, defendit tam lex humana quàm divina, & ſic fuit antiquitùs obſervatum, ꝙ ſi quis obviaverit mulieri, vel alicubi invenerit eam ſolā, vel ſocios habuerit, cum pace dimittat eam, quàm ſi ꝑ inhoneſtatē tetigerit, frāgit edictum dñi regis, & emendabit ſecundùm judicium com̄. Si autē contra voluntatē ejus jactet eam ad terrā, foriſfacit gratiā ſuam, ꝙ ſi impudicè diſcooperuit eam, et ſe ſuper eam poſuerit, omniū poſſeſſionū ſuarū incurrit dānum, qd' ſi cōcubuerit cum ea, de vita et membris ſuis incurrit damnum. De pœna ejuſdem ſecundùm legem Romanorum, Francorum, & Anglorum

rum. Si eques eſſet, equus ſuus ad dedecus ſuum decoriabatur de ſuperiori labro, & cauda quam propiùs natibus abſcindere debuit. Item canis ſi ſecum habeat, leporarius vel alius eodem modo dedecorabitur. Si habuerit ancipitrem, perdat beccum & ungues pedum, & caudam. Terra verò & omnis pecunia quam ipſe raptor perdidit ꝑ ſua miſeria, dabitur mulieri, warrantizante ſibi omnia rege. Et ſi meretrix fuit antè, tunc non fuit meretrix, cùm nequitiæ ejus reclamando conſentire noluit. Quòd autem modo fiunt quædam diſpenſationes. s. quòd ipſi raptores accipiunt violatas in matrimonium, non eſt de lege, ſed de permiſſione ſanctæ eccleſiæ & regis, & illa permiſſio ſolius regis eſt in regno. Et primò ſurrexit in Francia, ꝑ quodam Comite qui hoſpitatus eſt quendam joculatorem cum uxore ſua ꝑpulchra, quo mortuo (quali morte non curamus evolvere) ipſe quidem Comes habuit eam, ipſa nolente. Ipſa autem quadam nocte exivit à caſtello, & fugiens venit Pariſiis, ubi invenit regem Robertum, & cadens ad pedes ejus narravit eventum rei. Quam ut rex audivit, miſit ꝑpter epiſcopos & barones, qui tunc erant cum eo ad curiam, & præcepit mulieri ut narraret eis omnia ſicut ei fecerat, quod & ipſa fecit. Rex autem conſilio epiſcoporum & baronum, miſit propter comitem, ut ſtatuto die veniret ad curiam, ad diſrationandum vel defendendum ſe ſi poſſet. Comes autem ut audivit verba Regis, timens iram Regis pro ſuo maleficio, reſpondit quòd ad hunc terminum non poſſet ire ad curiam, ſed conſilio amicorum ſuorum mandavit regi, ad pacificandam iram ſuam, ꝙ daret ei ducentas libras Beluacenſis monetæ, et x. equos de precio tanto: Joculatrici autem centum libras, et eam daret in conjugem diviti burgenſi, aut militi, qui eam honeſtè cuſtodiret omnibꝰ diebus vitæ ſuæ. Rex quidem omnia hæc ſubſannando renuit dicens, quòd non eſſet juſtus vicarius dei, ſi tantam nequitiam venderet inultam ꝑ argento, & cum magna ira fecit ſummonere exercitum, diſponens ire ſuper eum, ſed barones precati ſunt Regem, ut eis inducias octo dierum donaret, et quòd poſſent eum adducere ad miſericordiam ſuam: quod vix conceſſit, & ſic ipſe Comes conſilio baronum venit ad curiam, & cùm Rex comparuit quòd vellet cadere ad pedes ejus, divertit ſe dicens, aut pateretur juſtitiam aut diſcederet à curia. Quid plura? omnes barones clamaverunt & confirmaverunt contra Regem, quòd ipſe rex conceſſerat ei miſericordiã ſuã, quando miſerunt ꝑ eo, tandem Rex vix conceſſit. Epiſcopi, Comites & barones locuti cum comite, diſpoſuerunt, quòd ipſe Comes duceret eam in uxorem, quæ erat pulchra & ſapiens, & quæ largita eſt multas eleemoſynas eccleſiis & pauperibus: quæ tamen de Judeis nata, à patre & matre & cunctis parentibus. Hæc diſpenſatio à talibus & tantis facta, in tantum excrevit & ſublimata eſt, quòd jam multis locis quaſi conſuetudinaria habetur. Verba autem appelli ſunt hæc. ¶ 2. A. fœmina talis. s. appellat B. quòd ſicut eſſet in tali loco, tali die, tali anno &c. ut ſuprà, vel cùm iret à tali loco uſq; ad talem locum, vel cùm eſſet tali loco faciendo tale opus, venit idem B. cum vi ſua, & nequiter & cõtra pacem domini Regis concubuit cum ea, & abſtulit ei pucillagium ſuum ſive virginitatem, &

eam

eam ſecum detinuit per tot noctes, & ſic totum exponat factum & veritatem, & quòd hoc fecit nequiter & in felonia, offert ꝓbare verſus ipſum, ſicut curia domini Regis conſideraverit. Et B. venit & defendit feloniam & pacem, & raptũ, et totum, de verbo in verbum, ſicut curia domini Regis conſideraverit. Et quo caſu oportebit de neceſſitate ſe defendere p patriam, ꝓpter defectum alterius ꝓbationis & ꝓpter ſexum muliebrem, niſi exceptiones habeat ſibi competentes, per quas declinare poſſit appellum. ¶ 3. Excipere enim poterit contra appellum, quòd ſecta non eſt ſufficienter facta, ſecundùm quod dicitur in aliis appellis. Item excipere poterit & dicere quòd non abſtulit ei pucillagium ſuum, quia adhuc virgo eſt, et quo caſu, probetur veritas p aſpectum corporis, & per quatuor legales fœminas juratas de dicenda veritate utrum virgo ſit vel corrupta, quæ quidem ſi dicant ipſam eſſe virginem, recedet appellatus quietus de appello illo & fœmina cuſtodiatur. Si autem invenerint ipſam eſſe corruptam, tunc inquirendum eſt, ut videtur, à quo? ab appellato vel ab alio, ſed non per fœminas illas, ſed p patriam. Et de hac materia inveniri poterit de ultimo itinere M. de Pateſhull in comitatu Norff. anno regni regis H. duodecimo de A. filia Radulphi de Sherings. Item excipere poterit contra eam & dicere, quòd ante diem & annum cõtentos in appello, habuit eam ut concubinam & amicam ſuam, & inde ſe ponat ſuper patriam. Item excipere poterit, quòd eam habuit & decorrupit de voluntate ſuâ & non cõtra voluntatem, & quòd modo eum appellaverit, hoc eſt in odium alterius mulieris, quam ut concubinam habet, vel quam duxit in uxorem, & per inſtinctum alicujus parentis ſui. Item excipere poterit, quòd anno & die quo hoc fieri debuit, fuit alibi extra regnum, vel in provincia in tam remotis partib' quòd veriſimile eſſe non poterit, quòd hoc ꝙ ei imponitur fieri poſſet per ipſum. Itẽ excipere poſſit de omiſſione facta in appello, ex eo quòd *nihil aliud dicit* niſi quòd cõcubuit cum ea, nulla facta mentione de pucellagio, & multæ aliæ poſſunt eſſe exceptiones, de quibus ad pſens nihil recolo. ¶ 4. Cùm autem nihil ſit p ꝙ declinari poſſit appellum, ſi appellatus p patriam fuerit condemnatus, ſine aliqua redemptione oculos amittat & teſticulos, ſupradicta ratione, niſi ita ſit quòd fœmina ſic corruptâ, eum petat in virum ante judicium redditum, quia hoc eſt tantùm in voluntate mulieris & non viri, quia ſi hoc eſſet in voluntate viri, ſic ſequeretur iſtud inconveniens, ſervum vz. vel ignobilẽ, mulierem nobilem & generoſam unius pollutionis occaſione ꝑpetuò fœdare, & in opprobrium generis ſui ducere in uxorẽ. Sed eſto quòd vir raptor ſit nobilis, & fœmina quam rapuit ignobilis, nũquid etiam erit in electione fœminæ corruptæ, eligendi & nubẽdi viro nobili vel non? quia illud idem (ut videtur) ſequeretur inconveniens, ex parte viri nobilis. Reſpõdeo, ꝙ ſive vir nobilis ſive ignobilis, fœmina nobilis ſive ignobilis ſit, voluntas ſemper erit in fœmina & electio, quia ꝙ in fœmina eſt voluntarium, in viro erit neceſſariũ, ut membra ſua redimat ex neceſſitate. Cùm igitur mulier habeat electionem, et ſpretò judicio petat ipſum in virum, conceditur ei ex gratia regis, ob favorem matrimonii. Si autem judicium elegerit

gerit fœmina, facta executione judicii de corruptore, ꝓcedat appellum verſus eos qui appellati ſunt de fortia. Poſſunt enim eſſe plures in fortia, ſed tamen unus tantùm tenebitur de corruptione, licèt plures teneri poſſunt de concubitu. Et cùm ibi diverſa ſunt facta, videtur quòd in utroq; facto ſequi non deberet conſimilis pœna, quia corrumpere virginem, & concumbere cum corrupta, non ſequitur utrumq; factum eadem pœna, quod quidem verum eſt, ſed non niſi ꝓpter fortiam, quæ ita convicta eſt primo facto de corruptione, et tunc ſic fiat appellum verſus appellatos de fortia. ¶ 5. Eadem A. appellat C. quòd eodem die, eodem anno &c. quo prædictus B. et eadem hora dum idem B. abſtulit pucellagium ſuum, fuit idem C. in fortia, ita quòd tenuit eam dum idem B. abſtulit ei pucellagium ſuum, vel quòd concubuit cum ea poſtquam &c. vel fuit in conſilio & auxilio quocunq;, et quòd hoc fecit nequiter, & in felonia, offert probare verſus eum, ſicut curia conſideraverit; & quo caſu, poterit appellatus per patriam deliberari vel convinci, licèt principalis damnatus extiterit.

C A P. XXIX.

1 ¶ In quibus mulier habet appellum. 2. De appello de morte viri ſui.

IN quib' caſib' fœmina appellum habeat videndū eſt, & ſciendum quòd non niſi in duobus caſibus, p quod alicui lex apparens debeat adjudicari. s. non niſi de injuria & violentia corpori ſuo illata, ſicut de raptu, ut prædictum eſt. Item & de morte viri ſui interfecti inter brachia ſua, et non alio modo. De morte viri ſui ſic fiat appellum. ¶ 2. A. quæ fuit uxor B. appellat C. quòd cùm D. vir ſuus eſſet tali loco, tali hora, tali die, tali anno, venit idem C. cum vi ſua, et nequiter & in felonia &c. ut ſuprà, occidit ipſum B. virum ſuum inter brachia ſua, & quòd hoc fecit nequiter et in felonia, offert &c. ut ſuprà. Eadem A. appellat E. quòd eodem loco, eodem die, eodem anno &c. venit idem E. cum prædicto C. et nequiter, et in felonia, tenuit ipſum B. virum ſuum, dum idem C. illum B. occidit inter brachia ſua. Et quòd hoc fecit nequiter, et in felonia &c. offert ꝓbare &c. Et ſic eodem modo verſus plures et de pluribus factis. Et ſi ille de facto captus fuerit ſuper factum cum cultello cruentato, non erit ulteriùs inquirendum, dum tamen de hoc conſtiterit p teſtimonium ꝓborum virorum. Sed quid magis operatur appellum mulieris, licèt ſecta benè facta fuerit quàm ſecta regis, ſi appellum ceciderit vel ſuſpitio oriatur p indictamentum, cùm in utroque caſu recurratur ad patriam, videtur quòd idem ſit quoad utrumq;, niſi tantùm in hoc, quòd ſecta regis quandoq; remittitur de gratia, vel cum cauſæ cognitione, quod quidem non fieret, ſi mulier benè ſequeretur.

C A P. XXX.

1. ¶ De appellatis attachiandis. 2. Breve de attachiando. 3. Aliud breve ad idem de eadem, 4. Breve de faciendo venire appellum coram juſtic. 5. Alind breve ad idem de eodē, & niſi inveniatur, quòd utlagetur & interrogetur de com' in Com'. 6. Breve quod tradatur per ballium. 7. Breve de ſummonendo appellum coram domino rege. 8. Breve ſi appellum factum fuerit immediatè corā rege. 9. Breve vic. de faciendo recordū in Com' corā cuſtodibus. 10. Alind breve de eodem vic.

Contin-

Contingit quandoq; ꝗ appellati de morte hominis, plaga, roberia, vel
alia felonia, ꝑ negligentiam vicecomitis & coroñ, attachiandi ſunt, &
ideò ad querelam appellantium fiat bre dñi regis de attachiando eos quòd
ſint corã juſtiĩ in hac forma. ¶ 2. Rex vic. ſalutem. *Si A. fecerit* te ſecurum
de clamore ſuo ꝓſequendo, tunc attachiari facias B. ꝑ corpus ſuum, ꝗ ſit co-
ram juſtiĩ noſtris ad primã aſſiſam, cùm in partes illas venerint, reſponſur⁹
eidem A. de morte C. patris, matris, fratris vel ſororis, vel alterius parentis,
vel domini ſui, unde eum appellat. Et habeas ibi hoc breve Teſte &c. Si ve-
rò de pace regis infracta, ſicut de pace & plagis, pace & mahemio, pace &
roberia, pace & raptu virginum, & hujuſmodi, tunc fiat breve in hac for-
ma. ¶ 3. Rex vic. ſalutem. Si A. fecerit te ſecurum &c. tunc pone ꝑ vadium
& ſalvos plegios B. quòd ſit coram *juſt.* noſtris ad primam aſſiſam &c. re-
ſponſurus eidem A. de pace noſtra infracta, unde eum appellat. Et habeas ibi
nomina plegiorum & hoc breve Teſte &c. Si autem placuerit domino re-
gi, ꝗ hujuſmodi appella, quæ attachiati fuerunt in coñ uſq; ad adventum
juſtiĩ, de morte hominis vel de pace domini regis infracta, veniant coram
ſeipſo vel juſtitiariis ſuis de banco, tunc fiat breve in hac forma de ſummo-
nendo appellum. ¶ 4. Rex vic. ſalutem. Præcipimus tibi, ꝗ venire facias co-
ram nobis vel juſt. noſtris apud Weſtm̃, appellum quod eſt in comitatu tuo
inter A. appellantem & B. appellatum de morte talis, vel de roberia, vel a-
lia felonia, & pace noſtra infracta, unde idem A. appellat ipſum B. & pone
ꝑ vadium & ſalvos plegios p̄dictum B. quòd ſit coram nobis vel *juſtiĩ* no-
ſtris ad prædictum terminum, ad reſpondendum eidem A. de p̄dicto ap-
pello. Et habeas ibi nomina plegiorum, & hoc breve Teſte &c. Et fiat tale
breve ſi hoc ſit ad inſtantiam appellantis, ſi autem ad inſtantiam appellati,
tunc variatur in hoc, quòd ubi dicitur, pone per vadium & plegios, dicatur,
ſummoneas per bonos ſummonitores p̄dictum A. *appellantem &c. ſcilicet*
quòd ſit &c. ad ſequendum appellum ſuum verſus prædictum B. ſi voluerit.
Si autem vic. mandaverit ꝗ appellatus non ſit inventus, ſed quòd ſe ſubtra-
xerit, tunc præcipiatur (ut prius) ꝗ attachiet eum ſi inveniatur, ſi autem nõ,
ꝗ faciat eum interrogari de coñ in coñ, donec ꝑ legem terræ utlagetur, li-
cèt nullus ſequatur ꝑ tale breve. ¶ 5. Rex vic. ſalutem. Præc. tibi ſicut aliàs
tibi præcepimus, quòd ponas ꝑ vadium & ſalvos plegios B. vel ꝗ habeas
corpus B. quem A. in curia noſtra coram nobis vel *juſtitiariis* noſtris apud
Weſtm̃ appellat de roberia & plagis, vel mahemio & pace noſtra infracta,
ſi inveniatur, ad reſpondendum eidem A. de appello illo, & ſi non invenia-
tur, tunc *facias* eum interrogari de coñ in coñ, donec ꝑ legem terræ, & ſe-
cundùm conſuetudinem regni noſtri utlagetur, eo non obſtante ꝗ nullus ſe-
quitur Teſte &c. Et ſciendum quòd in hoc caſu, non erit neceſſe ꝗ alius ſe-
quatur, quia hæc eſt ſecta regis ꝓ contemptis, eo non obſtante ꝗ nullus ſe-
quatur. Si autem ante utlagationem venerit & reddiderit ſe priſonæ domi-
ni regis, vel ſi vic. eum ceperit, detineat eum in priſona donec rex ei aliud
præceperit. Aliquãdo tamẽ, licèt priſonæ ſe non reddiderit, tamen *differri*
poterit utlagaria, ſi ſint aliqui qui manuceperint eum de habendo eum co-

ram

ram domino rege vel juſtic̃,dum tamen hoc ſit ante quintũ com̃,& tunc ſiat tale breve.¶ 6.Rex vic.ſalutem. Si duodecem liberi & legales homines de com̃ tuo manuceperint corã te de habendo coram nobis vel juſtitiariis noſtris tali die B.ad ſtandum recto de appello, quod A. in eadem curia noſtra &c.fecit verſus eum de morte C.avunculi ſui, vel alterius talis,tunc appellum illud venire facias coram nobis,vel juſtitiariis noſtris &c.ad prædictum diem.& dic prædicto A.quòd tunc ſit ibi coram &c. appellum ſuum verſus eundẽ B. ꝓſecuturus ſi voluerit,& habeas ibi nomina ꝑdictorũ duodecem ſummonitorum & hoc breve Teſte &c. Si autem appellum, ſecundùm quod prædictum eſt,fuerit in comitatu,fiat aliud breve de ſummonẽdo appellum coram domino rege in hac forma.¶ 7.Rex vic.ſalutem. Præc. tibi quòd appellum unde B.attachiatus eſt in com̃ tuo ꝓ morte C.unde A. eum appellat,venire facias coram nobis &c.tali die ſicut attachiatus eſt veniendi coram juſtitiariis noſtris ad primam aſſiſam,cùm in partes illas venerint.Et habeas &c.Teſte &c. Si autem appellum factum fuerit (ſecundũ quod prædictum eſt) immediatè coram ipſo rege vel juſtitiariis ſuis de banco, tunc fiat breve de attachiando appellatum de facto in hac forma. ¶ 8. Rex vic.ſalutem. Si A.fecerit te ſecurum de clamore ſuo proſequendo, tunc pone ꝑ vadium & ſalvos plegios B.& C. quòd ſint coram &c. tali die ad reſpondendum eidem A.de morte D.patris vel alterius,unde eos appellat,vel de pace & plagis,vel aliis feloniis ſuperiùs nominatis,& habeas ibi nomina plegiorum & hoc breve. Et ad diem illum poterunt attachiati ſe eſſoniare,niſi hoc ſit pro morte hominis,vel alio crimine majori. Si autem ad diem nõ venerint,nec ſe eſſoniaverint, & vic.miſerit breve & nomina plegiorũ,tunc appellante ſe liti offerente, attachientur ꝑ meliores plegios, & tunc in fine ꝙ habeat eorum corpora, & obſervetur ordo attachiamentorum (ut infrà) de ꝑſonalibus actionibus, niſi juſtitiarii aliud duxerint ſtatuendũ ꝓ qualitatẽ delicti. Et ſi tunc ſe ſubtraxerint exigãtur ut ſuprà,& plegii omnes ejꝰ in miſericordia,ſi autẽ appellatos ꝑduxerint ad diẽ ſuum, plegii quieti erunt de plevina,niſi gratis velint eos ſub eadẽ plevina retinere,ſi nihil aliud plegiaverint niſi tantũ habendi eum : Non enim ſunt plegii ꝙ appellati reſpondeant vel ſe defendant niſi velint,aliud tamen eſſet ſi eſſent plegii de ꝓſequendo. Si autem cùm appellum ſemel fuerit in com̃, & poſitum coram rege vel juſt. & de verbis appelli contentio habeatur, tunc ꝑcipiatur quòd fiat recordum in comitatu de verbis appelli per hoc breve. ¶ 9.Rex vic.ſalutem. Præcipimus tibi, quòd coram te & coram cuſtodibus placitorum coronæ noſtræ in pleno com̃ tuo, recordari facias appella unde A. appellat B. de pace noſtra infracta, qualiter & per quæ verba idem A. fecit appella ſua, & utrum appella fecit in com̃ vel hundreda, & recordum illud habeas coram nobis vel juſtitiariis noſtris apud Weſtm̃ tali die ſub ſigillo tuo & ſigillis prædictorũ cuſtodũ placitorũ coronæ noſtræ, & per duos ex illis qui recordo illi interfuerint, & habeas ibi hoc breve Teſte &c. Item aliud de eodem ſi vic. debeat habere recordũ & debeat facere venire duodecẽ & iiii. villatas ad certificandum juſtitiariis de morte alicujus.

¶ 10. Rex vic. ſalutem. Præcipimus tibi, quòd omni occaſione poſtpoſita, ſis coram juſt. noſtris apud Weſtm̄ ad talem terminū, & ibi habeas recordū de appello q̄ factum fuit in com̄ tuo inter A. appellantē & B. appellatū de morte C. fratris ipſius A. & corā eiſdem juſt. venire facias ad p̄dictum terminū duodecē liberos & legales homines de com̄ tuo de ꝓximo viſineto ꝑ quos &c. & qui p̄dictos A. & B. aliqua affinitate non attingant, & p̄tereà de quatuor ꝓximis villatis, de qualibet villata ſex homines legales & p̄poſitū, ad certificandū p̄fatos juſt. noſtros de morte illa, & habeas ibi nomina p̄dictorum duodecem & hoc breve Teſte &c.

Cap. XXXI.

1 ¶ *Si quis fecerit feloniam de ſeipſo.*

EOdem modo, quò quis feloniā facere poſſit interficiendo alium, ita feloniam facere poſſit interficiendo ſeipſum, quæ quidem felonia dicitur fieri de ſeipſo. Feloniā quidem facit de ſeipſo, ut ſi quis reus fuerit alicujus criminis, ita q̄ capt⁹ fuerit ꝓ morte hominis, vel cum furto manifeſto, & cùm utlagat⁹ fuerit, vel in aliquo ſcelere & maleficio deprehenſus, & metu criminis imminentis, mortem ſibi conſciverit, hæredem non habebit: Quia ſic convincitur felonia prius facta, ſicut furtum, vel mors hominis, vel hujuſmodi. Sed qui criminis rei poſtulati non ſunt, vel in crimine deprehenſi manus ſibi intulerint, bona eorum fiſco non vendicentur, non enim facti ſceleritatem conſtat eſſe obnoxiam, ſed conſcientiæ met⁹ in reo veluti pro confeſſo habeat̄. Et ideò ſi rei poſtulati fuerint, vel in ſcelere deprehenſi, ſi ſeipſos interfecerint, bona ipſorum confiſcentur, ſcilicet bona eorum qui reatum mortis ſibi conſciverint, ut ſi ejus criminis fuerint quòd damnarentur morte vel deportatione. Qui autem ſe ſubmerſerint vel præcipitaverit ex alto, vel alio modo, tales hæredes habebunt, quia non convincitur felonia, niſi præcedat aliquod crimen propter quod periculum mortis vel mēbrorum ſuſtinere deberet. Si quis autem tædio vitæ vel impatientià doloris alicujus, ſeipſum interfecerit, ſucceſſorem habere poterit, & talis non amittit hæreditatem, ſed tantùm bona ejus mobilia confiſcentur: ſed ſi quis ſine cauſa manus ſibi ꝑ vim intulerit, per iram & malam voluntatem, ut cùm alteri nocere vellet, & adimplere non poſſet quod voluit, ſeipſum interfecerit, puniendus eſt, & ſucceſſorem non habebit, quia convincitur & punitur felonia, quā in ꝑſonā alteri⁹ facere ꝓpoſuit, quia qui ſibi ipſi non parcit, multo minùs aliis parceret, ſi facultatem haberet. Sed de furioſo quid dicetur qui rationem non habet? & de mente capto, & frenetico, vel de infantulo, vel ſi ille qui laborat in acuta infirmitate ſeipſum ſubmerſerit vel interfecerit, quæritur an talis feloniam faciat de ſeipſo? videtur quòd non, nec hæreditatem foriſfaciunt nec catalla, eò quòd ſenſu carent et ratione, & non magis quàm brutum animal injuriam facere poſſunt nec feloniam, cùm non multùm diſtent à brutis, ſecundùm quod videri poterit in minori, qui ſi alium interfecerit in minori ætate, judicium non ſuſtineret: & hæc vera ſunt quòd furioſus non tenetur, niſi hoc fecerit ſimulato

furore

ſurore cùm dilucidis gaudeat intervallis. De ſubmerſis & oppreſſis & p infortuniũ mortuis patet ſuprà. Sed ſi quis ſeipſum ſuſpẽderit, non ,ppter hoc exhæredantur hæredes, ſecundùm quoſdã, nec uxor dotẽ amittat niſi in caſu ut ſupra, quia felonia de ſeipſo facta convinci non poterit.

Cap. XXXII.

1 ¶ *De actione furti & quid ſit furtũ. 2. Quot ſpecies furti. 3. De appello de latrocinio. 4. Si defendat vadietur duellum. 5. Si appellat⁹ patriã elegerit. 6. Breve de faciendo venire warrantũ per auxiliũ. 7. Si warrantũ vocaverit per auxiliũ curiæ breve de venire faciendo warrantũ. 8. Si furtũ in manu alicujus inveniatur. 9. Si uxor teneatur ex furto viri. 10. Si uxor cum viro convicta fuerit. 11. Si civiliter prægnans fuerit damnanda.*

INter alia placita coronæ non eſt omittendum de actione furti, & de qua oritur appellum, quamvis in diverſis curiis aliquando terminetur, ſicut in comitatu & in curiis baronũ, & aliquando in majori curia ipſius regis. Inprimis igitur videndum eſt quid ſit furtum & quot ejus ſpecies. Et ſciẽdum, quòd furtum eſt, ſecundùm leges, contractatio rei alienæ fraudulenta, cum animo furandi, invito illo dño cujus res illa fuerit. Cùm animo dico, quia ſine animo furandi non committitur. Eſt etiam, quaſi furtum, rapina quæ idem eſt quantum ad nos ꝙ robberia, & eſt aliud gen⁹ contractationis contra voluntatem domini, & ſimilis pœna ſequitur utrumq; delictum, & unde prædo dicitur fur improbus: quis enim magis contractat rem aliquã invito domino, quàm ille qui vi rapit? ¶ 2. Species autem furti ſunt duæ, quia aliud publicum aliud privatum. Videlicet manifeſtum et non manifeſtum. Non manifeſtum eſt, ubi quis ſuſpectus eſt de latrocinio per famam patriæ, p indictamentum et rectum, et ubi graves præſumptiones faciunt contra ipſum. Sed ſi ſeyſitus non inveniatur de aliquo latrocinio, non habet quis poteſtatem inquirendi, nec ,pcedendi contra ipſum ad inquiſitiones, niſi ipſe dñs rex in curia ſua. Sed de hac ſpecie nihil ampliùs ad pſens, quia ſuperiùs p præcedentia perpendi poterit, quid in hac parte ſit agendũ. Et ſi coram ballivis vel coronatoribus furtum cognoverit, tamen non tenetur ex tali confeſſione, ſine ſeyſina, licèt cum ſeyſina recordum haberent. Furtum verò manifeſtum eſt, ubi latro deprehenſus eſt ſeyſitus de aliquo latrocinio, ſcilicet **Hondhabende & Backberende** & inſecutus fuerit p aliquem cujus res illa fuerit quæ dicitur **ſakaburth**, & ſi ſine ſecta cognoverit ſe inde eſſe latronem coram vic. vel coronatore vel ſerviente domini regis, cum teſtimonio bonorum & ,pborum hominum, extunc furtum dedicere non poſſit, quia tales in hoc habent recordum. Et (ſecundùm quoſdam) illud idem erit, etiam ſine ſeyſina. Cùm autem ſit qui ſequatur, poſſit ab initio agere civiliter vel criminaliter utrum voluerit: poterit enim rem ſuam petere ut adiratam p teſtimonium proborum hominum, & ſic cõſequi rem " ſuam quamvis furatam. ¶ 3. Et ſi ille qui ſeyſitus fuerit in hoc ei non obtemperaverit, poterit accreſcere & petere eam ut furatam, ſed non è contrario, & dicere quòd ille qui tenet latro eſt, aut latronem ſcit nominare, & quòd in felonia, & furtivè & in latrocinio, & contra pacem domini regis

cepit

cepit rem illam,& furtivè abduxit eam. Et ꝙ hoc fecit furtivè,& in felonia, offert ꝓbare verſus eum per corpus ſuum, ſicut curia regis conſideraverit. Et appellatus tunc defendat feloniam,latrocinium,& totum, vel ꝑ patriam vel ꝑ corpus,ſecundum electionem ſuam prout curia conſideraverit. ¶ 4. Si autem elegerit ſe defendere ꝑ corpus,ſtatim vadietur inter eos duellum,& appellatus det vadium defendendi,& appellans det vadium diſrationandi, & ſic terminabitur negotium. ¶ 5. Si autem priā elegerit, tunc dicere poterit,ꝙ res de qua agitur ſua ſit propria & rationem oſtendere quare. Ut ſi equus fuerit,poterit dicere quòd ei pullonatus fuit, & quòd eum nutrivit ꝑ tantum tempus. Et ſi hoc per patriam teſtatum fuerit,liberabitur, niſi ille qui appellat,docere poterit contrarium,videlicet docere poterit p patriam, & per viſenetum ſuum,& per alia judicia certa,quòd ei pullonatus fuit & ꝙ ipſum nutrivit à juventute,& cùm ex utraq; parte ſic producatur ſecta, ꝑferatur illa,quæ major fuerit,& dignior, & magis veri ſimilior. Et non refert utrum res quæ ita ſubtracta fuit extiterit illius appellantis propria vel alterius,dum tamen de cuſtodia ſua. Si autem pares ſint in ſecta & teſtimonio, vocentur alii fideles homines de confinio, qui nullam partium attigerint,& ille obtinebit,cum quibus ipſi concordes fuerint,& ſic terminabitur negotium. Si autem appellatus dicat rem illam eſſe ſuam & ſibi eſſe venditam,vel donatam ab aliquo,tunc neceſſe erit,quòd illum vocet ad warrantum. Si autem warrantus præſens fuerit,vel ſi habere poſſit eum ad certum diem,habeat eum ut inter eos procedatur de warrantia, ſi autem eum habere non poſſit,tunc alio modo ꝓcedendum erit. Cùm autem warrantus præſens fuerit,aut ſtatim warrantizat, aut defendat ꝙ ei warrantizare non debet & negat. Et quo caſu,ſi negaverit,oportet ꝙ appellatus,qui in ſeyſina fuerit, hoc diſrationet verſus eum ꝑ corpus ſuum, & ſic perveniri poterit inter eos ad duellum. Si autē warrantizaverit, tunc ſtatim, cùm tradita res fuerit warranto,liberabitur ille qui warrantum vocavit,& ille qui rem vēdicat tunc loquatur verſus eum qui rem warrantizavit,per verba appelli,ſicut locutus fuit primò verſus primum ſeyſitum,& ſic vocare poterit warrātus de warranto in warrantum, plures ſicut unus per auxilium curiæ & per breve. Si quis verò cùm warrantum vocaverit & habere non poſſit ſine auxilio curiæ, tunc fiat breve in hac forma vicecomiti. ¶ 6. Rex vicecomiti ſalutem. Præcipimus tibi quòd tali die,tali anno regni noſtri, & tali loco venire facias talem,apud comitatum talem,vel ad curiam talis apud talem locum,ad reſpondendum in eodem com̄ vel in eadem curia tali, de warrātizatione unius equi furati, vel alterius rei quam ei vendidit, ut dicit, & unde idēm talis in eodem comitatu, vel in eadem curia vocavit ipſum talem ad warrantum verſus ipſum talem. Teſte,&c. Si quis autem rem furatā emerit,cùm illam crederet eſſe legalem, tunc ſi warrantum non habuerit, diſtinguendum erit utrum illam emerit publicè,& in feria, & mercato, & nundinis, & coram ballivis & aliis probis hominibus, qui de hoc teſtimoniū ꝑhibuerint,& ꝙ tolnetum & conſuetudines dederit: liberabitur talis emptor,cùm rem reſtituerit vero domino,ſed nihil reſtituetur ei de precio quod

quod ſolvit pro eadem re, ſi autem nihil horum habuerit, in periculo erit. ¶ 7. Intrat quandoq; in defenſionem & warrantum aliquis malitioſè, & ꝑ fraudem & ꝑ mercedē, ſicut cāpio & conductitius, ꝙ quidem ſi fuerit corā juſtitiariis detectum, non ꝓcedatur ad duellum, ſed ꝑ patriam inquiratur veritas ſi talis mercedem acceperit vel non: Et ſi conſtiterit ꝙ ſic, pedem amittat & pugnum, ut coram M. de Pateſhul de termino ſancti Hillarii anñ regis H. quarto iñ comitatu Eſſex de Elya Pigone campione conductitio. Eſt etiam furtū de re magna & re minima, & ideò habenda erit ratio quæ vel qualis ſit res quæ furatur: Pro parvo enim latrocinio, vel ꝓ parva re, nullus chriſtianus morti tradatur, ſed alio modo ſic caſtigetur, ne facilitas veniæ aliis materiam prębeat delinquendi, et ne maleficia remaneant impunita. Et ideò ſecundùm qualitatem rei furatæ et valorem, ſi fur convictus fuerit, aut morti tradatur, aut regnum abjuret vel patriam, comitatum, civitatem, burgum vel villam, aut fuſtigetur, et ſic caſtigatus dimittatur. ¶ 8. Si verò furtum in manu, vel ſub poteſtate alicujus inveniatur, tunc ille in cujus domo vel poteſtate res furtiva inventa fuerit tenebitur, niſi warrantum invenerit qui eum inde defendere poſſit. ¶ 9. Uxor verò furi deſponſata, non tenebitur ex facto viri, quia virū accuſare non debet, nec detegere furtum ſuū nec feloniā, cùm ipſa ſui poteſtatem non habeat ſed vir, conſentire tamen non debet feloniæ viri ſui, nec coadjutrix eſſe, ſed nequitiā & feloniam viri impedire debet quantū poteſt. In certis verò caſibꝰ de furto tenebit̄, ſi furtū inveniat̄ ſub clavibus uxoris, quas quidē claves habere debet uxor ſub cuſtodia, & cura ſua. Claves videl. diſpēſæ ſuæ archæ ſuæ & ſcrinii ſui: Et ſi aliquādo furtū ſub clavibus iſtis inveniatur, uxor cum viro culpabilis erit. Sed quid ſi res furtiva in manu uxoris inveniatur, nunquid tenebitur vir? non, ut videtur, niſi ei expreſſè cōſenſerit, vel cùm rem ei warrantizaverit cū ipſum vocaverit ad warrantū, & tūc conſentiſſe ꝑſumitur, niſi expreſſè diſſentiat, vel niſi de eo ꝑſumatur ꝙ fidelis ſit; eò ꝙ ſocietatem talis uxoris devitavit in quantū potuit. ¶ 10. Item quid erit ſi uxor cum viro cōjuncta fuerit, vel confeſſa ꝙ viro ſuo conſiliū ꝑſtiterit & auxilium, nūquid tenebuntur ambo? imò, ut videtur, quia vir poteſt teneri ꝑ ſe cū ſit malꝰ, & uxor poterit eſſe bona & fidelis & liberari: Item uxor mala ꝑ ſe & vir fidelis, cùm ergò uterq; poſſit eſſe malus ꝑ ſe & alter eorū bonus, ita poterit uterq; eorum ſimul & conjunctim eſſe malus ſicut bonus. ſolutio. Non igitur erit in omni caſu uxor deliberanda ꝓpter conſilium, auxiliū & conſenſum, de ſicut ſunt participes in crimine, ita erunt participes in pœna. Et licèt obedire debeat viro, in atrocioribus tamen ſeu latrociniis ei non erit obediendum. Poterit quidem vir ligare & tenere, & uxor ſponte & non coacta occidere, & ita (ut videtur) tenetur de maleficio uterq;. De concubina verò, vel familia domus, non erit ſicut de uxore. Ipſi verò accuſare tenentur vel à ſervitio recedere, alioquin videntur conſentire. Si verò mulier pro maleficio fuerit condemnata, differtur aliquando executio judicii, poſtquàm redditum fuerit judicium, ſi prægnans fuerit, donec peperit, ſive ante delictum perpetratum conceperit ſive poſt. ¶ 11. Ad hoc facit F. de

peñ

peñ L. prægnañt, ubi dicitur ꝙ prægnantis mulieris damnatæ pœna differtur quoad pareat, nec de eo quæſtio habeatur quamdiu prægnans fuerit, & id eſt, non torqueatur.

Cap. XXXIII.

1 ¶ De furto manifeſto & probatore cognoſcente. 2. Breve quòd rex dat juſt. poteſtat. cõcedẽdi probatori vitã & mẽbra. 3. Quòd vic. attachiet eos quos probator appellaverit. 4. De capiendo appellatũ per probat. qui ſe cognoſcit eſſe latronẽ.

Cum furto manifeſto deprehenſus quandoq; ſine aliqua ꝓbatione cognoſcit latrocinium & ſe eſſe latronem, vel cognoſcit homicidium vel roberiam, vel ꝙ aliam feloniam fecerit, vel quòd utlagatus fuerit, vel gaolã fregerit, vel regnum abjuraverit, vel quid tale fecerit per quod ſecum ſuum portat judicium. Et qui ſic convicti ſecum portant judicium ſicut finaliter condemnati, nullum habent appellum verſus aliquem fidelem nec infidelẽ: quia omnino frangitur eorum baculus. Sed non erit ita de ꝓbatore, quia licèt crimen confeſſus fuerit, tamen propter hoc non eſt judicatus. Poterit dominus rex ſi voluerit ei concedere vitam & membra, per ſic quod patriã deliberaret à malefactoribus, per corpus vel per patriam, vel per fugam, ſecundùm quod convenerit de numero & de modo. Appellare poterit quos voluerit de ſocietate & latrocinio vel alia quacunq; felonia, dum tamen ſi ſit aliquis fidelis & in franco plegio, & dñm habuerit qui ipſum advocaverit, & velit ſe ponere ſuper patriam, ſi fidelis appellatus, ꝑ patriam fuerit deliberatus, probator infidelis, quaſi mendax & convictus condemnabitur. Si autem in decenna non fuerit, nec dominum habuerit qui advocet eum, & patriam recuſaverit, fortè tunc cùm omnia bona ei deficiant, & ꝑ hoc par ſit appellanti, ꝓcedat inter eos duellũ. Et eodem modo ſi ad appellũ ꝓbatoris poſuerit ſe quis ſuper pñiam de roberia vel latrocinio, vel alia felonia ei impoſita à ꝓbatore, & à patria fuerit inde malè creditus, tunc cùm ſit par ꝓbatori, ꝓcedat inter eos duellũ. Non enim habet felo vel latro cognoſcẽs vocẽ verſus aliquẽ fidelẽ, qui velit & poſſit ſe ponere ſuꝑ patriã de fidelitate. Cùm autẽ quis latrocinium vel aliã feloniã cognoverit, & ꝓbator devenerit corã aliquib' qui recordũ habuerint de cognitione, aut ꝑſeverat in eadẽ voluntate corã juſt. aut non ꝑſeverat: ſi autẽ non ꝑſeveraverit, ſed ſe retraxerit quandocunq;, & recordũ ſit à vic. vel corõ, vel ab aliis qui recordũ habent, ꝙ corã eis latrocinium cognovit, extunc habebitur ꝓbator ꝑ convicto & ꝑ cõdẽnato, ꝓpter cognitionẽ. Si autẽ in eodẽ ꝓpoſito coram juſt. ꝑſeveraverit, ubi nunq̃ ſe retraxerit, tũc corã eis ſuã de novo faciat cognitionem, & obliget ſe ad cõvincẽdũ tot, quot appellaverit, ut habeat vitam & mẽbra, ut ꝓdict. eſt: Quod quidẽ ei concedere nemo poteſt niſi ipſe rex, vel juſtitiarius ſuus de ſpeciali ꝑmiſſione, viva voce vel ꝑ breve ſuum quod tale eſt. ¶ 2. Rex juſt. ſalutem. Sciatis ꝙ concedim' vobis poteſtatem concedendi tali vitam & membra, qui coram vobis probator devenit, & latrocinium vel aliam feloniã cognovit, per ſic, quòd faciat duellum ut convincat quinq; vel tot, per corpus vel per patriam, ad quod ſe obligavit coram vobis, & ſecundùm quod nobis ſignificaſtis, vel cum pluribus, ſi ad hoc ip-

ſum

ſum inducere poſſitis Teſte &c. Et quo caſu vic. attachiare debet omnes appellatos, & ſi in hoc negligẽs extiterit, fiat ei hoc bře in hac forma: ¶ 13. Rex vic. ſalutem. Præc. tibi, ꝙ ſi aliquẽ habes latronẽ ꝓbatorem in balliva tua qui publicè confeſſus fuit latrociniũ, vel aliã feloniã corã ſerviente noſtro vel ballivo, vel ballivis, vel aliis ꝓbis hominib᷒, & aliquos de ſocietate appellaverit de latrocinio, roberia, morte hominis, vel alia felonia, tunc ipſos ſine aliqua dilatione attachiari facias, ſecunđ conſuetuđ regni noſtri, ad habenđ eos corã nobis vel capitali juſtit̃ noſtro ad ſummonitionẽ noſtrã, vel ipſi᷒ capitalis juſtit̃ noſtri Teſte &c. Item aliud de eadẽ materia de capiẽdo appellatos ꝑ ꝓbatorem & ꝓducendo coram juſtitiar̃. ¶ 4. Rex vic. ſalut. Præc. tibi, ꝙ ſine dilatione capias A. quẽ B. (qui ſe cognoſcit eſſe latronẽ) in curia nr̃a coram juſt. &c. appellat de ſocietate & latrocinio, vel alia tali felonia, & illũ captũ q̃ citi᷒ poteris ducas, vel venire fac. corã eisđ juſt. noſtris apud talẽ locũ, ad reſpondenđ eidem B. de ſocietate & de morte hominis, roberia, & latrocinio, vel alia tali felonia, unde eum appellat &c. vel aliter: Præc. tibi, ꝙ ſine dilatione capias A. & ipſum captum ducas corã juſtit̃ &c. ad reſpondenđ B. (cognoſcenti ſe eſſe latronẽ) de ſocietate latrocinii unde eum appellaverat, & tunc habeas ibi corã eiſdẽ juſtitiariis ſufficientẽ ſectã de viſineto tali, ad faciendã inquiſitionem de p̃dicto tali, ſecundùm cõſuetudinem regni nr̃i: Et habeas ibi hoc breve Teſte &c. Et poſſet huic brevi bene adjungi, ut videtur: Et ſi idem talis ꝓpter appellum ſe fortè ſubtraxerit, tunc facias illum interrogari de com̃ in com̃, donec ſecundùm legẽ terræ utlagetur. Et hoc fieri debet tantũ ad ſectam dñi regis ſine alia ſecta, ꝓpter p̃ſumptionem appelli & ꝓpter fugam. Cùm autem appellatus p̃ſens fuerit, ꝓponat ꝓbator appellum ſuum in hæc verba.

Cap. XXXIV.

1 *¶ Cùm præſens fuerit appellat᷒ qualiter probator proponere debet intentionẽ & appellũ ſuũ, & de modo defẽdẽdi. 2. Quòd appellat᷒ primò juret per verba negativa & poſtea juret appellãs per verba affirmativa. 3. Si autẽ defenſionẽ nõ ſuſceperit in propria perſona ſed excipiat & judiciũ petat, ſi cont. talem cognoſcentẽ ſe eſſe latron. 4. Si probator fecerit quod promiſit teneatur ei conventio & ſic in fine abjuret regnũ. 5. Si com. vel curia alicuj᷒ petentis appellũ tenuerit de probatore veniat recordũ ad curiã reg per hoc breve. 6. Itẽ breve vic. quòd probatorẽ habeat corã rege & õnes quos ipſe appellaverit de ſociet. quia plures fortè propter appel. probatoris ſe ſubtrahũt. 7. Si antẽ appellati venerint & finẽ fecerint qd redire nõ poſſ. & eſſe ſub plegiis. 8. Ubi quis appellat᷒ per patriã fuerit delib. quòd habeat catalla ſua. 9. Breve de repleg. aliquẽ quẽ talis cepit & captũ detinet.*

A. de N. cognoſcens ſe eſſe latronem, appellat B. de morte & ſocietate & latrocinio vel roberia, vel morte hominis ſcilicet ita: quòd ipſi ſimul furati fuerunt talem rem apud talem locum, & ita quòd prædictus B. habuit ad partem ſuam tantum, vel ſic: quòd ipſi ſimul venerunt ad domum talis, loco tali, vel in via vel alibi, & robbaverũt ei talem rem & poſtquam robbaverint eum, eum interfecerunt, & ita quòd prædictus B. habuit tantum ad partem ſuam, & idem de receptamento ſcienter, & alia felonia,

&

& hoc offert ꝓbare verſus ipſum ꝑ corpus ſuum, ſicut curia conſideraverit. Et oportebit ꝓbatorem certam rem exprimere, & omnes circumſtantias ſine variatione & mutatione aliqua, & quòd cognoſcat perſonam appellati cùm fuerit in judicium ꝓductus, quia ſi eum non cognoverit, præſumetur contra ipſum, quòd nunquam fuerunt ſocii. Idem A. appellat B. de N. de ſocietate & latrocinio vel felonia prædicta, & ita quòd ipſe habuit ad partem ſuam tantum vel de alio latrocinio alibi facto. Et ſic poterit plures appellare eodem modo de ſocietate & pluribꝰ latrociniis & diverſis. Et B. venit & defendit ſocietatem, & latrociniũ, roberiã, & mortem, & receptamẽtum, & omnem feloniam, et quicquid ei imponitur de verbo in verbum, & ſecundùm ꝙ ei imponitur de verbo in verbum. Et tunc ſi per corpꝰ ſuum ſine aliqua allocatione vel exceptione, quo caſu, vadietur inter eos duellum, & appellatus det vadium defendendi & ꝓbator det vadium diſrationandi. Et ſi appellatꝰ plegios non habuerit, tunc erit gaola plegium utriuſq; et dabitur dies ad quem venient armati. Et cùm venerint, primò intret defenſor & juret in hæc verba. ¶ 2. Hoc audis homo quem per manus teneo, qui te facis appellari A. per nomen baptiſterii, quòd ego non ſum latro, nec ſocius tuus de latrocinio, vel roberia, vel hujuſmodi, nec tecum furatus fui talem rem, tali loco, nec aliud tale quid fecimus, ſicut roberiã talem, nec ego habui ad partem meam tantum, ſic me deus &c. Et poſteà juret appellans ꝑ verba affirmativa & dicet. Hoc audis homo quem ꝑ manum teneo, qui B. te facis appellari ꝑ nomen baptiſterii, quòd tu es ꝑjurus, & ideò perjurus quia tu es latro, et ſocius meus de latrocinio, quia tali loco ſimul furati fuimus talem rem, vel talem roberiam ſimul fecimus, vel quid tale, et unde tu habuiſti ad partem tuam tantum, ſic me deus &c. Et ſic ꝑcutiatur inter eos duellum, ordine ſupradicto obſervato. Et ſi appellatus victus fuerit, eodem die vadiet ꝓbator aliud duellum verſus alium appellatum, ſed ſtatuetur alius dies ad pugnandum, ad quem uterq; veniet armatus, et ſic fiat de piuribꝰ de quolibet poſt alium, et (ſecundùm quoſdam) non ſufficit quòd appellatus cognoſcat ſe fuiſſe ſocium ſuum, vel latronem, vel aliquid conſimile ad recreantiam, niſi dicat illud verbum odioſum quòd recreantus ſit, & ſimiliter quòd ſocius ſit, et latro, licèt ſufficiat (ſecundùm quoſdam) quòd cognoſcat ſe eſſe ſocium, et latronem: quia non refert utrum quid fiat vel quod tantundem valeat. Si autem ꝓbator victus fuerit, appellatus per plegium dimittatur, ꝓpter ſuſpitionem appelli, niſi juſtitiarii ꝓpter aliquam aliam ſuſpicationem providerint illum eſſe ulterius in priſona retinendum, quia fortè indictatus eſt alibi per milites, & alios fide dignos, ut de termino ſancti Hillarii & de termino Paſchæ anno regni regis H. quinto in principio rotuli in comitatu Eborum de Roberto filio Johannis. Ibi eodem die vadiatum fuit duellum inter appellatum victorem, et alium ꝓbatorem de novo appellantem. Si autem plegium invenire non poſſit, aut regnum abjuret aut remaneat perpetuò in priſona. ¶ 3. Cùm autem in propria perſona, per corporis defenſionem non intraverunt, poterit excipere contra probatorem, & petere ſibi allocari, ſi debeat tali reſpondere qui eſt latro

 cognoſ-

cognoſcens, vel talis ꝙ vocē habere non debeat verſus fidelem hominem. Et cùm ipſe ſit fidelis homo, & in aſſiſa domini Regis &c. & in franco pſegio, & dominū habeat qui ipſum advocat, et tunc ſic. Et B. venit & defendit ſocietatē, latrociniū, & totùm (ut ſuprà) ſicut verſus eum, qui eſt latro & cognoſcens, et ipſe homo fidelis, et in franco plegio, et in aſſiſa dñi Regis, & dñm habet qui ipſum advocat. Et quo caſu, ſi hoc ꝑ patriā convictū fuerit; damnabitur ꝓbator appellans & liberabitur appellat⁹. Si autē ſic dicat appellat⁹ ſimpliciter, ꝙ defendit totū ſicut verſus latronē cognoſcentē, et de fidelitate ſe ponat ſuper patriā, ſi ꝑ patriā fuerit malè credit⁹, cùm pares ſint in culpa appellans & appellat⁹, ſtatim vadietur inter eos duellum. Et eodem modo cùm fuerit requiſit⁹ appellat⁹, ſi fuerit in frāco plegio, et in aſſiſa dñi Regis, vel ſi fuerit dñs qui ipſum advocet, nec ſit aliquid boni ꝙ ꝓ ſe habeat, ſtatim vadietur duellū, cùm oīa bona ei defecerint. Item ſi appellatus aliàs rectat⁹ fuerit de maleficio, vel indictatus ꝑ milites, et villatas, et legales homines, qui pſentes fuerint et hoc teſtentur. Item ſi aliàs ab alio ꝓbatore appellat⁹ fuerit ꝓpter tales ſuſpitiones, vadietur duellū. Et eodē modo, ſi cùm ꝓbator primū appellatū devicerit, fiat de aliis appellatis ōnib⁹, ſicut de primo. ¶ 4. Cùm autem ꝓbator fecerit ꝙ ꝓmiſit, teneatur ei cōventio, quòd vitam habeat & membra, ſed in regno remanere non poterit, etiam ſi velit plegios invenire. Si autē ꝓbator vict⁹ fuerit antequā duella ſua pfecerit, vel mortu⁹ caſu, vel morte naturali, alii qui appellati ſunt ab eo & non cōvicti, ꝓpter ſuſpitionē appelli ꝓbatoris remaneant ſub plegio, ad ſtandum recto ſi quis verſus eos loqui voluerit, et ſi plegios invenire non poſſint, abjurent regnū. Si autem appellati fortè ꝑ appellum ſe retraxerint; et mortuo ꝓbatore redire voluerint, cùm ꝓpter appellum & ꝓpter fugam magis ſuſpecti habeantur, ſi redierint, capiantur, nec ſint ꝑ plegium dimittēdi, niſi ex ſpeciali præcepto domini Regis, et tunc fiat de eis, ſecundùm ꝙ ſuperiùs fit de aſiis. Si fortè contingat quòd aliquis in curia ſua, vel com̄, vel juſtitiarius, niſi ad hoc fuerit ſpecialiter datus, appellū tenuerit de ꝓbatore, com̄, & curia erit in miſericordia, & juſtitiarius redarguendus. Et ſi in curia baronis hoc factum fuerit, ſummoneatur recordū ꝑ hoc breve. ¶ 5. Rex vic. ſalutem. Oſtenſum eſt nobis, quòd cùm quidā talis captus ſit in comitatu tuo cum latrocinio, vel infra libertatem talem, & cognovit latrocinium & ꝓbator devenerit, et plures appellaverit de ſocietate & latrocinio, comitatus, vel ballivi de tali hundredo, vel de tali curia, vel tales milites & liberè tenentes de eodem hundredo, vel eadem curia, tenuerunt querelam illam, & appellum de eodem ꝓbatore audiverunt, & ita quòd ꝑ appellum illud, tot homines damnati fuerant in præfato hundredo vel curia, ſine præcepto noſtro, & ſine warranto, quod inde haberent. Et ideò tibi præcipimus, quòd aſſumptis tecum ꝓbis hominibus, & cuſtodibus placitorum coronæ nr̄æ, ſine dilatione convenire facias prædictum hundredum, & prædictam curiam, & illos coram quibus appellum illud deductum fuit & coram vobis fieri faciatis recordum illud, qualiter appellum illud deductum fuit in prædicto hundredo vel curia, & qualiter idem probator prædictos homines

mines appellaverit, & per quæ verba, & qua occaſione prædicti homines damnati fuerunt, et recordum illud habeas coram nobis ad talem terminum, ſub ſigillo tuo, et ſub ſigillis prædictorum cuſtodum, et per quatuor legales homines ex illis, qui recordo illi interfuerunt. Et ſtatim probatorem illum recipias à ballivis illis, & ſalvò cuſtodias, & illum habeas coram nobis vel juſtitiariis noſtris &c. & omnes illos quos de ſocietate appellaverit & latrocinio, ad reſpondendum ei in prædicto appello, unde eos appellat. ¶ 6. Sunt nonnulli, qui per appellum probatoris ſe ſubtrahunt, & quandoque propter adventum juſtitiariorum, pro indictamento & malo recto, & eo quòd malè crediti ſunt in itinere per milites & villatas. Et unde cùm propter duplicem ſuſpicationem, ſcilicet propter appellum & ſacramentum militum, & fugam, non ſunt per plegium dimittendi ſi redierint, ſed in priſona retinendi, donec Rex inde præceperit voluntatem ſuam, unde ſunt quidam qui finem faciunt cum Rege, antequam redeant, vel cùm fuerint in priſona. Et ideò fiat vicecom̃ breve de talibus in hac forma. ¶ 7. Rex vic. ſalutem. Scias quòd talis finem fecit nobiſcum pro tali. vel ſic: Scias quòd finis factus eſt nobiſcum pro tali, qui eſt in priſona noſtra. vel aliter: Scias quòd finis factus eſt nobiſcum coram Juſtitiariis noſtris, qui ultimò itineraverunt in comitatu tuo, ſicut ipſi juſtitiarii noſtri recordantur, pro A. qui rectatus fuit coram eis de burglaria & malè creditus à xij. militibus & villatis; vel qui fugit propter appellum probatoris: quòd redire poſſit & eſſe ſub plegio, ad ſtandum recto ſi quis verſus eum loqui voluerit. Et ideò tibi præcipimus, quòd ſi prædictus A. redierit, & tibi plegium invenerit ad ſtandum recto in adventu juſtitiariorum de eodem recto, ſi quis verſus eum loqui voluerit, tunc ei inde pacem habere permittas. Item ſi aliquis rectatus de roberia, vel alio maleficio deliberat' fuerit per patriam, fiat breve vicecom̃ de deliberandis catallis ſuis in hac forma. ¶ 8. Rex vicecom̃ ſalutem. Scias quòd A. quem B. in curia noſtra &c. appellavit de pace, & plagis, & mahemio, per teſtimonium viſneti ſui deliberatus eſt, & quietus clamatus, ſicut ille qui non fuit inde culpabilis: & ideò tibi præcipimus, quòd omnia catalla ipſius A. quæ tu cepiſti, vel talis ballivus tuus occaſione prædicti appelli, & captionis prædicti A. eidem A. ſine dilatione reddi facias, & ei firmam pacem noſtram habere permittas. Eſt & aliud breve de materia iſta, quod eſt generale de dimittendo ipſos per plegium niſi in caſibus exceptis. ¶ 9. Rex vicecom̃ ſalutem. Præcipimus tibi quòd juſtè & ſine dilatione replegiari facias talem, quem talis ceperit & captum detinet, niſi captus ſit per ſpeciale præceptum noſtrum, vel capitalis juſtitiarii noſtri, vel pro morte hominis, vel foreſta noſtra, vel pro aliquo alio recto quarè ſecundùm legem Angliæ non ſit replegiandus, ne amplius &c. pro defectu juſtitiæ &c. Teſte &c.

Cap. XXXV.

1 ¶ *Quòd nemo poteſt curiam ſuam habere de probatore vel latrone cognoſcente. Item quæ placita pertineant ad curiam & quæ ad Comitatum & de libertatibus ſingulorum.*

DIctum eſt ſuprà quòd nemo poteſt habere curiam ſuam de ꝓbatore & latrone cognoſcente, videamus igitur quæ placita pertineant ad curiam & quæ ad comitatum. Sunt enim quidam barones & alii, qui libertatem habent, ſcilicet Sok, Sak, Tol & Team, **Infangenthef, utfangenthef.** Iſti poſſunt judicare in curia ſua, ſi quis inventus fuerit infra libertatem ſuam ſeyſitus de aliquo latrocinio manifeſto ſicut **Hondhabend** & **Bacberend** & inſecutus fuerit per **Haccabor**, quia niſi fuerit in ſeyſina, licèt aliquis ſequatur verſus eum ſicut verſus latronem, non pertinebit ad curiam, hundreda, vel wapentakia, cognoſcere de hujuſmodi furtis, nec inde facere inquiſitionem per patriam, utrum talis qui non fuerit ſeyſitus culpabilis ſit vel non. Nec quòd vadietur inter aliquos duellum ante ſeyſinam. De hoc quòd dicit **Infangethef** videndum eſt quid ſit. Et dicitur **Infangethef** latro captus in terra alicujus, de hominibus ſuis propriis ſeyſitus latrocinio. **Utfangethef** verò dicitur latro extraneus, veniens aliunde de terra aliena, & qui captus fuit in terra ipſius qui tales habet libertates. Sed non ſequitur, quòd ille poſſet hominem ſuum proprium, captum extra libertatem ſuam, reducere uſque infra libertatem ſuam & ibi eum judicare ex tali libertate. Debet enim quis juri ſubjacere ubi delinquit. Proprios enim latrones & alienos, infra libertatem ſuam captos, judicare poſſunt. Item cognoſcere poſſunt de medletis & hominibus verberatis, vulneratis, niſi felonia & pax Regis vel vicecomitis non apponitur. Poterit tamen apponi pax domini regis & ballivorum. Item de equis, bobus, & aliis animalibus vulneratis, & mahematis. Talis quidem tranſgreſſio emendari poterit per vicinos. Item cognoſcere poſſunt de debitis quæ exiguntur ſine brevi domini Regis & etiam de aliis quæ relaxantur ſine brevi. Ad vicecomites verò pertinent hujuſmodi placita in comitatu. Cognoſcere quidem poteſt de medletis, plagis, verberibus, & conſimilibus pro defectu dominorum, niſi querens adjiciat de pace domini Regis infracta, vel feloniam apponat, extunc enim ſe vicecomes non debet intromittere, cùm hoc tangat perſonam ipſius domini regis & coronam ſuam. Et ideò coronatores querelam illam ſive appellum irrotulare debent, annum & diem & locum, & omnia verba appelli per ordinem, & omnes circumſtantias ut ſuprà de appellis uſque ad adventum juſtitiariorum. Sed ſi tantùm agatur de pace vicecomitis, non erit ibi amiſſio vitæ vel membrorum, ſed ſequitur pœna pecuniaria de convictis. Poteſt quidem vicecom̃ tenere plura placita quæ non ſunt ex officio vicecom̃, ſed vice ipſius regis, et ex cauſa neceſſaria, non ſicut vicecom̃ ſed ſicut juſtitiarius Regis, ſi hoc ei ſpecialiter demandetur quòd juratam capiat, & inquiſitiones faciat, extenſiones & partitiones, licèt in quibuſdam judicium reddere non poſſit. Item habet ex ſpeciali mandato regis, non ex officio vicecom̃, ubi mandatum habet quòd juſtitiet aliquem, & quo caſu, videtur quòd omnia habere debeat ut juſtitiarius, ſine quibus placitum illud terminari non poſſit. Habet etiam ut Juſtitiarius & non ex officio vicecom̃, quòd cognoſcere poteſt de averiis captis, & detentis, contra vadium & plegium, quod quidem placitum

pertinet

pertinet ad coronam, & quod ei ex neceſſitate conceditur ad terminandum ratione inferiùs dicenda. Item pertinet ad ipſum cognoſcere de aſſiſis in regno ſtatutis, & juratis per regnum, ſi fuerint ſervatæ vel non, ſicut panis & cerviſiæ, & falſis menſuris quæ pertinent ad coronam, & de quibus attachiamenta facere poteſt, ſimul cum coronatore uſque ad adventum juſtitiariorũ. Item pertinet ad vicecom̃ viſus franciplegii in turnis ſuis duobus, ſingulis annis, per hundreda, wapentakia faciendis, & ideò qualiter debent fieri turni videndum eſt.

Cap. XXXVI.

1 ¶ *De minoribus & levioribus criminibus quæ civiliter intentantur.* 2. *Qualiter quis patitur injuriam propter ſuos.* 3. *In quibus caſibus ſervi habent perſonam ſtandi in judicio contra dominos ſuos.* 4. *Quòd atrox injuria æſtimatur multis modis.*

Dictum eſt ſuprà de majoribus criminibus, & appellis quæ criminaliter intentantur, & aliquando ultimum inducunt ſupplicium, aliquando membrorum truncationem, aliquando exilium perpetuum, vel ad tempus. Nunc autem dicendum eſt de minoribus & levioribus criminibus, quæ civiliter intentantur, ſicut de actionibus injuriarum perſonalibus, & pertinent ad coronam, eò quòd aliquando ſunt contra pacem domini Regis. Videndum igitur quid ſit injuria, & ſciendum quòd injuria eſt, quicquid non jure fit, & unde ſuprà in parte dicitur, quòd ſi quis interfectus fuerit, videndum erit an injuria interfectus ſit, *vel ſit talis qui nullo jure* occiditur. Igitur qui latronem occiderit, *non tenetur, nocturnum vel diurnum,* ſi aliter periculum evadere *non poſſit, tenetur tamen ſi poſſit.* Item non tenetur ſi per infortunium, & non animo & voluntate occidendi, nec dolus, nec culpa ejus inveniatur, *de quo ſupradictum eſt, & de gratia* principis cum eo mitiùs agitur hoc probato. *Non jure occiditur quis, ut ſi* in aſſultu præmeditato, & in felonia, et animo occidendi fuerit quis interfectus, ob iram et cupiditatem. Item ſi quis unum percuſſerit et occiderit, cùm alium percutere vellet in felonia, tenetur. Item ſi cùm leviùs credidit percuſſiſſe, graviùs percuſſerit et occiderit, tenetur, debet enim quilibet modum et menſuram adhibere in ſuo facto. Et eſt injuria talis quæ inducit ultimum ſupplicium, cùm criminaliter agatur. Eſt & alia quæ non niſi pœnam pecuniariam tantùm, & quandoque eandem pœnam cum carceris incluſione, ſecundùm facti qualitatem. Fit autem injuria non ſolùm cùm quis pugno percuſſus fuerit, verberatus, vulneratus, vel fuſtibus cæſus, verùm cùm ei convitium dictum fuerit, vel de eo factum carmen famoſum et hujuſmodi. ¶ 2. Patitur autem injuriam quis, non ſolùm per ſeipſum, ſed etiam per alios quos habet in poteſtate, ſicut per liberos ſuos, & uxorem ſuam. Vir autem agere poterit de injuria facta uxori ſuæ, ſed non è contrario. Defendi enim uxorem à viro, non virum ab uxore dignum eſt. Item injuriam patitur quis, per illos quos in familia ſua habuerit, ſicut ſervientes ſuos et ſervos, ſi pulſati fuerint, et verberati *in contumeliam ſuam,* vel quatenus ſua interfuit operibus eorum non *caruiſſe.*

¶ 3. De plagis verò & verberibus ſibi factis, habent ipſi actionem & non dñs, habent enim ſervi ꝑſonam ſtandi in judicio contra omnes de injuriis ſibi factis, contra pacem domini Regis, & multò fortiùs ſervientes. Habent etiam ſervi ꝑſonam ſtandi in judicio contra dominos ſuos, de ſeditione domini Regis, & aliis quæ fiunt contra ꝑſonam ejus, quia ibi admittitur quilibet de populo, & contra dominum ſuum de atroci injuria, ubi agitur de vita vel membris vel roberia. Pœna autem injuriarum, quandoq; erit corporalis, quandoq; pecuniaria, & ſi fuerit pecuniaria, & certa, & in judicium deducta, tunc erit à judice taxanda, cùm ſit omne intereſſe incertum, & quandoq; minuitur, cùm ſit in judicium deducta, ſecundùm qualitatem delicti & ꝑſonæ cui injuriatur, nunquam tamen creſcere debet de jure.

¶ 4. Eſt quidem injuria levis, & eſt atrox, atrocitas verò æſtimatur ex ipſo facto, ut ſi quis fuerit malè vulneratus, verberatus, et malè tractatus contra pacem. Item ex loco, ſi in curia domini Regis, vel dominorum, ſi coram juſtitiariis, vel in comitatu corã vicecomite. Item ſi in theatro, in nundinis, vel in foro, vel alibi corã omni populo. Item locus vulneris, ut ſi in fronte, vel in oculo magis quàm in loco ſecreto. Item ex ꝑſona æſtimatur injuria; ut ſi magiſtratib⁹, vel ballivis fiat, parentibus, vel patronis. Item non ſolùm teneatur actione injuriarum, qui fecit injuriam (hoc eſt) qui ꝑcuſſit, ſed ille qui dolo fecit, vel qui dolo ꝓcuravit, ut alicui maxilla pugno percuteretur. Hæc autem actio ꝑ diſſimulationem aboletur. Et ideò ſi quis injuriam paſſus, hoc ſtatim ad animum non revocaverit, poſteà ex pœnitentia remiſſam injuriam per diſſimulationem ad animum recolligere non poterit.

CAP. XXXVII.

1 ¶ *De vetito Namii. 2. Si verò captio fuerit juſta. 3. Si querens queratur de utraque. s. captione & detentione. 4. Si dominus poſt legem vadiatã defaltam fecerit. 5. Quòd non poteſt quis aliquid dedicere de recordo adverſarii. 6. De officio vicecomitis. 7. Breve de attachiando quare cepit averia & fugavit extra comitatum. 8. Cùm vicec. vel ſerviens Regis ſervum habuerit de averiis captis ſine impedimento. 9. De reſponſione captoris quòd juſtè, quia in damno ſuo. 10. Si lex vadiatur ex utraque parte ita quòd querens dicat quòd juſtè. 11. Item ſi captor dicat quòd juſtè. 12. Si ſerviens alicujus ceperit averia alicujus in abſentia domini ſui. 13. Cùm averia alicujus ſemel fuerint per judicium deliberata & iterum capta, breve quod deliberentur.*

DEtentio Namij pro diſtrictione facienda, pertinet ad coronam domini Regis, & vix conceditur alicui terminandum, præterquàm ipſi domino regi, vel juſtitiariis ſuis. Sed quia placitum iſtud dilationem non capit, propter animalia muta, & propter damnum quod evenire poſſet, ſi diu detinerentur incluſa, donec placitum de vetito Namii terminaretur, ideò placitum de vetito Namii vic. conceditur terminandum, hac neceſſitate, quod quidem non habet ex officio vicec. ſed ſicut juſtitiarius domini Regis. Et eodem modo non erit aliquis, qui hujuſmodi libertatem clamare poſſit ut de jure ſibi ipſi competentem, ſed ut juſtitiarius domini regis, & de ſpeciali conceſſione Regis, et niſi hoc habeat, tueri non poterit

rit

rit aliquo tempore longo. Item cùm quis talem habeat libertatem, refert utrũ averia deliberata fuerint ꝑ breve dñi Regis ad querelam factam Regi, vel ſine brevi Regis ad querelam factam immediatè vicecomiti ad hoc quòd quis habeat curiam ſuam de hujuſmodi placito, ſi curiam petat : cùm in juſtitia facienda negligens non extiterit. Omnia verò quæ contingere poſſunt circa hujuſmodi placitum, conſiſtunt & verſantur circa duo, vz. circa captionem & detentionem cõtra vadium & plegium, & eſt omnis captio juſta vel injuſta. Si autem juſta ſit captio, vz. ꝓ ſervitio detento ab aliquo qui ſervitium illud cognoſcit, tunc poterit ille qui capit, cognoſcere captionem illam, nec in tali captione delinquit. Sed ſi averia taliter juſtè capta, contra vadium & plegium fuerint detenta, cùm petita fuerint ꝑ vadium et plegium, præſtita ſecuritate de ſervitio faciendo cum arreragiis, vel ſi alia occaſione capta fuerint ſicut ꝓ damno facto, vel injuriis vel debitis, vel aliis, quæ terminari poſſunt ſine brevi dñi regis juſta poterit eſſe captio, et injuſta detentio, primò agatur de captione, quia nunquam forte capta, vel ſi capta fortè juſtè vel injuſtè, nunquã fuerunt petita ꝑ va[illegible] & p[illegible]gios, vel ſi petita, non venit ad curiam dñi ſui ad ſtandum recto, et ita quòd [illegible]erum capta. Item ſi ꝓ damno capto, diſputari poterit utrũ capta fuerint in damno vel extra. Tunc de veniendo ad curiam & parendo juri, & hoc convictum ſit in comitatu, tunc ille qui cepit erit in miſericordia vicec. et averia ſ[illegible] capta deliberabit vic. tali modo, quòd ille cujus averia ſunt, veniat ad curiam dñi ſui ad rationabilem ſummonitionem, et ad certum diem, reſponſurꝰ de ſervitio ſuo ꝙ cognoſcit, & de arreragiis ſervitii illius. Et in hoc caſu, oportet quòd dñs defendat detentionem vel concedat, ſi autem concedat detentionem injuſtam, planum eſt ꝙ ex hoc ſequitur : Si autem defenderit detentionem injuſtam, et querens ſectam habeat ſtatim ad manum, quæ examinata in omnibꝰ concors fuerit, & quòd omnia facta fuerunt ſub eorum præſentia, tunc vadiabit defendens legem ſe duodecima manu, in qua ſi defecerit, incidet in manum vicecomitis, ſicut in primo caſu, & reſtituet querenti damna ſua, quæ habuit ꝑ illã detentionem. Si autem legem fecerit dñs, tunc quietꝰ recedet, et querens in miſericordia, ſed nulla damna recuperabit, et returnabit dño averia capta. Et querens aut ſatisfaciat dño ſtatim de ſervitio ſuo, aut replegiare faciat averia ſua uſque ad certum diem, ad quem faciet ei id ꝙ de jure facere debebit. Sed quid ſi poſteà cùm fuerint retornata petantur ꝑ vadium & plegium, et tunc ſint vetita? videtur quòd deliberari debent ut prius. ¶ 2. Si verò captio fuerit injuſta ſicuti ꝓ ſervitio, quod tenens non cognoſcit, & de quo ſine præcepto domini Regis reſpondere noluerit, tunc oportet quòd ille qui averia ceperit, reſpondeat de injuſta captione, ſive illa detinuerit injuſtè contra vadium & plegium, ut ſuprà, ſive non. Et hoc, ſi querens doceat per certa judicia, et ſectam ſufficientem, quòd capta fuerit pro ſervitio quod non cognoſcit, quia cùm quis dedixerit ſervitium quod petitum eſt, ſive debitum ſit & ſolutum ſive non, cùm in placito illo, per breve domini Regis pervenire poſſit ad duellum, vel magnam aſſiſam, manifeſtè patet quòd nullus liber homo de

tali ſervitio tenetur reſpondere ſine breve domini regis, non magis quàm de libero tenemento ſuo. Sed quid ſi dominus recenter fuerit in ſeyſina de ſervitio de quo cõtenditur, nunquid poterit tenens illud dedicere? Bene poterit (ut videtur) licèt ſolutum, debitum vel indebitum. Tu dic, quòd ſi dominus fuerit in ſeyſina ſervitii, ꝓ quo diſtringitur, ꝑ namium querentis, & hoc poſſit verificari ꝑ patriam, tenens non poterit illud ſervitium ſic dedicere, quin inde capiatur inquiſitio. s. de ſeyſina recenti ꝑ manum tenentis. Si tenens hujuſmodi ſeyſinam dedixerit, & inquiſitione ꝓ domino faciente, querens erit in miſericordia, & averia capta returnabit domino, quia in hujuſmodi caſu, perveniri non poteſt ad duellum nec ad magnam aſſiſam, propter ſeyſinã recentem. Si autem cõvictum ſit ꝑ inquiſitionem, quòd dominus nón fuerit in ſeyſina ſervitii ꝑ manum tenentis, ꝓ quo recognovit diſtrictionem, tunc dominus erit in miſericordia & querens recuperabit damna ſua, & averia ſua deliberata remanebunt, & dominus ſibi ꝓvideat ꝑ breve ſi voluerit, ꝓ hujuſmodi ſervitio recuperando, ubi ꝑveniri poterit ad duellum vel magnam aſſiſam. Idem erit dicendum ſi tenens moriatur & dominus fuerit in ſeyſiña ſervitii ꝓ quo diſtrictionem fecit anno & die quo tenens ſuꝰ fuit vivꝰ & mortuꝰ, ſi hæres tenentis poſtmodum velit hujuſmodi ſervitium dedicere, cùm dominus ꝓ eodem diſtrinxerit. ¶ 3. Si autem tenens conqueratur de injuſta captione, & injuſta detentione ſimul & ſemel, benè poterit utramq; injuriam ſi velit proſequi, & per eoſdem teſtes, & per eandem ſectam, & ſi fuerint concordes, & idonei, & ſufficientes, ponere poterit captorem & detentorem ad legem ſi voluerit, & vadiata lege, habebit diem ad faciendam legem, uſq; ad proximum com̃, ad quem poterit uterq; ſe eſſoniare ſi voluerit. Et ſi ad diem legis faciendæ defuerit aliquis de xij. vel ſi contra prædictos excipi poſſit, quòd non ſunt idonei ad legem faciendam, eò quòd villani ſunt, vel aliàs idonei minus, tunc dominus incidet in miſericordiam, & damna reſtituet ſicut priùs. Et contingit multotiens quòd dñs poteſt ſalvò defendere detentionem contra vadium & plegium, ſed non injuſtam captionẽ, & quo caſu, uterq; cadet in miſericordiam vicec. tam dñs quàm tenens, dominꝰ ꝓpter injuſtam captionem, et tenens ꝓ falſo clamore de injuſta detentione. ¶ 4. Si dominꝰ poſt legem vadiatam defaltam fecerit, diſtringendꝰ erit quòd veniat ad proximum com̃, auditurꝰ judicium ſuum de defalta, ad quem com̃ ſive venerit ſive non, debet tenens habere averia ſua deliberata, eò quòd dñs defecit in lege ſua facienda, & poſt talem diſtrictionem, nullum habebit reus eſſonium in odium defaltæ quam fecit, nec poſſit dedicere com̃, ꝑ aliquem audientem & intelligentem, ꝙ ipſe legem non vadiavit, cùm in hoc caſu habeat comitatus recordum, ſicut in aliis pluribus caſibus, quia ſi hoc facere poſſet, eadem ratione dedicere poſſet quilibet contra recordum comitatus de viſo petito, & warranto vocato, & cognitionibus, & attachiamentis, & hujuſmodi, & inde ſequeretur quòd nullum placitum terminaretur in comitatu. Hoc tamen videtur eſſe contra eos, qui dicunt quòd com̃ non habet recorda, cui contradici non poſſit per unum audientem & intelligentem. ¶ 5. Ad quod

notandum,

notandum, quòd null' poteſt in comitatu vel alibi aliquid dedicere, de recordo adverſarii ſui, nec de recordo illo aliquid augere vel diminuere, ad damnū ipſius adverſarii ſui: quia ſi hoc, ſic ſequeretur inconveniēs, ꝙ quicquid boni adverſarius ſuus diceret pro ſe, amovere poſſet, & in pej' convertere. Sed de recordo ſuo proprio in com̄ recitato inde augere poterit vel diminuere, ſed totum dedicere non poteſt, nec ea quæ ſunt de ſubſtantia negotii, vel principalia cum captione adverſarii, verbi gratia. Sit qui petat quandam terram de ſeyſina anteceſſorum ſuorum, ꝑ verba duellum facientia & nominaverit tempus regis Richardi, & ꝙ expletia cepit ad valentiam viginti ſolidor̄, hoc ad alium comitat̄ dedicere poteſt, & dicere ꝙ petiit de ſeyſina anteceſſorum ſuorum de tempore regis I. & ita mutare ꝙ petiit de tempore regum Richardi & Johannis ſimul & ita addere vel augere, & quòd expletia cepit ad valentiam quinq; ſolidor̄ & ſic minuere, & ſtatim hoc probare debet ꝑ unum audientem, & intelligentem, qui incontinenti paratus ſit hoc probare per corpus ſuum ſi curia conſideraverit. Et ſic poterit quis proprium recordum mutare, augere, & minuere, quia ex hoc nullū damnum habebit adverſarius, quia non ſunt multùm de ſubſtantia negotii. ¶ 6. Officium verò vic. eſt, ſi quis conqueratur de injuſta captione, vel injuſta detentione contra vadium & plegium, quòd cùm breve domini regis ſupervenerit & receperit, quod tale eſt. Rex vic. ſalutem. Præcipimus tibi, quòd ſine dilatione replegiare facias tali averia ſua, quæ talis cepit & injuſtè detinet ut dicit, & poſteà eum inde juſtè deduci facias ne ampliùs inde clamorem audiamus ꝑ defectu juſtitiæ Teſte &c. vel etiam ad querelam alicujus ſine brevi (accepta priùs ab eo ſecuritate de proſequendo) in ꝓpria ꝑſona ſua, ſi ad hoc intendere poſſit, accedat vic. ad locum ubi averia detēta ſunt, ut dicitur, vel ſi ipſe vic. non poſſit, mittat ſervientē ſuum, & ſtatim cùm venerit, petat viſum de averiis illis ubicunq; incluſa fuerint, & ſi ſit aliquis contradictor vel qui velit contradicere ꝙ inde viſum habere nō poſſit, vel ꝓpter hoc in eum man' violentas injecerit, ſtatim levet huteſiū & clamorem, & cum huteſio & clamore capiat delinquentes, ſicut illos qui ſunt manifeſtè cont̄ pacem dn̄i regis, & in gaolam projiciat, quouſq; dom̄ rex inde ꝑceperit voluntatem ſuam, & averia capta deliberet ſi inveniātur: ſi autem inveniri non poſſunt, eò ꝙ alibi fugata ſunt fortè, vel extra com̄ in fraudem, & captor terrā habuerit in com̄ & catalla, capiat ſerviens dn̄i regis de averiis illius in duplum, & illa detineat, donec averia ſic abducta reducantur. Sed quid ſi captor nullam terram habuerit in com̄ nec catalla, quid agendum erit? cùm poteſtas vic. non extendatur uſq; ad alium com̄, & hoc ſiat in fraudem ad impediendā vic. poteſtatem, tunc recurrendum eſt ad poteſtatem regis, & fiat tale breve. ¶ 7. Rex vic. ſalutem. Quia A. fecit nos ſecuros, vel aliter. Si A. fecerit te ſecurū de &c. Pone ꝑ vadiū & ſalvos plegios B. ꝙ ſit coram juſtitiariis &c. apud Weſtm̄ tali die, oſtenſurus quare cepit averia ipſius A. in com̄ tali, ubi idem B. non habet terras nec tenementa, licèt habeat feoda, & ipſa fugavit a prædicto com̄ tali, uſque ad com̄ tuum in fraudem extra poteſtatem vic. noſtri talis, & ibidem ea de-

tin-

tinet contra pacem noſtram, ut dicit. Eodem modo fiat breve, ſi hoc fecerit ad gravamen tenentis ſui. Cùm in comitatu ubi tenens degerit feodum habuerit & curiam capitalem, ad quã tenens ſectam debuerit, cùm hoc faciat de voluntate & in fraudẽ, & non de neceſſitate ꝓ defectu curiæ, & tunc ſic: oſtenſurus quare cepit averia ipſius A. in com̃ tali ubi idem B. terras habet & tenementa & curiam capitalem & ipſa fugavit &c. ut ſuprà. Si autem hæc fecerit ex neceſſitate & pro defectu curiæ, non erit hoc ei imputandũ.

¶ 8. Cùm autem vicecom̃ vel ſerviens regis viſum habuerit de averiis captis, ſine impedimento & contradictione, ſtatim faciat ea deliberari querẽti, & ſtatim det utriq; eorum diem ad proximum com̃, ut ille qui cepit averia, quorum captio dedici non poterit contra recordum vicecom̃ vel ſervientis, ſive juſta fuerit ſive injuſta, oſtendet rationem quare illa juſtè ceperit, & tunc ille qui petit doceat, ſi poſſit, quòd injuſtè. Ad quem comitatum nullum de jure competeret captori eſſonium, cùm injuſta captio & detentio cont̃ vadium & plegium, dici poterit quædam roberia, contra pacem domini regis etiam plus quàm nova diſſeyſina. Cùm verò uterq, præſens fuerit in com̃, tunc dicat captor ꝙ juſte cepit, & ꝑ conſiderationem curiæ ſuæ pro ſervitio quod idem querens & tenens ſuus ei debuit, & ei injuſtè detinuit, & inde poterit vocare curiam ſuam ad warrantum ſi voluerit, & benè defendat, ꝙ illa nunquam detinuit contra vadium & plegium. Ad quod querens reſpondere poterit, quòd illa injuſtè cepit & detinuit, quia cũ ad curiam ipſius captoris domini ſui, ſummonitus eſſet ad reſpondendũ ei de ſervitiis & conſuetudinibus, ipſe reſpondit ꝙ nullum ſervitium ei tale debuit, & judicium petiit, ſi debuit inde reſpondere ſine brevi & præcepto dñi regis, de ſicut hoc tetigit liberum tenementũ ſuum. Et ſuper hoc nihilominus cepit idem dñs ſuus averia ſua, & eum diſtrinxit ꝓ ſervitio ſuo, ꝙ non cognovit: & cùm averia ſua peteret deliberari quietè, illa noluit deliberare, & inde ꝓducat ſectam ſuam ſufficientem, ſcilicet probos homines, qui præſentes fuerint in curia, & qui benè examinati, ſi concordes inveniantur, tunc ſummoneatur curia, quæ ſi cùm venerit concordans fuerit cum ſecta, tunc refert utrum captor diſtrictionẽ fecerit per judicium curiæ, vel propria voluntate. Si autem per judicium curiæ, tunc erit curia in miſericordia pro falſo judicio, & averia remanebunt deliberata. Si autem de propria voluntate, & curia ſua ei defecerit de warranto, tunc erit ipſe in miſericordia, & remanebunt averia deliberata. Sed quid ſi curia recordetur, ꝙ querens ſervitium petitum recognovit in curia ipſa, & judicium advocet, & quòd juſta fuit captio propter cognitionem, tunc querens recordum illud dedicere poterit, & cognitionem contra recordum curiæ. Eſto quòd in curia domini nullum fuit placitum de ſervitio, ſed immediatè perventa eſt querela ad vicecomitem de injuſta captione, & quo caſu, ſi dominus cognoſcat ꝙ juſtè cepit & ꝓ ſervitio ſuo, ut prædictum eſt, tunc aut querens omnino dedicit ſervitium illud, & ꝙ illud nũquã fecit, vel cognoſcit ꝙ illud aliquãdo fecit ſed tamẽ injuſtè, quia chartã habet quæ ipſum inde acquietat. Si autẽ omnino dedixer̃, tunc quia com̃ nõ habet poteſtat̃ ulterius cognoſ-

çendi,

cendi, nec judicare poterit utrum ſervitium debitum ſit vel non, remaneant averia deliberata, & dñs ſibi perquirat, ꝙ faciat ei ſervitia & conſuetudines quæ ei facere ſolet, ſi recenter fuerit in ſeyſina propter ſeyſinam recẽtem. Et quo caſu, recuperabit omnia damna ſua, quia agit tantùm de poſſeſſione. Si autem de longinqua & remota ſeyſina, tunc dicatur, quæ ei facere ſolet & debet, ut utrumq; jus, tam poſſeſſionis quàm proprietatis in judicium deducatur ꝑ breve de recto, ubi nulla damna recuperabit. Si autem cognoſcat querens, ꝙ aliquando fecit ei ſervitium ſed injuſtè, tunc quia cognoſcit ſeyſinam domini, juſtam vel injuſtam, retornentur averia, donec ſatisfecerit domino de ſervitio ꝙ cognoſcit, propter ſeyſinam, licèt dominus jus non habuerit, & querens ſibi perquirat breve, quòd dominus non exigat ab eo ſervitium & conſuetudines quæ ei facere non debet, eò quòd illa de jure facere non debet, & ideò ſi ſeyſina illũ gravat, liberabit ipſum actio ſuper jure. Item cognoſcere poterit captor, ꝙ averia juſtè cepit, quia cùm habeat fundum ſuum liberum, ita ꝙ nec ipſe querens nec alius communiam in eadem habere poſſit, nec aliam ſervitutem, & cùm idem querens immiſiſſet averia ſua, cùm jus non haberet immittendi, & pluries eſſet ei prohibitum ne immitteret, ipſe nihilominùs immiſit contra prohibitionem, & ita cepit averia ſua juſtè, paratus ei illa reſtituere ſi velit ab hujuſmodi injuria abſtinere; ꝙ quidem facere penitus recuſavit, nec voluit averia ſua tali modo recipere. Ad quod querens, quòd injuſtè, quia ipſe ibi communiam habere debet, & ſemper habuit, & hoc paratus eſt docere, ubi, & quando &c. Et ex quo noluit illa quietè ſine plegio dimittere, ideò noluit tali modo plegium invenire. Et quia comitatus non habet poteſtatem procedendi ulterius, remaneant averia deliberata, & ſi querens uti voluerit cùm jus non habeat, ſi dominus aliter ſe defendere non poterit, habeat breve contra ipſum de nova diſſeyſina de libero tenemento ſuo, & ſi querens jus habeat utendi & dominus eum non permittat, habeat breve verſus dominum de communia paſturæ ſuæ. ¶ 9. Dicere etiam poterit captor, ꝙ juſtè cepit averia ſua, quia illa invenit in damno ſuo, & ſecundùm legem & conſuetudinẽ regni imparcavit illa, donec damnum ſuum ei eſſet emendatum, & nõ alio modo. Et ipſe querens noluit damnum emendare nec ſecuritatem dare, vel nec illa unquam petiit ꝑ vadium nec ꝑ plegium; vel ſi petiit, oblata fuerunt ei tali modo ut ꝑdictum eſt, & non alio, & inde producat ſectam. Et ſi querens hoc preciſè negaverit, defendat ſe ꝑ legem ſuam, vel ſi dicat, ꝙ ſi prædicta occaſione capta fuerunt & juſtè, tamen detenta fuerunt injuſtè cont vadium & plegiũ, quia ille querens venit ad ipſum captorem cum ꝓbis hominibus, & coram eis paratus fuit ei emendare damnũ ſuum ꝑ viſum eorundem, & ipſe hoc recuſavit, & nihilominus averia ſua detinuit *injuſtè* cõtra vadium & plegium. Et ſi inde habuerit bonã ſectam & ſufficientẽ, ille captor, ſi hoc preciſè defenderit, contra vadiet legem, & ſic ex utraq; parte poterunt leges vadiari. ¶ 10. Item ſi querẽs dicat quòd injuſtè cepit averia ſua, quia nulla damna ei fecerunt, nec cùm obtuliſſet ei ſatisfacere de dãnis, aliquod dãnum ei oſtendit, tunc oportet ꝙ captor ſectam producat ſuffici-

ſufficientem, ꝙ illa cepit in damno ſuo, & ideò juſtè : vel ꝓ ſervitio ſuo recognito, & injuſtè detento. Si autem ad ſervitium reſpondet querens, cùm illud recognoverit, ꝙ averia injuſtè capta ſunt, quia totum fecit ſervitium, ita ꝙ nihil ei à retro eſt, ſi inde habeat ſectam ſufficientem, quæ ſufficiat ad probationem, injuſta erit captio, nec ſe defendere poterit captor per legẽ. ¶ 11. Item dicere poſſit captor, ꝙ juſtè cepit quia quidam talis queſtus fuit de querente de tali injuria, ſicut de verberibus & ſanguine effuſo, vel de tali debito ſine brevi. Et unde talis ſummonitus fuit, ꝙ eſſet ad certum diem in cur̃ ſua inde reſponſurus, ad quem diem ipſe non venit, nec ſe eſſoniavit, & unde ꝑ conſiderationem curiæ meæ diſtrictus fuit, ꝙ eſſet ad alium diem. Et ad quem diem non venit & ita ꝙ aliàs per conſiderationem curiæ præceptum fuit quòd averia primò capta retinerentur, & plura caperentur, & ita per judicium curiæ juſtè capta fuerunt, & non detenta injuſtè contra vadium & plegium, quia nunquã petita fuerunt, vel ſic : Cùm primò poſt ſummonitionem capta eſſent averia ꝓ defalta ipſius querentis, & petita per plegium, et deliberata eſſent ꝑ ſic, ꝙ veniret ad alium diem rationabilem inde reſponſurus, & niſi veniret, ꝙ averia retornarentur, & ad diem illũ nõ venit, & retornata fuerunt averia per defaltam ſuam, & ita juſtè capta. Ad quare reſpondeat querens, quòd injuſtè & tali ratione (quàm dicat ſi ſciat) Et ſic juſtè capi poſſunt averia vel injuſtè, aſſignata ratione : quia ſemper inquirendũ erit, qua occaſione capta fuer̃, & ſi juſtè ſive injuſtè capta fuerunt, tamen cont̃ vadium & plegium denegari non debent, dum tamen ille cujus fuerint, parat⁹ ſit facere ꝙ de jure facere debebit. Et notandum ꝙ injuſta captio emendari poterit per vicinos, injuſta autem detentio non, quia hoc eſt manifeſtè contra pacẽ dñi regis, & contra coronam ſuam. ¶ 12. Sed quid ſi ſerviens alicujus in abſentia domini ſui ceperit averia alicujus tenentis domini ſui, & ipſe tenens conqueratur de ſerviente ꝙ averia ſua injuſtè cepit, & contra vadium & plegium detinuerit, & ſerviens ille curiam domini ſui vocaverit ad warrantũ, & curia ei warrantizaverit de ſervitio ꝙ non recognoſcit ? ſerviens liberabitur, & curia de facto ſuo reſpondebit. Sed nunquid poterit curia ſine domino reſpondere, cùm ſervitium tangat ipſum dominum ? immo : ita ꝙ judicium emendetur. Si autem averia capiantur ꝑ ſervientem ſine judicio curiæ, & poſteà petita fuerint ab ipſo domino, cùm p̃ſens fuerit, & ipſe ea vetuerit ꝑ vadium & plegium, uterq; tenebitur, ut videtur, unus de captione, & alter de vetito namio. Et licèt dominus ipſe advocaverit captionẽ ſerviẽtis, ſervientem non liberat, ſed onerat ſeipſum, & uterq; tenetur de facto ſervientis: ſerviens, quia cepit, & dominus dupliciter, quia advocat factum ſervientis, & quia vetat. Item ſunt qui dicunt, quòd non tenetur quis reſpondere de vetito, antequam convincatur captio injuſta ; ad quod dico, quamvis captio juſta vel injuſta, tamen vetitum ſemper erit injuſtum, aliud tamen erit ſi captio omnino nulla, quia ubi nihil omnino captum, nihil erit ex eo quod ſit vetitum. Item etſi captum, tamen nihil petitum, & ſi nihil petitum, tunc non erit aliquid vetitum. Item eſto quòd nihil actum ſit per curiam, nec per dominum curiæ,

ſed

ſed tantū p ſervientē, ut ſi ſerviens ſine dño vel ſine cur talliaverit tenētes dñi ſui, ſicut villanos qui ſunt liberi, vel dicāt ſe eſſe liberos fortè, cùm ſint ſervi, & poſtea cùm inde autoritate ꝓpria fecerit diſtrictionē, & averia ad querelam tenentium fuerint deliberata p vic. ad vadiū & plegium & querela facta ſit tantū de ſerviente ſine dño, quæritur an ſerviens reſpondere poſſit vel debeat ſine dño, & rem judicium deducere ſine eo? quo caſu, inquirendū erit à dño utrum factum ſervientum ſuorum advocaverit vel nō, ſi autem non, tunc poterit dñs hoc emēdare, ꝙ ſi advocaverit vel non emēdaverit, facit injuriam illam ſuam propriam, ſi ibi fuerit injuria. Et cùm advocaverit poterit deſcendere ad inquiſitionem de tallagio, utrum juſtè petatur vel injuſtè, maximè ſi loquela poſita fuerit in curia dñi regis. Caſus de Petro de Sabaudia, & tenentibus ſuis coram conſilio domini regis apud Weſtm̄ ad ſcaccarium anno regni regis H. xlvi. de termino Paſchæ paulò ante aſcenſionē. ¶ 13. Cùm autem averia ſemel fuerint per judiciū comitat⁹ deliberata, iterum capi non debent ꝓ eodem, antequam placitum terminetur. Et ſi iterum capta fuerint, vicecom̄ ea iterum deliberari faciat cū damno capientis p tale breve. Rex vic. ſalutem, monſtravit nobis A. quòd cùm breve noſtrum nuper tibi detuliſſet, de averiis ſuis replegiandis, quæ B. cepit & injuſtè detinuit (ut dicit) & tu eadem averia eidem A. replegiaſſes, & ei dediſſes diem ad proximum comitat̄ tuum, & prædictum B. attachiaſſes ad reſpondendum ſuper hoc eidem A. prædictus B. poſt attachiamentum illud averia ejuſdem A. iterum cepit, eadem occaſione qua ea priùs ceperat, vel occaſione alicujus talis, quod tangit illud placitum principaliter, & illa detinet ſicut priùs. Et quia hoc eſt manifeſtè contra pacem nr̄am, tibi ꝓcipimus, quòd averia ipſius A. ſine dilatione deliberari facias quouſq; capitale placitum inde int̄ eos terminetur. Et ſi inveneris ꝙ prædictus B. averia ipſius A. iterum cepit ea occaſione qua ea prius cepit, & idem A. fecerit te ſecurum &c. tunc habeas coram juſtitiariis noſtris ad primam aſſiſam &c. corpus ipſius B. ad reſpondendum prædicto A. de ſecunda captione, & habeas ibi hoc breve Teſte &c. Et unde, ſive prima captio juſta fuerit ſive injuſta, ſecunda omnino erit injuſt. vel aliter: Et ſi inveneris ꝙ ꝑdictus B. averia ipſius A. iterum cepit, ea occaſione qua priùs ea ceperat, tunc corpus ipſius B. habeas coram te, & coram cuſtodibus placitorū coronæ nr̄æ ad ꝓximum com̄ tuum. Et ſi p ballivos tuos p quos averia ꝑdicti A. ſecundò replegiati fuerunt, & p alios legales homines convinci poterit de ſecunda captione, & ꝓ una eademq; occaſione, tunc ꝑdictum B. ita caſtiges p gravem miſericordiam, ut caſtigatio illa in caſu conſimili aliis timorem tribuat delinquendi Teſte &c. Et quo caſu, ſemper oportebit ꝙ inculpatus defendat ſecundā captionē & detentionē, & damnum & totum, ſecund̄ ꝙ fuerit inculpatus cōtra querentem & cōtra ſectā ſuā, ſi ſectā ꝓduxerit ſufficientem, cum ei nō ſit credend̄ ad ſimplicē vocē ſuā. Et ſi ſimplicit̄ defendet p legē ſe defendat cont̄ ſectā, poterit tamē inculpat⁹ ita excipere & reſpōdere, ꝙ uterq; onerabit̄ ad ſectā ꝓducendā, & cū hinc inde fuer̄ ſecta diligēt examinata p ea judicabit̄ quæ ꝓbabilior & veriſimilior eſſe ꝓbabitur. Et ꝙ

ſecta examinare debeat, ꝓbatur in itinere W. de Ralegh in com̃ Leyc. in principio rotuli, de Rogero le Suche: ubi dicitur; ꝙ ſi ſecta ex parte querẽtis producatur, ꝙ averia ſua injuſtè capta fuerunt contra vadiũ & plegium, & injuſtè detenta, & reſponſum ſit ex adverſo ꝙ juſtè, & ideo, quia capta fuerunt in damno, & cont̃ vadium & plegium non fuerunt detenta, ſi cũ ſecta fuerit examinata, non concordat nec deponat ſecundùm intentionem querentis, quia fortè dicit contrarium vel diverſum, vel quia nihil ſcit niſi de auditu, vel quia nihil actum fuit in præſentia eorum qui producuntur, tunc ille de quo queritur, recedat ſine die. Sunt etiam catalla quæ aliquando petuntur nomina averiorum, cùm quis in ſolo alieno opus fecerit manifeſtũ vel manufactum, ut ſi heyaverit vel foſſatum fecerit, vel carucam immiſerit, & hujuſmodi utenſilia vel catalla capiantur, & per vadium & plegium denegata cùm petantur, & vicecom̃ vel ballivus ad querelam ejus cujus fuerint, illa deliberaverit uſq; ad com̃ vel hundredam, ubi cùm captor dixerit quòd juſtè capta ſunt propter opus manifeſtum in fundo & ſolo ſuo injuſtè & contra voluntatem ſuam, & alius dicat fundum illum eſſe ſuum: quia illud tangit liberum tenementum, nec ſciri poterit quis eorum dominus ſit, nec comitat̃ habet poteſtatem cognoſcendi, tunc recurrendum erit ad aſſiſam novæ diſſeyſinæ per illum qui queritur, & retornentur averia & utenſilia ſic capta, & ante captionem aſſiſæ non deliberentur, & ſic fiat de conſimilibus.

Henrici de Bracton de legibus & conſuetudinibus Angliæ, Liber quartus: Qui dividitur in ſeptem tractatus, quorum primus eſt de aſſiſis novæ diſſeyſinæ.

Cap. I.

¶ *De diviſione poſſeſſionum.*

Dictum eſt ſuprà de actionibus criminalibus, & injuriarum quæ perſonales ſunt, & pertinent ad coronam domini regis. Nunc autem dicendum eſt de actionibus civilibus. Et hujuſmodi quædam ſunt reales, & quædã ſunt perſonales, ſed primò de realibus actionibus dicatur. Et eſt rerũ poſſeſſio, & eſt ꝓprietas, & primò dicend̃ eſt de poſſeſſione quã de ꝓprietate ratione ſupradicta. ¶ 1. Et ſciend ꝙ poſſeſſionum, quædam nuda pedũ poſitio, quæ dicitur intruſio, & dicitur nuda, eò quòd non vallatur aliquo veſtimento, & mini-

mum habet poſſeſſionis & omnino nihil juris, & in parte habet naturam cũ diſſeyſina et in quibuſđ ſunt diſſimiles, quia ubicunq; eſt diſſeyſina, ibi quodammodo eſt intruſio, quantum ad diſſeyſitorem, ſed nõ ė contrario quia ubicunq; eſt intruſio, ibi non eſt diſſeyſina propter vacuam poſſeſſionem, & in utroq; caſu, poſſeſſio eſt nuda, donec ex tempore et ſeyſina pacifica acquiratur veſtimentum. Eſt et alia poſſeſſio, quæ parũ habet poſſeſſionis et nihil juris, ſicut illa quæ precaria eſt, et clandeſtina, ſicut violenta, et talis ex tempore nunquã ſibi veſtimentum acquirit. Eſt et alia quæ aliquid poſſeſſionis habet et nihil juris, ſicut illa quæ conceditur ad terminũ annoř, ubi nihil exigi poterit niſi uſus fructus. Eſt etiam quædã quæ multum habet poſſeſſionis et nihil juris, ſicut illa quã quis habet ad vitam tantum, ex cauſa dotis, vel donationis, vel alia quacunq; cauſa. Eſt etiam quædam poſſeſſio quæ plus habet poſſeſſionis et multum juris, ſicut illa, ubi quis habet liberũ tenementum et feodum ſibi et hæredibus ſuis. Eſt etiam quædam quæ plurimum habet poſſeſſionis et plurimum juris, ſicut eſt illa in qua quis habet liberum tenementum, feodũ et ꝓprietatem. Et cùm talis habet plurimum poſſeſſionis, et plurimum juris, alius tamen in eodem habere poterit jus majus.

Cap. II.

1 ¶ De poſſeſſione quæ nuda eſt vel dicitur. 2. De terra quæ reverti debet ut eſchaeta tanquã ad capitalẽ dom' plurib' rationibus. 3. Si quis ſe intruſerit in terrã aliquã & quæ reverti debet. 4. Itẽ quo warranto ſe intruſit. 5. Breve de intruſione. 6. Itẽ quare ſe intruſit. 7. Si quis poſt mortem uxoris ſuæ ſe tenuerit in poſſeſſione. 8. Breve de attachiando. 9. Item adhuc de intruſione. 10. Itẽ ſi duob' facta fuerit donatio & de intruſione.

PRimò verò dicendᷣ eſt de illa quæ nuda eſt omnino et ſine aliquo veſtimento, quæ dicitur intruſio, et ſic de aliis conſequẽtèr dicatur ꝑ ordinẽ. Videndum igitur quid ſit intruſio, et ſciendũ ꝙ intruſio eſt, ubi quis (cui nullũ jus competit in re nec ſcintilla juris) poſſeſſionẽ vacuã ingreditur, quę nec corpore nec animo poſſidetur, ſicut hæreditatem jacentem antequam adita fuerit àb hærede, vel ſaltem à dño capitali ratione cuſtodiæ, vel ratione eſchaetæ, ſi fortè hæredes non exiſtant, vel ſi poſt mortem alicujus, ꝑ finẽ factum, vel per modum donationis, ubi ſucceſſio ſive locum vendicare nõ poſſit, vel ſi poſt mortem alicujus qui tenuit ad vitam; debeat tenementũ reverti ad proprietarium, ponat quis ſe in ſeyſinam, antequam tenementum illud perveniat ad illum, ad quem pervenire deberet, ex prædictis cauſis. Et quæ poſſeſſio vacua dici debeat & quæ non, ſuprà ſufficienter videri poterit, in titulo de acquirenda poſſeſſione. Cùm autem quis ita ſe intruſerit, cùm nihil juris habeat, & hæredem venientem, vel dominum capitalem (ut prædictum eſt) vel eum ad quem tenementum reverti deberet pluribus modis, per finem factum, per modum donationis, vel ut eſchaeta pro defectu, vel ꝑ delicto, vel àlio quocunq; modo non admiſerit: ſuccurritur ei ad quẽ tenementũ reverti debet pluribus modis, ſecundum diver-

ſitatem

ſitatem caſuum; p talia brevia; ſi autem reverti debeat ad dominũ capitalẽ tanquam eſchaeta ſua, eò quòd feoffatus ſibi & hæredibus ſuis de corpore ſuo ꝓvenientibus obierit ſine hærede de ſe. s. de corpore ſuo, tunc ſic. ¶ 2. Rex vic. ſalutem. Pone ꝑ vadiũ & ſalvos plegios, vel certos plegios A. quòd ſit coram &c. ad reſpondendum B. quare intruſit ſe in tantã terrã cum pertinentiis in tali villa, quã C. tenuit de pdicto B. & unde idem C. fuit ſeyſit' die quo obiit, & quæ ad ipſum B. reverti debuit tanquã ad capitalem dñm illius feodi, eò quòd pd C. obiit ſine hærede de ſe, & habeas &c. Teſte &c. ¶ 3. Item aliud de eodem, ubi quis ſe intruſerit in terram aliquam quaſi hæres cùm non ſit, ſuper ſeyſinam domini capitalis, & quæ remanere debet in manu ſua, donec rectus hęres veniret ad faciendum ei, quod de jure facere deberet, & tunc ſic. ¶ 4. Ad reſpondendum quo warranto ſe intruſit in tantam terram, quæ eſt de feodo ipſius B. & quã prædictus B. ceperat in manũ ſuam, donec rectus hæres veniret ad faciendum ei, ꝙ de jure facere deberet, ut dicit, & habeas &c. Et ſic cōpetit capitali domino actio ratione eſchaetæ, & ratione cuſtodiæ. Et cùm nullum competat ei remedium ordinariũ, ꝙ loqui poſſit de ſeyſina propria vel anteceſſoris, de neceſſitate recurritur ad extraordinarium, & ad hujuſmodi brevia formata. Item aliud de eodem jure alicui competente, & tunc ſic. ¶ 5. Ad oſtendendum quare intruſit ſe in tantã terrã &c. quam B. clamat tenere de C. filio & hærede D. qui quidem terram illam dedit prædicto B. in ligea poteſtate ſuà, de aſſenſu & voluntate prædicti C. filii & hæredis ſui, & ſimiliter de aſſenſu & voluntate pdicti A. capitalis domini illius terræ (ut dicit) vel aliter. ¶ 6. Quare ſe intruſit in tantam terram &c. quam idem B. clamat verſus prædictum A. ꝑ breve noſtrũ de recto in tali curia. Et unde idem A. ſe poſuit in magnam aſſiſam noſtram, & ꝑquiſivit ſibi breve noſtrum de pace noſtra habenda, uſq; ad adventum juſtit̃ in partes illas, & in quas nondum venerunt, ut idem A. dicit, vel aliter: Quare ſe intruſit in tantam terram &c. quæ ad ipſum B. reverti debuit poſt mortem talis mulieris quæ terram illam tenuit in dotem de dono talis, ratione finis facti inter prædictos B. & talem anteceſſorem ipſi' A. cũjus hæres ipſe eſt ut dicit. Et hujuſmodi forma brevis locum habet in omni caſu, ubi quis ſe intruſerit in terram aliquam, quam quis tenuerit ad vitam ſuam nomine dotis, vel ꝑ legem Angliæ, vel alio quocunq; modo, & quæ reverti deberet poſt mortem talium, ad verum hæredem, vel ad alios ꝑ finem factum, vel alio modo quocunq;. Si autem tales in vita ſua donationes fecerint, tunc locum habebit breve de ingreſſu, ſicut infrà dicetur. ¶ 7. Itẽ poterit quis poſt mortẽ uxoris ſuæ ſe tenere in ſeyſina tanquã ꝑ legem Angliæ, licèt liberos ſimul non habuerint, & tunc fiat tale breve: Quia poſſeſſio aliquando jus parit, & quia ꝑ poſſeſſione pſumitur de jure, ideò infra annum ad min' ejiciat verus hæres intruſorem vel ſi non: verſus eum ꝑquirat per breve, quia de longiori tempore non reſpondebit ad intruſionem. Ut de termino ſancti Mich. anno regis H. nono incipiente decimo in com̃ Norf. & Suf. de Simon de Rakfeld, quòd poſt longum tempus agi non poterit de intruſione, ſcilicet poſt decem annos vel duodecem, nec ꝑ breve

nec

nec ſine brevi. Si autem intruſor recenter ejectus fuerit & antequam habuerit longum tempus & pacificum (annale videtur ſecundùm quoſdam) per aſſiſam novæ diſſeyſinę nō recuperabit, ut de itinere M. de Pateſhul in com̄ Hereford & Wigorñ anno regis Henrici tertio, aſſiſa novæ diſſeyſinæ ſi W: Camberlanus. Si autem, fiat tale breve. Præcipe A. ꝙ juſtè & ſine dilatione reddat B. tantam terram &c. & in quam non habet ingreſſum niſi ꝑ intruſionem, quam fecit in eandem terram poſt mortem talis &c. Et ſi tenens dicit ꝙ nihil teneat, niſi nomine alicujꝰ qui fuit infra ætatem & in cuſtodia ſua, & quòd inde nihil lucrari poſſit nec perdere, cadit breve. Item ſi uterq; nominetur in brevi tam cuſtos quàm minor, cadit breve pro cuſtode: quia nihil inde tenet niſi nomine cuſtodiæ. Si autem, ita dicatur. ¶ 8. Pone per vadium & ſalvum &c. ut ſuprà, & ita quòd actio omnino ſit perſonalis, quāvis in brevi uterq; nominetur, non cadit breve, cùm aliquo caſu ſapiat naturam novæ diſſeyſinæ: quia non agitur ſpecialiter de tenemento cum intruſione, ſed tantùm de intruſione per ſe, & ubi culpabiles eſſe poterunt de intruſione tam illi qui jus habent in re, quàm illi qui jus non habent. Cùm autem intruſor cùm recenter ejectus fuerit habere non poſſit aſſiſam, eadē ratione nec convictionem ſuper aſſiſam ſi per aſſiſam amiſerit. Item ſi non habeat actionem, neq; exceptionem ſi aliquem ſpoliaverit, ſi ad ipſum nihil pertineat diſſeyſina: ut ſi dicat fortè ꝙ diſſeyſitus ſervus ſit, vel ꝙ nihil juris habuerit in tenemento, vel quòd baſtardus, vel quòd teneram ſeyſinā, quia nihil ad eum: & quia ſi petere vellet per actionem nulla ei competeret. Et ſic poſſet tenens ſemper remanere in poſſeſſione, licèt nihil juris haberet in re poſſeſſa: Quia cùm neuter jus habeat, melior eſt cauſa poſſidentis, & ideò ſi ille qui jus non habeat talem ejiciat, ejector exceptionem contra ipſum non habebit, cùm ſi peteret, actionem non haberet. ¶ 9. Item agere poterit de intruſione quis, ubi *ratione alicujꝰ chartæ vel homagii ſe poſuerit quis in ſeyſinam de aliquo tenemento, de quo nullam habuit ſeyſinam* in vita donatoris. Item ſi ſe poſuerit in ſeyſinam ſine brevi procuratorio vel warranto. ¶ 10. Item ſi cum duobus facta fuerit donatio & alteri eorū traditio, unus ꝓpria autoritate ratione nudæ chartæ ſe poſuerit in ſeyſinā. Itē fieri poterit breve de intruſione breviter & in generali forma, ſic: Oſtēſurus quare intruſit ſe in tantam terram &c. quam B. qui nuper obiit tenuit de eodem A. ad vitam ſuam tantùm, & quæ poſt mortem ejuſdē B. ad eundem A. reverti debuit, ut idem A. dicit, & habeas &c.

Cap. III.

1 ¶ *Qualiter amiſſa poſſeſſio per vim injurioſam per aſſiſam novæ diſſeyſinæ reſtituatur & de qualitate diſſeyſinæ.*

Dictum eſt ſuprà qualiter poſſeſſio acquiſita, ex quacunque cauſa acquiſitionis, de voluntate poſſidentis ad alium transferatur. Nunc autem dicendum eſt, qualiter ſemel acquiſita contra voluntatem poſſeſſoris per vim injuſtā auferatur & amittatur, & qualiter & qua actione, cùm amiſſa fuerit, ſpoliato reſtituatur: quia nemo debet ſine judicio diſſeyſiri

de libero tenemento ſuo, nec reſpondere ſine præcepto domini regis, nec ſine brevi. Sed inprimis videndum erit qualiter ſit diſſeyſina, & quibus modis, poſteà verò quale competat remedium incontinenti vel ex poſtfacto: prius enim cognoſci debet de tranſgreſſione vel injuria, & facti qualitate, ut poſtmodum faciliùs ſciri poſſit quale ſequatur remedium, & quæ pœna ſubſequatur. In hoc autem judicio novæ diſſeyſinæ, quod ex maleficio oritur, perſequitur quis ipſam rem & perſequitur pœnam, & eſt perſonale, ſicut jus bonorum raptorum, & ibi pœna triplex: una propter ſpoliationem contra pacem, ubi infligenda eſt pœna corporalis, alia propter injuſtam detentionem, ubi infligenda erit pœna pecuniaria. Item perſequitur quis damna ſua quæ ſuſtinuit medio tempore ſpoliationis. Eſt etiam pœna adjecta, quòd diſſeyſitor principalis, unus & non omnes, cùm per aſſiſam convicti fuerint, dant vicecomiti bovem de conſuetudine; licèt non de jure. Fit autem diſſeyſina non ſolùm cùm quis præſens, vel procurator, vel familia qui nomine ſuo fuerit in ſeyſina, violenter, injuſtè, & ſine judicio de libero tenemento ſuo qualicunque, ejecti fuerint: verùm etiam fit diſſeyſina, cùm quis ad nundinas, vel peregrè profectus fuerit nemine in domo relicto vel poſſeſſione, alius in poſſeſſionem ingrediatur, & ipſum reverſum non admittat, vel cùm ingredi voluerit, per ſe, vel aſſumptis viribus violenter repellat. Fit etiam diſſeyſina, non ſolùm ſi quis verum dominum præſentem, procuratorem, vel familiam ejiciat, vel reverſum à nundinis vel à peregrinatione non admittat vel repellat: verùm etiam diſſeyſinam facit, ſi ipſum, vel procuratorē, vel familiam in poſſeſſione exiſtentem, uti omnino non permittat, vel ſaltem impediat quo min' commodè uti poſſit. Et quo caſu, licèt eum omnino non expellat, tamen facit ei diſſeyſinam, cùm commodum utendi ei omnino auferat, vel quo min' commodè, quietè & in pace uti poſſit impediat, poſſeſſionem inquietando & perturbando. Item non ſolùm fit diſſeyſina, ſecundùm quod prædictum eſt, ſed etiam ſi quis præpotens uti voluerit in alterius tenemento contra ipſius tenentis voluntatem, arando, fodiendo, falcando & aſportando, contendendo tenementum eſſe ſuum quod eſt alterius, ſi autem nihil clamaverit in tenemento, aliud erit: quia tunc erit tranſgreſſio, & non diſſeyſina de libero tenemento, vel pecora immittendo vel alio quocunque modo ſic ſervitutem imponendo fundo qui priùs liber erat. Et unde, quamvis omnino non expellat vel impediat, ſic imponendo ſervitutem, aufert libertatem quo min' poſſeſſor liberè teneat. Item facit quis diſſeyſinam ei qui poſſidet, ut cùm jus habeat utendi fruendi in alieno, uti voluerit alio modo, alio tempore, alio genere, quàm uti deberet, vel aliter quàm ſervitus fuit conſtituta. Item facit quis diſſeyſinam, non ſolū ſi fiat ut prædictum eſt, ſed fit cùm quis in ſeyſina fuerit ut de libero tenemento, & ad vitam, vel ad terminum annorum, vel nomine cuſtodiæ, vel aliquo alio modo, alium feoffaverit in præjudicium veri domini, & fecerit alteri liberum tenementū: cùm duo, ſimul & ſemel de eodem tenemento & in ſolidū, eſſe non poſſunt in ſeyſina. Item facere poterit

quis

quis diſſeyſinam ſub colore diſtrictionis, ut ſi quis diſtringat ꝓ ſervitio cũ nihil ei debeatur, vel cùm ei ſolutum fuerit, vel cùm modum diſtrictionis excedat. Itẽ ſi quis ꝑi voluerit cũ juſtè poſſidente velit nolit, & ſi cõtra ſuã voluntatẽ opus fecerit manufactum. Item facit diſſeyſinam, qui juſtè poſſidentem impedit, quo min⁹ in pace & quietè uti poſſit, faciendo ei contẽtionem injuſtã: ſed omnis contentio non erit injuſta, ut ſi ver⁹ dominus cõtentionem moveat ei qui rem ſuam injuſtè detinet, ne pacificã habeat poſſeſſionem ſive ſeyſinam, ſed interruptam ne currat temp⁹ per deſidiam. Item diſſeyſiri poterit quis injuſtè & ſine judicio de tenemẽto ſuo, licèt tenemẽtum non teneat liberè, ſed ad terminum annorũ, vel de dominico dñi regis, vel hujuſmodi: talibus injuriari poterit ſicut aliis prædictis, ſed nõ hic ſuccurritur eis ꝑ tale breve.

Cap. IV.

1 ¶ *De violenta diſſeyſina. i. de ſimplici violentia & ſine armis. Itẽ de vi & vi armatâ, & quid eſt vis. 2. Quòd plurib⁹ modis dicitur vis. 3. Quæ dicũtur arma.*

Dictum eſt ſupra dẽ qualitate diſſeyſinæ, & quæ aliquando poteſt eſſe violenta, & aliquando ſimplex ſine violentia, & violenta ſine armis, & violenta cum armis. Eſt enim vis ſimplex & vis armata, quia dicitur de vi, & vi armata: & ideò de vi inprimis videndum, quid ſit vis. ¶ 2. Et ſciendum quòd vis eſt majoris rei impetus, cui reſiſti non poteſt. Dividitur autem ſic, quòd alia ſimplex, alia expulſiva omnino, & expulſiva cum armis vel ſine armis. Item alia clandeſtina & de nocte, alia palam & publica, & de die. Item alia juſta, alia injuſta. Item alia per violentiam, alia ſine violẽtia: ſicut in rem vacuam. Item expulſiva locum habet in rebus corporalibus & immobilibus, ſicut in terris & tenementis. Item locum habet in rebus incorporalibus, ſicut in iis quæ in jure conſiſtunt, ſed non ita omnino, ſed in parte & alio modo. Item vis alia perturbativa, ſcilicet ubi quis contendit ſe poſſidere cùm jus non habeat, & alius dicat ſe eſſe in poſſeſſione cũ jus habeat. Item alia vis inquietativa, ubi quis non permittit alium uti poſſeſſione quietè & in pace. Eſt etiam quies & non quies, quod idem eſt ꝙ inquies. Eſt etiam vis ablativa, quæ convertitur ſimul cum perturbativa: cum aliquis ſcilicet fodiat in alieno vel falcet, & ſic perturbet, ut auferat & aſportet rem mobilem de re immobili. In rebus autem mobilibus vel ſe moventibus, locum non habet ꝑ ſe, ut in illis quæ per vim rapiuntur, auferuntur, & aſportantur. Item eſt vis compulſiva, quæ aliquando metum inducit, ubi ſcilicet quis alium in carcere & in vinculis detinuerit, vel evaginato gladio compulerit ad aliquid dandum, vel faciendum contra ipſius voluntatem. Et exceptionem inducit, ſive vis illata fuerit alicui vel filio vel nepoti vel patri in filiô vel nepote. Item eſt vis injurioſa & illicita, & quædam licita & non injurioſa, ſive fuerit ſimplex vel violenta, inermis vel armata. ¶ 3. Eſt etiam vis armata (armis dejectum dico qualitercunque fuerit vis armata) non ſolùm ſi quis venerit cum telis, verùm etiam omnes illos dicimus armatos, qui habent cum quo nocere poſſunt. Te-

lorum autem appellatione omnia in quibus ſinguli homines nocere poſſunt, accipiuntur, ſed ſi quis venerit ſine armis & ipſa concertatione ligna ſumpſerit, fuſtes & lapides, talis dicetur vis armata. Si quis autem venerit cùm armis, armis tamen ad dejiciendum non uſus fuerit, & dejecerit, vis armata dicitur eſſe facta: ſufficit enim terror armorum, ut videatur armis dejeciſſe. Si autem cùm dominus à peregrinatione vel nundinis reverſus fuerit, & armati qui poſſeſſionem invaſerint eum prohibuerint ne ingrediatur, videtur eum armis eſſe ejectum, & talis vis dici poterit repulſiva. Item cùm procurator generalis armatus venerit, & ipſe dominus videtur armis dejeciſſe ſive hoc mandaverit ſive ratum habuerit: & hoc quidem erit dicendum de familia, cùm familia armata venerit. Ego enim non videor veniſſe armatus ſed familia niſi juſſi vel ratum habui: & ſecundùm præcedentia, qualitas facti facit pœnam graviorem vel minùs gravem. Sed ſive fuerit vis armata vel inermis; quælibet talis non erit injurioſa, quia armorum quædam ſunt tuitionis, & quod quis ob tutelam ſui corporis fecerit vel ſui juris, juſtè feciſſe videtur. Item ſunt arma pacis & juſtitiæ, & arma perturbationis pacis, & injuriæ. Sunt etiam arma uſurpationis rei alienæ, & talis vis dici poterit ablativa, unde & ei qui juſtè poſſidet, licitum erit cū armis contra pacem venientem ut expellat, cum armis repellere, ut p̄ arma tuitionis & pacis, quæ ſunt juſtitiæ, repellat injuriam, & vim injuſtā, & arma injuriæ: ſed tamen cum talis diſcretionis moderamine, ꝙ injuriam nō committat, non enim poterit ſub tali prætextu hominem interficere, vulnerare, vel malè tractare, ſi alio modo ſuam tueri poſſit poſſeſſionē. Ei igitur qui vult viribus uti, erit viribus viriliter reſiſtendum cum armis vel ſine, juxta illud. Cùm fortis armatus &c. ſed tamen quolibet tempore ſine cauſa non erit cum armis incedendum. Venit etiam quis, ut juſtè poſſidentem cū viribus ejiciat, ſed cùm poſſidens ei reſiſtat, ꝙ opere adimplere non poſſit quod in animo habuerit & in voluntate: in aſſiſam non incidit, nec debet ei obeſſe conatus, ubi injuria nullum habuit effectum. Sunt etiam quidam qui dicunt, & putant vim ſolùm eſſe, cùm homines vulnerentur: ſed regulariter verum eſt contrarium, quòd vis eſt quotiens quis (quod ſibi videri putat) non per judicem repoſcit. Hæc autem de vi dicta, ad præſens ſufficiant. Sed quia vis aliquando metum inducit, ideò videndum quid ſit metus, & ſciendum, ut ſuprà de donationibus plenius.

Cap. V.

1 ¶ *De primo remedio poſt diſſeyſinam & ubi incontinenti licet rejicere & quomodo & quando.*

Si verò aliquo prædictorum modorum facta fuerit diſſeyſina, primum & principale competit remedium tale, videlicet quòd ille qui ita diſſeyſitus fuit, per ſe ſi poſſit, vel ſumptis viribus vel reſumptis, dum tamen ſine aliquo intervallo, flagrante diſſeyſina & maleficio, rejiciat

ſpoliantē, vel ſi tenens cùm fuerit in poſſeſsione ſive in ſeyſina & alius cum eo uti voluerit, ipſo nihilomin⁹ utatur, niſi omnino injuſtè utentem tenere poſsit ab utendo excluſum: quia per uſum ſuum ſic utendo, juſtè retinet ſeyſinam ſuam, aliùs verò utendo injuſtè in alieno, nihil ſibi per uſum injuſtum acquirit. Si autem ipſum nullo modo expellere poſsit, ad ſuperioris auxilium erit recurrendum, ut ei pacificè liceat acquirere & quietè uti. Incontinenti vim vi repellere eſt, quā citò ſciri poſsit vim eſſe illatam, priuſquam ille cui illata fuerit, ad actum contrarium divertat. Si autem omnino quis uti impediverit vel min⁹ commodè, incontinenti repellatur ſi fieri poſsit, alioquin ad ſuperiorem recurratur ut ſuprà. Incontinenti autē quid ſit videndum, & infra quod tempus. Tempus autem non definitur, ſed præſumitur quòd tantum tempus habere deberet, quantum haberet ſi eſſet ſuper proprietate implacitatus, ſcilicet quindecem dierum, quo tamen jure ad præſens non utitur. Videndum eſt etiam utrum diſſeyſitus præſens fuerit vel abſens tempore diſſeyſinæ, vel utrum ipſe perſonaliter ejiciatur vel ejus procurator, vel familia, vel dum abſens fuerit alius ingrediatur in ſuam vacuam poſſeſsionem. Vacuam dico corpore, licèt non animo. Si autem præſens fuerit tempore diſſeyſinæ, tunc ſtatim & eodem die, ſi poſsit, rejiciat diſſeyſitorem, niſi hoc elegerit propter deſperationem, quòd ſibi velit requirere, & electa via illa & facta impetratione, ad rejectionem redire non poterit, nec ſeyſinam ſuam propria autoritate reſumere, in præjudicium ſuperioris ad quem jam devoluta eſt cognitio. Si autem talem viam non elegerit fiat in craſtino, tertio die vel quarto, vel ulteriùs cum debita continuatione quod fieri debuit prima die: quia ſi primo die rejicere non potuit, poteſt tamen in craſtino vires reſumere, arma congerere, & auxilia amicorum invocare, quòd ſi per longum tempus expectaverit, videtur per hoc injuriam diſsimulare, & per hoc illam penitus aboleri. Dictum eſt ſuprà quòd ſi poſſeſſor, procurator vel familia præſens ejiciatur, & nunc dicendum erit ſi reverſus ingredi prohibeatur vel repellatur vel credat ſe poſſe repelli. Si autem abſens fuerit ex quacunq; cauſa neceſſaria negotiationis communis, vel peregrinationis, vel alia quacunque, oportebit diſtinguere locorum diſtantiam & tempora, vel diligentiam vel negligentiam diſſeyſiti: ſecundùm quod fuerit in eodem comitatu propè, vel in alio comitatu longè, vel alibi, dum tamen infra regnum. Longè vel longiùs diſtinguatur, quo tempore ſcire potuit diſſeyſinam eſſe factam, & non tempus quo ſcivit, & quo caſu in veniendo, computandæ ſunt rationabiles dietæ, ut ſic allocatis ei rationabilibus dilationibus, infra quartum diem vel ulteriùs ex cauſa ut prædictum eſt, dejiciat diſſeyſitorem, quod ſatis erit incontinenti, cùm non currat tempus ei niſi ex tempore ſcientiæ, & ex quo poſt ſcientiam venire poteſt commodè. Si autem extra regnum in peregrinatione ſimplici apud ſanctum Jacobum, vel in ſervitio domini regis fortè in Vaſcoñ, dilationē habebit quadraginta dierum, & duor̄ Flodorum, & unius ebbæ, quia de ultra mare, & ſimiliter ſpaciū quindecem dierū poſt quā venerit

nerit in regnum & etiam quatuor dierum, ut prædictum eſt, ut vires reſumat &c. Si autem extra regnum in ſimplici peregrinatione in terra ſancta, tunc dabitur ei dilatio unius anni extra regnum, & quindecem dierum & quatuor infra, ut prædictum eſt. Si autem in generali paſſagio ad terram ſanctam, tunc dabitur ei dilatio trium annorum & quindecem dierum, & quatuor, ut prædictum eſt. Et ſi aliquis infra tempus illud feoffatus fuit à diſſeyſitore, ſi verus dominus reverſus eum incōtinenti ejiciat, non recuperabit per aſſiſam: quia tēpus tale, licèt longum fuerit, non eſt computandū abſenti: & ideò taliter feoffatus ſibi imputare poterit, niſi priùs medio tempore ſibi per breve de warrantia proſpexerit. Omnes autem qui morā faciunt longiorem quoad reſtitutionem, incontinenti ſeyſinam ſuam dediſſe videntur oblivioni. Provideant igitur ſibi, illi qui voluerint rejicere incōntinenti flagrante diſſeyſina, quòd injuriam diſſeyſinæ per patiētiam, diſſimulationem, negligentiam, impotentiam, deſperationem, vel negligentem impetrationem non tepeſcant, per quod amittant utramque poſſeſſionem, naturalem videlicet & civilem, & diſſeyſitor utramque habere incipiat, ita quòd ſine judicio ejici non poſſit quaſi incontinenti. Qualiter autem quis ejici debeat incontinenti videndum erit per exemplum, & cui competit aſſiſa, & cui non, quia incontinenti: ut ecce. Ejicio te de libero tenemento tuo, viribus & non judicio, competit tibi remedium per aſſiſam ut infrà. Item ejicio te, & tu me incontinenti flagrante diſſeyſina, non recuperabo per aſſiſam, quia paſſus ſum id quod feci. Item ejicio te, & tu me incontinenti, & ego te poſteà incontinenti iterum, adhuc competit tibi aſſiſa contra me ad ſeyſinam recuperandam, & ita erit in infinitum, quòd verus poſſeſſor ejicere poterit incontinenti, & non competit contra ipſum aſſiſa, & ſi ipſe iterum à ſpoliatore incontinenti ejiciatur, poterit ſpoliatorem rejicere & non competet ſpoliatori aſsiſa: quia quod facit paſſus eſt. Si autem verus poſſeſſor negligens erit poſt diſſeyſinam, & negligens impetrator, patiens, & diſſimulans injuriam, impotens omnino, vel de potentia ſua deſperans, ut prædictum eſt, ita quòd utramq; amiſit poſſeſſionem, naturalem videlicet & civilem, nōn ſuccurritur ei niſi per aſſiſam. Et ſi fortè aſſiſam contemnat, & poſſeſſionem ſuam (viribus utens non judicio) ſibi uſurpare præſumat, competit ſpoliatori propter uſurpationem aſſiſa, non quia injuſtè diſſeyſitus ſit, ſed quia ſine judicio, & quia per negligentiam veri domini utramq; habere incepit poſſeſſionem, naturalem videlicet & civilem. Et ſi verus dominus habere velit regreſſum, vix aut nunquā audietur, niſi tantùm ſuper proprietate, ſi autem velit ad aſsiſam recurrere, quæ ei primò competebat, non poterit: quia aſsiſam demeruit & gratiam juris, & quia fruſtra legis auxilium invocat, qui in legem committit: lex enim ſe ei gratis obtulit, quam quidem recuſans, uſus eſt viribus & non lege, & ideò ei non ſubveniet, quia cum potuit noluit, & cùm velit non poterit. Eodem modo reſpondebit ei miniſter legis & juris, cujus juriſdictionem minùs licitè ſibi uſurpavit. Item eſto quòd diſſeyſitor cùm diſſeyſinam fecerit ſta-

tim & eodem die vel in craſtino rem ſpoliatam ad alium tranſtulerit ex quacunque cauſa, poterit ille ad quem res tranſlata eſt, incontinenti ejici à vero domino diſſeyſito, ſicut ipſe primus & principalis diſſeyſitor: quia verus dominus ſemper ſibi retinuit civilem poſſeſsionem, quamvis naturalē amitteret. Eodem modo ſi per aſsiſam novæ diſſeyſinæ velit agere, verſus utrumque recuperabit, quia uterque fecit ei diſſeyſinam principaliter, ſcilicet primus diſſeyſitor abſtulit ei naturalem poſſeſſionem, & ſecundus civilem, & uterque conjunctus cum alio, ſimul abſtulit ei utramque, civilem ſcilicet & naturalem, & unde neuter eorum ſine alio reſpondebit. Sed unus, ſcilicet primus tenetur ex diſſeyſina tantùm ad pœnam & non ad reſtitutionem, quia non habet rem quam reſtituere debet. Secundus verò tenetur ad utrumque, tam ad pœnam quàm ad reſtitutionem: ad pœnam quia abſtulit civilem poſſeſsionem, & ad reſtitutionem, quia habet rem quæ debet reſtitui. Secus autem eſt ſi res poſt diſſeyſinam per longum intervallum transferatur ante impetrationem brevis, & ubi primus & principalis diſſeyſitor tantùm tenetur ad pœnam propter injuriam, & ille ad quem res p intervallum tranſlata fuerit tantùm ad reſtitutionem ſecundùm virtutē aſsiſæ, ut infrà dicetur. Item eſto quòd primus diſſeyſitor poſt diſſeyſinam ſtatim ab alio fuerit diſſeyſitus, poterit verus dominus ſi voluerit ultimum diſſeyſitorem incontinenti dejicere, ſed non poſt intervallum, ſupradicta ratione. Et eodem modo ſi per aſsiſam velit agere, poterit verſus utrumq; recuperare. Si autem ad tempus diſsimulaverit, poterit ille primus diſſeyſitor verſus ſuum diſſeyſitorem recuperare ſi agere velit per aſſiſam. Poſſet etiam ab initio eum incontinenti rejicere, ut infrà de tranſgreſſionibus ubi plus de hac materia, ſine regreſſu aliquo, quem ille ſecundus diſſeyſitor habere poterit. Item quæritur de recenti rejectione, an vicecom̄ debeat ſe intromittere? videtur quòd ſic, quāvis quidam dicunt contrarium, *ſed ad certum* tempus & non imperpetuum, nec debet ſe ingerere ex officio ſuo, *niſi* hoc poſtulet diſſeyſitus, quia ſi fecerit, cadit in aſſiſam. Item videre debet vic. utrum violentia, pro qua requiretur, ſi fuerit requiſitus, juſta ſit vel injurioſa: ſi autem injurioſa, ſe non intromittat ad alicujus inſtantiam ne incidat in aſſiſam, ut ſi aliquis alium diſſeyſiverit injuſtè, & diſſeyſitus ad hoc nitatur ut diſſeyſitorem ſuum incontinenti dejiciat: ſi vicecomes vim diſſeyſiti quæ juſta eſt amoveat, & vim diſſeyſitoris injurioſam ſuſtineat, cadit ſimiliter in aſſiſam. Item cùm quis venerit ut juſtè poſſidentem p vim dejiciat, cùm poſſidens in poſſeſſione ſe viriliter agat & ſe defendat, & vic. vim & invaſoris injuriā ſuſtineat, cadit ſimiliter in aſſiſam. Sed vice verſa, cùm vic. juſtè poſſidentem in ſua poſſeſſione defendat, vel cùm *juſtè* poſſidens ejectus fuerit, & incontinenti nitatur poſſeſſionē ſuā reſumere, & vicecom̄ cùm rogatus fuerit, & quamdiu licuerit vim talem ſuſtineat, cùm juſta ſit, hoc ei licebit. s. quamdiu juſtè poſſidens civilē habuit poſſeſſionē, & donec amiſſa fuit per negligentiam, impotentiam, vel deſperationē: in quo caſu, vic. ulteri' ſe non intromittat etiā rogatus, ne incidat in aſſiſam. Hæc

autem oĩa facere poteſt vel ut amicus, vel ut vic. ex officio ſuo, pro pace dñi regis. Et in fine notandum, ꝙ talis rejectio incontinenti facienda, continua eſſe debet & non diſtincta ꝑ temporum intervalla, ut ſi quis injuſtè diſſeyſitus fuerit, aſſumptis viribus debet diſſeyſitorem incontinenti rejicere ſi poſsit, ſi autem non, non debet inde recedere, ſed continuè pulſare: quia qui ſemel per impotentiam receſſerit utramq; amittit poſſeſsionem, quia poſt tempus redire non poteſt ad dejiciendum, nec ſeyſinam quam ſic amiſit pro voluntate ſua reſumere, cùm jam ad manus ſuperioris fuerit devoluta cognitio. Oportet igitur de neceſsitate ad ſuperiorem recurrere, ſicut inferiùs apparebit. Hæc autem ad ꝓſens de rejectione incontinenti dicta, ſufficiant exempli cauſa.

Cap. VI.

1 ¶ *Quòd oportet de neceſſitate ad ſuperiorem recurrere ubi non poterit diſſeyſitus per ſe diſſeyſitorẽ ſuum incontinenti rejicere & fiat ei ibi breve de nova diſſeyſina. 2. In quibus locum habet hujuſmodi aſſiſa. 3. De triplici effectu hujuſmodi aſſiſæ.*

DIctum eſt ſuprà qualiter diſſeyſitus poterit diſſeyſitorẽ ſuũ incontinẽti rejicere impunè & ſine brevi, quamdiu retinuerit civilem poſſeſſionẽ. Nunc autem dicendum qualiter recurritur ad ſuperioris auxilium, cũ utrãque amiſerit poſſeſsionem, naturalem videlicet & civilem. Cùm igitur diſſeyſitus, ita negligens fuerit in hac parte, ꝙ nolit vel non poſſit diſſeyſitorẽ ſuum rejicere, de beneficio principis ſuccurritur ei per recognitionem aſſiſæ novæ diſſeyſinæ multis vigiliis excogitatam & inventam, recuperandæ poſſeſſionis gratia, q̃ diſſeyſit⁹ injuſtè amiſit & ſine judicio, ut per ſummariã cognitionẽ abſq; magna juris ſolẽnitate, quaſi ꝑ cõpendiũ negotiũ terminetur. ¶ 2. Locũ autem non ſolũ habet hujuſmodi aſsiſa in rebus corporalib⁹, ſicut in tenementis quibuſcunq;, verũ etiã in rebus incorporalib⁹, ſicut in ſervitutibus & in reb⁹ quæ ꝑtinent ad tenementũ, ſicut in jure paſcendi, falcandi, fodiendi & hujuſmodi: ſicut inferiùs apparebit. ¶ 3. Eſt autẽ iſta recognitio ſive aſsiſa triplex, & pœna multiplex, ut infrà de reſtitutiõe dãnorũ: eſt enim ꝑſonalis quia ꝓſequitur eum qui fecit diſſeynã, ꝓpter factũ quia ipſe fecit, ꝓſequitur etiã eũ ad pœnã ꝓpter injuriã; ꝓſequitur etiã rem, quoad reſtitutionẽ, & in hoc eſt rei ꝓſecutoria. Perſequitur etiã quãdoq; unicã ꝑſonã, quantum ad hæc omnia, & quandoq; duas ꝑſonas vel plures, ſecundùm quod duo fuerint diſſeyſitores principales vel plures, & ſecundũ quod res ad ipſos pervenerit ꝑ ipſam diſſeyſinam, vel poſt diſſeyſinã per tranſlationẽ ſtatim vel poſt tempus. Perſequitur etiam quandoq; unicam ꝑſonã quantũ ad pœnã ꝓpter factum & injuriam, & aliam ꝑſonam quantũ ad rei reſtitutionem cùm rem detineat, quarũ nulla ſine alia poterit reſpondere ꝓ ſe, quia diſſeyſitor non habet quod reſtituat, licèt teneatur ad pœnam, nec ille qui rem detinet, licèt poſſit reſtituere ullam injuriam fecit: conjunctis igitur utriſque perſonis in unam, tunc demùm procedatur per aſſiſam, & non aliter. Perſequitur etiam quandoque plures perſonas

ſonas quātū ad pœnā, & plures quantū ad rei reſtitutionem, ſecundùm ꝙ res in plures man' devenerit poſt diſſeyſinā, vel ſecundū ꝙ in plura capita in ipſa diſſeyſina diviſa fuerit & partita. Acquiritur verò ꝑ aſſiſam iſtam non ſolùm ipſa res ſpoliata corporalis, verùm etiam omnes fructus medio tempore percepti cui competit querela. Item non ſolum ipſa res, ſed in ipſa re pax & quies. Item non ſolùm pax & quies in ꝓprio, ſed libertas & perturbationis evacuatio, de quibus mentio facta eſt in principio.

Cap. VII.

1 ¶ *Cui competit aſſiſa.* 2. *Si facta fuerit donatio viro & uxori ſimul qui habent quaſi jus unum vel aliis duobus ſimul in communi.*

ITem, quoniam ad omnes non pertinet hujuſmodi querela quamvis in poſſeſſione fuerit, videndum eſt igitur cui cōpetat remedium ꝑ aſſiſam, & ad quem pertineat querela, & cui fieri debeat, & quando, & ſimiliter ad quem non pertineat, & ſciendum ꝙ tantùm pertinet ad eos querela qui nomine ſuo proprio tenementum tenent & non alieno, ſive ad vitam, ſive in feodo & non ad terminum annorum, licèt aliud habeat remedium: & quicunq; ſint tales, maſculus vel fœmina, major vel minor, liber vel ſervus, in ſuo caſu, & ſive ꝑ ſe in propria perſona ſive per procuratorem vel familiam, vel firmarium, vel alios quoſcunque qui ſuo nomine fuerint in ſeyſina; cùm per tales poſſideant, quia ille poſſidet cujus nomine poſſidetur, & unde ſi quis tales, qui nomine dominorum ſuorum fuerint in ſeyſinā, ejecerit, domino competit aſſiſa & non illis, ut inferiùs dicetur ad exemplum. Nulli autem competit qui in ſeyſina fuerit nomine alieno, quia talis non poſſidet licèt fuerit in ſeyſina, ſicut procurator, vel cuſtos ratione cuſtodiæ, firmarius ſive uſufructuarius ratione firmæ, ſervus proprius vel alienus, hoſpes vel alius quicunq; talibus enim non cōpetit aſſiſa, cùm nomine dominorum ſive aliorum extiterint in ſeyſina, ſed querendum eſt de eo qui ſeyſinam injuſtam habuerit ꝑ diſſeyſinā, vel intruſionem, & ab eo diſſeyſit' fuerit, qui jus non habet. Item ſi à non domino feoffatus fuerit, & ita ab eo qui jus non habet diſſeyſitus, an ei competat querela & remedium ꝑ aſſiſam? videtur prima facie quòd non, cùm diſſeyſitor ꝑ ſe habeat contra aſſiſam, ut videtur, ſufficientem exceptionem, *yz.* quòd diſſeyſitus non habuit niſi teneram ſeyſinam, vel quòd habere non potuit, propter injuſtum initium, feodum nec liberum tenementum. Sed revera licèt talis injuſtè poſsidens nullam haberet actionem contra veros dominos, habebit tamen querelam & remedium per aſsiſam contra tales qui jus non habent, propter cōmodum poſſeſſoris, & ipſi contra tales nullam habebunt exceptionem teneræ ſeyſinæ, vel liberi tenementi. Propter cōmodum poſſeſſoris dico, quia ſi tales qui jus non habent extra ſeyſinam peterent, nunquam recuperarent verſus poſsidentem, quamvis injuſtè, cùm actionem competentem non haberent, & ita remaneret ſuo loco poſſeſsio. Et cùm neuter illorum jus habeat, nec feodum, nec liberum tenementum, tamen pro primo poſſeſſore judicandum erit, propter ſeyſinam primam, ex quo ille qui ſecundò

primũ poſſeſſorẽ ejecit, nullũ jus habuit ejiciẽdi, & quia res poſſet ſemper cũ eo remanere ꝑ negligentiam veri dñi, & hoc ꝓpter cõmodum poſſidendi. Cùm igitur actionẽ nõ habeant, & talẽ (quamvis injuſtè poſſidentẽ) diſſeyſiverint, cùm ꝑ judicium recuperare non poſſent, ſi talis petat ꝑ aſſiſam, licèt ei de jure non cõpetat, tamen in odiũ diſſeyſitoris ꝓcedit, quia ꝓdicti diſſeyſitores nullã contra ipſum habere poſſunt exceptionẽ. Item competit remediũ ꝑ aſſiſam & querela, ei qui ꝓ ſe titulũ habuerit ad tẽpꝰ, ſimul verſus oẽs à quocunq; feoffatus fuerit, dño vel non dño, & verſus eũ qui jus nõ habet, & eum qui jus habet: ut ſi quis à non dño, cuſtode, vel firmario ad certũ terminũ tenuerit annorũ, vel ab eo qui ingreſſum habuerit ꝑ diſſeyſinã, vel intruſionẽ, ſi taliter feoffatꝰ ꝑ aliquod tẽpus in pace tenuerit, à vero dño ejici non poterit ſine brevi & judicio, dũ tamẽ tale ſit tẽpꝰ, ꝙ ſufficere poſſit ꝓ titulo. A non dño verò, cũ titulum ab eo habeat, ejici non poteſt, ꝓpter titulum, & feoffamentũ, & ꝓpter factũ ſuũ, licèt tempꝰ non interveniat, nec etiã ab eo qui jus non habet, licèt non interveniat titulus, nec tẽpus, ſed à vero dño ejici poterit & impunè, ſi tempꝰ ꝙ ſufficiat ꝓ titulo nõ intervenerit. Itẽ cõpetit ei remedium & reſtitutio ꝑ aſſiſam, quia omnino ſine aliquo titulo in ſeyſina fuerit ꝑ diſſeyſinã vel intruſionem, ꝙ ſine judicio diſſeyſitus, dum tamen tempus habeat ꝙ ſufficiat ꝓ titulo, verſus omnes, ſive jus habeat ſive non, & ita juvat poſſeſſionem aliquando tempus ſicut titulus. Item competit ei querela & remedium ꝑ aſsiſam, licèt ejectus non fuerit ꝑſonaliter in ꝓpria perſona, vel ꝑ ꝓcuratorem, ſed cùm nemine relicto in ſeyſina à ſeyſina receſſerit, & cùm reverſus fuerit non admittatur, vel repellatur. Item cõpetit ei querela & remediũ ꝑ aſſiſam, ſi quis in alieno uti voluerit, cùm jus non habuerit, & contra dñi voluntatem, & eodẽ modo ſi dominũ non ꝑmiſit uti in ſuo, ut ſupradictꝰ eſt in principio. Item cõpetit ei querela & remediũ ꝑ aſsiſam, ſi quis diſſeyſitus fuerit ab aliquo per judicium, ꝙ tamen ſit injuſtum. Item competit ei querela & remedium ꝑ aſsiſam, qui furioſus eſt vel mente captus, ſicut ei qui eſt ſanæ mentis, dum tamen in acquiſitione tenementi habuerit ſanam mentẽ: quia ex quo ſemel dum ſanæ mentis extiterit animũ habuerit retinendi, in ipſo furore (ſi ſupervenerit) animum mutare non poterit nec deſinere poſſidere, quia conſentire non poteſt nec diſſentire, nec deſinere poſſidere, & ideò amittere non poteſt per aliquem curſum temporis id ꝙ tempore proſpero, vel dilucidis intervallis acquiſiverit. Item competit remediũ tã ei qui feodi firmarius eſt, quàm ei qui tenet in feodo vel ad vitã. Et eodẽ modo competit ei qui tenet in Sokagio ꝑ certũ redditũ, ſicut ei qui tenet ꝑ ſervitiũ militare. Itẽ cõpetit uxori de re ſibi data & tradita à viro vel è contrario cõſtãte matrimonio, quãvis donũ irritari poſſit ex poſtfacto. Sed ſi qui ipſorũ poſt mortẽ donatoris in ſeyſina fuerint, ſine judicio diſſeyſiri non poſſunt, dũ tñ tempus quod alibi ſufficere poſſit pro titulo intervenerit. Item competit ei actio cujus pater obiit in ſtatu libero, ſi poſt mortem patris fuerit in ſeyſina & in poſſ. libertatis, extra dominorum poteſtatem. Item quandoq; cõpetit villano Sockmanno in dominico dñi Regis, ſi manerium vocetũ Burgꝰ, ſicut

Cyrence-

Cirenceſt̃r: ut de itinere abatis de Radinge, & M. de Pateſhul in com̃ Gloceſter, anno regni Hen. quinto, aſſiſa novæ diſſeyſinæ ſi Philippus le Riche. Item competit libero homini, qui tenuerit villenagium p̱ ſervitium & cõſuetudines villanas, ſive copulatus fuerit villanæ vel non, de tenemento ꝙ alibi tenuerit liberè, eo non obſtante, ꝙ tenuerit villenagium & copulatus fuerit villanæ. Item competit ei qui feoffatus eſt per aliquem qui tenuerit ad vitam ſive nomine dotis, ſive p̱ legem Angliæ vel ad terminum vel alio quocunq; modo, ut in multis locis probatur per exemplum. Item competit villano in ſuo caſu, verſus dominum & omnes alios, dum fuerit extra poteſtatem dominorum, donec dominus eum ejecerit ut ſervum. Si autem ſub poteſtate dominorum & feoffatus fuerit, ſive à domino ſive ab extraneo, competit ei aſſiſa verſus omnes. Si autem tantùm ab extraneo, competit ei aſſiſa contra omnes de mundo, p̃terquã contra verum dominum, ſub cujus fuerit poteſtate, ſi fortè velit eum diſſeyſire. Item competit ei qui tenemẽtum tenuerit, donec ei provideatur, ſicut aliis qui liberum habent tenemẽtum, quia bene poteſt eſſe ꝙ nunquam ei providebitur, & ſic poterit remanere in feodo tale tenementum. Item competit aſſiſa, ut ſi duobus facta fuerit donatio ſucceſſivè & diverſis temporibus, & uterq; ſe ſimul poſuerit in ſeyſina ſine warranto, & donator ratam habuerit alterius ſeyſinam, & alterius non; ſed ſi ille cujus ſeyſina rata non erat ejectus fuerit, non recuperabit. Si autem utriuſque, hoc ſtare non poterit, ſed proprietas erit præferenda, ac ſi uterq; ingrederetur cum warranto. Si autem unus ingrediatur cum warranto & alius ſine, ille cum warranto præfertur, & ei competit aſſiſa. Item ſi duo ſe gerant pro hærede & de eorum jure dubitetur, in hoc dubio ei competit aſſiſa, qui ſe priꝰ poſuerit in ſeyſinã, niſi in veritate cõſtare poſſit talẽ jus non habere. Si autẽ duo contendant de hæreditate quorũ nullꝰ jus habuerit, ut ſi ambo fuerint baſtardi, cõpetit ei aſſiſa qui priùs fuerit in poſſ. cũ warranto vel ſine, donec aliꝰ ejecerit qui jus habuerit qualecunq;. Si autẽ unus baſtardus & alius legitimus, vel unꝰ ſervus & alius liber, cõpetit ei aſſiſa qui jus habet; ſi ille qui fuerit in ſeyſina longũ tempus habuerit & pacificũ, ꝙ ſine judicio ejici non poſſit. Quid etiam ſi tale tẽpus non habuerit? per aſſiſam non recuperabit. ¶ 2. Item videtur incontinenti ejeciſſe, ſi quis ita tenementum dederit ſub conditione quæ dependet de futuro, ut ſi dicat, do tibi tantam terram ſi filiam meam, vel ut filiam meã ducas in uxorem, ſi facta donatione & ſubſecuta traditione, talis, licèt per longum tempus poſteà, ad alia vota cõvolaverit, & aliã in uxorem duxerit, ſi ejiciatur etiam ſine judicio, per aſſiſam non recuperabit: quia ſi res ob cauſam data fuerit & ſub conditione quæ ſic dependet de futuro, licèt ab initio perfecta ſit, tamen cauſa non ſecuta, reſolvitur donatio per conditionem, & ita incipit eſſe nulla, quia conditioni non eſt ſatisfactum. Sed poſſet opponi, ꝙ ſi ſtatim non poſſet conditioni ſatisfieri, poſt mortem mulieris quã primò contra conventionem traduxit, poſſet ſatisfieri, & ſic fieri poſſet in multis donationibus ſub conditione ſuſpenſis vel perfectis, ſub conditione tamen reſolvendis. Item ſicut dejici poterit quis per ſeipſum, &

com-

competit ei remedium per aſſiſam, ita poteſt per familiã ſuam, & alios qui nomine ſuo extiterint in poſſeſſione, & quia ſicut acquiritur poſſeſſio per eos quos quis in poteſtate habuerit & retinetur, ita poterit per ſuos amitti & retineri: ut ſi quis me dejecerit, meos autem non, non competit mihi aſſiſa, quia per meos qui dejecti non ſunt retineo ſeyſinã. Sed ſi quis meos & me dejecerit, & quoſdam retinuerit & vinxerit vel eos ut ſervos ſuos retinuerit, competit mihi aſſiſa, deſii enim poſſidere cùm ſervi mei vel alii, per quos ſeyſinam retinui, ab alio poſſidentur. Itẽ ſi expulſi non ſunt tales, ſed ab eo qui vi dejecit tenere ceperint, adhuc competit mihi aſſiſa. Item ſi ego dejectus non fuero, in poſſeſſione tamen vinctus ſum & impeditus quò minꝰ uti poſſim, adhuc competit mihi aſsiſa. Item competit cuilibet qui proprio nomine fuerit in ſeyſina juſtè vel injuſtè; juſtè, ut ſi jure ꝓprio utatur; injuſtè, ut ſi in poſſeſſione fuerit per diſſeyſinam, vel intruſionem, & ſi fuerit ejectus per aliquem qui jus non habuerit, competit ei reſtitutio ꝑ aſſiſam, ſicut ei qui jus habet adverſus omnes, præterquã adverſus verum dominũ: quia licèt jus non habet, eo tamen ꝙ in poſſeſsione eſt, plus juris habet propter ſeyſinam quã ille qui eſt extra poſſeſsionem qui nihil juris habet, & eo maximè, quia ſi ille qui jus habet nunquam petat, ſic poterit terra ſemper remanere cum diſſeyſitore vel intruſore. Item ſi cùm anteceſſor meus ad firmam dederit tenementum & moriatur, & ſi in ſeyſinam me poſuero, ſalvo firmario firma & termino ſuo, & de uſu non impediat, competit mihi aſsiſa ſi ejectus fuero, licèt mihi uti non liceat, & valebit mihi ſeyſina quoad liberum tenementum, & non aufert firmario terminũ ſuũ, & ſi ultra terminum tenere ceperit firmarius, tunc primò mihi competit breve de termino qui præteriit, ſicut anteceſſori meo competeret: ſi autem firmariꝰ exceperit de feoffamento, tunc vertitur aſsiſa in juratam ad inquirendum de feoffamento.

Cap. VIII.

1 ¶ *Si fiat diſſeyſina pluribus in re communi.*

PLures etiam diſſeyſiri poſſunt in re communi, ſicut & unus in propria perſona, & competit eis querela & remedium per aſsiſam. Communis autem eſſe poterit res ſive tenementum multis modis, ſicut res quæ communis eſt inter virum & uxorem ubi neutri ipſorum ſine alio competit querela vel aſsiſa, cùm ſint quaſi unum corpus & diverſæ animæ, & quaſi unum jus habentes, niſi ſit aliquis qui dicat, ꝙ ſi vir uxorem diſſeyſiverit vel è contrario, quòd aſsiſa competit uni ipſorum quaſi tenendam in communi cum alio. Sed ſi ita eſſet, ſic fieret diviſio inter eos corporis & ſanguinis, quod eſſet contra hoc quod ſupradictum eſt. Videtur igitur quòd recurrendum ſit ad curiam chriſtianitatis, ut diſcuſſo ibi de matrimonio per cenſuram eccleſiaſticam, vel compellatur vir ſuſcipere uxorẽ, vel uxor redire & ſequi virum, & ſi opus fuerit, dominus Rex ad ſupplicationem ordinarii in tenemento communicando quod ſuum fuerit exequatur. Poterit etiam eſſe tenementum cõmune inter duos vel plures, ſicut ſunt bundæ & metæ & rationabiles diviſæ quæ ponuntur in terminis & finibus

agrorum ad diſtinguendũ prædia & dominia vicinorum, quorum quilibet dominus eſt proprietatis,& non dominus in ſolidũ, ſed tamen dominus in communi. Talibus autem omnibus competit querela & remediũ p aſſiſã, ſecundũ q fuerit quilibet eoꝝ diſſeyſiti. s. õnes vel quidã illoꝝ,per extraneos vel ſeipſos inter ſe. Si quis igitur diviſas araverit, lapidẽ vel arborẽ finalẽ amoverit & aſportaverit,facit diſſeyſinã,ut de itinere M.de Pateſhul ad aſſiſas novæ diſſeyſinæ capiendas & gaolas deliberandas in com South: Aſſiſa novæ diſſeyſinæ ſi Radulphus de le Haye: quia ibi dicitur, quòd ſi quis terram meam araverit, & maximè qui diviſas araverit inter me & ipſum, facit diſſeyſinam: quia in hoc magis injuriatur,quàm ſi aliam terrã araſſet, quia ſi aliam terram,tunc poſſent blada retineri,quod non eſt in diviſis (ut videtur) quia hujuſmodi metæ & bundæ ſunt utriuſq; vicinorum in communi,quoad hoc quòd nullus vicinorum aliquid ſibi appropriare poſſit ſine eo quòd non facit diſſeyſinam ex quo tenent in communi. Sed q ibi poti' ſit tranſgreſſio quàm diſſeyſina videtur, quia in viſu faciendo juratoribus, non poteſt querens aliquã partẽ deſignare nec dicere, hæc pars mea eſt,quia diviſæ non ſunt p partes diviſæ, ſed jacẽt in communi, quia nullus ſcit nec ſcire poterit partem ſuã. Si autẽ ſit qui dicat q illa pars dimidia ſit alicujus quæ jacet ppi' juxta terram ſuam,hoc ſtare non poſſit,quia ſi quilibet araret vel proſtraret partem dimidiam propinquiorem terræ ſuæ, ita conſumi poſſent diviſæ & adnihilari. Sed revera (quicquid dicant alii) videtur q ibi ſit poti' diſſeyſina de tenemento in communi,& ſic fiat viſus de toto tenendũ in cõmuni,de lapide verò & arbore finali, idẽ eſt q liberũ tenementum,ex quo lapis in terra fixus,quaſi ædificiũ ſolo cedit, & arbor eodẽ modo cùm radices egerit.Sunt autẽ quidã qui dicunt,q amotio arboris & lapidis poti' tranſgreſſio eſt q diſſeyſina,ſed hoc non eſt verũ, quãvis diſſeyſina ſub ſe contineat tranſgreſſionẽ, licèt non è contrario. Poterit etiã res eſſe communis inter plures,ſicut inter cohæredes & participes in tenemẽtis cõmunibus,non partita hæreditate. Item inter vicinos in aliquo tenemento, q aliquando fuit litigioſum & de communi voluntate relinquitur ad aliquẽ uſum unum vel plures,ſi quis ex talibus participibus unum de participibus ſuis diſſeyſiverit, idem habebit aſſiſam verſus participes ſuos tenendum in cõmuni. Si autem duos,quilibet habebit aſſiſam ſuã p ſe,quia diverſæ ſunt diſſeyſinæ, & idem erit de pluribus in cauſa poſſeſſionis acquirendæ ante partitionẽ hæreditatis, cùm ſemel fuerit acquiſita, & ſunt ibi diverſa jura licèt de re incerta. In acquirenda verò ſeyſina alicujus anteceſſoris in cauſa proprietatis,ubi diverſæ ſunt perſonæ & diverſa capita,ſed tamen quaſi un' hæres propter jus quod eis cõpetit,nullus poteſt ſine alio petere ſeyſinã anteceſſoris propinquam vel remotam,cùm ſunt omnes quaſi unus hæres ppter unicum jus. Cùm autem ſemel aditã fuerit hæreditas & acquiſita ſive diviſa fuerit inter capita ſive non, nullus ſine alio reſpondebit in cauſa proprietatis de ſeyſina anteceſſoris, nec etiã in cauſa poſſeſſionis in aſſiſa mortis anteceſſoris,ut infrà. De ſeyſina verò propria, ſi ejectus fuerit particeps unus vel plures à participe vel participibus vel etiam ab extraneis perſonis, quili-

quilibet habebit remedium ꝑ aſſiſam p ſe ſine participe, quia plures ſunt ibi diſſeyſinæ. Et vice verſa, ſi unus vel plures cohæredes diſſeyſinā fecerint cohæredib' uni vel pluribus ſive extraneis, quilibet de facto ſuo & de injuria ſua ꝑ ſe reſpondebit: quia pœna ſuos tenere debet autores. Ante verò additionē hæreditatis conjunctū eſt jus & ſeyſina anteceſſoris, & ita conjunctim ab omnib' peti debet qui conjuncti ſunt, quaſi un' hæres. Cùm autē adita fuerit, incipit vel adhuc manet eſſe jus unum conjunctum, & ſeyſina diverſa, ſed communis quouſq; fuerit partita, & ideò nullus ſine alio reſpōdebit alicui qui ſeyſinam petet, vel jus alicujus anteceſſoris ſui, nec in cauſa proprietatis, nec in cauſa poſſeſsionis ꝑ aſſiſam mortis anteceſſoris, cū ōnia ſunt eis cōmunia ꝓprietas.ſ. & poſſeſſio. Si autem extrane' petat de ſeyſina ſua ꝓpria in cauſa diſſeyſinæ & ſpoliationis, ſi omnes diſſeyſinam fecerint, omnes tenentur & cadunt in aſſiſam. Si autem quidam illoꝝ & non omnes, illi tenentur qui fecerint & non alii. Et idem erit ſi un' tantū, & ipſe ſolus incidit in aſsiſam & in pœnam & non alii. Sed eſto ꝙ diſſeyſitus verſus talem ſemel recuperaverit ꝑ aſſiſam, ſive tenementum ſive paſturam, & alius particeps à primo diſſeyſitore illum ipſum ejiciat de eadē re, & ipſe diſſeyſitus iterū ſuꝑ illū aſsiſam portet, quæro an debeat ꝓcedere? videtur ꝙ ſic prima facie, quia licèt eadē ſit res, diverſæ tamen ſunt pſonæ, ſed revera non eſt capienda, quia ſic eſſet capere aſſiſam ſuꝑ aſſiſam, & hac ratione, quia bene poſſit contingere ꝙ ultima aſsiſa poſſet eſſe contraria primæ, & ꝑ ultimam aſsiſam poſsit adnihilari ꝙ ritè actum eſſet ꝑ primā, & ita poſſunt eſſe judicia in pendenti, & eſſe in incerto, ꝙ eſſe non debet. Et ita poteſt unus particeps & debet de ſeyſina ſua & injuria propria ſine participibus ſuis reſpōdere, & non habebitur in hoc caſu regreſſus ad aliud, niſi ad convincendos juratores ſi particeps qui ꝑ aſsiſam amiſit, hoc voluerit.

Cap. IX.

1 ¶ *De eo qui eſt in poſſeſſione nomine alieno & cui non competit aſſiſa.*

Dictū eſt in ꝓximo capitulo p̄cedēti cui cōpetat remediū ꝑ aſſiſam, ſive teneat rem ꝓpriam vel in cōmuni, poſt diviſionē verò hereditatis cōmunis plures erunt ſeyſinæ & plura jura ſeparata, ſed tamen nō debet quis ſine alio reſpondere, niſi velit in cauſa ꝓprietatis, ꝙ ſi faceret, nullū haberet regreſſum erga participes ſuos ſi fortè amitteret, & ꝙ dictū eſt de cohæredibus participibus, dici poterit de vicinis. Nunc autem dicendum eſt cui non competat remedium p aſſiſam, nec querela. Nulli autem competit querela nec remedium per aſſiſam, qui in poſſeſſione fuerit nomine alieno, quia talis non poſſidet, licèt in poſſeſſione fuerit, ſed ipſe poſſidet cujus nomine poſſidetur. Et longè aliud eſt poſſidere quàm eſſe in poſſeſsione. In poſſeſsione autem ſunt, licèt non poſsident, cūſtos qui tenet aliquando in dominico licèt non in feodo. Item procurator. Item familia, ſervus proprius, vel alienus bona fide poſſeſſus. Item firmarius vel fructuarius, quod non dicitur de feodi firmario. Item uſurarius & hoſpes. Item qui ad voluntatem

tatē tenuerit de die in diē de anno in annū licèt warrantū vocare poſſit, ſecundū quoſdā, ſicut & uſufructuari⁹ qui tenet ad term̄ annoꝝ, tales querelā non habebunt nec remediū ꝑ aſſiſam, quia non habēt actionē, ſed dn̄s proprietatis: & ideò ſi agant, locum habet cont̄ eos exceptiō ꝓprietatis, & liberi tenemēti à quocunq; diſſeyſitore appoſita, ſive jus habuerit ejiciendi ſive non, & ſi nō cōpetat eis de jure exceptio, tamen diſſimulanda erit ꝓpter verū dn̄m cui cōpetit actio. Itē non cōpetit eis querela nec remediū ꝑ aſſiſam, qui ſtatim & incontinenti poſt diſſeyſinā à vero dn̄o ſunt ejecti flagrante maleficio. Itē non cōpetit intruſori eodem modo, niſi tēp⁹ habuerit longum & pacificum, q̄ ſufficere poſſit ꝓ titulo. Item nec ei qui nunquā fuit in ſeyſina nec quaſi in ſeyſina, & idē ſi min⁹ ſufficientē habuerit ſeyſinā ſicut injurioſam ſine tempore & pace contentioſam. Itē non competit villano nec villanæ ſub poteſtate dominoꝝ exiſtentib⁹ de puro villenagio cont̄ dn̄m ſuum nec contra alios quoſcunq; tā ratione ꝑſonarū q̄ tenementi, ſive ſit de antiquo villenagio ſive de novo. Si autē ꝑquiſitum fuerit, contra dn̄m nō cōpetit aſſiſa in cujus poteſtate fuerit, cōpetit tamē cont̄ feoffatores extraneas ꝑſonas, quouſq; dn̄s (ſub cuj⁹ poteſtate fuerit) tenementū illud in manum ſuam ceperit, ut infrà de exceptionib⁹ pleni⁹ dicetur. Itē non cōpetit ei qui tenuerit de villano Socagio in dominicis dn̄i regis, nec puris villanis, competit tamē quandoq; eis qui adventitii ſunt, & habent cōventionē ſuam ꝑ certa ſervitia quāvis villana, ad ſimilitudinē eoꝝ qui tenēt de dominico dn̄i regis in villano ſocagio, niſi hoc fuerit in libero burgo ſive infra manerium tale. Itē non competit ei qui de nave ſua eject⁹ fuerit, quaſi de libero ten̄to ſuo, non magis q̄ ſi tract⁹ eſſet de equo ſuo ſive de vehiculo, curru, carecta vel carro. Sed quid dicetur de eo qui eject⁹ erit de ædibus ligneis? cōpetit ei aſſiſa ſi cōſiſtāt in ſolo ꝓprio ſive ſolo cohæreant ſive non, ſi autē cōſtruātur in ſolo alieno, aut p̄ceſſit ꝓhibitio ne amoveanť, vel denuntiatio ne fierēt, in quib⁹ caſibus cōpetit ei aſſiſa in cujus ſolo ædificatum eſt, & non ei qui ædificavit, quia poſt denuntiationē ſive ꝓhibitionē effectæ ſunt contentioſæ, & non eſt licita amotio. Si autē nulla p̄ceſſit denuntiatio nec ꝓhibitio, & ſic quaſi ſine cōtentione licitè amotæ fuerint, non cōpetit dn̄o ſoli aliquod remedium ꝑ aſſiſam. Itē non cōpetit alicui aſſiſa niſi ei qui poſſidet, nec à poſſeſſione poteſt aliquis dejici, niſi ille qui poſſidet nomine ꝓprio, poſſidet dico, ꝑ ſe vel ꝑ alium naturaliter vel civiliter, vel altero iſtorū. Itē nō cōpetit ei ſi eject⁹ fuerit ſine judicio qui tenuerit ꝑ legē Angliæ ratione liberorū ſuorū, qui poſtmodū cōvicti ſunt ad baſtardos, & quamvis velit tales in curia Chriſtianitatis ꝓbare ad legitimos nō audiret, ſed ſi de facto hoc facere vellet, vero hæredi cōpeteret ꝓhibitio. Itē non cōpetit donatorio, qui nullam omnino ſeyſinam habuit ꝑ ſe quamvis cum donatore, quia ſi talis ejectus fuerit à vero hærede, dū tamen incontinenti poſt mortē donatoris antequā tempus habuerit tale, q̄ ſine judicio ejici non poſſit, ſi autem ab extraneo ejiciatur, & cujus non interfuerit, omni tēpore recuperabit, ꝓpter modum poſſeſſoris, poſt tempus verò recuperare poterit verus hæres ꝑ aſſiſam mortis anteceſſoris. Itē idē erit ſi cōvicti fuerint q̄ hæredes eſſe nō

poſſint

poſſint nec ꝓpinqui nec remoti, ut ſi terra data fuerit certis hæredib⁹ aliis omnino excluſis, ut ſi terra data fuerit in maritagium cum aliqua muliere viro & hæredibus de ipſis duobus vel de eorum carne exeuntib⁹. Item non competit viro ſine uxore de hæreditate uxoris cùm ambo fuerint ſimul diſſeyſiti, nec etiam uxori ꝑ ſe quæ ꝑ ſe fuerit diſſeyſita & quæ poſtmodum nupſerit viro, licèt ante nuptias impetraverit, quia cadit breve illud. Itē nō competit aliquando ante tempus, ut ſi quis ab hoſtibus captus fuerit, dum fuit ſub eorum poteſtate, cùm autem ad libertatem redierit de eorum manibus, aliud erit. Item competit uxori liberæ copulatæ villano & non è converſo. Et competit eis de rebus uxoris prius acquiſitis, cùm uxor libera & villanus ſimul ſint in poſſeſſione & ſeyſina extra poteſtatem dominorum, ut ſi ſervus ingrediatur ad liberam uxorem habentem liberum tenementū vel dotem, ſi ejiciantur, recuperabunt non obſtante ſervitute viri, ſed non è contrario, libero cōpulato villanæ in villenagio, & dum ambo fuerint ſub poteſtate dominorum. Uxori verò liberæ nunquā cōpetit actio de acquirendis, niſi poſt mortē villani, non magis quā in vita ejus, ſed ꝓvidebitur ei ꝑ aliud breve, ſicut liberæ à ſervo liberatæ. Libero autē homini nunquā competet de villenagio uxoris, de libero autem tenemento ſuo ꝓprio benè cōpetit, non obſtante uxoris villenagio. Item non competet ei qui ex libera uxore & villano conjugatis & ſub poteſtate dominorū cōſtitutis de hæreditate matris liberæ, ſi fortè poſt mortem matris fuerit in ſeyſina, vz. cōtra dominū ſuum ſub cujus fuerit poteſtate, ſed contra alios quoſcunq; præterquā contra dominum capitalem hæreditatis illius ſi alii non ſint hæredes, & ſi ſtatim ejiciatur: Si autem alii ſint hæredes vel ſi poſt tempus pacificum ejiciatur, recuperabit, & conſulitur hæredibus vel dn̄o ꝑ aliud breve. Itē non cōpetit alicui viro religioſo (ſecundū quoſdā) qui feoffat⁹ fuerit ꝑ aliquem qui de dn̄o rege tenuerit in capite, vel de alio, niſi reſiduum ꝙ remanſerit in manibus feoffatorū ſufficiat ad plenum ſervitium, ꝓpter conſtitutionem libertatis. Item nulli cōpetit aſſiſa qui ꝑ dominū regē vel ballivos ſuos nōine ſuo fuerit diſſeyſit⁹, niſi manifeſta fuerit diſſeyſina, & quo caſu erit voluntas domini regis expectanda. Si autem non fuerit manifeſta, quia fortè contentio eſt de finib⁹ agroꝝ, adhuc erit expectanda volūtas dn̄i regis ut de præcepto ſuo, & ſi ei placuerit, fiat inde perambulatio, & ſic terminetur negotium. Item non competit ei qui in villenagio tenuit & ꝑ villanas conſuetudines, licèt perſona libera ſit, ſive tenementum ſit purum villenagium ſive privilegiatum, ut dominicum domini regis, quia tales nihil tenent nomine proprio ſed nomine alieno, cùm omnes conſuetudines & ſervitia, in puro villenagio omnino ſint incerta. Si autem certa ſunt, ſicut in villenagio privilegiato vel villenagio puro, ſi ejiciatur tenens, non competit ei remedium per aſſiſam novæ diſſeyſinæ, quia tenet ut villenagium & nomine alieno. Sed tamen bene poſſit ſuſtineri in hoc caſu, quòd aſſiſa verteretur in juratam, ſaltem ad inquirendum de conventione vel de privilegio, ut querens ſaltem habeat ſuam conventionem vel privilegium. Item non competit ei aſſiſa, ut ſi quis ſe intruſerit in aliquod tene-

mentum

mentum contr conventionẽ & chirographum vel finem factum, niſi hoc fecerit ꝑ conventionem duplicatã: Ut ſi ita convenerit in donatione ꝙ niſi hoc factum fuerit vel non fuerit, bene liceat tali ſe ponere in ſeyſinam, non obſtante fine facto, vel conventione, vel homagio vel hujuſmodi. Videndũ erit utrum ſatisfactum fuerit conventioni vel fini ſufficienter & modo debito, & ita ꝙ ille qui ſe in ſeyſinam poſuit, contentus eſſe debeat de ſatisfactione. Item non competit ei aſſiſa qui tenet per legem Angliæ vel nomine dotis, vel alio quocunq; modo ad vitam, & ita ꝙ habeat liberum tenementum, ſi vaſtum fecerit vel deſtructionem, ſi dominus capitalis, vel amicus cujus interfuerit, tenementum ſuum in manum ſuam ceperit ſimplici tamẽ captione, propter vaſtum & deſtructionem, dum tamen parat' fuerit reſtituere, facta inde plene ſatisfactione de vaſto facto, & accepta ſecuritate de vaſto ulteri' non faciendo. Quod etiam obſervari poteſt, ſi aliquis hoc fecerit cujus interfuerit parens vel amicus, qui forte cuſtodiam habuerit. Et de hac materia inveniatur in itinere M. de Pateſhul ad aſſiſam novæ diſſ. capiend & gaolas deliberãdas in com North. Aſſiſa novæ diſſeyſinæ ſi Rogerus de Deneford, & ſic intentio dejicientis vel impedientis quandoq; excuſat à diſſeyſina. Talibus enim perſonis conceditur rationabile eſtoveriũ, & non vaſtũ, & ſi in eo ꝙ modum excedat & menſuram impediantur, non erit per hoc eis injuriatum. Item non competit aſſiſa uxori per ſe ſine viro, nec cum viro ſi vir donationẽ fecerit de hæreditate uxoris vivente uxore, quia ipſa ꝑ ſe ſine viro aſſiſam portare nõ poterit in vita viri nec poſt mortem, & unde ſi ambo nominẽtur cadit aſſiſa, quia vir injuſtè non eſt diſſeyſitus, nec ipſa ſine viro queri poteſt, ne ambo fecerint diſſeyſinam. Item nõ competit dño contra tenentem ſuum de ſervitio ei detento, quia locũ ibi habet diſtrictio, dum tamen diſtrictio non vertatur ad diſſeyſinã, ꝙ multis modis fieri poterit, niſi fuerit rationabile ut alibi contra alium bene competit, ut infrà dicetur. Si autem tenens ad aſſiſam reſpondeat ita, ꝙ aſſiſa nõ jacet inter ipſum & dñm ſuum, per hoc cognoſcit ꝙ de eo tenet & ſic cadit aſſiſa, & per hoc ꝙ aſſiſa cadit in eodem judicio, ſtatim ꝑ hoc ſurgit diſtrictio, unde ſtatim præcipiant juſtitiariis vic. quod ſit in auxilium dño ad diſtringendum, ſi dominus non ſufficiat. Si autem tenens dominum ſuum deadvocaverit, ſtatim facit eum non tenentem quantum ad ſe ipſum, licet re vera tenens ſit, & ſic ſtatim locum habet diſſeyſina multis rationibus, ut ſi extraneus diſtringat tenentẽ ad ſolvendũ ei, ſtatim jacet aſſiſa inter dñm & extraneum, ſi autem tenens gratis ſolverit extraneo, tunc jacebit aſſiſa in perſona utriuſq;. Item poteſt quis eſſe tenens meus reddendo mihi redditum, & poſſum redditum illum dare alicui & attornare tenentem meum ad reddendum redditum illum meo feoffato ꝑ manum ſuam, ſicut mihi reddere conſuevit per manum ſuam, & ſic non erit tenens meus homo illius cui ꝑ me attornatus fuerit, nec ille cui attornatus eſt erit dominus ſuus, & ſic jacere poterit aſſiſa novæ diſſeyſinæ inter tales ſi forte redditum & ſervitium non ſolverit. Item non competit ei qui ſemel ſe retraxerit coram juſtitiariis, tam à brevi quàm aſſiſa, propter aliquem defectum brevis vel ꝑſo-

næ querentis, vel ꝓpter errorē ut infrà pleniꝰ dicetur. Itē non cōpetit ei qui ſemel ſe cognoverit ad villanum corā juſt. & de hoc convictus fuerit, niſi fortè impoſterū mutato ſtatu ꝙ privilegium habeat vel exceptionē, ut infrà. Item non competit ei qui ſemel de bona voluntate ſua dederit vel reſtituerit alicui tenẽtum aliquod in jure vel extra jus, dū tamen hoc ꝓbari poſſit, quia volenti non fit injuria. Itē ſi quis tenens cùm p̄ſens non ſit velit rē repetenti reſtituere, ſive in cauſa ſpoliationis ſive ꝓprietatis, ſufficit ſi chartā ſuā in ſignū traditionis & reſtitutionis in judicio tradiderit, talis enim traditio inſtrumenti vel ſigni ſufficit ꝓ traditione rei, quoad reſtitutionē ſine alia ſolennitate, licèt hoc non ſufficiāt quantū ad donationē, cum corporalis apprehenſio non intervenerit, & unde etiā cum talis ſic in judicio reſtituerit, ſi poſteà ſe ꝑ vim tenuerit in ſeyſina & ejectus fuerit, non recuperabit, quia ſemel ex volūtate reſtituit p̄dicto modo: in tali enim caſu reſtitututionis non eſt talis ſolennitas adhibenda, qualis in donationibꝰ obſervatur. Itē non jacet aliquando ratione donationis, ut ſi quis tantū dederit de tenẽto ſuo in liberā eleemoſynā, ꝑ ꝙ capitalis dñs amiſerit ſervitiū ſuū, quia hoc eſt cont̄ conſtitutionē, ut in rotulo de placitis quæ ſequuntur regē anno regni regis H. viceſimo tertio apud Cateſhul corā W. de Ralegh de Roberto de Toteſhall & Priore de Brickſete de tenẽto in Bathford, ibi cecidit aſſiſa. Itē de eodē ꝙ non cōpetit aſſiſa, ut ſi quis tenuerit de dño rege in capite per ſervitiū militare, & ille talis aliquē religioſum feoffaverit in liberā eleemoſynam: vel de aliquo alio q̧ de dño rege ꝑ minꝰ ſervitiū. Et unde ſi dñs rex vel alius capitalis dñs talē religioſum ejecerit incontinenti, nō recuperabit, ſicut in p̄dicto caſu corā eodem, niſi tempus habuerit poſt ſeyſinā. Itē non cōpetit reſtitutio ꝑ aſſiſam ꝓpter falſam cauſam poſſidendi, ut ſi mulier fuerit diſſeyſita de tenẽto quod tenuerit nomine dotis, de qua ſufficienter probatum eſt in foro eccleſiaſtico, ꝙ nunquam fuit ei, cujus nomine dotē habuit, legittimo matrimonio copulata, quia ſi de facto, non tamen de jure, & ideò nulla dos: quia ubi nullum matrimonium, ibi nulla dos, & ſic deſinit eſſe liberum tenẽtum ꝓpter falſam cauſam poſsidendi. & ideò licèt ab initio crederetur ibi eſſe matrimoniū, tamē ibi nullū fuit, & ideò dos nulla. Et quāvis talis mulier ſine judicio ejiciatur, tamē ꝑ aſſiſam nō recuperabit ꝓpter falſam cauſam poſſidendi, & hic non deſinit eſſe liberum tenẽtum ꝙ nūquā fuit liber̄ tenẽtum revera, & non poteſt deſinere eſſe ꝙ nūquā incepit. Idē poterit eſſe ſi vir alicujus mulieris primò aliā duxit in uxorē de jure, & aliā poſteà de facto, hoc detecto, cùm prima ꝓbaverit ſecundū matrimoniū adulterium deficit omnino, & quia tunc primò cauſam poſſidendi nō habet ꝑ verā ꝓbationē intervenientē, ſi ſine judicio ejiciatur, ꝑ aſſiſam non recuperabit ꝓpter falſam cauſam poſſidendi: & ita erit qualitercunq; ꝓbatū fuerit ꝙ matrimoñ ſecūdū ſtare nō poſſit, & quia ſeyſina q̧ talis mulier ſuꝑinducta priꝰ habuit nulla fuit in ſe ſed ōnino vitioſa, niſi ſit qui dicat ꝙ ab initio ignorātia eos excuſat, ſed non eſt ibi niſi p̄ſumptio q̧ poſtmodum vincit ꝓbatio vera. Item non cōpetit ei reſtitutio ꝑ aſsiſam ſi vir incontinenti ejiciatur poſt mortem uxoris de re uxoria qualicunque, cùm liberos ſi-

mul

mul nunquā habuerint,poſt intervallū verò ejici ſine judicio nō poteſt: vel ſi habuerint & cōvicti ſunt ad baſtardos,vel alio modo ꝙ hæredes eſſe non poſſunt,ut ſuprà eodem. Itē nō cōpetit reſtitutio ꝑ aſſiſam ꝓpter falſam impetrationē. s. ubi q̃uis impetraverit antequā ſubeſſet cauſa impetrationis, ꝙ de facili ꝓpendi poterit ꝑ datā brevis. Eodem modo ſi cauſa fuit impetrandi & poſteà deſinit eſſe,ut ſi diſſeyſitor rem diſſeyſitā dño ꝓprietatis reſtituerit illam gratis accipienti oblatā,deſinit eſſe reſtitutio ꝑ aſſiſam. Aliud autem eſt ſi ver⁹ dñs ſeyſinā ſuā ſibi uſurpaverit virib⁹ & non judicio. Item deſinit eſſe cauſa & non cōpetit ei reſtitutio ꝑ aſſiſam, ſi diſſeyſit⁹ rē ſpoliatam (diſſimulando injuriā) gratis remiſerit, & quietā clamaverit, vel condonaverit, vel ſi diſſeyſitus donū ꝙ inde fecerit (ratum habendo) cōfirmaverit,cùm ſeyſinam ſuam rehabere poſſet ſi vellet. Itē non cōpetit aſſiſa cùm deſinat eſſe cauſa quæ primò fuit & cadit omninò ꝓpter ordinem placitandi non obſervatū : ut ſi quis diſſeyſitorem ſuum primò implacitaverit de tēto ꝑ bře & in ſuo caſu de tēto unde aſſiſa àramata eſt ſuper jure & ꝓprietate ꝑ breve de recto, vel de ingreſſu qualitercunq; plus vel minus, vel ꝑ aſsiſam mortis anteceſſoris. Itē non cōpetit reſtitutio ꝑ aſsiſam ratione loci,ſed cadit omnino ſicut in dominicis domini regis. s. in villenagiis privilegiatis, ubi nec aſsiſa novæ dſſeyſinæ, nec aſsiſa mortis anteceſſoris nec aliud breve, niſi tantū parvum breve de recto ſecund' conſuetudinem maneriorum currit. Poſſunt tamen aliquando in maneriis dñorum eſſe liberè tenentes & tenere ꝑ ſervitium militare ꝓ homagio & ſervitio, & in liberum Sokagium & Serjantiam, & ꝑ conventionem de gratia dñorum, licèt hoc eſſet ab initio villenagiū. Poterit enim quis de villenagio ſuo facere liberum tenementum & feodum militare ſi voluerit. Itē non cōpetit reſtitutio ꝑ aſsiſam ꝓpter tēntum,ut ſi liber homo tenuerit villenagiū per villanas conſuetud' & ſervitia incerta, faciendo inde quicquid ad villenagiū ꝑtinet. Itē non cōpetit ꝓpter perſonam, licèt ſit liberum tēntum, ut ſi villano tradatur à dño ſuo (ſine manumiſsione & libertate) aliquod liberū tēntum tenendum ꝑ liberum ſervitium ad volunt' dñi ſine mentione hæredum,quia ſi mentio fieret de hæredibus, ꝓſumi poſſet ex hoc ꝙ dñs vellet eū eſſe liberum,ꝙ quidem ſufficere poſſet ꝓ manumiſsione. Eſt enim ratio & regula generalis in iſtis duobus caſibus ꝙ liber homo nihil libertatis ꝓpter ꝑſonā ſuā liberā confert villenagio, nec liberum tenementum è contrario in aliquo mutat ſtatū aut conditionē villani. Item non competit reſtitutio per aſsiſam ei qui tenet ad voluntatē alicujus de anno in annum, quia apponitur terminus certus & determinatus,quia ꝑ hoc innuit ꝙ voluntas cōcedentis eſt annualis,& ſic nulla aſsiſa ꝓpter tempus determinatum, ut de itinere W. de Ralegh in comitatu Bedf. aſsiſa novæ diſſeyſinæ ſi Milo. Si autem ſic conceſſum fuerit tenementum, donec quis providerit ſive ad voluntatem ſive non,dum tamen ita dicatur,donec ꝓviderit:ſemper remanebit res data accipienti ut liberum tenementum,donec proviſum fuerit,& ſi nunquam ꝓvideatur,ita ſemper remanebit in feodo. Et illud idem dici poterit de terra data ad terminum annorum, ut ſi dicatur, concedo tibi tantā

terram ad talem terminū, & ego warrantizabo &c. & ſi aliquid amiſeris ꝑ defectu warrantiæ, volo ꝙ teneas terrā illā ultra t̄minum tuum donec tibi reddidero quicquid amiſeris ꝑ defectu warrantiæ, & ſic poterit eſſe ꝙ nunquā reddet, & ita poterit terra remanere in feodo imperpetuum ut liberum tenẽtum ſuum. Si autem dicat, donec ipſe vel hæredes ſui ꝓviderint, & licèt ipſe non ꝓvideat, ſufficit ſi hæredes ꝓvideant. Item ſi dicat donec ego & hæredes mei ꝓviderimus tali, nulla facta mentione de hæredibus, ſi ei in vita ſua non ꝓvideatur, remanebit tenementum in feodo, licèt donator vel hæredes ſui hæredibus donatorii velint providere. Proviſio enim in hac parte reſtringitur ad ꝑſonas tam dantis q̃ accipientis & hæredum ipſorum. Item non competit reſtitutio ꝑ aſſiſam ratione rei de qua agitur, ut ſi quis queratur ſe eſſe diſſeyſitum de aliqua re quæ ritè & ꝑ Pontifices deo fuerit dedicata, ſicut de eccleſiis & cœmiteriis, quia hujuſmodi in nullius bonis eſſe poterunt. s. in bonis nullius ſingularis ꝑſonæ, ſed ſolummodo in bonis Dei ſunt, & ſi fortè de facto ab aliquo ſuper hm̄i quereretur aſſiſa, commutari poterit aſſiſa in juratam ad inquirendum de tranſgreſſione, in quo caſu ſi tranſgreſſum eſſet, uterq; foret in miſericordia, querens. s. ꝑ falſo clamore, & tranſgreſſor ꝑ tranſgreſſione. De eo autem ꝙ non eſt ſacrum, ſicut de libera eleemoſyna non erit ita, dicitur enim libera eleemoſyna, & magis libera ut infrà. Item eodem modo non competit reſtitutio ꝑ aſſiſam alicui ſingulari ꝑſonæ de tenẽtis & locis quæ ſunt quaſi ſacra, ſicut ea quæ ſunt cõmunia civitatum & univerſitatum, ſicut ſtadium & theatrum, & alia, ſicut muri & portæ, viæ publicæ, & ſtratæ publicæ quæ tantū deputatæ ſunt ad aliquē uſum publicū, & in quib' nulla ſingularis ꝑſona ꝑ ſe aliquod jus vēdicare poterit, in quibus tranſgreſſio eſt & non diſſeyſina, quia nulla ſingularis ꝑſona inde poterit eſſe in ſeyſina, & diſſeyſiri nõ poteſt aliquis de eo ꝙ nõ poteſt poſſidere. Nec ſi quis dicat ſe aliquid inde poſſidere ꝑ juratā in q̃ vertitur aſſiſa ut ſuprà, in primo caſu aliquid ꝑ juratā retinebit, nec querens aliquid recuperabit, niſi tantū uſum cõmunem: ad quē hm̄i loca ſunt deputata: ut de itinere M. de Pateſhul in com̄ South. ad aſſiſas novæ diſſ. capiendas & gaolas deliberandas, ſi Adam Gerū. Infrà plus de hac materia de tranſgreſſionibus.

Cap. X.

1 ¶ *Contra quē cõpetit aſſiſa & quib' modis quis incidat in aſſiſam.*

Dictū eſt ſuprà cui cõpetat querela & remediū ꝑ aſſiſam poſt diſſeyſinā factā, & cui non: nunc autem dicend' contra quem cõpetat, & quibus modis quis incidat in aſſiſam. Cõpetit enim aſſiſa cont̄ liberum hominem maſculū & fœminā, majorē & minorē, clericum & laicum, Chriſtianum & Judæū, ita cont̄ furioſum ſicut cont̄ illum qui eſt ſanæ mentis. Item cõtra ſervum ſicut contra liberū, ne ſerv' melioris ſit conditionis q̃ liber, cùm deterioris eſſe debeat. Item tam contra ipſum qui autoritatem præbet dejicientibus præcepto, conſilio, & auxilio inductivo, quàm contra ipſum qui diſſeyſinam ratam habet ex poſt facto, vel quia injuriam non emendaverit cùm fuerit interpellatus ab homine perſonaliter viva voce, vel ſaltem per

diligen-

diligentem impetrationem & diligentem proſecutionem, dum tamen præſens hoc ſciverit, vel ſcire poſſit & debeat, & ita quòd ibi non ſit craſſa ignorantia, quod eſſe poterit ſi omnes de patria ſciverint diſſeyſinam eſſe factam, & ipſe ſolus ignoraverit cùm præſens ſit. In quibus caſibus, cùm injuriam ſuorum non emendaverit cùm poſſit & ſciverit, incidit in aſſiſam. Itẽ non ſolum ille qui facit & præcipit (ut prædictum eſt) verùm etiam ille qui ſtatim & recenter ingreditur ſeyſinam poſt diſſeyſinam factam, ab uno vel à pluribus, & ex quibus omnes vel quidam illorum fuerint principales diſſeyſitores, & hoc ſive ingrediatur de voluntate diſſeyſitoris per donationẽ, vel per aliam tranſlationẽ, ſive contra voluntatem per diſſeyſinam, & hoc ante impetrationem quandocunque. Et quid ſi non ejiciantur incontinenti & recenter? omnes ſicut principales diſſeyſitores *incidunt in aſſiſam*, & omnes in brevi comprehendantur. Si autem fuerit diligens impetratio & diligens proſecutio, & poſt impetrationem factam ſeyſinam ingrediantur, tunc refert utrum ſtatim poſt diſſeyſinam & impetrationem factam, vel ex longo intervallo, ſed ſive ſit ſic ſive non, oportet quòd in brevi nominentur ex nova impetratione, quia ad quemcunque res pervenerit poſt impetrationem, cùm res per diligentem impetrationem & proſecutionem effecta ſit litigioſa, ille qui eam ſic receperit (quamvis in brevi non nominetur) illam reſtituere cogetur, & non tenetur ad pœnam ex diſſeyſina, ſed tantùm ad reſtitutionem, & ſic imputari ſibi ipſi debet quòd rem ſic litigioſam recepit, nec excuſat eum aliqua ignorantia, ſed ſi cautè egerit dum fuerit in ſeyſina, proſpiciat ſibi per breve de warrantia. Si autem diſſeyſitus negligens fuerit ad impetrandum, & ad proſequendum, & res ante impetrationem fuerit ad alium tranſlata, ſive incontinenti ſive p longum intervallum: omnes qui acceperint incidunt in aſſiſam, quidã eorum quantũ ad pœnam & reſtitutionem, ſecundùm quod ſtatim & recenter, quidam verò tantùm ad pœnam & non ad reſtitutionem, & quidam ad reſtitutionem & non ad pœnã, ſecundùm quod poſt intervallum feoffati fuerunt, & ante impetrationem, ſicut ſuperiꝰ in parte dictum eſt. Et ſi quidam ante impetrationem per longum intervallum feoffatus fuerit, vel diſſeyſinam fecerit de re ſpoliata poſt intervallum, & ſi in brevi non nominetur, reſpondere non tenetur niſi velit. Si autem ſponte velit, non ſit ei injuria propter voluntatem. Item incidunt in aſſiſam non ſolùm unus ſed plures, quidam principaliter & quidam ſecundariò, qui autem principales ſunt & qui non, inferiùs dicetur. Item incidit in aſſiſam non ſolùm ille qui facit nomine alieno, verùm etiam ille cujus nomine fit, dum tamen factum ſuorum & injuriam advocaverit, & illam fecerit eſſe ſuam. Poteſt etiam quis ejicere pſens cum familia, ſicut poteſt p ſe ſine familia, & eodẽ modo familia ſine eo, & dominus cum familia pſens & abſens. Abſens, ut ſi eo non præſente jubeat vel mãdet, & ſic autoritatẽ præſtet ab initio. Item eo non præſente, non jubente, non mandante, nec autoritatem præſtante ab initio, ſed ex poſt facto ratum habente, vel cùm fuerit interpellatus injuriam non emendante, ut paulò ante dictũ eſt. Et in quo caſu principalis non tenebitur ſine ſecũdariis nec ẽ cõ tra:

quia quilibet incidit in aſſiſam cū alio. Familia verò non poteſt reſtituere ſine dño, quia ꝑ factum eorum eſt in ſeyſina, & ita non poſſunt reſtituere: quāvis teneantur ad pœnam, dominus autem cùm advocaverit, ſuam facit injuriam, & ita tenetur ad utrumq; ad reſtitutionem. ſ. ad ad pœnā. Si autem deadvocaverit & injuriam ſuorum emendaverit, non tenebitur niſi tantū ad reſtitutionē. Item qui factum advocaverit & injuriā ſuoꝝ, non magis excuſatur in hoc caſu quantum ad diſſeyſinā, ꝗ ille qui juſſu dejicit, ꝗ excuſaretur ab homicidio, ſi juſſu alicujus occideret, cùm in hoc ſit dñis obediendū. nec excuſat autoritas majoris, nec ille magis excuſatur qui juſſit, vel qui cōſilium adhibuit, ſi injuria ꝓvenerit ad effectum, aliꝰ autem non, & nō refert utrum quis ꝓpriis manibꝰ ejiciat an ꝑ alium, & unde ſi familia mea ex voluntate mea dejecerit, ego videor dejeciſſe, eodē modo ſi ꝓcurator meus, & cum omnibꝰ erit agendum. Si autē falſus fuerit ꝓcurator qui dejecit, non mecū erit agendū ſed cū eo, niſi cū ſuum factū ratum habuero, quia ratihabitio in hoc caſu cōparatur mandato. Dicitur enim ꝙ rectiꝰ eſt in maleficio, ratihabitionē rati mandato comparari. Et notandū, ꝙ familiæ appellatio duos continet ſervos vel alios in numero & ulteriꝰ trium vel plurium. Et ſi tantū unus dejecerit, adhuc videbitur familia dejeciſſe, & etiam familiæ appellatio eos cōplectitur qui loco ſervorū habentur, ſicut ſunt mercenarii & conductitii. Item tā liberi ꝗ ſervi, & quibꝰ poterit imperari. Itē inter cætera videndū eſt quis ſit ille qui dejicit, princeps. ſ. ex potentia, vel aliquis pro eo vel nomine ſuo, vel judex qui malè judicaverit, vel privata ꝑſona. Si autem princeps vel rex vel alius qui ſuperiorē nō habuerit niſi dñm, contra ipſum nō habebitur remediū ꝑ aſſiſam, imò tantū locꝰ erit ſupplicationi ut factū ſuū corrigat & emēdet, ꝙ ſi non fecerit, ſufficiat ei ꝓ pœna ꝙ dñm expectet ultorē, qui dicit: mihi vindictā, & ego retribuā, niſi ſit qui dicat ꝙ univerſitas regni & baronagium ſuum hoc facere debeat & poſſit in curia ipſius regis. Sed ſi alius ex facto & diſſeyſina principis ſtatim vel ex poſt facto in ſeyſina extiterit, quāvis talis incidat in aſſiſam & in pœnam vel tantū ad reſtitutionē, ſecundum ꝙ ſeyſina ad ipſum ꝓvenerit ſtatim vel ex poſt facto, tamen ſine principe conveniri non poterit ꝑ aſſiſam: quia licèt ipſe quodāmodo diſſeyſinā fecerit, tamen non ꝑ ſe ſed cum alio. ſ. cum principe, & ita ꝙ ſine eo reſpondere non poteſt, & ideo non procedit aſſiſa. Indirectè tamē & quaſi ex incidenti etiam ſine brevi comprehendi poterit ꝑſona principis ad hoc ꝙ factum ſuum emendet, vel in perſonam ſuam redundabit injuria manifeſte. Utpote eſto quod impetratur aſſiſa tantum ſuper eum ad quem res tranſlata eſt ſine principe, & qui tenetur ad reſtitutionem & ad pœnam vel ad minꝰ ad reſtitutionē, & ipſe reſpondeat quòd ſine principe (qui fecit injuriam) per ſe vel ſuos reſpondere non debeat, quia ipſe princeps per ſe fecit injuriā, vel ipſi duo ſimul, extunc erit factum & injuria in manu domini regis, qui dici debet in hoc facto quaſi warrantus, & extunc poterit (ſi voluerit) factum ſuum emendare quaſi à lege compulſus, & quaſi in perſona ſuā cùm ſit ei ſubmiſſus, debet firmiter obſervare. Si autem ballivus vel ſervus nomine regis, capienda erit aſſiſa, ſed non erit procedendum

dum ad judicium quouſq; ſciatur de voluntate regis. Si quis autem fuerit à judice qui malè judicaverit diſſeyſitus, ſive hoc ſcienter fecerit ſive ex imperitia, qualiter ꝑcedendum ſit inferi' dicetur de exceptionib'. Poſſunt etiam plures teneri & cadere in aſſiſam ſicut unus, & quorum unus vel plures poſſunt eſſe principales diſſeyſitores, & quidã ſecundarii. Principales ſecundũ ꝙ quidam rem diſſeyſitam tenuerint in cõmuni ante partitionem, vel ſecundùm ꝙ partita fuerit inter plures qui culpabiles ſunt de facto principaliter, vel ſecundùm ꝙ poſtea & poſt diſſeyſinam in plures manus ſtatim devenerit, vel inter plures partita extiterit ſtatim poſt diſſeyſinam. Itẽ ſicut plures poſſunt eſſe principales diſſeyſitores & unus, ita plures poſſunt eſſe rei diſſeyſitæ diſſeyſitores & detentores poſt diſſeyſinam & un' ſive poſſidere inceperint ſtatim poſt diſſeyſinam qualitercunq;, ſive ex intervallo ſive nõ, ſive ante impetrationem ſive poſt impetrationem, dum tamen ſi poſt impetrationem & negligentem ꝓſecutionem poſſidere inceperint, oportebit eos in brevi comprehendi, ac ſi ad eos tranſlata eſſet res ante impetrationem, quia res quæ ab initio effecta fuit litigioſa ꝑ diligentẽ impetrationẽ, effici poſſit non litigioſa ꝑ negligentem ꝓſecutionem, oportebit enim utramque eſſe diligentem, ſaltem quouſq; plegii de ꝓſequẽdo inveniantur, licèt captio aſſiſæ differatur, quia extunc omnino erit litigioſa. De hac materia infrà pleni' de exceptionibus.

CAP. XI.

1 ¶ *Cõtra quẽ nõ cõpetit aſſiſa.* 2. *Si quis nomine domini ſui fecerit diſſeyſinam.*

DIctum eſt ſuprà contra quem competit aſſiſa, nunc autem dicendum contra quẽ non cõpetit. Et ſciendũ ꝙ contra ipſum non competit qui injuriam ſive diſſeyſinam nõ fecit. Immunis enim eſſe debet à pœna qui immunis erat à culpa, quãvis quis teneatur aliquando ad reſtitutionẽ, licèt non ad pœnam, niſi ꝑ injuſta detentione, ſicut ille qui feoffatus eſt à diſſeyſitore ꝑ longum intervallum, vel qui diſſeyſinã fecit primo diſſeyſitori per longũ intervallum poſt diſſeyſinam, & qui à vero domino ſine judicio diſſeyſiri non poteſt, quia diu ante ſecundã diſſeyſinã ſeyſinam ſuam amiſit ꝑ negligentiam, utramq; vz. naturalem & civilem, & quãvis à ſuo diſſeyſitore ſtatim ejici poſſit & recenter & impunè. Item non tenetur aliquis hæres de facto. ſ. de diſſeyſina anteceſſoris ſui quoad pœnam diſſeyſinæ, licèt teneatur ad reſtitutionem, & hoc niſi lis conteſtata fuerit cum ſuo anteceſſore, ſicut alibi dicetur. Item nec ſucceſſor ex facto prædeceſſoris ſui, niſi modo quo prædictum eſt, & hoc maximè ſi prædeceſſor ſuus in brevi nominetur ſub nomine officii vel dignitatis ſ. ſecus autem eſt ſi ſub nomine proprio, quia ſub diverſo nomine non reſpondebit. ¶ 2. Cum aliquis Abbas, vel Prior, vel dominus vel alia perſona quæcunque ex facto & injuria ſuorum inceperit poſſidere, cùm facta eorum advocaverit, & ſic in ſeyſina ante reſtitutionem obierit, quæritur an eorum ſucceſſores vel hæredes ad reſtitutionem teneantur, cùm poſſint reſtituere, licèt non teneantur ad pœnam, ſicut anteceſſor teneretur vel prædeceſſor. Hæres autem tenetur quoad reſtitutionem, ſed per aliud breve de ingreſſu. Et eodem modo ſucceſſor

ſub nomine dignitatis, ſi nomẽ proprium prædeceſſoris in brevi non fuerit expreſſum, quia ſemper eadem eſt dignitas, licèt diverſum nomen. Si autem nomẽ proprium prædeceſſoris in brevi de nova diſſeyſina incertum fuerit, non tenebitur ſucceſſor per tale breve, ſed p breve de ingreſſu, ſicut ſuprà dicitur de hærede: niſi fortè idem habuerit nomen proprium prædeceſſor & ſucceſſor, quod bene poteſt ſuſtineri, ut infrà dicetur plenius. Cùm verò quis fecerit diſſeyſinam nomine alieno, ut prædictum eſt, refert utrum domini præſentes fuerint in provincia, ita quòd adiri poſſint de facili, vel extra regnum. Si autem adire poſſint de facili, adeundi ſunt, ut ſciatur utrũ injuriam emendare voluerint vel non, cùm de injuria eis conſtiterit. Si autem non, erunt principales diſſeyſitores & in brevi nominandi ſunt primò & principaliter, cùm hoc advocaverint. Si autem verbo deadvocaverint expreſsè interpellati, & hoc non emendaverint, ſed opere fecerint contrarium, prudenter & ſcienter utendo & non reſtituendo, adhuc illud idem erit dicendum quod ſuperiùs dictum eſt, & hoc ſi ante impetrationem. Si autem poſt impetrationem fuerint interpellati, tunc refert utrum dominus nominetur cum ſuis vel non. Si autem nominetur, & poſteà deadvocaverit, fiat idem q ſuprà, quia tunc facit injuriã ſuã propriã, & incipit eſſe primus & principalis diſſeyſitor per ratihabitionem, quæ retrotrahitur ad diſſeyſinam & ad primum factum. Si autem in brevi nominatus non fuerit, ſi poſtmodum advocaverit benè ſe poterit ponere in aſſiſam de voluntate ſua, cogi autem non debet. Et unde ſi noluerit reſpondere ſine brevi, alio brevi opus erit. Item ſi non fuerit interpellatus nec in brevi nominatus, nihilominùs procedit aſſiſa verſus ſuos in abſentia ſua. Et ſi poſt captionem aſſiſæ redierit & factum advocaverit, inprimis ſit in miſericordia cũ ſuis, & nullum aliud habebit remedium, niſi q agat de convictione contra juratores ſi voluerit, & in quibus caſibus omnibus cùm advocaverit, & ante captionem aſſiſæ moriatur, ſucceſſor ejus non tenebitur ad pœnam niſi tãtùm ad reſtitutionem per breve de ingreſſu, nec alii qui fecerint tenebuntur. Si autem abſentes fuerint omnino vel præſentes deadvocaverint & ſtatim moriantur, ſemper tenebuntur principales diſſeyſitores illi qui fecerunt, & pcedet aſſiſa contra eos uſq; ad creationem ſucceſſorum. Cùm autẽ ſucceſſor creatus fuerit ante captionem aſſiſæ, tunc erit ſucceſſor vel hæres in eadem cauſa in qua fuit prædeceſſor quod deadvocare poterunt vel advocare, cùm de facto ſuorum incipiant poſſidere. Sed refert utrum p breve impetratum contra prædeceſſorem propter diverſitatem perſonarum. Et unde videndum utrum impetratum fuerit verſus prædeceſſores, Abbates vel Priores tantùm ſub nomini dignitatis, vel ſimul ſub nomine proprio, vel nomine dignitatis, & ſi ſub nomine proprio, tunc refert utrum idem fuerit nomen pdeceſſorum & ſucceſſorum vel diverſum, ut infrà dicetur pleni⁹. Et generaliter quicunq; illorum moriatur, ſive ille qui fecit, ſive ille cujus nomine fit, cùm advocaverit, cadit breve & aſſiſa ſub nomine dignitatis & ſub nomine proprio, & alio brevi opus erit.

CAP. XII.

1 ¶ *Cui fieri debet querela.*

DIctū eſt ſuprà ad quē ptineat querela de diſſeyſina facta,& ad quē non, 1 nunc autē dicend cui fieri debeat querela, & ad quē recurrendū erit, cū diſſeyſit' utrāq; amiſerit poſſ.naturalē & civilē, & cū ſeyſinā reſumere non poſſit autoritate ppria,cū illā ſemel amiſerit. Querela autē fieri debet ei qui juriſdict' habet, ſicut principi, & non omni qui habet *juriſdictionē*, niſi cum juriſdictione habeat coertionē,ꝙ poſſit judiciū ſuū executioni demandare. Non Archiepiſc. nec Epiſc.nec aliis, licèt juriſd hábeant in quibuſdam. In laico verò feodo cognitionē non habent neq; coertionem,quia ſi Archiep. vel Epiſc. vel alia pſona eccleſiaſtica de laico feodo cognoſceret vel judicaret,ſi judiciū p ſe exequeretur,cōpeteret cont eos aſſiſa novę diſſ. quia quamvis judicium intervenirer licèt juſtū eſſet omnino, tamen quia non haberet *juriſdict.* in talib' nec coertionem,non valeret. Si autem vic. hoc demandaret exequendū,impune eis non obediret,ꝙ ſi faceret,ſimul cū aliis caderet in aſſiſam.Sed nonne poterit Judex eccleſiaſtic' de laico feodo cognoſcere ratione fidei interpoſitæ? non, quia ſi ſic faceret, nōn haberet coertionē nec judicii executionē, & cùm in judicio eccleſiaſtico cognoſcatur de fidei interpoſitione, non tamen ppter hoc mutatur juriſdictio vel cognitio ſuper principali,ꝙ eſt de laico feodo ppter ꝙ incidens eſt principali ꝙ eſt fidei interpoſitio, nec illud quod pri' & maj' eſt & principale, trahi debet ad forum alienum ſive vetitū, ppter id ꝙ min' eſt,& poſteri', & incidens principali vel emergens.Sicut vice verſa,ad forum ſecularē trahi nō debet p id ꝙ min'eſt & non principale id ꝙ primum & principale eſt in foro eccleſiaſtico,ut ſi ob cauſam matrimonii pecunia pmittatur,licèt videatur prima facie ꝙ cognitio ſuper catallis & debitis pertineat ad forum ſeculare,tamen ppter id ꝙ majus eſt & dignius trahitur cognitio pecuniæ promiſſæ & debitæ ad forum eccleſiaſticum.& ubi locum non habet phibitio, cùm debitum ſit de teſtamento vel matrimonio.Eodem modo videretur ꝙ trahi deberet ad forum ſeculare fidei interpoſitionis cognitio, ꝙ tamē eſſe non poterit,cùm judex ſecularis p fide læſa injungere non poteſt pœnitentiam ne falcem ſuam ponat in meſſem alienam. Et ſimiliter videri poterit aliàs ꝙ id ꝙ majus eſt trahit ad ſe id ꝙ min', ut ſi quis in curia domini regis implacitatus fuerit ab aliquo ſuper tranſgreſſione ab aliquo, & ab eodē appellatus ſuper eodem facto in com̄ vel coram juſtic de banco, remitti debet placitum ſuper tranſgreſſione ad com̄ vel ad bancum, nec trahi debet appellum ad judicium ſive cognitionem ſuper trāſgreſſione,ſed è converſo: quia id ꝙ majus eſt trahit ad ſe id quod min' & non è contrario,& hoc ſufficit ad præſens exempli cauſa.

CAP. XIII.

1 ¶ *Quando fieri debeat querela.*

DIctum eſt ſuprà cui fieri debeat querela, nunc autem dicendum erit quando,& ſciendum quòd ſtatim & ſine mora, cùm diligens eſſe debeat impetratio & diligens proſecutio, ſecundùm quod ſuperiùs dictum

eſt

eſt, cùm deſides & ſui juris conteptores non juvat juris beneficium, & vigilantib' & non dormientibus jura ſubveniunt, & ne ante impetrationẽ vel diligentẽ ꝓſecutionem res diſſeyſita transferatur ad alium, ꝓpter ꝙ fiat difficilior ꝓſecutio, & quæ ſi diligens fuerit, perpetuatur ꝑ hoc actio & detur hæredib', & cõpetit in hæredes ꝑ bre de ingreſſu cum clauſula vel ſine, quãtũ ad pœnam vel reſtitutionem, ſecundùm ꝙ inferi' dicetur & ſecundùm ꝙ res tranſlata fuerit ad alium ante impetrationẽ vel poſt, ſecundùm ꝙ fieri poteſt multis modis ſicut continuò videri poterit in ſequentibus.

Cap. XIV.

1 ¶ *Si res diſſeyſita poſt diſſeyſinã ad aliũ transferatur per diſſeyſitorem unum vel plures.*

SI poſt diſſeyſinã factã ab uno vel à pluribus res ad alium transferatur ad unũ vel ad plures. Ad plures autem ſimul vel ſucceſſivè, de ꝑſona in ꝑſonã, ſive de voluntate diſſeyſitoris, ſive cont voluntatẽ ſuã ꝑ diſſeyſinã, & hoc ſi ſtatim poſt diſſeyſinã & ſine intervallo antequã diſſeyſitus ſibi ꝑ bre vel ꝑ longum intervallum ꝑquiſiverit ꝑ negligentiam ſuã, cùm cõmodè ſibi ꝑquirere poſſet ſi vellet. In iis caſib' omnib', oportet ꝙ omnes, ad quos res tranſlata fuerit ante impetrationem, cum primis & principalib' diſſeyſitoribus in brevi nominentur, ut ſuperi' dictum eſt, ſive ꝓpter pœnã ſive ꝓpt reſtitutionẽ, alioquin non recuperabit diſſeyſitus. Principales verò diſſeyſitores ꝓpter factum & ꝓpter injuriam, & illi eodẽ modo ad quos res trãſferat de volunt diſſeyſitoris, ſi ſtatim poſſeſſionẽ nacti fuerint de re tranſlata poſt diſſeyſinam, & ad reſtitutionẽ tenentur & ad pœnam, ſi autem poſt longum intervallum, aliud erit, quia illi non ſunt diſſeyſitores: quia longũ tempus eos excuſat ꝓpter negligentiam diſſeyſiti ꝑ q diſſeyſitus amiſit utramq; poſſeſſionem, vel ꝓpter negligentem ꝓſecutionem, licèt diligens fuerit impetratio ꝑ q res deſinit eſſe litigioſa. Item ſi ſtatim & ſine intervallo res diſſeyſita ad alium transferatur ſive de voluntate diſſeyſitoris ſive contra ꝑ diſſeyſinam, omnes tenentur, & incidunt in aſſiſam, & nullus poterit ſine judicio diſſeyſiri niſi hoc fiat incõtinenti, habita tñ tali diſtinctiõe ꝙ ſi ille qui ꝑ longũ temp' ante impetrationẽ ingreſſus fuerit poſſeſſionem, ſi cõſtiterit ꝑ juratã vel cõfeſſionẽ feoffatoris ſui ꝙ taliter inde feoffatus fuerit, ſine alio brevi & ſine placito recuꝑabit excãbiũ ſuũ, cùm ver' dñs per aſſiſam recuperet tenũtum ſuũ, cùm hujuſmodi cõfeſſio vel cognitio ſit quaſi quoddã incidens in aſſiſa, ſi ꝑſens fuerit, ſi autẽ abſens, tunc ſolvetur tenenti recuperare ſuũ quoad excãbiũ cùm talis redierit ſi habeat unde fiat excãbiũ. Et ꝙ tã ille (licèt diſſeyſinam nõ fecerit) q ille principalis, qui re vera diſſeyſitor eſt ſimul nominari debeant in brevi, & ꝙ nullus ſine alio poſſit conveniri, ratio facit ad hoc potentiſſima, quia principalis diſſeyſitor licèt diſſeyſinam fecerit, non tñ poteſt rem reſtituere, nec ille ad quem tranſlata eſt res licèt diſſeyſinam non fecerit, poteſt tamen rem reſtituere, ſed tamen ſine judicio & brevi ejici non poterit, niſi gratis ſe ponat in aſſiſam (ut ſuprà) cùm in brevi non nominetur. Si autem ſtatim ante impetrationem vel poſt, in brevi nominati vel nõ nominati, de volũtate diſſeyſitoris primi

vel

vel contra ingreſſi fuerint ſeyſinā, nullū talibus cōpetit remediū de eſcambio; quamvis ſine judicio & ſine brevi ejiciantur, ſive poſt tēpus in brevi nominati p aſſiſam vel p officium judicis excambium conſequantur, ex quo recenter ingreſſi ſunt rem vitioſam poſt diſſeyſinā, non ſubvenitur eis, ut ſuprà in alio caſu, in odium diſſeyſinæ, ſed ſibi ipſis pſpiciant dum fuerint in ſeyſina p bře de warrantia chartæ, quia donatio valida eſt quantū ad diſſeyſitorem & ſuum feoffatum, licèt invalida quātum ad diſſeyſitū. Si autem res tranſlata fuerit ad alium poſt diligentē impetrationem & diligentem pſecutionem incontinenti ſive poſt intervallum, non eſt neceſſe quòd fiat impetratio ſuper illos ad quos res tranſlata eſt, cùm ſemel fuerit impetratum, & res effecta litigioſa prædicto modo, vel poſtquam diſſeyſit' ſtatim & incontinenti poſt diſſeyſinam ante rem tranſlatam iter arripuerit verſùs curiam ad impetrandum cùm ſic etiam effectum ſit tenementum litigioſum, & ſic plus eſt appellare facto quàm verbo, ſive hoc factum fuerit ſtatim ſive poſt aliquod intervallum poſt arreptum iter, dum tamen diſſeyſitus diligens fuerit ad impetrandum & pſequendum, & ita q ei nulla imputari poſſit negligentia. Non oportet tales ad quos res tranſlata fuerit poſt talem diligentiā, nullo habito reſpectu ad datam, in brevi cōprehendi, quia ex quo ſciunt & ſcire poſſunt & debēt diſſeyſitum diligentem fuiſſe ad impetrandū & pſequendum, ſcire debent p conſequens rem effectā eſſe litigioſam, & etiā ppter hoc temp' non currere cont diſſeyſitum, cū diſſeyſitor nō extiterit, nec contemptor ſui juris. Igitur ad quemcunq; res poſt talem diligentiā pvenerit, non cadit breve, nec oportebit iterum impetrare nec tales in brevi inſerere, quia ſive nominati fuerint ſive nō, ſive res ſtatī trāſferatur ad eos ſive poſt intervallum, ſemper tenentur ad reſtitutionem, nec expectari debet temp' poſt aſſiſam captam nec differri judicium, quo min' ſtatim fiat reſtitutio diſſeyſito, cùm omnes ſunt in culpa & diſſeyſina, tum ppter recentem tranſlationem, tum ppter rem effectam litigioſam p diligentem pſecutionem, & hoc dico, quia ſolebant quidā differre judicium, ut dum tales eſſent in ſeyſina p breve de warrantia (cùm p officium judicis nō poſſent) poſſent tamen ſibi pvidere ad excābium, & ſemper pcedit aſſiſa ſuper eum qui tenuit tempore impetrationis vel diligentis proſecutionis. Eſto etiam quòd aliquis impetraverit diligenter & propter aliquem defectum cadit primum breve, cùm fortè ineptè ſit conceptum vel alio modo vitioſum q ſtare non poſſit, & diſſeyſitus incontinenti impetrare incipiat aliud breve, ſi pendente impetratione ſecunda, poſtmodum ſit tenementum ad alium tranſlatum, & diligens fuerit diſſeyſitus in impetrando & proſequendo, non valet tranſlatio ad hoc quòd illos ad quos transfertur tenementum oportet in brevi nominare, ſicut in primo caſu: quia primus & principalis ſemper reſpondebit ſine eis quaſi præventus. Nihilominus tamen ſi voluerit poterit diſſeyſitus omnes convenire. Item ſi diſſeyſitus diligens fuerit in impetrando, negligens autem in proſequendo, durante negligentia per aliquod tempus, quia ſupprimit breve, vel alio modo non proſequitur cùm poſſit, per negligentiam & moram ſuam efficitur res non

litigioſa

litigioſa ꝑ negligentem ꝓſecutionem, quæ ab initio litigioſa fuit ꝑ diligẽtem impetrationem. Et ſi in tali mora, res ad aliũ tranſlata fuerit, cadit primum breve, & oportebit aliud impetrare, & omnes tam primũ & principalem diſſeyſitorem q̃ illos ad quos res tranſlata fuerit in brevi comprehendere. Si autem in omni parte intervenerit diligentia, & breve liberatũ fuerit vic. & plegii de proſequendo inventi, & diſſeyſitores attachiati, licèt aſſiſa ſtatim ꝑ hoc non capiatur, & per hoc efficietur res litigioſa imperpetuum, & quantum ad diſſeyſitores illos, & quãtũ ad ſuos hæredes ſi illi moriantur, & ſi res ad alium transferatur in vita eorum, non oportebit omnes nominare, ut prædictum eſt. Item transfertur quandoq; res ad alium non ut feoffamentum, vel ut liberum tenementum, ſed ad terminum fortè annor̃, vel ſic: videlicet donec ille ad quem transfertur perceperit inde tot veſturas, vel quandiu tenementum illud poſſit excoli, & bladum portare, ſicut contingit in communia paſturæ ubi dominus ſundi, vel ille qui ſe gerit pro dño cùm non ſit & fecerit diſſeyſinam, & alii communiam clamaverit, & ſic cõponunt inter eos, ꝙ ille qui cõmuniam clamat, poſſit aliquam partẽ imbladare cum diſſeyſitore, & diſſeyſitus ſuper eum qui ſe gerit rei dñm recuperat, recuperat verſus alios qui ingreſſi ſunt ꝑ diſſeyſitorem ad terminũ, vel donec, ut prædictũ eſt, cum imbladatione licèt non nominentur in brevi: & hoc ideò dico, quia liberum tenementum non habent, niſi tantũ terminum, vel donec. & ſic tranſit inveſtitura cum tenemento. Sec⁹ eſſet ſi diſſeyſitor aliis rem diſſeyſitam daret, ad vitam vel in feodo. Donec quandoq; habet & ſignat tempus incertum, ut hic. ſ. Concedo tali talem terram vel quid tale, donec ei providero in tantum vel tam bona, vel donec ſic vel ſic. Si autem dicat ſic, donec inde ꝑceperis tot veſturas; vel donec ita ſit vel nõ ſit, vel quandiu excoli poſſit, hoc non erit liberũ teñtum, quia conceditur ad cert̃ tempus & cert̃ terminũ. Si autẽ ſic dixerit, do & cõcedo tibi tantam terrã, donec inde ꝑceperis xl. l. quia neſcitur quanto tempore levari poſſunt tot libræ de tanta terra, quia termin⁹ incertus eſt & indeterminat⁹, videtur ꝙ teñtum remaneat liberum tenementũ, donec tot libræ leventur, cùm ſciri non poſſit nec determinari ꝑ quãtum tẽpus levari poſſunt nec ꝑ quot annos, ſicut ſuprà dicitur de tot inveſturis, & hic determinari poteſt certus termin⁹, quia quælibet inveſtura habet ſuũ annũ & unum. Contingit quãdoq; ꝙ cùm ꝑ diſſeyſinã aliquando res ad aliũ trãſlata fuerit vel non tranſlata, diſſeyſitũ mori, vel diſſeyſitorẽ vel utrũq;, vel illũ ad quẽ res tranſlata fuerit vel utrũq; ipſor̃, vel aliquẽ vel õnes, vel ãte impetrat̃ brevis vel poſt, & ſi ante, tunc fortè cùm diſſeyſit⁹ ſibi cõmodè perquirere poſſet ſi vellet, & non perquiſivit, vel cùm vellet non potuit infirmitate præpeditus, vel morte præventus, vel alio juſto & legitimo interveniente impedimento, vel poſt impetrationem & diligentem ꝓſecutionem, ita ꝙ viſus terræ fact⁹ fuit, & juratores electi. In quibus caſibus omnibus ſubvenitur diſſeyſito ꝑ brẽ de ingreſſu, ſecundùm formas inferiùs notandas, tam ſuper poſſeſſionibus rerum corporalium, quàm ſuper juribus. ſ. rebus incorporalibus, ſicut ſuper jure paſcendi & hujuſmodi, utendi fruendi.

Cap.

Cap. XV.

1 ¶ *Si res diſſeyſita ad aliũ trãsferatur poſt diſſeyſinã per diſſeyſitorem unum vel plures.*

COntingit etiã multotiens, ꝙ ille qui facit diſſeyſinã, rem diſſeyſitã trãſfert ad alium, ex aliqua cauſa juſta acquiſitionis, & cùm diſſeyſit⁹ ſuper eum portet aſſiſam novæ diſſ. ipſe timens aſſiſam, ſuum ſpoliat feoffatum, & ita ꝙ ſuus feoffatus ſuꝑ eum portet aſſiſam, & ita ꝙ duæ diſſeyſinæ in unam & eandẽ concurrant ꝑſonã, & ſuꝑ eundẽ diſſeyſitorẽ, uterq; iſtorũ diſſeyſitoꝝ petit reſtitutionem ꝑ aſſiſam, utriq; cõpetit aſſiſa, refert tamen cui primò fieri debeat reſtitutio. Et ſciendũ eſt ꝙ ſemper primò cognoſcendum eſt de ultima diſſeyſina, & poſteà de prima, ut infrà apparebit ꝑ exemplũ. Sed eſto ꝙ prim⁹ diſſeyſitor cùm feoffatum ſuum diſſeyſiverit, rem diſſeyſitam reſtituerit vero dño primo diſſeyſito poſt diſſeyſinã antequã breve impetraverit ſuꝑ ipſum, & poſt longum intervalũ vel incontinenti, oportet eum qui ultimò diſſeyſit⁹ eſt ꝑ ſuum feoffatorẽ, ſuper utrunq; portare aſſiſam. Et tunc cùm ſuper utrunq; recuperaverit, ita evaneſcit prima diſſeyſina, & primò diſſeyſit⁹ ſeyſinã ſuam nõ recuperabit, niſi ꝑ breve de ingreſſu, videtur ꝙ eſſet iniquum, cùm uterq; ſuperſtes ſit, diſſeyſitor & primus diſſeyſitus. Temperandum eſt igitur negotium ex officio judicis, ꝙ quicquid agatur remaneat ſeyſina cum primo ſpoliato ſive diſſeyſito, & facta inquiſitione de ſecunda ſeyſina, & inquiſita veritate ꝑ juratam, ſi conſtiterit feoffatum per ſuum feoffatorem eſſe ſpoliatum contra factum ſuum, faciat ei excambiũ ad valentiam, quia ſi per judicium recuperaret feoffatus, & ſecundo ſpoliatus contra verum dominum, ſi verus dominus peteret ꝑ aſſiſam verſus ſuũ diſſeyſitorẽ tantùm, vel verſus utrunque, obſtaret ei exceptio rei judicatæ propoſita à feoffato poſſidente, & ſic nunquam recuperaret ꝑ aſſiſam : quod eſſet iniquum, niſi ita eſſet, quòd ſua negligentia ei eſſe deberet damnoſa. Et ſi contigerit, quòd tenementum cùm feoffato remaneret, contra dñm ꝓprietatis, ita ſequeretur quòd primò diſſeyſit⁹ excambium haberet rei ſuæ, quã de jure habere deberet in dominico, quod ſimiliter eſſet iniquum, & cujuſcunq; præcedat aſſiſa vel ſubſequatur, ſemper locum habebit judicis officium, ut æquum ſeparetur ab iniquo, & quod quidem latiſſimum eſt, & ꝙ ita fieri debeat ꝑ conſilium curiæ ſive ꝑ judicis officium, quod idem eſt ꝙ remanere debeat ſeyſina rei diſſeyſitæ cum vero dño, & non cum feoffato ꝑ diſſeyſitorem. Et ꝙ excambium fieri debet feoffato, inveniri poterit in itiñ W. de Ralegh, in com̃ Midđ de termino ſ. T. anno regni Regis H. decimo tertio, aſſiſa novæ diſſeyſinæ ſi Johannes Calbus injuſtè diſſeyſivit Emmam Duredẽt. Caſus talis eſt. Et unde judicium poſitum fuit coram Rege & conſilio ſuo. A. dedit B. ſervitium C. qui de ſeo tenuit liberè. Item B. occaſione doni, quod ei factum fuit per prædictum A. de ſervitio ipſius C. diſſeyſivit ipſum C. de tenemento quod idem C. tenuit in dominico, & de quo idem B. occaſione illius doni nihil clamare potuit niſi tantùm ſervitium, & poſtquam idem B. tenementum illud tenuerat in manu ſua per aliquod tempus, illud dedit cuidam D. poſt impetrationem brevis

brevis, quod idem C. impetravit ſuper prædictum B. qui ipſum de eodem teñto diſſeyſivit. Et proceſſu temporis, venit idem B. timens aſſiſam q̄ prædictus C. ſuper eum arramavit, & diſſeyſivit ipſum D. de ꝑdicto teñto, & illud reſtituit ipſi C. poſteà venit idem D. qui ultimò fuit diſſeyſitus, & arramavit aſſiſam novæ diſſ. ſuper utrunque. Sed ſi D. recuperet ꝑ aſſiſam, qualiter conſuletur C. vero domino cujus fuit teñtum ab initio? & qui primò injuſtè fuit diſſeyſitus: quia ſi D. recuperet per aſſiſam, & C. agat de prima diſſeyſina verſus B. ſuum diſſeyſitorem, vel verſus utrunq; tam B. quàm D. ex parte D. obſtabit ei exceptio rei judicatæ, & ita vix impetrabit excambium, niſi rem propriam habere deberet in dominico. Proviſum fuit corã ipſo rege, ꝙ antequam prædictus D. ultimò feoffatus & diſſeyſitus recuperaret ꝑ aſſiſam, ꝙ B. warrantizaret prædicto D. & ſine alio brevi ꝑ officium judicis & de conſilio curiæ, donum & factum ſuum quod ei fecit de prædicto tenemento, & ita ꝙ idem D. haberet excambium ad valentiã de teñto ipſius B. & ꝙ C. teneret in pace teñtum ſuum. Item retento primo caſu, ſi cũ B. diſſeyſiverit D. & retinuerit teñtum in manu ſua, & illud non reſtituerit ipſi C. obſervabitur ordo ut ſupradictum eſt, cùm uterq; tam D. quàm C. portaverit aſſiſam ſuper ipſum B. videlicet ꝙ C. primò recuperabit verſus B. & B. faciet excambium ipſi D. ſed cùm C. tantum ſine D. & per aſſiſam recuperaverit verſus B. & D. tunc demùm aſſiſam portet ſuper ipſum B. non audietur ſine ipſo C. & quamvis B. teneatur ad pœnam propter diſſeyſinã & propter injuriam, tamen reſtituere non poteſt ſine C. Si autem tantùm ſuper ipſum C. ipſe non fecit diſſeyſinam ipſi D. ſed per judicium recuperavit ut teñtum ſuum proprium de quo idem B. ipſum diſſeyſiverat. Oportet igitur de neceſſitate utrunq; in brevi comprehendere B. ſ. quia fecit diſſeyſinã & C. quia rem detinet diſſeyſitã, & in quo caſu fiat tẽperamentum (ut ſuprà) ꝙ C. retineat teñtum ſuum & B. faciat D. excambium. Item eſto ꝙ D. pri' agat per aſſiſam, & recuperet verſus B. & tunc velit C. agere verſus B. tantũ, recuperare non poterit verſus B. quia non habet ꝙ reſtituat. Oportet igitur de neceſſitate utrunq; cõprehendere tam B. q̄ D. ſive D. incontinenti feoffatus fuerit poſt primã diſſeyſinã, ſive ꝑ intervallum, & quamvis D. habeat ꝓ ſe exceptionẽ rei judicatæ ꝑ aſſiſam, vel ꝙ diſſeyſinã non fecerit, ipſi C. tamen (ut ſuprà) ſic tẽperabitur negotium, ꝙ C. ſuum recuperabit teñtum & ꝙ B. ipſi D. faciat ad excambium, & ita fiet ſi teñtum ad plures manus devenerit poſt diſſeyſinam, ꝙ primus diſſeyſit' ſuum recuperabit tenementum, & ultimò feoffatus ꝑ diſſeyſitorem, & ſine judicio diſſeyſitus recuperabit excambium. Et ſive ꝑſens fuerit principalis diſſeyſitor ſive abſens, vocet eum tenens qui diſſeyſinam non fecit ad warrantum ſine alio brevi, & ei warrantizabit, ꝙ non erit, ſi poſt bře impetratum tranſlatũ fuerit teñtum ad alium, quia talis amitteret, niſi ſibi ꝓſpexerit per breve de warrantia chartæ dum fuerit in ſeyſina, quia intravit in ſeyſinam de re quæ effecta fuit litigioſa ꝑ diligentẽ impetrationẽ & diligentem ꝓſecutionem. Item & de eodem modo, ſi res ad alium ſtatim & recenter tranſlata fuerit ad alium poſt diſſeyſinã licèt ante impetrationem, nõ habebit talis warrantum

tum ſi illum vocaverit, quia uterq; diſſeyſitor & tenẽs ſunt in eadem cauſa damnationis. Item eſto ꝙ A. dimiſerit B. terrã ad terminum reddendo ſibi inde C. s. per annum, poſteà dedit illã terram cuidam C. tenendã in feodo, & facit ei ſeyſinam, ſalvo firmario termino ſuo, & attornat ſervitium firmarii. s. illos centum ſolidos prædicto C. ſuo feoffato, & firmarius facit eidẽ C. ſervitium prædictum, poſt venit idem A. cùm nihil habeat niſi nudum dominium, & de facto (cùm de jure non poſſit) feoffeſtat p̄dictum B. firmarium, & poſt tale feoffamentum non vult firmari⁹ ſolvere redditum, poſteà verò prædictus C. primò feoffatus, dejicit ipſum B. firmarium & ſecundò feoffatum, prædictus verò B. firmarius portat aſſiſam novæ diſſ. ſuper C. primum feoffatum, non recuperabit ſeyſinam, quia prædictus A. nullum potuit ei facere liberum tenementum, quia nullam omnino habuit ſeyſinã; nec aliud niſi tantùm nudum dominium. De conſilio tamen curiæ regis, ꝑ officium judicis, fraude detecta, vel ꝑ recognitionẽ in odiũ circumvẽtionis, de terris ipſius A. providebitur ipſi B. excambium ad valentiam, ſive primò feoffatus ſit liber ſive ſervus, quamvis ſi ſervus, nullus prædictorum A. vel B. habebit exceptionem ſervitutis. Item eſto ꝙ A. ejiciat B. & ſtatim poſt diſſeyſinam feoffeſtat C. ſi hoc fecerit ante impetrationem, oportet utrunq; in brevi comprehendere, quia nullus ſine alio reſpõdere poterit, licèt uterq; ſit principalis diſſeyſitor, & quia primus & principalis reſtituere non poteſt ſine feoffato, nec feoffatus diſſeyſinam fecit ꝑ ſe, ſed ſimùl cum feoffatore, & ſic de pluribus in infinitum. Si autem poſt impetrationem feoffaverit, ſive ſtatim ſive poſt intervallum fiat ut ſuprà. Item eſto ꝙ A. ejiciat B. & C. ejiciat A. & ſic quilibet alterum, & ulteri⁹ in infinitum, & poſtmodũ A. ejiciat C. vel B. ejiciat C. incontinenti vel poſt intervallum, videndũ erit quis primò impetraverit, & in cujus perſona tenementum eſſe debeat in pace uſq; adventum Juſtic. & ſciendum quòd in manibus illius qui inventus fuerit ſeyſitus tempore impetrationis, ꝓpter verba, ꝙ vicecom̃ faciat tenẽtum eſſe in pace uſq; ad adventum Juſtic. Item eſto, ꝙ B. ſine judicio diſſeyſivit A. poſt intervallum, & antequã A. tranſtulerit rem ad alium ſi A. impetraverit ſuper B. licèt diſſeyſitor fuerit, recuperabit: ſi autem gratis obtulerit diſſeyſito, & diſſeyſitus gratis rem oblatam ceperit ante impetrationẽ, bene licet, ſed poſt impetrationem non, ſine pœna. Item eſto ꝙ A. primus diſſeyſitor diſſeyſiverit C. ſuum feoffatum vel ſuum diſſeyſitorem, & ſic reſtituat tenementum B. antequam C. impetraverit, C. habebit aſſiſam ſuper utrunq;, ſi res fuerit reſtituta ipſi B. ante impetrationẽ C. ſi autẽ poſt, ſufficit ſi impetratum ſit tantũ ſuper ipſum A. Item eſto ꝙ A. cùm diſſeyſiverit C. tenuerit tenẽtum in manu ſua, & cum C. impetraverit ſuꝑ A. & A. poſt impetrationẽ reſtituerit B. C. recuperabit verſus utrunq;, & ita ꝙ B. nunquam poſtmodum audietur niſi ſuper ꝓprietate, quia rem licèt propriam, tamen contentioſam recepit, & in præjudicium C. cùm injuſtè inde fuerit diſſeyſitus, & in quo caſu non licuit ei rem propriam ſine judicio recipere. Item eſto quòd tam B. quàm C. impetraverint ſuper ipſum A. ſimul, quæro cujus aſſiſa præcedere debeat? & ſecundùm quod, ad ultimam aſſiſam erit recurren-

recurrendum. Item eſto ꝙ C. ultimò diſſeyſitꝰ negligens ſit & B. prius ſibi impetraverit ſuper ipſum A. & ꝑ aſſiſam recuperaverit verſus ipſum A. & C. poſtmodū impetraverit ſuper utrunq;. s. A. & B. ex parte B. obſtabit ei exceptio rei judicatæ, ex parte verò A. tenebit breve quoad excābium ꝑ officium judicis. Si autem impetraverit tantùm ſuper B. non valebit, quia nulſam fecit diſſeyſinam: & ſi tantùm ſuper A. reſtituere non poteſt, & ideò ſuper utrunq;. Ex præmiſſis igitur videtur & præſumitur, ꝙ in aſſiſa novæ diſſ. vocari poſſit warrantus, quod videtur abſurdum eſſe, cùm in delictis non poſſit quis warrantum vocare, nec dominum ſive autorem nominare, & cùm pœna ſuos tenere debeat autores, ad ꝙ diſtinguendum, utrum intentetur querela novæ diſſeyſinæ verſus aliquem, ſecundùm quod pœnalis eſt, vel rei perſecutoria tantū. Si autem ſecundùm quod pœnalis eſt, ſive contra unum, ſive contra plures qui principaliter fecerint diſſeyſinam, vel feoffati fuerint recenter poſt diſſeyſinam, intentetur: nunquam erit warrantus vocandus, ꝑpter delictum diſſeyſinæ. Si autem intentetur verſus aliquem, in eo quod eſt rei perſecutoria tantū: ut ſi aliquis feoffatus fuerit per diſſeyſitorem ꝑ longum intervallum poſt diſſeyſinam, & ante brevis impetrationem, cùm talis non teneatur ad pœnam, eò quòd diſſeyſinam nō fecit, licèt teneatur ad rei reſtitutionem, warrantum vocare poterit de jure, & etiam ſine alio brevi, ſi p̄ſens fuerit. s. ſuum feoffatorem, & ſtatim reſpondere debet warrantus, etiam ſine alio brevi, ſi autem præſens non fuerit in captione aſſiſæ tunc cùm vocatus fuerit, ſtatim ſummoneatur quòd ſit ad warrantizandum tenementum de quo vocatus fuit ad warrantum, dum tamen tenens fuit in ſeyſina, ad ſimilitudinem ejus ꝙ fit in aſſiſa mortis anteceſſoris. Si autem uterq; abſens fuerit, hoc ſibi poterit feoffatus imputare. Et idē eſſe poterit ſi vocetur warrantus ꝑ br̄e de ingreſſu poſt diſſeyſinam, ubi unꝰ illorum moritur vel tenens vel querens, vel uterq;, & ibi extinguitur pœna cum perſona, ut ſi querens tantùm, niſi ſit qui agere poſſit de injuria, cùm ille mortuus ſit cui fuit injuriatum; qui habuit actionem quoad pœnam. Itē nec ſi tenens, quia cùm pœnalis ſit non datur in hæredes, non magis quàm hæredibus datur ſicut in præmiſſo caſu. Nec ergo ſi uterq; moriatur, multo fortiꝰ. Item ꝙ warrantus vocari poſſit, patet manifeſtè, ut ſi aſſiſa novæ diſſeyſinæ contra aliquem fuerit aramata, qui ꝑ judicium curiæ ſuæ recuperaverit, ſi curiam ſuam vocaverit ad warrantum, audiri debet, & veniat recordum, quia ſi curia malè judicaverit, tenebitur curia ad pœnā & ipſe nō, quamvis teneatur ad reſtitutionem. Sed objici poterit, nonne tenetur dn̄s ad pœnam cùm curia malè judicaverit? & ipſe poſt judicium ſtatim ingreſſus eſt tenementum, & ideò diſſeyſitor cum curia? ſicut alius qui ingreditur ſtatim poſt diſſeyſinam per ipſum diſſeyſitorem & de voluntate ſua, vel contra voluntatem ſuam per diſſeyſinam per ipſum diſſeyſitorem? Cum autem ſic feoffatus per longum intervallum warrantum vocet, & ei fuerit per judicium vel alio modo warrantizatum, ꝑ warrantiam illam jam quaſi transfertur res diſſeyſita ad perſonam ejus, & ita quòd ipſe qui fecit diſſeyſinam reſtituere poterit rem diſſeyſitam querenti, quod ante warran-

tiam non potuit,& ſic liberabitur omnino feoffat' & diſſeyſitor, & idē feoffator tenebitur ad reſtitutionē & ſimiliter ad pœnam diſſeyſinæ, & ita p warrantiā oīa reducuntur ad tempus diſſeyſinæ factæ. Et videtur q ſic fieri poſſit in omni caſu,ad quęcunq; tranſlata fuerit res poſt diſſeyſinā, unū vel plures,in pſonis ipſorū & ſimiliter hæredum ipſor, quādiu ipſæ principales pſonæ duraverint. s. diſſeyſit' & diſſeyſitor qui alienavit,cùm autem unus illor obierit, extincta eſt actio in eo q pœnalis eſt. Sed cùm diſſeyſitor tenementū ad aliū tranſtulerit,ſtatim vel poſt intervallum viventib' diſſeyſitore & diſſeyſito,quæritur an diſſeyſit' petere poſſit tenētum,verſus tenentē p brē de ingreſſu, vivente diſſeyſitore,ſicut poſſet ſi mortuus eſſet,& petere reſtitutionē & remittere pœnā diſſeyſinæ diſſeyſitori,ſicut poſſet ille qui habet actionem criminalem verſus aliquem,& in volunt ipſius erit utrū velit ab initio criminaliter agere vel civiliter:non,quia ſi warrantus vocetur(ut pdictum eſt) ſic poſſet eſſe actio pœnalis licèt civiliter intētata, quæ quidē p tale breve terminari non poſſit.

Cap. XVI.

1 ¶ *Audita querela rex mittat breve ſuum vic. de modo impetrationis brevis novæ diſſ.* 2. *Forma brevis de nova diſſ.* 3. *De officio vic. cū acceperit breve.* 4. *De viſu faciendo.* 5. *De quibus rebus,& qualiter fieri debet viſus.* 6. *Si de redditu proveniente de camera.* 7. *Si de recordo.* 8. *Quòd multiplex poteſt eſſe diviſa inter vicinos.* 9. *De viſu faciendo.* 10. *De ſummonitione facienda diſſeyſitoribus attachiatis.*

Audita à ſuperiore, ad quem pertinet vim & injuriam ppulſare, & ad quem recurritur de neceſſitate,querela tranſmittet breve ſuum vic. in quo continebitur tam nomen querentis,quàm ejus de quo queritur,ſive ſit unus vel plures,& forma querelæ,ſecundùm quod ei facta fuerit qui jura tuetur,in hæc verba. ¶ 2. Rex vic. ſalutem. Queſtus eſt nobis talis,q talis injuſtè & ſine judicio diſſeyſivit eum de libero tenemēto ſuo in tali villa poſt ultimum redditum dñi regis de Brittannia in Angliam. Et ideò tibi pcipimus,quòd ſi prædictus talis fecerit te ſecurum de clamore ſuo pſequendo, tunc facias tenementum illud reſeyſiri de catallis quæ in ipſo capta fuerint, & ipſum tenementum cum catallis eſſe in pace, uſq; ad primam aſſiſam cū juſtitiarii noſtri ad partes illas venerint. Et interim facias duodecem liberos & legales homines de viſnēto illo videre tenementum illud, & nomina illorum imbreviari. Et ſummoneas eos per bonos ſummonitores,quòd ſint ad primam aſſiſam coram præfatis juſtitiariis noſtris, parati inde facere recognitionem,& pone per vadium & ſalvos plegios prædictum talem vel ballivum ſuum, ſi ipſe inventus non fuerit, quòd tunc ſit ibi auditurus recognitionem illam, & habeas ibi ſummonitorum nomina, plegios, & hoc breve Teſte &c. Facta autem taliter impetratione, ſecundùm quod prædictum eſt,ſtatim & ſine mora tradatur breve vic. ne per negligentiam,& min' diligentem pſecutionem,efficiatur res non litigioſa, quæ ab initio litigioſa facta fuit per diligentem impetrationem. ¶ 3. Officium verò vic. eſt, cùm breve receperit,in principio plegios de proſequendo recipere à que-

rente, ſive unus fuerit querens ſive plures, niſi in curia dñi regis fortè plegios invenerit, vel fidẽ dederit ꝓ paupertate, ſecundùm quod in brevi continebitur. Ab uno autem recipiat duos plegios ad min⁹, qui ſufficientes ſunt ad miſericordiam dñi regis ſolvendam, ſi querens fortè ſe retraxerit, vel nõ fuerit ꝓſecut⁹, & tales etiam recipiat qui ſufficiant ad miſericordiã, ita ꝙ nõ oporteat ſeipſum ꝓ aliis de miſericordia reſpondere. Si autem vir & uxor ſint querentes, ſufficit ſi illi duo duos plegios ſufficientes inveniant, ꝓpter unicum jus quod habent, & quia ſunt una caro quamvis diverſæ animæ & una erit miſericordia, ſive unus eorum vel ambo ſe retrahant vel non ſequantur, & quia defalta unius ipſorum in perſonam utriuſq; redundabit. Idem erit (ut videtur) de pluribus unam diſſeyſinam & injuriam ꝓſequentibus in communi, cùm ſint quaſi unum corpus, & ideò unica ſufficit ſecuritas ꝑ duos plegios, ſecundùm quoſdam, quia ſi onere ſatiſdationum gravarentur, ita cogerentur à proſecutione ſui juris deſiſtere. Tutius tamen eſt (ſecundùm alios) quòd quilibet eorum duos plegios inveniat ſi poſſit. Item ad officium ejus pertinet, quòd faciat tenementum reſeyſiri de catallis &c. quod hodie aliter obſervatur, quia querens omnia damna poſt captionem aſſiſæ recuperabit, per ſacramentum recognitorum declaranda, ut inferiùs dicetur. Itẽ ꝙ teñtum faciat eſſe in pace, videlicet ꝙ non permittat diſſeyſitorem rem diſſeyſitam ad alium transferre, vel querentem ſine judicio ſeyſinam ſibi uſurpare, uſq; ad primam aſſiſam &c. Et unde ſi quis rem ita effectam litigioſam per impetrationem, aliquo modo, vel per diſſeyſ. vel ex aliqua cauſa acquiſitionis ingreſſus fuerit, illã ſine brevi reſtituet vero dño, ſine regreſſu habendo verſus ſuum feoffatorem, niſi ſibi ꝓſpexerit ꝑ breve de warrantia dum fuerit in ſeyſina. Item ꝙ in eodem ſtatu remaneat, quòd injuria non creſcat, nec res deterioretur vel vaſtetur, quamvis eam meliorare liceat. Item quòd blada nondum matura non amoveantur, quamvis poſſit matura amovere ille qui poſſidet, & alius damna conſequatur ſi optinuerit. ¶ 4. Item ad ipſum pertinet, quòd in præſentia partium (ſi velint intereſſe) eligere faciat & cõvenire duodecem liberos & legales homines de viſneto illo ut in adventu juſtitiariorum facere poſſunt recognitionem, quos etiam ſtatim mittat ad videndum teñtum illud, & nomina eorum faciat imbreviari, & non ſolum ab uno vel à duobus, ſed etiam ab omnib⁹ ſi fieri poſſet, vel etiam ſeptem ad min⁹, quia per pauciores aſſiſa capi non poterit, licèt poſſit per plures quàm duodecem ex aliqua juſta cauſa. Neceſſe eſt enim quòd fiat viſus de tenemẽto à juratoribus, ut certa res deduci poſſit in judicium, & ꝙ juratores verum & certum facere poſſunt ſacramẽtùm, & ꝙ ꝑinde poſſit juſtitiari⁹ juſtum ꝓferre judicium. ¶ 5. Videre autẽ debent juratores quale ſit tenementũ, & quid, & quantũ, quale videlicet, utrũ terra vel redditus, & utrum res ſacra vel prophana. Item privatum vel commune, ut infrà. Item quantum querens poſuerit in viſu ſuo, quia ſi querens poſuerit in viſu ſuo plus quàm illud de quo fuerit diſſeyſitus, cadit in miſericordiam pro ſuperdemanda, ſi autem minus, non. Et eodem modo in aſſiſa mortis anteceſſoris obſervetur, ut de itinere abbatis de Rading

& M.

& M.de Pateſhul anno regis H.quinto in com̃ Warr̃,aſſiſa novæ diſſ.ſi W. de Ludingtõ. Quid?s.utrum terra & teñtũ illud de quo facta fuerit diſſeyſina,ſive reddit' ſive conſiſtat in ſolido vel in liquido. Et tunc videre debet teñtũ de quo redditus ꝓvenerit,ſive conſiſtat in denariis ſive in aliis rebus. quibuſcunq; numero,pondere,vel menſura.Menſura,ſolida vel liquida, ſolida,ſicut in frumento,liquida,ſicut in vino,oleo,& hm̃i. Itẽ quantũ.s.utrũ plus vel minus. Item videre debent in quo teñtum ſit, & in qua villa, & in quo loco,& in qua parte loci,& inť quos fines & quos terminos teñtum cõtineatur, ut ſi de numero acrarum vel virgatarũ dubitetur, ut ad minus ſi quantitatem rei diſtinguere non poſſunt,ꝙ dicere poſſunt certum vel circiter,vel saltẽ ĩꝑfra quas metas teñtum contineatur. Itẽ ſi de loco conſtiterit, neſciunt tamen qua parte loci ,cùm ad ſeyſinã faciendam, ſufficit ſi in quacunq; parte loci fiat ſeyſina, & ſi in qua parte conſtiterit, ſed tamen neſciant determinare fines teñti tamen ſufficit ſi fiat ſeyſina ad quantitatẽ dicti juratorum ꝑ rationabilem menſurã.Item,ſi de com̃ conſtare non poſſit,cadit aſſiſa novæ diſſeyſinæ in ꝑambulationem per illud idem breve de nova diſſ. Si autem redditus,tunc fiat juratoribus viſus de tenemento unde redditus ꝓvenit. Item ſi cõmunia paſturæ, tunc fiat viſus de teñto in quo petitur cõmunia,& ſimiliter de teñto ad quod dicitur ꝑtinere. ¶ 6. Si autẽ redditus fieri debeat de camera imperpetuũ vel ad tempus, non poteſt fieri viſus de aliquo teñto.Et ideò aſſiſa locũ non habet,cùm hm̃i redditus non ſit teñtum,ſed alia actione opus erit, & hoc ſive redditus ꝓveniat ex camera tantũ,vel ex teñto aliquo,ſed non ꝑ manũ illi⁹ qui tenet teñtum,ſed ꝑ manus donatoris,quod idem erit quod de camera.Si autem ꝑ man⁹tenentis fieri debeat ſolutio & immediatè de certo tenemento,ſi ceſſatum fuerit,&cũ locum non habeat diſtrictio,locũ habebit aſſiſa in defectũ diſtrictionis. Et eodem modo ſi ex aliquo certo tenemento concedatur reddit⁹,plus vel minus,ut ſi aliquis ex aliquo manerio ſuo conceſſerit alicui ꝑ annũ & in feodo decem libras cum diſtrictione vel ſine.Et ſi cũ diſtrictione,aut eſt ſufficiẽs aut non eſt ſufficiens: ſi autem ſufficiens, teneat ſe ad diſtrictionem ille cui reddit⁹debetur.Si autem omnino nulla vel min' ſufficiens,locũ habebit aſſiſa,ꝓpter defectum diſtrictionis,ex quo redditus provenit ex certo teñto,& quia ibi deficit diſtrictio,locum habebit aſſiſa. ¶ 7.Item in viſu faciendo,ſi viſus fieri debeat de corrodio, quæro ſi talis poſſit facere viſum juratoribus de aliquo teñto? etiam,ut videtur prima facie,quia prioratus ſive abbatia vel alia domus,eſt quaſi tenementũ de quo talis redditus provenire debet,unde videtur quòd ſufficit ſi viſus fiat de Abbatia, ſicut de aliis teñtis de quibus redditus provenit, ſicut de domo privata, ſed revera hm̃i Abbatia & Prioratus,non ſunt tenementa alicujus ſingularis perſonæ, cũ ſint ſacra & religioſa,& in bonis Dei,& non alicujus hominis privati, vel ſingularis perſonæ,& hujuſmodi præſtatio eſt quaſi ꝑſtatio de camera,& unde nulla diſtrictio, & ideò cùm hujuſmodi corodia ſint quaſi ſpiritualia, ſive ſpiritualibus annexa,non eſt recurrendum (ſi detineatur)ad forũ ſeculare, & quoniã in hujuſmodi corodiis committi poterit ſimonia, ideò ad forum

eccleſiaſticum recurratur, ut negotium ibi terminetur, quia ibi fieri poſſit cognitio de ſimonia. Itē cùm diſſeyſitus fecerit viſum juratoribus, videre debent juratores utrū teñtum proprium ſit vel commune, ut ſi commune ſit inter cohæredes participes, vel vicinos, fiat viſus de toto, tenendum in cōmuni, à quocunq; particeps fuerit diſſeyſitus. Item utrum ſit commune, ſicut diviſæ, quæ diſtinguunt & terminant fines agrorum, ſive ſit arbor vel foſſatum vel lapis, vel quid tale. ¶ 8. Et ſciendū quòd multiplex poteſt eſſe diviſa inter vicinos quæ dividunt dominia & diſtinguunt fines agrorum. Inprimis ſicut regia via, quæ communis eſſe non poteſt inter vicinos, nec ꝓpria alicujus, ſed ipſius dñi regis, & quaſi res ſacra, & qui aliquid inde occupaverit excedendo fines & terminos terræ ſuæ, dicitur feciſſe purpreſturam ſuper ipſum regem. Idem etiam dici poterit de via militari quæ publica dici poterit, & ducit ad mare, & ad portus, & quandoq; ad mercata. Itē ſit diviſa de conſenſu vicinorum ex eorum terra, & eſt talis diviſa communis inter eos vicinos, ex quorum terris fuerit coadjuvata, & unde teñtum illud coadjuvatum dicitur commune inter eos, ita ꝙ nullus dñs habet per ſe ſed in communi. Et eodem modo ſi terra fuerit conjecta de communi cōſenſu vicinorum ut fiat foſſatum, vel murus ex communi tenemento: & dicitur diviſa, eò quòd dividit agros & tenementa. Aqua verò currens non dicitur diviſa, niſi quamdiu ſuum rectum curſum tenuerit, & cùm alveum mutaverit, deſinit eſſe diviſa. Item diviſa poterit eſſe lapis finalis, vel lignum, & hæc omnia communia ſunt vicinorum, ſed non alicujus eorum ꝓpria, ut infrà. ¶ 9. Item videre debent utrum teñtum fuerit ſacrum & Deo dedicatum, vel quaſi ſacrum, ſicut publicum, vel univerſitatis, ut ſtadium, theatrum, muri, & portæ civitatum, non poterit quis teñtum liber̄ facere, ſicut de reddìtu qui provenit ex re ſacra. Abbatia verò: ſive prioratꝰ ſunt res ſacræ, & ſolummodo in bonis Dei, & non in bonis alicujus privatæ perſonæ. Igitur cùm hujuſmodi domus religioſæ res ſacræ ſint, non poterit quis convertere aliquid in uſus privatorum, & facere de re ſacra rem non ſacram ſive ꝓphanam; ita ꝙ ex re ſacra quæ Deo ꝑ Pontifices dedicata eſt, poſſit quis habere liberum teñtum, & ideò nulla aſſiſa novæ diſſ. ſed antequam res Deo dedicata eſſet, & ſacrata, bene poſſet fundator excepiſſe & retinuiſſe ſibi liberationes & hoſpitia, & hujuſmodi, & ita hujuſmodi nūquam fuerunt ſacra, nec poterit redditus ꝓveniens de re ſacra, magis eſſe alicujus liberum tenementum ſcilicet alicujus privatæ perſonæ, quā ipſa res de qua ꝓvenit. Item non poterit liberum tenementum redditus eſſe ꝑſonalis qui debetur, ut pertinens ad aliquā rē ratione cujus petitur, & tamē non poterit habere redditum niſi habeat ipſam rem, cui & propter quam debetur: ut ſi quis habuerit hundredum aliquod, & ſunt qui dant redditum ne ſequantur, & quia ille redditus non provenit ex aliquo tenemento nec ratione alicujus tenementi, nec juratores viſum facere poſſunt de aliquo tenemento. Item ſicut oportet viſum facere de tenemento de quo redditus provenerit, ita videre debet tenementum propter quod præſtatur redditus, ut ſi quis certum redditum conſtituerit alicui de camera ſua & hæredū

ſuorum

ſuorum, ut aquam ducere poſſit per fundum ſuum, ſi talis aquam duxerit vel non duxerit. Item ſi redditum conſtituerit quis eodem modo, ut habeat in alieno jus paſcendi vel eundi vel aliud quid tale faciendi, ſive alius aquam duxerit, vel paverit, vel diverterit, vel aliquid tale fecerit vel non, ſemper tamen debetur redditus, & pro redditu ſervitus, unde ſi aliquis ipſorum contrahentium recedere voluerit à contractu, tamen alius ubi voluerit non recedet, & unde ſi ille qui ſervitutem conceſſerit redditum percipere noluerit, nihilominùs tamen debetur ſervitus, & jus eundi, aquamve ducendi & jus paſcendi. Si autem ſervitus concedatur, & redditus denegetur vel detineatur, nec ſit locus vel tenementum ubi diſtrictio fieri poſſit, locus erit aſſiſæ novæ diſſeyſinæ quaſi de libero tenemento. Et ſi nõ ſit tenementum de quo redditus provenerit, & de quo viſus fieri poſſit, tamen ſufficit ſi fiat viſus de tenemento propter quod debetur redditus, & quia ſi fieret diſtrictio in ſervitute debita, verbi gratia. Ut ſi conſtitueretur redditus quod ducere poſſet quis aquam per fundum alienum, & ceſſatum eſſet in redditu ſolvendo, non poſſet ille cujus fundus eſſet, pro diſtrictione facienda aquam divertere vel diminuere, quo minus curſum ſuum debitum haberet & ſtatutum, quin faceret diſſeyſinam ei cui ſervitus deberetur, niſi ita conveniret in conſtitutione ſervitutis. Durum eſſet & iniquum quòd unus haberet curſum & alius de redditu ſine aliquo regreſſu fraudaretur: competit ei igitur aſſiſa novæ diſſeyſinæ ratione prædicta, & eò quòd deficit diſtrictio, & fiat viſus de tenemento propter quod debetur non de quo redditus provenit, quod fieri non poterit, ſed propter quod redditus debetur à vicino. Sed hoc locum habet, ubi ille cui ſervitus conſtituta fuit non curat alterius aquam ducere, quia ſemper remanet tenens licèt aquam ducere nolit. Melius tamen eſt quòd fiat diſtrictio pro redditu tali modo quo fiat ſummonitio, & quòd per judicium capiatur aqua in manum domini ſimpliciter ſine aliqua mutatione vel diverſione, & qui ſi tunc non venerit nec ſatisfecerit de redditu, capiatur ex ſecundo decreto & adjudicetur domino ſuo ſic, quòd illam divertere poterit donec ei ſatisfactum fuerit de redditu, & quòd ſemper paratus ſit reſtituere cùm ei fuerit ſatisfactum. Item ſi fiat aliquid in fundo alicujus quod vicino noceat injuſtè, ut ſi foſſatum vel murus levetur vel proſternatur injuſtè, vel aliud quiddam fiat ad nocumentum injuſtum vel injurioſum, non ſolùm ſufficit videre tenementum quod nocet, ſed etiam illud cui nocitum eſt. Item ſi jus eundi vel paſcendi debeatur vel aliud tale, non ſolùm ſufficit viſum facere de tenemento in quo jus illud conſtituitur, ſed etiam illud ad quod jus pertinet. Unde oportet videre tenementum ubi paſtura eſt, & tenementum ad quod pertinet paſtura. Si autem neſciat ille qui queritur vel non poſſit tenementum deſignare, ſecundùm quod prædictum eſt, qualitatem, nec quantitatem, locum, nec comitatum, nec villam, nec aliud certum, nihil dare poſſunt querenti per aſſiſam, ſed cadit omnino breve quantum ad aſſiſam. Et cadit quandoque in perambulationem coram juſtitiariis ex conſenſu partium, ut ſi diſſenſio

habeatur de finibus & terminis terræ, com̄, vel fundorum, vel locorū, vel in qua parte, cùm habebit aſſiſam in aliqua parte, nec in meliori nec in pejori nec in poſteriori, quia jus reſpicit æquitatem. Si autem querens locum deſignaverit, ſed in qua parte loci neſciat deſignare, ſufficit ſi in aliquo loco habeat ſeyſinam p ſacramentum juratorum. Si autem de certa parte loci conſtiterit, ſed neſciat querens fines & terminos diſtinguere, eò quòd termini & lapides finales amoti ſunt fortè, tunc ei aſſignabitur tantū, quantū juratores crediderint ipſum eſſe diſſeyſitum, quia etſi juſtitiarii ſemp certū reddere non poſſint judicium, eò quòd de incerta re agitur apud illos, tamē hoc facere debent quantū eis fuerit poſſibile. Sunt autem quidam juratores qui ſine viſu faciunt ſacramentum, & ita jurare debent q veritatem dicent ſecundùm conſcientiam ſuam, ſalvo viſu in modum juratæ: Sed tamen de talibus diſtinguendum erit, utrum ab initio electi fuerint p vic. vel p ballivum & præceptum fuerit ut viſum facerent, & ipſi hoc facere contēpſerunt, & ita q de negligentia nullam habuerint excuſationem: in quo caſu & ſi de hoc convicti fuerint q p negligentiam hoc fecerint & contemptum, graviter amercienter. Et ſi contingat quòd de perjurio in aſſiſa facta convincantur, pœnam non evadent convictorum nec quantū ad infamiam nec quantū ad pœnam, quia magis delinquunt q alii juratores p contemptum. Et ideò æqualis pœna eis infligitur cùm de jure major ppter contemptum eſſet eis infligenda, & hoc ſuæ imputare poterunt negligentiæ. Si verò non ſunt pri⁹ electi ſed loco aliorum, qui non veniunt fortè, vel ſi venerint certa ratione recuſantur eò q inutiles ſunt vel alio modo ſubſtituuntur, tunc videndum eſt utrum fuerint de proximo vicineto, vel longè à remotis alibi aſſumptis, & utrum veriſimile ſit vel præſumi poſſit q veritatem neſciant vel ignorent. Si autē pſumi poſſit q veritatē ſciverint de facto, ſecundùm q res ſe habet, de loco tamen & quantitate rei dubitaverint, quoad hoc ultimum excuſantur, quia viſum nō fecerunt de tenēto. Si autem in narratione facti & veritatis mentiti fuerint ſcienter, non excuſantur in hoc, quantū ad pœnam convictorum, ſed vix quantū ad infamiā, & p eo q viſum non fecerint excuſantur. Si autem longè à remotis aſſumpti fuerint ppter defectū aliorum, & ita q præſumi poſſit q veritatem ignorent, excuſantur quantū ad pœnam & quantū ad infamiam, quia viſum non fecerunt, & ſimiliter quia à remotis aſſumpti ſunt, & in veritate errare poſſunt, & ideò non mentiuntur neq; ſe pejerant, quia contra conſcientiam non vadunt, nec cōſentit qui errat. Sunt etiā qui jurant omnino ſine viſu in modū juratæ, q eſſe non debet ut alibi ? ut, eſto q aſſiſa capi debeat in modū aſſiſæ cùm nihil excipiatur conī aſſiſam corā juſtit. nec ſit ratio quare cadere debeat in juratā, & cùm omnes juratores electi ſint in ipſa curia coram juſt. cùm citò receſſuri ſunt & quaſi ex improviſo dicere debeant veritatem, cùm viſus de tenemento eis non fiat, nec ſciverint utrum aliquid dare debeant querenti plus vel min⁹, vel totūm auferre, nec ſit locus convictioni, periculoſum erit querenti & tenenti quòd procedat negotium ſub jurata, & etiam magis erit periculoſum juratoribus propter alieni compendii lucrum anceps

ſubire pjurium. Quòd autem aſſiſa capietur in modū aſſiſæ, hoc ſtare non poterit aliqua ratione, quia primus jurare non poteſt ſalvo viſu, ꝑpter verba in ſacramento exponenda, quia jurabit ꝙ dicet veritatem de tenẽto de quo ſic viſum fecit ꝑ præceptum dñi regis, ſed nullum tenẽtum vidit, nec ꝑ præceptum dñi regis nec ſine, igitur de nullo tenẽto quod viderit dicere poterit veritatem, quia nullum tale tenẽtum vidit, & ideò ſi ita juraverint juratores, pejerant manifeſtè, quia non convenit ſacramentū cum veritate. s. de tenẽto unde viſum non fecerint. Si autem ita juraverint. s. de tenẽto de quo viſum fecerint, & poſteà in fine (ſalvo viſu) non valet, quia ſic erunt ſibi ipſis cõtrarii. Quòd autem aſſiſa capi debeat in modum juratæ ſine cauſa manifeſta non video rationem. Sed quid ſi fuerit in aſſiſa inter partes diſputatum, & ꝙ ꝑ incidentem queſtionem de conſenſu partium vertatur aſſiſa in juratam? bene procedet jurata etiam ſine viſu. ¶ 10. Item cùm vic. diſſeyſitores attachiaverit ꝙ ſint in adventu juſtit. ſive juſtitiarii qui conſtituti fuerint ad omnia placita generaliter ſive ad quædam ſpecialiter, ſicut ad aſſiſas novæ diſſeyſinæ & mortis anteceſſoris capiendas, & gaolas deliberandas vel ad aliquã aſſiſam ſpecialiter, ſicut ſunt quatuor milites de com̃, vel unus juſtitiarius ſpecialiter tranſmiſſus à latere regis, ꝙ aſſumptis tecum &c. ſecũdùm ꝙ ſuprà dictum eſt in principio de civilibus actionibus ſive criminalibus. Quæritur an tales attachiati ante adventum juſtit. rationabilem habere debeant ſummonitionem quindenæ? & eſt verum ꝙ non, quia ſive quindenam habuerit ſive minꝰ ſpacium, diem cauſare non poterunt, quia ſive venerit ſive non, capienda erit aſſiſa, & quia tantũ operatur eorum abſentia quantũ præſentia. Nec injuria diſſeyſinæ eſſonium habebit, nec longas inducias, nec judiciorum ſolennitates, quia viribus & ſine judicio fecerunt diſſeyſinam, quod eſt manifeſtè contra juſtitiam & pacem domini regis. Item ſi per ſe venire non poſſint, poſſunt tamen venire per ballivos ſuos, & etiam per amicos ſuos qui verba ꝓ eis faciant, & quorum reſponſio admittetur ad inſtructionem juratorum, & etiam declinandam aſſiſam. Cognoſcere autem non poſſunt diſſeyſinam nec paciſci, nec remittere, ſicut inferiꝰ dicetur.

Cap. XVII.

1 ¶ Si diſſeyſitor cùm attachiatus fuerit debeat habere rationabilem ſummonitionem, & de modo recedendi, ſive retrahendi ſe de placito. 2. Caſus de Priore de Kynelworth & Waltero de Inſula.

IN adventu autem juſtitiariorum ſi nullus venerit nec querens, nec ille de quo queritur, tunc erit aſſiſa quaſi vacua & omnes plegii ſui erunt in miſericordia. Si autem ille de quo queritur venerit, & querens non, plegii & querens erunt in miſericordia, & ille de quo queritur recedet ſine die, niſi querens ſe velit eſſoniare, quod bene ei licebit, ſed querens ad aliud breve conſimile ſi voluerit recuperabit. Si autem querens venerit, & alius non, plegii de attachiamento erunt in miſericordia, & ipſe ſimiliter ſi fuerit attachiatus, & capietur aſſiſa per defaltam ut infrà. Si autem nulla pars venerit, nec querens nec ille de quo queritur, ꝑ judicium curiæ quieti recedant.

venerit, nec querens ille de quo queritur, ꝑ judicium curiæ quiete recedat, & omnes in miſericordia, ſcilicet principales ꝑſonæ & plegii. Item in adventu juſtit. aut omnes veniũt tam querens quã ille de quo queritur, ſecundꝰ ꝙ fuerint unus vel plures, quo caſu, ſtatim ꝓcedatur ad aſſiſam, niſi forte de gratia juſtic. in caſu licito velint tranſigere vel paciſci. In quibuſdã vero caſibus nihil aliud erit, niſi ꝙ querens ſe retrahat, vel ille de quo queritur cognoſcat diſſeyſinam. Et qui ſe ita in principio ſine aliqua cauſa juſta ſimpliciter retraxerit, ſive in aſſiſa diſſeyſinæ, ſive in alia quacunq; aſſiſa vel placito, nunquam ad conſimile breve recuperabit. Si autẽ incepta fuerit aſſiſa vel placitum quodcunq; & error forte fuerit in impetratione, ita ꝙ breve ſtare non poſſit, ſed cadit tanquam vitioſum, ſive querens dicat ꝙ ſequi noluerit breve illud, vel ſe ſimpliciter retrahat, vel licentiã recedendi petat, vel alio quocunq; modo, ad aliud breve recuperare poterit ꝙ non ſit vitioſum, quia ad actionem non reſpondetur, nec cont̃ actionem recipitur; ſed cont̃ breve, ꝓpter vitium & errorem, & actio in ſe integra eſt & non incepta. Et unde cum nihil in judicium deducatur niſi exceptio contra breve, ſi ſimpliciter ſe retrahat à brevi, non tamẽ ſe retrahit ab actione quæ in judicium non deducitur, niſi expreſſe dicat ꝙ ſe retrahat ab utroq;. De errore vero brevis infrà dicetur de exceptionibus, ſed quicunq; & qualitercũq; ſe retraxerit ſimpliciter ſive dicat, retraho me de brevi iſto, vel recedo, vel nolo amplius ſequi, vel alio modo, impune non recedet: quia ipſe & plegii ſui de ꝓſequendo erunt in miſericordia. Cum autẽ petant licentiã recedẽdi & eis gratis concedatur, impune recedẽt. Si autem bře cõpetens ſit, & nihil ſcit ꝙ excipi poterit contra breve nec cont̃ ꝑſonã, ſi res & actio in judicium deducantur, & non ſit error in quantitate rei petitæ, ſi tunc petat licentiam recedendi, ſimpliciter recedit ab utroq;. & nunquã ad aliud breve cõſimile recuperabit: Item ſi dicat retraho me verſus talem forte, quia nihil tenet, in quo caſu nihilominꝰ ad aliud bře recuperabit verſus aliũ qui tenet, licet verſus eum qui non tenuit receſſit ab utroq;. Sed eſto ꝙ ille verſus quem ſe retraxit jam de novo inceperit poſſidere, cõpetit contra illum cõſimile bře, non obſtante exceptione ꝙ ſe retraxit priꝰ, quia jam incipit cõpetere actio verſus eum ubi prius non competebat. Et unde ſemper videndum erit utrũ ſe retraxerit de brevi tantum, propter vitium brevis, vel de brevi & aſſiſa, expreſſe vel tacite, &. ſi eadem ſit perſona & eadem res vel diverſa: & utrũ actio priꝰ non competiit, quia tenens non tenuerit, & poſtea competere inceperit, quia tenens de novo inceperit poſſidere. Sed quærendum ſi ꝑ primum breve poſſet agere, cum jam perveneriт in eum caſum à quo incipere potuit: Sed revera non, quia tempore impetrationis nulla ſubfuit cauſa impetrandi, quod perpendi poterit per datam. Illud autem locum habet infrà de exceptionibus, ubi quis excipit quod totum non teneat, vel quod omnino nihil. Item eſto quod aliquis ſe retrahat de brevi, cum tenens falſo dicat ꝙ non poſſideat cum poſſideat revera, & idem tenens aliàs conveniat ab eodẽ ꝑ conſimile breve, non habebit talis tenens talẽ exceptionẽ, ꝙ ſe retraxeř petens, in odiũ mendacii, ſed ſine judicio ꝓpt̃ mẽdaciũ ſpoliadꝰ erit,

ſecundũ

ſecundum W. de Eborũ: vel ſi cum dixerit aliquando tenens in judicio quod nihil clamat in tali re, ſi poſtmodũ velit de eadẽ re verſus eundẽ petentẽ defendere ſe per exceptionẽ, vel ſi ad hoc agat quod nihil petit, niſi quòd uti poſſit jure ſuo & ſeyſina, quare alius eum inde inquietat vel impedit, non audietur, quaſi ſibi ipſi cõtrarius, ſicut dici poſsit in jure advocationis, ut ſi quis dicat ſe nihil habere in jure advocationis: ſi poſtmodũ velit agere contra primã petitionem per Quare impedit, quia in hoc contrarius eſt ſibi ſi dicat primò quòd nihil teneat, & poſtmodùm quòd ad ipſum pertinet jus præſentandi, quia ſimul ſtare non poſſunt in una perſona & eodẽ tempore. Si autem talis qui dicebat ſe poſsidere cùm nihil poſsideret, & poſtea ex cauſa poſsidere inceperit, vel ex cauſa donationis vel emptionis vel fortè, quia vocatus eſt ad warantũ, hic poterit ſe defendere vel ex tali nova cauſa agere, nec habebit exceptionẽ quod aliàs ſe retraxerit, cum nihil poſsideret. Si autem aliquis ſe retraxerit à judicio, ubi judiciũ erit, & à brevi non poterit agere poſtmodũ per conſimile. Itẽ ſi ſemel ſit in judicio & ſe retraxerit de brevi de recto, poſtmodum ad inferiora deſcendere non poterit, Si autẽ tantum à brevi ubi nullum judicium benè poterit deſcendere ad inferiora, ubi tenens nihil tenuit vel mentitus fuit, dicendo ſe non tenere cùm teneret. Itẽ ſi quis negaverit quòd poſſederit, agere non poterit nec ſe defendere contra petentẽ cui mentitus eſt, ex aliquo jure vel cauſa præcedente mendacium, tamẽ ex cauſa ſubſequẽti benè poteſt. Si autem ille qui dixit quod nihil tenuit quando talis ſe retraxit, incipiat poſtmodũ defendere ſicut tenens & petat judicium de petente, qui dicat ſe poſſidere, ſi ipſe ſit in poſſeſſione, ex quo tunc petiit, quia propter hoc quod petiit dixit ſe eſſe extra poſſeſſionẽ, non minus valebit ſua reſponſio propter mendacium, verbi gratia. ¶ 2. Eſto quòd aliquis dicat ſe jus habere in aliqua advocatione, & ei petenti per breve de recto reſpondeat tenens quod advocationẽ non teneat ſed alius talis, & qd nihil iuris clamat in eadem, & petens ſic retraxerit ſe à brevi, & non perquiſiverit ſibi verſus eum, de quo dicitur quòd ſit in ſeyſina, ſive hoc verum ſit ſive non, ſaltem ad convincendum mendacium excipientis, ſi poſtea contingat eccleſiam illam vacare, & uterque iſtorum præſentaverit, tam ille qui ſe retraxerit, quàm ille qui dicebat ſe nihil tenere, neuter eorum aliquid conſequatur (ut videtur) petens, quia per hoc quod petiit dicebat ſe eſſe extra poſſeſſionẽ, & poſtea ſe retraxerit, & nihil ſibi poſtmodũ perquiſivit. De tenente ergo videndum, utrum mentitus fuit excipiendo, vel verum dixit, ſi verum, & ille qui revera tunc tenuit ius ſuum poſtmodũ ei recognovit & remiſit, vel fortè ei præſentanti non cõtradixit: valet præſentatio tenentis, ſi autem mentitus fuit, adhuc valet præſentatio tenentis, & remanet mendacium impunitũ, eo quòd nullus fuit proſecutus ad illud mendacium convincendum, & ſic de novo incipiat petens agere, ſi confidat de iure. Si autẽ ille de quo queritur præſens diſſeyſinã cognoverit, mittendus eſt à gaolæ, eo quòd iniuriam cognoverit, quæ eſt contra pacem. Præſente ſiquidem querente & præſentibus recognitoribus omnibus, cùm diſſeyſitor præſens non fuerit, nec per ſe, nec per ballivum ſuum, nec per aliũ

qui pro ſe verba facere poſsit, procedet aſsiſa & recognitio per defaltam, quia nulli parcendum eſt in hac parte, majori nec minori, nec differenda erit aſsiſa pro aliquo, nec etiam ipſe rex eſſet expectandus ſi in veniendo eſſet ad portam. In iſto tamen caſu erit querens diligenter examinandus, & juratores diligentiſsimè inſtruendi ad veritatem dicendam, cùm ille ſuper quem venit aſsiſa (ſi præſens eſſet) excipere poſſet contra aſsiſam, & dicere quare remaneret, & ideo querens diligentur examinand' eſt quod doceat diligenter, qualiter ſit ſuum liberũ tenementũ, & quem ingreſſum habuerit in tenementum illud, ſecundum quod inferius plenius dicetur de interrogationib' à juſtitiariis faciendis. Et quo caſu, ſi juratores malè juraverint, convincendi ſunt de perjurio, ſive male juraverint de articulis aſsiſæ, ſive de circumſtantiis quæ aſsiſam non tangunt, quia capitur aſsiſa in modum aſsiſæ & non juratæ de partium conſenſu.

1 ¶ De interrogationibus faciendis cum partes comparaverint in judicio, & de officio Iuſtic. in hujuſmodi placito. 2. Item de interrogationibus faciendis. Cap. 18.

PArtibus autem in judicio comparentibus, & audito brevi per quod judex habeat cognitionem, & confirmata perſona ejus, audito brevi & querela, oportet inquirere imprimis à quærente ſi habeat querelam, quod poſsit eſſe pars in judicio, & ideo videndum eſt de officio juſticiarii. Officium autem ejus eſt, diligenter cauſam examinare, & non ſolum diligenter, imo diligentiſsimè, ſecundum illud beati Job, qui dixit, Cauſam quam ignorabam diligentiſsime examinabam. Iterrogare enim debet partes, tam actoris quam rei, actoris, i. petentis vel querentis de jure ſive querela ut ſciri poſsit per hæc ſi habeat actionem vel querelam, & etiam ut per hoc ſciri poſsit utrum recognitio procedere debeat in modum aſsiſæ vel juratæ. Inprimis de quo tenemento. Item interrogare debet illum de quo queritur, ut ſcire poſsit an ei cõpetat exceptio & qualis, & ſi actio realis fuerit, oportet docere petentẽ quod ſua interſit petere, ut infra de cauſis proprietatis plenius. Eodẽ modo oportebit querentẽ oſtendere quod ſua interſit conqueri, quia non ſufficit alicui dicere quod aliquis diſſeyſiverit eum de libero tenemento ſuo ſic proponendo intenſionẽ, niſi illam fundaverit aliqua ratione probabili, vel præſumptiva: ut ſi dicat quod talis diſſeyſiverit eum de tali tenemento, quod ei deſcendit ex cauſa ſucceſsionis, vel donationis, vel ex cauſa dotis, vel ex aliqua alia juſta cauſa acquirendi, & unde fuit in ſeyſina per tantum tempus, donec ipſe (de quo queritur) eum inde injuſte diſſeyſivit, vel quod tenementum illud, qualemcunq; ingreſſum haberet, tenuit per tantum tempus quod ſine judicio non debuit diſſeyſiri. Quia cùm quis agit ut poſſeſsionem alicuius rei adipiſcatur, docere debet de iure ſuo per quod probet illam rem ad ſe pertinere, alioquin ſuccumbet, quamvis ad diſſeyſitorẽ res illa non pertineat, ut C. de edendo L. qui accuſare & C. de rei vendicatione L. penult' & V. Q. V. C. I. Itẽ qualitercũq; in ſeyſina eſſet & per qualecũq; tẽpus ſive per longũ ſive per modicũ, nõ pertinet ad illum querentẽ diſſeyſire, cùm nullum ius haberet nec juris ſcintillam ejiciendi, nec aliquam

actionem in cauſa proprietatis. Et propoſita ſic querela & fundata, tunc demùm deſcendendum erit ad recognitionē, ut ſciri poſſit utrum verū ſit quod proponitur vel non. Quia qualitercunq; quis fuerit in ſeyſina ſive per diſſeyſinā ſive per intruſionē, & ſic non nomine alieno ſed proprio, licet revera nihil iuris habeat quantū ad verum dominū: habet tamen ſtatim & ſine intervallo liberum tenementū quantùm ad omnes qui ſunt extra poſseſſionē qui nihil juris habent in tenemento, ut infra de eodem. Igitur ſi ita nudè & in ſuperficie procedatur (ſicut quidam faciunt qui dicunt, ſtatim audito brevi, ſi ille de quo queritur aliquid ſciat dicere contra aſſiſam) indiſcretè agitur, quaſi querela manente indiſcuſsa; quia neſcitur adhuc utrū cōpetat aſſiſa vel iurata, nec etiam ſcitur utrum ibi ſit tranſgreſſio vel diſseyſina. Igitur ſicut neceſſe eſt quòd petens doceat in cauſa proprietatis, quo iure petat, cùm non ſufficiat per ſe dicere quòd ius habeat in re niſi doceat de iure: Ita non ſufficit proponere querelā, niſi querens doceat ius querelæ, & quo iure ad ipſum pertineat. ¶ 2. Et ideo ut res certa in iudicium deducatur, & certi reddantur iuſticiarii & inſtruantur iuratores, oportebit iuſtitiarios interrogationes facere ad cautelam. ſ. inprimis de quo tenemento querens fuerit diſſeyſitus. Item de qualitate, utrū. ſ. de terra vel de redditu, & ſi de terra inquirendū eſt utrū propria fuit vel cōmunis. Itē utrum publica res vel res ſacra. Item ſi terra ſive tenementū ſit hæreditas deſcendens vel perquiſitū, ex aliqua iuſta cauſa acquiſitionis. Item in feodo, vel ad vitā quocunq; modo, vel donec ſit proviſum, ita q̃d ad minꝰ præſumi poſſit q̃d. poſſit eſse ſuum liberum tenementum, & quamvis alienum, q̃d. tempus ſufficiat q̃d. ſine iudicio eiici non deberet. Et ideo de tempore ſeyſinæ quærendū eſt, quicunq; fuerit in ſeyſina, & ſine iudicio diſseyſitus, ut frater poſtnatꝰ, vel antenatꝰ, vel baſtardꝰ, vel etiam omnino extraneus. Si autem redditꝰ ſit, tunc inquirere oportet ſi redditꝰ ille ſit, qui domino feoffatori debeatur, vel redditꝰ qui concedatur de aliquo tenemento annuatim percipiendꝰ, & ut tenementi feoffato. Item utrum ſit de camera tantum percipiendus ad vitam, vel in feodo de hæredibꝰ, ſine aliquo tenemento de quo debeat provenire. Item ſi ſine tenemento, & de camera & in feodo vel ad vitam, ſi detur pro aliquo tenemento vel pro aliquo iure habendo, vel libertate in fundo alieno. Item inquirere oportet de quantitate tenementi, utrum ſit ibi plus vel minus, ut ſciri poſſit ſi plus querens poſuerit in viſu ſuo, quàm recuperare debeat per aſſiſam, & ut ſciri poſſit utrum recuperare debeat per aſſiſam totum vel partem, vel omnino nihil. Item ne querens plus uſurpet in ſeyſina quàm recuperavit per aſſiſam, quod ſi fecerit & inde fiat querela, declarabitur poſtmodum per aſſiſam. Item inquirendum eſt, utrum omninò eiectus fuerit, vel quo minus uti poſſit ſeyſina ſua, vel quòd alius uti velit contra voluntatem ſuam, & ſic de qualitate diſseyſinæ. Item inquirendum eſt de modo, ſcilicet utrum facta fuerit diſseyſina de nocte vel de die, utrum cum armis vel ſine. Item utrum cum roberia, vel ſine, & ſic de ſingulis circumſtantiis. Item inquirendum eſt, quamvis querens iuſtum non habeat initium, ut ſuper diſseyſinam vel intruſionem, vel per dona-

tionem factam à non domino, de re aliena, per quantum tempus poſſederit, per longum vel per breve,& quis eum ejecerit: extraneus qui jus non habuit omnino, vel verus dominus vel feoffator ſuus, & hoc propter commodum poſſeſſoris,cùm ille qui poſſidet,licet jus non habeat, meliorem habeat conditionem,eo quòd in poſſeſſione eſt,quàm ille qui nihil juris habet & eſt extra poſſeſſionem: quia talis qui ita eſt in poſſeſſione ſtatim habet liberum tenementum erga feoffatorem ſuum & extraneas perſonas, ſine aliquo temporis intervallo, contra verum dominum non, ſine temporis intervallo,quod ſufficere poſsit pro titulo,ita quòd poſsidens ejici non poſsit ſine judicio. Item talibus non competit aliqua exceptio contra aſsiſiam, nec de tenera ſeyſina, nec de libero tenemento. Feoffatori de re aliena non competit propter factum ſuum, extraneo verò non,quia nullum jus habuit. Vero domino non propter tempus, quià poſt tempus diſſeyſivit ſine judicio. Quibus de cauſis etiam proximè prænotatis, inquirendum erit à diſſeyſitore, cùm taliter poſsidens abſque juſtò initio injuſtè & ſine judicio, vel licet non injuſtè per ſe, tamen injuſtè, quia ſine judiciò diſſeyſitus fuerit, qualem ingreſſum ille de quo queritur habuit in illud tenementum, ut videri poſsit utrum ei competat exceptio vel non, & ſi querens nihil docere poſsit, quòd habeat liberum tenementum, vel quod injuſtè dejiciatur, tamen oportet quòd ille de quo queritur doceat contrarium, ſcilicet quòd juſtè poſuerit ſe in ſeyſinam, & non injuſtè, ſcilicet vel cum juſto judicio, vel alio modo incidenti in cauſis prænotatis. Item ſi dicat tenens quòd juſtè & de voluntate querentis, hoc non ſufficit, quia primo poteſt de voluntate intrare, ſed poſtmodum injuſtè & contra voluntatem ſe in ſeyſina tenere multis modis, ſicut per vim ut contra conventionem.

1 ¶. *Factis interrogationibus a Iuſtic. a querente, inquirendum erit a tenente ſi aliquid ſciat dicere quare aſſiſa debeat remanere, & de captione aſſiſæ.* 2. *Exceptio contra Juratores.* 3. *De forma ſacramenti in aſſiſa novæ diſſeyſinæ.* 4. *Si Juratores ſunt ſibi invicem contrarii.* 5. *De verdicto Juratorum.* 6. *Quod ſacramentum habet in ſe tres comites.* 7. *Quæ debent reſtitui diſſeyſito* 8. *De pœna diſſeyſitoris multiplici.* 9. *Qualiter juſtic. inquirere debent de damnis. Cap. 19.*

FActis igitur interrogationibus, ut prædictum eſt, quod non eſt fatuum nec præſumptuoſum, tunc primo quæratur à tenente ſi aliquid velit vel ſciat dicere, quare aſsiſa debeat remanere. Ex interrogationibus verò præcedentibus dabitur ei materia reſpondendi; ſunt tamen qui interrogant à tenente ſi aliquid ſciat dicere contra aſsiſam, quod non eſt in primis quærendum, ſic ut paulò ante dictum eſt. Et cùm ita inquiſitum fuerit, fortè non vult vel neſcit aliquid dicere quare aſsiſa debeat remanere, ſed ſtatim negando quod diſſeyſinam non fecerit ſe ponit ſimpliciter in aſsiſam, & ſic procedit aſsiſa in modum aſsiſæ, & tunc procedatur ad aſsiſam capiendam ſi juratores præſentes ſint, omnes vel pro majori parte, uſque ad ſeptem ad minus, contra quos excipi non poterit.

Si autem præſentes non fuerint, differatur aſſiſa uſque ad alium diem, ut tunc veniant & procedat aſſiſa. ¶ 2. Cum autem venerint excipi poſſit contra juratores multis modis. Eiſdem enim modis amoveri poſſunt a ſacramento, quibus etiam teſtes amoventur a teſtimonio. Repellitur autem a ſacramento infamis ſcilicet qui aliâs convictus fuerit de perjurio, quia legem amittit, & ideo dicitur quod non eſt ulterius dignus lege, quod anglicè dicitur, He ne es othes worthe that es enes gylty of oth broken. Item repellitur quis a ſacramento propter inimicitiam magnam & non levem, præſentem & non illam quæ aliquando fuit, & non modo cum producitur. Item repellitur quis propter amicitiam præſentem, ſicut propter odium. Item repellitur ſi quid juris clamaverit in re de qua jurare debet. Item repellitur ſervus a ſacramento juratorum, & hoc ſimplici verbo proteſtantium, ſi fuerit in poſſeſſione ſervitutis. Item repellitur propter nimiam familiaritatem, & non levem. Item propter conſanguinitatem & affinitatem præſentem, quia fere paribus paſſibus incedunt, & hoc niſi eadem familiaritate vel conſimili conjunctus ſit alteri parti.

Idem vero dici poterit ſupra de amicitia, familiaritate, & inimicitia. Item repellitur ſi fuerit cum eo ꝓ quo jurare debet cõmenſalis, vel de ejus familia. Item ſi ſit ita ſub ejus poteſtate, quod ſibi poſſit imperari, vel noceri, vel hujuſmodi, vt ſi in domigerio vel ita ſub ejus manu, quod poſſit per eum in aliquo gravari, vel ratione ſectarũ, ſervitiorum vel cõſuetudinum. Item ſi jurator, vel aliqua partium ſint in eadẽ cauſa vel conſimili. Item repellitur ſi fuerit cõſiliarius alicujus partis, vel advocatus. Item notandum, quod cauſę ſuſpicionum quandoq præſentes ſunt, quandoq præteritę, & ea quæ fuit & non eſt, locum nõ habet: Quia præſens cauſa debet allegari & probari, pręterita autem non; quia quæ fuit non eſt, & ideo locum non habet, nec probari debet. Item cauſa non ſufficit quæ dudum fuerat, niſi præſens fuerit vel recens, ſcilicet ante heſternum diẽ vel nudiûs tertiûs jurator & aliqua partiũ inimici erant, & licet modo non ſunt, tamen iſta cauſa recuſationis probabilis eſt propter recentiã. Plures autẽ alię ſunt cauſę recuſandi juratores, de quibus ad preſens non recolo, ſed quę jam enumeratę ſunt ſufficiant exempli cauſa. Et ſciendum quod ſi ſemel de conſenſu partium eligantur, ulteriùs recuſari non poſſunt niſi ex nova & recenti cauſa ſuperveniente. ¶ 3. Cum autem partes in juratores conſenſerint, tunc procedit aſſiſa, & ſtatim jurare debent in hac forma, & primus per hæc verba. Hoc auditis juſticiarii, quod veritatẽ dicã de aſſiſa iſta, & de teneměto de quo viſum feci ꝑ ꝓceptum Domini Regis, vel ſic: de tenemento unde talis redditus ꝓvenit. Item ſi fuerit cõmunia paſturæ tunc ſic. De paſtura & tenemento vel tenementis unde viſum feci. Item ſi aliquid fiat ad nocumentũ in fundo unius quod noceat fundo alterius, ut ſi murus levet, tunc dicatur primò de eo quod nocet, & poſtea de tenemento cui nocitum eſt, ſic: de muro & teneměto vel hujuſmodi unde viſũ feci. &c. Et ita generaliter de omnibus, ratione quorũ capiunt aſſiſę principaliter, & tunc: & ꝓ nihilo omittã, quin veritatem dicã, ſic me Deus adjuvet & hęc ſancta. Et poſtea

omnes alii Juratores jurabunt per ordinem, quilibet ꝑ ſe & hoc modo, Tale ſacram̄tum quale ille talis primus hic juravit, tenebo ex parte mea, ſic me Deus adjuvet & hęc Sancta, &c. Et notandum ꝙ poſſunt plures aſſiſæ capi ſub uno & eodem ſacram̄to, ſicut plures novę diſſeyſinę de tenem̄to, et tunc ſic. ſ. ꝙ veritatem dicā de aſſiſis iſtis & tenementis, de quibus viſum feci. Item de aſſiſis iſtis & tenementis, et ſimiliter de tenemento unde talis redditus ꝓvenit. Item ſi cōmunia paſturæ adiungatur, tunc ſic: de talibus tenementis, & cōmunia paſturæ, & tenemento; de quibus viſum feci, &c. Item ſi nocum̄tum adiungatur, tunc repetitis omnibus ut ſupra, dicatur: de foſſato, muro, vel haya, & huiuſmodi, et de tenem̄tis, unde viſum feci, &c. Et ſic fiat de omnibus aliis aſſiſis, ſicut ultimę præſentationis, Mortis anteceſſoris, et aliis. Item ſicut plures diſſeyſinę terminari poſſunt ꝑ unā juratam vel ꝑ plures, ita poſſunt plures diſſeyſinę ſurgere ex uno facto, & terminari ꝑ unam aſſiſam vel ꝑ plures, ut infra. Facto autem ſacram̄to, ut prędictum eſt, tunc legat prothonotarius virtutē brvis ad inſtructionem Juratoꝝ, hoc modo: Vos dicetis ꝑ ſacram̄tum ꝙ feciſtis, ſi talis N. injuſte et ſine iudicio diſſeyſivit talem N. de libero tenem̄to ſuo in tali villa poſt ultimum reditum Regis H. &c. vel non. Nihil autem dicent Juſticiarii in hoc caſu ad inſtructionem Juratoꝝ, quia nihil dicitur vel excipitur ab initio cōtra aſſiſam. Facto autem ſic ſacram̄to, recedāt Juratores in aliquē locū ſecretum, et habeant adinvicem inter ſe colloquium de hoc ꝙ eis iniungitur faciendum, ad quos etiam nullus habeat acceſſum nec cum eis colloquium, donec ſuum dixerunt veredictum, nec ipſi ſigno vel verbo alicui manifeſtent quod fuerit ab eis dicendum. §. 4. Contingit etiam multotiens ꝙ Juratores in veritatē dicenda ſunt ſibi contrarii, ita quod in unam declinare non poſſunt ſententiam. Quo caſu, de conſilio curiæ affortietur aſſiſa, ita ꝙ apponantur alii iuxta numerum maioris partis quę diſſenſerit, vel ſaltem quatuor vel ſex, et adiungantur aliis, vel etiam ꝑ ſeipſos ſine aliis de veritate diſcutiāt & iudicent, et ꝑ ſe reſpondeāt, et eorum veredictum allocabitur, et tenebit cum quibus ipſi convenerint; ſed alii ꝓpter hoc non erunt convicti, ſed quaſi ꝓ tranſgreſſione amerciādi, quia adhuc bene poterit eſſe ꝙ ipſi veritatem dixerint et alii mendacium, qui adhuc convinci poterunt de periurio. Cum autē poſt ſacramentum ſuum dixerint veredictum ſuum ſive ꝓ una parte ſive ꝓ alia, ſecundum eorum dictum proferetur iudicium, niſi aliquid dixerint obſcurum, propter quod Juſticiarii inducantur ad examinandum, & vel adiudicabitur ſeyſina querenti, vel ipſe tenens quietus recedat cum ſeyſina ſua: Et aliquando contingit quod utraque pars in miſericordia remanebit vel una tantum. Et eodem modo plures nominati diſſeyſitores quidam cadunt in pœnam diſſeyſinæ et quidam quieti recedent. Et ſi pro tenente dixerint, querens tantum in miſericordia & non plegii, quia proſecutus eſt, licet iudicium habuerit contrarium. Poſſunt etiam recognitores totam rei veritatem brevibus & paucis verbis Juſticiariis exponere, ſi omnia plana ſunt & apta, & nihil in obſcuro: Sed ſi talis oriatur dubitatio vel obſcuritas, quod ſolutio difficilis exiſtat, tunc cogantur, ea quæ obſcura-

ſcura ſunt manifeſtiùs & apertiùs declarare,ſi hoc eis ſit poſſibile,& Juſticiarii ſecundùm dicta eorum procedunt ad judicium. Sed ſi illud obſcurum vel dubium declarare non poſſunt aliquo modo.s. nec ipſi recognitores,nec alii qui fuerint ad hoc vocati ꝑ afforciamento,tunc tutius erit ꝙ partes inducantur ad concordiam, ſi fieri poſſit, vel ponatur judicium uſque ad magnam curiam, & ibi de conſilio curiæ terminetur negotium. Si autem omnia plana ſunt quæ in recordo continentur, tunc ſecundùm eorum dicta erit procedendum,& ſi bene juraverint,ſtabitur eorum veredicto; ſi autem malè,locus erit cõvictioni: ſi autem obſcura dixerint & dubia,ubi unica oratio duplicem habere poſſit intellectũ,vel ſi partes minus plenè fuerint exãinatæ,locus erit certificationi,ut infra dicetur. ¶ 5. Videndũ erit igitur utrũ certum dixerint vel incertũ,clarũ vel obſcurum, vel utrũ dubitaverit in veredicto ſuo, vel omnino ignoraverint. Item utrum dixerint aliquid cõtra ꝑſonã querentis, quare aſſiſam portare non poſſit, vel contra ꝑſonam tenentis, quare contra aſſiſam excipere non poſſit, vel quòd dicant ꝙ ꝑpter errorem in brevi ſtare non poſſit,vel reſpondent ſecundùm ea quæ eis injunguntur,& quę pertinent ad aſſiſam tantum. Si autem certum dixerint de iis quæ ꝑtinent ad aſſiſam, & non contra brẽ,tunc aut verum, aut falſum. Si verum,ſtabit eorum veredicto,nec erit timenda convictio: Si autẽ falſum,tũc aut ſcienter aut ignoranter: ſi ſcienter,cõmitunt ꝑjurium,ſi autem ignoranter, ut ſi fuerint aliquo juſto errore ducti,de gratia excuſantur. Si autem incertum dixerint, Judex examinare debet,ut de incerto faciat certum,de obſcuro clarum,de dubio verum: alioquin anceps & periculoſum erit ſacramentum, & inde ſequi poterit fatuum judicium. Si autem Juratores omninò factum ignoraverint,& nihil de veritate ſciverint,adiungant eis alii qui ſciverint veritatem. Si autem nec adhuc ſciri poſſit veritas, tunc dicere oportebit de credulitate & de conſcientia ad minus. Et in quo caſu non committunt perjurium, quia contra conſcientiam non vadunt,ut infra pleniùs dicetur de convictionibus. Locus erit certificationi ſi minus plenè fuerint examinati,vel ſi minus plenè reſponſum ſit ad interrogata,ita ꝙ obſcura dixerint,vel ambigua,vel juſto errore decepti fuerint. Item ſi contra ꝑſonam querentis dixerint, quare non competit ei aſſiſa, vel contra ꝑſonam tenentis,ꝙ excipere non poſſit; ſi falſò hoc dixerint,committunt perjurium, & incidunt in convictionem: quia capitur aſſiſa in modũ aſſiſæ,quod quidem non eſſet,ſi caperetur ut jurata; ut ſi hujuſmodi exceptio, ſcilicet cauſa, ſtatus, vel conventio, vel conditio, vel hujuſmodi à parte parti opponeretur, & utraque pars de hoc ſe ſponte poneret in juratam, cum aliam fortè non haberent probationem. Item ſi dicant Juratores, quod breve ineptè conceptum eſt, quia erratum eſt forte in comitatibus, & villarum nominibus, & nominibus perſonarum, vel cognominibus, vel etiam nominibus dignitatum, vel hujuſmodi: non erit de hoc multò curandum, quia hoc ab initio non fuit à tenente excipiendo objectum. De nominibus verò comitatuum & villarum non refert, dum tamen de loco conſtiterit, nec etiam de nominibus perſonarum,dum tamen conſtiterit de perſonis. Et

quia tenens ab initio (ſi vellet) excipere poſſet contra breve & non excepit, ex quo ſe ſtatim in aſſiſam poſuit errorem diſſimulans, breve tanquā validum approbavit, & etiā quamvis juratores in hac parte erraverint, perjurium non cōmittunt, cum non conſentiant falſitati, quia ille qui errat non conſentit. Itē ſicut ad Juſticiarium ꝑtinet diligentiſſima examinatio, ita pertinet ad eum juſta ſententiæ prolatio: ſed ante judicium examinare debet factum & dicta Juratorum, ut ſecurè poſſit procedere ad judicium. ¶ 6. Et cum ſacramentum habeat in ſe tres comites, veritatem. s. juſtitiam, & judicium, veritas habenda eſt in Juratore, juſtitia & judicium in Judice. Videtur tamen quod aliquando pertinet judicium ad Juratores, cum ſuper ſacramentum ſuum dicere debent (dum tamen ſecundùm conſcientiam) ſi talis diſſeyſiverit talem vel non diſſeyſiverit, & ſecundū hoc reddatur judicium. Sed cum ad Judicem pertineat juſtum proferre judiciū & reddere, opportebit eum diligenter deliberare & examinare ſi dicta Juratorum in ſe veritatē contineant, & ſi eorum juſtū ſit judicium vel fatuum, ne ſi contingat eum Judicē eorum dicta ſequi, & eorum judicium, ita falſum faciat judiciū vel fatuū: eſt enim falſum judiciū & fatuum, ut ſic eſſe poſſit falſum judicium vel fatuū, ut infra plenius dicetur de convictionibus. ¶ 7. Item cum ſuperius dicatur quod vicecomes faciat tenemētum reſeyſiri de catallis, &c. & tenemētū eſſe in pace, illud hodiè non obſervatur, ſed loco illius clauſulæ; debet Judex diligenter providere, quod omnia dāna reſtituātur diſſeyſito, cum conſtiterit Juſticiariis per ſacramentum Juratorum diſſeyſinā eſſe factam. Et ita diligens debet eſſe in hac parte quod omnia damna reſtituantur cum ipſa re, ne diſſeyſitoribus imposterum ex negligentia eorum detur voluntas vel materia delinquendi ꝑ diſſeyſinā, & ne ex alieno damno lucrum reportant vel cōmodum. Videndum eſt igitur quid debeat reſtitui diſſeyſito, & ſciendum quod ipſa res cum fructibus omnibus medio tempore ꝑceptis. s. a tempore diſſeyſinæ uſq; ad judicium perceptis & ꝑcipiendis, quia quāvis quis diſſeyſinam fecerit, catalla ſua inventa & illata in tenemento amittere non debet. Item quod tenementum eſſe debeat in pace non dicitur ſine cauſa, quia ex quo vicecom̄ breve Regis ſuſceperit, non debet tenementū vel poſſeſſio ad alium transferri, nec iniuria minui nec augeri, ſed omnia in pace debent remanere uſq; ad captionem aſſiſæ, & hoc ſi omnino eiectus fuerit a tenemento. Si autem impeditus quo minus quiete & in pace uti poſſit, licet à tenemento omnino eiectus non fuerit, recuperabit principaliter pacem & quietem, & præterea ſecundariò, omnia dāna quæ ſuſtinuerit ꝑ prædictum impedimentum. Item etiā etſi non omnino eiectus fuerit, tamen alius uſus fuit in ſuo contra ſuā voluntatē, recuperabit libertatē & quietem, & excludet ſervitutem. Recuperabit etiam omnia damna quæ ſuſtinuerit per prędictum uſum iniuſtum. ¶ 8. Diſſeyſitor autem ꝑ diſſeyſina triplicem pœnam ſuſtinebit, & aliquando quartam ſuſtinere deberet. Prima enim talis eſt, quod erit in miſericordia Domini Regis, pro qualitate & modo diſſeyſinę pœnā habebit maiorem vel minorem, ut ſi cum armis vel ſine, & nunquam minor erit miſericordia quàm reperiuntur damna.

Item

Item pœnam habebit,quæ dici poterit quarta,propter pacem. Item ſi roberiam fecerit cum diſſeyſina,pœnā habebit triplicatam,ſcilicet pro diſſeyſina miſericordiam,pro pace priſonam,pro roberia gravem redemptionem,vitam autem non amittet,nec membrum propter roberiā, cum criminaliter non agatur,nec procedatur verſus eum ꝑ appellum.Dabit etiā diſſeyſitor vicecōiti ꝓ diſſeyſina unum bovem vel quinq̄ ſolidos, dum tamen principalis diſſeyſitor extiterit. Illi vero qui in auxilio vel fortia, vel conſilio extiterint, nullum dabunt, licet in quibuſdā com̄ aliter fuerit obſervatum (Principalis dico) ſecundum quod fuerit unus vel plures, &c. Item damna dabit ꝑ ſacramentum Juratorum eſtimanda,& per Juſticiarios (ſi opus fuerit) taxanda,ad minorem quantitatē,ſi Juratores fortè modū exceſſerint,ad plus autem eſtimari non debent à Juſticiariis quam Juratores dixerint in ſacramento, niſi fortè Juratores illa dāna ex certa ſcientia ad minus taxaverint quam deceret.Quod quidē non expedit,ut prędictum eſt,ſi diſſeyſitor de damno alieno lucrum reportaret. Sunt enim multi magnates, & alii potentiores,qui ꝓpter lucrum quod inde conſequi ſperant, plures faciunt diſſeyſinas, quas quidem aliâs non eſſent facturi,niſi propter lucrum : quia cum de exitibus terrarū & fructibus ex longo tempore magnā ſummā pecunię, & aliâs cōmodum aliud perceperint, credunt ſe poſſe evadere de miſericordia per ſummā minimam, & ita lucri facere quod excedit, quia ſæpius Juratores, ex quo tenementum diſſeyſitoribus auferunt,nolunt eos gravare per damna, ut ſic utramq̄ partem reddant pacificam & pacificatam. ¶ 9. Ad talē igitur occaſionem in jure tollendam, Juſticiarii non negligenter ſed diligenter examinent & inquirāt,quę damna facta ſint in domibus,gardinis,boſcis,& aliis,& quod vaſtum fecerint diſſeyſitores,& quod exilium,& quā diſtrictionem & qualiter, & pro quanto (cum huiuſmodi facta fuerint) poſſunt meliùs & utiliùs emendari. Item inquirere oportet,quid ꝑceptum fuerit in fructibus, & bladis, & redditibus,& aliis terrarum cōmoditatibus.Item eſtimare oportet diligenter quale cōmodum habiturus eſſet diſſeyſitus ſi a tenemēto non fuiſſet ejectus.Item ſi cum res reſtituatur diſſeyſito,ſicut fundus, tenem̄tum,vel huiuſmodi,habēda erit ratio rerum ablatarum,quæ cum ipſa re reſtituantur,ſicut ſunt arma,utenſilia, equi,& boves,& huiuſmodi,& quę aliquādo etiā ſine ipſa re reſtitui debent, ſive ibi fuerit diſſeyſina ſive non ; & ſi huiuſmodi res non reſtituantur,tamen ſemꝑ durabit juriſdictio Juſticiariorum, donec fuerint cum ipſa re reſtitutæ. Itē ōnes res reſtituēdæ ſunt,& non ſolum quę ꝓpriæ fuerunt ipſius diſſeyſiti, verum etiā omnes illæ quæ apud illum depoſitæ, commodatæ, vel impignoratę fuerunt,vel quarum uſum,vel uſum fructuum habuit,vel quę ei locatę fuerant,quia hæc omnia ſub (habendi) verbo continentur. Itē non ſolum hæ res quę tunc fuerunt cum diſſeyſina facta eſſet,verumetiā & quicquid poſtea deſiit illic eſſe,ut ſi pecora mortua ſint poſt diſſeyſinā : quia licet diſſeyſitor amiſerit,& dānum ſenſerit,hoc non erit imputandum diſſeyſito Item ſi ædes incendio cōſumptæ fuerint,earum precium reſtitui debet ꝑ aſſiſam,quia diſſeyſitor ad caſus fortuitos tenebitur. Itē non ſolum reſtituendæ ſunt res quæ

illic habuit diſſeyſitus cum diſſeyſiretur, verùm etiam ſive in eo loco a quo dejectus eſt, ſive in omni poſſeſſione: quia ad omnem partem poſſeſſionis refertur, qua quis caruit cum fuerit diſſeyſitus. Itē à die quo quis diſſeyſitus eſt, fructuum ratio habenda eſt, & non retro cōputantur. Item rerum mobilium quę tunc ibi fuerant cōputandi ſunt fructus, ex quo quis diſſeyſitus fuit; & non ſolum fructuum ratio habēda eſt, ſed etiam omnis utilitatis omnium rerum quæ ille habiturus eſſet, ſi non eſſet diſſeyſitus. A Judice autē eſtimanda ſunt damna, vel ad plus vel ad minus, habita ratione meliorationis, & ſecundùm quoſdam videtur contrarium, quia diſſeyſitor meliorationem fecit ad opus ſuū ꝓprium, & non ad opus diſſeyſiti: & ideo videtur ꝙ melioratio cedit cum terra, & ex quo diſſeyſitor alienū ſcienter melioravit, donaſſe videtur, ſcivit enim aut ſcire debuit. Sed revera melioratio minuit damna, & exonerat diſſeyſitorem in parte, & aliquando in toto, ut ꝑ exemplum: ꝑ aſſiſam iſtā, ipſe qui diſſeyſivit tenetur rem diſſeyſitā reſtituere, licet tempore aſſiſæ captæ, dū tamen poſt impetrationem non poſſiderit diſſeyſitor, ſed ad alium tranſtulerit, ſive ille ad quem res tranſlata fuerit, ulterius tranſtulerit ad plures manus, ſive nō, cum res per impetrationem diligentem & proſecutionem diligentem litigioſa effecta fuerit. Item videndum quis teneatur ad damna reſtituenda, & quis non, & ſecundùm hoc oportet conſiderare rigorem juris vel æquitatem .s. ꝙ jus eſt ars boni & æqui, & ſciendum quod illi participes eſſe debent in damno qui participes fuerunt in lucro: i. omnes principales quatenus ſufficiunt, & ſi non ſufficiunt, tunc recurrendum eſt ad alios de forcia & conſilio.

1 ¶ *De exceptionibus. Exceptio contra breve ſive contra juriſdictionem.* 2. *Quæ exigantur ad hoc quod procedat aſſiſa.* 3. *De exceptionibus contra breve.* 4. *Quòd error multiplex eſt.* 5. *De errore circa perſonam, ſive circa corpus, ſive circa officium.* 6. *De errore circa nomen & dignitatem.* 7. *De errore circa ipſam rem.* 8. *De errore circa cauſam.* 9. *De errore circa locum.* 10. *Exceptio ſi breve fuerit deperditum.* 11. *Quando tenere debet breve in perſona ſucceſſoris quod impetratum eſt verſus prædeceſſorem.* Cap. 20.

DIctū eſt ſupra quid juris ſi tenēs nihil velit vel ſciat dicere cōtra aſſiſam, vel excipere quare remaneat imꝑpetuum vel ad tempus. Nunc autem dicendum ſi velit excipere, ſive contra breve, ſive contra ꝑſonam querentis, ſive contra aſsiſam. Sunt enim exceptiones quæ competunt contra breve, & aſsiſam differunt, ſed non perimunt. Sunt etiam quædam exceptiones contra perſonam querentis quę aſsiſam omnino perimunt. Eſt enim peremptoria brevis, & dilatoria judicii, eſt etiam quædam peremptoria quantùm ad perſonam unius & dilatoria judicii, & non peremptoria quantum ad perſonam alterius; ut ſi querens actionem non habeat, ſed alius, & competat alteri actio ſed non ſibi. Item ſicut competit contra perſonam, ita competit contra aſsiſam. Si autem breve non valeat ab initio, non erit ulterius procedendum. Si autem breve valeat, tunc recurrendum eſt ad perſonam, & videndum ſi ei cōpetat querela vel non; poſtea vero ad aſsiſam, ſi tenens injuſte &

ſine judicio diſſeyſiverit ipſum querentem, ut dicit; de libero tenemento ſuo in tali villa & poſt talem terminum. ¶ 2. Inprimis autem oportet cõfirmare breve confirmatâ juriſdictione, ſic ut Juſticiarii habeãt poteſtatem judicandi, & autoritatem ſuperioris, ut per breve ſpeciale, vel per generalem ſummonitionem, ut ſupra videri poſſit in principio manifeſtè. Cũ autem confirmata fuerit perſona Juſticiarii, oportet ꝙ breve competens ſit actioni. Item quod querens habeat actionem, & tenens habeat exceptionẽ, & quod certa res in judicium deducatur, ut ſupra. ¶ 3. Confirmata igitur ꝑſona Juſticiarii, & audito brevi, excipiat tenens inprimis contra breve, ſi videat ſibi exceptionem competere. Multipliciter enim excipi poterit cõtra breve, ut ſi in ſe vitioſum ſit, ſi appenſum fuerit ſigillũ adulterinum, vel etiã ſi raſura ſi in loco ſuſpecto, ubi nomina ſcribuntur, & non jura. Item ſi in ſe cõtineat aliquam falſitatem, ꝙ non habeat in verbis cancellariȩ ordinatã diſpoſitionem, nec verborum ordinem, nec ſtilum calami, ita ꝙ concordet manibus notariorum. Suſpitio etiam eſſe poterit, in nominibus tenementorum, locorũ, & aliorum quæ ſunt judicii principalia, & quæ certa ſunt, & quȩ varietatem non admittunt. In aliis vero quæ juris ſunt non eſt multum curandum de raſura, quia raſura in *illis* quȩ juris ſunt non multum inducit ſuſpicionis. Jura enim & conſuetudines & alia quæ communia ſunt omnibus, ubique ſcribi poſſunt, niſi hujuſmodi ſuſpicionem inducant, calami diverſitas, vel atramenti; & ſi in loco ſuſpecto inveniatur raſura, videndum erit & diſtinguendum, utrum brevia ſunt quæ diriguntur vicecomitibus clauſa vel aperta: Item utrum id quod ſuſpectũ eſt in cancellaria ſit emendatum, vel ab alio ſicut a clerico vic. ſi clauſum fuerit, vel apertum ſit, ſi nomen alicujus, vel aliud quid, prius ſcriptum inconſultè, deletum, ꝙ ex hoc prȩſumi poſſit vehementer, ut ſi breve *illud* aliquo tempore ſub alio nomine recitatum fuerit & auditum, & qui hoc veraciter proteſtentur, ille qui ſuper hoc conventus fuerit & convictus, dum querela tamen *prius in* judicium deducatur, & facta inquiſitione culpabilis inveniatur, tanquã *falſarius* puniatur. Item videndum erit ſi tempore datæ aliqua fuerit cauſa impetrandi vel nulla, & ideo reſpiciẽda erit data, ſi fortè deleta fuerit vel in aliquo mutata, & ꝑ hoc erit ſuſpicio de data, & ꝙ non valet impetratio quæ nulla eſt niſi ſubſit cauſa vera impetrandi. Et ꝙ cadere debeat breve probatum in itinere W. de Ralegh in comitatu Warr̃, aſſiſa novæ diſſeyſinȩ ſi Gerardus filius Wilhelmi. Item ſi de cõſimili brevi & etiam aſſiſa omnino ſe retraxerit, & tamen non ꝓpter vitium & errorem. Item ſi prius incepit agere de ſeyſina aliena quam ꝓpria, per aſſiſam mortis anteceſſoris, ꝑ breve de ingreſſu, vel per breve de recto, vel ꝑ aliud qualecunque, ordine brevium non obſervato. Item ſi aliquid conſimile impetravit coram eodem Judice vel diverſo, à cujus ꝓſecutione per licentiam vel alio modo non receſſit. Item ſi impetratum fuerit cõtra jus commune, quod plures querentes in uno brevi contineantur. Ubi diverſæ ſint querelæ, diverſæ perſonæ, & diverſæ diſſeyſinæ, niſi ubi unicum fuerit jus & diverſæ perſonȩ, ſicut unus hæres, ſicut ſunt illi qui cohæredes ſunt & participes & tenuerint in communi. ¶ 4. Item error ꝑimit breve, ſed

non

non judicium nec aſſiſam. Error autē multiplex eſſe poterit in perſona querentis,ut ſi erraverit impetrando contra perſonam eius,qui nomine poſſidet alieno,& non ꝓprio,ut firmarius,vel prior,vel canonicus amotibilis, ut prędictum eſt,& inferius dicetur,nec talibus competit exceptio nec querela.Itē procedere non debet aſſiſa propter errorem nominis,ut ſi pro Henrico,ponatur in brevi Wilhelmo,& econtrario.Idem erit ſi erratum fuerit in cognomine, ut ſi dicatur Hughbertus Roberti,ubi dici deberet Hughbertus Walteri. Item idem erit ſi erratum fuerit de nomine villæ de qua quis inducit originē,ut ſi pro Londoñ nominet quis in breui Winton. Item ſi erratum ſit in ſyllaba, ut ſi quis alium nominet Henricum de Brochetō ubi nominari deberet Henricus de Bracton. Item idem erit in litera, ut ſi quis erraverit ſic nominādo Henricum de Bracthon,ubi nominare deberet Henricum de Bractō, & omnia iſta probari poſſunt ꝑ exempla. Item adhuc idem erit ſi de nomine cōſtiterit & cognomine,erratum tamen ſit in nomine dignitatis,ut ſi dicatur in brevi: Queſtus eſt nobis Hēricus de Bractona præcentor,cum ſit decanus, & ſic cadit breve.Item ſi erratum ſit in perſona,& non in nomine nec in cognomine, ſcilicet cum pater & filius vocentur eodem nomine & cognomine, & patri facta fuerit diſſeyſina,ſi filius impetraverit ſub eodem nomine patris de diſſeyſina patris,non recuperabit, quia non ei facta fuit iniuria,ſed patri, & ſic ipſe non habebit querelam,ſed pater ſi viveret,& licet habeat idem nomen & cognomen,perſona tamen diverſa eſt & non eadem,cui facta eſt iniuria. Idem autē erit, ſi filius de diſſeyſina patris & de facto patris eodem nomine nuncupatus poſt mortem patris, ſi velit ſibi perquirere per breve de ingreſſu de diſſeyſina facta patri.Item error in actione ubi quis credidit actionem competere quæ non competit. ¶ 5. Ut autem plenius habeatur notitia circa quæ verſetur error, ſciendum quod verſatur aliquando error circa perſonam, ſive circa corpus, ſive circa officium, ſive circa rem, ſive circa cauſam. Circa perſonam vero contingit errare dupliciter, quandoq; ex imperitia ſive negligentia impetrantis,quandoque ex dolo adverſarii. Ex imperitia vero impetrantis, ut ſi quis nominaverit Petrum ubi nominaſſe debuit Rogerum, & propter talem errorem cadit breve multis rationibus. Item ſi quis binominis fuerit,ſive in nomine ꝓprio,ſive in cognomine,illud nomen tenēdum erit quo ſolet frequentius appellari: quia ideo impoſita ſunt ut demonſtrent voluntatem dicentis,& utimur notis in vocis miniſterio. Idem eſt ſi in prænomine,agnomine, & cognomine. Idem erit ſi erratum ſit in nomine appellato,ut ſi quis veſtem nominaverit ubi nominare deberet pecuniam. Item provenit error ex dolo adverſarii,ſcilicet quando adverſarius doloſè in abſentia impetrantis commutat poſſeſſionem, ut adverſarius rediens & novum poſſeſſorem inveniens, ipſum, tanquam eum de quo in brevi nulla ſit mentio, convenire non poſſit nec implacitare: & videtur quod non,quia in brevi non comprehenditur, & multis aliis rationibus; verius tamen eſt quod poſſit, & debeat reſpondere, alioquin poſſet ille qui poſſeſſionem mutavit, ne cum eo ageretur, de dolo ſuo commodum reportare, & multis aliis rationi-

bus,

bus,& ideò poterit uterq; conveniri ſimul vel per ſe, & hoc licet tranſlatio fiat antequàm breve perveniat ad iuſticiarios vel vic.dum tamen diligẽs extiterit proſecutio. Eodẽ modo fieri poſsit ſi res poſt judicium ad alium transferatur. ¶ 6. Item poterit eſſe error circa officium ſive dignitatem,ut ſi quis præcentorem nominaverit pro decano,vel è cõtrario:circa officium,ut ſiquis nominaverit coronatorẽ pro vic.vel è contrario. Nomen vero dignitatis vel officii non mutatur, nec etiam nomẽ proprium: Errari tamẽ poterit circa ea, unde et ſi exprimatur verũ nomen & fiat error circa dignitatem vel officium, tenet breve. Si autẽ fiat error circa nomẽ,& de dignitate vel officio non erretur;tenet breve;aliquando vero nomẽ propriũ non exprimitur, & tunc tenet nomẽ dignitatis vel officii;& ſi circa ea nõ erretur,& tenebit breve, quantum ad eorum ſucceſſores in cauſa civili,ubi nulla ſequitur pœna. Si autem actio fuerit pœnalis ex delicto,extẽditur etiam ad ſucceſſores nõ expreſſo proprio nomine,ſed non ad pœnã,ſed quoad reſtitutionẽ, ſi poſsit reſtituere. Si autem nomẽ propriũ exprimeretur,non eſſet ita. Officium verò & dignitas fere ſe habent ad idem,ſed quælibet dignitas eſt aliquod officium, ſed omne officium non eſt dignitas. Officium verò bene poteſt eſſe ſine dignitate,ut officium vicecomitis & coronatoris. Itẽ ſi diaconus nominetur pro ſacerdote,non expreſſo proprio nomine,vel è contrario cùm ſacerdos utrãque contineat dignitatem. ¶ 7. Itẽ quandoq; fit error circa ipſam rem, ut ſi quis nominaverit vineam ubi nominare debeat eccleſiam:Item lanceam ubi veſtem. Rerũ enim vocabula immutabilia ſunt,hominum verò ſunt mutabilia. Item error poterit eſſe in qualitate rei & quantitate. Itẽ in precio,numero,pondere & menſura. Item in genere & colore. Itẽ error poterit eſſe circa rem in loco,ut ſi quis dicat quod res ſita ſit in uno loco,cùm ſita ſit in alio; ſed error ille nocere non deberet,cùm per circũſtantias colligi poſſit id quod petens in mente habuit. Eodem modo dici poſſet de diſtinctione agrorum ubi viſus petitur,quia non refert utrum quid fiat,vel quod tantundem valeat. ¶ 8. Item fit error circa cauſam,ut ſi quis dederit intelligi impetrando quòd juſtè poſſideat, vel quòd injuſtè poſſederit,vel quòd nunquam poſſedit, in quo caſu videndum ſi cauſa ſit caſualis,tunc non impedit proceſſum,ſi autẽ conditionalis impedit omninò. ¶ 9. Item poterit error eſſe circa locum, & ſi diſſeyſitus impetraverit ad vicecomitem in cujus comitatu tenementum non fuerit, vel ſi dicat tenementũ eſſe in una villa quod revera eſt in alia, ſicut pleniùs dicetur inferiùs. Plures autem ſunt exceptiones contra breve inferius aſſignatæ in cauſa proprietatis, quarum quædam locum habent hic,quædam verò non, & ſicut exceptiones quæ aſſignatæ ſunt contra breve in cauſa poſſeſſionis locum habent hic & non ibi,& ideo omnes exceptiones contra breve,uno loco comprehendi non poſſunt, & ideo quod hic non invenitur,ibi inveniri poterit.

¶ 10. Sed quid dicendum erit ſi breve originale erit perditum per alicujus negligentiam, vel in curia? tunc videndum erit utrum unquam in curia coram juſticiariis recitatum fuerit & auditum, & tunc bene poſſunt juſticiarii procedere, dum tamen hoc fuerit in præſentia partium.

Idem

Idem erit ſi irrotulatum poſt viſum petitum, vel warantũ vocatum. Sed quid ſi nunquam fuerit auditum, vel recitatum coram iuſticiariis ſed breve de warantia de capiendo aſſiſam? videtur quod breve illud ſufficiat ad procedendũ, cum omnes articuli brevis originalis ibi ſint contenti, & aliquãdo nomina diſſeyſitorum, ad omnia igitur bene poterit procedi per breve iſtud, dum tamen vicecomes cognoſcat qd. breve originale ſuſceperit, & quia rex teſtatur in literis ſuis patentib⁹ qd. talis arramavit aſſiſam verſus talem de tali tenemento & in tali villa, & ſic omnes articuli contenti ſunt, & qd. quidem rex teſtatur. Sed quid ſi breve fuerit patens & apertum, & ſigillum omnino fractum fuerit, vel cauda rupta? non erit tali fides adhibenda. Item ſi fuerit omninò falſum, ut ſi appenſum fuerit ſignum adulterinum, vel ſi fractum fuerit omnino, & ſtilo cancellariæ non conſonum. Si quis tali brevi uſus fuerit & convict⁹, puniatur, ut ſupra de crimine læſæ maieſtatis, niſi warantũ habuerit qui breve illud advocaverit. ¶ 11. Item, inter cętera videndũ, quandò tenere debet breve impetratum verſus prędeceſſorem in perſona ſucceſſoris, ſive in cauſa poſſeſſionis ſive in cauſa proprietatis, ut ſi Abbas vel prior diſſeyſinam fecerit, & poſtea amotus fuerit vel depoſit⁹, manens in eadem domo vel alia, vel mortuus poſt diſſeyſinam. Quo caſu, refert utrum impetratum fuit contra eos ſtatim poſt diſſeyſinam ante amotionem & depoſitionẽ vel poſt, & tunc utrum expreſſo nomine proprio & nomine dignitatis ſimul, vel tantum ſub nomine dignitatis. Sed ſive ſic ſive ſic, ſemper tenentur reſpondere, dum vivi fuerint poſt breve impetratum ubicunq; fuerint, quia perſonalis eſt iniuria, & hoc ſive ſit alius ſubſtitut⁹ ſive non, cùm res effecta ſit litigioſa per impetrationẽ ante creationẽ alterius Abbatis. Et quamvis Abbas depoſitus fuerit vel amotus poſt iniuriam, non tamen aboletur pœna propter mutationem dignitatis vel officii, cùm adhuc duret iniuria, quæ perſonalis eſt, & quæ perſonam ſequitur. Si autem depoſitus fuerit ante impetrationem, & poſtea impetretur, tnuc refert utrum ante impetrationem creatus ſit alius Abbas vel non. Si autem alius Abbas creatus fuerit ante impetrationem, tunc oportet tam diſſeyſitorem quàm ſubſtitutũ in brevi comprehendere, cùm ſubſtitutus teneatur ad reſtitutionẽ ſi factum depoſiti advocaverit, & depoſitus teneatur ad pœnam. Si autem poſt impetrationẽ ſubſtitutus fuerit alius ante captionem aſſiſæ, tunc licet in brevi non nominetur, tamen tenebitur, ſecundum quod factũ depoſiti advocaverit, vel non advocaverit. Si autẽ nullus omnino ante captionem aſſiſæ fuerit ſubſtitutus, tunc procedat aſſiſa contra depoſitũ per tale breve, ſcilicet quod talis canonicus vel monachus quondam Abbas, &c. & ſi Abbas fuerit ſubſtitutus ante impetrationem, tunc ∴ quod talis monachus quondam Abbas & talis ei ſubſtitutus, &c. Si autem diſſeyſitor mutaverit dignitatem, fiat mentio in brevi de dignitate. Si autem Abbas vel prior diſſeyſitor mortuus fuerit ante impetrationem vel poſt, & ſive ante creationẽ alterius Abbatis vel poſt, & ſive nomen exprimatur illius qui mortuus eſt in brevi ſive non, in cauſa diſſeyſinæ cadit breve, & extinguitur aſſiſa in eo quod pœnalis eſt, tenet tamen quantum ad Abbatem ſubſtituendum

in eo

in eo qd. eſt rei perſecutoria,& non refert utrum breve impetratum ſit contra predeceſsorem ſub nomine dignitatis tantùm, vel ſub nomine ꝓprio & nomine dignitatis. Si autem Abbas querens mortuus fuerit, eodē modo cadet breve ſub nomine ſuo impetratum, quia non erit qui reſpondeat ſi non ſit qui queratur, cùm iniuria ſit pſonalis. Si autem impetratum fuerit in cauſa proprietatis contra aliquem Abbatē, vel in cauſa poſseſſionis, quæ non eſt pœnalis, ſicut in aſsiſa mortis anteceſsoris, ſi tenens Abbas mortuus fuerit, & impetratum fuerit contra eum ſub nomine dignitatis vel officii tantùm & non ſub nomine ꝓprio, ſemꝑ tenebit breve in pſona ſucceſsoris, quod fuit impetratū ſub nomine prædeceſsoris, quia quoad nomen dignitatis, idē eſt ſucceſsor cum prædeceſsore, quia non mutatur dignitas ꝓpter diverſitatem pſonarū. Si autē ſub nomine ꝓprio & ſub nomine dignitatis ſimul, ſive ſucceſsor idem habeat nomen cum prędeceſsore ſive non, ſed diverſum, cadit breve: quia licet idē ſit nomen, tamen diverſum eſt ꝓpter diverſitatē pſonæ, licet videatur contrarium, ſicut ſi nominaretur Henricus pater, s. & filius vel ſucceſsor eodem nomine. Si autē impetratum fuerit contra prædeceſsorē, qui depoſit⁹ fuerit, tenetur contra ſubſtitutum ſive ſub nomine dignitatis tantùm vel ſub utroque quia deponi poſset in fraudem.

1 ¶ *Exceptio contra perſonam querentis, & in primis de ſtatu. 2. Si ſervus objiciatur. 3. De exceptione & de ſtatu querentis s. de villenagio. 4. Cui competit exceptio villenagii. Cap. 21.*

SI vero nihil ſcit quod excipi poſsit contra brē, ſed cùm ſufficiens ſit in omni ſui parte non abraſum in aliquo loco ſuſpecto, licet tamen in narratione & in facto. Item ſi non delet vel alio quocunq; modo vitioſum & in prima ſui figura, ꝓpoſita intentione querentis & fundata, tunc demum videndum eſt ſi ſit exceptio aliqua quæ competat tenenti contra querentē ex perſona querentis, ut ſi excipiat tenens contra querentem quod querela ad ipſum non pertineat, nec aſsiſa, ſive ſit liber ſive ſervus, maſculus vel fœmina, major vel minor, ut ſi querens nomine ſuo non teneat, ſed nomine alieno, quia talibus non competit aſsiſa, ſed dominis proprietatis. Et ſi liber ſit, & teneat ad terminū, vel ad voluntatē, vel in villenagium (quod beneſacere poſſit ſalva libertate ſua) cadit aſsiſa omnino in perſona ſuá, niſi replicando docere poſsit contrarium, ſcilicet quod teneat nomine proprio qualitercunq; ſive per diſſeyſinam ſive per intruſionem, dum tamen diſſeyſiri non debeat ſine judicio. ¶ 2. Si autem ſit ſervus, & teneat in villenagio, dum tamen ſub poteſtate domini conſtitut⁹, cadit aſsiſa omnino, cùm teneat nomine alieno, niſi replicando docere poſsit contrarium, ſcilicet quod libere teneat, vel quod quod ſit extra poteſtatem dominorum in ſtatu libero, & ita quod in ſervitutem revocari non poterit ſine brevi vel ſine judicio. ¶ 3. Et non competit alicui hujuſmodi exceptio de villenagio, præterquam vero domino, niſi utrumque probet, ſcilicet quod villanus ſit & teneat in villenagio, cùm per hoc ſequatur, quod ad ipſum non pertineat querela ſive aſsiſa, ſed ad verum dominum, & ideo cadit aſsiſa quantum ad perſonam ſuam, & non

quantum

quantùm ad perſonam domini. Si autem verus Dominus oppoſuerit exceptionem ſervitutis ſervo ſub poteſtate ſua conſtituto, ſufficit ſi probet illum eſſe ſervum ſuum vel per parentes vel per aſſiſam. In quo caſu terminabitur quæſtio ſtatus & aſſiſa, niſi fortè liber homo ſit bona fide poſſeſſus & proclamare voluerit in libertatē: in quo caſu, non nocebit ei iſta exceptio & exceptionis probatio, dum tamen ſe poſſit probare liberum, & ſic exire à ſtatu ſervili in libertatē. Sed quoniam ſervus aliquandò eſt ſub poteſtate domini conſtitut⁹, & in ſtatu ſervili in poſſeſſione ſervitutis, aliquandò extra poteſtatem in ſtatu libero, in poſſeſſione libertatis, aliquando teneat liberè, aliquando in villenagio, cum queſtio ſtatus incidat in aſſiſam & prejudicialis ſit, videndū erit cui objiciatur & à quo. Cui, utrū s. ei qui fuerit ſub poteſtate domini ſui cōſtitutus, ſive nomine proprio, ſive alieno bona fide poſſeſſo, ſive libero ſub poteſtate alicujus in ſtatu ſervili exiſtēte qualitercunq; : ſive per vim & iniuſtam detentionē, ſive per copulā maritalē, ſive obiiciatur ei qui fuerit extra poteſtatē, & tūc vel ei qui fugitivus ſuus eſt & recentèr fugit de terra ſua & recenter inſecut⁹, vel non recēter, ita quòd ſine brevi revocari non poſſit in ſervitutē, vel ei qui nunquam fuit ſub poteſtate ſua, ſed de nativis ſuis natus, qui aliquādo fugerunt vel à terra ſua vel anteceſſorū ſuorum. Item vel eis qui fugitivi ſunt revera, ſed cum exceptione perpetua muniti vel privilegio, exceptione. s. perpetua, qua ſe tueri poſsint perpetuò: quia nunquā forte fugerunt de terra opponentis, vel huiuſmodi privilegio, quia manentes in civitate aliqua vel villa privilegiata, vel dominico domini regis per unū annū & unū diē ſine clamio. Item privilegio clericali. Sed quid dicetur de milite? revera illud idē quod de clerico, donec fuerit per iudicium degradatus. Item refert utrū proprio ſervo obiiciatur vel alieno. Item in qua cauſa, utrum ſcilicet in iudicio petitorio in cauſa proprietatis, vel querenti in iudicio poſſeſſorio & reſtitutionē petenti, in cauſa poſſeſsionis & ſpoliationis. Item refert utrum queratur & petat reſtitui de ſpoliatione propria: vel petat ſibi rem reddi de poſſeſsione aliena, ſicut de ſeyſina alicuius anteceſſoris ſui, quam anteceſſor habuit die quo obiit in cauſa poſſeſsionis ut de feodo. In reſtitutione ſpoliationis, non nocet ei qui eſt extra poteſtatē conſtitutus quin recuperet, quia prius inquirendum eſt de ſpoliatione quàm de ſtatu. Si autē petat verſus dominū in cauſa proprietatis, ei obſtabit exceptio villenagii, & probabitur exceptio villenagii per parentes vel per patriam: ut ſi ſervus petat ſeyſinam anteceſſorum ſuorum ante fugā. Item ut de feodo & de iure in cauſa proprietatis, in qua non admittitur ad actionem oppoſita exceptione ſervitutis & probata pro ſtatu anteceſſorum ſuorum, & de eorum ſeyſina, niſi forte ipſi eſſent in ſtatu liberali. Si autē obiiciatur exceptio villenagii alicui, ut iuratori, talis exceptio probatione non indiget nec aliqua ſolennitate, ſed credendum erit ſimplici verbo coniuratorum ſine aliquo ſacramento, ut ſupra, de exceptionibus contra iuratores.

¶ 4. Item refert à quo opponi debeat, quia quamvis exceptio aliquando competat verſus alium, non tamen pertinet ad omnes ut illam opponant. Ideo videndum utrum ille dominus, vel extraneus; & ſi extraneus, utrum

ille

ille feoffator fueri,vel alius cujus nulla ratione interfuerit. Si autē dominus ſub cujus fuerit poteſtate,ſervus ꝓprius vel alienus,vel liber homo,cujus ſtatus ſit dubius,an ſit liber vel ſervus, ſi prima facie aſſiſa ſive actio juſta videatur,cùm ſeruus exceptionem non habeat contra dominum ſuum,quia nullum habet liberum tenemētum contra dominū ſuum, quiá quicquid ꝑ ipſum acquiritur,id domino acquiritur,& cùm ipſe a domino poſſideatur,nihil poſſidere poteſt, nec proprium habere. Si autem ſeruo alieno vel libero in ſtatu ſeruili conſtituto, tenebit exceptio donec ſervus ꝓbetur alienus, vel donec ille liber in ſeruitute detentus ſe liberum eſſe ꝓbaverit.Et ſemper erga tales locum habebit iſta exceptio, ſiue tenemētum fuerit villenagium purū ipſius domini, vel eorum perquiſitum ex feoffamento alio. Cùm autem oppoſita fuerit exceptio a vero domino ei qui fuerit extra poteſtatē domini ſui & recenter fugerit,tenebit exceptio contra eum,quamdiu dominus eum repetere poſſet ſine breui, & ita quòd non opportet eum ad alterius auxiliū recurrere niſi ſuum, & ſi habere non poſſit regreſſum ad villanum ſuum recuperandum, niſi ꝑ breue qualiſcunq́ fuerit ille fugitvus, vel qualitercunq́ fuerit extra poteſtatem,vel quandocunq́ fugerit,non tenebit exceptio nec valebit,quouſque fugitivus peruenerit in poteſtatem domini, cum dominus deſierit poſſidere per impotentiā vel negligentiam, & vtramq́ amiſerit, naturalē vz & civilem, quaſi exceptione oppoſita non ſuo tempore,nec ſuo loco: ſed villano cōpetit reſtitutio ꝑ aſſiſam, quia forte habet exceptionē ꝑpetuā,& dominus nunquā audietur excipiendo, donec villanus ꝑvenerit in ſuam poteſtatem, qui forte ſe tueri poterit in ſtatu libero donec diſcuſſum ſit utrum liber ſit an ſervus, vel donec dominus in ꝓbatione defecerit vel non defecerit, & cum in cauſa ſtatus per breue de natiuis illum in ſeruitutem revocauerit, ꝓbato villenagio,reſtituetur domino ſuo cum tota ſequela ſua,& cum omnibus terris & catallis ſuis omnibus.Sed quare non poteſt dominus ſuus ejicere eum de tenementis acquiſitis,& auferre ei catalla ſua ſine inditio,cum fuerit extra poſſeſſionem,antequā corpus diſrationaverit? Videtur quod ſi ita eſſet, hoc eſſet iniquū,quia non poterit quis habere ꝑtinentias antequā habuerit id ad quod res ꝑtinuerit, ſicut videri poterit ꝑ exemplū de aduocationibus eccleſiarum. Quia ſi ad aliquē ꝑtineat manerium aliquod cum aduocatione,& fuerit extra poſſeſſionem & vacaverit eccleſia, ſi p̄ſentauerit ꝓpter jus præſentandi quod ad eum pertinebit cum manerio, non valebit præſentatio,antequam diſrationaverit manerium ad quod præſentatio pertinuerit. Et vulgariter dicitur, quod primò opportet Cervum capere, & poſtea cùm captus fuerit illum excoriare. Item videtur quod non poterit quis terras vel catalla a ſervo vel fugitivo qui fuerit extra poteſtatem & in ſtatu libero auferre ſine corpore, ꝓpter verba in breui de natiuis contenta, ubi præcipit dominus Rex quod vicecom̄ faciat ei habere nativum & fugitivum ſuum, cum tota ſequela ſua, & cum ſuis catallis,& vnde videtur ꝙ ſine judicio catalla ſua auferre non poteſt, quia ſi ita,talia verba,ſcilicet (cum catallis) in breui ꝑperā, ꝓpter perſonam poſita effectum non haberent. Item ratio eſſe poterit quod ſi inter dominum

minum & ſervum illum aliàs queſtio ſtatus haberetur, obſtaret ſemper domino petenti exceptio ſpoliationis, donec ſervus ad plenum reſtitueretur. Quid etiam juris clamare poterit dominus in catallis vel tenemento quaſi in acceſſorio, cum nihil juris clamare poterit in corpore quod eſt principale, & ſicut non habet locum exceptio a domino propoſita contra eum qui fuerit extra poteſtatem, quia ſi exceptio domini prima facie juſta videatur, tamē eliditur per replicationem quod ſit extra poteſtatem quaſi ſui juris, quæ ſi neceſſe fuerit, multipliciter probatur, & quod ejici non poſſit antequam corpus diſrationetur, quia per eos tantum acquirimus, quos ſub poteſtate noſtra habemus, ſicut per ſervos & liberos &c. Et quod per tales acquiritur, dominorum erit, quod autem per illos qui extra poteſtatem ſunt, non niſi tunc demùm, cum in noſtram devenerint poteſtatem. Si autem extraneus fuerit, qui ejecerit ſervum alienum extra poteſtatem conſtitutum, multo fortius non habebit locum in perſona ſua exceptio, quia jus non habet, cum locum non habeat in perſona domini qui jus habet in perſona ſervi. Et ideo quamvis aliâs locum haberet in perſona domini, ut prędictum eſt, ſi ſervus fuerit ſub poteſtate, tamen non competit cuilibet de populo ut illam opponat, niſi ius habeat opponendi, vel ſi competat, & illam opponat, elidi poterit per replicationem, vel quia non ptinet ad opponentem ut illā opponat, quia jus non habet, vel ſi jus haberet, elidi poſſet p replicationem ab eo qui jus haberet replicandi; quia ſicut non habet quis jus excipiendi, cum ſua ômnino non interſit cum extraneus ſit, ita non pertinebit ad querentem replicatio, quia replicatio pertinet ad alium & non ad ipſum, & ſic in perſona ejus cuius revera ſervus non interfuerit, locum habebit & tenebit exceptio verſus querentem, quia querens replicationem non habet, nec pertinet ad ipſum replicare, donec ad ipſum perventum fuerit qui jus habet replicandi: verbi gratia, Servus alicujus ſub poteſtate domini ſui conſtitutus facit pquiſitum de libero tenemento, forte ab alio quam â domino ſuo ejicitur, competit tamen extraneo exceptio de tenemento quod tenetur in villenagio, quia ad dominum pertinet actio ſi ſervus ejiciatur, & non ad ſervum, quia ſervus non habeat actionem. Item, eſto quod ſervus extra poteſtatem domini conſtitutus perquiſitum fecerit, priûs oportebit dominum diſrationare ſervum, & tunc demum ſe ponere poterit in tenementum. Sed eſto quod feoffator ſervi hoc non permiſerit, ſed ſe poſuerit in ſeyſinam, vel extraneus forte, quis habebit aſſiſam novæ diſſeyſinæ, vel dominus vel ſervus? Dominus non, quia nunquam ſeyſinam habuit; ſi ſervus petere velit per aſſiſam, obſtabit ei exceptio villenagii. Sed revera quicquid dicatur, ſervus extra poteſtatem domini conſtitutus, cum ſit in ſtatu libero contra dominum proprium habebit aſſiſam, multo fortius in ſtatu libero reſponſurus erit contra non dominum, qui nihil iuris habet in perſona ſervi: & ſic ſi dominus non habuerit exceptionem ſervitutis, nec extraneus multò fortius. Si ſervus fuerit in ſtatu libero, & ita in ſtatu dubio, ſemper erit pro libertate judicandum, donec probetur in contrarium, & ſic primò procedat aſſiſa, quaſi de libero tenemento, & poſtea agatur de ſtatu, qui pręiudicialis eſt diſſeyſina.

Item

Item qui tenet villenagium de domino ſuo, ejectus eſt a villenagio ab extranea perſona cuius non intereſt, villanus queritur per aſſiſam, extraneus opponit exceptionē villenagii, villanus replicat quod non pertinet ad extraneum excipere, quia ſuâ non intereſt: extraneus econtra, quod ſi ad eum non pertinet villenagii exceptio, ad villanum non ꝑtinet replicatio ſed ad dominū ſuum, & ſic compenſata hinc inde replicatione cum exceptione, remanebit extraneus in ſeyſina, donec ille, ſcilicet verus dominus qui actionem habet & non ſervus, agat, petendo reſtitutionem per aſſiſam. Et ſi ſic extraneus excipiat, non eliditur exceptio ſua per replicationem, quod nihil ad ipſum: quia quamvis exceptio ad ipſum non pertineat de jure, tamen locum habet contra villanum, quia villanus non habet actionem, non magis quam firmarius qui alieno nomine tenet. Si autem ſervus perquiſitum fecerit tenendum liberè de feoffatore ſuo, & dominus tenementum illud in manum ſuam non ceperit, tunc ſi extraneus eum ejiciat vel feoffator ſuus, & contra ſervum excipiat de villenagio, elidetur exceptio per replicationem, quia in hoc caſu competit ſervo replicatio, ſcilicet quod ad alium non pertinet exceptio. Si autē ei qui eſt extra poteſtatem domini ſui petenti reſtitutionem opponatur exceptio villenagii, non habebit locum exceptio, antequam corpus diſrationetur in cauſa ſtatus, ut prædictum eſt, etiam ſi opponens parentes querentis ꝓducat ad exceptionem illam ꝓbandam: quia ſi ita, ſequeretur quod cauſam ſtatus in iudicium deduceret, & quia ita terminarentur ſimul tam cauſa ſtatus quam aſſiſa (quod eſſe non debet) in perſonis eorum qui extra poteſtatem fuerint dominorum in ſtatu libero, & quaſi ſui iuris. Si autem opponatur huiuſmodi exceptio alicui qui fuerit ſub poteſtate domini, ſi fuerit ſervus proprius, & ad exceptionem probandum producti fuerint parentes qui eum ſervum ꝓbaverint, tunc locum habet, quod ꝑ hoc terminatur tam cauſa ſtatus quam aſſiſa. Et talis liberabitur domino ſuo ut villanus. Et ꝑ hoc terminabitur utrumque. Illud idem erit, ſi villanus contendat ſe eſſe liberum ſub poteſtate domini conſtitutus, & ꝑquirat breve de ſervitiis & conſuetudinibus quod dominus ab eo non exigat &c. Et dominus oppoſuerit villenagium & parentes ꝓduxerit, utrūque placitum ꝑ hoc terminabitur, indirectè tamē. Idem erit, ſi cum villanus iuſtificari non poſſit â domino ſuo quod ei faciat ſervitia, vel cum villanus breve de pace ꝑquiſiverit cum ſit ſub poteſtate domini, & nullū breve ꝓceſſit de nativitate ſua, & dominus ſibi ꝑquiſiverit breve ꝙ faciat ei conſuetudines & ſervitia, quæ ei facere debet de tenemento ꝙ de eo tenet in villenagio, & parentes ꝓduxerit, & ſic probaverit villenagium, utrumque terminabitur & indirectè, ſive liber tenuerit villenagium ſive villanus, & in hoc caſu querens ſe ponat in aſsiſam velit nolit, cûm fuerit ſub poteſtate dñi, alioquin denegetur ei actio, ꝙ aliter eſſet, ſi eſſet extra poteſtatem. Si autē ſervo alieno bonâ fide poſſeſſo a poſsidente objiciatur huiuſmodi exceptio, parentes non poſſunt ꝓduci, ſed tamen ſtandum erit præſumptioni, & tenet exceptio propter poſſeſsionem, donec ꝓbetur in contrarium, & poſſeſſus ſe probet liberum. Eodem modo ſi ſervo alieno bonâ fide poſſeſſo,

 ſemper

ſemper ſtabitur hujuſmodi exceptioni, donec verus Dominus eum evincat,& ſi ille qui poſſidet aliquo caſu parentes illius ꝓduxerit ad probãdum,non valebit,quia ꝑ hoc non ꝓbabit illum eſſe ſervum ſuum,cùm parentes ſui ſint ſervi alieni. Et ad ꝓbãdam exceptionẽ villenagii, non oportet in aliquo caſu ꝓducere parentes, ſed ſufficit ꝓbarẽ ꝑ aſsiſam tantùm,quam ſi querens recuſaverit,denegabitur ei actio ſive querela,& ſi Juratores malè juraverint,cõvincendi ſunt ꝑ parentes ejus qui fuerint ſub poteſtate domini. Item eſto,ꝙ feoffator ſervum ſub poteſtate exiſtentem, detenemento ꝙ ei dedit libere tenendum ejecerit : tunc diſtinguendum erit utrum dominus ſervi tenementum illud in manum ſuã ceperit vel non. Si autẽ ſic,tunc dominus habet aſsiſam & actionem, & ſervus nullã, non magis quam de villenagio domini. Si autem non, tunc competit villano actio & hæredibus ſuis contra feoffatorẽ ſuum,& hæredes ſuos, & alios omnes qui ab eis cauſam traxerint,vel feoffamentum, ut ſi ipſi ꝓponant exceptionẽ villenagii contra talem,ipſe habebit replicationem ex facto & feoffamento donatoris. Et ubi ſequitur aſsiſa novæ diſſeyſinæ in ꝑſona anteceſſoris,ſequetur aſsiſa mortis anteceſſoris, in ꝑſona hæredis,non obſtante exceptione villenagii, ꝓpter verum dominum villani. Eodem modo contra extraneos ad quos non ꝑtinet ejicere, & tamen villanus in hoc caſu habeat actionem,& non dominus. Item eſto ꝙ dominus ſervo ſuo ſub poteſtate ſua exiſtenti terram dederit tenendã liberè ſibi & hæredibus ſuis cum manumiſsione,licet ſervus ille villenagiũ tenuerit,tamen ꝓpter manumiſsionem liber erit,ac ſicut alius liber quilibet liberè tenebit,& quãvis tenuerit in villenagio, villenagium non aufert ei libertatem manumiſsionis. Et unde ſi dñs ipſum dejecerit,& ipſe agat ꝑ aſsiſam, ſi dñs excipiat de villenagio,ipſe habet replicationem ex facto & manumiſsione domini ſui. Et eodẽ modo de villenagio ꝙ tenet,poteſt villenagium derelinquere ſicut alius liber.Eodem modo,ſi dñs ei manumiſſo faciat conventionẽ,habeat erga dñm ſuum actionẽ ex cõventione. Si autẽ ſervo donationẽ fecerit ſine manumiſsione de aliqua terra tenenda ꝑ liberum ſervitium,talis donatio ſive conceſsio non mutat ſtatum ſuum ſervilẽ, quia ꝑſonę liberę villenagium nihil aufert libertatis,nec liberum teñtum villano aliquid confert libertatis. Si autem dñs ita dederit ſine manumiſsione,ſervo & hæredibus ſuis, teñdum liberè, p̃ſumi poterit de hoc ꝙ ſervum voluit eſſe liberum,cum aliter ſervus hęredes habere nõ poſsit niſi cum libertate,& ita cõtra dñm excipientẽ de villenagio, cõperit ei replicatio. Si autẽ cuicunq̃ in poteſtate alicujus exiſtenti vel extra,ſive exceptionẽ habeat ꝑpetuã vel privilegium,ã quocunq̃ opponatˀ dño vel alio quocunq̃ feoffatore, vel extraneo,cujus nõ interfuit, vel alio quocunq̃,& querens replicare noluerit contra tenentẽ,ſed ſimpliciter dicat ꝙ liber ſit,& inde ponat ſe ſuper iuratã, & alius affirmet ꝙ non, & inde ſe ponat ſimiliter ſuper iuratã,abſq̃ alia ꝓbatione ꝓducenda ꝑ parentes vel alio modo, cum ſic agatur de cõſenſu partium,cadit aſsiſa,nec eſt capienda ut aſsiſa,ſed vertitur in iuratã, & fiat ſacramentum, ita ꝙ veritatem dicent de iis quæ ab eis exigentur ex parte Dñi Regis, quia non eſt actum in hoc caſu principaliter de diſſeyſina,

ſina, utrũ diſſeyſitus fuerit vel nõ:Sed an talis ſit an talis.s.liber vel ſervus,& ſic ibi nulla erit cõvictio ꝑ aſſiſam ꝑpter conſenſum, nec hujuſmodi exceptio tangit aſſiſam, cûm faciant ſibi iuratam quaſi judicẽ ex conſenſu de ſtatu: ut ſi dicant juratores ꝙ ſervus ſit, nihil capiet ꝑ aſſiſam,ſi autem liber,tunc primò ꝓcedit aſſiſa utrũ diſſeyſitus fuerit vel non,dum tamen eis prædicatur,quòd in hoc caſu ad aliud remedium nõ habebũt regreſſum,& ita ꝑ hoc terminabitur negotium quoad ſtatũ, & nulli eorum quantûm ad exceptionẽ vel reſponſionẽ præiudicabitur,ſi poſtmodũ de cauſa ſtatus agatur inter tales:quia ſi iurata dicat ſimpliciter quod querens villanus eſt,non erit ꝓpter hoc dño liberãdus,nec ad villanum cõvictus,ſi fuerit extra poteſtatẽ,ſed alia actione opus erit ꝑ breve de nativis,quia ꝑ iuratã iſtã nihil aliud agitur,niſi quod â querela repellatur,& ſi ſub poteſtate dñi fuerit conſtitutus ut ſervus,& jurata dicat ipſum eſſe liberum,quãvis recuperet per aſſiſã,tamẽ corpus non liberatur â manibus dominorum,antequã ꝑ aliud breve ſe ꝓbet eſſe liberum,quia exceptio villenagii oppoſita & ſic probata, ſtatum non mutat nec conditionem,ſicut ſi ageretur de ſervitiis & cõſuetudinibus ubi probatur ſervitus indirectè. Si autem tenens dicat excipiendo quòd querens ſe cognovit ad villanum,tunc reſtat querendum â judice ubi,& ad villanum cuius?quia ſi non fuit villanus opponentis exceptionem non pertinet ad ipſum exceptio,ſed ad eum cujus villanus eſſe dicitur, & ſub cuius fuerit poteſtate, & domino ſuo cõpetit exceptio ex confeſſioue ſine alia probatione, niſi poſt confeſſionẽ illam ſtatim mutaverit per manumiſſionem, ex facto domini ſui, vel feoffamentum, vel conventionem: quia in hoc caſu etſi dominus habeat exceptionem iuſtam,ſervus habet contra exceptionem iuſtam replicationem.Et hæc vera ſunt niſi ſit aliquis qui dicat, quòd querens invitus & non de conſenſu ſe ponat in aſſiſam cûm habeat replicationem, & quód aliter non ſit audiendus. Si autem nulla facta exceptione villenagii vel propoſita alia, quare aſſiſa debet remanere,& procedet aſſiſa in modum aſſiſæ, & aſſiſa ita dicat ſimpliciter quòd querens liberum tenementum habere non poſſit,quia villanus eſt,vel econtrarió ſcilicet quod liber ſit: Si iuſticiarius ſine aliqua examinatione ſecundùm dicta iuratorum (quod eſſe non deberet) iudicaverit,ſi poſtmodum per parentes vel alio modo probetur contrarium,iuratores de ꝑiurio convincentur. Item eſto,quod ille cui villenagium opponitur ſit perſona penitus incognita, ita ꝙ iuratoribus nihil conſtet de conditione, utrum liber ſit an ſervus, in hoc dubio erit pro libertate iudicandum,ita ꝙ in benigniorem partem cadet interpretatio, ſicut de quolibet homine præſumitur, quod ſit bonus homo, donec probetur in contrarium, & etiam quia opponens exceptionem de villenagio non probat eam:eſt igitur quaſi nulla cùm nó ſit probata,licet revera talis ſit, ſecundùm quod proponitur. Ius enim nũquam deficit licet deficiat probatio. Item eſto ꝙ ſervus alienus ſub poteſtate alterius quàm domini ſui conſtitutus ꝑquiſitum fecerit & â vero dño ejiciatur anteq̃ illã recuperaverit,recuperabit ſervus per aſſiſam erga verum dominum ſuum,nó obſtãte exceptione villenagii,ſecundũ quod terra illa capta fuerit in manũ eius ſub cuius poteſtate fuerit

vel

vel non,& ſecundum hoc competit aſsiſa uni eorum vel alteri. Item eſto quod quis ſervum alienum,& in poteſtate domini ſui exiſtentem feoffaverit,tenendum de domino ſuo liberè, ſi dominus hoc voluerit, & homagium ſervi ſui receperit,ſi eum ejiciat,ſervus per aſsiſam recuperabit,non obſtante villenagio, ſed in voluntate domini erit,utrum hoc facere voluerit,vel tenementum illud in manum ſuam capere. Item ſi ſervus ſibi ipſi acquiſiverit & non domino, dominus ſervi non efficietur dominus rei, antequam illam ceperit in manum ſuam, & competit ſervo aſſiſa contra omnes, præterquam contra verum dominũ ſuũ in cuius fuerit poteſtate, nõ obſtãte exceptione villenagii. Si autem acquiſierit ad opus dominorum & nomine ipſorum, unius vel plurium, vel uni ex pluribus, eis competit aſſiſa quorum nomine acquiſivit, quia ex facto ſervi ſunt in poſſeſſione, licet non ceperint in manum ſuam cum ſolennitate. Item ſi in modum exceptionis hoc modo opponatur villenagium à tenente, s. quod querens aſſiſam portare non poſſit quia villanus eſt & filius villani, poterit utrumq; eſſe verum, & quòd ille querens habeat contra iſtam exceptionem iuſtam replicationẽ,& ꝙ cadet aſſiſa,vel procedet, de utroq; iſtorum, vel de altero,vel de neutro,nõ cadet aſſiſa ſi querens non replicaverit vel exceperit,quia neutrum iſtorum habet, nec replicationẽ nec exceptionem,quia villanus eſt ſub poteſtate domini ſui conſtitutus,& natus de villano & villana ipſius domini ſui. Eodẽ modo de patre ſuo,& ſic ſi replicet vel excipiat,ꝑ aſſiſam veritas declarabitur,& ſecundum hoc locum habebit replicatio vel non habebit. Et ſi aſsiſa faciat cõtra ipſum cadat de utroq;. Item poteſt eſſe quod cadat de uno & nõ de alio, quia benè poteſt eſſe ꝙ ipſe villanus ſit & pater ſuus liber, ſed ipſe habet exceptionem pro ſe & forte privilegium, & ideo per hoc ſe defendit contra exceptionem. Item poteſt eſſe ꝙ liber ſit & pater ſuus villanꝰ,q̃a ipſe ꝓgenitus ex libera,& ſoluta ex patre villano,quo caſu ſequi debet conditionem matris. Item vice verſa,poteſt eſſe ꝙ ipſe ſit villanus & pater liber,quia progenitus ex villana & libero in matrimonio ſive cõtubernio, & in quo caſu ſequetur conditionẽ matris,maximè ſi liber ingreſſus ſit in villenagium ad nativam,ſecus erit ſi extra villenagium,quia thorus mariti liberi facit eam liberam in vita viri. Et quia ſi in ſervitutem peteretur, defenderet ſe contra exceptionem villenagii ꝑ replicationem liberi thori. Item ſi ſic objiciatur villenagium quod villanus ſit, quia pater ſuus villanus fuit, tunc conſiderare oportet utrum matrimonium intervenit vel non, ſicut ꝓdictum eſt,& in quo ſtatu talis pater obiit, utrum in ſtatu libero s. ita quod peti non poſsit ſine brevi,quamvis fugitivus vel alius ſervus; vel in ſtatu ſervili,liber vel alius ſub poteſtate alicuius conſtitutus vel detentus, & ſecundum talem ſtatum erit exceptio villenagii judicanda. Et ideo ſive pater liber ſit ſive ſervus tempore mortis, vel in ſtatu libero vel ſervili, erit exceptio villenagii judicanda, & hoc ita,niſi in filio ſit ſtatus patris immutatus. Sed dici poſſet forte ab aliquo quod de ſtatu defuncti poſt mortem agi non poteſt, utrum liber ſit ſive baſtardus. Verum eſt,quod ad hoc agi non poteſt,quod mortuus ad villanum probetur,quia hoc eſſet in principali caſu ſtatus,ad probandum talem ꝑ teſtes

& parentes, & ita mutare ſtatum defuncti. Poterit tamen inquiri ꝑ iuratam utrum ipſe villanus obiit vel liber, vel baſtardus fuit ſtatu non mutato, quia villenagium oppoſitum in modum exceptionis, ſtatum defuncti vel vivi non alterat nec mutat. Et longè aliud eſt ꝓbare ꝑ teſtes & parentes quod ita eſſe debeat, ubi ſit aliquis qui reſpondere poſſet ad propoſita, quam inquirere ꝑ iuratam ſimpliciter ſi ita fuit; & hæc vera ſunt, etiam ſi revera pater villanus fuit & in iudicio petitus ut villanus ꝑ breve, & in ſtatu libero ſe defendit uſquè ad mortem. Et idem erit ſi extra poteſtatem domini conſtitutus nunquam in vita petitus eſſet, ſtatu enim liber eſt quicunque extra poteſtatem domini ſui conſtitutus ſine placito & brevi in ſervitutem revocari non poſsit. Et eodem modo ſtatu ſervus erit liber homo in poſſeſsione ſervitutis conſtitutus, ita quod ad libertatem ꝑvenire non poſsit ſine placito, & in tali ſtatu obierit, ſive in vita ſua in libertatem proclamaverit ſive non.

1 ¶ *De quibuſdam caſibus ſpecialibus tangentibus materiam præcedentem. Cap. 22.*

Dictum eſt ſupra in genere, qualiter opponenda eſt exceptio ſervitutis & cui competat. Nunc autem fit deſcenſus ad caſus ſpeciales. Eſto igitur quod liber homo ingrediatur in villenagium ad ancillam villanam, non propter hoc mutatur ſtatus eius, ſed in parte obumbratur, cùm propter villanam, quæ eſt quaſi terminus copulans, recedere non poſsit à villenagio, oportebit eum facere villanas conſuetudines, non tamen ratione perſonæ, ſed ratione villenagii, quia per hoc non mutatur ſtatus nequè conditio liberæ perſonæ. Sed eſto quod ambo ſunt fugitivi ſcilicet vir & uxor, uxor petatur & revocetur in ſervitutem, & vir uxorem ſequatur: ſive vice verſa. Eſto quod villanus extra poteſtatem domini ſui copuletur liberæ liberum tenementum habenti, ſi dominus ſervi utrumq; ejiciat, tam virum quàm uxorem, quæritur an recuperare debeant non obſtāte exceptione villenagii, verius eſt quod ſic, ratione ſupradicta, donec ſervus in ſervitutem revocetur. Sed quid dicendum eſt de uxore & libero tenemento, ſi dominus ſe poſuerit in tenementum uxoris, cum ꝑ ſe petere non poſsit ſine viro, ſi autem vir adiungatur, obſtabit exceptio, quid ergo erit? Videtur quod dominus retinebit quamdiu villanus vixerit, & poſt mortem villani uxor remedium habebit quaſi ſublato impedimento, ſed revera recuperabit præoptenta, ſed petere non poſſet adipiſcenda. Item domino exceptionem villenagii opponenti, reſponderi poterit & contra ipſum replicari multis modis. Poterit enim replicari ꝙ dominus in curia regis recognovit ipſum eſſe liberū & remiſit ei totum ius & clameum ꝙ habuit vel habere potuit in ipſo & in tota ſequela ſua & inde proferat Cyrographū in curia domini regis confectum, quod ſi habuerit vel non, & recognitio irrotulata fuerit, vocet rotulos ad warantum, & hoc ubi dominus vexaverit eum in curia, & eum petiit ut villanum. Item eodem modo ſi dñs eum aliquando ꝓduxit in curia dñi regis ut liberum hominē ſuum ad diſrationādū, vel legem aliquā faciendā vel purgationē, quod de facili ſciri poterit ꝑ rotulos. Et eodem modo ſi hoc fecerit in com̄, quod etiam ſciri poterit ꝑ recorda com̄.

 Item

Item ſi dominus eum manumiſit & feoffavit de libero tenemento, & ſic recuperabit ſeyſinam manumiſſus non obſtante exceptione villenagii, contra eum qui manumiſit & hæredes ſuos, ut inter Thomam veteris pontis, & Richardum, & alios quoſcunq; ei ſuccedentes ex quacunq; cauſa, cùm nihil amplius exigere poſſunt quam ille potuit cui ſuccedunt. Eodē modo dicendum, ſi quis manumiſſus fuerit etiam ſine libera terra. Item ſi fiat quod tantundem valet, ut ſi dominus feoffaverit ſervum ſuum etiā ſine libertate expreſſa, tenēdum ſibi & hæredibus ſuis ꝑ liberum ſervitium, quia ex quo mentionem facit de hæredibus, præſumitur vehemēter quod dominus voluit ſervum ſuum eſſe liberum, quod quidem non eſſet ſi de hæredibus mentionem non faceret. Itē idē erit ſi dominus aliquando petiit eum ut nativum ſuum, & ipſe ꝑ parentes vel alio modo probaverit ſe eſſe liberum, & aliæ infinitæ poſſunt eſſe reſponſiones ſicut exceptio rei iudicatæ, & replicationes contra dominum. Si autem dominus ſic dicat & excipiat contra petentem reſtitutionē ꝑ aſſiſam, & adjiciat quod villanus ſit, vel filius villani vel villanæ, ad hoc quod dicit ꝙ filius villani vel villanæ, replicare poterit, quod licet pater ſuus villanus eſſet, mater tamen ſua libera fuit & ſoluta, & ideo ſequi debet conditionem matris & non patris. Ad hoc autem quod dicitur quod mater ſua fuit villana, replicari poterit, quod quamvis villana, copulata fuit libero homíni in libero tenemēto, & ipſe genitus in libero thoro, ꝓpter quod ſequi debet conditionem patris & non mātris. Item replicari poteſt contra dominum excipientem in villenagio, quod quamvis utrumque habeat villanum tam patrem q̄ matrem copulatos, & quamvis ſit in villenagio genitus, quod ad dominum nō ꝑtinet exceptio: ut ſi villanus alicuius in alterius villenagium ingreſſus, vel villana ē contrario in alterius villenagium ad villanum, non habet aliquis exceptionē villenagii contra talem ſi feoffatus fuerit tenendi liberè, niſi ille in cuius villenagio genitus fuit & natus: maximè ſi fuerit ſub eius poteſtate conſtitutus. Item cùm ſervus replicaverit contra dominum de manumiſſione, dominus poteſt triplicare verſus ipſum, quòd manumiſſio non fuit ſufficiens nec perfecta. Sed hæc triplicatio locū habet in hærede manumiſſoris, & nō in ipſo manumiſſore. Quiâ eſto quod ſervus velit manumitti, & cùm nihil habeat proprium, eligat fidem alicuius qui eum emat quaſi propriis denariis ſuis, ꝑ talē emptionem non conſequitur emptus aliquam libertatem, niſi tantum quod mutat dominiū in re empta, inprimis ſolvi debet pretium, poſtea ſequitur traditio rei. Solvitur hic preciū pro nativo, ſed nulla ſubſequetur traditio, ſed ſemper manet in villenagio quo prius. Si tenens tenementum acquirat tenendū liberè, & hæres manumiſſoris vel alius ſucceſſor eum ejiciat, ſi petat per aſſiſam & hæres opponat villenagium, & villanus replicet de manumiſſione & emptione. Hæres triplicare poterit ꝙ imperfecta fuit emptio ſive manumiſſio, eo quod nunquā in vita venditoris ſubſecuta fuit traditio, & ita talis ſemꝑ remanebit ſub poteſtate hæredis, nec valebit eis in hoc caſu inſtrumētū manumiſſionis, quod quidē ſi in iudicio ꝓferatur magis nocere poſſit quâm prodeſſe. Et notādū, quod ita excipere poterit tenēs cōtra querentē, quod querēs

ſemper

ſemper onerabitur probatione, & ſic replicari contra exceptionem a querēte, quod replicationem opponens onerabitur probatione vice verſa: & iſta ſufficiāt in prædictis, exēpli cauſa, ſed aliquid dicetur inferiùs de caſibus ſpecialibus. Item objici poterit villenagium in modum exceptionis cum adiectione tali, ſcilicet quod querens liberum tenemētum habere non poſſit, quia villanus eſt, & ita villanus, quód filiam ſuam maritare non poteſt ſine mercheto, ad plus vel ad minus pro voluntate domini, & alias objectiones objicere poterit, per quas veriſimile eſt ꝙ villanus ſit. Et unde oportebit quod veritas inquiratur per modum iuratæ & nō in modum aſſiſæ, ſi utraq; pars de communi conſenſu ſe poſuerit in iuratā, ut inter placita quæ ſequūtur regem de aſſiſis captis apud Norwich coram rege, anno regni ſui viceſimo tertio. Aſſiſa novæ diſſeyſinæ ſi Wilhelmus Bieard. Item objici poterit exceptio villenagii in hūc modum, quod querens villanus ſit: & teneat in villenagio: ut in eodem rotulo coram ipſo rege. Aſſiſa novæ diſſeyſinæ ſi Richardus de Merlay. Item objici poterit in tali adiectione, quod non poteſt pullum ſuum maſculū vendere nec bovem, ſine licentia domini. Item poſſunt omnes iſtæ objectiones & plures ſimul & ſemel & aliæ plures opponi contra querentem, & de quibus omnibus poterit inquiri veritas per iuratā & non in modum aſſiſæ, excepto eo, quod ſi objiciatur exceptio villenagii cum tali adjectione inter alias, quod non poſſit maritare filiam ſuam ſine mercheto certo vel incerto, talis adiectio nunquam locum habebit in perſona liberi, licet teneat per villanas conſuetudines, niſi ſe ad hoc ſpecialiter obligaverit, vel niſi ſe copulaverit villanæ in villenagio propter iura libertatis, quia quamvis teneat in villenagio, tamen ſui iuris eſt ut liber homo, nec ſanguinem ſuum nec carnem (licet in villenagio tenuerit) ſubjicit ſervituti: de ſervo autem hoc intelligendum erit, qui ſui poteſtatem non habet ſed dominus. Si autem contra prædictas rationes aliquid ſtatuatur, non erit hoc pro iudicio vel iure obſervandum, quia potius error dici poſſit quâm veritas, corruptela quâm conſuetudo: ut ſi quis cognoverit ſe aliquando fuiſſe villanum ſed manumiſſum, non recuperabit liberum tenementū per aſſiſā, licet proferat chartam manumiſſionis: ut inter placita quæ ſequuntur regem anno regni ſui viceſimo tertio in comitatu Suff. Aſſiſa novæ diſſeyſinæ ſi Radulphus filius Roberti. Sed hoc ſalvari poterit, ubi quis ſervum ſuum alicui vendiderit pro denariis, & ubi venditus ſervus nūquam liberatus fuit emptori in vita vēditoris vel emptoris, & qui ſi liberatus eſſet, propter hoc non mutat ſtatum, licet mutaverit dominum. Item ſi hujuſmodi manumiſſus prolem ſuſcitaverit, quamvis ex libera hæreditatem habente, ſi poſt mortem matris ejiciatur, non recuperabit per aſſiſam liberum tenementum, non magis quam villanus, ut inter placita quæ ſequuntur regē H. anno viceſimo primo in comitatu Eborum. Aſsiſa novæ diſſeyſinæ ſi Wilhelmus de Stocbrige. Item mulier libera habens hæreditatem, cùm fuerit villano copulata & ambo eiecti fuerint, non recuperabit, quamdiu villanus vixerit, ut inter placita quæ ſequuntur regem anno viceſimo, aſsiſa novæ diſſeyſinæ de Waltero de Emdene & Alicia filia Ernaldi in comitatu Buck. ſed contra.

¶Quis

1 ¶ *Quis iniuſtè poſſidet & quis non. 2. Exceptio de hoc quod dicitur in brevi iniuſtè diſſeyſivit. 3. De exceptione villenagii cùm ſervus fuerit diſſeyſitus. 4. Qui exceptionem villenagii oppoſuerit, ſtatim habeat probationem. 5. Si fiat exceptio villenagii libero homini qui tenet in villenagio per villanas conſuetudines.* *Cap.23.*

ET generaliter notandum, quod cùm quis queratur ſe eſſe iniuſte diſſeyſitum; bene poterit eſſe quod nunquam fuit in ſeyſina, & ex hoc habebit tenens exceptionem, & veritas inquiratur per aſsiſam. Item ſi fuit in ſeyſina, hoc potuit eſſe quod non nomine ꝓprio ſed alieno, ut ꝓcurator, firmarius, ſervus & hujuſmodi. Item ſi nomine ꝓprio & non alieno, poterit eſſe in ſeyſina juſte vel injuſte: juſte, ut ſi nomine proprio & in re propria, & in feodo, vel ad vitam, vel ꝑ judicium, talibus ritè competit aſsiſa novæ diſſeyſinæ. Item injuſtè, ut ſi ꝑ diſſeyſinam vel intruſionem; unde, ut ſciatur quis juſtè fuerit diſſeyſitus vel injuſtè, oportet videre q́s prius fuit in ſeyſina juſtè vel injuſtè, ſecundùm quòd res fuerit propria vel aliena. Habere poterit quis ſeyſinam corpore & animo proprio, & corpore & animo alieno, & acquirere rem, & ſciens & ignorans, abſens ſicut præſens, & dormiens ſicut vigilans, ut alibi plenius. Sed tamen juſtê quantum ad illum qui jus habet, ſed injuſtè quantum ad illum qui jus non habet. Et ſciendum, quòd juſtè poſsidet quantum ad omnes, qui ſuo jure utitur, quoad hoc quòd reſtitutionem habeat ſuo jure, ut ſi in feodo vel ad vitam quocunq; titulo, talis ſi feoffatus fuerit & ejectus ſine iudicio & injuſtè, recuperabit ſeyſinam, quia fuit juſte in ſeyſina nomine proprio. Et competit aſsiſa novæ diſſeyſinæ in hoc caſu, tam ſervo quàm libero, quia ſervus habere poterit liberum tenementum in ſuo caſu. Item poterit quis juſtê poſsidere nomine proprio quoad uſum fructum, & non quoad liberum tenementum, ſicut fructuarius & uſuarius, & qui ad voluntatem tenuerit: ſed talibus non competit aſsiſa, ſed ꝓprietariis cōpetit aſsiſa de libero tenemēto per breve de diſſeyſina. Sed tamen per aliud breve terminus reſtituatur, & hoc de re propria, & ita poſſidet quis iuſtè rem propriam. Item rem alienā poteſt quis iuſtè poſſidere, ut ſi quis ex aliqua cauſa acquiſitionis iuſtê, ſicut ex cauſa donationis vel venditionis fuerit in ſeyſina ſicut per nō dn̄um, juſte poſſidet & iniuſte, ſed tamen ſecundùm diverſos reſpectus: iuſte, qantū ad feoffatorem ſuum & alios omnes qui jus non habēt, injuſte tātùm, quantùm ad ipſum qui jus habet. s. verum dn̄um. Itē injuſte poterit poſſidere quis quantùm ad verum dn̄um, quem injuſte & ſine judicio diſſeyſivit, vel cujus tenemētum ingreſſus eſt ꝑ intruſionem vel diſſeyſinam, & juſte quantū ad omnes qui jus non habēt neq; actionē, ſive ſervus ſit qui fecit diſſeyſinā vel intruſionē ſive liber, quia ſi ab illis diſſeyſitus fuit, qui jus non habent, recuperabit incontinēti ꝑ aſſiſam, ſed quantū ad verum dn̄um ſi recēter ejectus fuerit, nō recuperabit. Si autem poſt tempus, cùm per negligentiam diſſeyſiti tanto tempore fuerit in ſeyſina, quod ſine judicio ejici non poſſit, contra verum dn̄um recuperabit, quia ſine judicio. Et multo fortius videtur, quod recuperare debeat verſus eos qui nihil juris habent, cûm poſſit verſus eū qui jus habet, & ita acquirit quis ſibi cauſam & titulum poſſidēdi ex tempore, & per negligentiā diſſeyſiti.

Et

Et qualitercunq; quis fuerit in poſſeſſione, nomine proprio de re propria, vel aliena per diſſeyſinam, vel ꝑ intruſionē, & ſic iuſte vel injuſte, eo ſolo quòd eſt in poſſeſſione, plus iuris habet in re poſſeſſa q̃ ille qui eſt extra poſſeſſionem, & nihil iuris habet in re, ꝓpter cōmodum poſſidēdi, ſive ſervus ſit ſive liber. Et cum verus dn̄s reſpondere poſſit cōtra ſervum ſuum exiſtentē ſub poteſtate ſua, quòd iuſte eum ejecerit, vel quòd ei injuriam non fecit, quia rem illā emit de denariis & rebus dn̄i, hoc dicere non poterit extraneus ille cujus ſervus non fuerit quòd hoc fecerit de rebus ſuis, & ideo non habebit locum exceptio ſervitutis in perſona extranei, ſicut in perſona domini. Item poterit quis iuſte poſſidere ab initio, & poſtea deſinere poſſidere iuſte ex conventione, ut ſi feoffatus fuerit ſub tali conventione, quod faciat vel non faciat, & ſi fecerit; convenit contra quod bene liceat ingredi poſſeſſionem, & ſic pendet poſſeſſio donec conditioni ſatisfactum fuerit vel non. Item iuſte poſſidet, qui prætore autore poſsidet. i. ꝑ iudicium donec de iudicio conſtiterit, utrum iuſtum vel iniuſtum fuerit iudicium, & hoc poterit curia vocare ad warantum. Quicunq; igitur in poſſeſsione fuerit iuſte vel injuſte, ut prædictum eſt, & fuerit diſſeyſitus & aſſiſam portaverit, non eſt neceſſe ab eo quærere, quo titulo vel quo iure fuerit in poſſeſsione, quia cogi poſſeſſorem &c. Et cum iuſte ſive injuſte poſſederit, quantum ad quoſdam & quantum ad alios non, quia ſufficit ut prædictum eſt, quoad reſtitutionem ꝙ in ſeyſina fuerit iuſte vel iniuſte, dum tamen nomine ꝓprio, niſi diſſeyſitor oſtendat contra ipſum quòd nullam fecerit ei iniuriā, vel quod iniuſte ipſum nō diſſeyſiverit. Ex reſponſo vero & exceptione tenētis, perpendi poterit utrū de titulo poſſeſſionis inquirēdū ſit vel nō, ſed ſi prius queratur, non nocet in caſu. ¶ 2. Cum igitur dicat querens quod iniuſte diſſeyſitus fuit, oportet quod tenēs oſtēdat ꝙ iuſte, & tali iure, quia incōtinēti forte reiecit poſt aliā diſſeyſinā. Ad quod replicari poterit, ꝙ iniuſte, eo quod ꝑ lōgū intervallū, & ubi ſibi ꝑquirere debuit ꝑ aſsiſā, ſe fecit iuſticiarium. Itē ſi dicat quod iuſte, quia querēs nullū ius habuit nec liberū tenemētū nec feodū, quia ꝑ diſſeyſinā vel intruſionē, nec hoc valebit; quia ſi diſſeyſitus nullum ius habuit tenendi, ille qui eiecit nullum ius habuit eiiciendi, quia iniuſte fuit in poſſeſsione diſſeyſitus quātū ad ipſū qui nihil iuris habuit. Itē ſi dicat quod iuſte, quia talis ſer' eſt & nō poteſt aſsiſam portare, hoc nō ſufficit: cū nō ſit ſerv' eius quia nihil ad eū, nec dicere poterit ꝙ iuſte eum eiecerit, quia eſt ſerv' alien', & ſic nō defendit, quia nihil ad ipſum. Et maxime cum ſerv' extra poteſtatem dn̄i exiſtens & in ſtatu libero, aſsiſā portare poſsit erga dn̄um ſuum proprium, cuius revera ſerv' fuerit: Multo fortius ꝑſonā habebit ſtandi in iudicio verſus eum qui nihil iuris habet in eo, & ſic iniuſte erit diſſeyſitus. Et tamen verus dn̄us reſpondere poſsit contra ſervum exiſtentem ſub poteſtate ſua, ꝙ iuſte eum eiecerit, vel ꝙ iniuriā ei non fecerit: quia rem illā emit de denariis & de rebus dn̄i. Hoc dicere non poterit extraneus ille cuius ſervus non fuerit, quod hoc fecerit de rebus ſuis: & ideo non habet locum exceptio ſervitutis in perſona extranei, ſicut in perſona domini. Item ſine iudicio, quia ſi diſſeyſitor iudicium

cium expectaret,& per actionem petere vellet,nullam invenire poſſet in mūdo quæ ei poſſet competere, & ideó cùm nullam habere poſſet actionem, nulla ei competere debet exceptio contra ſervum,qui alienus eſt: quia ſequeretur iſtud inconveniens,quod retinere poſſet per exceptionem & per malitiam,quod nunquam acquirere poſſet per actionem. ¶ 3. Et unde ad exceptionē villenagii ſic eſt diſtinguendum,cùm ſervus dicat ſe eſſe diſſeyſitum. Inprimis videndum eſt utrum fuerit ſub poteſtate domini ſui, cùm fuerit diſſeyſitus vel extra poteſtatem domini,ſicut in ſtatu libero,quod in ſervitutem revocari non poſsit ſine brevi nec ſine iudicio. Item cùm fuerit ſub poteſtate domini, refert utrum feoffatus fuerit ab ipſo ſuo domino,vel ab alio extraneo non domino. Et ſi à domino,utrum villenagium tenuerit cum tenemento libero vel non. Item refert quis ipſum diſſeyſiverit, ipſe dominus vel alius non dominus. Item cùm fuerit ſub poteſtate domini;utrum rem tenuerit nomine proprio vel alieno.ſ.tenementum ſuum proprium, cùm fuerit ab aliquo feoffatus,vel alienū, cùm diſſeyſinam fecerit vel intruſionem, & ſic quodamodo nomine ꝓprio vel alieno,ut ſi ad terminum annorum vel ad voluntatem dominorū quorum res fuerit,vel in villenagio.Item ſive fuerit ſub poteſtate ſive extra, utrum feoffatus fuerit de re propria ipſius donatoris,vel de re aliena, cuius donator dominium non habuerit. Cùm autem fuerit ſub poteſtate domini & feoffatus ab ipſo domino ſuo, liberū habere poterit tenementum de voluntate domini, & à quocunq; fuerit diſſeyſitus, ſive à domino ſive ab alio, ſeyſinā ſuam recuperabit ꝑ aſsiſam verſus dn̄m ſuum,multo fortius verſus alienum & extraneum cuius ſervus nunquam fuit, quia ſi ſervus aſsiſam portaverit ſuper dominum ſuum,& dn̄s de ſervitute excipiat contra ſervum,ſervus replicare poterit contra dn̄m de facto & feoffamento ipſius domini, qui contra factum ſuum venire non poterit, ex quo ſemel hoc voluit,licet ſervus villenagium tenuerit cum ipſo libero tenemento. Si autem de tenemento à domino dato, fuerit per non dominum diſſeyſitus,& ipſe aſsiſam verſus non dominum arramaverit, & non dominus verſus eum exciperet de ſervitute,nō valebit ei exceptio,quia nō excuſatur (ſi dicat quod nulla iniuria ei fecit)quia eſt ſervus alienus, ex quo nihil ad ipſum, utrum liber ſit an ſervus, quia non plus tenetur ſervus ei quàm ille ſervo,& ideo liber quantum ad extraneum ratione ſupradicta. Eſt enim ſervus proprius & alienus, ut meus, tuus,ſuus,& poterit quis eſſe liber homo unius & ſervus alterius. Item cùm ſervus ſub poteſtate conſtitutus à non domino fuerit feoffatus, bene licebit domino, terrā ſic datā ſervo ſuo in manum ſuā capere, & ſervum diſſeyſire,& ſi ſervus contra eum aſſiſam portaverit, & dominus contra eum exceperit de ſervitute,bene licebit, & locum habebit talis exceptio, cùm fuerit à domino propoſita, quæ locum non haberet ſi propoſita eſſet à non domino. Dicere enim poterit dominus quod tenementum quod ſervus ſuus acquiſivit ſuum eſſe debet, quaſi de denariis ipſius domini emptum, quod quidem extraneus dicere non poſſet. Si autem de permiſsione domini tenementum acquiſitum tenuerit ſervus, ſi à quocunq; nō dn̄o diſſeyſitus fuerit recuperabit per aſsiſam.Et ſi feoffator ſuus

cum

eum ejecerit,& ipſe aſſiſam portaverit,& feoffatur de ſervitute exceperit,ſervus replicabit de facto & feoffamento feoffatoris. Et illud idem dici poterit de domino proprio feoffante. Et cum non teneat in hoc caſu exceptio ſervitutis â domino propoſita ꝓpter factum ſuum, multó fortius valere non debet cum propoſita fuerit â non domino. Si autem â non domino, nec â feoffatore,ſed ab extraneo omnino ejectus fuerit, & ejectus aſſiſam portaverit, & excipiatur de ſervitute,talis exceptio non competit extraneo ſupradicta ratione. Et ideo ille qui queritur non habet neceſſe replicare de libertate, licet diſſeyſitor ſe velit ponere de hoc in aſſiſam,quia nihil pertinet ad extraneum de ſtatu ſuo: quia licet ſe poneret in aſſiſam de ſtatu ſuo & convictus eſſet,tamen non ſequeretur ex hoc ꝙ injuſtè non diſſeyſiviſſet eum, cûm talis ſit ſervus alienus,& cum dominus ſervi habere non poſſet aſſiſam, quia tenementum non cepit in manum ſuam tempore quo fuit in manu ſervi ſui ante diſſeyſinã, nec ſervus ille, qui ſervus alterius ſit, ſic poſſet diſſeyſitor ꝑ diſſeyſinã ſibi acquirere teñtum alienum,ꝙ ꝑ actionem non poſſet, cum nihil juris ei competat omnino,& ſic de malitia ſua lucrum reportaret, ꝙ eſſe non debet: & ſic non habet ſervus alienus neceſſe ponendi ſe in aſſiſam de ſtatu ſuo,niſi velit. Sed ſi fecerit,& jurata dicat ipſum ſervum eſſe,ſed alienum, videtur ꝙ hoc ad extraneum not ꝑtinet ipſum diſſeyſire, quia ipſum ejicit nullo jure ſibi cõpetẽte,ſed alii.Et ideo ipſe injuſtè,quia nullo jure,quod ſi dñs ꝓprius hoc faceret, competeret ei exceptio villenagii.Sed cûm ita ꝓpoſita fuerit exceptio ab extraneo non domino,quod ſervus non habet aſſiſam nec actionem: oportet ꝙ plus dicat,quod hoc ideò, quia tenet in villenagio,& ſic domino competit & non ſervo,& unde ſi tenementum fuerit liberum tenementum villani,oportet diſcutere utrum dominus illud in manu ceperit vel non ante aſſiſam.Si autem in ſeyſina fuerit ſervus nomine alieno (ut ſupradictum eſt) nulla competit ei aſſiſa,ſed competit ei cujus nomine fuerit in ſeyſina,& ſic in omni caſu obſtabit ei exceptio villenagii,quia nulla ei competit actio ſed domino rei: Item locum habet exceptio villenagii in omni caſu,cûm fuerit ſub poteſtate domini,cûm productus fuerit ad aſſiſas & juratas faciendas, ubi excipitur perſona villani,cùm dicatur,ꝑ ſacramentum liberorum & legalium hominum,&c. Sed de ſtatu liberi aliud erit. Si autem ſervus ſub poſteſtate domini vel extra â quocunquè feoffatus fuerit de re aliena, quia juſtè poſſidet quantum ad feoffatorem ſuum,& quantum ad alios qui jus non habent, ſi a feoffatore diſſeyſitus fuerit quandocunque recenter vel poſt tempus, recuperabit ꝑ aſſiſam & ſimiliter verſus omnes,quorum res nõ fuerit. Si autem à vero domino ejectus fuerit incontinenti, verſus illum non recuperabit, quia injuſtè poſſidet quantum ad ipſum, licet juſtè quantum ad alios homines. Si autem poſt longum intervallum, aliud erit, ut ſupra. Cûm autem in ſeyſina fuerit nomine proprio, ſicut per diſſeyſinam vel per intruſionem, licet de injuria propria; tamen quia juſtè poſſidet quantum ad omnes qui jus non habent, ſi fuerit diſſeyſitus, ſeyſinam recuperabit per aſſiſam, ſicut quilibet alius de populo, propter commodum poſſidendi ut ſuprà, & verſus illos qui jus habent

habent, fiat ut ſupra paulo ante. Et quod feoffari poterit ſervus ſub poteſtate domini conſtitutus,& habere liberum tenementum de permiſſione domini videtur,quod probari poſſit ꝑ hoc quod dicitur. Dicitur enim vulgariter quod quis poteſt eſſe ſervus unius & liber homo alterius, videlicet cum ſit ſervus alicujus,& tenuerit de eo in villenagio, de permiſſione domini poteſt tenere liberè de alio,& ſic eſſe liber homo alterius; ſed nemo pro parte ſervus & pro parte liber, ſed omnino ſervus & omnino liber, quod eſſe poterit diverſis reſpectibus;& ex hoc ſequitur(ut videtur)quod ſi liber eſſe poſſit quantum ad feoffatorem ſuum non dominum,merito liber eſſe poſſit quantum ad non dominum non feoffatorem,ad quem nihil pertinet de libertate vel ſervitute ſua, licet talis ſit ſervus domini ſui, quantum ad perſonam ſuam, & tenementum quod eſt villenagium. Si autem liber homo villenagiũ tenuerit,talis liber erit quantum ad omnes, ad liberum tenementum recuperandum ſi quod habeat : ſi à villenagio ejectus fuerit,non recuperabit, quia ejectus tenuit nomine alieno. Cum autem ſervus ſub poteſtate domini aliquando conſtitutus fuerit,ꝑ incuriam vel negligentiã domini effici poterit fugitivus, & dum fuerit in recenti fuga & recenter inſecutus reduci poterit ſine alicujus injuria, ſicut dicitur in titulo de ſervis fugitivis : Sed ſi per negligentiam dominorum in fuga perſtiterit per tantum tempus quod ſine brevi reduci non poteſt,nec teneatur ſine brevi de ſtatu ſuo reſpondere,extunc incipit eſſe in ſtatu libero. Eſt enim ſtatu liber qui perſonam habet ſtandi in judicio quaſi liber,licet non ſit. Et dicitur ſtatus a ſto,ſtas,& eſt ſtatu liber,cùm ſine brevi de ſtatu ſuo reſpondere non teneatur; & ſicut ſervus poterit eſſe ſtatu liber, eadem ratione (vice verſa) poterit liber eſſe ſtatu ſervus,ut ſupra, de ſtatu hominum de hac materia. Cùm autem quis ita extra poteſtatem & in ſtatu libero conſtitutus, tenementum liberum acquiſierit, & inde ſine judicio diſſeyſitus fuerit, non multum refert quis eum diſſeyſiverit, utrum dominus ſuus proprius feoffator de proprio feoffamento vel de feoffamento alieno, vel non dominus feoffator, vel omnino extraneus,ad quem nihil pertinet,quia verſus omnes indifferenter recuperabit, quia injuſtè diſſeyſitus eſt, & habet perſonam ſtandi in judicio verſus omnes, donec ſtatus ſuus mutatus fuerit, quod dominus ſuus eum recuperaverit per judicium per breve de nativis, & ſemper habebit exceptionem de ſtatu ſuo, donec corpus ſuum diſrationatum fuerit cum ſequela & catallis ſuis,quę corpus ſequuntur,quod eſt principale.Et cùm perſonam habuerit ſtandi in judicio,ſicut ſtatu liber,erga dominum ꝓpriũ recuperabit, cuius revera ſervus eſt, non obſtante exceptione ſervitutis,donec corpus recuperaverit. Multo fortiùs ſtabit in judicio verſus alium extraneum cujus ſervus non fuerit, non obſtante illa exceptione, ſive extraneus feoffator fuerit, ſive non. Et cùm nihil jus habeant in perſona, multo fortiùs nec in ſequela, nec in rebus ſuis. Cum igitur in ſtatu libero & extra poteſtatem perquiſitum fecerit à quocunque domino,vel non domino,& dominus ipſum diſſeyſiverit, & cùm talis ſtatu liber aſſiſam portaverit in abſentia domini,vel ita quod nihil ſit acceptũ contra aſſiſam de ſtatu,ſive dominus ſit preſens ſive abſens,& Juratores

dicant

dicant ipſum omnino eſſe liberum, nulla facta mentione quod ſtatu liber ſit vel omnino ſervus, cum ſit extra poteſtatem, convincendi ſunt, niſi in ipſa convictione reſpondeatur contra aſſiſam, ac ſi dominus præſens eſſet: & multo fortius ſi ſervus fuerit ſub poteſtate domini, facta diligenti examinatione. Si autem cum præſens fuerit, & in ſtatu libero, & cum petierit per aſsiſam, objiciatur ei villenagium à domino diſſeyſitore, & ille dicat præciſè ſe eſſe liberum, nulla facta replicatione de ſtatu libero, & inde ſe ſtatim ponat in aſsiſam vel juratam patriæ, vertitur aſsiſa in juratam ad inquirendum de ſtatu, utrum videlicet liber ſit vel ſervus, nec erit locus convictioni in hoc caſu, quia de conſenſu querentis deducitur ſtatus in iudicium, & ſecundùm hoc ſtabit vel cadet aſsiſa, nec præiudicabitur ei quantū ad ſtatum, nec quantum ad alias actiones quin replicare poſsit de ſtatu libero, quia ſi Juratores dicant ipſum eſſe ſervum, nihil mutabitur de ſtatu ſuo, ſed hoc ſolum ſequitur quod nihil capiet per aſsiſam nec liberabitur domino, ſicut eſſe deberet, ſi ſub poteſtate domini eſſet cum aſsiſam portaret. Et quia ſi poſtmodum agatur de ſtatu defendere ſe poſsit ꝑ exceptiones ſuas ꝑpetuas & peremptorias, quod ſit in dominico domini Regis, vel in civitate aliqua per annum & diem, vel clericus & huiuſmodi, cum agatur de ſtatu mutando. Item ſi excipiat de tempore. Sed quid ſi huiuſmodi exceptiones opponat contra exceptionem ſervitutis propoſitam in modū exceptionis contra diſſeyſinam? videtur quod per hoc terminatur tam cauſa ſtatus quam aſsiſa novæ diſſeyſinæ, ꝙ non eſſet, ſi diceret, ſum in ſtatu libero, non terminatur, quia quoad hoc non agitur de conſenſu partium; vel ſi Juratores dicant ipſum eſſe ſervum, nihil capiet per aſsiſam ſed domino remanebit ſeyſina. Si autem dicant quod liber ſit, recuperabit per aſsiſam, ſed ſive ſic ſive non ſic, nihil ex hoc præiudicabitur domino vel ſervo in cauſa ſtatus ſi dominus poſtea eum petierit per breve de nativis, quia ſtatus opponitur in modum exceptionis, & terminatur per conſenſum; ſed propter hoc non cadit queſtio ſtatus. Si autem querens ſub poteſtate domini eſſet in hoc caſu, & Juratores dicerent querentem eſſe ſervum, per hoc caderet aſsiſa, & ſic remaneret ei tenementum ſimul cum ſervo, ſalva tamen eidem ſervo (ſicut in præmiſſo caſu) queſtione ſuper ſtatu ſuo, ſi proclamare velit in libertatem: quia non magis nocebit exceptio ſtatus oppoſita in modum exceptionis ei qui fuerit in poſseſsione ſervitutis, quin proclamare poſsit in libertatem & probare, quam noceret domino propoſita in ſuperiori caſu de ſtatu libero, ſi poſtmodum in ſervitutem peteretur ſervus. Si autem ſic dicat querens ab initio, cum fuerit in ſtatu libero & per dominum diſſeyſitus, & cùm propoſita fuerit exceptio ſervitutis, quod ſit in ſtatu libero, quicquid dominus dicat, & petat iudicium ſi debeat ſtatum ſuum in aſsiſam ponere vel in probationem aliquam donec fuerit reſtitutus, cùm ſi dominus ius haberet in corpore quod principale eſt, prius corpus recuperare deberet, & poſtea id quod corpus ſequitur, & non debet ſine iudicio ſequelam vel catalla quæ ſequuntur corpus ſibi uſurpare, ſed primò debet aſsiſa procedere de diſſeyſina: & cùm ſtatu liber per aſsiſam recu-

peraverit, tunc poſtea agat dominus ſuus per breve de nativis de ſtatu ſuo, non obſtante replicatione de ſtatu libero. Et cùm corpus recuperaverit, tunc recuperabit quicquid corpus ſequitur ſcilicet ſequelam, terras & catalla, quod quidem ſi primò ante reſtitutionem ageret de ſtatu, petendo illum in ſervitutē, nunquam ei reſpōderet in cauſa ſtatus, obſtante exceptione ſpoliationis. Et cū poſt aſſiſam de ſtatu agatur, tunc primò ꝓponere poterit in modum exceptionis privilegia ſua, per quæ ſe tueri poterit imperpetuùm in ſtatu libero, quod prius (niſi velit) neceſſe non habebit: ut ſi clericus fuerit ordinatus, vel miles, vel extiterit in villa privilegiata, vel in dominico domini Regis ꝑ unū annum & unum diem ſine clameo. In primo enim caſu defendat eum in aſſiſa liber ſtatus tātum. In ſecundo verò caſu defendunt privilegia ſtatum ſuum, cùm petatur in ſervitutem ꝑ breve de nativis. Cùm vero ſervus extra poteſtatem & in libero ſtatu ſeyſinam ſuam recuperaverit ꝑ aſſiſam verſus dominum ſuum, cuius revera ſervus fuerit, non obſtante exceptione ſervitutis venit quidam extraneus à latere ad quem nihil pertinet & diſſeyſiat eum, licet ſua non interſit, ſervus profert aſſiſam novę diſſeyſinæ, diſſeyſitor opponit ei exceptionem ſervitutis, & cum ad exceptionem probandam nullā aliam habeat ꝓbationem ꝑ parentes, vel alio modo quod querens ſervus ſit, ponit ſe in aſſiſam diſſeyſitor, & cum requiratur à querente eodem modo ſi velit ponere ſe in aſsiſam, querens eligere poterit utrum ſe ponere velit in aſsiſam de ſtatu ſuo, vel replicare ut ſuprà, quod non habet neceſſē pōnere ſtatum ſuum in aſſiſam vel iuratam per parentes, antequam fuerit reſtitutus. Et idem erit iuditium quod ſuprâ contra dn̄m ſuum, quia ſi locum habeat replicatio contra dominum, multo fortiùs locum habere debebit contra extraneum. Et eſto ꝙ gratis & ſine aliqua replicatione ſe poſuerit in aſsiſam de ſtatu ſuo, & aſsiſa dicat quod ſervus ſit, non videtur quod extraneus aliquid ſibi per hoc acquirere poſsit, cum non ſit ſervus ſuus ſed alterius, & quicquid ſervus iuſte acquirit, acquirit domino ſuo, quaſi emptum de re ſua & non extraneo. Nec cûm quis ſervus ſit nō erit ſervus cuilibet de populo, quia ſunt iura ſeparata in ſervo, quia aut eſt meus omnino aut tuus proprius vel communis. Item ſi rem peteret diſſeyſitor extraneus, nulla competeret ei actio, ſi autem corpus ſervi, non poſsit eum probare eſſe ſuum nec de denariis ſuis emptum, quod quidem dominus ſervi dicere poterit & nullus alius, & quicquid ſervus iuſte acquirit, hoc acquirit domino & non alii. Et ideo cum in nulla parte habeat actionem, defendere non poſsit diſſeyſinā & iniuriā ſuam ꝑ exceptionem, & ſic erit caſus diverſus inter ſervum & dn̄m ſuum, & ſervum & extraneum. Nec cùm ſervus ſtatu liber dicat ꝙ extraneus eum iniuſte diſſeyſiverit, nulla ratione ſe defendere poſsit diſſeyſitor quin iniuriam fecerit, & ideo iniuſte, quia nullo iure & ſine aſsiſa aliqua, quia ſi dicat (ut prędictum eſt) ꝙ eum diſſeyſiveret iuſte quia ſervus alienus eſt, hoc non ꝑtinet ad ipſum, ſed ad eū cuius ſervus fuerit. Si autem dicat ꝙ eiecit eum iuſte, quia nullū ius habuit in re ſed alius, nunquā oſtendet ꝑ hoc quod ipſum iuſte eiecerit, cûm ille qui in poſſeſsione fuerit maius ius habeat in re poſſeſſa, eo ꝙ in poſſeſsione fuerit, quam ille qui fuit

extra,qui nullum jus habuit. Igitur ad nullum extraneum non dominum ꝑtinet opponere exceptionem villenagii cõtra aſſiſam de re quam ſervus tenuerit nomine ꝓprio, licet ad ipſum pertineat cùm ſervus ſit in poſſeſſione nomine alieno:ſed hoc ideò,quia ſervo non competit actio ſed dño,cujus nomine fuerit in poſſeſſione. Nec erit aſſiſa differenda propter exceptionem ſervitutis, cùm ſervus replicaverit de ſtatu libero,quia priùs determinanda eſt diſſeyſina & ſpoliatio, quàm ſtatus queſtio. Et notandum,quòd non habet ſtatu liber neceſſe ponendi ſtatum ſuum in aſſiſam,nec compelli debet ad hoc ꝑ denegationem actionis in aſſiſa, antequam ſtatus ſuus, de ſpoliatione ſibi facta, fuerit ei reſtitutus:quia cùm ſpoliatus eſſet & diſſeyſitus,ſi ſibi ꝑ aſſiſam non perquireret, & ꝑ breve de nativis in ſervitute peteretur,non ꝓcederet actio de ſtatu ſuo, oppoſita exceptione ſpoliationis,antequam reſtitueretur,vel juratã,niſi ꝑ ſtultitiam ſuam hoc gratis voluerit ſe ponere in juratam quòd ſit liber vel ſervus;& ſi fecerit,tamen non præjudicatur ſtatim niſi tantum ad hoc, quòd aſſiſa non procedat,licet producti fuerint parentes ad probandam exceptionẽ, ſed aliã actione opus erit ad ſtatũ ſuum mutandũ. Si autem judicium petat, ſi ſe ponere debet in aſſiſam de aliquo quod tangat ſtatum ſuum anteq̃ fuerit reſtitutus, licet in modum exceptionis oppoſita fuerit queſtio ſtatus, pro eo judicare debet & primo ꝓcedat aſſiſa utrum diſſeyſitus fuerit vel non. Si autem oppoſita fuerit exceptio ſtatus ei qui fuerit in poteſtate domini,ſive reverà ſervus fuerit ſive liber. Si vero apponatur & per parentes ꝓbetur ad ſervum liberabitur domino ut ſervus, & ponet ſe in aſſiſam de ſtatu ſuo velit nolit, alioquin denegabitur ei actio in querela. Si autem ſtatu ſervus fuerit, cùm revera ſit liber homo & bona fide poſſeſſus, aliud erit. ¶4. Si quis autem hujuſmodi exceptionem villenagii oppoſuerit, ſtatim ad manum habeat probationem, vel poſt tempus, ſecundùm quod Juſticiarii de gratia conceſſerint faciendum. Et quòd excipiens probationem habere debeat per parentes, ſi excipere voluerit contra eos qui ſunt ſub poteſtate:habetis in Itinere Abatis de Redinge & M.de Pateſh.in comitatu Warr̃.aſſiſa novę diſſeyſinę ſi W.de Ardern, & ſecundum quod tenens exceptionem ſuam ꝓbaverit, remanebit aſſiſa vel procedet, niſi forte tam tenens quam querens ſe gratis,vel de neceſſitate ſine ꝓductione parentum,de hoc ſe poſuerint in aſſiſam in modũ juratæ,& ſic ꝑ juratã terminabit negotium ſine aliqua parẽtum ꝓductione: ut de ultimo itinere ipſius M.in com̃ Eſſex, aſsiſa mortis anteceſſoris, ſi Henricus le Turner. Et declarato ꝑ juratã utrum ita ſit vel non,vel remanebit aſsiſa,vel ꝓcedet. Sed notãdum,ꝙ quidã tenent liberè & ꝑ liberum ſervitium,& quidã nõ liberè,licet ꝑ liberum ſervitiũ. Itẽ eſto ꝙ villan⁹ teneat ꝑ liberum ſervitium ſibi tãtum, nulla facta mentione de hæredib⁹,ſi cùm eject⁹ fuerit ꝓferat aſsiſã,& cùm objecta fuerit exceptio villenagii, replicet ꝙ liberè teneat & petat aſsiſã,nõ valebit replicatio,ex quo nulla mentio facta eſt de hæredibus,q̃a liberum tenementum in hoc caſu non mutat ſtatum, ſi fuerit ſub poteſtate dñi cõſtitut⁹. Ut in eodẽ itinere in com̃ Eſſex,Aſsiſa novę diſſeyſinę ſi Radulphus de Goggẽhal. Itẽ eſto ꝙ nullũ ſit objectum villenagium in principio,ſed juratores

tores dicant in veredicto ꝙ querens liber ſit & libere tenuerit, cùm ſit ſervus, vel liber & in villenagio tenuerit, vel ſervus, licet tenuerit tantùm ſibi & non hæredibus ꝑ liberum ſervitium, & poſtea cùm agatur de convictione, inveniatur contrarium, juratores quaſi convicti remanebunt, ut in eodem itinere, aſſiſa novæ diſſeyſinæ de Gregorio de Shelford & Ihohanne Iocelin. Item eſto ꝙ cùm ab initio oppoſita fuerit exceptio villenagii, & ex parte tenentis. s. domini, ſub cujus poteſtáte villanus fuerit, & ad exceptionem probandam in modum iuratæ ꝓducti fuerint villani de parentela querentis, & qui ſe cognoſcant ad villanos, & contra quos ex parte querentis non excipitur, & ex parte ipſius querentis & replicantis nullus liber ꝓducatur ad ꝓbandã replicationem, quamvis ſe ponere voluerit in aſsiſam, cadit â querela, & tenens quietus: ut de ultimo itinere M. de Pateſhull in com̃ Eborum circa finẽ rotuli. ¶ 5. Itẽ eſto ꝙ opponatur libero exceptio villenagii, quia tenet ꝑ ſervitia villana, nõ nocebit ei exceptio quãtũ ad ſtatum, nocebit tamẽ quãtũm ad tenẽtũ recuperandum, nõ quãtũ ad ſtatũ, q́a poterit relinquere villenagiũ, & ut liber homo recedere, ut de termino ſancti M. anno regni regis H. 3. incipiente 4. in com̃ Suſſex de Iohañe de Monte acuto & Martino de Beſtenovere, ubi dictum fuit prædicto Martino, ꝙ ſi vellet terram illam tenere, faceret cõſuetudines quas pater ſuus fecit. Si autẽ non, dñs ſuus caperet villenagium in manum ſuam, & unde videtũ ꝑ hoc, ꝙ licet liber homo teneat villenagiũ ꝑ villanas conſuetudines cõtra voluntatẽ ſuã ejici nõ debet, dum tamen facere voluerit cõſuetudines, quæ ꝑtinent ad villenagium, & quæ præſtãtur ratione villenagii, & non ratione ꝑſonæ: Si autem tales conſuetudines faceret ratione ꝑſonæ, ſicut villanus conſtitutus ſub poteſtate, vel ratione utriuſq; tam tenẽti q̃ ꝑſonæ, tũc noceret exceptio. Et ꝙ talis exceptio ſervitutis objecta contra ꝑſonam liberam in modum exceptionis ratione conſuetudinum villenarum non nocet alicui homini libero in cauſa ſtatus, ſi petatur in villenagium, vel in aliquo placito ſive ſuper poſſeſsione, ſive ſuper ꝓprietate: ꝓbatur manifeſtè in Rotulo de termino. H. & P. ſub uno volumine, anñ regni regis H. 4. in com̃ Suſſex de M. de Beſt. qui tulit breve de libertate ꝓbanda verſus Johannẽ de Mõte acuto, qui ipſum clamavit ut nativũ & fugitivum ſuũ. Et unde cùm idẽ Martin᷒ corã juſticiariis diceret ſe eſſe liberũ, reſpõſum fuit ex parte Iohãnis ꝙ villanus fuit q́a diſrationavit eum corã juſticiariis in villanum ſuum. Et unde poſtea juſticiarii recordati fuerint ꝑ rotulos ſuos, in quos idẽ Johañes ſe poſuit, ꝙ quædã iurata capta fuit inter eos de ſervitiis & conſuetudinib᷒ quas idẽ Johañes exigebat ab eodem Martino, & ꝑ quã convictũ fuit ꝙ facere debuit de tenẽto ꝙ de prædicto Jóhañe tenuit, omnimodas villanas conſuetudines; & unde dicebat, ꝙ villanus ſuus fuit. Ad ꝙ reſpondit Martinus, ꝙ liber fuit, & quòd tales fecit conſuetudines villanas, ſed hoc non fuit ratione ꝑſonæ ſuæ liberæ, ſed ratione tenẽti quod tenuit in villenagio de eodem Johanne, & ita non nocuit ei illa exceptio in cauſa ſtatus. De hac autem materia inveniri poterit in Itinere W. de Ralegh in com̃ Leyc. Aſsiſa mortis anteceſſoris, ſi Robertus Freman &c. ubi dicitur, ꝙ q̃mvis libero homini objiciatur villenagium petẽti ſeyſinã anteceſſoris.

ceſſoris, eo ꝙ villanas fecerit conſuetudines ratione alicuius villenagii, non propter hoc convincitur ad villanum, nec obſtabit exceptio quin ꝓcedet aſſiſa, & oportebit tenentem (ſi de ſtatu agere voluerit) *alias habere probationes*. Ad hoc etiam facit quod habetis in Rotulo de termino *Hillarii*. año Regis H. 4. in coм̃ Suſſex de eodem Martino, qui warantiſavit quandam terram cuidam tenenti ſuo, in quadam aſsiſa mortis anteceſſoris. Et unde obiectum fuit eidem M. quòd warantiſare non potuit quia villanus fuit ratione ſupradicta, quia talliari potuit ad plus vel ad minus, & quod dare deberet merchetum pro filia ſua maritanda, & ideo iudicium ut ſupra. Et quod inquiri debeat utrum huiuſmodi conſuetudines fieri debeant ratione perſonæ, vel ratione tenementi, vel ratione utriuſq; : inveniri poterit *in* aſsiſis captis coram ipſo Rege ꝑ Wilhelmum de Ralegh apud Cauteſhull *in* coм̃ Norff: anno regis H. viceſimo tertio, aſsiſa novæ diſſeyſinæ ſi Robertus de Rikinghale. Et in eodem, aſsiſa novæ diſſeyſinæ ſi Wilhelmus Byrd. & in eodem, aſsiſa novæ diſſeyſinæ ſi R. de Merlay. Refert etiam in prædictis caſibus ubi liber homo villanas fecerit conſuetudines & ſervitia, utrum ſervitia ſint certa & determinata vel incerta, ad hoc quod competat ei aſsiſa vel non. Item cùm liber homo teneat in Sokagio, in dominicis domini regis, refert utrum teneat ut Sokmannus in Sokagio libero vel villano, ad hoc ꝙ habeat aſsiſam vel non habeat, vel ut feoffatus tenendi liberè ꝑ certa ſervitia & determinata. Quo caſu, ſi feoffatus fuerit (ut prædictum eſt) tenendi liberè vel in libero Sokagio, ut ſi ꝑ ſervitium militare vel ꝑ certa & determinata ſervitia, dum tamen liber homo ſit & non villanus, & fuerit eiectus, recuperabit ꝑ aſsiſam, eo non obſtante ꝙ faciat talia ſervitia, quia tenet liberè. Si autem in Sokagio villano ſicut de dominico dñi regis, licet ſervitia certa ſunt, obſtabit ei exceptio villenagii, quia talis Sokmannus liberum teñtum non habet, quia tenet nomine alieno. Et ꝙ talis liber homo ꝑ conventionem taliter feoffatus *aſsiſam habere* poterit (ſi fuerit eiectus) non obſtante exceptione villenagii, *videri poterit in* Rotulo de termino Paſchæ anno regni regis H. duodecimo in coм̃ Warr̃ de Wilhelmo de Biſſopeſt. dum tamen ſervitia certa ſint. Si autẽ incerta fuerint, qualecunq; fuerit tenemẽtum, tunc erit villenagium, ubi nec aſsiſa novæ diſſeyſinæ, nec Mortis anteceſſoris, nec alia nõ magis quã in villano Sokagio, niſi tãtùm iurata inter tales cõſimiles, ſecundum cõſuetudinẽ manerii. Et de hac materia inveniri poterit de Itinere W. de Ral. in coм̃ Midd. de termino S. Trin. ſub uno volumine añ regni regis H. 13. ubi diſtinguunẽ plura genera hominum tenentium diverſis modis. Itẽ ſi objiciatur villenagiũ tali adjectione, ꝙ quis aſsiſam portare nõ poteſt, q̃a villanus eſt, & pater ſuus vel avus vel alii anteceſſorum ꝑ quorum ſeyſinã petierit ꝑ aſsiſam mortis anteceſſoris, ſi nulla ſit hinc inde ꝓbatio, poterit ꝑ juratam veritas declarari, ſi uterq; ſponte ſe poſuerit in juratã. Ut de Itinere W. Ral. in coм̃ Buck. Aſsiſa mortis anteceſſoris ſi Walter⁹ le Gard. & ſimiliter de Itinere ejuſdẽ in coм̃ Midd. anno regni regis H. 13. aſsiſa Mortis anteceſſoris ſi Godefridus. Et ſi inquiri debeat per parentes de ſtatu parentum mortuorum, videtur quod non poſsit, quia

de ſtatu alicuius poſt mortem nõ quærit̃. Inquiri tamen non debet utrum ba-
ſtardus ſit qui mortuus eſt,vel villanus.Inquiri autem poterit utrum talis fuit
ut ſupra vel non. Item ſi ſimpliciter opponatur quod querens villanus eſt,
& querens hoc neget , vel ſe non cognoſcat ad villanum , tunc procedat
aſsiſa , ac ſi nihil dictum eſſet quare aſsiſa remanere non deberet, ut de Iti-
nere Epiſc. Dunelm̃ & M. de Pateſhul in com̃ Eborum, añõ regni regis H. 3.
Aſsiſa novę diſſeyſinę ſi Iacobus filius Siwardi. Item eſto ꝙ excipiat de ville-
nagio & querens negaverit, & replicetur, ꝙ querens ſemel ſe cognovit ad vil-
lanum in curia regia,vel alia quæ habet recordum,tunc ꝑ talem cognitionem
obſtabit ei cognoſcenti in omni iudicio vel iurata exceptio imperpetuum. Et
cum hoc fuerit ꝓpoſitum : ſi cõtingat ꝙ iuratores hoc ꝓbato in alio iudicio
vel aſsiſa tali dederint liberum tenementum ſicut libero , convincendi erunt
de periurio : ut de termino ſanctæ. T. añ regis H. 4. in com̃.Dorſ.de Hamel.
filio Radulphi. Sed eſto ꝙ quis ſe ponat in iuratam ſuper iſta exceptione , &
iuratores dicant ſe neſcire utrum villanus ſit vel non , in hoc dubio debet ꝓ
libertate iudicari, quia ſi neſciunt utrum talis ſit,vel non, tunc neſciunt eum
eſſe talem ſed villanũ.& quoties dubitatur an quid ſit,perinde eſt ac ſi nõ eſ-
ſet illud. Et generaliter in omni caſu , ubi quis dicat ꝙ villanus ſit querens,
& ipſe neget vel dicat contrarium, & gratis ſe inde poſuerit in iuratam,cum
tali tamen proteſtatione , quod ſi dicant iuratores ꝙ ſervus ſit, remaneat aſ-
ſiſa ſine aliqua recuperatione habenda ꝑ convictionem,vel alio modo:& vi-
ce verſa ſi dicant ipſum eſſe liberum, ꝙ ꝓcedet aſsiſa, nec erit in hac parte lo-
cus ioco partito, nec etiam convictioni, propter mutuam utriuſque volunta-
tem. Et vice verſa,ſi non fuerit oppoſita exceptio villenagii,ſed querentes &
tenentes ſi ſe ſimpliciter ponant in aſsiſam,& abſq; eo ꝙ aliquid dicatur con-
tra aſsiſam, ſi iuratores dicant ꝓ una parte ſive ꝓ alia, locus erit convictioni,
quia aſsiſa capta eſt in modum aſsiſæ & non iuratæ ; & hoc ſive querens liber
ſit ſive ſervus, ſub poteſtate domini vel extra conſtitutus. Ad hoc facit (ut vi-
detur) de Itinere Roberti de Veer & M. de Pateſhull in com̃ Oxoñ & Here-
ford, anno regni regis H. 5. Item ſi quis quocunq; modo vel manumiſſus,vel
privilegiatus, vel alius in ſervitutem petitus qui ꝑpetuã habuerit exceptio-
nem in tali ſtatu obierit, & filius vel alius hæres poſtmodum ſeyſinã talis an-
teceſſoris poſt mortem ipſius nactus fuerit,& ſine iudicio eiectus, ꝑ aſsiſam
novæ diſſeyſinæ recuperabit, ꝓpter liberum ſtatum anteceſſoris ſui. Et vice
verſa,ſi liber homo in ſtatu ſervili obierit, ut ſi ingrediatur ad ancillã in ville-
nagium,vel libera ſe copulet villano,vel ſi liber homo , bona fide poſſeſſus ab
aliquo, ſive in libertatem ꝓclamaverit in vita ſive nõ, & ita in ſtatu ſervili o-
bierit, filius vel alius hæres ſi poſt eum ſeyſinã habuerit & iniuſte & ſine iudi-
cio eiectus de aliquo tenemento ꝙ pater vel alius anteceſſor tenuit, dum ta-
men ſub poteſtate alicuius conſtitutus ſicut ſervus, licet re vera liber ſit,heres
eius ꝑ aſsiſã novę diſſeyſinę nõ recuperabit , maxime ꝓpter ſtatum ſervilem
in quo anteceſſor obiit. Et ad hoc facit de Itinere W. de Ralegh in com̃ Buck.
Aſsiſa novæ diſſeyſinæ ſi Lucia. Et inter cætera notãdum, ꝙ licet villanus in
civitate

civitate vel in loco privilegiato, manſerit vel extra poteſtatem dñi fuerit, ſeyſinã aliquam anteceſſoris petere non poterit, *licet poſſit* ꝓpriã *in cauſa ſpoliationis*, alienam autem petere non poterit, ſi anteceſſor de cujus ſeyſina petierit villanus fuit, quia villanus erga dñm ſuum ſub cujus fuerit poteſtate actionem non habebit, in eo quòd villanus exiſtens in ſtatu *ſervili*, quia *hæredem* non habebit niſi dominum ſuum, de tenemento autem de quo feoffatus fuerit, ſive extra poteſtatem dñi ſive ſub poteſtate, dum tamen dominus tenementum tale in manum ſuam non ceperit: ſi eiectus fuerit ab aliquo quocunq; quàm à dño, ſeyſinam ſuam per aſſiſam recuperabit. Cùm autem villenagium opponatur in modum exceptionis, licet probata fuerit exceptio, non tamen præiudicatur ei ꝓpter hoc in cauſa ſtatus, ſi poſtea in ſervitutem petatur, & ideo probari debet exceptio villenagii ꝑ aſſiſam, & non ꝑ parentes, ſi ille contra quem excipitur fuerit extra poteſtatem eius qui exceptionem opponit, quia ſi ꝑ parentes, ita poſſet præiudicari ei contra quem excipitur in cauſa ſtatus, ubi nulla alia ꝓbatio niſi ꝑ parentes ſit ſufficiens vel directa. Si autem ille cui opponitur, ſub poteſtate dñi extiterit, tunc benè poterit, niſi ita ſit forte quòd talis injuſtè poſſeſſus, poſtea proclamare vellet in libertatem, quia ſi ei qui ſub poteſtate dñi ſui extiterit opponatur à dño ſuo villenagium, & ꝓducantur parentes ad ꝓbandam, ꝓbato villenagio ꝑ parentes terminabitur cauſa ſtatus cum aſſiſa, ꝙ quidem eſſe non poterit, ſi querens fuerit extra poteſtatem. Quia ſi parentes ꝓducantur ad exceptionem probandam villenagii contra aſſiſam, nec ꝑ exceptionem præiudicari poſſit querenti quoad ſtatum, ſi dominus poſtea velit talem in ſervitutem petere, & villenagium per parentes probare, ſic eſſet probatio ſuper probationem; & una illarum ſuperflua. Item eſto quòd villanus (ut prædictum eſt) ſub poteſtate domini conſtitutus vel extra portet aſſiſam, & contra ipſum excipiatur de villenagio, & ipſe fortè ſe ponere voluerit in juratam ſuper exceptione, *nihil aliud erit* (ut videtur) niſi quod ei denegetur aſſiſa, ſive actio, cum diſtinctione tamen. Et eodem modo ſi tenens qui exceptionem oppoſuerit illam nullo modo ꝓbare voluerit, vel non poſſit per parentes, nec per iuratam dictum ſuum velit probare, quaſi indefenſus, & dictum ſuum & exceptionem non ꝓbans, poſſeſſionem reſtituet querenti, niſi aliud dixerit quare aſſiſa debeat remanere. In fine notandum, ꝙ quandoq; opponitur exceptio villenagii à parte parti, quãdoq; à juratore & non à parte poſt ſacramentum factũ, ubi dicunt juratores, ꝙ talis villanus eſt & non poteſt habere liberum tenementum: & unde ſi res aliter ſe habeat in veritate, facta examinatione à judice, ſi Juratores in dicto ſuo ꝑſeverent, locus erit convictioni, ſi querens docere poſſit contrarium per juratam 24. vel ꝑ parentes. ꝙ ſuperiùs dictum eſt in principio. Item ſi à parte parti opponatur antè ſacramentum, aut opponitur ei qui eſt ſub poteſtate dñi, & qui tãtum tenet in villenagio vel q̃ tenet in villenagio & *ſimiliter* liberum tenẽtũ de feoffamẽto alicuiꝰ dñi ſive extranei, & tunc aut opponit̃ à dño vel ab extrãeo. Et eodẽ modo ſi opponat̃ ei qui eſt extra poteſtatẽ dñi in ſtatu libero, in quibꝰ caſibus omnibus ſi q̃rẽs ſimpliciter negaverit ſine aliqua replic*atiõe*,

 & inde

& inde ponat ſe ſuper juratam, & tenens ſimiliter, utraq; pars facit iuratam quaſi judicem ꝓ conſenſu, & ꝑ juratam terminabitur negotium ſine aliqua convictione: quia non erit locus convictioni ꝓpter conſenſum, & querens ꝑ hoc recuperabit vel amittet, & ſive querens ſit ſub poteſtate domini ſive extra, & ſive in libertatem ꝓclamet in poſſeſſione ſervitutis conſtitutus, ſive in ſervitutem petatur exiſtens in ſtatu libero extra poteſtatem dñi, non præjudicabitur ei quantum ad defenſionem ſtatus ſui, ſalvo tamen hoc, ꝙ ſi ſub poteſtate fuerit & ꝑ parentes convincatur ad villanum dñi ſui, qui ꝓbaverit illum villanum eſſe & ſuum, ꝙ dñs ſuus ſemper eum retinebit villanum ſine alia probatione, quia in hoc caſu terminabitur aſsiſa ſimul cum ipſo ſtatu, ꝙ quidem nõ eſt in aliis caſibus, ut ſi extraneus opponeret exceptionem vel dñs ei qui fuerit extra poteſtatem, quia alia ratione ſuper ſtatu agi oportet. Item oppoſita exceptione villenagii à domino, ei qui fuerit ſub poteſtate ſua, de tenemento quod tenet in villenagio tantùm, ſi ſervus dicat replicando ſe eſſe liberum, ꝓbet replicationem ꝑ parentes, vel alio modo ꝑ aſsiſam ſi poſsit, alioquin nulla erit replicatio, ſed tenebit exceptio, nón tamen præjudicabitur querenti in cauſa ſtatus. Item ſi opponatur ei à domino qui fuerit ſub poteſtate dñi & tenuerit in villenagio, in hoc caſu ſi conſtiterit quòd ita tenuerit etiam ſive liber ſit ſive ſervus, non oportet excipere de ſervitute, quia cùm teneat in villenagio non competit alicui querela nec actio, nec contra dominum nec contra extraneum: contra extraneum non, quia ſervus non habet querelam ſed dñs, & ideò non neceſſe eſt excipere de villenagio, cùm querens nõ habeat actionem. Si autem tenuerit ſub poteſtate conſtitutus liberè, ſimiliter & in villenagio, ſi dñs eũ ejiciat de libero tenemẽto, cõpetit ſervo cõtra dñm actio & querela, ſed contra actionem cõpetit dño exceptio ſervitutis, ad actionem & querelam elidendam. Si autem extraneus talem ejecerit à libero tenemento, competit ſervo directa actio, & extraneo tenenti nulla exceptio, q̃a ſua non intereſt ejicere, nec ſi eſſet extra poſſeſsionem & peteret, nulla competeret ei actio, & ideò nulla exceptio. Si autem ſervus fuerit extra poteſtatẽ & ejectus fuerit à libero tenemento ſuo de ꝓquiſito, ſi ei petenti reſtitutionẽ ꝑ aſsiſam objiciatur villenagium, & ſine aliqua replicatione de ſtatu ſimpliciter ſe ponat in aſsiſam, ſecũdùm aſsiſam ſive juratã judicabit, nec erit locus cõvictioni, nec liberabit dño, quãvis tñtũ amittat ꝑ aſsiſam, nec ꝑ hoc terminabit quęſtio ſtatus. Et ſi poſtmodũ petat in ſervitutẽ, nõ præjudicabit ei, quin defendere ſe poſsit in ſtatu libero ſi in ſervitutẽ petatur. Eodem modo videt de extraneo, ſi ſervus querens nihil replicavit ꝙ eius nõ interſit. Si autẽ cõtra dñm replicaverit de ſtatu libero vel cõtra extraneũ ꝙ ſua nõ interſit, hoc recognito ꝑ diligẽtẽ examinationẽ nõ erit procedẽdũ ad aſsiſam quamdiu talis ſtatus duraverit, niſi gratis ſe poſuerit in aſſiſã donec mutet. Eodẽ modo dici poterit de eo qui eſt ſub poteſtate, q̃a opotet eũ ꝓbare ſe liberũ, velit nolit, antequam procedat aſsiſa: & ſic mutare ſtatũ, q̃a hujuſmodi cognitio de ſtatu in replicatione præjudicialis eſt & præãbula, nec erit neceſſe eũ qui fuerit extra poteſtatẽ docere de aliquo privilegio, niſi tãtũ ꝙ fuerit extra poteſtatẽ, &

in

in tali ſtatu libertatis, ꝗ ſine brevi revocari nō poſsit in ſervitutē, & ubi ſi voluerit & neceſſe fuerit, ſe defendere poſsit in ſtatu libero ꝑ privilegim vel alio modo, quia privilegia locum habent in cauſa ſtatus, & petere poterit iudicium ſi debeat de ſtatu agere ſpoliatus antequam fuerit reſtitutus.

1 ¶ De exceptione ratione adjuncti, ut ſi libera nupſerit villano. 2. Forma brevis ubi vir nunquam fuit in ſeyſina ſed uxor, cum ipſa petere non poſſet per ſe ſine viro. 3. De exceptionibus contra querentem & contra aſsiſam. Cap. 24.

ITem excipere poterit tenens contra querentem, & habet exceptionem ratiōe adiūcti, ut ſi mulier libera nupta ſit villano in poteſtate dñi ſui cōſtituto, ut ſi ante copulam coniugalem accidit ei hæreditas vel poſt, & dñs illius ſervi illos eiecerit, & uterquè querantur, cùm neuter poſsit ſine alio (ſecundùm quoſdam, quod non approbo) obſtabit exceptio mulieri ꝓpter virum ſuum villanum, qui ei adiungitur, & nunquàm in vita viri recuperabit, obſtante illa exceptione, & non niſi poſt mortem (quaſi tunc ceſſante impedimento) datur actio, ut ceſſante cauſa ceſſet effectus: ſed nō ꝑ breve de nova diſſeyſina formatum ſed ꝑ breve ꝗ tale erit, Rex vic. ſalutem. Præcipe A. ꝗ juſtè &c. reddat B. quæ fuit uxor C. unum meſuagiū cum ꝑtinentiis in E. ꝗ clamat eſſe ius & hæreditatē, vel ius & maritagiū ſuum, vel ius ſuum de dono I. qui ipſam B. inde feoffavit vel ſic: quòd clamat eſſe dotem ſuam de dono C. primi viri ſui, & in quod idem A. non habebit ingreſſum, niſi ꝑ prædictum. C. quondam virum ipſius qui ei illud dimiſit, cui ipſa in vita ſua contradicere non potuit ut dicit. Et niſi &c. Teſte &c. Poſt mortem dico, ſive mortuus fuerit morte naturali vel civili. Civili, ut ſi in vita uxoris habitum receperit; ita quòd ad ſeculum redire non poſsit. Sed quæro qualiter de hoc conſtare poſsit. Reſpondeo, quòd non niſi ꝑ literas ordinarii, Archiepiſcopi viz. & Epiſcopi, coram quibus facienda erit profeſsio. Literæ vero Abbatis vel Prioris non ſufficiunt ad probationem, licet ſufficere poſſunt ad præſumptionem, habitus vero ꝓbationi non ſufficit. Itē morte naturali dico, quia mors naturalis omnia ſolvit. Sed quid ſi mulier diſſeyſita libera, ſub nomine ſuo impetraverit, & poſtea nupſerit villano, & ante captionem aſsiſæ moriatur villanus, quæro an ꝓcedere debeat aſsiſa, & tenebit breve prius impetratum, vel ſi antequam nupſerit diſſeyſita fuerit, & poſt mortem villani impetraverit, tenebit utrumq; breve & ꝓcedent aſsiſæ, quia ꝑvenerunt in eum caſum à quo incipere potuerūt. Sed in prædictis caſibus ſemper videndum erit de ſtatu villani, utrum fuerit ſub poteſtate dñi conſtitutus vel extra, & in ſtatu libero ſecundum quod ſuperiꝰ ſatis dictū eſt. Itē excipi poterit cōtra mulierē q̄rentē ratione adjūcti. s. viri ſui quāvis liberi: ut ſi ſimul diſſeyſiti fuerint de jure uxoris, ābo ſimul recuꝑabūt & neuter ſine alio, non vir ſine uxore, q̄a agit̄ de jure uxoris, nec uxor ſine viro, q̄a vir eſt caput uxoris & eā defendere debet. Aliud autē dicēdū eſt de jure viri, q̄a hęreditas viri nō tāgit uxor̄, ſive uxor villāa fuerit & ī villēagio cōſtituta, ſive nō. Itē eſto ꝗ vir dederit aliq̄d de hęreditate uxoris, & talē in ſeyſinā poſuerit, uxor ꝑ ſe aſsiſā, nō habebit ſine viro, ſīul autē nō, q̄a ſi ſimul agāt & petāt ꝑ aſsiſā, obſtabit factū & dōatio viri; & ita cadit aſsiſa, nec recuꝑabit

uxor unquam in vita viri ſui: competit ei tamē remedium poſt mortem viri ſui ꝑ breve de ingreſſu, cui in vita ſua contradicere non potuit &c. Eodem modo ſi uxor de re ꝓpria donationem fecerit in vita viri ſui, ambo ꝑ aſſiſam non poterunt ſimul petere, nec quilibet ꝑ ſe; Alia igitur actione opus erit viro, etiam in vita uxoris. Item eſto ꝙ vir & uxor ſimul diſſeyſiti, ſimul impetraverint aſſiſam, & uxor moriatur ante captionem aſſiſæ, cadit omninò breve & aſſiſa, ſed ſi vir moriatur ante captionem aſſiſæ, cadit breve ſicut in primo caſu, nec ipſa iterum agere poteſt ꝑ ſe, quia ſimul fuerunt diſſeyſiti & ſimul debent reſtitui. Conſulitur tamen uxori ꝑ breve de ingreſſu, ſ. in quam non habuit ingreſſum niſi ꝑ diſſeyſinam quam fecit ei & prædicto tali viro ſuo, & unde aſſiſa novæ diſſeyſinæ arramata fuit, & viſus terræ &c. Et remanſit aſſiſa capienda ꝑ mortem prædicti talis viri ſui, vel etiam ſine clauſula prædicta, licet nunquam in vita viri ſui impetratum eſſet, quia negligentia viri ſui non debet ei imputari, licet vir ſuus ſibi tẽpeſtivè ꝑquiſiviſſe potuiſſet. Item eſto ꝙ mulier vidua dum fuit ſui juris ſine viro diſſeyſita aſſiſam ꝑquiſiverit, & ante captionem aſſiſæ nupſerit, cadit breve ſed non aſſiſa, formabitur enim aliud breve ſub nomine ſuo & ſub nomine viri ſui, quod tale erit. ¶ 2. Queſti ſunt nobis talis vir & uxor ejus ꝙ talis injuſtè &c. diſſeyſivit talem uxorem ſuam; & ꝑ hoc terminabitur negotium, niſi aliquis ipſorum forte moriatur vel ambo ante captionem aſſiſæ, quo caſu ſi ambo vel uxor tantum, cadit omninò breve & aſſiſa: Si tantum vir, non ita: quia adhuc habebit uxor ingreſſum ad primam aſſiſam, quod quidem non erit in caſu converſo, ſi uxor fecerit diſſeyſinam & poſtea nupſerit, tenet breve & ꝓcedet aſſiſa licet prima facie videatur ꝙ cadere debeat, eo ꝙ ſine viro reſpondere non deberet. Reſpondebit autem ſine eo, ſed utrum reſpondere debeat vel non, diſtinguendum eſt utrum ante impetrationem nupſerit vel poſt: ſi ante, cadit breve: ſi poſt, non cadit, quia nubere poſſet in fraudem. Idem erit ſi datum fuerit aliquod tenementum aliud tam viro quam uxori ad vitam uxoris, liberum tenementum non erit viri ſed uxoris, & ideo illud & idem breve fiat in hoc caſu. Eadem forma fieri poſſet (ut dicitur) ſi ſervus extra poteſtatem dñi in ſtatu libero, liberam uxorem duxerit cum libero tenemento, ſi dñs (cùm ſervum talem diſrationaverit) liberam uxorem ejecerit de tenemento libero, cùm ſervus liberum tenementum habere non poſſit, nec ipſa audiri debeat ſine viro, & quia tenementum illud non eſt ꝑquiſitum ſervi, niſi tantum quòd habet inde cuſtodiam: mulier recuperabit, non obſtante exceptione ſervitutis. Et idem erit, etſi non fuerit in ſtatu libero, de acquiſitis dico ſed non de acquirendis. Item eſto quòd vir ratione hæreditatis uxoris ſicut de communia paſturæ fecerit diſſeyſinam ſine uxore & præmoriatur, quæro an uxor teneatur poſt mortem viri de diſſeyſina? ſive in vita viri impetratum ſit ſive non? ad pœnam non tenebĩt, quamvis teneat ad reſtitutionem. Item eſto ꝙ vir ita diſſeyſitus fuerit, ꝙ uxor relicto viro proprio alteri viro adhæſerit, & qui ſimul ſe tenuerint in ſeyſina ejecto primo viro, quæritur qualiter ꝓſpicietur ei? quia videtur ꝙ ſine uxore aſſiſam portare non poſſit, & ſi uxor adjungat, ſequit ꝙ ipſa non eſt diſſeyſita cùm ſit

in

in poſſeſſione, non videtur quòd ad aliud recurrendũ ſit niſi ad forum eccleſiaſticum, ut compellatur ſequi virũ ſuũ, & ſic facta reſtitutione uxoris, fiat reſtitutio hæreditatis, vel fiat impetratio ꝑ breve de nova diſſeyſina ſub nomine utriuſq;, & ſi excipiatur cõtra aſſiſam, quòd ei reſpondere nõ debeat ſine uxore, replicetur contra detentores de ſubtractione uxoris, & iniuſta detentione quaſi de dolo & fraude, ſicut fieri poſſet ſi ꝑ parentes abducta eſſet & detenta, & unde nihilominùs ꝓcedet aſſiſa, & ꝑ aſſiſam iudicabitur. Datur itaq; eodẽ modo mulieri querẽti & petenti reſtitutionẽ contra dñm capitalẽ excipiẽtem de abſentia viri, ubi viz. uxor eiecta fuerit ab aliquo malicioſè cùm ꝓfectus fuerit vir in terrã ſanctam, vel aliã longã peregrinationẽ, ut uxor interim diſſeyſita nõ remaneat, ſuccurritur ei ꝑ officiũ iudicis de cõſilio curiæ licet nõ iure actionis, ut ſi ambo petant ꝑ aſſiſam, & excipiatur quòd ſine viro petere nõ poſſit, excipiatur contra diſſeyſitores de fraude & dolo. ¶ 3. Item habet tenens exceptiones contra querentem, ut ſi querens excommunicatus fuerit, & tenẽs hoc docuerit ꝑ literas ordinarii patẽtes, oportebit querentem docere de abſolutione. Itẽ excipere poterit cõtra ꝑſonã querentis ꝙ querẽs actionẽ non habet nec querelã, eo quòd in poſſeſſione fuit nomine alieno ad quẽ ꝑtinet querela, ſicut ꝓcurator, cuſtos, firmarius, ſervus vel familia. Quo ꝓbato cadit breve & aſſiſa verſus tales, licet teneat verſus alios qui habẽt actionẽ & ꝑ aliud breve. Itẽ cõpetit exceptio cõtra querẽtẽ, ut ſi petat ꝑ aſſiſam dñs capitalis ubi competit ei diſtrictio, ſicut inter dñm & tenentem ſuũ ꝓ ſervitio debito, quia diſtringere debet, ſi ad hoc ſufficiat; ſi autẽ non, recurrendum eſt ad ſuperiorẽ. s. ad vicecomitẽ ꝙ vic. ſit ei in auxilium, ſed vice verſa, inter tenentem & dominum bene iacet, ſcilicet ubi dñs tenentem ſuũ de tenemento ſuo diſſeyſiverit. Item competit exceptio contra aſſiſam, quare debeat remanere ex ipſo dominio, ſicut eſt inter dominum querentem & tenentem ſuum, ſi tenens ſuus ei redditum non reddiderit. Iacet tamẽ inter tenẽtem, querentem, & dominũ dejicientem, ſicut inter alias quaſcunq; ꝑſonas. Eſt enim redditus quandoq; liberũ tenementũ, quandoq; ꝓvenit ex aliquo libero tenemẽto ꝓ homagio & ſervitio, vel ſi cũ quis liberũ tenemẽtũ habeat, de illo tenemento dederit alicui redditum, vel ſine tenemento, vel cum tenemento conſtituerit alicui redditum ꝓ ſe & hæredibus ſuis, pro aliqua ſervitute habenda in alieno. Si autem debeat quis redditum dño ſuo vel ſervitiũ, & illud omninò nõ dedixerit, ſed forte nõ ſolverit, non iacet aſſiſa inter dñm & tenentem ſuum, ſed diſtrictio tantum, ſi dominus diſtringere poſſit & velit, ſi autem non poſſit cùm velit, recurrat ad auxilium domini regis quòd præcipiat vicecomiti quòd ſit ei in auxilium, & unde non competit ei aſſiſa, quamdiu diſtringere poſſit per ſe vel per ſuperioris auxilium. Cùm tenens ad tuitionem ſui excipiat contra aſſiſam quòd aſſiſa procedere non debeat de ſervitio, quia tenetur de tali, ſtatim propter cognitionem ceſſat diſtrictio & cadit aſſiſa, ſed non ut iſte contra quem aſſiſa arramata eſt quietus recedat, ſed per hoc quòd cognoſcit quòd de eo tenet in judicio, ſine alio brevi præcipiatur vic. quòd diſtringat confitentem propter cognitionem quòd ſolvat.

vat ſervitiũ debitum,& ꝙ vic.ſit in auxilium ad diſtringendũ ſi opus fuerit,& ſi contentio fuerit de quantitate vel qualitate ſervitii,hoc remaneat inter partes diſcutiendũ.Si autẽ tenẽs ſuus ipsũ omninò deadvocaverit ꝙ nihil tenuerit de eo,tũc ſtatim ceſſat diſtrictio,ꝓpter ꝙ dicũt quidã ꝙ dñs debet petere terrã in dñico,nihilominus tamẽ videtur quòd locũ habeat aſſiſa novæ diſſeyſinæ de libero tenẽto, cùm deficiat diſtrictio,quia revera licet tenens ſit quãtũ ad dñm, facit ſe nõ tenẽtẽ ꝑ deadvocationẽ quantũ ad ſeipſum,& ſic iacebit aſſiſa: quia eſto quòd extraneus nõ dñs ꝑ vim compellat tenentẽ quòd ei ſolvat redditum,vel quòd dño nõ ſolvat cõtra volũtatẽ tenẽtis,talis extraneus dñs facit diſſeyſinã & nõ tenẽs quaſi de libero tenẽto dñi. Et illud idem erit ſi tenens de voluntate ſua ſolvat extraneo. Sed verſus extraneum cõpetit aſſiſa dño, ſi dñs voluerit,& contra tenentẽ diſtrictio,cùm dñm non deadvocaverit, ſed altero iſtorũ cõtentus erit. Si autem ꝑ diſtrictionem verſus tenentem recuperaverit, cùm deadvocatus non fuerit,vel cùm deadvocatus fuerit recuperaverit redditũ ꝑ aſſiſam, vel ille qui deadvocavit gratis ſolvit non dño,uterq; teneatur de ſervitio dño ꝑ neceſſitatẽ, & nõ dño ꝓpter voluntatẽ,& ita fiat diſtrictio ſive plures ſint medii ſive nõ, quia capitalis dñs ſemper ſe capiat ad feodum ſuum,& tenens ad ſuum warantum.Diſtrictio tamẽ dñi debitum modum non excedat:quia ſemper iacet diſtrictio quicunq; fuerit in poſſeſſione,cuſtos,ſervus,creditor,firmarius vel alii. Item ſi aliquis tenentem ejecerit,domino cõpetit diſtrictio & tenẽti diſſeyſina. Si autẽ ſit redditus qui detur alicui ex tenemẽto in feodo ſibi & hæredibus ſuis, aut datur cũ diſtrictione vel ſine:ſi autem cum,tunc ut ſupra:ſi autem ſine,tunc aſſiſa. Si autem redditus ſit proveniens ex camera, tunc nec diſtrictio,nec aſſiſa,ſed per breve de annuo redditu. Item ſi redditus ſit proveniens ex tenemento,ſolvendus ꝑ manus alterius quàm tenentis,adhuc ſubeſſe poterit diſtrictio vel diſſeyſina. Item competit redditus alicui non aliqua ratione prædicta, ſed ratione alicujus rei intermediæ,ut ſi percipiat redditum aliquem ratione alicujus hũdredi,cùm quidã finem fecerint pro ſectis,& hujuſmodi,non poterit quis aſſiſam habere ratione talis redditus,niſi habeat hundredum & qui habet hũdredum, ille redditum habeat donec hundredum ab eo convincatur, & ſic fiat de ſimilibus.

1 ¶ *De exceptione quæ competit contra querentem ex perſona tenentis.* *Cap.25.*

COmpetit etiam tenenti exceptio ex perſona ſua propria contra querentem,ut ſi dicat quòd ipſe non fecit diſſeyſinam,ſi diſſeyſina ibi fuerit,ſed alius anteceſſor vel prædeceſſor ſuus qui mortuus eſt, & ipſe non utitur alia ſeyſina quam ipſi fecerunt, & cùm injuria perſonalis ſit,ad hæredes non extenditur, nec ad ſucceſſores, nec eodem modo cùm perſonalis ſit,quia pœna tenebit ſuos autores. Igitur alia actione opus erit per breve de ingreſſu. Item ſi dicat quòd ipſe non fecit diſſeyſinam, ſed alius, licet rem habeat diſſeyſitam,

tam, videndum erit utrum illam habeat vitioſam. s. ſtatim poſt diſſeyſinam, ſive de volũtate primi & principalis diſſeyſitoris, ſicut ex aliqua iuſta cauſa acquiſitionis, ſive ad unum ꝑvenerit ſive ad plures, de manu in manum ſive cõtra voluntatem primi diſſeyſitoris ꝑ diſſeyſinã, vel ꝑ intruſionẽ: quibus caſibus; ſine primo & principali diſſeyſitore non reſpõdebit, quia ꝑ ſe diſſeyſinã non fecit ſed cum alio, ſecundum quod videri poterit, ſi rex diſſeyſinam fecerit & poſtea rem ad aliũ ſtatim tranſtulerit, quilibet eſt diſſeyſitor principalis, rex primus & principalis ꝓpter factum, & alius ſimiliter principalis ꝓpter ingreſſum; & quamvis principalis ſit, tamen ſine rege non reſpondebit, quia ſimul cum eo fecit diſſeyſinam. Item nec vice verſa, primus & principalis non reſpondebit ſine ſecundario, quia ſine eo reſtituere non poteſt. Itẽ ſi ꝑ longũ intervallum poſt diſſeyſinã ad alios res pervenerit, ſive ad unum ſive ad plures ſucceſſive, tales non ſunt principales diſſeyſitores, licet ſunt rei vitioſæ injuſti detentores, ut ſupra plenius de tranſgreſſionibus.

1 ¶ *Quis dici debeat principalis diſſeyſitor, quis ſecundarius.* *Cap. 26.*

AD majorem autẽ evidentiã videndũ eſt ꝑ exemplũ quis primus & principalis ſit diſſeyſitor, & quis nõ principalis ſed ſecundarius, eo ꝙ ſeyſinã habuerit rei diſſeyſitæ poſt diſſeyſinã nõ ꝓpriã. Et ſciendum ꝙ facit quis diſſeyſinã nomine ꝓprio & aliquãdo nomine alieno, ſicut ꝓcurator, ſervus, vel familia. Itẽ ſunt diſſeyſitores primi & principales, & ſunt diſſeyſitores ſecundarii. Item ſunt primi & principales diſſeyſitores & ſunt ſecundarii rei diſſeyſitæ injuſti detentores, unus vel plures poſt diſſeyſinam, & non ſunt diſſeyſitores. Item ſunt primi & prĩcipales diſſeyſitores ꝑ ſe & ſine aliis, anteꝗ̃ rẽ diſſeyſitã ad aliũ trãſtulerint de volũtate vel cõtra volũtatẽ, & cùm trãſlata fuerit alii incipiũt eſſe principales diſſeyſitores vel detẽtores, nõ ꝑ ſe, ſed cũ aliis primis & principalibus. Itẽ ſunt primi & principales diſſeyſitores quoad primum & principalẽ diſſeyſitorem & quoad primũ diſſeyſitum, cùm ſtatim poſt primã diſſeyſinã primum & principalem diſſeyſitorẽ diſſeyſiverint, quia tenẽtur de diſſeyſina tam primo diſſeyſito ꝓpter recẽtẽ cauſam diſſeyſinæ, quã primo & principali diſſeyſitori ꝓpter comodũ poſſeſſionis. Si autẽ poſt intervallũ diſſeyſinã fecerit, nõ tenẽt primo diſſeyſito, niſi tãtùm ad reſtitutionẽ, & nõ ad pœnã, ſecũdo vero diſſeyſito & diſſeyſitori tenẽt ad utrũq;, & refert utrũ fiat trãſlatio ante impetrationẽ brevis vel poſt. Itẽ primus & principalis eſſe poterit unus per ſe, & alii ſecundariò, plures ſicut unus, ut ſi poſt primam diſſeyſinam res tranſlata fuerit ad plures, ſive de volũtate primi diſſeyſitoris, ſive contra voluntatem. Et eodem modo poſſunt eſſe plures primi & principales diſſeyſitores quoad injuriam, & principales diſſeyſitores quoad rem poſt partitionem. Item poſſunt eſſe diſſeyſitores licet non principales, nec primi nec ſecundarii ſicut ſunt illi qui ſunt in auxilio & conſilio, & ad quos nihil pervenerit de re diſſeyſita. Item facit quis diſſeyſinam non nomine proprio (ut prædictum eſt) ſed nomine alieno, ut ſi procurator, ſervus, vel familia nomine dominorum fecerint diſſeyſinam,

ipſi

ipſi ſemp̃ erunt primi & principales,quouſq; dñi eorũ factum eorũ advocaverint & diſſeyſinam, vel deadvocaverint. Si autem advocaverint,tunc incipiũt eſſe principales diſſeyſitores & primi & principales diſſeyſitores ꝓpter ſeyſinam rei diſſeyſitæ,& primi, eò ꝙ ratum habent factum ſuorum, quia ratihabitio retro trahitur ad primum factum ſuorum, & ſic incipiunt eſſe primi & principales,& ſui deſinunt eſſe principales. Si autem factum ſuorum,deadvocaverint, & cùm interpellati fuerint qualitercunq; ab aliquo homine vel alio modo,factum non emendaverint,adhuc tenentur,dũ tamẽ ſi præſentes ſint & ſe gratis poſuerint in aſsiſam, licet in brevi non nominentur. Si autem factum ſuorum emendaverint ſive ante impetrationem ſive poſt,dum tamen ante captionem aſsiſæ, à pœna diſſeyſinæ liberabunt ſe & ſuos. Si autem in remotis agant domini, ita quòd interpellari non poſsint,nec aliquid ſciverint de diſſeyſina, ꝓpter hoc non remanebit aſsiſa, in odium diſſeyſitorum,& remanebunt diſſeyſitores primi & principales: ita ꝙ ſi aſsiſa faciat pro eis remaneãt domini ſui in ſeyſina de facto ſuorum.Si autem cõtra eos,recuperabit querẽs, & dominus cùm redierit, ſi factum eorum advocaverit,incidit in pœnam diſſeyſinæ cum ſuis,& ſi viderit ſibi expedire, agat de convictione. Si autem antequam redierint & advocaverint diſſeyſinam moriantur domini & ſuccedunt hæredes,adhuc poſſunt hæredes factum ſuorũ advocare vel deadvocare ante captionem aſsiſæ,quia eorum factum ab anteceſſoribus non fuit advocatum, quòd ſi eſſet, ita eſſet primus & principalis diſſeyſitor, & teneretur,& ad pœnam & ad reſtitutionem, & ſic non tranſiret diſſeyſina uſq; ad hæredes quoad pœnam, quamvis quoad reſtitutionem, ꝑ breve de ingreſſu. Sed cùm non advocavit,ſic tranſit advocatio diſſeyſinæ uſq; ad hæredes,ut ſic advocent factum vel non advocent, & ſic teneantur de iniuria vel non teneantur.Quod autem dictum eſt de domino & hærede ſuo,dici poterit de Abbate & Priore mortuo & eorum ſucceſſoribus. Si autẽ Abbates & Priores vivi ſint,& anteq̃ advocaverint depoſiti,vel ad alias dignitates trãſlati,adhuc erit idẽ in ꝑſonis ſucceſſorũ, ꝙ dicit̃ ſuperius in perſonis hæredum, ſive impetratũ fuerit cõtra eos ſub ꝓprio nomine appellatiõis,vel ſub nomine dignitatis, vel ſub utroq;. Si autẽ ante depoſitionẽ vel mutationẽ advocaverint diſſeyſinã,ipſi tenẽtur poſt depoſitionẽ vel mutationẽ,& ita ꝙ ſi ante depoſitionẽ vel ante mutationẽ impetratũ ſit cõtra eos, ꝓcedet aſsiſa ſub nomine prioris vel Abbatis etiã poſt depoſitionẽ vel mutationẽ.Si autẽ poſt depoſitionẽ vel mutationẽ fuerit impetratũ cũ advocarẽt,tenẽt tamẽ ex ratihabitione & cõveniendi ſunt ꝑ breve novę diſſeyſinę,nõ ſub nomine Abbatis vel Prioris ſed ꝑ tale breve. Queſtus eſt nobis talis,ꝙ talis monachus vel canonicus quondã Abbas de tali loco & tales injuſtẽ &c. Et idẽ ſi trãſlatꝰ fuerit.ſ.Epiſcopꝰ talis &c. Si quis autẽ recẽter ingreſſus erit poſt diſſeyſinã flagrãte maleficio,nõ eſt mirũ ſi teneat̃ de diſſeyſina, cũ res in ſe propter diſſeyſinã eſt vitioſa. Scit enim aut ſcire debet quę vel qualis res ſit quã ingredit̃,ſi vitioſa ꝑ diſſeyſinã,ſicut ille qui rẽ emit ſcire debet utrũ libera ſit vel ſerva, ꝑ ĩpoſitionẽ ſive cõſtitutionem ſervitutis. Item utrum ſit onerata vel nõ. Item utrum cõtentioſa ſit ꝑ di-

ligentem impetrationem & diligentem proſecutionem, & ſive ſic, ſive nõ ſic, ſemper tenebitur accipiens ad pœnam, vel ad reſtitutionem, vel ad utramq;. Et ſciendum ꝙ diligens eſt ille qui incõtinenti poſt diſſeyſinã impetraverit, ꝙ quidem nõ valebit niſi diligenter poſt impetrationem fuerit ꝓſecutus. Diligens enim eſſe poterit in impetratione & negligens in ꝓſecutione, vel diligens vel negligens in utroq;. Etſi in utroq; diligens fuerit non præiudicabit ei quavis captio aſsiſę ad tempus differat. Multas vero alias exceptiones tenens habere poterit ex ꝑſona ſua, ſicut inferiꝰ de exceptionibꝰ pleniꝰ dicet.

1 ¶ *Exceptio contra aſsiſam ſi injuſtè & ſine judicio.* 2. *Exceptio contra hoc quòd dicit diſſeyſivit.* *Cap. 27.*

SI autem nulla ſit exceptio quæ competat tenenti ex ipſa juriſdictione vel ex ipſo brevi, vel ex perſonis partium videndum erit ſi aliqua cõpetat ex ipſo facto, continetur enim in brevi. s. Queſtus eſt nobis talis, ꝙ talis iniuſte & ſine iudicio diſſeyſivit talem. Quæ quidem verba (iniuſte & ſine iudicio) accipi poſſunt ſimul, coniunctim, vel diviſim ſive diſiunctim ſcilicet iniuſte vel ſine iudicio. Iniuſte quia ſine iudicio, ſine iudicio quia diſſeyſitor nullam habuit actionem, vel cùm actionem habuerit noluit iudicium expectare ſed fecit ſe iuſticiarium, & potiùs uti voluit viribus quàm iudicio. Iuſte, facie prima ꝓpter ius, ſed iniuſte ꝓpter iniuriam, quia ſine iudicio: vel iniuſte, quia licet cum iuſto iudicio ſed à non iudice, & ideo iniuſte quod idem eſt quia non habet executionem, vel ſi habeat, quod idem eſt ut ſi iuſticiarii vel curia alicuius (licet iuriſdictionem habuerit) ſcienter male iudicaverit vel ignoranter, vel ſaltem aliquis qui non habet iuriſdictionem nec cohertionem, ſi velit ſeyſinam ſuam executioni demandare, & ſic iniuſte quamvis cum iudicio, ſimul & coniunctim: vel iniuſte per ſe quãtum ad diſſeyſitum qui juſtè ſeyſitus fuit, & injuſtè diſſeyſitus, vel injuſtè quantum ad diſſeyſitorem qui ſine judicio diſſeyſivit. Item injuſte quantum ad diſſeyſitum qui ſine judicio ejicitur, licet iuſte ab eo qui ius habet prima facie, tamen iniuſte quia ſine iudicio, & quamvis verus dñs ius habeat in re & iuſte ejiciat, tamen iniuſte ejicit, quia ſine iudicio, & quia propriis viribus repoſcit, quod per iudicem repoſcere debuit, ideo ꝑ iudicium reſtituat ꝙ ſibi ſine judicio viribus uſurpavit, nunquã poſtmodum niſi vix tantum, ſuper proprietate erit audiendus, & hoc ſi poſt tempus ejiciatur, quod ſufficere poſſit pro titulo, ad hoc quòd ſine brevi non teneatur tenens reſpondere. Secus autem eſſet ſi incontinenti rejiciat diſſeyſitorem. Item iniuſte, quod ſine iudicio dici poterit quantum ad diſſeyſitorem, ſi ab alio fuerit eiectus qui ius non habet, ſive incontinenti ſive poſt tempus propter commodum poſſidendi, cùm ille qui in poſſeſſione fuerit iuſte vel iniuſte nomine proprio qualitercunque & non alieno, plus iuris habeat in poſſeſſione quàm ille qui eſt extra poſſeſſionem & ius non habet. Et unde ſi cùm talis eſſet extra poſſeſſionem & petere vellet verſus iniuſte poſſidentem, non habet actionem. Et unde ſi ſine iudicio viribus ejiciat iniuſte poſſidentem, cùm per iudicium non poſſit, merito debet ei per

iudicium

iudicium reſtituere, ꝙ ſibi ſine iudicio,& ideo iniuſtè viribus uſurpavit,nulla obſtante exceptione ꝓprietatis, vel liberi tenẽti cõtra ſpoliatum. Item ſi quis in ſeyſina fuerit ꝑ iudicium, tunc refert utrum iudicium iuſtum fuerit vel iniuſtum,q̃a ſi iuſtum iuſtè poſsidebit,q̃a iuſte poſsidet qui prætore autore poſſidet,iuſti tamen autoritate interponente.Si autẽ autoritas iniuſtè interpoſita fuerit,iniuſtum erit iudicium, & ideo revocandum,& nõ ſolũ facit curia quæ iudicat iniuriã & diſſeyſinã,verum etiã ballivus curiæ qui tale iudicium iniuſtum fuerit execut⁹, & nõ ſolum balliv⁹ verum etiã & dñs vel ali⁹, qui ex tali iudicio nactus fuerit poſſeſsionẽ,nõ tamẽ ad pœnã, ſed ad reſtitutionẽ, q̃a liberabit à pœna qui immunis eſt à diſſeyſina. Hæc autem tenenda ſunt ſi de tali iudicio in curia facto, conſtiterit ꝑ examinationem, vel partium cõfeſsionem,vel alio modo.Si autem taliter cõſtare nõ poſsit,vel iuratores aſsiſæ dubitaverint,vel nihil ſciverint de iudicio, præſumi tamẽ debet,ꝙ benè iudicaverit, donec ꝓbatum ſit cõtrarium,q̃a in meliorem partem declinare debet interpretatio,ita ꝙ querens nihil capiat ꝑ aſsiſã,ſed ſibi ꝑquirat (ſi velit) verſus curiã de iniuſto iudicio, & ꝙ ſũmoneat curia ꝙ recordari faciat &c. & habeat recordum,& ꝙ melius eſt ſecundum Martinum ꝙ præcipiat vic. ꝙ ipſe præcipiat dño vel ballivo curiæ ꝙ recordari faciãt,& recordum habeant ad certum diem ꝑ tale breve.Et de hac materia habetis in itinere ipſius Martini de Pat. in com̃ Suff.año regis H.12.aſsiſa novæ diſſeyſinæ ſi Ioceanus de Heſture,ubi dictum fuit ꝙ ille de quo querebat̃ ꝙ ꝑ cõſiderationem talis curiæ recuperavit ſeyſinã ſuam. Et ꝙ nec partibus nec iuratoribus fides adhiberi debet in hac parte ſine recordo,habetis de itinere ipſius M.ad aſsiſas novæ diſſeyſinæ capiendas,& gaolas deliberandas in com̃ tali. Aſsiſa novæ diſſeyſinæ ſi Laurentius carnifex.Qualiter autem ſũmoneri debeat curia, & quo modo videndum.Et ſciendum ꝙ qui ſic recuperaverit ꝑ iudicium vocare debet curiam ad warantum, & de iudicio illo ꝑ auxilium curiæ dñi regis ſive hoc fuerit in itinere iuſticiariorum ſive corã iuſticiariis ad hoc ſpecialiter cõſtitutis,& dabit partibus dies de die in diem, & interim fiat recordum & veniat.Item iniuſtè, quãvis iuſto iudicio,ut ſi ab eo qui iuriſdictionem nõ habet, iudicatum fuerit benè ſive malè,cùm nõ poſsit iudicium ſuum executioni demandare,& ſi illud fuerit qualitercunq; execut⁹, facit diſſeyſinã iniuſtè,quãvis iuſtè iudicaverit, q̃a judex eccleſiaſtic⁹ juriſdictionem nõ habet nec coërtionem in laico feodo, nec in aliis quæ ꝑtinent ad coronã & dignitatẽ dñi regis. Item poterit intervenire juſtum judiciũ ab initio,ut in deſtructionib⁹ faciendis,& vertit ex poſt facto in diſſeyſinã, ſicut in burgagiis,terris,tenementis & tenuris exteriorib⁹, ut ſi dñs ꝑ conſiderationem curię ſuę ꝓ defectu ſervitii ceperit tenementum tenentis ſui in manum ſuam,ſicut ſimplex namiũ, donec de redditu fuerit ſatisfactũ,ſed cũ talis cuj⁹ tenemẽtũ fuerit,optulerit de ſatisfaciẽda, de redditu & arreragiis,reſtitui debet ei poſſeſsio, & ſi dñs hoc recuſaverit, ex tunc erit manifeſta diſſeyſina.Et de hac materia ſatis inveniri poterit in itinere prędicti M. in com̃ Kãc.año regni H.12. Item eſto ꝙ quis intraverit tenementum alicujus ꝑ cõventionem,& videtur ꝙ hoc facit injuſtè, q̃a ſine judicio & ante-

quam

quam ſciatur veritas de conventione,& unde videtur quod querens recuperaret per aſſiſam, ſed revera non recuperabit, quia licet prima facie videatur quod aſsiſa locum habere debeat,eliditur tamen aſſiſa per exceptionem conventionis, cùm talis per conventionem fuerit in poſſeſſione, & multò fortiùs ſi quis fuerit in poſſeſſione ad terminum & retinuerit per conventionem, & contra conventionem fuerit eiectus. Si autem per vim teneatur extra,habet actionem ex conventione, & ſic parit conventio exceptionem poſſidendi, & ei qui non poſſidet actionem. Et ideo habet ille qui nō poſſidet actionem,qui poſſidet exceptionem,eo quod ingreditur poſſeſſionem de voluntate querentis, quia hoc ſemel voluit licet poſtmodum velle deſinat, quia ſufficit ſemel voluiſſe,nec diſſolvi poſsit mutua voluntas,niſi ex mutua voluntate contraria.Et unde in omnibus videndum erit an ſatisfactum ſit conventioni vel non, & ita ſi ille qui queritur contentus eſſe debeat vel non. Et ſi convenerit quod ingredi poſsit,ut ſupra de donationibus pleniùs, & ſic incidit conventio in aſsiſam, & per hoc cadit aſſiſa,& vertitur in iuratam,ad inquirendum de conventione. ¶ 2. Item excipi poterit contra aſsiſam ex hac dictione, diſſeyſivit eum, quia dici poterit quia talis nunquam fuit in ſeyſina.Dicitur enim,qui amittit poſſeſsionem ſed non ille qui nunquam in poſſeſsione fuit, nec competit aſsiſa alicui niſi ei tantum qui tunc cū ejiceretur poſsidebat,nec alius ejici viſus eſt quàm is qui poſsidet nomine proprio vel alieno. Non enim poterit diſſeyſiri qui nunquam ſeyſinā habuit,nec nomine proprio nec alieno. Item ſi nomine alieno ſicut procurator, creditor,vel firmarius,vel ſervus,licet naturalem habeant poſſeſsionem,ejiciantur, non eis competit aſsiſa ſed domino proprietatis qui ſemper habet civilem,& per tales ſibi retinet naturalem.Et quia longe aliud eſt eſſe in ſeyſina, quàm ſeyſitus eſſe, ſicut longe aliud eſt eſſe in poſſeſsione quàm poſsidere: videndum erit quis ſeyſitus eſt, ad hoc quod ſeyſinam ſuam recuperare poſsit,& quis non. Et ſciendum quod ſunt quidā in ſeyſina & non ſeyſiti,ſicut ſunt *illi* qui nomine poſsident alieno, ut ſupradicti,licet fuerint in poſſeſsione de voluntate dominorum, & licet quodammodo ſeyſiti ſunt quoad uſum & quoad fructum, non tamen ſeyſiti ſunt quoad liberum tenementum,licet alio modo recuperare poſſunt poſſeſsionem ſuam, quam per aſsiſam, ut inferiùs dicetur. Item ſunt nonnulli qui in ſeyſina ſunt & non ſeyſiti ante tempus quod ſufficere poſsit pro titulo, & quod pacificum ſit & longum per negligentiam, patientiam, vel impotentiam dominorum, quales ſunt intruſores & diſſeyſitores, & alii qui ratione adjuncti fuerint in ſeyſina, ut de libero tenemento, ſicut vir cum uxore,inter quos nulli liberi fuerint, ſi poſt mortem uxoris ſe tenuerit in ſeyſina, vel ſi forte liberos habuerint ſed baſtardos,& perinde nullos,habuerunt quidem liberum tenementum cum uxore,ſed deſinunt habere ſtatim ea deficiente. Itē ſunt quidā ſeyſiti & in ſeyſina quoad liberum tenētum,& nō quoad feodum,ſicut ſunt illi qui tenent tantum ad vitā ſuam,ſicut uxor dotē ex cauſa dotis.Item vir poſt mortem uxoris per legem Angliæ,vel ex cauſa donationis ad terminū vitæ,vel donec ſit proviſū.Itē ſunt quidā qui ſūt ī ſeyſina & ſeyſiti,ſicut

ſunt

ſunt illi qui tenent in feodo ſibi & hæredibus ſuis, & qui ſtatim habẽt liberũ tenementum & ꝓprietatem. Item ſunt quidã in ſeyſina licet non ſeyſiti, ſicut intruſores & diſſeyſitores contra voluntatem dñi poſſeſſionem ingrediãtur, vel ſi cum voluntate, ſicut creditor & firmarius, qui utuntur ſeyſina aliquandò cum expletiis, aliquando ſine. Et eodem modo illi qui ſunt in ſeyſina & ſeyſiti quandoq; utuntur ſeyſina cum expletiis, aliquando ſine. Et licet ſtatim non utantur vel expletia ceperint, tamẽ ſtatim cùm in ſeyſina fuerint ex cauſa ſucceſſionis vel ex juſto titulo, ſcilicet ex cauſa donationis à vero dño, ſtatim habent liberum tenementum, cum concurrant in unum & in unam ꝑſonam ſeyſina & jus, nec multum facit ad ſeyſinam quoad liberum tenementum uſus vel captio expletiarum, quia nihil conferunt ſeyſinæ vel tenemento, niſi quaſi quoddam veſtimentum ut ſeyſinam roborant & faciant clariorem. Itẽ poteſt eſſe quis ſeyſitus & in ſeyſina & habere liberũ tenementum quoad feoffatorem ſuum & quoad alios qui jus habent ſtatim poſt feoffamentum. Et in ſeyſina poteſt eſſe & non ſeyſitus quoad verum dñm, ut ſi quis à non dño feoffatus fuerit, & qui in poſſeſſione fuerit quacunq; de cauſa, niſi hoc fuerit poſt tempus (ut prædictũ eſt.) Et quòd quis ſine uſu & expletiis habere poſſit liberum tenementum, videri poterit ꝑ hoc, quòd nunquam in cauſa poſſeſſionis in aliqua aſſiſa fit mentio de expletiis, licet aliquando de uſu, ſicut facit in cauſa ꝓprietatis, quia ad hoc quòd quis ꝓprietatem habeat, non ſufficit eſſe in ſeyſina, ſicut ad liberum tenementum, niſi utantur cum effectu, ita quòd expletia capiat & quod ſic habeat jus ſuum duplicatum. s. Dreit Dreit. Eſt enim jus poſſeſſionis & jus ꝓprietatis. Item excipere poſſit contra aſſiſam quod talis querens nunquam fuit in ſeyſina ꝑ ſe, quia licet chartam de feoffamento haberet, tamen feoffator ſuus ſemper remanſit in ſeyſina, & unde iſte nullam ſeyſinam habuit ꝑ quod poſſet diſſeyſiri. Item ſi feoffator aſſiſam tulerit contra feoffatum, reſpondere poterit ad aſſiſam, ꝙ licet feoffator aliquando ſeyſitus eſſet, tamen deſinit poſſidere ꝑ donationẽ, & ubi à poſſeſſione receſſit omnino tam corpore quam animo. Corpore, tam ꝓprio quam alienò, quaſi nullo nomine ſuo in poſſeſſione relicto. Item excipi poterit contra intruſores & diſſeyſitores, ſi contra verum dñm petant ꝑ aſſiſam, ſi poſt intruſionem vel diſſeyſinam ejecti fuerint, ꝙ nullam ſeyſinam habuerunt pacificam, quia ipſe verus dñs eos recenter ejecit poſt intruſionem & diſſeyſinam, ut ſupra de hac materia plenius. Item excipere poterit tenẽs cõtra querentem in uno genere diſſeyſinæ, ubi. s. aliquis tenet & alius uti velit in tenemẽto ſuo contra voluntatem ſuam, ut ſi ille de quo queritur ꝙ uti ſic velit, dicat ꝙ tenens non ſic libere teneat, quia ille uſus eſt in tenemento, & jus habet paſcendi, vel aliã ſervitutem ex longo uſu, vel ex juſta cauſa conſtitutionis ſervitutis. ad ꝙ ſi tenens replicaverit & dicat tenementũ ſuum eſſe liberum, & quod nullam ſervitutem debeat vicino, hoc ꝑ aſſiſam in modum juratæ captam de conſenſu partiũ declarabitur. Item excipi poterit contra aſſiſam & querentem, ꝙ licet aliquando eſſet diſſeyſina & diſſeyſitus, ipſe nunc eſt in ſeyſina libera & pacifica. Sed tunc refert utrũ talis ante impetrationẽ vel poſt. Item utrum ſeyſinã ꝓpriam

ante

ante impetrationem vel poſt ſibi viribus poſt tempus uſurpaverit, vel gratis oblatã receperit. Si autem poſt diſſeyſinam & ante impetrationem, non ſtatim & recenter ſeyſinam ſibi uſurpaverit, in miſericordia erit nõ ſolum ꝓ uſurpatione & diſſeyſina, ſed etiã ꝓ falſo clamore, quia poſt uſurpationẽ nulla ſubfuit cauſa impetrandi, & tenetur nihilominus ꝓ diſſeyſina, & eodem modo fiet ſi poſt impetrationẽ & proſecutionẽ ſeyſinam ſuam gratis oblatam receperit. s. quòd ipſe in miſericordia pro falſo clamore ſi fuerit proſecutus, & alius pro diſſeyſina. Si autem ante impetrationem hoc fecerit, tunc ſi poſtea impetraverit & uti voluerit, ſit in miſericordia ꝓ falſo clamore, vel ſi ſe retraxerit, quia non eſt proſecutus.

1 ¶ *De hac quod dicit de libero tenemento & exceptio contra. 2. De diviſione tenementorũ. 3. Item de communi tenemento. 4. Item de paſtura. 5. Item aliud villenagium quod ſic dividitur. 6. De exceptionibus de hoc quod dicit de libero tenemento. 7. Quod patiẽtia per longum tempus habita trahitur ad conſenſum.* Cap. 28.

DAtur etiam exceptio contra querentem ex libero tenemento. Continetur enim in brevi, quòd talis iniuſtè & ſine iudicio diſſeyſivit talem de libero tenemento ſuo. Videndum eſt igitur inprimis de generibus tenementorum, & cui competat exceptio de libero tenemento, & cui non. Et ſciendũ quòd liberum tenementum eſt id, quod quis tenet ſibi & hæredibus ſuis in feodo, & hæreditate, vel in feodo tantum, ſibi & hæredibus ſuis. Item ut liberũ tenemẽtum, ſicut ad vitam tantum vel eodem modo ad tempus indeterminatum, abſq; aliqua certa temporis præfinitione. s. Donec quid fiat vel non fiat; ut ſi dicatur, do tali donec ei providero. Liberum autem tenementum, nõ poteſt dici alicujus, qđ quis tenet ad certum numerum annorum, menſium, vel dierum: licet ad terminum centum annorum, quæ excedit vitas hominũ. Itẽ liberũ non poteſt dici tenementũ alicujus, quod quis tenet ad volũtatem dñorũ precariò ꝙ tempeſtivè & intempeſtivè poterit revocari, ſicut de año in annum & de die in diem. Item dicitur liberũ teñtum, ad differentiã eius ꝙ eſt villenagium, quia tenemẽtorũ, aliud liberũ, aliud villenagiũ. Itẽ liberorũ, aliud tenetur liberè ꝓ homagio & ſervitio militari, aliud in libero ſokagio cũ fidelitate tãtũ, vel cũ fidelitate & homagio, ſecundum quoſdam. Item liberorum, aliud pura & libera & perpetua eleẽmoſina, quæ quidẽ ſunt tã in bonis hominũ quàm in bonis Dei, quia dantur nõ ſolũ Deo & tali Eccleſiæ, ſed Abbatibus & prioribus ibidem Deo ſervientibus. Item eſt teñtum datũ in liberã eleemoſinam rectoribus Eccleſiarũ, quæ pura eſt & libera, & magis libera & pura. Vna quæ datur Eccleſiæ nomine dotis in dedicatione, & alia quæ datᷣ poſt dedicationẽ. Itẽ liberorũ aliud ꝓpriũ, aliud com̃une. Itẽ com̃uniũ, aliud com̃une cũ participibus, ſicut inter plures qui ſunt quaſi unus hæres, & aliud com̃une quaſi inter vicinos ratione vicinitatis, ſicut ſunt diviſæ & termini agrorũ, qui communes ſunt, ſive ſunt lapides ſive ligna, ſive foſſata, & quæ ponũt in terminis agrorũ: ut ſciatᷣ quid cui debeat remanere, ſicut liberũ tẽemẽtum ſeparatim, ut ſciat quilibet quid ſit ꝓpriũ, quid alienũ. Illud autem quod proponitur ad differentiam & diſtinctionem agrorum, non erit proprium ſed

comune,& ita quòd totum erit unius in communi, & alterius nihil aut ſeparatim alicujus & ſic totum unius & nihil, ſed tamen ſecūdùm diverſos reſpectus. Et unde dicunt quidā, quòd ſi foſſatum ꝑſternatur à vicino, vel in aliquo diminuatur, vel ſi lapides finales amoveantur, vel arbores finales ſuccidantur, quòd ibi ſit potius transgreſsio quàm diſſeyſina. Revera agi poterit ad utrumq;, in eo quòd diſſeyſina continet ſub ſe hęc duo, diſſeyſinā de libero tenemento, & tranſgreſsionem, tranſgreſsio vero non continet ſub ſe diſſeyſinam, ſed in eo quòd diſſeyſina ſub ſe continet utrumq; poterit negotium terminari ſicut diſſeyſina vel ſicut trāſgreſsio: Et quia qui facit ꝙ plꝰ eſt, facit id ꝙ minꝰ eſt, ſed nō cōvertitur. Dn̄s tamē Martinus aſsiſā cepit de diviſis, corruptis, vel mutatis omninò, ſicut de libero tenemento, & non ſicut de tranſgreſsione. Dicebat enim quòd non poteſt quis magis injurioſam facere diſſeyſinam quàm de terminis demoliendis omninò, vel corrumpendis in parte, vel amovendis, ſicut ꝓbatur &c. Dictum eſt autem de tenemento quod cōmune eſt cum vicinis, de eo autem quod cōmune eſt cum participibus dictū eſt ſupra. ¶ 2. Item tenementorum aliud divinum, aliud humanū. Humanum, ſicut dictum eſt ſuperiùs, ꝓprium, vel cōmune, & liberum & purum ut ſupra: ſecundum quod datur Deo & hominibus. Item ſacrum & divinum, & liberum & purum ab omni ſubjectione, ſicut res ſacra, quę tantùm in bonis Dei eſt, & non in bonis alicuius privatę pſonę, vel alicuius hominis ſingularis. s. quę ritè & p pontifices Deo ſunt dedicatę & cōſecratę, nunquā ad alios uſus privatos poſtmodū reverſurę: ſicut ſunt monaſteria, cathedralia, conventualia, parochialia, capellę dedicatę, & cęmiteria dedicata, ſive mortui inferantur ſive nō: q̄a ſi Deo ſemel loca illa fuerunt dedicata & conſecrata, iterum ad humanos uſus converti nō debent, nec ea quæ eis ſunt adjuncta, & ſine quibus res ſacræ conſiſtere non poſſunt, ſicut ſunt dormitoria & refectoria, coquinæ, piſtoria & braceatoria, ſine quibus cultores religionis eccleſiæ deſervire nō poſſunt. Et unde unum eorum poterit eſſe ſacrum & religioſum, & aliud magis ſacrum, ſicut ſunt ſancta ꝑ ſe, & ſancta ſanctorū magis ſancta. Et unde dirutis ædificiis, adhuc ſemper locus permanebit ſanctus, & etiam ſi ſine cōſecratione & dedicatione mortui inferantur, adhuc erit locus ſacer. Item divinorum aliud ſacrum aliud ſanctum, Itē etiam ſacrorū aliud nō ſanctum ſed ſacrū, ſicut ſunt muri, & portæ civitatū: & ideò ſacra, quia ſancita ꝑ reges, & cives manētes in ea. Conſtituta eſt enim pœna capitalis in eos, qui auſu temerario muros vel portas civitatis tranſcendunt. Itē tenementorū quoddā nec ſacrum nec ſanctū, ſed publicū alicuiꝰ. s universitatis. s. vel cōmunionis vel omniū, & non alicujus hominis privati, vel ſingularis; ſicut ſunt theatra & ſtadia, vel loca publica, ſive ſunt in civitatibus ſive extra. Non ſolum autem conſiſtit liberum tenementum in terris & rebus immobilibus, verùm etiam in rebus mobilibus: s. in redditibus mobilibus, ſicut in aureis & argenteis, & non ſolum in hujuſmodi, verùm etiā in aliis rebus, quæ conſiſtunt in pōdere, numero, & mēſura. Menſura, ſive ſit liquidum, ut vinum & oleum, ſive ſolidum ut frumentū, ſive mēſuratū ſive nō mēſuratū: mēſuratum ut in modio, vel nō mēſuratum ut in garba, modò in uno loco, modò in alio, dum tamen in uno tenemento. Et

eodem

eodem modo de liquido; & illud idem fiat de numero. Item liberum tenementũ dici poterit vel quaſi quies & pax & pacifica poſſeſſio,& libertas,quia qui quietem non habet nec pacem,ei aufertur cõmoditas tenementi,quia ſine quiete & pace tenementum teneri non poteſt: ut ſi quis ꝑ vim uti velit cõtra voluntatem domini. Item ſi diſtrictiones fecerit injurioſas & tranſgreſſivas, ꝑ quas auferat domino cõmoditatem poſſidendi. Item ſi contra voluntatem domini injuſtè uti velit aliqua ſervitute,ut ſi velit pecora immittere per vim, vel non ſecundùm debitum modum, vel alia uti ſervitute contra voluntatem domini cujus tenementum fuerit. Item tenementorum aliud ꝓpriũ,& alicujus per ſe ſine participe vel ſine adjuncto, aliud non per ſe, ſed cum adiuncto & participe. Cum adiuncto,ut ſi vir cum uxore vel econtrariò,& qui non dicuntur participes,quia jura eorum & res diviſionem non accipiunt,ſunt enim una caro quamvis animæ diverſæ. ¶ 3. Item aliud commune cum participe ante diviſionem in rebus corporalibus, quæ diviſionem non recipiunt. Res vero incorporales ſicuti ſunt jura,diviſionem non recipiunt,tamẽ ſunt cõmunia. Eodem modo libertates communes ſunt, quæ diviſiones nõ recipiunt. Propriè autem dicitur commune una cum aliis,vel cum aliis una.i. ſimul, & tale tenementum commune non eſt ꝓprium ꝑ ſe alicuius, nec diſcretum,ſed cum aliis per totum in communi. Item quod corporale eſt & de natura ſua diviſible inter cohæredes & participes, de communi conſenſu eorum remanere poterit indiviſum ſibi & aliis ad aliquem uſum,ſicut ad uſum paſcendi vel fodiendi, & erit uſus cuiuſlibet ſingularis & per ſe per totum, & tenementum commune omnibus participibus & per totum & non ſingulare alicuius per totum ſed in parte. Et unde quod de communi conſenſu ſemel inter partes cõtrahitur, quòd tenementum remaneat in communi, ſine contrario conſenſu omninò diſſolvi vel dividi non poteſt: quia nihil adeo conveniens eſt naturali æquitati &c. Item commune cum aliis, & non per ſe ſine aliis, & quod diviſionem non recipit nec de conſenſu partium nec ſine,ſicut ſunt jura,de quibus ſupra mentionem fecimus: ſecundùm quod videri poterit in jure præſentandi, quod indiviſibile eſt licet commune. Et unde aut omnes conſentient aut præſentẽt aut nullus, quia nõ valebit præſentatio ſi unus ex pluribus cõtradicat, nec præſertur pluralitas ſive majoritas nec æſnetia. Item tenementum poterit eſſe commune inter plures & non participes quantùm ad aliquẽ uſum, nec erit alicuius ꝓprium per ſe nec certis perſonis commune, ſed alicuius univerſitatis, ſive in civitate ſive extra, ſicut ſtadium & theatrum & huiuſmodi. Item eſt quaſi tenementum quod maius eſt commune.s.quod nõ eſt alicuius ſingularis perſonæ per ſe,nec in communi,nec alicuius univerſitatis per ſe, ſed commune omnium, ſicut eſt via regia, littus maris, ut ſupra, de rerum diviſione pleniùs. Illa vero quæ in bonis Dei ſunt, & de quibus ſuperiùs dictum eſt, nullius hominis ſunt, nec poſſideri poſſunt ab homine aut vendi, nec ad alium transferri poſſint ut fieri poſſit liberum tenementum alicuius, nec recuperari ut liberum tenementum. ¶ 4. Item dici poterit liberum tenementum alicuius per ſe vel in communi piſcaria in fundo

 pro-

ꝓprio: ut ſi quis terrã poſſideat propè ripam ex utraq; parte aquæ, ꝑ totũ licebit ei piſcari ſicut in libero tenẽto ſuo ſine impedimento alicujus, & ſi quis eum impediverit, facit ei diſſeyſinã, nec cõpetit ei hoc facere in proprio ex aliqua impoſitione ſervitutis, cùm nemini ſerviet fundus ꝓprius. Item ſi tãtum ex altera parte prædia poſſideat ꝓpe ripam, tenẽtum ſuum erit uſq; ad filum aquæ, & ſua erit piſcaria & jus piſcandi ſine alio, niſi forte ita ſit quòd ſervitutẽ imponat fundo ſuo, quòd quis poſſit piſcari cũ eo, & ita in cõmuni, vel ꝙ alius ꝑ ſe ex toto: & ꝙ quis ſibi ipſi ſervitutem impoſuerit, quòd ipſe non poſſit. In communi autẽ piſcari poterit vicinus cum vicino ex vicinitate vel ꝓ certo precio vel ex longo uſu uſq; ad ſimilitudinẽ juris paſcendi in alieno. Itẽ quid dicetur de muliere quæ piſcari debeat nomine dotis, videndũ erit utrũ aſſignetur ei aliqua piſcaria ꝓ ſe nomine dotis, hoc erit ſuum liberum tenẽtum Si autem piſcari debeat in communi cum waranto ſuo ratione ſuæ tertiæ partis, erit piſcaria ſua liberũ tenẽtum, s. in cõmuni cum waranto ſuo. Si autem concedatur ei tertia piſcatio ꝓ ſe, tempore piſcationis ſuæ erit liberũ tenẽtum ſuum, quamdiu piſcata fuerit, & deſinit eſſe cùm piſcari deſierit, & ſic incipit & deſinit. Si autẽ cõcedatur ei tertius piſcis, nullum habebit liberũ tenẽtũ in piſcaria. Habebit enim in numero piſcium, quaſi de certo redditu ſicut in denariis. Et ſi nullam habeat in hoc caſu diſtrictionem, locum habebit aſſiſa novæ diſſeyſinæ, quia deficit diſtrictio. Itẽ poteſt quis liberũ tenẽtũ habere, eo quòd in poſſeſſione eſt, dũ tamẽ nomine proprio, licet ꝑ intruſionẽ vel diſſeyſinã, verſus omnes qui jus non habent, ſed verſus dñm ꝓprietatis non, niſi hoc habeat ex tempore ꝙ ſufficere poſſit pro titulo cum longa, continua, & pacifica ſeyſina. Itẽ poteſt quis firmam habere ſeyſinam verſus quoſdã ſicut non dominos ex tempore, & teneram & infirmã erga veros dños, & ſic liberũ tenementum verſus quoſdã, & nõ verſus alios. Itẽ ſervus in ſtatu libero verſus omnes dños & non dños, & ſub poteſtate dominorũ exiſtens erga nõ dominos, ſed erga dominos non niſi in caſu. ¶ 5. Item tenementorũ aliud villenagium, & villenagiorum aliud purum, aliud privilegiatum. Purum autem villenagiũ eſt, ꝙ ſic tenetur, ꝙ ille qui tenet in villenagio ſive liber ſive ſervus, faciet de villenagio quicquid ei præceptum fuerit, nec ſcire debeat ſerò quid facere debeat in craſtino, & ſemper tenebitur ad incerta. Talliari autẽ poteſt ad volũtatẽ dñi ad plus vel ad minus. Itẽ dare merchetũ ad filiã maritandã, & ita ſemper tenebitur ad incerta, ita tamẽ ꝙ ſi liber homo ſit, hoc faciat nomine villenagii & non nomine perſonæ, nec etiam tenebitur ad merchetum de jure, quia hoc non ꝑtinet ad ꝑſonã liberi ſed villani. Si autẽ villanus fuerit, omnia faciat & incerta tam ratione villenagii quàm ꝑſonæ, nec liber homo ſi ſic tenuerit, cõtra volũtatẽ domini villenagiũ retinere poterit; nec ipſe cõpelli ꝙ retineat niſi velit. Eſt etiã villenagiũ nõ ita purũ ſive cõcedatur libero homini vel villano ex conventione tenendũ ꝓ certis ſervitiis & cõſuetudinibus nominatis & expreſſis, quãvis ſervicia & cõſuetudines ſunt villanæ. Et unde ſi liber ejectus fuerit vel villan⁹ manumiſſus vel alienat⁹, recuperare nõ poterũt ut liberũ tenẽtũ cùm ſit villenagiũ & cadit aſſiſa, vertit tamẽ in juratã ad inquirendum

de-

de conventione, ꝓpter voluntatem dimittentis et conſenſum, quia ſi querẽ-
tes in tali caſu recuperaverint villenagium, nõ erit propter hoc dño injuriatũ
propter ipſius voluntatem et conſenſum, et contra voluntatem ſuam iura ei
nõ ſubveniũt, quia ſi dñs poteſt villanum manumittere et feoffare, multo for-
tius poterit ei quandã convẽtionẽ facere, et quia ſi poteſt id quod plus eſt,
poteſt multò fortiùs id quod minus eſt. Eſt etiam aliud genus villenagii ꝙ
tenetur de dño Rege à cõqueſtu Angliæ, quod dicitur Socagium villanum,
et quod eſt villenagium, ſed tamen privilegiatum. Habent itaq; tenentes de
dominicis dñi regis tale privilegium, quòd à gleba amoveri non debent, quã-
diu velint et poſſint facere debitũ ſervitium, et hujuſmodi villani Sokmanni,
propriè dicuntur, glebæ aſcriptitii. Villana autem faciunt ſervitia, ſed certa et
determinata. Nec compelli poterunt contra voluntatem ſuã ad tenẽda huiuſ-
modi tenẽta: et ideo dicũtur liberi. Dare autẽ nõ poſſunt tenẽta ſua, nec ex cauſa
donationis ad alios trãſferre, nõ magis quàm villani puri, et unde ſi transfer-
ri debeant, reſtituunt ea dño vel ballivo, & ipſi ea tradunt aliis in villenagii
tenenda. Itẽ eſt maneriũ dñi regis & dominicũ in manerio, & ſic plura generã
hominũ in manerio, vel quia ab initio, vel quia mutato villenagio. Sunt enim
in manerio dñi regis milites & liberè tenentes ꝑ ſervitium militare, & in li-
bero ſokagio. Sunt autem adventitii, qui eodem modo tenent, ꝑ cõventionẽ
ſicut & villani ſokmanni, ſed tales nõ habẽt privilegiũ, ſicut alii villani ſokmã-
ni niſi tãtũ convẽtionẽ. Et unde ſi tales cùm aliis querãt, non dabitur eis pri-
vilegiũ, ſed tantùm ſua cõventio. Notandũ etiã inter cætera, ꝙ poteſt quis ha-
bere in libero tenemẽto ius, & ꝓprietatẽ, & feodum, & alius liberũ tenẽtũ. Itẽ
unus feodum & liberũ tenemẽtũ, & alius jus merum. Item unus hæc omnia, &
alius uſum fructum. Item unus hæc omnia, & uſum, & alius fructum, & ex fru-
ctu ſive redditu liberum tenementum, & ſic duo (ut videtur) in una & eadem
re redditum & liberum tenementum. Sed revera non in eadem re, quia tene-
mentum eſt corpus de quo ꝓvenit redditus, & ſic res una ꝑ ſe. Redditus au-
tem qui de tenemẽto ꝓvenit, una res eſt ꝑ ſe & unum corpus. Item de hoc
ꝙ dicit ꝙ unus habet hæc omnia prædicta & etiam uſum, & alius fructum, vi-
deri poterit, ut ſi quis de tenẽto ſuo quod habet in dñico & excoluerit, dederit
alicui aliquam certã partẽ fructuũ, s. tertiã garbã vel quartã garbã modò in u-
no cãpo modò in alio, licet campi incerti ſint quo año excoli debeat, tamẽ ꝙ
talis ꝑcipere debeat cùm campi culti ſint, habet liberũ tenẽtũ, & ille qui ſolvit
eodẽ modo. Unus. s. in tenẽto, & alius in redditu. ¶ 6. Ex hoc q̃d cõtinetur in
brevi. s. de libero tenẽto, datur exceptio tenẽti cõtra aſſiſã & cõtra querentem
multis modis. Dicere enim poterit cõtra querẽtẽ, ꝙ querẽs nũquã fuit in ſey-
ſina de tenẽto illo ſicut de libero tenẽto ſuo, quãvis quodãmodò in ſeyſina. De
hoc autẽ ꝙ dicit̃ ſuo videt̃ ꝑ hoc innuere, ꝙ ſi querens aliquãdo fuit in ſeyſi-
na, in ſeyſina fuit nomine alieno & nõ ꝓprio. Unde cùm querens fundavit in-
tentionẽ ſuã & docuit tenementum eſſe ſuum, tenens ſi poſſit, doceat, illud
tẽpore diſſeyſinæ fuiſſe alienũ, ꝙ multis modis facere poterit, ſicut ex p̃cedẽ-
tibus videri poterit manifeſtè. In hoc autẽ q̃d dicitur in brevi, de libero te-

nemento, competit exceptio tenenti contra querentem, ſed ad omnes non ꝑtinet exceptio, quia licet juſtè ejicere poſſunt, tamen non poſſunt ſine judicio, licet jus habeant ejiciendi. Jus tamen habet recenter, poſt tempus autem nequaquam, unde ſi verus dñs allegaverit quòd juſtè, replicari poterit quòd iniuſtè, quia ſine judicio. Et unde ſi verus dominus excipiat quòd ius habeat et liberum tenementum, et iniuſtè et ſine iudicio eiectus ſit, et quòd querẽs qui iniuſtè eiecit ſeodum et liberum tenementum habere non poſsit, replicare poterit de tempore quòd verus dominus liberum tenementum amiſit per curſum temporis, per patientiã ſive negligentiam vel ꝑ impotentiã. ¶7. Patientia enim longa trahitur ad conſenſum, et negligentia ſive diſsimulatio obolent iniuriam. Et unde diſſeyſitor cùm tempus habeat pro ſe et quaſi liberum tenementum, ſine brevi et ſine iudicio diſſeyſiri non poteſt. Et unde ſi fuerit ſine judicio diſſeyſitus et portaverit aſsiſam, non obſtabit ei exceptio quòd liberum tenementum non habuit querens, ꝓpter uſurpationem ſine judicio, quantum ad verum dominum, et ꝓpter tempus quantum ad diſſeyſitum. Et in quo caſu, ſi alius à vero domino poſt tempus eiecerit, ſtatim poſt diſſeyſinam vel intruſionem contra eiectum habet exceptionem, quòd tenens liberum tenementum non habuit, exceptionem de libero tenemento non habebit, & ideo ſtatim, quia jus non habuit, quod eſſe poſſet ſi jus haberet, nec etiam obſtabit intruſori vel diſſeyſitori exceptio teneræ ſeyſinæ cõtra intruſorem vel diſſeyſitorem, quia nihil ad eos de tenera ſeyſina vel alia, cùm nihil ad eos ꝑtineat quòd ejiciant intruſorem vel diſſeyſitorem ꝓpter ſeyſinã qualem præhabitã, juſtã vel iniuſtam, cù ad diſſeyſitorem nõ ꝑtineat utrum juſta ſit vel injuſta. Et unde cùm tenens diſſeyſitor nihil iuris habuerit vel intruſor, & ille qui nihil juris habuerit eum diſſeyſiverit, ſi diſſeyſitus reſtitutionem ꝑ aſſiſam quæſiverit, nòn obſtabit ei exceptio liberi tenementi duabus rationibus, tum propter commodum poſſidendi, tum quia licet poſſeſſor, & diſſeyſitor in re poſſeſſa ius non habuerit, nec iuſtam ſeyſinã, ille qui fuit extra poſſeſſionem & ius non habuit petendi nec aliquam actionem ſine iudicio eiecit, cùm ꝑ actionem nõ potuit, ꝑ judiciũ amittat & ꝑ aſſiſam, non obſtante aliqua exceptione ꝓprietatis vel teneræ ſeyſinæ, quia ſi ego poſſideã iniuſte ꝑ intruſionẽ vel diſſeyſinam, non facio ꝑ hoc iniuriam ei qui ius nõ habet. Et unde ſi ille qui ius nõ habet petat à me in judicio petitorio qui jus nõ habeo, nõ ſufficit ſi doceat me nihil juris habere, niſi doceat ꝙ ipſe jus habeat ꝑ ꝙ ſibi competere debeat actio. Et unde ſi nec jus habeat nec actionẽ, quamvis ego ius non habeam, cadet aſſiſa, & remanebit ſuo loco poſſeſſio. Et unde non habeat actionem ſi me ꝑ vim ſine iudicio eiecerit, ſi ſtatim ipſum reiecero, non recuperabit, quia non habet liberum tenementum ꝓpter temporis brevitatẽ & ꝓpter teneram ſeyſinã. Et ſi mihi ꝑ aſſiſam novæ diſſeyſinæ ꝑquiſivero, ſtatim vel poſt tempus excipiat cõtra me ꝙ liberum tenemẽtum non habuero in re quam ab alio iniuſtè poſſideo, nõ competit ei iſta exceptio, ſed ei forte quem eieci iniuſtè & ſine iudicio. Et cùm alienum ſit liberum tenementum, nõ acquiritur querẽti exceptio de alieno iure, cùm iniurioſa

rioſa ſit eius poſſeſſio. Et unde merito cùm extra poſſeſſionē poſitus ius nō habeat nec actionē, ſi ſibi ſeyſinā iniuſtè & ſine iudicio uſurpaverit exceptionē nō habebit, nec debet eſſe melioris cōditionis quàm verus dn̄s, qui cùm injuſtè & ſine judicio eiectus fuerit poſt lōgū intervallū vel poſt impetrationē, ſeyſinā ſuā ſine iudicio ſibi uſurpaverit quāvis iuſtè, iniuſtè tamē, quia ſine iudicio. Et unde ſi diſſeyſitor petat verſus verū dn̄m ꝑ aſſiſā, & dn̄s excipiat contra diſſeyſitorē ꝙ liberū tenemētum nō habuit, nō obſtabit ei exceptio, quin recuperat ꝑ aſſiſam. Item ad primū caſum de intruſore & diſſeyſitore petentibus reſtitutionē ꝑ aſsiſam cōtra ſuū diſſeyſitorē, omnis qui in poſſeſsione fuerit, licet ius non habeat, maius ius habet, eo ꝙ eſt extra poſſeſsionē, & ideò ius nō habet. Unde ſi maius ius habeat, ſequit̄ ꝙ ius habet, & maius eo qui ius non habet ꝓpter poſſeſsionem. Et unde videtur, ꝙ habeat quaſi liberum tenementum contra eum qui ius non habet. Si autem diſſeyſitor ſecundus ꝓpter negligentiā primi diſſeyſitoris quaſi liberū tenemētū (ut prædictum eſt) habere inceperit, ſi ſine iudicio eiectus fuerit, ſive à vero dn̄o ſive à primo diſſeyſitore, ſeyſinam recuperabit, non obſtāte exceptione de libero tenemēto. Et unde videt̄ ex præmiſsis, ꝙ licet competat exceptio cōtra querētē aliquādo de libero tenemēto, nō tamē cōpetit cuilibet de populo ut illā opponat, non magis quàm exceptio baſtardiæ vel ſervitutis in ſuis caſibus, ut ſuperiùs dictū eſt. Item etſi aliquādò cōperat ei replicatio cōtra exceptionē, tamē nō cōpetit cuilibet, ut illā opponat, ſicut videri poterit: ſi vir aliquē feoffaverit de hæreditate uxoris, & viro præmortuo, ſi uxor petat ꝑ breve de ingreſſu, & excipiatur cōtra ipſam de dono ſuo ſimul cū viro, replicare poterit ꝙ viro ſuo cōtradicere non potuit, & ſic recuperabit. Si autem mortua muliere extra ſeyſinā, ſi hæres qui petat ꝑ conſimile breve de ingreſſu, non habebit locū in ꝑſona ſua ꝓpter replicationē, quæ ad ipſum nō ꝑtinet & quæ cōpetit matri, ut ſi petat & excipiatur de dono, ipſe replicare non poteſt ſicut poſſet mater ſi viveret, quia ꝑ hoc ꝙ dicitur in brevi, & cui mater mea contradicere non potuit, videtur ꝑ hoc quòd matri competiit talis replicatio & nō hæredi, ut infra videri poterit in tractatu de ingreſsibus.

1. ❡ *Si diſſeyſitus poſt longum intervallum autoritate propria ſeyſinam ſuam ſine iudicio ſibi uſurpaverit.* *Cap. 29.*

Videamus quæ pœna teneat eos qui ſeyſinam ſuam in cauſa ſpoliationis ſine iudicio poſt tempus ſibi viribus uſurpaverit, intruſor verò vel diſſeyſitor erit reſtituendus, non obſtāte aliqua exceptione ꝓprietatis. Et ſi obſtare nō debeat exceptio ꝓprietatis in ꝑſona veri dn̄i, ut ſi dicat juſtè diſſeyſivi vos, quia tenemētū meū eſt & ego dn̄s, & tu nullū liberū tenemētū habere potes, quia non habes ingreſsionem niſi ꝑ intruſionem vel diſſeyſinā, iſta exceptio nō valebit ei, quāvis iuſtè ſe ponat in ſeyſinā quantum ad ius, iniuſtè tamen hoc facit, quia ſine iudicio, ut ſupra dictum eſt, priùs enim cognoſcēdū eſt de vi quā de ipſa ꝓprietatē. Eodē modo ſi ſervit⁹ objiciat̄, priùs cognoſcē-

dum eſt de vi, quàm de cõditione, ut ſi ille objiciat ſervitutem qui nihil iuris habet in corpore, ut ſupra plenius de exceptione ſervitutis. Ad hoc autem facit ratio, ut ſi ſcripto hæredi objiciatur quòd teſtamentum falſum ſit vel inofficioſum, vel ꝙ teſtator ſervus fuerit, nihilominus ſcriptus hæres mitti debet in poſſeſſionem, nec refert utrum ius habet in re vel nõ quoad reſtitutionem, dummodo cõtra iuris ordinem fuit ſpoliatus, vel ſine judicio & alibi. Si ad verum dominum violenter poſſeſſio pervenerit. i. ꝑ vim & ſine iudicio, & ubi conqueri deberet, facit ſe judicem & ejicit diſſeyſitorem, malæ fidei poſſeſſor. i. diſſeyſitor indiſtinctè. i. non obſtante aliqua exceptione à vero dño oppoſita, poſſeſſionis commodum reportabit. Et alibi, quòd dñs qui deiecit vel ſpoliavit cogitur reſtituere poſſeſſionem ei quem eiecit, licet dominus ab eo qui deiecit vi, clam, vel precario poſſiderit. Item alibi, quòd ille qui à me vi poſſidebat. i. ꝑ diſſeyſinam, ab alio qui jus non habuerit fuerit ſpoliatus, habebit reſtitutionem ꝑ aſſiſam. Pœna autem erit ſpoliatoris, ut ſi ſua ſit res cuius ſeyſinam ſibi ſine judicio uſurpavit, quòd illam ſpoliator reſtituat cum fructibus receptis & percipiendis: vix tamen ſuper proprietatem impoſterum audiendus. Si autem aliena, illam eodem modo reſtituat nunquam poſtmodum nec ſuper poſſeſſione nec ſuper proprietate audiendus.

1 ¶ *De tranſgreſsionibus, & ubi aſsiſa cadit in tranſgreſsionem per juratam terminatam & non in modum aſsiſæ.* *Cap. 30.*

COmpetit multotiens exceptio tenenti contra querentem ratione tenementi, ut ſi ille qui queritur, liberum tenementum habere non poterit ſed alius, ut ſi cuſtos vel firmarius, creditor, vel ſervus, querantur, & petant reſtitutionem ꝑ aſſiſam, non competit eis aſſiſa, ſed domino proprietatis cuius nomine fuerint in poſſeſſione, quia actionem illorum elidit exceptio liberi tenementi. Item competit exceptio tenenti ratione tenementi & rei, quæ ſacra eſt & ſancta, ſicut ſunt loca Deo dedicata, & quæ ab aliquo poſſideri nõ poſſunt, & ideò nulli competit aſſiſa, & in quo caſu cadit aſſiſa, & non breve, et vertitur aſſiſa in juratam ad inquirendum de tranſgreſsione, ſi facta fuerit in re ſacra, quia ibi nulla diſſeyſina, ut per juratam emendetur tranſgreſsio, & uterq; tam querens quàm tranſgreſſor in miſericordia. s. querens pro falſo clamore, & tranſgreſſor pro tranſgreſsione. Item ſi tenementum fuerit univerſitatis vel publicum, & in civitate vel burgo, ſi ibi fuerit ædificatum vel præſumptum, ad dominum regem pertinet emendatio. Et erit ibi potiùs tranſgreſsio & purpreſtura quàm aliqua diſſeyſina. Si autem via publica, vel regia extra civitatem vel burgum, eodem modo pertinet ad Regem emendatio. Si autẽ locus fuerit cõmunis alicuius univerſitatis, extra civitatem vel burgum, qui deputatus ſit ad aliquem uſum communem, hic erit tranſgreſsio & non diſſeyſina, & fiat judicium ut ſupra.

1 ¶ *Quòd exceptio datur tenenti ſi erratum fuerit nomine villæ. 2. Quòd aſsiſa cadet in perambulationem. 3. Quòd cadit aſsiſa omninò propter incertitudinem juratorum.* *Cap. 31.*

DAtur etiam exceptio tenenti contra querentem ex nominatione villæ, dicitur enim, de libero tenemento ſuo in tali villa, ut licet non ſit error de tali loco, tamen errare poterit quis, ut ſi credat tenementum eſſe in uno com̃ vel in una villa, cùm ſit in alio com̃ vel in alia villa. Item quia credit quis unicam manſionem eſſe villam cùm non ſit. Et unde videndum eſt, quid ſit manſio & quid ſit villa. Et ſciendum quòd de jure gentium agris ſunt termini poſiti, ædificia ſunt collata ſive vicinata, & ex qua collatione fiunt civitates & villæ, & ex pluribus ædificiis collatis & vicinatis, & non ex uno ædificio conſtructo. Ut ſi quis in agris unicum faciat ędificium, non erit ibi villa, ſed cùm ex proceſſu temporis inceperint coadiuvari & vicinari plura ædificia, incipit eſſe villa, & ſic poterit tenementum eſſe in tali villa & non priùs, & tamen villa, ad quam priùs ager ille pertinebat non deſinit eſſe villa, ſed utraq; ſtat in ſuo nomine. & ſic villa ultimò vicinata habet ſuos terminos, & ſua tenementa diffinita. Oportet quòd tenementum ita ſit in una quòd non ſit in alia, ut ſi fuerit in villa priùs vicinata, ſit in una tantùm & non in alia. Si autem in villa poſterius fundata, ſic eſſe poterit in utraq; ſive qualibet earum ꝑ ſe. Sed non ſunt ita in una quin ſint in alia primò vicinata, habita conſideratione ad prioritatem, quia id quod priùs dignius eſt, & ita poterit tenementum eſſe in una villa & in alia, ſed non convertitur, quia id quod eſt in villa priùs vicinata, non erit in villa quæ poſterius fundatur, & ſic in una & non in alia, ratione & privilegio prioritatis. Sed id quod eſt in villa poſterius vicinata & fundata continebitur in villa priùs vicinata, & ſic eſſe poterit tenemẽtum omninò in utraq; villa, & ita in una quòd nihil in alia, ſive ſint ibi diverſi com̃ & diverſa feoda & diverſa dominia. Item poterit eſſe tenementum in una villa & in alia, ſed diſtingui debet quantum in una quantum in alia: ſed ſi totum ſit in una ex duabus, ſed dubitetur in qua, & querens mentionem faciat in brevi de utraq;, dicendo quòd in tali villa & in tali, videtur quibuſdam ꝙ non ſufficit ſi ꝓbet tenementum eſſe in una, niſi probaverit tenementum eſſe in utraq;, & ſi defecerit, quòd ex toto cadat aſſiſa. cùm teneatur probare duo, & defecerit in uno. Sed quoniam ita temperare debemus negotium, quòd res magis valeat quàm pereat, & ꝓcedet aſſiſa pro eo quòd totum tenementum eſt in una, ſive faciat ꝓ querente, ſive contra ipſum, & pro ea parte in qua defecerit, ſit in miſericordia pro falſo clamore, & eodem modo fiet ſi nec in una nec in alia, & ſic in neutra. Si autẽ ſolum̃odo unica manſio ibi fuerit, non erit ibi villa, & ideò cadit ibi aſſiſa. Item cadit aſſiſa ſi error fuerit in nomine villæ, vel in ſillaba vel in litera quæ veritatem nominum inducunt, ut ſupra de erroribus pleniùs. Item quandoque cadit breve & non aſſiſa, ut ſi tenens excipiat contra breve ita, quòd tenementum non eſt villa in brevi comprehenſa ſed in alia, & querens dicat contrarium per officium judicis inquiratur (pręſtito ſacramento) utrum tenementum ſit in una vel in alia, & ſive dicant juratores quòd hic vel ibi, tamen ꝓpter hoc non terminatur negotiũ, quia exceptio opponitur contra breve & non contra aſsiſam. Et ideo ſtat aſsiſa, & non erit locus joco partito ſi partes conſentire vellẽt, quòd unus amittat ſi ita ſit,

& ſi

& ſi non ſit, quòd alius lucretur. Quia ſi juratores dicant quòd tenementum non ſit in villa in brevi nominata, cadit breve & non aſſiſa. Et unde ad conſimile breve redire poterit, ſive petat licentiam recedendi de brevi ſuo & habeat, ſive ſine licentia à brevi illo ſe retrahat. Quia quicūq; propter breve male impetratum, ſine licentia à brevi ſe retraxerit, propter hoc ſe non retrahat ab actione. Si autem dicant juratores quòd tenementum eſt in villa in brevi nominata, ſive ita ſit, vel quòd ſit in alia, procedet aſsiſa, & p aſsiſam terminabitur negotiū, & non erit locus convictioni: quia utraq; pars de hoc ſe poſuit in juratam. Nec ſi propter hoc quòd iuratores dixerint quod tenementum ſit in alia villa, ſi ſubtraxerit querens & egerit per aliud breve, & p alios iuratores forte, & ipſi dicant contrarium iuratoribus primis, cùm nulla ſit oppoſita talis exceptio à tenente, nihilominus procedet aſſiſa. Nec primi iuratores per hoc convincuntur de periurio, nec ulteriùs curandum eſt de tali exceptione, quia non eſt multum de ſubſtantia negotii: tamen quia ſemel terminata eſt de conſenſu partium per iuratam, nec ſi tenens illam proponere vellet in ſecundo iudicio per aliud breve audiri debet, tanquam ſibi ipſi contrarius, cùm contraria allegans audiri non debet. Si autem iuratores forte dubitaverint & neſciverint in qua villa tenementum illud fuerit, inquirat primò à querēte, ſi aliquid clāet in villa nō nōiāta, & eodē modo a tenēte, ſi aliquid clāet in villa nōinata, quo caſu ſi dicat q nō, cadit aſſiſa ſed nō breve, ſed ſtatī ſine alio brevi fiāt ratiōabiles diviſæ inter villas & inter māeria, ſecūdū q diſtincta fuerit p certas diviſas. Eodē vero modo fiat ſi fuerit cōtētio de finib9 & terminis agrorum & comitatuū, ut ſi tenens dicat q in uno com̄ & querens in alio, & inde ſe poſuerint ſuper iuratam, & iuratores ſciant diſtinguere fines & terminos com̄, per eorum ſacramentum procedat negotium, ut ſi dicant quòd in com̄ non nominato fuerit tenementum, quòd cadet breve, & per aliud breve procedet negotium modo quo ſupradictum eſt. Si autem in com̄ nominato, quòd tunc procedat aſſiſa, & per aſſiſam terminetur negotium. Si autem iuratores nullo modo diſtinguere vel determinare ſciant fines & terminos comitatuum, non propter hoc cadit breve, ſed ſine aliquo brevi per officium iudicis cadit aſſiſa in perambulationem, & perambulatio terminabit negotium. Dum tamen, ut prædictum eſt, partes priùs coarctentur ad certum, & ita quòd à querente ſciatur ſi aliquid clamet in comitatu non nominato, & econverſo à tenente, ſi aliquid clamet in comitatu nominato, & ſic procedit perambulatio, habita tamen ratione, utrum querens fuerit maioris ætatis vel minoris, quia nullus minoris ætatis conſentire poterit in perambulationem, & unde ſine conſenſu non procedit perambulatio ante ætatem. Item ſi iuratores dicant & bene ſciant quòd quædam pars tenementi, unde viſus factus eſt, ſit in villa vel comitatu nominatis, & quædam in villa vel comitatu non nominatis, procedet aſſiſa pro ea parte tenementi quæ eſt in villa & in comitatu nominatis, & pro alia non, & uterq; in miſericordia. ¶.2. Item cadit aſſiſa in perambulationem propter incertitudinem de conſenſu partium prædicto modo: ut ſi fuerit contentio inter partes in qua baronia, vel in cuius feodo

feodo tenementum fuerit, & iuratores neſciant deſignare, & ſic p pambulationem terminabitur contentio. Item quandoq; fit perambulatio inter dominum Regem & querentem, ſi per ballivos domini Regis facta fuerit diſſeyſina nomine ipſius Regis, & quo caſu, ſi diſſeyſina manifeſta fuerit, expectanda erit voluntas domini Regis quòd procedat aſſiſa vel non procedat. Si autem incertum ſit utrum tenementum ſit domini Regis vel querentis, & fiat contentio de finibus agrorum, ſicut in dominicis domini Regis, tunc ex præcepto & voluntate domini Regis fiat perambulatio, ut de termino S. M. Anno Reg. H. 8. incipiente 9. in com̃ Eborum, Aſſiſa novæ diſſeyſinæ ſi Rogerus clericus & alii. Et eodem modo facta fuit perambulatio inter dominum Regem & Richardum de Percy in eodem com̃ per 12. milites qui poſtea ſcire fecerunt iuſticiariis de banco perambulationem illam. ¶. 3. Item propter incertitudinem rei cadit aſſiſa omninò, nec vertitur in iuratam, nec in perambulationem, ſicut videri poterit inter mulierem & warantum ſuum de dote ſua ante aſſignationem dotis, ut ſi ambo eiecti fuerint de tenemento & mulier per ſe petat reſtitutionem de tertia parte, per aſſiſam non recuperabit, quia ſuam tertiam partem deſignare non poteſt, quia nunquam fuit ſpecificata nec ei aſſignata. Eodem modo ſi hæres eam deiecerit de toto, cùm ad ætatem pervenerit, verſus eum non recuperabit per aſſiſam prædicta ratione, qualecunque ſit feodum, ſokagium, vel feodum militare. Ad hoc facit in ultimo itinere M. de Pateſhull in com̃ Norff. Aſſiſa novæ diſſeyſinæ ſi Gylbertus filius Gylberti &c. Eodem modo dici poterit inter alios qui tenent in communi ante diviſionem, ſicut ſunt cohæredes & participes vel vicini ſi de conſenſu teneant in communi propter contentionem habitam ex cauſa tranſactionis. Et unde ſi quis à latere omnes eijciat, vel aliquem ipſorum, & unus per ſe reſtitutionem petat de aliqua certa parte, nihil capiat per aſſiſam, quia aliquam certam partem deſignare non poteſt. Si autem totam petat unus vel omnes tenendam in communi, bene procedet aſſiſa. Idem erit & ſi particeps à participe ejiciatur, & ita fiat de aliis hujuſmodi quæ tenentur in communi. Et quid ſi dicatur, in tali manerio? Et ſciendum quod maneriũ poterit eſſe per ſe ex pluribus ædificiis coadjuvatũ, ſive villis & Hamlettis adjacentibus. Poterit etiam eſſe manerium & per ſe & cum pluribus villis & cum pluribus Hamlettis adjacentibus, quorum nullum dici poterit manerium per ſe, ſed villæ ſive Hamletta; poterit etiam eſſe per ſe manerium capitale, & plura continere ſub ſe maneria non capitalia, & plures villas & plures Hamlettos, quaſi ſub uno capite & dominio uno. Item cadit aſſiſa propter incertitudinem loci; ſicut com̃ vel villæ ut ſupra, ut ſi querens in viſu faciendo docere neſciat in quo loco tenementum fuerit de quo queritur, nec juratores deſignare, licet eis conſtiterit in quo com̃ vel in qua villa. Si autem conſtare poſſit in quo loco, ſed non in qua parte loci, quia diviſæ vel lapides finales amoti ſunt, tamen procedet aſsiſa, quia de re certa in loco certo agitur, & ſi querens per aſsiſam optinuerit, habebit tantundem tenementi in aliqua parte loci, dum tenementum

non

non de meliori nec deteriori ſed mediocri,& hoc ex æquitate. Itē cadit aſsiſa quandoq; ꝓpter incertitudinē ꝑſonæ, quia juratores de eo forte nullā habēt notitiā, ꝑ quā ſcire poſſint quid ſit, vel utrum in poſſeſſione fuerit nomine ꝓprio vel alieno. Itē cadit aſſiſa ꝓpter incertitudinē, ut ſi jus alicuius terrę recognitū ſit duobus, vel unus ſe poſuerit in ſeyſinā ſine participe, nulla facta mētione de partitione, & diſſeyſitus fuerit nō recuperabit. Item ſi juratores neſciāt ad quē ꝑtineat tenementū, tenentē vel querentē, cùm viſum fecerint. Item ſi aliquis feoffatus fuerit de aliqua parte alicuius tenemēti, quæ nūquā ei fuit aſsignata in vita donatoris. Itē ſi duę ſorores tulerint aſsiſam in cōmuni & objectum fuerit alteri ꝙ vir ſuus fuit utlagatus, nec conſtabat utrum mortuus vel vivus, ideò ſine die, quia juratores neſciverīt partes diſtinguere ut de Itinere M. de P. in com̄ Norff. An. Regis H. 10. Item nomina villarum deſignanda ſunt, ſicut nomina hominū. Nomina com̄ hom̄ & villarū ſignificādarū gr̄a cōperta ſunt & inventa, et res et ꝑſonæ deſignātur ex nomine, & unde oportet ꝙ non magis ſit defectus in nominibus villarum quàm hominū, nec in litera nec in ſillaba, nec in parte aliqua, ut ſupra de erroribus.

1 ¶ *Quòd exceptio datur tenenti ex termino, quia dicitur poſt talem terminum.* 2. *Si ballivus ſine domino reſpondeat qualem habet poteſtatem, & quid poſsit & quid nō.* Cap. 32.

Apponitur etiam terminus in brevi, quia aſsiſa novę diſſeyſinę infra certū tēpus limitatē, & ultra nō extēdit. Tēpus enim eſt modus tollēdę obligationis & actionis, quia currit tempus contra deſides & ſui juris cōtēptores. Et poterit quis amittere actionē & aſsiſam ſuā ꝑ negligentiā, & inde habebit tenēs cōtra querentē exceptionē. Et eodē modo ſicut tempus eſt modus tollendæ obligationis et actionis, ita erit modus inducendæ obligationis et actionis, et ex tempore acquirit quis ſibi actionē, ut ſi quis ſe intruſerit vel aliū ſine judicio diſſeyſiverit, ſi ſtatim non rejiciatur, poſt tempus habebit actionē ſi fuerit ejectus. ¶. 2. Itē cōtinet in brevi, pone ꝑ vadiū et ſalvos plegios talē vel ballivū ſuum ſi ipſe inventus nō fuerit, unde vidēdū erit quid ꝑtineat ad ballivum et quid non. Et ſciendū ꝙ nō poteſt ballivus quicquid poteſt dn̄s ſuus. Nō poteſt animo cognoſcere diſſeyſinā quò minus ꝓcedat aſsiſa, ſed ꝑ aſsiſam veritas declarabit. Itē nec poteſt tranſigere nec paſciſci, nec jocum partitum facere nec aliud, quò magis dn̄s ſuus ſeyſinam amittat in toto vel in parte, niſi hoc ſit ꝑ judicium et aſsiſam: Attornatus tamē hæc omnia facere poteſt. Eſt igitur differentia magna inter Reſponſalem et attornatum, dicere tamen poteſt (ſicut ipſe dn̄s principalis) contra aſsiſam, quare remaneat imperpetuum vel ad tempus. Item dicere poterit cōtra juratores, et cauſam ſuſpicionis prætendere. Itē dicere poterit contra juratores et contra querentem et contra ipſum juſticiarium ſi fortè juriſdictionē nō habuerit, et contra breve, et generaliter omnes habebit exceptiones quas haberet ipſe dominus principalis. Item habere debet vic. nomina pleg. et breve. Nomina plegiorum, ut ſi querens fortè ſe retraxerit, omnes plegii remaneāt in miſericordia. Et ei facienda ſecuritas quia commoda ſequi debent, quia ſi ſecuritas defecerit, difficil. erit ꝓſecuc. ſatisfactionis, hoc eſt miſericordiæ, ꝓpt

liber-

libertates dico. Itē breve, ut ex brevi habeāt Iuſtitiarii poteſtatem cognoſcendi. Si autē breve nō habeat corā Iuſtitiariis, tūc vidēdū erit utrū res integra ſit vel incepta, cū breve forte ſit deꝑditū, quāvis ī coṁ publicè lectū & auditū. Si autem res ſit integra, ita ꝙ nec Juratores electi, nec viſus tūti factus, alio brevi opus erit. Si autem non ſit integra, ſed breve publicè in coṁ lectum et auditum, et viſus terræ factus, procedet aſſiſa quamvis breve ſit deperditum.

1 ¶ *De iis quæ impediūt reſtitutionem ad tempus vel imperpetuum. 2. Si aliquis incidat in aſſiſam cauſa ſucceſsionis. 3. Si donatio cadat in aſſiſam. 4. Si conventio vel pactum cadat in aſſiſam vel modus donationis. 5. Quæ impediant reſtitutionem.* Cap. 33.

QVædā ſunt quæ reſtitutionē impediūt ad tēpus, et quædā imperpetuū: Imperpetuum, ut cùm cadant in aſſiſam ꝑjuditialia ſunt et prius debent terminari quam exceptionē ꝑimūt ꝑemptoriam, cùm primò fuerint ꝓpoſita et termināt in modū juratæ, et nō in modū aſſiſæ. Et ideo nō recipiunt cōvictionē ꝓpter cōſenſum partiū, cùm de hoc ſe gratis, vel de neceſſitate (ne ſint indefenſi) poſuerint in juratā. Qualia ſunt inprimis q̄ſtio ſtat⁹, cauſa ſucceſſionis, cauſa donationis, pactū, cōvētum ſive cōvētio. Itē incertitudo. s. ubi de re ſive de tenemento nulla omninò fieri poſſit certitudo, ſed nō niſi cū difficultate. Itē voluntas ſive diſſimulatio, q̄a forte diſseyſit⁹ voluit diſseyſiri, et ſive hoc voluit ab initio ſive poſt tēp⁹. Itē trāſlatio, q̄a forte diſſeyſitus remiſit injuriā, et quietū clamavit tenemētum. Itē cōfirmatio ſive cōſenſus, ut ſi diſseyſitor ex voluntate diſseyſiti dederit rē diſseyſitā alteri, et diſseyſitus donum cōfirmaverit, et alio modo ratū habuerit ab initio, vel ex poſt facto. Itē ꝓpria uſurpatio rei ꝓpriæ poſt diſseyſinā ſine judicio ſed poſt tēpus. Itē difficultas juditii. s. ꝙ nullo modo terminari poſſit ꝑ Juſticiarios, ſed nō ꝙ alio modo licet cum difficultate. Itē res judicata ſi juſtū intervenerit judicium. Itē finis factus et Cyrographū. Itē intruſio in rē alienā, vel diſseyſina ſi incōtinenti rejiciatur. Item negligentia quæ ꝑ curſum temporis excludit actionem et aſſiſam. Item ſunt quædā quæ aſſiſam aut actionem nō perimunt, licet ad temp⁹ differāt, ſicut exceptiones cōtra breve et cōtra ꝑſonas, ſicut ex ꝓmiſſis ſatis apparet. Unde videndum erit, qualiter cadunt in aſsiſā et termināt ꝑ juratā, et de quibus nulla facta eſt mentio ſuperiùs. Et inprimis de exceptione ſtatus, ut ſi villenagiū apponat in modū exceptiōis, ut ſupra de exceptiōib⁹ villenagii plenius. ¶ 2. Incidit autē cauſa ſucceſſionis tali modo. Eſto ꝙ querens ſic fundat intentionem ſuā, & dicat ꝙ de tenemēto tali obiit talis anteceſſor ſeyſitus ut de feodo, & ipſe ſicut hæres ſuus ꝓpinquior ſe poſuit in ſeyſinā, & fuit in ſeyſina ꝑ tātū tēpus, donec talis eū inde injuſtè ejecit. Ad ꝙ excipi poterit ꝙ talis anteceſſor nō obiit ſeyſitus ut de feodo, ſed ad vitā tenuit aliquo modo vel ad terminū vel ut vadiū, & ipſe querens nihil habuit niſi ꝑ intruſionem, & ſtatim fuit ejectus ꝑ tenentem qui eſt verus dominus, vel juſtus hæres, vel dn̄s capitalis, vel ꝙ poſuit ſe in ſeyſina, licet hæres eſſe poſſet, ſuper dominum capitalem, qui primā habuit ſeyſinam ut dominus capitalis, & ipſe ſe intruſit ſuper ſeyſinam ſuam antequam ſciretur utrum ipſe hæres eſſet vel non, vel quis eſſet hæres; vel ſi obiit ſeyſitus ut de feodo, ille querens non potuit eſſe hæres, quia nec fuit filius nec hæres, ſed baſtardus: vel

ſi fi-

ſi filius & hæres ꝓpinquus, alius fuit ꝓpinquior.s. talis ad ꝙ replicari poterit à querente, ꝙ ipſe hæres eſt,& licet hæres eſſe nō poſſet, tñ fuit ibi ꝑ tãtum tempus ꝙ ejici non debuit ſine iudicio, & aliæ infinitæ exceptiones inde elici poterunt, quæ omnes ꝑ aſſiſam in modum juratæ terminantur & quæ non recipiunt convictionē, ſed iſta ſufficiunt ad præſens, exempli cauſa;& de ſimilibus vel diverſis idem proceſſus.¶.3. Si autem donatio incidat in aſſiſã, multæ poterunt exceptiones competere ex donatione, ut ſi dicat querens ꝙ fuit in ſeyſina illius tenementi de donatione talis ꝑ tantum tēpus,donec talis eum eiecit: excipi poterit cõtra eum ꝙ ille qui donaſſe debuit,nunquã habuit inde aliquam ſeyſinam ꝙ donationem inde facere poſſet , vel quia omninò nullam, vel quia ſi habuit tenementum priùs illud dedit tali ꝑ chartam ſuam,antequã aliquã chartam feciſſet prędicto querenti,ita reſpondere poterit,ꝙ ſi aliquã ſeyſinã inde habuit, nullam habuit niſi poſt mortem donatoris ꝑ intruſionem,& de qua recenter fuit eiectus & incõtinenti. In quo caſu cadit aſſiſa in juratã,ut ſciatur utrum ſeyſinam habuit in vita donatoris vel non,& ꝑ hoc terminabitur negotium. Si autem nihil omninò ſciverint de ſeyſina,querens nihil capiat ꝑ juratam, ſi autem dubitaverint, ꝓ poſſeſſore erit judicandum. Si autem ita dicant,ꝙ de ſeyſina querentis bñ certi ſunt,& quo die poſitus fuit in ſeyſinã,ſed de morte donatoris nihil ſciverint,quia obiit in remotis & in alio com̄: Ideo in com̄ in quo obiit ꝑ aliam juratam inquiratur de veritate,& ſic cõiunctis illis duabus inquiſitionibus terminabitur negotium,& adiudicabitur pro una parte vel pro alia,& hoc ſufficiat hic exempli cauſa.¶4. Cadere etiam poterit in aſſiſam pactum ſive conventio, ſi appoſita fuerit in initio donationis,& ita inerit donationi, & donationem informabit. Et eodē modo ineſſe poterit modus, conditio, & cauſa, & donationem informabunt: Modus, ut ſi dicat, do ut facias: Conditio,ut ſi dicatur,do ſi feceris. Item poteſt conditio apponi ſic ꝙ quis teneatur ad duo coniunctim, ut ſi dicatur,do ut facias iſtud & illud,quo caſu,nō ſufficit unum fieri,niſi fiat utrunq̃. Vel poteſt fieri conditio ad duo diſiunctim.s.ſi fecerit iſtud vel illud,quo caſu ſufficit unum fieri. Item alio modo poterunt ineſſe modus & conditio donationi, uno modo verbis affirmativis, ut ſi dicatur do ut facias. Eodem modo in verbis negativis, ut ſi dicatur,do ne facias. Item poteſt eſſe modus ſive conditio verbis affirmativis & negativis cõiunctim; & ſic erit duplex : ut ſi dicatur,do ut facias & ſi nō feceris,volo ꝙ terra data revertatur ad me vel alios tales,vel ꝙ liceat mihi vel hæredibus meis ponere me in terram illam. Item econverſo verbis negativis & affirmativis cõiunctim ; & ſic erit duplex; ut ſi dicat̃,do ne facias & ſi feceris,tūc liceat mihi &c. Et ſive ſatisfactum ſit cõditioni ſive nō, & unus ſe ponere poſſit in ſeyſinã & ſe tenere in eadē, habebit exceptionem ex cõventione. Si autem intrare non poſſit ꝓpter vim tenentis,dabit ei actio ex conventione ut infra. Item fieri poſſit verbis negativis, ut ſi dicatur,do ne facias ſine conſenſu & voluntate mea,& ſi feceris,ꝙ tunc ponam me &c. Et cū hoc fecerit,adhuc non ſufficit fieri,niſi ſciatur utrum hoc fecerit de voluntate vel contra voluntatem, quod probatur infra, ubi plus de hac materia, ut ſu-

pra de donationibus. Cùm igitur querens propoſita querela ſua illam fundaverit ſic, Et unde queritur ꝙ talis iniuſtè &c. diſſeyſivit eum de tanta terra &c. quam habuit de dono ipſius talis. Et unde idem talis cepit homagium ſuum & poſuit eum in ſeyſinã, vel ꝑ ſe vel ꝑ ꝓcuratorem ſuum, vel ꝑ litteras &c. Et unde fuit in ſeyſina ꝑ tantũ tẽpus, donec idẽ talis ipſum iniuſtè & ſine iudicio diſſeyſivit, & inde poſuit ſe ſuper aſſiſam. Et notandum generaliter, ꝙ omnis intentio querentis in aſſiſa novæ diſſeyſinæ fundari poterit ſecundùm omnia genera acquiſitionis liberi tenementi, ſive ex cauſa ſucceſſionis, ſive ex cauſa donationis, vel quacunq; alia, ſive in feodo ſive ad vitam, vel ſecundùm quod poſſeſſio alicuius pacificata fuerit vel turbata, vel ſecundùm quod diſſeyſina facta fuerit in ipſo principali. s. in corpore, vel *in ipſius* rei pertinẽtiis, ſicut in jure, ut ſi quis jus habeat eundi vel paſcendi in fundo alieno &c. Et talis venit & defendit ꝙ ipſum iniuſtè non diſſeyſivit, nec ei aliquam fecit iniuriam, & bene cognoſcit donum & homagium captum, et ſeyſinam, et totum quod proponitur à querente. Sed dicit quòd antequam homagium ſuum capere vellet de tali tenemento, conceſſit idem querens, ꝙ ſi ille tenens infra certum tempus inquirere poſſet ꝙ idem querens aliquid teneret in capite à dño Rege, vel ſi quid faceret vel non faceret, et ſic ſecundùm quancunq; conventionẽ (ut ſupra) bene liceret ei ingredi prædictum tenementum, et tenere ſibi et hæredibus ſuis quietè imperpetuum ſine aliqua contradictione, et impedimento prædicti talis querentis et hæredum ſuorum. Et quia inquiſivit infra p̃dictum terminum, ꝙ tenuit de dño Rege talẽ terram et talem, vel quia fecit cõtra prædictã cõventionem, vel quia non fecit ſecundùm conventionẽ, ideò poſuit ſe in ſeyſinã, ꝓpter prædictã cõvẽtionẽ. Et unde dicit, ꝙ licet donatio valida eſſet et ꝑfecta ab initio, tñ effecta eſt invalida ꝑ prædictam cõventionẽ: Ad quod querens reſpondet aut dedicit omninò illã cõventionem aut cognoſcit. Si autem cognoſcat et factum ſit contra, tunc erit manifeſtum ꝙ nullã ei fecerit injuriã. Si autẽ illã omninò negaverit vel defenderit, cũ ex tali negatione fiat res dubia, oportebit eũ de neceſſitate ꝙ illã ꝓbet ſi fuerit extra ſeyſinã, alioquin indefenſus erit: quaſi exceptio nulla, & ꝑ hoc recuperabit querẽs ſine aliqua jurata, et ſi fuerit in ſeyſina, dabit ei exceptio: Probari vero poterit cõvẽtio ꝑ ſcripturã, cũ fuerit extra ſeyſinã ut ſi ſcriptũ cõfectũ fuerit ĩter eos ſuper cõvẽtiõe prędicta ĩ pręſentia virorũ fide dignorũ qui pręſẽtes erãt, et audiẽtes p̃dictã cõvẽtionẽ ante captionẽ homagii vel poſt, et qui loqui poſsũt de ꝓprio viſu et auditu et quę quidẽ ſi fuerit à querẽte dedicta, ꝓbet̃ charta et cõvẽtio ꝑ teſtes, licet dõeſtici ſit ſiul cũ aliis de jurata vel ꝑ collationẽ vel alio modo. Et ſi ꝓbatũ fuerit inſtrumẽtũ, ſic manifeſtũ erit ꝙ talis fuit cõvẽtio: nõ tamẽ ꝓpter hoc ꝓbat̃ ꝙ ſatisfactũ ſit cõvẽtioni. Oportebit igit̃ ulteriùs ꝓcedere inveſtigãdo ꝑ aſſiſã in modũ juratę capiẽdã, et ꝑ teſtes nominatos in ſcripto utrũ factũ ſit ſecũdũ cõvẽtionẽ vel nõ, vel ſi factũ ſit cõtra convẽtionẽ, utrũ ita ſit vel nõ ſit, ſecũdũ ꝙ dicit̃ in cõvẽtione. Et eodẽ modo erit ꝓcedendum ꝓbato ſcripto, et probata conventione, ac ſi ab initio nõ

eſſent

eſſent conceſſa. Quia etſi conceſſa eſſent, adhuc videndũ eſſet utrum ſatiſfactum eſſet conventioni vel nõ. Et quòd ita ſit ꝓcedendum, videri poterit ꝑ chartã aliquam quæ confecta eſt ſuper donatione aliqua, ut ſi charta tãtum fuerit dedicta, non ſufficit niſi donum fuerit dedictum; ut ſi dicat, defendo chartã, minus bene dicit. Si autem dicat, defendo donũ & chartã, tunc oportet tenentẽ ꝓbare utrunq;. Si dicat tantum, defendo donũ, adhuc ſufficit, quia donum poterit eſſe validum & ꝑfectum etiã ſine charta, & charta bene poterit eſſe vera, ſed ſine dono, ꝑfectio vacua erit & invalida. Si autem donũ fuerit ꝑfectum & validum, utrunq; juvari poterit ꝑ aliud, & ſic donũ poterit eſſe validum, licet charta ſit falſa, & charta poterit eſſe vera, licet donũ ſit invalidum vel imperfectum, ut ſi donatarius ſe intruſerit ꝓpria autoritate ſine waranto. Igitur non ſufficit ꝓbare chartam eſſe veram, niſi ꝓbetur donũ eſſe validum & ꝑfectum. Igitur cùm ꝓbata ſit ſcriptura & conventio, & oporteat de neceſſitate ulteriùs ꝓcedere, aut bene ſciunt conventioni eſſe ſatisfactum, vel bene ſciunt quòd non eſt ſatisfactum, & ſecundum hoc pro una parte vel pro alia terminabitur negotium. Si autẽ nihil omninò ſciverit de aliqua conventione, ꝑ hoc recuperabit querens quaſi exceptione nulla. Si autẽ dubitaverit utrum ſatisfactum fuerit conventioni vel nõ, licet bñ cõſtiterit eis de conventione facta, ſi præſumptiones inducant ꝓbabiles pro una parte vel ꝓ alia, in hoc dubio ſtandũ erit prȩſumptioni, cùm nulla ſit ꝓ aliqua parte vera probatio, quæ vincere poſſit prȩſumptionẽ. Poterit tunc prȩſumptio impoſterũ juvari, ſi fecerit ꝓ eo qui forte cõvẽtionẽ cognoverit, ſed ſi in replicãdo dicat illã eſſe remiſſam, ſi p̄ſũptio faciat ꝓ eõ, juvari poterit præſumptio ꝑ inſtrumẽtũ poſtea cõpertũ ex parte illa, ꝙ contineat veritatẽ. Si autem tenẽs nullũ omninò habeat inſtrumentum, tunc oportet ꝙ alio modo ꝓbet exceptionem cõventionis. Et unde aut ponit ſe in aſſiſam in modum juratæ capiendã aut nõ. Si velit autẽ ꝓbare ꝑ domeſticos & familiares ſuos exceptionẽ, hoc non licet. Si autem ꝑ domeſticos & familiares partis alterius, hoc nõ ꝓdeſt. Si autẽ cõmuniter ꝑ utroſq;, nũquã cõveniẽt. Oportet igĩt de neceſſitate recurrere ad aſſiſam, aſſũptis aliquib⁹ qui interfuerint cõvẽtioni, dũ tamẽ neutrã partẽ cõtingãt. Si autẽ inſtrumentum nõ habuerit, nec ſe ponere voluerit in juratã, habet tamen ſectã unã vel plures forte ſive ſint familiares ſive non, ex ſecta ſua habet ad minus prȩſumptionem, & ſtandum erit prȩſumptioni, donec probet in contrarium. Probari poterit contrarium per defenſionem & per legem, quia lex vincit ſectam. Item eſto quòd donator per conventionem non ſufficiat quòd ſe ponere poſſit in ſeyſinam, dabitur ei actio ex conventione, cùm ſit extra ſeyſinã, & ad ſuperiorem erit recurrendum. Et unde cùm quis ſit in ſeyſina, dabitur ei exceptio ex conventione. ¶ 5. Item incertitudo ſive fuerit in ipſa re ſicut in corpore & tenemento, ſive in jure pertinente ad tenementum, ſive in ipſa perſona quæ queritur, non dico ſi aliqua ratione poſſit eſſe certitudo vel ſaltem prȩſumptio, immo ſi omninò nulla haberi poterit certitudo, etiam nec prȩſumptio. Item negligentia ſive

diſſi-

diſsimulatio ad tempus,quæ trahuntur ad conſenſum, impediunt reſtitutionē non tamē quòd omnino tollatur actio, ſed quòd auferatur diſſeyſito recens reiectio. Et diſsimulatio & magna negligentia quę trahitur ad conſenſum, dat quaſi liberum tenementum diſſeyſitori, ita quòd ſine iudicio ejici non poteſt, & tollit privilegium diſſeyſito: quia ex quo negligens eſt, præſumitur ad minus quòd voluit diſſeyſiri, ꝑ quod præſumitur etiam ꝙ utramq; amiſerit poſſeſsionem, naturalem videlicet & civilem. Item eodē modo volūtas ſi hoc voluit ab initio vel poſt tempus, iniuriam remiſerit,& tenementū quietū clamaverit, Itē impedit reſtitutionem tranſactio,ut ſi partē tenementi remiſerit & partem receperit nomine concordiæ, quod quidem de gratia ei concedi poterit,& pro bono pacis & non de iure, quia de iis quæ præſumpta ſunt contra pacem domini regis, nulla erit tranſactio ſive concordia,ſed ipſum iudicium, ſecundùm quod querens ſe retraxerit, vel ipſe diſſeyſitor cognoverit diſſeyſinam. Item confirmatio vel conſenſus impediunt reſtitutionem, ut ſi diſſeyſitus confirmaverit diſſeyſitori rem diſſeyſitam, quia confirmatio gratuita tollit iniuriam. Conſenſus, ut ſi diſſeyſitor donationem fecerit, & diſſeyſitus donationi conſenſerit & illam ratam habuerit, ſive ab initio ſive poſt tempus. Item propria uſurpatio rei ꝓpriæ poſt diſſeyſinam ſine judicio ſed poſt tempus,ut ſi diſſeyſitus fuit quis,& negligens fuerit in impetratione vel ꝓſecutionē vel utroq;, ſine iudicio rē ꝓpriā ſibi uſurpare non poterit (ut ſupra) poterit tamē illam recipere ſi ei gratis offeratur,aliquando tamen ſed nō ſemper: Verbi gratia, A diſſeyſiat B. C. diſſeyſiat A. vel forte A. dat tenementum C. B. impetrat contra A. A. timet ꝓpter diſſeyſinā & aſſiſam, ejicit C. ſine judicio & reſtituit tenementum ipſi B. poſt impetrationem ipſius C. vel ante, ſi C. conveniat cum A.& non B. A non poteſt reſtituere ſed B. ſi tamē cōveniat B,B. nullam fecit diſſeyſinam C. Oportet ergo quòd ambo cōveniāt ſimul A. qui fecit diſſeyſinā,& B. qui poteſt reſtituere A. nihil poteſt dicere quare aſſiſa remaneat,B. ſi dicat cōtra aſsiſam quòd ipſe ſit dn̄s ꝓprietatis,& quòd A. qui eum iniuſtè diſſeyſivit illam ei gratis obtulit, & illā ſic oblatam recepit, replicare poſsit idē C. quòd ex quo idem A. iniuſtè ejecit ipſum, & ſine judicio & ita quòd ipſi de tali diſſeyſina impetravit cōtra ipſum A.& ita quòd præceptum eſſet vic. ꝙ tenemētū illud faceret eſſe in pace uſq; ad advētū juſticiariorū, non poterit idem A. illud ad aliū transferre ſine præjudicio ipſius C.& unde ſi idem A. illud ei poſtmodū gratis offerret, illud recipere non deberet,quia hoc eſſet in præjudiciū ipſius C. licet in nullum præiudicium ipſius A. Et perinde erit verſus ipſum C. ac ſi ſeyſinam ſuā ſine judicio uſurpaſſet verſus ipſum A. Item difficultas judicii impedit reſtitutionē, & quo caſu partes induci poterunt ad concordiā, ut ſi nullo modo terminari poſſit negotium. Secus tamē eſt ſi aliquo modo,quāvis cū difficultate. Itē res judicata, maximē ſi juſtū intervenerit judiciū. Itē intruſio impedit reſtitutionē, dū tamen nō currat tēpus ꝑ negligentiā, hoc eſt ſi incontinenti ejiciatur. Itē exceptio finis facti impedit reſtitutionē in ſuo caſu. Itē ſunt alia plura,de quibus ad præſens non recolitur, ſed iſta ſufficiunt exempli cauſa.

1 ¶ Sunt quædam exceptiones quæ ſunt quaſi extra ſeyſinam & non tangunt ſed perimunt breve quandoque,& quandoque differunt aſſiſam. 2. De exceptionibus dilatoriis quæ ſunt contra aſsiſam. 3. Qualiter & quibus modis cadit aſsiſa in juratam. 4. Si ille qui tenuerit per legem Angliæ dicat ſe eſſe diſſeyſitum. 5. Quòd aſsiſa competit prima facie & ab initio donec conſtiterit quo animo quis quid fecerit, quia ſi de animo conſtiterit ſtatim aut aſsiſa vel tranſgreſsio per confeſsionem ejus qui convenitur: 6. Item vertitur aſsiſa quandoque in juratam propter trangreſsionem diſtrictionis, fieri enim poterit diſſeyſina ſub colore diſtrictionis. 7. Qualiter fieri poteſt diſſeyſina ſub ſpecie diſtrictionis. 8. Item cadit in aſſiſam baſtardia. Cap. 34.

ITem ſunt quædam exceptiones quæ aſſiſam omnino non perimunt ſed breve & non actionem,licet ad tempus aſſiſam differant,ſicut exceptio contra juriſdictionem. Item exceptio quæ datur contra breve. ¶ 2. Item exceptio quæ datur contra perſonā querentis. Item exceptio quæ cōpetit ex ꝑſona tenentis. Item exceptio quæ competit ex loco & tempore. Item exceptio quæ competit contra juratores,quia ſunt minus ſufficientes & eſſoniabiles,ſive recuſabiles, vel licet ſint competentes,non tamen ſint præſentes. Et cùm omnes iſtæ exceptiones(ſive ſint peremptoriæ ſive dilatoriæ)ſunt quaſi extra aſſiſam,vel præter, & ideò nō in modum aſſiſæ,ſed in modum juratæ terminant, quaſi ꝑ conſenſum partiū. Cùm unus dicat ita eſſe & alius contrarium, quaſi extra aſſiſam,& petat quilibet eorum ꝙ ſua veritas inquiratur. Et ideo conventionem non recipiunt, quia ſi qua partium venire vellet cōtra dicta juratorū ita diceret ꝓbationem ſuam eſſe falſam,cùm veredictum juratorū in hoc caſu non ſit aſſiſa ſed ꝓbatio exceptionis, quia qui excipit ꝓbare debet exceptionem. Et eodem modo qui replicat contra exceptionem, ꝓbare debet replicationem.¶. 3.Ut autem ſciatur quādo convictio habet locū quando non, videndū erit utrum aſsiſa capiatur in modum aſſiſæ,vel in modum juratæ. In modum aſſiſæ ſic,ut ſi fundata intētione querentis, tenens ſe ſtatim ponat in aſſiſam ſine aliqua exceptione, & reſpondeat intentioni querentis,quòd non diſſeyſivit eum , & inde ponit ſe ſuper aſſiſam,& ſi juratores dicant ſimpliciter quòd non diſſeyſivit ipſum,vel quòd diſſeyſivit ſine aliqua cauſa adjecta, ſi falſum dixerint ſive in principali & in iis quæ tangunt actionem & aſſiſam, ſive in iis quę tangunt exceptiones niſi iuſtus error & ꝓbabilis eos excuſaverit,convinci poterunt in iis quæ tangunt aſſiſam:Ut ſi dicant quòd diſſeyſivit talem iniuſtè cùm non diſſeyſiverit, vel econtrariò,vel ſi dicant quòd tenens diſſeyſivit querentem de libero tenemento,cùm teneret in villenagio vel econtrariò & huiuſmodi. Vel ſi dicat aliquid quod tangat exceptionem & nō actionem nec aſſiſam,ſed non ſimpliciter ſed cum cauſæ adiectione,ita ſcilicet quòd querens diſſeyſiri non poterit de libero tenemento,quia villanus eſt,& tenuerit in villenagio cùm liber ſit & liberè tenuerit , vel econtrariò: ſi ille querens poſtmodum poſſit docere contrarium,iuratores convicti ſunt de periurio , quia aſſiſa capta eſt in modum aſsiſę & non iuratę. Si autem propoſita querela querentis , reſpondeat tenens intentioni, ꝙ querens diſſeyſiri non potuit de libero tenemento quia villanus eſt, & tenuit in villenagio , & querens

rens dicat ſimpliciter quòd non, nihil replicandò, cùm per negationem fiat res dubia: oportet quòd tenens probet exceptionem per parentes, quos ſtatim habeat ad manum (ſi poſsit) vel ad diem vel per aſsiſam. Et quo caſu, ſive per parentes ſive per aſsiſam ꝓbaverit, cùm inde ſe poſuerit in aſsiſam in modum iuratę capiendam, ſive iuratores dicant pro una parte ſive pro alia, non ſunt convincendi quia hic eſt potiùs probatio exceptionis per iuratam, quàm captio aſsiſę per aſsiſam, Nec etiam ſive verum dicant ſive falſum, non propter hoc prȩiudicabitur querenti in cauſa ſtatus, & ſic in hoc caſu ſemper incũmbit probatio tenenti. Sed eſto quòd querens ſic reſpondeat exceptioni, per quam dicitur quòd ipſe villanus ſit, & ipſe replicando dicat quòd ſit liber, adhuc incumbit probatio tenenti, quàm quidem ſi aliquo modo probaverit, probet querens contrarium (ſi poſsit) per probationem validiorem replicando. Si autem excipiens non probaverit, non erit neceſſe quòd querens probet contrarium replicando, quaſi exceptione nulla. Si autem non ſunt parentes qui ex aliqua parte producantur, de neceſsitate recurrendum erit ad aſsiſam, ut in modum iuratę terminetur negotium, quia hinc inde erit probatio & non aſsiſa. Probat enim tenens exceptionem per iuratam, in quam de neceſsitate conſentire oportet, propter defectum alterius probationis, quia ſi non habeat parentes, de neceſsitate recurritur ad iuratam, alioquin nulla erit exceptio, quaſi deficiente probatione. Eodem modo dici poterit de replicatione querentis. Sed eſto quòd querens parentes non habeat quos producat, & cùm tenens probare voluerit exceptionem per iuratam, & querens hoc recuſaverit, ſequitur quòd querenti denegabitur actio & aſsiſa. Si autem tenens hoc recuſaverit, procedet aſsiſa in modum aſsiſę quaſi exceptione nulla. Si autem fundata intentione querentis excipiat tenens de villenagio, & probationem habeat ad manum, parentes ſcilicet vel iuratam, poterit querens replicare de privilegio (ſi fuerit dominus qui petat) ut ſuprà de exceptionibus villenagii pleniùs. Sed hæc vera ſunt, habita ratione ut ſupra utrum videlicet oppoſita fuerit à domino vel extraneo non domino, & tunc utrum ille cui opponitur fuerit in poteſtate domini ſui vel extra. ¶ 4. Item cadit aſsiſa in iuratam alio modo, ut ſi querens ſic fundaverit intentionem & dicat, quòd duxit uxorem habentem hȩreditatem vel maritagium, & poſt mortem uxoris ſuæ fuit in ſeyſina per tantum tempus, donec talis eum iniuſtè diſſeyſiverit, & ita fuit in ſeyſina per legem Angliæ, quia ipſe & uxor eius pueros habuerunt in communi. Ad quòd ſi tenens contra ipſum exceperit quòd nullum omnino habuerunt, vel ſi habuerunt mortuus fuit in utero, vel ſi natus fuit, monſtrum fuit & non puer, vel ſi puer fuit & vivus, nunquam auditus fuit clamare inter quatuor parietes. Si autem querens dicat replicando contrarium, in modum iuratę inquiratur veritas per aſsiſam, & ſic terminabitur negotium. Si autem dicant iuratores quòd benè viderunt eum ſeyſitum & poſtea eiectum per tenentem, ſed de aliquo puero nihil ſciunt, quia mater obiit in pariẽdo extra comitatũ in remotis. Et qa eorũ veredictũ inſufficiẽs eſt, & quia ipſi ignorare poſſunt ea quæ fiunt in remotis, recurrẽdũ erit ad comi-

tatum & ad vicinetum ubi mater obiit, & ibi facta inquiſitione de veritate, terminetur negotium. Item excipere poterit tenens contra querentē, quòd ſi liberos habuerit poſtea convicti fuerunt ad baſtardos, quòd ſi querens negaverit, hoc per aſſiſam in modum juratæ declarabitur. Item eſto quòd ſic dicat; quòd pueri baſtardi ſunt & hoc paratus eſt docere ubi, & quando, &c. tūc aut dicit quòd ita baſtardi ſunt, aut quòd nati fuerunt ante matrimonium contractum, & alius dicat quòd poſt, & uterq; ſe inde poſuerit in juratam, per juratam poterit negotium terminari (ſecundùm quoſdam). Si autem excipiat quòd querens matrem nunquam deſponſavit, & querens replicando dicat quòd ſic, remanebit aſsiſa quouſque in foro debito. i. eccleſiaſtico conſtiterit de veritate. ¶ 5. Vertitur etiam aſſiſa quandoque in juratam propter tranſgreſſionem, ut ſi quis contra voluntatem domini uti velit in alieno, vel contra voluntatem participum uti voluerit in communi, & de communi facere proprium vel exceſſum: proprium, ut ſi ſibi appropriare voluerit aliquam partem quæ communis eſt; vel utendo exceſſum facere, & ita ſibi uſurpare quod alienum eſt vel commune ſibi & aliis, facit diſſeyſinam, & ſimiliter tranſgreſſionem, quia omnis diſſeyſina eſt tranſgreſsio, ſed non omnis tranſgreſsio eſt diſſeyſina. Et ſi eo animo forte ingrediatur fundum alienum non quòd ſibi uſurpet tenementum vel iura, non facit diſſeyſinam ſed tranſgreſsionem. Sed quoniam incertum eſt quo animo hoc faciat, ideo querens ſibi perquirat per aſsiſam, & quo caſu, querendum erit à iudice quo animo hoc fecerit, utrum eo quòd ius habeat in re vel non habeat, ut ſi forte ductus errore probabili vel ignorantia ſed non craſſa, ut ſi omnes de patria ſciverint rem ad ipſum non pertinere, & ipſe ſolus ignoraverit, non excuſatur. Si autem ignorantia iuſta fuerit & probabilis error, & ita ingrediatur fundum alienum cùm ſuum eſſe crediderit, & clam vel palam arbores ſucciderit, vel herbam falcaverit, vel aliud genus inveſtituræ & non nomine ſeyſinæ aſportaverit, ſed p errorē vel ignorantiā, excuſat à diſſeyſina, q̄a ibi eſt potius trāſgreſsio quā diſſeyſina; quàm quidem ſi cognoverit, emendet: & ſi dedixerit, vertitur aſſiſa in juratam ad inquirendum de tranſgreſſione & per hoc ſtet vel cadat. Idem erit ſi teneat in communi, & hoc maxime niſi ita fecerit ſæpius & de conſuetudine. Frequentia enim mutat tranſgreſſionem in diſſeyſinam; ut ſi ſemper tranſgreſſionem faciat, & reſpondeat ad aſſiſam quòd nihil clamet in tenemento omninò, vel in re communi per ſe ut per hoc pœnam diſſeyſinæ poſſit evadere, non audietur, ſed ſuſtinebit pœnam diſſeyſinæ & rediſſeyſinæ. Idem erit, ſi in delicto captus fuerit, vel alius quem advocaverit vadium dare noluerit, per juratam aggravetur pœna tranſgreſſionis ſi hoc fuerit per juratam declaratum. Si autem dicat ſe jus habere cùm nullum habeat, vel dicat ſuam propriam cùm ſit communis, ſtatim procedat aſſiſa in modum aſſiſæ, & per aſſiſam terminabitur negotium. Et quo caſu, ſi res fuerit communis, locum habere poterit communi dividendo iudicium. Et quid ſi talis in alieno ita jus ſibi uſurpaverit? vel proſternendo arbores vel ſuccidendo, vel lapides finales amovendo, ut prædictum eſt.

Inpri-

Inprimis ante aſsiſam capienda ſunt vadia (ſi fieri poſſit) & ita emendabitur tranſgreſsio per captionem vadiorum, & ſi ſe devadiari non permiſerit, recurrendum eſt ad breve de nova diſſeyſina, & cadit aſsiſa in juratam, & duplicabitur pœna tranſgreſſionis, vel donec ſciatur utrum quis clamaverit vel non. Et eodem modo ſi quis vaſtum fecerit vel diſtructionem in tenemento quod tenet ad vitam ſuam, in eo quòd modum excedit & rationem, cùm tantum concedatur ei rationabile eſtoverium & non vaſtum, facit tranſgreſſionem. Et ſi talis impediatur per aliquem cujus interfuerit, ſicut parens vel amicus, ille tenens aſſiſam non habebit. Intentio enim talis liberabit à diſſeyſina, quia in eo quòd tenens abutitur malè utendo, & debitum uſum in modum debitum excedendo, non poterit dicere quòd diſſeyſitus eſt, quia tantum rationabilis uſus ei conceditur. Et ſi per aliquod tempus fortè abuſus fuerit ultra modum, talis ſeyſina nulla erit, quia non eſt ſeyſina quæ trahit ad abuſum, ſed præſumptio injurioſa. Et ideo cauſa & intentio liberat impedientem, ſed hoc per aſsiſam in modum juratæ captam declarari oportebit, ſcilicet utrum ſit ibi vaſtum vel rationabile eſtoverium. Item cadit quandoque aſsiſa in perambulationem ſi fuerit incertum in quo comitatu vel in cujus fundo tenementum illud de quo agitur extiterit. ¶ 6. Vertitur etiam aſſiſa aliquando in juratam propter tranſgreſſionem diſtrictionis, diſtrictio enim aliquando facit diſſeyſinam, & aliquando tranſgreſſionem majorem vel minorem, & ſecundùm hoc terminabitur negotium in modum aſsiſæ, ſi ibi fuerit diſſeyſina, vel vertetur aſſiſa in juratam, ſi ibi fuerit tranſgreſsio major vel minor. Et unde cùm aſſiſa fuerit impetrata ſuper injuria diſtrictionis, ſi non poſsit valere ut aſsiſa ad terminandam diſſeyſinam, valeat tamen ut jurata ad terminandam tranſgreſsionem. Tranſgreſsio enim poterit eſſe major vel minor; major, ut ſi non ſit omnino diſſeyſina, tamen non multum differens à diſſeyſina, quaſi ei proxima & vicina, ut licet per diſtrictionem non impediatur quis omnino uti, tamen erit tranſgreſsio vicina diſſeyſinæ ſi ad commodum uti non poſſit, propter tranſgreſsionem minus tranſgreſſivam, vel exceſſivam ultra modum & menſuram debitam. Item poterit eſſe tranſgreſsio ſimplex, duplex, triplex, quadruplex & multiplex: ſimplex, ſed gravis, ut ſi fiat diſtrictio ubi nulla cauſa eſt diſtringendi, vel quòd non pertineat ad diſtringentem, & erit diſſeyſina ubi nulla ſubfuit cauſa diſtringendi. Item ſi ſubſit cauſa, tamen ſi fiat ordine non obſervato, adhuc ſimplex eſt, ut ſi quis diſtringat tenentem ſuum per res ſuas dominicas cùm habeat villenagium. Item ſi diſtringat tenentem tenentis ſui licet feodum ſuum, cùm tenens ſuus (qui medius eſt) ſufficiens habeat dominicum. Item ordine non ſervato, ſi fiat diſtrictio per immobilia, cùm ibi ſint mobilia vel ſe non moventia. Item ordine non obſervato, ſi fiat diſtrictio per immobilia & ſe non moventia, cùm ſint ibi mobilia & ſe moventia. Item ordine non ſervato, ſi diſtringat per mobilia & ſe moventia intrinſeca, cùm ſint quæ ſufficiunt ad diſtrictionem forinſeca. Item ordine non obſervato, ſi fiat diſtrictio per oves, & ſunt per quæ ad minùs damnum diſtringantur animalia otioſa. Item ordine non obſervato, ſi

fiat diſtrictio per boves, ut culturam auferant vel impediant, cùm ſint aliæ res & animalia otioſa quæ ſufficiant ad diſtrictionem. Et unde talis diſtrictio potiùs dici debet diſſeyſina quàm tranſgreſſio & iſta injuria ſimplex eſt. Item ſi ſubſit cauſa & obſervetur ordo, adhuc poteſt eſſe injurioſa ſi fuerit nimia, & diſtrictio modum excedat in qualibet ſpecie. Non enim debet fieri magna diſtrictio pro minimo delicto, vel pro minimo ſervitio, aggravari tamen poterit ut prima teneatur & plura capiantur: Cùm ſit modus in rebus ſunt certi deniquè fines, quos ultraque citraque nequit conſiſtere rectum, & hoc ſimiliter ſimplex. Item etſi omnia fiant cum ordine, & menſura, poterit eſse tranſgreſſio in diſtrictione: ut ſi cùm capta fuerint averia pro diſtrictione & adducta extra comitat̃, ne deliberentur per vadium & plegium, niſi hoc factum fuerit ex juſta cauſa, ut ſi caput baroniæ fuerit extra comitat̃ & curiam domini capitalis. Item ſi omnia benè conveniant, & diſtrictio ſit menſurabilis & per modum, ſive ſubfuerit cauſa diſtringendi ſive non, ſi averia capta per vadium & plegium vetentur, vetitum illud non non ſolum erit querenti injurioſum, imò domino regi, cùm ſit contra pacem ſuam: & quia ubi deficiunt vadia & plegia deficit pax, & ſic repetitis omnibus ſupradictis, ſecundùm quòd in omnibus ſit præſumptum vel in parte, aut erit tranſgreſſio ſimplex, vel duplex, vel ulteriùs, & ſecundùm quod fuerit major vel minor, tranſgreſſio erit vicina diſseyſinæ, vel non erit. Et qualiter fieri debent diſtrictiones pro ſervitiis, ſupra pleniùs de diſtrictionibus. ¶. 7. Fieri autem poterit diſſeyſina ſub ſpecie diſtrictionis tali modo, ut ſi talis fiat diſtrictio per boves, per carucas, & non per modum & menſuram, quòd cultura omninò depereat. Sed cùm fieri poſſit diſſeyſina ſi cultura per diſtrictionem depereat, quare non ſit diſſeyſina eodem modo ſi depereat melioratio? Quia ubi deficit melioratio, perit cultura in parte vel in toto. Videtur igitur quòd ſit diſſeyſina, ſi quis per captionem averiorum meorum, cùm non ſubſit cauſa diſtringendi, vel cùm ſit, modum excedat, vel per excogitatam malitiam ordinem non obſervaverit, & carectas ceperit diſpoſitas ad meliorationem agrorum, & ita quòd deficiat melioratio in Marla vel in ſtercoratione, non video quare non. Item ſit diſſeyſina per diſtrictionem, non ſolum per prædicta, verum etiam ſi ſub ſpecie diſtrictionis non permittit quis tenentem ſuum blada metere, vel coadjuvare ad commodum ſuum in feodo ipſius qui diſtringit. Item ſi non permittit ea vendere, alienare, vel extendere; dum tamen tantum retineat tenens, quod ſufficiat ad diſtrictionem. Facit etiam diſſeyſinam dominus diſtringens ſub ſpecie diſtrictionis, ut ſi blada nondum à ſolo ſeparata, propria autoritate meſſuerit & aſportaverit, ſive ipſe hoc fecerit, ſive ballivi ſub nomine ſuo, quorum factum advocaverit. Et eodem modo cùm blada ſint à ſolo ſeparata, & maximè niſi hoc de voluntate tenentis proceſſerit. Fit autem diſſeyſina ſub ſpecie diſtrictionis, ut ſi quis per judicium curiæ aliquod tenementum ſui tenentis in manum ſuam ex ſuo decreto ceperit, & alium inde ſtatim feoffaverit, ita quòd non ſit ei poteſtas reſtituendi cùm voluerit, oblato ei ſervitio cum arreragiis. Item ſit diſſeyſi-

na

na ſub ſpecie diſtrictionis, ut ſi quis tenementum tenentis ſui ita ceperit in manum ſuam, ut prædictum eſt, & illud reſtituere contradixerit tenenti ſuo poſt tempus reverſo, cùm paratus ſit ſatisfacere ei de ſervitio & de arreragiis de tempore præterito. Item terminatur quandoquè aſſiſa & querela diſſeyſinæ ſine aſſiſa & jurata per exceptionem rei iudicatæ, cùm aſſiſa arramata fuerit verſus aliquem, qui dicat quòd nullam fecerit iniuriam, eo quòd ipſe per iudicium recuperaverit tenementum illud de quo queritur, & tunc aut ſtatim ponat ſe inde in aſſiſam, aut vocat ad warrantum rotulos iuſticiariorum & eorum iudicium. Si autem ſe ponat in aſſiſam, hoc ei prodeſſe non debet, ſed ſe ponat ſuper rotulos, quia ſi iuratores dixerint contrarium rotulis vel diverſum, ex hoc convinci poſſunt ad minus de mendacio, & ita capi poſſit aſsiſa ſuper aſsiſam (quod eſſe nō debet) ſuper eadem re & de eodem facto. Melius tamen eſt in omni caſu quòd recurratur ad rotulos & factum juſticiariorum. Item ſi dicat quòd per iudicium curiæ ſuæ, vocet inde curiam ſuam ad warrantum. ¶ 8. Item cadit in aſsiſam novæ diſseyſinæ baſtardia inter fratres, quorum unus eorum priùs ſe poſuit in ſeyſinam poſt mortem anteceſſoris ſui. Quo caſu, refert utrum ſeyſina vacua fuerit vel non vacua, ſcilicet utrum dominus capitalis primam habuerit ſeyſinam vel non habuerit. Si autem habuerit primam ſeyſinam, & unus ex duobus qui contendit ſe eſſe hæredem, ſuper ſeyſinam capitalis domini ſe poſuerit in ſeyſinam & ſic non vacuam, bene poterit dominus capitalis illum rejicere ſtatim vel poſt tempus & impunè, quia per aſsiſam non recuperabit intruſus, quia vacuam ſeyſinam non invenit. Sed capitalis dominus in ea remanebit, donec ei conſtiterit quis ſit hæres. Si autem capitalis dominus primam ſeyſinam non habuerit, ſed unus ex duobus qui ſe fecerit hęredem, ſive ſit hęres legitimus ſive non legitimus vel baſtardus, & in ſeyſina fuerit per aliquod tempus, tunc capitalis dominus eum impunè ejicere non poteſt; & ſi de facto eiecerit, & eiectus aſsiſam portaverit, non obſtante aliqua exceptione recuperabit. Et unde ſi dominus capitalis objecerit ei (petenti reſtitutionem) exceptionem quòd baſtardus ſit, talis exceptio baſtardię (cùm alius ſit qui facit ſe hęredem) in ore capitalis domini non iacebit, quia iſta exceptio non pertinet ad ipſum, ſed ad alium qui ſe facit hęredem, nec etiam ad capitalem dominum, licet alius non ſit hæres, ſi ille intruſus (licet baſtardus) per aliquod tempus quod ſufficiat pro titulo, per negligentiam capitalis domini extiterit in ſeyſina ſine judicio ejici non poterit, quia in hoc caſu (propter tempus) priùs cognoſcendum eſt de violenta ejectione quàm de jure eſchætæ. Item nec valebit ei exceptio, ſi dicat quòd nunquam fuit in ſeyſina de libero tenemento, quia alius eſt hæres juſtior & propinquior, nec iſta exceptio jacebit in ore ſuo, cùm tenementum illud non poſſit eſſe ſuum ſed alienum, neque de jure alteri⁹ ſibi acquirit exceptio. Simplex enim debet eſſe ſeyſina dñi capitalis, cū illā vacuā nō invenerit. Et unde cū talis ſeyſinā ſuā ꝑ aſsiſam recuperaverit, tunc primò diſcutiat ſi ſit hæres vel nō, ꝓpinquior vel ꝓpinqu⁹, vel remotus, legitim⁹ vel baſtard⁹, & ſecūdū hęc, cōpetet vero hæredi actio vel capitali dño. Eodē modo fiet ſi legitim⁹ ejecerit baſtardū.

 ¶De

1 ¶ *De remedio quæ competit hæredibus diſſeyſitorum. Cùm autem diſſeyſitor moriatur vel diſſeyſitus vel uterque, conſulitur hæredibus eorum per breve de ingreſſu, quia cadit aſſiſa omnino ad pœnam & ad reſtitutionem ſimul, vel tantum ad reſtitutionem, ſecundùm quod aſſiſa incepta fuerit cum defuncto vel non. 2. Breve de ingreſſu formatum de modo procedendi in hujuſmodi placito. Cap. 35.*

ASſiſa novæ diſſeyſinæ cùm ſit triplex, ꝑſonalis ſcilicet ꝓpter factum, & pœnalis ꝓpter injuriam & delictum, & rei proſecutoria ſcilicet ꝙ res reſtituatur diſſeyſita: in eo quod pœnalis eſt, & pœna ſuos tenere debeat autores, non competit hæredibus diſſeyſiti ſi diſſeyſitus moriatur, nec datur in hæredes principalis diſſeyſitoris (ſi moriatur) vivente diſſeyſito, quia pœna extinguitur cum ꝑſona, & hæres non tenetur ex delicto anteceſſoris. Et eodem modo ſi diſſeyſitus moriatur vivente diſſeyſitore, hæredi diſſeyſiti non competit actio de injuria facta anteceſſori, quia inter ipſum & diſſeyſitorem nulla eſt obligatio quoad pœnam, licet ſit obligatio quoad reſtitutionem, ſed ꝑ aliud breve ſcilicet de ingreſſu. Sed ad hoc ꝙ locũ habeat breve de ingreſſu, videndum eſt ſi diſſeyſitus (ad hoc ꝙ competit actio hæredi ſuo in ea parte ꝓ qua aſſiſa novę diſſeyſinæ reſtitutoria eſt utrum diſſeyſitus) diligens fuerit in impetratione & proſecutione, ad hoc ꝙ ꝑpetuari poſſet actio quantũ ad hęredes ſuos vel non, cùm vigilantibus jura ſubveniant &c. Si autem diligens fuerit in impetratione & ꝓſecutione, ita ꝙ viſus terræ factus fuerit & juratores electi, ſi poſtmodum moriatur, per talem diligentiam perpetuatur aſſiſa novæ diſſeyſinæ, ſive actio in eo ꝙ reſtitutoria eſt & pœnalis competit hæredibus, & datur contra diſſeyſitores & eorum hæredes, cùm nihil ſit quòd negligentiæ anteceſſoris diſſeyſiti poſſit vel debeat imputari. In omni caſu tenet, ſive incepta fuerit in vita anteceſſoris ſive non, & quoad reſtitutionem, & ſecundùm quoſdam tenet quoad pœnam, ſi aſſiſa fuerit inceptà & quoad reſtitutionem, & aliter nõ. Sed ſi ita incepta fuerit aſſiſa in vita anteceſſoris, ꝙ viſus terræ factus ſit & juratores electi, ꝙ ꝑpetuatur aſſiſa quantum ad pœnam diſſeyſitoris, & quantum ad reſtitutionem, quia hæres ſuccedit in vitiũ & ſic in pœnã. Si autem in vita anteceſſoris non ſit in tantum ꝓceſſum ſed diſſeyſitus ſatis diligens fuerit ad impetrandum, ꝙ ante mortem tamen ꝑducere non potuit ad effectum ꝓpter temporis brevitatem, quia ante mortem facta fuit ꝑ tres dies vel quatuor diſſeyſina, ex quo ſic fuit impetrando, amittit hęres ſuus aſſiſam mortis anteceſſoris, quia ex eo ꝙ impetrare voluit, amiſit utramq; poſſeſſionem civilem & naturalem. Sed hæredi ſuccurritur ꝑ breve de ingreſſu ſine clauſula. Et hæres diſſeyſitoris non tenebitur niſi tantum ad reſtitutionem & non ad pœnam, quia non eſt ingreſſus in rem litigioſam. Si autem anteceſſor diſſeyſitus ſtatim poſt diſseyſinam prima die, ſecunda, tertia vel quarta, & recẽter & in languore, maximè ꝙ ſibi ꝑquirere nõ potuit nec fuit in ꝑquirẽdo, quia ad hæc retinuit civilẽ poſseſſionem, & recẽter ejicere poſset diſseyſitorem ſuum, cõpetit hęredi de ſeyſina talis anteceſsoris aſſiſa mortis anteceſsoris ut ſupra, ſi autem diſseyſitus cùm diu viveret & ſibi poſset ꝑquiſiviſse ſi vellet, & nõ fecit, vix ſuccurri debeat hęredi niſi tãtũ ſuper

proprie-

ꝑprietate, ſuccurritur tamen quandoq; licet contra jus vel præter. Et eſto quòd quis fecerit ab initio diſſeyſinam de aliquo tenemento quod ſit ius uxoris ſuæ, & diſſeyſitus aſſiſam arramaverit novæ diſſeyſinę verſus diſſeyſitorem, ita quòd viſus terræ factus fuit & juratores electi, vel quòd tali tempore facta ſit diſſeyſina, quòd diſſeyſitus ante mortem ſuam ſibi perquirere non poſsit, ſi vir obierit & uxor remanſerit in eadem ſeyſina poſt mortem viri ſui, & ita obierit ſeyſita, & heres ſuus poſt mortem ſuam ingrediatur ſeyſinam illam, & diſſeyſitus impetraverit breve de ingreſſu ſuper hęredem ratione diſſeyſinę quàm pater hęredis fecerit de hereditate matris, ſi hęres reſpondeat quòd ingreſſum non habeat per diſſeyſinam quam pater ſuus fecerat, immo ꝑ deſcenſum à matre ſua quæ inde obiit ſeyſita ut de feodo & de jure, & quę nullam fecit diſſeyſinam, non valebit illa reſponſio quin procedet actio verſus eum: quia revera, quamvis illa terra ſit hęreditas matris ſuę, ipſa injuſtum habuit ingreſſum ꝑ diſſeyſinam viri ſui, nec hęres inde aliquam habet ſeyſinam niſi per diſſeyſinam patris ſui, & per iniuſtum ingreſſum matris ſuę poſt diſſeyſinam patris. Et ideo vitium rei adhęret hęredi, quod contractum eſt ex parte patris & ex patre matris, & ſuccedit hęres in vitium, quāvis per intermediam perſonam, & ideò recuperabit petens per tale breve: Ut de itinere M. de Pateſhull de loquelis quæ fuerunt ſuper iudicium in diverſis comit̄ anno regni regis H. 3. in comitatu Glouc. de Richardo Curpet, qui impetravit breve ſuper W. comitem Marſhal juniorem, & qui reſpondit quòd non habet ingreſſum ꝑ W. patrem ſuum, immò per comitiſſam matrem ſuā cujus hęreditas terra illa fuit, & quæ inde obiit ſeyſita, ut de feodo & jure. Eodem modo ſi cùm vellet, non poſſet ſibi perquirere nec per ſe nec per alium, ut ſi gravi languore detentus, licet memoriam non amiſerit. Et quamvis memoriam amiſerit, ante diſſeyſinam, & per hoc deſinere non poſſit poſsidere civiliter, licet deſinat poſsidere naturaliter per ejectionem, competunt hęredi duo remedia. s. breve de ingreſſu (ſi legerit) ut hic, vel aſsiſa mortis anteceſſoris, ut inferiùs dicetur. Item eodem modo, ſi propter brevitatem temporis ſibi perquirere non poſsit, ut ſi hodiè diſſeyſitus, ſtatim, vel in craſtino, vel ſecundo, vel tertio, vel quarto die moriat̄, & ita ꝙ tempus diſſeyſitori ſufficere non poſſit pro titulo. Eodem modo competunt hæredi duo remedia ut ſupra: quia anteceſſor in utroque caſu ſatis moritur ſeyſitus ut de feodo, & hęres nihilominus habere poſſet breve de ingreſſu etiam ſine clauſula, cùm nihil poſsit imputari negligentię anteceſſorū. Si autem negligens inveniatur ꝙ ſibi non perquiſiverit cùm poſſet, quaſi ſui juris contemptor ſibi pręjudicat & hęredibus ſuis, cùm negligētia & patientia inducāt cōſenſum, & diſsimulatio longa tollat injuriam, & tale erit prejudicium ꝙ hęres vix audiri poterit ſuper ꝑprietate ꝑ breve de recto. Cùm autem diſſeyſitus diligens fuerit, ut prædictum eſt, vel cùm nihil ſit ꝙ poſsit negligentiæ ſuæ imputari, datur hæredi actio ꝑ breve formatum hoc modo in pſona hæredis diſſeyſitoris. ¶. 2. Rex vic ſalutē. Præcipe A. ꝙ juſtè &c. reddat B. tantū terrę cū pertinentiis in tali villa, & in quā nō habet ingreſſum niſi ꝑ C. patrē ipſius A. cujus hæres ipſe eſt, qui

prædi-

prædictum B. inde injuſtè & ſine judicio diſſeyſivit, & poſtquam &c. Et unde aſſiſa novæ diſſeyſinæ ſummonita fuit coram juſticiariis noſtris ad primam &c. & viſus terræ captus,& remanſit aſſiſa capienda,eo quòd prædictus C. obiit ante captionem illius aſſiſæ, vel antequam juſticiarii noſtri in partes illas venirent. Et niſi fecerit, & idem B. fecerit te ſecurum de clamore &c. tunc ſummoneas &c. quòd ſit coram juſticiariis &c. oſtenſurus quare non fecerit, & habeas ibi ſummonitores & hoc breve. Et habebit locum breve iſtud tam verſus extraneos,qui ingreſſum habuerunt per diſſeyſitorem unum vel plures, quatenus gradus ingreſſus & perſonæ permiſerint, quàm verſus hæredes diſſeyſitoris, vel verſus eos qui ingreſſum habuerint per hæredes uſque ad tertiã perſonam incluſivam: ut ſi dicatur, Præcipe A.&c.quòd juſtè &c.reddat B.tãtum terræ cum pertinentiis in tali villa, in quam ingreſſum non habet niſi per C. filium & hæredem D. qui terram illam ei dimiſit, poſtquam idem D. injuſtè & ſine judicio diſſeyſiverit ipſum B. (vel ſi diſſeyſitus mortuus fuerit & hæres diſſeyſiti petat verſus hæredem diſſeyſitoris, & tunc ſic) Præcipe A. ꝙ juſtè &c.reddat B. tantum terræ cum pertinentiis in tali villa,& in quam non habet ingreſſum niſi per C. filium & hæredem B.qui terram illam ei dimiſit poſtquam idem D. injuſtè & ſine judicio diſſeyſiverat E. patrem, avunculum vel amitam ipſius B.vel alium anteceſſorem,cujus hæres ipſe B. eſt ut dicit. Item ſi quis diſſeyſitorem diſſeyſiverit, & poſtea rem ad alium tranſtulerit, tunc dici non poteſt quòd primus diſſeyſitor ei dimiſit. Et ideò dicatur ſic: in quam non habet ingreſſum niſi per talem, qui injuſtè & ſine judicio diſſeyſivit talẽ poſtquam idẽ talis diſſeyſiverat querentẽ vel ejus hæredem propinquum vel remotum vel ſine mentione de ingreſſu. Et ſi hujuſmodi tenementum ulteriùs quàm ad tertiã ꝑſonã trãſlata non fuerit, locũ non habebit breve de ingreſſu, niſi ſit qui dicat, ꝙ ſine mentione de ingreſſu fieri poſſit breve hoc modo: Præcipe A. ꝙ juſtè &c. reddat B. tantum terræ &c. unde C. de A. injuſtè &c. diſſeyſivit ipſum B. vel C. patrem vel alium anteceſſorem ipſius B. cujus hæres ipſe eſt ut dicit. Si autem fieri debeat breve in perſona hæredis diſſeyſiti verſus ipſum diſſeyſitorem qui vivit, qualiter fieri debet ſatis videri poterit ex præmiſſis. ¶. 3. Cùm autẽ ſumonitus fuerit tenens, ad diem ſibi datũ poterit ſe eſſoniare, & eodẽ modo petens ſi voluerit, & poſt eſſonium petere poſſit viſum terræ & jacebit. Item vocare poterit warrantum ſive mẽtio fiat de ingreſſu ſive non, dum tamẽ ſi fiat mentio de ingreſſu, fiat vocatiò de ꝑſoná in ꝑſonã, ut de warranto in warrantum, de perſonis in brevi nominatis ꝑ ordinem uſq; ad ipſum diſſeyſitorẽ vel ejus hæredem. Alii verò warranti vocari non debent quàm in brevi nominati: quia ſi non nominati vocarentur & extra breve, eadem ratione quá vocaretur unus, poſſent vocari mille, & ita nõ teneret breve de ingreſſu. Si autem nulla fiat mentio de ingreſſu (ut prædictum eſt) in brevi, in gradibus nec perſonis, tunc vocari poſſunt plures in infinitum. Item ſi mentio fiat de ingreſſu, reſpondere poterit tenens multipliciter ad breve & ad alia ut ſuprà. Item quòd non habet ingreſſum per talem in brevi nominatum ſed per alium talem non nominatum, quòd ſi proba-

tum

tũ fuerit, cadit breve. Item reſpõdere poterit ꝙ talis anteceſſor nõ diſſeyſivit ſed alius. Item ꝙ non injuſtè ſed juſtè, & ferè omnes habebit reſponſiones & defenſiones hæres diſſeyſitoris, quas haberet ille diſſeyſitor contra aſſiſam novæ diſſeyſinæ ſi viveret, eo quòd tale breve de ingreſſu naturam ſapit aſſiſæ novæ diſſeyſinæ ad omnia quoad reſtitutionem, licet non quoad pœnam, & omnia terminari poterunt per juratam. Pœna autem in judicio extinguitur. Non enim erit pœna corporalis infligenda propter modum diſſeyſinæ anteceſſoris, nec veniunt damna, nec dabitur bos, niſi tantum miſericordia pro injuſta detentione. Cùm autem aſſiſa novæ diſſeyſinæ capta fuerit ſive tenens amiſerit ſive querens per aſſiſam, contingit multotiens quòd juratores malè juraverint, & quòd ille qui per aſſiſam amiſerit ſibi perquirat per juratam viginti quatuor ad convincendum duodecem & quòd ante captionem illiús juratæ moriatur tenens vel querens, & unde ſuccurritur hæredi eodem modo, quo ſuprà in aſſiſa novæ diſſeyſinæ, quia ubi eadem ratio idem jus eſſe debet, & cum ingreſſu & fine, ut ſupra. Forma brevis talis eſt, ut inferius de convictionibus.

1 ¶ *Si firmarius infrà terminum ſuum ejectus fuerit.* 2. *Breve ad recuperandam firmam.* *Cap.* 36.

DIctũ eſt ſupra qualiter quis reſtituatur cùm fuerit ejectus de libero tenẽto ſuo: Nunc dicendũ ſi quis ejiciat de uſu fructu, vel uſu & habitatione alicujus tenementi, ꝙ tenuerit ad terminum annorum ante terminum ſuum. Poterit enim quis in uno & eodem tenemento habere liberum tenementũ, & alius uſum fructum & uſum & habitationem. Solent aliquando tales (cùm ejecti eſſent infrà terminum ſuum) ꝑquirere ſibi ꝑ breve de conventione: Sed quia tale breve locum habere non potuit inter aliquas perſonas, niſi tantũ inter illũ qui ad firmam tradidit & ad terminum, & illum qui ceperit: nec alios obligare poteſt obligatio conventionis: & etiam quia inter tales ꝑſonas, vix vel non ſine difficultate potuit terminari negotium, de conſilio curiæ ꝓviſum eſt firmario contra quoſcũq; dejectores ꝑ tale breve. ¶. 2. Rex vicecom̃ ſalutẽ. Præcipe A. ꝙ juſtè & ſine dilatione reddat B. tantũ terræ cum ꝑtinentiis in tali villa, quã idem A. qui dimiſit &c. vel ſic: ſi talis fecerit te ſecurum &c. ut infrà, oſtenſurus quare deforceat tali tantũ terræ cũ pertinentiis in tali villa, ꝙ talis dimiſit ipſi tali ad terminum qui nondum præteriit, infrà quem terminum prædictus talis illud vendidit tali, occaſione cujus venditionis ipſe talis poſtmodũ talem de prædicta terra ejecit ut dicit. Et habeas ibi &c. Teſte &c. Et ſi tale breve competat contra extraneum propter venditionem, multò fortiús competit contra ipſum dñm qui dimiſit & ſine cauſa ejecit, quàm contra extraneum qui cauſam habuit qualem qualem, ſi occaſione venditionis interfactæ venditor firmarium ejecit vel aliter: ſi alius ejecerit quàm ille qui dimiſit, & tunc ſic: Quàm C. de N. ei dimiſit ad terminum qui nondũ præteriit, infrà quem terminum prædictus A. vel prædictus C. ipſum B. de

eadem terra vel firma ſua injuſtè ejecit ut dicit: & niſi fecerit,& prædictus B. fecerit te ſecurum, tunc ſum̃one &c.Poterit etiã breve iſtud(ſecundùm quoſdam) aliter formari, ita s.ſi A. fecerit te ſecurum &c.tunc ſummoneas B.ꝙ ſit coram &c. ad reſpondendum eidem A quare injuſtè ejecit eum de tanto terræ &c. quam idem A. vel alius C.s.ei dimiſit ad terminum qui nondum præteriit, infra quem terminum &c. ut ſupra. Sed forma prima magis competens & compendioſa eſt ꝓpter captionem in manum dñi regis ad vitanda atachiamenta & dilationes. Non magis poterit aliquis firmarium ejicere de firma ſua quàm tenentem aliquem de libero tenemento ſuo. Et unde ſi ille ejecerit qui tradidit,ſeyſinam reſtituet cum damnis,quia talis reſtitutio non multum differt à diſseyſina. Si autem alius quàm qui tradidit ejecerit,ſi hoc fecerit cum autoritate & voluntate tradentis,uterq; tenetur hoc judicio,unus ꝓpter factum & alius propter autoritatem. Si autem ſine voluntate,tunc tenetur ejector utriq; tam dño ꝓprietatis quàm firmario: firmario ꝑ iſtud breve, dño ꝓprietatis ꝑ aſſiſam novæ diſseyſinæ,ut unus rehabeat terminum cum damnis,& alius liberum tenementum ſuum ſine damnis. Si autem dñs proprietatis tenementum ad firmam traditum alicui dederit in dominico tenendum, ſeyſinam ei facere poterit,ſalvo firmario termino ſuo.Poterit enim eum inducere in ſeyſinam vacuam quantum ad ipſum & ſuos,& attornare ei firmarium & ſervitium ſuum,dum tamen feoffatus non utatur nec expletia capiat maximè nec firmarium impediat uti, nec ipſum ejiciat. Poterit enim quilibet illorum ſine præjudicio alterius, quia rectè dicimus totũ noſtrum fundum eſſe,& cùm uſus fructus alienus ſit,quia nõ dominii pars eſt uſu fructus ſed ſervitus ſit vel via &c. Nec falſò dicitur meum eſse, cujus non poteſt pars dici alterius eſse in ſeyſina eſse ejuſdem tenementi,unus ut de termino & alius ut de feodo & libero tenemento.Et datur iſta actio hæredibus & competit contra hæredes ut ſupra in aſſiſa novæ diſseyſinæ.

1 ¶ *De aſſiſa ſi quis ſine judicio fuerit diſſeyſitus, de iis quæ ſunt de pertinentiis liberi tenementi ſicut de Juribus, ut ſi ſint ſervitutes quæ pertinent ex alieno fundo ad fundum vicini ſicut paſtus pecorum, ſcilicet communia paſturæ. 2. Si quis non poſſit uti propter vim, cõpetit aſſiſa novæ diſſeyſinæ domino fundi.* *Cap. 37.*

DIctum eſt ſupra qualiter rerũ corporaliũ acquiruntur dominia, & de acquirenda poſseſſione,& quale remediũ cõpetit ei qui à tenemẽto ſuo ejectus fuerit, & qualiter reſtituat̃ ei poſseſſio, libertas,& pax ſi poſseſſio ꝑturbet̃.Nunc autẽ dicendũ qualiter quis reſtituatur ſi fuerit ejectus injuſtè de iis quę ꝑtinẽt ad liberũ teñtũ. Pertinẽt enim ad liberũ teñtũ jura ſicut & corpora: jura ſive ſervitutes diverſis reſpectibus. Jura autem ſive libertates dici poterunt ratione teñtorũ,quibus debẽt.Servitutes verò ratione tenementorum à quibus debentur,& ſemper conſiſtunt in alieno & nõ in ꝓprio,quia nemini ſervire poteſt ſuus fundus ꝓprius;& nullus hujuſmodi ſervitutes conſtituere poteſt,niſi ille qui fundum habet & tenementũ,quia prædiorum aliud liberum, aliud ſervituti ſuppoſitum. Liberum dici poterit quod in nullo tenetur,

vel

vel aſtringit prædiis vicinorum. Si autem teneat, dicit ſervituti ſuppoſitum quod priùs fuerat liberum, & hoc ſive teneatur prædio ſine tenẽto alieno de volũtate & cõſtitutione dñorum, vel ꝓpter ſervitium certum, vel ꝓpter vicinitatẽ, quia ſi fuerit incertũ, ut ſi quis plus dederit, aliquando minus, hæc eſſet potius emptio herbagii quã paſtura, & hoc erit potius ꝑſonale quàm prædiale. Itẽ eodẽ modo ſi quis temporibus ad voluntatẽ ſuã. Itẽ herbagium dici poterit ſi cui concedatur, quia non habet liberum tenẽtum ad quod ꝑtinere poſſit. Et talis dici poterit conſtitutio qua domus domui, rus ruri, fundus fundo, tenementum tenemento ſubjungatur, & non tantum ꝑſonæ ꝑ ſe, vel tenementum ꝑ ſe, ſed uterquè ſimul tam tenẽtum quàm ꝑſonæ. Et ita ꝑtinent ſervitutes alicujus fundo ex conſtitutione ſive ex impoſitione de voluntate dominorum. Item ꝑtinere poterunt ſine conſtitutione per longum, uſum continuum & pacificum, & non interruptum ꝑ aliquod impedimentum contrarium ex patientia inter præſentes quæ trahitur ad conſenſum. Et unde licet ſervitus expreſſè nõ imponat vel cõſtituatur de voluntate dñorũ, tamen ſi quis uſus fuerit ꝑ aliquod tẽpus pacificè ſine aliqua interruptione nec vi, nec clam, nec precariò, quod idem eſt quod de gratia, ad minus ſine iudicio diſſeyſiri non poteſt, quia ſi violentia adhibeatur, nũquã erit jus diſſeyſitoris ꝓpter temporis diuturnitatẽ, niſi ꝑ negligẽtiã ipſius qui vim patit ex lõga & pacifica & cõtinua poſſeſſione inter præſẽtes, ſecus inter abſentes; & talis ſeyſina multipliciter poterit interrumpi. Si autem fuerit ſeyſina clamdeſtina. s. in abſentia dominorũ vel illis ignorantibus, & ſi ſcirent eſſent ꝓhibituri, licet hoc fiat de conſenſu vel diſſimulatione ballivorũ, valere nõ debet. Si autem precariò fuerit & de gratia, quæ tempeſtivè revocari poſſit & intempeſtivè, ex lõgo tẽpore nõ acquirit jus, nec in caſu ꝓximo notato. Illud autem quod de gratia eſt, ad voluntatẽ cõcedentis revocari poterit quocũq; tẽpore, quod quidẽ nõ eſt in cõmodato. Poteſt etiã ſervitus ita conſtitui in ꝓprio, ne liceat dño fundi paſcere in ſuo ꝓprio, & ſic conſtituitur ſervitus in fundo alieno, aliquãdò ab homine, aliquandò ex patientia & uſu. Et eodem modo imponitur quandòq; à jure & nec ab homine nec ab uſu. s. ne quis faciat in ꝓprio per quod damnũ vel nocumentum eveniat vicino. Nocũmentum enim poterit eſſe juſtum, & poterit eſſe injurioſum. Injurioſum; ubi quis fecerit aliquid in ſuo injuſtè contra legem vel contra cõſtitutionẽ, ꝓhibitus à jure. Si autem prohiberi à jure nõ poſſit ne faciat, licet nocumentũ faciat & damnoſum, tamen non erit injurioſum; licitum eſt enim unicuiq; facere in ſuo quod damnum injurioſum nõ eveniet vicino, ut ſi quis in fundo ꝓprio conſtruat aliquod molẽdinũ, & ſectã ſuã & aliorũ vicinorũ ſubſtrahat vicino, facit vicino dãnũ & nõ injuriã: cùm à lege vel à cõſtitutione ꝓhibitus nõ ſit ne molẽdinũ habeat vel cõſtruat. Itẽ à jure imponit ſervitus prædio vicinorũ. s. ne quis ſtagnum ſuum altiùs tollat ꝑ quod tenemẽtũ vicini ſubmergat. Itẽ ne faciat foſſam in ſuo ꝑ quã aquã vicini divertat, vel ꝑ quod ad alveum ſuum priſtinum reverti non poſſit in toto vel in parte. Item ne q̃d faciat in ſuo, quo minus vicinus ſuus omninò uti poſſit ſervitute impoſita vel conceſſa, vel quo minus commodè utatur, loco, tempore,

numero

numero vel genere, qualitate vel quantitate. Et non refert utrum hoc omninò fecerit vel quod tantundem valeat; ut ſi quis habuerit ius eundi per fundum alienum, non ſolum facit diſſeyſinam ſi viam obſtruat, ſed ſi ire non permittat omninò commodè, vel ad uſum debitum. Item ſi reficere viam non permittat, ad viam enim pertinet refectio. Item eodē modo ſi omninò aquā non divertat, ſed foſſam faciat vel purgare non ꝑmittat: quia ad aquæ ductum ꝑtinet purgatio, ſicut ad viam ꝑtinet refectio. Item licet omninò non impediat, ſi fecerit tamen quò minus commodè, facit diſſeyſinam, ut ſi communiam habeat in certo loco cum libero & competenti ingreſſu & egreſſu, faciat quis foſſatum & hayam, murum vel palatium per ꝙ oportet me ire per circuitum, ubi priùs ingreſſus ſum ꝑ compendium, ſalvo tamen vicino jure ſuo ſi recenter ad querelam ejus qui injuriam paſſus eſt ꝙ ſuum fuerit exequatur. Et propter communem utilitatem, ne quis diu ſuo iure uti impediatur, & ita ſi non commodè. Hoc ꝙ dicitur trahi debet ad nocumentum juſtum & injurioſum, de foſſato vel haya iniuſtè levatis. Item ſi cui concedatur ius paſcendi certo tempore, & non permittat eum uti aliquo tempore. Item ſi omni tempore non permittat eum uti, niſi certis temporibus vel certis horis. Item cùm uti debeat ubiquè, non permittatur uti niſi certis locis & coarctatis. Item cùm jus habeat paſcendi ad omnia averia & omnimoda & cuiuſcunq; generis, nō permittit eum uti niſi ad quædam genera averiorum & determinata, omnibus aliis averiis pænitùs excluſis. Item ſi conſtituatur ius paſcendi ad certū numerum, nō ꝑmittit uti niſi ad minorem numerum, & ſic non debito modo, & quilibet modus habet in ſe debitam commoditatem. Et illud idem videri poterit in curſu aquarum, ut ſi cui concedatur ius aquæ ducendæ, non permittat eum omninò ducere vel non commodè, quia non permittit purgare, vel ſi id quod continuè ducere deberet, non ꝑmittit ducere niſi certis horis & temporibus. Item ꝙ integrè, non permittit ducere niſi in parte, & ita erit diſſeyſina manifeſta, cum nullo modo vel non commode nec modo debito permittat uti. ¶ 2. Si autem debitum modum excedat quis, incontinenti repelli poterit; poſt tempus verò non niſi cum cauſæ cognitione: & ſic (ut prædictum eſt) poterit quis habere ſervitutem in fundo alieno & uti, niſi prohibeatur ex iuſta cauſa. Jura ſiquidem quæ quis in fundo alieno habere poterit, infinita ſunt. Et in omnibus iſtis caſibus, ubi competit aſſiſa novę diſſeyſinę de communia paſturę ei cui conceſſa eſt libertas paſcendi, ſi commode vel debito modo ut prædictum eſt. Item econverſo competit domino concedenti aſſiſa novæ diſſeyſinæ de libero tenemento, ſi ille cui conceſſa eſt præſumptuoſè vel aliter quàm fuit conſtituta uti velit, ut ſi per vim uti vellet, cùm non eſſet conſtituta. Item eodem modo & eiſdem cauſis quibus res corporales acquiruntur, acquirūtur & iura, ſecundùm ꝙ infinitę ſunt, ut ſupra de rerum acquiſitione. Et eodem modo quo acquiruntur ſecundùm rerum incorporalium acquiſitionem & iuſtè, eodem modo amitti poterunt & iniuſtè. Acquiruntur enim res corporales animo & corpore ꝑ traditionem. Res autem incorporales ſicut iura & ſervitutes, cùm loca fuerint determinata, acquiruntur:

tur: s. ex ſolo aſpectu accipientis vel ſui ꝓcuratoris, & poſſidendi voluntate et affectu, quia traditionem non patiuntur iura ut videri poterit. Si quis fundo ſuo talem impoſuerit ſervitutem, ꝙ liceat vicino immittere averia ſua ad paſturam, ita poterit fundus ſuus (licet liber eſſet ab initio) ſervire fundo vicino. Et ſic ex tali conventione, & mutua utriuſq; voluntate tenet ſervitus, dum tamen interveniat accipientis voluntas & aſpectus, cùm huiuſmodi iura traditionem non accipiant. Et quo caſu, ſtatim erit in ſeyſina, licet ſtatim non immittat averia ſua, & ſemper videtur uti, donec ſeyſinam ſuam amiſerit ꝑ nõ uſum, id eſt donec fuerit diſſeyſitus in toto vel in parte. s. ꝙ averia ſua immittere non poſſet cùm velit; vel ſi cùm ſemel immiſerit, uti non poſſit, commodè vel debito modo. Quo caſu, eis ſubveniendum eſt per aſſiſam, ſive uſus fuerit ſive non, propter ſolam conſtitutionem, cùm ſit quaſi in poſſeſſione, quia jura quaſi poſſidentur. Et ſic acquiritur poſſeſſio ſervitutis ante uſum, ſed ſine uſu ad alium transferri non poteſt, niſi hoc contineatur in conſtitutione ſervitutis, quòd ſervitus ſibi remaneat & hæredibus ſuis, vel cui illam dare voluerit, vel aſſignare: vel ubi ſic dicat, quòd hoc facere poſſit, cum tenemento ad ꝙ pertinet illa ſervitus, ꝙ tamen non eſt credendum (ut videtur) ſicut videri poterit in donatione advocationis. Sic autem, ut dictum eſt, acquiritur poſſeſſio ſervitutis, ſed nunquam retinetur niſi per uſum verum, ſcilicet cùm averia ſua immiſerit unum vel plura, licet non omnia, vel omnimoda immittat quæ immittere poſſet per conſtitutionem. Et eodem modo acquiri & retineri poterit ſeyſina ſine aliqua conſtitutione per patientiam & longum uſum. Conſtitui verò poteſt ſervitus multipliciter, ut quis ſcilicet habeat ius paſcendi in fundo alieno. Item jus fodiendi, jus eundi, jus hauriendi, jus piſcandi, aquamvè ducendi, jus venandi, & alia infinita poſſunt eſſe iura & ſecundùm quòd habet ſub ſe plures ſpecies vel nõ habet, & ſecundùm quòd ſervitutes plures habent pertinentias, & pertinentias pertinentiarum. Sed quoniam magis celebris eſt illa ſervitus per quam conceditur alicui jus paſcẽdi: Ideo primo dicendum eſt de ea, quæ dicitur communia paſturæ.

1. ¶ De communia paſturæ & quibus modis acquiritur communia paſturæ. 2. Quòd communia dici poterit multis modis. 3. Qualiter amittitur communia paſturæ cum ſemel fuerit acquiſita. 4. De impetratione brevis de communia paſturæ cùm quis fuerit diſſeyſitus. 5. De officio vicecomitis. 6. Forma brevis de communia paſturæ. 7. De intentione querentis proponenda. 8. De exceptionibus contra querentem. 9. De exceptionibus contra aſſiſam ſecundùm articulos brevis. 10. De exceptionibus contra aſſiſam. 11. Contra exceptionem replicatio. 12. Quòd ſub nomine herbagii, non continetur glans. 13. Quæ continentur ſub nomine glandis. 14. Qualiter diſſolvitur mutuus conſenſus per contrariam voluntatem & diſſenſum. 15. Quòd conſtitutio ſervitutis poteſt reſtringi & mutari. 16. De cõſtitutione de Merton per W. de Ralegh tunc Juſtic. 17. Breve de conſtitutiõne de Merton ſecundùm quòd tunc proviſum fuit per W. de Ralegh Juſtic. *Cap. 38.*

COmmune autem, nomen generale eſt, & convenit ſuis partibus, ſicut genus ſe habet ad ſuas ſpecies. Communia enim ex virtute vocabuli componitur ex una & cũ, & ſubintelligitur alio. i. communia in alieno & una cum

alio

alio & non infundo ꝓprio, quia nemini ſervit ſuus fundus proprius, ut ſupra. Acquirit enim communia multis ex cauſis. s. ex cauſa donationis: ut ſi quis dederit terram cum ꝑtinentiis & cum communia paſturæ &c. Item ex cauſa emptionis & venditionis, ut ſi quis communiam emerit in fundo alieno, ut ꝑtineat ad tenementum ſuum, licet ſit de feodo alieno & diverſa baronia, & ex conſtitutione dominorum fundorum. Item acquiritur ex cauſa dominorum fundorum, ſicut ꝑ ſervitium certum. Item ex cauſa vicinitatis, ut ſi quis cum vicino, & vicinus cum eo. Item ex longo uſu ſine conſtitutione cum pacifica poſſeſſione, continua & non interrupta, ex ſcientia, negligentia, & patientia dominorum, non dico ballivorum, quia ꝓ traditione accipiunt, ita quòd nec ꝑ vim, nec clam, nec precariò ut ſupra. Et eiſdem rationibus pertinere poterit communia ad liberum tenementum, in eo autem quòd communia eſt nomen generale continens ſub ſe plures ſpecies. Eſt enim communia in eo quòd dicitur paſtura; de omni quod edi poterit vel paſci, largè ſumpto vocabulo vel ſtrictè: largè, ut ſi quis habeat in alieno communiam paſturæ. s. herbagii, peſſonæ, ſive glandis ſive nucis, & quicquid ſub nomine peſſonæ continetur. Item foliorum & frondium ſtrictè. s. aliquod iſtorum unum vel duo. Item diſtingui poterit communia paſturæ per tempora, ut ſi omni tempore vel certis temporibus & certis horis. Item per loca, ut ſi ubique & per totum, ſine aliqua exceptione. Excipiuntur tamen quædam tacitè, & quandoq; expreſſè, ſicut rationabilia defenſa, & exigi non poterunt ratione paſturæ, niſi ſpecialiter concedātur, & non niſi poſt tempus, qualia ſunt blada prata, ligna, Bingheys ſicut ad boves. Item ad vaccas & vitulos ſuis temporibus. Item ad oves multones & oves matrices, & agnos ſuis temporibus. Item nec in curia alicujus nec in gardinis, nec in viridariis, nec parcis vel hujuſmodi. Item nec in dominicis alicujus, quæ claudi poſſunt, & excoli; niſi per modum certum cōſtitutionis, & certis temporibus vel certis locis & determinatis & infra certa loca. Item ad certa genera averiorum, vel ſi ad omnimoda averia & ſine numero, vel cum coarctatione, & cum numero, vel ad certum genus averiorum. Item notandum quòd non debet dici communia, quod quis habuerit in alieno ſive ꝓ precio ſive ex cauſa emptionis, cùm tenementū non habeat ad ꝙ poſſit communia pertinere, ſed potiùs herbagium dici debet quàm cōmunia, cùm hoc poſſet eſſe quaſi perſonale quid; ſive certum dederit quis pro herbagio habendo ſive incertum. ¶ 2. Item communia dici poterit ſecundum ꝙ ſtat in generali, ſecundùm quod ſuprà dictum eſt: habere jus fodiendi in alieno, aurum. s. & inde aurifodina dici poteſt locus iſte. Item argentū & inde argēti fodina, & ſic de cæteris metallis. Itē jus fodiendi lapides, cretam, arenā & turbam & hujuſmodi. Itē communia & non herbagium, ut jus falcādi herbam vel brueram vel hujuſmodi, ad rationabile eſtoverium. Item eodem modo ad ſecandum in alieno boſco ad rationabile eſtoverium ædificandi, claudendi & ardendi. ¶ 3. Videamus nunc qualiter quis amittere poſſit ſeyſinam communiæ paſturæ cùm ſemel fuerit acquiſita. Et ſciendum ꝙ amitti poteſt de voluntate, eodem modo quo acquiſita eſt, de mutua voluntate, & conſenſu.

ſenſu,eodem modo diſſolvi poteſt ex mutua voluntate partium, ſi velint diſſentire per renuntiationem ex communi voluntate, & per remiſſionem & quietam clamantiam,& non ſufficit ſi unus illorum remittere velit & reſilire, niſi ambo in hoc conſentiant, quia nihil tam conveniens eſt &c. Et ita ſicut acquiritur per communem conſenſum, ita amittitur per communem diſſenſum. Item ſicut acquiritur ſine conſtitutione & conſenſu per patientiam & uſum,licet patientia trahatur ad conſenſum, ita amitti poteſt per negligentiam & non uſum, imperpetuum vel ad tempus. Imperpetuum, ut ſi tempus excludat omnem actionem tam ſuper poſſeſſione quàm ſuper proprietate, vel ſicut imperpetuum, ut excludat aſſiſam ſuper poſſeſſione & non ſuper jure, quia aſſiſa infrà certum tempus limitatur, & ſic tempus tollit omnem actionem vel aliquam. Item amitti poteſt ad tempus contra voluntatem,ut ſi quis ita negligens fuerit quòd ſeyſinam ſuam ſine brevi,& ſine judicio reſumere non poſſit. Diligens enim debet quilibet eſſe in utendo cùm negligentia ſicut violentia ei poſſit eſſe damnoſa, ut ſi hodie repulſus fuerit per vim, in craſtino ſi poſſit immittat averia ſua & utatur, & ſic de die in diem,& ſic non amittet ſeyſinam propter diligentiam, licet illam habeat contentioſam. Si autem omninò per vim repellatur cui reſiſti non poſſit, vel ſaltem omninò non repellatur, ſed quòd commodè uti non poſſit nec per modum conſtitutionis ſervitutis: ſtatim recurrendum eſt ad illum qui jura tuetur, & habebit remedium per aſſiſam quæ ſuper hoc prodita eſt recuperandæ poſſeſſionis gratia:per breve quod tale eſt. Commodè dico,ut ſi fiat aliquid in alieno ad nocumentum ſervitutis, per quod omninò uti non poſſit vel non commodè, ut ſi quis murum vel hayam fecerit,ſtatim demoliantur, vel poſt tempus per aſſiſam. Item ſi transferri debet communia ad alium, oportet quòd transferatur ad certas pſonas,& à certis pſonis & à certis tenẽtis,uſq; ad certa tenemẽta quibus ſervitus debet: quia hujuſmodi jura ſine corporibus eſſe nõ poterunt,ſcilicet ſine corporibus quæ ſerviant,& ſine corporibus quibus ſervit. Et quia incorporalia traditionem non patiuntur, nec poſſideri poſſunt ſed quaſi, ita nec transferri poſſunt ſed quaſi. Et ſufficit pro traditione aſpectus loci, in quo hujuſmodi jura conſtituuntur, & mutua voluntas contrahentium & effectus poſſidendi,& ex ſola voluntate & affectu eſt quis quaſi in poſſeſſione: & licet ſtatim non fuerit uſus, tamen ſemper utitur vel quaſi,donec per non uſum ſcilicet per vim, per negligentiam, vel per longam patientiam amittat ſeyſinam:ut ſi ille qui hujuſmodi ſervitutem alicui concesserit aliquam partem paſturæ ſuæ appropriaverit vel totam, & ille cui conceditur omnino teneatur extrà, ſive ante ea pecora ſua immiſerit ſive non, facit diſſeyſinam. Si autem ille cui ſervitus conceditur viribus concedentis poſſit reſiſtere, ſtatim cùm herba pullulare inceperit, averia ſua immittat & paſcat, ſive ante uſus fuerit ſive non,& ſic per uſum retinebit ſervitutem, etiam per unicum averium vel per duo: licet non tot immittat,quot immittere poſset vel deberet. Et quid ſi nullum omninò habuerit averium proprium, ſufficit ſi nomine ſuo immittat alienum, & hoc niſi modus & conſtitutio ſervitutis ſe

habeat in contrarium, ſcilicet quòd immittere non poſſit niſi dominicum. Et quid ſi non habuerit nec proprium nec alienum, tunc ſufficit (ut videtur) quòd in quantum poſſit reſiſtat, & denunciet cultori opus novum, ſcilicet quòd excolere non ſit ei licitum, & ſic facta contentione, & re effecta litigioſa, immittere poterit cùm voluerit, licet blada ſint matura. Si autem tam negligens extiterit, quòd ſtatim averia non immiſerit, nec alio modo contentionem appoſuerit, amittere poſsit ſervitutem & ſeyſinam per talem negligentiam. Et unde ſi cùm blada matura fuerint, vel cùm ſpicas emiſerit, vel naturam herbæ mutaverit, averia tunc primò immiſerit vel contentionem fecerit, faciet domino fundi diſſeyſinam de tenemento ſuo, & ita quòd dominus fundi recuperare poterit tenementum ſuum liberum propter uſurpationem, & alius amittet aſsiſam de communia paſturæ, vix audiendus impoſterum ſuper proprietate, & hoc propter negligentiam ſive impotentiam, cùm magna negligentia trahatur ad conſenſum. Sed videtur contrarium. Eſto quòd quis alienum excolat tenementum, & dominus tenementi ſciens & prudens diſsimulaverit quouſque blada matura fuerint, non priùs ſit ei diſſeyſina propter culturam, quàm ſi blada aſportata fuerunt à cultore, ſed cùm per tantum tempus diſsimulaverit (ut ſupra dictum eſt de communia) quouſque blada matura fuerint, quare non amittit ille ſeyſinam ſuam per negligentem patientiam, ſicut ille (ut ſupra) paſturam in communia paſturæ? Ad quod ſciendum, quòd eſt negligens patientia & patiens cautela, nec ſit ei in aliquo diſſeyſina per culturam cùm hoc velit, & quia per hoc ſemper melioratur conditio, niſi cùm ille cultor blada aſportaverit, quòd quidem non eſt in paſtura, quia non melioratur conditio ex quo per patientiam facit illa non blada ſua, quia in uno caſu melioratur conditio tenentis per patientiam, quoad bladum habendum, in alio deterioratur, quia ex cultura deterioratur paſtura. Ex patientia enim quandoque patiens meliorem facit ſuam conditionem quandoque deteriorem, & quamdiu fecit injuriam ſuam ex mea voluntate, patientia non currit contra me, quòd ſi contra, aliud eſt. ¶. 4. Si quis igitur injuſtè diſſeyſitus fuerit & per vim de communia paſturæ ſuæ, ſive impediatur quo minus commodè & modo debito uti poſsit, & ſecundùm quòd ſe habet ad ea quæ edi poſſunt, vel ſecundùm quòd largè ſe habeat ad alia quæ ſunt ad utilitatem, ſi ſtatim ſe non repoſuerit in ſeyſinam cùm poſsit, per negligentiam, vel cùm non poſsit propter violentiam, & vim majorem, ſtatim recurrendum eſt ad illum qui jura tuetur, ad impetrandum aſsiſam quæ prodita eſt recuperandæ poſſeſsionis gratia. Sed videndum eſt qualiter ſit impetrandum. Plures enim poſſunt conſtitui ſervitutes in uno fundo pluribus et per totum ſicut uni. Et plures ibi poſſunt eſſe ſervitutes, licet fundus unus, tamen ratione diverſorum tenementorum ad quæ pertinent, cum ratione diverſarum perſonarum quibus ſervitutes debentur: et quia plures perſonæ et diverſa tenementa, et ſic diverſa

verſa jura, ideo diverſæ et plures diſſeyſinæ et plura brevia. Et quia plures habere poſſunt jus paſcendi in uno tenemento, non fiat unum breve ratione tenementi in quo ſervitus conſtituitur, quòd unum eſt ſed plura. Si autem tenementum ad quod communia pertinere dicitur commune ſit inter plures, ſicut inter cohæredes ſive participes, ſive omnes diſſeyſiti fuerint ſive quidam illorum, una erit diſſeyſina, et non plures, propter unicum jus quamvis plurium perſonarum et propter unicum tenementum ante diviſionem. Item ſi tenementum in quo communia conceditur commune ſit pluribus participibus hæredibus vel vicinis, et unus eorum diſſeyſinam fecerit, non erit propter hoc ſuper omnes impetrandum, ſed ſuper illum tantum qui fecit injuriam, niſi omnes vel quidam illorum ante impetrationem hoc expreſſè advocaverint. Si autem hoc advocaverint poſt impetrationem ante captionem aſſiſæ, etiam ſi in brevi non nominentur, bene ſe poterunt gratis ponere in aſſiſam ac ſi nominarentur, ut ita terminetur negotium verſus omnes, quòd ſi facere noluerint, nihilominùs procedet aſſiſa verſus eum qui diſſeyſivit. Et ſi querẽs per aſſiſam recuperaverit, recuperabit & retinebit verſus omnes: quia ſi poſtea velint participes eum iterũ diſſeyſire & impetraverit ſuper eos, etiam ſine juratâ recuperabit per primam aſſiſam, quia non eſt aſſiſa capienda ſuper aſſiſam de eadem re, ne ſecunda ſit contraria primæ, quia ſic poſſent judicia eſſe in incerto. ¶. 5. Facta autem ſic impetratione, ſtatim & ſine mora erit vicecomes requirendus. Officium autem vicecomitis eſt, plegios accipere (ut ſupra) de nova diſſeyſina. Item in præſentia partium debet duodecim eligere ſi præſentes eſſe velint, qui ſtatim communiam paſturæ & locum in quo petitur communia videant, & etiam tenementum ad quod communia pertinere dicitur. Tenementum videlicet in quo communia paſturæ petitur, qualitatem & quantitatem, & per quas metas, & diligenter debent inquirere juratores de modo diſſeyſinæ, ſcilicet utrum omninò expellatur vel impediatur quò minùs commodè uti poſſit. Item quo tempore debeatur, & de genere & numero averiorum, ut inde poſſunt certificare juſtitiariis cùm fuerint requiſiti. Item tenementum videre debent ad quod communia paſturæ pertinere dicitur; quia nemo poteſt communiam paſturæ clamare ut pertinentem ad liberum tenementum ſuum, niſi ille qui liberum tenementum habet. Liberum autem dicitur, ad differentiam villenagii & villanorum qui tenẽt villenagium: quia non habent actionem nec aſſiſam, ſed dominus cujus liberum tenementum villenagium fuerit. Item quòd ſit ſuum & non alienum, hoc eſt ſi teneat nomine alieno ut firmarius & ad terminum, vel ſicut creditor ad vadium. Ideo autem videre debent locum in quo paſtura petitur: quia illud jus paſcendi videri non poteſt, & incongruè quæritur quot acras communiæ paſturæ petat cùm quæri debeat in quot acris. ¶. 6. Rex vicecomiti ſalutem. Queſtus eſt nobis A. ꝙ B. injuſtè & ſine judicio diſſeyſivit eum de cōmunia paſturæ ſuæ in tali villa quæ pertinet ad liberum tenẽtum ſuum in eadem villa, vel in alia villa tali. Et ideò tibi præcipimus, ꝙ ſi talis fecerit te ſecurum &c. ut ſupra.

Et interim facias duodecim liberos & legales homines videre tenementum illud,& paſturam illam, & ſummoneas talem &c. ut ſupra. ¶.7. Propoſita igitur intentione ſua ſecundùm formam brevis, oportet eam fundare ſic,& primò confirmet perſonam ſuam, & poſtea docere oportet eum, rationẽ qua ꝑtineat ad tenementum ſuum, ut ſi dicat ꝙ communia ꝑtinet ad liberum tenementum ſuum, quia feoffatus fuit de tali tenemento, cum communia paſturæ ad tot averia, ſicut perpendi poterit ſupra de cauſis quare communia ꝑtineat ad tenementum. Item oportet eum docere de qualitate paſturæ, utrum ſit larga vel ſtricta, ut certa res deducatur in judicium. Item de quo tenemento ꝑtineat & ad quale teñtum. Et eodẽ modo de tempore, genere, numero,& modo: ſecundùm quod ſupra dictum eſt. Et ſi aliquando fuit ampla, vel larga, ſi poſtmodum fuerit coarctata, vel reſtricta. Coarctari verò poterit & reſtringi (ſecundùm quod ex præmiſsis perpendi poterit) ut ſi conſtituatur per totum fundum & ubiq;, coarctari poteſt ad certum locum. Eodẽ modo ſi omni tempore, coarctari poteſt ad certum tempus: & ita de aliis. ¶. 8. Fundata igitur tali modo intentione querentis, multipliciter excipi poterit contra querentem, vel quia ad alium ꝑtinet querela, & non ad ipſum, vel alio modo, ut ſupra dictum eſt in aſsiſa novæ diſseyſinæ pleniùs. Item excipere poterit ille de quo queritur ex ꝑſona ſua ꝓpria, ut ſupra in eodem de eodem. Item excipi poterit quòd non diſseyſivit, quia nunquam fuit in ſeyſina: ut ſupra. Item de hoc quòd dicit de communia paſturæ ſuæ, excipi poterit quòd communiam ibi habere non poſsit, ut infra dicetur, cùm excipiatur contra aſsiſam. Item excipi poterit contra breve propter errorem: ut ſupra pleniùs. Item contra judicem ut ſupra: Item contra ꝑſonam querentis (ut ſupra) ſicut de queſtione ſtatus: excepto eo quòd ſi uxor libera copulata villano aſsiſam arramaverit, de communia paſturæ ꝑtinentẽ ad liberum tenementũ ſuũ, cùm villanus ſit extra poteſtatem domini ſui in libero tenemento, recuperare debet ſeyſinam non obſtante exceptione villenagii à quocunq; ꝓpoſita, ſaltem donec villanus ad villanum convincatur, & in ſervitutem redigatur. Nec etiam tunc erit licitum domino ſe ponere in tenementum mulieris, cùm hoc non ſit liberum & proprium tenementum villani, quòd ſi fecerit, recuperabit villanus & uxor ꝑ aſsiſam, non obſtante exceptione villenagii: quia nulli competit hujuſmodi exceptio, nec etiam ipſi dño. Et unde cùm aliquandò ꝓpoſita eſset exceptio villenagii cõtra villanum & uxorem liberã petentes per aſsiſam communiam paſturæ ut pertinentem ad liberum tenementũ ipſorum, ſed tamen cùm in fine fuerit adjudicatum quòd cõmunia paſturæ libero tenemento adjungeretur, tanquam acceſsorium principali, & ſic factum eſt per officium judicis; quòd fieri debuit jure actionis: Cùm igitur propoſita ſit hujuſmodi exceptio contra perſonas querentium, videri debet an competat tenenti vel non, ut ſupra. Si autem competat, oportet quòd tenens illam probet: Et eodem modo oporteret querentem probare intentionem ſuam, ſi nulla ab initio propoſita eſset exceptio: & ſecundùm quòd dictum eſt, probare debet tenens exceptionem niſi querens replicando docere

poſsit

poſſit illam eſſe vacuam, vel omninò nullam. ¶. 9. Cùm autem nihil ſit quod excipi poſſit contra juſticiarios, nec perſonam querentis, nec contra breve, tunc primò dicatur & excipiatur contra aſſiſam ſecundùm articulos brevis, & ſecundùm formam. Continetur enim in brevi ſic, ſcilicet ſi talis injuſtè & ſine judicio &c. Et inde (hoc ut ſupra.) Poterit quis eſſe in ſeyſina licet non ſtatim utatur & nomine alieno ſicut nomine proprio vel alieno: ſicut clericus nomine eccleſiæ ſuæ: qui cùm fuerit inſtitutus, & invenerit eccleſiam in ſeyſina, quæ nunquam fuit diſſeyſita, ſtatim eſt in ſeyſina, licet non ſtatim utatur. Et ſi tunc fuerit diſſeyſitus, poteſt recuperare per aſsiſam. Item diſſeyſivit, ad quod excipiatur quòd nunquam fuit in ſeyſina, & ideò quòd nunquam diſſeyſiri potuit. Videndum erit ex qua cauſa dicat communiam paſturæ pertinere ad liberum tenementum ſuum, ut ſi ex cauſa donationis, & ſic convenerit inter donatorem & donatarium, & quòd donator habeat animum donandi, & donatarius animum poſſidendi, & donatarius ſic per ſe vel procuratorem juducatur in ſeyſinam quod tenementum videat, in quo communia conceditur, hoc ſufficit pro traditione, & ſtatim eſt in ſeyſina per affectum, & per aſpectum, vel quaſi, licet non ſtatim pecora immittat. Et ſemper videtur uti voluntate, & animo civiliter, & præſentia & aſpectū naturaliter, donec amiſerit per non uſum. Si autem petat quis communiam ut pertinentem ad liberum tenementum ſuum ex cauſa ſucceſſionis, tunc primò videndum erit utrum anteceſſor ſuus obiit inde ſeyſitus, vel non, ut ſi ante mortem ſuam fuit inde diſſeyſitus: & tunc refert quando. Si autem inde ſeyſitus obiit, tunc ſtatim incipit hæres ſuus habere eandem ſeyſinam quàm anteceſſor ſuus habuit cùm ſeyſitus fuit de hæreditate, quæ eſt quaſi principale, & corporale, & ſic de acceſſorio, ſicut de jure paſcendi & communia, quod eſt incorporale, quod ex ſolo animo acquiritur & voluntate poſſidendi; & licet ſtatim verè non utatur per immiſſionem pecorum, utitur tamen vel quaſi ut ſupra. Et ſi poſtea prohibeatur immittere, competit ei aſſiſa novæ diſſeyſinæ. Ad alium tamen transferri non poteſt communia per ſe ante verum uſum, niſi hòc fortè ſit cum corpore. ſ. cum tento, ad quod pertinuerit, ſed non cum tenemento in quo communia fuerit, ſed cum ſervitute illa. Et ſi fortè poſt mortem anteceſſoris ſtatim uti voluerit, & fortè prohibitus fuerit vel impeditus, ſi recenter ante mortem, adhuc retinet ſeyſinam civiliter, licet ſeyſinam pacificam non habuerit, ſed cum difficultate, nihilominùs tamen per talem uſum retinet ſibi ſeyſinam, donec omninò prohibitus fuerit, quòd uti non poſſit: quo caſu tunc primò ad ſuperiorem erit recurrendum, ut ſupra. Si autem ſeyſitus non obierit, tunc refert utrum longè ante mortem ſuam diſſeyſitus fuerit, ita quod ſibi perquiſiviſſe potuit per aſſiſam, quod quidem nòn fecit per negligentiam. Quo caſu, hæredi non ſuccuritur per aſſiſam, quia audiri non poteſt hæres propter negligentiam anteceſſoris, niſi ſuper proprietate, quia vigilantibus &c. & ſic incurrit quis damnum (ſine culpa ſua) per alterius defectum. Si autem non longè ante mortem ſuā, & ita quòd ſibi perquirere non potuit, vel in languore in quo obiit, & ſemper

exiſtens

exiſtens in voluntate retinendi, vel ſibi perquirendi ſi poſſet, ſemper fingitur eſſe in poſſeſſione, & mori ſeyſitus: eo quòd ſemper ſibi civilem retinuit poſſeſſionem: & unde eandem tranſmittit ad hæredem: & ex ea uti poteſt hæres, niſi prohibeatur: & ſi prohibitus fuerit quòd ingredi omninò non poſſit, habebit aſſiſam mortis anteceſſoris, vel aliud breve loco aſſiſæ mortis anteceſſoris, vel novæ diſſeyſinæ ſecundùm quod elegerit, ſed ſive longè ante mortem ſive non longè fuerit anteceſſor diſſeyſitus, & ſibi perquiſivit in vita per breve, & ita quòd viſus terræ factus fuerit per juratores &c. per talem impetrationem amiſiſſe videbatur utramque poſſeſſionem, civilem videlicet, & naturalem: & ſic nullam ſeyſinam tranſmittere potuit ad hæredem: Actionem tamen tranſmittit per hoc quòd ſibi acquiſivit quaſi de nova diſſeyſina per breve de ingreſſu, ſed non quoad pœnam diſſeyſinæ, ſed quoad reſtitutionem, ſecundùm quod nova diſſeyſina duplex eſt, ut ſupra. Aboletur enim injuria per mortem ejus qui fecit injuriam, & ſimiliter per mortem ejus, cui fit: & ſic aboletur pœna, quia extinguitur injuria cum perſona, ut infrà de ingreſſibus poſt diſſeyſinam per mortem principalium pleniùs. Item continetur de communia paſturæ ſuæ quæ pertinet ad liberum tenementum ſuum, & ex hoc datur exceptio tenenti: de communia verò qualis eſſe debeat, ſatis elici poterit ex præcedentibus. Item quæ pertinet &c. ¶. 10. Dicere enim poterit tenens & excipere multis modis, ſcilicet quòd tenementum in quo communia petitur, & tenementum ad quod communia dicitur pertinere ſunt de diverſis baroniis, & diverſis feodis, & feodum in quo communia petitur liberum eſt & alteri feodo nullam debet ſervitutem, nec unquam habuit ibi talem communiam, nec jus paſcendi ex aliqua conſtitutione, vel aliquo uſu, nec pro ſervitio, nec pro vicinitate, & ſi unquam uſum habuit vel ſeyſinam, nunquam aliquam habuit niſi contentioſam, & per vadii captionem, & ad emendationem damni. Quo caſu, querens (ſi poſſit) doceat contrarium per aſſiſam. Item dicere poteſt quòd, ſi aliquam ſeyſinam habuit, illam habuit per vim, vel clam, vel precario, quo caſu, querens (ſi poſſit) doceat contrarium per aſsiſam. Item dicere poſsit tenens quòd tenementum ad quod communia dicitur pertinere ſuum eſt, & nõ querentis, quo caſu, niſi querens doceat contrarium, cadit aſſiſa: ut de Termino Paſchæ anno Regis Henrici 13. in Comitat. Notthing. de Radulpho filio Petri, ubi dictum fuit Radulpho quòd ſibi perquireret per aliud breve. Item poterit tenens reſpondere contra aſſiſam quòd querens nullam communiam clamare potuit in tali loco, quia tenementum illud eſt ſuum ſeparale, & quòd illud includere poſsit & excolere pro voluntate ſua, & incluſum habere omni tempore. ¶ 11. Ad quod querens (ſi poſsit) doceat contrarium vel diverſum per aſſiſam, ſcilicet quòd nullo tempore includi poterit, vel quòd non niſi certis horis, & temporibus. Item reſpondere poteſt tenens & dicere quòd ille qui queritur nullum omninò habet tenementum liberum, vel quaſi, ad quod aliqua communia pertinere poſsit vel etiam manſiunculam. Item dicere poteſt quòd nulla communia pertinet ad tale tenementum: quia illud

lud fuit aliquando foreſta, boſcus, & locus vaſtæ ſolitudinis & communia, & jam inde efficitur aſſartum, vel redactum eſt in culturam, & non debet communia pertinere ad communiam, & ubi omnes de patria ſolebant communicare. Ad hoc facit de Itinere W. de Ralegh in comitatu Warr̄ Aſſiſa novæ diſſeyſinæ de communia paſturæ ſi Auguſtinus &c. Eodem modo dici poterit de mariſcis, & aliis vaſtitatibus in culturam redactis, quia ubi eadem ratio, ibi eſſe debet idem jus. Item dicere poteſt tenens contra aſſiſam, quòd principalis diſſeyſitor mortuus fuit ante impetrationem brevis, vel ante captionem aſſiſæ. Ut de termino S. Trinitatis anno Regis Henrici duodecimo, de Itinere Midd' ſi S. Cantuarienſis Archiepiſcopus & alii plures. Sed quid dicetur ſi aſſiſa capta ſit in vita principalis diſſeyſitoris, qui ante judicium redditum, moriatur? Videtur propter hoc quòd judicium remanere non debeat. Item dici poterit contra aſſiſam quòd aſſiſa non jacet, ſi querens petat communiam propter errorem, ubi ſibi perquirere deberet per aſſiſam novæ diſſeyſinæ, petendo tenementum, ſcilicet ubi quis non permittit eum paſcere *in proprio fundo ſuo*, & ſic quietè & pacificè poſſidere. Item competit exceptio contra petentem quòd communiam petere non poteſt quia alias petiit tenementum cum pertinentiis, & tenementum amiſit cum pertinentiis: & communia tunc fuit de pertinentiis, & ideò amiſit utrumque. Item poterit idē dici ſi tenementum petatur, quòd ille qui nunc petit tenementum in dominico aliàs-inde petiit communiam, & illam amiſit per judicium: & ex quo petiit communiam, & nemini ſervit fundus proprius, per hoc conceſſit tacitè quòd nullum jus habuit in tenemento in dominico, & talis exceptio oritur ex præſumptione. Et hoc quidem dici poterit, ſive tenementum & ſolum ſit querentis proprium vel cum aliis commune, ita quòd nullus ſciat ſuum ſeparale. Item dicere poteſt cōtra aſſiſam & contra breve, ꝙ die quo breve fuit impetratum fuit querens in pacifica poſſeſſione, & poſtea: & ita quòd quando impetravit, nulla ſubfuit cauſa impetrandi, & ſic impetratio nulla. Item dicere poterit ſi diſſeyſitus fuerit quando impetravit, jam non habet querelam nec cauſam querendi, quia poſt impetrationem (& ſine judicio & judice) ſeyſinam ſuam ſibi uſurpaverit: & quia ſic injuſtè & ſine judicio, dicere poteſt quòd ipſe jam impetravit breve ſuper eum de nova diſſeyſina de libero tenemento. Item dicere poteſt contra aſſiſam quòd querens amiſit querelam per uſurpationem ſine judicio per judicium ſubſequens de libero tenemento, quia ſibi uſurpavit, quod expoſcere debuit per judicium. Et ſciendum quòd ſi primò quis impetraverit, & poſt impetrationem ſi ſeyſinam gratis oblatam receperit: ſecus erit ſi uſurpaverit, ut ſupra: in hoc caſu poſſet querens teneri diſſeyſito ex reconventione, ut id quod voluit habere pro ſe habeat contra ſe, ut ſi uſurpator agat per aſſiſam ad retinendum id quod uſurpavit, ſpoliatus recuperet per reconventionem ſpoliati, quia ſine judicio, licet juſtè ſibi ſeyſinam uſurpaverit; nihilominùs ſi petat per aſſiſam id quod tenet, capienda erit aſſiſa

& ſic ille qui ſic uſurpavit in miſericordia pro uſurpatione: ſed tamen reſtitutionem non faciet per judicium : ut de termino S. Michaelis anno regis H. decimo tertio incipiente decimo quarto. Aſſiſa novæ diſſeyſinæ de communia paſturæ de Abbate de Ramſeghe : & hoc niſi ille qui ſine judicio diſſeyſitus eſt , licet juſtè , ſibi velit perquirere per aliud breve de nova diſſeyſina verſus uſurpantem,vel agere de reconventione.Item ſi quis aſſiſam portaverit de nova diſſeyſina dum fuit firmarius , & non competit ei aſſiſa cùm teneat nomine alieno , ſi poſtmodum incipiat poſſidere in feodo,& fiat dominus, ubi priùs fuit firmarius,quæritur an breve impetratum ei prodeſſe debeat. Videtur quòd non, quia tempore impetrationis non habuit jus impetrandi , ſed alius , & ideò tempus datæ ſpectandum erit. Ad hoc facit de ultimo Itinere M. de Pateſhull in comitatu Suffolk. Aſſiſa novæ diſſeyſinæ de communia paſturæ ſi Johannes de Stantone. ¶. 12. Item notandum quòd ſub nomine herbagii non continetur glans, & ideo tempore glandis & peſſonæ excluduntur porci & capræ, niſi ad hoc ſpecialiter agatur quòd talem habeant communiam. ¶. 13. Glandis enim nomine continentur glans, caſtanea , fagina, ficus & nuces , & alia quæque quæ edi vel paſci poterunt præter herbam. Item reſpondere poterit, quòd nullam habuit ſeyſinam pacificam , quia nunquam ibi ingreſſum habuit, quin eſſet devadiatus & quin faceret emendas pro tranſgreſſione. Cùm jura traditionē non patiantur, ſed cum ipſa re cui inſunt ſcilicet cum corpore transferantur,ille ad quem transferuntur ſtatim cùm corpus habuerit cui inſunt jura illa quaſi poſsidet , licet nōn ſtatim utatur , ſemper videtur uti donec amittat per non uſum, licet ſtatim uti non poſsit, quia non evenit tempus quo uti poſsit:ſicut videri poterit in advocationibus & jure advocationis, quia antequam vacaverit, uti non poterit cum effectu antequam vacet,ut præſentare poſſet. Item ſi libertatem habuerit judicandi latronem , & habendi furcas, non poterit uti tali libertate , antequam caſus evenerit. Item nec in aſſiſis & menſuris juratis antequam tranſgreſsio inde facta fuerit,& idem in jure paſcendi ſicut in communia paſturæ , antequam pecus habeat quod poſsit immittere, ſed tamen eſt ſemper in poſſeſsione, & videtur uti,donec amiſerit per non uſum. Et poterit ſic quis uti tam nomine proprio quàm nomine alieno,ut ſi cuſtos utatur nomine hæredis qui fuerit in cuſtodia ſua, vel ſi quis alius ſicut rector ratione dignitatis vel eccleſiæ ſuæ,& ſemper talis utitur & poſsidet, cujus nomine utitur & poſsidetur. Et cùm eccleſiá fungatur vice minoris,acquiritur per rectorem & retinet per eundem, ſicut minor per tutorem. Et quamvis moriatur rector, non tamen cadit eccleſia a ſeyſina ſua de aliquo de quo rector ſeyſitus moritur nomine eccleſiæ ſuæ, non magis quàm minor ſi cuſtos ſuus moriatur, & pervenerit in alterius cuſtodiam, & per hoc non mutatur ſtatus minoris. Et eodem modo fieri debet de rectore eccleſiæ (ut videtur) quòd eandem ſeyſinam habere debeat ſucceſſor, quàm habuit ſuus prædeceſſor: quia eccleſia ſemper remanet in ſua poſſeſſione, quamvis rector moriatur, & cùm ſucceſſor fuerit inſtitutus, ſtatim nomine eccleſiæ eſt quaſi in poſſeſsione,

ne,

ne, & videtur uti nomine eccleſiæ, & licet pecus non immiſerit, & cùm immittere voluerit impeditus fuerit, ſeyſinam ſuam & ſtatum prædeceſſoris ſui per aſſiſam novæ diſſeyſinæ recuperabit. Si autem tempore vacationis ante inſtitutionem medio tempore à poſſeſsione ceciderit, tunc fiat breve de recuperanda ſeyſina nomine eccleſiæ ſuæ quàm prædeceſſor ſuus habuit die quo obiit. Sed quid ſi ante mortem rectoris qui obiit fuerit eccleſia diſſeyſita, tunc erit rectori ſuccurrendum per breve de ingreſſu, ad ſimilitudinem aliarum diſſeyſinarum; licet rector hæres dici non poſsit, ſed ſucceſſor. In illis autem qui jure hæreditario ſuccedunt, non ſunt hæc obſervanda, quia eſt hæreditas jacens, donec fuerit ab hærede adita. Sed tamen cùm hæreditatem adierit, fiat de eo ut ſupra: quia jus paſcendi ineſt hæreditati ut ſupra. ¶. 14. Notandum inter cætera, quòd eodem modo quo conſtituitur ſervitus in alieno de mutua voluntate contrahentium per communem conſenſum: eodem modo ex contraria voluntate mutua diſſolvi poterit ex toto per communem diſſenſum. Communem diſſenſum dico, quia non ſufficit ſi tantum una pars diſſentiat, ſi non diſſentiant ambæ. Item diſſolvi poterit ex toto per communem diſſenſum, & converti ad alium uſum per alium conſenſum, ſive hoc ſit inter participes & hæredes vel inter vicinos dominos tenementi vel extraneos, qui non niſi communiam clamare poſſunt in tenemento: Ut ſi ita convenerit, quòd tenementum quod prius fuit communia, inter partes dividatur pro certis portionibus, & ita quòd id quod fuit commune, jam ſit omnium pro virilibus portionibus ſeparale, ſecundùm majus & minus, & in quo caſu cùm ſemel conſenſerint, iterum non poterunt diſſentire. ¶. 15. Item poteſt conſtitutio ſervitutis aliquando minui & reſtringi, ut ſi priùs conſtituatur quòd per totum & ubique, reſtringi poterit quoad certum locum. Item mutari, ut ſi id quod in uno loco certo, mutetur ad alium locum certum. Item quòd priùs ſine numero, coarctari poterit ad certum numerum. Item quòd ad omnimoda averia, coarctari poteſt ad certum genus. Item quòd omni tempore, coarctari poterit quòd certo tempore; dum tamen hoc fiat de voluntate contrahentium. Et eodem modo poterunt omnia prædicta augeri & ampliari, ſed non contra voluntatem contrahentium, quia per hoc competeret aſsiſa novæ diſſeyſinæ domino tenementi, ſed in contrarium per vim ageretur; ſicut competeret aſsiſa novæ diſſeyſinæ de communia paſturæ ei, cui debetur ſervitus: ſecundùm modum & conſtitutionem ſervitutis. Eſt tamen quædam conſtitutio quæ dicitur conſtitutio de Merton, per quam etiam invito eo cui ſervitus debetur, communia coarctatur, unde primò videndum eſt qualis eſt illa conſtitutio, & eſt talis. ¶. 16. Quia multi ſunt magnates qui feoffaverunt milites & liberè tenentes ſuos in maneriis ſuis de parvis tenementis, & qui impediti ſunt per eoſdem quòd commodum ſuum facere non poſsunt de reſiduo maneriorum ſuorum, ſicut de vaſtis, boſcis, & paſturis magnis, deſicut ipſi feoffati ſufficientem habere poſsent paſturam, ſcilicet quantum ad tenementa ſua pertinet ideò proviſum eſt & conceſsum ab omnibus, quòd cùm hujuſmodi

feoffati à quibuſcunque de cætero arramaverint erga dominos ſuos aſſiſam novæ diſſeyſinæ de communia paſturæ, de hoc quòd aliquam partem tenementorum ſuorum excoluerint, ſi coram Juſticiariis cognoverint quòd ſufficientem habeant paſturam quantum ad tenementum ſuum pertinet cum libero *ingreſſu* & egreſſu, & chaceam de tenementis ſuis uſque ad paſturam illam vel viam, tunc inde ſint contenti, et illi de quibus tales queſti ſunt quieti ſint de hoc quòd commodum ſuum ita fecerint de terris, vaſtis, et paſturis ſuis. Si autem dixerint quòd ſufficientem paſturam non habuerint, quantum pertinet ad tenementa ſua, cum ſufficienti ingreſſu et egreſſu, tunc inde inquiratur veritas per aſſiſam. Et ſi per aſſiſam recognitum fuerit quòd in aliquo impediverint ipſius domini ingreſſum vel egreſſum, vel quòd habeant ſufficientem paſturam (ſecundùm quod prædictum eſt) tunc recuperant querentes ſeyſinam ſuam per viſum recognitorum, ita quòd per diſcretionem & ſacramentum eorundem habeant conquerentes ſufficientem paſturam cum ſufficienti et competenti ingreſſu et egreſſu; in forma prædicta, et diſſeyſitores in miſericordia, et damna reddant ſicut priùs reddi ſolent ante proviſionem iſtam. Si autem recognitum fuerit per aſſiſam quòd querentes ſufficientem habeant paſturam cum libero ingreſſu et egreſſu, ſecundùm ꝙ prædictum eſt, tunc licitè faciant domini ſui commodum de reſiduo, et in quo caſu, ſi quis liber homo feoffatus fuerit per aliquem, et occaſione alicujus aſſiſæ captæ vel alia occaſione, vel ſi non permiſerit dominum ſuum includere, vel ſi cùm incluſerit hayas ſuas fregerit et foſſata, et muros ſuos proſtraverit per vim cui reſiſti non poſſit: competit domino breve domini regis in hac forma. ¶. 17. Rex vicecom̃ ſalutem. Oſtenſum eſt nobis ex parte A. quòd cùm in curia noſtra coram nobis et conſilio noſtro ſit proviſum et conceſſum, quòd magnates *Angliæ*, et milites, et alii qui liberos tenentes ſuos feoffaverint de parvis tenementis in maneriis ſuis, commodum ſuum facere poſſint de reſiduo maneriorum ſuorum ſicut de vaſtis, boſcis et paſturis, ſi ipſi feoffati ſufficientem habeant paſturam quatenus ad tenementa ſua pertinet cum libero ingreſſu et egreſſu, et ipſe A. parcum ſuum per multum tempus jam incluſum habuit, boſcum vel hujuſmodi: B. qui parvum tenementum habet in eadem villa, vel alia, et de feodo ipſius A. occaſione cujuſdam aſſiſæ novæ diſſeyſinæ inter eoſdem A. et B. nuper captæ de communia paſturæ ipſius B. quàm pertinere dixit ad liberum tenementum ſuum in eadem villa, non permittit ipſum A. parcum ſuum habere incluſum, immò hayas ſuas frangit, et foſſata deſicut communiam paſturæ habere poterit ſufficientem extra parcum vel boſcum illum, quatenus ad tenementum ſuum pertinet cum libero ingreſſu et egreſſu: Et ideò tibi præcipimus, quòd aſſumptis tecum liberis et legalibus hominibus de proximo vicineto per quos rei veritas &c. in propria perſona tua accedas apud talem villam et per eorum ſacramentum &c. ſi prædictus B. ſufficientem poſſit habere paſturam extra prædictum parcum vel boſcum quatenus pertinet ad liberum tenementum

ſuum

ſuum in eadem villa, cum libero ingreſsu et egreſsu vel non. Et ſi ita eſse inveneris, tunc eidem A. pacem inde habere facias ne *amplius* &c. Teſte &c. Ad quod *inprimis* videndum eſt qualiter conſtitutio illa ſit intelligenda, ne malè intellecta trahat utentes ad abuſum, videri oportet utrum ille (quem reſtringit conſtitutio) ſit liber homo proprius vel alienus. *Si* autem ſit alienus, non ei imponit legem conſtitutio, tum quia habet ſervitutem illam fortè ſicut ex conſenſu & conventione ubique, quæ diſſolvi non poteſt nec per contrariam voluntatem & diſſenſum, tum quia non feoffatus eſt per dominum ſoli, quod coarctari poteſt ad certum numerum & determinatum ſecundùm quantitatem ſui tenementi. Et unde in hoc caſu, ſi dominus ſoli & proprietatis ſibi velit aliquid appropriare, & *includere*, *hoc facere* non poterit, ſine voluntate & licentia prædictorum; & ſi fecerit, per aſſiſam recuperabunt. Si autem fuerint liberè tenentes *proprii*, tùnc refert qualiter fuerint feoffati, quia non omnes nec in omnibus per *conſtitutionem* reſtringuntur, & ideò videndum erit utrum feoffati fuerint largè ſcilicet per totum, & ubique, & in omnibus locis, & ad omnimoda averia & ſine numero, & ita tamen quòd hujuſmodi communia ad *ipſos* pertineat ratione feoffamenti; & non propter uſum, tales non ligat conſtitutio memorata, quia feoffamentum non tollit, licet tollat abuſum, & maximè propter conſenſum eorum voluntarium qui ſervitutem & communiam conceſſerunt. Si autem communia fuerit ſtricta cùm numero averiorum certo & determinato, licet uſus ſe largiùs et latiùs habuerit quàm neceſſe eſſet, tales ligat *conſtitutio*, quòd coarctentur ad certum locum et *infrà* certum locum; dum tamen locus ille ſufficiens ſit et competens *cum* libero *ingreſſu* et egreſsu et competenti, quòd non ſit gravis nec *difficilis*. Competens autem debet eſſe locus, ita quòd non longiùs diſtet ſed propinquiùs aſſignetur. Item eodem modo ſi ita feoffatus fuerit quis, ſine expreſſione *numeri vel generis*, ſed ita, cum paſtura quantum pertinet ad tantum tenementum in eadem villa, talem ligat conſtitutio ſicut priùs cum expreſſione: quia cùm conſtet de quantitate tenementi, de facili perpendi poterit de numero averiorum, & etiam de genere, ſecundùm conſuetudinem locorum. Item ſi qualitercunque uſus fuerit vel feoffatus largè vel ſtrictè, ſi loco competenti uſus fuerit, & ſive coarctari poſſit ſive non, non tamen coarctari debet cum damno & gravamine ad locum longiùs diſtantem, cum diſtantia inducant incommoditatem. Et eodem modo coarctari non debet, niſi velit ſi acceſſus ſit difficilior. Item tempus ſpectandum erit, cùm omnis nova conſtitutio futuris formam imponere debeat & non præteritis. Item tempus ſpectandum erit, ſcilicet quòd tenementum tempore feoffamenti jacuit incultum, & ꝗ tenementum redactum fuit in culturam. Item quòd tenementum ſit pratum, & quòd incluſum & poſitum in defenſum, cùm nemo poſſit communiam petere in aliquo tenemento quod excoli poſſit vel includi, vel poni in defenſum omni tempore vel ſaltem aliquo, & ex aliqua generali conſtitutione, ut ſi quis dicat: do tibi tale tenementum cum communia paſturæ

quæ

quæ pertinet ad tantum tenementum in tali villa cum certo numero averiorum, vel ſine numero, hoc intelligendum erit de communia paſturæ quæ communis eſſe debet & pertinere ad liberum tenementum, hoc eſt non tenemento quod poſſit excoli vel licito ſed non omni vel aliter dum includitur vel ponitur in defenſum tempore vel ſi ſingulis annis poſſit includi & poni in defenſum & excoli, vel alio quod poſſit includi, niſi hoc faciat ſpecialitas & modus conſtitutionis ſervitutis, vel longus uſus continuus & pacificus. Modus conſtitutionis ſervitutis, ut ſi dicat quis, do tibi tantam terram cum communia paſturæ ad tot averia &c. per totam terram meam ubique in terris colendis, pratis & clauſis, & in omnibus locis, & hoc non erit ſic intelligendum quod omni tempore, niſi tantum temporibus competentibus, ſcilicet poſt blada aſportata, & fœna levata, vel quando tenementum jacet incultum & ad waractum, vel ſi dicat expreſſè ſic, ubique ſcilicet quando tenementum jacet incultum &c. non propter hoc impediri debet dominus quin terram ſuam excolat quolibet anno ſi velit, quia non imponit ſibi ipſi ſervitutem per hoc quin poſſit. Si autem ita dicat, cum paſtura per totum & in omnibus locis, & ſecundo anno vel tertio, in terra colenda, quando jacet ad waractum, & adhuc idem erit ubi jacuerit ita ut dicitur, quia benè poterit eſſe quòd nunquam jacebit, nec imponitur ei neceſſitas, quòd non colat: quia per hoc non includit ſe quin poſſit. Si autem ſic dicat, omni tempore & in omnibus locis, ſcilicet quòd ſecundo anno jaceat campus ad waractum vel incultus & apertus, & quòd tali tempore communiam habeat, tali tempore excoli non poſsit nec includi, & maximè ubi hoc facit longus uſus vel conſuetudo à vicinis approbata & dominis, quæ pro lege obſervari debet inter tales. Item vel ubi hoc faciat vicinitas, & ſine conſtitutione. Poterit autem eſse ſervitus perſonalis & realis. Item perſonalis & realis certis horis & certis temporibus. Item perſonalis tantum, & ſic debetur perſonis & non tenementis, & quæ propriè dici poſset herbagium. Item localis & non certis perſonis, ſicut alicujus univerſitatis, burgenſium & civium, & omnes conqueri poſsunt et unus ſub nomine univerſitatis. Et in fine hujus conſtitutionis notandum, quod in extraneis perſonis præfertur uſus conſtitutioni, ſi largè uſi ſunt, quia ab uſu coarctari non debent. In propriis verò tenementis præfertur conſtitutio uſui. Item dici poterit amenſuratio, tam de tenemento quàm de pecoribus, ut ſi quis uti et paſcere infrà rationabilia defenſa illius domini, cujus fuerit tenementum vel aſsiſa novæ diſſeyſinæ de libero tenemento, quia aliter vel alibi.

1 ¶ *De amenſuratione. 2. Breve quare quis ſuperoneravit vicecomiti exequendam. 3. De officio vicecomitis in brevi de amenſuratione. 4. Coram Juſticiariis breve de eodem.* *Cap. 39.*

Cum

Cum quis jus habeat paſcendi in alieno fundo, aliquando plura immittit averia quàm liceat, aliquando plura quàm expediat. Si autem plura quā liceat, ut ſi ei concedatur communia ad certum numerum averiorum, vel ad certum genus, vel quantum pertinet ad tantum tenementum in eadem villa, ſi plura immittat in numero vel in genere quàm ei liceat contra voluntatem ejus cujus fundus fuerit, ſi talis incontinenti reſiſtere non poſſit, competunt ei duo remedia, ſecundùm quòd elegerit, ſcilicet nova diſſeyſina pro ea parte pro qua ille qui communiam habet debitum numerum excedat vel genus: quia in hoc contractat tenementum domini ſui contra voluntatem ſuam, ac ſicut eſſe poſſet ſi omninò nullam communiam haberet, & averia ſua contra voluntatem domini ſui per violentiam immittere vellet. Competit etiam ei aliud remedium, ſcilicet quòd *per aliud breve id quod debitum numerum vel genus excedit redigatur ad licitum numerum, & debitum, &* menſuram. Amenſuratio enim nihil aliud eſt ex virtute vocabuli, niſi ad menſuram, & ſubintelligitur redactio. *Aliis* autem qui communiam tantum habent in illo fundo aliud remedium non competit niſi amenſuratio. Item ſi quis plura habeat quàm expediat, locum habet amenſuratio, ut ſi cui concedatur talis communia ad omnimoda averia ſua ſine numero & aliis ſimiliter ſucceſſivè vel ad certum numerum vel ſine numero, ſi quis tot immittat quòd paſtura omnibus non ſufficiat, competit remedium quòd id quod excedit & nocet redigatur ad menſuram, per tale breve vic. directum. ¶ 2. Rex vicecomiti ſalutem. Queſtus eſt nobis talis, quòd talis injuſtè ſuperoneraverit comunem paſturam *ſuam in tali villa*, ita ꝗ in illa plura habet animalia & pecora quàm habere debet & ad eum pertinet habendum. Et ideò tibi præcipimus, quòd juſtè & ſine dilatione amenſurari facias paſturam illam, ita quòd prædictus talis non habeat in ea plura animalia & pecora quàm habere debet & ad eum pertinet habendum ſecundùm *liberum* tenementum ſuum quod habet in eadem villa, & quòd prædictus talis habeat in paſtura illa tot animalia & pecora quot habere debeat, & ad eum pertinet habendum, ne amplius. &c. de hoc quòd dicit plura, ſcire debet quot habere debet, ſi ad certum numerum vel ſecundùm quantitatem terræ ſuæ, per hoc quod dicit ſecundùm liberum tenementum quod habet in prædicta villa, & unde ſi tenens dicere poſſit quòd plura habere debeat, licebit ei. ¶. 3. Officium verò vicecomitis eſt, quòd accepto brevi, in propria perſona ſua accedat ad locum in quo petitur communia, & ibi conveniri faciat hundredum & omnes quos amenſuratio illa tangit, & in præſentia utriuſque partis (ſi ſumonitioni intereſſe velint) & quæ rationes ſuas & reſponſiones prætendant per ſacramentum vicinorum, per quos rei veritas melius ſciri poterit, & per inſpectionem chartarum & inſtrumentorum diligenter inquirat, quot averia & animalia ille de quo queritur habere debeat per conſtitutionem ſervitutis, vel ex cauſa donationis, vel ratione tenemẽti ſui, vel ex vicinitate vel per lõgum uſum. Item ſi ſine numero & ubique, tunc inquirat ad quot averia ſufficiat paſtura illa, & quot ſuſtinere poſsit ſecundùm tempus feoffamenti, & ſe-

ſecundùm tempus conſtitutionis ſervitutis, ut ſi tunc ſufficiens fuerit omnibus qui ibi communicare deberent. Et ſi poſtmodum effecta ſit inſufficiens per ſuperonerationem, vel per novum feoffamentum & per quod alii qui communicare debent ratione primi feoffamenti communiam ſuam amittant in parte vel in toto, ut ſic omnibus examinatis, procedat amenſuratio, & quod ſuperfluum fuerit redigatur ad menſuram. Eſt enim modus & menſura & fines certi, ultra quæ citra quæ nequit conſiſtere rectum. Item notandum quòd communicantibus contra dominum tenementi duo competunt remedia de ſuperoneratione: vel Amenſuratio, vel aſſiſa novæ diſſeyſinæ de communia paſturæ. Si autem communia per ſuperonerationem in parte amittatur vel in toto, eodem modo ſicut domino competit contra eos de ſuperoneratione contra voluntatem ſuam ut ſupra dictum eſt, & eodem modo plures communicantes eadem habent remedia inter ſe ſi aliquis eorum ſuperoneraverit. Item plures hæredes & participes ſi aliquam partem tenementi ſui relinquerint ad paſturam in communi, ſi unus vel quidam ſuperoneraverint, quòd locum habeat amenſuratio vel aſſiſa novæ diſſeyſinæ, non de communia paſturæ ſed de libero tenemento; ac ſi unus ſive alius aliquid ſibi velit appropriare. Item ſi ſit aliquis qui paſturam velit ſuperonerare aliter quàm liceat vel expediat, vel aliter quàm pater vel mater vel alius anteceſſor fecerit, fiat amenſuratio per tale breve. ¶. 4. Rex vicecomiti ſalutem. Si A. fecerit te ſecurum, de clamore &c. tunc ſumoneas per bonos ſumonitores. B. quòd ſit coram Juſticiariis ad primam aſſiſam oſtenſurus quare ſuperonerat communem paſturam, & bruerum in tali villa quæ pertinet ad liberum tenementum ſuum in eadem villa, vel in alia, & aliter quàm C. pater ipſius B. cujus hæres ipſe eſt facere conſuevit, & habeas ibi. &c. Et procedatur eodem modo per hoc breve quo ſupra & ſummaria fiat inquiſitio hìc & ibi, ſecundùm quod in foro eccleſiaſtico fieri debet de baſtardia.

.1 ¶ De placito Quo Jure. 2. Breve quo Jure quis exigit communiam paſturæ. Cap. 40.

NOn ſemper debetur ſervitus prædiis vicinorum ex conſenſu & conſtitutione dominorum, ut ſi quis habeat communiam paſturæ & jus paſcendi in fundo alieno ſed ex negligentia & diſſimulatione vicini propter uſum tantum, & talis ſeyſina magis habet ſubſtantiam ex tempore quàm ex jure, & ideo abſurdum erit omnino quòd cum tali remaneat poſſeſſio, cùm ſemel per aſſiſam acquiſita fuerit, niſi doceat de jure ſuo. Sed priùs videndum eſt cui competat hæc actio. Et ſciendum quòd non poteſt quis alium implacitare per hoc breve (Quo jure) niſi capitalis dominus totius manerii vel villæ, in qua petitur communia, vel alicujus partis, vel quòd ſint de diverſis

baroniis, vel diverſis feodis, vel diverſis feoffamentis, & ita quòd dominus qui petit, & ille à quo petitur jura ſua habeant ſeparata, ſcilicet tenementa diverſa & diverſas paſturas, ſecundùm quod paſtura largè ſe habuerit vel ſtrictè. Si autem plures feoffati fuerint ab uno domino in uno manerio vel in una villa, non competit eis tale breve vel talis actio, cùm inter vicinos rectè loquendo de eadem baronia & eodem feodo, vicinitas potiùs dici debet quàm communia debita, ut ſi dicatur, ſi unus communicet cum vicino & vicinus cum eo & ſi non, non. Cùm igitur quis per judicium ſeyſinam ſuam recuperaverit per aſſiſam propter uſum, amittere debet illam, niſi doceat quo jure illam exigat per hoc breve, & poterit unus dominus capitalis vel plures placitare verſus unum dominum capitalem vel plures, ſive tenementa habeant in diverſis villis vel in una, dum tamen ibi ſint diverſæ baroniæ & diverſa feoda. ¶. 2. Rex vicecomiti ſalutem. Si talis fecerit te ſecurum &c. tunc ſummoneas talem quòd ſit &c. oſtenſurus quo jure exigit communiam paſturæ in terra ipſius talis in tali villa, deficut ille talis nullam communiam habet in terra ipſius talis in alia tali villa, nec idem talis ſervitium ei facit quare communiam in terra ſua habere debeat (ut dicit) & habeas. &c. In quo caſu, cùm talis ſummonitus fuerit, poteſt ſe eſſoniare ad primum diem, & eodem modo querens ſi voluerit. Si autem non venerit nec ſe eſſoniaverit, attachietur ſicut in perſonali actione: quia hic non petitur paſtura ſicut per breve de recto, ut infrà dicetur. Si autem venerit, poterit docere quo jure communiam petat, ut ſi ſimul communicaverint, ſcilicet unus cum alio de communi conſenſu ab antiquo. Cùm autem poſt omnes diſtrictiones ſemel comparuerit, tunc ſtatim inquiratur à juſticiariis ſi implacitatus communiam clamat, & reſpondere poteſt quòd nullam, vel quòd paſturam clamat, & tunc inquiratur qualem, & ſpecificata communia, extunc procedatur ſicut per breve de recto, & ſi extunc defaltam fecerit, capiatur paſtura in manum domini Regis, donec comparuerit per parvum cape, & ſic amitti poſſit de facili, & hoc ita, ſi nulla præceſſit aſſiſa novæ diſſeyſinæ; & ſi præceſſit recenter, tunc videri poterit per aſſiſam quæ & qualis fuerit communia paſturæ quæ petitur. Item quòd ſervitium ei faceret certum ſcilicet tale vel tale. Servitium autem multiplex eſſe poterit, in denariis, menſuris, falcationibus, arturis, operibus, conſuetudinibus, & præſtationibus variis, dum tamen certis & determinatis, & certis temporibus & terminis, dum tamen non ad voluntatem accipientis indeterminatè, aliquando plus aliquando minus: quia ſi ita eſſet, ibi eſſet potiùs precium pro herbagio quàm communia. Si autem cùm jus non habeat paſcendi herbam paverit per eſchapium vel cum warda facta, & propter hoc denarios dederit vel ſervitium fecerit, hoc erit potiùs emenda pro tranſgreſsione quàm ſervitium pro communia. Item ſi vicinitas vel ſervitium non intervenerint, docere oportet interveniſſe donationem & titulum. Item docere oportet longum tempus & longum uſum, illum videlicet qui excedit memoriam hominum, tale enim tempus ſufficiat pro jure, non quia jus

deficiat

deficiat, ſed quia actio deficit vel probatio. Item ſufficit pro jure, ſi ille de quo queritur docere poſſit quòd aliquando ſimul communicaverint, licet nunc non communicent, ut ſi querens per negligentiam ſuam vel ſuorum communiam ſuam amiſerit, ut ſi vicinus partem ſuam excoluerit & appropriaverit, quòd vicinus ſibi & negligentiæ ſuæ merito poterit imputare. Cùm autem querens ad objecta reſpondeat contrarium vel diverſum, hoc per patriam in modum inquiſitionis declarabitur. s. per hæc verba. Si talis querens & homines ſui & ille de quo queritur, & homines ſui de tali villa ſemper ſimul communicare ſolent in tali loco & tali. Item ſi tale ſervitium fecerint & tale. &c. Item ſi talis à tali tempore quo non extat memoria ſemper pacificè habuit communiam. &c. Item ſi taliter feoffatus fuit (ut dicit) cum communia paſturæ. Item ſi illam emit &c. & infinitæ ſunt cauſæ quare communiam. &c. Et ſecundùm quòd per patriam probatum fuerit amittetur communia vel retinebitur. Et notandum, quòd ſi tenementa talium ſint in eadem baronia & de eodem feodo & in una villa, non poterit quis communiam dedicere inter vicinos propter vicinitatem, niſi hoc faciat aliquod ſpeciale, ut de termino P. Anno. xv. in com Buck. Item ſi recognitum ſit in judicio ab eo qui communiam clamat, quòd tenens terram in qua communia petitur illam includere poſſit, & arare & in ea ædificare vel aliquid facere pro voluntate ſua, cadit breve Quo jure: ut de termino S. Michaelis, Anno ſeptimo incipiente octavo in principio rotuli. Item ſe ponere poſſit tenens implacitatus in magnam aſſiſam ad recognoſcendum utrum ipſe majus jus habeat tenendi terram ſuam, ſive tenementum, ſive communiam, quàm idem petens ibi habere & clamare poſſit, quàm ille qui petit habendi communiam paſturæ in eadem ſicut illam petit vel econtrà. Et notandum, quòd ſi quis de communia paſturæ ſuæ fuerit diſſeyſitus & perquiſiverit ſibi per breve de nova diſſeyſina, & ille diſſeyſitor incontinenti ſibi perquiſiverit per breve Quo jure, ſemper procedet aſſiſa de diſſeyſina ſicut in aliis placitis, ut ſecundùm quod ſeyſina querenti remanſerit vel non, procedat placitum per breve Quo jure, vel non procedet: ut de termino P. Anno decimo octavo in com Suſſex. inter Simonem de la Pynd & Iohannem Kynelworth & alibi. Eodem vero modo fieri poſſet (ut prædictum eſt) de omni genere communiæ quæ in alieno haberi poteſt, ſi hoc eſſet in uſu quòd amittere deberet quis poſſeſſionem niſi docere poſſet de jure. Cùm autem recognitum ſit & convictum per juratam vel alio modo, quòd ſummonitus nullam communiam habere debeat, tunc habebit querens pacem per tale breve Rex vic. ſalutem. Scias quòd cùm A. ſummonitus eſſet in curia noſtra. &c. ad reſpondendum B. quo jure ipſe communiam clamat in terra ipſius B. in tali villa deſicut idem B. nullam communiam habuit in terra ipſius A. in eadem villa vel in alia tali villa, nec idem A. ei ſervitium fecit quare communiam habere debuit. Idem A. venit hic in eadem curia, & auditis partium hinc inde interrogationibus et reſponſionibus, tandem conſideratum eſt in eadem curia noſtra. &c. coram eiſdem juſtitiariis noſtris, quòd prædictus A. nul-

nullam communiam habere poterit vel exigere in terra ipſius B. in prædicta villa ſine voluntate ipſius B. Et ideò tibi præcipimus, quòd eidem B. terram ſuam in prædicta villa de N. in pace habere facias, ita quod prædictus A. nullam ibi communiam habeat ſine voluntate ipſius B. Teſte. &c.

1 ¶ *De communia habendi rationabile eſtoverium in fundo alieno in boſcis & brueriis & aliis in vaſtis alicujus.* *Cap.* 41.

DIctum eſt ſupra de communia paſturæ & jure paſcendi in alieno, nunc autem dicendum eſt de alia communia, ſecundùm quod largè ſe habeat una cum alio non ad paſtum ſed ad commoditatem aliam, ut ſi quis habere debeat in fundo alieno jus ſecandi vel falcandi in foreſta vel boſco alicujus, vel aliis vaſtitatibus ad rationabile eſtoverium ſuum ædificandi ſcilicet, claudendi, & ardendi, & alia quidem quæ neceſſaria ſunt, ſecundùm conſtitutionem ſervitutis in plus vel minus, in qua quidem conſtitutione oportet modum attendere, ut eſtoverium ſit rationabile ſecundùm quantitatem boſci vel vaſti in quo fuerit ſervitus conſtituta, ſecundùm quod fuerit ampla vel parva ſicut illam petit vel econtra. Item quantitas tenementi, ad quod debetur illa ſervitus, & ſic oportet omnia ponderare quòd non excedant modum nec minuantur, ſed quòd omnia permaneant, in menſura. Et ſi aliquis ipſorum modum excedere voluerit vel minuere, ſcilicet ille ad quem ſervitus pertinet plus capiendo quàm ratio permittat vel quàm liceat, & ſic faciat vaſtum & deſtructionem, dominus ille cujus fundus fuerit procuret amenſurationem, vel agat de tranſgreſſione vel diſſeyſina. Et eodem modo ille cui ſervitus debetur ſi per dominum fundi minuatur vel omninò tollatur, agat ad hoc per breve ꝙ ei uti liceat plenè vel ſaltẽ commodè, & per hoc breve vic. directum ꝙ vocat̃ juſticies ꝙ tale eſt. Rex vic. ſalutẽ. Præcipimus tibi ꝙ juſticies talem ꝙ juſtè &c. permittat talem habere rationabile eſtoverium ſuũ in boſco ſuo de tali villa ꝙ habere debet & ſolet (ut dicit) & ſicut rationabiliter monſtrare poterit ꝙ habere debeat, ne ampliùs inde clamorem audiamus pro defectu juſtitiæ T. &c. Si autem eſtoverium petatur de turbaria vel bruera, tũc ſic. Rex vic. ſalutem. Præcipimus tibi, ꝙ juſticies talem quòd juſtè &c. permittat talem habere rationabile eſtoverium ſuum in turbaria ſua vel bruera, vel aliis hujuſmodi ꝙ in ea habere debet & ſolet ut dicit, nè ampliùs &c. Et locum habere poſſet (ut videtur) Aſſiſa novæ diſſeyſinæ de qualibet communia pertinente ad liberum tenementum, ſecundùm ꝙ communia largè ſe habeat, ſicut habere poteſt locum in cõmunia herbagii & peſſonæ, non video rationem quare non, & ſic de aliis omnibus communiis inferius notãdis. Si autem boſcus vel vaſtitas communis ſit inter participes vel cohæredes, & aliquis eorũ in eſtoverio capiendo modum excedat, & vaſtũ fecerit vel diſtructionẽ, non erit hic locus amenſurationi nec novæ diſſeyſinæ ſed tranſgreſſioni, ut aſſiſa vertat̃ in tranſgreſſionem, vel ꝗ partes ſic compellant̃ ad diviſionem per communi dividendo judicium. Et eodem modo (ut prædictum)

ctum) eſt fiat de jure fodiendi, falcandi & ſecandi, & de aliis quibuſcunq; ſervitutibus.

1 ¶ *De aquæ ductu.* *Cap. 42.*

Item poteſt quis habere ſervitutem, ſcilicet jus aquæ ducendæ ex fundo alieno, & per fundum alienum uſq; ad fundum proprium ad irrigandum agrum ſuum, vel ad aliud commodum faciendum, quo caſu impediri non debet quo omninò ducere non poſsit vel quo minùs commodè vel modo debito ſecundùm conſuetudinem ſervitutis, ut ſi ducere debeat omni tempore, & non permittit eum ducere niſi aliquo tempore. Item ſi certis temporibus non permittit eum ducere aliquo tempore. Item ſi non in debita quantitate. Itē ſi non pmittat alveum purgare p̄ q aquæ ductus impeditur, & per hoc tenementa vicinorum ſubmerguntur, in omnibus iſtis caſibus fit diſſeyſina vicino & conſulitur ei per breve: Quare talis divertit curſum aquæ ad nocumentum liberi tenementi ſui, per breve quòd tale eſt. Nocumenta verò infinita ſunt, ſecundùm quod inferiùs dicetur, quæ omninò ſervitutes tollūt, vel ſaltem impedimentum dant quò minùs commodè uti poſsit ſervitutibus.

1 ¶ *De nocumentis injurioſis. 2. De nocumentis injurioſis de ſervitutibus.* *Cap. 43.*

*Et ſciendum quòd nocumentorum aliud injurioſum eſt & damnoſum, a*liud damnoſum & non injurioſum, unde cùm fiat querela de nocumento, quæri oportet ad quod damnum aliquid fiat, & videndum utrum damnoſum & injurioſum ſit, & tunc tollendum. Si autem non injurioſum licet damnoſum, tunc erit ſuſtinendum, ſicut videri poterit, ſi quis ſervitutem habeat & jus paſcendi in alieno, competit ei liber ingreſſus & egreſſus. Si autem ille cujus fundus fuerit aliquid faciat in ingreſſu quò minus omninò ingredi poſſit vel minus commodè, ut ſi murum, foſſatum vel hayam fecerit, facit nocumentum injurioſum, & quod ita factum eſt, ſtatim & recentèr flagrante facto tolli poteſt & demolliri, etiam ſine brevi, poſt tempus verò non niſi cum brevi. Eodem modo fieri debet ſi cui concedatur jus eundi per fundum alienum, ſi via quocunque modo obſtruatur vel coarctetur quò minus iri poſſit omninò vel minus commodè. Item ſi aquæ ductus concedatur (ut prædictum eſt) & divertatur ad nocumentum in parte vel in toto. Item poterit quis habere communiam cum alio, & jus fodiendi ſicut jus paſcendi, ut fodere poſſit in alieno aurum & argentum, ſtannum, cretam, lapides & arenam & hujuſmodi. Et eodem modo jus venandi & piſcandi, potandi & hauriendi, & alia plura quæ infinita ſunt cum eorum pertinentiis, ſcilicet cum libero acceſſu & receſſu, ſecundùm quod ad communiam paſturæ pertinet, liber ingreſſus & competens & liber egreſſus. Et in omnibus caſibus prædictis & aliis multis caſibus jaceret aſſiſa nova diſſeyſinæ eodem modo, ſicut de communia

munia paſturæ, & etiam eodem modo. Quo jure, ſi hoc eſſet in uſu. ¶. 2. Item ſi ſervitus imponatur fundo alicujus à jure licet non ab homine ut ſupra, per quam prohibetur ne quis faciat in ſuo per quod nocere poſsit vicino, ut ſi ſtagnum exaltaverit in ſuo vel de novo fecerit, per quod noceat vicino. i. ſi per hoc fundus vicini ſubmergatur, hoc erit ad nocumentum liberi tenementi vicini injurioſum, niſi hoc à vicino permiſſum ſit quòd liceat. Et ſicut poterit quis habere ſervitutem in fundo vicini ſi conſtituatur, ita poterit etiã per longum uſum ſine conſtitutione ex ſcientia & patientia dominorum, quia longa patientia trahitur ad conſenſum, ſicut in communibus paſturis & hujuſmodi. Item id quod ab initio non fuit nocumentum injurioſum, ex poſt facto & per conſtitutionem fieri poterit injurioſum, ut ſi cui ab initio facere licuit in ſuo, ex conſtitutione ſervitutis convenerit ne liceat facere, vel econtrariò ſi cui ab initio facere non liceat, poſt modum facere liceat ex conſtitutione.

1 ¶ *De nocumentis injurioſis & pertinentiis pertinentiarum.* *Cap.* 44.

OMnia jura prænotata & omnes ſervitutes ſunt de pertinentiis tenementorum, & pertinent à tenemento ad tenementa, & habent hujuſmodi pertinentiæ ſuas pertinentias, ſicut ad jus paſcendi & ad paſturam pertinet via & liber ingreſſus & egreſſus. Et eodem modo ad jus fodiendi, falcandi, & ſecandi, hauriendi, potandi, piſcandi, venandi, & hujuſmodi, liber acceſſus & receſſus, ſcilicet via, iter, & actus ratione diverſorum uſuum, ut ſupra. Item ad jus aquæ ducendæ pertinet purgatio. Item ad iter, ſecundùm quod eſt de pertinentiis pertinentiarum, vel de pertinentiis per ſe, ut ſi via per ſe concedatur ſine alia ſervitute, pertinet refectio ſicut ad aquæ ductum pertinet purgatio. Et ſicut poſſunt hujuſmodi jura et ſervitutes auferri per diſſeyſinam ne quis utatur: ita poſſunt fieri nocumenta injurioſa in pertinentiis pertinentiarum, quòd quis commodè uti non poſſit prædictis ſervitutibus vel quòd omninò uti non poſſit, ut ſi quis omninò viam obſtruat vel chaceam, per quam ingredi ſolet paſturam, foſſato, muro, haya, vel palatio, tale nocumẽtũ non multum differt à diſſeyſina, & ideò tolli debet per aſsiſam novæ diſſeyſinæ cùm ſit injurioſum, ad cuſtum ejus qui opus illud fecerit, ſi hoc fecerit in ſuo. Si autẽ in alieno, cõpetit ei aſſiſa novę diſſeyſinę de libero tenẽto, cujus fuerit fundus in quo opus illud factũ fuerit, & ſecundũ ꝙ aſsiſa novę diſſeyſinę ſub ſe cõtinet nocumẽtũ, q̃a omnis diſſeyſina nocet, ꝑ hoc tolli poteſt nocumentum & querenti reſtitui damnum, tam de diſſeyſina tenẽti quàm de nocumento, quod quidem non eſſet ſi tantùm de nocumento ageretur. Item ſi minus commodè ire poſsit ad locum ſervitutis & ad paſturam ut ſi viam coarctaverit, vel ubi ſolebat ire per compendium, compellit eum ire per circuitum. Item etſi permittat eum ire, tamen non permittit eum ire ad uſum debitũ in ſervitute cõſtitutũ, ut ſit ſi debet quis habere viã ad carrectã & car-

rum,non permittit eum habere niſi iter & actum, & ingreſſum ſtrictum, per aſſiſam tollatur injurioſum nocumentum, & per breve: Quare obſtruxit vel coarctavit aliquo modorum ſupradictorum, & ſi foſſatum non fecerit nec murum per quod obſtruat per opus manufactum,ſufficit tamen ſi faciet quod tantundem valeat,ſcilicet ſi ire non permittat,& hæc locum habent cùm facta fuerint extra loca deputata ſervitutibus. Si autem infrà, tunc locum habebit aſſiſa novæ diſſeyſinæ de paſtura ut ſupra. Item à conſtitutione hominum imponitur ſervitus, quòd quis habeat aquæ ductum per fundum alienum,& ſic eſt conſtitutio hominis. Eſt etiam conſtitutio juris,ne quis faciat in ſuo injurioſè, ſcilicet ne ſtagnum faciat vel exaltet, vel proſternat per quod noceri poſſit vicino,ut ſi per refluxum aquæ ſubmergat tenementum vicini ſui. Eodem modo nec domum, nec pontem, ſtagnum,nec gurgitem excluſum nec molendinum, per quod vicino injuſtè noceatur, & ſic ne faciat nocumentum injurioſum in conſtruendo in proprio vel alieno, nec eodem modo in proſternendo, demolliendo vel deſtruendo injurioſè omninò quod juſte factum eſt ab initio & levatum, ut ſi murum proſtraverit quis, vel foſſatum, piſcariam, vel ſtagnum excluſum,pontem, & hujuſmodi. Et eodem modo facere poteſt quis nocumentum injurioſum vel potiùs diſſeyſinam,ſi quis in reficiendo demolliendo vel amenſurando, cùm hoc ei liceat juſtè ſi modum debitum excedat. Et ſicut poterit quis facere nocumentum injurioſum in faciendo, ita poterit in non faciendo,in proprio vel in alieno,ut ſi teneatur ex conſtitutione obſtruere & claudere, purgare & reficere,& non fecerit, cùm ad hoc teneatur. Item ſicut nocere poteſt in non faciendo,ità nocere poteſt in non permittendo, ut ſi quis non permittat alium qui tenetur obſtruere, claudere,purgare,& reficere,cùm ad hæc teneatur ex conſtitutione,vel longa conſuetudine. Item notandum quòd poterit eſſe nocumentum injurioſum propter communem & publicam utilitatem, quod quidem non eſſet propter utilitatem privatam, ut ſi quis firmaverit piſcariam vel ſtagnum habens prædia ex utraque parte aquæ cùm fundus ſuus liber ſit ex omni parte quod nihil debet fundo vicino, ſubtus nec ſupra, per hoc licet damnum faciat vicinis, non tamen facit injuriam, ſed tamen propter publicam utilitatem (quæ privatæ præfertur) ſuſtinenda ſunt hæc ad tollendum publicum damnum. Et multa alia fieri poſſunt nocumenta injurioſa,ſecundùm quod in parte dicetur infrà, ſed hoc quod dictum eſt, ſufficiat ad præſens exempli cauſa.

1 ¶ *Quòd ea quæ injurioſè levata ſunt ad nocumentum ſtatim demolliri poſſunt & recenter.* 2. *Breve de hujuſmodi.* 3. *Forma brevis de juſticiando aliquem quòd permittat alium habere viam.* 4. *De communia paſturæ & piſcaria, & de officio vic.* 5. *Breve ſi Rex voluerit quòd hujuſmodi nocumenta terminentur coram juſtic. ſuis quibuſcunque.* 6. *De viſu faciendo.* 7. *De reſponſione & exceptionibus illius de quo queritur, ſecundùm articulos brevis.* 8. *Qualiter amoveri debet nocumentum.* 9. *De aqua diverſa.* 10. *De ſtagno levato.* *Cap. 45.*

EA verò quæ ſic levata ſunt ad nocumentum injurioſum, vel proſtrata vel demollita, ſtatim & recenter flagrante maleficio (ſicut de aliis diſſeyſinis) demolliri poſſunt & proſterni, vel relevari & reparari ſi querens ad hoc ſufficiat, ſi autem non, recurrendum eſt ad eum qui jura tuetur, qui per tale breve remedium habebit. ¶ 2. Rex vicecom̄ ſalutem. Queſtus eſt nobis talis quòd talis injuſtè & ſine judicio levavit quendam murum, quoddam foſſatum, quandam hayam, quoddam palicium, quandam domum, quandam portam, quendam pontem, quoddam ſtagnum, quandam excluſam, quendam gurgitem, quoddam molendinum, quandam faldam in tali villa ad nocumentum liberi tenementi ſui in eadem villa vel alia, poſt ultimum reditum noſtrū de Britannia in Angliam. Et ideò tibi præcipimus quòd loquelam illam audias, & poſtea eū inde juſtè deduci facias ne amplius &c. Teſte &c. Eodem modo vice verſa fieri poterit breve de prædictis, quare quis hm̄odi proſtravit injuſtè ad nocumentum liberi tenementi &c. Item quare ſtagnum exaltavit. Item eodem modo quare quis viam obſtruxit vel coarctavit ad nocumentum. Item quare divertit curſum aquæ. Item ſi quis aliquid fecerit quo minus ad fontem, lacum, puteum, piſcenam iri poſsit vel hauriri vel de fontana aquæ non tantam aquam ducere vel haurire, tales cadere poſſunt in aſſiſam, ſed diſcretæ ſunt ſervitutes ductus aquæ & hauſtus. Item ſi quis prohibeatur aqua uti. Item haurire, ſive pecus ad aquam appellere cadit ſimiliter in aſſiſam, ſed hoc non eſt de ciſterna, quia ciſterna non habet aquam perpetuam nec aquam vivam, quia ciſterna imbribus concipitur. ſed & lacus, piſcina, puteus aliquando aquam vivam non habent. Item ſi quis ire ad fontem prohibetur, habet actionē. Quare quis obſtruxerit, quia cui conceditur hauſtus, ei conceditur iter ad fontem & acceſſus, & licet quis uti poſsit, tamen novas venas querere & aperire non licet, quia aliter uti non poteſt quàm alio anno uti ſolet. Rivus autem locus eſt per longitudinem depreſſus, quo aqua decurrat. Specus eſt locus ex quo deſpicitur, & inde dicta ſunt ſpectacula. Reficere autem eſt, id quod corruptum eſt in priſtinum ſtatum reformare. Ei verò permittitur reficere & purgare rivum qui jus habet ſervitutis, & qui aquæ ducendæ cauſa id fecit. In priſtinum ſtatum dico, quia ſi quis rivum deprimit vel attollit, dilatat vel extendit, operit apertum vel qua per exceſſum delinquit. Item aquæ ductus quandoq; debetur & datur prædiis, & quandoq; perſonis. Quod verò prædiis datur, perſona extincta non extinguitur, Quod autem datur perſonis, cum perſonis amittitur, ideò ad nullum tranſit ſucceſſorem. Si diurnarum vel nocturnarum horarum aquæ ductum habeam, non poſſum aliis horis ducere quàm quibus jus habeam. Item aqua dividi poterit non ſolum temporibus ſed menſuris. Et ſciendum ꝙ ſi aliquis fecerit in uno com̄ aliquid quod noceat in alio com̄, ſemper impetrabit breve ad vic. illius com̄ in quo com̄ nocumentum illud factum fuerit. Et ſic pertinet quandoq; hujuſmodi emendatio ad vic. per prædictum breve. Et eodem modo de via obſtructa, per breve quòd juſticiet per communem utilitatem, ne tranſeuntes ire diu impediantur, quia hoc eſſet commune damnum.

num, & in hoc vicecom̃ & juſticiarii faciant ſicut ſuper detentione averiorũ contra vadium plegii, propter communem utilitatem ne animalia diu incluſa pereant. Eodem modo de paſtura & piſcaria, & de habendo rationabile eſtoverium in boſco, & bruera, & in quibus non habet poteſtatem cognoſcendi ſine waranto, niſi tantùm de via, ſed ſine brevi, dum tamen hoc fecerit recenter flagrante delicto ad querelam, ſed poſt longum intervallum ſe intromittere non debet ſine waranto nec ſine brevi. Nec licitum erit vicecom̃ ſe intromittere ſine brevi ultra tempus quod conceditur diſſeyſito, & hoc non niſi cum conſenſu & querela ejus cui injuriatum eſt. Forma brevis vicecom̃ directi de via talis eſt. ¶ 3. Rex vicecom̃ ſalutem. Præcipimus tibi ꝙ juſticies talem ꝙ juſtè &c. permittat talem habere quandam viam in terra ſua de tali villa quàm in ea habere debet & ſolet (ut dicit) ſicut rationabiliter monſtrare poterit quod in ea habere debeat, ne amplius &c. Item aliquando de paſtura vicecom̃ hoc modo. Præcipimus tibi ꝙ juſticies talem ꝙ juſtè &c. ꝑmittat talem habere communiam paſturæ ſuæ in terra ſua in tali villa quam in ea habere debet (ut dicit) & ſicut rationabiliter &c. Et eodem modo de piſcaria. ¶ 4. Præcipimus tibi, ꝙ juſticies talem quòd juſtè &c. permittat talem habere communiam piſcariæ ſuæ in aqua ſua de tali villa quam in ea habere debet & ſolet (ut dicit) ſicut rationabiliter &c. Breve autem de habendo rationabile eſtoverium vicecom̃ directum ꝙ juſticiet ut ſupra. Breve autem de conventione vicecom̃ directum ꝙ juſticiet infra. Officium verò vicecom̃ eſt in hac parte, ꝙ in præſentia partium convenire faciat hundredum ſive wapentakium. Et imprimis videat in cujus fundo ſive tenemento illud opus novum factum fuerit, & ſi in fundo illius de quo queritur inveniatur factum injuſtè & ad nocumentum liberi ten̄ti querentis, ſi hoc conſtiterit per juratam, vicecom̃ amovere faciat per viſum recognitorum id ꝙ nocet ad cuſtũ delinquentis, & illud fieri faciat ſicut eſſe ſolet & debet. ¶ 5. Rex vicecom̃ ſalutem. Queſtus eſt nobis talis, ꝙ talis injuſtè &c. levavit quoddam foſſatum vel quædam alia (ut ſuprà) in primo bene per ordinem in tali villa ad nocumentum liberi tenementi ſui in eadem villa vel in alia poſt ultimum reditum &c. Et ideò tibi præcipimus, quòd ſi idem talis fecerit te ſecurum &c. Tunc facias duodecim liberos & legales homines de viſineto illo videre foſſatum illud, vel alia ſuperiùs nominata, & ten̄tum illud & nomina eorum inbreviari. Et ſum̃oneas eoſdem per bonos ſum̃onitores, ꝙ ſint corã Juſticiariis noſtris ad proximam aſſiſam &c. parati inde facere recognitionem. Et pone per vadium & ſalvos plegios præfatum talem vel ballivum ejus &c. ut ſupra de nova diſſeyſina de libero tenemento. ¶ 6. De officio vicecom̃ & aliis fiat ut ſuprà de aſſiſa novæ diſſeyſinæ de libero tenemento, præterquàm de viſu juratoribus faciendo. In quo caſu, querens faciat viſum juratoribus de eo quod nocet qualecunq; ſit illud, vel quantum vel ꝑ quas metas, ut certa res in judicium deducat, & ut ſcire poterit utrũ plus poſuerit in viſu ſuo vel minùs quàm noceat, vel etiam nihil, ut inde certificari poſſunt Juſticiarii cùm inde fuerint

requi-

requiſiti. Item utrum nocumentum juſtum ſit vel injurioſum, magnum vel minimum vel omninò nullum licet damnoſum, ut per hoc ſcire poſſint utrum querela pertineat ad querentem vel non. Item videre oportet tenementum cui injurioſè nocitum eſt, quia cùm querens, tenementum non habeat cui nocere poſſit, non valebit querela, vel ille de quo quæritur tenementum habeat quod noceat. In adventu verò Juſticiariorum faciendæ ſunt plures interrogationes, ut ſciri poſſit utrum ad querentem pertineat actio vel non, quo caſu, cùm intentionem fundaverit querens, excipere poterit ille de quo queritur contra intentionem querentis multis modis, ſecundùm quod reſpondetur ſupra in aſſiſa novæ diſſeyſinæ. ¶ 7. Continetur enim in brevi. Queſtus eſt nobis talis, quòd talis: & eadem fiat reſponſio ut ſit ſupra de libero tenemento, ut ſi dicat quòd foſſatum non levavit vel quid aliud; ſed aliàs non procedet aſſiſa, maximè quoad pœnam & per hoc breve, quia hæredes & ſuccedentes non tenentur ad pœnam ex delicto aliorum, licet teneantur ad reſtitutionem ſtatus, quòd res ad ſtatum priſtinum deducatur etiam ſine pœna ut ſupra, & non quia injuriam fecerunt, ſed quia tenent rem quæ nocet, ad ſimilitudinem ejus quod dicitur de tigno injuncto, quòd quis teneatur actioni de tigno injuncto non ſolùm ille qui tignum injunxit, ſed ille qui tignum habet injunctū. Et ſimili modo videtur de eo dicendum qui foſſatum, vel ſtagnum, vel alia quæq; proſtraverit vel levaverit, cùm illa habeat proſtrata vel levata. Et illud idem erit dicendum (ut videtur) ſi tempore nocumenti facti non habuit querens tenementum cui noceri potuit, & ideò quia non fuit ei injuriatum, & de injuria alteri illata nemo debet acquirere ſibi, vel poteſt actionem vel querelam habere. Item continetur (injuſtè & ſine judicio) & tunc fiat eodem modo quo ſupra de libero tenemento. Item continetur (levavit vel proſtravit vel exaltavit) quo caſu, reſponderi poterit quòd ipſe non levavit ſed alius, ſed tamen quod alius levavit dirutum eſſet vel corruptum vel proſtratum, etiam ſine judicio ipſe illud refecit & reparavit. Item ad hoc quod dicitur, ad nocumentum, reſponderi poterit, quòd nullum omninò eſt ibi nocumentum, vel ſi nocumentum ibi fuerit, illud non eſt injurioſum, nec querens jus habet prohibendi ne fiat, ſicut videri poterit de molendino levato in fundo alieno, ubi vicinus prohibere non poteſt ne fiat, licet damnum ſentiat, quia damnum illud non eſt injurioſum licet damnoſum, & ſic dici poterit de aliis nocumentis quæ damnoſa ſunt licet non injurioſa. Item dicitur (ad nocumentum liberi tenementi talis) unde oportet quòd ille qui queritur liberum habeat tenementum, quia nemo poteſt ſervitutem acquirere alicujus prædii vel fundi, niſi qui habeat prædium & liberum tenementum, nec quiſquam debere ſervitutem niſi qui habet prædium & liberum tenementum.

¶ 8. Si autem nihil ſit quod dici poterit contra aſſiſam, procedat aſſiſa, & ſi faciat pro querente, amoveatur id quod nocet & redigatur in priſtinum ſtatum ad cuſtum ejus qui deliquit, & fiat per omnia ſicut eſſe ſolet & debet ſive fieri debeat proſtratio ſive demollitio, refectio ſive reparatio,

 aperi-

aperitio ſive amenſuratio. Et unde ſi per judicium aliqua iſtorum fieri debeant ad veterem formam reformantur, ſecundùm altitudinem & profunditatẽ, latitudinem, longitudinẽ & ſtrictitudinem. Reſtitui enim debet primus ſtatus & refici. Reficit enim qui reparat & qui aperit & qui purgat, quia purgatio refectionis portio eſt. Sed non poteſt quis ſub ſpecie refectionis deterius aliquid facere, nec altius nec latius nec humilius nec longius aliquid facere. ¶.9. Itẽ nõ poteſt quis aquæ ductum ita purgare ꝑ ꝙ aqua aliter fluat quàm fluere ſolet. Si quis convictus fuerit per aſſiſam ꝙ aquam diverterit vel aliquid fecerit, vel immerſerit per quod aqua preſſior vel altior vel rarior fluat vel rapidior, vel per quod in aliquò minuatur, vel per quod alveum fluminis mutet cum incommodo vicini. Item non ſolum tenetur qui aquam divertit, ſed ille qui denegat ꝙ aliter aqua fluat cùm jus non habuerit. Item tenetur quis qui dolo fecerit, quo magis aqua aliter fluat, quàm ſolet vel minùs ſolito. Ut ſi foſſum in ſuo fecerit, vel ita aquæ ductum refecerit vel purgaverit, ꝙ modum excedat, & per hoc aquam vicino auferat in parte vel in toto. Et in quibus caſibus, ſi in hoc præſumptum fuerit, totum ad priſtinum ſtatum per aſſiſam reformabitur. Sed ſi quis cùm ſibi per aſſiſam perquirere deberet, vel cùm perquiſiverit, propria autoritate (ſpreto judicio) ſeyſinam ſuam uſurpaverit quod per judicem repoſcere deberet, quod ſic ſibi præſumpſit per judicem reſtituet vix impoſterum audiendus ſuper ipſa proprietate, ut coram ipſo Rege apud Clarindõ anno regni ſui 32. in com̃ Southt: de quadam aqua treſtornata in inſula de Wych inter Simonem de Vendenge querentem & Jordanum de inſula. Ea quæ nunc dicta ſunt ſufficiant exempli cauſa, ut ſciatur qualiter tollenda ſunt nocumenta, & qualiter per aſſiſam reformanda ſint omnia & in priſtinum ſtatum reducenda. ¶ 10. Item de ſtagno & gurgite levato vel proſtrato ad nocumentum injurioſum: Videndum erit utrum omninò lavatum ſit in tenemẽto ipſius querentis cùm habeat tenementum ex utraq; parte ripæ. In quo caſu, potius erit ibi diſſeyſina de libero tenemento quàm aſſiſa de nocumento. Si autem levatum vel proſtratum omninò in tenemento illius de quo queritur, ibi erit potius aſſiſa de nocumento quàm de libero tenemento, cùm hoc totum ſit in alieno. Si autem pars quædam in ꝓprio & pars quædam in alieno, ut ſi aqua dividatur per medium, tunc pro ea parte quæ fuerit in proprio locum habebit aſſiſa novæ diſſeyſinæ de libero tenemento: & pro ea parte quæ fuerit in alieno, locum habebit aſſiſa de nocumento, & ſic duæ erunt aſſiſæ de uno facto. Et cùm oneroſum ſit utraq; proſequi, videndum erit quæ illarum deberet præferri ad injuriam ex toto tollẽdam, ne pro una parte procedat & pro alia infecta remaneat, & ſi velitis corrigere per aſſiſam novæ diſſeyſinæ totum quod actum eſt de libero tenemento, hoc eſſe non poterit, quia aſſiſa illa non comprehendit aſſiſam de nocumento quod factum eſt in alieno. Melius eſt igitur ꝙ per aſſiſam de nocumẽto per quam poterit utraq; terminari, quia aſſiſa de nocumento extendit ſe ad fundum alienum in eo quod nociva eſt & injurioſa, licet ſe non extendat quantum ad liberum tenementum, & ſic aſſiſa de nocumento terminat utranque,

que, s. q nocumentum tollatur & q res ad priſtinum ſtatum reducatur. Itē ex uno facto plures poſſunt eſſe diſſeyſinæ de libero tenemento, & plura nocumenta injurioſa eodem modo. Plures diſſeyſinæ de libero tenemento, ut ſi quis foſſatum levaverit in fundo alieno invito domino; per hoc facit diſſeyſinam de libero tenemento ei qui dominus eſt & obſtructionem viæ & diverſionem aquæ quæ ſunt quaſi nocumenta injuſta (ſecundùm quoſdam) licet in alieno. Sed omnes terminari poſſunt per unicam aſſiſam de libero tenemento, cùm ſurgant ex uno facto per facti emendationem. Si autem una vel ambæ erigantur quæ nocent, adhuc poterit injuria remanere pro parte. Et ideò melius eſt quòd una aſſumatur quæ totum terminet negotium. Et eodem modo poteſt quis facere in ſuo ex uno facto, per quod plura nocumenta imminere poſſunt vicino, ut ſi viam obſtruat foſſato per quam ingredi ſolet ad paſturam, facit diſſeyſinam de communia & ſimiliter nocumentum in via & divertit aquam, & ſic facit unam diſſeyſinam de communia in proprio & duo nocumenta ex uno facto, & unde fiat ut ſupra. Item poteſt unus ex uno facto pluribus obligari & teneri ex diſſeyſina & nocumēto, ut ſi quis alterius tenementum incluſerit vel commune, & in quo unus habet liberum tenementum & alius communiam paſturæ unus vel plures, tertius &c. & iter & actum per medium, quartus ad aquationem in aliqua parte, & ſic in infinitum: plures hic erunt diſſeyſinæ & plura nocumenta, unde priùs recurrendum erit ad remedium quod totum terminat (ſi dominus tenementi voluerit) alioquin quilibet agat pro ſe & per ſe. Item ſi quis divertit curſum aquæ, refert in quo com̄, vel in qua villa, vel in quo loco factum fuerit id quod nocet, ſicut in gurgite, ſtagno, & piſcaria. Item refert utrum aqua, in qua id factum eſt quod nocet, propria ſit ejus de quo queritur vel communis vel in parte propria, ſcilicet uſq; ad filum aquæ & partim aliena. Si autem omninò propria ejus qui divertit & in eadem villa & tenementum cui nocetur in eadem villa, tunc ſtabit breve: cùm dicatur, quòd talis divertit curſum aquæ in tali villa ad nocumentum liberi tenementi talis in eadem villa. Si autem aqua ſit communis plurium & propria, non dico tantùm ad uſum piſcandi, tunc refert quid.

1 ¶ *Si mercatum aliquod levatum ſit ad nocumentum vicini mercati.* Cap. 46.

POterit inter alia nocumenta concedi libertas ad nocumentum libertatis priùs conceſſæ, ut ſi cui concedatur libertas habendi mercatum aliquo loco certo, ita quòd non ſit ad nocumentum alicujus mercati vicini: & unde inprimis videndum quale mercatum dici debeat mercatum vicinum, & quale non vicinum ſive remotum. Item quale ſit nocumentum, ad hoc quod ſufficiat ad tollendum id quod nocet. s. utrum damnoſum ſit & injurioſum, vel tantum damnoſum & non injurioſum, quia remotum: vel damnoſum & injurioſum quia vicinum: vel ſi vicinum non injurioſum, quia non ad damnum ſed ad commodum. Vicinum autem dici poterit mercatum & nocumentum injurioſum, quia damnoſum quandoq; ut ſi novum mercatum levatum ſit infrà

frà ſex leucas & dimidium & tertiam partem dimidiæ. Et eſt ratio, ſecundùm dicta ſeniorum, quia omnis rationabilis dieta conſtat ex xx. milliaribus. Dividatur dieta in tres partes, prima pars matutina detur euntibus verſus mercatum, ſecunda verò detur ad emendũ & vendendũ, quæ quidem ſufficere debet omnibus niſi ſint fortè mercatores ſtellati qui merces depoſuerint & expoſuerint venales, quibus neceſſaria erit prolixior mora in mercato. Tertia verò pars relinquitur redeuntibus de mercato ad ꝓpria, & quæ quidẽ omnia neceſſe erit facere de die & non de nocte, propter inſidias & incurſum latronum, quòd omnia ſint in tuto. Cùm igitur infrà talem terminum impetretur mercatum, erit proſternendum: quia nocumentum damnoſum eſt & injurioſum, quia ſic vicinum. Si autem ultra talem terminum, licet damnoſum ſit, non erit tamen injurioſum, quia remotũ & non vicinum. Item poterit mercatum eſſe vicinum infrà prædictos terminos & non injurioſum, quia non damnoſum ſed potiùs ad commodum, ut ſi illud de novo levatum ſit ſecundo die vel tertio ad plus poſt diem alterius mercati. Si autem ante, ſecundo die vel tertio, erit injurioſum: quia damnoſum. Et unde ſi mercatum non ſit vicinum, non erit demolliendum: quia non injurioſum, licet damnoſum. Si autem vicinum & infrà terminum prædictum, ſi fuerit ad commodum, erit ſuſtinẽdum propter verba, niſi ſit ad nocumentum. Item ſi levatio unius ſit ad nocumentum alterius, tunc videndum ꝙ ipſorum primò levatum, & ideò licet ad nocumentum, non tamen injurioſum: q̃a primum. Item quamvis damnoſum, non erit injurioſum, ſi de licentia querentis levatum ſit.

¶ *Breve de ingreſſu poſt diſſeyſinam factam de ſervitutibus & eorum pertinentiis, ſi una partium moriatur vel pars utraque.* *Cap. 47.*

IN aſſiſa novæ diſſeyſinæ de communia paſturæ vel alia communia, quæ ſervitutes dici poſſunt & jura, ſi contingat ꝙ una partium moriatur vel ambæ, nihilominùs remanebit injuria, licet cadat aſſiſa in eo ꝙ pœnalis eſt, ut ſupra dicitur de libero teñto, & ſicut aſſiſa illa pœnalis eſt & perſonalis & rei reſtitutoria, ſic eſt iſta reſtitutoria ſtatus q̃ntũ ad hæredes cujuſcunq; ætatis fuerĩt & alios poſſidẽtes ut res ad ſtatũ debitũ reducat̃ ꝑ breve de ingreſſu, ſicut ibi & per tale breve. Rex vicecom̃ ſalutem. Præcipe A. ꝙ juſtè &c. reddat B. communiam paſturæ ad tot averia, vel quantum pertinet ad tantum tenementum in eadem villa ſecundùm modum feoffamenti. Vel ſic: communiam paſturæ per totam terram ſuam ad tot averia vel omnimoda, in boſcis, & vaſtis ubiq; extra blada, prata, et rationabilia defenſa, vel ſic: communiam boſci, bruera vel turbariæ ad rationabile eſtoverium, vel communiam peſſonæ. Itẽ communiam fodiendi, hauriendi, venandi, piſcandi & hujuſmodi ſecundùm omnia genera communiarum cum pertinentiis in tali villa, quæ pertinet ad liberum tenementum ſuum in eadem villa vel in alia, de qua talis pater ipſius talis qui tenet vel alius anteceſſor (cujus hæres ipſe eſt) injuſtè &c. diſſeyſivit prædictũ talẽ ita ꝙ aſſiſa novæ diſſeyſinæ inde arramata fuit &c. & ſic ꝑ omnia ut ſupra de libero tenemento, cum clauſula vel ſine; et ſecundùm ꝙ diſſeyſitor vel diſſeyſitus mortui fuerint vel eorum alter, q̃a hic et ibi eadẽ

ratio: & ſi viſus petatur, faciat petens viſum tenementi (ſicut faceret querens ſi viveret) juratoribus, & non remaneat ſi dicatur fortè ꝙ jura & ſervitutes videri non poſſunt, cùm ſint incorporalia & per hoc inviſibilia & intangibilia, quia poſſunt corpora videri, s. tenementa in quibus conſtituunt talia jura, & etiam tenementa ad quæ dicuntur pertinere, ut ſciri poterit in quibus locis & infrà quas metas contineantur, ſicut fit tota die de communia paſturæ per breve de recto & per breve de quo jure. Simili modo (ut videtur) poſſit peti viſus in jure advocationis, quamvis jus videri non poſſit, ſufficit (ut videtur) ꝙ videatur corpus cui illud jus ineſt. Et revera unum eſt videre jus & aliud eccleſiam, ſicut fit in aſſiſa ultimæ præſentationis. Quod autem dicitur ſuprà de brevi de ingreſſu in aſſiſis & ſervitutibus, illud idem dici poſſet de nocumentis: ut ſi aliquis in ſuo faceret aliquid *injurioſè* ꝙ fundo vicini noceret & ſuper hoc arramata eſſet aſſiſa, & ante captionem aſſiſæ una pars moreretur vel ambæ, ꝙ propter hoc non remaneret injuria quoad reformationem ſtatus, quamvis non quoad pœnam, & hîc eadem ratio quæ ſuprà, & ideò idem jus per tale breve de foſſato & muro & aliis levatis injuſtè ꝙ proſternentur et de proſtratis injuſtè ꝙ releventur et reparentur, et de exaltatis injuſtè ꝙ amenſurentur, et de viis obſtructis injuſtè ꝙ aperiantur ad uſum debitum; et de aquis treſtornatis ꝙ retornentur et in ſtatum debitum reformentur. Forma brevis talis eſſe poterit. Rex vic. ſalutem. Præcipe A. ꝙ juſtè &c. relevari faciat et reparari quoddam foſsatum in tali villa ꝙ B. pater vel alius anteceſsor ipſius talis (cujus hæres ipſe A. eſt) injuſtè et ſine judicio proſtravit in eadem villa ad nocumentum liberi tenementi ipſius C. in alia villa tali vel in eadem. Et unde aſſiſa novæ diſseyſinæ inde arramata fuit et viſus terræ &c. et remanſit aſſiſa capienda &c. ut ſupra, vel ſine clauſula illa ſic. Et unde talis obiit antequam ſibi perquirere potuit per aſſiſam, ut idem C. dicit, et niſi fecerit &c. Si tamen talis actio extendi non deberet ad hæredes in eo ꝙ pœnalis eſt, et valde oneroſum eſset alicui hæredi et ſumptuoſum hujuſmodi nocumenta ad ſtatum priſtinum reducere. Et ideò fiat quandoq; breve ſub hujuſmodi verbis. Præcipe tali &c. ꝙ permittat talem relevare ſive reparare &c. Eodem modo fiat ſi quis foſsatum levaverit vel murum injurioſè ꝙ proſternatur. Et hoc ſufficit exempli cauſa. Poſſit enim formari breve de hujuſmodi ad ſimilitudinem aſſiſæ mortis anteceſsoris, quia continuatur ſeyſina ab anteceſsore uſq; ad hæredes, ut ſi nocumentum factum fuerit, et ille cui injuriatum ſit moriatur in eodem die vel in craſtino vel in tertio die, quia talis retinet poſseſsionem civilem et ſtatum, quamvis naturalem amiſerit. Et poterit talis hæres ex tali ſeyſina recẽter ꝓſternere vel levare, ſicut poſset anteceſsor ſi viveret, ſi hoc liceat heredi et tũc ſic: Prẹcipe A. ꝙ juſtè &c. relevare faciat vel reparare quoddã foſsatũ in tali villa, ꝙ quidẽ B. pater ipſi⁹ A. (cuj⁹ heres ipſe eſt) injuſtè ꝓſtravit in eadẽ villa ad nocumẽtũ &c. vel cõpetere poterit heredi aſsiſa novę diſseyſinę de nocumẽto ſicut cõpeteret anteceſsori dum vixit, ꝓpter talem continuationem: q̃a ꝑ civilem poſseſsionem quã anteceſſor retinuit, injuriatur hæredi ſicut anteceſſori, q̃a anteceſſor in-

conti-

continenti poſſit reficere vel proſternere, niſi impediretur quaſi mortē præventus. Si autem negligens fuit anteceſſor in impetrando longè ante mortem ſuam, ꝙ ita ſibi per negligentiam non impetravit cùm poſſet, hæredi non dabitur actio per breve de ingreſſu propter negligentiā ſui anteceſſoris, quia non videtur ꝙ hæredi noceri poſſit quod anteceſſori non nocuit.

1 ¶ *Breve, Si infrà ſummonitionē itineris Juſticiariorū cōtingat diſſeyſinā fieri qualē: ſiq; C.48.*

CONtingit quandoq; diſſeyſinam fieri infrà ſumonitionem itineris juſticiariorum, ubi non eſſet neceſſe recurrere ad curiam pro habendo breve, ſed fiat per juſticiarios in hac forma. Titius de tali loco & ſocii ſui juſticiarii itinerantes in tali com. vic. tali ſal. Queſtus eſt nobis talis, quòd talis injuſtè &c. Et ſic in omnibus ut ſupra, præterquam de termino & tunc dicatur. s. infrà ſummonitionem itineris noſtri. Et ideò tibi præcipimus &c. ut ſupra, & ſtatim capiatur aſſiſa cùm juratores præſentes ſint & viſum fecerint. Sed videndum erit utrum diſſeyſina facta fuerit in ipſo Itinere & infrà ſummonitionem Itineris vel ante, in parte vel in toto, ut breve conveniat cum querela & per omnia procedendum erit & reſpondendum ut ſupra.

1 ¶ *Quòd non debet fieri diſſeyſina ſuper diſſeyſinam, nec aſſiſa ſuper aſſiſam, nec jurata ſuper juratam, nec convictio ſuper convictionem. Cap. 49.*

SI quis autem diſſeyſitus fuerit de tenemento ſuo vel aliquo quod ꝑtineat ad tenementum, & coram juſticiariis itinerantibus ſeyſinam ſuam recuperaverit ꝑ aſſiſam quācunq; vel ꝑ recognitionem eorum qui diſſeyſinam fecerint, & ipſe diſſeyſitus per vic. ſeyſinam ſuam habuerit: Si verò diſſeyſitores poſtea poſt iter vel infrà, eum qui recuperavit iterum diſſeyſiverint & inde convicti fuerint, ſtatim capiantur, & in priſona dñi Regis detineantur quouſq; per dominum regem, vel alio modo deliberentur: & fiat breve vic. directum in quo contineatur narratio de diſſeyſina facta ſuper diſſeyſinam, quod tale erit. Rex vic. ſalutem. Monſtravit nobis talis, ꝙ cùm ipſe in curia noſtra &c. apud talem locum recuperaſſet ſeyſinam ſuam verſus talem de tanto terræ cum ꝑtinentiis in tali villa, ꝑ recognitionem aſſiſæ novæ diſſeyſinæ ibi indè inter eos captæ, ipſe talis ꝑdictum talem de eadem terra iterum contra judicium in curia noſtra factum injuſtè diſſeyſivit. Et ideò tibi præcipimus, ꝙ aſſumptis tecum cuſtodibus placitorum coronæ noſtræ, & xii. tam militibus quàm aliis liberis & legalibus hominibus, tam de illis qui in prima aſſiſa ſive jurata fuerunt, quàm aliis in ꝓpria ꝑſona tua accedas ad terrā illā, & ꝑ eorū ſacramentum diligentem facias inde inquiſitionem, & ſi ipſum talem iterū ꝑ prædictum talem injuſtè diſſeyſitum inveneris, tunc ipſum capias, & in priſona noſtra ſalvo cuſtodias donec aliud inde præceperimus, & inde tali ſeyſinam ſuam rehabere facias Teſte &c. Talis quidē qui ita cōvictus fuerit dupliciter delinquit, contra regem quia facit diſſeyſinam & roberiā contra pacem ſuam, & etiam auſu temerario irrita eā quæ in curia domini regis ritè acta ſunt: & propter duplex delictum meritò ſuſtinere debet pœnam duplicatam. Et eodem modo fiat de illis qui alios ejecerint de ſeyſina qualitercunque, vel de quacunque re ſeyſinam ſuam recuperaverint in curia domini regis

gis p aſſiſam, recognitionem, juratam, judicium, concordiam vel alio quocũq; modo. Alia forma brevis de eodẽ. Rex vic. ſalutem. Monſtravit nobis talis p-ſona talis eccleſiæ, ꝙ cùm aſſiſa ſumonita eſſet coram juſticiariis noſtris ultimo itinerantibus in cõm. tuo, ad recognoſcendũ utrum tantũ terræ cũ pertinentiis in tali villa, eſſet libera eleemoſina pertinens ad eccleſiam ipſius talis de tali villa, an laicum feodum talis, & idem talis recuperaſſet ſeyſinam de prædicta terra, eo quòd prædictus talis recognovit prædictam terram eſſe jus prædictæ eccleſiæ ipſius talis, vel per recognitionem ejuſdem aſſiſæ, inde inter eos ibidem captam: Idem talis prædictum talem de eadem terra, poſtea injuſtè diſſeyſivit. Et ideò tibi præcipimus, ꝙ aſſumptis tecum &c. ut ſupra. Hoc breve fit ſecundùm qualitatem cujuſlibet brevis p quod ſeyſina recuperatur coram juſticiariis, & variatur ſecundùm varietatem aſſiſarum, & ſecundùm recordum ita. s. ut ſupra. Monſtravit nobis talis ꝙ cùm in curia noſtra &c. arramaſſet aſſiſam novæ diſſeyſinæ verſus talem de quadam piſcaria levata in tali loco vel de quodam ſtagno levato vel exaltato, vel foſſato levato, & hujuſmodi ad nocumentum liberi tenemẽti ſui in tali villa, & recognitum eſſet p eandẽ aſſiſam ꝙ piſcaria illa facta eſſet, vel ſtagnum levatum & hmodi ad nocumentum ipſius talis, & præceptum eſſet tibi quòd piſcariam illam demolliri faceres vel ſtagnum proſterni & hujuſmodi &c. & fieri ſicut eſſe ſolet & debet, & hoc ita factum eſſet p præceptum eorundem juſticiariorum noſtrorum: Ille idem talis poſtea auſu temerario contra ea quæ in curia noſtra acta fuerunt, piſcariam illam iterum fecit in eodem loco quo priùs, vel ſtagnum fecit exaltari ſicut priùs. Item cùm talis per judicium curiæ noſtræ recuperaſſet tantam terram cum pertinentiis in tali villa ut jus ſuum, vel per finem factum vel alio quocunque modo, & in ſeyſinam poſitus eſſet, idem talis contra ea quæ in curia noſtra ritè acta ſunt & judicata, ipſum inde injuſtè diſſeyſivit. Et ideò tibi præcipimus quòd aſſumptis tecum &c. in ppria pſona tua accedas ad locum illum, & ſi ita eſſe inveneris tunc &c.

1 ¶ *Si contingat aliqua ratione aſſiſam novæ diſſeyſinæ capi extra Comitatum, tunc breve de ſeyſina habenda. Cap. 50.*

SI autem contingat aliquo tempore & caſu ꝙ aſſiſa novæ diſſeyſinæ capiat̄ extra cõm, vel ille cujus aſſiſa capta fuerit in cõm querat̄ ꝙ ſeyſinã non habuit, tunc de ſeyſina habenda in hmdi aſſiſa fiat tale bre. Rex vic. ſalutem. Scias ꝙ A. in curia noſtra coram juſticiariis noſtris &c. recuperaverit ſeyſinã ſuam verſus B, de libero tẽto ſuo in tali villa, vel ſi terra fuerit ſpecificata tũc dicat̄: de tanta terra cum ptinentiis in tali villa p aſsiſam novæ diſſeyſinæ inde ibi inter eos ibidẽ captam. Et ideo tibi præcipimus ꝙ p viſum recognitorum ejuſdem aſsiſæ eidem A. de prædicto tẽto vel terra ſine dilatione plenariam ſeyſinam habere facias Teſte &c. Si autẽ deforcians cognoverit diſſeyſinam, tunc in brevi inſeratur recordum ſic: Scias ꝙ cùm A. in cur̄ noſtra &c. arramaſſet aſsiſam novæ diſſeyſinæ verſus B. de tẽto in tali villa, idem B. venit in eadẽ curia noſtra corã eiſdem juſticiariis, & cognovit diſſeyſinam. Et ideo tibi præcipimus &c. ut ſupra. Et addatur hæc clauſula in fine cujuſlibet brevis.

brevis. Et etiam pro damnis ei adjudicatis infrà quindenam facias ei .x. ſolid. habere, ne inde clamorem audiamus pro defectu tui: vel aliter. Si coram juſticiariis in com̄ recuperavit ſeyſinam ſuam & illam habere non poſsit propter potentiam adverſarii; & tunc ſic. Queſtus eſt nobis talis, quòd cùm in curia noſtra &c. coram &c. recuperaſset ſeyſinam ſuam verſus talem de tenemento in tali villa per aſsiſam novæ diſseyſinæ, inter eos captam: vel aliter: per judicium curiæ noſtræ de tenemento in N. & unde aſsiſa novæ diſſeyſinæ ſummonita fuit coram eiſdem juſticiariis &c. Idem talis non permittit eum uti ſeyſina ſua, vel ſic quòd ſeyſinam ſuam nondum habet, ſecundùm quod ei fuit adjudicata. Et ideò tibi præcipimus, quòd diligenter inquiras qui fuerunt recognitores ejuſdem aſsiſæ, & per eorum viſum ſine dilatione plenariam ſeyſinam ei habere facias, & ipſum in ſeyſina ſua manuteneas & defendas: vel ſic, non permittas quòd talis ei moleſtiam inferat vel gravamen, quo minùs idem talis uti poſsit ſeyſina ſua, ne amplius &c.

¶ Tractatus ſecundus

Libri quarti in quo tractatur De Aſſiſa ultimæ præſentationis.

Cui competat hujuſmodi aſſiſa. 2. Breve de aſſiſa ultimæ præſentationis. 3. De modo procedendi in hujuſmodi placito. 4. Si deforcians vel impediens ad primum diem ſummonitionis non venerit qualiter ſit reſummonendus. 5. Breve quòd vic. venire faciat juratam. 6. De eſſoniis & reſummonitionibus & hujuſmodi placitis. 7. De ſacramento juratorum in aſſiſa ultimæ præſentationis. 8. De veredicto juratorum. Cap. I.

DIctum eſt ſupra qualiter ſubveniendum eſt ei qui injuſtè & ſine judicio diſseyſitus fuit de aliquo ten̄to vel de ſervitute aliqua quæ pertineat ad ten̄tum in fundo alieno, & quæ conſiſtit in jure: Nunc autem dicendum eſt de pertinentiis quæ conſiſtunt in jure & in proprio, ſicut de ſeyſina pręſentandi, ubi. s. quis impeditus fuerit quo minùs uti poſsit ſeyſina propria vel alicujus anteceſsoris ſui. Cùm autem pręſentaverint ad aliquam eccleſiam vacantem, ad quam ipſe vel anteceſsores ſui pręſentaverint tempore pacis, cùm propriam ſeyſinā habere debeat quis, vel anteceſsoris ſui qui ultimò pręſentaverit, niſi ille qui ĩpedit vel deforceat docere poſsit certis ratiõibus quare nõ debeat, ꝙ quidē decidi et determinari poterit ꝑ aſsiſā ultimę pręſentationis utraq; parte vel altera tãtũ id in curia poſtulãte. Sed vidēdũ eſt primò cui cõpetit

hujuſmodi

hujuſmodi aſsiſa, quia non competit cuilibet de populo, niſi ei qui ſemel nomine ꝓprio preſentaverit, ut heredes nomine ſucceſsionis de ſeyſina ꝓpria vel alicujus ātecesſoris ſui jure hereditario ſuccedit, ad ꝗ ꝑtinet advocatio. Et ꝗ dicit de uno dici poterit de pluribus & contra plures, cùm ſint quaſi unus hæres: quia nullus ſine participe vel cohærede aſsiſam portare poterit vel reſpōdere, nō magis quā in aliis aſſiſis. Et ſi plures participes ꝑ aſſiſam recuperaverit, nullus ſine alio præſentabit, nec ratione æſneciæ, nec majoritatis, nec pluralitatis: q̄a aut omnes cōmunicant aut nullus. Aliis autē qui tenēt ꝑ feoffamentū & nō ꝑ deſcenſum nunquā competit, antequā ſemel præſentaverint: q̄a de ſeyſina eorū quorū heredes nō ſunt petere non poſſunt ꝑ aſſiſam, nō magis quā ꝑ breve de recto. Itē nec ei qui tenet ad vitā quocūq; modo & non ꝑ deſcenſum, ſicut nomine dotis vel ad terminū. Subvenit eis tamē alio modo ut infrà dicet. ¶ 2. Rex vic. ſalutē. Si talis fecerit te ſecurum de clamore ſuo ꝓſequēdo, tunc ſumoneas &c. xii. liberos & legales homines de viſineto tali ꝗ ſint corā juſticiariis noſtris ad ꝓximā aſſiſam cū in partes illas venerint, vel apud Weſtminſter immediatè, vel alibi tali die, parati ſacramēto recognoſcere quis advocatus tēpore pacis præſentavit ultimā ꝑſonā quæ mortua eſt ad eccleſiā de tali loco quæ vacat (ut dicit) & cujus advocationē idē talis dicit ad ſe ꝑtinere. Et interim eccleſiā illā videat & nomina eorum imbreviari faciat. Et ſumoneas ꝑ bonos ſumonitores talem, qui advocationē illā ei deforceat ꝗ tunc ſit ibi auditurus illā recognitionē, & habeas ibi ſumonitores & hoc breve Teſte &c. Per hoc autē qd' dicit deforc. videt quibuſdā ꝗ querens innuat ꝑ hoc ꝗ deforcians ſit in ſeyſina, ſicut in brevi de recto, ſed revera non eſt ita, ſed ſatis deforceat qui poſſeſſorem uti ſeyſina non ꝑmiſerit omninò vel min⁹ cōmodè impediat præſentando, appellando, impetrando ſecundùm ꝗ dicit: ſatis facit diſſeyſinā, qui uti non permiſit poſſeſſorē vel cōmode licet omninò non expellat. ¶ 3. Ad primum diem poterit uterq; ſe eſſoniare ſi voluerint, ſi autem ambo fecerint defaltā, vacuū erit placitū & cadit breve. Si autē impediens tantū præſens ſit, ꝑ judiciū recedet ſine die. Si autē querēs tantum præſens ſit & impediēs nō, tūc vidēdū erit inprimis an impediēs ſumonit⁹ ſit vel nō. Si autē ſumonit⁹ fuit & ſumonitio teſtata ꝑ idoneos ſumonitores, qui examinati teſtentur ſumonitionē, tūc reſumoneat impediens. Si autē nō fuerit ſumonit⁹ vel ſumonitio teſtata vel fortè præſēs fuerit primo die & cauſat⁹ fuerit ꝗ nullā omninò habuit ſumonitionē vel minus ratiōabilē ſumonitionē habuerit, habeat aliū diē rationabilē. Teſtata igit ſumonitione vel nō dedicta ab aliquo, reſumoneat ꝑ tale breve. ¶ 4. Rex vic. ſal. Sumoneas ꝑ bonos ſumonitores A. ꝗ ſit corā juſticiariis nr̄is apud talē locū auditurus recognitionem ultimæ præſentationis quàm B. in eadē curia nr̄a corā eiſdē juſticiariis noſtris verſus eum arramavit qui advocatus eſt tēpore pacis &c. ut ſupra. Et ad oſtēdendū quare nō fuit corā eiſdē juſticiariis noſtris apud talē locū tali diē ſicut ſumonitus fuit. Et habeas ibi ſumon̄ & hoc breve. Ad quem diē ſi venerit cauſari nō poterit ſumon̄ quin ꝓcedat aſſiſa ſive teſtet prima ſumon̄ ſive ſecūda ſive nulla cū diē habuerit rationabilē & ſciverit ſe eſſe ſumon̄ vel ſcire debuit.

Si.

Si autem omninò non venerit, tunc capiatur aſſiſa per defaltã ſi juratores præſentes fuerint, & ſic terminetur negotium. Si autem præſentes non fuerint, tunc præcipiatur vic. quòd habeat corpora eorum ad alium diem. Ad quem diem ſive venerint ſive non, ante omnia capiatur aſſiſa cùm tantum operatur ejus abſentia quàm præſentia, cùm nihil dicere poſſit in odium defaltæ quare aſſiſa remaneat, niſi fortè ad certificandum juratores ſi chârta habeant vel aliquid tale intervenerit. ¶ 5. Rex vic. ſalutem. Præcipimus tibi quòd venire facias &c. A. B. C. vel ꝙ habeas &c. corpora A. B. C. recognitorum aſſiſæ ultimæ præſentationis quæ ſummonita eſt in curia &c. coram juſticiariis &c. inter A. querentem & B. impedientem de advocatione eccleſiæ de M. & ad oſtendendum quare non fuerunt &c. ad talem diem & locum ſicut ſummoniti fuerunt, & ſi ulterius defaltam fecerint tunc in fine brevis ita dicatur, & ad audiendum judicium ſuum de pluribus defaltis. Dicatur etiam in fine brevis (ſi opus fuerit) & tot & tales tam milites quàm alios liberos, legales & diſcretos homines de ꝓximo vicineto in aſſiſam illam ponas, & illos habeas coram præfatis juſticiariis noſtris ad præfatum diem, ad faciendam illam recognitionem ſimul cum juratoribus prius electis, & ꝙ interim illam eccleſiam viderint, & ita ꝙ aſſiſa illa non remaneat pro defectu recognitorum. Vel ſic: & aliter. Et loco talium qui de aſſiſa amoventur, eo ꝙ ſunt certa ratione ſuſpecti, vel quia ſunt homines vel parentes talis, vel alio modo inutiles vel eſſoniabiles, vel loco talium qui mortui ſunt, ponas tot & tales legales & diſcretos milites alios cum prius electis, & tales &c. ut ſupra. Et ſummoneas per bonos ſummonitores talem, ſi fortè abſens fuerit eo die ꝙ ſit coram &c. ad audiendum aſſiſam illam, & ad oſtendendum quare non fuit &c. & talis ſummonitio fit ex abundanti. Et habeas ibi ſummoñ & hoc breve &c. T. &c. Et licet ultima clauſula habeat locum in omnibus aſſiſis quæ capiendæ ſunt per defaltam, ſicut aſſiſa mortis anteceſſoris &c. & aliæ, ſi ad primum diem ſe eſſoniaverint & diem habuerint per eſſoñ ſuum, & ad quem non apparuerint, capiatur aſſiſa per defaltam ſtatim, non jacebit reſummonitio. Item ſi comparuerint & juratores non, ſemper habebit unicum eſſoñ quotiens in curia cõparuerit, & diem habuerit. ¶ 6. Ex præmiſſis ſatis apparet quando & quoties jacet reſum̃onitio, & quotiens aſſiſa capitur extra com̃ vel coram iiij. juſticiariis ad hoc aſſignatis: ſed coram juſticiariis Itinerantibus in com̃ ad omnia placita non habet locũ reſum̃onitio nec xv. dierum diffuſa dilatio, ubi tenens in aſſiſa mortis anteceſſoris vel impediens & deforcians, ut hic manentes ſint & etiam res de qua agitur in eodem com̃ tempore itinerationis non magis quàm contra minorem, ſed ſtatim capiatur aſſiſa poſt primã defaltã ſicut aſſiſa novæ diſſeyſinæ. Et ꝙ nulla debet fieri reſum̃onitio in itinere juſticiariorum in prædicto caſu cùm partes præſentes ſint in com̃, & res de qua agit, videri poterit in itinere M. de Pateſhul de ultimo Itinere ſuo in com̃ Suſſex. anno regni regis H. 10. Aſsiſa mortis anteceſſoris, ſi Adam de N. Et ꝙ contra illum qui eſt infra ætatẽ non jacet reſum̃onitio, ꝓbatur in ultimo Itinere M. de P. eodẽ tempore in com̃ Suſſex. Aſsiſa mortis anteceſſoris ſi Thom̃ de Colvile.

Item

Item eadem ratione nec jacet contra minorem, cùm tantum operetur tenẽtis abſentia quàm præſentia. Item propter contumaciam non jacet reſummonitio ut ſi tenens vel impediens ad diem ſummonitionis comparuerit & cõtumaciter receſſerit, poſtquam viſus fuerit à juſticiariis in curia qui recordũ habeant, ſtatim capiatur aſſiſa ſine reſummonitione, ut de eodem itinere ipſius M. & eodem tempore in com̃ Norff. Aſsiſa mortis anteceſſoris ſi Bartholomeus de Waterdene. Itẽ in qualibet aſsiſa præter aſsiſam novæ diſſeyſinæ primò die jacet eſſoñ vel reſummonitio, ſed ad alium diem poſt eſſoñ non jacebit reſummonitio nec econtrariò eſſoñ poſt reſummonitionem, ſed ſtatim per defaltã capiatur aſſiſa (ſecundùm quoſdã) ſed tamẽ jacet aſſiſa de ſervitio domini Regis poſt eſſoñ & poſt reſummonitionem in qualibet aſſiſa ubi utrumq; jacuerit præterquam in aſſiſa ultimæ præſentationis, dum tamen warantum ad diem ſuum habuerit. Et quòd eſſoñ de ſervitio domini regis, poſt eſſonium de malo veniendi locum habere non debeat, ſed quòd ſtatim capietur aſſiſa poſt primum eſſoñ per defaltam: inveniri poterit de termino ſancti M. anno Regis H. qui nunc eſt ſecundo. Item quòd in Itinere aliquando jacet eſſoñ & poſt eſſoñ reſummonitio & iterum poſt reſummonitionem eſſoñ, ut de ſervitio domini regis: dum tamen eſſoniatus warantum habeat breve domini regis præter aſſiſam novæ diſſeyſinæ & ultimæ præſentationis quæ excipitur ex certa cauſa & neceſſitate in omnibus aſſiſis: probatur in ultimo Itinere M. de P. in com̃ Suff. Aſſiſa mortis anteceſſoris ſi Radulphus de Wadleyham, & hoc bene potuit eſſe hac ratione, quia tenẽs fortè manẽs fuit extra com̃ & in ſervitio domini regis. Contrarium tamen inveniri poterit in com̃. Kanc. de Itinere M. de P. anno regis H. 11. incipiente 12. de termino S. M. quòd in itinere nulla jacet reſummonitio. Item ſi ſemel ſummonitus fuit & poſt eſſoñ vel reſummoñ comparuit & warantũ vocaverit, vel diem habuerit, & ad diem datum non comparuerit, nulla ibi reſum̃onitio ſed ſtatim capiatur aſſiſa ꝑ defaltã, & infrà pleniùs dicet̃ de warantis non cadendis in aſsiſa mortis anteceſſoris. Et quæ hic dicta ſunt de reſum̃onitionibus infradict̃ ſufficiant de omnibus aſsiſis. Itẽ ꝙ in aſsiſa ultimæ præſentationis poſt ſummonitionem & reſummonitionem jacet eſſoñ de malo veniendi, habuit ſummonitus diem ꝑ eſſoñ ſuum, q̃a allocatum fuit ei eſſoñ ſuum, & tunc venit alius à latere & dixit ꝙ præſentatio non ꝑtinuit ad ſum̃onitum ſed ad ipſum, ut de termino S. T. anno regis H. 2. Aſsiſa ultimæ præſentationis inter Wilh. Buk. & priorem S. N. Exoñ de eccleſia de Cheyley in com̃ Somerſet. Si autem poſt ſum̃onitiones et reſum̃onitiones & eſsonia non venerit deforcians, vel cùm venerit reſpondere noluerit vel contumaciter receſſerit, capiatur aſsiſa verſus eum per defaltam, quia abſentia ejus habetur pro præſentia, quia ſi alius ei daretur dies in odium defaltæ, recluderetur ei via dicendi cõtra aſsiſam quare remaneret. Item cùm præſens ſit & concedit aſsiſam ſimpliciter, vel ſi aliquid dicat contra aſsiſam, niſi dicat quare remaneat aſsiſa, ꝓcedat aſsiſa, hoc modo ſi juratores præſentes fuerint: ſi autem non, dabit̃ partibus alius dies, ad quem poſſunt partes ſe eſsoñ ſi voluerint ut priùs, & habe-

bunt alium diem ad quem procedet aſſiſa, vel per defaltam, vel alio modo, nec poterit deforciās vocare warantum, cùm aſſiſa generaliter faciat pro quolibet qui jus habet præſentandi. ¶ 7. Cùm autem juratores præſentes fuerint nec ſit aliquid quod excipi poterit contra illos ut ſupra, jurare debent hoc modo. Hoc auditis juſticiarii quòd veritatem dicam de aſſiſa iſta de eccleſia vel capella unde viſum feci per præceptum domini regis, & pro nihilo omittā &c. ut ſupra. Et omnes alii juratores jurabunt ut ſupra. ¶ 8. Cùm autem juraverint, audire debent formam brevis, & juſticiarii debent eos inſtruere quantum ei licitum fuerit, & prædicere eis quòd ſibi provideant de veritate dicenda propter abſentiam deforciantis, qui ſi præſens eſſet poſſit eos in multis certificare. Habito igitur inter eos juratores tractatu & deliberatione cùm venerint coram juſticiariis ad veritatem dicendam, dicere poterunt per ſacramentum ſuum quòd talis querens præſentavit ultimam perſonam quæ mortua eſt ad prædictam eccleſiam & tempore pacis, s. talem nomine qui ultimò obiit perſona in eadem eccleſia; & admiſſus fuit ad præſentationem ſuam, vel dicere poſſunt contrarium, quòd talis talem non præſentavit nec alium, ſed alius illum præſentavit &c. Item dicere poſſunt omnes rationes quare præſentatio pertineret ad querentem, quas quidem ille deforcians proponere poſſet ſi præſens eſſet & oſtendere quare injuſtè non deforciaret, ut ſi poſt præſentationem illam de qua agitur, ille querens vel anteceſſor ſuus qui præſentavit poſt præſentationem illam advocationem illā dederit per ſe, vel tenementum illud ad quod pertinet advocatio dederit cum omnibus pertinētiis ſuis ſine aliqua retentione in feodo, vel donec providerit, ad vitam vel ad terminum, ſecundùm quod infra dicetur pleniùs. Item non ſufficit dicere juratoribus quòd talis vel anteceſſor ſuus juſtè præſentavit, niſi doceant ꝙ deforcians injuſtè præſentationem illam deforciavit. Item non ſufficit quòd juſtè, niſi doceant quòd deforcians injuſtè præſentationem illam deforciaverit. Item non ſufficit quòd injuſtè niſi doceant juratores quòd ei deforciata ſit qui queritur, ad hoc quòd aliquid capiat per aſſiſam, licet aliis hoc prodeſſe poſſit qui jus habent, quia omnes articuli in brevi contenti poſſunt eſſe veri. Sed tamen inquirere oportet utrum deforcians juſtè deforciaverit vel injuſtè, & ſimiliter ſi ad querentem pertineat querela. Item dicere poſſunt ꝙ nihil ſciverint omninò quis illum præſentavit qui ultimò obiit perſona. Et ſi nullo modo aliquid certum dicere ſciant de eo, tunc de neceſſitate recurrendum erit ad ſeyſinam alterius perſonæ ante eum, ut aliqua certitudo habeatur de præſentatione & de perſona præſentati. Et ſi de tali adhuc certitudo haberi non poſsit, adhuc recurratur ad ſuperiores quatenus curſus temporis hoc pmittit, quoad aſsiſam, & cùm ulteriùs procedi non poſsit, tunc deinde recurratur ad proprietatem & ad breve de recto, ut per hoc terminetur proprietas & aſsiſa. Item ſi juratores dubitaverint ad proprietatem, utrum talis vel anteceſsor ſuus præſentaverit an alius talis vel quis, querens per hoc nihil conſequitur, quaſi deficiente probatione ſua, quia quotienſcunq; dubitatur an quid ſit, perinde eſt ac ſi non eſſet illud. Item erit etſi perſonam querentis

omni-

omninò ignoraverint, vel ſi cognoverint perſonam ejus, neſciunt tamẽ ſi unquam præſentaverit, vel neſciunt licet perſonam ejus cognoverint, ſi ſit filius & hæres illius qui ultimò præſentavit, & cujus ſeyſinam petit, & perinde ſcire non poſsunt ſi ad ipſum pertineat actio vel querela, iis autem intellectis de facili perpendi poterit pro quo judicabitur per aſsiſam.

1 ¶ *Cùm utraq; pars comparuerit in judicio proponat querens intentionem ſuam.* *Cap.* 2.

CUm autem uterq; præſens fuerit, querens & deforcians, & deforcians dicere velit contra aſsiſam, oportet primò quòd querens audito brevi ſuo profundet intentionem ſuam hoc modo, & doceat quòd ad eum pertineat actio. Certa itaq; debet eſſe intentio & narratio, & certum fundamentum, & certa res quæ deducitur in judicium & vera probatio pro petente vel querente, vel ad minus præſumptio, cui ſemper ſtandum erit, donec tenens vel deforcians excipiendo & exceptionem probando docuerit contrarium. Ille autem qui per hanc aſſiſam ad fundandam intentionem ſuam, docere debet de cujus ſeyſina profert aſſiſam, utrum de ꝓpria ſeyſina qualitercunq; teneat in feodo, vel ad vitam, vel ad terminum, rẽ corporalem ad quẽ ꝑtineat advocatio, vel ad ipſam advocationẽ. s. jus advocationis ſine re, vel corpore cui adhæreat. Item ſi de ſeyſina alicujus anteceſſoris, oportet illũ docere ſe eſſe hæredem illius anteceſſoris cujus petit ſeyſinam ſeparatim & ꝑ ſe ſine aliis, vel cum aliis in cõmuni, abſq; ſeparatione ubi plures ſunt quaſi unus hæres, oportet ꝙ omnes nominẽtur, vel in cõmuni & ſeparatim, & ſucceſſivè: in quo caſu, ſufficit ſi ille querat ad quem ꝑtineat præſentatio ea vice, vel ſi jus præſentandi de ſeyſina illius anteceſſoris pluribus deſcendat capitibus ſed quaſi uni hæredi, & facta diviſione inter cohæredes hæreditatis, remaneat tota advocatio & præſentatio uni cohæredi. Item deſignare oportet quæ vel qualis perſona ultimò obiit perſona, & de qua morte, ſive obierit de morte naturali ſive civili: & ita facta examinatione, & ſic fundata intentione, de facili perpendi poterit utrum præſentatio & actio ꝑtineat ad querentem ſeparatim per ſe ſimpliciter vel in communi, vel etiam in communi cũ aliis ſed viciſſim & ſucceſſivè.

1 ¶ *De reſponſione & exceptionibus de forma contra querentẽ ſecundùm articulos brevis.* *C.* 3.

CUm autem querens intentionẽ ſuã ſic fundaverit, & docuerit ꝙ ad ipſũ ꝑtineat præſentatio, & ꝓducat ꝓbationem. s. aſſiſam, oportet ꝙ deforciãs excipiat contra intentionẽ quare aſſiſa debeat remanere. Sunt quidem plures exceptiones, quarum quædam dilatoriæ & quædam ꝑemptoriæ: & ꝑemptoriarum quædam ſunt ꝑemptoriæ juriſdictionis & quædam brevis, ſed ſunt dilatoriæ judicii & non tangũt ipſam actionem nec intentionem non magis ꝙ̃ aliæ dilatoriæ, & ſunt primò & in principio proponẽdæ, ſecundùm ꝙ inferius dicetur de exceptionibus, & ſuperius dictum eſt in parte, de quibus ſuperfluũ eſſet hîc repetere, ſicut de brevi & ꝑſonis: dum tamen exceptiones quæ generales non ſunt quæ tantum tangũt aſſiſam iſtam & non alias ꝓpter plures articulos in brevi contentos, de quibus ꝑ ordinem eſt ꝓcedendum. Cõtine-

ꝑtinetur etiam in brevi(quis advocatus)Advocatus autem dici poterit ille ad quem ꝑtinet jus advocationis alicujus ut ad eccleſiã præſentet nomine proprio & non alieno,& dicitur(quis advocatus) ad differentiã illorum q̃ præſentant nomine alieno,qualis eſt cuſtos ratione cuſtodiæ. Cuſtos autẽ non eſt advocatus ſed ille cujus nomine præſentant.Item dicitur(quis advocatus) ad differentiam eorum quodammodo qui tenent ad firmam ad terminũ annorũ. Item ad differentiam eorum qui tenent ad terminum vitæ quacunq; ratione, vel qui tenent ꝑ intruſionem vel diſſeyſinam,qui nunquam præſentaverint in vita ſua nec tempore quo fuerint in ſeyſina.Cùm autem ſemel præſentaverint & ita ſint in ſeyſina præſentandi , ſunt quaſi advocati,quoad ſeyſinã præſentandi quamdiu vixerint & fuerint in poſſeſſione rei ad quam ꝑtinuerit rei advocatio : cùm non poterit quis priùs præſentare vel habere ꝑtinentias,antequam habuerit corpus ꝙ ſequuntur ꝑtinentiæ. Eſt igitur verus advocatus ad quem ꝑtinet ꝓprietas & ſeyſina ex nomine ꝓprio ſibi & heredibus ſuis & non alieno,ut prædictũ eſt. Item quaſi advocatus & non verus,qui creditur eſſe advocatus & non ſit, tantum ꝓpter ſeyſinam præſentandi,& tenementum quod poſſident, licet in ſeyſina ſint nomine proprio & non alieno, & ſic poterit quis eſſe advocatus verus imperpetuum vel non verus ſed ad tempus. Sed cùm tales ſemel præſentaverint, & illi ad quos rẽ tranſtulerint ſemel præſentaverint & moriãtur vel poſſidere deſierint, qualiter ſubvenitur ꝓprietario ſi eccleſiam vacare cõtigerit , ſatis ex premiſſis trahi poterit ad exemplum. Et quod dictum eſt de illis qui poſſident nomine proprio, dici poterit de illis qui poſſident nomine eccleſiæ ſuę. Item(tempore pacis) ꝙ dicitur ad differentiam eorũ qui fiunt tempore belli, ꝙ idem eſt quod tempore guerrino ꝙ nihil differt à tempore juris & injurię. Eſt enim tempus injurię,cùm fuerint oppreſſiones violentæ,quibus reſiſti non poteſt,& diſſeyſine injuſte,ſed omne tempus poſſit eſſe tempus guerrinum,et poſſit eſſe tempus pacificum , non autem ſimpliciter, ſed ad quoſdam & non ad omnes,ut enim quidam poſſunt jure ſuo tam tempore belli ſive guerrino,quàm tempore pacis, ut ſi cùm uti velint jus uno tempore vel alio violenter vel injurioſè non impediatur, & tunc erit tempus pacis in utroq; tempore. Et ſi econtrariò,tunc erit tempus belli in utroq;, tempus enim pacis videri poterit & deſignari hoc modo , poterit enim quis ante guerram generalẽ pacificè præſentare ſine aliqua contradictione. Et eodem modo poterit tempore guerræ. Itẽ poſt guerram eodem modo & quælibet iſtarum præſentationũ ſufficiens erit quantum ad ſeyſinam præſentationis & bona , quia nulla iſtarum dici poterit injurioſa vel violenta. Et vice verſa quocũnq; tempore adhibeatur violentia, talis ſeyſina dici poterit injurioſa , & ideò quaſi nulla: cùm tempore belli et non pacis ſit acquiſita,& ſic uno & eodem tempore poterit eſſet tempus pacificum & guerrinum quibuſdam, ſic et quibuſdam non,quamvis guerra dicat generalis.Et etiam tempore guerrino ſicut tempore pacis poſſunt fieri donationes & contractus de voluntate dantis & accipientis ſicut tempore pacis. Et vice verſa,eodem modo tempore pacis fieri poſſunt oppreſſiones injuſtæ,

rapinæ,

rapinæ, diſſeyſinæ injurioſæ ſub ſpecie pacis, ſicut tempore guerrino. Et ideò ex iis quæ fiunt quolibet tempore, judicari debet utrumq; tempus ſcilicet qualiter ſit quibusdam pacificum, & quibusdam guerrinum, ut ex hoc detur exceptio deforcianti, vel non detur. Item (præſentavit &c.) Refert igitur utrum talis perſona præſentata admiſſa fuerit ad præſentationem talis vel non, quia non ſufficit præſentare perſonam, niſi ad præſentationem admiſſa fuerit præſentata: quia cùm duo fuerint à diverſis præſentati, oportet quòd unus admittatur, & alius recuſetur. Poterit etiam eſſe quòd nullus eorum admittatur, licet unus præſentantium jus habeat præſentandi, cùm propter lapſum temporis de conſtitutione lateranenſi, ſi partes fuerint diſcordes ultra ſex menſes, tamen propter minorem ætatem, ut ſi contra minorem præſentantem prolatæ fuerint chartæ anteceſſorum, ad quas minor ante ætatem reſpondere non poſſit. Et quo caſu, pertinebit ad ordinarium collocatio, niſi partes conſenſerint de una perſona idonea præſentanda, ſalvo jure cujuſlibet cùm minor ad ætatem pervenerit & reſervata quadam minima penſione uſq; ad ætatem ut ſalvum ſit jus preſentandi ei qui per aſſiſam obtinuerit, & ut illam tunc conferat cui voluerit. Item duo poſſunt præſentare ſimul, & quorum unus jus habebit & alius non, vel uterq; aliquam ſcintillam juris, ſi in clericum conſentiant ſine aliqua diſcuſſione juris, non erit ſtandum juratoribus in tali preſentatione, cùm ſit incerta, ſed ad ſeyſinam illius advocati de quo haberi poſſit certitudo, & qui de jure ſibi competente, licet cum contentione vel ſine, ultimo præſentavit. Item eſto quòd quis ſine contradictione ſemel præſentavit, & alius vacante iterum eccleſia impedimentum opponat, & deinde aſſenſum præbeat præſentationi ejus qui prius preſentavit: non tamen propter hoc, ſcilicet talem aſſenſum mutatur ſtatus præſentantis vel minuitur, cùm iterum eccleſiam vacare contigerit, quia aliud eſt aſſentire & aliud conſentire. Aſſentire enim poteſt quis per ſe cùm jus non habeat præſentandi nec ſibi aliquid retinet tacitè vel expreſſè, licet dicat, ſalvo jure meo impoſterum. Sed ſi ſit aliquis in poſſeſsione preſentandi & aſſenſum præbeat ei qui proprietatem habuit vel conſenſum præſentandi ſimpliciter & ſine alia proteſtatione, ſibi præjudicat imperpetuum, & hoc potiùs dici debet conſenſus quàm aſſenſus, cùm ille qui jus habet poſſeſsionis conſentit cum eo qui habet proprietatem. Si autem hoc fecerit cum tali proteſtatione, ut ſi dicat, conſentio præſentationi tuæ, ſalvo jure meo impoſterum, per hoc retinet ſibi totum jus quod habuit, tam ſuper poſſeſsione, quàm ſuper proprietate. Eſt enim jus poſſeſsionis & jus proprietatis, & idem erit & melius ſi exprimat jus utrumq;, & dicat ſalvo mihi jure meo impoſterum, tam ſuper poſſeſsione, quàm ſuper proprietate. Et de hac materia inveniri poterit in itinere in comitatu Kanc. anno Regis Henrici triceſimo ſecundo incipiente triceſimo tertio in quindena. ſ. M. Aſsiſa ultimæ præſentationis capta inter W. Bard. & hæredem de Meanton de eccleſia de Suterlege in com Norff. Item continetur in brevi (perſona quæ mortua eſt) perſonam dicit ad differentiam vicarii, quia de morte vicarii vel de vicaria non jacebit

aſſiſa. Item non jacebit aſſiſa de eccleſiis probendatis generaliter, niſi fortè firmarius intervenerit ab initio in pbendatione, ſi pbendata fuerit in abſentia alicujus, dum fuerit agens in partibus remotis, vel infrà ætatem, vel in cuſtodia, ſecundùm quod inveniri poterit in rotulo de placitis quæ ſequuntur regem anno. xvi. Item non jacebit de aliqua capella quæ mero jure ſubjecta fuerit & pertinens ad aliam juriſdictionem matricis eccleſiæ, niſi ſit ita quòd querens contendat illam eſſe matricem eccleſiam, vel ſi capella gaudeat aliquo ſpeciali privilegio, ut ſi ſit capella domini regis quæ nulli ſubjecta eſt eccleſiæ nec ad aliquam pertinet ſed eccleſia poterit eſſe pertinens ad capellā talem; ptinere autem poterit capella ad matricem eccleſiam, ut prædictum eſt, vel tantum eſſe penſionariam & aliquid dare in ſignum ſubjectionis, & de hujuſmodi capella non competit aſſiſa advocationis matricis eccleſiæ verſus eum qui habet advocationem capellæ, ſed ei competit contra omnes cùm diverſi ſint advocati, advocatus eccleſiæ & advocatus capellæ, ſecus tamen erit ſi utraq; unum habuerit advocatum. Item non jacebit aſſiſa de eccleſia vel capella ubi nulla conſtructa eſt, licet aliquando fuerint & nunc ceciderint, quamvis adhuc locus ſacer maneat. Item dicitur (quæ mortua eſt) hoc eſt ſive morte naturali ſive civili. Civili ut ſi ſe tranſtulerit ad religionem, vel reſignaverit, vel ſi fecerit quod tantundem valet, ut ſi uxorem duxerit, vel aliquid fecerit propter quod eccleſiam retinere non poſſit. Item (ad talem eccleſiam quæ vacat ut dicitur) & ideò videndum quæ vacat & quæ non, ut ſi omninò vacet vel perſonatus tantum in quo caſu procedet aſſiſa ac ſi omninò vacaret. Si autem aliquid inde præſtetur pro bono pacis vel nomine ſimplicis beneficii, & ille qui hoc perceperit moriatur, propter hoc non vacat perſonatus nec eccleſia. Et illud idem dici poterit de vicario, qui ſi moriatur totum hoc accreſcit perſonæ, quia vicaria conſolidari debet cum ꝓprietate ſive perſonatu. & hoc dico, niſi taxata fuerit per ordinarios ad rationabilem ſuſtentationem vicarii. Item refert utrum tota eccleſia vacaverit vel aliqua pars eccleſiæ, ut ſi aſſiſa proferatur de tota eccleſia non vacet niſi medietas vel tertia pars vel quarta. Et ſi de advocatione contentio habeatur utrum vacet vel non, ſuper hoc erit ordinarius conſulendus, epiſcopus vel alius qui ſuper hoc habeat cognitionem, quia laicus de hoc cognoſcere non poteſt, non magis quàm de matrimonio contracto vel ſoluto. Et quòd ad epiſcopum pertineat cognitio, videri poterit de termino ſ. T. anno regis H. 4. in com̄ Wygorn̄ de eccleſiā de Elderſen de R. de Bragel. ꝙ aliunde non expedit quidem, quia eccleſia fortè incumbrata eſt per epiſcopum, vel Archidiaconum, vel alium ordinarium, vel fortè epiſcopus admittit clericum ad preſentationem alicujus qui jus non habet in præſentatione in præjudicium veri patroni, in quibus caſibus non expedit mandare epiſcopis, quia de facili non reſcribent veritatem, ut poſſint tueri factum proprium, & ideò melius eſt (ut videt) ſi dubitetur utrum vacet an non, ꝙ in hoc dubio procedet aſſiſa, & mādetur epiſcopo ꝙ admittat, qui ſi non admiſerit, ſum̄oneatur ꝙ ſit ad oſtendendum quare non, et in quo caſu perveniri poterit uſq; ad incumbramentū.

factum

factum per epiſcopum vel alium ordinarium tollendum. Et tunc tenetur epiſcopus deliberare eccleſiam, vel dare aliam præſentato equivalentem, ut ſatisfaciat præſentato. Debet etiam clericum admiſſum p epiſcopum compellere quod teneat ad verum patronum ut ſatiſfaciat patrono. Et notandum quod eccleſia poteſt vacare de jure & non de facto (ut prædictum eſt) & poteſt de jure ſimul & de facto, & ſic juſtè vacat. Item ſi vacaverit de jure & de facto, ſtatim capiatur aſſiſa. Si autem de jure vacet & non de facto quia incumbrata eſt, ſine periculo capi poterit aſſiſa ut inquiratur de incumbramento, & ſic agat querens verſus eum qui incumbravit ad tollendum: ut ſi epiſcopus inſtituerit clericum ante lapſum ſex menſium vel ad præſentationem ejus qui non habuerit jus præſentandi. Item ſi clericus ſe intruſerit propria autoritate ſine epiſcopo, vel ſine alio ordinario, in quo caſu capiatur aſſiſa ſicut de eccleſia vacante. Inſtitutio verò clerici in eccleſiam eſt quaſi matrimonium ſpirituale, & ſicut epiſcopus habet cognitionem de contractu matrimonii in cauſa baſtardiæ & cognitionem, ita habebit cognitionē de diſſolutione ſi matrimonium diſſolvatur, ꝙ quidem locum haberet in hoc caſu, & ideò non pertinent cognitio ad judicem ſecularem, cùm multum non differant ſpirituale matrimonium & carnale, & unde ſi rex propria autoritate inquirat & judicet eccleſiam eſſe vacantem cùm non ſit; & mandaverit ꝙ epiſcopus admittat & ſi non admiſerit, non erit epiſcopus propter hoc puniēdus, licet non obediat, & qui dixerit illam vacare, hoc doceat per literas ordinarii: quia ad epiſcopum pertinet cognitio de vacatione & mandato ipſius debet fides adhiberi, & ſecundùm hoc procedet aſſiſa vel remanebit. Et tale mandatum epiſcopi non ſemper ſufficit plenè ad probationem ſine aliis adminiculis, licet ſufficiat ad præſentationem, quæ quidē aliquando veram ꝓbationem admittit in contrarium. Item dicitur (advocationē cujus idem talis dicit ad ſe pertinere) ex quo quidem elici poteſt quòd oportet querentem docere ꝙ ad ipſum pertineat actio & querela in fundatione intentionis ſuæ: Itē dicitur (q̄ talem advocationem ei deſorciat) oportet querētem docere rationem in intenſione ſua, quare ſibi impedientem habeat obligatum, ꝙ ſeyſinam præſentationis ſuæ impediverit, per hoc etiam ꝙ dicitur ꝙ advocationē illam ei deforciat, dicunt quidam ꝙ per hoc inuitur impedientem eſſe in ſeyſina & querentem extra, ad ꝙ reſpondere poterit ꝙ ſatis deforciat qui omninò uti non permittat vel modo debito, licet omninò non expellat, ad ſimilitudinem ejus quod dicitur ſupra de nova diſſeyſina qualiter ſit in principio.

1 ¶ *De exceptionibus contra aſſiſam.* 2. *Si charta proſeratur oportet quod probetur per teſtes in charta nominatos.* 3. *Item de advocatione eccleſiæ noſtræ.* 4. *De diverſis uſibus ſuper hujuſmodi materia de ultima præſentatione.* 5. *Breve epiſcopo poſtquam recuperaverit per aſſiſam ultimæ præſentationis.* *Cap.* 4.

EX omnibus prædictis articulis qui in brevi continentur, plures elici poſſunt exceptiones ad aſſiſam omninò perimendā vel differendā, ſed ſi ille

impediens omnes prædictos articulos conceſſerit, excipere poſsit contra aſsiſam ꝙ ille qui portat aſsiſam de ſeyſina & præſentatione anteceſſorũ ſuorum, poſt præſentationẽ illam dedit advocationem illam per ſe vel cũ tenẽto ad ꝙ advocatio ꝑtinet ipſi impedienti vel alicui anteceſſorum ſuorum per chartã quã proferat, & quæ hoc teſtatur. Et unde bene cõcedere poteſt ꝙ talis anteceſſor præſentavit juſtè ſed de cætero præſentare non poteſt prædicta ratione. Et unde videndum inprimis an ille contra quem excipitur plenę ſit ætatis vel infrà ætatem: Si autẽ plenæ ætatis fuerit, benè poteſt cognoſcere chartam & donum, ſed replicare poterit contra exceptionem, ꝙ poſt chartam illam, præſentavit ille talem N. qui ad præſentationem ſuam fuit admiſſus, & ita ꝙ charta illa vacua & donum nullum, & hoc probare poterit ꝑ aſsiſam captam in modum juratæ & non in modum aſsiſæ, niſi ita ſit ꝙ querens habeat pro ſe triplicationem, ut ſi dicat, ꝙ quamvis charta vacua ſit & donum nullũ ꝑ ſecundam præſentationem ipſius donatoris, cùm poſt illam præſentationẽ fecerit eidẽ tali & anteceſſoribus ſuis aliam chartã de donatione novã, & ita ꝙ præſentatio ꝑtinet ad ipſum, vel dicere poteſt ꝙ primam chartam confirmavit & fecit eam validam ꝑ confirmationem, quæ invalida facta fuit ꝑ nõ uſum & ꝑ ſecundã pręſentationem, & hoc offerat ꝓbare ꝑ aſsiſam & ꝑ teſtes in chartã nominatos, ſi alius ſimpliciter negaverit chartam & confirmationem, niſi ita ſit ꝙ velit quadruplicare & docere ſe poſt hæc omnia præſentaſſe. Si autem triplicare voluerit & concedere poſt primam chartam factam eſſe pręſentationem, & chartam ſic eſſe vacuam, ſed poſtea impetravit ſuper eũ breve de warantia chartæ ad ꝙ talis vel anteceſſor ſuus ſummonitus fuit in curia, chartam illam cognovit & donũ & ita ꝙ finis factus fuit, & cyrographũ quoddam ꝓfert ꝙ teſtatẽ ꝙ prædictus talis cognovit prædictam advocationẽ eſſe jus ſuum ut illam quam habuit de dono ſuo. Ad ꝙ reſponderi poterit ꝙ finis & cyrographũ ei nocere non debet, quia omninò dependet ex donatione quadam imperfecta eo ꝙ idem talis qui cyrographum profert nullam habuit ſeyſinam, & ideò cùm charta vacua ſit & donum imperfectum quia ſine ſeyſina, & ideò petat judicium: quia cùm principale, ſcilicet donum non valet, nec ea quæ ſequuntur & ex dono dependent valere debent, ſcilicet finis nec cyrographum. Item eſto ꝙ quis dederit manerium cum advocatione alicui in feodo ſibi & hæredibus ſuis, & antequam eccleſia vacaverit, ille cui donatum eſt, & antequam præſentavit, manerium cum pertinentiis ad aliũ trãſtulerit, & tunc primũ eccleſiam vacare contigerit, primus donator præſentat primus donatorius ſimiliter & ſecundus ſimiliter, ſed non ad omnes pertinet præſentatio, quæro igitur quis eorum alteri debeat præferri? Et ſciendũ ꝙ non primus donatorius qui nunquam præſentavit nec ſeyſinam habuit, & ꝙ non habuit ad alium transferre non potuit. Igitur eſt vacua donatio quantum ad primum & ſecundum donatorem. Remanet igĩ de neceſſitate cum donatore qui ſemper remanſit in poſſeſſione præſentandi, ex quo donatorius illam ad aliũ trãſtulit ante præſentationem & ante uſum, & ſic dici poſſit de pluribus uſq; in infinitum. Item eſto ꝙ ſecundus donatorius aliquo caſu vellet wa-

rantum

rantum vocare primum donatorium, non valeret vocatio, cùm ſecundus donatorius in poſſeſſione non ſit, nec poteſt quis alium defendere in poſſeſſione niſi eum qui fuerit in poſſeſsione, cùm warrantia nihil aliud ſit quàm poſsidentem defendere: ſed ſi de facto warantiſaverit & warantum ulterius vocaverit primum donatorem, nec ipſe ei warantiſare tenetur, tum quia non poſſidet, tum quia revocare non poteſt, nec rehabere poteſt ſecundus donatorius ꝙ nunquam habuit nec habere potuit. Sed eſto ꝙ primus donator ſecundo donatorio confirmavit donum primi donatorii, adhuc non convaleſcit donum, propter confirmationem cùm donum ſit alienum & non ipſius confirmantis, nec alicujus anteceſſoris ſui, & quia nullum nec inceptũ nec ꝑfectũ. Et ſi uterq; præſentaverit tam confirmans quàm ille cui confirmatur, confirmans per aſsiſam obtinebit. Item ſi ille ſecundus donatorius præſentaverit de facto & cùm ita in ſeyſina fuerit, advocationem ad alium transtulerit qui ſimiliter præſentaverit, & ita fuerit in ſeyſina præſentandi, & contingat eccleſiam vacare, et primus donator præſentaverit, et ultimus donatorius, ſi uterq; illorum aſsiſam ultimæ præſentationis arramaverit, ultima ſeyſina præferri debet primæ, nec erit aſsiſa poſtmodũ capienda ſuper aſsiſam, ſed primus donator ſibi perquirat (ſi voluerit) per breve de recto ſuper ipſa proprietate, & ſibi ipſi imputare poterit propria negligentia ſuper ipſa poſſeſsione, et de hac materia ſupra de donationibus. ¶. 2. Item cùm charta proferatur (ut prædictum eſt) contra aſsiſam, ſi omninò dedicatur, oportet ꝙ probetur per teſtes in charta nominatos, et ꝑ aſsiſam captam in modum juratæ, niſi fortè ille contra quem ꝓfertur infrà ætatem exticerit, qui ad chartam reſpondere non poterit ante ætatem. Et ideò de neceſsitate oportet deferre aſsiſam uſq; ad ætatem, ſed de conſilio curiæ provideatur de penſione retinenda (ſicut prædictũ eſt) ad cautelam. Si autem nulla charta contra minorem, tunc procedet aſsiſa in minore ætate nec remanebit aſsiſa, ſi finis et cyrographum factum fuerit in curia dñi Regis, cùm minor infrà ætatem debeat ad quamlibet finem reſpondere. Si autem majori objiciatur charta anteceſſoris (ut ſupra dictum eſt) à majore vel minore ſi dedicatur, probetur. Si autem non concedatur, ſic dicatũ ꝙ vacua ſit per pręſentationem ſubſequentem et apertè adverſa negetur præſentatio poſt chartam, ꝓcedat aſsiſa in modũ juratę de conſenſu partium ſub iis verbis, ſcilicet utrum donator qui aſsiſam portat præſentavit ad eandem eccleſiam poſtquam chartam illam & donum fecerat prędicto tali vel non, ut idem talis dicit. Item reſpondere poterit quis contra aſsiſam ꝙ ꝓcedere non debeat, quia ille qui ꝓfert aſsiſam vel aliquis anteceſſorũ ſuorũ tenẽtum (ratione cujus pręſentat) tali dedit et alienavit cum omnibus pertinentiis ſuis ſine aliquo retenemento quocunq; modo alienationis, ita vendidit illud ei qui non pręſentat vel alicui anteceſſorum ſuorum, ſive fuerit in poſseſsione pręſentandi ſive non, ſine aliqua retentione vel exceptione, vel dimiſit ad terminũ vitę vel annor̃, et id quandoq; ꝑ chartas et inſtrumenta declarari poterit, ſi in judicio ꝓferatur: et quo caſu, ꝓcedet aſsiſa ſine dieſi, fiat diſputatio de veritate et fide inſtrumentorum ſi falſitatis arguantur, vel per aſsiſam ca-

ptam

ptam in modum juratæ ſi partes conſentiant poterit negotium terminari. Et notandum quòd chartæ & inſtrumenta ante judicium ſunt exhibenda, ſi autem poſt, locum habere non poſſunt, quia ſub prætextu inſtrumentorum poſtea compertorum & exhibitorum ſententia lata retrahi non debet. Item excipi poterit contra aſſiſam, quòd ille qui profert aſſiſam nihil habet in manu de tenemento ſuo ad quod pertinet advocatio, quia illud amiſit per judicium vel per diſſeyſinam, vel alio quocunque modo, quamvis jus habeat in tenemento & in pertinentiis, primò recuperare debet tenementum ad quod pertinet advocatio, & tunc poſtea præſentet & nominet. Et de hac materia in Rotulo de termino ſancti Michaelis Anno Regis H. tertio incipiente quarto in com̃ Norf. de Thom̃ Bardolf, ubi objectum fuit præſentanti quòd nullam terram habuit in villa in qua eccleſia ſita fuit, ad quod reſponſum fuit & recognitum ab eo qui tulit aſſiſam, quòd nullam terram habuit in villa illa ſed anteceſſores ſui qui inde fuerint diſſeyſiti, & unde cecidit aſſiſa quia advocatio fuit de pertinentiis, quod quidem non eſſet ſi doceri poſſet contrarium. Item ſi aliquis præſentationem ſuam ſemel retinuerit per aſſiſam, & proprietarius petat advocationem vel tenementum ad quod advocatio pertinet per breve de recto, & pendente placito incipiat eccleſia vacare, petens ille præſentare non poterit antequam advocationem vel tenementum diſrationaverit. Item contra aſſiſam replicari poterit quòd ille qui aſſiſam profert, nec aliquis anteceſſorum ſuorum, jus vel ſeyſinam habuerit in advocatione, de qua agitur, niſi ad vitam tantum quacunque ratione, vel ad terminum, ita quòd nihil juris deſcendere poterit ad hæredes. Si mulier autem poſt mortem viri ſui warantó ſuo de dote ſua præſentanti & ſeyſinam ſuam vel anteceſſorum ſuorum per aſſiſam petenti reſpondeat, quòd præſentatio ad ipſam pertineat excipiendo ratione dotis ſuæ quàm habet in villa in qua eccleſia ſita eſt. ¶. 3. Et unde impetravit ſuper warantum ſuum breve Quare impedit videndum, erit inprimis qualiter ſit dos conſtituta, ut ſi habuerit tertiam partem alicujus villæ, & petat quòd ratione illius partis poſſit præſentare ſaltem tertia vice, vel ſi de toto manerio fuerit dotata integrè nulla facta exceptione cum omnibus pertinentiis vel excepta advocatione. Si autem de toto manerio integro ſine exceptione, tunc valebit ei ſua actio. Si autem excepta advocatione non niſi aliquid agatur vel in contrarium ex ſpeciali conventione. Si autem dotata fuerit de tertia parte, tunc nihil juris habet in præſentatione licet eccleſia ſita ſit in ſua tertia parte, niſi hoc eveniat ex aliqua ſpecialitate. s. ꝙ dotata fuerit de tertia parte cum tota advocatione in quacunq; parte eccleſia ſita fuerit, ſed alio modo nõ valebit ei ſua actio, tũ q́a ep̃us non admittit clericos ad particulas, licet patiat̃ ſectionẽ nec plura habeat capita ſicut monſtrum. Et ꝙ ep̃us non admittit particulas, videri poterit de termino ſ. H. An. regis H. 14. in com̃ Suff. de Maria de Walenus, Herb. de Alez. tũ quia ratione tertiæ partis nihil juris clamare poterit omninò in Advoc. nec in parte nec in toto certis vicibus, niſi ſit aliqua ſpecialitas q̃ hoc inducat ut dict̃ eſt, ſicut videri poterit ꝑ exemplũ. Cõſtitutio enim

dotis

dotis ſimilis eſt quodammodo donationi. Eſto igitur ꝙ quis habeat maneriũ cum advocatione & totum dederit diverſis vel *uni* per particulas retenta ſibi aliqua minima portione & ſic dederit quamlibet partem cum omnibus pertinentiis ſuis, nulla facta mentione de advocatione, remaneat ſemper advocatio cum parte retenta cùm ſpecialiter non transferatur ſecundùm quod videri poterit infrà de jure dotium. ¶. 4. Item quæri poteſt ſi marito qui per legem Angliæ tenet detur aſſiſa ultimæ præſentationis de ſeyſina quam ſimul habuerunt & ipſe & uxor ſua in vita uxoris, vel ſi competat hæredibus, & ei ꝑ conſequens nomine hæredũ, videt̃ potius ꝙ ei cõpetat breve (Quare impedit) nomine ſuo, cùm nunquã præſentaverit per ſe, quàm aſſiſa nomine hæredum: hæredes enim bene poſſunt eſſe plenæ ætatis ſicut infrà ætatem. Item ſi quis terram teneat de hæreditate uxoris ſuæ quæ hæredes habuerit de alio viro per legem Angliæ, & cùm ſemel per ſe contulerit eccleſiam & cùm ita fuerit in poſſeſſione præſentandi, advocationem illam dederit alicui loco religioſo vel præſentaverit vel alio modo alienaverit, & hæres poſt mortem talis aſſiſam ultimæ præſentationis de ſeyſina anteceſſoris ſui quàm paraſtri ſui cadit aſſiſa, ſi cognoſcat præſentationem ſuam & donum paraſtri ſui, propter ſeyſinam illius talem qualem, & agendum erit de vice & proprietate. Et ſic dici poterit (ut videtur) de omnibus aliis qui tenent advocationem ad terminum vitæ, cùm ſemel præſentaverit nomine ꝓprio: ſecus autem erit de eo qui præſentat nomine cuſtodiæ, quia hoc facit nomine alieno. Item eſto quòd quis tradat alicui tenementum aliquod cum advocatione donec ei provideatur, & advocationem dederit antequam proviſum fuerit, & ille cui data fuit præſentaverit, & tunc deinde proviſum fuerit, revocatur donatio & advocatio per breve de ingreſſu, ſed non per aſsiſam: quia talis dare non poterit ad remanentiam. De hac materia habetis Anno Regis. H. 7. in com̃ Bed: de Falcano de Brianre & Priore de Neveham. Aſsiſa ultimæ præſentationis, de eccleſia de Haſpeele. Item eſto quòd aliquis qui jus nec titulum habuerit in advocatione præſentaverit dum verus hæres fuerit infrà ætatem & in cuſtodia alicujus, & cùm ad ætatem pervenerit eccleſia vacaverit & uterq; pręſentaverit & aſsiſam portaverit, ille qui ultimò præſentavit per aſsiſam retinebit, donec hæres ſibi de jure perquiſiverit, et de termino ſ. H. An. Regis H. nono in com̃ Lincolñ de Priore de Oſneby & Conano de Weleton de eccleſia de Weleton. Item eſto ꝙ quis clericum præſentaverit, qui ad præſentationem ſuam fuit admiſſus, & venit tunc quis à latere & clerico inſtituto moverit queſtionem & ipſum gravet per clericum alium, & poſtea inter eos convenerit ꝙ ille qui queſtionem moverit iterum de facto præſentet clericũ inſtitutum epiſcopo loci, qui ipſum admiſerit in præjudicium primi præſentãtis, & ita remaneat talis ꝑſona tota vita ſua bis præſentatus, & bis inſtitutus, ſi ille qui ultimò pręſentavit poſtmodum vacante eccleſia ex tali pręſentatione agere velit per aſsiſam, non audietur, quia pręſentatio ſuper pręſentationem de eodem facto & eadem re & de eadem pręſentatione facta non valebit: ut de termino P. Anno Regis H. nono in com̃. Norff.

Aſsiſa ultimæ præſentationis inter Matildam de Rochesford & Robertum de Tunſton de eccleſia de Tunſton. Item eſto quòd quis prǽſentaverit ad eccleſiam vacantem & pendente prǽſentatione antequam clericus admittatur contingat prǽſentantem mori, et eo mortuo ratione cuſtodię prǽſentat cuſtòs alium clericum, et durante contentione inter clericum prǽſentatum à patrono et cuſtodem, contingat quòd hęres perveniat ad ętatem & tertium prǽſentaverit, vel ſe teneat ad prǽſentationem primam anteceſſoris ſui, videndum eſt cujus prǽſentatio debet prǽferri, & ſciendum quòd hęredis prǽſentatio, et non cuſtodis, nec anteceſſoris etiam, quia ultima prǽſentatio prǽferetur. Et de hac materia inveniri poterit in Itinere Abbatis de Radinge et M. de Pateſhul in com̄. Wygorn̄. Aſsiſa ultimę prǽſentationis, de eccleſia ſanctæ Mariæ de Wichio. Item alius caſus in Itinere M. de Pateſhul in com̄. Kanc. inter Priorem de Lewes et Wilhelmum de Arbervil de eccleſia de Stokſhyre, ubi idem Prior arramaverit Aſsiſam ultimæ præſentationis verſus eundem Wilhelmum, et idem Wilhelmus cognovit præſentationem ipſius Prioris, ſed dicebat quòd fuit tempore quo pater ſuus fuit infrà ætatem & in cuſtodia Archiepiſcopi Cantuarienſis, alterius ſcilicet quàm ipſius Prioris qui queſtus fuit. Et unde quia cognovit præſentationem Prioris in cujus cuſtodia non fuit, quia pater ſuus fuit in alterius cuſtodia quàm Prioris, receſſit Prior quietus in ſeyſina ſua, ſalva tamen Wilhelmo queſtione ſuper proprietate. Item eſto quòd manerium aliquod integrè cum advocatione eccleſiæ & aliis pertinentiis ſuis detur ad firmam perſonæ ejusdem manerii, quo caſu non poterit illa eccleſia conferri antequam vacaverit, nec vacare poterit niſi poſt mortem rectoris vel ſi ſe dimiſerit, quod quidem facere non poſſit niſi in fraudem tradentis (ut videtur) quo caſu, videndum eſſet ſi hoc faceret in fraudem vel neceſſitate ductus certa ratione: ſi autem in fraudem, non valet reſignatio; ſi autem neceſſitate vel certa ratione compulſus, hoc poſſet ſuſtineri. Sed quid ſi in vita ſua alii dimiſerit terminum ſuum & ipſum mori contingat infrà terminum ſuum, & hoc videndum erit utrum hoc fecerit in fraudem vel neceſſitate, & facta inquiſitione ſecundùm hoc judicare oportebit. Item eſto quòd in teſtamento ſuo terminum ſuum alicui legaverit vel illum reliquerit executoribus diſponendum, videndum erit tunc ſi ipſi conferri poſſent eccleſiam & præſentare, neſcio quare non, cùm ille qui ad firmam tradidit in traditione illa nihil excepit, nec traditioni legem appoſuit. Item vice verſa ſi terminus concedatur alicui alii à rectore primo, & ille firmarius poſtea concedit terminum ſuum rectori, id idem erit obſervandum (ut videtur) quod in primo caſu. Item eſto quòd terminus præteriit & infrà terminum illum inceperit eccleſia vacare, vel poſt terminum antequam proprietarius ſibi poterit perquirere & firmarius præſentaverit, & pendente præſentatione firmarii incipiat proprietarius poſſidere, & tunc præſentaverit nomine ſuo, præſentatio ſua prævalebit, quicquid autem ante factum fuerit per firmarium ratum erit, ad ſimilitudinem cuſtodis vel cuſtodiæ ut

ſupra,

ſupra. Eodem modo ſi quis ſeyſinam anteceſſoris infrà ætatem petierit per aſſiſam, pendente placito vacaverit eccleſia ſive infrà ætatem ſive poſt, ſi ex parte cuſtodis nullus admittatur, præſentatus à proprietario obtinebit. Idem de termino S. M. anno Regis H. vi. in com̄ Herford. de priore de Lantony, et Waltero Byſeche de eccleſia de Pencombe quòd non capitur aſſiſa ultimæ præſentationis in perſona ejus qui eſt infrà ætatem & petens. Item eſto q̧ mulier dotem habens & advocationem eccleſiæ præſentaverit clericum cùm vacaverit, & qui ad præſentationem ſuam admiſſus fuerit, & hęres warantus ſuus de dote ſua advocationem illam poſtmodum alicui dederit, & vivente muliere poſt donationem illam eccleſiam contulerit, ſeyſinam illam tranſmittit ad warantum ſuum hæredes ſuos, & unde poſt talem ſeyſinam neceſſe habebit donatòrius habere novam donationem, vel prioris donationis confirmationem, quia antequam de ſeyſina loqui poterit nunquam in cauſa proprietatis obtinebit. Item ſi plures ſint cohæredes quorum quidam plenæ ætatis in poſſeſſione hęreditatis proportione ſua, quidam verò infrà ętatem & ſub cuſtodia & non ſit *niſi* unica eccleſia quę vacaverit, quęritur quis pręferri debeat in præſentatione, vel ſi omnes ſimul præſentare debeant et conſentire, vel quidam eorum præferri aliis ratione æſneciæ vel pluralitatis? videtur q̧ omnes ſimul p̄ſentare deberent, aut nullus in clericum conſentire, alioquin ordinabit epiſcopus ſive plenæ ætatis fuerit ſive non, niſi partita ſit hæreditas et diviſa, cùm plenæ ætatis extiterit, vel aliter convenerit inter eos, nec erit epiſcopo locus gratificationi, ſi quilibet eorum vellet clericum ſuum ſingulariter præſentare & per ſe: quia nullum talem recipere poſſet ad pręſentationem unius ſine *præjudicio* alterius cohęredis. Aliter autem eſſe poſſet ſi unus qui totum *jus* haberet *prę*ſentandi duos clericos vel plures ſimul vel diverſis temporibus præſentaret. Item de una vacatione & præſentatione et ad unam eccleſiam plures poſſunt eſſe querentes & diverſis rationibus, duo enim vel plures petere poſſunt præſentationem per aſsiſam ratione ſucceſsionis vel propriæ præſentationis. Item una vel plures ratione dotis vel alio modo tenendi ad vitam ſecundùm diverſa genera præſentandi per breve: Quare impedit, vel Quare non permittit, vel quia aliquam partem habet villæ in qua ſita ęſt eccleſia de qua agitur, & quod viciſſim & ſucceſsivè debeat præſentare, et multis aliis rationibus: quas quidem omnes oportet in principio diligenter examinare per ordinem, ut ſciri poſſit (factâ examinatione) ad quos pertineat actio et ad quos non, et de proceſſu in perſona cujuſlibet, in literis ad epiſcopum dirigendis oportet facerę mentionem per tale breve exempli cauſa. ¶ 5. Rex epiſcopo tali ſalutem. Sciatis quòd talis in curia noſtra &c. recuperavit ſeyſinam ſuam verſus talem per aſsiſam ultimæ pręſentationis &c. Sciatis etiam quòd cùm talis A. B. C. ſummoniti eſſent coram eiſdem Juſticiariis noſtris &c. ad audiendum prędictam aſsiſam, ſcilicet quis advocatus &c. prędicti A. & B. venerunt et conſenſerunt in pręſentationem talis vel aſſenſum prębuerunt vel recognoverunt &c. tali pręſentationem ſuam et eandem eccleſiam et etiam prędictus C. recognovit coram eiſdem Juſti-

Juſticiariis ꝙ nihil juris clamat in præſentatione niſi ut procurator talium non obſtante reclamatione talis, idoneam perſonam &c. Et in prædicta forma & modo prædicto poſſunt omnes formæ brevium de ſeyſina facienda in uno brevi comprehendi, ſicut infrà dicetur per particulas.

1 ¶ Si mulier præſentaverit ratione dotis ſuæ. 2. De advocatione data per eum qui tenet per legem Angliæ. 3. De donatione data vel alienata antequam donator fuerit in poſſeſſione præſentandi. *Cap. 5.*

SI cùm mulier dotem habens & advocationem clericum præſentâverit qui admiſſus fuerit ad præſentationem ſuam, & hæres & warantus de dote ſua advocationem illam poſtmodum alicui dederit vel vendiderit, & vacante eccleſia iterum in vita mulieris alia vice illam contulerit, non obſtante donatione hæredis ex præſentatione ſua ſeyſinam ſuam præſentandi tranſmittit ad warantum ſuum & hæredes ſuos, & ſic erit charta vacua & donatio nulla, cùm donatorius loqui non poſſet de aliqua ſeyſina. Item reſpondet aliquis ſic contra aſſiſam & dicat, ꝙ iſte qui aſſiſam profert præſentare non poſſet propter donationem & chartam ſubſequentem, ut ſupra dictum eſt, ſi charta dedici non poſſit, cadit aſſiſa, & alius ſeyſinam ſuam retinebit, cùm ſit quaſi in poſſeſſione, poſt donationem & chartam confectam. Si autem omninò dedicatur, oportet quòd probetur per teſtes in charta nominatos, & per probos & legales homines vicinos, & ea probata ulteriùs impediri non poterit ſua præſentatio. Et non eſt conſimile de rebus incorporalibus quæ traditionem non patiuntur, ei quod eſt de rebus corporalibus ubi nulla eſt donatio; licet fiant chartæ & capiantur homagia, niſi ſubſequatur traditio & corporalis apprehenſio ut ſupra. Si autem donator chartam recognoverit & dicat quòd poſtea præſentaret, hoc dicere oportebit per aſſiſam, nec ſtabitur ſimplici verbo ſuo nec præſumptioni etiam tantum licet proferat literas ordinarii quòd clericum admiſerit ad præſentationem ſuam, nec erit neceſſe procedere ad aſsiſam de ſeyſina donatoris, quia per hoc quod concedit chartam, excludit ſe à ſeyſina & præſentatione ſua, cùm nihil oſtendere poſsit poſt confectionem chartæ de aliqua ſeyſina. ¶ 2. Item ſi quis tenuerit ad vitam per legem Angliæ vel alio modo, cùm advocationem eccleſię ſemel contulerit, & poſtea advocationem dederit alicui epiſcopo, fortè qui illam præbendaverit, ſi hęres poſt mortem talis aſsiſam ultimę pręſentationis arramaverit, & cognoverit pręſentationem & donum illius qui tenuit ad vitam, cadit aſsiſa ſua ſuper ſeyſinam donatoris qualem qualem, tum quia eccleſia non vacat, & non competit ei remedium niſi ſuper jure per breve de recto. Et de hac materia, inveniri poterit de termino ſ. M. anno Regis H. vi. circa principium rotuli. Ut autem ſciri poſsit quis obtinere vel præferri poſsit per aſsiſam & quis non per exemplum, videndum erit de quibuſdam caſibus ſpecialibus qui evenerunt tempore Regis inter certas perſonas. Eſto igitur quòd querens dicat ſe vel aliquem anteceſſorum ſuorum pręſentaſſe certam perſonã, & inde poſuerit ſe ſuper aſsiſam & juratores nihil inde ſciverint, nec quis ultimam perſonam p̄ſenta-

ſentaverit nec aliam ante ultimam & ſic nec deinceps, ut ſi dixerit ſe inde nihil ſcire, querens nihil capiat per aſsiſam. De hac materia habetis de termino P. año regis H. viii. in com̄. K. aſſiſa ultimæ p̄ſentationis inter priorē de Suth. & Warm̄. de mõte Kāſ. de eccleſia de Snanth. Ad hoc etiā facit ꝙ habetis de termino P. año regis. H. x. in com̄. Norf. de Sim. de Nod. de eccleſia de Judlibā, ibi em̄ dicit, ꝙ ubi conſtare non poſſit quis ultimā pſonā p̄ſentaverit nec aliam ante ultimam, ꝙ tunc ꝓcedat loquela ſuper recto & ſuper ipſa ꝓprietate, ꝑ illud idē breve ſine alio. Et ſtatim fiat narratio de ſeyſina anteceſſoris & de recto de deſcenſu ad petentem, ac ſi ab initio placitatus eſſet ſuper ipſo recto & ponat ſe tenens (ſecundùm ꝙ elegerit) vel in magnam aſſiſam, vel defendat ſe ꝑ duellum, & interim ſi voluerint conſentiant in clericum, alioquin devolvetur collatio ad epiſcopū, & ſi in una & eadem villa ſint duo dominia & diverſa feoda & unica eccleſia, & ſciri non poſſit cujus anteceſſor ultimò præſentavit, ipſe obtinebit in cujus feodo ſita eſt eccleſia. Si autem ſciri non poſſit quis ultimò præſentavit, nec in cujus feodo ſita fuerit eccleſia, nec haberi poſſit certitudo de præſentatione, concordet inter ſe partes & viciſſim præſentent, quia proinde oportebit eos habere æquitatem. ¶ 3. Item eſto ꝙ quis habeat advocationem eccleſiæ alicujus, & cùm fuerit in poſſeſſione præſentandi illam dederit cū tenemēto vel ſine in maritagium vel alio modo, & ipſe idem antequam præſentaverit, advocationem illam alicui dederit cum tenīto vel ſine, & tunc primò contigerit eccleſiam vacare, & ille tertius cui ultimo data fuerit advocatio præſentaverit, & primus donator vel ejus hæres, eodem modo primus donatorius: primus donator vel ejus hæres omnibus aliis p̄feretur in præſentatione per aſſiſam, tum quia primus donatorius nullam ſeyſinam habuerit veram per quam ad alium transferre potuit advocationem, nec ſecundus donatorius potuit accipere ꝙ primus nō potuit dare nec ad alium transferre, de hac materia (ut ſupra) & ſimiliter de termino ſ. M. anno Regis H. viii. incipiente ix. in com̄ Bed. de Johanne de Traylie & priore de Neveham. Aſſiſa ultimæ præſentationis de tertia parte eccleſiæ de Sudmel, ubi prior reſpondit ad aſsiſam quòd prædictus Johannes præſentare non potuit, ꝙ quidam Walterus avus ipſius Johannis qui ultimò præſentavit ad prædictam tertiam partem dedit advocationem illius tertiæ partis cuidam Falcanſ. de Briante, & ipſe illam dedit domui de Neveham, & quia jam prior cognovit quòd prædictus Walterus fecit ultimam preſentationem, & quòd predictus Falcas nunquam præſentavit antequam preſentationem illam dedit prædictæ domui, conſideratum fuit quòd prædictus Johannes recuperaret ſeyſinam ſuam. Ad hoc etiam facit de termino ſ. H. anno Regis H. ix. & maximè quia primus donatorius nec ſecundus aliquod habuerunt tenementum in villa, in qua eccleſia fuit ſita ad quod advocatio potuit pertinere. Item ad hoc quòd jam ultimo dicitur facit aſsiſa ultimæ præſentationis in com̄ Norff. de Waltero Abbate de Meſſendene, & Huberto de Burgo de eccleſia de Owelton ubi idem Abbas protulit chartam cujuſdam Walteri de la Penne quæ proteſtabatur

quòd

quòd dedit &c. Sed in fine recordi, quia recognitum fuit ꝙ idem Walterus nihil habuit in manerio in quo eccleſia ſita fuit, nec aliquis nomine ſuo nec ipſe unquam præſentavit, conſideratum fuit ꝙ Abbas nihil caperet. Item ad hunc ultimum caſum facit expreſsè de termino ſ. H. año Regis H. vi. in com̃ Staff. de Rayñ com̃ Ceſtriæ & priore de Kenelworth de eccleſia Deſtoke, ubi ille qui dedit advocationem nullam ſeyſinam habuerit præſentandi, nec aliquod tenementum in villa ubi eccleſia ſita fuit. Item ad hoc facit de itinere M. de Pateſhul in com̃ Wygorñ anno Regis H. v. ꝙ ſi aliquis cui data fuerit advocatio (antequam præſentaverit) dederit, non valet. Item ad hoc facit de termino P. anno Regis H. ix. in com̃ Cornub. de Richardo Wyke & priore de Trywardray, aſſiſa ultimæ præſentationis de eccleſia de Wyke, ubi dicitur ꝙ non valet donatio facta de advocatione, ubi donator tempore donationis nullam habuerit ſeyſinam de aliqua terra ad quam advocatio potuerit pertinere, nec ille qui dedit nec aliquis anteceſſor ſuus nunquam fuit in ſeyſina præſentandi, licet multæ confirmationes capitalium dominorum & etiam epiſcoporum intervenerint, quia donatio omnino nulla, quaſi nec incepta nec perfecta. Item ad hoc facit de termino P. anno Regis H. 16. in com̃ Leyc. Aſſiſa ultimæ præſentationis inter Walterum de Kedware & priorem de Sudledhe de eccleſia de Seyle, ubi dicitur quòd prædictus Walterus nihil capere potuit, quia Comes de ferariis qui manerium illud, ad quod advocatio illa pertinuit, dedit prædicto Waltero antequam præſentaret. Item ad hoc facit de termino ſ. M. expreſſè anno Regis H. ix. incipiente. x. in comitatu Eborũ. Aſsiſa ultimę pręſentationis inter priorem de Lewes & Adam de novo mercato de eccleſia de Heckenur ubi ſic: quòd quidam avus ſcilicet ipſius A. ex parte matris pręſentavit ad eccleſiam, & poſtea dedit manerium cum advocatione in maritagium cum quadam filia ſua cuidam. Et ipſe antequam eccleſia vacaret, terram ipſam cum advocatione ulteriùs dederit in maritagiũ cum quadam filia ipſorum, nec adhuc vacaverit eccleſia tempore iſtorum, ſed tempore hęredum ſuorum tunc primò vacaverit, & pręditus Adam tulit aſſiſam ultimæ præſentationis de ſeyſina avi ſui prædicti primi donatoris, & per aſsiſam recuperaverit, non obſtante donatione: quia primus donatorius nunquam ſeyſinam habuerit præſentandi.

1 ¶ *Cùm quis ſummoneatur quare impedit. 2. Breve quare impedit. 3. Quid eſt impedire. 4. Differentia inter quare impedit, & quare non permittit. 5. Breve Quare non permittit. 6. Breve ſi impediens fuerit infrà ætatem.* *Cap. 6.*

NOn poſſunt omnes ad quos pertinet præſentatio agere de ſeyſina propria vel anteceſſorum ſuorum in caſibus præcedentibus: unde illis qui nunquam præſentaverint, cùm ex quacunque cauſa acquirendi jus ei competat præſentandi, ſive per judicium recuperaverint, quod nunquam habuerint vel habuerint ad vitam vel imperpetuum ex cauſa donationis vel alio modo, competit remedium, ſi fuerint impediti quo

minùs

minus præſentare poſſent, per breve quod tale eſt. ¶. 2. Rex vic. ſalutem. Quia A. fecit nos ſecuros de clam̃ &c. pone per vadium &c. ad reſpondendum eidem A. quare impedit eundem A. præſentare idoneam perſonam ad eccleſiam de M. cujus eccleſiæ advocationem idem A. nuper in curia noſtra coram nobis vel coram Juſticiariis noſtris apud Weſtm̃, vel coram Juſticiariis noſtris ad hoc conſtitutis recuperavit verſus eundem B. vel verſus alium talem per aſſiſam ultimæ præſentationis inde inter eos captam, vel per judicium curiæ noſtræ, vel alio quocunq; modo, unde idem A. queritur ꝙ prædictus B. injuſtè & contra coronam noſtram (vel) in contemptum curiæ noſtræ eum inde impedit, & habeas &c. ¶ 3. Et unde videndum eſt quid ſit impedire, ut ſciatur differentia inter breve Quare impedit, & Quare non permittit. Impedire autem eſt ponere pedem in jus alienum, quod quis habet in jure præſentandi, cum quaſi ſeyſina, & jure, quaſi quaſi, quia qui impedit quo minùs quis uti poſſit ſeyſina ſua, vel quaſi imponit pedem alteri juri &c. Breve quare impedit. Et ideò locum habet. ¶ 4. Si autem nullam omninò habuerit talis præſentator ſeyſinam vel quaſi, cùm ex cauſa donationis vel aliunde competat ei jus præſentandi ratione tenementi quod quis tenuerit ad vitam ex caſu aliquo ratione dotis, per legem Angliæ, vel firmario ratione firmæ, vel creditori ratione pignoris, cùm nulla receſſerit ſeyſina vel quaſi, ponere non potuit quis pedem in jus vel quaſi ſeyſinam quam talis priùs nõ habuit. Et ideò non habet locum Quare impedit, ſed breve Quare non permittit. Et proprietarius non permittit uti poſſidentem ſuo jure poſſeſſionis. Hæc eſt differentia intér Quare impedit, & Quare non permittit. Hæc dictio impedit componitur de in & pes pedis, & unde revera ille impedit qui nititur intus pedem ponere in jus alienum, ubi nullum jus ei competit, nec proprietatis nec poſſeſſionis: ſed cùm aliquãdo jus haberet illud totũ tranſtulit ad alium quacunq; de cauſa, ſed vel per judicium, cùm fortè aliquando utrũque haberet proprietatis & poſſeſſionis, jus poſſeſsionis ex quacunq; cauſa tranſtulit ad alium qui nondum ſeyſina uſus eſt, & cum quis uti non permittat, competit ei contra proprietarium breve. Quare non permittit, cum ratione proprietatis pedem habuerit impoſitum. ¶ 5. Rex vic. ſalutem. Præcipe tali ꝙ juſtè & ſine dilatione permittat talem præſentare idoneam perſonã ad eccleſiam talem quæ vacat, & ad ſuam ſpectat donationem ut dicit, & unde queritur ꝙ prædictus talis eum injuſtè impedit. Et niſi fecerit, & idem talis fecerit te ſecurum &c. tunc ſum̃ &c. talem ꝙ ſit coram Juſticiariis noſtris ad talem locum vel diem oſtenſurus quare non fecerit, & habeas ibi ſum̃ &c. Et unde videtur ꝙ ferè redit in idem breve Quare impedit, & Quare non permittit. Si autem talis cùm ſum̃onitus fuerit prima die non venerit nec ſe eſſoniaverit, aliquando (ante concilium Lateranenſe ubi nullum currebat tempus contra præſentantes) ſolent impedientes attachiari per plegios & meliores plegios, & tunc ſolet omnis ſolennitas attachiamentorũ obſervari. Nunc autem ex cauſa & neceſsitate, oportet maturiùs procedere, quia cùm illud quod aliàs licitum non eſſet neceſsitas facit licitum, propter temporis curſum, primò

mò diſtringatur impediens ſic,vel ꝙ vic.habeat corpus ejus vel quod diſtringat eum per terras & catalla,ꝙ manum non apponat vel ꝙ faciat eum venire: ut de itinere W.de Ralegh in com̃ Bed:de Huberto de Vallibus in principio rotuli:& hoc provenit non per judicium ſed per conſilium curiæ ad malitiam eorum reprimendam qui præſentationes malitioſè impediunt ut tempus currat. Si autem ille qui præſentationem impediverit fuerit infrà ætatem, nec habuerit per quod diſtringi poterit, tunc ſummoneatur ille in cujus manu fuerit & cujus conſilio ductus, ꝙ ſit & habeat tali die per tale breve. ¶ 6. Rex vic. ſalutem. Summone &c. & ibi habeas B. qui eſt infrà ætatem & in cuſtodia ſua, & ideò maximè ꝙ ſuo regitur conſilio (ut dicitur) ad reſpondendum C. ut ſuprà. Item videtur quibuſdam ꝙ advocatus ſemper ſum̃onendus ſit & non clericus,quia clericus nihil clamat in advocatione.Sed revera videndum erit utrum clericus impediat vel patronus, poterit enim quilibet ipſorũ impedimentum imponere ſuo tempore, patronus. ſ. ante judicium, & ante jus præſentandi amiſerit præſentationem de ſe factæ poſt judicium inſiſtendo. Et unde clericus ſum̃onendus erit principaliter & incidentaliter patronus ꝙ ſit ad oſtendendum quid juris clamet in præſentatione ꝙ ſemel amiſit per judicium.Item ſi patronus qui per judicium amiſerit vel cùm nullum jus ei cõpetat ad eccleſiam non vacante præſentaverit et inſtitutum ſum̃oniri faciat, quare impediat præſentare,reſpondere poterit inprimis ꝙ eccleſia ſive capella non vacat,quo caſu erit ordinarius conſulendus,& ſecundùm mandatũ ſuũ terminabit negotiũ. Item dicere poterit ꝙ nihil juris clamat in advocatione, nec aliquem impedit præſentando, cùm ipſe ſit in poſſeſſione rei,& cùm eccleſia vel capella non vacet.Eodem modo reſpondere poſſet patronus de non vacatione, ſi ſum̃onitus eſſet quare præſentationem impediret tanquam ad eccleſiam vacantem, cùm non vacaret. Cùm autem impediens comparuerit, docere poterit multipliciter ꝙ injuſtè non impediverit, tum quia tenet tenementum, ad ꝙ advocatio pertinet, ex alia juſta cauſa acquirendi imperpetuum, vel ad tempus, ſine alia exceptione cum advocatione & cum omnibus pertinentiis ſuis, ꝙ quidem multipliciter docere poterit per inſtrumenta,& aliis pluribus modis, ſecundùm ꝙ ſuperiùs ꝑpendi poterit manifeſtè. Itẽ impedit patronus ſive advocatus advocatum juſtè præſentante multis modis, injuſtè,ut ſi contra factum ꝓprium vel anteceſſorum ſuorum qui jus ſuum p̃ſentandi dederint vel remiſerint præſentanti,vel anteceſſoribus ſuis. Item injuſtè ſi contra jus com̃une, ubi quis habuerit teñtum ad ꝙ ꝑtinet advocatio, ſine aliqua exceptione,ad tempus,vel imperpetuum,vel pendente lite donec diſcuſſum fuerit de jure, ſive placitum fuerit de ipſo teñto,cum ꝑtinentiis ſive tantum de ipſa advocatione. Item injuſtè,ſi contra ea quæ ritè acta ſunt in curia dñi Regis ꝑ judicium vel concordiam & finem factũ. Item gravare poterit & vexare clericus clericum injuſtè poſt præſentationem à ſuo patrono evictam inſtituendum vel jam inſtitutum, ad irritandum ea quæ in curia regis ritè acta ſunt,& quibus caſibus ad auxilium Regis erit recurrendum. Item poterit epiſcopus pendente lite ante lapſum ſex menſium eccleſiam injuſtè incum-

incumbrare, & ideò fieri deberet inhibitio ne incumbraret, vel ne clericum admittet ad præſentationem alicujus, donec placitum in curia dñi Regis fuerit terminatum: et maximè ante lapſum ſex menſium, ut ſi aſſiſa ultimæ præſentationis arramata fuerit inter aliquos duos vel alios plures, vel placitum Quare impedit, vel placitum ſuper recto ſimul & ſemel, vel aliquod iſtorum ꝑ ſe, non poterit ordinarius aliquem admittere ad præſentationem alicujus partis, donec placita fuerint terminata, & ſi cùm ſuper jure fiat contentio et ſciri non poſſit quis eorum ultimò præſentaverit, ſi autem conſtiterit de ultima præſentatione, tunc fiat placitum de ipſo jure ſi ille qui in poſſeſſione fuerit præſentandi præſentaverit, tenetur epiſcopus clericum admittere non obſtante aliqua inhibitione. Et ſi contentio inde habeatur, procedat aſſiſa ultimæ præſentationis, nec impediri debet propter placitum ſuper ipſo jure, nec etiam propter placita qualiacunque.

¶ 1 *Forma brevium poſt ſeyſinam recuperatam. 2. Breve epiſcopo vel ordinario dirigendum cùm quis ſeyſinam recuperaverit per aſsiſam ultimæ præſentationis. 3. Breve quòd epiſcopus admittat clericum non obſtante reclamatione ſed per judicium. 4. Ubi ſunt participes in præſentatione. 5. Breve de quatuor ſororibus quarum duæ habent virum & duæ non. 6. Breve ſi concordia fiat. 7. Breve ſi per judicium ratione firmæ. 8 Breve de admittendo clerico ubi partes conſentiunt in clericum propter minorem qui non poteſt ad chartas reſpondere. 9. Alia forma de eodem. 10. De clerico admittendo ubi quis præſentatur de communi aſſenſu plurium qui ſunt plenæ ætatis. 11. Breve ubi unus remittit jus ſuum alteri ex quatuor participibus & duo conſentiunt in eundem. 12. Cùm quis præſentaverit ad eccleſiam antequam recuperaverit manerium, ad quod pertinet advocatio. 13. Si epiſcopus non admiſerit clericum ad mandatum Regis. 14. de probibitione facienda Judicibus ſi clericus alium clericum implacitaverit.* *Cap. 7.*

CUm quis ſeyſinam ſuam recuperaverit per aſsiſam, ſtatim habeat breve ad epiſcopum de admittendo idoneam perſonam ad præſentationem ſuam in hac forma. ¶ 2. Rex venerabili in Chriſto patri A. eadem gratia Londoñ epiſcopo ſalutem. Sciatis ꝙ talis A. Prior in curia noſtra corã Juſticiariis noſtris apud talem locum, recuperaverit ſeyſinam ſuam de advocatione talis eccleſiæ (vel ſic & melius ut videtur) ſcilicet ſeyſinam præſentationis ſuæ ad talem eccleſiam verſus talem ꝑ aſſiſam ultimę pręſentationis inde ibi inter eos captã. Et ideò vobis mandamus, ꝙ ad pręſentationem ipſius Prioris, idoneã ꝑſonã ad eandẽ eccleſiam admittatis Teſte &c. Si verò contingit ꝙ recordũ debeat in brevi comprehendi, tunc dicatur ſic. Rex tali epiſcopo ſalutem. Sciatis ꝙ cùm aſſiſa ultimę pręſentationis ſumonita eſſet in curia noſtra corã Juſticiariis noſtris &c. inter A. querentẽ et B. deforc. quis advocatus tẽpore pacis pręſentavit ultimã perſonã quę mortua eſt ad talẽ eccleſiam, recognitum fuit in eadem curia noſtra coram eiſdem Juſticiariis noſtris ꝑ eandẽ aſſiſam, ꝙ prędictus B. pręſentavit clericum ſuum ad eandẽ eccleſiam, qui ultimò obiit ꝑſona in eadẽ ad pręſentationẽ ipſius B. & ideò vobis mandamus quòd ad præſentationem prędicti B. idoneam perſonam ad eandem eccleſiam admittatis. Teſte &c. Si verò quis recuperaverit pręſentationem ſuam ꝑ breve Quarè impedit, vel Quare nõ ꝑmittit; tunc fiat breve epiſcopo in hac forma.

¶ 3. Rex tali epiſcopo ſalutem. Sciatis ꝙ A. in curia noſtra coram &c. per judicium ejuſdem curiæ noſtræ recuperavit ſeyſinam ſuam verſus talem de advocatione talis eccleſiæ. Vel ſic: recuperavit pſentationem ſuam ad talem eccleſiam verſus talem. Et ideò vobis mandamus ꝙ non obſtante reclamatione ipſius B. ad præſentationem ipſius A. idoneam perſonam ad eandem eccleſiã admittatis Teſte &c. Item ſi altera partium per concordiam præſentationem retinuerit, ſive ſumonitus fuerit ad aſsiſã quis advocatus, vel ad breve Quare impedit, vel ad breve Quare non permittit, tunc fiat tale breve. Rex tali epiſcopo ſalut. Sciatis ꝙ cũ aſſiſa ultimæ præſẽtationis ſumonita eſſet in curia noſtra coram &c. inter A. querentem & B. impedientẽ quis advocatus &c. ut ſupra vel ſic: ad breve Quare impedit, vel Quare non permittit. Sciatis ꝙ cùm A. ſumonitus eſſet in curia noſtra coram &c. ad reſpondendum B. quare impedivit eum injuſtè, præſentare idoneam perſonam ad eccleſiam de tali loco quæ vacat & cujus advocationẽ ſive præſentationem idem B. dicit ad ſe pertinere tali ratione. Idem A. venit in curia noſtra eadem coram præfatis Juſticiariis noſtris & recognovit & conceſsit eidem. B. præſentationẽ ſuam ad prædictam eccleſiam. Vel ſic: recognovit præſentationem vel advocationem illiꝰ eccleſiæ eſſe jus ipſius B. & illam remiſit & quietum clamavit &c. Et ideò vobis mandamus ꝙ ad pſentationem ipſius B. ad eandem eccleſiam idoneam pſonam admittatis Teſte &c. Et ſciendum ꝙ ſi de vacatione unius eccleſiæ diverſa brevia à diverſis impetrantur, coram uno Juſticiario, & diverſimodè terminentur & per diverſa judicia, ut ſi unus recuperaverit p aſsiſam, & alius nihil capere poſsit p breve Quare impedit, vel Quare non pmittit, vel quidã pſentationi conſentiant, vel quidam nihil clamant in pſentatione nomine ſuo ſed alieno, & qui pſentationi conſentiant. Item ſi aſsiſa capta fuerit p defaltã & hujuſmodi, oportet de omnibus placitis in brevi ꝙ epiſcopo dirigiẽ facere mentionem, ut ſupra videri poterit paulò ante p exemplum. Queritur autem inter cætera, quare in brevi de admittendo clericum poſt captionem aſsiſæ ultimæ præſentationis in modum aſsiſæ, non contineaẽ hæc clauſula (non obſtãte reclamatione talis) ſicut continẽ in brevi ꝙ mitti debet ad epiſcopũ, poſtquã quis recuperaverit pſentationem ſuam p breve Quare impedit, vel Quare nõ pmittit: reſponderi poterit et ſufficienter, ꝙ breve Quare impedit, & Quare non pmittit; in ſe continet certas pſonas & determinatas, inter quas vertiẽ contentio, & inter quas ſtare poſsit judicium ꝙ non eſt in aſsiſa ultimæ pſentationis, q̃a licet ibi ſint certæ pſonæ inter quas vertiẽ contentio, aſsiſa tamen facit p quolibet de populo tam p abſente quàm p pſente, et tã p nõ nominato in brevi, quàm p nominato pptet virtutem hujuſmodi dictionis (quis) quæ diſtributiva eſt, & certas pſonas non complectiẽ. Et unde non ſufficeret dicere (non obſtante reclamatione talis nominati in brevi) cũ poſsit reclamare alius quicunq; nõ nominatus ſi aſsiſa faceret p eo. Sed eſto ꝙ aſsiſa non ſit capta in modum aſsiſæ ſed in modũ Juratę, ut ſi dño apponeẽ charta, vel conventio, vel conditio, vel hmõdi, tunc dicaẽ, non obſtante reclamatione talis, q̃a nõ diciẽ indeterminatè quis advocatus, ut probaẽ in rotulo de termino ſ. T. & ſ.

& ſ.M.año Regis. H.3. incipiente 4. in coṁ Oxoñ inter Robertũ de Harpd. et Reginaldũ de Albo monaſterio. Aſſiſa ultimæ pręſentationis, de eccleſia de Harpd. et ita fieri debet (ut videtur) in quolibet judicio ubi aſſiſa nõ capit in modũ aſſiſę. Item poterit eſſe alia forma concordię ubi contentio fuerit ꝑ aſsiſam inter plures unũ jus habẽtes quaſi unus hęres, ꝑ aſsiſam ultimę p̄ſentationis, vel ꝑ breve Quare impedit, vel Quare non permittit; Si unus ex pluribus conſentire voluerit, remanebit præſentatio, et epiſcopus eccleſiæ providebit, nec poterit ſibi vendicare privilegium, ætas, nec dignitas, nec ꝑſonarum pluralitas, quia aut omnes cõſentiant aut nullus. Conſentire tamen poſſunt multipliciter, & formetur breve ſemper ſecundùm formã conſenſus, conſentire enim poterit unus ex pluribus tali modo. s. ꝙ nunquam conſentiet in clericũ quem participes p̄ſentaverint priùs, ſed libenter in alium conſentiet quã ipſi participes ſui eligent & præſentabunt, & tunc fiat breve in hac forma. ¶. 4. Rex tali epiſcopo ſalutẽ. Sciatis ꝙ cùm A. ſumonitus eſſet in curia noſtra coram &c. ad reſpondendum B. & C. uxori ſuę, quare ipſe impedivit eos pręſentare idoneã perſonã ad eccleſiam talem, quę vacat, & cujus eccleſiæ advocationis ipſi B. & C. petũt duas partes. Idẽ A. venit in eadem curia noſtra, & dixit ꝙ juſtè impedivit, quia jus p̄ſentandi ad tertiam ꝑtem ꝑtinet ad ipſum, eo ꝙ ꝑticeps eſt prædictorum B. & C. Adjecit etiam ꝙ nunquam in clericum quẽ ipſi B. & C. præſentaverant conſentiret, eo ꝙ ipſe minus idoneus fuit ut dicebat, in aliũ tamen à primo ab eiſdem B. & C. præſentatũ (dũ tamen idoneus eſſet) conſentiret. Et ideò vobis mandamus, ꝙ ſi prædicti B. & C. in unã perſonã idoneã conſenſerint: & illã vobis ſimul cum prædicto A. coṁuniter præſentaverit, tunc ad præſentationẽ eorũ omnium, ꝑſonã illã ad eandem eccleſiam admittatis. Si autẽ in ꝑſonã talem idem A. conſentire noluerit: ut cõvenit, tunc (non obſtante reclamatione ipſius A.) ad pręſentationẽ ipſorũ B. & C. idoneam perſonã quã ipſi elegerint, ad eandẽ eccleſiam admittatis. Teſte. &c. Eodẽ modo fiat de pluribus participibus ſi cõſenſerint de p̄ſentando alternis vicibus ſucceſſivè, & inſeratur in brevi tota forma concordiæ. Si quatuor ſorores participes quarum duæ viros habeãt & duæ non, ſimul cum viris petierint ſeyſinam præſentanti verſus aliquos, & per aſsiſam recuꝑaverint, tunc fiat breve epo in hac forma. ¶. 5. Rex tali epo ſalutẽ. Sciatis ꝙ A. & B. uxor ejus C. & D. uxor ejus E. & F. ſorores ipſarũ B. & D. in curia noſtra &c. recuperaverũt ſeyſinam præſentationis ſuæ verſus S. & G. ꝑ aſſiſam ultimæ præſentationis inde ibi inter eos captã præſentib⁹ H. & I. ſimul cũ prædicto G. cõtra aſſiſam illã, et cõcedentib⁹ iiſdẽ A. & B. C. & D. E. & F. præſentationẽ ſuã ad eãdẽ eccleſiã, et ideò vobis mandam⁹ ꝙ ad præſentationẽ prædictorũ A. & C. ratione prædictorũ B. & D. uxorũ ſuorũ & ad p̄ſẽtationẽ prædictorũ E & F. idoneã ꝑſonã ad eandẽ eccleſiã admittatis. Si autẽ poſt aſſiſam captã cõvenerit int̃ ꝑtes ꝑ cõcordiã de aliqua pẽſiõe augẽda de gratia et ordinatiõe epi, tũc fiat breve in hac forma. ¶. 6. Rex tali epo vel ejus officiali ſalutẽ. Sciatis ꝙ poſt aſſiſã ultĩæ p̄ſẽtationis captã int̃ A. querẽtẽ et B. ĩpediẽtẽ, de tali eccleſia ꝑ Juſticiarios noſtros ad hoc aſsignatos ꝑ p̄ceptũ nr̃m cõvẽit

inter eosdē A.& B.in curia noſtra corā nobis de eadem eccleſia. s.ꝙ prædict⁹ B. recognovit advocationem illius eccleſiæ eſſe jus ipſius A. ſalva tū eidem B.Abbati vel Priori & ſucceſſoribus ſuis quadam annua portione. vi. marcarū quàm idem B.et prędeceſſores ſui inde percipere conſueverunt,et quàm prędictus A. eidem B. recognovit ut idem B. dicit, et quam etiam idem A. augeri deſiderat uſq; ad C.s.ſi prędictus B.hæc (ſalva honeſtate epiſcopi) de gratia poſſit obtinere. Et ideò vobis mandamus (ꝙ non obſtante reclamatione ejusdem B.) ad pręſentationem ipſius A. idoneam perſonam ad eandem eccleſiam admittatis. Salva tamen eidem B. dicta portione ſex marcarum cū augmentatione prædicta, ſi illam de gratia veſtra & cum honeſtate poſsit obtinere. Si quis per judicium recuperet pręſentationem ratione firmæ quàm habuerit de aliquo manerio cum omnibus pertinentiis ſuis, nulla facta exceptione, tunc fiat breve epiſcopo in hac forma. ¶ 7. Rex tali epiſcopo ſalutem. Sciatis ꝙ A. in curia noſtra coram Juſticiariis noſtris &c. per conſiderationem ejusdem curiæ noſtræ recuperavit ſeyſinam præſentationis ſuæ ad talem eccleſiam, verſus B. ea ratione ꝙ prædictus A. habet manerium de N. ad firmam de prædicto B. cum omnibus ſuis pertinentiis, nulla facta exceptione, vel quibusdam ſpecialiter exceptis, nulla tamen mentione facta de advocatione, ſicut patet manifeſtè per chartam ipſius B. quam idem A. in eadem curia noſtra, coram eisdem Juſticiariis noſtris oſtendit, & etiam quam idem B. in eadem curia recognovit. Et ideò vobis mandamus (quòd non obſtāte reclamatione ipſius B.) ad præſentationem prædicti A. ratione prædictæ firmæ (ſecundùm ꝙ prædictū eſt) idoneam pſonā ad eandem eccleſiam admittatis. T.&c. Si minor infrà ætatem aſſiſam portaverit, & proferantur contra ipſum chartæ anteceſſorum ſuorum ad quas ipſe infrà ætatem reſpondere non poſſit, vel ſi aliquis contra ipſum proferat breve Quare impedit, & chartam exhibeat in judicio ad quàm reſpondere non poſſit minor, et ita ꝙ de neceſſitate oporteat placitum remanere uſq; ad ætatem, proviſo tamen ꝙ ei qui eſt infrà ætatem nihil juris depereat, & ita ꝙ de conſilio curiæ eligant partes clericum, et cōmuniter præſentent, reſervata tamen quadam minima penſione (ut ſuperiùs dictum eſt) eat breve ordinario loci in hac forma. ¶.8. Rex tali epiſcopo ſalutem. Sciatis ꝙ cùm A. qui eſt infrà ætatem in curia noſtra corā Juſticiariis noſtris &c. peteret verſus B. advocationem talis eccleſiæ per aſſiſam ultimæ præſentationis ibi inter eos ſumonitam, & tandem convenit inter eos ꝙ ipſi idoneam perſonam cōmuniter præſentarent ad eandem eccleſiam, ſalvo jure utriuſq; eorum, cùm idem A. qui nunc eſt infrà ætatem pervenerit ad ætatem. Et ideò vobis mandamus, ꝙ ad præſentationem ipſorum A. & B. ſalvo jure utriuſq; ipſorum, cùm idem A. ad ætatem pervenerit (ſecūdùm ꝙ prædictum eſt) idoneam perſonam ad eandem eccleſiam admittatis. T.&c. ¶. 9. Rex tali epiſcopo ſalutem. Sciatis ꝙ cùm A. cuſtos filii & hæredis B. ſumonitus eſſet in curia noſtra coram Juſticiariis noſtris &c. ad reſpondendū tali Abbati Quare impedivit eundem Abbatem præſentare idoneam perſonā ad eccleſiam de N. quæ vacat, et cujus eccleſiæ advocationem idem A. dicebat

bat ad ſe pertinere ratione dicti heredis: Ipſe Abbas venit in curia eadem, et oſtendit chartas anteceſſoris talis dicti heredis, per quas dicebat jus advocationis ejuſdem eccleſiæ ad ſe pertinere. Tandem verò convenit inter eosdem Abbatem & A. de communi conſenſu quod ipſi communiter inter eos clericum eligant, & eundem vobis præſentent, ſalvo tamen unicuiq; ipſorum Abbatis et hæredis jure ſuo impoſterum, tam ſuper poſſeſſione quam ſuper proprietate, & ita quod neutri ipſorum aliquid juris depereat, poſſeſſionis vel proprietatis, cùm prędictus hæres ad hæreditatem pervenerit. Et ideò vobis mandamus quod ad præſentationem prædictorum Abbatis et A. idoneam perſonam ad eandem eccleſiam admittatis, ſalvo jure cujuſlibet, cùm prædictus hæres ad ætatem pervenerit, ſecundùm quod prædictum eſt. Teſte. &c. Et quod de communi conſenſu eligi debet clericus et communiter præſentari propter minorem ætatē hæredis, habetis de termino S. Michaelis, anno regis H. 14. incipiente 15. in com Derby aſſiſa ultimæ præſentationis de eccleſia de Eltdene. Item aliud breve de eadem materia ubi præſentatur clericus de communi conſenſu eorum qui ſunt plenæ ætatis, ubi placitum fuit per breve de recto. ¶. 10. Rex tali epiſcopo ſalutem. Sciatis quod convenit in curia noſtra coram Juſticiariis &c. inter A. petentem & B. deforciantem de advocatione eccleſiæ de N. cum pertinentiis, unde placitum fuit inter eos in eadem curia, ſcilicet quod prædicti A. & B. idoneam perſonam eligant ad ipſum & eandē eccleſiam unanimiter pręſentent, ſalvo jure cujuſlibet. Et ideò vobis mandamus quod ad præſentationem ipſorum A. & B. (ſalvo jure cujuſlibet ſecundùm quod prædictum eſt) idoneam perſonam ad eandem eccleſiam admittatis. Teſte &c. Item retenta prima forma, ſi ſit tertius qui remittat jus ſuum de eadem eccleſia tunc primò dicatur ſub una et eadem forma brevis, ſcilicet. ¶. 11. Rex &c. Sciatis quod ita convenit in curia noſtra coram &c. inter A. petentem & B. deforciantem de advocatione talis eccleſiæ, unde placitum fuit inter eos &c. s. quod prædictus A. remiſerit & quiet clamaverit D. et hæredibus ſuis ipſi B. et hæredibus ſuis totum jus & clameum &c. Convenit etiam inter eundem A. petentē & C. deforceantem de advocatione prędict eccleſiæ cum pertinentiis, & unde placit fuit inter eos &c. s. quod prędicti A. & C. idoneam perſonam eligant communiter &c. ut ſupra. Et ideò vobis mandamus (quod non obſtante reclamatione ipſius B.) ad præſentationem ipſorum A. & C. (ſalvo jure cujuſlibet ut prædictum eſt) idoneam perſonam ad eandem eccleſiam admittatis. Teſte &c. Si quis impedimentum appoſuerit pręſentanti qui eſt in ſeyſina manerii qualitercunq; ad quod pertinet advocatio, & ſimiliter præſentat clericum ea ratione, quia dicit ſe jus habere in manerio, & cū aſſiſa ultimæ præſentationis vel judicium faciat pro eo qui eſt in ſeyſina, fiet epiſcopo breve in hac forma. ¶. 12. Rex tali epiſcopo ſalutem. Oſtenſum eſt nobis ex parte A. quod cum ipſe teneat tale manerium cum advocatione eccleſiæ & cum omnibus aliis pertinentiis ſuis, & B. qui manerium illud in curia noſtra &c. clamat ut jus ſuum vobis clericum ſuum præſentaverit ea ratione, quod dicit ſe jus habere in manerio illo, licet nihil habeat in ſeyſina de eodem manerio, nec de aliquibus ejuſdem manerii pertinentiis, ſicut idem

B.in cur̄ nr̄a nuper recognoverit, p̄ſentationem p̄dicti A. impedit & injuſtè. Et quia conſtat nobis tum ꝑ recognitionē ipſius B.tū ꝑ hoc ꝙ petit maneriū illud ut jus ſuum cum ꝑtinentiis ſuis, ꝙ idem B.nullam habet inde ſeyſinam, vobis mandamus (ꝙ non obſta[illegible]reclamatione ipſius B.)ad præſentationem ipſius A.idoneam ꝑſonam ad eandē eccleſiam admittatis. Teſte &c. Quòd ſi epiſcopus ad tale mandatum clericum præſentatum minimè admiſerit, fiat ei aliud breve in hac forma. ¶ 13. Rex tali epiſcopo ſalutem. Satis recolimus vobis aliàs dediſſe in mandatis, ꝙ nō obſtante reclamatione B.ad præſentationem A.idoneā ꝑſonam ad talē eccleſiam (quæ vacat) admitteretis, cujus eccleſiæ advocationem idem A.in curia noſtra nuper recuperaverit verſus,eundē B. ꝑ aſsiſam ultimæ præſentationis &c. ꝑ judicium ejusdem curiæ noſtræ. Et ſuper hoc oſtenſum eſt nobis ex parte ipſius A. ꝙ idem B. præſentationi ipſius A. impedimentum oppoſuit ea ratione, ꝙ idem B. in curia noſtra corā &c. manerium illud ad ꝙ advocatio illa ꝑtinet clamat ut jus ſuum; & quia idē B. manerium illud adhuc nondum recuperavit, nec aliquid de pertinentiis ſuis, et advocatio illa ſit de ejus pertinentiis, vobis mandamus ꝙ non obſtāte reclamatione ipſius B. &c. ¶. 14. Si clericus ab eo præſentatus qui judiciū amiſerit clericū præſentatū ab eo qui jus præſentandi evicit in cauſam traxerit coram quibuſcunq; judicibus., ad impediendum ea quæ in curia domini Regis ritè acta ſunt, fiat judicibus prohibitio nec procedant per tale breve.

¶ 1 *Prohibitio ſi clericus ab eo implacitatus qui amiſit implacitaverit clericum ejus qui per judicium recuperaverit. 2. De prohibitione dum quis fuerit infrà ætatem. 3. Cum quis per aſſiſam recuperaverit & poſtea cùm fuerit implacitatus per breve de recto incipiat eccleſia vacare.*

Cap. 8.

REx tali & conjudicibus ſuis ſalutem. Oſtenſum eſt nobis ex parte A. ꝙ cùm aliquando in curia noſtrà coram Juſticiariis noſtris &c. arramaſſet verſus C. aſsiſam ultimæ præſentationis, quis advocatus tempore pacis &c. Ad eccleſiam talem, et idem B. non dediceret quin clericus qui ultimò obiit perſona in eadem eccleſia præſentatus eſſet per ipſum A.& ad præſentationē ſuam admiſſus, & unde in eadem curia noſtra conſideratum fuit ꝙ predictus A.in ſeyſina ſua remaneret, et ita ꝙ ad mandatum noſtrum et ad præſentationem ſuam epiſcopus loci clericum admitteret, & admiſit quendam C. D. quē prædictus B. qui præſentationem illam amiſit aliquando præſentaverit, prædictum C. coram vobis trahat in placitum de eadem eccleſia autoritate literarum domini Papæ. Et ſi idem B. corā vobis obtineret in cauſa memorata, irritare poſſent ea quæ in curia noſtra ritè ſunt acta, & cùm hoc eſſet manifeſtè contra coronā & dignitatem noſtram, vobis mandamꝰ ꝙ in cauſa illa non ꝓcedatis de cætero, propter ꝙ ad vos nos capere debeamus. Teſte &c. Item aliud breve de eadem materia. ¶. 2. Rex talibus Judicibus ſalutem. Prohibemus vobis ne teneatis placitum coram vobis in curia Chriſtianitatis de advocatione talis eccleſiæ et de tali eccleſia de cujus advocatione nuper placitum fuit in curia noſtra coram nobis &c. Inter A. de N. querentem vel petentem & B. cuſtodem C. filii & hæredis talis impedientem ratione talis ju-

ris ꝙ idem B. dicebat eundem C. habere in advocatione illa. Et unde inter eoſdem A. & B. in eadem curia noſtra convenit coram nobis, ita ꝙ uterq; illorum conſenſit in talem clericum eo ꝙ placitum terminari non potuit, nec res in judicium deduci, cùm prædictus C. (de quo dicitur quòd jus habet in advocatione illa) adhuc ſit infrà ætatem, quia ſi placitum illud coram vobis in curia Chriſtianitatis procederet, idem C. de advocatione illa dum ſit infrà ætatem poſſet damnum incurrere, & placita de advocationibus ſpectant ad coronam & dignitatem noſtram. Teſte &c. Qui verò ſi ad talem prohibitionem deſiſtere noluerint, attachientur, vel epiſcopus habeat eos cùm laicum feodum non habuerint, ut infrà de prohibitionibus pleniùs. Si quis ſemel per aſſiſam ſeyſinam præſentandi recuperaverit & ille verſus quem recuperaverit petere inceperit advocationem per breve de recto, et pendente placito inceperit iterum vacare eccleſia, et uterq; ipſorum præſentaverit, ille præferri debet qui ultimò præſentavit, & fiat breve ad epiſcopum hac forma. ¶ 3. Rex tali epiſcopo ſalutem. Oſtenſum eſt nobis ex parte A. quòd cùm ipſe nuper in curia noſtra &c. recuperaſſet præſentationẽ ſuam ad eccleſiam talem verſus B. per aſſiſam ultimæ præſentationis inde ibi inter eos captam, & clericus ad præſentationem ſuam admiſſus eſſet ad eccleſiam illam ad mandatum noſtrũ, & idem B. cùm jam incepit placitare per breve de recto ſuper ipſa proprietate et contigerit illam eccleſiam iterum vacare pendente placito ſuper recto, idem B. ratione juris quod dicit ſibi competere cùm nullum adhuc ſciverit, clericum ſuum præſentat ad eccleſiam memoratam ut præſentationem ipſius impediat, de quo conſtat ꝙ ſit in poſſeſſione præſentandi. Et ideò vobis mandamus (ꝙ non obſtante præſentatione & reclamatione ipſius B. nec etiam prohibitione noſtra ſi quam habueris, ne clericum admittatis donec placitũ ſuper recto determinetur) ad præſentationem ipſius A. idoneam perſonam ad eandem eccleſiam admittatis, niſi fortè ſit aliquis alius à prædicto B. qui præſentationi ipſius A. legitimum impedimentum opponat. Teſte &c.

¶ 1 *Breve de ſummonendo epiſcopum qui ad mandatum domini regis clericum admittere recuſavit.* 2. *Si pluries mandatum fuerit officialibus.* 3. *Si epiſcopus fecerit defaltam.* 4. *Cùm epiſcopus comparuerit.* *Cap. 9.*

SI cùm Epiſcopus vel alius ordinarius regiũ ſuſcepit mandatum de admittendo clericum ad eccleſiam, clericum non admiſerit, ad quærelam patroni prȩſentantis ſum̃oneatur epiſcopus, ꝙ ſit coram Juſticiariis ad oſtendendum quare non admiſerit per tale breve. Rex vic. ſalutem. Si A. fecerit te ſecurum de clamore ſuo ꝓſequendo, tunc ſum̃oneas per bonos ſum̃onitores talem epiſcopum, ꝙ ſit coram Juſticiariis noſtris tali loco, tali die, oſtenſurus quare ad præſentationẽ ipſius A. non admiſit idoneam perſonam ad mandatũ noſtrũ, ad talem eccleſiam, cujus eccleſiæ advocationem prȩdictus A. in curia noſtra coram eiſdem Juſticiariis noſtris recuperaverit verſus B. per judicium ejuſdem curiæ noſtræ, vel ꝑ finẽ inter eos factum, vel per aſſiſam ultimȩ præſenta-

ſentationis inter eos captam, vel alio quocunq; modo, et habeas ibi ſum̃onitores et hoc breve. Teſte. &c. Aliud bre̅ de eodem. Rex vic. ſalutem Si A. fecerit te ſecurum &c. tunc ſum̃oneas talem epiſcopum ꝙ ſit oſtenſurus &c. ut ſupra, idoneam perſonam ad eccleſiam de N. quæ vacat, ut dicitur, deſicut idem A. ſeyſinam advocationis ejusdem eccleſiæ coram Juſticiariis noſtris ad hoc aſſignatis recuperaverit per aſſiſam ultimæ præſentationis, verſus B. inde ibi inter eos captam, et habeas ibi ſum̃onitores &c. Idem de eodem. s. ubi manerium aliquod datum ſit in maritagiũ cum aliqua filia alicujus cum advocatione & aliis pertinentiis ſuis, & cùm eccleſia vacaverit, opponat impedimentum donator pręſentationi donatorii, et eo in curia domini regis diſcuſſo, cùm ſemel mandatum ſit epiſcopo vel ſuis officialibus quòd ad præſentationem donatorii clericum admittant, & ipſi nihil inde fecerint, ſum̃oneatur epiſcopus per tále breve. ¶ 2. Rex vicecom̃ ſalutem. Sum̃oneas per bonos ſum̃onitores talem epiſcopum quòd ſit coram &c. ad reſpondendum A. quare ad præſentationem ſuam non admittat idoneam perſonam ad talem eccleſiam ſicut ſemel officialibus ſuis & ſecundò eidem epiſcopo mandavimus, cujus eccleſiæ advocationem B. nuper in curia noſtra &c. recognovit et conceſſit eidem A. in maritagium cum filia ſua tali ut pertinet ad tale manerium quod idem B. dederit eidem A. priuſquam idem B. clericum ſuum ad eandem eccleſiam pręſentaſſet, et per quam præſentationem idem epiſcopus clericum ipſius A. ad eandem eccleſiam differt admittere, ut idem A. dicit. Et habeas ibi ſummonitores. Teſte &c. ¶ 3. Epiſcopus cùm ſum̃onitus fuerit venit aut non venit, nec per ſe, nec ſe excuſat per nuntium, nec per eſſoniatore̅, quo caſu procedatur ad defaltam, et attachietur, ut infrà de attachiamentis, et omnis ſolen̄itas et ordo attachiamentorum obſervetur, nec erit dilatio periculoſa pręſentato nec præſentanti, quamvis ſumptuoſa cùm poſt judicium in curia domini Regis redditum, non currit tempus ſex menſium. Si autem epiſcopus ſe eſſoniaverit, bene jacet. ¶ 4. Cùm autem venerit, aut pręt̨endit rationem ſufficientem quare præſentatum non admiſit, quo caſu indemnis remanebit. Si autem minùs ſufficientem vel omninò nullam, in miſericordia domini Regis remanebit. Minus ſufficientem, ut ſi dicat quòd pręſentatum non potuit admittere propter appellationem quam clericus illius qui amiſit interpoſuit. Et illa ideò minùs ſufficiens eſt, quia per literas domini Regis conſtare potuit epiſcopo, quòd ille qui appellantem pręſentavit, nihil juris habuit in pręſentatione. Sufficere autem vide̅t, ut ſi dicat Epiſcop⁹ ꝙ non ſit ei imputandum ꝙ clericum non admiſit ſed ipſi pręſentanti: quia primò pręſentavit A. et poſteà mutata voluntate præſentavit B. contra quem idem A. appellavit et proſecutus eſt appellationem ſuam, & contra talem appellationem non potuit admittere prædictum B. ſecundò pręſentatum. Item dicere poterit ꝙ eccleſia non vacat nec multo tempore vacavit ad pręſentationem ipſius talis, quia ſi aſſiſa inde capta fuit, capta fuit per defaltam, vel in abſentia veri patroni qui nihil dicere potuit contra aſſiſam. Item concedere potuit ꝙ vacavit, et quòd quidam præſentavit publicè, & ꝙ facta fuit inquiſitio

poſt

poſt longum intervallum cum debita ſolennitate, nec fuit aliquis qui ſe opponeret præſentationi, præſentando nec appellando in ipſa præſentatione talis, nec in inquiſitione, nec in ipſa inſtitutione. Et quo caſu, doceat querens contrarium ſi poſſit.s.quòd doloſa fuit præſentatio et clandeſtina inquiſitio et inſtitutio nec ſolennis, vel etiam doceat ſe ſemper reclamaſſe et appellaſſe in præſentatione, et in inquiſitione et in ipſa inſtitutione et inde habeat probationes et ſectam ſufficientem. Et ſi epiſcopus contra hoc ſe defendere non poſſit, deliberet eccleſiam vel conquerenti ſatisfaciat alio modo. Et iſta ad præſens ſufficiant exempli cauſa.

Tractatus tertius

Libri quarti, in quo tractatur de Aſſiſa mortis anteceſſoris.

¶ 1 *De prima ſeyſina poſt mortem anteceſſoris.* 2. *Si dominus capitalis vacuam invenerit ſeyſinam.* *Cap.* 1.

Supradictum eſt de ſeyſina propria, cùm quis injuſtè diſſeyſitus fuerit per violentiam omninò, vel impeditus quo minùs commodè uti poſſit ſeyſina, qualiter reſtituatur: nunc autem dicendum de ſeyſina aliena et propinqua.s. alicujus anteceſſoris præmortui, qualiter hæredibus propinquioribus acquiratur. De iis de quibus anteceſſor obiit ſeyſitus ut de feodo quacunq; ratione vel quocunque titulo, ſive conſiſtant in corpore ſive in jure, hæres propinquior eandem habebit ſeyſinam quam anteceſſor habuit; et ſi plenæ ætatis extiterit, et vacuam poſſeſſionem invenerit, ſi tempore mortis anteceſſorum dominus præſens non fuerit, bene licebit ei ſe ponere in ſeyſinam, dum tamen paratus ſit facere domino ſuo capitali quod de jure & ſecundùm legem terræ facere debebit, cùm ipſum ad dominum recognoverit. Eodem modo ſi tempore mortis anteceſſoris in ſeyſina inventus fuerit cum ipſo anteceſſore cujuſcunq; ætatis extiterit, & ad hæredem recognitus fuerit, & dominorum poterit reſiſtere violentiæ ſi nitantur eum ejicere cùm plenæ ætatis extiterint. Si autem minoris ætatis, tunc non priùs habebit dominus cuſtodiam terrarum vel corporis quàm ceperit homagium hæredis. Si autem dominus capitalis, tales cùm in ſeyſina fuerint & hæredes, contra eorum voluntatem ejecerit, ſive ipſos hæredes recognoverit ſive non, per aſſiſam novæ diſſeyſinæ ſeyſinam ſuam rehabebunt; cùm plenæ ætatis extiterint. Si autem minor ejectus fuerit, habebit duo remedia, aſſiſam videlicet novæ diſſeyſinæ, vel mor-

tis

tis anteceſſoris, quamcunq; iſtarũ elegerit. Et ſi in una defecerit regreſſum habebit ad aliam, ordine tamen obſervato. Et cùm tales hæredes ita in poſſeſſione extiterint, non denegabitur domino capitali ſimplicem habere ſeyſinã, ut pro dño recognoſcatur, ita tamẽ ꝙ inde nihil capiat nec aliquẽ inde à poſſeſſione amoveat contra ipſorum hęredum voluntatem. Et quamvis à quibuſdam dicat̃ ꝙ capitalis dominus debeat habere primam ſeyſinam poſt mortẽ tenentis ſui, fallit tamen in hoc caſu quia primam habere non poſſit, licet habere poſſit cum hæredibus ut dictum eſt communem. Si autem ſit hęres apparens unus vel plures unum jus habentes, et de quibus dubitetur an ſint hęredes vel non, vel ad hæredes non recognoſcantur, ſtatim ſibi perquirant per aſſiſam mortis anteceſſoris & doceant ſe eſſe hæredes per aſſiſam. Si autem dubitetur an præſentes qui ſe faciunt hæredes, hęredes ſint vel non, quia hæres & frater antenatus profectus fuit in terram ſanctam fortè, et neſciatur ſi vivus ſit vel non, fiat præſentibus ſeyſina ꝑ dñm capitalem & per aſſiſam ſub tali conditione, ꝙ ſi antenatus redierit, ꝙ ei reſtituatur hæreditas ſine placito, cùm bene conſtat ꝙ talis ſit hæres ſi vivus extiterit. Si autem dñs capitalis primam ſeyſinam habuerit, duo contendant de hæredibus, quorum quilibet ſe gerat pro hærede. s. poſtnatus cum primo genito, legitimus cum baſtar- “ do, nulli eorum facienda erit hæreditatis reſtitutio, antequam conſtiterit “ quis eorum ſit hæres propinquior vel juſtior, quod ſi fecerit, & hæredi non non legitimo ſeyſinam fecerit, & homagium ſuum ceperit, ſi contra petitionẽ legitimi hæredis vocet̃ ad warrantum, warrantizare tenet̃ de jure, licet warrantizationi ſic reſpondeat ꝙ homagiũ talis ceperit ſalvo jure cujuſlibet, quia malè ſalvat jus veri hæredis, ex quo homagium ceperit non legitimũ et ipſum inducit in ſeyſinã ad exhęreditationem veri hęredis, cùm ſcit vel ſcire debet alium eſſe hæredem, vel impunẽ retinere poſſet ſeyſinam donec ei de veritate conſtaret, ꝙ quidem locum habere poſſet, ſi dubium eſſet an alius hęres eſſet vel non, cùm nullus compareat vel contendat. ¶ 2. Si autem dñs capitalis vacuam invenerit poſſeſſionem poſt mortem tenentis ſui, tenere ſe poterit in ſeyſina abſq; alicujus injuria, donec conſtiterit ei quis ſit hæres legitimus. Et cùm conſtiterit ei quis ſit hæres legitimus, donec ad ipſum venerit facturus ei ſicut dño ꝙ de jure facere debebit, & maximè ſi ipſum ad dñm recognoſcat, poterit enim contentio eſſe inter plures de jure dominii, de qua nihil ad præſens. Cùm autem dñs vacuam habuerit ſeyſinam, ut prædictum eſt, hæres ſine voluntate ipſius ingredi non poterit, ꝙ ſi fecerit ſuper ſeyſinam capitalis dñi, & dominus eum ejecerit: vel ſi ipſe hæres dominum capitalem ejecerit, & ipſe dominus ſtatim eum rejecerit, ipſe hæres per aſſiſam non recuperabit, ut de libero tenemento ſuo, quia vacuam ſeyſinam nõ invenit, ſed ſi dominus capitalis hęredem ejicere non poſsit, ejici debet ex officio ſuperioris, cùm per aſsiſam recuperare non poſsit. Cùm autem dominus capitalis ſic ſe poſuerit in ſeyſinam vacuam, aut conſtat ei quis ſit hęres, aut neſcit hæredẽ, vel ſi duo vel plures contendant de hæreditate, & neſcit quis eorum ſit hæres propinquior, vel ſi ſciat quis ſit propinquior, neſcit tamen an ſit ſuper-

ſtes

ſtes necne, plenæ ætatis vel nõ, cùm hæres ſit agẽs in remotis partibus ſi capitalis dominus nomine ſuo ingrediatur poſſeſſionem, ſtatim acquiritur hæredi poſſeſſio, etiam hærede ignorante, quaſi animo & corpore procuratorio. Eodem modo ſi hæres præſens ſit, major vel minor. Si autem nullum ſciat heredem, vel ſi ſciat, neſcit utrum vivus ſit vel mortuus, vel ſi dubitaverit quis ex pluribus qui ſe faciunt hæredes hæres ſit propinquior, nulli iſtorum acquirit liberum tenementum ex ſeyſina ſua, cùm nomine nullius certæ perſonæ ingreſſus ſit poſſeſſionem, & in quibus caſibus tenere ſe poterit in poſſeſſione, ſine juris injuria donec ei conſtiterit de hærede. Et unde ſi nullus hæres apparuerit, poſſit talis hæreditas eſſe eſchaeta ſua, & ſi ejiciatur, recuperabit ſeyſinam ſuam ut de libero tenemento ſuo per aſſiſam novæ diſſeyſinæ, donec ei conſtiterit de hærede. Item eſto quòd capitalis dominus in ſeyſina invenerit fratrem poſtnatum vel baſtardum qui ſe facit legitimum hæredem, quæritur an talem ejicere poſſit ſine judicio & impune? cùm ſit alius hæres apparens, & videtur quòd non, quia hoc pertinet ad hæredem & non ad dominum capitalem, quia tales cùm ejecti fuerint, aſsiſam portabunt contra dominum capitalem, & non competit domino contra tales exceptio liberi tenementi, vel baſtardiæ, de hoc nihil ad eum cùm ſit hæres apparens, ſi autem nullus hæres appareret, hujuſmodi exceptiones domino competerent pro defectu hæredis, & hæc dico, niſi tales diu in poſſeſsione extiterint per impotentiam vel negligentiam domini capitalis, quòd ſine judicio ejici non poſſunt. Si autem verus hæres baſtardum in poſſeſsione invenerit, vel hæredem propinquum, ſcilicet poſtnatum in abſentia domini capitalis, ſtatim & recenter eum ejiciat antequam longam & pacificam habeat ſeyſinam & ſic liberum tenementum ex tempore quod ſufficit pro titulo, quod quidem facere non poterit poſt tempus, nec recuperabit per aſsiſam novæ diſſeyſinæ, quia jus merum quod deſcendit vero hæredi nõ ſtatim conjungitur cum ſeyſina, nec competit vero hæredi contra tales aſsiſa mortis anteceſſoris poſt lõgam & pacificam ſeyſinam, ad ſeyſinam anteceſſoris acquirendam, cùm omnes deſcendant ab uno ſtipite, ex perſona ejus qui ultimò obiit ſeyſitus de prædicta hæreditate, ſed locum habebit breve de recto, ſicut inferiùs apparebit in tractatu de conſanguinitate. Sed ſi verus hæres tales ſtatim & recenter ejicere non poſsit, ſi ſibi ſtatim pquiſiverit, bene jacebit aſsiſa mortis anteceſſoris inter eos per diligentem impetrationem: quia ſic interrumpitur eorum poſseſsio, quia liberum tenementum habere non poterunt, & ſic pares eſſe nõ poterunt cum propinquiore hærede quoad jus poſseſsionis, antequam liberũ tenementum acquiſierit ex tempore & longa poſſeſsione: quod quidem eſſe poterit cùm longam & pacificam poſſeſsionem habuerit. Item eſto q abſente capitali dño frater baſtardus fratrem baſtardum invenerit in ſeyſina, & ſi talẽ ejecerit, videndum erit an recuperare debeat p aſsiſam non obſtante exceptione de libero tenemento, quia ſi opponatur, locum non habebit: quia licet diſſeyſitus baſtardus ſit, tamen non competit diſſeyſitori talis exceptio, cùm ſit baſtardus, & maximè in odium ſpoliationis: ſed cùm conſtiterit per aſsi-

ſam

ſam quòd uterq; ſit baſtardus, habita hinc inde cōpenſatione baſtardiæ melior erit conditio primi poſſidentis, & maximè ejus qui cauſam & autoritatē habuerit à capitali domino. Cùm autem contigerit quòd dominus capitalis primam habuerit ſeyſinam & vacuam, & ſit aliquis extra ſeyſinam qui ſe facit hæredem, & capitalis dominus recognoſcit eum ad hæredem, ſi hæres plenæ ætatis extiterit, ſtatim capiat dominus capitalis homagium ſuum, & reſtituet ei hæreditatem, accepta ſecuritate de relevio ſuo & fidelitate & ſacramento de ſervitiis quæ ad dominum pertinent de prædicta hæreditate faciendis. Si autem infrà ætatem extiterit, ſtatim & antè omnia homagium ſuum capiat, & tunc demum habeat cuſtodiam & maritagium. Si autem talem ad hæredem non cognoverit, cujuſcunq; ætatis fuerit hæres, tunc primò locum habebit aſſiſa mortis anteceſſoris verſus dominum capitalem, ſicut verſus quemlibet extraneum, & ita ꝙ ſi dum dominus capitalis primam ſeyſinā habuerit, & de hærede conſtiterit & ſeyſinam ei malitiosè facere diſtulerit, & vaſtum & deſtructionem fecerit, cum ipſo tenemento damna reſtituat, ſicut fieri debet in aſſiſa novæ diſſeyſinæ, licet non habeatur in uſu ad malitiam dominorum reprimendam qui res hæreditarias per primam ſeyſinam ſuam convertunt in prædicta, ſicut videri poterit in cuſtode qui cuſtodiam habet hæreditatis cum hærede vel ſine, ſi vaſtum fecerit vel deſtructionem, damna reſtituit & amittit cuſtodiam.

¶ 1. *De impetratione brevis.* 2. *Breve aſſiſæ mortis anteceſſoris.* 3. *Aliud breve de eodem qui eſt infrà ætatem.* 4. *Breve quod mixtam habet naturam cum morte anteceſſoris & cum conſanguinitate. Quòd diverſa ſunt brevia de eodem.* *Cap.* 2.

CUm autem (ut prædictum eſt) ad hæredem non cognoſcatur, ſtatim recurrat ad ſuperioris auxiliū, ſive ſit unus, ſive plures participes unum jus habentes, quorum nullus ſine alio aſſiſam portare poterit, & ſi omnes in brevi non nominentur, pro uno tantum cadit breve, nec cùm non nominetur non erit ſumonendus quòd ſequatur cum participibus, ſicut inferiùs obſervatur in quibuſdam caſibus. Facta igitur impetratione, de officio vic. ſatis conſtare poterit per ea quæ ſuperiùs fiunt in aliis aſſiſis. Forma autem brevis talis eſt. ¶ 2. Rex vic. ſalutem. Si talis fecerit te ſecurum de clameo ſuo proſequendo &c. tunc ſum̄ per bonos ſum̄onitores xii. liberos & legales homines de viſneto de tali villa, ꝙ ſint coram Juſticiariis noſtris ad primam aſſiſam, cùm in partes illas venerint, parati ſacramento recognoſcere, ſi talis pater vel mater, vel avunculus, vel amita, frater, vel ſoror ipſius talis, fuit ſeyſitus vel ſeyſita in dominico ſuo ut de feodo, de tanto terræ, & tanto redditu cum pertinentiis in tali villa, de quo obiit, et ſi obiit poſt ultimum reditū Regis I. patris noſtri de Hibernia in Angliā (& tēpore regis Edwardi mutatus fuit terminus iſte poſt coronationem regis H. patris ipſius regis Edwardi) & ſi prædictus talis ejus hæres propinquior ſit. Et interim terram illam vel tenētum unde redditus ille provenit videant, & nomina eorum imbreviari facias. Et ſummone per bonos ſummonitores talem, qui terram illam tenet vel redditum illum

unde

unde ei deforc. quòd tunc ſit ibi auditurus illam recognitionem, & habeas ibi ſummonitores & hoc breve. Teſte &c. ¶ 3. Rex vic. ſalutem. Summone per bonos ſummonitores xii. liberos & legales homines de viſneto de villa tali quòd ſint coram Juſticiariis noſtris ad primam aſſiſam cùm in partes illas venerint, parati ſacramento recognoſcere ſi talis pater, mater, avunculus, vel amita, frater, vel ſoror ipſius talis fuit ſeyſitus in dominico ſuo ut de feodo de tanto terræ cum pertinentiis in tali villa, & ſi idem talis propinquior hæres ejus ſit, & interim terram illam videant, & nomina eorum imbreviari facias. Et ſummone per bonos ſummonitores talem qui terram illam tenet, quòd tunc ſit ibi auditurus illam recognitionem, & habeas ibi ſummonitores & hoc breve. Teſte &c. Si autem anteceſſor ingreſſus fuerit religionem, & ita quòd mortuus ſit ſeculo, vel profectus in peregrinatione, in quo itinere obiit, tunc variatur breve ſic: parati ſacramento recognoſcere, ſi talis pater vel mater, avunculus vel amita, frater vel ſoror ipſius talis fuit ſeyſitus vel ſeyſita, in dominico ſuo ut de feodo de tanto terræ vel redditu cum pertinentiis in tali villa, die quo habitum religionis accepit, & ſi habitum ſuſcepit illum poſt terminum ut ſupra. Et ſi idem talis &c. ut ſupra. Vel ſic: die quo iter peregrinationis arripuerit verſus terram ſanctam, vel ſanctum Jacobum vel alibi, in quo itinere obiit ut dicitur, & ſi iter illud arripuit poſt ultimum &c. & ſi idem talis propinquior hæres ejus ſit &c. omnia ut ſupra. Item eſt alius modus & alia forma ubi plures participes cohæredes unum jus habentes petant per aſsiſam, ſicut plures fœminæ, quarum quædam ſunt maritatæ, et quædam non, tunc dicetur hoc modo. Rex vicecom ſalutem. Si A. et B. uxor ejus C. et D. ſorores ipſius B. fecerint te ſecurum &c. tunc ſummone &c. quòd ſint coram &c. parati ſacramento recognoſcere ſi talis pater ipſarum B. C. et D. fuit ſeyſitus &c. (ut ſupra) de x. acris terræ cum pertinentiis in tali villa et ſi &c. et ſummoneatur tenens ſive ſit unus ſive ſit plures qui terram illam tenent, et ubi plures erunt aſſiſæ propter pluralitatem tenentium. Item notandum quòd ubi petens fuerit infrà ætatem, plegios non inveniet de proſequendo, et ideò non dicetur, Si talis qui eſt infrà ætatem fecerit te ſecurum &c. Sed ſtatim dicetur poſt (ſalutē.) Sum̄ &c. ſi A. pater talis qui eſt infrà ætatem fuit ſeyſitus &c. Item nec apponendus eſt terminus, quia ſi petens ſit infrà ætatē, manifeſtè apparebit quòd talis anteceſſor minoris obiit poſt terminum. Itē eſt alia forma brevis quod quaſi mixtam habet naturam, habet enim in parte naturam brevis mortis anteceſſoris, et in parte naturam brevis de conſanguinitate, ubi hæreditas deſcendat ab uno ſtipite ad duas perſonas, ſcilicet quæ ſunt quaſi unus hæres per diverſas lineas, ſicut ad filiam, ubi tenet aſſiſa Mortis anteceſſoris, et ad nepotem ex alia filia, ubi locum habet conſanguinitas de morte avi, et ad quem gradum aſſiſa ſe nō extendit, et unde non dicatur in forma qua prius, ſed variatur ita, ſcilicet: Si talis pater, vel mater, avus, vel avia B. vel proavus vel anteceſſor, fuit ſeyſitus in dominico &c. Et quod dicitur de ſeyſina avi vel aviæ ex parte nepotis, dici poterit de eorum fratribus et ſororibus avunculis ipſius A. et amitis et conſanguineis

ſive

ſive anteceſſoribus cùm ſint quaſi in uno gradu cum Avo & Avia. Sed ulteriùs non tenet breve aſcendendo in eo quod tangit aſsiſam mortis anteceſſoris, quia aſsiſa ulteriùs non extenditur. In eo autem quod tangit conſanguinitatem ulteriùs extenditur deſcendendo quàm ad nepotem quatenus tempus aſsiſæ aſsiſam mortis anteceſſoris permiſerit uſque ad trinepotem, qui omnes dicuntur conſanguinei. Et de hac materia dicetur infrà pleniùs de tractatu de conſanguinitate. ¶ 4. In quo caſu cùm ſit aſsiſa mortis anteceſſoris conjungenda cum conſanguinitate non erit poſt recurrendum ad præcipe de cõſanguinitate ſed ad aſsiſam mortis, quia pſona quæ propinquior eſt & facit aſsiſam & trahit ad ſe perſonam & gradum remotiorem, ut ibi potius procedat aſsiſa quàm præcipe, quia illud quod eſt majus remotum non trahit ad ſe quod eſt majus junctum. Sed econtrario in omni caſu, & benè poterit quælibet iſtarum conjungi cum alia actione, quia quælibet loquitur de ſeyſina ejus quam habuit die quo obiit, quod non eſt in brevi de recto, & quælibet de poſſeſsione & non de proprietate. Item ſi hoc, poterit tunc adjungi aſsiſæ mortis anteceſſoris quilibet anteceſſor & ſucceſſor qui aſſumi poterunt in placito de conſanguinitate: ut ſi dicatur, talis frater vel ſoror, vel talis nepos vel ulteriùs conſanguineus ut in linea infrà, vel talis frater vel ſoror & talis anteceſſor ut in linea ſupra & eadem erit ratio. ¶ 5. Sunt etiam alia brevia huic aliquantulum ſimilia de morte avunculi, & de morte amitæ, & materteræ & hæreditate partibili, & ubi in omni caſu conjungit nepos cum avunculo vel amita, vel matertera, in aſsiſa mortis anteceſſoris ubi non eſt mixta cum conſanguinitate, & ubi dicitur: Si A. avunculus, amita, vel matertera B. & frater vel ſoror C. cujus hæredes ipſi ſunt fuit ſeyſitus vel ſeyſita in dominico ſuo ut de feodo &c. Si autem hæreditas partibilis non ſit, & avunculus de morte patris vel matris, avunculi, amitæ vel materteræ aſsiſam mortis anteceſſoris portaverit, & nepos ex fratre breve de conſanguinitate verſus dominum capitalem & verſus extraneas perſonas de hæreditate non partibili, nepos ſemper præferetur propter juris prærogativam quod ei deſcendit. Et eòdem modo dici poterit ſi uterq; aſsiſam mortis anteceſſoris arramàverit verſus extraneam perſonam nepos. ſ. de morte avunculi & materteræ, et avunculus ipſius de morte fratris vel ſororis, cùm ſemper reſponderi poſsit ad aſsiſam avunculi, quòd avunculus habet nepotem qui majus jus habet in tenemento illo quàm habeat avunculus, ſi terra non ſit partibilis, vel tantundem ſi terra ſit partibilis, in quibus caſibus nihil capiat per aſsiſam. Si autem aliquis ipſorum petat verſus alium per aſsiſam, vel per breve de conſanguinitate hæreditatem à communi ſtipite deſcendentem, avunculus verſus nepotem vel econverſo, nullius tenebit actio in hoc caſu, ſed locum habebit breve de recto: ſecundùm quod inferiùs dicetur in tractatu de conſanguinitate.

1 ¶ *Qualiter procedendum eſt poſt impetrationem brevis de eſſoniis. 2. De reſummonitione, ſc. quòd fuit in comitatu vel extra. 3. Breve de reſummonitione ſi aſſiſa capienda fuerit extra comitatum.*

Cap. 3.

Impe-

IMpetrato igitur brevi mortis anteceſſoris aliquo modorum prædictorum, cùm fuerit vicecomiti exhibitum, & electis juratoribus & facto viſu, detur dies partibus coram Juſticiariis certis die et loco, et ſumoneantur juratores ꝙ tunc ſint ibi ad faciendam illam recognitionem. Ad quem diem poterit ſe tenens eſſoniare ſi voluerit, unus vel plures ſeparatim, ſecundùm ꝙ ſeparatim tenuerint, & ꝑ ſe, vel ſimul, & in comũni, ita ꝙ quilibet eorum habeat unicũ eſſoñ de malo veniendi, ſi fuerint in ꝓvincia, & aliquando de ſervitio dñi regis, unũ vel plura. Si autem ultra mare & ante ſumonitionẽ, tũc de ultra mare habebunt unum diem brevem vel diffuſum ſecundùm ꝙ tenens ſe eſſoniaverit de peregrinatione verſus terram ſanctam, de ſimplici peregrinatione, vel de paſſagio generali, vel ad ſanctum Jacobum, vel citra, ad minus tamen habebit ſpatium de ultra mare quadraginta dierum & unius ebbæ et unius fluctus, ſecundùm ꝙ inferiùs dicetur pleniùs de eſſoñ. Si autem primo die non venerit nec ſe eſſoniaverit, tunc ſtatim reſumoneatur. Et ſi aſſiſa capi debeat in com̃, præcipiatur vicecom̃ ꝙ faciat ipſum reſumoniri etiam ſine brevi. ¶ 2. Et revera ubicunq; capiatur extra com̃ poſt eſſoñ, vel reſumoñ, vel diem datum, vel waranti vocationẽ: ſemper incipi debet in com̃, & ideò ſi fieri debet reſumonitio fieri debet in com̃, ſed ſi ad reſummonitionem detur dies extra com̃, tunc neceſſe erit ꝙ fiat reſummonitio per breve ut ſciri poſſit extra com̃ ꝑ breve quid vicecom̃ fecit de reſumonitione. Breve autem tale erit. ¶ 3. Rex vic. ſalutẽ. Sumone per bonos ſumonitores A. ꝙ ſit corã Juſticiariis &c. tali loco tali die auditurus recognitionẽ Aſſiſæ mortis anteceſſoris quæ ſummonita eſt in curia noſtra coram præfatis Juſticiariis noſtris de tanto terræ vel redditus cum pertinentiis in tali loco in tali villa, & oſtenſurus quare non fuit coram eiſdem Juſticiariis noſtris apud talem locum tali die ſicut aliâs ſumonitus fuit, et habeas ibi ſumonitores et hoc breve. Teſte &c. Sed refert quem diem habere debeat in reſumonitione, utrum ſcilicet quindecim dierum vel minùs ſpatium, ſed hæc terminari poterint ſecundùm ꝙ aſſiſa capi debeat in com̃ vel extra com̃: ſi autem extra com̃, continebit dilatio ſpatium quindecim dierum, ſi autem infra non erit tam diffuſa dilatio, ſed erunt judiciæ arbitrariæ dependentes ex juſticiariorum voluntate. Poſt reſumonitionem verò non jacebit eſſoñ, nec poſt eſſonium reſumonitio: quia ꝑ eſſoñ videtur tenens concedere ſumonitionem. Et ubi jacet reſumonitio & ubi non, et in cujus perſona, habetis ſupra de aſſiſis ultimæ præſentationis pleniùs in principio. Poſt reſumonitionem ſive venerit tenens ſive non venerit, capiatur aſſiſa ꝑ defaltam, quia tantum operatur ſua abſentia quàm præſentia: quia ſi præſens eſſet nihil dicere poſſet in odium defaltæ quare aſſiſa remaneret; niſi fortè cùm venerit ꝓferat chartas domini Regis per quas dominus Rex ei debeat warantiſare, & ſine quo dicat ꝙ non poteſt reſpondere: et idem erit dicendum, ſi chartas aliorum proferat & eos vocaverit ad warantũ. Idẽ in aliis caſibus, ubi ſcilicet ãteceſſor ille de cujus morte ꝓfert aſſiſã petens, non tenuit terram illam niſi ad vitam ſuam per cyrographum, & finẽ factũ in curia domini regis, vel ſi felonia objiciatur vel alia ſimilis exceptio

peremptoria, quòd ſi nulla talis, ſtatim pro pœna duarum illarum defaltarum, capiatur aſſiſa, ſecundùm quod fieri debet in aſſiſa ultimæ præſentationis & aliis conſimilibus, ſalva domino regi miſericordia ſua pro contemptu ſummonitionis.

¶ 1 *Qualiter petens debet fundare intentionem ſuam partibus comparentibus. 2. Si juratores ſint abſentes, breve de habendo corpora corum. 3. Si capta fuerit aſſiſa per defaltam vel ſi ſtatim tenens ſe ponat in aſſiſam ſine alia exceptione.* Cap. 4.

UTroq; autem tam petente quàm tenente comparente, perlecto brevi et audito, debet petens proponere intentionem ſuam ſecundùm formam brevis & fundare eam ſic: Quòd pater vel mater vel alius anteceſſor ſuus fuit ſeyſitus vel ſeyſita in dominico ſuo ut de feodo de tanto terræ vel redditus cum pertinentiis in tali villa die quo obiit, & quòd obiit, poſt terminum. Itẽ quòd ipſe ſit propinquior hæres & oſtendat rationem quare ſit, quæ quidem ſi tenens ſimpliciter negaverit, & ꝑ omnia vel quendam articulum prædictorum, per aſſiſam poterit veritas declarari, vel ſi nihil habeat quod proponat vel cùm habuerit et nihil propoſuerit, ſtatim procedet aſſiſa per duodecim juratores, contra quod nihil excipi poſſit, et nõ ꝑ pauciores, ſecundùm ꝙ fieri poſſit in aſſiſa novæ diſſeyſinæ per ſeptem ad minùs, ut ſupra per aſſiſam novæ diſſeyſinæ, & ideo hic procedat aſſiſa per duodecim ad minùs, qui nulla ratione ſint recuſabiles ut ſupra de nova diſſeyſina. Jurare autem debent juratores in hac forma. Hoc audis, juſticiarie quòd veritatem dicam de hac aſſiſa, & de terra vel redditu, vel de tenemento unde tantus redditus provenit, qui petitur, & unde viſum feci per præceptum domini regis, & pro nihilo omittam quin veritatem dicam, ſicut me dominus &c. Et quilibet poſt alium ſic: Tale ſacramentum &c. ut ſupra. Et ſi quidam de novo appoſiti fuerint & recenter qui nunquam tenementum viderunt, jurare poterunt ſalvo viſu. Et tunc refert utrum eodem die de novo appoſiti fuerint pro defectu aliorum recognitorum, vel ab initio electi & viſum facere noluerint in contemptum. quo caſu ſi recenter aſſumpti fuerint erit cum eis miſericorditer agendum, ad plus & ad minùs ſecundum ordinationem juſticiariorum. Si autem ab initio electi fuerint & aſſumpti & viſum facere ad mandatum vicecomitis recuſaverunt, dupliciter deliquerunt, ſcilicet de falſo ſacramento, & contemptu, & magis ut videtur quàm illi qui obediunt, licet pejeraverint. Et unde neſcitur ſi ejuſdem debet eſſe conditionis cujus ſunt illi qui viſum fecerint, cùm de jure conditionis deterioris eſſe deberent. Facto igitur ſacramento (ſecundùm quod prædictum eſt) cùm omnes præſentes fuerint, ſi per omnia convenerit ſecundùm eorum veredictum, aut judicabitur ſeyſina petenti aut tenenti imperpetuum, vel ad tempus à clamore petentis liberabitur per aſsiſam, & ſic abſolutio vel condemnatio ſubſequetur, ſecundùm quòd juratores verum dixerint vel falſum, certum vel obſcurum, ut ſupra de aſsiſa. Et ſi falſum dixerint, inde ſequetur remedium ut infrà de convictionibus. ¶ 2. Item licet partes præſentes ſint & ſe poſuerint in aſsiſam, juratores tamen

men poſſunt eſſe abſentes qui declarare deberent veritatem, & ideò de neceſsitate aliquando ponitur aſsiſa in reſpectu pro defectu recognitorum, & ideò præcipiatur vicecom̃ quòd habeat coram Juſticiariis corpora recognitorum per hoc breve. Rex vicecom̃ ſalutem. Præcipimus tibi ꝙ habeas coram Juſticiariis noſtris apud talem locum tali die corpora A. B. C. & aliorum nominandorum, recognitorum aſsiſæ mortis anteceſſoris quam talis in curia noſtra coram &c. arramaverit verſus talem de tanto terræ cum pertinentiis in tali villa ad faciendam aſsiſam illam, et ſi plures fortè fecerint defaltam tunc dicatur, & ad audiendum judicium ſuum de pluribus defaltis. ¶ 3. Si autem per defaltam capiat aſsiſa ſive tenens præſens fuerit in ipſa captione ſive non, vel ſi præſens conceſſerit aſsiſam, & ita capiatur in modum aſſiſæ, & non juratæ, ſi jurator es in veredicto ſuo dicendo ſuper ſacramentum ſuum de aliqua exceptione in quam petens ſe non poſuerit falſum dixerint, locus erit cõvictioni, quia neq; tenens ſit ſuper exceptionẽ ſtatus, finis facti, convẽtionis, rei judicatæ, vel hujuſmodi: vel ſi dixerint de aliqua exceptione verum vel falſum alia quàm in quam petens & tenens ſe poſuerint, ſi falſum dixerint, locus erit convictioni: quod tamen non eſſet, ſi præſens utraq; pars de communi conſenſu quòd ita eſſet vel non eſſet, ſe poneret in aſsiſam.

¶ 1 *De ſeyſina facta petenti per judicium. 2. Breve de ſeyſina facienda poſt captionem aſſiſæ. 3. Breve ſi querens queratur quòd ſeyſinam ſuam habere non poſſit. 4. Breve de ſeyſina ubi tenens gratis recognovit. 5. Si juſticiarii propria autoritate ſcribant vicecom. ex parte domini regis. 6. Brevia de ſeyſina per concordiam. 7. De extenſione facienda ſi fortè alia terra aſſignanda fuerit in eſcambium.* *Cap. 5.*

CONtingit multotiens quòd ante judicium partes terminant aſsiſam per concordiam. Sed ante videndum eſt qualiter ſeyſina fiat petenti poſtquam per judicium recuperaverit. Et ſciendum quòd petenti fieri debet ſeyſina per tale breve per judicium. ¶ 2. Rex vicecomiti ſalutem. Scias quòd A. in curia noſtra recuperavit ſeyſinam ſuam verſus B. de tanto terræ cum pertinentiis in tali villa per aſsiſam mortis anteceſſoris inde ibi inter eos captam. Et ideò tibi præcipimus quòd prædicto A. de prædicta terra cum pertinentiis ſine dilatione plenariam ſeyſinam habere facias. Item alia forma, ubi cuſtos abjudicatus eſt de cuſtodia ſua fortè propter vaſtum & deſtructionem quam fecit in cuſtodia ſua, ideò fiat parenti illius minoris nomine minoris et ad opus minoris ſeyſina per hoc breve, vel hoc poteſt eſſe quia tenementum fuit Socagium & pertinuit cuſtodia ad matrem. Rex vicecomiti ſalutem. Scias quòd A. filia N. in curia noſtra coram Juſticiariis noſtris per judicium ejuſdem curiæ noſtræ recuperavit ſeyſinam ſuam verſus B. de tanta terra cum pertinentiis in tali villa, unde prædictus N. pater ipſius A. obiit ſeyſitus ut de feodo. Et ideò tibi præcipimus quòd C. s. tali mulieri cuſtodi ipſius A. tanquam propinquiori parenti ex parte matris, et eo quòd ipſe A. eſt infrà

ætatem,

ætatem, de prædicta terra ſine dilatione plenariam ſeyſinam habere facias. Et non permittas quòd A. capitalis dominus feodi illius habeat cuſtodiam illius terræ vel hæredis, quia in prædicta curia noſtra foris judicatur de cuſtodia illa, eo quòd terra illa teneri debet de Socagio. Et ſub eadem forma fieri poterit breve de ſeyſina, ubi capitalis dominus vaſtum fecerit et deſtructioné, propter quod ſit foris judicatus, quod quidem fieri poterit per aſſiſam mortis anteceſſoris: & tunc dicatur in fine brevis, foris judicatus eſt de eadē cuſtodia propter vaſtum & deſtructionem quam fecit in eadem terra. Teſte &c. Et notandum quòd in nulla aſſiſa præterquam in magna aſſiſa per breve de recto recuperat aliquis ſeyſinam per defaltam, quia in aliis aſſiſis omnib' nulla alia ſequitur pœna poſt defaltam, poſt reſummonitionem & eſſoñ, niſi quòd capiatur aſſiſa per defaltam. Si ſit aliquis qui queratur poſt aſſiſam captam quòd ſeyſinam ſuam habere non poſsit ſecundùm quod illam recuperaverit, tunc fiat vicecom̃ breve in hac forma. ¶ 3. Rex vicecomiti ſalutem. Scias quòd Juſticiarii noſtri qui ultimò itineraverunt in comitatu tuo recordantur quòd A recuperaverit ſeyſinam ſuam verſus B. de tanta terra &c. coram eiſdem Juſticiariis noſtris apud N. per aſsiſam mortis anteceſſoris inde ibi inter eos captam, & unde idem A. queritur quòd idem B. adhuc ei deforceat terram illam, vel ſic: quòd ſeyſinam ſuam inde habere non poteſt ſicut eam recuperaverit, vel non in pace: Et ideò tibi præcipimus quòd eidem A. ſine dilatione plenariam ſeyſinam habere facias de prædicta terra ſecundùm quod illam recuperavit, & ipſum in ſeyſina ſua manuteneas & defendas, ne amplius inde clamorem audiamus. Teſte &c. Item alia forma ſi tenens ſine captione aſsiſæ recognoverit terram eſſe ipſius petentis. ¶ 4. Rex vicecomiti ſalutem. Scias quòd cùm aſsiſa mortis anteceſſoris ſummonita eſſet in curia noſtra coram &c. inter A. petentem & B. tenentem de tanto terræ cum pertinentiis in tali villã vel aliter. Scias quòd cùm A. in curia noſtra coram &c. peteret verſus B. tantam terram &c. per aſsiſam mortis anteceſſoris ibi inter eos ſummonitam, idem B. venit in eadem curia noſtra coram &c. & recognovit totam prædictam terram cum pertinentiis eſſe jus ipſius A. & illam ei reddidit in eadem curia: & ideò tibi præcipimus &c. ut ſupra, et ſi per tale breve ſeyſinam ſuam habere non poſsit, vel uti ſeyſina pacifica, ſolent Juſticiarii ſuper hoc ſcribere vicecom̃ ſub nomine ſuo ex parte domini regis ita. ¶ 5. Talis et ſocii ſui Juſticiarii itinerantes in tali comitatu vic. ſalutem. Scias quòd talis in curia domini regis coram nobis recuperavit ſeyſinam ſuam &c. ut ſupra. Et ita in aliis brevibus omnibus ſecundùm formam brevis: & ideò vobis mandamus ex parte domini regis &c. ut ſupra. Si quis per concordiam & finem factum ſeyſinam ſuam recuperaverit vel in aſsiſa mortis anteceſſoris, vel recognoverit terram illam in toto vel in parte eſſe jus petentis, vel petens econtrario remiſerit & quietum clamaverit jus ſuum, vel alio quocunq; modo concordati fuerint, tota forma concordiæ ſecundũm quod inter partes convenerit inſeratur in brevi de ſeyſina facienda tali modo. ¶ 6. Rex vicecomiti ſalutem. Scias quòd convenit in curia noſtra coram Juſticiariis

ciariis &c. inter A. petentem & B. tenentem de tanto terræ cum pertinentiis in tali villa unde aſſiſa mortis anteceſſoris ſumonita fuit inter eos in eadem curia, ſcilicet quòd prædictus talis remiſit vel recognovit &c. Et ſic inſeratur tota forma concordiæ de verbo in verbum, & in fine dicatur: Et ideò tibi præcipimus quòd prædicto tali de tota prædicta terra cum pertinentiis ſecundùm quod prædictum eſt ſine dilatione plenariam ſeyſinā habere facias. Teſte &c. Si autem petens totum remiſerit vel tenens totum recognoverit et receperit aliquam terram in compenſationem pro remiſſione vel recognitione tunc dicatur. ¶ 7. Sciatis quòd convenit &c. ut ſupra, ſcilicet quòd prædictus talis recognovit vel remiſit &c. & pro hac &c. idem B. conceſſit eidem A. viginti ſolidatas terræ & redditus de terra ſua in tali villa. Et ideò tibi præcipimus, quòd aſſumptis tecum duodecim tam militibus quàm aliis liberis, legalibus & diſcretis hominibus de vicineto illo per quos negotium illud melius expediri poterit, in propria perſona tua accedas ad manerium illud, & per eorum ſacramentum extendi & appretiari facias viginti ſolidatas terræ & redditus in prædicto manerio loco competenti, & facta extenſione & appretiatione, tunc per viſum recognitorum prædictorum habere facias & aſſignare eidem tali prædictas viginti ſolidat terræ & redditus cum pertinentiis per rationabilem extenſionem. Et quid & ibi, & per quas particulas terram illam & redditum ei aſſignaveris nobis vel juſtic. noſtris &c. tali loco & tali die, evidenter & diſtinctè et appertè per literas tuas ſigillatas ſigillo tuo et ſigillis prædictorum duodecim juratorum & per duos legales homines ex illis per quorum viſum illam terram & redditum ei aſſignaveris et habeas ibi hoc breve.

¶ 1 *De exceptionibus & reſponſionibus contra aſſiſam quarè debeat remanere. 2. Si breve originale non fuerit exhibitum quia forte deperditum quid ſit agendum.* *Cap. 6.*

Item partibus in judicio conſtitutis multa poterit tenens dicere contra ꝑſonam juſticiarii de juriſdictione. Item contra breve impetratum de errore. Item contra ꝑſonam petentis, quare non poſſit petere. Item de minus legitima ſumonitione. Item contra perſonas juratorum, et hæc ſunt quaſi extra aſſiſam & non tangunt actionem neq; perimunt, ſed ad tempus impediunt, ſecundùm quod in magna parte dictum eſt ſupra in tractatu de aſſiſa novæ diſſeyſinæ, ſed quia ſuperiùs minùs dictum eſt de ſumonitione quia nulla eſt ibi ſumonitio ſed attachiamentum, hic in parte dicendum eſt. Cùm igitur tenens ſumoneatur ad certum diem ꝙ ſit ibi auditurus illam recognitionem, tunc aut eſt ſumonitio illa legitima et rationabilis vel minus legitima, ſive teſtata fuerit ſive non teſtata: ſi autē legitima, tūc procedatur in aſſiſa, ſi autē illegitima aut eſt calūniata aut nō calūniata. Si autē calūniata ſit, inquirat à ſumonitoribus (facta examinatione ſeparata) de die & loco & aliis circumſtantiis, & ſi facta examinatione conſtiteт ſumonitionem eſſe legitimam, tunc procedat (ut priùs) ad aſſiſam. Si autem conſtiterit illam eſſe illegitimā, tunc detur alius dies legitimus ſecundùm ꝙ partes fuerint manentes infrà

 comi-

comitat̃ vel extra. Ad quem diem poterit tenẽs ſe eſſoniare ſi voluerit, ſi defaltam fecerit non erit reſummonendus ſed capiatur aſsiſa per defaltam, quia diem datum in banco dedicere non poterit nec etiam cauſari poſt eſſonium factum, quia per eſſonium concedit ſummonitionem eſſe rationabilem. Item nec poſt reſummonitionem, quia ſi ſum̃onitio fuerit minus rationabilis, reſum̃onitio & dies datus à judice dici non poterit minùs rationabilis. Item ſi ſummonitio minùs fuerit rationabilis ſed tamen à tenente cùm venerit non calumniata, procedendum erit ac ſi eſſet rationabilis nec ſi juſticiarius illam noverit eſſe minùs legitimam non pertinebit ad ipſum propter hoc dare tenenti exceptionem. Item cùm ambo præſentes fuerint in judicio & petatur audientia brevis & fortè fuerit deperditum per negligentiam clericorum vel vicecom̃, non tamen propter hoc remanebit aſſiſa, dum tamen coram juſticiariis fuerit ſemel recitatum & auditum vel in comitat̃ & ita ꝙ juratores electi fuerint & viſus terræ factus, ſi hoc fuerit coram juſticiariis proteſtatum. ¶ 2. Item cùm juſticiarius aſſignatus fuerit ad aliquam aſſiſam capiendam ſpecialiter, ſi breve originale fuerit deperditum, tamen non nocet ſi juſticiarius exhibeat warantum̃, cùm in waranto contineatur originale, ſed non tenet e-contrario, videlicet ſi warantus deficiat quòd aſſiſa procedat, niſi fortè talis ſit juſticiarius quaſi capitalis à latere domini regis tranſmiſſus.

¶ 1 *Si tenens warantum vocaverit in aſſiſa mortis anteceſſoris.* 2. *Si warantus infrà ætatem fuerit quid ſit agendum.* 3. *Breve de ſummonendo warantum.* 4. *Breve de ſummonendo warantum cùm vocatus manens ſit extra comitatum interlaqueatum.* 5. *De eſſoniis poſt vocationem waranti.* 6. *Si warantus defaltam fecerit, capiatur de terra ſua.* 7. *Breve dum fuerit in ſeyſina.* 8. *Aliud breve de eodem dum fuerit in ſeyſina.* 9. *Breve de ſummonendo warantum ad warantizandum cùm aſſiſa capta fuerit per defaltam waranti.* 10. *Si warantus defaltam non fecerit.* 11. *Si aſſiſa tangat regem & dicat tenens quòd ſine rege reſpondere non poteſt capiatur nihilominùs aſſiſa, ſed ponitur judicium in reſpectum quouſq; dominus rex inde præcepit voluntatem ſuam.*

Cap. 7.

ITem ſi ambo præſentes fuerint in judicio petens & tenens, habet fortè tenens warantum & defenſorem qui eum defendere tenetur in ſeyſina ſua contra petentem. Quo caſu, refert cùm talem tenens vocaverit ad warantũ, utrum warantus plenæ ætatis fuerit vel infrà ætatem, quia ſi infrà ætatem oportet tenentem docere rationem quare debeat warantizare, & chartas vel homagium captum ab anteceſſore, vel aliud, ne frivola ſit vocatio vel doloſa, ꝙ quidem eſt in majore, licet ſine charta vocari poſſit ad warantum per auxilium curiæ ſi petatur auxilium, ſi autem non, qui vocavit faciat eum venire. Illud idem fiat de minore, ſi conſtiterit quòd debeat warantizare, licet cùm venerit ad chartas anteceſſoris ſui non teneatur ante ætatem reſpondere. ¶ 2. Breve enim ad ſum̃onendum ~~warantum ſi fuerit manens~~ extra comitat̃ tale erit, ſi autem infrà, ſine brevi ſum̃oneatur. Poteſt item unus tenens plures vocare warantos qui ſunt loco unius hæredis, ſicut unum corpus, & eodem modo plures ſucceſſivè de waranto in warantum, & quo caſu ſi unus ex pluribus

bus defaltam fecerit, capiatur aſſiſa per defaltam unius ac ſi omnes defeciſſent, ſive quidam illorum fuerint infrà ætatem ſive non. Item plures tenentes unum poſſunt vocare ad warantum vel plures. Item plures tenentes plures warantos. Breve autem de ſummonendo warantum tale erit. ¶ 3. Rex vicecomiti ſalutem. Summoneas per bonos ſummonitores A. q̄ ſit coram Juſticiariis &c. itinerantibus & ad hoc ſpecialiter conſtitutis, vel Juſticiariis de banco tali loco, tali die ad warantizandum B. tantam terram cum pertinentiis in tali villa, quam C. in curia noſtra coram eiſdem Juſticiariis noſtris clamaverit, verſus eundem B. per aſſiſam mortis anteceſſoris inde ibi inter eos ſummonitam. Et unde idem B. in eadem curia noſtra coram eiſdem Juſticiariis noſtris vocavit ipſum A. ad warantum verſus prædictum C. & habeas ibi ſummonitores & hoc breve, teſte &c. Si autem plures waranti fuerint vocati manentes in eodem comitat, tunc omnes ſummoneantur ſimul & per unum breve. Si autem in diverſis com̄, tunc quilibet warantus habeat ſuum breve, ita tamen quòd ſic ſint interlaqueata quòd in quolibet brevi fiat mentio de omnibus warantis tali modo. ¶ 4. Summoneas per bonos ſummonitores A. quòd ſit coram &c. ut ſupra, ad warantizandum B. ſimul cum C. & D. tantam terram &c. ut ſuprà, ita quòd quodlibet breve reſpondeat alteri, & quòd in quolibet brevi fiat mentio de quolibet waranto. ¶ 5. Et ad diem ſuum poterunt ſe eſſoniare ſimul & ſemel vel viciſſim, ita quòd quililibet eorum unicum habeat eſſonium antequam ad warantiam reſpondeant, niſi prima die compareant & velint gratis reſpondere. Si autem ad diem ſummonitionis comparuerint waranti, & petens & tenens non, ſtatim procedet aſſiſa, & capiatur per defaltam ſi juratores præſentes fuerint; & ſi non, detur alius dies, & waranti, cùm ſe obtulerint uſque ad quartum diem, quarto die recedent quieti de warantia, nec poterit tenens ulteriùs aliquid dicere quare aſſiſa remaneat. Sed quare non recuperat petens ſtatim & ſine aſſiſa per defaltam tenentis? non videtur ratio quare non, ſed quia articuli in brevi contenti poſſent eſſe falſi quidam vel omnes, & quamvis res prima facie deſinat eſſe tenentis, oportet tamen petentem docere rationem & jus quare pertineat ad ipſum. Si autem petens non compareat, expectato quarto die recedet tenens quietus de brevi illo, & ſimiliter waranti. Si autem præſentes fuerint petens & tenens & warantus defaltam fecerit, tunc ante omnia per defaltam waranti inprimis capiatur aſſiſa, nec procedatur verſus warantum ad aliquam diſtrictionem per captionem terrarum vel alio modo ante captionem aſſiſæ, & donec ſciatur utrum tenens amiſerit vel retinuerit per aſſiſam. Si autem retinuerit, tunc non erit neceſſe procedere contra warantum in placito warantiæ, & unde ſi primò die capi non poſſit aſsiſa, ſed detur alius dies vel fortè plures pro defectu recognitorum vel per eſſonium tenentis, & ad diem illum ſi ante captionem aſsiſæ venerit warantus & velit warantizare & defendere, audiri non debet antequam aſsiſa capiatur in modum aſsiſæ, tum quia diem non habet ad warantizandum, tum quia amiſit per defaltam ſuam omnes ex-

ceptiones & omnes defenſiones ſuas, & ita quòd non poteſt defendere, tum quia neſcitur ad hoc ante captionem aſsiſæ utrum oporteat eum de neceſſitate defendere vel non defendere. Et quòd aſſiſa capi debeat antequam warãtus reſpondeat ad warantiam, poſtquam comparuerit poſt defaltam, habetis de termino ſ. M. año Regis H. 3. incipiente 4. in coṁ Eſſex. Aſsiſa mortis anteceſſoris ſi Brianus pater Henrici, & quia petens recuperaverit per aſſiſam, tenens proceſsit verſus warantum de excambio, & warantus warantiſavit & fecit excambium, & alibi in multis locis. Et ideò non eſt neceſſaria ejus præſentia antequam venerit per diſtrictionem, cùm tenens amiſerit per aſsiſam. Et unde cùm diem non habeat & dicat warantiſo, reddo et reſtituo petenti tenementum, facit manifeſtè diſſeyſinam tenenti, ſi hoc fecerit contra ipſius tenentis voluntatem, quia cùm teneatur tenentem in poſſeſsione ſua defendere, nec poterit eum diſſeyſire & petẽti reſtituere, quia defendere & reſtituere contra voluntatem tenentis non poſſunt ſimul ſtare. ¶ 6. Si autem captio aſsiſæ adjudicata fuerit per defaltam & aſsiſa capta fuerit & tenẽs amiſerit per aſsiſam, tunc primò procedendum erit verſus warantum de warantia ꝙ capiatur de terra in manum domini regis ad valentiam terræ quàm tenens amiſit et non in eo ſenſu ꝙ tenentem warantiſare poſsit. i. defendere in ſua ſeyſina ſecundùm ꝙ warantizatio in uno ſenſu defenſionem habet, et ſecundùm ꝙ in alio ſenſu tenetur warantus ad excambium, cùm feoffatum ſuum non defenderit, vel defendere non poſsit, diſtringatur hoc modo ſi terram habuerit in eodem comitatu, ꝙ vicecoṁ capiat in manum domini regis de terra waranti ipſius ad valentiam terræ quàm tenens amiſit per hoc breve.

¶ 7. Rex vicecoṁ ſalutem. Cape in manum noſtram per viſum legalium hominum de comitatu tuo de terra A. in balliva tua pro defectu ipſius A. ad valentiam tantæ terræ cum pertinentiis in tali villa quam B. in curia noſtra coram Juſticiariis &c. recuperaverit verſus C. per aſsiſam mortis anteceſſoris inde ibi inter eos captam, et unde idem C. dum fuit inde in ſeyſina vocavit inde ad warantum prædictum A. verſus eundem B. Et ſumoneas per bonos ſumonitores prædictum A. ꝙ ſit coram eiſdem Juſticiariis noſtris in tali loco tali die ad prædictum terminum, ſcilicet, de principali placito warantiæ et inde reſponſurus & oſtenſurus quare non fuit coram eiſdem Juſticiariis noſtris apud talem locum tali die ſicut ſummonitus fuit, & habeas ibi ſummonitores &c. Si autem terra quæ amittitur et terra quæ tenetur ad excambium fuerint in diverſis comitatibus, tunc primò fiat extenſio de terra quæ amittitur, ut tantundem capiatur in manum domini regis de terra waranti quæ ad excambium tenetur, ſecundùm quod inferius de diſtrictione waranti pleniùs dicetur. Item ſi plures fuerint waranti (ut prædictum eſt) tunc (facta extenſione) capiatur in manum domini regis de terris ſingulorum proportionaliter quantùm ad ſingulos pertinebit de warantia, ſecundùm valorem et æſtimationem terræ, quam tenens amiſit per aſsiſam, quæ capta fuit per defaltam ipſius waranti. Et ſic videtur quòd habere poterit excuſationem de defalta propter impedimenta, vel reſtituetur per defenſionem per legem ſicut

cur in cauſa proprietatis, et ita capi non poterit aſsiſa propter aliquam deſaltam, quia nulla erit deſalta quæ defendi poterit per legem, & ſic non erit ille in deſalta qui vocavit quia ſecutus eſt per legem terræ, ita quòd non eſt in culpa, nec warantus in culpa erit, quia ſummonitionem defendere poterit per legem terræ, et ideò qui judicaverit aſsiſam eſſe capiendam per deſaltam, quę nulla eſt, malè aget: et iniquum erit quòd warantus reſponſiones ſuas amittit verſus petentem et faciat excambium cùm defenſiones habeat et non ſit in culpa. Cùm autem warantus omninò non venerit, vel cùm venerit ſe excuſare non poterit de deſalta, tunc primò capiatur aſsiſa per deſaltam, ut ſciatur an petens jus habeat petendi vel non, vel ſi habeat ꝙ habeat tenens excambium. Si autem non, ꝙ tenens retineat per aſſiſam, et warantus quietus de eſcambio, non enim juſtum eſſet ꝙ tenens utrunq; haberet tenementum ꝙ priùs tenuit & excambium, quamvis warantus deſaltam fecit. Et ideò in omni caſu capienda erit aſſiſa, et ſemper erit neceſſarium petenti, ꝙ ſciat utrum tenens juſtam habeat cauſam vocandi warantum vel non. ¶ 8. Rex vic. ſalutē. Cape in manum noſtram per viſum legaliū̄ hominum &c. de terra A. per deſaltam ipſius A. ad valentiam tertiæ partis vel quartæ tantæ terræ cum pꝑtinentiis in tali villa in tali com̄, quàm B. in curia noſtra &c. recuperavit verſus eum per aſsiſam mortis anteceſſoris, et unde idem C. dum fuit inde in ſeyſina vocavit inde ad warantum A. & B. & D. participes ſuos, Et ſum̄oneas per bonos ſum̄onitores præfatum A. ꝙ ſit coram eiſdem Juſticiariis noſtris apud talem locum ad præfatum terminum inde reſponſurus cum prædictis B. et C. & oſtenſurus quare non fuit &c. ut ſupra: Et ad quē diem ſi non venerit, amittet terram captam in manum domini Regis per deſaltam ſuam; ſecundùm quòd aſſiſa fecerit pro tenente vel petente ſecundùm unum ſenſum, quidam eorum vel omnes, ſecundùm quod venerint vel non ad diem illum. Si venerit warantus per diſtrictionem aut ſtatim warantizat, vel dicit ſe warantizare non debere, quia nihil aliud eſt dicere in hoc caſu niſi quòd ad eſcambium non teneatur ſecundùm unum ſenſum warantiæ, quia warantizare non poteſt ſecundùm alium ſenſum i. defendere tenentem in ſeyſina; cùm nullus jam ſit in ſeyſina tenens quem defendat. Igitur agendum erit tantum de eſcambio, quo caſu ſi ſe defendere poſſit, quietus recedet de eſcambio: Si autem ſe defendere non poſſit, tunc ſtatim ſatisfaciat de eſcambio ſuo feoffato, niſi forte ita ſit quòd ulteriùs warantum vocare voluerit, & tunc ſum̄oneatur warantus quòd ſit tali die tali loco ad warantizandum tali tantam terrā per tale breve. ¶ 9. Rex vic. ſalutem. Summoneas per bonos ſum̄onitores talem A. quòd ſit &c. ad warantizandum B. tantam terram &c. quàm C. in curia noſtra &c. clamavit verſus D. & quàm idem D. poſtea amiſit per aſſiſam mortis anteceſſoris inde inter prædictos C. & D. captam. Et unde idem D. dum fuit in ſeyſina vocavit inde ad warantum prædictum B. et qui poſtea venit et terram illam A. warantizavit, & habeas ibi &c. Ad quem diem ſi non venerit procedatur contra ipſum ad deſaltam &c. ut ſupra. Et deinde cùm venerit aut ſtatim warantizat aut dicit quòd warantizare non debet quia nihil

hil tenet de eo, nec ſervitium ei facit nec homagium. Item etſi ei warantizare teneret, tamen ipſe B. ubi ipſe reſpondiſſe potuit ad aſſiſam ſi ad diem ſuum veniſſet, defaltam fecit, & ita quòd per defaltam ſuam capta fuit aſſiſa per quam amiſit exceptiones & defenſiones ſuas contra aſſiſam, quod ſibi ipſi debet imputare. Et ſi idem A. gratis warantizaverit B. & ulteriùs warantum vocaverit, eadem poterit ei fieri reſponſio quæ facta eſt ipſi B. Item eſto quòd warantus, cùm ad primum diem defaltam fecerit, ad alium diem ante captionem aſſiſæ poſtquam ſemel adjudicata fuit aſsiſa capienda, de facto warantizaverit ipſi tenenti; & per warantizationem ita conſideratum fuerit, quòd ſi tenens amiſerit quòd warantus ei faceret warantiam ſuam & eſcambium, & ille idem warantus eodem die alium warantum vocaverit, & capta ſit aſsiſa eodem die, poſtquam petens recuperaverit verſus tenentem, ſtatim ſummonitus fuit ſecundus warantus ad warantizandum primò: ut in Rotulo Sanctæ Trinitatis Anno eodem, ad quem diem non venit ſecundus warantus poſtquam ſe eſſoniaverit, ita quòd præceptum fuit vicecomiti quòd haberet corpus ejus. Et ad quem diem venerit ſecundus warantus, ut de termino Sancti Michaelis proximò ſequente Anno eodem, & primus warantus petiit verſus eum excambium, terræ quam tenens amiſit verſus petentem per aſsiſam mortis anteceſſoris. Et unde idem tenens vocavit ipſum primum warantum ad warantizandum verſus petentem, & qui ei warantizavit, & vocavit ſecundùm warantum verſus petentem, & qui venit & noluit reſpondere ad breve ſuum niſi curia conſideraret, quia ille primus warantus terram illam warantizaverat tenenti. Et poſtea per defaltam ſuam propriam amiſit per aſſiſam, abſque eo quod ipſum ſecundum warantum vocaſſet ad warantum, dum fuit in ſeyſina, & de ſicut per defaltam ſuam capta fuit aſſiſa, & ita quòd tenens amiſit, & ita quòd tenens eſt nunc extra ſeyſinam, quod quidem primus warantus per attornatum ſuum cognovit, conſideratum fuit quòd ſecundus warantus non reſponderet, & quòd primus warantus in miſericordia. Caſus iſte inveniri poterit in Rotulo de termino Sancti Hillarii Anno Regis Henrici ſexto in comitatu Midd. Aſsiſa mortis anteceſſoris ſi Aluricus Huſe qui terram de Matilda de albo monaſterio tenuit, & quæ vocavit ad warantum Wilhelmum de Albo monaſterio. Et quod dicitur de defalta unius waranti cùm unus tantum vocetur ad warantum, illud idem dici poterit de defalta unius vel duorum ex pluribus warantis, quòd capienda eſt aſsiſa ſi unus ex pluribus defaltam fecerit. Ex præmiſsis igitur patet manifeſtè, quòd cùm warantus defaltam fecerit prima die & adjudicatum ſit quòd aſsiſa capiatur per defaltam, & aſsiſa eodem die capi non poſsit, ſed differatur, captio uſque in alium diem, & warantus tunc venerit per diſtrictionem, vel ſine, & warantizare voluerit ante captionem, bene poterit, non tamen ad defenſionem ut tenentem defendat, vel quòd aliquid dicat contra aſsiſam ſed ut excambium faciat ſi te-

nens

nens amittat per aſsiſam, & multò fortiùs poſt captionem aſsiſæ, quia tunc non erit quis in poſseſsione quando poſsit defendere, tenetur tamen ad excambium propter warantiam. Et ſi ulteriùs per hoc quod ſic warantizavit quoad excambium velit warantum vocare, non proderit ei ſicut patet ſuperiùs per exemplum, cùm ex culpa ſua non ſit in ſeyſina nec quaſi nec etiam ſuus feoffatus quem warantus ſuus poſsit defendere in ſeyſina. Et quòd aſsiſa capi debeat per defaltam waranti ſtatim poſt defaltam, habetis de termino Sancti Michaelis Anno Regis Henrici decimo ſecundo incipiente decimo tertio in com̃ South. Aſsiſa mortis anteceſſoris ſi Robertus filius Cinul de tenemento de Denemede, unde Herbertus filius Richardi qui terram illam tenuit, vocavit inde ad warantum priorem de S. Lando de Bothomago, qui poſt eſſonia ſua de ultra mare & citra defaltam fecit. Et unde conſideratum fuit quòd aſsiſa procederet per defaltam ipſius prioris, & quia Herbertus amiſit per aſsiſam, habuit recuperare ſuum verſus priorem. Et unde verum eſt, quòd non erit aſsiſa capienda, niſi tunc demum cùm warantus defaltam fecerit poſtquam warantum vocaverit, ſive warantus venerit ſive non, quòd capietur aſsiſa: ut de termino Sanctæ Trinitatis Anno Regis Henrici decimo ſeptimo in com̃ Buck. Aſsiſa mortis anteceſſoris ſi Rogerus de Eſtwicham, & idem dici poterit de utroque ſi warantus & tenens defaltam fecerit. Item ſi tenens tantum & warantus præſens ſit, vel abſens, non refert; quia warantus quietus de warantià, cùm non ſit aliquis qui ſequatur verſus eum. Item eſto quòd warantus ad primum diem venerit, & ſe defenderit de warantia, non eſt aliquis ipſorum tenentis aut waranti qui dicere poſsit contra aſsiſam quare remanere debeat: tenens non potuit quia defenſionem ſuam poſuit in warantum, quam quidem reſumere non poteſt. Warantus autem non tenetur dicere contra aſsiſam nec defendere, quia defendit ſe de warantia, nihil igitur ſupereſt niſi quòd per defaltam utriuſque capiatur aſsiſa. ¶. 10. Si autem warantus defaltam non fecerit, ſed primo die comparuerit poſt eſſonia & dilationes, præſentibus petente & tenente, aut ſtatim warantizat, aut oſtendit rationem quare warantizare non debet. Et ſi ſtatim warantizaverit, reſpondere poterit contra aſsiſam, & dicere quare remanere debeat imperpetuum, vel ad tempus, cùm omnes habeat exceptiones & defenſiones quas principalis tenens haberet, (ut infrà dicetur) & fortè plures. Et cùm ſit quaſi tenens, cùm tenentem teneatur defendere in ſeyſina. Et ſic poteſt defendere ſtatim, niſi ipſe warantum unum vel plures, quem ad defenſionem propriam velit nominare, petat. Poteſt enim warantus cùm warantizaverit, & ſit quaſi dominus litis, warantum ulteriùs vocare, & iſte warantus cùm warantizaverit alium, & ſic in infinitum ſucceſsivè vocare, & qualiter ſummoneri debent per auxilium curiæ, vel ſine, & qualis diſtrictio ſequi debeat ſummonitionem, facilè patet ex præmiſsis: hoc tamen adjecto, quòd ille qui warantizaverit, in brevibus ſummonitionis & diſtrictio-

nis

nis ſemper habebitur pro tenente, et de illo cui warantizatum eſt nulla fiat mentio, ſed domi remanebit, donec terminetur placitum inter petentem & warantum, quia ſubiit defenſionem. Et ſi plures vocati fuerint de waranto in warantum, & ultimus defaltam fecerit, capi debet aſſiſa per defaltam, et per omnia obſervari debet ſicut ſuperiùs dictum eſt. Item cùm plures ſint waranti, et ultimus tenentem defendere non poſsit, vel ſi aſſiſa per defaltam waranti capiatur, & ultimus warantus de excambio faciendo ſe defendere non poſſit, faciet excambium ſuo feoffato, & illud idem excambium deveniet ad primum tenentem, de manu in manum, de waranto in warantum, ſecundùm quod inferiùs pleniùs dicetur de warantis. Si autem unus ex pluribus warantis, vel plures, fuerit infrà ætatem, omnium illorum ætates expectabuntur. Si autem unus ex pluribus petentibus in communi ante captionem aſſiſæ moriatur, non tamen propter hoc cadit breve, nec remanebit aſſiſa mortis anteceſſoris, ut de itinere W. de Ralegh in comitatu Warr. Aſſiſa mortis anteceſſoris, circa medium Rotuli. Illud idem obſervari debet, ut videtur, ſi moriatur unus ex pluribus tenentibus ſimul & in communi. Si autem diviſa ſit hæreditas vel tenementum inter plures participes, quod priùs fuit commune, ſi unus moriatur, cadit aſsiſa & breve. Et quid ſi vir & uxor ſimul vocentur de feoffamento uxoris: licet vir moriatur, non tamen propter hoc cadit breve vel econverſo. Si autem petens vel tenens vel uterque moriatur, tunc cadit loquela omninò, quaſi deficiente fundamento. Si autem unus warantus vel plures ex pluribus moriantur, tunc refert utrum warantizaverit vel non, ſi autem non warantizaverit, non cadit breve per mortem waranti, ſed incipiet tenens vocare ſuum hæredem de novo. Si autem warantizatum fuerit, ſecundùm quoſdam, cùm warantus ſit quaſi tenens & principalis, & cùm tenens poſuerit in warantum defenſionem ſuam omninò, nec illam reſumere poſſit, quod quidem non eſt in primo caſu, et ſic quaſi mortuus, & quaſi ad placitum cadit breve, & ſic alio brevi opus erit. Si autem warantus unus, vel unus ex pluribus, cùm plures ſucceſsivè vocentur, ſe defenderit de warantia quòd warantizare non debeat, nulla alia ſubſequitur pœna, niſi quòd capiatur aſsiſa per defaltam, & ſemper tenens conſervabitur indemnis per excambium, cùm ei fuerit ſemel warantizatum. Et quòd aſsiſa ſic capi debeat ſtatim per defaltam waranti, habetis de Itinere Martini de Pateſhul in comitatu Eborum, Anno Regni Regis Henrici decimo. Aſsiſa mortis anteceſſoris, ſi Walterus Chamlenger. Ad hoc facit de Itinere Wilhelmi de Ralegh in comitatu Buckingham ſi Simon de Hokedes, aſsiſa mortis anteceſſoris, ubi dicitur quòd ſi warantus warantizare non debeat, quòd nulla ſubſequitur pœna, niſi quòd aſsiſa capiatur. Et eſt ratio, quòd warantus in aſsiſa defendere debeat contra aſsiſam, & dicere quare debeat remanere. Sed ſi nihil

dice-

dicere ſciat, procedit aſſiſa, et aſſiſa aufert vel dat in cauſa poſſeſſionis. In cauſa proprietatis reſpondet warantus & defendet ipſum jus, & quare petens jus non habeat tenetur docere, quod ſi facere non poſsit, amittit tenens, cùm ſit indefenſus. ¶ 11. Item cùm quis warantum ita quaſi vocaverit, & dicat quòd ſine domino Rege reſpondere non poſſit, quia tenementum de quo aſſiſa arramata eſt, teneat ad voluntatem domini Regis, capiatur aſſiſa ſtatim, & inquiratur per aſſiſam de ſeyſina anteceſſoris ipſius petentis & ſi petens ſit hæres propinquior, ut tunc audita domini Regis voluntate vel ſtatim recuperet petens, vel differatur judicium pro voluntate domini Regis, ut de Itinere M. de Pateſhul in com̃ Kanc. anno Regis H. xii. Aſſiſa mortis anteceſſoris ſi Robertus de Wylington. Item cùm warantus ſummonitus venerit ad warantizandum, & contentio habeatur de warantia eo quòd homagia & chartæ deducuntur, et ita quòd ſine difficultate & dilatione non poſſit placitum de warantia terminari, quia dubium eſt utrum tenens poſſit per aſſiſam retinere vel non, ſolet aſsiſa capi, ut ſcire poſsit cum quo remanere debet ſeyſina, ut ſecundùm hoc procederetur in placito warantiæ, vel non, aſsiſa mortis anteceſſoris ſi Brianus. Item notandum quod propter incumbramentum tenentis alicujus, non tenetur dominus feoffator warantizare, ſi ad warantum vocetur. s. ubi anteceſſor ejus qui petit per aſsiſam mortis anteceſſoris fuit in ſeyſina poſt donum factum ab eo qui vocatus eſt ad warantum, ſicut videri poterit. Eſto quòd quis aliquem feoffaverit de x. acris & ille feoffatus ſuus alium feoffaverit ulterius, qui inde obierit ſeyſitus, hærede ſuo infrà ætatem exiſtente, ſi dominus capitalis ceperit illa. x. in manum ſuam, et hæredem non cognoverit ad hæredem, vel illa x. ulterius alicui dederit, & hæres aſsiſam ſuper eum arramaverit, & talis warantum vocaverit ſuum feoffatorem, non audietur propter ſuum proprium incumbramentum. Quis teneatur ad warantiam, & quis non infrà dicetur plenius in tractatu de warantis, in cauſa proprietatis. Item eſto quòd cùm dominus proprietatis vel capitalis, terram de qua aſsiſa impetranda erit dederit ad firmam, videndum erit utrum impetrari debeat ſuper firmarium vel ſuper dominum capitalem. Et videtur prima facie ſuper dominum capitalem, quia firmarius nihil habet niſi tantum uſum fructum, & proprietarius habet in dominico tenementum. Et ideò quia firmarius non poſsit tenementum deducere in judicium, ſed contra, ſi impetratum ſit ſuper proprietarium, et ipſe amittit per aſsiſam ſic amittet fructuarius uſum fructum ſine regreſſu verſus ſuum warantum, quod quidem eſſet iniquum. Re vera impetrari poterit ſuper utrunque, ſed non ſimul, ſed per ſe, ſuper proprietarium, cum proteſtatione tamen ante captionem aſsiſæ, quòd fructuarius de termino ſuo habeat verſus eum regreſſum. Item ſi impetretur ſuper firmarium, valebit impetratio, ſicut videri poterit per exemplum. Item ſi capitalis dominus vendat alicui cuſtodiam alicujus terræ, ſi hæres cùm ad ætatem pervenerit portaverit aſsiſam ſuper tenentem, & cùm ſit plenæ ætatis et paratus probare ætatem ſuam non erit tenens audiendus ſi velit dominum capitalem vocare ad warantum, propter

aliquam

aliquam conventionem inter eos factam, ut ſi dicat, quòd ei teneatur warantizare uſq; ad certũ terminũ, vel ultra ætatem, & cùm talis conventio nõ tangat hæredem, procedat ſtatim aſſiſa, & tenens agat de convẽtione verſus ſuum warantum, ſi ſibi viderit expedire, quia ille qui petit aſſiſam mortis anteceſſoris nihil clamat in cuſtodia, nec venditor tenetur ei warantizare niſi cuſtodiam tantum, & non tenementum in dominico.

¶ 1 *De exceptionibus proponendis contra aſſiſam mortis anteceſſoris.* 2, *De morte quarum perſonarum capi debet aſſiſa.* Cap 8.

CUm autem in aſſiſa mortis anteceſſoris nullum warantum habuerit, vel cùm habuerit nullum vocat, quia in propria perſona velit potiùs ſubire defenſionem, & ei multæ competant reſponſiones ex articulis in brevi contentis, & exceptiones inprimis proponat illas, dicitur enĩ inprimis ſi talis pater vel mater &c. Et unde inprimis videndum eſt de morte quarum perſonarum capi debeat aſſiſa, & ſciendum quòd de morte patris, & matris, fratris, & ſororis, avunculi, & amitæ. ¶ 2. Et ita ſicut limitatur aſſiſa in certas perſonas, ita limitatur inter certos gradus, quòd ſuperiùs aſcendendo non extenditur ad avum, nec inferiùs deſcendendo ad nepotem, quia de morte avi nunquam tenebit aſſiſa, nec eodem modo de morte nepotis, licet nepos habere poſſet aſſiſam de morte avũculi vel amitæ. Item nunquã tenebit aſſiſa inter conjunctas perſonas fratres & ſorores, nepotes & neptes, pronepotes & proneptes, & ſic inferiùs deſcendendo, nec etiam conſanguinitas de aliqua hæreditate, vel de aliquo quod deſcendat hæreditariè de communi ſtipite, ſed tantùm breve de recto: tamen verſus extraneas perſonas locum habebit aſſiſa, quatenus ſe extendat, & quas perſonas aſſiſa ſe non extendit locum habebit conſanguinitas; quæ omninò trahit originem de aſsiſa, ſicut inferiùs pleniùs apparebit.

1 *Qualiter petens probare debet ſuam intentionem.* 2. *De ſeyſina die quo obiit.* 3. *De ultima ſeyſina.* 4. *Si quis donationem fecerit ad vitam ſuam alicui tantum ſine hærede, vel alicui & hæredibus ſuis.* 5. *Quid ſit dominicum.* 6. *Quid ſit feodum.* 7. *Die quo obiit.* 8. *Qualiter accipitur dies.* 9. *Si de uſu ſeyſinæ in aſſiſa quæratur, de hoc non eſt curandum.* 10. *De termino.* 11. *De qualitate hæredum.* 12. *De hoc quod dicitur in brevi ſummoneas &c. tales qui tenent &c.* Cap. 9.

PRopoſita autem intentione petentis, oportet eum fundare & probare, ſcilicet per aſsiſam in modum aſsiſæ, omnes brevis articulos, ſcilicet quòd talis anteceſſor cujus ſeyſinam petit, fuit ſeyſitus in dominico ſuo ut de feodo, & die quo obiit, & quòd poſt terminum (cum aſsiſa iſta ſicut & aliæ infrà certum terminum limitatur) Et ſi in uno articulorum iſtorum defecerit, cadit aſsiſa, ac ſi in omnibus defeciſſet. ¶ 2. Dicitur autem, ſi talis pater &c. fuit

ſeyſitus,

ſeyſitus, ſeyſitus tamen poterit quis eſſe corpore & animo ſimul die quo obiit, ſecundùm quod ſeyſina acquiritur corpore & animo, & ita poterit retineri corpore & animo ſimul, & corpore tantum ſine animo poſt mortem, donec corpus à ſeyſina efferatur. Item eodem modo retineri poſsit ſeyſina animo ſine corpore ante mortem; verbi gratia. Eſto quòd quis peregrè profectus ſit, vel ad nundinas, nemine in poſſeſsione ſua nomine ſuo relicto, & in itinere antequam redierit moriatur, nihilominus ſeyſitus moritur. Item ſi per paupertatem poſſeſsionis dereliquerit, & ita quod dominus capitalis pro defectu ſervitii tenementum ſuum in manum ſuam ceperit & retinuerit, vel alio excolendum dederit, vel (quod plus eſt) alium feoffaverit, ſatis moritur tenens ſeyſitus, quia animo retinet civiliter, licet corporaliter non fuerit in poſſeſsione naturaliter, quod tamen non eſſet, ſi ei offerenti, ſcilicet domino capitali ſervitium cum arreragiis dum vixit ſeyſina eſſet ei denegata, tūc eſſet diſſeyſitus, & ſeyſitus non moreretur. Item ſatis ſeyſitus moritur, qui ſecundo die, vel tertio, vel ulteriùs quamdiu licuerit ei qui rejectus eſt recēter rejicere, vel ſi in tali languore fuerit conſtitutus, ꝙ ſibi perquirere nō poſſit, ut ſi fuerit eſſoniatus de malo lecti, vel in tali infirmitate ꝙ memoriam amiſerit; quia cum talis animo & corpore ſemel ſeyſinam acquiſivit, & ſi dum fuit in ſeyſina talis infirmitas ſupervenerit, quòd memoriam amiſerit, quia nunquam durante tali ſtatu poterit deſinere animo poſsidere, & ſatis moritur ſeyſitus. Idem eſt, ſi quis donationem fecerit per chartam, & ita quòd finis & cyrographum in curia domini Regis intervenerit cum omni ſolennitate, ſi nulla ſubſequitur ſeyſina, vel minus ſufficiens, ut ſi donator ſtatum non mutaverit quantum ad uſum in toto nec in parte cum uſus fuerit poſt donationem per ſe, vel cum donatorio, in propria perſona, vel per ſuos & ita ꝙ donatori vacuam poſſeſsionem non habuerit. Item non refert qualem ſeyſinam anteceſſor habuerit, vel per diſſeyſinam, vel per intruſionem, vel per dominū, vel per non dominum, & ita ꝙ quaſi de feodo moriatur ſeyſitus, & unde ſi ejectus eſſet dum viveret, ſeyſinam ſuam recuperare poſſet per aſsiſam novæ diſſeyſinæ, non tamen ut de libero tenemento, ut ſi teneret ad vitam, ſcilicet ſibi & hæredibus ſuis ut de feodo, et hæc eſt regula generalis. Quis teneat ad vitā et quis in feodo, ſupra ſatis videri poterit pleniùs in titulo de donationibus. Item non refert utrum quis moriatur ſeyſitus in propria perſona, vel in perſona tutoris, vel procuratoris, ut ſi procurator nomine domini ſui ſtipulaverit et acquiſiverit, et dominus ſuus ratam habuerit acquiſitionem cùm ſciverit, vel ſi procurator dn̄o ignorante acquiſiverit, & ante ſeyſinam moriatur dn̄s, ſatis moritur ſeyſitus, quia factum procuratoris ſui nunquam facere poterit irritum. Item & eodem modo ex perſona tutoris ſicut procuratoris mori poterit quis ſeyſitus; ut ſi tutor vel cuſtos aliquem minorem recognoverit ad hæredem, & ſub nomine talis minoris ſe poſuerit in ſeyſinam, licet minor in propria perſona ſua poſseſsionem non apprehenderit (quod plerique faciunt) ſatis moritur ſeyſitus ex ſeyſina cuſtodis, & talem ſeyſinam tranſmittit ad hæredes, & illud idem dici poſsit de curatore, qui ſub nomi-

ne

ne minoris fuerit in ſeyſina ratione ſocagii, vel ratione feoffamenti. Si autem cuſtos minorem ad hæredem non cognoverit, cùm cuſtos in ſeyſina fuerit hæreditatis, licet jus proprietatis ad talem hæredem minorem deſcenderit & ſic obierit, nihil aliud tranſmittit ad hæredes ſuos propinquiores niſi id quod ipſe habet, ſcilicet jus merum & proprietatem, ſeyſinam autem quam non habet non tranſmittit nec jus poſſeſſorium. Oportet igitur recurrere ad ſeyſinã ejus, ſcilicet anteceſſoris minoris qui ultimò obiit ſeyſitus, q̃a oportet de neceſsitate quòd ſeyſina ſequatur jus merum, & in fine ibi remaneat, & illud idem dici poterit de majore quod dicitur de minore. ¶ 3. Plures ita mori poſſunt ſeyſiti de una et eadem re ut de feodo, ex diverſis feoffamentis. Et unde ſi ordine debito agant hæredes, & petant quilibet per aſſiſam, in fine redibit ſeyſina ſive poſſeſſio ad proprietatem, et ſic de ſeyſina ejus qui ultimò obiit ſeyſitus erit incipiendum, et de aſſiſa ultima gradatim & per ordinem uſque ad primam. Item ad ultimam ſeyſinam erit recurrendum, unius videlicet ex pluribus feoffatis ſimul ex una donatione, quia nullus ex taliter feoffatis de morte alterius habebit aſsiſam, ſed hæredes eorum, ſi talibus fiat donatio et eorum hæredibus, ſcilicet de morte illius tantum qui ultimus ex omnibus obiit & non de morte aliorum præmortuorum, ut videri poterit ſi fiat donatio viro et uxori ſimul & eorum hæredibus, vel concubinæ & pueris ſuis nominatis, vel non nominatis, et eorum hæredibus, et cum omnes in ſeyſina fuerint, vel quidam eorum, nullus ex perſona alterius vel morte habebit aſſiſam, quia omnes feoffati ſunt ſimul habendi & tenendi, nec totum nec partem ſeparatam, nec per ſe, ſed ut quilibet ipſorum totum habeat cum aliis in communi. Et cùm unus moriatur, non deſcendit aliqua pars hæredi morientis, nec ſeparata, nec in communi ante mortem omnium, ſed pars illa communis per jus accreſcendi accreſcit ſuperſtitibus, de perſona ad perſonam uſque ad ultimum ſuperſtitem, & cùm ille ultimus obierit, tunc primò locum habebit aſsiſa mortis anteceſſoris in perſonis hæredum, & ſic ad ultimam ſeyſinam quicunque talium præmoriatur ſemper ad ultimam ſeyſinam erit recurrendum. Sed eſto quòd hæres per errorem, de morte patris vel matris præmortuæ aſsiſam portaverit cùm portare deberet de morte ejus qui ultimò obiit, quæritur an reſtitui poſsit. Et unde videndum eſt utrum tempeſtivè ante captionem ſe retraxerit vel non. Si autem ſe retraxerit, ad aliam aſsiſam regreſſum habebit. Si autem non, quia aſsiſa ſuper aſsiſam, de eadem re, et de eadem morte, non erit capienda, non magis quàm aſsiſa novæ diſſeyſinæ, inter eaſdem perſonas, & de eodem facto, ſibi ipſi imputet quia erravit. Si autem ſic fiat donatio pluribus ſucceſsivè, ſcilicet tali & hæredibus ſuis quos de carne ſua procreatos habuerit, & ſi non habuerit, vel cùm habuerit & defecerint, tunc tali et hæredibus ſuis eodem modo, & ſic de pluribus: Si primus cùm tales habuerit ſeyſitus moriatur, ſtatim competit aſsiſa ſuis hæredibus. Si autem nullos omninò habuerit, vel cùm habuerit defecerint, tunc deſcendit jus ad alios feoffatos non ex cauſa ſucceſsionis, ut locum habeat aſsiſa mortis anteceſſoris, ſed ex cauſa primæ

mæ donationis, & per modum feoffamenti,& alio brevi opus erit. Item poteſt quis ita dare ꝙ nec ipſe nec donatorius nec hæredes ipſorum habebunt aſſiſam mortis anteceſſoris, ut ſi quis ita dicit, do tibi talem rem ad vitam meam. Si donatorius ſupervixerit donatorem,hæredi donatoris non competit aſſiſa,ſed breve ad terminum qui præteriit,cum res donata ſit liberum tenementum ipſius donatoris, & terminus ipſi donatorio. ¶ 4.Si autem donatorius in vita ipſius donatoris obierit,tunc diſtinguendum erit utrum donatio facta fuerit donatorio tantum vel donatorio & hæredibus ſuis, ſi tantum donatorio, tunc revertitur res donata ad donatorem, ex quo hæredes ſui in donatione non ſunt comprehenſi, quia locũ nõ invenit per modum donationis quòd ad alium poſſit deſcendere vel reverti quàm ad eum à quo proceſſit.Si autem donatorio & hæredibus ſuis,ſi ipſe defecerit & hæredes ſui in vita donatoris, tunc fiet eodem modo quo ſuperiùs proximo dictum eſt. Si autem ipſe donatorius vel hæredes ſui vel ambo ſupervixerint, tunc revertaẽ res donata ad donatorem vel hæredes ſuos per breve de ingreſſu ut ſupra. Si autem cùm donatorio & hæredibus ſuis facta fuerit donatio ad vitam donatoris, ſi donatorius præmoriatur, hæredes ſui ei ſuccedunt jure hæreditario, quamdiu donator vixerit, ſicut ad feodum, & poſt mortem donatoris deſinit eſſe feodum donatorii, & incipit eſſe feodum donatoris. Si autem ſic facta ſit donatio ad vitam &c. ut ſupra. Item dicitur in dominico ſuo, videndum eſt igitur inprimis quæ poſſunt haberi in dominico. Et ſciendum eſt quòd tam tenementa quàm redditus, & omnia alia, de quibus haberi poſſit aſſiſa novæ diſſeyſinæ de libero tenemento, ſive teneantur ad vitam ſive in feodo: & de his quæ in feodo tenentur, ſequitur aſſiſa mortis anteceſſoris, & datur hæredibus quicunque fuerint in poſſeſſione. ¶ 5. Item dominicum accipitur multipliciter. Eſt autem dominicum quod quis habet ad menſam ſuam & propriè, ſicut ſunt Bordlandes Anglicè. Item dicitur dominicum villenagium quod traditur villanis, quod quis tempeſtivè & intempeſtivè reſumere poſſit pro voluntate ſua & revocare. Item poteſt dici dominicum de quo quis habet liberum tenementum, & alius uſum fructum. Item dici poterit dominicum de quo quis habet liberum tenementum & alius cuſtodiam. Eodem modo dici poterit dominicum, de quo quis habet liberum tenẽtum & alius curã, ſicut dicit de cuſtode & curatore, & unde unus datur à jure & aliꝰ ab homine. Et generaliter qualitercunq; quis feoffatus fuerit in quacunq; hora, in feodo ſibi & hæredibꝰ ſuis, vel ſi ex cauſa ſucceſſionis, ita ꝙ aſsiſã novę diſſeyſinæ habere poſſet ſi ejectus eſſet dum viveret, competit hæredibus ſuis aſſiſa mortis anteceſſoris poſt mortem ſuam ſi ſeyſitus moriatur. Et ſciendum quòd dominicum dicitur, ad differentiam ejus quod tenetur in ſervitio, & unde dicitur tota die, quòd videndum erit quid quis teneat in dominico, & quid in ſervitio. Et regulariter verum eſt, quòd dominicum dici poteſt, omne illud tenementum de quo anteceſſor obiit ſeyſitus ut de feodo, ſive cum uſu fructu vel ſine, & de quo ſi ejectus eſſet dum viveret, recuperare poſſet per aſſiſam novæ diſſeyſinæ licet alius inde haberet uſum fru-

ctum, & unde ad declarationem ſeyſinæ anteceſſoris ſtatim competit hæredi aſſiſa mortis anteceſſoris ſi impeditus fuerit, ut ſeyſinam habeat de tenemento ſicut anteceſſor ſuus habuerit, & quod ad hæredem recognoſcatur, ſalvo firmario termino ſuo. Et ſi terminus præterierit, & firmarius forte tenementum ultra terminum retinere contenderit, vel illud ad alium infrà terminum vel poſt transtulerit, competit hæredi aſſiſa novæ diſſeyſinæ ſi voluerit, & ſic de ſeyſina ejus qui infrà ætatem fuerit, ſi infrà ætatem obierit competit hæredi ſuo de morte ſua aſſiſa mortis anteceſſoris, non obſtante uſufructu quem firmarius vel cuſtos perceperit, & de quo anteceſſor minoris die quo obiit ſeyſinam non habuit, nec ipſe minor dum vixit, quia etſi in propria perſona uſus non fuit, tamen utitur per alios qui ſunt in ſeyſina nomine ſuo, quia iſte facit, cujus nomine fit, & ſi non utuntur per ſe, utuntur per alios, ſicut videri poterit de illis qui tenent in villenagio, ipſi utuntur & fruuntur, ſed non nomine proprio ſed domini ſui, & unde licet alius uſum fructum habuit die quo obiit anteceſſor, dici poterit quòd ſeyſitus obiit in dominico ſuo ut de feodo, habito reſpectu ad liberum tenementum & ad feodum, & non ad uſum., & ita quòd aſſiſa non determinet uſum, non magis quàm ſi tenementum teneretur in villenagio, & poterit quis tenere tenementum in dominico & in feodo, & alius in ſervitio, vel quoad uſum. Item unus tenere poterit in feodo quoad ſervitium, ſicut dominus capitalis & non in dominico, & alius in feodo & in dominico & non in ſervitio, ſicut liberè tenens alicujus, & unde licet tenens vendat alicui tenementum ſuum, non tamen ille qui emit intrat in feodum domini capitalis; cùm ipſe nihil inde habeat niſi tantum ſervitium, & nihil in dominico niſi tantum in ſervitio, ſed tantum in feodum & dominicum tenentis, & tenens nullam injuriam fecit domino capitali, licet ei damnum faciat, quia habere poterit ſervitium ſuum & diſtringere feodum ſuum quicunque illud teneat, & ideò poterit tenens vendere tenementum ſuum quando voluerit & cui, niſi ab initio inter eos modus adjiciatur ne poſſit, alioquin faceret tenenti ſuo diſſeyſinam. ¶. 6. Item dicitur (ut de feodo) quod quidem oportet petentem probare ſicut alios articulos. Videndum eſt igitur quid teneatur in feodo & quid ſit feodum. Et ſciendum quod feodum eſt id quod quis tenet ex quacunque cauſa ſibi & hæredibus ſuis, ſive ſit tenementum ſive redditus, ita quod redditus non accipiatur ſub nomine ejus qui provenit ex camera alicujus, ſicut alibi plenius dictum eſt, ſupra de aſſiſa novæ diſſeyſinæ. Item dicitur feodum alio modo ejus qui alium feoffat & quod quis tenet ab alio, ut ſi ſit qui dicat talis tenet de me tot feoda per ſervitium militare. Et unde ex præmiſſis colligi poteſt, quòd unus poteſt eſſe ſeyſitus de aliqua terra vel redditu in dominico ſuo ut de feodo, & de libero tenemento ſimul, vel tantum ut de feodo vel non in dominico, vel tantum ut de libero tenemento & in dominico, non tamen in feodo, ſicut dici poterit de illis qui tantum tenent ad vitam quacunque ratione. Et eodem modo poteſt quis eſſe ſeyſitus ut de

feodo

feodo & de libero tenemento quoad proprietatem & in dominico, & alius ad nullum iſtorum ſed quantum ad uſum fructum, ſicut firmarius ſive fructuarius, qui tenet ad certum terminum annorum. Item dicitur (ut de feodo) ita quòd (ut) ponatur pro (quaſi) & denotet ſimilitudinem, vel quòd (ut) denotet ipſam veritatem. Ipſam veritatem, ſicut de ipſis dici poterit qui juſtum habent titulum, & juſtam cauſam poſſidendi ab eis qui jus habent conferendi & tunc pro (ſicut) ut ſupra. Item ſimilitudinem, pro (quaſi) ſicut de illis dici poterit qui ingrediuntur ſine cauſa & ſine juſto titulo vel frater poſtnatus antenato excluſo, vel ſoror propria autoritate & per donationem factam à non domino. Item ſi per conditionem, ita quòd talium ex fortunæ inſidiis dependeat ſeyſina. Item ſi baſtardo fiat donatio & hæredibus ſuis, & cùm nullum habeat de corpore ſuo, ingrediatur filius ſuus baſtardus, & uxorem ducat, & hæredes habeat de corpore ſuo, ſi tales moriantur in ſeyſina, moriuntur ſeyſiti in dominico ſuo ut feodo, & ibi accipitur (ut) pro quaſi. ¶ 7. Item dicitur die quo obiit, vel die quo habitum religionis aſſumpſit. Item die quo iter peregrinationis arripuit, in quo itinere obiit, unde videndum erit de die qualiter dies accipiatur. Eſt enim dies ſolaris & dies lunaris, ſecundùm quod Deus diviſit lumen à tenebris, ex quibus duobus diebus efficitur unus dies, qui dicitur artificalis ex die præcedente & nocte ſubſequente, qui conſtat ex xxiiii. horis. Hora autem fit ex quadraginta momentis. ¶ 8. Dies autem artificialis dividitur in quatuor partes. Et eſt una pars quæ incipit in crepuſculo, & terminatur ad mediam noctem: & alia quæ incipit a media nocte, & terminatur in aurora: & tertia quæ incipit ab aurora, & terminatur in meridie: & quarta quæ incipit à meridie & terminatur ad noctem, & quælibet pars in ſe continet ſex horas. Et unde ſive quis obierit die ſolari ſive lunari, moritur eodem die artificiali, qui pro uno die computatur. Et unde quacunq; hora obierit quis tali die artificiali, ſive die ſive nocte, moritur ſemper quaſi in die. Et unde non eſt neceſſe apponere in brevi nocte qua obiit, quia ſemper morit die artificiali. Ad hoc autem quod hæres ſeyſinam anteceſſoris ſui recuperet per aſſiſam qualem habuit anteceſſor, ſufficit (ut quidam dicunt) quòd talis anteceſſor ſuus aliqua hora diei illius in ſeyſina extiterit, licet ante mortem ſuam aliqua hora diei tenementum illud ex cauſa donationis, vel alia qualicunq; ad alium tranſtulerit, tum propter brevem ſeyſinam, tum quia die quo obiit aliqua hora in ſeyſina fuit. Et unde dicunt, quòd hoc ſatisfactum eſt brevi & aſſiſæ, nec eſt neceſſe (ut dicunt) inquirere utrum talis ſeyſitus obierit necne, ex quo in brevi nón diſtinguitur. Sed revera (quicquid dicatur) videndum erit utrum ſeyſitus obierit necne, quia cùm dicat die quo obiit ſeyſitus, oportet quòd ſeyſitus obierit, alioquin cadit aſſiſa, ſicut videri poterit manifeſtè. Quia eſto quòd quis in crepuſculo vel aurora ſeyſitus fuerit de aliquo tenemento ut de libero tenemento ſuo & in dominico ſuo ut de feodo, & tenementum illud dederit alicui & tranſtu-

lerit animo donandi, & ille cui datum fuerit illud recipit animo retinendi & poſſidendi, & jus conjunctum ſimul cum ſeyſina in perſona donatorii, ſtatim facit liberum tenementum ei qui recipit & dominicum, & nihil remanet cum donatore, niſi tantum nudum dominium cùm uno tempore & una hora transferat quicquid habet ad donatorium, ſi talis ſic feoffatus aliqua hora diei vel noctis fuerit in ſeyſina. ¶ 9. De uſu vero, ſi donatorius non ſtatim utatur non eſt multum curandum, quia poteſt quis ſufficientem habere ſeyſinam; licet non ſtatim utatur. Nec multum eſt de ſubſtantia, ſed aliquando veſtimentum probet, & poſt imaginariam donationem ſeyſinam declarat, quod quidem faciat, & eodem modo captio expletiarum. Et eodem modo quo ſeyſina juncta juri liberum facit tenementum vero hæredi, cùm deſcendat hæreditas ad eum ſtatim & ſine mora in ipſa conjunctione, ita facit ſeyſina juncta cum jure ſtatim liberum tenementum, ſi conjuncta transferatur ad alium per eum qui dare poteſt, & qui omnia habet, ſcilicet ſeyſinam & jus & liberum tenementum, & qui hæc omnia habet, omnia ſtatim transferre poteſt & ſine mora ſi velit, ſine aliqua retentione vel exceptione, vel quòd ei nihil remaneat præter ſolum nudum dominium. Et cùm ita tranſtulerit (facta traditione) ſtatim quaſi nudus recedit, nihil ſecū portans præter nudum dominium, & donatorius (facta traditione) ſic exiſtens in poſſeſsione vacua, nihil poſſeſsioni ſuæ contrarium inveniens vel rebelle; ſtatim in ipſa hora habet liberum tenementum, ſecundùm quod videri poterit manifeſtè. Eſto quòd donatio facta ſit mane, & donatorius in ſeyſina uſq; ad horam primam vel tertiam; & donator facta traditione receſſerit; & poſtea pœnituerit ſe feciſſe donationem; & ſtatim revertatur poſt horam tertiam, volens ingredi non admittatur, violentiam adhibens violenter repellatur, queritur per aſsiſam quòd injuſtè ſine judicio ſit ejectus, reſpondet donatorius ad aſsiſam quòd non, quia gratis dedit, et gratis tradidit et gratis exivit; et quòd non ſit ei injuriatum, quia hoc voluit. Videtur igitur quod aſsiſa novæ diſſeyſinæ remanere debeat, non obſtante aliqua exceptione teneræ ſeyſinæ: cùm talis exceptio contra factum proprium donatoris locum habere non debeat, quamvis in ſuo caſu locum habeat contra factum alienum. Et unde videtur, quòd ea ratione qua cadit aſsiſa in perſona donatoris, eadem ratione tenere debet et procedere pro donatorio, ad recuperandum, ſi fortè donator ipſum ejiciat ſine judicio in eodem caſu. Sequit̄ ergo ex præmiſsis, ꝙ tam modicum tempus ſufficit ad habendum liberum tenementum, et ꝙ de uno et eodem die poſſunt eſſe ſeyſiti ut de feodo et diverſo tempore, et quod de uno dicitur de duobus vel pluribus dici poterit, ſi prædicto modo quacunq; hora diei fuerint in ſeyſina et in ſeyſina obierint. Et unde mortuo donatore eodem die donationis, et donatorio vel pluribus donatoriis, ſi tenementum ſucceſsivè ex cauſa donationis ad plures de perſona in perſonā tranſlatum fuerit et eodem die moriantur, et unde ſi omnes hæredes verſus capitalem dominum ſeyſinam anteceſſorum ſuorum petierint per aſsiſam, videndum erit quis eorum præferatur, ſi dicatur quòd hæres

primi

primi donatoris, quia fuit in ſeyſina anteceſſor ſuus aliqua hora diei, illud idem dici poterit de hærede primi donatorii & ſecundi, quia anteceſſores eorum fuerint in ſeyſina aliqua hora diei, & ſic deinceps de aliis. Ad quod reſponderi poterit, quòd re vera ille præferri debeat aliis cujus anteceſſor fuit in ſeyſina aliqua hora diei & ſeyſitus obiit, hoc etiam videri poterit manifeſtè de eo cujus anteceſſor fuit in ſeyſina aliqua hora diei & obiit ſeyſitus, aut iter peregrinationis ſeyſitus aſſumpſit in quo Itinere obiit, quia poterit hodie iter arripere & eodem die de quo profectus fuerit vel in craſtino, poterit dare et ſecundo die mori, et ideò licet aliqua hora diei quo iter aſſumpſerit ſeyſitus fuerit, tamen nullam ſeyſinam tranſmittit ad hæredes, quia ſeyſitus non moritur. Et hoc dico ſi donatorius poſt donationem aliqua hora diei per traditionem in ſeyſina fuerit. Illud etiam dici poterit de eo cujus anteceſſor habitum religionis aſſumpſit, & eodem die in ſeyſina extiterit, & eodem die ante aſſumptionem habitus dederit, hæres ejus nihil capiat per aſſiſam, quia anteceſſor ſeyſitus habitum non aſſumpſit, & unde videtur (& verum èſt) quòd nullus per aſſiſam obtinebit niſi hæres ille cujus anteceſſor ſeyſitus obiit. Et ſciendum quòd ille qui dat & qui dare poteſt, transfert jus quod habet, ſive fuerit jus poſſeſſorium ſive jus merum, hoc eſt ſi dederit proprium ſtatim facit liberum tenementum, ſi autem alienum, non ſic. Quæ autem ſeyſina dici debeat firma & bona & quæ tenera, ſupra videri poterit in titulo de donationibus, ubi inveniri poterit de hac materia. ¶ 10. Item fit mentio de termino, & tunc fiant ea quæ ſupra in aliis aſſiſis. Item continetur in brevi, (& ſi talis ſit hæres propinquior) ad quod vidère oportet de differentia & qualitate hæredis, de legitimo vero & baſtardo pertinet ad tractatum de baſtardia, ut infrà dicetur pleniùs, ubi apponitur baſtardia in modum exceptionis. Item primus ſive propinquior hæres dici poterit, quem nemo antecedit, ſupremus quem nemo ſequitur. Item hæredis appellatio non ſolum ad proximum hæredem ſed ad ulteriores refertur, nam & hæredis hæres deinceps hæredis appellatione continentur. Sed tamen hìc tangendum erit in parte qui ſunt filii & hæredes, & qui filii & non hæredes, & qui nec filii nec hæredes. Et unde ſciendum, quod liberorum quidam ſunt filii & hæredes, ſicut ſunt illi qui ex juſtis nuptiis procreati ſunt & progeniti, à patre & matre vel altero ipſorum hæreditatem habentibus, quia hæres dicitur àb hæreditate & non hæreditas ab hærede. Item econverſo filii & non hæredes, ut ſi nulla ſit hæreditas deſcendens, nec ex parte patris nec ex parte matris. Item poterit eſſe hæres ex parte patris tantum & filius cùm hæreditas tantum deſcendat à patre & non à matre, & ſic filius matris & non hæres & econtrario: ſi hæreditas deſcendat tantum ex parte matris, ſi autem ex parte utriuſq;, tunc erit filius & hæres utriuſq;. Item ſicut ab initio poterit quis eſſe filius et hæres unius vel utriuſq; ipſorũ (ut prædictũ eſt) eodem modo deſinere poſſit eſſe filius & hæres, ut ſi pater & mater, vel eorũ alter totam dederint hæreditatem, nihil relinquentes heredi nec in dominico nec in ſervitio, cum is quaſi ſine cauſa hæres dicebatur cùm jam non

ſubſiſtat. Item ubi quis primò genuerit filiam quæ hæres dici poſſit propinquior, ſi maſculus ſupervenerit, deſinit eſſe hæres. Item ubi filia hæres fuerit & per ſe, aliis filiabus ſupervenientibus non erit hæres per ſe, ſed cum aliis in communi. Item hæredum quidam ſunt propinqui cum propinquioribus, ſicut frater, vel ſoror patris vel matris cum eorum filiis vel filiabus. Item propinquiores ſunt filii vel filiæ, confratres vel ſorores in linea tranſverſali, cùm ſint in linea recta deſcendente à patre vel matre, quia omnes hæredes in linea recta deſcendentes excludunt à ſucceſſione omnes tranſverſales. Item in linea recta deſcendente ſunt propinqui & propinquiores, ut ſi plures filii venientes ab eo à quo deſcendit hæreditas omnes quidem ſunt propinqui, ſed antenatus propinquior propter ætatem. ¶ i i. Item ſi unus filius vel plures, vel unus filius & plures filiæ, ſi plures filii & una filia vel plures, maſculi ſemper erunt propinqui cum primogenito, & filiæ hæredes remoti. Si autem nullus maſculus cum primogenito, ſed tantum filia vel filiæ, tunc erunt filiæ hæredes propinqui cum maſculo, & maſculus propinquior anteceſſori propter ſexum. Item ſi plures ſint filii & hæreditas deſcendens partibilis ſit, omnes ſint propinquiores hæredes ratione hæreditatis quæ in ſe habet partitionem, & ſi filiæ ſint, ſunt hæredes propinqui. Si autem nullæ, tunc frater vel ſoror anteceſſoris, ſi autem plures ſint filiæ, licet hæreditas ex ſe non habeat partitionem, tamen partitur ratione filiarum, quæ ſunt quaſi unus hæres, & in quo caſu, quælibet illarum eſt hæres propinquior anteceſſoris, frater verò & ſoror propinqui. Item ſunt propinqui & propinquiores, ita ſunt remoti & remotiores. Remoti verò poſt propinquos ſcilicet fratres, ſorores, avunculos vel amitas ſunt eorum filii vel filiæ nepotes ſcilicet & neptes, remotiores verò eorum filii vel filiæ, ſicut pronepotes & proneptes, & ſic deinceps eorum filii & filiæ in infinitum. Et ſic perpendi poterit quis ſit hæres propinquior & qua ratione. Et ſciendum quod aut ſexus, aut ætas, aut linea, aut hæreditas partibilis, aut pluralitas fœminarum facit hæredes propinquiores, quantum ad jus ſucceſſionis; non autem quantum ad jus ſanguinis, ſecundùm quod inferiùs dicetur. Item ſunt propinquiores, quantum ad jus & quantum ad ſeyſinam, quia ſeyſinam ſemper ſequi debet jus. Et eo deficiente qui propinquior eſt anteceſſori, ſive propinquior ſit per ſe, ſive cum alio, ſine hærede de corpore ſuo, & incipit poſtnatus poſt eum eſſe propinquior anteceſſori qui in ſeyſina eſt, & à quo deſcendit jus hæreditatis ad ipſum & ſic deficientibus propinquioribus ſucceſſivè, cùm ſemel inceperint eſſe quilibet poſt alterum vivente anteceſſore, ſemper incipit eſſe hæres propinquior ei qui eſt in poſſeſſione hæreditatis hæres qui fuit priùs anteceſſori propinquus, ſive in linea recta deſcendente, ſive in linea tranſverſali: ità tamen quòd linea recta ſemper excludat tranſverſalem, & ſicut ex præmiſſis perpendi poterit manifeſtè. Item ſi deſcendat hæreditas ad primogenitum non habentem hæredem ex ſe, incipiunt fratres ſui poſtnati vel ſorores ejus eſſe hæredes ſui propinqui, & deſinunt eſſe hæredes patris communis vel alterius

ante-

anteceſſoris. Sed tamen primogenitus poſt eum incipit eſſe propinquior, quia ſenior. Et generaliter verum eſt, quòd ille propinquior eſt hæres in omni caſu ad quem jus merum deſcendit, ſive ſit verus hæres ſive pro hærede, ſive loco hæredis, ſicut eſt dominus propter feloniam tenentis ſui, quia nullus potuit eſſe propinquior qui jus merum habuit. Et eodem modo tenendum erit de remotis hæredibus in infinitum, ſicut dicitur de propinquis, de quibus infrà pleniùs dicetur de ſucceſſoribus. ¶ 12. Dicitur etiam in brevi. Sũmoneas &c. talem vel tales qui terram illam vel redditũ tenent. &c. Et unde videndum an totum teneant ſicut anteceſſor tenuit vel ejus partem & non totum, ſecundùm quòd anteceſſor tenuit cujus ſeyſinam ipſi hæredes petunt. Et ſciendum quòd multipliciter poterit eſſe illud totum, vel poteſt peti illud totum ſub uno toto, ut ſi quis petat aliquod manerium cum pertinentiis vel alio modo, vel decem libratas terræ cum pertinentiis, vel unam carucatam terræ cum pertinentiis vel alio modo, & non refert utrum hoc faciat, an per ſimile. Et unde cùm petens viſum facere debeat juratoribus, oportet ꝙ juratores videant quid, & quantum poſuerit in viſu ſuo, & utrum totum ꝙ ipſe anteceſſor tenuit, & ſecundùm ꝙ tenuit, vel non, quia totum debet petere ꝑ aſſiſam ꝙ anteceſſor tenuit, & ſecundùm ꝙ tenuit, vel excipere ſi aliquid inde alienatum fuerit poſt ſeyſinam anteceſſoris, vel tranſlatum, alioquin de jure debet cadere breve. Si autem petat hæres ſeyſinam anteceſſoris ſui verſus unum per plures particulas, ſive particulæ illæ ſint diverſi generis ſive unius, quælibet particula per ſe habet ſuum totum per ſe, ſive fuerint in uno loco ſive in diverſis, et ſi aliquam particularum iſtarum nõ teneat tenens integrè, cadit breve quoad illud totum illius particulæ, & tenet quoad alias ꝑticulas integras, ꝙ licet ſit unica perſona quæ petat, & unica quæ teneat, tamen diverſæ erunt actiones & plures, licet conſimiles, propter plures particulas, ac ſi eſſet ſi quis peteret unam rem diviſam inter plures, plures erunt actiones, propter plures particulas, & plures perſonas. Si autem petat quis verſus unum unam particulam per plures particulas numero, ſicut unam carucatam ex pluribus, per plures virgatas, vel unam virgatam per plures acras, ſi totum non tenuit tenens, cadit breve. Item quod dictum eſt de parte dici poterit de toto; vel quia nunquam tenuit inde aliquid, vel ſi tenuit, rem ad alium tranſtulit, & ita deſiit tenere; & quo caſu, videndum erit quo tempore deſiit tenere, & quando ad alium res tranſlata fuerit, utrum viz. ante impetrationem brevis, vel poſt, quia ſi ante, tunc non erit tenens in dolo, & ſic nec in culpa. Si autem poſt impetrationem diligentem & proſecutionem timens futuram litem & controverſiam motam, ne cum ipſo agatur mutandi judicii cauſa rem ad alium tranſtulerit, nihilominus pro poſſeſſore judicabitur, & non ſolum ille qui tranſtulit ſed ille ad quem tranſfertur pro voluntate ipſius petentis, unus ſcilicet eorum vel uterque. Si autem petens negligens fuerit vel in impetratione vel in proſecutione, hoc erit ei imputandum, de negligentia vero vie. non erit ita quoad

ſum̃onitionem & officium vic. Si autem ſit dominus capitalis qui teneat, licet totam rem non teneat, ſed aliquam partem, procedet aſſiſa contra ipſum, pro ea parte quam tenet: ut de itinere M. de P. in com̃ war r̃ anno regis H. 5. Et quòd aſſiſa cadere debeat ratione plus petitionis, ubi petens plus petierit quàm tenens tenuerit: habetis in itinere W. de Ralegh. in com̃ Leyc. de Humfredo de Leyc. & Juliana uxore ejus, circa finem rotuli. Item eſto quòd tenens dicat, ꝙ totum tenementum non teneat & juratores quæſiti neſciant utrum teneat vel non, cadit aſſiſa propter incertitudinem, ut de ultimo itinere W. de Ralegh. in com̃ North. de Wilhelmo de camera.

¶ 1 *De reſponſione tenentis ad articulos brevis.* 2. *Ad hoc quod dicitur in brevi ſi talis anteceſſor &c. & quòd non jaceat exceptio.* *Cap.* 10.

PRopoſita igitur intentione petentis, & fundata ſic ſuper quolibet articulo brevis ut prædictum eſt; oportebit tenentem cùm warantum non habuerit nec defenſorẽ, ad ſingulos articulos reſpondere ꝑ ordinem, & excipere contra omnes vel quoſdam, quare actio vel aſſiſa procedere non debeat, et docere contrarium vel diverſum, & ad exceptionem ſuam defendendam vel probandã ponere ſe ſuper aſſiſam, & probare per aſſiſam in modum aſſiſæ, cùm nihil valeat excipere, niſi probetur exceptio in modum aſſiſæ vel juratæ. Ad primum igitur articulum ſic erit reſpondendum. ¶ 2. Dicitur enim, ſi talis anteceſſor fuit ſeyſitus ſicut pater vel mater & ſic deinceps, quòd inter petentem & tenentem non pòterit aſſiſa procedere: quia tenementum de quo aſſiſa arramata eſt deſcendit à prædicto anteceſſore quaſi de communi ſtipite ad prædictum tenentem, & ita ꝙ aſſiſa non jacet inter eos ſicut inter convictas perſonas, cùm tantundem juris habeat tenens in terra ſive in tenemento petito, quantum & ipſe qui petit, & ideò propter paritatem juris non poterit aſſiſa terminare ſeyſinam; quia ſi tenens petat, reſponderi poterit ꝙ tantundem juris habet tenens in tenemento petito, quantum & petens, & ideò ꝙ alia actione opus erit ſcilicet per breve de recto, quod utrumq; terminat, poſſeſſionem ſcilicet & proprietatem, & ꝙ ideò remanere debeat aſſiſa. Ad quam quidem exceptionem, poterit petens ſic reſpondere replicando, ꝙ nihil juris clamat per deſcenſum de communi ſtipite, immò per feoffamentum factum à com̃uni anteceſſore et hoc paratus ſit probare ꝑ teſtes, & chartas vel inſtrumẽta, ſecundùm ꝙ magis ſibi videt expedire, & ſuper feoffamento erit ꝓcedendum, ſecundùm ꝙ inferiùs pleniùs dicetur ad convincendum dictum replicantis. Triplicari autem poterit ſuper replicationẽ, quòd donatio illa nulla eſſe debet, quia talis anteceſſor qui dediſſe debuit, ſemper fuit in ſeyſina, & nunquam exivit à ſeyſina nec ſtatum mutavit in aliquo quin ipſe in ſeyſina remanſiſſet per ſe vel per ſuos nomine ſuo. Et tenens doceat contrarium ſi poſſit vel diverſum. Infrà de hac materia pleniùs. Item ſi ſoror contra ſororem vel particeps contra participem: quia locum habet breve de rationabili portione, quia quilibet eſt hæres propinquior propter

jus

jus quod communiter deſcendit omnibus, ſicut uni propter unitatem juris. Et propinquior eſſe poteſt valde remotus quoad jus, licet non quoad ſeyſinā, ſi non appareat alius propinquior, licet baſtardus, quia filius eſſe non poteſt nec hæres.

¶ 1 *Si talis anteceſſor cui competit aſſiſa mortis anteceſſoris.* *Cap. 11.*

Dicitur autem ſupra de morte quorum competat aſſiſa. Nunc autem dicendum quibus perſonis, quia dicitur, talis anteceſſor talis: quia ex hoc poſſunt competere exceptiones tenenti & reſponſiones. Et ſciendum ꝙ aſſiſa competit filio vel filiæ vel filiabus ſi plures naſcãtur, de morte patris, vel matris, ſed non competit nepotibus neq; neptibus ex eis de morte prædictorū, Avi vel Aviæ. s. niſi aliis ꝑſonis jungantur, in quibus tenet aſſiſa ut ſupradictū eſt. Item competit fratri de morte fratris. Item ſorori de morte fratris vel ſororis. Item nepoti vel nepti de morte avunculi vel amitæ, ſed non econverſo & ita reſtringitur aſſiſa iſta infrà certos gradus & certas ꝑſonas, & ulteriùs non extenditur. Item locum habet iſta aſſiſa inter prædictas ꝑſonas et extraneas ꝑſonas quatenus ſe extendit, ſed ubi aſſiſa locum non habet ultra certos gradus, locum habebit inter eaſdem ꝑſonas conſanguinitas, aſcendendo uſq; ad triavum et deſcendendo uſq; ad trinepotem, quia inter quaſcunq; ꝑſonas locum habebit aſſiſa infrà ſuos limites: inter eaſdem locum habebit cōſanguinitas extra. Et vice verſa inter quaſcunq; ꝑſonas infrà ſuos limites locū non habet aſsiſa, inter eoſdem extra nunquam locum habebit conſanguinitas, ſed breve de recto tantùm, ſicut inter ꝑſonas prænotatas: & ſecundùm ꝙ inferiùs dicetur. Talibus igitur ꝑſonis de morte talium competit aſsiſa (ut prædictum eſt) contra extraneas ꝑſonas: ut ſi dn̄s capitalis in ſeyſina ꝓpria fuerit, vel alia quævis extranea ꝑſona, ſive fuerint fratres uterini de alio patre, vel alia matre à quibus hæreditas nō deſcendit, quia tales ſunt quaſi extranei, cùm nō ſunt capaces hæreditatis. Item eodem modo & multò fortiùs dici poſſunt extranei illegitimi et baſtardi, quia licet ſint uterini, tamen inter tales (ſecundùm quoſdam) non jacet aſsiſa cùm ſint baſtardi, nec ad hoc ſaltem ꝙ ꝑ aſsiſam ꝓcedi poſsit ad ꝓbandam legitimitatem, quia ꝑ hoc terminari non poterit negotium: quia ſi talis cohæres ſe ꝓbaverit legitimum, non tamen ꝓpter hoc ſe ꝓbat hæredem ꝓpinquiorem, licet ſe ꝓbaverit heredem. Quia ſi talis in cauſa baſtardiæ ſe ꝓbare poſsit legitimum, tunc ulteriùs locū non habebit aſsiſa, ſed ad breve de recto erit recurrendum, ne ſub ſpecie poſſeſsionis terminetur ꝓprietas & jus merùm, ꝙ eſſe non debet. Sed ſi baſtardia contra tales ꝑſonas nominatas objiciatur à ꝑſonis extraneis, tunc in cauſa baſtardiæ ꝓcedatur ſicut inter alias quaſcunq; ꝑſonas. Item cùm inter eaſdem ꝑſonas prænominatas non habeat locum aliud breve q̄ de recto, non erit ibi duellum neq; magna aſsiſa, ſed ꝑ narrationem deſcenſus à cōmuni ſtipite terminabitur tam jus poſſeſſorium q̄ jus merum quia facta computatione de facili ꝑpendi poterit quis primogenitus et hæres ꝓpinquior et heres juſtior,

tum

tum ꝓpter jus & ætatem,tum ꝓpter ſexum & conſimilem ꝓpinquitatem,tū ꝓpter lineam rectam & tranſverſalem. Si autem nepos prius fuerit in ſeyſina recta linea deſcendendo, excludit omninò avunculum à ſucceſſione ſi petat verſus nepotem ꝑ aſſiſam,quia non jacet.Si autem ꝑ breve de recto,excludit eum omninò tum ratione juris ꝙ ei deſcendit & non avunculo, tum ratione rectæ lineæ, quia omninò excludit tranſverſalem dum aliquis reperitur in ea,maſculus vel fœmina,qui erunt ꝓpinquiores ratione prædicta,& non ſolū excludit nepos vel neptis avunculum et alios remotiores ex linea tranſverſali venientes,cùm nepos vel neptis fuerint in poſſeſſione:verùm etiam excludunt eorundem ꝓnepotes & ꝓneptes & omnes alios ex illis deſcendentes. Cùm autem avunculus priùs fuerit in poſſeſſione hæreditatis ꝑ intruſionem vel alio modo, et nepos petat verſus eum de ſeyſina patris, vel deſcenſu avi, locum non habebit aſſiſa, ſed tantum breve de recto,ꝑ ꝙ ſi compertum fuerit ꝑ narrationem ꝙ nepos hæres fuerit ꝓpinquior et juſtior ꝓpter juris prærogativam,tamen nihil capiat ꝑ judicium ꝓpter caſum regis,qui hucuſq; ſe habuit in contrarium,& remanebit ſemper judicium in ſuſpenſo, donec contentio(ſi partes voluerint)ꝑ concordiam terminetur. Et unde videndum ſi nepos & avunculus ſub eadem poteſtate anteceſſoris ſimul fuerint aſtrarii tēpore mortis, eo ꝙ ambo reperiuntur in atrio ſive in aſtro, et quo caſu cùm videatur ꝙ uterq; habeat liberum tenementum ,ſtatim cùm quilibet eorum ſit rectus hæres et ꝓpinquus : tamen ille præferri debet qui ſecum habet juris & ꝓprietatis prærogativam & rectæ lineæ quæ excludit tranſverſalem. s.nepos, quia in ꝑſona ejus conjungitur jus & ꝓprietas cum ſeyſina , ꝙ quidem non eſt in ꝑſona avunculi, qui non habet niſi tantum ea quæ ſunt poſſeſſionis, & non juris.Et unde ſi ꝑ nepotem ejiciatur,non recuperabit ꝑ aſſiſam novæ diſſeyſinæ,tum ꝓpter juris prærogativam in nepote,tum quia vacuam ſeyſinam non habuerit. Si autem avunculus ejecerit nepotem,nepos ꝑ aſſiſam recuperabit.Et illud idem erit ſi nepos in ſeyſina extiterit tempore mortis,& avunculus cum extra fuerit nepotem ejecerit, & vice verſa ſi avunculus in ſeyſina & nepos extra & avunculum ejecerit , avunculus ꝑ aſſiſam recuperabit ſi diu in pacifica ſeyſina extiterit & alias non, ut infrà, ſalvo tamen nepoti jure ſuo ſuper ꝓprietate.Si autem ambo fuerint extra tempore mortis anteceſſoris,et ſic neuter aſtrarius, & tūnc aut poſſeſſio vacua , aut capitalis dominus, Rex, vel alius extitit in poſſeſſione. Si autem vacua, tunc refert quis eorū ſe priùs poſuerit in ſeyſinam. Si autem nepos, ſtatim habet liberum tenementum ratione prædicta , & ſi fuerit ejectus per avunculum , recuperabit ꝑ aſſiſam, Si autem avunculus ſe priùs poſuerit in ſeyſinam,& ꝑ nepotem ſtatim ejectus & recenter , ꝑ aſſiſam novæ diſſeyſinæ non recuperabit verſus nepotem, licet verſus alios, Sed ſi tempus habuerit ꝑ negligentiam nepotis vel impotentiā cùm ſeyſina ſua ſubſtantiam capiat ex tempore, ſi per nepotem fuerit eject⁹, ꝑ aſsiſam recuperabit , quia ſine judicio ejicitur licet juſtè. Si autem ſeyſina vacua non fuerit cùm capitalis dominus extiterit in ſeyſina, ſine voluntate ipſius ſe ponat in aſsiſam, Refert igitur quis eorum priùs autoritate dn̄i capitalis

talis

talis fuerit in ſeyſina. Si autem nepos, avunculus nunquam recuperabit verſus eum, propter privilegium juris ꝙ nepos habet, ſi autem avunculus, nepos non recuperabit ꝑ aſsiſam mortis anteceſſoris, propter paritatem juris poſſeſſorii ꝙ avunculus habet, niſi ſibi ſtatim perquiſiverit ꝑ aſsiſam, vel alio modo quòd ſeyſinam avunculi fecerit contentioſam. Non habebit igitur remedium nepos niſi ꝑ breve de rectò, & ſic remanebit avunculꝰ ſemper in ſeyſina, quia judicium remanebit in ſuſpenſo propter caſum regis ſuper jure. De poſſeſsione autem & jure poſſeſſorio (ut prædictum eſt) ſemper habet avunculꝰ paritatem. Si autem capitalis dominus neutrum illorum admiſerit, donec ei cõſtiterit quis eorum ſit hæres juſtior, ſi uterq; petat verſus eum per aſsiſam, nepos præferri debet propter juris meri prærogativam, licet in utriuſq; perſona locum habeat aſsiſa. Item cùm neuter ipſorum aſtrarius fuerit, & dominus capitalis diu tenementum in manu ſua tenuerit, & illud poſtmodum avunculo ꝑ finem quem cum eo fecerit reſtituerit, cùm ꝑ hoc non ſit avunculus aſtrarius nec in ſeyſina niſi ꝑ factum aliorum, tunc videtur ꝙ omiſſo brevi de recto ꝓpter caſum Regis, in ꝑſona nepotis locũ habere poſſet breve de ingreſſu, cùm ſit extra ſeyſinã. Cùm autem in ſeyſina, non poterit ei prodeſſe aliud breve quàm breve de nova diſſeyſina, ꝓpter ſuſpentionem judicii. Item extraneus dici poterit quoad aſsiſam mortis anteceſſoris licet procreatus ſit de eadem matre à qua deſcendit hæreditas, ſive maſculus ſive fœmina ꝓpter coarctationem hæredum. Ut ſi terra data fuerit in maritagium tali cum tali uxore ſua & hæredibus ipſorum conjunctim, omnes alii ſunt extranei, & ſic excludit fœmina maſculum ſicut jus ſanguinis.

¶ *1 De exceptionibus contra articulos brevis. 2. Dicitur (de tanta terra) ut ſi error fuerit in impetratione exceptio propter errorem. 3. Item dic qua obiit. 4. Caſus Roberti de Suche. 5. Propinquior hæres & alius adeò propinquus. 6. Exceptio ſuper id quod dicitur quod talis tenet.* *Cap. 12.*

REdeamus ad exceptiones ꝓponendas contra articulos brevis. Dicitur enim à petente ꝙ talis anteceſſor fuit ſeyſitus, ad quod poterit tenens excipere & docere contrarium vel diverſum. Dicere enim poterit ꝙ nunquã fuit inde in ſeyſina aliquo tempore, & inde ſe ponere ſuper aſſiſam, & petens ꝙ ſit ut prius, & ſimili modo ſe ponere ſuper aſſiſam, & ſic procedat aſſiſa, vel dicere poſsit tenẽs ꝙ ſi anteceſſor unquã fuit in ſeyſina, hoc fuit nomine alieno ut ꝓcurator, cuſtos, vel curator: vel ſic, ſi in ſeyſina fuit, liberũ teñtum habere non potuit, quia non tenuit teñtum illud niſi ad terminum annorum ſicut fructuarius, vel in vadium ut creditor. Item ſi dicatur ꝙ ſeyſinam habuit ex donatione, excipi poſsit à tenente ꝙ anteceſſor nunquam ſeyſinam habuit per ſe niſi ſimul cũ donatore. Et cùm multæ poſſunt eſſe exceptiones de hac materia, iſtæ tamen ſufficiant ad præſens exempli cauſa. Item dicere poterit tenens excipiendo ꝙ ſi talis anteceſſor ſeyſinam habuit, nullum habuit in dominico niſi ad terminũ ut firmarius, vel in vadiũ ut creditor, vel hujuſmodi, et alius habuit inde liberũ teñtum. Item dicere poterit ꝙ ſi talis anteceſſor liberum tenementum habuerit in dominico, illud non habuit in feodo ꝙ

aliquid

aliquid ei deſcendere potuit ut hęredi, quia non niſi ad terminum vitæ quacunq; ratione. Item ſi concedat tenens ꝙ in feodo, dicere poterit excipiendo ꝙ nihil potuit deſcendere tenēti per aſsiſam ex tali tenemento, quia tenemētum illud datum fuit anteceſſori præfato & certis hæredibus ſuis et coarctatis, ut ſi tenementum datum fuerit tali anteceſſori et in maritagium et hęredibus ſuis de corpore ſuo exeuntibus, vel tali cum tali uxore ſua et eorum hęredibus cōmunibus & non ſeparatis. Et idem dici poterit de eo et hæredibꝰ ſuis qui feoffatus fuerit ꝑ conditionem & per modum ubi coarctantur hęredes. Item reſpondere poterit tenens & cōcedere ꝙ talis anteceſſor obiit ſeyſitus ut de feodo et in dominico, ſed tamen ꝑ conditionem et modum ſuſpēſa eſt talis hæredis ſucceſsio quoad ſeyſinam uſq; ad tempus incertum. s. ad vitam vel uſque ad certum tempus. s. ad terminum annorum, vel ad certum tempus ſub conditione. s. donec conditio extiterit vel non extiterit, quam quidem exceptionem oportet tenentem probare per aſsiſam in modum juratæ. Anteceſſor quidem ille tenētum illud pignori ſuppoſuit creditori ad certū diem, ſub tali conditione, ꝙ niſi pecunia tali die ſolveretur ꝙ tenementum illud remaneret creditori in feodo. Et unde videndum utrum dies ſolutionis præterierit vel nondum advenerit. Et ſi præterierit, tunc videndum erit utrū ſolutio facta fuerit vivente debitore vel poſt mortem vel non. Si autem facta fuit ſolutio vel pecunia oblata ſuo die ſub bonorum virorum teſtimonio, procedet aſsiſa in modum juratæ de ſolutione facta, & recuperabit hæres per juratam. Si autem ſoluta non fuerit nec oblata, tunc cadit aſsiſa, & remanebit tenementum creditori, quia non eſt ſatisfactum conditioni. Si autem dies nondum præterierit, tunc ſuſpenditur aſsiſa uſq; ad diem, et ſecundùm quod ſolutio facta fuerit ad diem ſuum vel non, procedat aſsiſa in craſtino vel remanebit. Item remanere poterit aſsiſa propter conditionem & propter modum traditionis, licet anteceſſor obiit ſeyſitus ut de feodo: verbi gratia: Quidam A. tradidit quandam terram B. in vadium, quouſq; idem A. redderet eidem B. Centum marcas cum tali conditione adjecta, ꝙ niſi idem A. redderet eidem B. illas centum ꝙ terra remaneret prædicto B. nulla facta mentione de hæredibus ipſius A. Moritur A. pecuniâ non ſolutâ, hæredes ipſius A. petunt per aſsiſam, creditor objicit conventionem. Et quia prædictus A. non ſolvit in vita ſua et obligatio perſonalis fuit, nec extenditur ad hæredes licet parati ſint ſolvere, remanebit terra creditori et hæredibus ſuis. Idem erit ſi obligatio perſonalis fuerit quantum ad creditorem cum nulla mentione facta de hæredibus creditoris. Item poterit tenementum dari ad firmam creditori ſub tali conditione, & ad terminum annorum, quòd ſi contingat debitorem mori infrà terminum, quòd tenementum remaneat creditori in feodo vel ad vitam, & tenebit conventio. Item vice verſa, ſi tenētum detur in feodo vel ad vitam et ſic convenerit quòd ſi creditor moriatur infrà certum terminum, & quòd id quod fuit in feodo vel ad vitam remaneat ad terminum vel in feodo alicui alteri, bene tenet conventio. Et ſi prima facie debitor moriatur vel creditor vel uterque, locum habeat aſsiſa

mortis

mortis anteceſſoris, quia debitor quodammodo moritur ſeyſitus ut de feodo. Tamen eliditur aſſiſa per exceptionem conventionis, ut ſi hæres debitoris pro ſe habeat aſſiſam in modum aſſiſæ & ſeyſina ei conceſſa, creditor vel ejus hæredes habebunt contra aſſiſam exceptionem conventionis in modum juratæ, in quā quidē ſi petens per aſſiſam ſe ponere voluerit, denegabit ei actio & aſsiſa, & ſi tenens exceptionem conventionis à ſe propoſitam per juratam vel alio modo probare voluerit, ſic ſeyſinam amittit quia indefenſus remanebit. Si autem creditor in primo caſu ante diem ſolutionis moriatur, vel debitor, vel uterq; remanebit aſſiſa in ſuſpenſo uſq; ad diem ſolutionis, quo elapſo aut procedet aſſiſa ſecundùm quod ſolutio facta fuerit vel non, aut remanebit aſſiſa per exceptionem conventionis eliſa. Item ſi ſic detur tenementum ad firmam & ad terminum ſub tali conditione, ꝙ ſi infrà terminum illum contingat debitorem mori, ꝙ remaneat tenementum creditori ad vitam vel in feodo, vel vice verſa, ſi contingat creditorem mori infrà certum terminum, id ꝙ datum fuit in feodo remaneat hæredi creditoris ad vitam, vel id ꝙ datum fuit creditori ad vitam, remaneat ei vel hæredi ſuo ad terminum, bene valebit conditio, non obſtante aſſiſa, oppoſita exceptione conventionis, & probata ut ſupra. Item excipi poterit, quòd licet talis obiit ſeyſitus ut de feodo, tamen nihil potuit deſcendere ad hæredem, quia baſtardus fuit, & in quo caſu non eſt loquela mittenda ad curiam Chriſtianitatis de baſtardia convincenda, quia de eo qui mortuus eſt convinci non poteſt ad baſtardum, quia reſpondere non poteſt, nec excipere, licet tamen an talis fuerit inquiri poterit per aſsiſam an talis fuit vel non in modum juratæ captam, ſi utraq; pars conſenſerit in juratam, quod ſiquidem non, fiat ut ſupra de eo qui remaneat indefenſus. Eodem modo dici poterit de baſtardo qui feoffatus eſt tenendum ſibi & hæredibus ſuis ſi abſque hærede moriatur. Item reſponderi poterit quòd non in feodo ſed ut de vadio vel cuſtodia &c. ut ſupra. Item quòd non in feodo ſed de vadio, ſed de ballio, ſed de traditione, ſed ad voluntatem concedentis. ¶ 2. Item redeamus ad articulos brevis, ſcilicet ubi dicitur (de tanta terra cum pertinentiis in tali villa) ut ſi error fuerit in tali impetratione, ut ſi quis poſuerit in brevi tenementum pro redditu vel econverſo. Item ſi redditum pro ſervitiis & conſuetudinibus. Item ſi fuerit error in quantitate tenementi, ut ſi quis poſuerit duas carucatas, ubi anteceſſor non obiit ſeyſitus niſi de una. Item ſi quis ſervitium petat ſub nomine annui redditus qui datur ꝓ homagio, cùm & ſervitium proveniens ex tenemento aliam habeat cauſam quàm annuus redditus qui datur feoffato. Item videat petens ꝙ plus non petat quàm teneat tenens, ꝙ ſi fecerit, cadit breve & differtur aſſiſa propter plus petitionis. Si autem minùs petierit, aliud erit. Item videndum erit de poſſeſſione anteceſſoris, de quantitate, & qualitate, per quos terminos, & qua menſura, et utrum larga fuerit menſuratio tenementi dati anteceſſori, vel ſtricta, ſecundùm ꝙ petitur per carucatas, vel libratas, vel virgatas, vel numerum acrarum, vel pro quanto tenemento anteceſſor tenementum illud tenuit die quo obiit, ſecundùm quod tunc fuit menſuratum, vel ſtrictè, vel lar-

largè,& ſecundùm ꝙ tunc fuit, licet ibi fuerit plus vel minus,quia ſi plus tūc fuit & tunc ſic, non cadit breve propter largam menſurationem, nec eodem modo ſi minus propter ſtrictam. Si autem non teneat tenens ſicut tunc fuit, cadit breve propter defectum, ſive tunc ibi plus fuerit ſive minus,ut ſi primò fuit plus quàm una carucata per largam menſurationem,cadit breve ſi aliquid inde deficiat,licet ibi ſit una carucata ꝑ ſtrictam menſurationem. Nec ſufficit,ſi dicat petens ꝙ tenens teneat unam carucatam, niſi illam teneat ſicut anteceſſor illam tenuit, ſtrictam vel largam. Item ꝙ dicitur de tenemento, dici debet de pertinentiis, ꝙ ſicut anteceſſor tenementum illud tenuit cum pertinentiis & quas habuerit quando obiit, tales peti poſſunt,verbi gratia,ſi priùs ante mortem dedit advocationem, talis advocatio non debet nominari inter pertinentias quas habuit quando obiit. Et in hoc caſu videndum erit, ſi tenens non teneat, ꝙ aliquando tenuit poſt mortem anteceſſoris, quando deſiit poſſidere utrū viz. ante impetrationē vel poſt,vel ante litem inceptam vel poſt, & ita ꝙ in mora non extiterit,excepto eo ꝙ ſi erga dominū capitalem petierit per aſſiſam, ſive totum tenuerit ſive partem, ꝓcedet aſſiſa quandocunq; deſierit poſſidere,dum tamen alius in ſeyſina ſit per ipſum de hoc ꝙ deſierit, de quo ſi dubitetur inquiri poterit per aſſiſam, ut de Itinere M. de Pateſhul in comitatu Warr̄ anno regis H. 5. Item ſi tenuit,& dolo deſiit poſſidere, mutandi judicii cauſa propter litem futuram, cùm impetratum ſit vel inceptum, pro poſſeſſore habebitur, & tam iſte quàm ille ad quem res tranſlata fuerit ſimul vel eorum alter poterit conveniri pro voluntate petentis. Et ideò cùm per talem tranſlationem poſt impetrationem non deſinat poſſidere,nunquam mutare poterit cauſam poſſidendi,nec feodum ſibi facere per tale feoffamentum, & ſemper erit ut cuſtos. Et ideò ſi poſt tale feoffamentum obierit hærede ſuo infrà ætatem exiſtente qui vocatus fuerit ad warantum,non expectabitur ætas,quia anteceſſor ſuus non mutavit cauſam poſſidendi per talem tranſlationem.Sumi poterit exemplum de brevi de ingreſſu poſt diſſeyſinam, ubi in vita diſſeyſiti aſſiſa arramata eſt,& viſus terræ factꝰ eſt,vel ſine clauſulis illis non expectatur ætas hæredis diſſeyſitoris,ꝙ quidem fieret niſi aſſiſa arramata eſſet cùm poſſet.Et etiam quamvis aſsiſa mortis anteceſſoris arramata non eſſet erga dominum capitalem, tamen ſi alienaverit, & maximè dum hæres fuerit infrà ætatem, & inde feoffaverit aliquē, & mortuo dño capitali, hæres domini capitalis vocetur ad warantum per chartam patris ſui, ꝓpter hoc nō remāebit aſsiſa capiēda,ſed capiēda erit tali modo,ꝙ ſi petens recuperaverit ſalva ſit tenenti warantia ſua,cùm hæres dñi capitalis ad ætatem pervenerit, ut de ultimo itinere M.de Pateſh. in comitatu Norff. anno regis H. decimo ſecundo Aſsiſa mortis anteceſſoris ſi Eudo pater Walteri, de 36. acris terræ cum pertinentiis in Eſterbergh quam terram Ranulphus de Braham tenuit, qui vocavit inde ad warantum Rogerum le Bigot qui tunc fuit infrà ætatem, & per chartam H. Bigot com̄ Norff. patris ipſius Rogeri, & ubi ideò conſideratum fuit quòd caperetur aſsiſa,et ſi jurati dicerent ꝙ Eudo ſeyſitus obiit ut de feodo & Walterus recuperaſſet ſeyſinam ſuam,et

quòd

quòd Ranulphus expectaret uſq; ad ætatem Rogeri, et tunc haberet recuperare ſuum verſus Rogerum de warantia. Item dicitur (in tali villa) ad ꝙ reſpõdeatur ut ſupra, de nova diſſeyſina ſi error in brevi inveniatur. ¶ 3. Item ad hoc ꝙ dicit (die quo obiit) excipi poterit & reſponderi, ꝙ licet anteceſſor aliqua hora diei eſſet in ſeyſina, tamen non obiit ſeyſitus, quia cùm mane, vel alia hora eſſet in ſeyſina, eodem die dedit terram illam tali hora tertia, & obiit hora nona. Item longè ante mortem ſuam dimiſit ſe & terram illam dedit tenenti ei qui nunc tenet per chartam ſuam quam profert, et ita ꝙ finis factus fuit in curia domini regis, & cyrographum per breve de warantia chartæ, et ita ꝙ prædictus anteceſſor in curia domini regis recognovit donum et warantizavit ei terram illam ſicut illam quam tenuit et habuit de dono ſuo. ¶ 4. Ad ꝙ poteſt petens replicare et dicere, ꝙ quicquid tenens dicat de donatione vel charta, nunquam ſeyſinam habuit per donum nec per chartam illam, ſed ille qui donaſſe debuit, ſemper in ſeyſina remanſit poſt chartam ſicut ante; et nunquam ſtatum mutavit, ſed ita obiit ſeyſitus ut de feodo, et inde ponit ſe ſuper aſsiſam. Dicere etiam poterit ꝙ finis et cyrographum ei nocere non debeant, cùm dependeant ex dono ꝙ principale eſſe debuit, ꝙ quidem nullum eſt, et cùm principale non ſubſiſtat, ea quæ ſequuntur locum habere non debent. Item dicere poſsit et firmare intentionem ſuam, ꝙ breve de warantia chartæ per falſam ſuggeſtionem fuit impetratum, ꝑ hoc ꝙ dedit curiæ domini Regis intelligi, ꝙ fuit in ſeyſina et non fuit, et unde cyrographum ꝙ ſubſequitur ex tali falſitate & deceptione valere non debet. Item nec recognitio facta ab eo qui donaſſe debuit (ꝙ talis fuit in ſeyſina cùm non eſſet) valere debet, quia non convenit naturæ confeſsio nec veritati, et ꝙ talis ita obiit ſeyſitus petit aſsiſam. Ad ꝙ ſi tenens ſe tenuerit ad finem et de replicatione petentis ſe noluerit ponere in aſsiſam, indefenſus remanebit, et ſic amittet ꝑ judicium ſine jurata vel aſsiſa, indefenſus enim eſſe poterit petens contra tenentem quoad exceptionem. Eodem modo quo et tenens contra petentem quoad actionem, ſi actioni ſive intentioni petentis reſpondere noluerit, & illud idẽ dici poterit de replicatione et triplicatione, et ulteriùs. Cùm autem tenens gratis ſe poſuerit in aſsiſam vel juratam, ꝑ hoc terminabitur negotium de ſeyſina. Item dicere poſsit ꝙ non obiit ſeyſitus anteceſſor, q̃a longè ante mortẽ ſuam fuit diſſeyſitus et ſibi ꝑquirere noluit in vita ſua ꝓpter ſuã negligentiam, vel non potuit ꝓpter ſuam impotentiam, et ſic cadit in aſsiſam mortis anteceſſoris finis factus aſsiſæ novæ diſseyſinæ. Item dicere poterit ꝙ ille de cujus morte ꝓfert aſsiſam vivus eſt. ¶ 5. Itẽ ad hoc ꝙ dicit (ꝓpinquior heres) excipi poteſt et reſponderi ꝙ alius eſt ꝓpinquior licet ipſe petens ꝓpinquus ſit, vel ꝓpter ętatẽ vel ſexum ut ſupra. Itẽ dicere poteſt ꝙ ſi talis ſit ꝓpinquior, alius eſt adeò ꝓpinquus, cùm terra ſit partibilis et qui non nominatur in brevi. Itẽ dicere poteſt ꝙ ille qui petit ſicut heres ꝓpinquior nõ poteſt eſse heres ꝓpinquior nec ꝓpinquus nec remotus, quia villanus, et ſic cadit in aſsiſam mortis anteceſsoris quæſtio ſtatus, et qualiter determinari debet illa exceptio perpendi poterit ut ſupra, in tractatu de nova diſseyſina.

Item

Item ſi quis in actione proprietatis per breve de recto petierit id ꝙ quis tenuerit in dominico in dominico, et id quod in ſervitio in ſervitio, id ꝙ ſemel in ſervitio petierit, nunquam poſtea petere poteſt in dominico. Secus tamen eſt in cauſa poſſeſſionis, ut ſi quis petat per aſsiſam mortis anteceſſoris, poterit petens corrigere errorem & non tenet talis replicatio in cauſa proprietatis. ¶ 6. Item (quam terram talis tenet) ad quod poteſt excipi & reſponderi à tenente, quod totam non teneat cum tota ab eo petatur nec in tenemento nec in ejus pertinentiis ſicut illam petit nec ſicut anteceſſor illam tenuit. Item ſi dicat quòd totum tenementum non teneat, ſed alius talis, & ex adverſo reſpondeatur ꝙ ille talis villanus ſit ipſius tenentis, & de eo teneat in villenagio, niſi ille qui hoc exceperit ſtatim habeat probationes ad manum parentes vel alias, recedet tenens quietus de hoc brevi: ut de itinere Abbatis de Rading et M. de Pateſhul in com̃ war̃, Aſsiſa mortis, ſi Fredericus.

¶ 1 *Exceptio ſi petens remiſit vel confirmavit poſtquam jus ad eum deſcendit.* 2. *Exceptio ubi non jacet aſſiſa mortis anteceſſoris.* 3. *Vbi non jacet aſſiſa mortis anteceſſoris.* 4. *Vbi cadit aſſiſa.* 5. *Si felonia objecta fuerit.* 6. *Si duo petant per aſſiſam verſus unum.* 7. *Qualis ſeyſina habita tollit aſſiſam.* Cap. 13.

PRæter exceptiones & reſponſiones quæ naſcuntur ex articulis brevis, ſunt aliæ exceptiones plures quaſi extra vagantes quæ proveniunt à caſu ſive ab eventu, & quarum quædam differunt aſsiſam ad tempus & quædam breve perimunt, & quædam aſsiſam. Si autem breve perimant propter errorem tunc fiat ut ſupra in aliis aſsiſis. Videndum eſt igitur quando & ꝑ quas exceptiones cadit aſsiſa inprimis. Et ſciendum quòd reſpondere poterit tenens et excipere, ꝙ licet omnes articuli ſupradicti in brevi contenti veri ſint, tamen ille qui nunc petit ut hæres propinquior non habet actionẽ per aſsiſam, quia alius hæres ꝓpinquior ante ipſum petentem intercedens, & qui anteceſſorẽ communem (de cujus morte nunc petens ꝓfert aſsiſam) ſupervixit, licet ſeyſinam non haberet, totum jus ſuum in poſſeſsione & in proprietate quod ei deſcendit vel deſcendere potuit remiſit, & quietum clamavit prædicto tali tenenti. Et inde habeat probationem, chartam vel aſsiſam, ad quod habeat petens ſi poſsit replicationem. Item poteſt tenens excipere et reſpondere, quòd ſine domino rege non debet reſpondere, quia terram illam tenet de dono domini regis ut in ſeriantia, vel de eſchaeta ſua, vel alio modo: quo caſu, requirenda erit voluntas ipſius domini regis. Item eodem modo ſi de alio teneat quàm de domino rege, ſi confirmationem habeat ipſius domini regis, dum tamen per confirmationem talem tenetur dominus Rex ad excambium ſine eo non reſpondebit. Si autem non teneatur ad excambium, ſine eo reſpondebit. Item excipere poteſt & dicere, quòd terram illam tenet de dono alicujus poſt mortem talis anteceſſoris ſicut alicujus fratris ipſius petentis antenati, ſi replicetur quòd donare non potuit: triplicetur quòd pater eorum communis dedit, & licet donum non valeret quaſi imperfectum, quia talis anteceſſor donator ſeyſitus obiit, ille frater antenatus licet ſeyſinam non haberet, illud donum patris ſui confirmavit, & quod ab initio inva-

invalidum fuit quia imperfectum, per confirmationem validum fecit & ꝑfectum, quia confirmatio ſupplevit defectum. Item reſpondere poterit ꝙ terram illam tenet de dono anteceſſoris de cujus morte petens ꝓfert aſſiſam. Quo caſu, ſi replicetur ꝙ in vita talis nunquam ſeyſinam habuit, triplicari poterit à tenente ꝙ ille petens donum patris vel alterius anteceſſoris, licet non plenum vel non ꝑfectum, tamen ſicut aliquod & inceptum confirmavit. Item reſpondere poterit ꝙ pater petentis per aſſiſam villanus fuit, & ideò quòd hæres eſſe non poſſit. Ad ꝙ ſi replicetur à petente ꝙ licet talis anteceſſor ſuꝰ villanus eſſet, tamē liberatus fuit à villenagio cum tota ſequela ſua quocūq; modo liberationis, & cum patri vel alteri anteceſſori ſuo competeret aſſiſa novæ diſſeyſinæ ſi de tenemento illo diſſeyſitus eſſet & per aſſiſam recuperare poſſet, eadem ratione competere deberet filio tale & hæredi vel filiæ ſicut ſequelæ ſuæ aſſiſa mortis anteceſſoris de teñto de quo pater ſic obiit ſeyſitus ut de feodo. Filii verò ſive filiæ villani ſub poteſtate domini ſui ſine manumiſſione in villenagio manentes ſi ꝑquiſitum fecerint extra villenagium, nullum habebunt hæredem niſi dominum ſuum, dum tamen in vita villani in manum ſuam ceperit illud teñtum vel poſt mortem. ¶ 2. Item ſi ſoror contra ſororem petat ꝑ aſſiſam teñtum ꝙ deſcendat à communi ſtipite, excipi poterit à ſorore tenente ꝙ aſſiſa non jacet ꝓpter paritatem juris, cùm quælibet illarum quoad ſeyſinam & quoad jus ſit hæres propinquior, & ideò ꝙ agi oportet de jure ꝑ breve de propatre. Item ſi duæ ſorores petant ſimul ꝑ aſſiſam quarum una ſit legitima & altera baſtarda, et cùm juratores hoc teſtati fuerint, & ꝙ una illarum ante ſponſalia nata fuit & alia poſt, nihilominùs ꝓcedet aſſiſa & utraq; ꝑ aſſiſam recuperabit, ſalvo jure cujuſlibet impoſterū, & ita ꝙ ſoror legitima cùm voluerit & ad ætatem pervenerit agat contra ſororem ꝑ breve de recto, & opponat baſtardiam ſorori tenenti replicando: ut de Itinere M. de P. in coñ Suff. aſſiſa mortis anteceſſoris de quadam Mabilia & Johanna. Illud etiam dici poterit (ut videtur) de villano participe cum liberis, quia eadem ratio & idem jus, ſecundùm ꝙ obſervatur in coñ Cornubiæ de conſuetudine quæ talis eſt, ꝙ ſi liber homo ducat nativam aliquam in uxorem ad liberum teñtum & liberum thorum, ſi ex eis duæ ꝓcreantur filiæ, una erit libera & altera villana; quia ibi partiti ſunt pueri inter liberum patrem & dnm uxoris villanæ; ſed in hoc caſu videtur ꝙ ita debeat obſervari ut ſupra. Item poteſt tenens reſpondere hæredi petenti ꝑ aſſiſam & concedere ꝙ hæres ſit, ſed ſeyſinam habere non poſſit uſq; ad tempus: ut de itinere W. de Ralegh in coñ Buck. aſſiſa mortis anteceſſoris ſi Alicia. Ad ꝙ replicari poterit à petente ꝙ teñtum illud retinere non poterit ꝑ legem Angliæ, quia prolem non habuit cum uxore, & ſi pueros habuit, convicti ſunt ad baſtardos. Item ſi pueri mortui ſunt in utero, vel nati monſtruoſi. Item ſi concedatur ꝙ talis obiit ſeyſitus ut de feodo, tamen hæredes nihil capere poterunt per aſſiſam, quia anteceſſore mortuo tenens ꝙ priùs tenuit ad terminum ſtatim ex conventione & pacto incontinenti appoſito incepit poſſidere ad vitam vel in feodo. Et unde ſi hæres inceperit ꝑ aſſiſam petere, obſtabit ei imperpetuum

vel ad tempus exceptio conventionis, quia ſtatim et ſine mora in morte ipſius anteceſſoris ſine tempore vel aliqua ſolennitate incipit tenens poſſidere ex ipſa conventione, quia ſi in feodo, jus quod deſcendere deberet heredi ſtatim deſcendit poſſeſſori. Et eodem modo dici poterit de terra data pignori quod remaneat creditori ſi pecunia ſuo die ſoluta non fuerit vel certæ pſonæ à certa perſona etiam ſine die ut ſupra. Et etiam quòd creditor incipit poſſidere in feodo in ipſa morte debitoris ſi ſine die vel in crepuſculo ſi ad diem, cùm tota dies cedat ſolventi: et ita eodem modo quo priùs ſtatim & ſine mora deſcendit jus merum ipſi creditori. Item ſi quis petat per aſſiſam verſus uxorem quæ tenet nomine dotis, id quod plus teneat quàm ad ipſam pertineat tenere nomine dotis, quia ibi locum habet amenſuratio. ¶ 3. Item non jacet aſſiſa ſi ſoror petat per aſſiſam verſus nepotem filium ſororis ſuæ, cui ſi replicando objectum fuerit quòd hæres eſſe non poſſit eo quòd pater ſuus villanus fuit, ſi nepos dicat quòd ipſe liber ſit & hæres legitimus matris ſuæ & etiam hæres ipſius amitæ petentis, non jacebit aſſiſa, quia iſta reſponſio ſpectat ad jus: ut de itinere Martini de Pateſhull in comitat̃ Lincolniæ año regis Henrici 10. aſſiſa mortis anteceſſoris ſi Agnes filia Evæ de Benyngworth. Item remaneat aſſiſa, ſi mulieri petenti per aſſiſam objiciatur ꝙ ſororem habuerit de qua ſunt pueri ſuperſtites qui tantundem juris habent quantum habet illa quæ petit. Ad quod ſi reſpondeat quòd tales pueri villani ſunt & ex villana progeniti, licet hoc aliquo modo conſtiterit, aſſiſa remanebit, quia hoc totum pertinet ad jus, ut ſupra de eodem: ut de Itinere Wilhelmi de Ralegh in com̃ Buck. aſſiſa mortis anteceſſoris ſi Henricus Ruſſell. Item impeditur aſſiſa ſi petenti per aſſiſam objiciatur quòd pater ſuus villanus fuit, & ipſe contra, quòd ſtatu liber fuit & ſtatu liber obiit, & extra poteſtatem domini ſui. Et quia petitus in ſervitutem perquiſivit ſibi breve de pace uſq; ad adventum juſticiariorum & pacem habuerit, ſed ante adventum eorum obiit in ſtatu libero, & ſic proceſſit aſſiſa non obſtante illa exceptione. Item ſi frater antenatus filium habuerit vel filiam, nepotem vel neptem, & frater poſtnatus de morte fratris medii petat per aſſiſam verſus extraneam perſonam, ſi filius vel alius hæres ex fratre antenato mortuo producantur, vel aliquo modo conſtiterit quòd talis extiterint per juratores cum ſacramẽto vel ſine, cadit aſſiſa. Si autem non producantur, vel conſtare nõ poſſit quòd tales extiterint, vel fortè juratores dubitaverint utrum ita ſit vel non, tunc inter partes procedet aſſiſa. Item cadit aſſiſa ſi tenens excipiat quòd ille qui petit vel alius hæres propinquior alia vice movit ei litem de eadem terra, & tunc remiſit jus, vel ſi hoc fecerit ſine lite non refert, dum tamen hoc probari poſſit quocunq; modo. Item ſi per judicium vel concordiam ei remanſit tenementum. Item cadit aſſiſa ſi ordo brevium non ſervetur, ut ſi cùm primò egerit per breve de recto, & poſtea agere velit per aſſiſam. Item non jacet inter fratrem antenatum & poſtnatum cùm poſtnatus in ſeyſina fuerit nec econtrario de morte fratris medii & ubi frater antenatus non poſſit eſſe hæres & dominus, cùm locum ibi habeat breve de recto & non aſſiſa

mortis

mortis anteceſſoris: ut de itinere epiſcopi Dunelmenſ. & M. de Pateſhull in comitatu Eborum anno regni regis H. quarto. Aſsiſa mortis anteceſſoris ſi Rogerus de Maundeville. Item non jacet aſsiſa ubi petitur per aſsiſam tenementum in dominico ab eo qui nihil habet in dominico niſi tantum ſervitium: Ut de Itinere Abbatis de Rading & Mart. de Pateſhull in comitatu Hereford, aſsiſa mortis anteceſſoris ſi Wilhelmus Nowell. Item cadit aſſiſa propter confirmationem factam ab eo qui irritare poſſet donum & revocare niſi ipſe petens docere poſsit manifeſtè quòd anteceſſor ſuus, de cujus morte profert aſsiſam, ſeyſitus fuerit de terra illa & inde ſeyſitus obierit. Item cadit aſsiſa propter conſuetudinem loci, ut in civitatibus, burgis, & villis & terris, & tenementis quæ ſunt de perquiſito, ſicut in Civitate London & alibi de terris & tenementis quæ vendi poſſunt ſicut catallum. De aliis verò quæ hæreditariè deſcendunt bene jaceret aſsiſa, quia legari non poſſunt non magis quàm aliæ terræ forinſecæ in quibus jacere deberet aſsiſa, quia legari non poſſunt nec videtur ratio quare non. Revera terminatum eſt quòd poteſt legari ut catallum tam hæreditas quàm perquiſitum per Baron London, & Burgenſes Oxon & ideò verum eſt quòd in Burgis non jacet aſſiſa mortis anteceſſoris. Item nec in dominicis domini Regis jacet aſsiſa mortis anteceſſoris nec novæ diſſeyſinæ, quia ibi non eſt liberum tenementum ſed villenagium privilegiatum, nec etiam breve de recto magnum, quia loco omnium accipitur parvum breve ſecundùm conſuetudinem manerii vel aliud breve formatum, licet aliquando jaceat in membris: ut de Itinere Abbatis de Rading & M. de Pateſhull in comitatu Leyceſ. aſsiſa mortis anteceſſoris ſi Gilbertus. ¶ 4. Item cadit aſsiſa ſi petatur tenementum vel ſervitium per aſsiſam ab eo qui nihil clamat in tenemento. Item ſi petat tenementum in dominico ab eo qui nihil tenet niſi in ſervitio & homagio. Item ſi partim petat in ſervitio de eo qui tenet tenementum in dominico, reſponderi poteſt quòd nihil clamat in ſervitio niſi tantum in tenemento. Si autem petat tenementum ubi tenens nihil habet niſi ſervitium, reſpondere poteſt quòd nihil clamat in tenemento niſi tantum in ſervitio & homagio, vel in neutro, & ideò ſine die. De hac materia habetis in Itinere Abbatis de Rading & M. de Pateſhull in comitatu Warr, aſsiſa mortis ſi Wilhelmus Turpin. Item cadit aſsiſa ſi dicat petens quòd petit id quod tenens tenet in dominico in dominico, & id quod tenet in ſervitio in ſervitio, non valet; quia oportet petentem ita petere & tali modo per omnia, ſecundùm quod anteceſſor inde ſeyſitus fuerit die quo obiit, ſcilicet totum in dominico ſecundùm formam brevis. Item cadit aſsiſa ſi petens petat per aſsiſam quod per judicium amiſit, quia cadit aſsiſa propter exceptionem rei judicatæ, & agat ſi voluerit de falſo judicio. De hac materia invenitur in rotulo de placitis quæ ſequuntur. Regem anno regni regis Henrici viceſimo primo in comitatu Eborum, aſsiſa mortis ſi Stephanus de Pulthorp. Item cadit aſsiſa propter incertitudinem, ut ſi ille qui petat neſciat Juratoribus rem petitam oſtendere vel deſignare, nec quid nec quantum petierit, nec

ubi nec in quo loco. Item remeneat aſſiſa propter aſſiſam quæ præceſſit inter eaſdem perſonas de eodem tenemento & de eadem ſeyſina, quia aſsiſa ſuper aſsiſam capi non debet, ſecundùm quod inferiùs dicetur pleniùs. Sed ſi probari poſsit aliquo modo, ut ſi talis natus fuerit in aliquo comitatu ubi breve domini regis non currit, mittant Juſticiarii de conſilio curiæ ad comitatum in quo talis natus fuerit ad inquirendam veritatem ſuper articulo illo tantum, & inquiſitâ veritate procedant Juſticiarii pro vel contra. Breve quidem tale eſt. Vicecom̃ ſalutem. Scias quòd cùm aſsiſa mortis anteceſſoris ſummonita eſſet &c. & ſic totum factum de hac materia ut ſupra de aſsiſa novæ diſſeyſinæ, & inde ſine brevi poterit negotium & inquiſitio fieri, ſi Juſticiarii venerint perſonaliter ad comitatum illum. Et ſciendum quòd primi juratores qui ignorant non dant nec auferunt, quia jus merum revertitur ad dominum capitalem cùm ſit pro hærede, & ideò nullus poterit eſſe hæres propinquior licet propinquus quo ad ſeyſinam; quia nulli deſcendit jus merum. Item cadit aſsiſa propter plurium hæredum conjunctionem qui ſunt quaſi unus hæres & unum jus habentes, ſive ſint petentes ſive tenentes ſi omnes in brevi non nominentur, ſecundùm quod inferiùs in brevi pleniùs dicetur in tractatu de exceptionibus. Item petens nihil capiat per aſsiſam ubi juratores ipſum non cognoverint, vel ſi cognoverint perſonam, neſciunt ſi ſit hæres vel non; vel ſi ſciverint quòd ſit hæres, neſciunt tamen utrum propinquus vel remotus, quia quotienſcunque dubitatur an quid ſit, perinde eſt ac ſi non eſſet illud. Et quia ſi juratores nihil ſciverint vel dubitaverint, nihil probant dictum petentis, & ſic deficit probatio licet jus non deficiat. Item ſi dicant juratores quòd ille qui petit, fratrem habet antenatum in partibus tranſmarinis (ut credunt) ſed neſciant utrum mortuus fuerit vel non, ſed bene dicant quòd ſi mortuus eſſet, iſte qui petit eſſet hæres propinquior, tunc per officium judicis detur ſeyſina petenti ſub tali conditione, quòd ſi frater antenatus vivus redierit, quòd frater poſtnatus qui petit ſine placito reſtituat ei ſeyſinam ſuam cùm redierit, & ſic erit in pendenti ſeyſina fratris poſtnati donec de morte fratris antenati conſtiterit. De hac materia habetis de Itinere Wilhelmi de Ralegh in comitatu Buck. aſsiſa mortis ſi Richardus Faber. Et quid ſi frater poſtnatus ſic moritur ſeyſitus relictis hæredibus infrà ætatem exiſtentibus, & tunc redeat frater antenatus vel ſi hæredes plenæ ſint ætatis, quæritur an ſine judicio poſsint expelli? videtur quòd bene poſſunt, quia pater eorum qui inde ſeyſitus obiit nullum habuit feodum in vita fratris antenati niſi conditionale. Item caſus. Filius & hæres interficit patrem, deſcendit jus hæredi non obſtante felonia & cum eo remanet donec convincatur, & eo convicto & in ſeyſina exiſtente retrohabitur tempus uſque ad perpetrationem feloniæ, & nihil deſcendet ad hæredes propter ſeyſinam. Si autem nullam ſeyſinam habuerit, & poſtnatus aſsiſam portaverit de ſeyſina patris communis. ¶ 5. Item cadit aſſiſa propter feloniam objectam & convictam, ut ſi anteceſſor de cujus ſeyſina petitur vel ille qui petit per aſsiſam vel alius hæres intercedens qui

anteceſſorem ſupervixerit, vel ſi utlagatus fuerit propter contumaciam licet de felonia non convictus, vel ſi convictus fuerit & ad pacem reſtituatur, cadit aſſiſa: & quamvis quis feloniam fecerit & antequam convincatur objecerit fortè ante mortem patris vel alterius anteceſſoris de cujus morte aſſiſam protulit, procedet aſſiſa & non remanebit. ¶ 6. Item differtur aſſiſa, ut ſi duo petant unum & idem tenementum verſus eundem per aſſiſam, ad ultimam aſſiſam erit recurrendum, & differri debet prima uſque ad captionem ſecundæ, quia non debet unus de eodem tenemento duobus ſimul reſpondere, & hoc ſive petant per aſſiſam de ſeyſina unius anteceſſoris vel duorum. Et ſi de ſeyſina duorum, primò debet procedere aſſiſa de ſeyſina ejus qui ultimo obiit ſeyſitus: ut de Itinere Abbatis de Radinge in comitatu Hereford anno regis Henrici quinto incipiente ſexto Aſſiſa mortis anteceſſoris ſi Laurentius Galant. Item cadit aſſiſa per ſeyſinam alicujus hæredis habitam poſt mortem alicujus anteceſſoris cujus ſeyſina petatur, quia ſi hæres cùm ſemel ſeyſinam habuerit donationem fecerit, ſi ad aſſiſas recurrere poſſet à ſe ritè factas irritare poſſet. ¶ 7. Videndum eſt igitur qualis ſeyſina tollit aſſiſam & quæ non. Et ſciendum quod ſi ſeyſina momentanea fuerit quòd tenens in tam modico tempore donationes feciſſe non potuit & alienationes, vel ſi fortè infrà ætatem fuerit quòd donationes ab eo factæ tenere non debeant, vel ſi per modicum tempus poſt mortem anteceſſoris ſui per intruſionem vel per diſſeyſinam & poſtea ejectus recenter, vel cùm diſſeyſitus recuperaverit verſus ipſum per aſſiſam novæ diſſeyſinæ, non obſtante tali ſeyſina ipſe hæres habebit aſsiſam mortis anteceſſoris, quia talis ſeyſina quam priùs habuit convicta eſt ad nullam, ſive injurioſam, tum quia parva fuit intruſio, tum quia ea durante nulla facta fuit donatio ab hærede, nec alienatio nec poſſeſſionis mutatio. Et ſi aliquis inde ejectus fuerit, recuperat ſeyſinam ſuam adeò plenè & integrè ſicut illam amiſit. Sed cùm hæres petat poſt talem diſſeyſinam per aſsiſam mortis anteceſſoris, & objiciatur ei quòd aſſiſam mortis anteceſſoris demeruit, eo quòd ſine judicio propria autoritate ſibi uſurpavit quod per aſſiſam petere debuit, ſi obſtare debeat talis exceptio? non video quare non. Si quis autem exceptionem ſeyſinæ priùs habitæ oppoſuerit, oportet duo probare, quòd in ſeyſina extiterit & quòd donationes fecerit dum fuit in ſeyſina, & quòd talis ætatis extiterit quòd donationes factæ revocari vel irritari non poſſunt, alioquin non valebit exceptio. Et unde ſi hæres hoc negaverit, per aſſiſam captam in modum juratæ veritas declarabitur. Si autem objiciatur ſeyſina quam quis habuerit dum fuerit infrà ætatem, non nocebit: quia non obſtante tali ſeyſina, ſi infrà ætatem donationes fecerit, illas revocare poterit per aſſiſam mortis anteceſſoris, vel per breve de ingreſſu, vel per breve de recto: ſecundùm quod elegerit, ſive donationem fecerit cuſtodi ſuo ſive alii, niſi eum plenæ ætatis extiterit donationes illas confirmaver. Aſſiſam verò novæ diſſeyſinæ contra tales non habebit, quamvis infrà ætatem gratis exivit. Si autem cuſtos dederit dum hæres fuerit infrà ætatem, habebit hæres aſſiſam novæ diſſeyſinæ & omnia alia remedia ſupradicta.

prædicta. Et notandum quòd ſeyſina præhabita tollit hæredi aſſiſam mortis anteceſſoris cujuſcunq; fuerit ætatis ſi fuerit juſta, licet pareat ei aſſiſa novæ diſſeyſinæ, ea ratione quòd conjuncta eſt poſſeſſio cum ipſo jure: & ideò ſi recenter poſt mortem anteceſſoris ejectus fuerit hæres, habebit utramq; ſecundùm electionem ſuam, quia ſeſe compatiuntur & nulla earum excludit aliam de recenti ſeyſina, ordine tamen ſervato. Si autem fuerit injurioſa non tollit aſſiſam, quia non facit liberum tenementum hæredi, quia non poſſunt conjungi juri, nec valet conjunctio cùm poſſit ſeyſina revocari, nec valet juncta niſi jure juncta. Igitur cùm hæres ſeyſinam anteceſſoris ſui injuſtè ſibi uſurpaverit per diſſeyſinam, talis ſeyſina nulla erit, quia non facit hæredi liberum tenementum, & ideò non tollit aſſiſam mortis, quia judicatur ad nullam. Item ſi cùm juſta fuerit & hæres donationem fecerit dum fuerit infrà ætatem; tunc erit donatio invalida ex quo revocari poterit ab hærede. Et ideò licet talis donatio revocari non poſſit per aſſiſam novæ diſſeyſinæ propter factum proprium quale quale, non tamen tollitur aſſiſa mortis anteceſſoris ad ſeyſinam præhabitam rehabendam. Cùm autem hæres plenæ ætatis in ſeyſina fuerit juſta, quæ revocari non poſſit & donationem fecerit, tenet donatio & tollit aſſiſam. Si autem ejectus fuerit injuſtè, habebit aſſiſam novæ diſſeyſinæ & tollitur aſſiſa mortis anteceſſorum propter ſeyſinam præhabitam & juſtam. Si autem injurioſa fuerit (ut ſupra prædictum eſt) non tollit aſſiſam mortis anteceſſoris cùm ſit nulla (ut ſupra) & ſi cùm juſta fuerint fiant donationes tempore congruo & locum habere poſſit aſſiſa mortis anteceſſoris, ſic poſſet hæres omnes donationes ſuas ritè factas per aſſiſam revocare, quod eſſe non debet. Et hæc eſt cauſa quare ſeyſina præhabita tollit aſsiſam mortis anteceſſoris & non alia. Item cadit aſſiſa per exceptionem villenagii, ut ſi villanus ſub poteſtate domini ſui conſtitutus terram aliquam acquiſiverit pro denariis ſuis tenendam liberè & ita obiit ſeyſitus, ſi dominus ſuus (ſub cujus poteſtate moritur) ſe poſuerit in ſeyſinam poſt mortem talis, filius villani per aſſiſam mortis anteceſſoris non recuperabit verſus dominum ſuum, hoc recognito quòd pater ſuus villanus & ſub poteſtate domini ſui obierit, ut de ultimo Itinere M. de Pateſhull in comitatu Suff. aſsiſa mortis ſi Wilhelmus de Carleton, quia ubi nulla aſsiſa novæ diſſeyſinæ in perſona anteceſſoris, ibi erit nulla aſsiſa mortis anteceſſoris in perſona hæredis ſed econtrario. Sed contra eſſet ſi extra poteſtatem domini ſui extiterit, & in ſtatu libero & pe-titus in ſervitutem & perquiſiverit ſibi breve de pace & ſic obierit ante iter juſticiariorum. Si autem ſub poteſtate conſtitutus ſibi breve de pace perquiſiverit; non valet: niſi procedat petitio per breve de nativis. Item cadit aſſiſa aliquando propter incertitudinem, ut ſi tenens dicat quòd totam terram non teneat, & Juratores quæſiti cum ſacramento vel ſine, dicant quòd neſciant: ut de Itinere W. de Ralegh in comitatu North. ſi Wilhelmus de Camera. Item cadit aſsiſa propter defectum naturæ vel ſenſus ipſius tenentis, ut ſi omninò audire vel loqui non poſsit, ut ſi ſit ſurdus vel mutus naturaliter ita quòd omninò audire non poſsit neq; loqui, quod non eſt de eo qui tardè

audit

audit vel loquitur: ut de Itinere de W. de Ralegh in comitatu North. Aſſiſa mortis anteceſſoris inter Radulphum Baſſet & Thomam de Picteſſe. Si autem à caſu venerit illa ſurditas, tunc non cadit aſsiſa ſed erit differenda quouſq; ſtatus ipſius tenentis melioretur. Et quod dictum eſt de ſurdo & muto, dici poterit de furioſo, ſecundùm quod gaviſus fuerit aliquando dilucidis intervallis. Item cadit aſſiſa propter continuationem ſeyſinæ donatoris, verbi gratia. Pater dedit filio quandam terram & ſimul remanſerunt in ſeyſina, filius præmoritur vivente patre relicto hærede, ſi hæres petat per aſſiſam, non valet propter ſeyſinam patris continuatam, quàm corpore & animo retinuit: ut de ultimo Itinere M. de P. in com̃ Suff. aſſiſa mortis anteceſſoris ſi Rogerus Battayl. Si autem pater præmoriatur, hæres ipſius obtinebit per aſsiſam propter ſeyſinam patris continuatam uſq; ad mortem. Item cadit aſsiſa ratione juris & æſneciæ ut ſi frater petentis antenatus præmortuus filium reliquerit ſuperſtitem & de quo doceri poſsit quòd ſuperſtes ſit per juratores cum ſacramento vel ſine. Si autem nihil horum doceri poſsit, vel ſi juratores dubitaverint utrum ita ſit vel non, tunc procedet aſsiſa inter eos qui præſentes ſunt. Item cadit aſsiſa ſi à tenente objiciatur quòd petens vel alius hæres propinquior alias movit ei litem de eadem terra, & quòd tunc remanſit ei terra per judicium vel duellum vel magnam aſsiſam, vel finem factum, recognitionem, quietam clamantiam, vel alio quocunq; modo qui probari poſsit per aſsiſam captam in modum Juratæ. Item cadit aſsiſa propter ordinem brevium non obſervatum, ut ſi priùs implacitaverit petens ipſum tenentem per breve de recto vel de ingreſſu ita quod viſus petitus ſit vel warantus vocatus: ut de Itinere Wilhelmi de Ralegh in comitatu Buck. aſsiſa mortis ſi Richardus Avenel. Idem erit, ſi eſſonium intervenerit, ut de Itinere Martini de Pateſhull in comitatu Kant. anno duodecimo aſsiſa mortis anteceſſoris ſi Manaſſerus de Haſtings. Item cadit aſsiſa ſi tenens teneat de ballivo domini regis, vel ſi chartam domini regis habuerit per quam dominus Rex ei teneatur ad warantum & excambium niſi petens docere poſsit quòd anteceſſor ſuus inde obiit ſeyſitus poſt illius chartæ confectionem.

¶ 1 *Exceptio ſi contra minorem qui eſt infrà ætatem petatur per aſſiſam mortis à majore qui eſt plenæ ætatis. 2. Si minor contra minorem. 3. Si minor contra majorem. 4. Si minor petat contra minorem quod diſtinguendum de ſeyſina mortui tenentis. Cap. 14.*

DAtur etiam exceptio tenenti propter minorem ætatem ſuam ſive ſint ibi plures tenentes ſive unus. Et quandoq; major petit per aſsiſam mortis anteceſſoris verſus minorem, quandoq; minor contra majorem, quandoque minor contra minorem. Et ſicut diſtinguuntur ætates & perſonæ, ita oportet diſtinguere teñta, utrum. s. teñtum quod petitur per aſsiſam teneatur in Socagio, vel Burgagio, vel per ſervitium militare. Item utrum

 ille

ille qui tenet fuerit infrà ætatem vel ille qui petit. Item videndum erit de quibus tenementis reſpondebit ante plenam ætatem, & de quibus non & ad quæ brevia & ad quæ non. ¶ 2. Si minor petat contra minorem per aſſiſam mortis anteceſſoris & qui proximus ætati non fuerit, minor ſummonitus ſe eſſoniare non poterit contra minorem non magis quàm contra majorem ſi conſtiterit ipſum eſſe minorem, ſi autem non conſtiterit, allocatur quandoq; eſſonium quaſi per ignorantiam, niſi ſit qui cauſatur minorem ætatem, ſed contra minorem qui petit in cauſa poſſeſsionis nunquam allocabitur eſſoniũ factum à majore nec à minore. Sed cùm ante plenam ætatem viginti & unius anni peti poſſit Burgagium & Socagium contra majorem, quæro an eodem modo poſsit contra minorem ante plenam ætatem viginti & unius anni in cauſa proprietatis & in cauſa poſſeſsionis? Non poſsit (ut videtur) de aliquo de quo anteceſſor ſeyſitus obiit ut de feodo: ſecus eſſet ſi ad terminum vitæ vel annorum, vel in cuſtodia, vel in vadio per finem vel conventionem & hujuſmodi. Cùm autem comparuerit, ſi conſtiterit ipſum eſſe minorem non reſpondebit de aliquo tenemento in aliqua cauſa poſſeſsionis vel proprietatis, antequam fuerit plenæ ætatis ſive illud tenementum fuerit Socagium, Burgagium, vel feodum militare, licet diverſæ ſint ætates ad petendam ſeyſinam anteceſſoris contra minorem antequam reſpondebit; ſecundùm quod tenementa ſunt diverſa, & ſecundùm quod cauſa fuerit poſſeſsionis vel proprietatis, quia ante plenam ætatem viginti & unius anni, poteſt hæres petere ſeyſinam anteceſſoris ſui in cauſa poſſeſsionis per aſsiſam mortis anteceſſoris contra majorem. In cauſa verò proprietatis petere non poteſt major nec minor contra minorem per breve de recto, qualecunq; fuerit tenementum antequam minor tenens plenam ætatem habuerit viginti & unius anni. Et cùm ſic minor obtinuerit per aſsiſam ante plenam ætatem in cauſa poſſeſsionis, non reſpondebit ad aſsiſam in eadem cauſa poſſeſsionis ſi ab eo peteretur per aſsiſam, ſcilicet in Burgagio, & Socagio ante ætatem talium. In feodo verò militari non ante plenam ætatem reſpondebit, ſcilicet viginti & unius annorum non magis quàm ei reſpondebitur. Si autem petat per aſsiſam feodum militare, nec magis reſpondebit ad aſsiſam in feodo militari ante plenam ætatem viginti & unius anni, quàm ſi peteretur per breve de recto in cauſa proprietatis. Item quòd minor petere non poteſt per aſsiſam cum effectu antequam fuerit plenæ ætatis ſecundùm diverſitatem tenementorum, hoc verum eſt ſi petat contra cuſtodes, quia ſi ipſe primâ facie habeat actionem, cuſtos habebit contra eum exceptionem, ſcilicet quòd non antequam plenæ ætatis fuerit, & ita ante ætatem non reſpondebit. Si autem petat per aſsiſam verſus extraneas perſonas & verſus capitalem dominum ſuum qui negaverit ipſum eſſe hæredem, bene poteſt petere quolibet tempore per aſsiſam, cujuſcunq; fuerit ætatis. Sed quicunq; ſit qui petat verſus eum & pater ſuus inde obierit ſeyſitus ut de feodo, ante plenam ætatem non reſpondebit, ſecundùm quod tenementum fuerit tale vel tale, nec in cauſa poſseſsionis non magis quàm in cauſa proprietatis. Item in aſsiſa habenda eſt ratio prioritatis & poſteritatis,

ſteritatis,ſecundùm quod ſupradictum eſt. Si autem capitalis dominus vel alius qui cuſtodiam habuerit per ipſum aliquem feoffaverit de terra minoris dum fuerit infrà ætatem, & feoffatus per cuſtodem moriatur relicto hærede infrà ætatem exiſtente, cùm ad ætatem pervenerit primus hæres petat per aſſiſam verſus ultimum hæredem feoffati vel per aliud breve, quòd reddat tali qui plenæ ætatis eſt (ut dicitur) remanebit aſsiſa quouſq; ultimus hæres fuerit plenæ ætatis ſecundùm genus tenementi. Si autem ambo fuerint plenæ ætatis & ambo petant verſus cuſtodem per aſsiſam vel per aliud breve ꝙ reddat tali qui plenæ ætatis eſt (ut dicitur) ultimus hæres priùs obtinebit, & tunc demum cadit aſsiſa primi hæredis verſus cuſtodem, & incipiet de novo competere verſus ultimum hæredem qui per aſsiſam obtinuit, & ille tunc vocet ad warantum capitalem dominum feoffatorem ſuum. Et cùm ille warantizaverit, tunc procedet aſsiſa primi hæredis verſus eum, & ſi per aſsiſam obtinuerit hæres, tunc faciat warantus excambium ſuo feoffato. Item ſi capitalis dominus feoffaverit & moriatur hærede ſuo infrà ætatem exiſtente & hæres vocatus fuerit ad warantum per eum qui feoffatus fuit per capitalem dominum, remanebit placitum de warantia inter tenentem & hæredem domini capitalis uſq; ad ætatem hæredis, ſed capiatur aſsiſa: ut de eodem Itinere ejuſdem M. Anno eodem, aſsiſa mortis anteceſſoris ſi Eudo pater Walteri, quàm terram Rogerus de Braham tenuit qui vocavit ad warantum Rogerum le Bygod filium & hæredem com̄ Hugh le Bygod, & qui tunc fuit infrà ætatem. Et ibi conſideratum fuit quòd caperetur aſsiſa non expectata ætate, & ita probatur in pluribus locis. Sed eſto quòd feoffatus moriatur ſeyſitus & hæres ejus fuerit infrà ætatem, ætas ejus expectabitur, quia anteceſſor ſuus obiit inde ſeyſitus ut de feodo, & ſic de pluribus dici poterit ſi terra ſic data ad plures devenerit. Et quod ſuprà dicitur de capitali domino, dici poterit de hæredibus eorum qui moriuntur ſeyſiti ut de feodo ſed ad terminum & ut de vadio & hujuſmodi. Sed quid dicetur de diſſeyſitore & intruſore qui moriuntur ſeyſiti quaſi de feodo propter patientiam vel negligentiam diſſeyſiti. Si autem dominus capitalis præmoriatur hærede ſuo infrà ætatem exiſtente, non propter hoc remanebit aſsiſa in perſona ſua, ſcilicet hæredis licet contra aſsiſam reſpondere nō poteſt: ratio eſt ad hoc, quia anteceſſor ſuus nunquā ſeyſitus fuit de tenemento quod warantizare debet in feodo. Et ꝙ ita ſit, videri poterit in Itinere M. de P. in com̄ Suff. An̄. Regis H. 12. aſſiſa mortis anteceſſoris ſi Rogerus de Gloc. Ad hoc facit in itinere ejuſdē anno eodem in com̄ Norff. Item ſi hæres capitalis domini in ſeyſina fuerit & infrà ætatem & venerit aſsiſa ſuper eum immediatè, non remanebit aſsiſa propter ætatem: ut de Itinere M. de P. in com̄ Kanc. Anno Regis H. decimo aſsiſa mortis anteceſſoris ſi Emma mater Rogeri. Illud idem dici poterit de quolibet hærede qui fuerit infrà ætatem de omnibus de quibus anteceſsor ſuus non obiit ſeyſitus ut de feodo, ubi autē ut de feodo, non reſpondebit ad aſsiſam ante plenam ætatem in cauſa poſseſsionis ſicut hîc, ſive illud tenementum fuerit Socagium ſive feodum militare. ut de Itinere Abbatis de Radinge & M. de P.

in

in comitatu Leyceſter. Aſsiſa mortis anteceſſoris ſi Walterus filius Wilhelmi. Et eodem modo dici poterit de Burgagio, ſecundùm diverſitatem Burgagii, nec ad breve de recto in cauſa proprietatis non tenentur reſpondere infrà ætatem (ut videtur) antequam fuerint plenæ ætatis, ſcilicet viginti & unius anni. Cùm autem tales qui tenuerint in Socagio vel Burgagio cùm fuerint plenæ ætatis (ſecundùm Socagium & Burgagium) donationes fecerint, quæritur an illas revocare poſſunt cùm ad majorem ætatem pervenerint, ſcilicet viginti & unius anni, ac ſi illas feciſſent de feodo militari? dico quòd non in quibuſdam locis, ſicut videri poterit in Itinere M. de P. in comitatu Warr. An. Regni Regis H. quinto in fine rotuli. Hæc autem quæ dicta ſunt locum habent in hærede maſculo. De fœmina verò hærede & infrà ætatem exiſtente non omninò ſic. De quibus autem minor infrà ætatem reſpondere debeat dicetur pleniùs infrà, de exceptionibus. ¶ 3. Si verò minor agat contra majorem nec tùnc locum habebit eſſonium contra minorem in perſona majoris qui tenent, nec ſi defaltam fecerit major, locum habebit reſummonitio magis quàm eſsonium, in primo die capiatur aſsiſa & ideò, quia ſi præſens eſset minor nihil dicere poſset major quare aſsiſa remaneret. Et cùm minor per aſsiſam recuperaverit ut de feodo, de jure & proprietate, ante plenam ætatem non reſpondebit ad breve de recto nec majori nec minori, ſicut nec de aliquo alio placito ubi poſset ſine recuperatione exhæredari. ¶ 4. Si autem minor petat contra minorem per aſsiſam, bene tenebit ibi aſsiſa in perſona minoris petentis. De minore autem qui eſt in ſeyſina videndum eſt qualiter adeptus eſt ſeyſinam, utrum de facto ſuo proprio quòd diſseyſinam fecerit, vel infrà ætatem ſit feoffatus de quibus infrà dicetur. Item ſi anteceſsor ſuus cujus ſeyſinam habuerit obiit ſeyſitus ut de feodo vel alio modo. Si autem ut de feodo, non reſpondebit ante ætatem, ſecundùm quod ſuperiùs dicitur in principio ſi major petat contra minorem. Si autem non in feodo ſed alio modo ſicut in vadio, vel ad vitam, vel ad terminum, vel ſi minor inde feoffatus fuit: capietur aſsiſa eodem die ſive venerit ſive non, quia neq; eſsonium habet locum neq; reſummonitio. Sed qualiter & per quod breve ſumoniri debeat placitum de warantia cùm hæres domini capitalis ad ætatem pervenerit videndum, breve tale erit. Summoneas per bonos ſummonitores A. filium & hæredem B. qui plenæ ætatis eſt (ut dicitur) quòd ſit &c. ad warantizandum C. tantum terræ cum pertinentiis in tali villa, quam D. de N. in curia noſtra tali apud talem locum recuperavit verſus eundem C. per aſsiſam mortis anteceſsoris inde ibi inter eos captam. Et unde idem C. dum fuit in ſeyſina de eadem terra vocavit inde ad warantum prædictum A. & remanſit placitum de warantia per judicium curiæ noſtræ uſq; ad ætatem prædicti A. quia priùs reſpondere non potuit ad warantiam. Teſte, &c.

¶ 1 *Si plures ſint petentes & plures tenentes in aſſiſa mortis anteceſſoris.* *Cap.* 15.

Cùm

Cum autem plures ſint tenentes in aſsiſa mortis anteceſsoris & plures petentes, aut ſunt omnes infrà ætatem vel quidam illorum, & tunc videndum ſi propter ætatem unius ſive fuerit petens ſive tenens debeat remanere aſsiſa ac ſi omnes eſsent infrà ætatem. Et tunc videndum utrum participes fuerint qui petunt vel qui tenent vel extranei. Item ſi participes, utrum diviſa ſit hæreditas vel indiviſa, & ſive ſit ibi unus hæres ex pluribus petentibus infrà ætatem vel plures vel omnes, non propter minorem ætatem petentium remanebit aſsiſa, cùm hæreditas fuerit diviſa pręterquam contra dominum capitalem, quia aſsiſam dedicere non poterit quod quidem non erit in cauſa proprietatis. Si autem tenens fuerit unus vel plures & omnes infrà ætatem, & teneant in communi & pro indiviſo, remanebit aſsiſa uſque ad ætatem omnium, quia ſunt quaſi unus hęres. Si autem teneant pro diviſo & quilibet ſciat partem ſuam, quilibet reſpondeat pro parte ſua, ſed ætas omnium ipſorum vel unius non erit expectanda, ſive placitum fuerit ſuper poſseſsione vel ſuper proprietate de recto: & quia ſunt quaſi unus hęres ea ratione quòd unum jus habent, nullus ſine alio poterit reſpondere nec debet, ſi teneant ſimul & pro indiviſo. Si autem plures ſint filię & hæredes & petant per aſsiſam verſus capitalem dominum, illæ quæ ſunt plenę ætatis obtinebunt: Illę verò quę ſunt infrà ætatem in cuſtodia remanebunt, & ſucceſsivè cùm ad ętatem pervenerint habeant partem ſuam per breve de proparte & non per aſsiſam, verſus extraneos autem ſi petierint, licet infrà ętatem fuerint, procedet aſsiſa non obſtante ętate. Sunt etiam plures exceptiones & reſponſiones contra aſsiſam & quę ſunt communes ad omnia placita, de quibus infrà pleniùs dicetur. Si autem contingat quòd plures ſunt participes qui teneant & plures qui petant, & ſecundùm quod res quę petitur teneatur pro indiviſo in communi vel pro diviſo, ſi aliquis eorum in brevi non fuerit nominatus ſive petens fuerit ſive tenens, quid agendum ſit in tali caſu infrà dicetur pleniùs, de exceptionibus ſecundùm quod hęreditas diviſa fuerit inter participes. Et in quo caſu, non oportet in brevi nominare niſi tantùm illos qui tenent rem petitam, licet ſine participibus ſuis reſpondere non teneantur, & qui per aliud breve ſummonendi ſunt ad reſpondendum & ſine quibus &c. Et ſic dici poterit de pluribus participibus ſi unus petat quod ſine aliis ei reſpondere non debeat. Sed in hoc caſu, niſi omnes qui ſequi debent in brevi nominentur, cadit breve & aſsiſa. Et eodem modo ſi plures tenentes ſint qui teneant pro indiviſo, niſi omnes nominentur, cadit breve omninò. Sed quid ſi cùm omnes nominentur in brevi cùm teneant vel petant in communi, unus moriatur licet pars morientis per jus accreſcendi accreſcere debeat ſuperſtitibus cùm obtinuerint, tamen cadit breve propter partem morientis quam tenuit cum aliis in communi, & cùm pars cujuſlibet ipſorum per hoc quaſi ex nova ſucceſsione augmentetur, alia actione & nova opus erit. Breve autem de ſummonendo participe inferiùs.

¶ 1 *De exceptionibus extraneis ut de exceptione feloniæ.* 2. *De diverſis caſibus.* 3. *Quod ſi antenatus fuerit in partibus tranſmarinis & Juratores dubitaverint utrum mortuus vel vivus fuerit fiat minori ſeyſina ſub conditione.* Cap. 16.

DIctum eſt ſupra de exceptionibus quæ proveniunt ex articulis brevis ubi capitur aſsiſa in modum aſsiſæ: Nunc autem videndum de exceptionibus quæ à caſu proveniunt & aliunde, perimit autem omninò aſsiſam mortis anteceſsoris objectio feloniæ, ut ſi pater, mater, vel alius anteceſsor, de morte cujus locum haberet aſsiſa, feloniam fecerit, quia tales nihil tranſmittere poſsunt ad hæredes ſuos ſi fuerit convicta. Forisfaciunt enim ſuis hæredibus quicquid eis acciderit tempore feloniæ, tam jus quàm ſeyſinam ſimul vel etiam jus merum per ſe cùm acciderit ſine aſsiſa. Item non ſolum quicquid ei accidit ſed quicquid accidere potuit ab aliquo anteceſsore, ſicut videri poterit manifeſtè. Eſto ꝙ filius & hæres in vita patris ſui feloniam fecerit & obierit in vita patris, licet videatur prima facie ꝙ alii poſt eum hæredes patris communis propinqui incipiant poſt mortem ſuam eſſe propinquiores, tum quia nihil juris vel ſeyſinæ deſcendere potuit feloni vivente patre communi, tum quia non expectavit ꝙ eſset hæres, videtur ꝙ tales incipiant eſſe hæredes propinquiores, ꝙ eſt verum. Sed ſi contingat filium felonis vel alium hæredem de morte avi vel fratrem felonis de morte patris communis petere cùm felo liberos habuerit, vel ſi patrem ſupervixerit cùm nullus hæredum iſtorum poterit eſſe propinquior hæres niſi ratione juris meri ad ipſum deſcẽdentis ſive petat per aſsiſam mortis anteceſſoris, ſive per breve de recto, cadit ab utroq;, cùm ſic fieri debeat computatio deſcenſus juris meri ab anteceſſore ſaltem. Et unde talis ſeyſitus fuit ut de feodo & jure, & de tali deſcendit vel deſcendere debuit tali præmortuo. ſ. qui feloniam commiſit, quod eſſe non poterit. Et unde ſi hæres qui feloniam fecerit in vita patris vel alterius anteceſsoris relictis liberis moriatur vel poſt, cadit omninò aſsiſa in perſona aliorum hæredum. Sed contra videtur: ut de Itinere W. de Ralegh in com̃ Kanc. Aſsiſa mortis anteceſsoris ſi Adhelolphus, ubi dicitur ꝙ felonia anteceſsoris non impedit ſeyſinam hæredis nec ſucceſsioñ. Sed hoc eſt ſpeciale in com̃ Kanc. de tenementis quæ tenentur in Gavelkynd, ſi ille qui feloniã fecerit judicium ſuſtinuerit, quod ſecus eſt alibi in caſu ſupradicto: ut de ultimo Itinere M. de P. in com̃ Kanc. aſsiſa mortis anteceſsoris ſi H. filius Yaonis de tenemento in Stronby, prędictus Henricus filius Wilhelmi nomine qui forisfecit terram, & unde fuit in ſeyſina, quia falſavit ſigillum dñi M. & ſorores tulerunt aſsiſam de morte anteceſsoris. ſ. patris comunis. ¶ 2. Alius caſus. Quidam petiit teñtum quoddam ꝑ aſsiſam mortis anteceſsoris de morte avunculi ſui, reſponſum fuit ei ex parte adverſa ꝙ ipſe petere non potuit, quia ipſe avunculus ſuus habuit quendam fratrem ſuperſtitem qui fuit hæres propinquior. Et ipſe econtrario replicando reſpondit, ꝙ ipſe frater avunculi ſui ita fuit mente alienatus ꝙ quendam hominẽ interfecit, ita ꝙ fuit ꝑpetuæ priſonæ deputatus. Et unde judiciũ petitũ fuit ex parte adverſa ſi in vita avũculi poſsit petere ꝑ aſsiſam, judiciũ poſitum fuit in reſpectum corã Rege, ubi nihil

actum

actum fuit,quia fortè mulier non fuit proſecuta:ut de itinere M.de Pateſh.in com̄ Eborum an̄o Regis H.xii. Aſsiſa mortis anteceſſoris ſi Odo filius Thorſin. Item alius caſus.Frater poſtnatus petiit terram per aſsiſam mortis verſus fratrem antenatum de ſeyſina fratris medii,quia frater antenatus non potuit eſſe hæres & dominus licet hæres propinquior, quia non potuit cum eo tenementum remanere ꝓpter homagium:ut de itinere epiſcopi Dunelm̄ & M. de P. in com̄ Eborum anno Regis H.3.Aſsiſa mortis ſi Rogerus de Amundevil,ubi dicitur ꝙ aſsiſa non jacet ſed habet locum breve de recto.Et notandū ꝙ fratri antenato competit aſsiſa mortis anteceſſoris verſus extraneas perſonas & non conjunctas ſive ipſe(quicunq; fuerit in ſeyſina)feoffator extiterit ſive aliquis anteceſſor communis de quo ei deſcendit hæreditas, non obſtāte eo ꝙ ipſe homagium ceperit vel anteceſſor com̄unis cujus hæres ipſe fuerit, & ipſe ſemper habebit primam ſeyſinam quicunq; fuerit in ſeyſina, conjuncta perſona vel alius, dum tamen ſi conjuncta perſona, tunc competit ei breve de recto,ſi extranea,aſsiſa mortis anteceſſoris. Nec valet exceptio ſi dicatur quòd ipſe non poſsit eſſe hæres & dominus, quia nulli cōpetit aſsiſa mortis anteceſſoris niſi primogenito nec breve de recto,quia ille ſemper habet majus jus. Sed cùm ipſe ſeyſinam habuerit, tunc primò locum habebit verſus eum breve de recto pro hærede propinquiore filio vel filia, fratre vel ſorore, & ſi excipiat ꝙ ꝓpinquior hæres ſit ꝓpter jus meum,replicari poterit econtrario ab hærede ſuo ꝓpinquiore ꝙ ipſe non poteſt eſſe hæres & dominus ꝓpter homagiū Si autem nullum homagium intervenerit, ut ſi filio primogenito concedatur tenementum ab anteceſſore com̄uni ad ſe ſuſtentandum vel ꝓ ſervitio ſive homagio, aliud erit. Item eodem modo ſi hæres & filius primogenitus ſequi voluerit verſus dominum capitalem vel extraneum cùm fuerit in ſeyſina: Alii hæredes nunquam actionem habebunt in vita primogeniti,quia ille majus jus habet &c. Et notandum ꝙ cùm de manu ſua & ſeyſina ſemel fiat deſcenſus ad propinquiores tunc exiſtentes, nunquam propter hæredem aliquem magis propinquum ſupervenientem auferatur. Item caſus. Soror petit per aſsiſam mortis anteceſsoris verſus nepotem filium ſororis ſuæ de morte ſororis,qui reſpondet ad aſsiſam ꝙ fuit filius & hæres legitimus matris ſuæ ſororis petentis per aſsiſam, & cui fuit reſponſum quòd hæres eſſe non potuit quia pater ſuus fuit villanus, & qui hoc ſpectavit ad jus,non jacuit aſsiſa mortis anteceſsoris:ut de itinere M.de P. in com̄ Linc.an̄o Regis H.x. aſsiſa mortis ſi Agnes filia Eliæ de Beningwoorth. Sed quare non potuit inquiri per aſsiſam in modum juratæ captam utrum talis eſset vel non, ſicut de baſtardo,licet de ſtatu alicujus poſt mortem ſuam agi non poſsit,bene potuit de hoc fieri inquiſitio: ut de itinere ejuſdem M. an̄o Regis H.x, aſsiſa mortis anteceſsoris ſi W. de Carl. & hoc ſine alia ꝓbatione. Item caſus. Mulieri petenti ꝑ aſsiſam objicit ꝙ nepotes habet ex ſorore qui tantū juris habent quantum ipſa petens, replicatum fuit ex parte petentis ꝙ prædicta ſoror deſponſata fuit cuidam villano, et ita ꝙ pueri villani ſunt, ſi de hoc conſtiterit ꝑ aſſiſam in modum juratæ captam vel confeſsionem puerorum, remanebit aſsiſa:

ut-

ut de ultimo itinere W. de Ralegh in com̄ Buck. aſsiſa mortis ſi Henricus Ruſſel. Item alius caſus. Petenti ꝑ aſſiſam mortis objectum fuit ꝙ pater ejus villanus fuit, ad ꝙ fuit à petente replicatum ꝙ liber fuit quia franchiatus eſt, ꝙ terra quā petiit deſcendit ei ex parte matris quæ libera fuit, poſitum fuit judiciū apud W. & ibi concordati ſunt: ut de ultimo itinere M. de P. in com̄ Linc. Aſſiſa mortis ſi Leonata de tenemento in Weſton. Si quis ſe cognoverit in judicio ſemel ad villanum, ſemper in omni caſu pro villano judicabitur: ut de itinere M. de P. de loquela quæ fuit ad judicium in diverſis com̄ anno Regis H. 3. in com̄ Dorſ. de Hamelino filio Radulphi. ¶ 3. Petenti per aſſiſam objectum fuit ꝙ habuit fratrem in partibus tranſmarinis antenatū, Juratores dubitant utrum mortuus ſit vel non, conceditur petenti ſeyſina ſub tali conditione, ꝙ ſi redierit frater antenatus ꝙ ſine placito habeat ſeyſinam ſuam: ut de itinere W. de Ralegh in com̄ Buck. Aſſiſa mortis ſi Richardus Faber. Sed eſto ꝙ frater poſtnatus moriatur antequam antenatus redierit (hærede infrà ætatem exiſtente) quæro an expectanda ſit ætas propter factum Juſticiariorum. Eodem modo ſi per dominum capitalem habuerit ſoror ſeyſinam hæreditatis ubi nihil ſcitur de fratre utrum vivus ſit an mortuus, & ipſa ſeyſita moriatur (hærede infrà ætatem exiſtente) ſi frater redierit, quæro an ſit ætas expectanda, cùm jam conſtiterit (ſicut in caſu ſuperiore) ꝙ anteceſſores talium, propinquiores hæredes non fuerint anteceſſorum præcedentiū. Et revera expectanda erit ætas in perſona eorum, cum ipſorum anteceſſores ſeyſiti obierint quaſi de feodo. Sed contrarium coram Rege & conſilio ſuo apud Weſt. anno Regis H. 13. de hæredibus Johannis de Munmew, ꝙ ætas non expectabitur ſi juſtior hæres comparuerit, ſed hoc non fuit de jure ſed de conſilio curiæ & ex conceſsione anteceſſoris illius minoris.

¶ 1 *Quando aſsiſa mortis anteceſſoris vertitur in juratam & tenet breve aſsiſæ & cadit cauſa donationis in aſsiſam. 2. Si baſtardia cadat in aſſiſam. 3. Quæſtio de cuſtodia utrum tenementum de quo aſſiſa arramatur teneatur in ſocagio vel per ſeruitium militare. 4. Exceptio venditionis.* *Cap. 17.*

VErtitur aſsiſa mortis anteceſſoris multotiens in Juratam multis de cauſis, & eodem modo ſicut aſsiſa novæ diſſeyſinæ, ſecundùm ꝙ ſuperiùs dictum eſt. Quandoq; per modum donationis ſecundùm ꝙ poterit caſus poni, & ubi per modum donationis fœmina præfertur maſculo in ſucceſsione, verbi gratia. A. dedit in maritagium cum B. filia ſua quandam terram cuidam C. & hæredibus ipſorum communibus de ipſis duobus exeuntibus, B. habuit quandam filiā ex primo viro D. nomine, & mortuo primo viro poſtea nupſit alteri, de quo habuit quēdā filiū E. nōine, mortua B. & D. filia de primo viro in ſeyſina exiſtente, arramavit E. aſsiſam mortis ſuper eandem D. Ex parte cujus reſponſum fuit, ꝙ prædictus E. nihil juris inde clamare potuit, quia terra illa data fuit in maritagium C. patri ſuo cum B. matre ſua & hæredibus de ipſis duobus exeuntibus, reſponſum fuit ex adverſo, quòd alio modo datum fuit in maritagium cum ipſa B. matre communi & hæredibus de ipſa B. exeunti-

untibus. Quo caſu, quia fuerint frater & ſoror de una eademq; matre quamvis diverſo patre, conſideratum fuit ultimo itinere M. de P. in com̃ Suff. quòd aſsiſa non jacuit inter eos ſed quòd fieret inquiſitio per patriam, & non p aſſiſam de modo donationis, aſsiſa mortis anteceſſoris ſi Philippa de Cokſend matre Roberti. ¶ 2. Cadit etiam in aſsiſam baſtardia, per quod vertitur aſsiſa in juratam, ut ſi frater antenatus tulerit aſsiſam ſuper fratrem poſtnatum de altero viro, vel econverſo de morte matris ipſorum com̃unis, & reſpondeatur ab antenato ꝙ ipſe ſit primogenitus matris ipſorum, quamvis ab altero viro, & replicetur à poſtnato ꝙ ipſe hæres eſſe non poſsit quia pater ſuus matrem ipſorum com̃unem nunquam deſponſavit, hoc per aſsiſam in modum Juratæ de conſenſu utriuſq; partis captam declarabitur, ut de itinere M. de P. in com̃ Salop. ¶ 3. Item vertitur aſsiſa in juratam ſi quis aſsiſam arramaverit verſus dominum ſuum, & ipſe reſpondeat ꝙ nihil clamat niſi cuſtodiam, & replicetur contra eum ꝙ cuſtodia ad ipſum non pertineat, eo ꝙ tenementum illud tenetur in ſocagio. Ad ꝙ ſi dominus reſpondeat ꝙ ipſe & anteceſſores ſui priùs inde cuſtodiam habuerunt, ſuper utroq; caſu fiet inquiſitio per aſsiſam in modum juratæ, ſcilicet ſi terra illa ſit ſocagium vel non, & ſi ſit ſocagium, tunc de ſeyſina talis & anteceſſorum ſuorum. ¶ 4. Item vertitur aſsiſa in juratam propter exceptionem venditionis, ut ſi quis petat per aſsiſam mortis, & excipiatur ꝙ petens habuit fratrem antenatum qui habitus fuit prò hærede & ſeyſitus de eadem terra & illam poſtmodum vendidit ipſi tenenti: ut de ultimo itinere M. de P. in com̃ Suff. aſsiſa mortis anteceſſoris ſi Walter' Curteys. Si autem fiat replicatio à petente ꝙ talis qui donationem feciſſe debuit nunquam fuit inde in ſeyſina de eadem terra, vel ſi fuit in ſeyſina & donationem fecit, ipſe donatorius nunquam ſeyſinam habuit in vita donatoris, vel quid tale. Item ſi anteceſſor recognoverit vel remiſerit & quietum clamaverit. Item ſi pueri illius qui dicit ſe tenere per legem Angliæ convicti fuerint ad baſtardos. Itẽ ſi quæſtio ætatis, quæſtio ſtatus, conventio ſive convictio, finis factus, res judicata, vel quid tale quæ ꝓveniũt extra aſsiſã & fuerit diſſẽſio inter partes, ubi tenens dicit unum & petens contrariũ, de conſenſu partium vertitur aſsiſa in juratam, & ſic terminatur negotium & ſufficit exempli cauſa. Item vertitur aſsiſa mortis anteceſſoris quandoq; in juratam ꝓpter partum ſuppoſitum, ut ſi cùm verus hęres fuerit in poſſeſsione, partus ſuppoſitus, ſcilicet aliquis vel aliqua qui ſe fecerint hæredem alicujus cũ non ſint, portaverint aſsiſam ſuper verũ hęredẽ. Eodem modo ꝓpter partum adulterinum, ut ſi dum maritus fuerit in remotis agens, vel tali infirmitate detentus ꝙ generare non poſsit, ſit aliquis qui habeat acceſſum ad uxorem de quo pręgnãs extiterit, ſi maritus talem partum ſtatim amoverit cùm æditus fuerit & illũ deadvocaverit, ex hoc naſcetur vero hæredi exceptio contra aſsiſam. Si autẽ talem deadvocaverit & aliqua ꝓ eo faciat pręſumptio ꝙ ſuus eſſe poſsit, licet revera non ſit, ut ſi ſimul extiterint, talis ꝓ hærede judicabitur licet nõ ſit. Si autẽ advocatio & confeſsio ſuæ naturæ convenire non poſsit, hoc eſt ſi p unũ annũ vel biennium abſens fuerit & reverſus parvulum invenerit ex uxore, vel

revera caſtratus fuerit vel ita infirmus, quòd generare non poſsit, licet talem advocaverit, tamen veritas præferri debet confeſsioni quæ naturæ non convenit nec rationi, licet quidam dicunt quòd locum habere debeat breve de recto, quod verum eſt, ſecundùm quoſdam.

¶ I *Inter quas perſonas non jacet aſſiſa mortis anteceſſoris.* ¶. *Caſus quòd ſoror de eodem patre & eadem matre præfertur maſculo de diverſo patre de perquiſito.* Cap. 18.

DIctum eſt ſupra inter quas ꝑſonas jacet aſsiſa mortis anteceſsoris & de morte quarum: Nunc autem dicendum eſt inter quas non jacet, ne cõtingat quòd per aſsiſam non terminetur proprietas quæ locum non habet niſi tantùm in cauſa poſseſsionis. Et ſciendum ꝙ locum non habet inter conjunctas ꝑſonas ſicut cohæredes ſive ſint participes.i. hæreditatis capaces de aliqua hæreditate deſcendẽte ab aliquo cõmuni anteceſsore ſive non capaces. Quo caſu, ſi capaces ſint cohæredes, ut ſi hæreditas partibilis ſit ratione plurium ꝑſonarum ſicut filiarum quæ ſunt quaſi unus hæres, vel ratione ipſius hæreditatis quæ in ſe partibilis eſt, locũ non habebit aſsiſa ſed breve de proparte. Et ſi aſsiſa impetretur, cadit oppoſita exceptione juris meri, cũ quilibet ipſorum ſit hæres ꝓpinquior quantum ad partem ſuam, reſpectu eorum qui ſunt remotiores in alio gradu. Si autem plures ſint cohæredes juſti & ꝓpinqui quoad ſeyſinam, omnes tamen non ſunt participes vel capaces ſed unus eorum, propter privilegium quod habet (ut ſuperius dictum eſt) & cui jus merum deſcendit aliis præfertur. Et in quo caſu locum non habebit aſsiſa cùm non determinet niſi poſseſsionem, ſed breve de recto ꝙ utrumq; determinat, ſcilicet ſeyſinam & jus merùm, & unde cùm in prædictis caſibus incipiat quis agere per aſſiſam, datur tenenti exceptio contra aſsiſam: & de hac materia pleniùs dicetur infrà in tractatu de conſanguinitate. Item ſicut non jacet inter cohæredes legitimos & naturales & capaces participes, nec inter tales & non participes, ita nec inter legitimos & naturales tantùm, ſicut inter legitimos & baſtardos ſi fratri naturali objiciatur ꝙ ſit baſtardus vel etiã villanus, cùm ſciri non poſsit utrum ſe ꝓbare poſsint legitimos & liberos eſſe vel non. Et licet ſe legitimos & liberos eſse ꝓbaverint, non tamen ꝑ hoc ſe ꝓbant eſse hæredes ꝓpinquiores, & ſic non poterit aſsiſa mortis anteceſſoris terminare ꝓprietatem, & unde alio brevi. s. de recto opus erit ad terminandam ꝓprietatem. Et cùm fortè ſe legitimos & liberos eſſe probaverint, poterunt ulteriùs ſe ꝓbare hæredes ꝓpinquiores, ut filia de primo viro excipiat contra fratrem legitimum de ſecundo viro ꝙ hæres eſſe non poſsit, cùm ſit quaſi extraneus quoad ſucceſsionem in hæreditatem maternam, quamvis filius naturalis et legitimus matris communis: quia hæreditas materna data fuit in maritagium primo viro cum matre cõmuni & hæredibus de patribus duobus ꝓvenientibus, & ideò ꝙ hæres eſſe non poſsit quamvis frater naturalis & legitimus, & unde ſi frater petierit verſus ſororem ꝑ aſsiſam mortis vel econtrario vel verſus extraneam perſonam, inter eos non jacebit aſsiſa mortis anteceſsoris cùm frater fortè docere poſset contrarium, & hoc dico

dico niſi cùm ſoror exiſtens in ſeyſina excipiendo ſtatim habeat probationē ad manum, ſicut inſtrumentum donationis vel aliam probationem. Si autem verſus extraneam perſonam, filia præfertur fratri cum probatione tali. Si autem probationem non habuerit, cadit aſſiſa mortis anteceſſoris & agi oportet per breve de recto, & procedet inter eos magna aſſiſa per hæc verba, ſcilicet: Utrum ipſa quæ tenens eſt majus jus habeat in terra illa ſicut in illa quæ data fuerit in maritagium primo viro ſuo cum tali matre communi & hæredibus de ipſis duobus venientibus, an talis frater de altero viro qui petit ſicut in illa quæ data fuit in maritagium cum tali matre communi & hæredibus ipſius matris, & non terminabitur negotium in hoc caſu per Cuntey Cuntey ſicut inter cohæredes. Et eodem modo fiet ſi objiciatur villenagium, vel quòd petens genitus fuit de teſticulo felonis quoad hæredem maternam, ſecundùm quod inferiùs dicetur in tractatu per breve de recto. Inter cohæredes verò non habebit locum aſſiſa mortis nec procedet ubi poſtnatus talem habuerit ſeyſinam ex tempore quòd à ſeyſina ejici non poſſit ſine brevi dñi Regis, & in quo caſu cùm per talem ſeyſinam paritatem habuerit cum antenato hærede propinquiore quoad poſſeſsionem, de jure & proprietate agi non poterit niſi per breve de recto, nec procedet aſſiſa mortis anteceſſoris cùm habeat poſtnatus tantundem juris quoad ſeyſinam quantum habet antenatus, & in brevi de recto terminabitur negotium per Cuntey Cuntey. Si autem non habuerit poſtnatus talem ſeyſinam longam (ut prædictum eſt) inter præſentes, vel longiorem inter abſentes, ſecundùm quod antenatus agens fuit in partibus remotis vel remotioribus, ſicut in terra ſancta vel alia peregrinatione in partibus tranſmarinis longè vel longius vel in regno longè vel longiùs extra com̃ vel in com̃, vel in priſona, vel infirmitate gravi detentus, cùm venerit & poſtnatum recenter ejicere non poſſit, bene jacebit aſsiſa mortis inter tales cohæredes ſicut inter extraneas perſonas. Et quia ex quo poſtnatus habere non poſſit liberum tenementum ex tempore & longa & pacifica ſeyſina, nunquam paritatem habebit cum antenato quoad poſſeſſionem, ſed erit ſicut extraneus quoad aſſiſam mortis, quia ſeyſina ſua nulla eſt. Idem erit ſi cùm antenatus ingredi non poſſit, ſtatim ſibi perquiſiverit breve vel ſtatim contentionem appoſuerit, & in quibus caſibus interrumpitur poſſeſſio poſtnati quòd nunquam paritatem habebit cum antenato quoad poſſeſſionem. Et eodem modo obſervari poterit inter conſanguineos ſi agatur per breve de conſanguinitate inter eos. Item frater antenatus feoffat fratrem ſuum medium cùm ſint tres fratres, aut feoffat eum ſine homagio tenere ſibi & hæredibus ſuis, ſi talis frater obierit ſine hærede de corpore ſuo, frater antenatus & feoffator erit hæres propinquior & cum eo poterit tenementum remanere. Item eodem modo ſi ita feoffaverit tenendi de dominis capitalibus. Item ſi ita fratrem medium feoffaverit tenendi ſibi & hæredibus ſuis quos habuerit de corpore ſuo, ſi ſine talibus obierit ſeyſitus, revertetur terra data fratri antenato ſicut eſchaeta pro defectu hæredis licet alios habuerit remotiores, & evaneſcit homagium ſi fortè intervenerit, quod non eſt

in primo caſu. Si autem fratrem poſtnatum feoffaverit tenendi ſibi & hæredibus ſuis quibuſcunq; pro homagio & ſervitio, ille primogenitus & feoffator erit ejus hæres propinquior, quia quamdiu fuerit aliquis ex parte antenati, ille ſemper aliis præfertur qui ſunt in linea tranſverſali & jus ſemper deſcendit antenato, & cum eo ſemper remanebit ſimul cum ſeyſina, quia primâ debet habere ſeyſinam, & de manu ſua ad remotiores deveniet terra ſic datâ ſi ſit qui petat, ſi autem non, ſemper cum eo remanebit jus & ſeyſina cùm non ſit hæres apparens; vel ſi appareat nihil petat nec à manu ſua nec ab eo deſcendet jus merum per virtutem deſcenſus, ſed per neceſſitatem (ſi ſit qui petat) cùm antenatus non poſſit eſſe hæres & dominus, quia ſeſe non compatiuntur homagium & dominium, quia homagium expellit rem à manu feoffatoris uſq; ad propinquiorem hæredem, ſcilicet ad filios vel filias ſi fuerint. Si autem non fuerint, vel cùm fuerint defecerint, tunc ad fratrem poſtnatum, non per aſſiſam mortis ſed per breve de recto, & quia frater poſtnatus, nec filius nec filia eſſe poterunt propinquiores fratri medio ſed frater antenatus, & ſic ſui erunt hæredes alii inferiores, ſed nihil eis deſcendet jure hæreditario in vita antenati niſi per neceſſitatem, quia non poteſt eſſe dominus & hæres, & cùm inferiores hæredes ſui per judicium recuperaverint, tunc primò deſcendet eis jus ſimul cum ſeyſina & non ante, & unde ſi antenatus nullum habuerit hæredem de corpore ſuo & poſtnatus incipiat petere, & antequàm obtinuerit in judicio incipiat antenatus habere hæredes, cadit actio fratris poſtnati. Sed ſi tunc inceperint eſſe cùm judicium redditum ſit pro fratre poſtnato nunquam ab eo auferetur ſeyſina. Eodem modo cùm liberi fratris antenati in ſeyſina extiterint & poſiti in ſeyſinam & defecerint, vel ſi nunquam antenatus ſe dimiſerit & pueri defecerint, non competit actio poſtnato ſed antenatus ſemper ſe defendet erga poſtnatum in ſeyſina ſua per liberos ſuos, eo quòd ſunt hæredes propinquiores. ¶ 2. Neptis ex ſorore avunculi ex eodem patre & eadem matre, & nepos ex fratre ejuſdem ex eodem patre ſed diverſa matre, tulerint aſſiſam mortis anteceſſoris verſus dominum capitalem neptis. ſ. ex ſorore de morte avunculi, & nepos ex fratre de morte ejuſdem petierunt per aſſiſam quandam terram de ſeyſina cujuſdam avunculi Radulphi ipſorum, nepos verò ex fratre dicebat ſe eſſe hæredem propinquiorem, quia fuit filius fratris ipſius Radulphi, & neptis ex ſorore ipſius Radulphi non debuit ipſi præferri, & quia ipſe maſculus & hæres maſculi, & ipſa neptis fœmina & proveniens ex fœmina, & ideò ipſe hæres propinquior, ad quod reſponſum fuit ex parte neptis ꝙ nepos non potuit eſſe hæres propinquior, quia idem nepos fuit filius fratris prædicti Radulphi, ſed pater ipſius neptis & prædictus Radulphus non fuerunt fratres de uno patre & una matre, ſed de uno patre & diverſa matre, & ꝙ mater ſua ipſius neptis. ſ. & Radulphus fuerunt de uno patre & una matre, & terra petita fuit perquiſitum ipſius Radulphi, & non hæreditas deſcendens ab aliquo anteceſſore: & quia hoc dedici non potuit, conſideratum fuit ꝙ neptis fuerit hæres propinquior, quia provenit ex ſorore ipſius Radulphi de eodem patre & eadem matre, &

nepos quamvis ex fratre maſculus & ex maſculo, hæres remotior, quia ex diverſa matre. Aliud fortè dicendum erit de hæreditate deſcendente, ſecundùm quoſdã. Caſus iſte inveniri poterit in rotulo de termino P. & ſ.T. anno Regis H.3. in com̃ Suſſex. aſſiſa mortis ſi Radul. de Rupe ſuper Gilbertum de Aquila. Idem dici poterit de hæreditate deſcendente ſi frater obierit ſeyſitus, quòd ſoror de uno patre & eadem matre hæres propinquior ſit de ſeyſina fratris, quàm maſculus frater de altera uxore, & hoc ratione ventris.

¶ 1 *De exceptione baſtardiæ in aſſiſa mortis anteceſſoris.* 2. *De inquiſitione baſtardiæ in tali aſſiſa.* *Cap.* 19.

EXceptio baſtardiæ objecta petenti vel tenenti in aſſiſa mortis anteceſſoris perimit aſſiſam, & vertit aſſiſam quandoq; in juratãm, quandoq; tranſmittit cognitionem ad curiam Chriſtianitatis, ſecundùm quod objecta fuerit ſic vel ſic, & ſecundùm quod inferiùs pleniùs dicetur de exceptionibus, in tractatu de baſtardia & ibi pleniùs, & quis poſſit eam opponere & cui. Sed refert inter quas perſonas locum habere debeat & tenere in aſſiſa mortis anteceſſoris. Et ſciendum quòd ubicunq; aſſiſa locum habet, & inter quaſcunq; perſonas, ibi locum habet exceptio baſtardiæ, & inter eaſdem perſonas. Item inter eaſdem perſonas ubi locum habet conſanguinitas loco aſſiſæ, & ad quas aſſiſa ſe non extendit: ubi autem locum non habet aſſiſa nec conſanguinitas, ibi nec locum habebit exceptio baſtardiæ, ſcilicet ubi agi oportet de neceſſitate per breve de recto, quia exceptio baſtardiæ totum terminat negotium, tam ſuper poſſeſſione quam ſuper proprietate, quod quidem non facit aſſiſa nec conſanguinitas, niſi tantum ſuper poſſeſſione, et unde inter conjunctas perſonas locum non habebit, ſed tantum inter extraneas perſonas, licet videatur in prima facie quòd inter conjunctas perſonas procedi poſsit in cognitione baſtardiæ, ad hoc quòd ſi ille cui objicitur ſe legitimum probare non poſsit, cadat ab actione ſua & à cauſa, vel ſeyſinam amittat: ſecundùm quod objecta fuerit petenti vel tenenti, & ſic terminetur negotium ſecundùm quoſdam &c. Sed quia poterit adeò de facili ſe probare legitimum et facere ſe conjunctam perſonam, et ſic provenire poſsit in caſu à quo incipere non poſsit aſsiſa nec locum habere niſi tantum breve de recto, ideò non tenet exceptio baſtardiæ non magis quàm aſsiſa. Si verò baſtardia objiciatur, quandoque terminatur in foro ſeculari, quandoq; in foro eccleſiaſtico: ſecundùm ꝙ inferiùs dicetur pleniùs de eodem tractatu. Si autem cùm objecta nõ fuerit, dicant Juratores in veredicto ſuo quòd petens baſtardus ſit ſimpliciter, vel cum tali adjectione, ꝙ natus fuit ante matrimonium, tunc non procedet aſsiſa, quia vacua eſt petitio et cadit. Eodem modo dici poterit de tenente, ut de ultimo itinere M. de P. in com̃ Eborum circa finem rotuli. Item eodem modo ſi ſic objecta fuerit ꝙ petens natus fuit ante matrimonium per duos annos, vel tres, et partes inde ſe poſuerint in Juratam, et Juratores dicant abſque aliqua mentione baſtardiæ quòd talis ſit propinquior hæres, et quòd 4

anteceſſor ſuus obiit ſeyſitus ut de feodo, & poſt terminum, ita quòd omnes articuli brevis concurrant, non eſſet ulteriùs inquirendum de baſtardia, quia legitimitas ſic ꝓbatur indirectè: ut de Itinere W. de Ralegh in com̃ Kanc. aſſiſa mortis anteceſſoris ſi Adam le Gardener, nec erit in hac parte locus convictioni propter partium conſenſum. Si autem baſtardia non objiciatur ut ſupra, erit contrarium. Item videndum erit in perſona cujus procedere debeat inquiſitio baſtardiæ, quia refert utrum ille cui objicitur vel qui objicit majoris ſit ætatis vel minoris. De eo autem qui eſt infrà ætatem & tenens non ꝓcedit inquiſitio ante ætatem, ut ſi cuſtos dicat ꝙ nihil tenet niſi in cuſtodia cum tali qui eſt infrà ætatem, & excipiatur ꝙ talis baſtardus ſit: ut de itinere M. de P. in com̃ Kanc. anno regis H. xi. de termino S. M. incipiente xii. Aſſiſa mortis anteceſſoris ſi Wilhelmus de Herſt, & ſic remanſit inquiſitio uſq; ad ætatem. In eodem autem itinere videtur contrarium, in aſſiſa mortis anteceſſoris ſi H. Paynefore, de duobus qui fuerunt infrà ætatem, & contra quos proceſſit inquiſitio ſuper baſtardia per aſſiſam, & ubi objectum fuit quòd baſtardi fuerunt, & Juratores hoc idem dixerunt, quia nati in adulterio: ſed non fuit contrarium, quia hîc petentes & ibi tenentes & quòd inquiſitio ꝓcedere debeat de baſtardia verſus petentem qui fuerit infrà ætatem, quòd pater ſuus ſuper hoc nunquam deſponſavit matrem ſuam, vel de hoc quòd natus fuit antequam mater ſua eſſet deſponſata, procedet ſuper hoc Jurata: ut de ultimo itinere M. de P. in com̃ Salop. ¶ 2. Tranſmittitur quandoq; ad curiam Chriſtianitatis inquiſitio baſtardiæ in ſuo caſu, ubi ſcilicet matrimonium ſive ſponſalia omninò dedicta fuerint in aſſiſa mortis anteceſſoris; ſecundùm ꝙ baſtardia objecta fuerit petenti vel tenenti, & fiat inquiſitio per tale breve: Rex tali epiſcopo ſalutem. Sciatis quod cùm A. in curia noſtra coram &c. peteret verſus B. & E. uxorem ejus tantam terram cum pertinentiis in tali villa per aſſiſam mortis anteceſſoris inde ibi inter eos ſum̃onitam, & verſus talem tantam terram cum pertinentiis in eadem villa ut jus ſuum, & prædicta C. diceret ſe eſſe propinquiorem hæredem A. de cujus morte idem A. tulit aſſiſam ſuam: Idem A. objecit eidem C. ꝙ nullum jus habere potuit in terra illa, eo quòd baſtarda eſt: & quoniam hujuſmodi cauſæ cognitio ad forum ſpectat eccleſiaſticum, vobis mandamus ꝙ convocatis coram vobis convocandis, rei veritatem diligenter inquiratis, & inquiſitionem quam inde feceritis nobis ſciri faciatis per literas veſtras patentes Teſte &c. Et quid fieri debeat ulteriùs, infrà de exceptionibus pleniùs dicetur, eo adjecto, ꝙ ſi tenens petenti objiciat baſtardiam, & petens vice verſa tenenti, quæritur quis eorum priùs probare debeat legitimitatem? & ſciendum ꝙ ille qui petit, quia eo non probante legitimitatem remanebit poſſeſſio cum tenente, ſive ipſe tenẽs baſtardus ſit ſive non. Contendunt enim multotiens inter ſe petens & tenens (& remanebit poſſeſſio cum tenente) ſive tenens baſtardus ſive non, & cùm contendant inter ſe, dicunt: Si ego ſum baſtardus & tu ſimiliter, & priùs ſemper inquirendum erit de baſtardia petentis quàm tenentis, quia ſi petens jus non habeat petendi, remanebit in ſuo loco poſſeſſio ut prædictum eſt.

¶ TRACTA-

Tractatus quartus

Libri quarti in quo tractatur de conſanguinitate.

§ 1 Breve de conſanguinitate. *Cap. 1.*

CUm aſsiſa mortis anteceſſoris infrà certos gradus limitetur, & locum habeat de morte certarum perſonarum verſus certas perſonas, & ulteriùs non extenditur, ne ſemper ad ipſum jus ꝑ breve de recto recurratur de ſeyſina quæ probari poſsit de proprio viſu & auditu alicujus, in ſubſidium aſsiſæ mortis anteceſſoris proviſum eſt quoddam breve quod dicitur breve de conſanguinitate, ut cauſam poſſeſsionis terminet in gradibus & perſonis, ad quos aſsiſa ſe non extendit de omnibus de quibus anteceſſor obiit ſeyſitus ut de feodo, & non ut de mero jure, quia hoc non agitur niſi tantum de poſſeſsione ad evitandum dubium eventum duelli & magnæ aſsiſæ per breve de recto, quatenus tempus aſsiſæ mortis anteceſſoris permiſerit. Et cũ loco aſsiſæ mortis anteceſſoris accipi debeat & teneri de ſe ſeyſina anteceſſoris: meritò ſequi debet in magna parte naturam illius aſsiſæ, cujus loco ſumitur. s. in tempore, ut tempus ſive terminum aſsiſæ non excedat. Item in perſonis, ut locum habeat breve de conſanguinitate extra terminos aſsiſæ inter eaſdem perſonas, ſive majores ſint ſive minores inter quas locum habet aſsiſa infrà ſuos terminos & non inter alias, ſicut inter conjunctas perſonas (ut prædictum eſt) aſcendendo ab avo uſq; ad triavum & ulteriùs ſi tempus permittat, qui omnes ſic aſcendendo rectè dici poterunt anteceſſores ad modum aſsiſæ mortis anteceſſoris, vel deſcendendo à nepote uſq; ad trinepotem & ulteriùs, ſi tempus permiſerit: qui omnes rectè dici poterunt conſanguinei niſi ſit qui dicat ſic, ꝙ omnes ſunt conſanguinei tam aſcendentes quàm deſcẽdentes. Nec obſtare debet ꝙ quidam dicunt ꝙ per tale breve de recto quod incipit per præcipe, amittunt curiam ſuam domini curiarum, quod eſt & eſſe poſsit contra cōmunem libertatem (ut dicunt) ſed revera non eſt ita ꝙ tenentes ꝓpter ſeyſinam mortis anteceſſorum ſuorum ſemper teneatur adire curiam dominorum, quia ſi plures competant actiones, unam illarum quam voluerit eligere poterit, & ea experiri. Poterit enim quis habere aſsiſam mortis anteceſſoris, novę diſſeyſinę, & breve de ingreſſu, & breve de recto uno & eodem tempore, & quam iſtarum voluerit eligere poterit nec compelli debet magis ad unam ꝗ ad aliam, nec ad breve de recto magis ꝗ ad aſsiſam. Si autẽ agere velit per aſsiſam novæ diſſeyſinæ, ſic tollere poterit curiam dñi ſui ſine injuria alicujus ad breve de recto, & ſic de aliis placitis & aſsiſis, & ſic nō ſit

domi-

dñis curiarum injuria, ſi petens ꝑ alia brevia agere voluerit q̃ per breve de recto, cum ad tale breve non teneatur niſi velit. Si autẽ tempus excedat terminum aſsiſæ mortis anteceſſoris, locum habebit breve de recto, cùm petẽs ꝓbare non poſſit ſeyſinã de viſu & auditu alicujus ꝓprio ſed alieno, ſcilicet patris qui vidit, & hoc filio ſuo injunxit ꝙ teſtis eſſe poſſit. Breve de conſanguinitate tale eſt. Rex vic. ſalutẽ. Pręcipe A. ꝙ juſtè & ſine dilatione reddat B. tantam terram cum ꝑtinentiis in tali villa de qua C. conſanguineus ipſius B. cujus hæres ipſe eſt vel anteceſſor talis ſine expreſsione, vel cum expreſſione. s. nepos vel avus ſuus fuit ſeyſitus in dominico ſuo ut de feodo, die quo obiit (ut dicit) & niſi fecerit & talis fecerit te ſecurum &c. tunc ſummoneas talem &c. quòd ſit oſtenſurus quare non fecerit. Teſte &c.

¶. 1 *De intentione petentis & reſponſione tenentis.* 2. *Reſponſio ad tale breve.* 3. *De exceptione paritatis quæ eſt inter perſonas deſcendentes de eodem ſtipite.* 4. *Quid juris ſi poſtnatus & propinquius petat verſus remotum ſicut verſus tertium fratrem.* 5. *Quid juris ſi warantus vocetur frater videlicet poſtnatus & warantizaverit.* *Cap. 2.*

POſt eſſoñ verò præſentibus in judicio partibus, ꝓponat petens intentionẽ ſuam tali modo. A. petit verſus B. tantam terram cum ꝑtinentiis in tali villa ut jus ſuum, & ſic fundat intentionem. Et unde talis nomine anteceſſor vel conſanguineus ſuus, cujus hæres ipſe eſt (cũ expreſſione vel ſine) fuit ſeyſitus in dominico ſuo ut de feodo, die quo obiit. Et de ipſo tali deſcendit jus prædictæ terræ cuidam tali filio & hæredi, & ſic deinceps per omnia ſicut per breve de recto: ſicut inferiùs dicetur uſq; ad illũ qui petit, & ꝙ tale ſit jus ſuum & ꝙ talis anteceſſor ita fuit ſeyſitus offert. &c. ¶. 2. Et B. venit & defendit jus ſuum &c. & dicit ꝙ non debet ad hoc breve: reſpondere ꝙ ipſe tenens & petens ſunt de eodem ſtipite, à quo deſcendit hæreditas petita, & ita ꝙ non valet breve de conſanguinitate non magis inter eos q̃ aſſiſa. Sed videnda eſt ratio quare. ¶ 3. Poni autem poterit caſus in perſonis trium fratrum & multis modis: ut ſi pater cõmunis moriatur ſeyſitus de aliqua hæreditate vel alius anteceſſor, & poſtnatus ſe poſuerit in ſeyſinam totius hæreditatis cùm non ſit partibilis, vel ſi pater vel alius anteceſſor cõmunis, vel frater antenatus vel extranea quævis perſona feoffaverit fratrem medium, qui inde obiit ſeyſitus ſine hærede de ſe, & antenatus vel poſtnatus ſe ponat in ſeyſinã; & primò: ſicut E. frater poſtnatus ponat ſe in ſeyſinam, A. frater antenatus petat verſus eum per breve de conſanguinitate, vel per aſſiſam: Reſpondere poterit idem C. ꝙ ad breve de conſanguinitate nõ tenetur reſpondere non magis q̃ ad aſſiſã, quia ipſi A. & C. antenatus & poſtnatus ſunt de eodẽ ſtipite à quo deſcendit hæreditas, à patre vel alio anteceſſore cõmuni vel fratre medio. Et ipſe C. tantũdẽ juris habet in prædicta hæreditate quãtum ad ſeyſinã, cùm extiterit in longa & pacifica ſeyſina inter præſentes, & cùm ſit juſtus hæres & propinquus ipſius anteceſſoris, & adeò propinquus ſicut ille A. frater antenatus, & unde cùm pares ſint in jure poſſeſſorio, non vult ei reſpondere ꝓpter juris paritatem: & unde ſi antenatus dicat ſe eſſe ꝓpinquiorem & nemo poterit eſſe hęres ꝓpinquior niſi ratione juris meri ꝙ ei deſcendit; & nec aſſiſa nec conſanguinitas terminare poſſunt jus merũ niſi tantũ breve de

de recto: ideò de neceſſitate cadit aſſiſa & cõſanguinitas, & terminabit nego-
tiū p breve de recto, ubi nec duellū nec magna aſſiſa, ſed p Cunte cuntey om-
ninò, vel ꝙ dicat in fine & oſtendat quare hęreditas remanere nõ poſſit cum
antenato qui eſt hęres ꝓpinquior, quoad jus: q̃a homagiū intervenit, ut ſciatur
quis ꝓpinquior, & p hoc hęres rectior. (Sine pręjudicio ſentẽtię melioris) vi-
det ꝙ nõ poterit frater poſtnatus habere exceptionẽ paritatis cõtra fratrẽ an-
tenatū quātū ad ſeyſinā niſi poſſeſſio ſua ſive ſeyſina lõga fuerit & pacifica in-
ter præſentes habita, quia ſi fuerit brevis vel interrupta, nõ valet: inter præſen-
tes dico, q̃a ſi quis præſens diſſimulaverit ad tẽpus, ſibi pręjudicat ꝓpter ta-
citurnitatẽ, cū vigilantibus jura ſubveniāt. Secùs autẽ ſi inter abſentes, ubi tẽ-
pus nõ currit: & ideò niſi talis ſeyſina longa fuerit & pacifica inter p̄ſentes (ut
p̄dictū eſt) nõ poteſt dicere poſtnatus ꝙ habeat tantū juris quoad ſeyſinā quā-
tū antenatus, cùm ſeyſina ſua nulla ſit vel nõ ſufficiens cùꝫ ſit brevis vel lõga,
tamẽ interrupta. Et unde cùm longā habuerit poſtnatus ſeyſinā & pacificā in-
ter p̄ſentes, ꝙ ſine brevi ejici nõ poſſit quin recuperet p aſſiſam, tūc primū li-
berū habet tenẽtum & cõpetit ei aſſiſa & exceptio paritatis verſus antenatū, et
ſic nõ habebit antenatus actionẽ niſi p breve de recto, & ubi obſtabit ei caſus
Regis, & anteq̄ ſic habuerit poſtnatus lõgā & pacificā poſſeſſionẽ, ſed antena-
tus poſtnatū recẽter ejecerit, nõ recuperabit ꝓpter ſeyſinā tenerā. Si autẽ ipsū
ſtatim ejicere nõ poſſit & recẽter faciat rẽ cõtentioſam p interpellationẽ vel
impetrationẽ diligentẽ, & ſic nunq̄ habebit poſtnatus pacificam ſeyſinā & ſic
nunquā liberū tenẽtum & p conſequẽs nullā ſeyſinā. Sic ergo nõ cõpetit ei ex-
ceptio paritatis cū nõ ſit in ſeyſina niſi nuda pedū poſitione, & ūde in hoc ca-
ſu bene jacebit inter antenatū & poſtnatū aſſiſa mortis āteceſſoris, ſicut cõtra
quẽlibet extraneū. Et unde cùm talis poſtnatus donationẽ fecerit de comuni
hæreditate & vocatus fuerit ad warantū p feoffamentū, videndum erit qualẽ
frater poſtnatus ante donationẽ habuerit ſeyſinā, ſecundùm ꝙ ſuperiùs dictū
eſt, & ſecundùm hoc cùm warantizaverit ꝓcedet aſſiſa verſus poſtnatum qui
warantizavit, vel remanebit ꝙ locū habeat breve de recto, quia ꝓvenit in eum
caſum &c. nec poterit aliquis dare niſi ille qui ſeyſinam habuerit. Cùm frater
poſtnatus in poſſeſſione fuerit hęreditatis paternę & in pacifica ſeyſina, & ita
ꝙ ſine judicio ejici nõ poſſit & feoffaverit inde aliquẽ, & cùm frater antenat⁹
aſsiſam mortis anteceſſoris inde portaverit ſuper feoffatū qui feoffatorẽ ſuum
viz. fratrẽ poſtnatū inde vocaverit ad warātū, & qui ei warātizaverit, & poſteà
reſpõdeat ad aſsiſā, ꝙ aſsiſa mortis anteceſſoris nõ jacet inter ipsū fratrẽ āte-
natū ꝓpter paritatẽ juris poſſeſſorii, ſed dicat ꝙ nõ jaceat inter eos aſsiſa niſi
tantū breve de recto, cõtẽtio eſt inter majores utrū ꝓcedere debeat aſsiſa vel
nõ, dicūt enim quidā ꝙ aſsiſa ꝓcedere nõ debet ꝓpter paritatẽ juris nõ ma-
gis q̄ ꝓcederet ſi aliū nunq̄ feoffarẽt, cùm ipſe poſtnatus jā p warantiā effe-
ctus ſit quaſi dñs & tenens rei, & ꝙ ꝓcedendum eſt p breve de recto, ubi nec
duellū nec magna aſsiſa niſi tantū narratio ſuper deſcenſu & ipſo jure majore.
Et ſunt qui dicunt ꝙ p aſsiſam ꝓcedendū erit, q̃a revera licet frater poſtnatus
warantizaverit, & licet teneatur defendere poſsidentẽ in ſeyſina, tamen ipſe

non poſsidet : quod quidem probari poterit multis rationibus. Quia tenens qui warantum vocavit licet ei warantizatum fuerit, tamen à ſeyſina non recedit ſed expectabit eventum placiti inter warantum ſuum et petentem, et ſi warantus ſuus eum defendere poſsit, remanebit in ſeyſina, et ſi non, tunc primò cùm warantus ſuus contra ſe judicium habuerit, ejicietur à ſeyſina, et incontinenti de terra waranti conſequetur excambium. Et ideò videtur ꝙ frater poſtnatus non eſt in ſeyſina, et hac ratione ꝙ verſus eum procedat aſſiſa. Sed (ſine præjudicio melioris ſententiæ) videtur, ſecundùm ultimum caſum, ꝙ procedet aſſiſa: maximè quia frater poſtnatus non eſt tenens ſed defenſor tenentis, & licet faciat verba defenſionis pro tenente, quod videri poterit manifeſtiùs ex hoc quod dicitur, ꝙ aſſiſa non jacet inter eos ſed breve de recto, quia ex hoc ſequitur, ꝙ ſi aſſiſa cadere debet in perſona poſtnati eo ꝙ tenens ſit ſecundùm quoſdam, per eandem viam reſurgere deberet per breve de recto inter eos, per hoc quod dicitur, ꝙ non jacet aſſiſa inter eos ſed breve de recto. Sed ſi breve de recto contra ipſum ſit impetratum, non poteſt procedere, quia ipſe revera non tenet, unde ſi cadat aſſiſa & ſimiliter breve de recto, ſic cadit actio & verſus warantum & verſus tenentem: quod eſſe non debet. Procedat igitur aſſiſa & non breve de recto in hoc caſu. Item ſi cadere debeat aſſiſa inter eos & de neceſſitate impetretur breve de recto ſuper tenentem, in electione tenentis erit utrum warantum vocare voluerit vel non; nec ad hoc compelli poterit contra voluntatem, & ſic procedere debet breve de recto inter fratrem antenatum petentem & tenentem, ſequetur ex hoc quod tenens ſe defendere poterit per duellum vel magnā aſſiſam, ſecundùm quod voluerit, ꝙ grave eſſet petenti de tam recenti ſeyſina. Si autem frater antenatus priùs ſe poſuerit in ſeyſinam, & poſtnatus petat verſus eum per aſſiſam vel conſanguinitatem, ad quod reſpondere poterit antenatus, ꝙ ad hoc breve reſpondere non debet ratione ſupradicta, quia cum per tale breve nihil petatur niſi ſeyſina tantùm & conjuncta ſit ſeyſina cùm ipſo jure in ſua perſona, & ſeyſina in hoc caſu à jure per ſe ſeparari non poſſit, cùm ſequi debeat jus in deſcenſu, oportet ꝙ poſtnatus utrumq; petat tam jus quàm ſeyſinam, quod quidem per tale breve facere non poteſt. Recurrendum eſt igitur ad breve de recto quod utrumq; determinat & amplectitur. Quod autem dictum eſt de fratre poſtnato petente & antenato tenente, dici debet de avunculo petente verſus nepotem, & de nepote petente verſus avunculum & alios remotiores hæredes fratris antenati vel poſtnati in linea recta deſcendente vel aſcendente vel tranſverſali, ꝙ contra ipſum non habet locum conſanguinitas, cùm aſſiſa mortis anteceſſoris locum non habeat infrà ſuos terminos inter fratres vel ſorores, avunculum vel nepotem, quia jus non determinat.

¶ 4. Dictum eſt ꝙ non jacet aſſiſa inter hæredem propinquiorem & propinquum, quicunq; eorum tenens fuerit vel petens: videndum erit quid juris, ſi propinquus hæres petat verſus propinquum, ubi pares ſunt in jure poſſeſſorio cum hærede propinquiore, ſcilicet ubi duo fratres poſtnati vivente primogenito unus petat verſus alium per aſſiſam. Et ſciendum ꝙ aſſiſa non procedit

inter

inter eos duplici ratione, tum quia quilibet eorum habet paritatem juris in poſſeſſione, tum quia frater antenatus (qui habet jus merum) propinquior eſt hæres, nec poteſt aliquis eſſe hæres propinquior niſi ille ad quem jus merum deſcendit, ſive ſit unus ſive plures. Nec erit in perſonis hæredum propinquorum recurrendum ad breve de recto, quia ad nullum ipſorum deſcendit jus merum, & cùm in perſonis eorum non habeat locum aſſiſa, ita nec conſanguinitas, nec in perſonis hæredum ex illis provenientium. Item cùm locum non habeat inter propinquos, locum non habebit inter propinquum & remotum, ſive remotiſſimum, nec eſt igitur conſanguinitas. Contra extraneas verò perſonas poſſunt conſanguinei petere per aſſiſam de ſeyſina anteceſſorum ſuorum, & in gradibus ad quos aſſiſa mortis anteceſſoris ſe non extendit, petere poſſunt per breve de conſanguinitate, quatenus tempus permiſerit & probatio, ut prædictum eſt. ¶. 5. Sed eſto quòd cùm conjuncta perſona frater medius vel poſtnatus in ſeyſina fuerit hæreditatis à communi ſtipite deſcendentis, et totam vel ejus partem transferat ad extraneum, & frater antenatus & propinquior aſſiſam portaverit ſuper tenentem, & ille warantum vocaverit fratrẽ poſtnatum & ipſe warantizaverit, videtur prima facie quòd cadere debeat aſſiſa, quaſi pervenerit ad eum caſum ſicut inter fratrem antenatum hæredem propinquiorem & poſtnatum hæredem ꝓpinquum, & ꝙ procedi debeat per breve de recto, ac ſi aſſiſa veniſſet ſuper fratrem poſtnatum & qui inventus eſſet in ſeyſina. Sed eſto quòd cùm frater poſtnatus vel conſanguineus vocetur ad warantum defaltam faciat; nonne erit aſſiſa capienda per defaltam in perſona tenentis? immò. Et eodem modo cùm warantizatum fuerit, ſi tenens defendi non poſſit in ſeyſina, petens de ſeyſina tenentis recuperabit, & tenens excambium de waranto. Sed revera non cadit aſſiſa ſecundùm quoſdã, quia tenens licet ei warantizatum ſit, non recedet à ſeyſina, ſed warantus eũ defendere tenetur in ſeyſina ſuá, & ideò à tenente non eſt tranſlata ſeyſina, & ideò procedit aſſiſa, niſi warantus reſpondere poſſit ad aſſiſam & docere quare procedere non debeat, ſit tamen contrarium quandoque.

¶ 1 *De exceptionibus contra breve.* *Cap. 3.*

CONtra breve de conſanguinitate in ſuo caſu reſponderi poterit & excipi, ſicut contra aſſiſam mortis anteceſſoris: ut ſi excipiatur ꝙ breve de conſanguinitate non jacet, quia ſunt cohæredes & ꝙ hæreditas deſcendat ab uno ſtipite, & ꝙ ſanguinitas non jaceat magis quàm aſſiſa, reſponderi poterit ad hoc à petente, ꝙ tenens non eſt in ſeyſina ut hæres communis anteceſſoris, ſed ex cauſa donationis à communi anteceſſore vel ab alio, & ꝙ donatio minùs ſufficiens eſt, quia talis nunquam ſeyſinam habuit in vita donatoris, ſed ꝙ donator inde obiit ſeyſitus ut de feodo, & per hoc tenebit breve & cadet aſſiſa, ſed vertetur in Juratam ad inquirendum de feoffamento & ſeyſina. Item reſponderi poterit quòd ille qui in ſeyſina eſt, non eſt cohæres ſed extraneus, licet filius legitimus propter coarctationem hæredum; quia terra data fuit in maritagium cum matre petentis cum tali viro & hæredibus eorum com-

cōmunibus,& ille qui tenet eſt de altero viro, licet de eadem matre, & cohæres eſſe non poterit nec propinquus nec remotus, propter coarctationem hæredum. Sed ſi dicatur quòd tenens baſtardus ſit vel villanus, ita quòd hæres eſſe non poſsit ibi cadit conſanguinitas: ſicut caderet aſsiſa: quia talis objectio pertinet ad jus. Et unde ſi ille cui objicitur baſtardia ſe probare poſſit legitimum, vel ille cui ſervitus objicitur probare ſe poſsit eſſe liberum, per hoc terminabitur negotium tam ſuper jure quàm ſuper proprietate, quod quidem fieri non poterit per breve de conſanguinitate, nō magis quàm per aſsiſam, quod non eſt in caſibus præcedentibus, quia ſicut in cauſa poſſeſſionis ſe probaverit legitimum vel liberum, non propter hoc ſe probat hæredem propinquiorem, & ideò recurrendum erit ad breve de recto cùm hoc tangat jus merum. Item dicere poſsit quòd anteceſſor non obiit ſeyſitus ut de feodo, vel ſi obiit ſeyſit⁹ ut de feodo, tamē ille qui petit ꝑ breve de cōſanguinitate non eſt in tali gradu vel linea, ꝙ aliquid ei deſcendere poſsit ratione alicujus propinquitatis, quia ex fratre talis anteceſſoris poſtnato. Et ut breviter concludatur, omnes ferè exceptiones quæ competunt contra aſsiſam mortis anteceſſoris, competunt contra breve de conſanguinitate, cùm ſapiat naturam aſsiſæ. Item per breve de conſanguinitate poſſunt plures petere ſicut unus, & contra plures ſicut contra unum, ſicut in aſsiſa. Item poterit aſsiſa conjungi cum conſanguinitate & per unicum breve terminari, ut ſi ſoror petat de morte vel ſeyſina patris vel matris, & nepos & neptis ex ſorore vel ulteriùs. Ut ſi dicatur ſ. A. pater vel mater B. & avus vel avia proavus vel proavia C. cujus hæredes ipſi B. & C. ſunt, fuit ſeyſitus in dominico ſuo ut de feodo &c. Et Forma brevis ut ſuperiùs in principio, et qualiter per hoc breve ꝓcedendum ſit, & qualiter contra breve excipiendum, ſatis ex præmiſsis ſumi poterit exemplum.

¶ 1 *An breve de conſanguinitate verti poſſit in breve de recto.* Cap. 4.

Item videndum eſt an breve de conſanguinitate verti poſsit ꝑ narrationem in breve de recto, ſicut poteſt per breve de ingreſſu in breve de recto, vel econtrario. Ut ſi dicat petens ꝑ breve de conſanguinitate in narratione deſcenſus: Et unde talis anteceſsor ſuus obiit ſeyſitus in dominico ſuo ut de feodo, & poſtea adjiciat, & de jure. Videtur (et verum eſt) ꝙ ſic tranſeat de poſſeſsione in ꝓprietatem, ꝑ hoc enim ꝙ dicit ꝙ talis obiit ſeyſitus in dominico ſuo ut de feodo, deducit in judicium totum jus poſseſſionis. Et de hoc ꝙ addit de jure, deducit in judicium jus proprietatis, et ſic per conſequens duo jura, poſseſsionis viz. et proprietatis. ſ. jus duplicatum, quod dicitur Droit droit. Sed quia breve de conſanguinitate nihil determinare poteſt niſi jus poſseſsorium, et petens in narratione ſua ulteriùs procedit ad jus merum, ad quod conſanguinitas ſe non extendit non magis quàm aſsiſa mortis anteceſsoris, per hoc recedit de brevi ſuo, & cadit breve et non erit recurrendum poſtea niſi ad breve de recto. Nunquam enim vertitur cauſa poſseſsionis in cauſam proprietatis per narrationem ex parte petentis ut hic, nec econverſo. Poterit enim quis habere liberum teñtum ſine uſu & expletiis. Et unde ſi quis

ejectus

ejectus fuerit de tali ſeyſina & per aſsiſam novæ diſſeyſinæ petat reſtitui, nihil aliud dicit in intentione ſua niſi quòd diſſeyſitus eſt de libero tenemento ſuo. Eodem modo ſi ſeyſinam petat anteceſſoris per aſsiſam mortis, nihil aliud dicit niſi quòd anteceſsor ſuus ſeyſitus fuit in dominico ſuo ut de feodo, die quo obiit. Et unde ſi mentionem faceret de expletiis captis & de jure mero, ſic dicendo per aſsiſam novæ diſseyſinæ, de libero tenemento meo unde fui ſeyſitus ut de libero tenemento ut de jure, capiendo expletia ad valentiam &c. vel in aſsiſa mortis anteceſsoris ſic dicendo, in dominico ſuo ut de feodo & jure, capiendo expletia ad valentiam &c. ſic caderet breve propter jus merum, ut ſupra dictum eſt. Et unde videtur manifeſtè quòd jus poſseſsorium ſatis ſtare poſset ſine uſu et expletiis, quæ tamen ſi intervenerint prodeſse poterint et non nocere, cùm præbeant veſtimenta poſseſsioni et jus poſseſsorium declarent. Et vice verſa breve de recto nunquam vertitur per narrationem ad breve prædictum ſuper poſseſsione, in hoc enim proprietas et poſseſsio nihil habent commune. Si quis enim ſemel cum effectu agere inceperit ꝑ breve de recto ſuper ipſo jure, nunquam redire poterit ad aliquã actionem ſuper ipſa poſseſsione, vel ſi in narratione ſua aliquem articulum omittàt qui locum habeat ſuper ipſo jure, et ſi dicat tantũ in narratione ſua: Et unde talis anteceſsor ſuus ſeyſitus fuit in dominico, vel ſi loquatur de ſeyſina propria, et dicat: Et unde ſeyſitus fui ut de libero tenemento vel in dominico ut de libero tenemento: niſi mentionem faciat de jure et de tempore regis, et de expletiis captis, non valebit; et unde videtur manifeſtè quòd jus ꝓprietatis ſtare non poſsit ſine uſu et expletiis, ſicut poterit jus poſseſsionis, ut prædictum eſt. Relinquitur igitur quòd nulla iſtarum actionum verti poſsit in aliam per narrationem. In jure autem proprietatis vertitur quandoq; breve de ingreſsu in breve de recto (ꝓpter longiſsimum ingreſsum) de neceſsitate, quia non poterit quis probare ingreſsum de viſu ꝓprio et auditu, et vice verſa vertitur quandoq; breve de ingreſsu in breve de recto ſed non niſi de voluntate tenentis, cùm tempus hoc permiſerit quòd probari poſſit ingreſsus de viſu alicujus et auditu, ſecundùm quod inferiùs dicetur pleniùs de ingreſsibus.

¶ *1 Breve de ſeyſina anteceſſoris qui obiit de communia paſturæ ſeyſitus: 2. Forma brevis ubi quis moritur ſeyſitus de communia paſturæ ſi ſeyſina deforcietur hæredi & de conſanguinitate. 3. Forma brevis de recto. Cap. 5.*

Si quis moriatur ſeyſitus de aliqua communia paſturæ ut de feodo, et pertinentem ad liberum tenementum ſuum ex fundo alieno, ſeyſinam ſuam quam habuit die quo obiit tranſmittit ad hæredes ſuos. Et ſi hæres cùm in ſeyſina fuerit uti prohibeatur, non competit ei aſsiſa mortis anteceſſoris cùm ſit quaſi in jure poſseſsionis, licet uti prohibeatur, et pro eo quòd uti prohibitus eſt, de beneficio principis ſubvenitur ei per breve quod tale eſt, per juratam et non per modum aſsiſæ. Forma brevis talis eſt. ¶ 2. Rex vic. ſalutem. Præcipe tali quòd juſtè et ſine dilatione permittat talem habere communiam paſturæ ſuæ in terra ſua de tali

villa,de qua talis pater vel mater, avunculus vel amita,frater vel ſoror vel etiã anteceſſor avus vel proavus &c.vel conſanguineus vel conſanguinea, qui omnes dici poſſunt anteceſſores meritò, eo quòd hæredem antecedunt in jure poſſeſſorio. Et unde cùm prædictus talis(cujus hæres ipſe vel ipſa eſt)fuit ſeyſitus vel ſeyſita ut de feodo tanquam pertinente ad liberum tenementum ſuum in eadem villa vel in alia, die quo obiit ut dicit. Et niſi fecerit,& idem talis fecerit te ſecurum &c. tunc ſummoneas per bonos ſummonitores prædictum talem quòd ſit coram Juſticiariis noſtris ad primam aſsiſam cum in partes illas venerint oſtenſurus quare non fecit, & habeas ibi ſummonitores & hoc breve. Quod autem dictum eſt de hærede, dici poterit de ſucceſſore alicujus,ſicut de rectore alicujus eccleſiæ cujus prædeceſſor obiit ſeyſitus de aliqua communia paſturæ tanquam pertinente ad eccleſiam ſuam. Forma brevis talis eſt. ¶ 3. Rex vicecomiti ſalutem. Præcipe A. quòd juſte & ſine dilatione permittat A. rectorem talis eccleſiæ habere communiam paſturæ ſuæ in terra ſua de tali villa, de qua B. prædeceſſor ſuus quondam rector ejuſdem eccleſiæ fuit ſeyſitus tanquam pertinente ad eccleſiam ſuam talem die quo obiit ut dicit,& niſi fecerit,ſum̃ &c.ut ſupra. Illud idem breve locum habere poſſet (ut videtur) in perſonis omnium aliorum qui petere poſſunt terras,tenementa,& jura nomine eccleſiæ ſuæ,de quibus poſſeſſores ſui obierint ſeyſiti ut de jure eccleſiæ ſuæ:Ut Archiepiſcopi, Epiſcopi, Abbates,Priores, Canonici de eccleſiis præbendatis & alii eccleſiarum rectores,nec ſcio rationem quare non, cùm ubiq; ſit eadem ratio.Ad diem verò ſum̃onitionis poterit ſe deforcians eſſoniare ſi voluerit, ſi autem defaltam fecerit (ſecundùm quoſdam) procedendum erit propter defaltam,ut capiatur paſtura in manum domini Regis, ac ſi actio eſſet realis,quod quidem eſſe non deberet(ut videtur) cùm actio potiùs ſit perſonalis quàm realis,& ita potiùs locum habeat attachiamentum quàm captio. Sed ſive ſic ſive non ſic, qualiter procedi debeat, inferiùs ſatis apparebit.Sed qualitercunq; procedatur,per hoc breve nõ pervenitur ad cauſam proprietatis, cùm tantum locum habeat in cauſa poſſeſsionis, ſicut ſuperiùs videri poterit paulò ante. Et ad hoc breve reſponderi poterit multipliciter,ſicut de aſsiſa mortis anteceſſoris, & terminari poterit per juratam vel inquiſitionem ſecundùm propoſita & objecta.

¶ 1 *De brevi quo waranto.* *Cap. 6.*

EST etiam aliud breve formatum ad querelam, quod aliquantulum & in parte ſapit naturam brevis mortis anteceſſoris, & in parte novæ diſſeyſinæ, & quod extra com̃ terminari poterit ſine præjudicio communis libertatis, quod tale eſt. Si A. filius B. fecerit te ſecurum &c. tunc ſummone per bonos ſummonitores C. quòd ſit &c. ad oſtendendum quo waranto ſe teneat in tanta terra cum pertinentiis in tali villa, quam prædictus B. pater ipſius A. (cujus hæres ipſe eſt) in curia noſtra &c. nuper recuperaverit verſus eundem C. per aſsiſam novæ diſſeyſinæ inde ibi inter eos captam,& de qua prædictus B. fuit ſeyſitus ut de feodo, die quo obiit

obiit,ut dicitur. Et illud idem eſſe poterit de communia paſturæ ſic: ad oſtẽdendum quare non permittit talem habere communiam paſturæ ſuæ in terra ſua in tali villa,quàm talis anteceſſor ſuus(cujus hæres ipſe eſt)nuper in curia noſtra &c.recuperavit verſus talem per aſsiſam novę diſſeyſinę tanquam pertinentem ad tenementum ſuum de tali villa, & de qua prædictus talis anteceſſor ſuus fuit ſeyſitus ut de feodo, die quo obiit ut dicitur. Et idem dici poterit de quolibet rectore & de quolibet ſucceſſore, & habeas ibi &c. Teſte &c.

¶ 1 *Si damna veniant in judicium in aſſiſa mortis anteceſſoris.* *Cap. 7.*

CUm autem petens per aſsiſam recuperaverit, videndum erit an damna veniant in judicium in aſsiſa mortis anteceſſoris. Revera hucuſq; venire non conſueverunt, ſed ad reprimendam malitiam dominorum capitalium, bonum eſt quòd veniant propter vaſtum & deſtructionem. Sed videndum utrum dominus capitalis vaſtum fecerit vel deſtructionem vel alius qui ſe intruſerit vel titulum habuerit & warantum. Si autem dominus capitalis, tunc refert utrum tempore quo tenens ſuus & hæres fuerit infrà ætatem & in cuſtodia ſua vel plenæ ætatis, cùm dominus ſuus ſe in ſeyſinam poſuerit ut habeat primam aſsiſam. Si autem nondum fuerit infrà ætatem & ſit aliquis parens vel amicus qui de vaſto ſequatur pro minore, & de vaſto conſtiterit per inquiſitionem vel per viſum,dominus vaſtum emendabit ſic quòd damna reſtituet,ſive vaſtum fecerit ante prohibitionem ſive poſt,& cuſtodiam amittet per judicium ad minus ea vice: ut inter placita quæ ſequebantur Regem coram W. de Ralegh in comitatu Hunt̃ de Johanne de Daco & filio Radulphi de Bray. Si autem hæres ſit plenæ ætatis & in ſeyſina, & dominus capitalis ſe ponat in ſeyſinam cum eo ratione primæ ſeyſinæ, ſi tunc faciat vaſtum & deſtructionem, competit hæredi aſsiſa novæ diſſeyſinæ, licet à tenemento non expellatur, ſaltem ut pacem habeat & liberè teneat, recuperare poſsit per aſſiſam cum reſtitutione damnorum: ſimplex enim ſeyſina conceditur domino ut ad dominum recognoſcatur & nullum vaſtum nec deſtructio. Si autem dominus capitalis vacuam invenerit poſſeſsionem, & cùm ſe poſuerit in ſeyſinam verum hæredem non cognoſcat ad hæredem per malitiam, ut deſtructionis & vaſti faciendi liberiorem habeat facultatem, ſi vaſtum fecerit, & hæres ſibi per aſsiſam perquiſiverit, dominus capitalis damna reſtituet cum ipſa res cùm magis deliquerit quàm ſi vaſtum fecerit, dum hæres eſſet infrà ætatem. Si autem cùm dominus capitalis in ſeyſina fuerit nomine hæredis aliquo modorum prædictorum alium feoffaverit, ſive hæres ſibi perquiſiverit per aſsiſam mortis anteceſſoris ſive novæ diſſeyſinæ, ſemper venient damna in reſtitutionem cum ipſa re, prædictis rationibus.

¶ Tractatus quintus

Libri quarti in quo tractatur de Aſſiſa utrum.

¶ 1 *Vtrum tenementum ſit libera eleemoſyna.* *Cap.* 1.

EST autem inter alias aſsiſas quædam aſsiſa quæ multum habet poſſeſsionis & juris, quæ utrūq; terminat, poſſeſſionem. s. et jus, nec ulteriùs quæritur de jure poſt talem aſsiſam, ſive faciat pro tenente ſive pro petente, quamvis aliquando (ſi juratores malè juraverint) agi poſsit de perjurio et de convictione inter eos inter quos capitur aſsiſa. Jus autem aliorum qui majus jus habent non determinat, quia agi poterit iterum de jure mero quamvis priùs actum ſit de jure ſimulato, ſicut fuit coram rege apud Woodſtocke de rectore eccleſiæ beatæ Mariæ Oxoñ ſucceſſore Wilhelmi Hardel, ut infrà dicetur & ponetur caſus. Per aſſiſam iſtam recognoſcitur, utrum tenementum de quo agitur laycum ſit feodum tenentis vel libera eleemoſyna pertinens ad eccleſiam alicujus rectoris, ſive petens laycus ſit ſive clericus, quia in utriuſq; pſona locū habere debeat ſicut primò fuit obſervatum tempore M. de Pateſhull & poſtea ab eodem prohibitum, & quòd locum non haberet niſi tantum in perſona rectoris, cui nullum aliud competit remedium nec breve, niſi agere poſſet de ſeyſina ſua propria. Layco verò competere poſſent omnia alia remedia. s. breve de nova diſſeyſina, mortis anteceſſoris, de ingreſſu, & de recto. Sed cùm reſtringendæ ſunt lites potiùs quàm laxandæ, ut vitentur duella & magnæ aſſiſæ, & placitum maturiùs terminetur, oportet hodie quòd breve iſtud & aſsiſa locum teneat in perſona utriuſq;, tam layci quàm rectoris, ſecundùm quod olim fuit obſervatum: ut de Itinere Abbatis de Rading & M. de Pateſhull in com̄ Wygorñ, Aſſiſa utrum unum meſuagium, & quòd locum non haberet poſtea niſi tantum in perſona rectoris, ſecundùm quod inveniri poterit in ultimo Itinere M. de Pateſhull in comitatu Suff. anno regni regis H. 10. ſecundo de Roberto de Bedentone & Wilhelmo de Valle, & ubi Robertus cognovit quòd nunquam fuit in ſeyſina terræ petitæ. Et videndum eſt inprimis quibus rectoribus, et quarum eccleſiarum, et de quibus tenemētis locum habeat aſsiſa, & de qua libera eleemoſyna. Quia eccleſiarum alia cathedralis, ſicut epiſcoporum, alia regularis ſicut Abbatum & Priorum, alia parochialis ſicut eccleſiarum rectorum, et ideò videndum quibus ex prædictis competit aſsiſa. Et ſciendum quòd tantum rectoribus eccleſiarum parochialium qui inſtituti ſunt per epiſcopos & ordinarios ut perſonæ. Item dici poſſunt rectores, ſicut ſunt Canonici de Eccleſiis

præ-

præbendatis. Item dici poſſunt rectores vel quaſi, Abbates, Priores et alii qui habent eccleſias ad proprios uſus. Et hoc intelligendum eſt tam de illis qui medietatem habent alicujus eccleſiæ quæ dividitur in duas partes, ratione duorum feodorum et ratione duorum patronorum, quia quilibet per ſe ſi jura & res habeant ſeparatas, per ſe et ſine alio placitare poterit et implacitari. Si autem ſit aliqua res quæ ſit vel eſſe debeat inter eos, aliud erit, ut de Itinere W. de Ralegh in com̃ Leyceſtr̃ circa medium Rotuli, et de termino ſ. Trinitatis anno regni Regis H. 5. de Gerardo de Huwell et Richardo rectore medietatis eccleſiæ de Claypoll. Vicario autem nunquam competit aſſiſa per ſe. Sed refert qualiter quis ſit vicarius, ut ſi quis aliquam parvam penſionẽ ſolverit annuatim alicui domui religioſæ, ſive hoc faciat nomine penſionis vel nomine ſimplicis beneficii, non propter hoc remanebit aſsiſa in perſona vicarii. Sed ſi hoc ſolvat privatæ perſonæ nomine penſionis, non competit aſſiſa vicario ſed perſonæ, aliquando tamen competit aſſiſa utrique tam vicario quàm perſonæ ſimul, ut de ultimo Itinere M. de Pateſhull in com̃ Suff. Aſſiſa utrum una acra terræ &c. Item licet aliquando eccleſia diviſa ſit inter duos ſive bona habeant communia ſive ſeparata, dum tamen unicum habeant advocatum, nullus ipſorum ſine alio placitare poterit vel implacitari: ut de eodem Itinere M. de P. in com̃ Suff. anno regni Regis H. 12. de libertate Elienſ. inter Thomam perſonam eccleſiæ de Frameſdon et Robertum filium Alrici. Forma brevis talis eſt: Rex vicecom̃ ſalutem. Si talis perſona eccleſiæ talis fecerit te ſecurum &c. tunc ſum̃oneas per bonos ſum̃onitores xii. liberos et legales homines de viſineto tali, ꝙ ſint coram Juſticiariis noſtris ad primam aſſiſam &c. parati ſacramento recognoſcere, utrum tantum terræ cum pertinentiis in tali villa ſit libera eleemoſyna pertinens ad eccleſiam ipſius talis de tali villa, an laycum feodum talis. Et hoc ſi pro Rectore, ſi autẽ pro layco, tunc ſic: Si talis laycus ſcilicet &c. ut ſupra. Utrum tantum terræ cũ pertinentiis in tali villa ſit laycum feodum ipſius talis in tali villa, an libera eleemoſyna pertinens ad eccleſiam talem de tali villa. Et interim terram illam videant et nomina eorum imbreviari facias, et ſum̃oneas per bonos ſummonitores prædictum talem qui terram illam tenet, quòd tunc ſit ibi auditurus illam recognitionem, et habeas ibi ſum̃ et hoc breve Teſte &c.

¶ 1. *De modo procedendi & reſpondendi. 2. Ubi jacet hæc aſſiſa ubi non. 3. Qualiter proceditur ad aſſiſam. 4. Alia forma in modum Juratæ.* Cap. 2.

Sum̃onitus autem ſi ad diem ſibi datum non venerit, nec ſe eſſoniaverit, tunc reſum̃oneatur ꝙ ſit ad alium diem, ut ſupra in aſſiſa mortis anteceſſoris plenius. Si verò comparuerit, multipliciter reſpondere poterit contra aſſiſam. Inprimis ſi error fuerit in impetratione ut ſupra. Item ꝙ eccleſia talis nunquam fuit inde in ſeyſina aliqua ſi clericus petat. Eodẽ modo reſpondere poterit clericus contra laycum, ſi laycus petat de diſſeyſina ſua ꝓpria vel alicujus anteceſſoris ſui, cùm ſine ſeyſina petere non poſsit. Item dicere poterit ꝙ nunquam fuit in ſeyſina in dominico niſi tantum de ſervitio. ¶ 2. Itẽ ad hoc ꝙ dicit (libera eleemoſyna) idendum erit quæ & qualis ſit ad hoc quòd proce-

proce-

procedat aſsiſa, & utrum terra data ſit eccleſiis parochialibus vel aliis ſupradictis, & ſi eccleſiis parochialibus, utrum ſit libera vel magis libera, ſecundùm quod data fuerit in dotem tempore dedicationis vel alio tempore,& in quibus caſibus locum habebit aſsiſa. Et vocari poterit warantus tam à clerico quàm à layco, & fiat per omnia ut ſupradictum eſt de waranto vocato, ut ſupra de aſsiſa mortis anteceſſoris. Si autem terra data fuerit eccleſiis cathedralibus vel conventualibus, non jacebit aſsiſa quamvis in liberam, puram & perpetuam eleemoſinam: ut de termino P. anno regni regis H. 19. de correctione erroris R. de Leyliton in itinere ſuo in com Suſſex de Priore de Lewes & Gylberto de Aquila. Et quamvis hujuſmodi terræ dentur in liberam eleemoſinam, non ſolùm dantur eccleſiis ſed & perſonis tenendæ in baronia, ſecundùm quod videri poterit per modum donationis, cùm dicitur: Talis dedit & conceſsit Deo & eccleſiæ tali, & tali Priori & Monachis ibidem Deo ſervientibus, vel tali Epiſcopo vel ſucceſſoribus ſuis talem terram in liberam, puram, & perpetuam eleemoſinam &c. talibus quidem competunt omnia remedia quæ layco competerent, ut ſi fuerint in poſſeſsione & ejecti fuerint à ſeyſina ſua propria, aſsiſa novæ diſſeyſinæ, de ſeyſina verò prædeceſſorum ſuorum breve de ingreſſu, & breve de recto. Et cùm habeant tales perſonæ omnia remedia generalia, quæ quidem laycus haberet, non habebunt recurſum ad ſingulare beneficium, quod introductum eſt in favore alicujus ſingularis perſonæ terram petentis nomine eccleſiæ ſuæ, & quæ nihil clamare poterit niſi nomine eccleſiæ ſuæ, quia in eccleſiis parochialibus non fit donatio perſonæ ſed eccleſiæ, ſecundùm quod perpendi poterit per modum donationis. Item videndum erit de ſeyſina cujus perſonæ petatur terra in dominico per aſsiſam, & refert qualiter fuit ſeyſitus, utrum. s. in dominico vel ſervitio. Item qualiter, utrum videlicet terra data fuerit eccleſiæ parochiali in liberam eleemoſinam tenenda in dominico, vel tantum per ſervitium. Item utrum ſic data fuerit feoffato quòd omnino tenere debeat de eccleſia, vel quòd data ſit eccleſiæ ſub tali conditione, quòd eccleſia faciat feoffamentum tenendi de eccleſia, & ſecundùm hoc peti poterit ſervitium tantùm vel tenementum in dominico. Si autem cùm quis ita feoffatus fuerit ſibi & hæredibus ſuis tenendum de ſuo feoffatore, & pro habenda warantia & tuitione de eccleſia aliquem annuum redditum dederit eccleſiæ, hoc non debet dici ſervitium immò quædam præſtatio nomine eleemoſinæ. In quo caſu, nihil ampliùs peti poterit nec nomine eſchaetæ nec alia ratione, & ſecundùm prædictam diſtinctionem de facili perpendi poterit, utrum perſona juſtam cauſam habeat petendi in dominico tenementū vel tantùm ſervitium. Item videndum erit à quo terra ſic data fuit eccleſiæ. s. an ab eo qui jus habet, an ab alio qui jus non habet: in quo caſu vocari poterit warantus, ſecundùm quod fit in aliis placitis & aſsiſis, & ſi warantus defaltam fecerit, procedatur ut ſuprà de waranto vocato in aſsiſa mortis anteceſſoris. ¶ 3. Inter alias autem exceptiones & reſponſiones ex præmiſsis elici poſſunt, exceptiones & replicationes ſi partes voluerint. Si autem non ſit waran-

warantus nec exceptio quę prępónitur, præſentibus in judicio partibus & juratoribus, procedat aſſiſa in modum aſſiſæ (ſecundùm quoſdam) facta tamen expreſſione tenementi petiti propter viſum quem juratores inde faciunt, ſecundùm quod fit in aliis aſſiſis ſupradictis. Forma ſacramenti in aſſiſa iſta eſt ſecundùm modum iſtum. Hoc auditis Juſticiarii quòd veritatem dicam de aſſiſa iſta, & de una virgata terræ cum pertinentiis unde viſum feci per præceptum domini regis, utrum videlicet prædicta terra cum pertinentiis ſit libera eleemòſyna pertinens ád eccleſiam talem unde talis eſt perſona, an laycum feodum talis: vel vice verſa ſecundùm quod perſona aſſiſam arramaverit, vel laycus: & pro nihilo omittam &c. Et ſecundùm iſtam formam ſacramenti cùm aſsiſa capta fuerit in modum aſſiſæ, ſequatur irrotulatio talis. Aſſiſa venit recognitura utrum &c. ¶ 4. Si autem capiatur in modum juratæ cùm aſſiſa iſta contineat in ſe poſſeſſionem & jus, vel cùm partes ſe poſuerint in juratam de conſenſu communi propter aliquam exceptionem incidentem extra aſſiſam, tunc fiat ſacramentum ſic in modum juratæ, nulla facta mentione de viſu facto. Hoc auditis Juſticiarii quòd veritatem dicam de hoc quod à me requiretis ex parte domini regis, & pro nihilo omittam &c. In quo caſu, oportet inſtruere Juratores ſuper quibus dicere debeant veritatem ita: dicetis ſuper ſacramentum veſtrum, utrum tantum terræ cum pertinentiis in tali villa ſit libera eleemoſyna &c. & ſecundùm hoc fiat irrotulatio ita. Jurata venit recogn, ſi &c. & ſecundùm veredictum juratorum procedit judicium, ſecundùm quod ſciverint, vel ignoraverint, vel dubitaverint.

¶ 1 *De remediis quæ competunt perſonæ ſicut layco.* 2. *Si tenementum poſſit accidere ut eſchaeta.* 3. *Breve quòd terra reddatur rectori ut eſchaeta.* *Cap. 3.*

SUnt etiam plura remediá quæ competunt perſonæ ſicut & layco, ſcilicet aſſiſa novæ diſſeyſinæ de propria ſeyſina, ſi perſona fuerit diſſeyſita. Item breve de ingreſſu de ſeyſina ſua propria vel alicujus prædeceſſoris ſui. Item aſſiſa ad recognoſcendum utrum &c. hæc omnia competunt perſonæ ſicut & layco. Sunt quædam quæ competunt layco & non perſonæ, ſicut in cauſa ſucceſſionis, ubi fit deſcenſus ab anteceſſore ad hæredem, quod quidem eſſe non poterit in perſona, ut ſi laycus petat verſus perſonam ſeyſinam anteceſſoris ſui, quo caſu procedendum erit ſicut inter alias quaſcunq; perſonas. Item ſi petat per breve de recto, & tunc aut habet warantum, aut non habet. Si autem warantum habeat & ei warantizaverit, procedatur inter warantum & petentem ſicut inter alias perſonas, & ad duellum & ad magnam aſſiſam. Si autem warantum non habuerit, & in propria perſona videre voluerit, duo habebit remedia per breve de recto & unum habere poterit quod elegerit ſi tempus probationis permiſerit quòd quis teſtificari poterit de ſuo proprio viſu & auditu, & tunc ponere ſe poterit in juratam (ſi voluerit) utrum terra petita ſit libera eleemoſyna &c. an laycum feodum &c. ac ſi ipſe laycus ab initio peteret per aſſiſam. Et propter hoc non vertitur cauſa proprietatis in cauſam

 poſſeſ-

poſſeſſionis, licet utramq; determinat. Si autem elegerit ſe defendere per duellum, vel per magnam aſſiſam (de neceſſitate) cùm non poſſit aliquis loqui de proprio viſu & auditu, propter tempus longiſſimum, benè licebit ei propter neceſſitatem, cùm per aſſiſam non poſſit, ſi poteſtas ordinaria & conſenſus patronorum permiſerint. ¶ 2. Si quis autem tenuerit de eccleſia aliquam terram in liberam eleemoſynam pro ſervitio, ſi contingat talem feloniam facere, vel mori ſine hærede, tenementum illud erit eſchaeta eccleſiæ, ſicut cuilibet alterius privatæ perſonæ, propter ſervitium & jus merum, quod non poterit ad alium deſcendere, & ſic evaneſcit homagium ſicut inter alios quoſcunq;. Si autem eccleſia vel perſona nomine eccleſiæ nihil perceperit niſi nomine eleemoſynæ, nihil petere poterunt nomine eſchaetæ, ſed ad eos pertinebit eſchaeta qui in ſeyſina fuerint de ſervitio. Sed eſto quòd perſona qui nomine eleemoſynæ aliquid perceperit ſe poſuerit in eſchaetam, & per negligentiā veri domini, ſic tenementū illud ſibi ipſi appropriaverit, vel ad alium ex quacunq; cauſa tranſtulerit, tenendum de eccleſia & pro certo ſervitio ſimul cum eleemoſyna, quæritur an ſucceſſor ejus perſonæ tenementum illud petere poterit in dominico? videtur quòd ſic, propter talem ingreſſum prædeceſſoris, quamvis injurioſum, quoad verum dominum, donec ille verus dominus qui jus habet, docuerit tenementum illud eſſe eſchaetam ſuam. Et quid ſi uterq; petat uno & eodem tempore? quæritur quis eorum alteri præferri debeat? Et revera recurrendum erit priùs ad ultimam ſeyſinam prædeceſſoris (quamvis injurioſam) per aſsiſam, & poſtea cùm perſona obtinuerit per aſsiſam, locum habebit breve de ingreſſu verſus eum. Et quid ſi cùm tenens primò implacitatus fuerit per breve de recto, perſonam ſucceſſorem vocaverit ad warantum? quæritur an warantizare debeat: & tunc primò videndum eſt an ſit in ſeyſina de homagio & ſervitio tenentis illius, an non: ſi autem ſit, tunc tenetur ad warantiam, ſaltem vita ſua perpetuo quoad vixerit, & poſt mortem ſuam ſucceſſor ſuus habebit actionem, non obſtante homagio & ſervitio facto ſuo prædeceſſori. Si autem homagium & ſervitium non accepit, non tenetur warantizare (niſi gratis velit) ex quo petiturus eſt tenementum in dominico. Si autem baſtardus aliquis quicunq; clericus vel laycus feoffatus fuerit tenendi de eccleſia, & hæredem non habuerit de corpore ſuo, nec terram nec tenementum ſuum alicui aſſignaverit in vita ſua per modum donationis, & rector eccleſiæ qui poſt eum fuerit cùm tenementum petierit in dominico, nihil per aſſiſam acquiſiverit niſi tantum ſervitium, poterit terram illam petere in dominico verſus quemlibet poſsidentem ut eſchaetam ſuam nomine eccleſiæ ſuæ per tale breve. ¶ 3. Præcipe tali quòd juſtè &c. reddat tali rectori tantam terram cum pertinentiis &c. quàm clamat eſſe jus eccleſiæ ſuæ, & quæ ad prædictam eccleſiam ſuam reverti debet tanquam eſchaeta ſua, eo q̄ talis quondā rector eccleſiæ ſuæ prædictæ per quā prædictus talis ingreſſum habuit in terram illam baſtardus fuit & tenuit de prædicta eccleſia ſua & obiit ſine hærede de ſe, ut dicit, & niſi fecerit &c. Item in omnibus aſsiſis & juratis generaliter, ſi cùm partes præſentes fuerint in

judicio,

judicio, detur alius dies ante captionem ſine ſuo eſſonio,& concedatur fortè à tenente,quòd ſive venerit ſive non,capiatur aſſiſa vel jurata per defaltam, ſi aſſiſa vel jurata per defaltam faciat pro petente, non præciſè procedatur ad judicium eodem die,ſed detur alius dies,ad quem ſi non venerit tenens,tunc capiatur terra in manum domini regis pro ſecunda defalta, & ipſe ſummoneatur quòd ſit ad alium diem auditurus judicium ſuum de defalta: Ad quem diem ſive venerit ſive non; petens recuperabit ſeyſinam ſuam,& reddatur judicium ſuum. Si autem ulteriùs convenerit quòd primo die, & per primam defaltam capiatur aſſiſa & reddatur judicium: tunc primo die fiet ut convenit, nec expectabitur alius dies. Cùm autem hujuſmodi aſſiſa ſeyſinam importet & jus, ita quòd ſi tenementum ad laycum feodum convincatur, ad liberam eleemoſynam trahi non poſſit imposterum, nec econverſo, quæro an locum habere debeat convictio ſi duodecim Juratores malè juraverint? & quòd locum habere debeat ſi in modum aſſiſæ capiatur, probatur in Rotulo de Itinere Abbatis de Radinge & Martini de Pateſhull anno regni regis Henrici quinto in comitatu Gloc. Aſſiſa utrum una hyda terræ circa principium. Ad hoc etiam facit de termino ſancti Hillarii anno regis Henrici duodecimo in com̃ Buck. aſſiſa utrum duæ virgatæ terræ, & hoc verum eſt niſi petatur convictio per longum intervallum poſt captionem aſſiſæ: ut in eodem Itinere in comitatu Gloc. quia poſt longum intervallum tranſit judicium in autoritatem rei judicatæ, tempus tamen non eſt definitum. Sed in eodem itinere petebatur convictio poſt lapſum ſexdecim annorum, quod tamen non fuit conceſſum. Cùm verò aliqua prædictarum aſſiſarum capiatur in modum aſſiſæ, videndum erit à juſticiariis & diligenter examinandum quid & quantum querens poſuerit in viſu ſuo, quia ultra id quod in judicium deducitur, poteſtas juſticiariorum non extenditur, nec etiam ſacramentum juratorum, quia licet querens de majori quantitate diſſeyſitus fuerit, & totum in viſu ſuo non poſuerit, in eo quod excedit non poteſt juſticiarius judicare nec Jurator jurare, quia non jurat niſi de eo quod ei oſtenditur à querente. Et ideò ſi ulteriùs extendant ſacramentum, non erit locus convictioni, cùm ſacramentum ſit nullum, ſed locus erit aſſiſæ novæ diſſeyſinæ contra Juratores tantum, & non contra illum qui judicatum recepit. Si autem id quod querens in viſu ſuo propoſuerit totum dederit querenti, & ipſe querens ea occaſione plus occupaverit, ad querelam ejus qui amiſit recentem locus erit certificationi per officium juſticiariorum, vel locus erit aſſiſæ novæ diſſeyſinæ contra eum qui occcupaverit: & hinc inde poſt captionem aſſiſarum locus erit convictioni, ſi partes voluerint. Item de eo de quo Juratores viſum fecerint, videndum erit utrum totum dederit tenenti vel abſtulerit, & tunc refert utrum juſtè vel injuſtè ad hoc quòd ſequatur convictio vel non. Item utrum totum vel ejus partem juſtè vel injuſtè, ut ſecundùm hoc remaneat unus in miſericordia vel ambo.

¶ 1 *De convictione ſive attincta juratorum qui malè juraverint. 2. Quando locus eſt convictioni & quando non. 3. Ad quem pertinet capere convictionem & certificationem. 4. Breve ad ſummonendum 24. 5. Aliud breve de aſſiſa mortis anteceſſoris. 6. Breve de aſſiſa ultimæ præſentationis. 7. Qualiter accipi debet convictio. 8. De ſacramento 24.*

Cap. 4.

CUm verò in aliquâ prædictarum aſſiſarum contigerit quòd juratores falſum fecerint ſacramentum & ita commiſerint perjurium, ad querelam ejus qui per aſſiſam amiſerit convinci poterunt de perjurio multis modis, quandoq; per ſacramentum 24. quandoq; ex ore proprio per examinationem judicis, & ſine jurata 24. & quandoq; ex propria confeſſione & propria voluntate, ut ſi proprium delictum cognoſcant & ſe ponant in miſericordia domini regi: ut dictum ſuum poſſit emendare. Sed in omnibus caſibus prædictis non erit par pœna infligenda vel eadem, ſecundùm quod inferiùs dicetur. Si autem convincendi ſint juratores per 24. videndum erit quòd Juratores fuerunt in aſsiſa, ut quilibet ad minùs duos habeat convictores, & ſi plures habeat non nocet, etiam ita quòd omnes ſint ejuſdem conditionis ad minùs cujuſmodi ſunt duodecim Juratores, ſi melioris conditionis eſſe non poſſunt. Et cùm de convictione agatur, poſsit eſſe in cauſa tam juſticiarius q̃ Jurator, & ſtandum erit recordo juſticiariorum donec per convictionem mutetur vel teneat. Igitur ante omnia, & etiam antequam jurata ſummoneatur, videndum erit recordum & examinandum, ut ſi judex fuerit in culpa, hoc Juratoribus non imputetur nec econverſò, & quòd pœnam non ſentiat quia culpa immunis extiterit. Judex enim ſive juſticiarius ad quem pertinet examinatio ſi minùs diligenter examinaverit occaſionem præbet perjurii Juratoribus, nec Juratores à culpa liberat nec ſeipſum. Audito igitur recordo, perpẽdi poterit (& nõ priùs) utrũ aſsiſa capta fuerit in modum aſsiſæ vel in modũ juratæ, & ſecundùm hoc adjudicare convictionẽ vel nõ adjudicare. Et ſi in modum aſsiſæ capiatur aſsiſa per juratam convincatur utrum duodecim verum fecerunt ſacramentum vel falſum, ſi autem verum, tenebit eorum veredictum, ſi autem falſum convincendi ſunt propter perjurium. Poterit etiam ſacramentum eſſe falſum & fatuum. Et eodem modo judicium ſive juſticiarii ſive juratorum. Committit enim Jurator perjurium propter falſum ſacramẽtum, ut ſi ex certa ſcientia aliter juraverit, quàm res in veritate ſe habuerit. Si autem ſacramentum fatuum fuerit licet falſum, tamen non committit perjurium licet re vera res aliter ſe habeat quàm juraverat, & quia jurat ſecundùm conſcientiam eo ꝙ non vadit contra mentem: Sunt quidam qui falſum dicũt mentiendo ſed ſe pejerant, quia contra mentem vadunt. Sunt etiam quidam qui falſum dicant jurando ſed non ſe pejerant, eo quòd non mentiuntur nec contra mentem vadunt, cùm credunt ita eſſe ſecundùm conſcientiam, quamvis res ſe habeat aliter in veritate. Ut ſi quis interrogat quis fuit ad conſilium London, & reſpondeat quis quòd rex & comes Richardus (ut credit) licet aliter ſit in veritate quòd comes ibi non fuerit, talis non mentitur, &

licet

lic juraverit quòd ita ſit (ut credit) perjurium non committit. Item vice verſa, dicunt quidam verum & mentiuntur & pejerant eo quòd contra mentem vadunt, quia non credunt ita eſſe ſicut dicunt, ut ſi Judęus dicat Chriſtum natum ex virgine, mentitur: quia contra mentem vadit & non credit ita eſſe, cùm ita ſit in veritate, & ſi juraverit, perjurium committit. Eodem modo poteſt jurator falſum facere judicium & fatuum cùm judicare teneatur per verba in ſacramento contenta, quæ talia ſunt: quòd dicet veritatem ſi talis diſſeyſivit talem, & tunc videndum utrum ſimpliciter dicat ſine aliqua ratione dicti ſui quod talis diſſeyſivit talem, vel quòd non diſſeyſivit, quo caſu, ſi revera res aliter ſe habeat, falſum ſequi poterit judicium ſi contra mentē jerit fatua ponuntiatio juſtitiarii licet non falſa, quia non examinavit. Item eodem modo fatuum poterit judicium eſſe juratorum, ſi non contra mentē jerint, et ſimiliter fatua pronūtiatio judicis. Item ſi dicat quòd talis diſſeyſivit talem vel non diſſeiſivit et rationē dicti ſui aſsignaverit narrando veritatē per ordinem, licet expreſſè non judicent, faciunt tamen quod tantūdem valet. Et licet narratio fortè contraria ſit ſacramento et dicto præcedenti, tamen falſum non faciunt ſacramētum licet faciunt fatuum judicium, quia loquitur ſecundum conſcientiam, quia falli poſſunt in juditiis ſuis ſicut ipſe juſtitiarius. Et ſi juſtitiarius ſecundum eorum juditium pronunciaverit, falſum faciet pronuntiationem. Si autem aliter quàm res ſe habuerit narraverint, aut hæc faciunt ex certa ſcientia aut juſto errore ducti ſunt. Et ſi examinati, cùm juſto deducantur errore dictum ſuum emendaverint hoc bene facere poſſunt ante judicium & impunè, ſed poſt juditium non ſine pœna. Si autem in falſitate permanſerint et ex certa ſcientia ſua falſum dixerint, ſed non ante judicium, ore tenus convinci poſsint, poſt juditium convinci poterunt per juratam. Item in culpa poterit eſſe judex ſive juſtitiarius et non jurator, ut ſi cum jurator veritatem dixerit et rationem dicti ſui aſsignaverit et juſtitiarius pronuntiaverit in contrarium, et hoc facit ex certa ſcientia. In hoc caſu tenebitur ex maleſitio malè pronuntiando et pervertendo ſcienter juſtum judicium juratorum, et ſic non erunt juratores in culpa ſed juſtitiarius. Si autem hoc fecerit per ignorantiam vel per imperitiam, tenebitur ex quaſi maleſitio, ſed cum eo propter imperitiam, mitiùs erit egendum quoad pœnam. Examinato igitur (ut prædictum eſt) recordo, aut ſtatim concedatur convictio aut penitus denegetur. Eſto etiam quòd juratores minus bene examinati obſcurum dixerint, vel ad interrogata non reſponderint plenè vel dubiè, vel juſto errore ducti, veritatem non dixerint in parte vel in toto, tunc examinato recordo (ut prædictum eſt) locus erit potiùs certificationi quàm convictioni ex tali cauſa, ut de incerto faciant certum, et de dubio verum, et de errore revocentur ad veritatem. Cùm igitur petatur certificatio, non debet de facili cōncedi coram alio quàm coram ipſo qui ceperit aſsiſam et hoc niſi ex aliqua cauſa ſuſpitionis. Et ſi coram alio capi debeat, non priùs concedatur quàm videatur recordum et examinetur: ut ſuperius obſervatur de convictione, et ſi recordum fuerit ſufficiens et planum, non erit neceſſe quòd fiat certificatio cùm juratores re-

 cordum

cordum ſuum ſive dictum mutare non poſsit nec in dicto ſuo variare contra recordum juſtitiariorum, quod ſi ita eſſet, ſic præferetur eorundem dictum &c. in nullo valeret recordum. Et ſi contingat quòd dicant contra recordum, ſic ſe ipſos ore tenus convincunt. Supplere autem poſſunt in certificatione defectum, ut ſi minus dixerint vel obſcurum, vel ſi juſto errore ducti fatuum fecerint ſacramentum, vel in narratione facti vel in juditio, dictum ſuum emendare poterunt ante judicium & impunè, ſed poſt juditium non ſine pœna, cùm ſe inde poſuerint in miſericordia domini Regis & pœnam perjurii non evadent quoad redemptionem, dum tamen infames non efficiantur ſecundum quod de illis obſervatur qui jurant ſalvo viſu. Si autem omnia plana fuerint in recordo & plena, non eſt locus certificationi ſed querens agat de convictione ſi voluerit. ¶ 3. Ut pleniùs autem ſciatur quando ſit locus convictioni & quando non, videndum erit per recordum utrum aſsiſa capta fuerit in modum aſsiſæ vel in modum juratæ oppoſita exceptione vel non oppoſita. Item utrum aſsiſa capta fuerit in præſentia tenentis vel eo abſente. Si autem fuerit ibi exceptio oppoſita, aut eſt peremptoria tantum brevis & non actionis, propter errorem qui provenit ex ipſo nomine vel loco, ſicut comitat vel villæ, & qui non tangit aſsiſam: hic cùm aſsiſa & actio integra remaneat, non erit locus convictioni licet juratores falſum dixerint vel erraverint, quia non cadit niſi tantum breve durante aſsiſa in ſuo ſtatu, & de hujuſmodi veritate inquiritur ita bene quandoque ſine ſacramento, quandoque cum ſacramento. Si autem exceptio fuerit peremptoria tam aſsiſæ quàm brevis propter errorem rei, ut ſi quis petat per aſsiſam tenementum ſibi ubi petere deberet redditum, ſi juratores dicant pro petente, locus erit convictioni, ſi aſsiſa capiatur in modum aſsiſæ ſecus ſi in modum juratæ, & ſic per aſsiſam vel juratam terminabitur actio. Si autem breve competens fuerit, & cùm querens vel petens intentionem ſuam propoſuerit & articulos brevis, excipiat tenens contra articulos brevis & contra intentionem, & illos in toto vel in parte negaverint, tunc oportebit querentem vel petentem intentionem ſuam probare per aſsiſam, quo caſu, ſi juratores malè juraverint, locus erit convictioni, quia capitur aſsiſa de articulis ſupradictis in modum aſsiſæ. Si autem talis ſit exceptio quæ non tangat aliquem articulum brevis, & ſi ex toto concedatur intentio querentis & querela juſta videatur, tamen elidi poterit per exceptionem: ut ſi incidat alia actio oppoſita in modum exceptionis, ut ſi tenens dicat ſe eſſe in poſſeſsione & juſtè, per conventionem ſive conditionem, & hoc probare paratus ſit, ſic eliditur actio & aſsiſa præcedens, cùm denegari non poſsit. Oportet igitur probare conventionem quæ eſt alia actio & extra aſsiſam, & quæ multas habet probationes: probatur enim quandoque per inſtrumentum & per teſtes, quandoque per aſsiſam in defectu inſtrumentorum captam in modum juratæ & non aſsiſæ, de conſenſu & voluntate utriuſquè partis, quia oportet de neceſsitate quòd conſentiant, & ſi proponens probare voluerit quod dicit, exceptio erit nulla, & querens obtinebit. Si autem querens ſe ponere voluerit in juratam, denegabitur

gabitur ei actio, in quo caſu, propter conſenſum non erit locus omninò convictioni. Illud idem erit ſi ſtatus opponatur in modum exceptionis. Et ſtat ſi aſsiſa ſi querens perſonam habeat ſtandi in judicio & quòd petere non poſſit per aſsiſam, oportet quòd tenens probet illum eſſe talem, & quia ex toto conceditur intentio querentis ſi perſonam habeat in judicio ſtandi, quo probato vel non probato, terminabitur actio. Probare enim poterit tenens exceptionem ſuam multis modis per parentes, ſi illos ſtatim habuerit ad manum, & ſi non, ad alium diem. Sed admitti non deberet talis probatio per parentes ſi contigerit poſtmodum quòd de ſtatu ageretur, niſi oppoſita eſſet a domino contra ſervum exiſtentem ſub poteſtate ſua, & in quo caſu, uno juditio terminaretur ſtatus & aſsiſa, quod quidem non eſſet ſi eſſet extra poteſtatem domini & judicium peteret ſi ponere ſe deberet in aſsiſam de ſtatu ante reſtitutionem, ad quod quidem compelli non deberet niſi hoc de voluntate ſua procederet; cùm alia actione opus eſſet. Si autem nullos parentes habuerit, tunc per inſtrumentum exceptionis & cùm nullam aliam habuerit, tunc in fine per aſsiſam, contra quam querens replicare poterit multis modis de libertate, & probare ſe liberum per parentes, vel per inſtrumentum manumiſsionis, vel per privilegium, vel quòd ſit in ſtatu libero extra poteſtatem dominorum, in quibus caſibus, ſe defendere poterit ſi replicationem probaverit. Si autem nullam habuerit, vel cùm habuerit illam non propoſuerit, tunc ad ultimum per aſsiſam in modum juratæ captam judicabitur, nec per hoc ei præjudicabitur impoſterum quoad ſtatum, ſive jurata faciat pro eum ſive contra ipſum, nec erit locus convictioni, quia non capitur in modum aſsiſæ, nec ſervitus oppoſita tangit aſsiſam magis quàm conventio, ſed aſsiſa ſemper manet integra, licet per exceptionem eliſa. Si autem capta fuerit aſsiſa in abſentia tenentis, vel ſi cùm præſens fuerit non exceperit ſed ſtatim ſe poſuerit in aſsiſam, ſive juratores dicant pro uno ſive pro alio in articulis brevis & falſò, vel dicant fortè conventionem interveniſſe, vel quòd querens ſervus ſit vel baſtardus, cùm non ſit, vel aliud quid tale quod poſſet eſſe exceptio ſi proponeretur a tenente, locus erit convictioni, quia capta eſt iſta aſsiſa, in modum aſsiſæ & non juratæ, quaſi conſenſu querentis ſive parentis non interveniente. Si autem cùm tenens abſens ſit nihil dicatur contra aſsiſam, ex providentia boni & diſcreti juſtitiarii, tenentur juratores reddere rationem dicti ſui, & ſi poſtmodum de convictione agatur excuſare poterit juratores juſta ignorantia, & juſtus error. In aſsiſis autem omnibus præter magnam aſsiſam locus erit convictioni generalitèr, niſi vertatur aſsiſa in juratam propter aliquam quæſtionem incidentem quæ probari debeat per inſtrumenta & per teſtes vel per juratores (ut prædictum eſt.) Et in magna aſsiſa ideo non jacet convictio, quia cùm petens offerat ſe diſrationare dictum ſuum, oportet quòd tenens ſe defendat vel per duellum vel per magnam aſsiſam per quod iſtorum duorum elegerit, & cùm de voluntate ſua ſe capiat ad aſsiſam, illam recuſare non poterit, quod ſi

fecerit, videtur quòd defenſionem ſuam reprobaverit ſicut in aſsiſis obſervatur, ubi quis ſe ponat in juratam aliqua ratione (ut prædictum eſt) non poterit juratorum dictum poſtmodum reprobari, ꝙ ſi faceret, nihil aliud eſſet q. facere probationem ſuam nullam, et ideo non admittitur convictio. Et ſciendum quòd ſunt aſsiſæ ſive juratæ ſive inquiſitiones de tranſgreſsionibus et aliis. Item ſunt purgationes, ut ſi crimen imponatur vel delictum, purgatio erit probatio innocentiæ. Item eſt defenſio contra præſumptionem, quæ nec dicitur jurata ſive inquiſitio nec purgatio, ſcilicet ubi quis dicit aliquid eſſe & inde producit ſectam, exinde ſequitur defenſio contra ſectam quaſi probatio contra præſumptionem, & quandoquè admittuntur plures defenſiones quandoquè pauciores contra ſectam, ſecundum quod alibi dicetur. Eſt tamen quędam jurata quæ aliquando admittit convictionem, ut ſi fiat jurata de aliquo quod tangat dominum regem et facit contra dominum regem; convinci poterunt juratores per alios: ut coram Martino de Pateſhul de Henry de Movewedene, qui aliquando fuit in cuſtodia domini regis tempore Huberti de Burgo. Jurata verò ſive inquiſitio non admittũt convictionem, et ſi calumnientur certa ratione, ſequitur emendatio et mutatio juratorum vel aforciamentum. Si autem in juramento vel juditio aliquando erratum ſit: videndum erit ſi error ſit excuſabilis vel craſſa ignorantia ad hoc quòd mitigetur pœna, ut ſi factum de facili ſciri non poſsit niſi per præſumptionem, ut ſi conventio vel contractus aliquis factus ſit in occulto ita quòd pauci præſentes extiterint, talis error excuſabilis eſt. Si autem in publico et palam et hoc ita quòd omnes de patria hoc ſciverint, et ſoli juratores hoc ignoraverint vel inde dubitaverint, non excuſantur à perjurio, quia talis craſſa eſt ignorantia. Si autem juratores factum narraverint ſicut veritas ſe habuerit, et poſtea factum ſecundùm narrationem ſuam judicaverint et in juditio erraverint, juditium potius erit fatuum quàm falſum, cùm credant tale judicium ſequi tale factum. Et ſi juſticiarii ſecundùm eorum dictum juditium pronunciaverint, falſam faciunt pronunciationem, et ideo ſequi non deberent eorum dictum ſed illud emendare tenerentur per diligentem examinationem. Si autem dijudicare neſciant, recurrendum erit ad majus conſilium. Item eſt quoddam ſacramentum quod defertur à parte parti in juditio vel a judice parti in quo nulla ſequitur convictio. Satis eſt enim quòd deum expectent ultorem. Item de damnis nulla erit convictio ſed potius locum habet certificatio, ut ſi juratores nimis gravaverint diſſeyſitorem in damnis, & in quo caſu poſſunt certificare juſticiarios in quibus & de quibus tot damna provenerint, & tale ſacramentum deferetur a judice juratoribus ac ſi dubia dicerent vel obſcura.

¶. 3. Videndum eſt etiam cui competat querela ſuper convictione: & ſciendum ꝙ ei competit cui competit aſſiſa, vz. qui in ſeyſina fuit nomine proprio & non alieno, ut procurator vel familia. Item competit ei contra quem præfertur aſſiſa. Item videndum ad quem pertinet capere convictionem & certificationem, & ſciendum quòd ei qui cepit aſſiſam, quia ipſe magis noverit veritatem, & hoc niſi aliqua certa ratione ſuſpectus habeatur, & etiam ſine

alio

alio brevi cùm poteſtatem habeat terminandi negotium, quia ad ipſum pertinet plenaria poteſtas judicandi in una aſſiſa ſicut in pluribus, niſi aliquid excipiatur ſpecialiter in brevi de warāto, quia etſi aliqua cauſa licet ſimpliciter alicui delegetur, omnia videntur ei conceſſa ſine quibus cauſa explicari non poſſit. Cùm igitur convictio & certificatio dependeant ex aſſiſa, nec ſine convictione vel certificatione plenè terminari poſſit aſſiſa, meritò pertinebit ad ipſum capere convictionem & certificationem cui competit plena juriſdictio capiendi aſſiſam. Item videndum, infra quod tempus capi debeat, & ſciendum quòd ſtatim & recenter poſt captionem aſſiſæ ab eo qui cepit aſsiſam, alioquin tranſibit judicium aſsiſæ in rem judicatam, ita ꝙ ſine ſpeciali præcepto domini Regis poſt tempus capi non poſsit. Item ubi capi debeat, in cōm vel extra, ſecundū quod fieri debet de aſsiſis. Et ſciendū ꝙ pro voluntate domini Regis vel juſticiarii in cōm vel extra, ubicunq; aſsiſa capta fuerit in cōm vel extra, cùm dependeat ex aſsiſa ſicut facit certificatio. Et ſi ad hoc ſe habeat communis libertas ꝙ aſsiſæ extra cōm capi non debeant, non ſequitur quòd propter hoc remaneant juratæ in cōm capiendæ, aliud enim habet privilegium aſsiſa & aliud jurata. Breve ſiquidem de ſum̄onendo viginti quatuor ad convincendum duodecim tale eſt. ¶. 4. Rex vic. ſalutem. Si talis fecerit te ſecurū de clamore ſuo proſequendo, tunc ſum̄oneas per bonos ſummonitores xxiiii. legales milites de viſneto de tali villa quòd ſint coram juſticiariis noſtris ad primam aſsiſam cùm in partes illas venerint, parati ſacramento recognoſcere ſi talis injuſtè et ſine judicio diſſeiſivit prędictum talē de libero tenemento ſuo in tali villa poſt primam coronationē noſtram apud Weſtminſter, unde talis queritur quòd juratores aſsiſæ novæ diſſeyſinæ quæ inde ſumonita fuit & capta inter eos coram juſticiariis noſtris ultimò itinerantibus in cōm tali falſum fecerunt ſacramentum. Et interim diligenter inquiras qui fuerunt Juratores illius aſſiſæ, & eos habeas ad præfatam aſſiſam coram præfatis juſticiariis. Et ſum̄moneas per bonos ſumonitores præfatum talem quòd tunc ſit ibi auditurus illam recognitionem. Et habeas ibi ſummonitores & hoc breve & nomina militum. T. &c. ¶. 5. Aliquando fit hoc breve pro diſſeyſitore, aliquando pro diſſeyſito, aliquando pro communia paſturæ, & turbariæ, & foſſato levato, & hiis ſimilibus. Rex vic. ſalutem. Si talis fecerit te ſecurum de clamore ſuo proſequendo, tunc ſum̄oneas per bonos ſum̄onitores xxiiii. legales milites de viſneto de tali villa, ꝙ ſint coram juſticiariis noſtris ad primam aſſiſam cùm in partes illas venerint, parati ſacramento recognoſcere ſi talis pater, mater, avūculus vel amita, frater vel ſoror prædicti talis fuit ſeyſitus vel ſeyſita in dominico ſuo ut de feodo de tanto terræ cum pertinētiis in tali villa die quo obiit, & ſi obiit poſt primā coronationem R. Regis avūculi noſtri, & ſi idē talis ꝓpīquior ejus hæres ſit, unde ipſe talis querit ꝙ juratores aſſiſæ mortis āteceſſoris, quæ inde ſummonita fuit & capta inter ipſum talem & talem coram juſticiariis noſtris ultimò itinerantibus in cōm tali, falſum fecerūt ſacramentū. Et interim diligenter inquiras qui fuerunt Juratores illius aſſiſæ, & eos habeas ad pręfatā aſſiſam coram præ-

fatis

ſatis juſticiariis, & ſummoneas per bonos ſummonitores prediſtum talem quod tunc ſit ibi auditurus illam recognitionem, & habeas ibi ſummonitores, & hoc breve & nomina militum. T. &c. ¶. 6. De aſſiſa vero ultimæ preſentationis ſic: Si talis fecerit te ſecurum &c. Summoneas &c. quòd ſint parati ſacramento recognoſcere quis advocatus tempore pacis præſentavit ultimam perſonam &c. Et ſic totam forman brevis originalis, ut ſuprà de aliis aſſiſis. Si autem ſuper aſsiſam ad recognoſcendum utrum; eodem modo. Et per hoc quod forma brevis originalis inſeri debet in brevi de convictione, videtur apertè quòd convictio tantum locum habeat de articulis in brevibus aſſiſarum contentis, ubi nulla objicitur exceptio, ſed capitur in modum aſſiſæ. Et quòd ubi excipitur de conventione vel opponatur cauſa ſtatus vel hujuſmodi, locum non habeat convictio, quia ſi opponitur, tunc vertitur aſsiſa in juratam ad inquirendum de exceptione ſi dedicatur, vel non fiat ſecundum conventionem, & eo quod neceſsitas juris partes ad hoc compellit. Ad diem ſummonitionis bene ſe poterit eſſoniare ille qui ſummonitus eſt ad audiendam illam recognitionem, quia omnes quos recognitio tangit intereſſe debent, poterit enim ſummonitus multa dicere quare non debeat convictio procedere, vel ſi procedere debeat, dicere poſsit contra Juratores & alia plura proponere quare convictio remanere debeat ad tempus vel imperpetuum. Et excipi poterit per eum qui recuperaverit per aſsiſam, ut ſi damna fuerint reſtituta in parte vel in toto, quia ante ſtatum ejus plenè reſtitutum non procedet convictio ſicut nec placitum aliquod motum per eum qui amiſit per aſsiſam ſuper proprietate. Item cadit convictio ſi ille qui de falſo ſacramento queritur, autoritate propria & ſine judicio ſe poſuerit in ſeyſinam de tota re vel ejus parte aliqua. Præſentibus itaque partibus, ſi viginti quatuor non venerint, dabitur alius dies, & viginti quatuor attachietur quod ſint ad illum diem. Præſentibus autem juratoribus & querente ſi ſummoniti non venerint, attachientur, ſi autem querens non venerit, præſentibus juratoribus & illo de quo queritur, recedet Jurata ſine die (expectato tamen quarto die) & ſummonitores ſimiliter, & querens & plegii ſui de proſequendo in miſericordia Regis. ¶. 7. Cùm autem partes in judicio comparuerint, in præſentia xii. &. viginti quatuor imprimis audiatur recordum aſsiſæ ſecundum quod capta fuerit, & inquiratur a querente in quo vel in quibus xii. juratores falſum fecerint ſacramentum, in uno articulo brevis, vel in pluribus, vel etiam in quæſtionibus & exceptionibus incidentibus, ſi aſsiſa capta fuerit in modum aſsiſæ, & ubi nulla propoſita fuit exceptio a tenente ſecundum dicta, poſt ſacramentũ à juratoribus, & in quo caſu locus erit convictioni ſi juratores malè juraverint, in exceptionibus, ſicut in articulis principalibus in brevi contentis: & ſecundum quod ita fuit, ſicut querens dicit vel non, procedat jurata per ſacramentum viginti quatuor: Jurare autem debet in modum juratæ, & non in modum aſsiſæ hoc modo. ¶. 8. Hoc auditis juſticiarii quod veritatem dicam de hoc quod à me requiretis ex parte domini Regis, & pro nihilo omittam &c. Et alii poſt eum jurabunt

bunt ſicut in aliis juratis. Et cùm juraverint, juſticiarius oſtendat eis formam querelæ, & ſuper quibus dicere debeant veritatem, ſcilicet utrum ille qui queritur injuſtè fuerit diſſeyſitus vel non, & rationem dicti ſui (ſi neceſſe fuerit) tenentur aſsignare, & ſecundum quod dixerint pro una parte vel pro alia, ſequetur abſolutio vel condemnatio. Forma verò irrotulationis talis eſſe debet. Jurata viginti quatuor ad convincendum xii. venit recognitura, ſi A. injuſtè & ſine judicio &c. vel alio modo, ſecundum diverſitatem aſsiſarum et formam brevis de convictione. Et unde talis queritur quod juratores talis aſsiſæ nuper captæ coram juſticiariis talibus falſum inde fecerunt ſacramentum, eo quòd dixerunt quòd prædictus talis diſſeyſivit talem injuſtè & ſine judicio, & non diſſeyſivit eum ſicut alius talis dicit. Et unde idem talis dicit quòd ita fuit vel ita, et ſic tota irrotulanda erit narratio reſpondentis et excipientis contra juratores. Et cùm xxiiii. veredictum ſuum dixerint, dictum ſuum affirment rationibus et præſumptionibus, et diligenter ſunt a juſticiariis examinandi, et ſæpius interrogandi de veritate, eo quòd nulla ſequitur convictio, et quia ſæpius decipiuntur xxiiiii. ſicut xii. et falſum quandoque faciunt ſacramentum, vel fatuum ſicut ipſi xii. et quandoque xxiiii. falſum dicunt ubi xii. verum dixerunt. In dicendo verò veredictum ſuum, aut omnes concordes ſunt, aut quidam concordes et quidam diſcordes, ſi autem diſcordes, aſſocientur eis alii pro afforciamento, ut ſupra dictum eſt de aſsiſis. Si autem nihil ſciverint neo ſcire poſsint de veritate, per interrogationes ſive examinationes, ſive xii. verum dixerint ſive non, remanebit ſuo loco poſſeſsio, quia querens nihil probat. Idem erit ſi dubitaverint, utrum ita ſit ſicut querens proponit vel non, quia querens non probat; Quoties enim dubitatur an quid ſit, perinde eſt ac ſi non eſſet illud. Si autem concordes veritatem dixerint et idem quod xii. Juratores, vel idem et plura quàm xii. dixerunt, conſiderandū erit quòd xii. bene juraverunt et quòd tenens remaneat in ſeyſina, et querens cuſtodiatur in priſona gravi pœna pecuniaria redimendus. Si autem contraria dixerint xii. ſcilicet quòd talis fuit diſſeyſitus vel non diſſeyſit⁹, per hoc remanebunt convicti, et conſiderandū erit quòd prędicti xii. juratores malè juraverint, et quòd querens recuperet ſeyſinam ſuam, & ille tenens in miſericordia et juratores ſi præſentes fuerint cuſtodiantur, et ſi abſentes, capiantur. Si autem viginti quatuor juratores varia dixerint et diverſa, dum tamen in principali conveniant, ſecundum quod pro una parte dixerint vel pro alia, validum erit eorum veredictum. Si forte duodecim concordes non fuerint in aſsiſa capienda ſed diſcordes, poterunt viginti quatuor quoſdam liberare, et quoſdam damnare, ſicut accidit de Alberto Comite Somerſ.

1. *Quæ ſit pœna convictorum.* 2. *Qualiter excuſantur.* 3. *Breve ſi cum xxiiii. acquitaverint xii. de perjurio dicant diſſeyſiti quòd plenè non habent ſeyſinam ſuam.* 4. *Breve cum xii. emendaverint.* *Cap. 5.*

Pœna

Pœna autem convictorũ in prædictis aſſiſis talis erit, ꝙ inprimis capiantur & in priſonam detrudãtur & omnes terræ ſuę & catalla in manum domini Regis capiantur, donec ad voluntatẽ domini Regis redimantur, ita ꝙ nihil remaneat eis niſi tenementa ſua nuda, & perpetuam infamiam incurrant, & legem terræ amittant, & ita ꝙ nunq̃ poſtea ad ſacramentum admittantur, quia de cætero non erunt Othesworth, nec ad teſtimonium recipientur, quia qui ſemel convictus eſt de perjurio, præſumitur ꝙ iterum velit pejerare. ¶. 2. Excuſantur tamen quoad infamiam ſed non quoad pœnam redemptionis, illi qui juraverint ſalvo viſu, & qui de novo aſſumpti ſunt in ipſa captione aſſiſæ, quia tales poſſunt non immeritò veritatem ignorare, quod quidem non eſt intelligendum de eis, qui primò electi ſunt & ſummoniti ad recognitionẽ faciendam, viſum facere cõtempſerint, quia ſi hoc eis concedetur, ſic poſſent lucrum deportarẽ de contemptu, quod eſſe non debet. Item mitiùs agendum eſt cum eis quantum ad famam, licet non quantum ad pœnam redẽptionis illius, ſcilicet qui poſt captionem aſſiſæ ante convictionem (quaſi decepti) dictum ſuum emendare curaverint, ut inter placita quæ ſequũtur Regem An. Regni ſui viceſimo primo de aſſiſa capta corã S. de Ropelay & ſociis ſuis in com̃ Lync. de Lãberto filio Lamberti, & unde Jurata viginti quatuor ad convincendum xii. ſummonita fuit coram Rege extra com̃, & ubi ante convictionem ſe poſuerint Juratores in miſericordiam domini Regis, & ubi graviter redempti fuerunt. Item mitiùs agi poterit quàm cum prædictis Juratoribus, cum illis vz. qui ſpontè ſine querela vel convictione læſam habent conſcientiam de ſacramento, cùm ducti fuerint juſto errore, dictum ſuum correxerint, & in miſericordiam ſe poſuerint. Cùm autem capta fuerit Jurata viginti quatuor extra com̃ & illud idem dixerint viginti quatuor quod xii. vel ſi cùm Jurata capta fuerit in com̃, dicat querens ꝙ ſeyſinam ſuam plenè non habuerit, tunc fiat ei breve de habenda ſeyſina in hac forma. ¶. 3. Rex vicecomiti ſalutem. Sciaś quòd cùm Jurata viginti quatuor militũ ſummonita eſſet in curia noſtra &c. ad convincendũ xii. Juratores aſſiſa novæ diſſeyſinę nuper ſummonitæ & captæ corã Juſticiariis noſtris talibus apud talẽ locum, inter A. querentem & B. tenentẽ de tanto tenemento vel tanto terræ cum pertinentiis in tali villa, prædicti viginti quatuor venerint in eadem curia & ſuper ſacramentum ſuum illud idem dixerunt quod prædicti xii. Juratores. s. ꝙ prædictus B. diſſeyſivit prædictum A. de tali tenemento, tanta terra vel redditu. Et quia idem A. queſtus fuit ꝙ non habuit plenè ſeyſinam ſuam de omnibus quæ prædicti xii. Juratores ei dederũt per aſſiſam, tibi præcipimus ꝙ eidem tali A. plenariam ſeyſinã de omnibus terris & tenementis & ſerviciis quæ prædicti xii. Juratores ei dederũt per aſſiſam, ſine dilatione habere facias. Vel ſic; Et ideo tibi præcipimus quòd eidem tali A plenariã ſeyſinã de omnibus terris, tenementis, & ſerviciis quæ prædicti duodecim Juratores ei dederunt per aſſiſam illã ſine dilatione &c. Et ipſum in ſeyſina ſua &c. Item ſi poſt captionem aſiſæ ante convictionem ſe poſuerint duodecim Juratores in miſericordia domini Regis & dictum ſuum emendaverint, tunc fiat tale

breve de ſeyſina habenda. ¶4. Rex vicecom̃ ſalutem. Scias quòd cùm Jurata 24. ſum̃onita eſſet ad convincendum 12. coram Juſticiariis noſtris apud talem locum, ad recognoſcendum utrum tantum terræ cum pertinentiis in tali villa eſſet laycum feodum talis de tali villa vel libera eleemoſyna pertinens ad eccleſiam vel capellam talem de tali villa, unde prædictus talis queſtus fuit, quòd Juratores aſsiſæ quæ inde ſummonita fuit & capta apud talem locũ coram Juſticiariis ibidem itinerantibus, falſum fecerunt ſacramentum, prædicti xii. Juratores venerunt coram eiſdem Juſticiariis noſtris, & cognoverunt quòd malè inde juraverunt, et qui ꝓ tranſgreſsione ſacramenti ſui finem nobiſcum fecerunt. Et ſuper hoc venit idem pro quo fecit aſsiſa. s. & recognovit eidem querenti totam prædictam terram cum pertinentiis tenendam per idem ſervitium quod inde fecerat ante captionem aſsiſæ. Ideò tibi præcipimus quòd prædicto tali ſine dilatione plenariam ſeyſinam inde habere facias Teſte &c. Si autem plures ſunt querentes, tunc fiat cuilibet eorum ſeyſina de certa parte. Et tunc dicatur quòd prædictis A. B. & C. ſine dilatione plenariã ſeyſinam inde habere facias, ſcílicet prædicto A. de tanto terræ & B. de tanto terræ et C. de tanto terræ Teſte &c. Item poſſũt fieri brevia, ubiq;, et diverſimodè, ſecundùm diverſitatem judiciorum et concordiæ.

¶ 1 *De remediis & exceptionibus per quas differtur convictio. 2. De remedio per certificationem. 3. Breve ſi xii. ſummonendi ſunt ad certificandum & ſimiliter de aſſiſis quibuſcunque.* *Cap. 6.*

INter cætera verò videndum an differri poſsit convictio ad tempus ope alicujus exceptionis, et eſt verum ꝙ ſic. s. ſi objecerit tenens ſuper quem venit convictio contra Juratores ꝙ certis rationibus ſuſpecti ſunt, vel minùs idonei. Item ſi ſeyſinam ſuam plenè non habuerit ſicut illam recuperaverit coram Juſticiariis ſuis in parte vel in toto. Item ſi non ſit eis ſatisfactum de damnis ſuis in parte vel in toto, et multas alias habere poterit exceptiones contra convictionem ſi voluerit. Item impedit convictionem re diſſeyſina, ut ſi ille qui per aſsiſam amiſerit iterum fecerit diſſeyſinam verſus eundem in toto vel in parte, quia ſine judicio jus ſibi uſurpavit et ante convictionem, et ille qui ſic ſibi jus uſurpavit de falſo convincendo, querelam ſuam amittit. Item ſi quis in miſericordiam inciderit pro diſſeyſina, non remanebit miſericordia exigenda ſi ille qui amiſerit quæſiverit convictionem. Differri autem non debet: quia certum eſt per aſsiſam de diſſeyſina facta, et de ſequenti miſericordia: Incertum tamen eſt ſi xii. convinci poſſunt per juratam vel non, unde tenendum eſt certum et non incertum. Multi enim convictionem et certificationem requirunt, non ut per convictionem ſeyſinam ſuam rehabeant, ſed ut exactionem miſericordiæ extinguant, vel ſaltem differant per cautelam. Item videndum ſi ſubſequatur remedium poſt veredictum xxiiii. Juratorum et poſt judicium inde factum. Ad quod videndum utrum ille de quo queritur et xii. Juratores convincendi in omnes Juratores conſenſerint vel non, vel docuerint plures certa ratione eſſe amovendos, ꝙ ſi eis fuerit denegatum, et ſub tali ſuſpitione procedat, jurata erit omninò revocanda,

quia

quia nôn ſit ſine juris injuria,& amoveantur ſuſpecti,& alii loco ipſorum ſubſtituantur, qui veritatem rei deponant ex integro. Et ſi in tales ab initio cóſenſum fuerit, ſed per Juſticiarios malè examinati & malè inſtructi, erit eis ſubveniendum, ut errorem ſuum corrigant & emendant, ſecundùm quod factum fuit coram ipſo domino Rege in præſentia Simonis de Segrave apud Wooſtoke in Jurata xxiiii. ad convincendum xii.in com̃ Buck.inter Galfridum de Maundevill & Adam de bono foſſato. Et unde convictio priùs capta fuit apud Windeſtore coram Egelardo de Cygony & ſociis ſuis. ¶ 2. Item ſub ſpecie certificationis, poterit aliquando adhiberi medium poſt convictioné, propter inſufficientem examinationem Juſticiariorum in convictione, ut prędictum eſt. Ut ſi jurata xxiiii. dubiè dixerint, vel obſcurè, vel variè, & in quo caſu, poſſunt xxiiii. ſum̃oniri ad certificandum de ſacramento quod inde fecerunt ſicut in quacunq; aſsiſa. Sed primò videndum qualiter ſum̃onendi fuerint Juratores ad certificandum in aſsiſis quibuſcunq;, & poſtea in juratis xxiiii. ad convincendum. Forma brevis de ſum̃onendo Juratores in aſsiſis ad certificandum talis eſt. ¶ 3. Rex vic. ſalutem, præcipimus tibi quòd habeas coram nobis vel Juſticiariis noſtris &c. corpora A. B. C. recognitorum novæ diſſeyſinæ ſum̃onitæ & captæ coram talibus Juſticiariis ultimò itinerantibus in com̃ tuo inter B. querentem & C. tenentem de tenemento in tali villa, vel ſic: præcipimus tibi ꝙ diligenter inquiras qui fuerunt recognitores aſsiſæ novæ diſſeyſinæ &c. (ubi ſcilicet non cõſtiterit curiæ de nominibus) & tunc totum ut ſupra: ad certificandum præfatos Juſticiarios noſtros apud Weſtm̃ de ſacramento quod inde fecerunt, vel ſic: pleniùs de aſsiſa illa, & interim prædictum tenementum in manum noſtram capias, & illud in manu noſtra ſalvo cuſtodias quouſq; aliud inde præceptum noſtrum habueris. Præcipimus etiam tibi quòd habeas coram præfatis Juſticiariis &c. corpus talis ad audiendum inde conſiderationem curiæ noſtræ, & ſimiliter judicium ſuum de pluribus defaltis, & habeas ibi nomina recognitorum, & hoc breve Teſte &c. Brevius tamen poterit fieri breve in eadem forma. In eadem forma fieri poterit de omnibus aliis aſsiſis ſicut mortis anteceſſoris, & in aliis in quibus jacet convictio per xxiiii. Et tunc ſi ſum̃oneantur primò Juſticiarii ad faciendum recordum, in fine ſum̃oniri poterunt recognitores ad audiendum recordum illud, & ſi plures fecerint defaltas, tunc ad audiendum judicium de pluribus defaltis. Et ſemper ante omnia videndum erit recordum, ut ſciri poſſit an Juratores malè juraverint, ut tunc veniat Jurata xxiiii ad convincendum. Si autem dubiè vel obſcurè, quòd tunc veniat eadem aſsiſa ad certificandum & hoc ꝓpter culpam Juratorum. Si autem fiat querela de proceſſu juſticiariorũ, tunc ſum̃oneatur recordum. Si autem ꝑveniat querela poſt cóvictioné de ſacramento xxiiii. Juratorum, vel ꝙ malè juraverint, vel pro certa ratione ſuſpecti & non amoti, vel minùs ſufficienter examinati, ſub ſpecie certificationis cùm non ſit locus cóvictioni, ſunt iterum ad certificãdum cóvocandi, & res ad debitum ſtatum revocetur, ſecundùm ꝙ ſuperiùs paulò ante tactũ eſt ꝑ tale breve in forma ſupradicta. ¶ 4. Præcipimus tibi ꝙ diligenter in-

inquiras qui fuerūt recognitores juratæ xxiiii. ad convincendum xii. quæ nuper ſumonita fuit & capta corā talibus Juſticiariis de tanto teñto vel terræ cum ꝑtinentiis in tali villa, & illos habeas coram nobis vel talibus Juſticiariis, ad certificandū præfatos Juſticiarios noſtros de ſacramento quod inde fecerunt, & de quibuſdam articulis convictionem illam tangentibus. Et unde talis quæritur ꝙ prædicti 24. Juratores, pro magna parte certa ratione ſuſpecti non erant amoti, vel ſic: Et unde idem talis dicit ꝙ prædicti 24. minùs plenè examinati fuerunt, & etiam poterit plures cauſas ſufficientes prætendere per quas corrigi poterunt dicta Juratorum. Et interim diligenter inquiras qui fuerunt recognitores ejuſdem aſsiſæ &c. ut ſupra.

¶ *1 Breve de novo formatum ſi poſt convictionem arramatam contingat mori aliquem partē inter quos aſſiſa capta fuit. 2. Aliud de aſſiſa mortis anteceſſoris ad convincendū xii. C. 7.*

Contingit multotiens ꝙ cùm poſt captionē aſsiſæ arramata fuerit jurata 24. ad convincendum 12. in quacunq; aſsiſa, ꝙ ante captionē aſsiſæ moriatur aliqua partium. Quo caſu, durum eſſet querenti ſi convictio ꝑpter hoc remaneret: unde de conſilio proviſum eſt, ꝙ cùm nihil ſit quod querenti imputari debeat propter negligentiam vel alio modo, provideatur ei per breve quod tale eſt. Rex vic. ſalutem. Si A. fecerit te ſecurum de clamore ſuo &c. tunc ſumoneas per bonos ſumonitores 24. legales milites de coñ tuo de tali viſneto, ꝙ ſint coram Juſticiariis &c. parati ſacramento recognoſcere, ſi B. pater, vel mater, vel alius anteceſſor C. cujus hæres idem C. eſt. injuſtè & ſine judicio diſſeyſivit ipſum A. vel D. de N. filium & hæredem ipſius A. vel non, & unde aſsiſa novæ diſſeyſinæ alias vel nuper ſumonita fuit & capta coram dilecto & fideli noſtro tali, & per quam aſsiſam idem B. recuperavit ſeyſinā ſuam de prædicto tenemento verſus prædictum A. cujus hæres idem D. eſt, ſi hæres quæratur. Et unde idem A. queſtus fuit ꝙ Juratores prædictæ aſsiſæ falſum fecerunt ſacramentum, ita ꝙ Jurata 24. ad convincendum 12. arramata fuit coram fideli & dilecto noſtro tali, & remanſit capienda eo ꝙ prædictus B. obiit ante captionem illius Juratæ; & interim diligenter inquiras qui fuerunt Juratores ſive Recognitores illius aſsiſæ, & illos habeas ad præfatam aſsiſam coram præfatis Juſticiariis. Et ſumoneas per bonos ſumonitores prædictum C. filium, vel fratrem vel ſororem, vel nepotem, vel neptem prædicti B. s. ſi hæres teneat, vel ſi ille qui diſſeyſinam fecit, vel hæredes ejus rem diſſeyſitam ad alium tranſtulerint, tunc ſumoneatur tenens ſic. Et ſumoneas &c. qui teñtū illud tenet de dono ipſius B. vel de dono talis filii & hęredis ipſius B. ꝙ tunc ſit ibi auditurus illam recognitionem, & habeas ibi nomina militum, & hoc breve Teſte &c. Si autem 12. Juratores malè juraverint in aſsiſa mortis anteceſſoris, & cùm arramata fuerit jurata 24. moriatur una partium.

¶ 2. Rex vic. ſalutem. Si A. fecerit te ſecurum de clamore &c. tunc ſummoneas &c. 24. legales milites de viſineto tali quòd ſint coram Juſticiariis &c. parati ſacramento recognoſcere ſi B. pater C. de N. fuit ſeyſitus in dominico ſuo ut de feodo, de tanto terræ] &c. die quo obiit. Et ſi obiit poſt &c. Et ſi prædictus C. propinquior hæres ejus fuit. Et unde aſsiſa mortis anteceſſoris

ſoris nuper vel aliquando ſum̃onita fuit & capta &c. Et ſecundùm formam iſtam formentur brevia de omnibus aſsiſis de quibus locum habeat convictio, ubi una partium moriatur ante captionem illius Juratæ, & inſeratur ſemper tota vis brevis originalis, ſecundùm quod ſuperiùs videri poterit.

¶ 1 Quòd non eſt aſſiſa capienda ſuper aſſiſam nec convictio ſuper convictionem. 2. Vbi capi debet aſſiſa ſuper aſſiſam & ubi non & ubi in aſſiſa novæ diſſeyſinæ. 3. Vbi in aſſiſa mortis anteceſſoris. 4. Vbi in aſſiſa ultimæ præſentationis. 5. Vbi in aſſiſa utrũ. 6. Quòd non capitur convictio ſuper convictionem. Cap. 8.

Non eſt aſsiſa capienda ſuper aſsiſam, non magis quàm convictio ſuper convictionem. Aſsiſa verò novæ diſſeyſinæ cùm ſemel capta fuerit inter certas perſonas, de certa re, ſive tenemento, ſive paſturâ, inter eaſdem perſonas de eadem re, & eodem facto, & eodem modo diſſeyſinæ cùm petens ſemel recuperaverit per aſsiſam, ſi iterum fiat diſſeyſina recenter vel poſt longum intervallum, locus erit rediſſeyſinæ & non aſsiſæ novæ diſſeyſinæ, ſi iterum diſſeyſitus conqueri voluerit de rediſſeyſina, ſi autem aſsiſam impetraverit de ſecunda diſſeyſina, & dicat quòd alias tenementum illud recuperavit per aſsiſam, non erit ulteriùs aſsiſa capienda, ſed remanebit, ſi factum Juſticiariorum & rotulos vocaverit ad warantum, quòd ſi nihil horum fecerit, procedet aſsiſa, ſecundùm quod fuerit impetrata, & ſibi imputet, qui exceptionem de aſsiſa capta priùs non appoſuit. Et quid ſi oppoſuerit, & Juſticiarii exceptionem illam non admiſerint, tunc injuriatum erit querenti, & ad querelam ejus factam Juſticiariis rettabitur. Sed cùm non oppoſuerit talem exceptionem, & poſtea inveniatur quòd alia aſsiſa inde priùs capta fuit, quæ quidem contraria fuit ultimæ aſsiſæ, ut ſi in aſsiſa novæ diſſeyſinæ dicant Juratores primi quòd non diſſeyſivit, & ultimi contrarium, prima per ultimam non convincitur, quia aſsiſa non convincit aſsiſam, nec agitur de convictione. Sed ſi ille qui amiſit per ultimam velit agere de perjurio & convictione, benè licebit ei, & ſi ille qui amiſit per primam velit agere de perjurio de prima, non licebit, quia aſsiſa illa per lapſum temporis tranſiit in autoritatem rei judicatæ. Item dicitur (ſi inter eaſdem perſonas) hoc verum eſt ſive aſsiſa novæ diſſeyſinæ vel mortis anteceſſorum, ſive alia quæcunq; ut ſi aſsiſa novæ diſſeyſinæ de tenemento, vel communia paſturæ proferatur, & unus ex pluribus cohæredibus vel participibus qui jus habuerint in com̃uni in tenemento de quo diſſeyſina facta eſt, verſus unum recuperaverit per aſsiſam, & alius particeps poſtmodum eundem diſſeyſivit de eodem tenemento, & diſſeyſitus cùm impetraverit ſibi per aſsiſam, vel cùm querelam fecerit de rediſſeyſina, non erit altera aſsiſa ulteriùs capienda de eadem re, licet ibi ſint diverſa capita, quia eadem perſona cenſentur ꝓpter unicum jus ꝙ habent, ſicut videri poterit de pluribus cohæredibus participibus, & unde ſicut verſus unum recuperaverit ita recuperabit verſus omnes. Idem verò dici poterit de aſsiſa novæ diſſeyſinæ de com̃unia paſturæ, ubi plures cohæredes, ſive participes ſive alii tenuerint in com̃uni aliquod tenementum, in quo unus vel plures habere debeant communiam, ſi unus particeps diſſeyſinam fecerit ſine ſuis parti-

cipibus

cipibus, vel ſine conſenſu ſuorū participū, diſſeyſitus verſus illum tantum habet actionem, & non verſus alios participes, & cùm ſemel recuperaverit verſus unum per aſsiſam, ſi alii participes eundem poſtmodum diſſeyſiverint de eodem tenemento, non erit aſsiſa capienda ſuper aſsiſam, ſed ſine aſsiſa recuperabit per aſsiſam præcedentē, quia omnes participes ſunt quaſi unica ꝑſona propter jus unū, licet diverſa capita. Et ſi aſsiſa capta eſſet ſuper aſsiſam ita et de eadē re, et de eodem jure, et quaſi inter eaſdem perſonas dicere poſſet ſecunda aſsiſa contrarium primæ, & ſic eſſet prima captio frivola ſive nulla.

¶ 2. Poterit tamen capi aſsiſa poſt aſsiſam de eadem re, ſed tamen inter diverſas perſonas; quia ratione diverſarū perſonarum non erit actio una ſed diverſa, ut contingit ſæpius in aſsiſa novæ diſſeyſinæ, ubi plures diſſeyſinæ factæ ſint de eadem re, cum ad plures manus devenerint per plures diſſeyſinas. Ut ſi A. fecerit primam diſſeyſinam, & B. diſſeyſiverit A. & C. diſſeyſiverit B. et ſic ulterius ubi plures erunt diſſeyſinæ & diſſeyſitores & plures aſsiſæ propter diverſas perſonas, & plura placita facta quamvis de eadem re. Item capi poterit aſsiſa ſuper aſsiſam inter eaſdē perſonas de eodem facto, propter diverſitatem rei, ut ſi quis fuerit diſſeyſitus & ꝑ aſsiſam recuperaverit, ſi occaſione illius ſeyſinæ plus occupaverit quàm ad illum pertineat & quàm recuperaret per aſsiſam, poſt intervallū capi poterit aſsiſa, quia alia eſt res, & ideò diverſa aſsiſa. Si autem inde fiat querela recenter, locus erit certificationi per aſsiſam & Juratam, ut ſciatur quid & quantum ille qui recuperavit poſuerit in viſu ſuo & quantum ei dederūt. Item capi poterit aſſiſa poſt aliam inter eaſdem perſonas & de eadem re, ꝓpter diverſum factum, ſed tamen poſt longū temporis intervallum, quia poſt primam diſſeyſinam & ultimam medio tempore fieri poterit poſſeſſionis permutatio, & ille qui priùs fuerit diſſeyſitor, per tranſlationem fieri poterit verus poſſeſſor. Item inter eaſdem perſonas et de eadē re capi poſsit aſsiſa ſuper aſsiſam, ꝓpter diverſum modū diſſeyſinæ, ut ſi quis primò omninò ejectus à poſſeſsione per aſsiſam recuperaverit, et poſtea ab eodem poſt intervallum impeditus, quo minùs uti poſsit vel commodè, per eundem capi poſsit aſsiſa ſuper aſsiſam propter diverſum modū diſſeyſinæ. Et eodem modo ſi primus diſſeyſitor uti voluerit in tenemento, quod tenens per aſsiſam recuperaverit, carucatam imponendo contra voluntatem tenentis, vel averia immittendo ad paſturā, vel aliam ſervitutem imponendo tenemento quod liberum eſſe debet, de tali modo diſſeyſinæ poſt intervallum capi poterit aſsiſa ſuper aſsiſam. ¶ 3. In aſsiſa verò mortis anteceſſoris non eſt aſsiſa capienda ſuper aſsiſam de eadem re inter eaſdem perſonas, licet benè poſsit inter diverſas. Duo enim heredes portare poterunt diverſas aſsiſas de eadem re, de morte duorū anteceſſorum ſimul & ſemel. Et quo caſu, de ultima ſeyſina erit judicandū, de ſeyſina verò duorū anteceſſorū nō erit capienda aſsiſa ſuꝑ aſsiſā inter eaſdē ꝑſonas de eadē re, ut ſi aliqua terra data fuerit A. & B. uxori ſuæ, ſi A. prius moriatur ſeyſitus, adhuc non cōpetit hæredi aſsiſa de morte A. in vita ipſius B. nec econtrariò. Sed cùm uterq; moriatur, de ſeyſina ejus qui ultimò moritur ſeyſitus, cōpetit hæredi aſsiſa mortis anteceſſo-

ris:ſed ſi aſſiſa fecerit cōtra hæredem propter donationem ipſius qui ultimò obiit ſeyſitus, non erit recurrendum ad aliam aſſiſam de morte illius qui primò obiit. Item ſi terra data fuerit ita alicui in maritagium cum uxore ſua, non erit aſſiſa mortis anteceſſoris capienda niſi tantum de morte matris, & unde ſi per aſſiſam de morte matris nihil ceperit, ad ſeyſinam de morte patris recurrere non poterit per aſſiſam. ¶ 4. Item in aſſiſa ultimæ præſentationis non erit aſſiſa capienda ſuper aſſiſam, ſi de alia captione excipiatur. Si autem per errorem capiatur cùm nulla facta ſit mentio de prima, locus erit convictioni de ſecunda, non de prima; cùm nulli eorum ſit de jure fides adhibenda. ¶ 5. In aſſiſis verò ad recognoſcendum utrum, nūquā erit aſſiſa capienda ſuper aſſiſam, licet aliquando locum habeat convictio, quia jus determinat & poſſeſſionē, & dat exceptionem, & ſtatim tranſit in autoritatem rei judicatæ. ¶ 6. Itē nō erit capienda cōvictio ſup convictionē, non magis q̄m aſſiſa ſuper aſſiſam. Et unde videndū erit ſi cōvictio ſequatur cōvictionē, utrū eadē ſit aſſiſa de qua prius capta fuit convictio, & eadem res vel diverſa, & utrū ille & eædem perſonæ vel diverſæ. Si autem una & eadem perſona & eadem res, & eadem aſſiſa, nunquā capietur cōvictio ſuper convictionē, licet alio modo ſequatur emēdatio ſub ſpecie certificationis p examinationē, ſecundū quod in captione aſſiſarum obſervatur. Si autem diverſæ ſint perſonæ, & res diverſæ, & aſſiſæ diverſæ (ſecundum ꝙ videri poterit multotiens per recorda) bene ſequitur convictio ſuper convictionem. Ex captione autem unius aſſiſæ quandoque ſequitur una convictio quandoq; duæ (ut videtur) ſecundum quod Juratores totam rem quam querens poſuerit in viſu ſuo parti uni dederint vel abſtulerint, vel ſecundū quod ejus partem quod quis poſuerit in viſu ſuo parti uni dederint, vel abſtulerint, & quo caſu, duæ ſequuntur convictiones (ut videtur) ut ſi Juratores totum dediſſe debuerunt vel abſtuliſſe, ubi dederunt partē vel abſtulerunt, ſecundū ꝙ videri poterit per exemplum. A. poſuit in viſu ſuo duas carucatas terræ & Juratores dicunt ꝙ non fuit diſſeyſitus niſi de una tantū, A. recuperat per aſſiſam unam tantū verſus B. & uterq; in miſericordia B. propter injuſtam detentionem de una carucata, & A. pro falſo clamore de alia, A. poſtea dicit ꝙ Juratores male juraverint, eo quòd non dederunt ei duas carucatas terræ, & quærit convictionē, & B. ſimiliter, eo quòd ei abſtulerunt unam carucatam, cùm nullam diſſeyſinam fecerit ut dicit; & ſic videtur prima facie quòd duę convictiones ſequi debeant unicā aſſiſam & unicum veredictum, & ſi duæ convictiones ſequi debeant, tunc videndū erit utrum expediri debeant per unicam Juratam, vel per duas. Sed ſi per duas, ex hoc ſequi poſſet quòd quilibet illarū alteri poſſet eſſe cōtraria, & ſic nunquā ꝑduci poſſet negotium ad effectum. Et ſi examinatio interveniret, vix aut nunquā poſſent juratæ convenire, quia difficile eſt pluralitatem convenire, ſicut univerſitatē. Melius eſt igitur quòd per unicā Juratam ꝓcedat convictio, q̄m per duas, propter unicā aſſiſam. Itē, eſto ꝙ A. portet aſſiſam ſuper B. de una carucata terræ. A. recuperat p aſſiſam unā carucatā verſus B. Item A. occaſione unius carucatæ quam recuperavit, occupat aliam quam in viſu ſuo non poſuerat,

rat, de una carucata autem competit convictio B, de qua juratores juraverūt, de alia verò occupata competit ei aſsiſa novæ diſſeyſinæ : & ſi procedat aſsiſa novæ diſſeyſinæ de carucata occupata, & Juratores malè juraverint de ea, cōpetit B. alia convictio : quo caſu ſequuntur duæ Juratæ & duæ convictiones, quia diverſæ ſunt aſsiſæ, & diverſa tenementa, & diverſi Jurati : & bene procedunt duæ, ſi diverſis temporibus capiantur. Et ſic poterant inter eaſdem perſonas duæ ſequi convictiones, dum tamen diverſæ ſint res, & diverſæ aſsiſæ, & diverſi Jurati, ſi autem uno tempore capi debeant, benè poterit uterq; per Juratam unicam expediri. Contingit multotiens quòd cùm Juratores ſenſerint & perceperint ſe malè juraſſe in toto vel in parte, ſi pœnitentia ducti veniant & velint emendare dictum ſuum, quæritur an poſsint? Ad quod erit diſtinguēdum, utrum hoc fecerint ante judicium redditum, vel poſt: ſi ante, benè poterunt : ut de itinere M. de P. in com̄ Lincoln. aſsiſa mortis ſi, Petrus filius Wymund de terra in Hoggeſtorp, dicebant ibi ꝙ decepti fuerunt, ſed redempti fuerunt : & hæc fuit ante judicium, quia dictum fuit ꝙ illi qui amiſiſſe debuerunt per primum dictum ſuum, tenerent in pace. Si autem poſt judicium, non erit locus pœnitentiæ, quia ſtabitur judicio, & ille cōtra quem judicatum fuerit ꝑquirat ſibi (ſi voluerit) per convictionem, & ille qui ꝑ judiciū obtinuit, utatur ſeyſina ſua donec amiſerit ꝑ convictionē. Si autem ſe abſtinuerit ex ſecundo judicio, & perquiſiverit ſibi per certificationē, tunc ſi Juratores tenuerint ſe ad primum dictum ſuum, ille qui amiſit per primum judicium agat de convictione. Si autem ſe non tenuerint ad primum dictum ſuum, ſed ad ſecundum : tunc ille qui amiſit per ſecundum judicium perquirat convictionem.

¶ Tractatus ſextus

Libri quarti, in quo tractatur de actione Dotis.

1. ¶ Ubi actio dotis poteſt terminari. 2. Breve de dote rationabiliter conſtituta.

Dictum eſt ſupra de acquirendo rerum dominio, & cauſis acquirendi rerum dominia: & qualiter acquiruntur res ex cauſa dotis, & qualiter dos conſtituitur, & qualiter aſsignetur mulieri poſt mortem viri, & de quibus rebus, et de quibus non, cùm fuerit dos deliberata et ſine contentione : Nunc autem dicendum eſt ſi contentioſa fuerit et non deliberata, qualiter recuperanda ſit dos per actionem dotis, Ideo de actione dotis videndum, ubi debeat intentari et terminari. Et ſciendum, quòd actio dotis ubi mulier nihil habet, non poteſt alibi terminari q̄m in curia domini Regis, et ideo, quia ſi mulieri dotem petenti objiciatur ꝙ nunquam fuit viro (cujus

nomine dotem petit) legitimo matrimonio copulata, vel ſi duæ mulieres contendant inter ſe in dotis petitione quæ illarũ ſit uxor legitima, demandari debet inquiſitio facienda epiſcopo loci vel alio ordinario, à Rege et à nullo alio, & plures poſſunt eſſe cauſæ aliæ. Si autem aliquam partẽ habuerit de dote, tunc locũ nõ habet iſtud breve de recto de dote, ubi nec duellum, nec magna aſſiſa, nec eſſoniũ de malo lecti locũ habet. Si autem de dote ſua nihil fuerit ei aſsignatum, tunc cõpetit ei actio dotis verſus quoſlibet poſsidẽtes, ꝙ ei reſtituatur dos ſua cũ fructibus medio tempore ꝑceptis, & percipiendis, à tempore mortis viri ſui: niſi ipſe qui in poſſeſsione extiterit juſtam habeat cauſam litigandi & reſiſtendi: ut ſi warantũ habuerit, & cùm illum vocaverit & per judicium amiſerit, eſcambiũ ſuũ conſequetur. Et ſi unus vel plures deforciãtes fuerint in uno com̃ degentes, omnes ſimul in uno brevi poterunt cõprehendi, ſi autem in diverſis com̃, tunc fiant brevia diverſa propter diverſitatem comitatuũ. Forma brevis talis eſt. ¶ 2. Rex vic. ſalutem, pręcipe A. ꝙ juſtè &c. reddat B. quę fuit uxor C. rationabilem dotem ſuam quæ eam cõtingit de libero tenemẽto quod fuit ipſius C. quõdã viri ſui in tali villa: & ſi plures fuerint tenentes, tũc ſic. Præcipe &c. tali, ꝙ juſtè &c. ut ſupra, & ita deinceps, ut omnes qui tenentes ſunt & manentes in eodem com̃ comprehendantur in brevi, & tunc dicatur: Et unde nihil habet ut dicit, & ita quòd hæc dictio (nihil) referatur ad dotem, & non ad villam nominatam, in qua dos eſt quæ petitur, & tunc ſic: & unde queritur quòd prædictus talis ei deforciat. Et niſi fecerit, & prædicta B. fecerit, te ſecurũ de clamore &c. tunc ſummoneas per bonos ſummonitores præfatũ A. vel præfatos tales (ſi plures ſint) quòd ſint coram Juſticiariis noſtris apud Weſt. tali die, vel ad primam aſsiſam cùm in partes illas venerint, oſtenſuri quare non fecerint, & habeas ibi ſummonitores & hoc breve Teſte &c. Et notandum quòd breve iſtud locum habet, tam ad dotem nominatam recuperandam q̃m non nominatam, quamvis non exprimatur in brevi, quòd nominatim inde dotata fuerit: quia hoc in narratione ſupplebitur. Si autem ad diem ſummonitionis non venerit nec ſe eſſoniaverit, capiatur terra in manum domini Regis per defaltam, ſecundùm quod obſervatur de defaltis per breve de recto. Si autem ſe eſſoniaverit ad primũ diem, dabitur ei alius dies per eſſonium ſuum, ad quem diem ſi defaltam fecerit, fiat ut ſupra. Et quo caſu, recuperabit mulier dotem per defaltam, ſive defaltam fecerit antequàm comparuerit, ſive poſt, per magnum cape vel per parvum. Item recuperabit mulier dotem pro defectu waranti, ubi tenens petiit auxilium curiæ, & non eſt ſecutus verſus warantum: ut coram M. anno decimo de Alex. de Walepole & Gracia uxore ejus verſus Johannem filium Roberti.

¶ 1. Qualiter mulier proponere debet intentionem. 2. De viſu petendo. 3. De vocatione waranti. Cap. 2.

Cum autem partes in juditio comparuerint, proponat mulier per ſe vel per attornatum ſuum intentionem ſuam in hunc modum, cùm dotem petierit non nominatam. Hoc vobis oſtendit B. quæ fuit uxor C. quod

A.

A. injuſtè deforceat ei tertiam partem tantæ terræ cum pertinentiis in tali villa, & ideò injuſtè, quia prædictus C. quondam vir ſuus inde eam dotavit ad oſtium eccleſiæ, quando eam deſponſavit; & qui inde eam dotare potuit, & ſi hoc cognoſcere voluerit hoc gratum ei erit, et ſi non, habet ſufficientem diſrationationem vel inde producat ſectam ſufficientem. Formatur etiam aliter intentio mulieris in dote nominata hoc modo, ſcilicet, B, quæ fuit uxor C. de N. petit verſus A. tale manerium vel tantam terram cum pertinentiis in tali villa ut dotem ſuam, unde prædictus C, quondam vir ſuus eam nominatim dotavit ad oſtiū eccleſiæ die quo eam deſponſavit, et ſicut ille qui eam inde dotare potuit. Et ſi &c. ut ſupra. Et ita variatur intentio & petitio dotis, licet non varietur breve. Exceptio contra mulierem quòd petere non poſſit per ſe, vel quia virum habet non ſine viro, vel ſi cum viro petat, non habet probationem. Item quòd non ſine waranto de dote ſua. ¶. 2. Et oſtenſa taliter mulieris petentis intentione, poterit bene tenens viſum petere, ſi velit, ſic dicendo ſimpliciter, Peto viſum: vel dicendo ſic, Peto viſum de tota terra unde talis petit tertiàm partē in dotem. Si autem dicat, Peto viſum de tertia parte quam talis petit in dotem, denegabitur ei viſus. Et poſt viſum petitum, jacebit eſſoñ ſicut in aliis placitis. ¶. 3. Et poſt eſſoñ & dilationes legitimas, poterit tenens warantum vocare ſi warantum habuerit, vel reſpondere in propria perſona ſua, & exceptiones proponere ſi quas habuerit. Si autem warantum vocaverit, tunc fiat breve de ſummonendo warantum in hac forma. Sed ſi neſciverint warantum nominare, mulier ſtatim recuperabit dotem ſuam, et tenens in miſericordia: ut de Itinere M. in coṁ Suff. Anno xii. de Agneta quæ fuit uxor Rufi & Rogero de Berners. Rex vic. ſalutem. Summoneas per bonos ſummonitores C. de N. quod ſit coram *juſticiariis noſtris &c. tali die* ad warantizandum A. tertiam partem vel tantam terram cum *pertinentiis in* tali villa quam B. quæ fuit uxor C. in curia noſtra coram juſticiariis noſtris &c. clamat in dotem verſus prædictum A. Et unde idem A. in eadem curia noſtra coram eiſdem juſticiariis noſtris vocavit eundem A. ad warantum verſus prædictum B. Et habeas ibi ſummonitores & hoc breve. Teſte &c. Ad quem diem ſe poterit uterq; eſſoñ, ſicut alibi de warantis.

¶. 1. *De exceptionibus generalibus contra breve ſi warantum non habuerit.* *Cap. 4.*

SI autem tenens warantum non habuerit; tunc aut mulieri petenti reſtituat dotem, aut proponat exceptiones ſi quas ſibi viderit eſſe competentes. Et inprimis proponat exceptiones contra breve, quæ ſunt generales ad omnia placita, ut ſi error inveniatur & hujuſmodi. Et tunc proponatur (ſi aliqua fuerit) ſpecialis ad hoc breve, ut ſi partem dotis habuerit, cadit breve: ut de Itinere M. de P. in comitatu Eborum Anno Regni Regis Henrici tercio de Alicia quæ fuit uxor Adæ filiā Petri. Ad hoc facit quod habetis in eodem Itinere de Alicia quæ fuit uxor Hugonis de Alenceſter & alibi per totum, ex quo continetur in brevi quòd nihil habet; quia mendax precator

carere

carere debet impetratis, nec valere debet mulieri petenti talis replicatio ſi dicat, ꝙ nihil dotis habeat in tali villa, licet in alia, cùm hec dicto (nihil) reſpiciat tantum dotem in quibuſcunq; villis, & non unicam partem in una villa, ſecundum quod probatur in ultimo Itinere M. de P. in com̃ Lync. de Helewiza, quæ fuit uxor waſæ. Sed refert utrum aliquid habuerit ante brevis impetrationem vel poſt. Si poſt impetrationem, licitè recipere poterit partem, quando voluerit. Si autem ante impetrationem partem receperit ad cautelam, poterit illum qui reſtituerit in brevi exprimere, ac ſi non reſtituiſſet, & ſic dicere & reſpondere ad exceptionem, quòd talis ei ſatisfecit. Si autem illum in brevi non nominaverit, obſtabit exceptio & cadit breve.

¶. 1 *Quòd mulieri petenti dotē non tenetur quis reſpondere ſine waranto de dote ſua, non magis quàm ipſa mulier debet reſpondere ſine waranto ſuo, 2. Si warantus fuerit ad fidem Regis Frāciæ. 3. Breve ad producendum hæredem ad warantum de dote. 4. Si alium produxerit quàm verum. 5. De duabus mulieribus contendentibus de dote. Cap. 5.*

PRopoſita igitur intentione mulieris, ſi nihil ſit quod excipi poterit contra breve, tunc inprimis petatur à tenente quòd mulier dotem petens oſtendat warantum ſuum per quem dotem petit, ut ſciri poſſit quid juris habeat in duabus partibus, quia quicunq; mulieri dotem deforciaverit alius ab hærede, nunquàm mulieri reſpondebit niſi voluerit ſine waranto de dote ſua, non magis quàm ipſa mulier ſi implacitata eſſet de dote ſua aliis ſine waranto ſuo reſponderet, et inde aliquando datur cuſtodi exceptio cōtra mulierē petentē dotē, ꝙ priùs dotem non habeat antequam hæredē ꝓducat; ut ſi illum fraudulēter ſubtraxerit et occultaverit vel alienaverit, ſi hoc probari poſſit quòd ꝑ eam ſubtractus fuerit vel amotus & ſi inde dubitetur, veritas per patriam poterit declarari, et medio tempore actio dotis remanebit in ſuſpenſo. Et ꝙ warantus exigi debet, ut ſciri poſſit quid juris habuerit in duabus partibus ꝓbatur de termino ſancti M. Anno Regis. H. xiiii. incipiēte xv. in com̃ Warr̃ de Johanne filio Elfridi, ubi dicitur quòd quędam mulier petiit dotem verſus aliam mulierem de tenemento de quo vir ſuus feoffatus fuit per virum mulieris tenentis, cui ipſa in vita ſua cōtradicere non potuit: & unde ipſa tenens recuperaverat ſeyſinā ſuam erga virum mulieris petētis. Et unde ubi manifeſtum fuit quòd mulier petens habere non potuit dotem, quia hæres viri ſui nihil juris habuit in duabus partibus. Idem (ut videtur) dici poterit de muliere cujus vir feloniam fecerit, quia hęres felonis nihil juris habet in duabus partibus. Et quòd talis amittere debet dotem, ꝓbatur de termino ſancti Michaelis Anno Regis H. xiiii. incipiente xv. de Ernaldo de Camerin̄ in com̃ Kanc. in placito dotis, nec mulier regreſſum habebit de warantia verſus capitalem dominum, cujus eſchaeta terra illa fuerit: nec ad dotem recuperandam, quia ipſe non eſt hæres nec tenet ut hæres, ſed ut eſchaetam ſuam pro defectu hæredis. Quod quidem dici non poterit de eſchaeta de baſtardo, quia ibi eſt capitalis dominus loco hæredis quantum ad dotem reſtituendā, quia ſi ibi ſit hæredis defectus, tamen non eſt ibi delictum. Idem erit de ter-

ra data in maritagio, licet revertatur pro defectu hæredis, uxor dotem obtinebit. ¶. 2. Item ſi warantus fuerit ad fidem domini Regis Franciæ, & excipiatur de waranto, remanebit dotis exactio in ſuſpenſo imperpetuum, vel ad tempus ſaltem, donec terræ fuerint communes. Et quòd dotem habere non debeat, inveniri poterit de termino ſancti H. Anno Regis. H. xvii. in com̃ Lync. et North. de Eudone de Calethorp, quia vir ſuus ad idem judicabitur quantum ad duas partes, licet jus habeat. Et ſicut dominus capitalis haberi debet loco hæredis & loco waranti ad quem terra revertitur pro defectu hæredis, eodem modo habere debet aſſignatus per modum donationis. Si mulier dotem ſuam habere non poſſit quia eſt in partibus tranſmarinis in terra ſancta, expectandũ erit in cauſa dotis, donec venerit: ut de Itinere M. de P. in com̃ Eborũ Anno Regis H. tertio de Matylda quæ fuit uxor Roberti de Haywarde et Alexandro filio Radulphi. Item ſi tenẽs ſine waranto reſpondere noluerit, ita nec ejus warantus eum warantizabit, quia habet illud idem remediũ: ut de Itinere M. de P. in com̃ Lync. anno Regis H. quarto de Dernia que fuit uxor Roberti Bryton. Cùm autẽ hujuſmodi exceptio proponatur cõtra mulierem, non erit omni tempore in poteſtate ſua ꝓducendi hæredem et warantũ de dote ſua, & ideò fiat breve vic. in hac forma. ¶. 3. Rex vic. ſalutem. Sũmoneas per bonos ſummonitores A. de N. ꝙ ſit coram Juſticiariis, &c. ad warantizandũ B. quæ fuit uxor C. de N. dotem ipſius B. quã in eadem curia noſtra &c. clamat verſus D. et unde idem D. dicit. ꝙ non vult ei inde reſpondere ſine waranto ſuo de dote ſua &c. et habeas &c. Teſte. &c. Item notandũ, ꝙ ſi aliquando competat domino capitali hujuſmodi exceptio contra mulierem, ꝙ warantũ oſtendat de dote ſua, non tamen competit ei cui ille dominus capitalis cuſtodiam alicujus terrę dimiſerit, ut de termino ſ. M. An. Regis H. 8. incipiẽte ix. in com̃ war̃ de Johanne de Mar̃ et Eva uxore ejus et W. de Cantulupo. ¶ 4. Cùm autẽ objiciatur hujuſmodi exceptio mulieri, et contẽtio habeatur inter cohęredes quis eorum rectior hæres, pendẽte litigio remanebit dotis actio: et eodem modo ſi mulier prægnans petens vel alia (ut videtur) donec de partu conſtiterit, quia ſi falſum warantum nominaverit vel ꝓduxerit, ſcilicet aliũ quàm verum hæredem, amittit dotem: ut de ultimo Itinere M. de P. in com̃ Eborũ anno Regis H. x. de quadam Juliana quæ dotem petiit. Et quid ſi contentio habeatur inter cohæredes quis eorũ hæres legitimus ſit, remanere debet loquela de muliere dotem petente, donec diſcutiatur quis hæres rectior, ſecundũ quod inveniri poterit inter placita quæ ſequuntur Regem Anno Regis H. xxi. Aſſiſa mortis Anteceſſoris in com̃ Bark. de Galfrido filio Johannis & Gunora de Bendenger. Item de hac materia de termino Paſchæ An. Regis. H. viii. in com̃ Bark. de Gunora quę fuit uxor I. filii H. et Matylda de B. Et unde Matylda reſpõdit ꝙ Gunora dotẽ habere nõ debuit, quia ꝓdict' I. fuit vir ſuus & non ipſius G. & unde Galfridus filius ipſius Matyldæ et ipſius Johannis, qui fuit in cuſtodia talis, fuit warãtus ſuus de dote ſua, & vocavit ipſum ad warantum verſus prædictam Gunoram, & unde prædicta. G. dixit quòd prædicta Matylda warantum habere

 non

non debuit, quia ipſa nunquàm fuit ſponſa ipſius Ihohannis, p ꝙ ipſe Galfridus debet eſſe warantus ſuus, ſed dixit ipſa Gunora quòd ipſa fuit ſponſa ipſius Ihohannis & de eo habuit prolẽ talem. s: Et Matilda dixit quòd ipſa fuit ſponſa ipſius Ihohannis & in ſeyſina de eo tempore mortis ſuæ, & ꝙ in vita ipſius Ihohannis nunquã fuit matrimoniũ inter eos accuſatum vel ſolutũ. Item filius alicujus mulieris poterit eſſe warantus alterius mulieris de dote ſua, ſed mulier nullã dotẽ habebit, ut ſi divorciũ factũ fuerit inter aliquos propter conſanguinitatẽ, compaternitatem, vel aliam affinitatem, vel aliam cauſam quãcunq; : & quæ multiplex eſt, ſi vir aliam poſtmodum duxerit uxorem, filius primæ mulieris hæres remanebit, ſed mater dotem ſuam non habebit, quia duæ mulieres de eadem hæreditate ratione unius viri, dotem non habebunt: nec debet hæres aliquis duabus mulieribus dotẽ petentibus reſpondere, ſecundũ quod inferius dicetur, quia ubi nullum matrimoniũ ibi nulla dos, et ſic à contrario ſenſu ubi matrimonium ibi dos. Et ideo in prima uxore quãdiu duravit matrimonium duravit dotis conſtitutio et exactio. Et eodẽ modo (ut videtur) dici poterit ſi mulier ſerva copulata ſit libero et ducta in libero tenemento ꝙ locata ſit libero thoro quòd partus habebit hæreditatẽ, & mater nulla dotem, quia mortuo viro ſuo libero redit in priſtinum ſtatum ſervitutis, niſi hæres ei dotem fecerit de gratia: Quia dotis natura eſt ut durante matrimonio duret dotis exactio, ſoluto matrimonio ſolvatur, quia ſine eo eſſe non poteſt, ſed eſt divortiũ et ſeparatio thori, quia non poteſt quis habere duas uxores ſimul & ſemel legitimas, licet aliquando plures habeat de facto, non tamen de jure habere poterit niſi unam, cùm matrimoniũ ſit conjunctio viri et mulieris individuam retinens conſuetudinem vitæ; non dicit virorum et mulieris nec viri & mulierum, quia nec unus vir plures mulieres, nec una mulier plures viros habere poteſt de jure, poteſt tamẽ de facto habere plures, & unam tantũ de jure, & ita quòd aliquando nulla illarum quæ petit poterit eſſe legitima, quia illa quæ legitima eſt non eſt præſens vel præmortua, et unde quæ ſemel illegitima eſt nunquàm legitima fieri poteſt, ita quòd nulla illarum quæ petit dotem obtinebit. ¶. 5. De duabus mulieribus de dote ſua ratione unius viri contendentibus, tenens neutri earum reſpondebit, donec in foro eccleſiaſtico diſcuſſum fuerit quæ illarum uxor legitima dici debeat, & quæ in petitione dotis debeat prævalere: ut inferius plenius dicetur in fine. Cùm igitur dicat tenens quòd non debeat duabus mulieribus vel pluribus reſpondere, inprimis videndum an ſit contentio de hæreditate inter duos vel plures, qui dicunt ſe eſſe hæredes legitimos. Cùm igitur de ſucceſſione & de dote ſimul et ſemel quæſtio habeatur, ſemper præjudicialis erit actio hæreditatis, et priùs terminari debet: ne ſi contingat mulieres ad curiam Chriſtianitatis tranſmitti ad probandum quæ illarum ſit legitima, et una illarum ſe probet eſſe legitimam in foro eccleſiaſtico, & hæres alterius mulieris in foro ſeculari ſe probaverit hæredem legitimum, ſic contingeret alium eſſe warantum alterius mulieris de dote ſua, quod eſſe non poteſt. Igitur cùm quælibet illarum ab initio dicat filium ſuum eſſe warantum de

dote

dote ſua, ad vitandum illud inconveniens, oportet ut priús diſcutiatur quis hæres legitimus et cujus mulieris debeat eſſe warantus de dote ſua, & per hoc terminabitur quæſtio dotis. Cûm autem unus hæredum fuerit in poſſeſſione hæreditatis, juſtè vel injuſtè, & mater ſua in poſſeſſione dotis, & mulier quæ nihil habuerit dixerit ſe eſſe legitimam & petat dotem, oſtendat primò warantum de dote ſua. Et ſi filium vel filiam nominaverit, ſuſpendatur dotis petitio & filius vel filia petat totam hæreditatem. s. duas partes ſuper filium alterius mulieris, et ſi ipſe hæreditatem obtinuerit, per conſequens mater dotem obtinebit ſine alia probatione. Et poterit quandóque utraq; nominare unum warantum, cûm una habuerit filium et alia nullum, ut ſi quis primô contraxerit cum aliqua conſanguinea, vel alia affinitate conjuncta, ſecundum quód inferiùs dicetur, et inter eos celebrato divortio cõtraxerit cum alia, nihilominus de prima erit proles legitima, non obſtãnte divortio. Et ſi prolem non habeat de ſecunda, vel ſi habuerit, ſemper erit warantus de dote ſecundæ uxori, ille qui exivit de prima, cum ſit hæres legitimus defuncto patri quoad ſucceſſionem, propter ignorantiam utriuſquè parentum vel alterius, & infra plus de hac materia. Et ubi ſunt plures mulieres dotem petentes & plures hæredes de hæreditate contendentes, priùs terminari debet quis rectus hæres, ratione ſupradicta, & ꝑ conſequens juſtus warantus de dote. Et ſive ſit juſtus hæres ſive non, ſemper judicabitur ille ꝓ waranto ad quem tertia pars reverti debet poſt mortem mulieris, ſive ſint hæredes apparentes ſive non, ut ſi debeat hæreditas ad dominũ capitalem reverti ſicut eſchaeta. Fallit tamen, ut ſi à viro feoffatus fuerit quis qui terram amiſerit verſus mulierem dotem petentem, & ubi excambium conſequi non poterit verſus hæredẽ, & ideo dos revertitur, quia ab eo proficiſcitur, & ſicut hæres legitimus dici poterit quia ex juſtis nuptiis procreatus eſt: Ita legitima uxor dici poterit ubi intervenerit legitimum matrimonium, & ſic in dote præferenda.

¶ 1. Cùm propoſita fuerit intentio mulieris aut tenens ſtatim reſtituat & oſtendat quôd dotem habere non debeat vel warantum vocet. 2. Si warantus vocatus non venerit, cape per tale breve. 3. Quòd uxor recuperabit ſuper tenentem vel ſuper hæredem ſecundum quòd fuerit dotata nominatim vel non nominatim. 4. Quod non remanet actio mulieri de dote propter minorem ætatem waranti. 5. Breve de diſſeyſina facienda mulieri cùm recuperaverit dotem. 6. Breve ſi de tertia parte dotis non nominatæ recuperaverit & inde feoffatus teneat in pace & hæres faciat dotem mulieri petenti. 7. Breve ubi mulier recuperavit dotem ſuam ut de dote nominata ſuper hæredem, quòd ipſa recuperat & hæres faciat eſcãbium feoffato ad valentiam. 8. Ratio quare mulier recuperat dotem nominatam ſi alienata fuerit & de dote non nominata niſi excambium. Item expectatur quandòquè ætas in petitione dotis ſpeciali ratione. 9. Cùm autem mulier recuperat ſeyſinam ſuam ſive de dote nominata ſive non nominata & verſus eum qui warantizat & warantus non habeat terram in comitatu illo in quo petitur unde poſſit warantizare ſed in alio comitatu, ubi terram habuerit fiat tale breve. 10. Breve ubi mulier recuperat ſeyſinam ſuam de dote nominata. 11. De modo aſſignandi dotem. 12. Quòd finis factus in curia domini regis non aufert dotem nominatam. *Cap. 6.*

Propoſita

PRopoſita intentione mulieris, & habito viſu (ut prædictũ eſt) tenens cùm comparuerit aut ſtatim dotem reſtituat, vel excipiat, & oſtẽdat quòd mulier dotem habere non debeat, vel vocet warantum, ſi viderit expedire, & ſic fiat irrotulatio. A. quæ fuit uxor B. petit verſus C. tertiam partem tantæ terræ cũ ꝑtinentiis in tali villa, vel tantum terræ ſi dos fuerit nominata ut dotem ſuam, unde prædictus B. quõdã vir ſuus eã inde dotavit vel nominatim dotavit &c. & tunc ſummoneas warantũ ꝑ breve ſupradictum quòd ſit ad certum diẽ, ad quẽ diem ſe poterit eſſoniare ſicut in aliis placitis. Si autem non venerit nec ſe eſſoniaverit, teſtata ſummonitione, capiatur de terra ipſius warãti ad valentiã terræ petitæ, in manum domini regis ꝑ tale breve. ¶ 2. Rex vic. ſalutẽ. Cape in manum noſtram ꝑ viſum legalium hominum de com̃ tuo de terra tali ꝓ defectu talis ad valentiã tantæ terræ cum ꝑtinentiis in tali villa, quã A. quæ fuit uxor B. in curia noſtra &c. clamat in dotẽ verſus C. & unde idem C. in eadem curia &c. vocavit ipſum talem ad warantũ verſus prædictũ C. & diem captionis &c. ut ſupra. Et ſummoneas &c. prædictum talem ꝙ ſit ad talem diem &c. ut ſupra. Teſte &c. Ad quem diẽ ſi nõ venerit, mulier recuperabit ſeyſinam ſuam, & tenens eſcambiũ de terra waranti. Et licet venerit, ſi defaltam ſanare non poterit, amittet eodẽ modo. Sed ſi cùm venerit ſtatim warantizaverit, extunc ꝓcedat placitum inter ipſum warantum & mulierem petentẽ, & tenens domi remaneat cũ ſeyſina ſua, donec conſtiterit de placito principali, & ſecundũ hoc retinebit tenens vel amittet. ¶ 3. Et ſi juſtam cauſam reſiſtendi non habuerit, tunc neceſſe habebit recognoſcere terram petitam eſſe dotem mulieris, & ſi mulier inde nominatim dotata fuerit, tenebitur ille qui amiſit dotẽ illam deliberare de manu tenentis de cujuſcũq; feodo fuerit, & tenens eſcambiũ ad valentiam habebit. Si autẽ non fuerit nominata tũc teneat tenens in pace, & mulier de terra waranti habebit ad valentiam, ſive ſit hæres ſive alius, & ſi contentio fiat utrum dos nominata fuerit vel non nominata, fiat inde inquiſitio: & ſecundũ inquiſitionem inde factã judicet. ¶ 4. Et ſciendũ ꝙ rarò expectatur ætas in petitione dotis. Et unde ſi hæres infra ætatẽ exiſtens vocatus fuerit ad warantũ, & ꝑ chartarũ oſtenſionẽ vel alio modo conſtare poſſit ꝙ ille contra quẽ dos petitur, feoffatus fuerit ab anteceſſorib⁹ ipſius minoris, ſive mulier dotata fuerit nominatim vel non nominatim, ſtatim ꝓcedet judiciũ, non obſtante ætate, ſicut ꝓcederet verſus majorẽ quẽcunq;. Et cùm mulier ſic recuperaverit, fiat ei breve de ſeyſina habenda in hac forma de dote nominanda. ¶ 5. H. Dei gratia &c. Scias ꝙ cùm A. quæ fuit uxor B. in curia noſtra &c. peteret verſus C. tantũ terræ cum pertinẽtiis in tali villa, ut dotẽ ſuã nominatã; Idẽ C. venit in eadẽ curia, & vocavit inde ad warantũ D. filiũ & hæredẽ prædicti B. viri ipſi⁹ A. qui eſt infra ætatẽ, et qui venit et warãtizavit, et nihil oſtẽdit quare dotẽ ſuã habere nõ debuit. Et unde cõſideratũ eſt in eadẽ curia noſtra, ꝙ prædicta A. recuperaret ſeyſinã ſuã verſus eundẽ B. de prædicta terra cũ ꝑtinentiis, ut de dote ſua nominata, et ꝙ prædicta C. habeat de terra ipſius D. ad valentiã. Et ideò tibi præcipim⁹ ꝙ eidẽ A. de ꝓdicta terra cũ ꝑtinentiis ſine dilatione plenariã ſeyſinã habere

facias

acias et eidē C. de terra ipſius D. excambiū ad valentiam, ꝑ viſum legalium hominū & per rationabilem extēſionem ſine dilatione aſſignari facias. Si autem hæres non fuerit infra ætatē ſed plenæ ætatis, tunc variatur breve in parte iſta. s. Scias quòd cùm A. quæ fuit uxor B. in curia noſtra &c. peteret in dotem verſus C. tantam terram cum pertinentiis in tali villa, & unde prædictus B. eam nominatim dotavit. Idem C. venit in eadem curia noſtra, & vocavit inde ad warantū D. filium, vel fratrem, vel alium hæredem prædicti B. ꝑ quem ipſe clamat dotem ſuam, vel ſic: D. filium et hæredem, vel fratrem, vel alium hæredem ipſius B. ad warantum ipſius A. de dote ſua, qui venit in eadem curia, et eidem C. terram illam warantizavit, & nihil oſtendit quare prędicta A. terram illam non haberet ut dotem ſuam nominatam, et unde conſideratum eſt in eadem curia noſtra &c. Per omnia ut ſupra. Et ita in primo caſu remanebit quilibet eorum taliter in ſeyſina, quouſq; idem minor ad ætatem ꝑvenerit, & ipſe tunc deliberet ſi poſſit ipſi tenenti terram ſuam quam mulier recuperavit, et ſi illam deliberavit, rehabeat terram ſuam quam dedit in excambium: ſin autem, remaneat quilibet eorum in tali ſeyſina tota vita ipſius mulieris. Si vero de tertia parte (dote nō nominata) ſeyſinā recuperaverit mulier verſus minorem cùm vocatus fuerit ad warantum, tenens tenebit in pace terram petitam, et mulier habebit ad valentiam de terra minoris per tale breve. ¶ 6. Rex vicecom̄ ſalutem. Scias quòd cùm A. quæ fuit uxor B. in curia noſtra &c. peteret verſus C. tertiam partē tantæ terræ cum pertinentiis in tali villa ut dotem ſuam, Idē C. venit in eadem curia noſtra coram &c. et vocavit inde ad warantum D. filium et hæredem prædicti B. quondam viri ipſius A. qui eſt infra ætatem, et qui venit et ei warantizavit, et qui nihil oſtendit quare dotem ſuam inde habere non debuit. Et unde conſideratum eſt in eadē curia noſtra coram &c. quòd prædictus C. terram petitam teneat in pace, et ꝙ prædicta A. habeat de terra ipſius D. (nomine dotis) ad valentiā prędictæ tertiæ partis. Et ideo tibi præcipimus quòd (facta prius extenſione de prædicta tertia parte) eidem A. de terra ipſius B. in loco cōpetenti, ad valentiam prædictæ tertiæ partis, per viſum legalium hominum (et ſecundum ꝙ prædictū eſt) ſine dilatione habere facias et aſſignari Teſte &c. Et eodē modo variat̄ bre, cùm hæres fuerit plenæ ætatis, quo variat̄ ſupra de dote nominata. Et additur quandoq; huic brevi clauſula iſta. Et unde conſideratū eſt in eadē curia noſtra quòd prædicta A. habeat de terra ipſiꝰ B. ad valentiam prędictæ tertiæ partis, ſi terra ipſius D. ſufficiat ad valentiā prædictæ tertiæ partis. Sin autem, hoc ꝙ defecerit habeat de terra ipſius C. ſecundum quantitatem quæ ei defuerit, uſq; ad quantitatē illius tertiæ partis quam prædicta A. clamat in dotem verſus prædictū C. Et ideo præcipimus tibi quòd prius facta extēſione eidem A. &c. ut ſupra ad valentiā tertię partis, & eodem modo (quo prędictū eſt) de terra ipſius D. &c. Et notandū quòd quamvis ipſe tenens principalis fuit infra ætatē, non remanebit ꝓpter hoc exactio dotis (ut prædictum eſt) ſive dos nominata fuerit ſive non nominata, et ſic remanebit quilibet in ſeyſina (ſecundum quod prædictum eſt) uſquè ad ætatem waranti minoris.

Et

Et cùm ad ætatem pervenerit, tunc deliberet terram quam warantizavit ſi poſſit, & rehabeat excambium ſuum, vel aliter breve de ſeyſina de eodem. ¶ 7. Rex vicecom̃ ſalutem. Scias quòd cùm A. quæ fuit uxor B. in curia peteret verſus C. tantũ terræ cum pertinentiis in tali villa ut dotem ſuam unde fuit nominatim dotata, Idem C. venit in eadem curia & vocavit inde ad warantum D. filium et hæredẽ prædicti B. per chartam ipſius B. patris ſui quam protulit. Qui quidem B. cùm præſens eſſet & infra ætatem conſtitutus, conſideratum fuit quòd eadem A. recuperaret ſeyſinam ſuam de prædicta terra cum pertinentiis verſus prædictũ D. ut de dote ſua nominata. Et quòd idem C. habeat de terra quę fuit ejuſdem B. (quæ eſt in cuſtodia ipſius A. in tali villa) excambium ad valentiã prædictæ terræ cum ꝑtinentiis uſq; ad legitimam ætatem D. et idem D. tũc deliberet prædictã terrã eidem C. in prædicta tali villa, & recipiat prędictũ excambium ſi poſſit. Sin autem, prędicta A. teneat prædictam terram tota vita ſua. Et ideò tibi pręcipimus ꝙ aſſumptis tecũ xii. &c. in ꝓpria pſona tua &c. et ꝑ eorum ſacramentum &c. et per viſum eorũdem de terra ipſius D. in N. quæ eſt in cuſtodia ipſius A. excambium ad valentiam prædictæ terræ eidem C. (ſecundum quod prædictum eſt) facias aſſignari, ſalvo eidem A. blado ſuo de hoc inſtanti autumpno de prędicto eſcambio, ſimiliter et fæno ſi falcatum fuerit ante ſuſceptionem literarum iſtarum, et à ſolo ſeparatũ, alioquin remaneat ipſi C. Teſte &c. Et notãdum quòd quicunq; fuerit ad warantũ vocatus, cùm warantizaverit nihil habeat unde faciat excambium, ſive in dote nominata ſive non nominata, ꝓpter hoc non amittet mulier dotem ſuam, ſed poſt mortem mulieris revertatur dos ad tenentes, niſi priùs fuerit eis ſatisfactum de eſcãbio per hæredẽ. Notandũ etiam quòd ubicũque petitur dos verſus minorẽ mediatè vel immediatè, ſemper ſummonend⁹ eſt cuſtos ꝙ ſit et habeat hæredẽ per tale breve. Sed quid ſi cuſtos alienaverit, ita ꝙ non ſit in ſeyſina et cuſtodia de terra minoris die quo ſummonitus fuerit, ſed ille cui cuſtodiam dimiſerit? hoc non nocebit ei, quia minorẽ vocavit ad warantũ, quia cum cuſtode nullam habet actionem, ſed cum hærede quicunq; illum tenuerit, et cuſtos ſemper illum habeat, et hæc vera ſunt, ſive unus hæres ſive plures, vel unus ex pluribus hæredibus fuerit infra ætatem. Forma brevis de ſummonitione. Rex vicecom̃ ſalutem. ¶ 8. Expectatur quandóque ætas minoris in dotis petitione in caſu ſpeciali, ut ſupra de exceptionibus. Item ratio quarè mulier dotem nominatam recuperat ad quemcunq; ꝑvenerit talis eſſe poterit. ſ. quod ex quo dos certa cõſtituta fuerit, mulier ſtatim incipit habere jus et dominiũ, & ideò ad quemcunque pervenerit, recuperabit: vir enim dotem dat & conſtituit, hæres autem tantum dotem aſſignat. Sed ſi dos in tertia parte fuerit conſtituta, non ſtatim incipit mulier jus habere propter incertitudinem, quia neſcit quam tertiam partem habere debeat donec fuerit ei aſſignata, et non niſi illam quæ ei per ſortem acciderit. Et ideò non ſtatim incipit habere jus in ipſa dotis conſtitutione de tertia parte, ſicut in dote nominata. Et ideò in uno caſu recuperabit mulier terram petitã, & in alio caſu non niſi eſcambium. Si verò mulier dotem recuperaverit

verſus

verſus aliquem warantiũ qui warantizavit, & warãtus *nihil* habeat in comitatu unde warantizare poſsit ſed in alio comitatu, tunc fiat extẽſio terræ q̃m amiſit, ſecundũ quod ſuperius dictum eſt. Si autem manens ſit infra aliquam libertatem & tenens qui amiſit queratur quòd eſcambium non habuerit, tunc fiat tale breve epiſcopo vel Comiti cujus libertas illa fuerit. ¶ 9. Rex tali epiſcopo ſalutẽ. Sciatis quòd cûm A. quæ fuit uxor B. in curia noſtra &c. (ut ſupra) & unde prædictus C. queritur quòd idem D. nullum adhuc eſcambiũ ei inde fecit. Et quia prædictus D. nullum tenementum habet extrà libertatem noſtrã (ut audivimus) vobis mandamus quòd diſtringatis prædictum D. quòd ſit corã Juſtitiariis &c. ad faciendum eidem C. eſcambiũ ad valẽtiam prædictæ tertiæ partis vel ad oſtendendũ quare eſcambiũ facere non debeat. Teſte &c. Item cùm mulier dotem recuperaverit nominatã in aliquo certo manerio per conſtitutionẽ *dotis* ſub tali conditione, ut ſi ſufficiat pro tertia parte quòd mulieri remaneat integrè, & ſi minus ibi fuerit: quòd defectus ei perficiatur alibi in loco competenti, & ſi plus ibi fuerit, quòd ſurpluſagium reddatur hæredi: ſecundûm quod inveniri poterit de termino ſanctæ Trinitatis anno regni regis Henrici decimoquarto in comitatu Norff. de Leticia de Eggeſend, tunc (facta prius extenſione manerii de valore) fiat mulieri ſeyſina per tale breve. ¶ 10. Rex vicecom̃ ſalutem. Scias quòd A. quæ fuit uxor B. in curia noſtra &c. per cõſiderationem ejuſdẽ curiæ noſtræ recuperavit ſeyſinam ſuam verſus C. de toto manerio tali cum pertinentiis ut de dote ſua, unde fuit dotata nominatim, ita tamen quòd ſi maneriũ illud ſufficiat ad tertiã partem omniũ terrarũ & tenementorũ quæ prædictus B. quondam vir ipſius A. habuit die quo eandẽ A. deſponſavit, tunc maneriũ illud integrè remaneat ipſi A. in dotem (ſecundûm quod prædictũ eſt) ſi autẽ maneriũ *illud* excedat valorem tertię partis omniũ prędictarũ terrarũ & tenementorũ, tunc illud ſuperpluſagiũ quod excedit reddatur eidem C. & ſi minus tertia parte ibi fuerit, illud quod defuerit ꝑficiatur eidem A. alibi loco competenti de terris & teñtis prædicti C. Et ideo tibi præcipimus ꝙ eidem A. de prædicto manerio (ſecundùm quod prædictũ eſt) cum ꝑtinentiis ſine dilatione plenariam ſeyſinam habere facias, & ꝑ ſacramentũ liberorũ & legaliũ hominum de com̃ tuo extendi facias & appreciari omnes terras, & omnia tenementa quæ fuerunt p̃dicti D. in com̃ tuo, die quo eandem A. deſponſavit, in dominicis, villenagiis, & ſervitiis liberorũ hominum, & in omnibus aliis rebus quicunq; illa teneat. Et ſi ꝑ prædictam extenſionem & appreciationem inveneris quod prædictum manerium plus valeat q̃m tertia pars omniũ prædictarũ terrarũ & teñtorũ, tunc ſuperpluſagiũ quod excedit valorẽ illius tertiæ partis habere facias & aſſignari prædicto C. ſalvo tamẽ eidem A. meſuagio capitali illius manerii. ¶ 11. Et ſi minus ibi fuerit quam prædicta tertia pars (ſecundûm rationabilem extenſionẽ) tunc quod defuit habere facias eidem A. de hæreditate ipſius C. alibi in loco competenti. Si autem nec plus nec minus, tunc de prædicto manerio cum pertinentiis ſe teneat contentam T. &c. ¶ 12. Quæritur inter alia an finis factus in cur̃ regis auferre poſſit dotem

nomi-

nominatam? ut ſi vir vel alius de dote nominata fecerit alienationem quocunq; modo, & finis et cyrographum in curia domini regis intervenerit: et verum eſt quòd non, ut probatur de termino ſanctæ Trinitatis anno regni regis H. tertio in comitatu Buck. de Alicia quæ fuit uxor Symon de Stentenham, & quendam hæredem qui dotem incumbraverit (qui etiam deliberare debuit eam ſi poſſet), et feoffato per finem illum fecit eſcambium ad valentiam, et mulier teneat tota vita terram illam et poſt mortem ſuam revertatur ad feoffatum et non ad hæredem niſi tantum excambium.

¶ *Exceptiones contra mulierem petentem dotem.* *Cap. 7.*

SI contra mulierem petentem dotem tenens warrantum vocare noluerit, cum extraneus tenens, vel hæres ipſe in poſſeſſione extiterit, excipere poterit multis modis contra mulierem quare dotem habere non debeat peremptoriè, vel quare ad tẽpus differri debet actio et dotis exactio dilatoriè. Dicit enim mulier in intẽſione ſua et fundatione intẽſionis, quo jure ꝑtineat ad ipſum actio dotis. Dicitur enim ſic: Talis mulier N. unde inprimis erit videndum, quòd non ſit error in nomine &c. ut ſupra. Quia pro cognomine ſatis ſufficit quod dicitur, Talis quæ fuit uxor talis &c. De hoc autẽ quod dicitur (fuit) excipi poterit ꝙ fuit uxor et eſt uxor talis, et quòd dotem petere non poterit quia vir ſuus adhuc vivit, quo caſu ſi hoc dedici non poſſit, cadit mulier a caſu: quia conſtitutio dotis et donatio ꝓpter nuptias morte viri confirmatur. Eſt enim mors civilis et mors naturalis. Si autem dicatur ꝙ civiliter mortuus ſit, eo quòd contulit ſe religioni, ex adverſo reſponderi poterit quòd vir redire poterit ad ſeculum, quià non aſſumpſit niſi habitum probationis. Si autem ex parte mulieris dicatur quòd vir aſſumpſit habitum profeſſionis, ſuſpenditur actio dotis quouſq; ꝑ ordinariũ loci, vz. epiſcopũ, abbatẽ, vel alium de veritate conſtiterit. Si autem dicatur à muliere ꝙ morte naturali, et ex adverſo dicatur quòd vivus ſit, videndũ cui incumbat ꝓbatio. Et ſciendũ eſt quòd quandóq; mulieri, quæ dicit quòd mortuus ſit, quia qui dicit ꝓbare debet, & quandóq; tenenti qui excipit quòd vivus eſt, quia excipiendo eſt quaſi actor, et probare debet exceptionem ſuam ſicut mulier actionem ſuam. Et quòd quandóque mulieri quæ dicit inducta eſt probatio de morte viri, habetis de termino ſancti Michaelis añ regni regis H. nono incipiente decimo in comitatu Eſſex de Aſſelina quę fuit uxor Alani filii Juſ. Et ibi datus fuit dies mulieri ad ꝓbandũ, & tenens qui excipit de vita non fuit oneratus ꝓbatione. Quandóq; vero inducitur ꝓbatio utriq; tam mulieri petenti quàm tenenti, & dabitur utriq; dies quòd mulier ꝓbet mortem & tenens vitam. Et ſi mulier petens ad diem ſibi datũ ſectam ſufficientem ꝓduxit quòd vir ſuus mortuus ſit, s. qui interfuerit ubi mortuus fuerit apud talem locũ & ſepultus eſt apud talem eccleſiam. Et ſecta examinata ſi in omnibus bene conveniat, tũc primò reſpondeat tenens mulieri petenti de dote ſua, niſi ita ſit quòd tenens ꝓ ſe ſectam ꝓducat validiorem quòd vivus, & quo caſu præferẽda eſt illa ꝓbatio quę fuerit magis valida. Et ſi ꝓbatio mulieris magis

gis valida, tunc primò reſpondeat tenens actioni mulieris. Sed quare non ſtatim recuperat? videtur quòd ideo, quia bene poteſt eſſe quòd vir ſuus mortuus ſit, et quod ipſa nihil juris habeat in petitione ſua, & ideo tunc neceſſe habet docere de jure ſuo. Et quòd ita ſit, habetis in ſecundo rotulo poſt guerrã de termino ſanctæ Trinitatis in comitatu Suſſex de Maria de Cromeſham. Sed quid ſi ad diem eis datum unus habuerit ꝓbationem ſufficientem & alius nullam, pro eo judicabitur qui ꝓbationem habuerit. Si autem ex neutra parte niſi tãtum præſumptio ex ſemiplena ꝓbatione, tunc recuperabit mulier dotem petitam niſi alia obſtiterit exceptio. Sed tamen ſub tali conditione, quòd ſi vir redierit, reſtituat dotem tenenti ſine placito cum fructibus medio tempore perceptis, præſtita ſufficienti ſecuritate fide juſſoria, alioquin remaneat tenens in ſeyſina ſua. Et quòd ita ſit, videri poteri poterit de termino ſancti Hillarii añ regnĩ regis decimoquinto in com̃ Derbi de Agnete quæ fuit uxor fuit uxor Nicholai. Et ꝙ in hac exceptione dari debeat dies rationabilis ad ſectam producẽdam ſi partes primo die ſectam non habuerint, ꝓbatur de termino P. añ regis H. xv. in com̃ Surrey de Ioetta de la Strode.

¶ *1. Exceptio quòd nunquam fuit deſponſata tali viro. 2. De exceptione contra matrimonium. 3. Breve de mittendo inquiſitionem ad curiam chriſtianitatis. 4. De officio ordinarii. 5. Facta probatione in curia chriſtianitatis & inquiſitione, breve per quod ſummoneatur pars. 6. Breve de ſeyſina facienda mulieri ſi inquiſitio fecerit pro ea. 7. Si ſummonitus non venerit nec ſe eſſoniaverit. 8. Si probatur in curia chriſtianitatis & dum mulier ſit in veniendo verſus curiam moriatur tenens.* Cap. 8.

Item dicitur. Talis quæ fuit uxor talis, ad quod poterit tenens excipere ꝙ nunquam fuit uxor ejus, quia nunquã fuit ei deſpõſata, nec rem habuit cum illa. Item ſi rem habuit cum illa, non tenuit illam niſi ut concubinam ſuam. Item ſi deſponſata, non legitimo matrimonio, quia priùs aliam duxerat de jure & iſtam de facto, vel ſi nullam priùs habuerit de jure, tamen iſta petere dotem non poteſt, quia celebratum fuit divortiũ inter eos propter conſanguinitatem, compaternitatem, vel aliam affinitatem. ¶ 2. Item ſi matrimonium legitimũ, mulier tamen tunc tẽporis ita tenella fuit quòd virũ ſuſtinere nõ poſſet, ita quòd poſſet dotẽ deſervire. Itẽ ſi aliquãdo fuit ibi matrimoniũ, tamen deſiit eſſe ꝓpter divortiũ, et ubi ab initio nullũ erat matrimoniũ, nulla eſt dos, et ubi ab initio eſt matrimoniũ, ibi erit dos quãdiu ſteterit matrimoniũ, ſed facto divortio quacunq; occaſione, deſinit dos & dotis petitio. Itẽ ſi matrimoniũ legitimũ quantum ad hæredẽ & hæreditatis ſucceſſionem, tamen illegitimũ erit quoad dotis exactionem, cùm dos conſtituta fuerit alibi quàm ad oſtiũ eccleſiæ, ꝓpter verba in intentione mulieris contenta, & unde dotata fuit ad oſtiũ eccleſiæ. Cùm autẽ talis proponatur exceptio quòd dotẽ habere non debeat, eo quòd non fuit tali viro (ꝑ quem petit) matrimonialiter deſpõſata vel legitimo matrimonio copulata, hm̃odi inquiſitio fieri nõ poteſt nec debet in foro ſeculari, cum ſit ſpirituale, Et ideò demandet inquiſitio facienda ordinario loci, ſicut Archiepiſcopo, epõ, vel aliis privilegiatis, quibus papa hujuſmodi conceſſerit cognitionem, ſed rex nũquam ſcribit

niſi

niſi archiepiſcopo vel epiſcopo. Forma brevis talis eſt. ¶ 3. Rex tali archiepiſcopo vel epiſcopo ſalutem. Sciatis quòd cùm A. quæ fuit uxor B. in curia noſtra &c. peteret verſus C. tantam terram vel tertiam partem tantæ terræ cum pertinentiis in tali villa ut dotem ſuam, unde prædictus B. quondã vir ſuus eam dotavit ad oſtium eccleſiæ: Idẽ C. venit in eadem curia & objecit ei quòd inde dotem habere non debuit, quia nunquam fuit prædicto B. matrimonialiter deſponſata, vel legitimo matrimonio copulata. Et quoniam hujuſmodi cauſæ cognitio ad forũ ſpectat eccleſiaſticũ; vobis mandamus (quatenùs vocatis coram vobis convocandis) rei veritatem diligenter inquiratis, & inquiſitionem quam inde feceritis ſciri faciatis Juſtitiariis noſtris apud W. per litteras noſtras patentes. T. &c. ¶ 4. Ordinarius verò cùm literas domini Regis acceperit (ſecundũ conſiderationem Martini) ꝓcedere debet ad inquiſitionẽ faciendam hoc modo. Et unde P. de Rupe tunc Winton epiſcopus conſuluit eundem Martinum in hoc caſu. Qui ei reſcripſit quòd in quacũque dyoceſ. ille qui exceptionẽ oppoſuerit domicilium habuerit, fiat ei talis denuntiatio per ordinarium, quòd ſi voluerit veniat contra matrimonium dicturus, ſecundũ quod ei viderit melius expedire; ad diem quã ordinarius ei præfixerit. Et ſive tunc venerit ſive non, teſtes quos tunc mulier (quæ voluerit matrimonium ꝓbare) & qui certa ratione recuſari non poſſit, ꝓduxerit, pro ſe admittantur. Et præſtito ſacramento, dicta eorum recitentur in publico, & veritate abſquè magna juris ſolennitate (quaſi ſummatim) inquiſita, remittatur domino Regi inquiſitio vel juſtitiariis ſuis, ſecundum formam mandati, nec audietur quis appellans in hoc caſu non magis quàm in inquiſitione de baſtardia, quia ſi talis audiretur appellans, protrahi poſſet negotiũ in infinitũ. Et ſic mulier deſperans in ſuo negotio, recederet de lite ſua. Et quia ſolũmodo ad ꝑſonas & ordinarios in literis domini Regis cõprehenſos mandatur inquiſitio, non extẽditur juriſdictio ad alias ꝑſonas & maximè extra regnum, quia ſi epiſcopus ad appellationem alicujus partis ad dominum papam interpoſitam ſubſiſteret nec ulteriùs inquireret, ꝓ hoc poſſet domino regi præjudicium generari, quia ſic poſſet papa in hujuſmodi caſibus indiſtinctè et quaſi indirectè de Layco feodo judicare, ratione matrimonii, quia incidens eſt et non principale, ſed laycum feodũ. Sed quoniam dicit ubi nullum matrimoniũ, ibi nulla dos, & econverſo, ubi matrimonium ibi dos et ſi ab initio matrimoniũ ibi dos durãte matrimonio, & deficiente matrimonio deficiat dotis actio. Ideo de matrimonio videndũ de quo ſequitur dotis exactio. Et ad hoc ſciendũ, quòd habet quis legitimam concubinam, et ex ea ꝓlem in concubinatu, et poſtmodũ contrahit cum eodem clamdeſtinũ matrimonium, et poſt contractũ clamdeſtinũ ſuſcitat ab ea ꝓlem. Item poſtmodũ contrahit cum eadem publicè et in facie eccleſiæ et dotat eam ad oſtium eccleſiæ: In hoc caſu erit ille legitimus qui ex clãdeſtino matrimonio natus fuerit, dũ tamẽ hoc ꝓbetur, et hæreditatem obtinebit. Et ille qui poſt ſolennitatem progenitus fuerit (quamvis legitimus) non erit hæres propinquior quoad ſucceſſionem, ſed mulier propter ſolennitatem & dotis conſti-

tutionem

tutionem in facie eccleſiæ dotē obtinebit, ſecundum quod inferiùs dicetur de exceptione, quod non ad oſtium eccleſiæ. Item ſciendū quòd matrimonium aliud de jure, aliud de facto, & poteſt quis plures habere uxores de jure, non tamen ſimul & ſemel, ſed ſucceſſivè: videlicet quamlibet poſt alteram, & ultima quæ fuerit in poſſeſſione viri mortis tempore dotem obtinebit, maximè ſi fuerit ad oſtium eccleſiæ tempore deſponſationis dotata, ſive ꝓles ſuſcitata fuerit ab omnibus uxoribus vel quibuſdā. Itē plures poterit ꝗs habere uxores ſimul & ſemel, ſed neceſſe eſt ꝙ unam tantū habeat de jure, & omnes aliæ erūt uxores de facto, & ſive unā habuerit ſive plures de facto, prima tamē præcipua cū qua legitimè contraxerit ad oſtiū eccleſiæ vel alibi (dum tamen ſponſalia probentur ſive per verba de præſenti ſive ꝑ verba de futuro), dū tamen carnalis ſubſecuta fuerit cōmixtio, erit uxor legitima quantū ad ſucceſſionē & cōmodum hæredū & quantū ad dotis exactionem, dū tamen ad oſtiū eccleſiæ fuerit dos cōſtituta. In clandeſtino vero matrimonio nunquā dotē conſequetur, ſi non ad oſtiū eccleſiæ ſi cōtra ipſam dotem petentem fuerit conceptum, ſecūdum quod inferius dicetur plenius in exceptione, Si ad oſtiū eccleſiæ. ¶ 5. Probato igitur in curia Chriſtianitatis matrimonio legitimo, cùm ꝑ litteras ordinarii conſtiterit regi vel juſtitiariis ſuis matrimonium eſſe probatum, ſtatim ad inſtāciam mulieris fiat reſummonitio loquelæ ad curiam domini regis, ꝑ tale breve: & ſummoneatur tenens ita. Rex vic. ſalutē. Summoneas ꝑ bonos ſummonitores C. quòd ſit coram juſtic. noſtris apud Weſtmonaſteriū auditurus recordū & judiciūm ſuū de loquela quæ fuit in eadem curia noſtra, coram juſtitiariis noſtris &c. inter A. petentē & eundem C. tenentē de tanto terræ cum ꝑtinentiis in tali villa, quam prædicta A. in curia noſtra corā &c. clamavit in dotē verſus eundē C. & inde loquela tranſmiſſa fuit ad curiam Chriſtianitatis, eo quòd prædictus C. objecit eidem A. quòd nunquàm fuit B. legitimo matrimonio nec matrimonialiter copulata. Et habeas ibi ſūmonitores, & hoc breve Teſte &c. Ad quē diem bene poterit C. ſe eſſoniare (ſi voluerit) & ſi nō venerit nec ſe eſſoniaverit, ſtatim capietur terra in manū domini regis ꝑ parvum cape, & ipſe ſūmoneatur quòd ſit ibi auditurus judiciū ſuū. Et ſive tunc venerit ſive non, recuperabit ſtatim A. dotē ſuam ſine aliqua ulteriori dilatione, quia de cætero nullā poterit tenens opponere exceptionē ulteriorē per quam differatur judicium, quia nihil ſequitur niſi judiciū, ſive faciat ꝓ petente, ſive pro tenente, ſicut ꝓbatur de termino ſancti M. anno regis Henrici decimo quinto incipiente decimoſexto in cōm South, de quadā Aldithia. Si autē ꝓ muliere faciat inquiſitio, tunc fiat ei ſeyſina ꝑ tale breve. ¶ 6. Rex vic. ſalutē. Scias ꝙ A. quæ fuit uxor B. in curia noſtra corā juſticiariis noſtris &c. ꝑ judiciū ejuſdē curiæ recuperavit ſeiſinam ſuam verſus C. de tanta terra cū ꝑtinētiis in tali villa ut de dote ſua. Et ideo tibi præcipimus ꝙ eidē A. de prædicta terra cū pertinentiis (nomine dotis) ſine dilatione plenariam ſeyſinā habere facias ¶ 7. Si autē vir cui poſtea nupſerit & uxor debeant nominari, tunc ſic. Scias ꝙ A. de N. & B. uxor

uxor ejus &c. (ut ſupra) de tanta terra cum ꝑtinētiis in tali villa ut de dote ipſius B. ſeyſinā ſuā recuperaverint, & ideò tibi præcipimus ꝙ eiſdem A. & B. de prædicta terra cum ꝑtinentiis nomine dotis ipſius B. plenariam ſeyſinam habere facias Teſte &c. Si autē ſummonitus ad diem ſuum non venerit nec ſe eſſoniaverit, tunc capiatur terra in manū dñi regis per deſaltam, et ipſe ſummoneatur quòd ſit inde auditurus judicium ſuum ad alium diem ꝑ parvū cape &c. ut ſupra. Et ſi tenens ad diem non venerit, mulier recuperabit ſeyſinam ſuam per defaltam, et fiat ei ſeyſina ſua per tale breve. Rex vic. ſalutem. Scias quòd A. quæ fuit uxor B. in curia noſtra &c. recuperavit ſeyſinam ſuam de tanta terra cum ꝑtinentiis in N. ut de dote ſua verſus C. de N. per defaltā ipſius C. Et ideo tibi præcipimus quòd eidem A. &c. ut ſupra. Si autem recognita ei fuerit dos ſine placito per licentiam, tunc ſic. Scias quòd cùm A. in curia noſtra &c. peteret verſus C. tantam terrā cum pertinentiis in N. ut dotē ſuam, idem C. venit in eadem curia & recognovit & reconceſſit eidem A. totam prædictam terram cum pertinentiis in dotem ipſius A. & ideò tibi præcipimus &c. ut ſupra. ¶. 8. Cùm hujuſmodi inquiſitio ad curiā Chriſtianitatis tranſmiſſa fuerit facienda, ꝓbato ſufficienter matrimonio, & cùm mulier in veniendo ſit cum inquiſitione verſus curiā, ſuꝑvenit impedimentum ſicut guerra, vel hujuſmodi, quòd judiciū non poterit executioni demandari, et antequā ad curiam venerit moritur tenens iu guerra fortè, & poſt guerrā impetrat mulier ſuper hæredē vel aliū tenentem novum breve, ubi ſi tunc teſtatum fuerit quòd ſic ſponſalia ꝓbavit tempore illius qui obiit, & quòd ſic impedita fuit per guerram, ſine aliqua alia ꝓbationé recuperabit ſeyſinam ſuam; ut de itinere epiſcopi de dunelm̄ et Martini de Pateſhul in comitatu Eborum anno regis tertio de Muriella quæ fuit uxor Hugonis de Haverton: Per ſimile videtur, ꝙ ſi mulier petat aliquē in virum, & ſententia lata fuerit ꝓ muliere, & ab ea non ſit appellatum, ſi vir moriatur ante executionem judicii, ipſa ſine alia ꝓbatione dotem obtinebit.

¶ 1 Si dicat ubicunq; fuerit deſponſata nunquam fuit ei dos conſtituta vel quod non ad oſtiū eccleſiæ. Item ubi conceditur matrimonium & excipitur contra dotē. 2. Item dicere poteſt quod aliter dotata fuit ut ſi dicit quod non nominatim, reſpōderi poterit de tertia parte vel hujuſmodi 3. Quòd inquiratur per patriam ubi ſecta defecerit & alia probatio. *Cap. 9.*

COncedere verò poterit tenens excipiendo, ꝙ deſponſata fuit ad oſtium eccleſiæ vel alibi; ſed nūquā fuit dos ei conſtituta. Quo caſu, nō erit inquiſitio facienda in foro eccleſiaſtico, ſed in curia regis, cū mulier dicat cōtrariū. Itē concedere poteſt ꝙ deſponſata fuit & dos conſtituta, ſed non ad oſtium eccleſiæ die quo deſponſata fuit: quo caſu eodē modo fiat inquiſitio in curia regis: quia non erit magis demandanda judici eccleſiaſtico, quā inquiſitio de baſtardia, ubi ſic objecta fuerit, vz utrū quis natus fuerit ante matrimonium vel pōſt. Et quod mulier dotem petere non poterit, niſi dotata fuerit ad oſtium eccleſiæ (ſi hoc ei fuerit objectum in īpetratione dotis)

ꝓbatur in itinere W. de Ralegh in comitat̄ Buck. de Alicia quæ fuit uxor Baldwyn, quia ſi mulier in petitione dotis omiſerit iſta verba (et unde talis vir meus me dotavit ad oſtium eccleſiæ) amittet dotē ſine alqua recuperatione. Et ad hoc facit ꝙ habetis de termino S. Michaelis anno regis Henrici octavo incipiente nono in comitatu Hertford de Alicia quæ fuit uxor Rogeri de Camera. Item ad hoc facit ꝙ habetis in eodē comitatu Buck. de Iſabella quæ fuit uxor Roberti. Itē ad hoc facit de termino S. Michaelis anno regis Henrici nono incipiēte decimo in comitatu Oxoñ de Alicia quæ fuit uxor Jacobi de Cardevile, ubi judiciū redditū fuit quòd mulier dotem petere non potuit, quia nō fuit deſponſata ad oſtiū eccleſiæ. Et in eiſdem cōcordantiis reperitur ꝙ inquiſitio de hujuſmodi faciēda erit in curia dñi regis, & non in foro eccleſiaſtico. Et unde inquirēdū eſt à muliere ubi, & quando, & in qua eccleſia fuit deſponſata. Et de inquiſitione faciēda fiat tale breve. Rex vic. ſalutē. Præcipimus tibi quòd venire facias corā te & corā cuſtodibus placitorū coronę noſtrę in pleno comitat̄ duodecim tam milites quàm alios liberos & legales homines de viſineto tali, & ꝑ ſacramentum eorum diligenter inquiras ſi A. de N. die quo deſponſavit B. uxorem ſuam apud talē eccleſiam dotavit eam de tanto terræ cum ꝑtinentiis in tali villa ſolēniter & ad oſtium eccleſiæ, ſicut prædicta B. dicit, vel ſi illam deſpōſavit in lecto ſuo mortali abſquè aliqua ſolennitate, & ibi eā dotavit ſicut prædict⁹ talis dicit. Et inquiſitionē quā inde feceris ſcire facias juſticiariis noſtris literas &c. & ꝑ duos &c. Et ita poterit eſſe matrimoniū legitimum, quoad ꝑ hęreditatis ſucceſſionē, ubicunq; contractū fuerit, dum tamen ꝓbatum: & illegitimū quoad dotis exactionē, niſi fuerit in facie eccleſiæ contractū, & ibi dos conſtituta cum ſolennitate, quæ tunc adhiberi poteſt tam tēpore interdicti quàm alio tempore. Cum autem vir dotem ad oſtium eccleſiæ nominaverit (ut prædictum eſt) certam & nominatā, vel incertam & non nominatam, quæritur an vir poſtmodū mutare poteſt modum et conſtitutionē dotis, dotē augendo vel minuendo? & videtur ꝙ non; quià ſicut nominata eſt ad oſtium eccleſiæ vel non nominata, ita peti poteſt & non aliter, ꝓpter verba: & unde dotata fuit ad oſtium eccleſiæ. Quia iſtæ dictiones (ut prædictum eſt) ſemper exprimi debent in petitione dotis, & quia inde oritur exceptio tenenti quòd aliter dotata fuit ad oſtium eccleſiæ. Concedere etiā poterit tenens quod mulier fuit deſponſata & ad oſtium eccleſiæ dos conſtituta. Sed excipere poteſt quòd poſtmodū fuit matrimonium ſolutum, & divortium celebratum inter ipſam & virum ſuum ꝓpter conſanguinitatem, compaternitatem, & aliam affinitatem, & quamdiu duravit matrimonium duravit dotis exactio, ea deficiente deficit dotis petitio, quod ſi probatum fuerit, etiam in curia regis amittit dotem. Poterit tamen replicare contra exceptionem illam, quòd ſi aliquando fuit matrimonium inter eos accuſatum, nunquam tamen fuit in vita viri ſui ſolutum, nec divortium celebratum: vel ſi aliquando fuit contra ipſum judicatum, tamen à ſententia illa fuit appellatum, & in cauſa appellationis fuit pro ea judicatum, ita quòd

fuit in poſſeſſione viri ſui die quo obiit, vel dicere poterit ꝙ vir ſuus obiit antequã in cauſa appellationis fuit concluſũ. ¶. 2. Poterit etiã tenens dicere ſive ſit hæres ſive ſit alius & cõcedere mulierẽ eſſe deſpõſatam & dotatã ad oſtium eccleſiæ, ſed aliter quàm in intenſione ſua ꝓponit: ut ſi dicat quòd dos fuit ei nominatim cõſtituta, & certo loco, excipi poterit à tenẽte quòd cõſtituta fuit ei per totum, & in tertia parte, quo caſu mulier neceſſe habet ꝓbare intenſionẽ ſuam, & dictum ſuum, ꝑ audientes & videntes, qui deſponſationi interfuerint, qui præſentes incõtinẽti parati ſint hoc per ſacramẽtum confirmare: & eorum ſtabitur ꝓbationi (ſi examinati cõcordẽt) niſi hæres vel alius tenens ꝓbationẽ habuerit validiorẽ ad ꝓbandum contrariũ. Si autem mulier nullam habuerit probationem pro ſe, nec ſectã ſufficientem, nec etiam inſtrumentum, tunc pro tenente judicabitur, ſi ꝓbationẽ habuerit ſufficiẽtem & plenam ſive ſemiplenam, propter præſumptionem: ſi autem omninò nullã, pro eo judicabitur propter commodum poſſeſſionis: vel ſi mulier habuerit ſectam ſufficientem, & tenens non niſi ſimplicem vocem ſuam, licet paratus ſit ſe ponere ſuper patriam, non audietur, ſed mulier recuperabit: ut de termino ſancti Hillarii anno regis Henrici nono in comitatu Devon. de Alicia quæ fuit uxor W. de Thornton & Matheo de Thornton. Item cùm ex utraq; parte ꝓducti ſunt teſtes & una pars dicat quòd neſciat utrum ita ſit vel non ſit, & alia pars dicat præciſè quòd ita ſit ſicut ille dicit ex cujus parte ꝓducitur, judicabitur ꝓ illa pte quæ ſcit veritatem: ut de eodẽ termino ſancti H. anno eodẽ ejuſdẽ regis in comitatu North. de Wilhelmo de Davẽtre quia ſemper oportebit mulierẽ ꝓducere ſectam, alioquin vacua erit in omni caſu petitio ſua. Item ſi teſtes ꝓducti nihil ꝓbaverint, vel cognoſcant ꝙ deſponſationi interfuerunt, vel dicãt ꝙ nihil ſciant de dote, vel ejus cõſtitutione: tunc non valet ꝙ agitur, quaſi deficiẽte mulieris ꝓbatione, & tenens quietus recedat, ſicut videri poterit in itinere M. de P. anno regis Henrici decimo in com. Eborum de de Emma quæ fuit uxor Raymeri de Franceys. Item ſi teſtes qui ꝓducti fuerint ex pte mulieris plenè ꝓbaverint dictũ ſuum, & quòd deſpõſationi interfuerint, & ꝙ ſic dotata fuit ſicut ipſa dicit, recuperabit mulier petens, ſecundũ ꝙ inveniri poterit in itinere M. de P. in comitatu Suff. anno Regis Henrici decimo de comitiſſa de Oxoñ. & Wilhelmo Blũdo & Cecilia uxore ejus ubi ex utraq; pte ꝓducta fuit ſecta. Si autẽ neutra pars ſectam habuerit, nec ꝓbationẽ, nec ſaltẽ præſumptionẽ, nec inſtrumentum, & utraq; pars de veritate ponat ſe ſuper patriã ꝑ defectu ſectæ vel alterius ꝓbationis quã ad manum non habuerit; tunc fiat inquiſitio de veritate ꝑ tale breve. ¶ 3. Rex vic. ſalutẽ. Præcipimus tibi ꝙ diligenter inquiras qui interfuerunt apud talẽ eccleſiam ubi A. deſponſavit B. uxorẽ ſuam, & tam ex ipſis quã ex aliis de ꝓximo viſneto talis villæ per quos, &c. venire facias coram juſtitiariis &c. ad talem diem duodecim liberos & legales homines, ad recognoſcendũ (ſuper ſacramentum ſuum) ſi prædictus A. die quo ipſam B. deſpõſavit dotavit eam nominatim de tali manerio cum pertinentiis, quod

prædicta

prædicta B. in eadē curia noſtra clamat ut dotē ſuam verſus C. & ſicút prædicta B. dicit, vel ſi eam dotavit de tertia parte omnium terrarum & tenementorū unde fuit in ſeyſina die quo eandem B. deſponſavit, ut idē E. dicit, quia tam prædictus B. quàm prædictus C. poſuerunt ſe &c. ut ſupra. Itē variari poterit breve inquiſitionis multipliciter, ſecundū varietatē recordorū ita. Si prædictus A. die quo ipſam B. deſpōſavit dotavit eam de viginti acris terræ cum ꝑtinentiis in N. &c. (ut ſupra) vel ſi eam dotavit de tertia parte tantæ terræ cum pertinentiis in N. &c. vel aliter: ſi eam dotavit de tertia parte totius hæreditatis quam tunc tenuit hæreditariè et in dominico: vel de tertia parte totius quæſtus ſui quem poſtmodum ea vivente poſſet acquirere: vel, ſi eum dotavit de tanto de terræ vel tāto de hæreditate ſua quā habuit die quo prædictam B. deſponſavit, ut idem C. dicit, & unde prædicta B. ad oſtium eccleſiæ quando deſponſata fuit, tenuit ſe contentam, quia tam prædicta B. quā prædictus C. poſuerunt ſe in inquiſitionem illā, & inquiſitionem illā venire facias &c. T. &c. & ad hanc inquiſitionem inducere poteritis omnia genera conſtitutionis dotis, cōtra quæ aliquo modo excipi poſſit. Fit autem quandoq; de conſtitutione dotis & modo cōſtituendi ꝓbatio ꝑ inſtrumenta, quæ quidē ſi non fuerint recognita, fides eorum multipliciter ꝓbari poterit, vel per collationem ſignorū, vel per teſtes, vel per patriam, & aliis multis modis, ut ſupra de fide inſtrumentorum plenius.

¶. 1. *Si de modo conſtitutionis dotis proferatur inſtrumentū in re aliena.* 2. *De cujus aſſenſu ſit talis conſtitutio dotis.* 3. *Si de conſenſu patris vel matris vel alterius amici dotata fuit.* 4. *De exceptione contra mulierē ſic dotatā.* 5. *Inquerendū ſi dotata fuit per aſſenſum.* Cap. 10.

SEd quid ſi inſtrumentum dicat ꝙ alius à viro dotaverit uxorem? non valebit talis conſtitutio, nec dotis petitio, propter verba contenta in intenſione, & unde talis vir ſuus eam dotavit &c. ſed hoc verum eſt ſi tenementum illud fuerit viri ſui, ſecùs ſi alienum: ut ſi quis uxorē ſuam dotaverit ad oſtium eccleſiæ de re patris vel matris vel alterius parentis vel amici, quorum conſenſus erit requirendus, ut ſi dicatur: & unde talis vir ſuus eam dotavit per aſſenſum patris vel matris, vel alterius amici. Et unde incōgruè conficitur inſtrumentum ꝙ pater vel alius dotavit uxorem filii. Sed ſi quis diligenter vim conſtitutionis ꝓſpexerit, non erit ibi incongruitas, quia ad hoc ꝙ valeat conſtitutio dotis de re aliena, oportet ꝙ duo conveniant in conſtitutione, videlicet nominatio et conſenſus, quia neutrum illorum ſufficit ſine alio, quia ſi filius nominat & pater non conſentit, non valet ſine conſenſu: Si autem filius non nominat, licet pater conſentiat, non valet conſenſus ſine nominatione filii. Conjunctis igitur nomine & conſenſu fit valida conſtitutio. Non eſt igitur inſtumentū reprobandum cùm uterquè dotat, videlicet filius ex nominatione, & pater ex conſenſu. Et ſi donatio patris plenè non ſufficiat per ſe, valeat tamen ad conſenſum cum nominatione. Sed videndum ſi conſenſus fieri poſſit ante conſtitutionem dotis, per literas, vel alio modo in abſentia cōſentientis, vel ſi in cōſtitutione dicatur in

in abſentia ſua quòd aſſenſerit cùm non conſenſerit, & ſi valere debeat ꝑ ratihabitionem videtur quòd valeat, facta relatione de conſenſu ad oſtium eccleſiæ. Quòd valere nō debeat videtur cùm abſēs non ſit, ſi autē ad dotē bene valet. Si quia nominatio per ſe nō valet, nec per ſe ſine conſenſu, nec alicubi quàm ad oſtium eccleſiæ, & perſonaliter, ita non valet conſenſus niſi perſonaliter. ¶ 2. Cùm de conſēſu patris, vel matris, vel parentis, vel alterius amici, poſſit filius dotare uxorē: videndū qualiter fiat hujuſmodi dotis cōſtitutio, et cujus cōſenſus fuerit inquirendus. Et ſciendū, quod cujuſlibet de cujus aſſenſu fuerit conſtituta, & tam de aſſenſu & voluntate matris, quā patris: ut de termino S. M. anno regis Henrici decimo ſeptimo in comitatu Salop̄ de quadā Emma quæ petiit dotē, & eodem modo cujuſlibet alterius cujus aſſenſus requiritur. Et ſi dos taliter conſtituta non reſtituatur, conſulitur ei per tale breve. ¶ 3. Rex vic. ſalutē. Præcipe A. ꝙ juſtè & ſine dilatione reddat B. quæ fuit uxor C. tantum terræ cum pertinentiis in tali villa unde idem C. quondā vir ſuus & hæres ipſius talis eam dotavit de volūtate prædicti talis patris ſui vel matris ſuæ vel hujuſmodi quādo eam deſpoſavit ad oſtiū eccleſiæ, & unde nihil habet, ut dicit, & unde queritur, ꝙ prædictus A. ei deforceat & niſi fecerit, & prædicta B. fecerit te ſecurum &c. ut ſupra. Sūmonitus autē antequam cōparuerit unicum habebit eſſonium (ſicut ſuperius) & de defalta, & aliis fiat, ut ſupra, donec comparuerit. Cùm autem comparuerit, ſatis perpendi poterit qualiter mulier ꝓponere debeat intentionem ex præmiſſis. Et ꝓpoſita intentione, oportet quòd habeat ſectam ad ꝓbandam, vel aliam ꝓbationem ut ſupra ꝓbatur: & ita fiat probatio hic ſicut ibi. Sed ſi juratores dubiè reſpondeant in parte; & in parte dicant quòd bene ſciūt quòd talis mulier fuit deſponſata, ſed neſciunt ſi dotata fuit per aſſenſum necne, non recuperabit, niſi ita ſit fortè quòd vir ſuus ſeyſinā habuerit de eadem terra aliquo tempore in vita ſua, quia tunc ſufficit mulieri ſeiſina viri quoad dotis exactionē, licet aſſenſus parentum non valeat: ut de termino S. Hillarii anno regis Henrici decimotertio in fine rotuli. ¶ 4. Cùm verò contra mulierem excipiatur quòd nunquàm dotata fuit per aſſenſum & voluntatem talis anteceſſoris, & mulier dicat quòd ſic, fiat inquiſitio per breve in hac forma. ¶ 5. Rex vic. ſalutem. Præcipimus tibi ꝙ diligentèr inquiras qui interfuerunt ubi A. deſponſavit B. & tam ex illis quā ex aliis legalibus & diſcretis hominibus de cōm tuo venire facias coram juſtic. noſtris tali die duodecim, ad recognoſcēdum ſi idem A. die quo eandem B. deſponſavit, dotavit eam per aſſenſum & voluntatem talis vel non. De hac materia inveniri poterit in rotulo de termino S. Trinitatis anno regis Henrici quarto in comitatu Suff. de quadam Alexandria.

¶ 1. Quòd competit exceptio hæredi ex pluralitate mulierum dotem petentium. 2. Quòd mulieri petenti dotem objectum fuit quod alia mulier ratione ejuſdem viri habuit dotem, & quod duabus mulieribus non fuit concedenda. 3. Breve ad hoc. s. duabus mulieribus. 4. Conſulti fuerunt juſtic. qualiter procedendum eſſet in tali inquiſitione facienda. Cap. 11.

¶ Competit

COmpetit etiam tenenti hæredi vel non hæredi exceptio ex pluralitate mulierum dotem petentium de morte unius viri, ut ſi duæ ſint petẽtes, excipere poteſt quòd non debet duabus reſpondere, non magis (ut videtur) quã ſi duo unum implacitent de eadem terra, de tota vel de aliqua ejus parte, ſive placitum ſit ſuper poſſeſſione, ſive ſuper ꝓprietate. Et unde inprimis videndum, utrum duæ cùm nullam dotem habuerint dotem petierint verſus tenentẽ, vel cùm una dotem habuerit & alia nihil, & illa quæ nihil habet dotem petierit verſus eum qui habet duas partes, & ſimiliter verſus mulierem quæ tertiam partem tenet nomine dotis, quæ poſtmodùm vocaverit ad warantum hæredem, vel alium de dote ſua, ut ſciri poſſit ad quem pertineat exceptio contra mulierem petentem, quia cùm warantus warantizaverit, neceſſe habet defendere mulierem quæ in poſſeſſione fuerit, & ſic competit ei exceptio, cum defenſionem ſuſceperis per warantiam. Excipere enim poterit ſic nomine proprio, quòd mulier petens dotem habere non debeat hac ratione, quia A. cujus nomine dotem petit, habuit quandam uxorem B. nomine, quæ fuit cum A. viro ſuo per decem annos, tam in Anglia quàm in Hybernia, & ſic in ſeyſina fuit de prædicto A. viro ſuo quando obiit, & ideo aſſignata fuit ei dos ſicut uxori legitimæ. Ad quod verò mulier petens reſpondit quòd tenens injuſtè hoc dicit, quia prædicta B. quæ ſe fecit uxorem prædicti A. non fuit uxor ejus, & hoc bene patuit, quia ipſa quæ nunc dotem petit aliquando petiit ipſum A. ut virum in curia Chriſtianitatis apud talem locum, coram talibus judicibus, & per judicium in eadem curia diſrationavit ipſum A. ut virum ſuum, præſente ipſa B. Et hoc offert ſe probare., & tenens econtra dicit (ut priùs) quòd prædicta B. ſemper fuit cum eodem A. ſicut uxor ſua, & in vita & in morte, ſine aliquo clamore vel quæſtione mota à muliere quæ nunc petit. Et mulier petens quæſita ubi, & quando deſponſata fuit ipſi A. & ſi probationem habeat de dicto ſuo probando? & reſpondit, quòd ſic, & unde, eadem diem, habuit ad probandum. Sed quia ad diem illum nullam probationem habuit, nihil recuperavit. Et de hac materia inveniri poterit anno Regis Henrici decimo in banco, de Alicia & Juliana quæ fuit uxor Thomæ de Fughelſtone petentem dotem, & cui à tenente objectum fuit quòd dotem habere non debuit, quia quædam Iſabella Decurſum fuit uxor prædicti Thomæ, & idem Thomas de ea obiit ſeyſitus ſicut de uxore ſua. Et poſt mortem dicti Thomæ ſecundum legem Kanc. pleniùs habuit dotem ſuam de toto tenemento quod fuit ipſius Thomæ, & petit judicium ſi debeat duabus fæminis de uno tenemento, & morte unius viri ſui dotem facere. Ad quod reſpondit ipſa A. quòd ipſa fuit uxor prædicti Thomæ & non ipſa Iſabella: Sed revera dicit quod prædicta Iſabella fuit cum prædicto Thoma ſicut adultera & non ſicut uxor legitima. Quibus auditis, conſideratum fuit ibi quòd Alicia (ſi vellet) implacitaret ipſam Iſabellam, & ſi poſſet oſtendere quòd ipſa

ipſa Iſabella non fuit uxor ipſius Thomæ, tunc recuperaret totã terram quã ipſa Iſabella tenuit nomine dotis, & tenens ſine die: & ſic erit placitum inter duas mulieres petentes in curia Chriſtianitatis, ut ipſa obtineat quæ docuerit ſe eſſe uxorem legitimam. Item de eadem materia anno ſeptimo regis Henrici coram Martino in banco de Gunora quæ fuit uxor Johannis filii Hugonis quæ petiit dotem verſus Matildam de Berneres tertiam partem tertiæ partis duarum carucatarum terræ cum ptinentiis in Cidermerſe ut dotem ſuam unde prædictus Johannes eam dotavit &c. Et Matilda reſpondet ꝙ tenet terram illam in dotem de dono prædicti Johannis qui fuit vir ſuus, & non ipſius Gunoræ, & unde dicit ꝙ Galfridus filius & hæres prædicti Johannis, & qui eſt in cuſtodia talis ꝑ dominum regem, eſt warantus ſuus de dote ſua, & unde vocat eum ad warantum. Et gunora dicit ꝙ non debet inde warantum habere, quia ipſa Matilda nunquã fuit ſponſa prædicti Johannis, per ꝙ idem Galfridus filius & hæres ſuus deberet eſſe warantus ipſius Matildæ de dote ſua, ſed dicit Gunora ꝙ ipſa fuit ſponſa ſua, & de ea habuerit ꝓlem, ſcilicet quandam Julianam quæ præſens eſt &c. Et hoc parata eſt ꝓbare ſicut curia conſideraverit. Et Matilda econtra dicit ꝙ ipſa fuit ſponſa ſua & non Gunora, & quòd ipſa Matilda fuit cum prædicto Johanne quando obiit, et ſi eadem Gunora unquam fuit cum eo, hoc fuit in adulterio, quia non fuit ei deſponſata, et hoc parata eſt verificare &c. et ideo ſine die & Gunora habeat breve ad epiſcopum Wintoñ in cujus dioceſ. fuit deſponſata. Forma brevis inferius. ¶ 2. Eadem Gunora petiit verſus cuſtodem tertiam ꝑtem duarum partium duarum carucatarum terræ cum pertinentiis in eadem villa ut dotem ſuam, unde prædictus Johannes quondam vir ſuus eam dotavit &c. Et Petrus reſpondit (qui cuſtos fuit) & dicit quòd Matilda prædicta habet inde dotem ſuam plenè per præceptum domini Regis, et petiit judicium ſi debuit duabus fœminis dotem facere. Et quia eadem Gunora petit dotem ſuam verſus eandem Matildam, remaneat loquela ſine die verſus Petrum cuſtodem, donec ſciatur quid fiat inter Gunoram & Matildam. Item de eadem materia coram Martino in banco, anno Regis Henrici octavi de Agnete quæ fuit uxor Roberti de Hactone, quæ petiit dotem verſus Iſabellam, quæ fuit uxor Aluredi de Berkings, et Iſabella reſpondit ꝙ non debuit inde dotem habere, ſed bene concedit ꝙ aliquando deſponſata fuit eidẽ Roberto, ſed poſtea ꝑ cenſuram eccleſiaſticam partita fuit ab eo per parentelam, et facta partitione, idem Robertus poſtea ſolenniter duxit in uxorẽ prædictam Iſabellam ſine clamore vel contradictione ipſius Agnetis, et poſtea fuit cum prædicto Roberto viro ſuo uſquè ad mortẽ Roberti viri ſui, & quòd de ea obiit ſeyſitus, ut de uxore ſua, ad quod reſpondit prædicta Agnes quòd nunquam partita fuit de prædicto Roberto. Et ſi ipſa Iſabella ei deſponſata fuit, hoc fuit injuſtè, et Agnetes quæſita ubi moram fecit toto tẽpore Roberti, quo Iſabella fuit cũ eo, dicit ꝙ alibi vir ſuus eam poſuerat, et dum vir ſuus alibi moram fecit: poſtea mandatũ fuit epiſcopo totũ factũ ꝙ inde veritatẽ inquiret, et ĩquiſitionẽ mãdaret Juſtic.

Forma

Forma verò brevis de facienda inquiſitione talis erit. ¶ 3. Rex tali epiſcopo ſalutē. Sciatis quòd cùm A. quæ fuit uxor B. in curia noſtra &c. peteret dotē ſuā verſus C. de libero tenemēto prædicti B. quondā viri ſui in tali villa D. de N. q̄ ſimiliter dotē ſuā petiit verſus eūdē C. ſub noīe ejuſdē B. objecit eidē A. ꝙ nō debuit inde dotē habere quia nō fuit eidē B. (cujus nomine dotē petiit) legitimo matrimonio copulata. Sed dicebat p̄dicta D. ꝙ ipſa fuit uxor legitima prædicti B. & eidē B. legitimè deſponſata, et quoniā hujuſmodi cognitio ad forū ſpectat eccleſiaſticum, vobis mādamus ꝙ convocatis coram vobis convocādis, rei veritatē diligenter inquiratis, et de matrimonio ita diligēter diſcutiatis, ut ſciri poſſit q̄ illarū ſit uxor ipſius B. legitima, et q̄ illarum prǽferri debeat in dotis exactione. Et inquiſitionē quā inde feceritis ſcire faciatis eiſdē Juſtitiariis noſtris, ꝑ literas veſtras patentes. Et facta inquiſitione, mulieri cōtra quā lata fuit ſētētia ſuꝑ petitione illius dotis ꝑpetuū imponatur ſilentiū, cùm non ſit poſt tℓ talē inquiſitionē in foro eccleſiaſtico locus appellationi. Cùm autem Juſtitiariis ad inquiſitionem epiſcopi de veritate cōſtiterit, reſūmoneatur tenens ꝙ ſit ad certū diē eidem A. in petitione dotis reſponſurus. Quia cùm contentio ſit inter mulieres q̄ ſit uxor legitima, diſcuſſo inter eas quæ ſit legitima, extunc ꝓcedat actio inter mulierē petentē & tenentem q̄ mulier nihil habuerit, quia tunc primò ꝑſonam habet ſtandi in judicio. Et hoc ſecundū quoſdam, ſed ſecūdū alios, quicunq; exceptionem appoſuerit, ipſa q̄ ſe legitimam ꝓbaverit ſine ulteriori dilatione obtinebit. Qualiter eñ ꝓcedendum ſit ad hujuſmodi inquiſitionem faciendam ad conſiderationem epiſcopi Wigorum de conſilio Martini ex parte Regis tale datum fuit reſponſum. ¶ 4. Rex tali epiſcopo ſalutem. Cùm inter A. petentem & B. tenentē corā Juſtic. noſtris de banco contentio dotis verteretur, & poſt multas altercationes ipſius ex ꝑte ipſius B. eidem A. objiceretur, quòd tali viro (cujus nomine dotē petiit) non fuiſſet legitimo matrimonio copulata. Et tandem ad epiſcopum Wigorñ (in cujus dioceſ. dicebatur matrimoniū inter tales fuiſſe contractum) eſſet demādata inquiſitio facienda. Idem epiſcopus nos poſtmodum conſuluit qualiter in dicta inquiſitione facienda eſſet ꝓcedendum: Cujus cōſultationi ſecundū conſuetudinē regni Angliæ ſic duximus reſpondendū, ꝙ cùm ſic fuerit ei inquiſitio demādata, ꝙ convocatis convocādis &c. ut ſupra, ſic ꝓcedat, quòd inprimis denūciare faciat tenenti ꝙ ſit ad certū diem certo loco contra matrimoniū dictura ſi voluerit. Et ſive tunc venerit ſive non, teſtes quos mulier (quæ voluerit matrimoniū ꝓbare) ꝓduxerit, admittat ob contumàciā mulieris alterius q̄ non venerit. Et veritate abſq; juris magna ſolennitate quaſi ſūmatim inquiſita, mandatur inquiſitio dño Regi, & non obſtante aliqua appellatione à ꝑte adverſa interpoſita (ſi forte p̄ſens fuerit) quia ſi aliqua ꝑte in hoc caſu audiretur appellās, et dilatū eſſet appellationi, ſic nūquā cauſa finē caperet, et poſſet negotiū ꝓtrahi in infinitū, nec debet aliqua partiū ꝑ appellationem ad alios judices recurrere, et maximè extra regnum ad papam, vel ad alios ne ſic cognoſcerent de layco feodo.

¶. 1. *Exceptio*

¶ 1. Exceptio contra mulierem ſi aliquando contra mulierem petentem dotem fuerit ſententiatum cauſa matrimonii. 2. Competit exceptio contra mulierem ex taciturnitate. 3. Si duæ mulieres dotem petant non multum refert de prioritate. 4. De duabus mulieribus dotem petentibus ratione unius viri, quæ illarum in poſſeſſione fuerit tempore mortis obtinebit. Cap. 12.

OBſtabit etiam exceptio mulieri dotem petenti, ſi aliquando illũ, cujus nomine dotẽ petiit, petiit in virũ dum vixit & matrimonium legitimum accuſavit, & contra ipſam tunc fuerit ſententiatũ, ut ſi mulier dicat ꝙ dotem petere non poſſit, eo ꝙ cùm talem in virum peteret in curia Chriſtianitatis coram talibus judicibus & contra ipſum judicatum eſſet, reſponderi poſſet ex adverſo quòd talis vir à tali ſententia appellavit ad alios judices, & ita quòd prima ſententia revocata eſſet quaſi nulla, & per hoc ſtetit ipſa cum viro ſuo uſque ad mortem, & ſeyſitus fuit de ea ſicut de uxore ſua. Et hoc probato mulier petens nihil recuperabit, niſi oſtendere poſſet quòd in cauſa appellationis nihil actum fuerit, vel appellatio non proſecuta, & ſententiatum pro appellante, ſententia tamen in cauſa appellationis fuit ab aliis judicibus revocata, & ſi mulier de hoc in curia Regia probationẽ habuerit, pro ea judicabitur, vel propter difficultatem diſcuſſionis tranſmittatur inquiſitio ad curiam Chriſtianitatis. ¶ 2. Poterit etiam exceptio dari mulieri tenenti vel hæredi ex taciturnitate mulieris petentis, ut ſi mulier cùm præſens fuerit in eccleſia, vel alibi, ubi ignorare non poſſit, cùm Bannum & tertia denuntiatio fiat ante deſponſationem tunc tacuerit, licet re vera deſponſata ſit, præjudicabitur ei ſi talem in virum petierit, quia ſi in virum petendo tenere non poſſit, multo fortius nec in dote, quaſi nullo matrimonio. ¶ 3. Si autem duæ dotem petierint, non multum refert de prioritate impetrationis, ſed tamen reſtat videre quæ illarum actrix dici debeat verſus aliam. Et ſecundum quod actrix dici poterit illa quæ prius ad judicium ꝓvocavit. i. illa quæ prius uſa fuerit licet non prius impetraverit, niſi alia forte excipiendo actrix efficiatur, quia ſicut ille qui dicit, tenetur probare actionem, ita ille qui excipit exceptionem, ſive affirmando ſive negando, dum tamen negativa habeat in ſe affirmativam implicitam, & qui excipit quodammodo actor dicitur. Et de hac materia inveniri poterit de Itinere Abbatis de Rading & M. de P. in com̃ Gloc. anno Regis Henrici quinto de Clementia de Dodewell. Et cùm tranſmiſſæ fuerint ad curiam Chriſtianitatis, tenens ſemper teneat in pace, donec conſtiterit de illegitimitate illarum, quæ illarum legitima fuerit, & quæ non. Et utraque teneatur ad probationem. Et cum perveniatur ad probationem, una earum, licet re vera legitima ſit, tamen deficere poteſt in probatione, cùm probatio deficere poſſit licet jus non deficiat, ut ſi quis primò unam deſponſaverit in Francia vel in terra ſancta, vel alibi extra regnum, & poſtea aliam de facto in Anglia, ipſa quæ eſt in Anglia obtinebit propter defectum alterius quæ probare non poterit. Item ſi quis in regno uxorem quandam duxerit de jure, & aliam de facto cum qua ſteterit, & legetima cum in regno fuerit

rit matrimonium non accuſaverit petendo talem in virum, præjudicabitur ei imperpetuum ſi poſt mortem viri ſui dotem petierit, & ipſa quæ in poſſeſſione viri ſui mortis tempore fuerit obtinebit. ¶ 4. Sed eſto quòd talem in virum petierit cùm illegitima fuerit in poſſeſſione. Si mulier petens in vita viri moriatur, illa quæ in poſſeſſione fuerit obtinebit. Si autem vir antequàm diſrationetur moriatur, per accuſationem matrimonii ꝑpetuatur ſua actio, quantū ad dotem obtinendam, maximè cùm pueri ſui fuerint legitimi, & obtinuerit in ſucceſſione hæreditatis. Et eodem modo etiā ſi matrimoniū nō fuerit in vita viri accuſatum, quia ſi pueri ſui hæreditatē acquiſierint, ipſa per hoc dotem obtinebit. Itē. ſi cùm matrimoniū accuſaverit, & poſtmodū per ſentētiā obtinuerit, & à ſentētia per virum fuerit appellatum, & pendente cauſa appellationis moriatur vir, extinguitur ſua actio quantum ad virum petendum, ſed ſi hæredes hæreditatē obtinuerint, & ipſa per hoc dotem obtinebit, ut ſupra. Si autem in cauſa appellationis ſententia tum ſit pro appellante, & ipſa petens à tali ſententia appellaverit, vel ad primos, & ipſe antequam diſcuſſum fuerit in appellatione mulieris moriatur, cadit actio verſus virum, ſed per hæredes dotē obtinebit, vel non ut ſupra. Si autē à ſententia appellationis appellaverit, nunquā dotem obtinebit niſi in cauſa ſucceſſionis hæredes obtinuerint. Si autem ꝑ muliere judicatum fuerit, nec à viro appellatum, ſed cùm illam recipere recuſaverit poſt ſententiam, nolens parere ſententiæ moriatur, hoc mulieri ſufficiat ad dotem obtinendam, ſi hæredes ſui poſtmodum legitimi cenſeantur, ſed tamen petitio dotis ſemper remanebit in ſuſpenſo, donec conſtiterit de hæredum legitimitate.

¶ 1. Item competit exceptio ex eo quod dicitur mulier petit, reſponderi poterit quod petitio nulla eſt, quia vir ſuus die quo eam deſponſavit nec poſtea aliquid juris habuit in terra illa per quod dotare poſſet. 2. Cùm contra mulierem proponatur exceptio de conſuetudine civitatis vel burgi, tunc fiat breve ballivis civitatis. 3. Si ſummonitus ad reſpondendum in placito dotis excipiat quod nihil teneat vel niſi ad terminum vel in villenagium, vocetur warantus. 4. Exceptio contra mulierem ſi petat medietatem de feodo militari & quod non niſi de tertia. 5. Exceptio quòd vir ſuus nunquam fuit inde feoffatus quod inde eam poſſet dotare. 6. Breve ad hoc quod inde nunquam fuit ſeyſitus quod &c. 7. Exceptio ſi tenuit in villenagio, vel hoc fuit jus alterius uxoris, vel niſi ad terminū annorū, vel ad vitā, vel hujuſmodi. 8. Quòd poteſt cognoſcere qd' ſeyſitus fuit ut de feodo ſed antequam illam deſponſaret, illam dederat ita &c. 9. Ad hoc reſponſio & replicatio. 10. Replicatio uxoris ſi ex dolo vel negligentia viri ſeyſitus amitteret, ut uxorem defraudaret de dote habenda poſt mortem. 11. Si vir alienaverit terram ſuam antequam deſponſaret. 12. Exceptio contra mulierem quod vir ſuus feloniam fecerit. 13. Reſponſio mulieris. 14. Si filius alicujus & heres ante dotis aſſignationem feloniam fecerit. 15. Contra mulierem unde nihil habet. 16. De replicatione mulieris. 17. Si terra de qua dotem petit commiſſa fuit ad firmam & ad terminum. 18. Si dos quæ petitur in confinio duorum comitatuum de qua facienda fuerit inquiſitio. Cap. 13.

DIcitur etiam in brevi, talis petit verſus talem tantam terram ut dotem. De hoc hoc quod dicit (petit) habet tenens exceptionem, quòd petere non poteſt tali ratione, quia vir ſuus nihil juris habuit in terra illa, quia terra illa fuit jus alterius. s. primæ uxoris ſuæ, ſicut hæreditas vel

vel maritagiũ ſuum, ꝙ quidem ſi mulier petens dedicere non poſſit amittet dotem : ſi autẽ replicaverit in contrarium, hoc ꝑ inquiſitionem declarabitur. Item quia dotem ſuam remiſit & quietam clamavit, quo ꝓbato cadit actio ſua, niſi replicare poſſit quòd hoc fuit per virum ſuum, cui in vita ſua contradicere non potuit, vel coacta à quocunque per vim aut metum, & hoc per inquiſitionem terminari poſſit. Item quòd villana eſt et eodẽ modo fiat ut ſupra, vel ꝙ docere poſſit contrarium, & quòd maritata fuerit libero, & libero thoro, & in libero feodo dotata, & hoc ſimiliter per inquiſitionem terminabitur. Item quòd ei ſatisfactum fuit per quod tenuit ſe contẽtam, quò ꝓbato cadat à cauſa ſua. Item quia machinata fuit in mortem viri ſui, vel quia tale quid fecit ad exhæredationem hæredis verſus quẽ petit. Item quòd petere non poteſt ꝓpter conſuetudinẽ civitatum. Item quòd vir ſuus amiſit per judicium, & tenens recuperavit ut jus ſuum vel ut villenagium ſuum. Item quia vir ſuus feloniam fecit pro qua ſuſpenſus fuit, vel utlagatus. Item quia terra illa nunquam accidit viro ſuo in vita ſua ita quòd eam dotare non poſſet. Item quia tenens aliàs receſſit quietus verſus eam in eodem placito per judicium vel alio modo coram tali Juſtitiario: quæ quidem ſi dedicere nõ poſſit, cadit à cauſa niſi replicare poſſit & ad exceptionem reſpondere. Ad hoc autem ꝙ dicit quòd fuit terra primæ uxoris ſuæ, replicare poterit uxor quòd non uxoris ſuæ, ſed ꝓprium tenementum ex cauſa ſucceſſionis vel alia quacunque, ꝙ quidem terminari poterit per inquiſitionem. Item ad hoc quod dicit quòd ſatisfactum eſt ei, tunc refert qualiter, vel per eſcambium alterius terræ, vel per aliquam ſummã pecuniæ, vel alio modo. Et ſi replicaverit quòd nunquã fuit ei de conventione ſatiſfactum, adhuc dotem amittet, et agat de conventione. Item ad hoc quod dicit quòd machinata fuit in mortem viri ſui, ad hoc replicare poterit, quòd cùm aliàs de hoc accuſata fuerit, petens quieta per judicium receſſit de hujuſmodi. Item ad hoc quod dicit ꝙ ad exhæreditationem hæredis fecit, replicare poterit, quòd hoc fecit ad cõmodum ſuũ, quod ꝓbari poterit ꝑ inquiſitionem. Item de hoc quod dicit de conſuetudine civitatũ, replicare poterit ꝙ alia eſt conſuetudo quàm ipſa proponit, ſcilicet talis vel talis, et ideo de brevi dotis ꝙ dirigi debet ad ballivos civitatis aliquid tangendũ eſt, & q̃ ſit diverſa conſuetudo civitatum, et breve tale eſt de juſtitiando deforciantẽ. ¶ 2. Rex vic. Londõ, vel majori alicujus civitatis ſalutẽ. Præcipimus vobis quòd juſticies A. ꝙ juſtè & ſine dilatione & ſecundũ conſuetudinẽ civitatis noſtræ Londõn (vel Eborũ) reddat B. q̃ fuit uxor C. rationabilẽ dotẽ ſuã quę eam cõtingit de libero tenemẽto ꝙ fuit ipſius C. quondã viri ſui in Lõdon (vel in alia tali civitate, vel in ſuburbio Lõdoñ) et unde nihil habet ut dicit. Et unde queritur ꝙ ꝑdictus A. ei deforciat, ne amplius inde clamorẽ audiamus ꝓ defectu juſtitiæ. Et tunc ꝓcedat loquela in curia civium ſecundũ eorũ cõſuetudinẽ. Et ꝙ in dotis petitione tenẽda ſit cõſuetudo, ꝓbatur anno Regis H. ii. corã Martino in bãco, de Iſabella de Gravenel q̃ petiit dotẽ verſus Thomã de Wederhal quæ dotẽ petiit de morte Walteri viri ſui: qui

qui reſpondit: ꝙ dotē habere non potuit nec debuit, quia ipſa poſt mortē prædicti Walteri (cujus nomine dotē clamat) cepit alium virum, & conſuetudo eſt in partibus illis ꝙ uxores maritorū defunctorum habeant francū Bancū ſuum de terris ſockmannorū, & teneant nomine dotis ad vitā ſuam: ſed ſi poſt mortē virorum ſuorū nupſerint alicui, conſuetudo eſt in com̄ illo ꝙ dotes amittant quas habuerūt nomine primi viri. Ad ꝙ reſpondit Iſabella ꝙ nunquā fuit in ſeyſina illo non magis tēpore primi viri quā ſecūdi, ſecundi viri quā primi, & unde petit judiciū ſi poſſit amittere illud ꝙ nunquā habuit. Et ad ꝙ reſpōſum fuit & teſtatum, ꝙ ſive in ſeyſina fuerit ſive non, ſi poſt mortē viri ſui alium capiat ꝙ amittere debet dotem ſi in ſeyſina fuerit: ſi autē extra ſeyſinam, debet amittere clameum. Et fiat inquiſitio in com̄. ſi talis ſit cōſuetudo, vel non. Eſt enim talis cōſuetudo in civitate Lyncolū: ꝙ ſi vir vendiderit hæreditatē ſuā ꝓ neceſſitate ſua, uxor dotem inde habere non debet, ut de ultimo Itinere M. de P. in com̄ Lync. Si autē invadiaverit vel ad terminum poſuerit, dotē habebit, & de omnibus terris & aliis unde vir ſuus ſeyſitus obiit ut de feodo. Et ita evenit inter Baſiliā quæ fuit uxor Henrici filii Wareni petentis, & Baſiliā uxorē Michaelis de Mūtpellers. Et ad hoc facit ꝙ habetis eodē Itinere, de Roberto de Arundel & Katharina uxore ejus, & magiſtrum Robertū de Craveleghe. Item eſt conſuetudo Lyncolniæ quòd nulla mulier poſt mortē viri ſui infra civitatem Lincolñ dotē petere poterit, niſi tantummodo de tenemētis de quibus vir ſeyſitus fuerit ut de feodo die quo obiit. Itē conſ. eſt in com̄ El[illegible]ū, quòd mulier infra annum à die mortis viri ſui petere debet dotē ſuam, alioquin poſt modū non audiretur, ut de quadā Helena quæ fuit uxor Wilhelmi de Haſtone & Hugonis de Seleby. ¶. 3. Continetur etiam in brevi: *talis mulier petit verſus talē.* Ad ꝙ reſpondere poterit *ille qui vocatus eſt in judiciū*, quòd inde nihil tenet nec unquam aliquid inde tenuit, & poterit veritas per patriam declarari. Item cognoſcere poterit quod tenet, ſed non nomine ꝓprio ſed alieno, ita quòd nihil de terra illa lucrari poteſt nec perdere: quia non tenet aliam niſi ad terminū annorū, vel niſi ad voluntatem talis, vel in villenagio, quo caſu cadit breve, & impetretur ſuper eos quorum nomine fuerit in poſſeſſione. Si autē tenuerit ad vitam, vel ꝑ legē Angliæ, vel donec ꝓviſum fuerit, vel hujuſmodi, quòd liberum habeat tenemētum, non cadit breve, ſed vocare debet warantū ſicut in aliis caſibus ut ſupra. ¶. 4. Item ſi petat verſus talem tantam terram cum pertinentiis, ſicut medietatem tantæ terræ vel tertiam partem, ut ſi medietatem, excipere poterit tenens quòd aliter dotata fuerit ad oſtium eccleſiæ, ſcilicet de tertia parte, quia tenementum de quo dotem petit eſt feodum militare. Ad quod poterit mulier aſſerere contrarium ſi voluerit, ut fiat inquiſitio de modo conſtitutionis. Item ſi petat tertiam partem, excipi poterit ꝙ de minori ꝑte dotata fuit, & tenuit ſe inde contentā & hoc ſimiliter declarandū eſt per inquiſitionē & ꝑ patriā. Itē in tali villa, tūc fiat ut ſupra, ſi erratū fuerit in noībus villarum. ¶. 5. Item, & unda vir ſuus eam dotavit, de quo eam deſponſavit,

& qui illã inde dotare potuit. Ad quod excipere poterit tenens contra mu-
lierem, ꝙ talis quondam vir ſuus nunquàm fuit inde ſeyſitus aliquo modo.
Item ꝙ nunquam fuit ita ſeyſitus ꝙ eam dotare poſſet, quia non niſi ad vo-
luntatẽ talis, vel ut de vadio, vel in cuſtodia, vel ad terminum annorum, &
ſic nomine alieno. Item ſi nomine ꝓprio, non niſi ad terminum vitæ qua-
cunq; ratione, ut de libero tenemento, & non in feodo. Item ſi in feodo,
non tamẽ ita in feodo ꝙ eam dotare poſſet, quia de jure alieno, & ita ꝙ vir
ſuus terram illã verſus eum amiſit per judicium. Item non niſi ꝑ diſſeyſi-
nam vel intruſionem, & unde vir ſuus terrã illam amiſit per intruſionẽ vel
per aſſiſam, & infiniti ſunt caſus de hujuſmodi, de quibus ſimiliter petens
dicat cõtrarium, ſi uterq; ſe inde poſuerit ſuper patriam, fiat inquiſitio per
hoc breve. ¶. 6. Rex vicecomiti ſalutẽ. Præcipimus tibi, quòd venire fa-
cias coram te, & coram cuſtodibus placitorum coronæ noſtræ in pleno com̃
tuo xii. tam liberos quàm legales homines de viſneto tali, per quos rei ve-
ritas melius ſciri poterit, & ꝑ eorum ſacramentum diligenter inquiras, ſi
B. quondã vir A. die quo eandem A. deſponſavit, vel unquã poſtea, fuit ſei-
ſitus in dominico ſuo ut de feodo de tãto terræ cum ꝑtinentiis in tali villa,
ita ꝙ prædictam A. inde dotare poſſet vel non, quia tam ꝑdicta A. quàm C.
de N. verſus quã prædicta A. petit tertiã ꝑtem in dote, poſuerunt ſe inde in
Juratam illam, & inquiſitionẽ quam inde feceris &c. ut ſupra. Et obſerve-
tur ordo inquiſitionum ut ſupra, ſecundũ quod fieri debeat, vel coram Ju-
ſtic. vel in com̃, & multæ poſſunt eſſe cauſæ quare illam inde dotare non
potuit, ut ſi forte nunquam fuit in ſeyſina inde, vel forte fuit ſeyſina, ſed
illam dedit alicui antequã uxorem ſuam deſponſaſſet, vel forte non tenuit
illam niſi ad vitam ſuam tantum, vel ad terminum ſicut rem alienam, vel in
cuſtodia cum aliquo qui fuerit infra ætatẽ, vel ſicut maritagium vel hære-
tatem primæ uxoris ſuæ, vel in villenagio ſicut villanus, in quibus caſibus
nullus uxorẽ ſuam dotare poterit in tali ſeyſina conſtitutus, unde generalis
poteſt fieri cõſtitutio ſecundum formã prædictam quæ ſe habet ad omnes
iſtas ſpecies, ſi quis in narratione ſua ad aliquam iſtarum ſpecierum deſcẽ-
dat. ¶. 7. Sed ſi quis in narratione ſua ad aliquã iſtarũ ſpecierũ deſcẽdat, ut
ſi dicat & exprimat cauſam ſuam quare talẽ uxorem ſuam dotare non po-
tuit, ut ſi tenuit in villenagio, vel ut maritagiũ, vel de hæreditate primæ
uxoris ſuæ, vel in cuſtodia, vel alio modo (ſecundũ ꝙ prædictum eſt) tunc
in forma inquiſitionis fiat mentio de ſpecialitate hoc modo, ſcilicet. Ad re-
cognoſcendũ ſuꝑ ſacramentũ ſuum ſi B. quondã vir A. eod. die quo eamdẽ
A. deſponſavit, vel unquã poſtea, fuit ſeyſitus in dominico ſuo ut de feodo
de tanto terræ cũ ꝑtinentiis in tali villa, ita quòd eam inde dotare potuit,
vel ſi ꝑdictus B. antequã eãdem A. deſponſaſſet dedit terrã illã C. de N.
& chartã ſuam ei inde fecit vel ſic: ſi B. quondã vir A. die quo eandẽ A.
deſponſavit tenuit ita liberè & in feodo tantam terram &c. ita quòd ean-
dem A. inde dotare poſſet ſicut ipſa dicit, vel ſi terram illam tenuit in vil-
lenagio et ut villanus, ſicut C. verſus quem prædicta A. clamat tertiã ꝑtem

in dotẽ, dicit: vel aliter: utrũ illã tenuit ut jus ſuum & in feodo &c. vel
ſi illã tenuit in cuſtodia, vel ut jus primæ uxoris ſuæ, vel ad terminum an-
norum, vel ad terminũ vitæ ſuæ tantum: quia tam prædictus B. quàm præ-
dicta A. poſuerunt ſe inde in Juratã illã, & interim terram illam videãt,
& unde ita interim ſe certificent, ꝙ præfatos juſticiarios noſtros. &c. ad
ꝑfatum diem plenius inde certificare poſſint: (ſi milites Juratores venire
debẽt corã Rege.) Si autẽ fieri debeant coram vic. & coronatoribus, tunc
ſic. Et inquiſitionẽ quã inde feceris ſcire facias Juſticiariis noſtris tali die
ꝑ literas veſtras ſigillatas, ſigillo tuo et ſigillis ꝑdictorũ Juratorũ et ꝑ duos
ex illis ꝑ quorũ ſacramẽtum, inquiſitionẽ illã feceris. Et infiniti ſunt caſus
qui redigi poſſunt in inquiſitionẽ iſtã. ¶ 1. Item contra uxorem petentẽ
excipere poterit, ꝙ ſi in ſeyſina fuit ut de feodo, tamẽ terrã illam dederit
antequã eam deſponſaret, ita ꝙ die quo vir ſuus eam deſponſavit, non fuit
in ſeyſina, nec unquã poſtea, ita ꝙ eam inde dotare poſſet, quia alius illam
tenuit in feodo, vel ad vitã quacunq; ratione, & nunquã deliberata fuit in
vita viri. Ad ꝙ reſpondere poterit mulier replicando, quia licet nunquã ſei-
ſinam habuerit vir ſuus poſtquam eam deſpõſavit, tamen dotata fuit ſub
tali conditione ꝙ terra illa aſſignaretur ei in dotẽ cùm eſſet deliberata, &
ſuper hoc ꝓcedendũ eſt ad inquiſitionem. ¶ 9. Item excipere poterit con-
tra mulierẽ, quòd ſi vir ſuus inde ſeyſinam habuerit ut de feodo, tamẽ non
ita inde ut de feodo, ꝙ eam dotare poſſet, quia terra illa fuit jus alienum,
& illam amiſit per judiciũ. Ad hoc autẽ poterit reſpondere mulier, ꝙ ſey-
ſitus fuit ut de feodo, ita quod eam dotare potuit, & ſi illam amiſit ꝑ judi-
cium, hoc fuit per fraudẽ ꝙ eſſe poterit: ut ſi uxor ad oſtium eccleſiæ dotata
fuerit nominatim, & vir poſtmodũ dotẽ nominatã alienaverit aliquo titu-
lo alienationis, et poſtmodum ſeyſinam ſibi reſumpſerit quocunq; modo,
& implacitatus fuerit ratione primæ alienationis, & ſic per judicium ami-
ſerit; licet poſtmodũ mulieri dotẽ petenti opponatur quòd vir ſuus ꝑ judi-
cium amiſit, hoc non nocebit, quia ante alienationẽ dotata fuit & incepit
jus habere, ꝙ quidẽ per factũ viri ſui mutari nõ debuit. Et ꝙ mulier amittit
dotem ubi vir ꝑ judicium amiſerit, & de eo cõſtiterit, inveniri poterit in
itinere M. de P. in com̃ Lync. anno regis. H. x. de Alitia quæ fuit uxor Ric.
filii Divæ. ¶ 10. Item replicare poterit mulier ꝙ ſi ꝑ judicium recuperavit,
hoc fuit per dolũ, vel per negligentiã viri: ut ſi vir ſcienter & in odiũ uxo-
ris ſuæ defaltã faceret et ita amitteret, vel alio quocunq; modo, hoc mulieri
non nocebit, ſi ita eſſe ꝓbatũ fuerit. Et de hac materia habetis de termino
S. M. anno Regis H. iii. incipiente. iv. in com̃ Surrey de Margeria de Bel-
lanallie: quia dolus vel negligentia viri non ꝑjudicat mulieri. Et ſi talis pe-
tens verſus virũ recuperaſſet, tamẽ non fuit diſcuſſum de jure, utrũ vir ſuus
jus haberet vel non, non magis quã ſi petenti reſtitueret ꝑ concordiã. Item
replicare poterit mulier contra tenentẽ, ꝙ non ꝑ judicium ſed ꝑ concordiã,
quo caſu diſtinguẽdũ erit, quia concordia in foro ſeculari idem eſt ꝙ tran-
ſactio. Et eſt tranſactio de re dubia & lite incerta, aliquo dato vel ꝓmiſſo
vel

vel retẽto, à lite tranſactio. Et unde cùm vir mulieris petentis ꝑ amicabilẽ compoſitionẽ recognoverit rem petitã eſſe petentis, refert utrum res petita ſit propria vel aliena, vz. jus alienum vel jus ꝓpriũ, vel dubium utrum ꝓprium vel alienum: ſed ſi conſtare poſſit, quòd res propria & jus ꝓprium, & forte in fraudẽ vel odium mulieris, ut prædictũ eſt, vel ꝓpter lucrũ habẽdũ, recognoverit eſſe jus alienum, hoc non obſtante mulier dotẽ recuperabit, ad quemcunq; res petita vel recognita pervenerit. Sed refert utrũ hoc fiat ante deſponſationẽ vel poſt. Si autẽ res fuerit aliena & jus alienũ, licet anteceſſor ſuus ſeyſitus ut de feodo obierit, quia ꝑ diſſeyſinam vel intruſionem ingreſſum habuit, tamen non fuit ita ſeyſitus in feodo, quòd uxorẽ dotare poſſet, & uxor contra ꝓprietarium ageret, dotem non recuperaret, quia alius majus jus habuit quàm vir ſuus. Et quia ſi ad judiciũ ꝓcederetur certũ eſſe poſſet ꝗ petens per judiciũ recuperaret ſi judiciũ ꝓcederet. Et hoc verũ eſt de ꝓprietario: ſecus autẽ ſi alteri recognitũ eſſet qui jus in recognita non haberet. Sed ſi vir ꝑ concordiã aliquid retinuerit de concordia, & jure alieno, ſive vir illud retinuerit vel alienaverit ſive non, mulier inde dotẽ habebit, ad quẽcunq; res retenta poſtmodũ pervenerit, ut videri poterit inter duos fratres, quorum pater moritur ſeiſitus de tota hæreditate, & poſtnatus ſe ponat in totã hæreditatẽ, & poſtea concordati fuerint quòd frater poſtnatus tenens recognoſcat totã hæreditatẽ eſſe jus fratris antenati petẽtis, & ipſe poſtmodum ſcilicet frater antenatus recognoſcat & concedat poſtnato medietatem unam illius terræ, tenendã de eo vel alio: ſi poſtnatus poſtmodum moriatur, uxor dotẽ habebit de illa medietate quæ viro ſuo recognita fuerit & conceſſa. Et de alia medietate nihil, quia vir ſuus nunquam terrã illam habuerit ita in feodo quòd uxorẽ dotare poſſet, quia ſeiſina ſua fuit de jure alieno. Sed quid ſi frater ſuus antenatus præmoriatur ſuperſtite poſtnato? uxor ſua non recuperabit dotem, niſi de medietate illa quã vir ſuus retinuit, quia quamvis de jure totius hæreditatis facta eſſet recognitio, tamen de medietate rei petitæ vir ſuus nunquàm fuit in ſeyſina niſi tantũ de ſervitio. Et ſi à mulieribus petentibus (ſicut prædictũ eſt) petatur ꝗ oſtendat warrantũ de dote ſua, alium oſtendere non poſſunt niſi hæred: defuncti, qui eis warantizare tenetur dotes ſuas. Si autẽ poſtnatus cùm implacitatus eſſet de toto, recognoſceret medietatem eſſe jus petentis, & remitteret: uxor ſua dotẽ non recuperabit, quia recognitio illa ex dolo, vel odio, vel cupiditate non ꝓceſſit, ſed quaſi de jure alieno. Et iſte caſus ſimilis eſſe poterit caſui inter Wilhel. de Breuſe filio Joh. de Breuſe fratris antenati, & Reginaldũ de Breuſe fratrem poſtnatũ, verſus quem Waldebuſã quæ fuit uxor Wilhelmi dotẽ petiit de medietate quæ remanſit prædicto Reginaldo fratri poſtnato ꝑ concordiã factã inter ipſum & Wilhelmũ nepotẽ ſuum. Item quod dicitur de re dubia, verum eſt quòd dotem ſuam recuperabit in hoc dubio ꝓpter incertitudinẽ, quia cùm dubium ſit, poterit vir recognoſcere & remittere adeo bene jus ſuum ꝓprium ſicut alienum, quod non eſt in caſu ſupradicto, quia ibi remittitur & recognoſcitur certũ, & hæc eſt cauſa

quare

quare mulier dotē petere poterit de re recognita ꝑ concordiam, quia vir ſuus adeo bene remittere poterit jus ꝓprium ſicut alienum, ſed ꝙ ibi dicitur intelligendum eſt non de re certa ſed incerta. ¶ 11. Concedere etiam poterit tenens ꝙ talis vir ſuus ſeyſitus fuit ut de feodo & jure & in dominico, et ita ꝙ eam dotare poſſet, ſed rem illam de qua dos petitur alienavit vir ſuus antequā eam deſponſavit, ita ꝙ die deſponſationis ſuæ nō fuit vir ſeyſitus quòd eam inde dotare poſſet, eo quòd illā priùs dederat alicui in feodo ſibi & hæredibus ſuis, vel alicui ad vitam quacunq; ratione, vel in feodo, ſicut in liberum maritagiū ſub conditione tacita vel expreſſa, ꝙ res data revertatur ꝓ defectu hæredum, vel ſub alia conditione tacita vel expreſſa, qua exiſtente remaneret, & ea deficiente res data reverteretur. Item quòd res data de qua dotem petit priùs aſſignata fuit alteri mulieri quæ adhuc vivit, & ſi mortua fuerit, non fuit in vita viri mulieris petentis deliberata, ſecūdū ꝙ inveniri poterit in Itinere W. de Ralegh in com̄ Leyc. circa finē, et expreſſiùs in Itinere Abbatis de Radinge & M. de P. in com̄ Hertford Anno Regni Regis Henrici v. incipiente vi. de Aſcelma Pickedneſe. Item ꝙ tempore viri ſui non evenit conditio, licet poſtmodū evenerit. Ad ꝙ mulier replicare poterit ꝙ licet conditio non evenerit tempore viri ſui, nec dos deliberata fuerit ſuo tempore, tamen ipſa fuit dotata ſub tali conditione, ꝙ res talis ei aſſignata eſſet pro dote ſua quandocunq; exiſteret cōditio, vel quādocūq; dos eſſet deliberata, et ſi dicat tenens contrarium, de veritate inquirenda ꝓcedatur ad inquiſitionem. Sed hoc intelligendum eſt ꝙ mulier dotem de terra quā tenet in Gavelkynde & hæres hæreditatis ſed de feodo militari, ut de termino S. Michaelis anno Regni Regis Henrici ſeptimo incipiente viii. de quodā Thoma de Naſſendeſe. ¶ 12. *Poterit etiam tenens concedere ꝙ vir mulieris ſeyſitus fuit ut de feodo & jure et in dominico, et* ita ꝙ eam dotare potuit, et dotavit eam ad oſtium eccleſiæ, ſed poſtea feloniam fecit, de qua convictus fuit & ſuſpenſus vel utlagatus, vel ꝙ regnum abjuravit, et licet dos rite cōſtituta fuit ad oſtiū eccleſiæ, tamē peti nō poterit ſuperveniente felonia cōvicta, et licet juſta videatur ab initio, tamē eliditur petitio ꝓpter exceptionē feloniæ. Et licet dos ante feloniā ꝑpetratā ritè fuerit cōſtituta, tamen ꝓpter feloniam peti non poterit, ꝓpter exceptionem feloniæ: non magis quā ſeyſina alicujus terræ datæ poſt mortem donatoris, de qua nullā ſeyſinam haberet in vita donatoris, quāvis alia omnia concurrerent q̄ faciunt donationē, ſcilicet recognitio donationis facta cum ſolennitate in comitatibus, hūdredis & curiis cum charta et homagio, et omnibus aliis quia ſeyſina in vita donatoris habita totū operatur. Et eodem modo licet donatio facta ſit à felone ante feloniam ſine ſeyſina, non valebit donatio, licet poſtmodū poſt feloniam ſeyſinam habuerit: dum tamē felonia aliquo modo cōvincatur, ſecùs ſi ante feloniam omnia rite acta fuerint, non revocantur, nec poſt feloniā, ubi felonia non fuerit convicta: ut ſupra de donationibus de hac materia. ¶ 13. Et ita licet dos ante feloniā ritè fuerit conſtituta, tamen poſt feloniam peti non poteſt à muliere quòd

 ſit

ſit ei aſsignata non magis quam ſeyſina data (ut ſupra) niſi in caſu ſpeciali, ſicut in Kancia, ut ſupra dictum eſt plenius inter placita coronæ, ad quod poterit mulier replicare, vel quòd vir ſuus nullam feloniam fecerit, vel ſi fecit, non fuit ritè et ſecundum legem terræ utlagatus, & poſtea hoc probato, fuit per Regem ad omnia reſtitutus, quia quaſi utlagaria nulla, & ſic fuit hæreditas ſua ſibi reſtituta. Item quòd per voluntatem Regis et non debito modo fuit utlagatus. Item vel quòd nunquam fuit utlagatus vel convictus, per quòd hæreditas ſua poſſet eſſe eſchaeta dominorum. Item ſi convictus, tamen poſt convictionem de licentia Regis ſe contulit religioni: ſed iſta replicatio non ſufficit, cùm perfectum ſit judicium licet non executum, quia de gratia Regis eſt quòd hujuſmodi convicti habere poſſunt vitam, ita tamen quod ſe conferant religioni, vel abjurent regnum, quia in regno remanere non poſſunt poſt convictionem, ſicut contigit de Johanne de Herlezim de London, qui de gratia Regis ſe reddidit hoſpitali. Sed jam videamus, quid juris ſi filius alicujus et hæres ante dotis aſſignationem feloniam fecerit, et ſi mulier propter hoc dotem amittere debet. ¶ 14. Item eſto quòd hæres alicujus, et warantus de dote mulieris, poſt mortem anteceſſoris ante dotis aſsignationem feloniam fecerit, quæritur an propter hoc dotem amittere debeat? videtur prima facie quòd ſic, quaſi ei deficiat warantus de dote ſua, & valent (ut videtur) quæ ritè facta ſunt ante feloniam, ſed ea quæ agenda ſunt poſt feloniam non convaleſcunt. Sed revera propter hoc dotem non amittit, quia etſi talis deſinat eſſe warantus, ille incipit eſſe loco hæredis & waranti ad quam hæreditas pervenerit ratione eſchaetæ, et quia vir uxoris feloniam non fecit, aliud tamen dicendum eſt de uxore felonis. Jam videamus quid ſit agendum, ſi cùm mulier dicat ſe nihil habere, conſtiterit quòd habeat partem dotis. ¶ 15. Ad hoc autem quod dicit mulier in intentione ſua. Et unde nihil habet: ſi quidem partem dotis habuerit quamvis minimam, ſi hoc dicere non poſsit, vel cùm hoc probatum fuerit, cadit breve nec de reſiduo quod ei defuerit poterit ſibi proſpicere, niſi per breve de recto de dote, de quo inferiùs dicetur ſuo loco. Nihil igitur recipiat de dote ſua ante brevis impetrationem, ita quòd breve contineat omnes deforciantes, ubicunque fuerint, in uno comitatu, vel in diverſis. Et cùm omnes contineantur, tunc primò recipiat, et ſi recipiat ante judicium etiam ſine judicio, non obſtabit ei exceptio quòd aliquid habuerit, quia reſpondere poterit, quòd ſatisfactum eſt ei ante judicium. Et ſi forte partem dotis receperit ante impetrationem à quocunque, faciat eum nominari in brevi ſicut alios, & convenire ſicut alios, & tunc primò dicere poterit (ſi objecta fuerit exceptio) quòd talis ſatisfecit, nec erit multum diſputandum utrum ante impetrationem vel poſt. Si autem talem in brevi non nominaverit, et objecta exceptione, dicat quòd exceptio ei nocere non debeat, quià nihil habet in tali villa, licet in alia tali villa, non valebit ſua talis replicatio; quia id quod dicitur (unde nihil habet) non debet referri ad villas, ſed ad dotem.

Et

Et unde non valet ſi dicat quòd *nihil habet in tali villa*,niſi oſtendere poterit quòd *nihil* habeat nomine dotis ubicunque. Et cùm mulier replicando negaverit quòd *nihil* habuerit,non habebit defenſionem per legem,ſed veritas inquiratur per patriã de replicatione mulieris ut de Itinere. ¶ 16. Itẽ replicare poterit, quòd ſi aliquid habuerit, nihil tamen habet nomine dotis ſed alio modo,ſicut ratione cuſtodiæ & hujuſmodi, & ſi opus fuerit fiat inde inquiſitio in comitatu, ubi dicitur aliquid nomine dotis recipiſſe, ſub iis verbis, vz. Si aliquid tenuerit nomine dotis de tenemento quod fuit talis viri ſui : & ſi aliquid habuerit, & modo non habeat, quid inde fecit, & vic. mittat inquiſitionem: ut de termino Sanctæ Trinitatis Anno Regis Henrici quarto in comitatu Norff. de Iſolda quæ fuit uxor. W. ¶ 17. Si autem terra de qua mulier dotem petit data fuerit ad firmam et ad terminum annorum, cùm mulier tertiam partem nomine dotis recuperaverit, per officium Judicis, retinebit firmarius duas partes ultra terminum ſuum, quouſq; inde perceperit ad valentiam illius tertiæ partis quam amiſit,ut de termino Sancti Michaelis anno Regis Henrici xiv. incipiente xv. in com̃ Suffolk et Eſſex de Emma quæ fuit uxor Rogeri filii Swani. Et ad hoc facit de termino Sancti Michaelis anno ix. incipiente x. in com̃ Northamptõ de Margeria quæ fuit uxor Henry de Northõ. Et in hoc caſu ſemper oportet ſcire, quantum valeat tertia pars per rationabilem extenſionem. Et ita fiat, niſi de tota terra illa nominatim dotata fuerit, quia tunc ipſa recuperabit totam terram illam ut dotem ſuam nominatam, et ipſe firmarius (ſi charta de termino dedici non poterit)recuperabit ad valentiam terræ petitæ de terra waranti uſq; ad terminum ſuum completum,et hoc per officium Judicis, et uſq; ad ætatem waranti ſi warantus fuerit infra ætatem, vel ſi plenæ ætatis, donec deliberare poſſit terram quam *mulier recuperavit*,ut de Itinere W. de Raleghe in comitatu Bedf. de quadam Emma Bovaſtra. Et quid ſi warantus nihil habuerit, tunc expectet firmarius quouſq; dos deliberata fuerit. Et quo caſu reverſura erit dos ad firmarium cùm deliberata fuerit, tenenda uſque ad terminum ſuum, & tunc demùm ad hæredem, & hoc per judicium licet regulariter verum ſit,ꝙ ſemper reverti debeat ad hæredem, quia warantus de dote, vel ad eum qui eſt loco waranti qui habet duas partes ſicut eſchaetam, tamen ad alium quandocunq; reverti debeat, licet warantus non fuerit ꝑ judicium, ut hic ꝓpter defectum waranti, qui eſcambium facere non poteſt de termino vel feoffamento et hujuſmodi, quia mulier indotata remanere non debet,et de tali reverſione non ſemper fiat mentio in judicio & in rotulatione. Et quòd indotata non remanebit licet warantus nihil habeat unde eſcambium faciat tenenti ſuo, ſive nominatim dotata fuerit ſive non,inveniri poterit in com̃ Lync. de Alicia vidua quæ petiit dotem verſus T. de ſ. Licyo. ¶ 18. Cùm autem de conſtitutione dotis dubitetur,& terra de qua dos petitur fuerit in cõfinio duorũ com̃,cùm inquiſitio inde fieri debeat, aſſumantur octo milites de uno comitatu, & octo de alio ut ꝑ tales ꝓcedat inquiſitio. Et cùm juratores requiſiti *nihil*

omninò probent pro muliere, nihil capiet, et idem erit ſi dubiè, quaſi ea nihil probante.

¶ 1. *De ſeyſina facienda mulieri ſi non ſit quod opponi poſſit quare dotem non habeat.* 2. *Si dos ei recognita fuerit & reddita in curia.* Cap. 14.

CUm autem nulla ſit exceptio quæ opponi poſſit mulieri dotem petenti, nec dedici poteſt aliquo modo quin ita dotata ſit ſicut ipſa dicit, fiat ei ſeyſina per tale breve. Rex vicecomiti ſalutem. Scias quòd cum A. quæ fuit uxor B. in curia noſtra coram &c. per ejuſdem curiæ noſtræ judicium (vel per defaltam talis) recuperavit ſeyſinam ſuam verſus C. de tanta terra cum pertinentiis in tali villa ut de dote ſua. Et ideò tibi præcipimus quòd eidem A. ſine dilatione de prædicta terra cum pertinentiis plenariam ſeyſinam habere facias, & ſimiliter ei ſine dilatione habere facias tot marcas quæ ei in eadem curia noſtra adjudicatæ ſunt pro damnis ſuis, quæ habuit pro injuſta detentione quam prædictus C. ei fecit de prædicta terra & dote ſua. Vel aliter: & de terris vel catallis prædicti B. fieri facias tot denarios, & illos ſine dilatione haberi facias &c. ut ſupra. Teſte &c. Et unde de nova conſtitutione proviſum eſt quòd mulier damna recuperet cum dote ſua verſus quemcunque poſſidentem: Et maximè de terris & tenementis de quibus vir ſuus moritur ſeyſitus ut de feodo, niſi ita ſit quòd deforcians juſtam cauſam habeat differendi dotis exactionem, quod eſſe poterit, ſi vir forte aliquem in vita ſua feoffaverit, & poſt mortem ſuam mulier petat dotem ſuam verſus eum qui tenet, non erit mulieri injurioſa dilatio ſi warantum vocaverit unum vel plures, quouſquè perveniatur ad hæredem warantum mulieris de dote ſua, quam quidem ſi warantizaverit, & incontinenti reſtituerit, & excambium faciet tenenti, cùm ſit ſine culpa nulla debet refundere damna, nec tenens multo fortiùs. Si autem frivolas dilationes quæſierit, quia fraudulentus eſt in mora, reſarcire debet damna: & eodem modo ſi cùm anteceſſor ſuus ſeyſitus obierit, hæres ſtatim alios feoffaverit p fraudem, uterque tàm hæres quàm feoffatus propter fraudem damna refundet, unus propter fraudulentam alienationem, & alius propter fraudulentam detentionem. Et ideo conſiderandum eſt qualiter, & quando facta fuit alienatio ſive donatio, in vita viri vel poſt mortem, & utrum ille qui tenetur reſtituere, in mora fuerit juſta cauſa vel injuſta: quia qui ſine culpa eſt, pœnam ſentire non debet. Eſt etiam alia forma brevis de ſeyſina ei facienda ubi in judicio recognita eſt ei dos ſua quæ talis eſt. ¶ 2. Rex vicecomiti ſalutem. Scias quòd cùm A. quæ fuit uxor B. in curia noſtra, &c. peteret verſus C. tantam terram cum pertinentiis in tali villa ut dotem ſuam, idem C. venit in eadem curia noſtra coram eiſdem Juſticiariis noſtris &c. et recognovit & reddidit eidem A. prædictam terram cum pertinentiis ut dotem ſuam, & ideo tibi præcipimus &c. ut ſupra. Et ſciendum quòd in omni caſu tenetur deforcians mulieri ad damna ſua de terris

ris & tenementis, de quibus vir ſuus moritur ſeyſitus, ſi pro dote ſua oportet eum placitare, niſi ipſe hæres juſtam cauſam habeat reſiſtendi, cùm ſtatim & ſine placito poſt mortem viri ſui, & ad minus infra xl. dies fuerit ei dos aſſignanda, quæ die deſponſationis fuit ei conſtituta.

¶ 1. *Qualiter mulier poterit ſuam dotem amittere cùm fuerit in poſſeſsione & ex quibus cauſis.* 2. *Qualiter dotem amittit mulier.* Cap. 15.

CUm verò mulier ſic dotem ſuam obtinuerit, poterit illam amittere multis modis, vel per conſuetudinem quæ in diverſis locis pro lege obſervatur, ut ſi cùm fuerit ei dos aſſignata, vel in com̃ kanc. ante aſſignationem nupſerit alicui, ſtatim amittit terram quam tenet nomine dotis de Gavelkind. Idem obſervatur in civitate London de terris & tenementis in civitate, & alibi in pluribus locis. Et de hac materia inveniri poterit de termino S. M. anno Regis H. ii. poſt guerram in com̃ kanc. Et ſive ſeyſinam habuerit ſive non, ſi poſt mortem viri inventa fuerit habens in utero conceptum ab alio quàm à viro ſuo, ſi nupſerit, & licet nupta non ſit, ſi vir inveniatur, vel puer, vel uterque, dotem amittet. Eodem modo dotem amittit propter feloniam vel hujuſmodi. ¶ 2. Item antequam fuerit aſſignata amittit dotem per factum & feloniam viri ſui ut ſupra, quia ſi petat, obſtabit ei exceptio, quia deficit ei warantus. Item amittit dotem ſuam cùm fuerit ei aſſignata, ut ſi hæres implacitatus fuerit ab eo qui jus habet de duabus partibus, & mulier de tertia & mulier hæredem vocaverit ad warantum & cùm warantizaverit amiſerit totum, per hoc amittit dotem nec habebit eſcambium, quia ex quo convictum eſt quòd hæres warantus ſuus de dote ſua jus non habet in duabus partibus, nec illa per conſequens in tertia parte. Item amittere poterit dotem per negligentiam, & taciturnitatem, ut ſi cùm fuerit diſſeyſita injuſtè, tacuerit per tantum tempus quod excedit teminum diſſeyſinæ, vel cùm fuerit diſſeyſita injuſtè, tacuerit per longum tempus, & poſtea ſine judicio ſeyſinam ſuam uſurpaverit, & diſſeyſitor per hoc ſeyſinam ſuam rehabuerit, et ipſa nunquam ad ſeyſinam ſuam reſtituitur, ſed poſtea oportet agere de proprietate per breve de recto, quod prædictum eſt de dote ſuper ſeyſina ſua propria.

¶ 1. *De recto de dote ad terram petendam quæ pertinet ad dotem cùm ceſſaverit breve de dote.* 2. *De formanda & proponenda intentione mulieris.* 3. *De intentione propoſita.* Cap. 16.

SI autem aliquid ſit quod ad dotem pertineat quod per breve de dote non acquieſiverit, ſuccurritur ei per breve quod vocatur breve de recto de dote, quod clauſum eſſe debet, et dirigi ad warantum mulieris de dote ſua, in forma ſupradicta inter brevia de recto. Et refert utrũ ipſa aliquando in ſeyſina fuerit, & poſtea diſſeyſita fuerit, ut ſupra

 paulò

paulò antedictum eſt, vel ſi nunquam fuit in ſeyſina. Et placitum iſtud deberet deduci in curia waranti, donec curia illa probetur defeciſſe de recto, quo ꝓbato ponetur loquela uſque ad comitatū ſicut de aliis placitis de recto, & ſic inde ad magnam curiam pluribus de cauſis prænotatis. De abſentia vero utriuſque ſi non venerint, vel ſi ſe eſſoniaverint, qualiter procedendum erit perpendi poterit ex præmiſſis. Cùm vero ambo comparuerint, & mulier nunquam ſeyſinam prius habuerit de terra petita, proponat intentionem ſuam per hæc verba: Peto verſus talem tantam terram cum pertinentiis in tali villa, ut pertinentem ad dotem quæ me contingit de hæreditate B. quondam viri mei. Et unde me dotavit ad oſtium eccleſiæ die quo me deſponſavit. Et unde idem eodē die fuit ſeyſitus & veſtitus, ita quòd me inde dotare potuit. Et ſi hoc vellet cognoſcere &c. ut ſupra. Et ſi noluerit, habet ſufficientē ꝓbationem, ſectam & hujuſmodi. Si autem aliquando extiterit in ſeyſina, tunc proponat intentionem ſuam per hæc verba. Peto verſus talem tantum terræ cum ꝑtinentiis in tali villa ut dotem meam, & ut ꝑtinentem ad terram quam teneo in eadem villa nomine dotis, vel in alia, & unde B. quondā vir meus die quo me deſponſavit, tenuit totā terrā illam in feodo & in dominico ſuo, & me inde dotavit, & ita ꝙ poſt mortem prædicti B. quondam viri mei, fuï inde in ſeyſina nomine dotis, quouſque prædictus talis me injuſtè & ſine judicio diſſeyſivit. Et quòd ita fui inde dotata & ſeyſita habeo ſufficientē diſrationationem & probationem, videlicet talem ſectam & talem. ¶ 3. Propoſita ſic intentione mulieris poterit tenens warantum vocare ſi warantum habuerit, ſecundum quod ſupradictum eſt de waranti vocatione, vel ſi warantum non habuerit excipere poterit contra mulierem, ſcilicet quòd terram illam ei ſponte reddidit, vel ſi diſſeyſita fuit, poſtea jus ſuum remiſit & quietum clamavit, vel ſi diſſeyſita fuit, poſtea de brevi ſuo ſe retraxit. Et unde producat ſectam ſi habuerit, & ſi opus fuerit ponat ſe ſuper patriam, & poterit veritas per patriam declarari. Non autem inter eos erit magna aſſiſa vel duellum, nec ꝑ conſequens eſſonium de malo lecti. Et cùm recurrendum ita ſit ad patriam, & loquela fuerit in comitatu, videndum ſi cùm tenens poſuerit ſe in inquiſitionem & petens ſimpliciter, an comitatus habeat poteſtatem procedendi ad inquiſitionem vel Juratam niſi hoc fuerit ei ſpecialiter demandatum? Videtur quòd bene poteſt, quia cùm dicatur in brevi quòd niſi warantus hoc fecerit quòd vicecomes hoc faciat, videntur omnia eſſe ei conceſſa ſine quibus loquela illa terminari non poſſit, & ſecundum quod in com̄ procedi poſſit ad duellum in alio brevi de recto, ita poterit in hoc brevi ad inquiſitionem, ſicut procedi poterit ad Juratas ubi vicecomiti demandatur quòd juſticiet. Sed contra cùm in magnô brevi de recto contineatur quòd niſi dominus Rex hoc fecerit vic. hoc faciat, tamen ad magnam aſſiſam capiendam non procedit, ſed pacem habebit tenens uſque ad adventum Juſtitiariorum, ſi breve de pace ſibi perquiſiverit, & ſi non, in defalta eſſe poterit, ut ſupra de hac materia per breve de recto.

¶ 1. De

¶. 1. De exceptionibus contra mulierem petentem & de amenſuratione dotis. 2. Reſpondere poterit quod plene habet dotem ſuam & ideo oportet quod fiat extenſio & inquiſitio. 3. Breve de admenſuratione dotis in diverſis comitatibus. 4. De officio vic. & de modo procedendi. 5. Cùm partes præſentes ſint, modus per quem proponat quærens intentionem ſuam. Cap. 17.

SI autem warantus vocetur unus vel plures, cùm perventum fuerit ad hæredem warantum de dote, ſi hæres ſtatim recognoſcat rem illam ad dotem mulieris pertinere, mulier ſeyſinam habeat cum damnis vel ſine, ſecundum quod ſuperius dictum eſt. Si autem exceptiones habeat, per exceptiones ſi poſsit ſe defendat. Poterit enim excipere multis modis; s. ꝙ terra illa ad dotē ſuā nō pertineat, vel ſi mulier inde in ſeyſina fuit, hoc nō fuit nomine dotis ſed alia ratione, vel ꝙ nunquā inde dotata fuit, ſed nominatī de alia vel minore quātitate quā ꝑte tertia, et inde tenuit ſe contentā, et de hoc ſectā ꝓducat, et ꝓbationē. Itē ſive in ſeyſina fuerit ſive nō, & ſive terra ꝑtinens eſſet ad dotē ſive nō, ipſa jus ſuū de terra illa remiſit et quietum clamavit. ¶ 2. Item ꝙ terra nō ꝑtineat ad dotē ſuā quia habet plenè dotē ſuā, ſecundū ꝙ ei fuit coſtituta, & plus habet in dotē q̄m ad ipſū ꝑtinet habendū ſecundū legē et cōſuetudinē regni. Et unde ipſe hæres tulit breve ad comitatū de admēſuratione ꝙ tale eſt. Et ꝙ de facili in comitatu terminari nō poterit, ſi mulier dotē habuerit in diverſis comitatibus, quia licet ſciatī quantū tenuerit in uno comitatu, et quātū valeat tertia pars, & quantū duæ ꝑtes, tn̄ ꝑ hoc cōſtare nō poterit de valore omniū terrarū q̄ ſunt in aliis comitatibꝰ, et niſi cōſtiterit de valore omniū terrarū, ſciri nō poterit utrū plus habuerit vel minus: ideo nō poterit fieri amēſuratio niſi ſciatur ꝙ plus habeat q̄m ad ipſum ꝑtinet habēdum. Igitur ubi plures habuerit terras in diverſis com̄, oportet ꝙ ꝓcedat amenſuratio in curia dn̄i Regis, et ꝙ omnes terræ extendātur et apprecientur tam duæ ꝑtes quā tertia, et mittātur extenſio et appreciatio Juſticiariis: ſecūdū formā ſupra de extenſionibus & appciationibus faciendis et ſic fiat amēſuratio in curia dn̄i Regis. Si autē dotē non habuerit niſi in uno comitatu, vicecomes facere poterit amēſurationē, dū tamē juſtum et ꝑ hoc breve. ¶ 3. Rex vic. ſalutē. Queſtus eſt nobis A. filius vel filia, frater vel ſoror, nepos vel neptis, cōſanguineus vel cōſanguinea et hæres B. ꝙ C. q̄ fuit uxor B. plus habet in dotē de libero tenemēto ꝙ fuit ipſius B. quōdā viri ſui in tali villa (vel in talibus villis) q̄m habere debet vel ad ipſā ꝑtinet habēdā. Et ideo tibi p̄cipimus ꝙ juſtè & ſine dilatione amēſurari facias totā dotē illā, ita ꝙ p̄dicta C. nō habeat plus in dotē de hæreditate p̄dicti A. q̄m habere debet, & ad ipſū ꝑtinet habendum ſecundum rationabilem dotem, & quòd prædictus A. habeat de dote illa id quod habere debet & ad ipſum pertinet habendum, ne amplius inde clamorem audiamus pro defectu juſtitiæ Teſte &c. Et notandum quòd amenſuratio debet eſſe tam de indebito, quàm ſuperfluo: ut ſi per dominum capitalem mulieri aſſignatum fuerit capitale meſuagium, vel aliquid quod ſit caput baroniæ, ſi aliud ſit de quo dotem poſſit habere rationabilem, auferatur

feratur ei indebitum, & aſſignetur ei debitum, quia licet indebitũ aſſignatum ſit & ſuperfluũ, tamen ſine judicio ejici non poterit, ab hærede, nec ab alio. ¶ 4. Cùm igitur vic. breve ſuſceperit, ſumonere faciat mulierem ꝙ ſit ſup terram illam de qua fieri debet amenſuratio coram vic. & coronatoribus ſi intereſſe poſſunt, & corã aliis liberis & legalibus hominibus quos vic. ſecum aſſumere voluerit. Et mulier ſummonita aut venit aut non venit. Si autem non venerit, non ſtatim ꝓcedatur ad amenſuratiõẽ, ſed capietur terra in manum dñi Regis de qua fieri debet amenſuratio, & ipſa interim ſummoneatur cum viro ſuo (ſi virum habuerit). Et ꝙ terra capi debeat in manum domini Regis, ꝓbatur in itinere M. de P, in com̄ Lync. anno decimo Regis H. circa mediũ rotuli. Omnes enim de quorum jure agitur, præſentes eſſe debent in amenſuratione facienda. Et ſi p̄ſentes non fuerint, quicquid actum fuerit in eorum abſentia revocabitur: niſi forte per malitiam ſe abſentaverint, ut de termino S. T. anno Regis H. ſecundo poſt guerram in com̄ Dorſ. de Hamone de Halmodoſton. Si autem p malitiam ſe abſentaverint, nec venerint, nec ſe eſſoniaverint legitimo modo, poſt ſecundã ſummonitionem et terræ captionem in manum dñi Regis, non erit ulterius ſuſtinendum, ſed ſtatim ꝓcedat vicecomes ad admenſurationem faciendam in odium ſecundæ defaltæ, et facta extentione et appreciatione adjudicet unicuiq; ꝙ habere debebit. ¶ 5. Cùm autem partes p̄ſentes fuerint, proponat querens intentionem ſuam verſus mulierem hoc modo, ſecundum formam brevis A. queritur quòd B. quæ fuit uxor C. plus habet in dotem de tenemento quod fuit ipſius C. patris vel alterius anteceſſoris (ut ſupra) ipſius A. cujus hæres ipſe eſt, quàm ad ipſam pertinet habendum. Et unde dicit quòd habet in tali villa medietatem unius carucatæ terræ, deſicut non fuit dotata niſi de tertia parte, vel quòd habet fere totum manerium, ubi non fuit dotata niſi de quadam minima parte. Et de qua tenuit ſe contentam vel multo plus habet in dotem quàm habere debet, ultra tertiam partem, vel medietatem, vel ultra partem, unde fuit nominatim dotata, & quòd ita fuit dotata ſicut querens dicit et non aliter, ſi mulier negaverit, producere poterit ſectam vel inſtrumentum, vel aliud per quod probare poſſit intentionem ſuam, cùm mulier negaverit. Et quo caſu, oportebit aliquando de neceſſitate recurrere ad conſtitutionem dotis qualiter fuerit conſtituta, ut probato qualiter fuit conſtitutá, procedatur in amenſuratione facienda, niſi mulier exceptiones habeat & reſponſiones cõtra amẽſurationem quare non ſit in amenſuratione procedendum. Tollit enim amenſurationem aliquando diuturnitas temporis imperpetuum, cùm omnis querela & omnis actio injuriarum limitata ſit infra certa tempora. ¶ Tollit etiam amenſurationem voluntas & conſenſus hæredis, qui cùm plenæ ætatis eſſet dotem mulieri aſſignavit, quia ſcienti & volenti non ſit injuria, & ſufficit ſemel voluiſſe, & ſcivit aut ſcire debuit. Item cùm dominus capitalis vel alius dotem aſſignaverit, hæres major factus aſſignationem illam ratam habuerit per conſenſum, tacitum vel expreſſum: Dum tamen

hoc

hoc ꝓbari poſſit. Tacitum, ꝑ diſſimulationem ꝑ longum tempus: expreſſum, ſi expreſſe conſenſerit inſtrumento vel alio modo. Item ſi de amenſuratione agatur, non erit eſtimanda melioratio mulieris quam fecit in dote ſua poſt aſſignationem, tẽpus enim aſſignationis dotis erit ſpectandũ. Item poterit dicere ꝙ hæres injuſtè hoc dicit ꝙ habet plus quàm habere debeat in dotem, quia nihil plus habet quàm rationabilem dotem ſuam ſecundum legem terræ, & non plus quàm ei fuit conſtituta, licet in meliori quantitate quam in dote rationabili, et hoc ꝓbet ꝑ ſectã, vel alio modo ſi poſſit: ut de termino S. Michaelis anno regni Regis H. decimotertio incipiente decimoquarto circa medium rotuli. Nota ꝙ habenda eſt ratio meliorationis in amenſuratione facienda. Item dicere poſſit habita ratione ad meliorationem, ꝙ anno & die quo vir ſuus obiit, non ſufficiebat terra illa quam nunc tenet in dotem plenè ad tertiã partem totius hæreditatis, quæ fuit ipſius viri ſui, & ſi poſtea dotem ſuam melioravit, non debet venire in æſtimationẽ ſua melioratio. Et ſi hoc ꝓbari poſſit, remanebit mulieri dos ſua ſecundũ ꝙ fuerit ei conſtituta.

¶ 1. Quid pertineat ad mulierem facta conſtitutione dotis & aſſignatione & de vaſto in dote. 2. Cùm mulier in dote vaſtum fecerit & deſtructionem de prohibendo ne vaſtum faciat. 3. Si non omittat quin vaſtum faciat, forma brevis quod fiat de attachiando mulierem. 4. De modo procedendi in hujuſmodi placito cùm poſt dilationes comparuerit. 5. Reſponſio mulieris contra querelam. 6. Fiat viſus de vaſto & fiat inde inquiſitio. 7. Item reſpondere poteſt ad vaſtum mulieris. 8. Uterquè ponere ſe poſſit in inquiſitionem. 9. Breve de videndo vaſtum per vic. & patriam & remittat inquiſitionem juſtic. 10. Si mulier de vaſto convincatur quæ pœna ſequatur. 11. Breve de apponendo foreſtario. 12. Refert utrum quis vaſtum fecerit in proprio vel alieno. 13. Quid eſt vaſtum & quid exilium. Cap. 18.

FActa autem dotis conſtitutione et aſſignatione, nihil ꝓprietatis ꝑtinet ad mulierẽ, niſi tantũ ſeyſina et liberum tenementum ad vitam ſuam, et nihil facere poteſt ꝙ aliquã habeat ꝓprietatẽ, niſi quãdiu ipſam warantizare poteſt, quia jus ꝓprietatis remanet cum ipſo hærede, quia warantus de ſua dote, vel cum alio ad quẽ jus ꝑvenerit, ſicut nomine eſchaetæ, et ratione alienationis et vẽditionis. Et unde nihil clamare poterit mulier in dotẽ ſuam, niſi ꝙ uti & frui poſſit de rebus dotalibus, ſine vaſto, deſtructione, vel exilio. Rationabile verò eſtoveriũ capere poſſit in boſcis ad ædificandũ, ardendũ, claudendum, dum tamen in dote ſua & non extra, ut ſi vaſtum, deſtructionẽ vel exiliũ fecerit ultra rationabile eſtoveriũ, hæres ꝓprietatis, vel alius ꝓprietarius, ſine alicujus injuria poterit eum impedire. Nec competit mulieri aſſiſa novæ diſſeyſinæ ſi queratur ꝙ ꝑ hoc diſſeyſita ſit de libero teñto ſuo quia tantum conceditur ei rationabile eſtoverium, quod non extendit ad vaſtũ. Et ſi forte talis impediri non poſſit, recurrendum erit ad ſuperiorẽ, s. ad regẽ, qui ꝑcipiet vic. ꝙ non ꝑmittet talem mulierem vaſtum facere. Et ſi propter hoc non omiſerit, tunc attachietur mulier quòd ſit coram Rege ad oſtendendũ quare vaſtũ fecerit. Breve vic. dirigendum quòd non permittat, tale erit. ¶ 2. Rex vic. ſalutem. Præcipimus tibi quòd non per-

permittas ꝙ talis mulier faciat vaſtum vel venditionem vel exiliū de terris, hominibus, redditibus, domibus, boſcis, vel gardinis q̄ tenet in dote de hæreditate talis in tali villa, ad exhæredationē ipſius talis, ne amplius &c. T. &c. Et hoc faciat tempeſtivè, ne ꝑ negligentiam damnum incurrat, quia melius eſt in tempore occurrere &c. Et ſi per hoc non omiſerit, attachianda erit per tale breve. ¶ 3. Rex vic. ſalutē. Si talis fecerit te ſecurum de clamore &c. tunc pone ꝑ vadiū & ſalvos plegios talem mulierē &c. ꝙ ſit coram nobis vel juſticiariis noſtris tali die apud talem locum, oſtenſura quare fecit vaſtū, venditionem, & exilium, de terris, hominibus, redditibus, boſcis, vel gardinis quæ tenet in dotem de hæreditate talis, in tali villa, contra ꝓhibitionē noſtram, & habeas ibi nomina pleg. & hoc breve T. &c. Et ita ſi ad alium diem non venerit, obſervet ordo attachiamentorū donec venerit, dum tamē unicum habeat eſſoniū de malo veniēdi poſt primū attachiamētū ſi voluerit. ¶ 4. Cùm autē poſt dilationes cōparuerit, querens, ꝓponat intentionem ſuā hoc modo. Quòd talis queritur ut parens vel amicus talis minoris, ꝙ cùm talis mulier teneat in tali villa tantam terram nomine dotis, tale facit vaſtū et talē deſtructionē, ꝙ terrā talē vēdiderit, vel ſervos: domos ꝓſtraverit, tot, & boſcū vendidit, gardinū extirpavit in ꝑdicta terra ad exhæredationem talis hæredis ad valentiam tanti, et inde ꝓducit ſectam &c. ¶ 5. Ad ꝙ poterit mulier multipliciter reſpōdere ſic: Et talis mulier venit & defendit vaſtum, venditionē & exilium cōtra talē, et ſectam ſuam. Et ꝙ nihil inde vendidit nec aliquid tale fecit ad exhæredationē talis hæredis, & cognoſcere poterit ꝙ domus ob vetuſtatē corruerit, et ipſa ibi conſtruxit meliores, vel ſi de boſco cepit aliquid, non cepit ibi niſi rationabile eſtoverium ſuum ad ardendū, ædificandum, & claudendū in terra illa quam tenet nomine dotis, et nō extra. Et ꝙ nihil amplius cepit, nec alio modo, poterit ſe ponere ſuper inquiſitionem patriæ, licet ſunt quidam qui dicunt quod contra ſectam q̄rentis poterit ſe defendere per legem, et ſic evadere pœnā: ꝙ eſſe non debet, quià cùm damnum ita factū ſit in re corporali ꝙ manifeſtum erit aſpectibus oculorum, non poterit ꝑ legē defendere ꝙ non ſit ita, quia ſic eſſet viſus contrarius ſacramento Juratorum. Melius igitur eſt quòd cùm mulier vaſtum defendat, ꝙ fiat viſus de re vaſtata contra ꝓhibitionē, & qualitate facti, & quantitate. ¶ 6. Et cùm ꝑ viſum & ſacramentum ꝓborū hominū & legaliū de vaſto conſtiterit, emendetur vaſtum. Sed in omnibus obligationibus, & cōtractibus, & ſtipulationibus, quæ conſenſu & animo contrahuntur, ſicut in conventionibus, ꝓmiſſionibus, donationibus, venditionibus, & hm̄odi, ſi tamē ſecta ꝓducatur, & ſecta examinata fuerit, et tantū ꝑſumptionē inducat, poterit ille de quo queritur contra ſectam talis ſe defēdere per legē, duplicatis, ad minus ꝑſonis juratorū, quia cùm plures ſint in defenſione, dicta eorū majorē faciunt ꝑſumptionē. Et ſic major præſumptio vincit minorem. Si autē querens ꝓbationem habuerit, ſicut inſtrumenta & chartas ſigillatas, contra hujuſmodi ꝓbationes non erit defenſio ꝑ legem. Sed ſi in inſtrumento contradicatur, fides inſtrumenti ꝓbabitur

per patriam & per teſtes. ¶ 7. Poterit etiam mulier reſpondere, ꝙ ſi vaſtum ibi factum ſit, non fuit factum tẽpore ſuo, ſed tẽpore alterius, ſ. viri ſui, cuſtodis, vel hæredis ante aſſignationem dotis, ꝙ ſi querens negaverit, veritas inquiratur per patriam. ¶ 8. Cùm igitur neceſſe ſit viſum facere de vaſto, cùm querens ſectam habuerit, et mulier vaſtum defenderit, et uterq; ſe poſuerit ſuper patriã, ꝑcipietur vic. ꝙ aſſumptis ſecum militibus fieri faciat viſum de vaſto illo per tale breve, et ꝙ xii. milites veniant ad certũ diẽ ad certificandũ de vaſto illo. ¶ 9. Rex vicecom̃ ſalutẽ. Præcipimus tibi ꝙ aſſumptis tecum tam militibus quàm aliis liberis libere tenentibus, legalibus, & diſcretis hominibus de viſneto tali, in ꝓpria perſona tua accedas ad maneriũ tale; quod A. quæ fuit uxor B. tenet in dotem de hæreditate ipſius B. et eiſdem hominibus habere facias viſum, de domibus, boſcis, & gardinis ejuſdem manerii, tam interiùs, quã exteriùs. Et unde prædictus talis queritur, ꝙ prædicta A. contra conſuetudinem regni noſtri vaſtum ibi fecit, deſtructionem et exilium, ſ. ꝙ in uno boſco tot quercus ꝓſtravit et vendidit, & etiam domos ꝓſtravit, et extra terram quam tenet in dotem domum ædificavit, & ꝑtereà quòd villanos manumiſit, & terras & redditus vendidit & alienavit, & unde prædicta A. dicit quòd de ꝑdicto boſco nihil cepit niſi rationabile eſtoveriũ ſuum, ad ardendũ et claudendum, & tot quercus de quibus talia ædificia et talia reparavit. Et per ſacramentum xii. ex ꝑdictis hominibus, qui melius ſciant & velint veritatem dicere diligẽter inquiras, ꝙ vaſtũ & quod exilium ibi factum fuerit, et in quibus rebus, & quid, et quantum captum fuit in boſco illo, et ad quid, et ꝑ quẽ, et utrum ꝑdicta A. vaſtum ibi fecit poſtquàm boſcus ille devenit in manus ſuas, vel ſi alius inde vaſtum fecit ante tempus ſuum. Et inquiſitionẽ quã inde feceris ſcire facies juſticiariis noſtris, etiam tali die evidẽter, diſtinctè, et apertè, ſecundum ꝙ per ſacramentum ꝑdictorum xii. hominum facta fuerit, per literas tuas ſigillatas, et ꝑ quatuor legales & diſcretos homines, ex illis per quorum ſacramẽtum inquiſitionẽ illã feceris, et habeas ibi &c. Teſte &c. ¶ 10. Si autẽ in boſco aliquo factum fuerit vaſtum & deſtructio, et mulier inde ꝑ inquiſitionẽ convincatur, talis erit ei pœna infligenda, & in tantũ erit coarctanda, ꝙ de cætero nihil capiat in boſco illo niſi (ꝑ viſum foreſtariorum hæredis) rationabile eſtoverium ſuum, et talis ſervitus illæ imponetur ad pœnã, ſecũdum ꝙ ꝓbatur in rotulo de termino S. Michaelis ann̄ regni regis H. tertio incipiente quarto in comitatu Norff. de Thoma de le Enveyſe et Matilda uxore ejus, & ſimiliter de termino P. ann̄ regni Regis H. nono in com̃ Norff. de Margeria de Raylie, ubi de cõſilio curiæ ꝓpter vaſtũ appoſitus fuit foreſtarius. Et ꝙ foreſtarius apponi debet ꝓpter vaſtũ et tranſgreſſionẽ mulieris, ꝓbatur in rotulo ꝑdicto, et de foreſtario apponendo fiat tale breve. ¶ 11. Rex vicecom̃ ſalutem. Sciãs ꝙ ꝓpter deſtructionẽ q̃ factã eſt in boſco et in terra quam A. de N. tenet in dotẽ in tali villa de hæreditate [illegible] N. ꝓviſum eſt in curia noſtra corã Juſtic. noſtris, ꝙ idem B. apponat foreſtarium ſuum ad prædictum boſcum cuſtodiendum, ita quòd ꝑdicta

A.

A. nō habeat in eodē boſco niſi rationabile eſtoveriū ſuū ad ardendū, ædificandū, et claudendū, tantū ſup eandem terrā quam ipſa tenet in dotem de hæreditate ipſius B. in eadem villa, & hoc nullo modo niſi p viſum & liberationē foreſtariorū ipſius B. Si autem in terris, domibus, gardinis vel paſturis incorrigibilis exiſtat, tunc addatur clauſula iſta: ꝓviſum eſt etiam in eadem curia noſtra ꝙ pdictus B. apponat ſibi ſervientē ſuū ad curam capiēdam, ne eadē A. deſtructionē faciat in domibus, gardinis, et paſturis, et ꝙ non capiat de hominibus ejuſdē terræ niſi rationabiles exitus; & ſervitia, q̄ facere debent et ſolent. Et ideo tibi pcipim⁹ ꝙ non impedias pdictū B. quin poſſit ibi apponere foreſtariū ſuū, et ſervientē ſuū, ſecundū ꝙ prædictū eſt, ne p defectu tui inde clamorē audiamus Teſte &c. ¶ 12. Et refert utrū quis vaſtū faciat in ꝓprio aut alieno; et eſt ꝓpriū, et magis ꝓprium, et eſt alienū et magis alienū. Magis ꝓpriū, ut ſi quis habeat in fundo ſuo jus poſſeſſionis et ꝓprietatis, in quo ſi vaſtū faciat nō erit tale vaſtū alicui injurioſum, licet ſibi damnoſum, niſi ſervitus conſtituatur p modum donationis ne poſſit. Item eſt ꝓprium, ut ſi quis teneat ad vitam ſuam tantum, ubi tenens habuerit liberū tenemētū tantū, et alius ꝓprietatē, et ſic utitur tenens quodāmodo in ꝓprio quoad rationabile eſtoveriū ꝓpter liberū tenētum, & ſic non facit vaſtū, nec injuriam utendo p menſuram: Sed ſi menſurā excedat utendo, et capiendo ultra rationabile eſtoveriū ſuum, utitur quaſi in alieno, et ſic erit vaſtum injurioſū, niſi vaſtū ita modicū fuerit, ꝓpter ꝙ non ſit inquiſitio facienda, ut de termino S.T. añ regis H. decimoquinto in comitatu Bed. de Petro Peyjure. Et quid debeat adjudicari ad vaſtū, et quid non, ꝓpter magnitudinē et parvitē; habet q̄libet patria ſuum modū, conſtitutionē, et cōſuetudinē. Eſt etiam quaſi alienū, ut ſi quis fundū habuerit in manu ſua ratione cuſtodiæ, in qua quidē non habet nec jus ꝓprietatis, nec jus poſſeſſionis, niſi tantum nudum dominium cū poſſeſſione, ſi vaſtū fecerit, facit vaſtū quaſi in alieno. Et ideo ſi de vaſto convincatur; amittit cuſtodiā et reſtituet dāna, et det domino Regi miſericordiam, ꝙ non eſt in muliere ſi de dote ſua fecerit vaſtum, quia dotem non amittit, ſed cuſtos vel curator ei adjungatur, qui impediat ne faciat, et damna debet refundere. Et eſt magis alienum, ubi quis cùm nihil horū habuerit, vaſtum fecerit in alieno, ſine licentia et voluntate eorū quorum res fuerit. Et tale vaſtum cum ſit ita injurioſum, cum ſit quaſi Roberia, vertitur in novam diſſeyſinam vel in tranſgreſſionem, ſecundū ꝙ pſumptor dixerit tenementum illud eſſe ſuum vel non. ¶ 13. Item de hoc ꝙ dicit vaſtum et exilium, ſciendum ꝙ non ſunt referenda ad eundē intellectū, ſed vaſtum et deſtructio fere idem ſunt, quia cōvertibiliter ſe habent vaſtū et deſtructio, et vaſtum idem eſt ꝙ deſtructio, et econverſo, & ſe habent ad omnem deſtructionem generaliter. Exilium verò dici poterit generaliter, ubi quid ſit ad magnam deformitatē [illegible] capitalis meſſuagii, ut ſi quis domos proſtraverit et vendiderit, hoc erit ad magnam deformitatem, ut ſi inhabitatores manſionem habuerint derelictam. Item ſi arbores et pomaria creſcentia in curia, vel circa domos

pro-

proſtraverit, & extirpaverit, quod erit ad grave damnum & maximam deformitatem.

¶ 1. Si cuſtos vaſtum fecerit in alieno, ſicut in terra quam tenuit nomine cuſtodiæ, breve ne faciat. 2. Si cuſtos de vaſto convincatur quæ pœna ſequatur. Cap. 19.

CUm autem cuſtos vaſtum fecerit in cuſtodia ſua quaſi in alieno, præcipiatur vicecomiti ꝙ non pmittat talem vaſtum facere vel exiliū &c. p tale breve. Rex vic. ſalutē. Præcipimus tibi quòd non permittas quòd talis vaſtum faciat, venditionem, vel exiliū, de terris &c. (ut ſupra) quæ habet in cuſtodia de hæreditate talis in tali villa ad exhæredationem &c. et ſic fiat attachiamentum ut ſuperius. Vel ſic: Si talis fecerit te ſecurum &c. pone per vadium &c. D. quòd ſit tali die ad reſpondendū B. quæ fuit uxor C. matri B. filiæ & hæredi ipſius C. quare fecit vaſtum &c. ut ſupra. Et ita obſervetur ordo attachiamentorum, ut ſupra, in actione perſonali. Et notandū ꝙ ad vaſtum judicari debet ſi mulier in dote ſua, vel cuſtos in cuſtodia ſua, terras, redditus, ſervos, vel alias res hæreditarias vendiderit, vel alienaverit, vel ſi ſervos manumiſerit, vel plus æquo talliaverit, p ꝙ deſtruantur. Item ſi domos proſtraverit & alibi inde ædificaverit, vel ſi eas combuſſerit, & non caſu fortuito. Item ſi boſcum vel gardinum, in toto vel in pte extirpaverit. Item quicquid inde captum fuerit, datum, venditum, vel abductum, & alibi ædificatum, & quicquid extra terram aſportatum fuerit, ſed refert utrum magnum fuerit vel modicum, ſecundum quod ſupradictum eſt. Non autem debet ad vaſtum judicari ꝙ captum fuerit ad reparationē domorum utilem & neceſſariam, cùm per hoc melioretur hęredis conditio. Et ſi quid fiat conſimile. ¶ 2. Cùm autem cuſtos vaſtum faciat in cuſtodia ſua & inde convincatur (non refert utrum ante prohibitionē vel poſt) talem pœnam incurret. s. inprimis amittet cuſtodiam & in miſericordia domini Regis remanebit, et damna reſtaurabit. Et quòd ita ſit, inveniri poterit inter placita, quæ ſequuntur Regem anno regni ſui viceſimo de Johanne de Daco & filia & hærede Johannis de Bray coram I. de Lacy in comitatu Lync. & W. de Ralegh.

¶ 1. Mortua muliere ad quem revertitur dos. 2. Si hæres donationem fecerit in vita mulieris & attornaverit mulierem donatorio. 3. De dote data vivente uxore quæ dotem tenuit, & cujus ſervitium attornatum fuit donatorio & ſic non ad hæredem. Cap. 20.

MOrtua muliere ſeyſita de dote ſua, ſtatim revertatur dos ſua ad hæredem proprietarium, vel ad alium qui fuerit loco hæredis, niſi forte hæres dotem in vita mulieris alienaverit, vel donationem fecerit, vel venditionem de duabus partibus, & poſtea attornaverit emptori, vel donatorio, ſervitium mulieris, & attornaverit eam quod ſit intendens donatorio, vel emptori ſicut waranto de dote ſua, quo caſu ſi attornaverit ſe, et ſervitium ſuū, ſequunt dos et ſeiſina ſua poſt mortē ejus jus et ꝓprietatē q̄ ſūt in donatorio vel emptore. Item nō revertit ad hæredē (ut ſupra dictū eſt) in

parte:

parte, dos poſt mortem mulieris ubi mulier dotem nominatam vel non nominatam recuperaverit verſus hæredem, qui terram warantizavit verſus mulierem, & mulier recuperaverit, & hæres nihil habeat de quo eſcambiũ facere poſſit ante mortem mulieris. Et ideo per judicium revertetur dos ad donatorium vel ad emptorem, & non ad hæredem, propter jus merum ꝙ ipſi habent. Si autem cùm hæres donationem fecerit de duobus partibus, & ſervitium mulieris attornaverit, & hæres qui dedit & vendidit ſe intruſerit in terram illam contra chartam & donum & factum ꝓprium, conſulitur emptori ſive donatorio per tale breve de ingreſſu. ¶ 2. Rex vicecom̃ ſalutem, præcipe A. quòd juſtè & ſine dilatione reddat B. tantam terram cum ꝑtinentiis in tali villa, quam clamat eſſe jus ſuum ratione doni quod idem A. ei fecit ꝑ chartam ſuam, ut idẽ B. dicit, in quam idẽ A. non habet ingreſſum niſi ꝑ hoc quòd ſe intruſit in terrã illam contra chartam & donum ſuum, poſt mortem talis mulieris qui terram illam tenuit in dotem de prædicto B. & ſervitium ei inde fecit tota vita ſua, & quod ad prædictum B. reverti debuit poſt mortem prædictæ mulieris ratione doni ipſius A. ut idẽ B. dicit, vel aliter ſi donator obierit & donatorius, & extraneus ſe intruſerit, & hæres donatorii petierit fiat ei tale breve. ¶ 3. Rex vicecom̃ ſalutẽ. Præcipe A. ꝙ juſtè & ſine dilatione reddat B. tantam terram cum ꝑtinentiis in tali villa, quã clamat eſſe jus ſuum ratione doni quod C. pater D. fecit E. patri prædicti B. cujus hæres ipſe eſt, & in quam idem A. non habet ingreſſum niſi ꝑ talem mulierẽ, quæ ſe intruſerit in terram illam poſt mortem talis alterius mulieris, q̃ terrã illam tenuit in dotẽ de E. patre ipſius B. cujus hæres ipſe eſt, & ſervitium ſuũ ei inde fecit tota vita ſua, & quæ ad ꝓdictũ B. reverti debet poſt mortem ꝓdictæ mulieris ratione doni ꝙ prædictus C. ei inde fecit ut idem A. dicit. Et niſi fecerit &c. et ſic revertitur dos.

¶ Tractatus ſeptimus

Libri quarti, in quo tractatur De Ingreſſu.

¶ 1. Ubi locum habet iſta actio. 2. Breve ſi quis dimiſerit ad terminum qui præteriit. 3. De modo procedendi in hujuſmodi placito. 4. Si reſpondeat tenens quod non per talem nominatum in brevi ſed per alium talem. 5. Breve ſi Juratores venire debeant coram Juſticiariis. Cap. 1.

DIctum eſt ſupra de cauſa poſſeſſionis, quæ per aſſiſas et recognitiones terminantur: nunc autem dicendũ de cauſa proprietatis, quæ terminatur per Juratã ex teſtimonio et probatione eorum, qui probare poſſunt de viſu ſuo proprio & auditu, ſ. ubi quis ſeyſinam ſuã ꝓpriam petierit, vel alicujus anteceſſoris ſui, quam de voluntate ſua de aliqua re ad terminum annorum vel ad

ad terminū vitæ aliis dimiſit,& q̄ poſt terminum p̄teritum ad ipſum reverti debeat, & ubi locum non habeat aſſiſa novæ diſſeyſinæ, quia contra voluntatē illam & injuſtè non eſt diſſeyſitus, nec etiam aſſiſa mortis anteceſſoris, quia anteceſſor ſuus non obiit ſeyſitus ut de feodo in dominico ſuo, quia alius inde habuit liberū tenementū qui rem illam tenuit ad vitam, ꝙ quidem aliter eſſet ſi ad terminū annorū, quamvis centum q̄ vitam hominum excederet. Et non ſolū locum habet iſta actio verſus eum qui rem ita receperit ad terminum, verum etiam contra omnes qui talem habent ingreſſum, quatenus gradus et tempus ꝑmiſerint. Non enim excedit tertiam gradum, nec tempus ꝙ excedit teſtimoniū, de viſu et auditu. Item non ſolū locum habet verſus eos qui per tales habent ingreſſum, ſed locum habet verſus alios qui ingrediuntur per tales, et qui rem transferre non poſſunt ſine conſenſu aliorum, licet aliquod jus habet transferendi: ut canonicus ſine aſſenſu epiſcopi et capituli. Item ſi uxor ſine conſenſu viri, et econverſo ſi vir ſine conſenſu uxoris, ſi Abbas ſine conſenſu capituli. Item ſi Celerarius, Clericus, vel alius ꝓcurator ſine conſenſu Abbatis vel Prioris, vel aliorum quorum cōſenſus requiri debet in tranſlatione facienda. Item locū habet hæc actio verſus omnes qui ingreſſum habent per tales qui transferunt, et qui liberum tenementum non habent nec jus transferendi, niſi ꝙ ſunt in nuda poſſeſſione et nomine aliorum, et transferunt contra voluntatē dominorum, ut cuſtos, vel ballivus, dum aliquis fuerit infra ætatem, vel abſens, vel in priſona, vel non ſanæ memoriæ, vel alio modo, ſecundū ꝙ inferius plenius dicetur. Et notandū quòd hæc dictio (terminus) largè ſe habet, et ad terminum vitæ, & ad terminum annorum qui p̄teriit. Et ſciendum ꝙ ille qui ad terminum annorū dimittit, quamvis longiſsimum, dum tamen ꝓbari poſsit ingreſſus ex teſtimonio viſus & auditus, retinet ſibi dominium, ꝓprietatem, feodū, et liberum tenemētum ſi hæc omnia priùs habuerit, vel q̄dam eorū, ſecundum ꝙ prius habuerit. Nihil enim transfert ad firmarium ad firmam niſi ꝙ uti poſsit & frui, s. habere uſum & ꝑcipere fructum. Et unde bene poterit ꝓprietarius hæc omnia ad aliū transferre, q̄ ſibi retinuit, ſine injuria firmarii, ꝙ ſi non fecerit, hæc omnia transfert ad hæredes ſuos. Item notandum ꝙ iſtæ dictiones (ad terminū qui p̄teriit) generales ſunt, et terminare poſſunt plures caſus ſpeciales, et in narratione facti ſuppleri poterit ꝙ minꝰ dictū eſt in brevi, & cùm generale ſit, priùs dicatur de eo. Forma brevis talis eſt. ¶ 2. Rex vicecomiti ſalutē. Præcipe A. ꝙ juſtè & ſine dilatione reddat B. tantū terræ cum ꝑtinentiis in tali villa, ꝙ idem B. ei dimiſit ad terminū qui p̄teriit (ut dicit) et niſi fecerit et B. fecerit te ſecurū de clamore ſuo ꝓſequendo tunc ſummoneas pꝰ bonos ſummonitores p̄fatum A. ꝙ ſit corā juſticiariis noſtris &c. ad primā aſsiſā cùm in ꝑtes illas venerint, oſtēſurus quare non fecerit. Et habeas ibi ſummonitores et hoc breve Teſte &c. ¶ 3. Qualiter autem tenens ſummoniri debeat, et ſi non venerit ad ſummonitionem, qualiter defalta puniri debeat, infra dicit pleniùs in actionibus realibus. Poterit autem ſe eſſoniare ſi voluerit de malo veniendi,

& non de malo lecti, quia nunquã locum habebit eſſoniũ de malo lecti, niſi breve de ingreſſu per narrationẽ vertatur in breve de recto, ꝓpter lõgiſſimũ ingreſſum, qui ꝓbari non poterit per viſum ꝓprium alicujus & auditũ ſed alienum, & ubi agi oportet de neceſſitate de mero jure ꝑ magnam aſſiſam vel per duellum. Et cùm breve de ingreſſu incipiat eſſe alterius naturæ quã primò fuit. s. breve de recto, merito debet habere omnia quæ breve habet cujus naturam ſequitur in narratione, & vice verſa, ſi contingat ꝙ per narrationem vertatur breve de recto in breve de ingreſſu, deſinit habere naturam brevis de recto, & ſic amittet eſſonium de malo lecti ratione præmiſſa. Sed ſi cùm breve de recto per narrationẽ incipiat eſſe breve de ingreſſu, & petens narrationem ſuam ꝓpoſuerit & fundaverit, & paratus ſit ꝓbare eam ꝑ patriam, tamen in voluntate tenentis eſt utrum ponere ſe voluerit in Juratã de ingreſſu tali vel non: cùm tria habeat remedia. s. defendendi ſe ꝑ duellum, vel ponendi ſe in magnam aſſiſam de jure, vel in Juratã de ingreſſu. Sed cùm in voluntate tenentis ſit eligendi quã iſtarum viarum voluerit, nõ priùs fiet breve de recto breve de ingreſſu, quã tenens elegerit defendere ſe ꝑ Juratã cõtra ingreſſum: ut ſi Abbas, prior, vel alius petierit verſus aliquẽ ꝑ breve de recto aliquam terrã ut jus eccleſiæ ſuæ, vel alius ut jus ſuũ ꝑ verba de recto & ut de jure mero, & adjiciat in fine clauſulam iſtam. Et in quam non habet ingreſſum niſi ꝑ talem prædeceſſorem vel anteceſſorem ſuum qui terrã illam ei dimiſit ad certũ terminum &c. vel ſi aliquis dicat. Et in quam non habet ingreſſum niſi ꝑ talem quæ fuit uxor talis, quæ terram illã tenuit in dotem de dono talis, cujus hæres ipſe petens eſt, & quamvis tempus brevis de ingreſſu hoc permiſerit, non tamen ꝓpter hoc vertitur breve de recto ad breve de ingreſſu ſed in ſuo ſtatu durabit ꝑ omnia, niſi tenens gratis ſe poſuerit in Juratã de ingreſſu. Veritur quandoq; econverſo, ꝑ narrationẽ breve de ingreſſu ad breve de recto, de neceſſitate & non de voluntate: quandoq; ꝓpter longiſſimum ingreſſum, quandòq; ꝓpter donũ & feoffamẽtum. Propter longiſſimum ingreſſum, qui ꝓbari non poſſit de alicujus viſu ꝓprio vel auditu, ſed alieno, ſicut de viſu patris & auditu qui injũxit filio: quo caſu ꝓpter neceſſitatẽ, & alterius ꝓbationis defectũ, oportet ꝙ tenens ſe ponat in magnam aſſiſam, vel defendat ꝑ duellũ. Ut ſi ingreſſus longinquus ſit de tempore H. regis avi vel infra uſq; ad tẽpus aſſiſæ mortis anteceſſoris, ut ſi dicatur. Et unde A. non habet ingreſsũ niſi ꝑ B. qui non niſi cuſtodiam inde habuit cum C. cujus hæreditas terra illa fuit, & quæ fuit jus ꝑdictæ C. matris B. uxoris ejus qui petit, & ꝑ quã ꝑdictus talis & uxor ejus qui petunt clamant terrã illã & poſtea ſic. Et unde ꝑdicta talis avia fuit ſeyſita in dominico ſuo ut de feodo & jure tẽpore talis Regis capiendo inde expletia &c. et de tali deſcendit jus &c. ſicut ꝑ breve de recto. Et quo caſu oportet ꝙ tenens ſe ponat in magnam aſſiſam vel defendat ſe ꝑ duellum in defectu alterius ꝓbationis, niſi ſit qui dicat ꝙ breve cadere debeat ꝓpter tẽpus et longiſſimum ingreſſum. Si autẽ in tempus permiſerit; tenens habebit electionem ponendi ſe in juratam de ingreſſu, quouſquè ſe poſuerit in

magnam

magnam aſſiſam vel ſe defenderit ꝑ duellum. Ponere autem ſe poterit in juratam per hæc verba. Defendere enim poterit talem ingreſſum,& ꝙ nullum habet ingreſſum per talem, quia antequàm talis aliquid inde haberet, fuit ipſe tenens ſeyſitus ꝑ alium talem,& ita ꝙ per prædictam aviam nullum ingreſſum habuit, ſicut ipſe petens dicit,& ꝑvenire poterit ad inquiſitionem ſi tempus permiſerit de ingreſſu, ꝑ hæc verba, ſcilicet ſi p̄dictus talis tenens aliud jus,vel alium ingreſſum habuit in prædictam terram,quàm ꝑ ipſum talem,&c.qui terram illam dimiſit B.uxori de hęreditate A.&c.vel qui terrā illam ei dimiſit de hæreditate talis uxoris ſuæ, vel alio quocunq̄ modo,&c. Item ꝙ breve de ingreſſu vertitur ad breve de recto, ubi contra ingreſſum de termino, opponitur feoffamentum ſicut ꝓpter tempus longiſſimum, videri poterit in itinere W.de Ralegh in comitat̄ North. de Pet̄ de Galdington,q̃ petiit terrā verſus W.de Breton ꝑ breve de ingreſſu,& ubi W. defendit talem ingreſſum,& dixit ꝙ habuit ingreſſum per anteceſſorem illum de cujus ſeyſina idem Petrus petiit terram illam, qui de terra illa feoffavit eum tenēdum ꝓ homagio & ſervitio ſuo,& ꝙ tale fuit jus ſuum per feoffamentum,& non ꝑ talem ingreſſum,poſuit ſe in magnam aſſiſam,& ꝓceſſit aſſiſa,quia clamavit tenere per feoffamētū per hęc verba,ſcilicet,utrum ipſe majus jus habeat in terra illa,ut in illa quam talis anteceſſor prędicti Petri ei dedit ꝓ homagio & ſervitio ſuo, an idem Petrus tenendi eam in dominico. Ad idem facit de termino P.āno Regis H.decimo quarto in com̄ Wiltoñ de Radulph.de Moigne,quia tenens locutus fuit de feoffamēto anteceſſorum petentis de tempore L. annorum, ubi excedit tempus aſſiſa mortis anteceſſoris, ſtatim deſinit eſſe breve de ingreſſu, propter longiſſimum temporis ingreſſum niſi ex neceſſitate,ut infra. Item de hac materia inveniri poterit in rotulo de termino ſanctæ T.anno Regis Henrici quarto in com̄ Eborum de Petro de malo lacu,& Iſabella uxore ejus petentibus, & de priore de .ſ. Oſwaldo tenente.Si autem tenens omninò non venerit,nec ꝑ ſe,nec ꝑ attornatum ſuum,tunc capiatur terra in manum Dom̄ Regis ꝑ magnum Cape, ꝙ tale eſt,ut infra de actionibus realibus,& ibi breve.Et ſi ulterius aliam fecerit defaltam,tunc ꝓcedatur cōtra ipſum poſtquàm comparuerit ꝑ parvum Cape,& tunc fiat ut ibi. In fine autē cùm tenens comparuerit,vel excipere poterit contra b̄re,vel contra ꝑſonam petentis,vel alio modo multis de cauſis & multis rationibus, ut infra de exceptionibus pleniùs, cùm petens intentionem ſuam ꝓpoſuerit,fundaverit, & ꝓbaverit,ſecundū quoſdam. Non enim ſufficiat dicere ꝙ tenens talem habuit ingreſſum ſicut ipſe dicit, niſi docere poſſit ꝙ ad ipſum pertineat actio, & ꝙ ad ipſum debeat res reverti poſt terminū, ratione ſeyſinę anteceſſoris ſui.de cujus ſeyſina fecerit mētionē non tamen narrare debet ſicut ꝑ b̄re de recto, niſi ita ſit ꝙ b̄re de ingreſſu verſū ſit in b̄re de recto.Sufficit enim ſi dicat,peto tant̄ terrā ut jus meū poſſeſſoriū ſi ad vitam tenuerit,vel ut hęreditatē ſi teneat in feodo,& in quam talis non habet ingreſſū niſi ꝑ talem,&c.quia ſufficit iſta narratio tātùm ad ſeyſinā in judicio poſſeſſorio : ut ſi ille dederit ad terminū,vel in feodo, qui non

tenuerit niſi ad vitã quacunq; ratione. Si autẽ mentionẽ fecerit de uſu & expletiis, & in dñico ſuo ut de feodo, reſpõderi poſſit ſicut ad breve de recto, & poſſet tenens ſe defendere per duellũ vel magnam aſſiſam ꝙ in hoc breve locũ non habet. Poteſt etiam tenens defendere jus petentis & talem ingreſſum ꝑ talẽ, & dicere quôd non habet ingreſſum ꝑ talẽ de quo breve loquitur, immo per aliũ talẽ, & inde ſe ponat in inquiſitionẽ, & fiat tale breve de inquirendo veritatẽ, niſi tenens ita eſſe cognoverit ſine inquiſitione. Forma brevis talis erit, ſi fieri debeat inquiſitio in comitatu. ¶ 4. Rex vic. ſalutẽ. Præcipimus tibi ꝙ venire facias coram te & corã cuſtodibus placitorũ coronæ noſtræ in pleno comitatu tuo duodecim tam milites quàm alios liberos, legales, & diſcretos homines de viſneto tali, per quos rei veritas meliùs ſciri poterit, & qui A. de N. nulla affinitate attingant, & etiã qui nullo modo ſũt eſſoniabiles, ad recognoſcendũ ſuper ſacramentũ ſuum, ſi ꝓdictus A. aliud jus vel alium ingreſſum habuerit in talem terram cum ꝑtinentiis in tali villa, quàm per B. fratrem C. cujus hæres ipſe eſt, qui terrã illam ei dimiſit ad terminũ qui ꝓteriit, vel ſi A. ingreſſum habuit ꝑ D. qui terram illam dedit in feodo (ut idẽ A. dicit) quia tam prædict' A. quàm ꝓdictus C. poſuerunt ſe inde in juratã illam. Et inquiſitionẽ quam inde feceris ſcire facias juſtic. noſtris apud W. ad talem terminũ evidenter, diſtinctè, et apertè per literas tuas ſigillatas ſigillo tuo, & ſigillis prædictorum cuſtodum placitorum coronæ noſtræ, & per duos vel quatuor ex illis per quorum ſacramentum inquiſitionem illam feceris, & habeas ibi hoc breve & nomina eorum per quorum ſacramentum inquiſitionem illam feceris. Et ita per affirmationẽ petentis & contradictionẽ tenentis fit diſcuſſio per patriam de veritate, & ſecundum hoc aut remanebit tenens in ſeyſina quouſq; petens ſibi perquiſiverit per breve de recto, vel petens recuperabit ſeyſinam ſuam per inquiſitionem. Si autem fieri debeat inquiſitio coram juſticiariis & nõ in comitatu, tunc fiat hoc modo. ¶ 5. Rex vicecomiti ſalutem. Præcipimus tibi quòd venire facias coram nobis vel coram juſticiariis noſtris apud Weſtmonaſterium duodecim &c. ad recognoſcendũ &c. ſi &c. quia tã &c. & interim terram illam videant, & ſe inde interim certificent, ꝙ nos vel juſticiarios noſtros ad præfatum terminum pleniùs inde certificare poſſunt, & habeas ibi nomina recognitorum, & hoc breve, T. &c.

¶ 1. *De reſponſione & exceptionibus tenentis contra petentem.* 2. *Cùm partes in judicio comparuerint.* 3. *De exceptione contra ingreſſum, & quod tenens poterit renunciare exceptioni ſi per alium quàm per eum qui in Brevi nominatur & warantum licet hoc ſit ſeipſum.* Cap. 2.

Dictum eſt ſupra cùm petens intenſionẽ ſuam ſimpliciter propoſuerit, & tenens contra intentionẽ ſuã excipere noluerit, ſed ſimpliciter poſuerit ſe in juratã de ingreſſu. Nũc autẽ dicẽdum eſt ſi tenens excipere voluerit contra intentionẽ, inprimis neceſſe eſt ꝙ petens intentioni ſuæ fundamentũ imponat s. ꝙ doceat ad ipſũ pertinere actionẽ, quia ipſe tradiderit ad terminũ, vel aliquis anteceſſor ſuus cujus hæres ipſe ſit. Et non ſufficit quòd

quòd doceat rem ita eſſe traditã ꝑ ipſum, vel anteceſſores ſuos, niſi oſtendat ꝙ tenẽs talẽ habuerit ingreſſũ, & ꝑ tales, ſicut ipſe dicit. Itẽ non ſufficit ita ꝓponere et fundare intentionẽ ſuã, niſi propoſitã et fundatã ꝓbaverit, cùm ſimplici voci alicujus non ſit fides adhibenda, ſecundum ꝙ ꝓbatur in itinere Epiſcopi dunholm̃ et M. de P. in com̃ Eborũ anno regni regis H. 3. de Aghevilda Murdac. ¶ 2. Conſtitutis igitur partibus in judicio, aut habet petens ꝓbationẽ aut nõ habet, vel non niſi ſectã tantũ, quæ nõ inducit niſi tantũ p̃ſumptionẽ, et quæ nõ ſufficit, quia in cõtrariũ admittit defẽſionẽ ꝑ legẽ. Si autẽ nullã õnino habuerit ꝓbationẽ ꝑ ſe, videtur ꝙ tenens nõ habet neceſſe ei in aliquo reſpõdere ꝓpter defectum ꝓbationis, quia poſſit deficere ꝓbatio licet nunquã deficiat jus, ſecundũ ꝙ ꝓbatur in itinere Epiſcopi Dunholm̃ et Mar̃ de Pateſhul in comitatu Eborũ añ o regis H. 3. de Reginaldo Murdaker. Et ꝙ cadit breve videtur, niſi ſit qui ſuſtineat, ꝙ de gratia juſtic. poſſit & debeat ei ſubveniri ꝑ juratã patriæ, ſed cum cauſæ cognitione, vel quia forte inſtrumenta ꝓbationis deperdita ſunt, vel quia illa ad ꝓbationem ſuã faciendã ad manum non habuerit, vel ſine difficultate habere non poterit. Quo caſu dabitur alius dies, ut de termino Paſchæ añ o regis Henrici decimo quarto in comitatu Dorſ. de Matilda quæ fuit uxor Stephani de Boſco &c. Si autẽ inſtrumẽtum ꝓbationis ꝓtulerit de termino et de dimiſſione, et ei cõtradicatur ꝓbetur veritas inſtrumenti per teſtes et per patriã, qua ꝓbata, adhuc erit neceſſe probare ingreſſum et terminũ p̃teritum, ſed contra excipiatur, alioquin inutilis erit actio. Si autẽ inſtrumentũ ab initio cõcedatur, et tenens excipiat de feoffamento, ut ſi cõcedat quòd primò receperit ad terminum, et ꝙ infra terminum datum ſit ei tenemẽtum in feodo. Si petens feoffamẽto cõtradicat et chartæ, ꝓcedet inquiſitio de feoffamẽto ꝑ teſtes et ꝑ patriã. Et quo caſu ſi feoffamẽtum ſufficiens ſit et bonũ, retinebit tenens, et ſic terminabitur negotium. Si autẽ feoffamentũ nullũ, ſic recuperabit petens ſine aliquo regreſſu quem tenens habere poſſit ad terminũ, quia in eo ꝙ ſe tenuerit ad feodũ, tacitè termino renuntiavit. Si autem petens ꝑ ſe nullam habeat ꝓbationem niſi ſimplex dictum, et ſimplicem vocem de dimiſſione et termino, et tenens ex abundanti (licet ad hoc non teneretur) ꝓferat chartã de feoffamẽto quæ dedici non poteſt, tenens in ſeyſina ſua remanebit: ut de ultimo itinere M. de P. in comitatu Suff. de Wilhelmo de Wanham et Matilda uxore ejus, nec etiam tenens ſive petens audiendus eſſet, ſi ſe ponere vellet ſuper patriam de ingreſſu ſuo, cũ nullã habeat pro ſe præſumptionem, nec contra chartam (ut videtur) reſpondere poterit, quæ proponitur in modum exceptionis, cum actio ſua non teneat ſuper principali. Item eſto quòd petens dicat quòd tenens non habeat ingreſſum niſi per A. et tenens reſpondeat et dicat quòd ingreſſum habeat per ipſum petentem, vel aliquem anteceſſorẽ ſuũ qui dederint, recognoverint, vel remiſerint per chartam ſuam, quæ probata hoc teſtetur. Si petens cùm ad chartam reſponderit illam concedat, et ꝙ facta fuit, ſed tali tempore quòd valere non debet, quia cognoſcit char-

 tam

tam quocunquè modo,& qualitercunq̃ chartam conceſſerit, per conſequens ingreſſum ꝑ talem petentem .s.ſeipſum vel anteceſſorem ſuũ qualitercunq̃, & non ꝑ eum quem petens nominat in brevi ſuo, & ideo cadit actio,& tenens ſine die,& petens ſibi ꝑquirat ꝑ aliud bre: ut de itinere W.de Ralegh in com̃ Warr̃ de Hugone de Cayel Mareſtorp. Et cùm objectũ fuerit feoffamentum, & excipiatur contra chartam à petente, ubi ꝓbationem habuerit de ingreſſu, vel ſaltem p̃ſumptionem, & uterq̃ ſe poſuerit in juratam, tunc fiat recognitio ꝑ hæc verba. Ad recognoſcendum videlicet ſi p̃dictus A.aliud jus,vel alium ingreſſum habuit in prædictam terram quàm ꝑ p̃dictum B. qui terram illam ei dimiſit ad terminũ qui præteriit, vel ſi idem A.ingreſſum habuit in p̃dictam terrã ꝑ eundem B. qui terram illam ei vendidit vel dedit in feodo ꝑ chartã ſuam ut idem A. dicit. Et unde etiam cognoſcit ꝙ prædictus B.terrã illam primò ei dimiſit ad terminũ,& durante termino illam ei dedit in feodo per chartã ſuam. Et ferè per eadem verba fieri poterit recognitio, ſi partes abſq̃ ꝓbatione vel inſtrumentorum exhibitione ſe gratis poſuerint in juratam.Item excipi poterit contra petẽtem ꝙ alius majus jus habet quam ille qui petit. Item ꝙ alius dimiſit & non ille de quo fit mentio in bri ꝑ errorem. Item ꝙ terminus non præterierit,& ſi terminus præterierit quantùm ad primum inſtrumentum & primam conventionem, ꝓrogatus fuit terminus ꝑ aliam conventionem & ꝑ aliud inſtrumentum, ꝙ quidem ſtatim exhibeat. Item excipere poterit contra petentem ꝙ terminus excedit tempus aſſiſæ mortis anteceſſoris, & ideo ꝙ deficit probatio. Et infinitæ ſunt exceptiones de quibus non eſt neceſſe hìc facere mentionẽ, quia de illis inferiùs pleniùs dicendum erit. ¶ 3. Cùm autẽ tenens excipiat, & dicat ꝙ non habet ingreſſum ꝑ talem de quo breve loquitur,immo ꝑ alium talẽ,ſi petens hoc dedicere non poſſit, vel ſi negaverit & recognitum ſit ꝑ juratam ꝙ ſic cadit breve,quia non convenit veritati. Sed reverâ bene poterit tenens (ſi voluerit) renuntiare illi exceptioni contra breve, & ſuſtinere breve (& hoc erit potius ad dãnum ſuum quàm ad cõmodum) & warantum vocare aliũ quàm illum qui in brevi nominatur. Sed ad hoc arctari non poterit niſi velit gratis renunciare exceptioni. Et ꝙ ita facere poſſit ſi velit, ꝓbatur in rotulo de termino. Volunt tamen quidam arctare tenentem ꝙ ipſe alium talem quem nominavit,vocet ad warantum,quod non eſt concedendum, quia ſi teneretur talem vocare ad warantum præciſè & warantizaret, ita poſſit ille aliũ vocare, & ille alius tertiũ,& ſic in infinitũ uſquè ad mille. Et ſi ſic,non limitaretur breve de ingreſſu infra ſuos limites & ſuos gradus: nec habet tenens neceſſe vocare talem ad warantum, cùm cadit breve per exceptionem, eò quòd ingreſſum non habuit per talem in brevi nominatum, nec egeat quòd alius non defendat in ſua poſſeſſione, cùm ſufficiat ei ſua propria exceptio ad defenſionem. Et quòd cadere debet in hoc caſu breve: inveniri poterit de termino Paſchæ anno Regis Henrici ſeptimo in comitatu Buck. de Guidone de Windeſlore. Et ad hoc facit de termino eodẽ in comitatu Kanc. de Alicia quæ fuit uxor Richardi, & in aliis multis locis.

Sed

Sed cùm ingreſſus ſit talis, ſicut petens dicit, bene poterit tenens (cùm cognoverit ingreſſum) vocare warantum ſuum per quem ipſe ingreſſum habuerit, & quilibet ſuum uſquè ad quartum gradum, & non ultra, dum tamen tenens ipſe tenuerit ad vitam ut liberum tenementum, vel in feodo ſibi & hæredibus ſuis, vel ad feodi firmam, vel hujuſmodi. Revera ſi impetratum fuerit ſuper firmarium, non cadit breve, quia ipſe poterit vocare warrantum, quaſi non, ſic amitteret uſufructuarius uſumfructum, quod eſſet iniquum, cùm tantundem juris habet in uſufructu quantum proprietarius in libero tenemento, & cùm veniat breve, ſuper eum vocet warantum, & ſi fuerit defenſus retinebit uſum fructum. Si autem non, habebit regreſſum verſus ſuum warrantum de uſufructu, & warrantus ſuus ſi ulteriùs vocaverit & fuerit ei warrantizatum de libero tenemento, & de excambio. Si autem ad terminum annorum, credo aliud eſt dicendum, cùm ipſe non teneat in dominico tenementum, & ſecundum quod petitur niſi tantum uſum fructum, & multo minus ſi teneat de anno in annum. Item quæritur ſi petatur verſus Abbatem aliquem vel priorem vel alium religioſum expreſſo proprio nomine vel non expreſſo, & ubi dicatur & in quã non habuit ingreſſum niſi per talem Abbatem prædeceſſorem ſuum, & cadat breve ſi plures Abbates medii intervenerint? & an faciunt gradum de Abbate in Abbatem ſicut de hærede in hæredem? & videtur quod non, magis quàm in computatione deſcenſus, quia etſi alternetur perſona, non propter hoc alternatur dignitas, ſed ſemper manet.

¶ 1. *Breve ſi hæres petat quod anteceſſor dimiſit ad terminum.* Cap. 5.

Dictum eſt ſupra, ſi ille petat qui dimiſit, nunc autem dicetur ſi hæres petat quod anteceſſor dimiſit ad terminum. Forma brevis talis eſt. Rex vicecomiti ſalutem. Præcipe tali, quòd juſtè & ſine dilatione reddat tali, tantum terræ cum pertinentiis in tali villa quod clamat eſſe *jus* & hæreditatem ſuam, & in quod prædictus talis non habet ingreſſum niſi per talem, cui talis pater vel mater, frater vel ſoror, avus vel avia, avunculus vel amita, conſanguineus vel conſanguinea, ſive prædeceſſor prædicti talis (cujus hæres ipſe eſt) illud dimiſit ad terminum qui præteriit (ut dicit) Et niſi fecerit, et idem talis fecerit te ſecurum de clamore ſuo proſequendo, tunc ſummoneas per bonos ſummonitores præfatum talem, quòd ſit coram juſtitiariis noſtris ad primam aſſiſam cùm in partes illas venerint, oſtenſurus quare non fecerit, et habeas ibi ſummonitores & hoc breve Teſte &c.

¶ 1. *Breve ſi vir donationem fecerit de hæreditate uxoris, cui ipſa in vita ſua contradicere non potuit.* 2. *Breve ſi hæres fuerit ex alio viro & ſi vir hæredem habuerit ex alia uxore.* Cap. 4.

SI quis donationē fecerit de hæreditate uxoris quæ ei in vita ſua contradicere nō potuit, tūc poſt mortē viri cōſulitur ei ꝑ tale breve. Rex vic. ſalutē. Præcipe tali ꝙ juſte &c. reddat tali quæ fuit uxor talis, tātū terræ cū ꝑtinentiis in tali villa ꝙ clamat eſſe jus & hæreditatē ſuā vel maritagiū ſuū, & in ꝙ p̄dictus talis non habet ingreſſum niſi ꝑ prædictū talē quondā virū ſuum, qui illud ei dimiſit, cui ipſa in vita ſua cōtradicere non potuit (ut dicit) & niſi fecerit, & idē talis fecerit te ſecurū &c. ut ſupra. Ad quē ingreſſum tenens poterit multipliciter reſpondere, ſecundū ꝙ ſuperiùs dictum eſt. Et etiam poterit defendere ingreſſum ꝑ p̄dictum virum, & dicere quód habuit ingreſſum per p̄dictam mulierem antequam eſſet deſponſata tali viro, vel poſt mortē viri ſui, & hoc ꝓbare per inſtrumenta, & per teſtes ſimul cum patria, vel ex toto ſe ponere in juratam, & ſecundum talia verba formari poterit inquiſitio. Item concedere poſſit quòd habuit ingreſſum per talem virum ſuum, & dicere quòd p̄dicta talis poſtea in legia viduitate ſua confirmavit donum viri ſui, vel ꝙ in legia viduitate ſua remiſit ei totum jus & clamorem ſuum. Item ad hoc ꝙ dicit (cui in vita contradicere non potuit) reſpondere poterit ꝙ p̄dicta mulier perſonaliter fuit in curia dn̄i regis cum viro ſuo, & donū illud liberaliter & bona voluntate ſua ſine aliqua coactione conceſſit, & ratum habuit, ꝙ quidē terminari poterit per inſpectionem rotulorum, ꝙ quidem non eſſet ſi hoc fieret extra curiam regiam, quia ibi fieri poſſunt coactiones contra voluntatē; ꝙ quidem non fieret in curia domini regis. Ibi enim nulla violentia infertur, nec metus incutitur, nec eſt veriſimile aliquem in curiā domini regis per violentiā cōpulſum eſſe ad aliquid contra voluntatem faciendum, vel non faciendum cùm ibi tutum invocari poſſit auxilium. Item diſtinguendum eſt in hoc caſu, utrum donatio facta fuerit per virum ad hoc ꝙ revocetur, vel tenet ex cauſa honeſta & neceſſaria, & communi utilitate tam viri quàm uxoris, vel ex cauſa voluntaria tantùm. Si autem ex cauſa honeſta ut ſi communi filio fiat donatio, vel in maritagium cum filia, hoc erat in cauſa honeſta, & ideo tenenda ubicunquè facta. Si autem tantùm ex cauſa voluntaria, & non utili, tunc aut intervenerit coactio vel non. Si autem coactio intervenerit, quod de facili perpendi poterit per vultū & per geſtū mulieris, quamvis in curia dn̄i regis nunquam fiat inde cyrographum, ſed vix inrotulatio concedatur. Et notādum ꝙ irrotulatio per ſe ſine cyrographo nunquam tollet actionem uxoris poſt mortem viri ſui, & ſi uxor præmoriatur, hæres eorum cōmunis nunquā recuperabit per aliquam actionē, cùm warrantizare teneatur ut hæres patris, propter homagium & ſervicium ꝙ ei accidit ex feoffamento patris, cōtra donum patris ꝙ mater in vita ſua revocavit, ne ſit ejuſdem tenementi dominus & tenens. Si autem cùm mater peteret vocaretur ad warrantum & amitteret, ita irritum eſſet donum patris, & diſſolveretur homagium inter ipſum & feoffatum à patre ſuo, & ipſe teneretur ad eſchambium de hæreditate patris, & cū mater obtinuerit, & deſcēdat materna hæreditas ad ipſū, nunqm reviviſcit homagium, ꝙ ꝓ matrē, quæ per judiciū obtinuit, ſemel

eſt ex-

eſt extinctum. Si autem ſic feoffaverit vir tenendum de dñis capitalibus, vel ſi aliũ habuerit antenatum de alia uxore aliud erit, quia tũc nõ erit filius communis hæres patris, ſed tantum matris: & ſic habebit repetitionem, quia ad warrantum non tenetur: ſicut de itinere in comitatu Eborũ. Si autẽ coactio non intervenerit ſed mulier hoc affectaverit, ꝙ de facili ꝑpendi poterit per geſtũ & per vultum, concedatur fieri cyrographũ. Mulier enim aliquando plus amat donatoriũ quàm ſeipſam vel puerũ ſuum, & bona cautela eſt in irrotulatione facere mentionem de voluntate mulieris, ſecundũ quod fuerit gratuita vel coacta. Sed ad hoc quòd tale breve cõpetat vel non de donatione viri, refert utrum vir præmoriatur vel uxor: ſi autem uxor præmoriatur, tale breve non competit communibus hæredibus uxoris & viri, quia ſi eis competeret tale breve, ita poſſet impugnare & revocare factum patris, ꝙ teneretur defendere, cùm ſit hæres patris ex tali donatione. Sed videtur quòd hoc non ſufficit dicere, quia factum patris non tenetur defendere de hæreditate matris, cùm ex parte patris nulla hæreditas ei deſcendat, & cùm non ſit hæres patris ſed filius tantùm, & hæres matris propter hæreditatem deſcendentem ex parte matris, & cùm hæres dicatur ab hæreditate & non econverſo. Si autem aliqua hæreditas deſcendat à patre, factum patris tenetur warrantizare & defendere, quatenus hæreditas patria ſe extendat & non ultra, ſi mater obtinuerit, ſive talis progenitus fuerit ex primo viro vel ſecundo. Et unde videtur quòd tale breve competat hæredi, & ſecundum quod videri poterit in Itinere Epiſcopi Dunholm̃ & Martini de Pateſhul anno Regis Henrici tertio in comitatu Eborum in fine rotuli, ubi continentur verba iſta: *& in quam talis non habet ingreſſum niſi per talem quondam virum ipſius talis uxoris matris ipſius talis cujus hæres ipſe eſt, qui illam ei vendidit in vita ſua, cui prædicta talis in vita ſua contradicere non potuit.* ¶ 2. Sed videtur econtra, quòd ad ipſum non pertineat tale breve, ex quo mater in vita ſua donum non revocavit, & ideo diſſimulando injuriam conceſſit, nec videtur hæredi injuriatum, ex quo anteceſſor injuriam diſſimulando ſuſtinuit: ſecundum illud quod non poteſt nocere hæredi quod anteceſſori non nocuit. Et unde videndum utrum uxor diu vixit poſt mortem viri vel cito obiit, vel in vita viri. Sed revera (quicquid dicatur) non competit hæredi tale breve, ſed nec breve ad terminum qui prætererit, quia replicatio quæ competeret mulieri ſi viveret, non competit hæredi, ſicut videri poterit apertè: ut ſi ipſa dum viveret peteret, excipi poterit contra ipſam de donatione, contra quam replicare poſſet quòd viro ſuo contradicere non potuit, & iſta replicatio non jacet in ore hæredis, quia cùm dicat, mater mea contradicere non potuit, per hoc oſtendit quod replicatio illa competit matri & non ei, nec congruè dicere poſſet hæres quòd oportuit matrem facere voluntatem domini ſui, nec conſtare poterit hæredi de voluntate matris, quæ fortè ſi viveret nunquam donum illud revocaret. Revera licet nullam habeat hæreditatẽ ex parte patris, & ſic non hæres

(ut videtur) petere non poteſt, cùm teneatur warrantizare, licet mater petere poſſet, warrãtizare tenetur ut hæres, quia in hoc erit hæres patris ꝓpter homagiũ et ſervitiũ ꝙ ei deſcendere debet de ſeyſina patris, licet feoffamẽtum ſit factũ de hæreditate matris, poterit enim quis alienam rem dare tenendam de ſe & hæredibus ſuis, & ratione talis feoffamenti erit filius hæres ſuus, licet ei alia hæreditas non deſcendat, ſed ad eſcãbium non tenetur, niſi de eo quæ ei deſcẽdit de hæreditate patris. Sed aliud erit ſi pater dederit tenendũ de aliis q̃m de hæredibus ſuis, ſicut de capitalibus dñis vel aliis. Et quid ſi dicat de uxore & hæredibus ſuis? hoc non obligat uxorem nec hæredes ſuos. Sed quid ſi uxor petierit & hæres communis vocetur ad warrantum? tenetur warrantizare prædicta ratione, & ipſa recuperabit, & hæres cõmunis cùm nihil habeat de hæreditate paterna quoad eſcambiũ non tenebitur, licet teneatur ad warrantiam, & poſt mortem matris ſuccedet ei in terrã illam, & de ea non tenetur facere eſchãbium, et unde videtur (quicquid alii dicant) ꝙ ſi mater obierit ante virum ſuum, & hæres uxoris de eodem viro petat ꝙ cùm ad warrantiam teneretur, repelli deberet ab agendo ꝙ non recuperet, licet non teneatur ad eſchambiũ de hæreditate matris. Revera ſi neq; pater neq; mater alium habuerint hæredem, ut ſi pater de alia uxore filium non habuerit, vel uxor filium de alio viro & ipſi duo unicum hæredẽ, talis hæres revocare non poterit donũ patris de hæreditate matris, cum ideo teneatur iſtum warrantizare ut hæres ratione prædicta. Sed mater hoc facere poterit ſi virum ſupervixerit, & ſic poterit ad communem hæredem res ſic data deſcendere cùm per factum matris adnihiletur donum patris, ꝙ per communem hæredẽ fieri non poterit. Si autem communem hæredẽ non habuerit, bene poterit hæres matris donũ tale repetere, & hæres patris tenebitur aliunde ad warrantiam & eſcambium, & non hæres matris, & hac ratione habebit actionem poſt mortem matris.

¶ 1. *Breve ſi dos fuerit alienata per ſecundum virum.* 2. *Breve ſi vir dotem alienaverit.* 3. *Breve quod competit hæredi ſi uxor dotem alienaverit.* 4. *Item ſi uxor dotem alienaverit.* 5. *Breve ſi per Abbatem ſine aſſenſu capituli.* 6. *Breve ſi celerarius vel procurator.* 7. *Breve ſi per ballivũ contra voluntatem domini ſui.* 8. *Breve ſi felo alienaverit poſt feloniam factam.* 9. *Breve ſi villanus alienaverit id quod tenuerit in villenagio.* 10. *Breve ſi per eum qui non fuit ſanæ mentis.* 11. *De ingreſſu per eum qui nõ tenuit niſi ad vitã quacunq; ratione & cum poſt mortem reverti debet.* 12. *De ingreſſu per intruſionem.* 13. *De ingreſſu per cuſtodem.* 14. *De ingreſſu per maritum.* 15. *Si hæres peteret de ſeyſina anteceſſoris dum fuerit infra ætatem.* 16. *Item dũ fuit infra ætatem.* 17. *Item dum in cuſtodia.* 18. *Item dum fuerit infra ætatem & modo habet ætatem.* 19. *Dum maneret de familia ſua.* 20. *Breve de paſtura data ad terminum qui præteriit.* *Cap. 5.*

SI forte quis ingreſſũ habuerit ꝑ ſecundũ virũ de terra quã uxor habuit in dotẽ de dono primi viri ſui, tũc fiat tale breve. Rex vic. ſalutẽ. Præcipe tali ꝙ juſtè &c. reddat tali, tantũ terræ cũ ꝑtinentiis in tali villa, qd' clamat eſſe rationabilẽ dotẽ ſuã, ut de rationabili dote ſua quã habuit de dono talis primi viri ſui, & ꝙ ꝑdictus talis nõ habet ingreſſũ niſi ꝑ talẽ ſecundum virũ ſuũ, qui illud ei dimiſit; cui ipſa in vita ſua contradicere non potuit (ut dicit

dicit) & niſi fecerit &c. ut ſupra. Et qualiter reſpondere debeat & negotium terminari, ſatis videri poterit ſuperius per exemplum. ¶ 2. Si vir dotem uxoris alienaverit quam habuit de dono alterius viri,& quæ poſt mortem uxoris ſui reverti deberet ad hæredes primi viri, conſulitur hæredi per tale breve. Rex vic. ſalutem. præcipe tali quòd juſte &c. reddat tali tantū terræ cum pertinentiis &c. & in ꝙ idem talis non habet ingreſſum niſi per talem, qui illud ei dimiſit, & qui illud tenuit in dotem talis uxoris ſuæ de dono talis quondam viri ſui , patris vel fratris, Avi vel Avunculi, vel conſanguinei ſive anteceſſoris prædicti talis cujus hæres ipſe eſt ut dicit. Et niſi fecerit &c. ut ſupra. ¶ 3. Item ſi hæres petat dotem alienatam per ipſam uxorem, tunc ſic. Et in ꝙ prædictus talis, non habet ingreſſū niſi per talem , quæ fuit uxor talis, quæ illud tenuit in dotem de dono ꝑdicti talis quōdā viri ſui patris vel fratris &c.ut ſupra. Item ſi vir alienaverit dotem & uxor petat, tunc ſic. Quam clamat eſſe dotem ſuam, quam habuit de dono talis primi viri ſui, & in quam non habet ingreſſum niſi ꝑ talē ſecundū virum ſuum qui illam ei tradidit ad voluntatem ſuam , cui ipſa contradicere non potuit (ut dicit) & niſi fecerit &c. vel aliter : & in quā non habet ingreſſum niſi ꝑ talem quondam virum ſuum qui illam ei vendidit,cui ipſa in vita ſua contradicere non potuit &c. ¶ 4. Item ſi hæres petat quòd uxor dimiſit ꝙ tenuit nomine dotis, & tunc ſic : Et in quam non habuit ingreſſum niſi ꝑ talem quæ fuit uxor talis avi prædicti talis,cujus hæres ipſe eſt, & ex cujus dono ipſa talis illam tenuit in dotem de hæreditate ꝑdicti talis Avi ut dicit &c. vel aliter : in quam non habet ingreſſum niſi per C. cui D. avia ipſius C.(cujus hæres ipſe eſt) illam vendidit quæ illam tenuit in dotem (ut dicit) &c. vel aliter :.Præcipe A. quòd juſtè &c. reddat B. & C. uxori ejus tantum terræ &c. quam clamat eſſe jus & hæreditatem ipſius C. & in quam idem A. non habet ingreſſum niſi per D. quondam uxorem ipſius A. cui C. quōdā uxor E. terrā illam dimiſit quæ non niſi dotem inde habuit ex dono prædicti E. quondam viri ſui & Avi ipſius C, cujus hæres ipſe eſt, ut idem B. & C. dicunt. Si procurator ſicut celerarius vel alius, Abbas, vel prior ſine aſſenſu capituli, vel Epiſcopus, vel capitulum, ſine conſenſu capituli, Epiſcopi, vel alius cujus aſſenſus fuerit neceſſarius, dimiſerit ſine aſſenſu, tunc ſi Abbas dimiſerit, fiat tale breve. ¶ 5. Rex vicecomiti ſalutem. Præcipe tali quòd juſtè &c. reddat tali Abbati tantum terrę cum pertinentiis in tali villa, quod clamat eſſe jus Eccleſiæ ſuæ, & in quod idem talis non habet ingreſſum niſi per talem : quondam Abbatem de tali loco, qui illud ei dimiſit ſine aſſenſu capituli ſui ut dicit &c. Et niſi fecerit &c. ¶ 6. Rex vicecomiti ſalutem. Pręcipe tali quòd juſte &c. reddat tali Abbati, tantum terræ cum pertinentiis in tali villa, quod clamat eſſe jus Eccleſiæ ſuę, & in quod prædictus talis non habet ingreſſum niſi per celerarium vel per procuratorem domus ipſius Abbatis de tali loco, qui illud ei dimiſit ſine aſſenſu ipſius Abbatis (ut dicit) & niſi fecerit &c. Eadem forma erit ſi canonicus dimiſerit ſine aſſenſu Epiſcopi. Item ſi uxor dimiſerit ſine aſſenſu

&

& voluntate viri, tunc ſic: Quam clamat eſſe jus & hæreditatem ſuam, vel jus & maritagium ipſius mulieris, vel quam clamat eſſe rationabilem dotem ſuam, vel de rationabili dote ipſius mulieris, quam habuit de dono talis quondam viri ſui: & in quam prædictus talis non habet ingreſſum, niſi per pdictam talem mulierem, quæ illud ei dimiſit ſine aſſenſu & voluntate prædicti talis quondam viri ſui (ut dicit) Et niſi fecerit &c. Item ſi ballivus dimiſerit ſine volũtate domini ſui, tunc ſic. Et in quam idem talis non habet ingreſſum, niſi per talem quondam ballivum ſuum de tali villa, qui illam ei dimiſit ſine voluntate ipſius talis, ut dicit: & niſi fecerit &c. Item ſi per ballivum domini Regis dum aliquis fuerit in priſona domini Regis, tunc ſic. ¶ 7. Rex vicecomiti ſalutem. Præcipe tali quòd juſte &c. reddat tali tantum terræ cum pertinentiis in tali villa quod clamat eſſe jus & hæreditatem ſuam, & in quod prædictus talis non habet ingreſſum niſi per talem quondam ballivum noſtrum, qui illud ei dimiſit, dum idem talis fuit in priſona noſtra, & terra ſua in manu noſtra &c. ut dicit. Et niſi fecerit &c. Item ſi quis per eum qui feloniam fecerit, et tunc ſi poſt feloniam factam convictus ſit, competit domino ſuo de quo tenuit tale breve ad recuperandam eſchaetam ſuam ¶ 8. Rex vicecomiti ſalutem. Præcipe A. quòd juſte &c. reddat B. tantum terræ cum pertinentiis &c. in quam idem A. non habet ingreſſum niſi per C. de N. qui eandem terram tenuit de prædicto B. et quæ terra eſſe debet eſchaeta ipſius B. propter feloniam, de qua idem B. in curia noſtra coram nobis vel Juſticiariis noſtris talibus convictus fuit et damnatus, et quam terram idem C. dimiſit prædictæ A. poſtquàm fecerat prædictam feloniam, ut idem B. dicit, et niſi fecerit &c. ut ſupra. Item ſi per eum qui tenuerit in villenagio habuit quis ingreſſum, tunc conſulitur domino per tale breve. ¶ 9. Rex vicecomiti ſalutem. Præcipe tali &c. quòd reddat tali tantum terræ cum pertinentiis in tali villa, in quod prædictus talis non habet ingreſſum niſi per talem, qui illud tenuit de prædicto tali in villenagio, ut dicit &c. et niſi fecerit, ſummoneas &c. ut ſupra. Item ſi quis per eum ingreſſum habuerit qui non fuerit compos ſui, nec ſanæ mentis, et tunc ſic. ¶ 10. Rex vicecomiti ſalutem. Præcipe tali quòd juſte &c. et in quod idem talis non habet ingreſſum niſi per talem patrem, vel alium anteceſſorem prædicti talis, cujus hæres ipſe eſt, qui illud ei dimiſit dum non fuit compos mentis ſuæ, vel dum non fuit compos ſui, nec ſanæ mentis (ut dicit). Et niſi fecerit &c. ut ſupra. Item ſi quis per eum qui non tenuerit niſi ad vitam ſuam quacunque ratione, ſive nomine dotis, ſive per legem Angliæ, ſive per finem factum, et tunc ſic. ¶ 11. Rex vicecomiti ſalutem. Præcipe tali quòd juſte &c. et in quam idem talis non habet ingreſſum, niſi per talem, poſt mortem cujus prædicta terra reverti debeat ad prædictum talem, per finem factum in curia domini Regis Johannis Regis patris noſtri, vel in curia noſtra coram Juſticiariis noſtris, apud talem locum, inter talem patrem prædicti talis (cujus hæres ipſe eſt) petentem, et pdictũ talem tenentem de tanto terræ cũ ptinentiis

inta-

in tali villa : vel ſic : In quam idem talis non habet ingreſſũ niſi ꝑ talẽ, qui terrã illam tenuit ad vitam ſuam ꝑ finẽ factũ in curia noſtra &c. inter ipſũ talem petentẽ, et p̄dictum talem tenentẽ, per quẽ finem eadẽ terra reverti debuit ad p̄dictum talem petentem , poſt mortẽ ipſius tenẽtis (ut dicit) & unde queritur quòd ipſe talis injuſtè ei deforceat, & niſi fecerit &c. ut ſupra. Si quis autem per intruſionem fuerit in ſeyſina , et ille qui jus habet petat verſus eum , tunc fiat ei breve in hac forma. ¶ 12. Rex vicecomiti ſalutẽ. Præcipe A. ꝙ juſte &c. reddat B. tantum terræ &c. quem idem B. clamat ut jus ſuum verſus eum ex dono C. patris ipſius A. (cujus hæres ipſe eſt) et in quam idem A. non habet ingreſſum niſi per hoc ꝙ ipſe ſe intruſit in terram illã poſt mortẽ D. matris ipſius A. q̄ terram illam recuperavit ut dotẽ ſuam verſus p̄dictum B. in curia noſtra coram &c. per judicium ejuſdem curiæ noſtræ, et q̄m injuſte ei deforciat : et niſi fecerit &c. Tunc ſummoneas &c. vel aliter : quam B. clamat eſſe jus ſuum de dono C. patris ſui, & in quam non habet ingreſſum, niſi per intruſionem quam fecit in terram illam poſt mortem ipſius C. qui terram illam habuit in cuſtodia ad opus ipſius B. dum infra ætatem fuit, ut dicit: vel aliter: Præcipe A. ꝙ juſtè &c. reddat B. & C. uxori ejus tantam terram &c. quam idem A. dedit in maritagium p̄dicto B. cum p̄dicta C. filia ſua , & in quam idem A. non habet ingreſſum poſt donum illud niſi per intruſionem , quam in eam fecit poſt mortem D. patris ipſius B. qui terram illam habuit in cuſtodia ad opus p̄dictorum B. et C. uxoris ſuæ de voluntate & aſſenſu ipſius D. qui fuit eorum cuſtos, per aſſignationem et voluntatem ipſius A. (ut ipſi B. et C. dicunt). Item ſi vir alicujus uxoris vendiderit hæreditatem alicujus pueri uxoris ſuæ , q̄ fuerit in cuſtodia ipſorum : et tunc ſic. ¶ 13. Rex vicecomiti ſalutem. Præcipe A. quòd juſte &c. reddat B. qui plenæ ætatis eſt (ut dicitur) tantum terræ cum pertinentiis in tali villa, quod clamat eſſe jus et hæreditatem ſuam , et in quod p̄dictus A. non habet ingreſſum niſi per C. qui non niſi cuſtodiam inde habuit , dum idem B. infra ætatem et in cuſtodia ſua fuit (ut dicit) et niſi fecerit &c. ut ſupra. ¶ 14. Rex vicecomiti ſalutem. Præcipe A. quòd juſte et ſine dilatione reddat B. &c. et in quam idem A. non habet ingreſſum niſi per C. quondam virum matris ipſius B. (cujus hæres ipſe eſt) qui illam ei vendidit ut dicit &c. Item ſi quis dederit dum hæres fuerit infra ætatem, & in cuſtodia ſua, et hæres petat de ſeyſina ſua propria, tunc fiat breve in hac forma. ¶ 15. Si autem aliquis hæres petat de ſeyſina anteceſſorum ſuorum aliquam terram quam cuſtos eorum alienaverit dum fuerit infra ætatem, et in cuſtodia ſua , tunc fiat breve in hac forma. Præcipe &c. ut ſupra : quod clamat eſſe jus et hæreditatem ſuam, et in quod idem A. non habet ingreſſum niſi per C. qui non niſi cuſtodiam inde habuit dum talis pater vel mater , frater vel ſoror , Avus vel Avia , Avunculus vel Amita , conſanguineus vel conſanguinea , ſive anteceſſor ipſius B. (cujus hæres ipſe eſt) infra ætatem et in cuſtodia ſua fuit , ut dicit &c. et niſi &c.

¶ 16. Vel aliter : & in quam non habet ingreſſum niſi per C. *cujus* pa-

ter

ter vel alius anteceſſor terram illam habuit in cuſtodia cum ipſo B. dum idem B. fuit infra ætatem, modo habet ętatem (ut dicitur). Et unde idem talis pater vel alius anteceſſor obiit ſeyſitus de terra illa ratione cuſtodiæ ipſius B. & niſi fecerit &c. ¶ 17. vel aliter: In quam idem A. non habet ingreſſum niſi per C. qui terram illam ei dimiſit, dum terra illa fuit in cuſtodia ipſius C. per præceptum noſtrum, & niſi fecerit &c. vel aliter: Præcipe A. quòd juſte &c. reddat B. (qui plenæ ætatis eſt) tantam terram &c. quam clamat eſſe jus & hæreditatem ſuam, & in quam non habet ingreſſum niſi ratione cuſtodiæ, eo quòd prædicta terra eſt de feodo ipſius A. & niſi fecerit &c. ¶ 18. Vel ſic: Et in quam non habet ingreſſum niſi per C. cujus pater terram illam habuit in cuſtodia cum ipſo B. dum idem B. fuerit infra, ætatem, & modo habet ætatem. Et unde idem pater talis obiit ſeyſitus de terra illa, ratione cuſtodiæ ipſius B. et niſi fecerit &c. ¶ 19. Vel aliter: in quam idem A. non habet ingreſſum niſi per C. dum idem B. fuit in cuſtodia ſua & idem A. terram illam ei dimiſit dum remaneret de familia ipſius C. & modo non eſt de familia ipſius C. ut idem B. dicit, et niſi fecerit &c. Eodem modo de communia paſturæ ſi fuerit alienata et dimiſſa ad terminum qui præteriit. Et tunc fiat tale breve, dum tamen paſtura fuerit certa et deſignata ad certum numerum averiorum. ¶ 20. Rex vicecomiti ſalutem. Præcipe A. quòd juſte &c. reddat B. communiam paſturę ad tot boves, et tot oves (et ſic deinceps) in tali villa, quam clamat eſſe jus ſuum, ut pertinentem ad liberum tenementum ſuum in tali villa, in quam idem A. non habet ingreſſum, niſi per C. (*cujus hæres idem B. eſt*) qui paſturam illam ei dimiſit ad terminum qui præteriit, ut dicit: et niſi fecerit &c.

¶ 1. De diverſitate Juratarum ſecundum diverſitatem brevium. 2. Si partes poſuerint ſe in Juratam ſecundum diverſitatem brevium. 3. Jurata ſine aſſenſu Epiſcopi, vel prioris vel Abbatis. 4. Item ſuper Intruſionem. 5. Item breve ſi per uxorem quæ non niſi dotem &c. Cap. 6.

CUm petens ſe poſuerit in inquiſitionem & Juratam de intentione probanda, et tenens ſimiliter de reſponſione et exceptione, tunc fiant Juratę ſecundum formam et diverſitatem brevium in hac forma. ¶ 2. Si autem per virum cui uxor contradicere non potuit, tunc ſic: ad recognoſcendum ſuper ſacramentum ſuum, ſi prædictus talis tenens aliud jus vel alium ingreſſum habuit, vel ſimpliciter alium ingreſſum, in tantam terram cum pertinentiis in tali villa, quam prædicta talis clamat ut jus ſuum, vel ut jus et hæreditatem ſuam, vel ut jus et maritagium ſuum, vel ut dotem ſuam, quam habuit de dono talis primi viri ſui, verſus talem, quàm per talem quondam virum ſuum, vel ſecundum virum ſuum ſecundum formam brevis de ingreſſu, et cui in vita ſua

ſua contradicere non potuit, vel ſi ingreſſum habuit in prædictã talem terram per prædictum talem petentem qui terram illam ei dedit vel vendidit antequàm prædictus talis vir ſuus eam deſponſaſſet, vel poſt mortẽ talis viri ſui in ligea viduitate ipſius uxoris quæ terram illam ei dedit vel vendidit &c. Et ſemper cùm modus & forma ingreſſus dedicta ſit, oportebit ſemper formare formam inquiſitionis diſtinctè ſecundum reſponſionem tenentis, qui dedicit ingreſſum, excipiendo & reſpõdendo, quòd alium habeat ingreſſum quàm petens proponat, vel diverſum, & per alium. Item ſi alio modo uxor alienaverit rem viri ſui, vel rem ꝓpriam ſine conſenſu viri ſui, tunc ſic: Ad recognoſcendum ſuper ſacramentum &c. ſi prædictus talis tenens, aliud jus vel alium ingreſſum habuerit in tantam terram: cum pertinentiis in tali villa quam talis clamat ut jus ſuum, ſi terra fuerit propria, vel quam talis & uxor ejus clamãt eſſe jus uxoris ſuæ, vel in dotem uxoris ſuæ, vel de rationabili dote ſecundum formam brevis de ingreſſu, & quam prædicta talis uxor ei dimiſit ſine aſſenſu viri ſui, ut idem petens dicit, vel ſi prædictus talis tenens ingreſſum habuit in terram illam per prædictum virum qui terram illam ei vendidit vel dedit, per prædictam uxorem ante deſponſationem vel poſt, ut ſupra, ſicut idem tenens dicit. ¶ 3. Item ſi ſine aſſenſu Epiſcopi, Abbatis, vel prioris, per capitulum fiat alienatio, vel per canonicum ſine aſſenſu capituli, vel per obedientiarium, vel procuratorem ſine conſenſu Abbatis vel prioris, vel per ballivum ſine aſſenſu domini, vel per ballivum dum quis fuerit in priſona, tunc ſemper fiat una pars Juratæ ſecundum formam brevis, & disjuncta ſecundum reſponſionem tenentis, & omni caſu in brevibus de ingreſſu ſingularibus, ut ſi per illum qui tenuerit in villenagio. Item per aliquem dum non fuit ſanæ mentis. Item ſi per eum qui non tenuerit niſi ad vitam. Item per felonem poſt feloniam factam. Item ſi ingreſſus ſimpliciter proponatur & ſimpliciter dedicatur abſque eo quòd aliquid excipiatur cõtra ingreſſum, tunc ſic: Ad recognoſcendum. &c. ſi A. pater B. aliud jus vel alium ingreſſum habuit in tantam terram cum pertinentiis. &c. Niſi per C. cuſtodem D. fratris E. ſcilicet qui petit, cujus hæres ipſe E. eſt dum idem D. fuit infra ætatem, & in cuſtodia prædicti C. cum terra ſua & aliis terris ſuis, quia tam prædictus B. filius & hæres prædicti A. cui F. de N. warrantizavit prædictam terram, & verſus quem B. idem E. in eadem curia noſtra clamavit terram illam ut jus ſuum, quam prædictus E. frater & hæres prædicti D. poſuerunt ſe inde in Juratam illam, & interim, &c. & ſe interim ita inde certificent quòd præfatos Juſticiarios noſtros inde reddant certiores. Teſte. &c. ¶. 4. Item ſi per intruſionem, tunc ſic: Ad recognoſcendum ſuper ſacramentum, ſuum ſi A. pater B. die quo obiit fuit ſeyſitus ut de feodo de tanta terra cum pertinentiis in tali villa, quam C. in curia noſtra. &c. clamat ut jus ſuum verſus prædictum B. vel ſi idem B. alium ingreſſum non habuit in terram illam cum pertinentiis, quàm per hoc quòd ſe intruſit in terram illam poſt mortem prædicti A. patris ſui, cui prædictus C.

terram

terram illam dimiſit ad terminum qui præteriit, (ut dicitur) quia tam prædictus &c. Et hæc exempli cauſa ſufficiant, quia infiniti ſunt ingreſſus, & formæ brevium infinitæ, & variantur formæ inquiſitionum multipliciter, & ſæpiùs ſecundum varietatem brevium, & reſponſionum: de quibus omnibus (cùm ſint infinita) mentio fieri non poterit. ¶. 5. Item ſi uxor alienaverit dotem & dicatur in brevi de ingreſſu: Et in quam talis non habet ingreſſum niſi per talem, quæ fuit uxor talis, qui terram illam ei dimiſit, & quæ non niſi dotem inde habuerit, de dono talis quondam viri ſui, poſt cujus mortem terra illa reverti debet ad talem ſicut ad warantum de dote ſua, ſi tenens ingreſſum illum per talem defendat, & dicat quòd nullum habuerit ingreſſum per prædictam uxorem ſed per talem anteceſſorem ipſius petentis (cujus hæres ipſe eſt) qui terram ei dedit, per chartam ſuam quam profert, & quæ hoc teſtatur: ſi ex parte adverſa replicetur, ꝙ charta valere non debeat eo quòd facta fuit dum donator non fuit compos mentis ſuæ, tunc fiat ut ſupra, quia cognoſcit quodãmodo chartam & donum, licet invalidum, & de jure irritandum. Item ſi charta omninò dedicatur, vel dicatur quòd omninò valere non debeat, quià ille qui donaſſe debuit nullam omninò inde ſeyſinam habuit, tunc petens ꝓbet dictum ſuum ſi poſſit. Sed ſimplici voci ſuæ non erit credendum, niſi ſufficientem habeat probationẽ, niſi ita ſit quòd credendũ ſit ei & ſimplici voci ſuæ in cauſæ cognitione. Et in quo caſu, tenens ſe ponet in Juratam per hæc verba. Sed videndum erit utrum ille qui dedit hæres fuit, & warrantus de dote mulieris, vel extranea perſona: quòd ſi non, non valeret donatio: ſed ſi ſic, valere poterit. Poterit. Poterit enim hæres dare id quod ſuum eſt, ſcilicet proprietatem, jus & feodum & attornare donatorio ſervitium, ita quòd uxor tenens quoad vixerit habeat liberum tenementum. Et ſi uxor tenens dum vixerit ſe dimiſerit, & donatorio ſuo ſeyſinam reddiderit, non habet propter hoc donatorius ingreſſum per uxorem ſed per hæredem, quod ſecùs eſſet, ſi tantũ per uxorem. Ideo dicatur: Ad recognoſcendum ſi prædictus A. pater B. aliud jus vel alium ingreſſum habuit in prædictam terram, quâm per prædictam C. quæ terram illam tenuit in dotem, de dono prædicti D. quondam viri ſui (cujus hęres ipſe eſt) ſcilicet qui petit ſicut idem E. dicit, vel ſi ingreſſum habuerit in terram illam per prædictam B. qui terram illam ei dedit per chartam ſuam, & inde eam poſuit in ſeyſinam ita quòd attornavit eidem A ſervitium prædictæ C. de prædicta terra ut idem B. dicit, & interim &c. et hoc ſufficiat de inquiſitione ad præſens.

¶ I *Si Jurata ſummonenda ſit coram juſtic.* *Cap. 7.*

SI autẽ aliqua Jurata ſumonenda ſit corã Juſtic. vel corã ipſo Rege quæ aliquãdo fuit coram iv. juſtic. aſſignatis, tunc fiat tale breve. Rex vic. ſalutẽ, ꝑcipimus tibi ꝙ juratam quæ ſumonita fuit coram dilectis & fidelibus noſtris &c. in adventu ipſorũ in partes illas inter tales de tanta terra cũ ꝑtinentiis in tali villa, & quæ Jurata nondũ capta eſt (ut idem talis recordatur)

tur) venire facias coram Juſticiariis noſtris &c. in eodem ſtatu quo ſum̃onita fuit coram præfatis talibus, & habeas &c. Et in quo caſu, ſi recognitores non venerint, tunc fiat tale breve. Præcipimus tibi quòd habeas coram &c. ad talem terminũ corpora A. B. & C. recognitorũ juratæ ſum̃onitæ in curia noſtra. &c. inter tales de tanto terræ &c. ad faciendam Juratã illam, vel ad faciendam Juratã illam cum aliis ad hoc electis. Præcipimus etiã tibi quòd loco talis unius electorum qui obiit, vel qui amotus eſt, ponas aliũ militem, & illum habeas ad p̃fatum terminũ ad faciendam Juratã illam ſimul &c. vel ſic: p̃cipimus tibi ꝙ in jurata quæ ſum̃onita eſt &c. inter tales de tali re &c. ponas ſex liberos & legales homines, alios à p̃electis ad præelectos, & qui non ſunt eſſoniabiles, & eos habeas corã &c. ita ꝙ jurata illa non remaneat ꝓ defectu recognitorũ &c. qui interim tenementa illa videant &c.

¶ 1. De brevibus. Si firmarius petierit ſeyſinam propriam. 2. Qualia brevia non vertuntur ad brevia de recto per narrationem, quia ille qui petit non habet niſi liberum tenementum. 3. Qualiter & quæ vertantur. 4. Qualiter recurritur per inquiſitionem per juratam de ingreſſu. Cap. 8.

Item: Inter cætera in fine notandum, ꝙ cùm aliquis firmarius petierit ſeyſinam ꝓpriam, hoc facere poſſit, etſi non habuerit jus in re, ſive in tenem̃to, & illud alicui dimiſerit ad terminũ qui p̃teriit, quia quodam̃odo jus habet poſſeſſoriũ quale quale, quare cõpetat ei actio de dimiſſione ꝓpria & facto ꝓprio. Quod ſi in feodo, tunc expirat ſua actio, & tunc incipit cõpetere ꝓprietario, vel de nova diſſeyſina vel de ingreſſu, vel de mero jure per breve de recto, ſecundum ꝙ tenuerit ad vitam quocunq; modo, ut de libero tenemento tantũ, vel in feodo ſibi & hæredibus ſuis, ſine uſu & expletiis tantũ, vel cum uſu & expletiis ut de jure mero. Si autem ille dimiſerit qui tantum tenuit ad terminum vitæ, & de ſeyſina propria petierit ingreſſum, ubi alius habuerit ꝓprietatem, feodũ ſcilicet & jus merum, tale breve nunquã vertetur per narrationẽ in breve de recto. Eodẽ modo ſi quis petierit per ingreſſum tenementũ ꝙ dimiſit ad terminũ, & ꝙ tenuit tantũ in feodo ſine uſu & expletiis, nunquã vertetur tale breve de ingreſſu per narrationem in breve de recto. ¶. 2. Si autẽ petierit de ſeyſina ꝓpria ꝙ tenuit ut liberũ tenemẽtum & in feodo cum uſu & expletiis, & ſic de jure mero, tunc cõpetere poterunt petenti duæ actiones, & uti poterit quâ voluerit. Et tunc etiam una electa, vertitur quandóq; una in aliam. Competit enim ei breve de ingreſſu, vel breve de recto. Et ſi breve de ingreſſu eligitur ubi omnia p̃dicta concurrunt, & petens fundaverit intentionem ſuam, & docuerit de jure ſuo, & quòd ad ipſum pertineat actio, tunc proponet ingreſſum, & illum probet per patriam, vel inſtrumentum, ut ſupra dicitur. ¶. 3. Et ſi primò poſuerit ingreſſum, & poſtea docere velit de mero jure ſuo per deſcenſum, ſic vertitur breve de Ingreſſu ad breve de Recto, & con-

& conjungitur una actio cum alia, ſcilicet per breve de recto, vel per breve de ingreſſu per juratam, ſecundum quod tenens elegerit, totum terminabitur negotium. Et ideò habet tenens electionem, quia ſi cùm peteti plures competant actiones, & uti poterit qua voluerit, eodem modo ſi tenenti cōpetant plures reſponſiones ſive exceptiones peremptoriæ, quæ terminant totum negotium, uti poterit pro voluntate ſua, quacunq; illarum voluerit, quatenus tempus & probatio permiſerit, ut ſi ſe tenuerit tenens ad ingreſſum, cavēdum erit quòd terminus non excedat tempus aſſiſæ mortis anteceſſoris, ita quòd deficiat probatio de proprio viſu & auditu. Et ſi ſe tenuerit ad rectum, extunc ſicut ꝑ breve de recto erit procedendum, poſtquam tenens ſe poſuerit in magnam aſſiſam, vel ſe defenderit per duellū: & ſic vertetur una actio ꝓprietatis, in aliam ſuper ꝓprietate. Sed actio ſuper poſſeſſione nunquam per narrationē vertetur ad actionem ſuper ꝓprietate, nec econversò. Sed cùm ūtraq; actio cōpetat petenti ab initio & inceperit petere primò per breve de recto, & narraverit de jure ſuo per deſcenſum, ſi tempus ꝓbationis permiſerit in fine, poſt deſcēſum bene poterit deſcendere ad ingreſſū per hæc verba. Et unde talis non habet ingreſſū niſi ꝑ talē cui &c. (ut ſupra per totū) ſive hoc fuerit de ꝓpria ſeyſina ſive aliena, & tunc (ut ſupra) ſecundum quod tenens elegerit defenſionem erit ꝓcedendum, ſicut ꝑ breve de recto in omnibus tam in eſſoniis quàm in aliis, ſecundū ꝙ ꝓceditur per breve de ingreſſu, & de hac materia infra de eſſoñ de malo lecti.

¶ 4. Quandoq; tamen locū habet breve de ingreſſu, & ꝓbatio de viſu ꝓprio & auditu, ultra terminum aſſiſæ mortis anteceſſoris, ꝙ quidem contingit de neceſſitate, & ꝓ defectu alterius actionis, ubi quis qui nō habuerit niſi liberum tenementum, dimiſerit ad terminū longiſſimū, qui excedit tēpus aſſiſæ mortis anteceſſoris, & ubi ſcilicet agere non poſſit ꝑ breve de recto ſuꝑ jure mero, cū nullū aliud ei cōpetat remedium, tunc de neceſſitate recurritur ad inquiſitionē ꝑ juratā de ingreſſu, non obſtante termino, quia ꝙ aliàs non eſt licitū, neceſſitas licitū facit, ut ſi quis qui ad vitā tenuerit quacūq; ratiōe, vel in feodo ſine uſu & expletiis, dimiſerit ad terminū talē qui excedit tēpus aſſiſæ mortis anteceſſoris, & ulteriùs ſuꝑvixerit, ꝑ tēpus qui excedit terminū, adhuc ſubvenitur ei ꝑ breve de ingreſſu, & ꝑ juratam, & ꝓbationē de viſu ꝓprio alicujus, & auditu, ꝙ de jure non eſſet cōcedendū. Et ꝙ ita fieri poſſit, ꝓbatur de termino S.H. Anno Regis H. viii, in com̄ Lync. de Thoma de Eſtotengni, ubi quædā quæ tenuit nomine dotis, dedit cuidam ad terminum dotem ſuam, qui duravit per. lx. annos & amplius. Et petiit per breve de ingreſſu. Et ſecundū ea quæ dicta ſunt, perpendi poterit ꝙ quodlibet breve de ingreſſu non convertitur in breve de recto, nec etiam in perſona cujuſlibet petentis per breve de ingreſſu, quia ei ſoli competit qui loqui poſſit de ſeyſina propria, vel alicujus anteceſſoris ſui, qui inde obiit ſeiſitus ut de feodo & jure, & cujus ſeyſinam petierit, non autem in perſona ejus qui ad terminum annorum tenuerit, ſicut firmarius, ut ſi ad terminum alicui tradiderit, & finito termino illo terminum ſuum repetere voluerit.

Idem

Idem dici poterit de eo qui tenuerit ad terminum vitæ quocunq modo ut liberum tenitum, & illud dimiſerit ad terminum, & finito termino repetere velit ꝙ dimiſit. Item illud idem dici poterit de eo qui non tenuerit niſi in feodo tantum, ſine jure mero, i. ſine uſu & expletiis; & tales licet jus habuerint quale quale, ſicut jus poſſeſſorium, non tamen petere poterunt jus proprietatis, nec in judiciũ deducere, quia jus tale non habuit: Cùm igitur competat alicui utrumq jus, viz. poſſeſſionis, & ꝓprietatis, & petat ꝑ breve de ingreſſu ſeyſinã ꝓpriam, vel alicujus anteceſſoris, ut jus & hæreditatem ſuam, vel maritagiũ ſuum cum expreſſione tali vel ſine, & ſic dicat in fundatione intentionis ſuæ. Peto tantũ terræ cum ꝑtinentiis ut jus meum &c. Et unde ego, vel talis anteceſſor meus fuit ſeyſitus in dominico ſuo ut de feodo tempore talis Regis, capiendo expletia ad valentiam tanti, & de tali deſcendit jus illius terræ tali, & ſic per omnia ſicut per breve de recto, uſq ad petentẽ. Et tunc adjiciat: & unde idem talis non habuit ingreſſum niſi ꝑ talem &c. Et ita ꝙ faciat mentioñ de ingreſſu, ſtatim incipit breve de ingreſſu eſſe breve de recto ex narratione petentis, niſi tenens ingreſſum elegerit. Et cùm in electione tenẽtis ſit ab initio in reſponſione ſua utrum ſe tenere voluerit ad defenſionem juris vel ingreſſus, omnia habebit remedia, & omnes dilationes quæ ei cõpetere poſſent ꝑ breve de recto, ſaltem quouſq elegerit defenſioñ juris, vel ingreſſus. Et ſi defenſionem juris elegerit, remaneat loquela ſicut ꝑ breve de recto. Si autem defenſionem ingreſſus, ꝙ tunc deſinat eſſe brẽ de recto, & redeat iterum ad nãturã ſuam ſicut ꝑ breve de ingreſſu. Cùm autẽ petens ab initio, & in intentione ſua ꝓponat utrumq, ſcilicet jus & ingreſſum, oportet ꝙ offerat ſe ꝓbare utrumq, niſi tenens velit jus ſuum recognoſcere. Ad cujus intentionem & ꝓbationem oportet tenentẽ utrumq defendere, habebit tamen electionem quam iſtarum defenſionũ ſubire voluerit, juris viz. vel ingreſſus: utramq verò ſubire non tenetur, cùm una ſufficiat ꝑ ſe ſine alia, quia cùm petens jus ſuum ꝓponat & ingreſſum, ſi in ꝓbatione unius deficiat, erit quaſi deficeret in probatione utriuſq, ꝓpter coniunctionem copulativam (&) quæ utramq coniungit. Expedit igitur tenẽti illã partem eligere quam petens ꝓbare non poſſit, & incerta erit ꝓbatio petẽtis donec tenens elegerit: poterit enim petens ius habere in re petita, & tamẽ inde ingreſſus nõ erit talis ut ꝓponitur vel è converſo, poterit etiam eſſe ꝙ petens ius habeat in re petita, & ꝙ talis ſit ingreſſus ut ꝓponitur, quo caſu cùm tenens ad duas non teneatur defenſiones, nec petens per conſequens ad duas probationes, & factã electione, probare poſſit illam quam tenens elegerit, hoc erit tenenti periculoſum. Et quia cùm elegerit ius, videtur tacitè innuere per conſequens ingreſſum eſſe talem ut proponitur, & è converſò. Cùm autem tenens elegerit defenſionem iuris contra intentionem & probationem petentis, & aliam habebit electionem utrum viz. ſe ponere voluerit in magnam aſſiſam, vel defendere per duellum, ſecundum quod inferiùs dicetur in cauſa proprietatis, per breve de recto, & maximè ſi tales ſint perſonæ petens & tenens, quod inter eos iaceat magna aſſiſa vel

 duellum.

duellum. Si autem conjunctæ ſint perſonæ, & ſit jus deſcendens utrique de uno ſtipite, ſicut inter fratres, antenatum & poſtnatum, avunculum & nepotem, ubi locum habebit computatio quis eorum ſit hæres propinquior, & cùm de propinquitate conſtiterit, quamdiu caſus Regis duraverit, nunquam ad judicium procedetur. Cùm autem breve de recto (ut prædictum eſt) per narrationem petentis, & reſponſionem tenentis qui ingreſſum elegerit, vertatur ad breve de ingreſſu, ex tunc deficiunt tenenti eſſe dilationes, & eſſonia de malo lecti, quæ ei competebant antequam tenens ingreſſum eligeret, & extunc procedendum erit ſicut per breve de ingreſſu. Si autem defenſionem juris elegerit, tunc fiat per omnia ſicut dictum eſt ſupra, inter extraneas perſonas & conjunctas. Et in fine notandum, quòd ſi inter conjunctas perſonas in placito per breve de recto, & per narrationem adjiciatur de ingreſſu, non expedit tenenti quòd ſe teneat ad ingreſſum, quia ſi talis ſit ingreſſus ut proponitur, & probari poſſit, & tenens cùm ingreſſum elegerit, & per conſequens tacitè innuit jus eſſe petentis, ut proponitur, probato ingreſſu, non obſtante caſu Regis, petens obtinebit. Si autem ad defenſionem juris ſe tenuerit, ſive talis ſit ingreſſus ut proponitur, ſive non, factâ computatione parentelæ, quamvis conſtiterit quis eorum ſit hæres propinquior, nunquàm ꝓcedet judicium ꝓpter caſum Regis, nec aliud unquàm in cauſa ꝓprietatis, inter conjunctas perſonas, durante caſu, dum tamen tenens ad defenſionem juris ſe tenuerit.

Henrici de Bracton de legibus & conſuetudinibus Angliæ liber quintus, qui dividitur in quinque Tractatus, quorum primus eſt de Recto.

CAP. I.

¶ 1. *De materia hujus libri.* 2. *Quare hoc placitum de Recto ultimo ponitur.*

EXpedito tractatu de aſſiſis & recognitionibus, quæ proditæ ſunt ſup jure poſſeſſorio, ad ſeyſinam ꝓpriam, vel alicujus anteceſſoris ut de feodo recuperādā: Et ſimiliter expedito tractatu placitorū de ingreſſu aſſequendo, cōſequēter agendū erit đ placito ſup jure, & ꝓprietate, de ſeyſina ꝓpria vel alicujus anteceſſor̄, de tēnto vel aliquo alio jure, đ quo āteceſſor nō obiit ſeyſitus ut de feodo, & ubi in judiciū deducit̄, & terminat̄ utrūq; jus ſimul, tā poſſeſſion̄

viz. quam

viz. quam proprietatis, ſecundum quod inferiùs dicetur, & ibi ratio quare. ¶ 2. Placitũ vero de recto ultimũ ſibi locum vendicat in ordine placitorũ, quia quicunq̃ in hoc placito ſemel amiſerit p judicium, vel per aſſiſam, vel per duellum, nunq̃m ad aliã actionem habebit regreſſum, quia ſẽper obſtabit ei exceptio rei judicatæ. Et tale erit judicium reddend', ſcilicet q petens recuparet ſeyſinam ſuã quietè ſibi & heredibus ſuis, de p̃dicto tali tenente & hæredibus ſuis imperpetuum. Per judiciũ dico: quia ſecùs eſt ſi per defaltã, aliqua habita diſtinctione, ſicut inferiùs diceẽ de defaltis. Et ſi quis ſemel egerit p hoc breve de recto qualitercunq̃, (ut p̃dictum eſt) ſi in ſuo loco impetretur, nunquã poſtmodũ ad actionẽ ſuper poſſeſſioñ regreſſum habebit, & maximẽ cùm placitum p breve de recto, utrumq̃ jũs, tam poſſeſſionis quàm ꝓprietatis (ut paulò ante dictum eſt) comprehendat.

¶ 1. De diverſis formis brevium de recto. 2. Breve de recto ſi terra partibilis ſit de Socagio. 3. Breve de recto ballivis ſokæ vel cuſtodibus bonorum. 4. Breve de recto ſi quis tenere debet in capite de Rege. 5. Breve de recto cuſtodi ubi hæres fuerit infra ætatem. 6. Breve ballivis maneriorum ſecundum conſuetudinem maneriorum. 7. Breve ballivis de burgo. 8. Breve de recto de dote ubi mulier partem habuerit. 9. Breve de recto de ſervitiis & conſuetudinibus. *Cap. 2.*

ET quia variæ ſunt formæ brevium de recto, ideo de formulis videamus, & imprimis de illis quæ aliquando terminantur in curia dominorum ſuorum, quorum hæc eſt prima. Rex tali Epiſcopo ſalutem. Præcipimus tibi quòd ſine dilatione plenum rectum teneas tali de tanto terræ cum pertinentiis in tali villa, quod clamat tenere de te, p liberum ſervitium tanti per annum pro omni ſervitio, & quod talis ei deforciat. Et niſi feceris, vic' talis faciat, ne amplius inde clamorem audiamus pro defectu recti. *Teſte &c.* Vel ſic: de tertia parte unius feodi militis in tali loco vel villa, quam clamat de te tenere, & quam talis ei deforciat. Si autem ſervitium ſit militare, tunc ſic: Per ſervitium feodi unius militis, vel dimidii, vel quartæ partis feodi unius militis, vel per ſervitium tot denariorum quando 40. s. capiuntur de ſcuto, vel ſic: per ſervitium tot denariorum quando duæ marcæ, vel xx. s. capiuntur de ſcuto, vel per ſervitium, unde tot carucatæ faciunt feodum unius militis, vel ſic: per ſervitium, unde tot bovatæ vel tot virgatæ terræ faciunt feodum unius militis pro omni ſervitio. Et notandum quòd in ſervitio militari non dicitur per liberum ſervitium, & ideò, quia conſtat quòd feodum tale liberum eſt, nec etiam, ubi quantitas feodi exprimitur in quãtitate terræ petitæ, non opponitur aliquod ſervitium, quia in quantitate feodi oſtenditur quantitas ſervitii. Sunt autẽ infinita ſvitia, & diverſa, & innumerabilia in brevi de recto, ſecundũ q ſunt à diverſis dominis capitalibus feoffatoribus conſtituta. Et ideò non poſſũt in ſcripto cõprehendi omnia. Fit etiam aliquando feoffamentum ſic, & breve ſic. Quod clamat tenere de te per liberum ſervitium inveniendi tibi unum ſervientem equitem ad eundum tecum in exercitum in Walliam, ad ſummonitionem tuam, ad cuſtum ſuum,

ſuum, vel cuſtum tuum, pro omni ſervitio, vel ſic: Per liberum ſervitium ſequendi curiam tuam, vel portandi brevia tua infra regnum Angliæ, ad ſummonitionem tuam, & cuſtum ſuum, vel cuſtum tuum, pro omni ſervitio, vel ſic: Per ſervitium unius Aſturcii ſori, vel unius Eſpervarii ſori, vel per ſervitium unius paris calcarium deauratorum, vel albarum cherothecarum, pro omni ſervitio, & ſic de aliis, ſecundum formam chartarum & feoffamentorum. Fit etiam aliquando ſervitium annuum, & ſervitium militare ſimul & pro eadem terra, & tunc in brevi proponendum eſt ſervitium annuum, ſic: Per liberum ſervitium x.s. per annum, & tunc dicatur, & per ſvitium unius feodi militis pro omni ſervitio, quia ſi hæc determinatio p annum poſtponeretur, huic ultimæ clauſulæ, ſic videretur referri ad totum præcedens, & ita ſequeretur inconveniens, quia ſervitium militare non eſt annuum. ¶ 2. Rex tali domino ſalutem. Præcipimus tibi quòd juſtè & ſine dilatione plenum rectum teneas talibus de tanto terræ cum pertinentiis in tali villa, quod clamant eſſe rationabilem partem ſuam quæ eos, vel eas, contingit de libero tenemento quod fuit talis patris, vel matris, Avi vel Aviæ, Avunculi vel amitæ ſui in eadem villa, & tenere de te per liberum ſervitium tanti per annum pro omni ſervitio, quod talis ei deforciat, & niſi feceris, vicecomes talis faciat ne amplius inde clamorem audiamus pro defectu recti. Teſte &c. vel ſic: Quod clamat eſſe de rationabili parte ſua quę eos contingit de libero tenemento quod fuit talis patris vel matris, avunculi vel amitæ, ut ſupra. ¶ 3. Rex ballivo Sokæ de tali loco, vel cuſtodi talis honoris ſalutem. Præcipimus tibi quòd ſine dilatione plenum rectum teneatis tali, de tanto terræ cum pertinentiis in tali villa, quod clamat tenere de prædicta Soka, vel de prædicto honore, per liberum ſervitium tanti per annum pro omni ſervitio, quod talis ei deforciat, & niſi feceris, talis vicecom̃ faciet ne ampliùs inde clamorem audiamus p defectu recti. Teſte &c. ¶ 4. Rex. vicecomiti ſalutem. Præcipe tali quòd juſtè &c. reddat tali tantum terræ cum pertinentiis in tali villa, quod clamat eſſe jus & hæreditatem ſuam, & tenere de nobis in capite, & unde queritur quòd prædictus talis injuſtè ei deforciat, & niſi fecerit, & idem talis fecerit te ſecurum de clamore ſuo proſequendo, tunc ſum̃oneas per bonos ſummonitores præfatum talem, quòd ſit coram Juſtitiariis noſtris apud Weſtmonaſterium, tali die, oſtenſurus quare non fecerit, & habeas ibi ſummonitores, & hoc breve Teſte &c. ¶ 5. Rex cuſtodi terræ & hæredis talis ſalutem. Præcipimus tibi quòd juſtè & ſine dilatione plenum rectum teneas tali de tanto terræ cũm pertinentiis in tali villa, quod clamat tenere de prædicto hærede per liberum ſervitium tanti per annum pro omni ſervitio, quod talis ei deforciat, & niſi feceris, vicecomes noſter talis faciat, &c. ne ampliùs &c. ¶ 6. Rex ballivis ſuis de tali villa ſalutem. Præcipimus vobis quòd ſine dilatione, & ſecundum conſuetudinem manerii noſtri de tali villa, plenum rectum teneatis tali, de tãto terræ cum pertinentiis in tali villa, quod talis ei deforceat, ne ampliùs &c. Teſte &c. Si autem burgagium petatur, tunc ſic.

¶ 7. Rex

¶ 7. Rex ballivis ſuis de tali burgo ſalutem. Præcipimus vobis quod plenum rectum teneatis A. de tali villa, de uno meſuagio cum ptinentiis in tali villa, quod clamat tenere de nobis per liberum ſervitium tanti per annum p omni ſervitio, vel in liberum burgagium, vel in liberum maritagium pro omni ſervitio, quod talis ei deforciat, & niſi, &c. Teſte &c. Eſt etiã alterius modi breve de recto, quod dirigitur hæredi alicujus, ſub nomine mulieris quæ habuit partẽ dotis ſuæ, ſive plus ſive minus, quod tale eſt. ¶ 8. Rex tali hæredi ſalutem. Præcipimus tibi ꝙ ſine dilatione plenum rectũ teneas tali mulieri, de tertia parte tantæ terræ, vel redditus, vel boſci, vel prati, vel unius vel duorũ, vel tot meſuagiorũ, cum ptinentiis in tali villa, qm clamat eſſe de rationabili dote ſua quę eam contingit de libero tenẽto quod fuit talis quondam viri ſui in eadem villa, vel in alia, & tenere de te p liberum ſervitium ut ſupra. Si autem dos quæ petitur defendi debet ſub ſervitio dotis quę tenetur, tunc ſic: Quam clamat pertinere ad liberum tenemẽtum ſuum quod de te tenet in dotem in eadem villa vel in alia, p tale ſervitiũ: vel ſic, Quam clamat tenere de te in dotẽ p tale ſervitiũ. Eſt etiã alterius modi bre de recto de conſuetudinibus & ſvitiis, quod imediatè dirigitur vicecomiti, ubi tenens ſvitium ſuũ dedixerit in parte vel in toto quod tale eſt. ¶ 9. Rex vic. ſalutem. Præcipe tali ꝙ juſtè & ſine dilatione faciat tali conſuetudines & recta ſvitia, quę ei facere debet de libero tenemẽto quod de eo tenet in tali villa, & niſi fecerit, & idem talis fecerit te ſecurũ &c. tunc ſumoneas p bonos ſumonitores &c. ꝙ ſit corã Juſtic' noſtris ad primã aſſiſam, cùm in partes illas venerint, oſtenſurus quare non fecerit. Et habeas &c. Teſte &c. De ſvitio vero ꝙ quis cognoverit, ſi illud facere aliquãdo contradixerit; dirigitur tale breve vic' de juſtitiando eum, ꝙ dicitur breve de recto, in hac forma: Rex vic' ſalutem. Præcipimus tibi quòd juſtities talem, ꝙ juſtè & ſine dilatione faciat tali conſuetudines & recta ſvitia quæ ei facere debet de libero tenemẽto ſuo quod de eo tenet in tali villa, ut in homagiis, relevils, redditibus, arreragiis & aliis, ſicut rationabiliter monſtrare poterit quod ei facere debeat, ne ampliùs inde clamorem audiamus p defectu juſtitiæ. Teſte &c. Si autem tenementum fuerit in Burgo, tunc dicatur ſic: Quod talis faciat tali recta ſvitia, nulla tamen fiat mentio de conſuetudinibus.

1 ¶ *Qualiter placita transferuntur à curia dominorum uſque ad comitatum.* 2. *Quòd pluribus modis poſsit curia domini deficere.* 3. *De ſummonitionibus & modo procedendi in curia domini Regis.* Cap. 3.

Conſtat ex prępcedentib' ꝙ quædã ſunt bria de recto ex ſupra nominatis quæ in curia dñorũ, terminari debẽt, & quæ aliquando p defaltã dominorũ, qui rectũ tenere vel nolũt, vel non poſſunt, transferũt ad comitatũ, & ibi multis modis terminari poterunt, niſi ita ſit ꝙ tenens ſe poſuerit in magnam aſſiſam, vel ꝙ Dominus Rex (ad inſtantiam petentis, & aliquando ad inſtantiam tenentis, ſed ex juſta cauſa) velit ꝙ loquela ad curiã ſuam

a comitatu transfertur, ideò per ordinem erit incipiendum à curiis dominorum ubi ipſi dom̃ quandoque curiam tenent & quandoque eorum ballivi, ut ſi ipſe petens tenere clamaverit de aliquo per liberum ſervitium, qui velit & poſſit loquelam in curia ſua deducere & placitare & terminare per duellum, vel alio modo, qui quidem ſi nolit, vel non poſſit multis de cauſis, vel ꝓpter impotentiam, vel ꝓpter aliquam dubitationem emergentem, vel incidentem: & ita quod curia ſua de recto tenendo petenti deficiat, tunc ritè ꝓbata defalta per defaltam recti in curia dom̃ capitalis, vicecomes rectum teneat per verba in brevi cõtenta (ſi non feceris vic' hoc faciat.) ¶ 2. Poterit quidem curia de recto tenendo deficere multis modis, ut ſi deforcians tenuerit de aliquo alio quàm de eo de quo petens tenere clamaverit, quia in hoc caſu non habet dominus capitalis coertionem per quam deforciantẽ trahere poſſit ad curiam ſuam, propter quod de neceſſitate erit ad comitatũ recurrendum. Item quia capitalis dominus omninò recuſat tenere rectum, vel cùm nemo ſit, vel inveniatur in curia qui rectum teneat, vel quia ipſe dominus nullam curiam habet, nec erit (ut videtur) ad ſuperiores dominos capitales, præterquam ad comitatum recurrendum, cùm in brevi contineatur, quòd ſi talis nominatus non fecerit ꝙ vic' immediatè ſe intromittat. Item propter impotentiam domini capitalis, ut ſi warrantus vocetur qui ſit manens extra poteſtatem ſuam, vel fortè deforcians alibi ſe eſſoniaverit de malo lecti, quàm infra poteſtatem dom̃ ſui, & ita ꝙ milites mittere non poſſit, licet dominus. Rex faciat hoc aliquando per breve ſuum. Item ſi tenens poſuerit ſe in magnam aſſiſam, & aliæ ſunt cauſæ infinitæ. Et ſi dominus capitalis rectũ tenere inceperit, & poſtea obierit, licet hæres ſuus infra ætatem extiterit, propter hoc non cadit breve, quia curia judicabit. ¶ 3. De ſummonitionibus vero ad curiam capitalis domini faciendis, quæ eſſe debeant, vel quot ſurſiſæ, vel quot eſſon̄ fieri, nolo inſerrere huic tractatui propter diverſas conſuetudines, quæ in diverſis curiis diverſimodè obſervantur. Sed ſciendum ꝙ in viſu petendo, & in warranto vocando, aliquando & in exceptionibus proponendis, & in duellis vadiandis, & in omnibus aliis quæ in curia dominorum terminari poſſunt & debent, obſervari debent prout in curia Regia obſervantur.

¶ 1. Qualiter defalta Recti in capitali domino debeat probari in curia Regis. 2. De proceſſu in comitatu poſt defaltam curiæ probatam. 3. Quando loquela incipit eſſe in comitatu. *Cap. 4.*

CUm autẽ ita ſit ꝙ dom̃ capitalis rectum tenere nolit, vel non poſſit, & curia ſua ita de recto defecerit, videnđ erit qualiter defalta ꝓbari poſſit, & debeat, ita ꝙ loquela ad com̃ trãsferat, & tũc quando loquela incipit eſſe in com̃, & uſq; ad quod tempus dom̃ capitalis curiã ſuã petere poſſit, cùm fortè de recto non defecerit. Poſt defaltã curiæ domini capitalis, ſtatim ad comitatum accedat petens & oſtendat ibi ꝙ curia domini ſui ei defecerit de recto, & (ſecundũ quoſdam) vadiata ꝓbatione defaltæ in manum ſervientis

tis domini Regis, vic' dicat ſervienti domini Regis, q aſſumptus ſecū ꝓbis & legalibus hominibus, ſtatim accedat ad curiā illius dom̄ capitalis, ſi curiam habuerit & curiā tenuerit, vel ſi curiam nō habuerit, tunc ad locū ubi habuerit reſeātiam, dum tamē hoc ſit in feodo illo, ubi terra illa eſt quæ petitur, & ſi nihil horum habuerit vel fecerit, tunc ſufficit q defaltā ꝓbet quo loco voluerit, ſuper feodum illud, ſecundū quod ipſe dom̄ electioñ habuerit tenendi curiam ſuā quo loco voluerit ſuꝑ feodum ſuū (cū extra nō liceat de jure) & videat ſerviens ſi curia petēti defecerit de recto, q ipſe ei rectū tenere noluerit vel non poſſit, & ſtatim ꝑ juramētū ipſius petentis, & aliorū duorū quos petens ſecū habuerit, audiat ſerviens ꝓbatioñ defaltæ in pſentia capitalis dom̄, ſi intereſſe voluerit p ſe, vel ꝑ certum attornatū, ſeneſcallū, vel aliū ballivum: ſecund' quod inveniri poterit de termino P. & ſ. T. año Regis H. tertio in com̄ Surrey de Gylbert de Albyngeworth & Reginaldo de Breweſe. Qui quidē ſi ſum̄onitus intereſſe noluerit, nihilominus ꝓcedat ꝓbatio, & ꝓbata defalta, ut pdictum eſt, redire debent ad com̄ tam petens quàm ſerviens. Et ſviente (qui in hoc recordum habet) ꝓbationem defaltæ atteſtante, tunc petat petens inde juditium, & ibi per juditium pcipietur, q tenens ſum̄oneatur q ſit ad alium com̄ inde petenti reſponſurus. Ad quē m diem ſi uterq; comparuerit, ꝓcedat loquela, ſi autem neuter, ſed ſe eſſoniaverit, dabitur alius dies per eſſoñ & idem erit ſi de altero ipſorum. Si autem nullus, vacua erit loquela, quamvis videatur q compenſari debeat defalta cū defalta, ex quo tenens quietus per judicium non receſſit. Si autem petente comparente tenens non comparuerit, præſentibus ſummonitoribus, & ſummonitiones teſtificantibus, ꝓcedatur contra ipſum ad defaltam, ſecundum diverſam cōſuetudinem diverſorum comitatuū, vel ꝑ captionem terræ in manum domini Regis, vel alio modo. Et ſecundum q in comitatu Lancaſtr̄ obſervatur, & quæ conſuetudo ab M. de P. commendata fuit & approbata, & quæ talis fuit: quod ſi tenens ad primam ſummonitionem non veniret, tunc præſentibus ſummonitoribus & ſummonitionem teſtificantibus, per conſiderationem comitatus ſummoneatur ſecundò, q ſit ad alium comitatum, ad quem ſi non venerit præſentibus ſummonitoribus &c. ut prius, ꝑ cōſiderationem comitatus capiatur parvum nāpium de eadem terra nomine diſtrictionis, & tenens ſummoneatur tertiò q ſit ad tertium comitatum, ad quem ſi non venerit, capiatur magnum nampium de eadem terra, ſcilicet averia & catalla in duplum pro aforciamento diſtrictionis, & tenens quartò ſum̄oneatur quòd ſit ad quartum com̄, ad quem ſi non venerit, per cōſiderationem com̄, capietur terra in manum domini Regis, & tenens quintò ſum̄oneatur, q ſit ad quintum com̄, ad quem ſi non venerit, nec terra petita ſit ꝑ plevinā, petens ſeyſinā ſuā recuperabit ꝑ defaltā, nec poterit tenens ſe defendere contra recordum com̄ per legem, defendendo ſummonitionem & ſurſiſas. ¶ 2. Fit etiam proceſſus hujuſmodi poſt defaltam probatam pluribus aliis modis & diverſis, ſecundum diverſitatem comitatuum, quia poſt probationem defaltæ, faciet ſerviens hundredi incontinenti

ſum̃onitionẽ vel aſſidet partibus diẽ (ſi præſent fuerint) ad ꝓximũ com̃ & ſemp ſtabit ejus recordo cum teſtimonio ꝓborum hominum qui p̃ſentes fuerint, & de ſum̃onitione facta, & die dato, & ad quem ſi tenens non venerit, ſe ꝑ legem non defendet contra recordum ſervientis. Stabitur etiam ejus recordo, ſi in curia Regis contentio habeatur, utrũ loquela fuerit in curia capitalis domini, vel in comitat̃, vel ſi facta fuerit ꝑ eum ſum̃onitio vel non, ut de itinere W. de Ralegh in com̃ Warr̃. ¶ 3. Et quamvis quidã ſic dicant, ꝙ ſtatim poſt ſum̃onitionem factam ꝑ ſ'vientem, incipit loquela eſſe in comitatu, tamen non eſt ita, niſi tunc demùm cum ſerviens pręſens fuerit in comitat̃ & teſtatus fuerit ꝓbationem defaltæ & ſummonitionẽ, & cum ita fuerit loquela in com̃, ſine calumnia domini capitalis, ſive tenens ſe eſſoniaverit ſive non, capitalis dominus curiam ſuam nunquam rehabebit, ſive tenens in com̃ ſe eſſoniaverit ſive non. Ex tunc enim vel ſtatim poterit loquela ad magnã curiam dom̃ Regis ꝑ ponè transferri; vel in com̃ terminari, & unde cùm multotiens contingat, ꝙ petens per fraudem dicit ꝙ curia de recto ei defecerit, cùm fortè loquela nunquã fuerit in curia dom̃ capitalis, & cùm ipſe dom̃ paratus eſſet ei rectum tenere, ipſe petens ad comitãt convolavit. Et quo ꝓbato eſſet curia domino capitali reſtituenda, ſi illam ad horam petierit, oportet ꝙ illam petat hora congrua, antequam loquela fuerit in comitat̃, ſcilicet tertio die incluſivè, ne ſi diem com̃ attenderet, ſuperveniret, ꝓteſtatio ꝓbationis defaltæ, & ſummonitionis per recordum ſervientis, vel eſſonium tenentis, & poſtea breve de ponendo loquelam ad magnam curiam, quia ſic non eſſet curia petita ad horam.

¶ 1. *Cùm loquela fuit in comitat. tranſlata.* 2. *De modo procedendi in placito de recto cùm fuerit in comitat', & de forma diverſorum brevium.* 3. *Si in com' vocetur warantus.* 4 *Si tenens ſe poſuerit in magnam aſſiſam in comitatu.* 5. *Breve de pace uſque ad adventum Juſtitiariorum.* 6. *Prohibitio cuſtodi.* 7: *Si placitum fuerit in comitatu de conſuetudinibus & ſervitiis.* 8. *Si ille qui ſe poſuerit in magnam aſſiſam de ſervitiis & conſuetudinibus & habuerit breve de pace diſtinguatur à domino ſuo pendente placito.* 9. *Breve de pace ubi terra petita teneri debet in Gavelkynd.* 10. *Quòd tenens qui ſe poſuerit in magnam aſſiſam cùm breve de pace habuerit perquirat ſibi petens de arramando magnam aſſiſam coram Juſtitiariis in adventu ipſorum.* 11. *Breve de eodem de aſſiſa arramanda.* 12. *De aſſiſa arramanda cùm placitum de recto fuerit de ſervitiis & conſuetudinibus.* 13. *Breve de aſſiſa arramanda in Jurata de Gavelkynd loco magnæ aſſiſæ.* 14. *Qualiter removetur placitum de com' ad magnam curiam per breve quod dicitur Pone.* 15. *Pone ad petitionem petentis.* 16. *Pone ad petitionem petentis de conſuetudinibus & ſervitiis.* 17. *Pone ad petitionem tenentis & ex cauſa.* 18. *Ubi duellum vadiandum eſt contra conſuetudinem regni.* *Cap. 5.*

PRobata ſic defalta & per ſervientem teſtata, & ſimiliter ſummonitione, ſic incipit placitum de recto eſſe in comitatu & ubi in eſſoñ de malo veniendi ita fieri debet ſicut fit in curia domini Regis, niſi ex conſuetudine & ex jure antiquo aliter obſervetur. ¶ 2. De eſſonio vero de malo lecti ita fiat, ſecundum quod inferius videri poterit de eſſoniis ſi in comitatu. De viſu vero habendo & de exceptionibus, & replicationibus,

bus, fiat ſicut inferiùs dicetur,& eodem modo. *Si autem vocetur warrantus in comitatu non habebit comitatus poteſtatem ſum̃onendi warrantum ad warrantizandum ſine ſpeciali præcepto dom̃ Regis, quo caſu recurrendum erit ad curiam ꝑ breve de warrantia,quod tale erit.* ¶ 3. Rex vicecom̃ ſalutem. Præcipe tali ꝙ juſtè &c. warrantizet tali,tantã terrã cum ꝑtinentiis in tali villa,quam talis Titius in curia noſtra clamat eſſe jus ſuum,& unde &c.ut infra inter brevia de warrantia. Et niſi fecerit ꝙ ſit in adventu juſtic' &c. & unde ſi in comitatu warrantizaverit, bene erit, ſi autem non, tunc dabitur dies partibus in adventu Juſticiariorum,ubi terminabitur ꝑ tale bře placitũ de warrantia,& cùm warrãtizaverit remittetur loquela principalis iterũ ad com̃,& ibi terminabitur ſi Juſticiarii hoc voluerint. Poterit tamẽ utraquè corã eis de gratia terminari ſi voluerint,etiam ſine pone.Et ſi warrantus infra ætatem fuerit,remanebit principale placitum in ſuſpenſo in comitatu & placitum de warrantia coram Juſticiariis quouſque warrantus ætatem habuerit, ꝙ ad warrantiam reſpondere poterit. ¶ 4. Si autem tenens ꝑ duellum in comitatu ſe defendere voluerit,tunc fiat eodem modo in eſſoniis,& aliis,ſicut fit infra de duellis.Cùm autẽ tenens ſe poſuerit in magnã aſſiſam in comitatu,dabitur ei dies uſq; ad alium comitat̃ infra quem ſibi ꝓquirere debet breve de pace uſquè ad adventum Juſticiariorum,quod quidem facere non poſſit ꝑ interpoſitam perſonam, cùm in ꝓpriã perſona jurare teneatur ꝙ tenens eſt, & ꝙ ſe in comitatu poſuerit in aſſiſam, ꝙ ſi infra comitatum ſibi non perquiſiverit,vel eſſoniatus non fuerit,ſed defaltam fecerit, amittere poterit ꝑ defaltã, ſalvo ei quòd habeat recuperare ſuũ quale habere debebit. Et eodem modo faciat petens ex parte ſua, perquirat ſibi breve de ſummonendo magnam aſſiſam coram *Juſticiariis ad* eundem terminum ſecundum ꝙ inferiùs dicetur. ¶ 5. Rex *vicicom̃ ſalutem. Prohibemus* tibi ne teneas placitum quod eſt in comitatu tuo inter A. petentem & B.tenentẽ de tanto terræ cum ꝑtinentiis in N.quod idem A. clamat verſus prædictum B. ꝑ breve noſtrum de recto;niſi duellum inde fuerit vadiatum, quia idem B.(qui tenens eſt) poſuit ſe in magnam aſſiſam noſtram,& petit recognitionem fieri uter eorum majus jus habeat in terra *illa. Et ſic* fiat de omnibus aliis aſſiſis, ſecundum quod videri poterit in magnis aſſiſis inferiùs. Si autem placitũ de recto fuerit in curia alicujus,tunc fiat ꝓhibitio cuſtodi, vel ballivo,ꝑ tale breve. ¶ 6. Rex vicecom̃ ſalutem. Prohibe ballivo, vel cuſtodi terræ & hæredis A. ne teneat placitũ quod eſt in curia ejuſdẽ cuſtodis,vel ballivi de tali honore &c. ut ſupra. Vel ſi ꝓhibitio fieri debeat dom̃ curiæ,tunc ſic. Prohibe A.ne teneat placitum in curiã ſua inter A.petentem & B. tenentẽ de tanto terræ cum ꝑtinẽtiis in N.quod idẽ A. clamat verſus eundem B.ꝑ breve noſtrum de recto &c. Si autem placitum fuerit inter aliquos in comitatu de ſervitiis & conſuetudinibus per breve de *recto* patens, quod dicitur prohibemus : vel per breve de Juſticiando *aliquem ad* faciendum recta ſervitia & conſuetudines, & tenens ſe poſuerit in magnã aſſiſam

quod

(ꝙ bene poterit) habebit breve de pace vicecom̃ quod tale erit. ¶ 7. Rex vicecomiti ſalutem. Prohibemus tibi ne teneas placitum quod eſt in comitatu tuo *inter* A. petentem, & B. tenentē vel deforciantē, de cōſuetudinibus & ſvitiis quæ prædictus A. exigit de p̄dicto B. per breve noſtrum de tanto terræ cum pertinentiis in tali villa, niſi duellum inde vadiatum fuerit, quia idem B. (qui tenens eſt) poſuit ſe in magnā aſſiſam noſtram, & petiit recognitionem fieri utrum debeat p̄dicto A. de p̄dicto teñto tale ſvitium & tale, tantum per a'ium pro omni ſvitio ſicut ei recognoſcit: an idem ſervitium, & p̄terea tale, & tale, ſicut idem A. ab eo exigit. Teſte &c. Et variat̄ iſtud breve multotiens ſecundum varietatem ſvitiorum. Contingit quandoq; ꝙ ille qui ſe poſuerit in magnam aſſiſam de ſvitiis & conſuetudinibus, poſtquā ſibi ꝑquiſiverit breve de pace uſquè ad adventū Juſticiariorum, interim nihilominùs diſtringitur pro eiſdem ſervitiis per dominū capitalem, & quo caſu conſulitur ei per breve quod tale eſt. ¶ 8. Rex vicecomiti ſalutem. Oſtendit nobis talis, quòd cùm tulerit tibi breve noſtrum de pace habenda uſq; ad adventum Juſticiariorum ad partes illas de ſvitiis & conſuetudinibus quas talis ab eo exigit, & quas ei non cognoſcit, & unde poſuit ſe in magnam aſſiſam noſtram corā te in com̃ tuo. Idem talis nihilominùs diſtringit eum pro eiſdem ſervitiis & conſuetudinibus quas ei non cognoſcit, et in aliis gravis exiſtit eidem & injurioſus. Et ideo tibi p̄cipimus, ꝙ non permittas de cætero quod prædictus talis diſtringat ipſum talem pro eiſdem ſervitiis et conſuetudinibus, ita ꝙ p̄dictâ occaſione de cætero ei moleſtiam inferat vel gravamen. Et ita te habeas in hoc negotio &c. Teſte &c. ¶ 9. Rex vicecomiti ſalutem. Prohibemus tibi ne teneas placitum quod eſt in comitatu tuo inter talem et talem &c. ut ſupra, niſi duellum &c. quia idem talis qui tenēs eſt, poſuit ſe in Juratā loco magnæ aſſiſæ ꝓviſam et conceſſā, et petiit recognitionem fieri uter eorum majus jus habeat in terra illa Teſte &c. Et notandum eſt quòd omnia brevia de pace ſic fiunt, ut ſupra: vel ſic: vel ꝙ ſit ꝓhibitio vicecomiti ne teneat, vel vicecomiti quòd aliis prohibeat, ſicut dominis, cuſtodibus, vel ballivis, ne ipſe teneant placitum quod eſt in curia eorum &c. ut ſupra. Et ſciendum ꝙ omnia brevia de pace irrotulari debent in rotulo de Cācellaria. ¶ 10. Cùm autem tenens hujuſmodi breve de pace ſibi perquiſiverit, ſtatim debet petens aliud ſibi perquirere, ſcilicet de magna aſſiſa coram Juſticiariis in eorum adventu arramanda, & per quod ſummoneantur quatuor milites ad eligendum duodecim ad faciendam aſſiſam illam, in hac forma. ¶ 11. Rex vicecomiti ſalutem. Summoneas per bonos ſummonitores quatuor legales milites de comitatu tuo quòd ſint coram Juſticiariis noſtris ad primam aſſiſam cùm in partes illas venerint, ad eligendum ſuper ſacramentum ſuum duodecim de legalioribus militibus de viſneto tali, qui meliùs ſciant & velint veritatem dicere, ad faciendam recognitionē magnæ aſſiſæ noſtræ inter talē petentem, & talem tenentem, de tanto terræ cum pertinentiis in tali villa, quia idem talis (qui tenens eſt) poſuit

poſuit ſe in magnā aſſiſam noſtram, & petit recognitionem fieri uter eorum majus jus habeat in terram illam. Et ſum̄oneas p bonos ſum̄onitores p̄dictum talem &c. quòd tunc ſit ibi auditurus illam electionem, & habeas ibi nomina militum & hoc breve Teſte &c. Et ſciendum ꝙ variantur hujuſmodi brevia ſecundū varietatem aſſiſarum, ſecundum ꝙ videri poterit infra de aſſiſis. ¶ 12. Rex vicecom̄ ſalutem. Sum̄oneas per bonos ſum̄onitores quatuor legales milites de comitatu tuo &c. ut ſupra, ad faciend' recognitionem magnæ aſſiſæ noſtræ inter A. petentem & B. deforciantem de conſuetudinibus & ſvitiis quæ idem A. exigit à p̄dicto B. de tanto terræ cum pertinentiis in tali villa. Et unde idem B. (qui tenens eſt) poſuit ſe in magnam aſſiſam noſtram, & petiit recognitionem fieri utrum debeat p̄dicto A. de p̄dicta terra tale ſvitium, vel tale, tantum per an̄um ꝓ omni ſvitio ſicut ei recognoſcit, an idem ſervitium, & p̄terea tantū, ſicut idem A. ab eo exigit. Et ſummoneas &c. ut ſupra. ¶ 13. Rex vicecom̄ ſalutem. Sum̄oneas &c. quatuor legales homines de com̄ tuo qui teneant in Gavelkynd, ꝙ ſint corā Juſticiariis noſtris &c. (ut ſupra) ad eligend' ſuper ſacramentum ſuum xii. de legalioribus hominibus de viſneto tali, qui teneant in Gavelkynd, et qui melius ſciant et velint veritatem dicere, ad faciendā juratam loco magnæ aſſiſæ ꝓviſam et conceſſam, inter tales &c. ut ſupra. Et ſum̄oneas &c. et habeas &c. ¶ 14. Et tali modo ꝓcedat placitum de recto in com̄, niſi fortè ſit aliquis capitalis dominus, ut p̄dictum eſt, qui curiā ſuam ad horā petierit antequàm placitum fuerit in com̄, vel fortè cùm in comitatu fuerit perquirat ſibi petens de ponendo loquelam illam ad magnam curiam, per breve ꝙ vocatur (Pone) et quod tenenti de facili non conceditur, niſi ex cauſa neceſſaria in brevi exprimenda. ¶ 15. Rex vicecom̄ ſalutem. Pone ad petitionē petent̄ coram Juſticiariis noſtris apud *Weſtm̄ tali die loquelā quæ eſt* in com̄ tuo per breve de recto inter A. petentē et B. tenentē de tanto terræ cum pertinētiis in tali villa, vel ſic: exceptis tot acris &c. Et ſum̄oneas &c. p̄dictum B. ꝙ tunc ſit ibi præfato A. inde reſponſurus, et habeas ibi ſummonitores et hoc breve Teſte etc. ¶ 16. Rex vicecom̄ ſalutem. Pone ad petitionem petētis coram Juſticiariis noſtris apud W. *tali die loquelam quæ eſt* in comitatu tuo p breve noſtrum inter A. petentem et B. deforciantem de conſuetudinibus et ſvitiis quæ idem A. exigit de p̄dicto B. de libero ten̄to ſuo quod de eo tenet in tali villa etc. Et ſummoneas etc. p̄fatum B. quòd tunc ſit ibi præfato A. inde reſponſurus, et habeas ibi ſummonitores, et hoc breve, et aliud breve. Teſte etc. Et ideo dicit (aliud breve) ut ſi placitum fuerit in comitatu per aliquod breve clauſum inter aliquos, de debito, vel de alia re, et ita quòd non ſit patens, et quod quidem remanere debet penes petentem. Sed eſto quòd tenens warrantum vocaverit in comitatu antequàm loquela poſita fuerit coram Juſticiariis de banco, et ita quòd warrantus diē habeat coram Juſticiariis itinerantibus, quia ſtatim ad p̄ceptum vicecomitis non warrantizavit, nunquā fiet mētio in Pone de warrāto? Non, quia in curia dn̄i Regis poſt eſſonia et dilationes incipiet petēs narrare verſus tenē-

tem,

tem,ex quo warrãtus in comitatũ nondum warrantizavit,& ipſe tenẽs tunc incipiat de novo warrantum vocare, & dies datus corã Juſtic' itinerantibus nullus erit & locum non tenebit. Raro autẽ ſit hoc breve(Pone)ad petitionem tenẽtis,ut prædictum eſt,niſi ex cauſa quæ multiplex eſſe poterit, ut ſi tenens longè agens fuerit in partibus tranſmarinis, vel ita impotens ſui ꝙ comparere non poſſit in comitatu,vel vice verſa,ſi petens ſit vicecom̃ parentela conjunctus,ſviens,vel multum familiaris,vel ſit valde potens, & vicecomes de com̃,& ſit tale(Pone)ſic cũ cauſa expreſſa. ¶ 17. Rex vicecom̃ ſalutem. Pone ad petitionem tenentis, eo ꝙ agit in partibus tranſmarinis,vel eo quòd petens eſt amicus, vel familiaris vicecomiti, & hujuſmodi, coram Juſtic' noſtris ad talem diem loquelam quæ eſt in comitatu tuo ꝑ breve noſtrum de recto,inter A.petentem & B.tenentem de tanto terræ cum pertinentiis in tali villa. Et dic prædicto A. ꝙ tunc ſit ibi loquelam ſuam verſus prædictum B. ꝓſecuturus ſi voluerit. Et habeas ibi hoc breve. Teſte &c. Et notandum quòd ſi tenens quacunq; de cauſa ꝑquiſiverit ſuum (Pone)coram Juſticiariis,& primo die coram eis defaltam fecerit, oportet eum wayvare ſuum(Pone) vel amittet ꝑ defaltam. Item eſto ꝙ petens defaltam fecerit primo die cùm (Pone)ſuum ꝑquiſiverit;& cùm tenẽs ſe eſſoniaverit, receſſerit eſſoniator ſine die,non poterit petẽs ulterius ꝑ aliud (Pone) reſumere placitum ſuum,& illud iterum transferre de comitatu ad magnam curiam, quia in comitatu nullum eſt placitum ex quo inde ſemel tranſlatum eſt : ut de termiñ Paſchæ año regni regis H.nono in com̃ Hunt de Wilhelm̃ Hatechriſt & Roberto d' Waſhingley. Et unde idẽ Robert(qui tenẽs fuit)receſſit ſine die de placito illo,quod tranſlatum fuit a comitatu ꝑ ſecũdum Pone, & ideo placitum de novo reincipiendum. Transfert etiam loquela ad magnam curiam ad petitionem petentis ex neceſſitate ꝓpter privilegium tenẽtis,quale habẽt templarii,& hoſpitalarii,& alii plures, ꝙ non reſpondeãt de aliquo placito,niſi corã ipſo Rege,vel ejus capitali Juſtic', qui etſi aliquando contra privilegium ſuum intraverint in reſponſum, ex pœnitentia reſilire non poſſunt : ut de Itinere Abbatis de Radyng & M. de Pateſhul in com̃ Wygorñ año regni Regis H.quinto.Transfertur etiam generaliter quælibet loquela de com̃ per neceſſitatem .s. ubi comitatus non habet poteſtatem terminand' placitum,ut ſi baſtardia objiciatur,vel hujuſmodi,& eodem modo ꝓpter difficultatem judic',& multis aliis modis. Et eodem modo tranſferuntur loquelæ coram Juſtitiar̃ Itinerantibus & indifferenter, abſq; eo ꝙ aliquid detur pro(Pone). Et eodem modo de curiis Baronũ. Et in fine notandum,ꝙ in placito per parvum breve de dominicis dom̃ Regis, nullum fiat (Pone).Transfertur etiam loquela à com̃ ad curiam, ꝓpter falſum judiciũ,vel fatuum. ¶ 18. Rex vicecom̃ ſalutẽ.Pone corã Juſtitiar̃ noſtris &c. duellũ quod vadiatũ eſt in com̃ tuo inter A.querẽtem & talia hundreda, de quodã juditio eidẽ A.facto,de averiis captis & cõtra vadiũ & plegium detẽtis ut idem A. dicit.Et unde queritur ꝙ duellum iſtud injuſtè & cõtra cõſuetudinem regni noſtri vadiatum eſt. Et interim recordum illud unde prædictum

ctum duellum vadiatum fuerit fieri facias, & illud habeas corã præfatis Juſtitiariis noſtris ad p̃dictum diem ꝑ quatuor legales milites de com̃ tuo qui recordo illi interfuerint. Et ſum̃oneas &c. quatuor legales milites de com̃ tuo, qui recordo illi interfuerint, & p̃terea quatuor legales milites de quolibet hundredorum p̃dictorum, qui tunc ſint ibi audituri recordum illud, & reſponſuri, & iudicium recepturi, ꝑ p̃dictis hundredis. Et habeas ibi ſum̃onitores, nomina militum, & hoc breve. Teſte &c. Et ſunt huiuſmodi formæ infinitæ ſecundum diverſitatem placitorum.

¶ 1. De diverſitate & diviſione ſummonitionis. 2. De ſummonitione generali. 3. De ſummonitione ſpeciali. 4. Quis poteſt ſummonere. 5. Per quos & per quot facienda ſit ſummonitio, & quando. 6. Quæ ſummonitio ſit legitima. Cap. 6.

TRanſlata ad magnã curiam ad petitionem petentis loquela quæ incepta eſt ꝑ breve de recto ꝑ Pone, oportet ꝙ ſum̃oneatur tenens ꝙ ſit ibi petenti inde reſponſurus. Et unde inprimis videndum eſt an ſit ſum̃onitus, & ideo de ſum̃onitionibus aliquid dicatur. Et ſciendum ꝙ eſt ſum̃onitio, & eſt poſt ſum̃onitiõ aliquando captio in manum dom̃i regis p̃ defaltam, vel attachiament̃, ſecundum quod actio fuerit realis vel ꝑſonalis, ſecundum quod inferius dicetur. Item eſt mandatum dñi Regis ſive præceptum ſine alia ſum̃onitione, ꝙ quis ſit coram eo reſponſurus, vel aliquid facturus, vel ꝙ quis ſit & habeat talem ad reſpondend', vel aliquid faciendum. Item eſt p̃ceptũ vicecom̃ quod faciat aliquẽ venire, vel attachiet, vel ꝙ habeat corpus alicui⁹, vel ita attachiet ꝙ ſit ſecurus habendi corpus: ſecundum diverſitatem ſum̃onitionum, & attachiamentorum, ut inferius dicetur de eſſoñ, & ubi aliquando ſequitur eſſoñ, aliquando nõ. Item ſum̃oñ alia fit in actione reali tã in cauſa poſſeſſionis, q̃m in cauſa ꝓprietatis. Item alia in cauſa ꝑſonali ubi. s. aliqua ꝑſona obligatur in contractibus ad aliquid dandum vel faciendum, & in actionibus iniuriarum. ¶ 2. Item ſum̃onitionum, alia generalis, alia ſpecialis: generalis autem ſive communis eſt, quæ tangit aliquam univerſitatem, ſicut omnes de com̃, vel omnes alicuius civitatis, burgi, vel villæ, pro aliquo ꝙ tangat univerſitatem, ſicut generalis ſum̃onitio quæ fit ante iter Juſtitiariorum & huiuſmodi, quæ ſemper fieri debet in loco magis publico, & ideo dedici non poterit nec defendi, quia quod omnis de comitatu vel civitate ſciverit vel cognoverit, unus vel plures hoc dedicere non poſſunt. Et talem generalem ſummonitionem ſequuntur eſſonia, quæ quidem dicuntur eſſonia de communi ſummonitione, ꝑ quæ defenditur quis, & eius abſentiâ, ſi ad primum diem cõmunis ſummonitionis, non venerit, dum tamen veniat ad diem ſibi datum ad warrantizandum eſſonium, & ita ꝙ inde poſtmodum ſine licentia non recedat. ¶ 3. Eſt etiam ſpecialis ſummonitio, quæ ſub generali continetur, & ſi quis de aliquo placito ſpeciali ſum̃onitus ſit coram Juſtitiariis, quo caſu ſi primo die non venerit, nec ſe eſſonſaverit in placito ſpeciali, erit in defalta, nec excuſabitur quàmvis de communi ſummonitione fuerit eſſoniatus, ſed ſi in placito ſpeciali, excuſatur per eſſonium

illud

illud quantum ad cōmunem ſūmonitionem,quamvis de ea cauſa ſpecialiter eſſoniatus non fuerit. Item videndum ubi ſpecialis ſūmonitio fieri debeat, ſi ille qui ſummonitus eſt non inveniatur. Si autem inveniatur,fiat ei ſūmonitio ubicunq̄ inventus fuerit in domicilio ſuo vel extra,ſub teſtimonio duorum ad minus, qui hoc (ſi opus fuerit) poſſint certificare & teſtificare. Si autem non fuerit inventus, non tenentur ſūmonitores eum ulterius quærere quàm ad domicilium ſuum,& in quo ſi fuerit inventus, fiat ei ſūmonitio ut p̄dictum eſt, vel familiæ ſuæ ei denuncianda cùm venerit. Item ſi in comitatu plura habeat domicilia, potiùs fiat ei ſūmonitio ad domicilium ubi magis habitaverit,vel ubi majorem habuerit ſubſtantiã. Si autem domicilium non habuerit,nec dominicum in com̄, tunc ſi feodum habuerit,fiat ſummonitio ad feodum ſuum, & cùm ita qualitercunq̄ præventus fuerit ſūmonitione,non poterit ſe extra regnum transferre, ut p̱ hoc ſibi acquirat dilationes de ultra mare,ſecundùm quòd inferiùs dicetur. Et quid ſi per ſūmonitionem ſic p̄ventus extra regnũ ſe tranſtulerit,& ad diem ſuum eſſoniatus fuerit de ultra mare, quæro(cùm non cōpetat tale eſſonium) an verti poſſit in eſſonium de malo veniendi, ꝙ bene competeret, ſi ab initio ſe taliter eſſoniaſſet? & videtur primâ facie ꝙ ſic, quia ſi quis primò ſe eſſoniaverit de malo lecti,ubi ſe eſſoniaſſe debuit de malo veniēdi ordine nō obſervato,vertitur eſſoñ de malo lecti in eſſoñ de malo veniendi, & qui facit id ꝙ majus eſt,facit id quod minus eſt.Videtur igitur ꝙ eadem ratio eſt in caſu p̄miſſo quòd eſſoñ de ultra mare vertitur in eſſoñ de malo veniendi,cùm ſūmonitus ſūmonitione ſic p̄ventus, ſed non eſt idem in utroque caſu, quia in uno caſu competit utrumq̄ eſſoñ, ſed vertitur unum in aliud, propter ordinem non ſervatum.In alio verò caſu nōn cōpetit niſi unicum tantum .ſ. eſſoñ de malo veniendi .i. de citra mare & non de ultra. Et unde cùm ſe eſſoniaverit de eſſoñ de ultra mare, ꝙ non jacet,& non de eſſonio de citra quod jacet,videtur (& verum eſt) quod carebit utroq̄, quia eſſonium ꝙ non eſt non poteſt cadere in eſſonium quod non eſt quamvis eſſe deberet. ¶ 4. Item videnđ quis ſummonere poſſit, & ſciendum ꝙ omnis qui habet juriſdictionem & poteſtatē judicandi ordinariam,ſicut ipſe dominus Rex, vel delegatam,ſicut Juſtitiarius ab eo conſtitutus, & non alius à Juſtitiario ſubſtituendus, quia Juſtitiarius Juſtitiariũ ſubſtituere non poteſt, & ideo dico (ab eo qui habet juriſdictionem) quia alius coertionem non habet, & cùm coertionem non habeat,punire non poterit contumacē nec judicium à non ſuo judice factum ligat,nec tenet.Et in hoc caſu aut conſtat ab initio Juſtitiarium habere juriſdictionem, aut conſtat ꝙ non habeat, aut dubitatur an habeat. Si autem conſtiterit ꝙ habeat, venire tenetur ſummonitus vel ſe legitimè excuſare, alioquin pœnam contumaciæ non evadet. Si autem conſtiterit quòd non, ſummonitus impunè ſe abſentabit. Si autem dubitetur, venire debet ſummonitus, ſaltem privilegium fori allegaturus, ut infra pleniùs dicetur de p̄hibitionibus. ¶ 5. Item p̱ quos & p̱ quot facienda ſit ſūmonitio, & videtur ꝙ per duos ad minus,qui ſi neceſſe fuerit, teſtificari poſſunt ſūmonitio-

nem

nem eſſe legitimè factā, & qui eam poſſint ꝓbare ſi opus fuerit, & cùm inde dubitetur, cùm ꝑ Juſticiarios ſuerint inde requiſiti, de tempore, die & loco, & aliis circumſtantiis, ſecundum ꝙ inferiùs dicetur. Item quando? & ſciēdum ꝙ ꝑ quindecim dies ante diem quo comparere debeat fiat talis ſumonitio omnibus qui in regno ſunt & extra comitatu & infra quatuor maria.

¶ 6. Et talis ſumonitio dici debeat legitima. Si autem minus ſpacium cōtineat, poſſit illegitima Judicari niſi ob cauſam legitimā minus tempus ſtatuatur. Ut ſi ꝓpter cauſam quæ inſtantiā deſiderat, ꝓpter rem fortè quæ tempore pitura ſit, vel ꝓpter alias cauſas ubi induciæ arbitrariæ ſunt, ꝓpter neceſſitatem, ut ꝓpter concilium Lateranenſe de eccleſiis vacantibus. Item propter præſentiam partium in itinere Juſticiariorum in eodem comitatu exiſtentium, quod ſecùs eſt ſi aliqua manēs ſit extra. Item propter perſonas qui celerem habere debent juſtitiam, ſicut ſunt mercatores quibus exibetur juſtitia Pepoudrous, & ſic ex cauſa moderatur tempus ſumonitiōis, & continet minus tempus quandoq̄ quàm ſpacium xv. dierum. Et quandoq̄ tempus ſummonitionis ex cauſa continet tempus magis diffuſum, propter longam pegrinationem, ſecundum quod quis fuerit in remota peregrinatione vel ꝓpinqua, & in hoc erit dilatio arbitrativa. Legitima igitur ſūmoñ erit quindecim dierū, modo quo p̄dictū eſt, & ſi minus ſpacium cōtineatur q̄m quindecim dierū ſine cauſa rationabili, tunc cùm ſumonitus comparuerit, aut calumniata eſt ſummoñ ſicut illegitima, aut non calumniata. Si autem non calumniata, tunc ꝓcedat loquela acſi ſumonitio eſſet legitima. Si autē calumniata fuerit & ꝓbata illegitima, detur alius dies legitimus in curia quæ dedici non poſſit cōtra recordū Juſticiarioꝝ. Si autem poſt minus legitimā ſumonitioñ tenens ſe eſſoniaverit, vel defaltam fecerit, vel ſine calūnia in placito proceſſerit, vel diem amoris ceperit, ſumonitioñ minus legitimè factam ulteriùs cauſari non poterit. Et etiam bene poterit quis reſpondere ſine ſumonitioñ ſi voluerit, nec ei injuriatur cùm hoc velit. Sunt autē quidam caſus ꝙ tenens ſumonitioñ dedicere non poterit, ut ſi coram aliquo qui recordum habet ubicunq; atturnatum fecerit, ꝓpter verba in atturnato faciendo, ut cùm dixerit tenens, facio attornatum meum in loquela quæ eſt coram me, vel coram te, ꝑ hoc concedit ꝙ proceſſit ſummoñ, quia non poterit eſſe coram aliquo niſi p̄ceſſerit ſumonitio, quia ſi diceret in loquela quæ erit, ſic nunquā admitteret ad attornū faciendum. Et ſi petens poſſit attornum facere ſtatim poſt impetratioñ brevis, tenens hoc nunquàm facere poſſit de jure antequā loquela ſua fuerit coram ſuo Judice ꝑ ſumonitioñ. Et unde ſi dicat feci attornatum meum, idem eſt ꝙ confiteri ſum onitionē, vel quaſi, & ſi ante factus fuerit attornatus effectū non habebit ante ſumonitionem, nec Juſticiarius de aliquo poteſtatē habebit, antequam loquela fuerit coram eo ꝑ ſumonitioñ. Nullus autem dies dari debet extra comī niſi ꝑ ſpacium xv. dierum, nec ꝑ tantum ſpacium ſine eſſoñ, niſi hoc faciat conſenſus partium, quo caſu fiat ut in fine dicetur de eſſonio.

TRAC-

Tractatus ſecundus Libri quinti, in quo tractatur De Eſſoniis.

¶ 1. *De modo procedendi poſt ſummonitionem.* 2. *Breve de habendo eum coram Juſticiariis qui per fraudem, malitiam, & falſitatem eſſoniavit adverſarium ſuum.* *Cap.* 2.

AD diem verò ſum̄onitionis, ſive legitima ſit ſum̄onitio ſive non, aut cõparet ſummonitus, vel ſe eſſoniat, vel defaltam facit. Si autem venerit, aut dedicit ſum̄onitionem, aut concedit ſummonitionem legitimam, quo caſu .s. quando concedit ſum̄onitiõ legitimam, ſtatim reſpondeat ſi vicecom̄ miſerit breve: ſi autem non, recedet tenens quietus, & petens ꝓquirat ſibi ꝑ aliud breve. Si autem breve venerit, tunc propoſita intentione petentis, reſpondeat tenẽs intentioni vel excipiat cõtra breve, vel petat viſum. Si autem cauſetur ſummonitiõ minùs rationabilem eſſe, detur ei dies rationabilis, ad quem veniat reſponſurus. Si autẽ illã omninò dedixerit, ſive ſum̄onitus fuerit ſive non; tunc querend' erit à petẽte utrum ſe tenere voluerit ad defaltã, vel ad placitũ principale, ſi autem ad placitum principale, tunc tenẽs ſtatim reſpõdeat. Si autem tenuerit ſe ad defaltã, & ſum̄onitus ſum̄onitiõ omninò defendat, tunc ſum̄onitores vocandi ſunt, ꝙ teſtentur ſum̄onitiõ. Et cùm diligenter examinati, ꝓbaverint ſum̄onitiõ legitimè factam, tunc primò vadiat ſummonitus legem, & defendat ſummonitiõ ꝑ legem cõtra teſtificationem ſum̄onitorum .s. ꝙ ſummonitio non ꝑvenerit ad ipſum, ſed ꝙ nec ad ipſum, nec ad domicilium ſuum. Si autem ſum̄onitores in ꝓbatione ſũmonitionis diligenter examinati concordes non extiterint, tunc (quaſi ſũmonitione nullâ) non habebit ſummonitus neceſſe ſum̄onitionẽ defendere ꝑ legem, ſed detur ei alius dies legitimus, niſi gratis incontin[illegible]i velit reſpondere. Cùm autem poſt legem vadiatam diem habuerit t[illegible]ns de lege facienda, ad diem illum ſe poterit eſſoniare de placito legis vadiatæ, & tunc in fine veniat cum lege, & eam faciat ſi poſſit, & ſi in lege facienda defecerit tenens, petens ſeyſinam ſuam recuperabit ſtatim; vel ſi defaltam fecerit, petens ſtatim ſeyſinã ſuam recuperabit per defaltam ſi tenens ꝑſens fuerit: ſi autem abſens, capiatur terra in manum domini regis per parvum cape, & ipſe ſummoneatur quòd ſit ad aliam diem auditurus judicium ſuum, per breve inferiùs notandum. Si autẽ ad primum diem non cõparuerit tenens, ſed antequam comparuerit in curia defaltã fecerit, tunc aut vicecomes miſit breve aut non miſit, ſi vicecom̄ non miſit breve, tunc cùm petens offerat ſe liti, Juſticiarii ꝓcedere non poterint ſecundùm defaltã ſine warrãto, vel ſine brevi, nec poterit alium diem dare infra quem mandare poſſit vicecomiti ꝙ

faciat

faciat venire breve, quia *tali modo* ſine brevi et warranto dando diem, ſibi uſurparet juriſdictionem, nec etiam ſi breve veniret ad *alium* diem non valeret, quia dies ſũmonitionis preteriit, erit igitur opus *alio brevi*. Si autem miſerit breve, offerente ſe liti petente propter defaltam tenentis, capietur terra in manum domini regis per magnum cape, cujus forma inferius notatur, et tenens ſummoneatur quòd ſit ad alium diem reſponſurus de capitali placito, & de defalta, ſcilicet quare non fuit ad primum diem ſicut ſummonitus fuit, ad quem diẽ ſi venerit ſtatim reſpondeat ad capitale placitum, niſi petens ſe tenere voluerit ad defaltam, ſi autem ſe tenuerit ad defaltam, tunc oportet tenentem docere cauſam ſufficientem, et rationem quare non fuit ad alium diem ſicut ſummonitus fuit. Cauſæ quidem poſſunt eſſe plures, de quibus inferius dicetur. Et quarum una poterit eſſe talis inter alias, quòd nullam habuit ſummonitionem, quo caſu oportebit penentem docere contrarium per ſummonitores qui fecerunt ſummonitionem, alioquin nulla erit ſummonitio, nec aliqua defalta. Et ideo ſtatim reſpondeat tenens ad placitum capitale. Si autem teſtata fuerit ſummonitio & probata, tunc erit locus defenſioni per legem, ſecundum quod ſuperius dictum eſt. Si autem poſt primam captionem ad alium diem non venerit, amittet ſeyſinam ſuam per ſecundam captionem per parvum cape, niſi tunc veniat et defendat per legem ut ſupra de ſummonitionibus et ſuperſiſis. Si autem ad primum diem non venerit ſed ſe eſſoniaverit, tunc videtur quodãmodo conceſiſſe ſummonitionem, donec præſens illam defenderit, & dedixerit. Quo *caſu, dabitur ei alius dies* per eſſoniatorẽ ſuum, ſive breve venerit ſive *non*. Ad *quem diem ſi tenens venerit, ſtatim reſpondeat vel excipiat*. Si autem non venerit, capiatur terra *in manum dñi regis per defaltam*, et ipſe ſũmoneatur quòd ſit ad alium diem per magnum cape, inde reſponſurus et oſtenſurus, quare non ſervavit diem ſibi datum per eſſoniatorem ſuum. Ad quem diem ſi non venerit, fiat ut ſupra ex ſecunda defalta. Et ſi venerit, eodem modo ut ſupra. *Si autem* ad diem ſibi datum per eſſoniatorem ſuum de malo veniendi faciat ſe eſſoniari tenens de *malo* lecti, tunc dab[illegible] alius dies petenti licet non tenenti: infra quam, & ſtatim poſt eſſonium mittantur ad eum quatuor milites de comitatu, ad videndum utrũ infirmitas quã ſe tenens eſſoniaverit ſit languor vel non. Et tunc cùm venerint ad locũ ubi jacuerit vel jacere debuit, invenerit eũ in lecto ſicut eſſoniatus fuit et confitentem eſſoniũ ſive revera ſe ipſum eſſoniaverit, ſeu falsô eſſoniatus fuerit ꝑ alium. Quo caſu procedent milites in viſu faciendo modo debito, ſecundum ꝙ inferiûs dicetur (ac ſi omnia ritè acta eſſent et dabunt ei malum tranſiens, vel languorem, ſecundũ ꝙ judicaverint de ſtatu ſuo, nec ad diem ſibi datũ poterit tenens ulteriùs defendere ſummonitiones, nec dedicere, et ſurſiſas contra atteſtationem quatuor *militum*, nec contra propriam recognitionem eſſonii, cum prædicti quatuor milites in hoc habeant recordum, nec etiam ſi dicat quód petens ipſum falsò eſſoniari fecerit, *etiã* ſine ſummonitione: utroquè eſſonio audiri non debeat, quaſi *propriam* al-

legans

legans falſitatem. *Si autē* quatuor milites invenerint eum extra lectum in curia, vel vagantem ꝑ rura, & diffitentem eſſoniatorem, tunc non poſſunt ei diē dare, vel ſi dederint, forte non vult aliquē recolligere, vel forte non eſt inventus in loco ubi jacere debuit, ꝙ poſſint ei diem dare. Et unde cùm ad diem eis præfixum in curia, ſive petens plures dies ſecutus fuerit verſus eos, ſive unum, & teſtati fuerint viſum ſuum ſecundum ꝙ ipſum invenerunt vel non, tunc ſi tenens non venerit, capiatur terra in manum domini regis, & ꝓcedatur per omnia ſicut ſuperius dictum eſt. Si autē venerit, defendere poterit ſumonitionem & eſſonium, tam de malo veniendi quàm de malo lecti, & etiam ſurſiſas tam primæ defaltæ, ad primam captionem, quàm ſecundæ ad ſecundam, uſquè ad judicium. Poſt judiciū vero non erit locus defenſioni per legem, contra probationem ſummonitionis, cùm judicia rata eſſe debeant, ſi petens ſe tenuerit ad defaltam, & quo caſu facta examinatione de ſumonitione, ſi ſumonitio teſtata fuerit, ſtatim vadiat legem, & habeat diem ad legem faciendam, & cùm legem fecerit poſt eſſonia ſua, ſtatim & eodem die reſpondebit ſine alia ſummonitione, ſicut inveniri poterit in rotulo de termino ut ſupra. Si autē omninò nulla præceſſit ſummonitio, & petens falsò eſſoniare fecerit tenentem aliquo eſſonio uno vel pluribus cùm tenens nihil inde ſciverit, & poſt ſummonitionem quæ fieri debuit & eſſonia, capta ſit terra in manum domini regis, & poſt primam defaltam, & ſecundam adjudicata ſit ſeyſina petenti, cùm nulla defalta ibidem eſſe debeat: ad querelam tenentis ſubveniendum eſt ei hoc modo, ſcilicet quòd ſumoneantur ſumonitores, & illi per quorum viſum terra capta fuit in manum domini regis, ut inde diligens fiat examinatio, & ſi ꝓbata non fuerit ſummonitio, nec teſtata, nulla erit defalta, nec neceſſe eſſet defendere ſummonitionem, quæ nulla eſt propter defectum probationis. Item cùm nulla ſit ſummonitio nec defalta, nulla ſequi deberet captio, & cùm captio nulla, nulla ſequi deberet poſſeſſionis amiſſio, ergò à primo, ubi nulla ſummonitio, nulla ſequitur poſſeſſionis amiſſiò, quia ubi primum & principale (quod eſt ſummonitio) non ſubſiſtit, nec ea quæ ſequuntur locum habere debent, & ad querelā talis fiat vicecom brev[illegible] hac forma. ¶ 2. Rex vic. ſalutē. Præcipimus tibi quòd habeas coram juſt[illegible]riis noſtris &c. talem petentem, ſcilicet, ad audiendum judicium ſuum et conſiderationem curiæ noſtræ de hoc, quod ipſe per malitiam & manifeſtā falſitatem fecit diſſeyſiri talem de tanta terra cum pertinentiis &c. Et unde cùm idem B. nullam haberet ſumonitionē, optulit ſe idem A. verſus eum, ita quod terra capta fuit in manū noſtram ſemel & ſecundò, & per quam defaltam idem A. terram illam recuperavit, deſicut illa defalta nulla fuit ut dicit: & catalla ipſius B. in eadem terra tunc inventa & ei occaſione prædicta oblata, eidem ſine dilatione reddi facias & reſtitui. Præcipimus etiam tibi quod habeas c[illegible]ram &c. ad eundem terminum A. et B. per quos ſummonitio prima facta fuit, & in curia noſtra teſtata, & prætereà quatuor illos per quorum viſum terra illa capta fuit in manum noſtram, & per quos captio illa teſtificata fuit in curia noſtra &c. & etiam illos

per

per quos ſecunda ſum̃onitio facta fuit & teſtata, ad certificandum juſticiarios nr̃s de p̃dictis ſum̃onitionibus & captionibus. Et habeas ibi hoc breve Teſte &c. Ad quem diem cùm venerint, diligenter examinentur. Inprimis ſum̃onitores primi de prima ſum̃onitione, & poſtea illi quatuor per quorũ viſum terra illa capta fuit in manum domini Regis, et ultimò duo ultimi ſum̃onitores. Et in quo caſu, ſi primi ſummonitores in omnibus convenerint & concordent, & ſummonitionem primam ritè factam eſſe ꝓbaverint, & prædicti quatuor per quorum viſum terra capta fuit, captionem ritè factam ꝓbaverint, & ultimi ſum̃onitores ſum̃onitionem ultimam, & ſic per omnia conveniant & concordent, adhuc locum habebit defenſio per legem contra utraſquè ſummonitiones in forma prædicta. De hac materia inveniri poterit de termino S. Michaelis annò regis Henrici tertio incipiente quarto in comitatu Surr̃ de Roberto de Baſings querẽte. Si autẽ primi duo ſum̃onitores non convenerint nec concordent, licet omnes alii conveniant in captione, & in ſecunda ſummonitione, non valebit: cùm prima ſum̃onitio deficiet quaſi nulla, & ſi omnes diſcordes ſint ubique & in nihilo concordes, multo minus, & quo caſu retractabitur judicium, & reformabitur poſſeſſio primo poſſeſſori. Item non in omni caſu imputari poſſit ſum̃onitoribus, ſed negligentiæ vicecomitis, & unde inquirendum erit quis in culpa fuit, utrum vicecomes vel ſum̃onitores, & ſi ſummonitio remanſerit facienda pro defectu vicecomitis, quia illam alicui nunquam injunxit faciendam, in miſericordia domini Regis remanebit, niſi excuſationes habeat per quas ſe defendere poſſit: quæ tales eſſe poſſunt, ſcilicet breve tam tardè recepit, & extra comitatum ꝙ nulli potuit injungere ſum̃onitionem faciendam, vel quòd aliud præceptum majus ſupervenit de negotio ipſius domini regis, ubi oportuerit eum ꝑſonaliter intereſſe. Et quo caſu amittit petens breve ſuum & alio brevi opus erit, quia dies ſum̃onitionis in primo brevi præteriit. Si vero dicat vicecomes ꝙ ſummonitionem faciendam injunxit legitimis ſummonitoribus, ſive extra comitatum ſive in comitatu, & illi hoc confiteantur, ſed ſum̃onitionem non fecerint, ſum̃onitores in miſericordia remanebunt, & illud breve inutile erit petenti, quia dies ſummonitionis p̃teriit. Si autem negaverint hoc ſibi fuiſſe injunctũ, tunc aut fuit hoc eis publicè injunctum in comitatu, vel extra comitatum ſine ſolennitate aliqua, quo caſu hoc dedicere poſſunt contra vicecomitẽ, & vicecomes in miſericordia. Si autem in comitatu hoc fuerit eis injunctũ, non poterunt hoc dedicere contra recordũ comitatus, quia comitatus in hoc habet recordum, ſicut in aliis publicis actibus qui fieri debent cũ ſolẽnitate. Publici verò actus ſunt, injungere ſum̃onitiones, plegios capere de ꝓſequendo, & de ſtando ad rectũ, tam in civili negotio, quàm criminali. Si autẽ ſum̃onitores non venerint ad primum diem ad teſtificãdam ſum̃onitionem, ubi dedicere non poſſunt quin hoc eis eſſet injunctũ, in miſericordia remanebunt. Item quis ſum̃oneri debet videndum, & ſciendum ꝙ tam minor quàm major, tam maſculus quàm fœmina, dum tamen minor non ſum̃oneatur per ſe, ſi cõſtiterit ipſum eſſe

 minorem

minorem ſed ꝑ tutores, cuſtodes ſive procuratores in loquelis, niſi minores infra ætatem reſpondere tenentur, non obſtante minore ætate. Item viri religioſi per procuratores, ſindicos & actores ꝑpetuos & non amotibiles, et qui tales ſint quòd poſſint lucrari & perdere, & rem in judicium deducere. Et notandum in fine quòd ſi quis ſummonitionē cognoverit, cauſetur tamē illā eſſe minus legitimam, hoc faciat primo die ſūmonitionis. Si autē primo die ſe eſſoniaverit vel defaltam fecerit, ulteriùs brevem ſūmonitionem cauſari non poterit. Et ad hoc notandum, ꝙ ſummonitionum, alia poterit eſſe legitima & ſufficiens ab initio, & cùm teſtata fuerit & ꝓbata, defendi poterit per legem, ſed hoc antequam quis in judicio comparuerit. Eſt etiam alia legitima cum quis in judicio comparuerit quæ dedici non poterit, nec defendi per legem, ſcilicet poſtquam quis in judicio comparuerit. Item eſt & alia viciosa & non ſufficiens, ubi fit tantum per unum, qui recordum habere non poteſt, nec per ſe inducere præſumptionem. Item poterit eſſe legitima ab initio ſed inefficax ex poſt facto, deficiente probatione cùm ſūmonitores examinati in probatione non concordent, nec erit neceſſe talem ſummonitionem defendere per legem, cùm ſit quaſi nulla. Item eſt omninò vitioſa ſummonitio quæ fit fraudulenter per deceptionem petentis per falſos ſummonitores & non per vicecomitem & ballivos ſuos. Eſt etiam vitioſa, ubi fit in abſentia tenentis cùm peregrè profectus fuerit ad partes tranſmarinas, vel alias remotas, vel cùm fuerit in itinere cōſtitutus & iter arripuerit eundi, ita quòd citatio vel ſummonitio eum comprehendit in domicilio, nec inventus fuerit a ſūmonitoribus infra comitatum ubi ſūmonitio facienda demandatur, quia ſi extra comitatū inveniatur, non ligat eum ſūmonitio, quia non tenetur ubiquè recipere ſūmonitionem, nec à quocunquè, & non niſi à ballivis cùm warrantum habuerint ſūmonendi. Item poterit eſſe ſūmonitio legitima & dies & dilatio illegitima ſi tempus illegitimum non continuerit, ſi hoc cauſetur, aliter autem non ut infra.

¶ 1. *De exceptionibus qui non venerit ad ſummonitionem.* 2. *De exceptionibus non venientis ad judicium poſt ſummonitionem.* 3. *Verba excuſationis proferenda ab eſſoniatore in eſſonio de malo veniendi.* *Cap.* 2.

LEgitimè ſummonitus ſi non venerit puniendus erit, niſi cauſas excuſationis habeat legitimas per quas ſuam excuſare poſſet abſentiam, quæ quidem plures eſſe poſſunt, et tunc videndum erit utrum abſens ſit quis ex cauſa neceſſaria & utili vel ex cauſa voluntaria, ſi autem ex cauſa neceſſaria & utili, ut rei publicæ cauſa, ita quòd profectus ſit in exercitum cum domino rege ad defenſionem patriæ per præceptum domini regis, cùm ad hoc obligatus ſit, excuſatur: dum tamen hoc non affectaverit, nec in ſervitio alterius quàm domini regis, cùm ad hoc non teneatur niſi velit. Talibus enim non ſubvenit dominus Rex niſi de gratia. Cùm autem quis ita ſe excuſaverit de ſervitio domini regis, videndum erit utrum ſummonitione

prævent*us*

præventus ſit vel non. Si autem ſummonitione præventus ſit ita quòd attornatum facere poſſit, & copiam habuerit, & non fecerit, non erit ei ſubveniendum ex tali cauſa excuſationis, quia mittere poterit attornatum. Sed ita eſſet ſi quis poſſet factum domini Regis judicare. Si autem ſum̃onitione non ſit præventus, tunc videndum utrum commodè & ſine periculo venire poſſit, ſive in ſervitio fuerit ſive in officio, vel non. Si autem commodè venire poſſit non excuſatur, ſi autem commode venire non poſſit, tunc videndum erit ſi mittere poſſit vel non propter vim majorem. Si nec venire, nec mittere poſſit, nec attornatum facere, quia dominus Rex præſens non eſt, forte excuſatur per ſervitium. Sed in omnibus iſtis caſibus magis erit ſpectanda voluntas domini Regis quàm jus ſtrictum, cùm ſervitium domini Regis nulli debeat eſſe damnoſum; & ſicut non debet eſſe tenenti damnoſum, ita non debet eſſe petenti injurioſum. Officium vero alicujus ſicut vicecomitis & conſtabularii neminem excuſat, niſi in officio illo aliqua cauſa emergat neceſſaria ex inopinato, ubi præſentia talis debet eſſe neceſſaria; ſicut iter juſtitiariorum vel incurſus hoſtium, vel hujuſmodi, quæ quidem cauſæ ſufficientes ſunt ad excuſationem de ſervitio domini Regis, dum tamen ad quemlibet diem datum per eſſoniatorem de ſervitio dñi Regis habeat eſſoniatus warrantum ſuum per breve dñi Regis, quod ſi hoc non habuerit, procedatur ad defaltam contra abſentem, ſicut contra eum qui non eſt excuſatus. Item eodem modo excuſat cauſa peregrinations, ſive brevis ſit ſive longa. Eodem modo videndum utrum quis præventus ſit ſummonitione vel non. Item excuſat ſummonitum adverſa valitudo nimia, quia pœnam contumaciæ non patitur, quem adverſa valitudo defendit. Et provenit quandoquè talis adverſa valitudo ex infirmitate veniendi, quæ infirmitas dicitur de malo veniendi; ſive de infirmitate de reſeantiſa quæ dicitur infirmitas de malo lecti. Item excuſatur quis propter majoris cauſæ occupationem, ut ſi quis implacitatus fuerit in curia domini Regis, vel vocatus ad curiam Regis ob aliquam cauſam, in omnibus curiis inferioribus excuſatur. Sed quid dicendum erit de curia Chriſtianitatis, cûm magis obediendum ſit Deo quàm hominibus? hoc dico, quòd ad hunc differendum erit, & quòd dominus Rex warrantizare poterit, ob reverentiam quę principi debetur. Item excuſat abſentia non venientis, uſquè ad quartum diem majoris rei impetus cui reſiſti non poterit per caſum fortuitum, ut ſi quis in veniendo verſus curiam, cûm nullam aliam habeat excuſationem captus fuit ab hoſtibus, & per vim detentus, quòd venire non poſſit. Item ſi incidat in latrones. Item propter vim fluminum, vel quia pons ſolutus eſt, vel per tempeſtatem nimiam ad impedimentum navium, & ita quòd ſummonitus, venire non poſſit tempeſtivè per circumitum, quia ſi venire poſſit ſummonitus tempeſtivè ꝑ circumitũ, non excuſatur ꝑ talẽ fortuitum eventum.

¶ 2. Item non excuſatur ſi tardiùs à domicilio recederet quàm̃ expediret, quia ſi citiùs, cómode venire potuiſſet nec impediret eum caſus fortuitus.

 Eodem

Eodem modo ſi priùs à domicilio receſſerit quàm deberet, & in caſum fortuitum ceciderit, hoc erit ei imputandum, quia ſi tempore congruo, in caſus fortuitos non incideret. Item poterit ſummonitus aſſignare cauſam ſuam quare fuit impeditus & qualiter, ut ſi contentiones, quæ ſunt, & occaſiones quare fuerit impeditus, dum tamen poſt ſummonitionem & non ante. Item ſi ſponte in caſum fortuitum inciderit ubi poſſit caſum de facili evitare. Item refert utrum acciderit ei caſus fortuitus ante diem ſummonitionis, vel poſt diem. Si autem poſt diem, competit ei excuſatio modo quo prædictum eſt vel non competit. Item ſi rationem prætendat quòd venire non poſſit ex certa cauſa, vel quia pons ſolutus fuit, & eodem die tranſivit alius, & ſtatim poſt horam vel in eadem hora qua ipſe præſens fuerit, non excuſatur. Si autem propter inundationem aquarum, & alius eodem die & eadem hora, dum tamen ſine diſcrimine & difficultate tranſierit, non erit locus excuſationi. Item ſi tempeſtas ingruerit, tunc videndum, utrum eodem die & hora debita aliquis per cymbam vel per navem tranſierit, & ita non erit locus excuſationi. Et unde conſideranda ſunt cauſa, tempus, locus, dies, & hora, & infinitæ ſunt cauſæ quibus quis abſentiam ſuam poterit excuſare. Cùm igitur competat alicui aliqua prædictarum excuſationum, vel alia quæ ſufficiens ſit, ſive tenens fuerit ultra mare, ſive citra, ſive probata fuerit ſummonitio ſive non, cùm venire non poſſit, oportet mittere excuſatorem aliquem qui dicitur eſſoniator & qui prætendat excuſationem ſummoniti eſſe talem quòd venire non poſſit per hæc verba. ¶ 3. *Quòd cùm dominus ſuus in veniendo eſſet verſus curiam (ſi eſſoniatus fuerit de malo veniendi, ſive de ultra mare, ſive de citra) quòd talis infirmitas ei devenit* poſtquam fuit in veniendo verſus curiam à domicilio proprio, vel alieno, citra mare, vel ultra, quòd venire non poteſt, pro lucro nec pro dampno, quod vulgariter dicitur; pro lucrari neque pro perdere, quod quidem dicat ſe paratum docere. Sed quia probatio non incumbit eſſoniatori ſed domino, nec ſcitur utrum verum ſit eſſonium vel non quòd ſummonitus illud advocare voluerit. Ideo ne eſſoniator oneretur cautione fidejuſſoria, ſcilicet plegiorum, quæ quidem gravis eſſet minimis perſonis & oneroſa, nec depereat excuſatio, conſtituitur quòd ſoli fidei eſſoniatoris credatur, quod quidem non eſt concedendum perſonis majoribus, ſicut ſunt illi qui tenent in Baronia, qui cauſationem inveniant fidejuſſoriam, ne judicia ſint deluſoria; facilius enim inveniunt plegios & ſecuritatem, & maxime cautionem fidejuſſoriam majores quàm minores. Cùm autem hujuſmodi eſſoniatores cauſam abſentiæ & excuſationem ſic prætenderint, non ſufficit quòd dicant ita eſſe, niſi ſecuritatem inveniant hoc probare. Sed cùm non ſit procurator ejus qui ipſum eſſoniatorem deſtinavit, & ideo ad ipſum non pertineat probare ſtatum vel factum alienum, nec attornato factum domini principalis, & ideo dominus faciet legem ſi hoc commode fieri poteſt, & ſi dominus non venerit, attornatus jurabit in animam domini litis. Ideo affidabit eſſoniator quòd habebit

bebit

bebit dominum ſuum ad alium diem ad warrantizandum dictum & eſſoniū ſuum, & ad probandum per ſacramentum quòd tali *infirmitate* detentus fuit cûm eſſet in veniendo verſus curiam ꝙ venire non poterit &c. ut ſupra. Et ad quem diem ſi venerit, warrantizet eſſonium ita ꝙ per ſacramentum probet ſe eſſe ita impeditum ſecundùm ꝙ eſſoniator ſuus in eſſonio ſuo proponendo expoſuit. Sed videndum erit utrum probatio excuſationis fieri debet judici, vel parti, quia ſi judici, remittere eam non poterit ſi voluerit ꝓpter dilationem quæ ſequeretur, & multitudinem ꝓbationum. Si autem fieri debeat parti & non judici, non ſine juris injuria poterit remitti ſine conſenſu partis. Cùm igitur contingat aliquem abeſſe ex aliqua prædictarū cauſarum, vel aliqua alia cauſa, mittat eſſoniatorem ſuum qui ipſum excuſet, & excuſationem ſuam prætendat, ſecundum quod prædictum eſt. Habent etiam eſſonia ordinem ſicut & actiones. Et itaquè eſſonium de malo veniendi infra regnum, ſi quis ita infirmatus fuerit in itinere verſus curiam quòd venire non poſſit nec pro lucrari nequè pro perdere. Et tale eſſonium de malo veniendi, ſequitur quandoquè eſſonium de malo lecti, & de reſeantiſa ubi agitur de ipſo jure. Cûm autem quis ita eſſoniatus fuerit uno iſtorum vel utroquè infra regnum, non permittitur eſſoniato poſtmodum ſe transferre extra regnum ut ſibi acquirat dilationem per eſſonium de ultra mare. Sunt quidem de ultra mare plura genera, ſcilicet de ultra mare & citra mare Græcorum, & eſt eſſonium de ultra mare Græcorum & de citra mare Græcorum, ſicut in peregrinatione verſus ſanctū Jacobum, vel ꝓpter aliquam aliam neceſſitatem, ſicut exercitus vel hujuſmodi in Allemania vel Hiſpania vel *hujuſmodi, in quibus eſſoniis* dabitur dilatio ad minus quadraginta dierū & unius Flud & unius Ebbæ *ad excuſationē eſſoniati* de ſimplici eſſonio de ultra mare. Si autē fiat mentio de aliquo loco remoto ꝓpter aliquam neceſſitatē (ut ꝓdictum eſt) dabitur dilatio major ꝓ voluntate & arbitrio juſtitiariorū, ſecundum ꝙ viderint expedire ſecundū diſtantiā locorū. In hoc caſu induciæ ſunt arbitrariæ, dum tamen ad minus quadraginta dierū ut ſupra. Et eodē modo fiat infra regnū in eſſoniis ſupradictis ſecundū locorum diſtantias, dum tamen ad minus quindecim dierū. Item eſt eſſonium de ultra mare, ultra mare Græcorum, ut ſi quis profectus fuerit in peregrinatione uſquè ad terram ſanctam. Et quo caſu diſtinguendum erit utrum in ſimplici peregrinatione verſus terram ſanctā, vel in generali paſſagio. Si autem in ſimplici peregrinatione, dabitur ei ad minus annus integer & unus dies, & ſic dantur eſſoniato de ultra mare & citra mare Græcorum quadraginta dies ad minus & unum Flud & unum Ebbe. Et poſtea cûm venerit in regnum, habebit eſſonium de malo veniendi quod continet ad minus quindecim dies, & poſtmodū in ſuo caſu eſſonium de malo lecti ad breve de recto, & unde quibuſdam videt (quod non eſt verum) quod dari debent eſſoniato de peregrinatione verſus terram ſanctam annus & dies & de ultra mare Græcorū

& poſtea

& poſtea quadraginta dies, & une Flud & une Ebb. de ſimplici eſſonio de ultra mare & ſic eſſon̄ de malo veniendi in regno, & eſſon̄ de malo lecti in ſuo caſu, quia ꝗlibet eſſon̄ habet ſuum terminū ꝑ ſe ex alia parte. Si autē eſſon̄ fiat de ultra mare Græcorum & de generali paſſagio, tunc remanebit lōquela ſine die, ubi videlicet eſſon̄ non cōprehendit eſſoniatum infra regnum, & hoc ꝓpter privilegium cruce ſignatorū, cùm non poſſit de eorum reverſione certus terminus cōprehendi ꝓpter verba decreti domini Papæ, ꝙ donec de ipſorum obitu vel reditu in regnū certiſſimè cognoſcatur, omnia ſua integra remaneant & quieta conſiſtant. Eſt igitur ordo eſſoniorum talis, ꝙ ita fieri poſſunt deſcendendo à terra ſancta uſquè in regnum, ſed non econtrario: ut ſi quis regno eſſoniatus fuerit de malo veniendi, nullum de cætero habebit de ultra mare. Et ſi de ultra mare ſimpliciter de terra ſancta nullum habebit eſſonium, approximare enim poſſunt regno cùm fuerint implacitati, elongare autem non. Eſt etiam aliud genus eſſonii non de malo veniendi ſed de ſervitio dñi regis, ut ſi quis de neceſſitate fuerit detentus in ſervitio domini Regis ꝓpter quod venire non poſſit ad curiam vocatus, & aliquando fit hujuſmodi eſſonium de ſervitio domini Regis in regno, & quandoquè ultra mare. Et de hujuſmodi eſſonio de ſervitio domini regis, quandoquè ꝓcedit eſſonium ſimpliciter de malo veniendi, et quandoquè ſubſequitur ſemel et quandoquè ſæpius ſecundū neceſſitatē habitam in ſervitio p̄dicto, & valebit eſſon̄ quoties quis ſe eſſon̄ de ſervitio domini regis, dum tamen warrantum habeat ad quemlibet diem, breve domini regis, cùm ſervitium domini regis nulli debeat eſſe damnoſum. Warrantizatur autem eſſonium multipliciter. Quandoquè per breve dñi Regis, ſicut de ſervitio ſuo, ubi non eſt neceſſe jurare, cùm dominus Rex hoc teſtatur per literas ſuas ꝙ ſic detentus eſt in ſervitio ſuo. De ſervitio autem regis videndum cui competat eſſonium, ad quod diſtinguendum utrum quis teneatur de neceſſitate ad tale ſervitiū, vel ſi fuerit cum aliquo qui tenetur ſicut miles, vel ſerviens de familia, omnibus iſtis debet ſubveniri. Item ſi quis non teneatur p̄dictis rationibus ſed hoc affectaverit ut eſſet abſens cùm non teneretur, tali non ſubvenit Rex niſi de voluntate & gratia ſua quia non debet ſervitium dñi regis alicui eſſe damnoſum. Item videndum utrum eſſoniatus de ſervitio dñi Regis venire potuit commodè vel non. Item cùm venire non poſſet commodè nec poſſit mittere nec breve dñi Regis in ſe contineat veritatem cùm hæc omnia facere poſſet, in hoc ſibi caveat Cancellarius. Item videndum utrum præventus eſſet tali ſumonitione antequàm profectus eſſet in ſervitio dñi Regis & ita ꝙ commodè facere poterit attornatum vel non, vel præventus ſumonitione exercitus ante ſumonitionem placiti, quòd attornare vel attornatum facere non potuit commodè, quia præcipit dominus Rex ꝙ ſtatim viſis literis vel cum omni feſtinatione ſub brevi tempore, quòd atturnatum facere non potuit. Item ſi in ſervitio Regis non ita remotus quin ſine periculo corporis vel damno domini Regis venire

venire poſſit, non arctatur: non enim debet warrantia de ſervitio dñi Regis ei qui placitat eſſe injurioſa, non magis quàm ei qui implacitatur damnoſa. Sed quoniam ſunt variæ cauſæ excuſationum (ſecundum ꝙ prędictu eſt) & ex diverſis cauſis & variis excuſationum varia ſequuntur eſſonia & diverſa, ideo varietates eſſoniorum diſtinguamus per ordinem, & imprimis dicamus de eſſoniis de malo veniendi, ꝙ quidem multiplex eſt.

¶ 1. De excuſationibus non venientis poſt ſummonitionem per eſſonium de malo veniendi & de diviſione eſſoniorum. 2. Qualiter irrotulatur eſſonium de ultra mare. 3. Eſſonia de ſervitio domini Regis de ultra mare. 4. Placita ſpecialiter excepta in quibus non jacet eſſonium de ſervitio domini Regis. 5. Si quis implacitatus fuerit à duobus & ad unum placitum eſſoniaverit ſe de malo lecti, & ad aliud de malo veniendi. 6. Si duo placita de quibus unum de malo lecti, & aliud de malo veniendi. 7. Quis ſe poſſit eſſoniare. 8. Si plures ſunt petentes 9. Si tenens fecerit attornatum. 10. Si attornatus obierit dum dominus principalis litis fuerit in peregrinatione. 11. Si tenens plures vocaverit warrantos vel unum. 12. Quis poſt duelli vadiationem ſe poſſit eſſoniare. 13. Quando quis poſſit eſſoniari. 14. Ubi poſſit eſſoniari. 15. Quotiens poſſit eſſoniari. *Cap. 3.*

Eſſoniorum brevis diviſio, quia aut eſt de malo veniendi aut de malo lecti: Item eſſoniũ de malo veniendi ita ſubdividitur, quia aut eſt de ultra mare aut de citra mare. Item de ultra mare excuſatur quis per eſſoñ de ſervitio dñi Regis æterni, ſicut de terra ſancta, habita tamen diſtinctione utrum peregrinatio ad terram ſanctam ſimplex ſit vel paſſagiũ generale. Si autem ſimplex, dabitur eſſoniato terminus unius anni & unius diei. Si autẽ generale paſſagiũ, poni debet loquela ſine die quouſq; eſſoniatus redierit, & donec de ipſius obitu vel reditu certiſſimè cognoſcatur ꝓpter privilegium cruce ſignatorũ, dum tamẽ talis non ſit ſum̃onitione præventus, quo caſu attornatũ faciet vel remanebit indefenſus. ¶ 2. Et ſic fiat irrotulatio hujuſmodi eſſoniorũ A. qui ꝓfectus eſt ultra mare in generali paſſagio verſus terram ſanctam verſus B. de tali placito per talem. Si autem ſimplex ſit paſſagium & peregrinatio, tunc ſic, A. qui ꝓfectus eſt peregrè verſus terram ſanctam ante ſum̃onitionem, vel ꝙ nulla fiat mentio de ſum̃onitione, verſus B. de tali placito per talem. Et ſi ſimplex ſit peregrinatio & ultra annum & diem moram fecerit ulteriorem, excuſatur ejus abſentia (ſecundum quoſdam) per eſſonium ſimplex de ultra mare, & ſic habebit ſpacium xl. dierum & unius Flud & unius Ebbæ, & ſi adhuc moram longiorem protraxerit, habebit ſimplex eſſonium de malo veniendi de citra mare, per quod habebit ad minus ſpacium xv. dierum quod verum eſt. Ad minus habebunt eſſoniati tantum tempus & ex cauſa majus tempus, ſecundum diſcretionem Juſticiarii. Et in hoc ſunt dilationes arbitrariæ. Et quid ſi tunc non venerit? Procedatur ad defaltam contra eum, niſi forte contingat talem eſſoniari de morte ad cautelam. *Si quis* autem eſſoniatus fuerit eſſonio de ultra mare citra mare Græcorum, quòd profectus ſit in ſervitio domini *Regis* æterni in peregrinatione alia quàm ad terram ſanctam, ſicut apud *ſanctum*

Jacobum

Jacobum vel alibi, habebit (ſecundum ꝙ prædictum eſt) ſpatium prædictũ quod competit de ultra mare, & ſimiliter ſimplex eſſonium de malo veniendi de citra mare, & hæc omnia habebit ille qui eſſoniatus eſt de ultra mare in ſervitio domini Regis æterni. Si autem ſũmonitione præventus fuerit antequam iter arripuerit verſus terram ſanctam vel ultra mare, non dabitur ei niſi ſimplex eſſonium de malo veniendi, & hæc omnia vera ſunt ſi debitus ordo eſſoniorum obſervetur, quia eſto ꝙ cùm quis ante ſũmonitionem profectus ſit & competant ei omnia prædicta eſſonia & primò ſe faciat eſſoniari de ſimplici eſſonio de malo veniendi, non habebit ulteriùs regreſſum ad alia eſſonia de ultra mare. Et eſt ratio, quia ſi ſe eſſoniat de malo veniendi ſimpliciter, concedit per tale eſſonium ꝙ fuit in veniendò à domicilio ſuo in Anglia, & infirmatus per viam veniendo verſus curiam ꝙ ad curiam venire non potuit, & unde ſi poſtea ſe eſſoniare voluerit de aliquo prædictorum modorum de ultra mare, non allocabitur ei eſſonium, quia poſt tale eſſonium de malo veniendi non debet quis ſe transferre ad partes tranſmarinas, ut per hoc ſibi acquirat ulteriores dilationes cùm lites potius reſtringendę ſunt quàm laxandæ. Et eodem modo ſi quis ſimpliciter eſſoniatus fuerit de ultra mare ſine aliqua adjectione, cùm ei competeret eſſonium de terra ſancta, nunquam ei poſtmodum allocabitur eſſonium de terra ſancta, quia poſtquàm taliter ſe eſſoniaverit ſub certo loco & à propinquo, ad remotiora ſe transferre non debet ut inde ſibi acquirat ulteriores dilationes. Nunquam verò pro aliquo eſſonio de ultra mare remanebit loquela ſine die, niſi quis profectus fuerit in terram ſanctam pro paſſagio generali hoc modo. ¶ 3. Eſſonia vero de malo veniendi de citra mare ſimplicia ſunt, & quandoque præcedunt hujuſmodi eſſoniis eſſonia de ſervitio domini Regis de citra mare, & quæ non ſunt eſſonia de malo veniendi, quia non eſt talis in veniendò verſus curiam infirmatus per viam ſed per ſervitium domini Regis detentus, quòd venire non poſſit. Præcedere enim poterunt hujuſmodi eſſonia & ſubſequi non ſemel ſed ſæpius, quamdiu quis fuerit in ſervitio domini Regis, dum tamen habet ad manum ad quemlibet diem warrantum ſuum, ſecundum diſtinctionem prænotatam. Et quando quis ſe eſſoniaverit de ſervitio domini Regis, admitti debet eſſonium & allocari, & dies dari, cùm de voluntate domini Regis non ſit diſputandum, & ſi ad diem datum warrantum non habuerit, indefenſus remanebit. ¶ 4. Sunt placita tamen quædam ſpecialiter excepta, in quibus non jacet eſſonium de ſervitio domini Regis propter neceſſitatem, ut in aſſiſa ultimæ præſentationis: ut de termino S.T. anno Regis H. xiv. in fine rotuli in com. Suff. Aſſiſa ultimæ præſentationis de Eccleſia de Trillaw. Ad idem facit quod habetis in rotulo de banco anno Regis H. xxxviii. in comitatu Kanc. inter S. Cant. Archiepiſcopum & Robertum de ſancto Johanne de Eccleſia de Eniford. & talem neceſſitatẽ inducit lapſus temporis. Item nõ jacet eſſoñ de ſervitio dñi regis quãdoq; ꝑpter favorẽ, ſicut in cauſa dotis, quia ſtatim poſt eſſoñ legitima de malo veniendi niſi veniat ſũmonitus, ꝓcedatur ad defaltam.

Item

Item ꝓpter favorem minoris ætatis quandoq̄ (& ſecundum quoſdam) ſicut in aſſiſa mortis anteceſſoris. Item quandoq̄ in odium ſpoliationis, & generaliter in omnibus aſſiſis capi poterit per defaltam, cùm tantum operetur abſentia ſummoniti quantum præſentia. Item non jacet decrere quâvis aliquando de gratia in perſona ejus qui non eſt immediate in ſervitio cum ipſo Rege ſed cum alio. Item nec in pſona ejus qui affectaverit eſſe in ejus ſervitio, cùm ad hoc non teneatur. Item nec in perſona ejus qui continuè & aſſiduè eſt in ſervitio domini regis, niſi temporibus quibus fuerint in expeditione. Itē nō jacet in pſona attornati, quamvis perſonam domini repſentet, quia talis fieri debet attornatus qui ſequi poſſit & velit, alioquin ſibi imputari debet qui talem attornatum elegit. Item non jacet eſſoñ de ſervitio domini regis in pſona ejus qui pars eſſe non poſſit in judicio ſicut nec aliud eſſonium, ſicut in perſona Juratorum. Item quatuor militum ad teſtificandum viſum vel ſtatum alicujus, de quatuor militibus vero miſſis in com̄ cum recordo ad audiendū judicium ſuum (cum ſint quaſi partes in judicio) credo aliud eſſe dicendū. Warrantia vero de ſervitio domini regis nō eſt concedenda in omnibus nec ſine cauſa rationabili, cū ſi paſſim & indifferenter concedatur, poſſit verti in alterius præjudicium, & non poteſt Rex aliquid cōcedere niſi id ꝙ de jure fieri poteſt, & cùm aliquando de voluntate domini regis cōcedatur, non erit omnino ꝑ Juſtic. quaſſanda, ſed voluntas regis expreſſa inde erit expectanda. ¶ 5. Eſt etiā ſimplex eſſoniū de malo veniendi ꝙ excuſat ad tēpus, & ꝙ aliā habet naturā in multis q̄m eſſonia ſupradicta. ſ. quis legitimè ſum̄onitus vel etiā nō legitimè infirmatus fuerit ꝑ viā ꝙ venire nō poſſit, & deſtinaverit aliquē ad excuſandā ſuā abſentiā qui ſic ꝓponat eſſoniū ſuū corā Juſtic. ſi fuerit de modo requiſitus & dicat: Eſſonio talem dominū meū ꝙ cum eſſet in veniendo verſus curiā, talis infirmitas accidit ei per viam, ꝙ venire non poteſt ꝓ lucrari nec ꝓ perdere, & hoc paratus ſum docere ſicut curia cōſideraverit &c. Qui quidē ſi interrogatus dixerit ꝙ reliquit eum domi, eſſoniū (ſecundū quoſdā) nō allocabitur, niſi hoc ſit de neceſſitate, ꝙ eſſe poterit licet quis à domicilio ſuo non recedat, ut ſi alicui in uno placito adjudicatus ſit languor, & in alio ſum̄onitus ſit ad reſpondendū & cōpetat ei eſſoniū de malo veniendi, ſi ſine licentia ſurrexerit, amittere poterit & attornatū facere nō poſſit. Admittitur igitur eſſoniū de neceſſitate licet in veniendo nō fuerit infirmatus, & etiā magis excuſat lāguor q̄m malū trāſiens. Eodē modo dici poterit ſi vocatus fuerit in aliquo placito ad warrantū. ¶ 6. Itē allocatur quandoq̄ eſſoniū ꝙ aliàs non eſſet allocādū, ut ſi in uno placito lāguor fuerit ei adjudicatus, & in alio placito omnia habuerit eſſonia, & ad diē ſum̄onitionis ſuæ de facto ſe eſſoniaverit cū venire nō poſſit, nec attornatū fecerit, allocabitur ei eſſoniū ꝓpter talē neceſſitatē de cōſilio curiæ, licet nō poſſit de jure. Eodē modo ſi vir & uxor implacitati fuerint & ambo eſſoniati fuerint de malo veniēdi, & unus illorū poſtea ſe eſſoniaverit de malo lecti, & cū lāguor ei ſit adjudicatus alius cōparuerit, habebit diē ex tali cauſa, & ad diē illū eſſoñ vel

diem

diem diffuſum quouſq́ languor pterierit, ſed nūquā habebit eſſonium ſuper eſſoñ in tali neceſſitate, quia ſic cadere poſſet in defaltam. ¶ 7. Itē quis ſe poſſit eſſoniare videndū, & quando, & in quibus placitis, & quādo jacet eſſoñ, & quādo tio & quid juris ſi tenens fecerit attornatos plures vel unū. Itē ſi plures ſint petentes & unus tenens vel èconverſo vel plures petentes vel plures tenentes, & aliquis eorū defaltā fecerit. Itē ſi tenens unus vel plures warrantū vocet unum vel plures, & aliquis eorum defaltā fecerit unus vel plures. Itē qualiter eſſonia judicantur. Itē qualiter redimūtur. Quis ſe eſſoniare poſſit videndū & quis non? Et ſciendū ꝙ ſe eſſoniare poterit quilibet cui non ꝓhibetur, tam maſculus quàm fœmina, dum tamē plenæ ætatis extiterit. Minor autē ſe eſſoniare non poterit de quo conſtiterit ꝙ minor ſit, nec etiam cōtra ipſum admittitur eſſoniū ab aliquo majore & maximè in aſſiſa, quia cū major pſens ſit nihil dicere poſſit cōtra aſſiſam quare remaneat, & ſi forte cōtingat ꝙ minor ſe eſſoniaverit cùm tenens fuerit in loquela, in quibus infra ætatem reſpondere teneatur ubi feoffatus fuerit infra ætatem & de aliis fiat mentio ſup eſſonium in margine ꝙ minor ſit, & ad hoc ꝙ contra minorem jaceat eſſonium & in pſonam minoris, diſtinguendum erit inter ætatē & ætatē, & ad hoc quòd locū habeat eſſonium, utrum tenementum ſit feodū militare vel ſocagiū: ſecundum ꝙ inveniri poterit de Itinere M. de P. in com. Suff. anno Regis H. x. & de itinere ejuſdē in comitatu Warw. anno regis H. v. ubi dicitur, ꝙ ſi quis habuerit quatuordecim annos, talis ætas ſufficit quantū ad Socagium petēdum, & ita admittitur eſſonium tam contra ipſum quàm pro eo, & ꝙ eſſoñ non jaceat in pſona minoris contra minorem in cauſa poſſeſſionis, inveniri poterit in itinere in comitatu Salop. Aſſiſa mortis ſi Vincētius. Ratio autem eſt quare in perſona minoris non jaceat eſſoñ, quia jurare non poteſt nec eſſonium warrantizare. Item ratio quare in perſona majoris non jaceat eſſonium cōtra minorem, quamvis major jurare poſſit in cauſa poſſeſſionis, eſt, quia ſi major præſens eſſet in aſſiſa capienda, nihil dicere poſſet cōtra aſſiſam quare remaneret. Sed quid ſi minor & infra ætatem conveniatur & implacitetur cum uxore ſua de jure & hereditate uxoris ſuæ, quæritur an propter ætatem minoris debeat placitum remanere? & verum eſt quòd non licet; uxor ſine viro reſpondere non debeat. Et quid ſi in curia domini regis implicitati fuerint de uno & eodem tenemento, & eodem die ubi vir minor ſe eſſoniare non poſſit, nec attornatum facere, videtur quòd amittere debent in minori curia per defaltam, quod eſſet iniquum, cùm nihil ſit quod eis debet aut poſſit imputari. Nullum autem aliud ſupererit remedium, niſi quòd major curia warrantizet contra proceſſum minoris curiæ, & quid ſi ambæ curiæ pares extiterint? Item non jacet eſſonium in perſona diſſeyſitoris, quia licet ipſe non venerit, ballivus venire poterit. Item nec in perſona ballivi per ſe, quia dominus venire poterit per ſe ſine ballivo, cùm uterque illorum attachiatus ſit ſub disjunctione: & non ſufficit ſi unus ſe eſſoniaverit, niſi uterque fuerit eſſoniatus, quamvis ſufficiat quòd unus eorum veniat. Revera non

ra non jacet eſſonium in odium ſpoliationis, quia denegari debet eis dilatio xv. dierum et ſum̄onitio rationabilis, et ideo maximè, quia tantum operatur eorum præſentia quantum abſentia, quia ſive venerit ſive non, ꝓpter hoc non remanebit aſſiſa. In perſona tamen ſpoliati & querentis bene jacebit eſſonium. Item non jacet eſſonium in ꝑſona ejus qui cõmiſſus eſt aliquibus ꝑ ballivũ ut reſpõdeat pro eo, ſicut corpus pro corpore. Itẽ non jacet in ꝑſona ejus de quo prçceptũ eſt vic. ꝙ faciat eum venire vel ꝙ habeat corpus ejus, dum tamẽ p̄ceſſerit ſolennitas attachiamentorũ, quamvis ſine eſſonio. Si autem hic fuerit primus dies attachiamenti, ſequetur eſſoniũ, quia ad quamlibet ſum̄onitionem vel attachiamentum cùm de quocunq; placito de jure ſequi debet eſſoniũ. Sed ubi nullũ placitum ibi nullum eſſonium. Ut ſi quis p̄ceperit ballivo ſuo vel mãdaverit ꝙ ſit ad certũ diem redditurus de balliva ſua ratiociniũ, ut ſi rex p̄cipiat vicecom̄ vel majori ꝙ rationẽ reddant et cõpotum de balliva ſua. Si autẽ vicecom̄ vel major ſummoniti ſint ad reſpondendũ quo warranto vel quo jure ballivam ſuam tenuerit, aliud erit: quia ibi erit placitum. Item non jacet eſſoniũ in ꝑſona ejus qui attornatum fecerit, niſi ambo ſe forte eſſoniaverint. Itẽ non jacet in ꝑſona ejus qui ſe ſemel eſſoniaverit donec cõparuerit. Item non jacet in ꝑſonis appellatorum deforcia nec in appello de pace, plagis & roberia, ubi illud dicendũ eſt quòd domi remaneant donec illi de facto convincantur. Sed ſi non venerint, ꝑ eſſonium excuſantur. Item non jacet ubi aliqua partium ſe eſſoniaverit ignorans ꝙ adverſarius ſuus mortuus ſit vel aliquis ex participibus ſuis. Itẽ non jacet ubi placitũ *ipſo jure* ſit nullum, ſcilicet ubi breve non convenit petitioni & *hujuſmodi. Item non jacet* in actione perſonali, poſtquam quis attachiatus fuerit, ſcilicet ubi *primò ſe eſſoniaverit. Item ubi* p̄ceptum eſt vicecomiti ꝙ diſtringat per terras & catalla. Item non jacet ubi dies datus eſt, ut de die in diem, vel ſi datus fuerit dies ſine eſſonio de conſenſu partium, quia conventio vincit legem in hoc caſu: ut de termino S. Michaelis anno regni regis Henrici decimoſexto incipiente decimoſeptimo in comitatu Eſſex de Ethone filio Wilhelmi, cui non fuit eſſonium allocatum, quia dies datus fuit ſine eſſonio quamvis diffuſus ꝓpter conſenſum, quod aliàs non eſſet. Nec etiam ipſe dominus Rex poteſtatem haberet dandi diem ſine eſſonio, nec alius multo fortiùs, cùm hoc facere non poſſit ſine juris injuria ſine cõſenſu partium, quia ex quo hoc voluit, juris beneficium ei non ſubvenit cõtra voluntatem ſuam, quia ſic invito conferetur beneficium &c. Item non jacet ſi ille qui ſe eſſoniat viſus fuit in curia antequam reddatur eſſonium. Item non jacet poſt defaltam poſtquam terra capta fuerit in manum domini Regis. Item non jacet ubi ex virtute mandati non imponitur vocato neceſſitas veniẽdi niſi ad voluntatẽ ſuam, ut ſi dicatur ꝙ veniat ſi ſibi viderit expedire. Itẽ non jacet ex virtute mãdati. s. ad volũtatẽ mãdantis. Et dicat in curia ꝙ velit placitare. Item nõ jacet ſi mandetur vel p̄cipiatur vic. vel ballivo, majori, vel p̄poſito *villæ*, vel burgi, vel civitatis, ꝗ veniat redditurus compotum, vel *reſponſurus* de tempore ſuo, *quia ibi*

nullum

nullum placitum nec aliqua controverſia; Item quis: Et ſciendum ꝙ tam plures tenentes quàm unus, & tunc refert utrum plures tenentes in uno brevi tenuerint in cōmuni ſimul & ꝓ indiviſo, vel ſeparatim & ꝓ diviſo, partita inter cohæredes hæreditate. Si autem ſimul & ꝓ indiviſo, quilibet eorũ unicum habebit eſſonium (ſi voluerit) de malo veniendi ſimul & eodem die, vel viciſſim & diverſis diebus, ſecundum ꝙ elegerint, donec quilibet eorum unicum habeat eſſonium (niſi aliud ſit de conſuetudine) quia plura non habebunt antequam ſimul comparuerint, licet illi qui primò fuerint eſſoniati ſæpius cōpareant, quia ſemꝑ diem habebunt quouſq; omnes ſimul cōparuerint, quia ad omnem apparitionem non ſequitur eſſonium, ꝙ ſi ita eſſet, ita fierent dilationes innumerabiles. Si autem antequam cōpareant unus moriatur ex pluribus tenentibus in communi, cadit breve, licet videatur cōtrarium, cùm pars ſua accreſcat ſuperſtitibus per jus accreſcendi, quia revera die impetrationis, partē illam non tenuerunt, nec quantũ ad tenēdam partē illam in communi ſubfuit cauſa impetrandi. Si autē inter plures partita ſit hæreditas & unus tantum de parte ſua implacitatus fuerit, unicũ habebit eſſonium antequàm comparuerit ſi voluerit, & in perſona ſua quantum ad ꝑtem illam terminabitur negotium, niſi ita ſit ꝙ ſic reſpondeat, ꝙ ſine participibus ſuis non debeat reſpōdere, & quo caſu ſummonendi ſunt participes quòd ſint ad reſpondendũ cum eo & ſine quibus &c. Et etiam quo caſu quilibet ex participibus (qui dicuntur participes) unicum habebit eſſonium ante apparitionē, ſed non quaſi unus hæres & particeps, & viciſſim; donec conſtiterit eos eſſe participes. Et cùm p̄ſentes ſint omnes & dedicere non poſſunt cùm ſint participes, extunc erunt quaſi unus hæres. Diviſio enim hæreditatis facit unitatē juris, eſſe plures, & per hoc hæredes eſſe plures; defenſio enim omnium revocat unitatem juris, & ſic iterum facit cōmunes defenſio plures perſonas quaſi unum corpus & unum hæredem ꝓpter juris unionem, quia ſi tenens amiſerit, omnes tenentur contribuere. Si autem plures ſint tenentes in eodē brevi, ſed tamen diverſo jure & non ut participes, quilibet habebit eſſonium ꝓ ſe & non viciſſim ut ſupra, quia hic ſunt diverſa placita & ibi tantum unum & non plura. Si autē ſint ibi plures tenentes ſicut vir & uxor, licet non teneant in communi ut ſupra dictum eſt; tamen quilibet eorũ unicum habebit eſſonium ſimul vel viciſſim, tum ꝓpter unitatē juris tum ꝓpter unitatem ſanguinis, cùm ſint una caro vir & uxor, ꝙ non eſt in caſu ſupradicto, & unde ſi unus illorum defaltam fecerit, ambo puniũtur ꝓ defalta unius. In hoc caſu vero ſupradicto nō niſi ille qui defaltā fecerit, quia in caſu ſupradicto ꝑticipũ jus cōmune recipit diviſionē, jus autē viri & uxoris & de re uxoria nullā recipit diviſionē, & maximè cùm res ſit ꝓpria uxoris & non viri, cùm ad virũ non ꝑtineat niſi tantũ cuſtodia ratione uxoris. Plures vero tenentes (licet teneāt in cōmuni) quilibet ſuum habebit eſſoniatorē, quia diverſæ ſunt ꝑſonæ & diverſæ excuſationes. Cùm autē omnes participes vel tenentes ſimul in curia comparuerint, & contingat q tenens unus vel plures vel unus ex pluribus ſe eſſoniaverit, vel dies datus

fuerit

fuerit partibus ſi p̄ſentes fuerint ſicut dies amoris ſub ſpecie pacis, vel poſt viſum petitum, vel warrantum vocatũ, vel ꝓ defectu recognitorũ, vel alia quacunque ratione, poterunt tenentes eſſonia ſua reincipere ſicut primo die ſummonitionis. Si autē plures ſint tenentes qui tenuerint pro diviſo quilibet ptem ſuã, & implacitati fuerint ab uno vel diverſis perſonis in communi, quilibet habebit unicũ eſſonium & p ſe, donec omnes ſimul comparuerint; & non viciſſim. Si autem unus defalta fecerit, hoc erit ſibi ſoli damnoſum & non participibus ſi amiſerit, & nec verſus participes regreſſum habebit, ſed ſibi ipſi negligentiam ꝓpriam imputare poterit. Cùm autē omnes præſentes fuerint, tunc ꝓcedat negotium quaſi in communi, quia nullus ſine alio reſpondebit, ſive plures fuerint petentes in communi vel diverſo jure, quia bene contingit ꝙ quidam ex pluribus poterunt retinere, ſive ab uno vel pluribus petatur hæreditas cōmunis à cohæredibus ſed diviſa, ſi tamen ab uno jure vel pluribus petatur in communi, ſimile erit judicium tenentium ſingulorum, ſive pro, ſive contra: niſi ſit aliquis qui partem ſuam amittat per negligentiam & defaltam, & quo caſu verſus participes regreſſum non habebit. Et unde ſi unus ex pluribus participibus vel pluribus tenentibus *in communi* primo die comparuerit, vel pro diviſo, ſine participibus ſuis *non* reſpōdebit niſi velit, hoc tamen allegato ꝙ participes habeat. ¶ 8. Si autē plures ſint ibi petētes, ſive tenēs ſit unus vel plures, obſervabitur in eſſonio ſecundũ ꝙ obſervandũ erit in pluribus tenentibus, ſcilicet quòd omnes habeant unicum eſſonium ſimul & uno die vel viciſſim & ſucceſſivè, quia in hoc nō *licebit* reo quod *actori non liceat*, ꝙ quidem non contingit niſi ex magna cauſa; cùm petens potius deſiderare debeat *inſtantiam* litis quàm dilationem. Et ſi forte ex pluribus *unus* ſe *eſſoniaverit*, ex *hoc omnibus aliis* proveniet impedimentum & dilatio. Si autem unus ex *pluribus defaltam* fecerit, expectato quarto die, recedet tenens de brevi quietus ac ſi omnes defaltam feciſſent, & ſic erit unius negligentia omnibus aliis damnoſa, quia aut omnes ſequantur aut nullus. Idem verò dicendum erit de *viro* & uxore petentibus, quòd abſentia viri erit damnoſa uxori & econtrariò, ſive autem plures ſunt qui teneant ſive qui petant, ſi quidam ex illis præſentes fuerint & quidam ſe eſſoniaverint & diem habuerint, illi qui p̄ſentes erunt ſemper habebunt eundem diem, ne continentia loquelæ dividatur: & ſemper addatur in eſſonio ad cautelam quis ſe eſſoniaverit ad unum diem *vel* ad alium; ut ſcire poſſunt in fine utrum omnia eſſonia ſua habuerint vel *non*. Et hæc vera ſunt, niſi conſuetudo aliqua ſe habeat in *contrarium*, cùm conſuetudo vicem legis obtineat; longævi enim *temporis uſus* & conſuetudinis non eſt vitis autoritas. ¶ 9. Eſto quòd tenens in propria perſona ſua ſequi non poſſit, vel licet poſſit vel pro dubio eventu *facit* attornatum ad cautelam, quo caſu in perſona attornati *jacet* eſſonium & non in perſona domini, ſive petens qui attornatum fecerit ſive tenens: quia attornatus fere in omnibus perſonam Domini repreſentat. Fere *dico*, propter eſſonium de malo lecti, ut inferius dicetur. Et quamvis quis attor-

natum

natum fecerit in ꝑſona ꝓpria, ſequi poterit cùm voluerit vel poſſit. Item ꝙ hoc volūtati ejus tribuatur, ſed ſemper durat Attornatus quouſque domin⁹ eum amoverit, et quamdiu duraverit attornatus, nūquam locum habebit eſſonium in perſona dñi, niſi cùm ambo ſe eſſoniaverint ad ſimilitudinem duorum attornatorum vel plurium, quia ſi dominus venire non poſſit per ſe, poſſit venire per attornatum ſuum, ſed non econtrario, quia non eſt in duobus attornandum. Sed quid ſi dominus cùm fecerit attornatum & illum non amoverit ad aliq̃m diem ſine attornato egerit vel reſpondit, & diem ceperit in perſona ſua, quæro quis ad alium diem debeat ſe eſſoniare, dominus vel attornatus? Videtur ꝙ attornatus non, quia p̃ſens non fuit in judicio nec diem receperit; dominus non, quia fecit attornatum & illum non amovit. Tutius eſt ꝙ ambo ſe eſſoniaverint, licet ſufficiat quòd attornatus ſe eſſoniat quantum ad excuſationem, cùm dominus eum non amoverit. Si autem dominus ꝑ ſe, non valebit quamdiu habuerit attornatum. Et ꝙ dicitur de attornato tenentis, dici debet de attornato petentis. Item eſto ꝙ petens vel tenens plures fecerit attornatos, duos ſcilicet vel plures, unus ex pluribus (ſi p̃ſens fuerit in judicio) agere poterit pro domino ſuo vel defendere ſine aliis. Excuſare autem abſentiam ſuam non valeat ſine aliis, quin procedatur ad defaltam ac ſi omnes defaltam feciſſent. Et eſt ratio, quia ſi per unum attornatum non poſſit dominus litis comparere, per alium poterit: et ſic oportet quòd omnes excuſentur vel nullus. Conſtituti enim ſunt attornati ſub disjunctione, ita quòd ſi unus non venerit vel venire non poſſit, quòd alius veniat, niſi uterquè ſe legitimè excuſaverit: Et ſi unus attornatus ſe eſſoniaret et alius non, ſi petens diem reciperet verſus eſſoniatorem attornati & recederet, poſſet alius attornatus cōparere & liti ſe offerre, & ponere petentem vel tenentem in defaltã, ꝙ eſſet iniquum. De hac materia inveniri poterit de termino S. Michaelis anno regni Regis Henrici decimoſexto incipiente decimoſeptimo de L. Bathoñ Epiſcopo & priore Bathoñ. Ad idem facit de termino Hilarii anno ejuſdem decimoſexto de Johanne de Karum. Item eſto ꝙ quis duos fecerit attornatos verſus unum querentē vel tenentem vel plures, et uterque ſe eſſoniaverit, et tenens forte vel querens defaltam fecerit: quæritur an unus eſſoniator attornati vel ambo expectare debeant quartum diem: Videtur ꝙ oportet quòd ambo expectent, quia non videtur quòd ſufficiat quòd unus expectaverit non magis quàm ſi unus excuſaret. Videtur etiam ꝙ ſufficit ſi unus expectet, quia quoad eſſonium et excuſationem utitur vice eſſoniatoris ſive excuſatoris, & quoad expectandum quartum diem utitur vice quaſi actoris. Et ideo videtur quòd ſufficiat unus: ſed re vera quòd cùm infra quartum diem poſſet venire tenens nec prius reddi debeat eſſoniū quàm ante quartū diem: Ideo oportet ꝙ uterq; expectet, quia non ſufficit unus, quia ſi unus tantum ſe eſſoniaverit, non valet niſi unus eſſoniator diem ſuum expectaverit. Itē eſto ꝙ, cùm attornatus factus fuerit ante diem datum in curia, moriatur, & dominus principalis ad diē datū ſe eſſoniaverit nulla facta mentione de morte attornati, & Juſtic.

igno-

ignorantes de morte attornati judicaverint eſſonium *nullũ*, quia talis fecit attornatum & ſic ꝓceſſerit ad defaltã, ſi dominus poſtea ad diem ſuum venerit excuſando abſentiam alterius diei & allegãdo cauſas abſentiæ de morte attornati, non excuſabitur, quod quidem eſſe poſſet ſi ſimul cum eſſonio ſuo faciet eſſoniari attornatum de morte, unde videri poterit ꝙ non aliter jaceret eſſonium in perſona domini, cùm attornatũ fecerit niſi tunc demũ cùm attornatũ amoverit, vel cõſtiterit ꝙ mortuus ſit. Item eſto quòd cùm quis fecerit attornatum, ad primum diem ſum̃onitionis ſe eſſoniaverit, & attornatus ſecundo die vel tertio, eſſonium domini nullum erit, quia fecit attornatum, & de defalta attornati ꝓcedendum erit ad diem datum ꝑ eſſoniatorem ſi petens ſe tenuerit ad defaltam, quia eſſonium dñi non defendit primum diem cùm ſit nullum &c. ¶ 10. Quidam ſum̃onitione ꝓventus cùm vellet peregre ꝓficiſci verſus terram ſanctã in paſſagio generali, duos fecerit attornatos vel plures, & dum ita eſſet in peregrinatione moriuntur attornati, ad diem offert ſe petens liti, nec tenens venit nec attornatum habet, quæritur quid juris cùm nihil ſit quod poſſit tenenti imputari? Conſilium curiæ erit, ꝙ attornati eſſoniarentur de morte, & ſic remanebit loquela ſine die uſque ad reditũ domini principalis. Caſus de Petro de Roches quondam Wintoñ epiſcopo, qui profectus fuit in terram ſanctam in generali paſſagio. Et quod dictum eſt de tali peregrinatione, obſervari debet in aliis peregrinationibus, ſicut apud ſanctum Jacobum vel alibi. Item eſto ꝙ quis ſe vel attornatum ſuum falsò eſſoniaverit de morte cùm vivus ſit, ſi poſtea de eo conſtiterit quòd ſit vivus, reſum̃oneatur loquela in eodem ſtatu in quo fuit die eſſonii interpoſiti per hæc verba, ita ꝙ loquela illa tunc ſit ibi in eodem ſtatu quo fuit quando remanſit ſine die, eo quòd ꝑdictus talis ſe eſſoniaverit falsò de morte, qui adhuc vivit ut dicitur. Et in quo caſu, niſi ſanare poſſit defaltam, amittet ꝑ judicium: ut de termino S. Michaelis anno regni Regis Henrici decimoquinto incipiente decimoſexto in com̃ Cantẽ de quodam Osberto. ¶ 11. Item, eſto ꝙ quis vocet ad warrantum unum vel plures warrantos, poſt warranti vocationẽ habebit quilibet unicũ eſſonium antequã cõparuerint tam vocans quàm warrantus. Si autẽ plures warranti vocati fuerint ab uno, quilibet eorũ unicum habebit eſſonium eodem modo, primo die ſimul vel viciſſim, ſecundum ꝙ ſuperius dicitur, de pluribus tenentibus, ſcilicet quilibet poſt alium donec habuerint omnia eſſonia ſua, ſcilicet quilibet unũ. Et ſi plures ſint tenentes & plures warranti eodem modo, et ita ꝙ ſi unus ex pluribus tenentibus vel unus ex pluribus warrantis ſe eſſoniaverit primo die & omnes alii ꝑſentes ſint, habebunt eundem diem quem habet eſſoniator & ita de die in diem poterit ſe unus eſſoniare & poſtea alius, donec quilibet unicum habuerit eſſonium. Et eodem modo cùm omnes ſemel & ſimul in judicio cõparuerint & alium diem ſimul receperint, poterunt reincipere eſſonia ſua ſicut primo die. Si autẽ quidam ſe eſſoniaverint & quidã ꝑſentes fuerint & quidam fecerint defaltam, de eſſoniatis & præſentibus fiat ut ſupradictum eſt. De abſentibus verò fiat

ita, ſcilicet ꝙ petens vel attornatus ſuus vel eſſoniator ſuus ſi fuerit eſſoniatus, expectet quartum diem verſus eos, ſi vocati infra quartũ diem nõ venerint, & in quarto die ſi non venerint, ꝓcedatur ad defaltã ſecundum ꝙ inferius dicetur de defaltis. Item cùm unus eſſoniatus fuerit verſus plures, eſſoniator ſuus omnes dies recipiet verſus omnes. Si autem plures verſus unum, quilibet recipiet diẽ ſuũ, nec poterit unus alterius diem recipere, non magis quã duos participes eſſoniare. Itẽ dicitur generaliter, ꝙ ſi quis ſe eſſoniaverit verſus unum, eſſoniat ſe verſus omnes, & tunc refert utrum plures ſint petentes & unus tenens unicam rem. Si autẽ plures petentes in cõmuni, ſufficit ſi dicat eſſoniator tenentes ꝙ eſſoniat dominũ ſuum verſus talẽ & omnes alios nominatos in brevi ſine expreſſione nominum aliorum. Si autem ſic dicat, eſſonio dominum meum verſus talem de tali placito ſine mentione aliqua de aliis in brevi nominatis, videtur (& verum eſt) ꝙ hoc ſufficere debeat, quia ꝑ hoc ꝙ Dominus eſſoniatur, nihil aliud ꝑtenditur, niſi ꝙ dominus ſuus per infortunium vel per morbum aliquem ſupervenientem impedimentum habeat, quòd ad diem ſibi datum venire non poſſit, & ita cùm in curia ſemel excuſetur abſentia ejus per eſſoniatorem ſuum verſus unum & probetur excuſatio ſua, ſufficit verſus omnes, quia ſi alii procedere vellent ad defaltam cõtra eſſoniatum, hoc facere non poſſent ſine participe qui exprimitur, & ideo nulla defalta: Si autem ècõtrariò unus vel plures petentes contra plures tenentes, tunc refert utrum tenentes ſint in communi ut participes, vel tenentes diverſa tenementa per diverſa jura. Si autem diverſa teneant tenementa & per diverſa jura, tunc oportet quòd petens (ſi unus ſit) eſſoniat ſe verſus omnes cum expreſſione perſonarum, quia ſunt ibi diverſa jura & diverſa placita, licet plures tenentes in uno brevi cõprehendantur. Et ſi plures ſint petentes in cõmuni & unus tenens ſive plures, oportet quòd omnes petentes ſe excuſent aut ſequantur & veniant, ſed defalta unius non erit omnibus aliis damnoſa, niſi tantum illi qui defaltam fecit de parte ſua. Si autem tenẽtes teneant in cõmuni vel pro indiviſo, dum tamen ut participes, ſi petens unus vel plures ſe eſſoniaverint, dum tamen omnes, ſufficit ſi eſſoniati ſint cõtra unum & alios in brevi nominatos, vel tãtum cõtra unum ſine mentione de aliis, ratione ſupradicta, quia cùm petentes excuſati fuerint verſus unum tenentem ex pluribus in cõmuni, alii ſine eo ꝓcedere non poterunt ad defaltam. Item ſi cui acciderit aliqua infirmitas in itinere veniendi & ꝙ impotens ſit veniendi: Eodem modo impotens eſſe poterit mittendi plures perſonas ad curiam ad excuſandam ſuam abſentiam, & ideo ſufficit ſi unicam ꝑſonam mittat cõtra plures qui ſunt quaſi unica ꝑſona, ꝓpter unicũ jus ꝙ habent. Item eſſonium nõ fit parti ſed curiæ (ut videtur) quia in abſentia adverſarii poterit quis ſe eſſoniare ſicut in ꝑſentia. Et eodem modo in abſentia adverſarii poterit fieri warrantizatio eſſonii & ſacramentũ, & unde videtur ꝙ ſufficit ſi juſtic. cõſtiterit de impotẽtia, etiã ſine ꝑte alterà. Et ideo ſi impotens ſit veniendi vel mittendi verſus unum, impotens eſſe poterit mittendi verſus plures, & non refert niſi

quòd

quòd juſticiariis cõſtiterit de impotentia. Sed cõtra ſi plures ſint petentes, oportet ꝙ tenens unus vel plures ſe eſſoniet verſus quemlibet nominatim ita ꝙ diſtinguetur, quid, quis, cõtra quem & de quo placito, ſecundum ꝙ videri poterit in attornato faciendo, quis attornaverit, & quem, & verſus quem, & de quo placito, quæ omnia ſi non exprimantur non valebit attornatio. Eodem modo (ut videtur) obſervari deberet de eſſonio, quia poteſt quis tenens eſſe eſſoniatus verſus unum ex pluribus & in defalta verſus alium, ſed obſervandum erit ut ſupra, ſecundum ꝙ ibi fuerit unum placitum vel plura. ¶ 12. Item quis? Et ſciendum ꝙ eſſoniari poterit tam campio quàm dominus principalis poſt duelli vadiationem ſimul & uno & eodem die vel viciſſim: ut de termino S. Michaelis Anno regni Regis Henrici nono incipiente decimo in comitatu Cant̃ de quodam recordo de Abbate de Haynſhã. ¶ 13. Item quando? Et ſciendum ꝙ primo die litis, quia non ſufficit quòd in craſtino, ſcilicet ſecundo die, tertio, vel quarto, licet expectari debeat ille qui ſum̃onitus eſt uſq; ad quartum diem, ut infra veniat vel mittat nuntium ad excuſandum ſuam abſentiam, licet ſuus eſſoniator diem non recipiat ſi forte eſſonium locum non habeat, ſecundũ ꝙ inferius dicetur de defaltis. Si autẽ eſsonium competat ſum̃onito & faciat ſe eſſoniari ſecundo die vel tertio, allocabitur eſſonium, & dabitur dies eſſoniato per eſſoniatorem ſuum, & ad diem illum allocabitur petẽti defalta ſi ſe tenere voluerit ad defaltam, & quo caſu ſi tenens ſe excuſare non poſſit ad diem illum amittere poterit ſeyſinam. ¶ 14. Et ubi? Et ſciendum ꝙ in judicio & corã ſuo judice & non alio, licet corã eo qui habeat juriſdictionem cum aliis juſticiariis cùm ſuus non habet juriſdictionem nec cohertionem. Si autẽ corã alio per errorem ſe fecerit eſsoniari, adhuc valebit eſsonium, de gratia tamen, ꝙ ſalvabitur defalta quouſq; judicium reddatur de defalta, ulterius autem vix poterit excuſari. ¶ 15. Item quotiens? Et ſciendũ ꝙ ad quamlibet apparitionem in judicio, ſecundum quod ſum̃onitus tenuerit per ſe vel in com̃uni, poſtquam diem in judicio recepit, poſt viſum petitum, warrãtum vocatum, et poſt diem datum ſub ſpe pacis vel alio modo. Et generaliter in omni caſu in principio litis, ad quamlibet ſum̃onitionem ubi cõtroverſia ſive placitum fuerit inter partes, & ubi fuerit judicium; & qui judicet inter partes & ſive ab initio præcipiatur quòd vicecomes habeat corpus ſine ſolennitate attachiamentorum, vel quòd venire faciat, vel diſtringat per terras & catalla, alioquin injurioſum eſset vocato in jus juris beneficiũ denegare. Si autem nullum ſit ibi placitum nec judicium, ſed ſit aliquis qui mandet aliquod ut ballivum ſuum, aliud erit dicendum ut ſupra.

¶ 1. De eſſoniis de malo lecti. 2. Quando fieri debet eſſonium de malo lecti & qualiter. 3. Quotiens fieri debet eſſonium de malo lecti, quando & qualiter. 4. Si quis habere poſſit duo eſſonia de malo veniendi ſimul propter neceſſitatem. 5. Si vir & uxor ſe ſemel eſſoniaverint de malo lecti. 6. Ad quæ brevia pertinent duo eſſonia de malo veniendi & ſimiliter de malo lecti. 7. Ubi vertitur breve de recto in breve de ingreſſu per narrationem & econtrario. Cap. 4.

ITem excuſatur *alicujus* abſentia p infirmitatē de reſeantiſa, de qua ꝓvenit eſſonium ꝙ dicitur eſſonium de malo lecti, & ꝙ ſemper ſequitur immediate (*nullo* alio eſſonio interjecto) eſſoniū de malo veniendi. Item nede ſervitio dn̄i Regis nec de alio. Et tunc locū habet cùm quis infirmitate per *malū* veniendi ita fuerit impeditus & detentus ꝙ venire non poſſit, & ſe excuſaverit per illud eſſoniū, & ab itinere revertatur in domiciliū ſuum, & vertatur malum tranſiens in languorē, quo caſu videndū erit utrum talis infirmitas ſit malum trāſiens vel languor. Si autē malū tranſiens, poſt viſum habebit eſſoniatus alium diem per ſpacium xv. dierū ad minus. Si autē languor, tunc dabitur ei unus annus & unus dies, & ita ꝙ annus ſit integer ſecundum ꝙ ſit ex momentis, horis, diebus, ſcilicet ex 365. diebus & ſex horis, ſive annus ſit biſſextilis ſive alius, nec major erit annus biſſextilis aliquo anno p̄cedente, die, (ꝓpter diem excreſcētem) nec hora, nec momento, ſecundum ꝙ inferius dicetur plenius de anno et die, et talis infirmitas infra annum ꝓpriè dicitur languor, ſi autem ultra annū duraverit, talis infirmitas dici poterit morbus ſonticus, ſcilicet morbus incurabilis. Itē eſſoniū de malo lecti non ſequitur omne eſſoniū de malo veniendi, quia ſunt quædā brevia in quibus non ſequitur niſi tantū eſſoniū de malo veniēdi ſimpliciter et per ſe, & nunquam eſſonium de malo lecti, niſi aliquando per accidēs ſicut per narrationem, ubi breve de ingreſſu vertitur per narrationē ad breve de recto. Et quo caſu, in principio litis non ſtatim ſequitur eſſonium de malo lecti eſſonium de malo veniendi, niſi tunc demū cùm mutata fuerit natura brevis de ingreſſu in naturā brevis de recto, & eodē modo non ſtatim ſequitur eſſonium de malo lecti eſſonium de malo veniendi, niſi tūc demū cùm mutata fuerit natura brevis de communia paſturæ (facta ſpecificatione de qualitate & quātitate) in breve de recto p̄ narrationē, ſicut in brevi de quo jure & hujuſmodi. Itē ſequitur eſſonium de malo lecti eſſoniū de malo veniendi, & deſinit ſequi in fine p narrationē, ut ſi quis primò agat p breve de recto, habebit utrūq; eſſoniū in principio, ſed cùm br̄e de recto verſum fuerit in br̄e de ingreſſu p narrationem, & tenens ſe poſuerit in juratam, tunc deſinit eſſoniū de malo lecti ſequi eſſoniū de malo veniendi, cùm loquela per narrationē incipiat eſſe alterius naturæ. Et eodē modo in brevi de recto, ubi hæreditas deſcēdit à com̄uni ſtipite uſq; ad cōjunctas perſonas, ſcilicet duos fratres vel plures vel eorū hæredes in infinitū deſcēdentes. In principio litis ſequitur unum eſſonium aliud, ut p̄dictū eſt, ſed in fine ſequi deſinit cùm judicatū fuerit inde duellum, nec magna aſſiſa jacuerit inter tales pſonas à com̄uni ſtipite venientes. Itē eſt & aliud br̄e de recto ubi unū eſſoniū aliud non ſequitur, nec in principio brevis, nec in medio, nec in fine, nec aliquo tēpore, quale eſt breve de recto de dote, quia nunquam erit ibi duellum nec magna aſſiſa. Et generaliter verum eſt ꝙ ubicunque ſequi poſſit magna aſſiſa & duellū, & quādiu & dum ſequi poſſit, locum habebit eſſonium de malo lecti, & ubicunque non ſequitur duellū nec magna aſſiſa, vel ſi ſequi inceperint & ſequi deſierint, nunquā locū habebit eſſonium de malo lecti.

Item videndum quis ſe eſſoniare poſſit de malo lecti poſt eſſoniũ de malo veniendi? et ſciendum ꝙ tam maſculus quàm fœmina plures vel unus. Item warrantus cùm adhuc non warrantizaverit, dum tamen languor non præceſſerit, ut inferius dicetur. Item tam minor quàm major, dum tamen minor infra ætatem teneatur de feoffamento ei facto ad breve de recto ei reſpondere, quia in hoc caſu omnia habebit remedia quæ haberet aliquis major in cauſa proprietatis, licet per ſe reſpondere non poſſit vel jurare, poteſt tamen ꝑ cuſtodem & curatorem, qui (ſi opus fuerit) jurare poterunt ad warrantizãdum eſſonium in animam ipſius minoris, ſi implacitatus fuerit de aliquo & eſſoniatus de malo veniendi de quo anteceſſor ſuus non obiit ſeyſitus ut de feodo, & ubi præſentia ſua fuit neceſſaria ꝙ ad jus reſpondeat. In quo caſu, ſemper fiat mentio ſuper eſſonio de minori ætate, ita ſcilicet, & ſciendũ ꝙ talis eſt infra ætatem. Si autem petat minor in cauſa poſſeſſionis ſeyſinam anteceſſoris ſui per aſſiſam, nullum habebit eſſonium minor petens nec tenens contra eum, cùm tantum operetur ejus abſentia quantũ ꝑ̄ſentia, cùm nihil dicere poſſit quare aſſiſa remaneat quin ſtatim capiatur.

¶ 2. Item quando fieri debeat eſſonium de malo lecti & qualiter? & ſciendum ꝙ tertio die incluſivo, ſcilicet ante diem datum per eſſoniatorem in eſſonio de malo veniendi, & per duos qui non dicuntur eſſoniatores ſed nuntii, eo ꝙ mittuntur vel nuntiant ad excuſationem, & non eſſoniant, quia diem non recipiunt nec affidant de habendo warranto ſuo ad aliquam diẽ ad ꝓbandam excuſationem, ut ſupra de eſſonio de malo veniendi, & ſic mitti poſſit quis ad eſſoniandum & ꝓbandum, vel ad eſſoniandũ & non probãdum propter dubium eventum eſſonii. Item eſt nuntius qui aliquando mittitur vel licet non mittatur verba faciat ꝓ abſente, quaſi pro amico, & nuntiat tale impedimentum interveniſſe ꝙ ſumonitus venire non poſſit, et talis ꝓpriè dicitur nuntius et nõ eſſoniator, ſicut alii ꝓdicti, et audiri debet ſicut nuntians uſꝗ ad quartũ diẽ et quandoꝗ ulterius uſque ad judiciũ de defaltã.

¶ 3. Itẽ quotiens, et ſciendum ꝙ in omni tempore poſt eſſonium de malo veniendi, donec adjudicatus fuerit ei languor & habuerit languorẽ, ſcilicet annũ & diem, quia poſt languorẽ adjudicatũ, aliquãdo ex cauſa de volũtate petẽtis poterit dari eſſoniato licẽtia ſurgẽdi, ut ſtatim reſpõdeat, ꝙ quidẽ ſine voluntate petentis nulla ratione eſt cõcedendũ ante annũ & diẽ, & cùm ita reſpõderit & diẽ habuerit, poterit poſt eſſoniũ de malo veniendi eſſoniare ſe de malo lecti, quia nõ ſufficit ꝙ languor ſit adjudicatus niſi ſit adimpletus. Itẽ ſi plures fuerint ꝑticipes qui tenuerint in cõmuni, poſſunt omnes ſe eſſoniare ſi voluerint ſimul et uno die. Et ſi in eſſonio de malo lecti fuerit omnibus ſimul lãguor adjudicatus, erit languor omniũ quaſi unus lãguor. Si ꝗutẽ cũ plures eſſoniati fuerint de malo lecti cũ viſus fuerit poſt eſſoniũ, poterit quibuſdã adjudicari languor et quibuſdã malum trãſiens, et omnes qui languidi ſunt ad diẽ quo teſtificabitur languor, habebunt annũ & diem apud turrim Londõ et alii nõ eundem diem, ſed diem convenientem, cũ ſine aliis reſpondere non tenentur. Et cùm ſemel uni vel pluribus fuerit languor

 adju-

adjudicatus & in *judicio teſtatus, nullus* eorum de cætero habebit eſſonium de *malo* lecti, *niſi* (ut prędictum eſt) *ſi* detur *licentia* ſurgendi, ſed ſemper eſſonium habebunt de malo lecti, donec unus vel plures, vel omnes ſimul habuerint languorem. Item poterit unus ex pluribus uno & eodem die ſe eſſoniare de malo lecti, & particeps ſuus unus vel plures de malo veniendi, & *ſi illi* qui de malo veniendi ſe eſſoniaverint de malo lecti, ad alium diem ſe eſſoniare non poterunt, donec conſtiterit de primo eſſonio utrum habuerit malum tranſiens vel languorẽ, quia ſi languorem habuerit & de hoc cõſtiterit, & alius ſimiliter ſe eſoniaverit de malo lecti ad alium diem & haberet languorem, ita poſſunt eſſe in uno placito ſimul & ſemel duo languores, ꝙ eſſe non debet. Igitur cùm unus ex pluribus eſoniatus fuerit de malo lecti, ceſſabunt omninò eſonia de malo lecti in perſonis aliorũ, donec ſciatur utrum talis habuerit languorem vel malum tranſiens ꝓpter inconveniens ſupradictum, & cùm unus languorem habuerit, de cætero ceſſabũt omnia eſonia de malo lecti in perſonis aliorum. Sed eſto ꝙ cùm unus ex pluribus eſoniatus fuerit de malo lecti & alii cùm habuerint diem per eſoniatores ſuos ſe faciant eſoniari de facto ad diem illum de malo lecti, judicium eſonii erit in ſuſpenſo uſque ad quartum diem, in quo caſu ſi quatuor milites venerint & teſtati fuerint viſum & ꝙ defenderint ei languorem, tũc (nẽ abſens ſit omnino indefenſus) propter neceſſitatem de conſilio curiæ, ſuccurritur ei ita quòd vertetur eſonium de malo lecti in eſonium de malo veniendi. Sed eſto quòd ad diem datum per eſonium capiatur inter partes dies amoris, cùm uterque comparuerit ad illum diẽm, ſequatur eſonium de malo veniendi, & ſi ſe eſoniaverit de malo lecti, eodem modo poterit verti eſonium de malo lecti in eſonium de malo veniendi ut prius. Et ſic fieri poterit in omni caſu ubi jacuerit eſonium de malo veniendi, ſed ſi nullum, erit hoc defalta, ſed nunquam vertitur eſonium de malo veniendi in eſoniũ de malo lecti. Quandoq; vertitur eſoniũ de malo veniendi in eſonium de malo lecti. Quãdoq; vertitur eſonium de malo lecti in eſoniũ de malo veniendi ex neceſſitate & de conſilio curiæ, & ita ꝙ habebit duo eſonia quodlibet poſt aliud ſine apparitione, & ſic cùm unus ex pluribus languorẽ habuerit, extunc ceſſabunt omnia eſonia de malo lecti in toto placito illo ſive tenentes warrantũ vocaverint ſive non. Si autem dederint ei malum tranſiens, tunc primò tenebit eſonium ſecundũ de malo lecti in ꝑſona alterius eſoniati. Si autẽ quatuor milites non venerint infra quartum diem nec primò eſoniatus, tunc eodem modo & eadẽ neceſſitate (ut prædictum eſt) vertitur eſoniũ de malo lecti in eſoniũ de malo veniendi, donec ſciatur utrum primò eſoniatus de malo lecti habuerit languorẽ vel non, & ad omnes dies ſequentes erit ut ꝑdictũ eſt, ſecundum ꝙ teſtatum fuerit ꝑ quatuor milites. Si autẽ partitio facta fuerit inter plures cohæredes de communi hæreditate, & ita ꝙ quilibet reſpõdere debeat de pte ſua in principio litis antequã omnes ſimul cõparuerint, quilibet ꝙ ſe habere poterit eſoniũ de malo lecti & quilibet languorem, & ita quòd plures eſſe poſſunt languo-

res

res poſt diviſionem hæreditatis: ut de termino S. M. añ regis H. ix. incipiente x. in com̃ Suff. de Salomone de S. Edmũdo & Oliva filia Andreæ. ſed cùm omnes cõparuerint in curia et ita ꝙ nullus ſine alio velit reſpondere, tunc aliud erit ut in primo caſu, niſi quis habere poterit duo eſſonia de malo veniendi ſimul ꝓpter neceſſitatem, ita ꝙ ex neceſſitate poſſit quis habere duo eſſonia de malo veniendi. ¶ 4. Eſto ꝙ quis implacitatus fuerit de diverſis placitis, & in uno eorundẽ fuerit ei languor adjudicatus, et in alio placito ſe ſemel eſſoniaverit de malo veniendi, & diem habuerit, & ad quẽ diem venire poſſit nec mittere cùm attornatũ nõ fecerit, ne ſequatur eſſonium de malo lecti ſi ſe iterum eſſoniaverit de malo veniendi, aut de neceſſitate allocabitur ei eſſonium de conſilio curiæ, vel ſuſpẽdetur ꝓceſſus illius loquelæ, quouſq; eſſoniatus comparere poſſit poſt languorem, & non ꝓcedetur ad defaltam :ut de termino P. anno Regis H. xvi. in comitatu Norf. de Galfrido filio Baldwini. Item ꝙ non proceditur ad defaltam in uno placito propter eſſonium de malo lecti in alio, inveniri poterit de termino S. M. anno Regis H. xv. incipiente xvi. in comitatu Midd. de Gylberto de Hendon, & hoc maximè ſi placitum emerſerit poſt languorem adjudicatũ. Item erit ſi languidus poſt languorem adjudicatum vocatus fuerit ad warrantum, ſecundum quod evenit de prædicto Galfrido. Item quod allocari debeat eſſonium in prædicto caſu, quòd aliàs non eſſet licitum, ꝓbatur de termino S. M. anno Regis H. vi. incipiente vii. in comitatu Norf. de Erimnarda de Pocotte & quodam Johanne qui ſe eſſoniavit verſus eam de malo veniendi de uno placito, & cui fuit languor adjudicatus in alio placito, & quamvis eſſonium de malo veniendi non jaceret, fuit tamen ei allocatũ de conſilio curiæ ꝓpter neceſſitatatem, quia honeſtius fuit eſſonium allocare ex cauſa, quàm procedere ad defaltam, cùm eſſoniatus non eſſet in culpa. ¶ 5. Si vir & uxor ſe ſimul eſſoniaverint primò de malo veniendi, poterunt ſe ſimul eſſoniare de malo lecti ad alium diem ſi voluerint, & ſimul habere languorem, ſed non erunt ibi plures languores ſed unus, ꝓpter juris unitatem. Item poterunt ſe viciſſim eſſoniare ſi voluerint tam de malo veniendi quã de malo lecti, & ſecundum ꝙ ſupradictum eſt, donec habuerint languorem ambo ſimul vel alter eorum per ſe. Sed cùm ambo primo die ſimul eſſoniati fuerint de malo veniendi, & ad alium diem compareat vir & uxor, & vir eſſoniatus fuerit de malo lecti, & ad diem datum cùm eſſoniatus viſus fuerit teſtatum fuerit per milites quòd ſit malum tranſiens, & uxor eodem die ſe eſſoniaverit de malo lecti, quæritur an ſit eſſonium allocandũ immediatè poſt apparitionem, cùm ſemel in curia comparuerit poſt eſſoniũ de malo veniendi, & non erit allocandum, quia eſſonium de malo lecti, ſemper ſequitur eſſonium de malo veniendi immediatè, & de apparitione tempore medio tollitur omninò eſſonium de malo lecti, & per aliud eſſonium immediatè, ſicut de ſervitio domini Regis ſi procedat eſſonium de malo lecti, vel ſi aliud intervenerit vel non, idem erit dicendum. Poſt eſſonium vero de malo lecti, nunquam jacebit eſſonium de malo veniendi

 de tem-

de tempore præterito, & non niſi ſum̄onita fuerit loquela, & poſita coram Juſticiariis itinerantibus quaſi ex nova ſum̄onitione, vel nova reſum̄onitione, poſt iter juſtic. cū quis ad ultimū diē eſſoniatus fuerit in bāco, & languor ei adjudicatus non fuerit, & licentiam habuerit ſurgendi, occaſione itineris Juſtic. Itē eſto ꝙ vir eſſoniatus fuerit de malo lecti & milites forte ad diem datum non venerint, & uxor ſe eſſoniaverit de malo veniendi, & diē habuerit per eſsoniatorem ſuum, & milites attachiati fuerint, & eundem diem habuerint ad quem ſi milites non venerint oportet ꝙ uxor compareat, et ſi defaltam fecerit, defalta ſua erit utriq; dānoſa, ita ꝙ uterque amittet ꝑ defaltā unius, quicunq; illorū defaltam fecerit, quia res ſive tenementá uxoris non recipiūt diviſionē, ſicut inter cohæredes et ꝑticipes. De hac materia inveniri poterit de termino S. H. anno Regis H. xiii. in com̄ Devon̄ de Thoma de Tyndland. Et oportet ꝙ appareat ad omnes dies ſine eſſonio, donec viſus factus fuerit de viro ſuo, poſtquā ſemel habuerit eſſoniū de malo veniendi, quia plura habere non poterunt anteq̄m ſimul cōpareant vir & uxor, et idē dicatur de viro, cùm uxor eſſoniata fuerit de malo lecti, Si autē bis ſe eſſoniaverit, tunc obſervetur ut ſupradictū eſt. Itē cùm quis plures warrantos vocaverit ſive ſit tenens unus ſive plures, ſi tale ſit placitū & tale breve ꝙ ſequi debeant eſſonia de malo lecti, tunc videndū erit utrū tenentes qui warrantū vocaverint languorē habuerint, quidam, vel omnes, vel non. Si autem languorē habuerint, warranti languorē non habebunt, tenentes vero eſſonium habebūt de malo lecti, donec warranti warrantizaverint, & warranti nullū, antequā warrantizaverint, cū autē warrantizaverint, tunc primò habebunt eſſonia de malo lecti, ſi languor non ꝓceſſit, & viciſſim ſe poſſunt eſſoniare de malo lecti cū warrātizaverint ſicut ipſi principales tenētes donec ſemel habuerint languorem. ¶ 6. Videndū inter cætera ad quæ brevia ꝑtineant im̄ediate duo eſſonia. In quo caſu neceſſe erit ꝙ in eſſoniis de malo lecti allocandis, primò inſpiciantur brevia originalia, inter quæ inveniri poterunt duo brevia, à quibus generaliter duo ꝓcedunt eſſonia, ſcilicet breve de recto de terra, ſed non breve de recto de dote, quia ad brē de recto de dote, non jacet eſſoniū de malo lecti, ex quo non ſequitur ex eo duellū, nec magna aſſiſa. Item duo ſequuntur eſſonia quodā breve de recto ꝙ vocatur præcipe, ſicut illud ubi quis terram quam petit clamat tenere de dn̄o Rege in capite, quod immediate terminari debet in curia domini Regis. Eſt etiam aliud breve quod loquitur de ſervitio & conſuetudine. Item breve de advocatione Eccleſiæ, quod ſimiliter immediatè terminari debet in curia Regis. Eſt etiam quoddam breve quod vocatur præcipe, à quo per accidens & ex diſcretione Juſticiarii duo procedunt eſſonia, in quo ſit mentio de longinquo ingreſſu, verbi gratia. ¶ 7. Præcipe A quòd juſte &c. reddat tali Abbati tantam terram cum pertinentiis in tali loco, quam clamat eſſe jus Eccleſiæ ſuæ, et in quam idem A. non habet ingreſsū niſi per B. quondam Abbatem talem, qui ſine aſſenſu & voluntate capituli ſui illam dimiſit &c. Et in hujuſmodi brevibus priuſquam fiat judicium de

eſſonio de malo lecti ſi factũ fuerit, ſunt à *juſticiariis* inquirenda in hoc caſu hujuſmodi. Inquirendum eſt à petente per quantum tempus adverſarius ſuus terram illam tenuit, & quando Abbas obiit per q̃m *ingreſſum* habuit, ſi verò dicat ꝙ per 30. vel 40. annos vel amplius, tunc admittatur eſſoniũ de malo lecti & hac ratione, quia cùm alii Abbates medii & conventus ſemper permiſerunt ipſum tenentẽ ſine clameo, & poſtea poſt p̃dictum *ingreſſum* de tali Eccleſia poſsẽt alii Abbates ſuccedentes cum conſenſu conventus cõfirmare factum primi Abbatis, videtur & p̃ſumendum eſt quòd ipſe tenens juſtè poſſideat & juſto titulo, donec ꝓbetur in contrarium, unde facilius in hoc caſu admittitur eſſonium de malo lecti. Sed quæro quare ꝓceſſum eſt per tale breve, cùm breve de ingreſſu non excedat tempus aſſiſæ mortis anteceſſoris. Reſponſio. Per talẽ narrationẽ & interrogationem *non ſtat in* vigore ſuo, nec retinet virtutem brevis de ingreſſu, im̃o illam excedit, et cùm ꝑ narrationem contra ſui ipſius naturam incipiat eſſe ꝙ non fuit, ejus habebit naturam ꝙ incipit eſſe, & omnia habebit remedia quæ breve de recto, et maxime quantum ad eſſonia, ſecundum ꝙ ſuperius dictum eſt. Item duo jacent eſſonia in brevibus de diviſis, et ſi aliqua particula terræ remanet in contentione, et ubi ꝓceſſum eſt ſicut per breve de recto, & tunc demum jacent cùm terra illa fuerit ſpecificata. Item jacent duo eſſonia de ſervitio et conſuetudine, poſtquàm deforceator reſponderit, et certum eſt quid deduxerit in certũ judicium, quia ad duellum vel magnam aſſiſam ꝓcedi non poteſt, niſi ſuper certa re & expreſſa. Item in quolibet brevi ubi quis *excedit formam brevis*, et *loquitur de jure*, et in quibus interſeritur narratio, ut de *jure, ſicut aliquando cõtingit in brevi quo jure*, et aliis, et ubi pervenitur ad magnam aſſiſam *jacet eſſoniũ de malo lecti*, *ut infra pleniùs* dicetur. Et ſciendum ꝙ non ad omne breve ꝙ vocatur & *incipit per p̃cipe* ſequitur eſſonium de malo lecti, quia ſunt plura quæ incipiunt per præcipe, quæ in nullo tangunt *jus merum*, quia ſunt de ingreſſu ad firmam & ad terminum, vel breve ꝙ ſequitur poſt novam diſſeyſinam, ubi Juratores fuerunt electi & viſus terræ factus fuit, et quod fertur ſuper *diſſeyſitorem vel filium* ejus et hæredem vel alium ab eo qui diſſeyſitus eſt vel *ejus hærede*. ¶ 7. In brevibus vero de recto quæ vocantur præcipe & ubi duo jacent eſſonia, placitum ita aliquando mutari poſſit, quòd nullum jacebit eſſonium de malo lecti poſt mutationem illam, verbi gratia. Eſto quòd petens petat terram aliquam de ſeyſina avi ſui, & dicat omnia verba pertinentia ad *duellum*, & adjiciat quòd avus ſuus inde obiit ſeyſitus, ut de feodo & jure, & quòd *idem* tenens non habet ingreſſum in terram illam, niſi per hoc quòd intruſit ſe in eandem poſt mortem avi ſui, dum idem petens vel pater ipſius petentis fuit infrà ætatem, vel alio modo, ut ſi dicat, & in quam non *habet* ingreſſum niſi per hoc quòd poſuit ſe in terram *illam*, ut capitalis dominus poſt mortem ipſius talis avi ſui die quo obiit, & unde fiat *jurata* per judicium curiæ et per conſenſum partium. s. ſi tam petens quàm tenens in hoc *conſenſerint*, ꝙ aliter fieri non debet niſi ambo in *juratam* ſe poſuerint, tunc *ſtatim* ceſſa-

ceſſabit eſſonium de malo lecti, ſecundũ ꝙ ſuperiùs fit mentio. Eodẽ modo impediri poterit eſſoniũ de malo lecti, ſi finis objiciatur, qui factus fuit inter anteceſſorẽ ipſorum, & aliis modis conſimilibus, ubi de conſenſu tenẽtis fit deſcẽſus in brevi de recto, uſquè ad juratam, & èconversò in brevibus de ingreſſu, in quibus inprimis non jacuit niſi unicũ eſſonium de malo veniendi. Accreſcit aliquando per narrationem eſſonium de malo lecti, quia eſto ꝙ tam petens quàm tenens omittat loqui de ingreſſu in narratione ſua, & proponat in narratione ſua de jure & proprietate, & inde (ſicut ſæpius contingit) emergat magna aſſiſa vel duellum, vel alia forma proceſſus ingreſſu prætermiſſio, quod tamen raro accidit, niſi de conſenſu partium, ſtatim poſt diem datũ partibus, poterit tenens ſe eſſoniare de malo veniendi, & poſtea de malo lecti, & hoc provenit ex narratione juris, potius quàm ex virtute brevis originalis. Et hoc prima facie videtur eſſe contrarium ei ꝙ dicitur, quòd ſecundũ brevia originalia, judicanda ſunt eſſonia, & ab eis ꝓcedunt. Ad ꝙ ſic poterit reſponderi, quòd quamdiu breve originale ſtetit in ſuo vigore, tantum unicũ ſequebatur eſſoniũ. Sed poſtquã per narrationem partium & conſenſum eorũ locum non tenuit & mutata narratione in jure ꝓceſſum eſt, tunc ad eſſonium de malo lecti pervenitur, & ꝓcedendũ erit tanquam ab initio ꝓceſſum eſſet ꝑ breve de recto. Et de hiis quæ dicta ſunt hic fit ſuperius mentio de brevi de ingreſſu, ſed hic fit repetitio ut addatur.

¶ 1. *Qualiter eſſonium de malo veniendi debeat irrotulari & judicari de ſervitio domini Regis.* 2. *Qualiter de ſimplici eſſonio de malo veniendi.* 3. *Si warrantus vocatus fuerit.* *Cap.* 5.

QUia diverſimodè fit irrotulatio eſſoniorum ſecundum diverſitatẽ brevium & placitorum ad inſtructionem minorum, dicendũ erit de irrotulatione. Sed quia de modo irrotulationis dictum eſt ſupra de illis qui peregrè ꝓfecti ſunt ultra mare, ſive in terram ſanctam pro generali paſſagio, ſive pro ſimplici peregrinatione, ſive citra mare Græcorum in peregrinatione verſus S. Jacobum vel alibi, ideo de modo peregrinationis hm̃odi non erit hic repetendũ, ſed de ſervitio dñi regis, ita videlicet A. de N. qui eſt in ſervitio dñi regis ultra mare vel citra, eſſoniatur verſus talem de tali placito per talem, & in quo caſu differri poterit loquela quamdiu eſſoniatus fuerit in ſervitio domini Regis, dum tamen habet ad manum quolibet die warrantum ſuum breve domini regis. ¶ 2. Item ſi quis ſe eſſoniaverit de malo veniendi unus verſus unum, tunc fiat ſic irrotulatio de ſimplici eſſonio. Talis verſus talem de tali placito per talẽ, & ita ꝙ ſemper in principio fiat mentio de com̃ in margine, & hoc ſi tantum ſit unus petens & unus tenens & quilibet eorum poterit ſe eſſoniare ſemel & ſimul eodem die ſum̃onitionis vel viciſſim, modo unus, modo alius, ſi petens hoc voluerit. Et ideo petenti competit eſſonium, quia non licet in hoc caſu tenenti quod petenti non liceat, & ſic fiat irrotulatio de petẽte cùm tenens ſe eſſoniaverit.

Et idem

Et idem talis. s. petens verſus talē. s. tenentē de eodē per talē. Et hoc ſi ambo ſe ſimul & eodē die eſſoniaverint, ſi autē viciſſim, & tenens ſe priùs eſſoniaverit, & petens cōparuerit, & eundem diem in curia receperit, ad aliū diē (ſi voluerit) ſe eſſoniare poterit, & econverſò. Si petēs primo die ſe eſſoniaverit, & tenens cōparuerit, & eundē diem receperit, ad alium diē ſe eſſoniare poterit, & ita multotiens quamdiu petens eſſoniatus fuerit. Si autē plures ſint ibi participes tenentes in cōmuni vel ſeparatim, quilibet habebit eſſoniū ſuum, & ſuum eſſoniatorē, dum tamē ſi in cōmuni, poterūt ſe eſſoniare omnes ſimul, & eodem die vel viciſſim, unus vel plures, donec quilibet habuerit unicum eſſonium, ſi voluerit, antequàm cōpareat, & non plura, & tunc fiat irrotulatio ſic. Talis. s. tenens verſus talem. s. petentē de tali placito p talē. Et eodem modo dicatur de aliis tenentibus omnibus, qui ſe eſſoniaverint & de illis qui præſentes fuerint, dabitur idem dies, & contra abſentes ꝓcedendum erit ad defaltam. Si autē plures ſint tenentes qui tenuerint ꝓ diviſo, quilibet habebit eſſonium ſuum ſed non viciſſim ut ſupra. Si autē unus tenens vel plures ſe eſſoniare debeant verſus plures petentes, nō oportet mentionē facere de omnibus petentibus, ſed de uno tantū, & de aliis in brevi nominatis, & eodem modo fiat de unò petente vel pluribus verſus tenentes plures. ¶ 3. Si autem warrantus vocatus fuerit ab uno tenente vel pluribus, unus warrantus vel plures, quilibet ipſorū unicum habebit eſſoniū (ſi voluerit) ſimul vel viciſſim, tam tenens qui vocavit, quàm warrantus qui vocatur, unus ſive plures, & unde cùm warrantus ſe eſſoniaverit, ſic fiat irrotulatio. Talis warrantus. s. quem talis. s. tenens, vel alii tales vocaverunt ad warrantū, verſus talem petentem, vel tales, de tali placito per talem. Si autem tenens præſens fuerit, habebit eundem diem, ſi autem eodem die ſe eſſoniaverit, tunc fiat irrotulatio ſic. Idem talis. s. tenens verſus eundem. s. petentem de eodem p talem. Si autem defaltam fecerit, ſequatur petens defaltam. Si autē tenens ſe eſſoniaverit & warrantus cōparuerit, habebit eūdem diem. Si autē defaltā fecerit, expectet tenens vel ejus eſſoniator quartū diem, & tunc ſi non venerit, ꝓcedatur ad defaltā, & ꝙ dicitur de uno tenente & uno warranto eſſoniato, vel non eſſoniato, dicatur de pluribus tenentibus & attornatis. Et in fine notandū, ꝙ nec tenens verſus warrantum nec warrantus verſus tenentem, ſed quilibet eorum ſe eſſoniabit verſus principalem petentem, & ſive petens ſive warrantus ſe eſſoniaverit, ſemper exigatur ille qui ſe non eſſoniavit.

¶ 1. Qualiter eſſonium de malo veniendi judicatur. 2. Si breve originale non venerit, breve vicecomiti quod faciat aliud venire. Cap. 6.

ET ut eſſonia de malo veniendi unde judicentur, inprimis inſpicienda ſunt brevia originalia, maximè ſi placitum novum fuerit vel brevia judicialia, ſi ſit novum ut per hoc ſcire poſſit utrum eſſonium jaceat vel non. Si autem placitum novum ſit & breve venerit, tunc fiat mentio in margine quòd placitum novum ſit. Si autem breve non venerit, eodem

dem modo fiat mentio in margine ꝙ non breve, ſed allocetur eſſonium ſi petens venerit, & dicatur ei ꝙ habeat breve ſuum ad alium diem per aliud breve vicecomiti directum. ¶ 2. Rex vicecomiti ſalutē. Præcipimus tibi ꝙ venire facias corā juſticiariis &c. breve noſtrū quod tibi venit de placito quod ſūmonitum eſt in curia noſtra coram juſticiariis &c. inter talem petentem & talem tenentem, de tanto terræ cum pertinentiis in tali villa, vel aliter. Breve noſtrum ꝙ tibi venit de ſumonendo talem ꝙ eſſet coram &c. ad reſpondendum tali mulieri de dote ſua quæ eam contingit de libero tenemento, quod fuit talis quondam viri ſui &c. vel aliter: talem querentē et talem de attachiando talem de tali placito, et ita quòd ſemper fiat mētio in tali brevi de brevi originali quale fuerit, et tunc ſic: Et tuipſe tunc ſis ibi auditurus judiciū tuum de hoc, ꝙ breve illud præfatis juſticiariis non miſiſti ad talem diem, ſicut præceptum tibi fuit. Et habeas ibi hoc breve ſimul cum alio brevi. Teſte &c. Si autem placitum vetus fuerit, ꝙ quidē erit poſt primum eſſonium, tunc eodem modo fiat mentio in margine ꝙ vetus eſt, et eodem modo ſi vetus, et reſūmonitum eſt, et tunc inſpiciantur rotuli tam de placitis quàm de eſſoniis, ut ſciri poſſit qualiter partes ultimo die litis à curia receſſerunt, et per hoc perpendi poterit de facili quibus competat eſſonium, et quibus non, et ſi plures contineantur in brevi quorum quidam ſe eſſoniaverint, et quidam non, fiat mentio in margine ſic, Alius vel alii. Item ſi warrantus vel Juratores vel recognitores, fiat mentio in margine ſic: Exigatur warrantus vel exigantur Juratores. Et eodem modo de omnibus fiat mentio quos tangit negotium, et quorum præſentia fuerit neceſſaria, et ſi vir eſſoniatus fuerit, fiat mentio ſuper eſſonium ſic, quòd habet uxorem et èconverſo, et qui ſi præſentes fuerint, habeant eundem diem; ſi autem defaltam fecerint, ꝓcedatur contra eos ſicut inferiùs dicetur de defaltis. Si autem tenens ſe eſſoniaverit et petens non venerit nec breve infra quartum diem, tunc dicatur eſſoniatori quòd eat ſicut venit, et judicialiter non abſolvitur ab obſervatione judicii. Juſtic. autē ex quo warrātum non habent nec breve, nihil ſtatuere poſſunt cōtra abſentē, et ſi poſtmodū breve venerit, & dies ſūmonitionis non ꝑterierit, ad diem illum procedi poterit ad defaltam, vel quamvis dies præterierit, de gratia juſtic. poterit loquela reſuſcitari, ut de termino S. Trinitatis anno regni regis H. decimotertio in itinere Midd. circa finem rotuli. Si autē breve venerit, et non petens, et tenens ſe eſſoniaverit, eſſoniatore tenentis quarto die ſe liti offerente pro dño ſuo, eſſoniator judicialiter quietus recedet de brevi illo, petens in miſericordia, et ſic fiat irrotulatio. Talis eſſoniator talis optulit ſe quarto die verſus talē, de tali placito, et ille nō venit, et fuit petens, et ideo eſſoniator ſine die. Si autē dies advenerit ſūmonitionis & neuter ipſorū cōparuerit, & breve venerit, tunc de gratia poſt intervallū admitti poteſt eſſoniū petētis, ad ſalvandū breve ſuū et diē ſūmonitionis. Vel ꝓcedi poſſit ad defaltā, quia hoc fit ad nullius ꝑjudiciū, & tenens ſibi imputet quòd defaltā fecerit, quia ſi cōparuiſſet, poſſet receſſiſſe quietus ꝑ judicium. Et ubi jaceat eſſoniū de

malo

malo veniendi, & ubi non, ſatis ꝑpendi poterit ex præmiſſis. Eſſonia vero de terra ſancta, & de ultra mare, & de ſervitio dñi regis qualiacunq̃ non ꝑveniunt ex natura breviũ, ſed à caſu fortuito & ab eventu, & ideo non ſunt ſecundum naturam brevium judicanda.

¶ 1. *Qualiter irrotulatur eſſonium de malo lecti,* 2. *Si adjungatur eſſonium de malo veniendi eſſonio de malo lecti.* Cap. 7.

SUnt etiam duo brevia (ſecundum ꝙ ſupradictũ eſt) à quibus duo ꝓcedũt eſſonia. s. de malo veniendi & de malo lecti, & ſemper ſequitur eſſoniũ de malo lecti eſſonium ꝙ ꝓcedit de malo veniendi, & quandoq̃ im̃ediatè, & quandoq̃ non im̃ediatè, ut ſi interveniat eſſoniũ de ſervitio dñi regi. s. breve de recto de terra, & alia de recto ſuper jus nominata, & fieri debet eſſoniũ de malo lecti, tertio die incluſivo ante diem datũ ꝑ eſſoniatorem in eſſonio de malo veniendi. Irrotulari autẽ debet ſic ſi unus ſit petens & unus tenens, primò ſcribatur in margine nomen com̃, ubi eſſoniatus jacuerit, ſive jacuerit in eodẽ com̃ ſive in alio, tunc ſic. Talis apud talem locũ in eodẽ com̃, vel ſi in alio com̃ jacuerit, tunc ſic. Apud talẽ locum ubi eſſoniatus jacuerit. Si autẽ plures ſint ibi tenentes ſimul & ꝓ indiviſo, omnes ſe eſſoniare poſſunt de malo lecti, ſimul & eodẽ die, ſi voluerint, & fiat irrotulatio de quolibet ꝑ ſe ſecundũ formã primi eſſoniati, & ſecundũ ꝙ eſſoniatus jacuerit in eodẽ com̃, ubi terra fuerit, vel in alio, & omnes poterũt habere languorẽ, vel quidã eorum, vel nullus, ſecundum ꝙ quatuor milites viſores languorẽ judicaverint eſſoniato, vel non judicaverint. Et ſi omnibus ſimul judicaverint languorẽ vel quibuſdã vel tantum uni, nõ erit ibi niſi unicus languor ꝓpter unitatẽ juris, ꝙ habent eſſoniati, & unde ſi omnes ꝑter unum quocunq̃ tempore poſt eſſonium de malo lecti licentiam habuerint ſurgẽdi, et unus ſe tenuerit in languorẽ, & habuerit annum & diẽ, nullus de cætero eſſoniũ habebit de malo lecti, quia omnes ſimul vel ꝑ quoſdam ex eis vel ꝑ unum tantũ languorẽ habuerint. ¶ 2. Adjungitur quandoq̃ eſſonium de malo veniendi eſſonio de malo lecti ratione plurium qui tenent in communi & viciſſim ſe eſſoniaverint, & tunc cõſequenter poſt eſſoniũ de malo lecti irrotuletur eſſoniũ de malo veniẽdi in forma com̃uni. Et ꝙ de uno dicitur tali, de pluribus qui ſe eſſoniaverint de malo veniendi intelligatĩ. Si autẽ quidam ex pluribus ſe eſſoniaverint de malo lecti, et quidã cõparuerit, cũm nõ ſint eſſoniati de malo veniendi, eundẽ habent diẽ quẽ habet eſſoniatus, ſi ei malũ tranſiens adjudicatur ſimul cũ petẽte. Ad q̃m diẽ ſi nõ venerit eſſoniatus, nec milites qui eum viderunt, habebunt aliũ diẽ. Itẽ eſto ꝙ ſecundo die ante diẽ datã ꝑ eſſoniatorẽ, in eſſonio de malo veniendi eſſoniaverit ſe tenens de malo lecti, jam erit tenens in defalta, ſi petens petat inde judiciũ, & multo fortius ſi die placiti vel in craſtino. Et de hac materia inveniri poterit in rotulo de term̃ S. Hill' añ regis H. ſeptimo in craſtino Puſ B. Mariæ inter Vitalẽ Engayne & quendã de Ferclos de advocatione Eccleſiæ de Ho. Et ad hoc facit de term̃ S. Michaelis anno regis ejuſdem incipiente octavo, de

de eodem Vitali, niſi forte eſſoniatores oſtenderint ſe feciſſe eſſonium apud turrim cum ꝓteſtatione & recordo cõſtabularii, vel ſi eſſoniatus primo die litis venerit, & eſſoniatores deadvocaverit; ꝙ quidem facere poterit quocunquè tempore antequàm factum fuerit eſſoniũ de malo lecti, cûm autem juſtic. ad diem datum reſidentes non fuerint in banco, ſemper apud turrim faciendum erit eſſonium, & eodem modo in com̄ apud caſtrum.

¶ 1. *In cujus perſona non jacet eſſonium de malo lecti.* 2. *Qualiter eſſonium de malo lecti judicandum ſit.* Cap. 8.

ITem videamus in cujus perſona non jaceat eſſonium de malo lecti, licet agatur ꝑ talia brevia ut ꝓdictum eſt, nunquam enim jacebit in ꝑſona petentis, quamvis in hujuſmodi placitis cõpetat ei eſſonium de malo veniendi. Item nec in ꝑſona alicujus attornati, ſi tenens forte attornatum fecerit unũ vel plures, quia quamvis attornatus languidus ſit, & de facto ſe eſſoniet de malo lecti, reſponſalem mittere non poterit, nõ magis quã facere attornatum, niſi alium mittere poſſit nuntiũ cûm nullum ei cõpetat eſſonium ad excuſationem uſq; ad quartum diem ꝓpter alicujus impedimenti eventum. Ut ſi ab hoſtibus vel adverſariis detentus fuerit in vinculis, vel impeditus, ſed quid ſi attornatus languidus fuerit, excuſari eodem modo debet (ut videtur) ſed non niſi uſq; ad quartum diem. Quis enim magis vinculis arctatur quàm ille qui lãguidus eſt, & graviter infirmatus. Itẽ nunquã jacebit in ꝑſona warranti, niſi tunc demũ poſtquâm ꝓſens in judicio warrantizaverit, &c. ita ꝙ effectus fuerit dominus litis: ut de termino S. Michaelis añ regis H. ſeptimo inter eſſonia in comitatu Suſſex de Alano de S. Georgio. Item nõ ꝓderit eſſoniato eſſonium de malo lecti quin ꝓcedatur ad defaltã, qui ſe ſic eſſoniavit ꝙ jaceat extra poteſtatem domini regis ubi brevia ſua non currunt nec returna, ſive hoc fuerit in regno ſive extra, & licet prima facie jaceat eſſonium, exequi tamen nõ poterit ꝓpter defectum. Item non jacet in perſona alicujus nec in placito, ubi quis ſemel habuerit languorem ſive tenens principalis ſit ſive warrantus, non dico ꝙ quis languorem habuerit antequam fuerit adjudicatus, & dies datus apud Turrim, & poſtea viſus coram juſtic. teſtatus, ita ꝙ non ſurrexerit ante annum & diem, quod ſi aliquo caſu fecerit, non dicetur habuiſſe languorem. Item in comitatu ubi juſtic. fuerint itinerantes nõ jacet eſſonium de malo lecti in ꝑſona ejus qui ſe fecerit eſſoniari infra com̄ de tenemento ꝙ fuerit in comitatu, quia facere poterit attornatum. Si autẽ extra com̄ nõ ſit, ſive placita fuerint forinſeca ſive intrinſeca, dum tamen tenens ſe eſſoniaverit extra com̄. Item non jacet eſſoniũ de malo lecti, in aliqua cauſa ꝑſonali, criminali, vel civili. Item nõ jacet eſſonium aliquando in principio litis niſi poſt tempus, cùm res de qua agitur fuerit ſpecificata, ſicut in placito & breve de diviſis. In brevi de ſerviciis & conſuetudinibus, in brevi quo jure quis petat com̄uniam paſturæ non jacebit eſſonium de malo lecti, antequam res quæ petitur fuerit de-

ſignata

ſignata & tenens ſe defenderit p duellũ, vel ſe poſuerit in magnam Aſſiſam. Item non jacet eſſonium de malo lecti ab initio ad breve de ingreſſu, niſi tunc demũ cùm per narrationẽ vertatur ad breve de recto, & cùm tenens poſuerit ſe in magnã aſſiſam, vel ſe defenderit p duellũ. Itẽ ab initio jacet eſſonium de malo lecti & competit tenenti, & poſtmodum deſinit cõpetere, ut ſi quis ab initio petere inceperit p breve de recto, & poſt narrationẽ deſcenſus deſcendat ad ingreſſum, & ubi breve de recto vertitur in breve de ingreſſu ut ſupra. Sed contra de termino S. Michaelis anno regni regis H. ſexto in comitatu Devõ inter eſſonia de banco, inter Matildam de Curtney petentẽ & Robertũ de Courtney tenentẽ, quia ibi dicitur ꝙ eſſoniũ de malo lecti allocatur cûm loquela fuerit ſuper judiciũ. Itẽ in eodẽ in eſſonio de malo lecti ꝙ allocandum erit poſtqm dies datus fuerit de audienda electione, ut inter Galfridũ de Lucy in cõm Suſſex. Item in eodẽ cõm Suſſex de Priore de Blibing, ꝙ non jacet ad breve quo jure. Itẽ in eodẽ ꝙ non jacet ubi non fuit factũ tertio die ante diẽ placiti in comitatu Gloc. de Roberto Toniguy. Itẽ in eodẽ cõm Suſſex de Philippo de Redham ꝙ non jacet de pte ſororis p novum breve. Itẽ de termino P. añ regis H. decimoquarto in cõm Buck. ꝙ nõ jacet de fine facto. Itẽ deſinit eſſoniũ de malo lecti cõpetere, ut ſi p breve de recto pveniatur ad judicium, & fuerit ex utraq pte cõcluſum, & remanſerit loquela ſup judiciũ, & non habuerit aliqua pars ulteriùs quid ppoñat, licet judiciũ de loco in locum, cûm loquela jam de toto ſit determinata, cùm nõ ſit aliquis qui dicere poſſit ꝙ recordũ loquelæ quæ eſt ſed q̃ fuit, *ſecus tamẽ eſt ſi loquela terminata* nõ fuerit. Itẽ (ſecundũ quoſdã) *in pſona minoris non jacet eſſoniũ de malo lecti*, ꝙ quidem verũ eſt, nõ magis qm de malo veniẽdi in *cauſa poſſeſſionis nec in cauſa* proprietatis, quia ad cauſã pprietatis infra ætatẽ nõ reſpõdebit, niſi ita ſit ꝙ infra ætatẽ feoffatus ſit, & quo caſu cũ reſpondere teneatur, habebit omnia remedia q̃ haberet quilibet major, ne ſit deterioris cõditionis ppter ætatẽ licet eſſoniũ de malo lecti & de malo veniendi warrãtizare *nõ* poſſit, *nec* jurare nec in eſſoniũ de malo lecti reſpõſalem mittere, *poterit hæc omnia* facere p cuſtodẽ, cũ tutore autore. Itẽ nõ jacet eſſoniũ de malo lecti in pſona warrãti pendẽte placito de warrãtia anteqm warrantus warrantizaverit. Itẽ nõ jacet ubi priùs ſe nõ eſſoniaverit de malo veniendi, ſed vertitur in eſſoniũ de malo veniẽdi. Item nõ jacet ubi tenẽs ſe eſſoniavit in *villa de* Lond, quia mitti poteſt ibi ad capiẽdũ attornatũ, ut in cõm Buck. de Hugone de Brock, & ita videtur ꝙ corã juſtic. itinerãtibus fieri debet idẽ ſi fuerit eſſoniatus in comitatu in quo itineraverint, ſecùs ſi extra. Itẽ nõ *iacet in* bri quo warrãto. Itẽ nõ iacet in pſona attornati, ut ſi vir & uxor *implacitati* fuerint, vel pticipes, vel duo extranei ſimul, vel in *diverſis placitis*, quorum unus fuerit attornatus alterius, licet iaceat in pſona *unius* in pſona pprii placiti, tamen non iacet in perſona eiuſdem de alio placito quia eſt attornatus, Itẽ non iacet ubi tertio die ante placitũ cum fuerit eſſoniatus. *Item* non iacet quia petens, ſed exigantur plegii petentis propter *defaltam*.

Itē non jacet de ꝓparte ſororum. Itē non jacet in aſſiſa ultimæ p̄ſentationis quæ remanſit ꝓpter ætatē, & reſum̄onitio eſt in tali ſtatu. Itē ſi quis eſſoniatus fuerit de malo lecti & petens non cōparuerit ante tertium diem placiti, allocabitur defalta ad alium diē, cùm eſſoniatores petant judicium de defalta. Itē idē erit ſi tenens tertio die ſe eſſoniaverit de malo veniendi. Itē non jacet de placito cōventionis. Itē nec de placito quo jure. Itē nec de placito finis facti. Itē ſi vir & uxor advocati fuerint ad warrantū, ſi tenens principalis ſe eſſoniaverit de malo veniendi vel de malo lecti, antequam vir & uxor warrantizaverit, exigantur warrāti, & ſi vir mortuus fuerit, de novo ſum̄oneatur uxor ꝗ per ſe ſit ad warrantizandum. Si autē uxor præmoriatur vel ambo, tunc ſum̄oneantur hæredes. Itē nō jacet de ingreſſu ad terminū vel cui uxor cōtradicere non potuit, vel de aliquo ingreſſu, niſi fuerit longinquus, videlicet ubi breve de ingreſſu vertitur in breve de recto, per electionē tenentis: ut de termino S. Michaelis anno regni regis H. ſeptimo incipiente octavo in comitatu North. de Henry de Gayton verſus Priorem S. Johannis de North. Itē in eo ꝗ non jacet eſſoniū de malo lecti, ubi non præceſſit eſſonium de malo veniendi ſed vertitur in eſſoniū de malo veniendi, in comitatu Devon de Alicia Malet. Item in eodē comitatu Buck. de Hugone de Broke, ꝗ non jacet in villa de Londō non magis quā in comitatu, quia poteſt eſſoniatus attornatum facere per quatuor milites. Itē cadit breve & eſſonium nō jacet ubi nō dirigitur breve de recto ad primum eſſonium de malo lecti, ut in comitatu Lanc. de Alic. de Lanc. & W. de Taham. Item nō jacet quia de dote, ſive ꝑ breve de recto de dote, ſive per breve de dote. Itē nō jacet in placito ubi languor prius fuit adjudicatus. Itē nec in placito de eſcābio faciendo vel m̄r capiendo. Item nec in placito ꝗ quis ꝑmittat p̄ſentare ſed ꝓcedatur ad defaltā. Et illud idem fiat in placito de ſervitiis & cōſuetudinibus. Et ꝗ ad breve de ingreſſu non jaceat, de termino Sancti Michaelis anno regni regis H. ſexto in comitatu Nor̄. de Emma de bella fago, quia ibi dicitur ꝗ breve de ingreſſu æquipollet brevi aſſiſæ mortis anteceſſoris. ¶ 2. Eſſonia de malo lecti judicantur ita. s. quod primo inſpicienda ſunt brevia originalia de recto, & ſi in ſuo ſtatu remanſerint vel per narrationem inceperint eſſe alterius naturæ, & deſierint eſſe brevia de recto vel ſi ab initio nō fuerint brevia de recto & ꝑ narrationem inceperint eſſe ut p̄dictum eſt, vel ꝑ ſpecificationem. Item ſi plures ſint ibi tenentes participes & ꝓ indiviſo, fiat de omnibus mentio. Eodem modo de warranto vocato. Itē ſi plures ſint ibi participes, & plures dies p̄terierint & plura eſſonia, videndum erit quid actum fuit ad quemlibet diem, per inſpectionem rotulorum, tam de eſſoniis, quàm de placitis, ut ſciri poterit quis habuerit eſſonia & quot & quis non. Item videre oportet quòd lāguor non præceſſerit. Item videri oportet quòd ille qui ſe eſſoniavit de malo lecti prius habuerit eſſonium de malo veniendi. Sed eſto ꝗ quis ſe eſſoniavit de malo lecti, cùm ſe eſſoniaſſe debuerit de malo veniendi, in utroque caſu vertitur in eſſonium de malo veniendi cùm utrumque competat, ſed ſuo

ordine

ordine, et qui facit id ꝙ majus eſt, facit id ꝙ minus eſt, ſed non è contrariò. Si quis ſe eſſoniaverit de malo veniendi cùm ſe eſſoniaſſe deberet de malo lecti, non valet nec excuſat non venientẽ. Et eodem modo (ut videtur) ſi quis ſe eſſoniaverit de terra ſancta vel de ultra mare cum ſe eſſoniaſſe debuerit de malo veniendi, vertitur eſſoniũ de ultra mare in eſſoniũ de malo veniendi cùm cõpetierit. Itẽ eſto ꝙ quis ſe eſſoniaverit de Ibernia quaſi de ultra mare, attornatur eſſoniũ illud ad ſimplex eſſonium de malo veniendi, ut corã M. de P. in banco anno regis Henrici ſexto de Gilberto Mareſcallo & Cecilia uxore ejus, & Allanũ de Hyda qui vocavit ad warrantum Wilhelmum Mareſcallum in com̃ Pembrook, et qui ſe eſſoniavit de Ibernia, & non fuit allocatum, et poſtea fecit de hoc ꝙ aliud eſſonium de malo veniẽdi ad alium diem non fuit allocatum.

1. *Qualiter redduntur eſſonia de malo lecti & de malo veniendi per ordinem.* 2. *Qualiter redduntur eſſonia de malo veniendi.* 3. *Qui eſſoniatores affidabunt & qui plegios invenient, & de plegiorum datione.* 4. *Quid ſit warrantizare eſſonium per ſacramentum.* 5. *Si in die dato erratum fuerit quid ſit faciendum.* Cap. 9.

JUdicatis igitur eſſoniis tam de malo veniendi q̃m de malo lecti, primò reddantur eſſonia de malo lecti, hoc modo, & ideo prius redduntur, quia priùs capiuntur. Sed ſi eſſonium de malo veniendi, eſſonio de malo lecti adjungatur, eſſoniũ de malo veniendi priùs reddatur, et vocetur eſſoniator, & reddatur eſſonium ſive pars tenens ſe eſſoniaverit ſive ipſe petens. Et ſi petens et pars tenens ſimul de malo veniendi, dicatur eſſoniatori petentis ꝙ expectet quartum diẽ, ſi quidẽ quidã forte defaltã fecerit, et breve de videndo infirmum, ſicut expectaret dominus ejus, & poſtea reddatur eſſoniũ de malo lecti, ita ꝙ ſi breve fuerit de recto clauſum, ſive p̃cipe in capite, ꝙ im̃ediate porrigitur vicecomiti, & mittitur ad bancum, ſi eſſonium jaceat, ita reddatur. Primò exigantur eſſoniatores, ſecundò exigatur petens, vel ejus eſſoniator: et tunc ſi omnes p̃ſentes fuerint, incõtinenti ita reddatur. Dicatur publicè eſſoniatoribus ꝙ eant domum, & ſic manifeſtum eſt ꝙ non ſunt eſſoniatores ſed nuntii, qui nullum recipiũt diẽ et poſtea dicatur: & tu petens N. vel eſſoniator, habebis breve de faciendo videre eum. Et ſi hoc fuerit malum tranſiens, ad talẽ terminum, vel talẽ diẽ certũ. Et ſic manifeſtum eſt ꝙ petens recipit certũ diẽ, ſcilicet com̃unem, ut tunc veniat & ſequatur. De anno & die apud turrim in Lond' non fiat aliqua mẽtio: ſed adhuc in pendenti eſt, utrum adjudicari debet languor vel non, & ad viſores pertinet ꝙ ei dent diẽ, poſtquã ipſum viderunt à die viſus ſui in unum annum & unum diẽ apud turrim Lond'. Si autẽ bre de recto apertum fuerit, & tranſlata fuerit loquela ad magnã curiã à comitatu, & ꝙ ſemper remanet penes petentẽ: Inprimis exigendũ erit bre de recto, ſcilicet ad ſecundum diem, dum placitum fuerit novum, & ſufficit (quantum ad omnia eſſonia ſubſequentia) ꝙ ſemel oſtendatur, & cùm oſtenſum fuerit & lectum,

 red-

reddatur eſſoniũ. Et ſi petens illud ad manũ non habuerit, non reddatur eſ- ſoniũ donec fuerit oſtenſum, & ſi infra quartũ diem illud nõ oſtenderit, ꝓcedatur ad defaltam cõtra ipſum petentẽ, et eſſoniatores per judiciũ recedent ſine die: ut in rotulo de termino S. Trinitat̃ an̄ regis Henrici decimoquinto in com̄ Wigorñ de Adã de Thornmarton, & ita fiat irrotulatio, cùm eſſoniatores ſe optulerint verſus petentẽ quarto die. Tales & tales eſſoniatores talis, optulerunt ſe quarto die verſus talẽ, qui petiit verſus talẽ tantã t̃ram, ſed talis petens venit, ſed non habuit breve ſuum de recto, nec primo, nec ſecundo, nec tertio, nec quarto die, & ideo eſſoniatores ſine die de brevi illo, & poterit eſſe ratio, quia forte ab initio nullum fuit breve impetratum, nec exhibitum in curia domini capitalis. In reddendo vero eſſonio de malo lecti, exigendi ſunt omnes quos loquela tangit, vir ſi uxor fuerit eſſoniata, & èconrrariò. Item participes ut habeant eundem diem. Itẽ quatuor milites electores, vel duodecim milites ad faciendã magnã aſſiſam electi, ſi in tantũ ſit ꝓceſſum. Item warrantus exigendus erit, donec warrantizaverit. Cùm autem ita redditum fuerit eſſonium de malo lecti, ſtatim habebit petens, vel ejus eſſoniator, breve de mittendo quatuor milites ad videndũ eſſoniatum, & judicandũ utrum infirmitas qua ſe eſſoniaverit languor ſit, vel malum tranſiens, ſecundũ ꝙ inferius dicetur. ¶ 2. Redduntur quidẽ hoc modo: Primò vocetur publicè eſſoniator ſic: ubi eſt eſſoniator talis? poſtea, ubi eſt talis ſcilicet contra quem factum eſt eſſonium, vel eſſoniator ſi forte fuerit eſſoniatus? Et ſi ambo p̃ſentes fuerint, affidabunt eſſoniatores de habendo warrantos ſuos, ad certum diem, cõtinentẽ in ſe ad minus ſpaciũ quindecim dierum, & ſecũdum ꝙ dictum eſt de uno, intelligatur de pluribus, ſi fuerint eſſoniati, p̃ſentibus vero dabitur idẽ dies, & omnibus quos cauſa tetigerit, Si autẽ quidã eorũ defaltã fecerint, dicatur petẽti vel ejus eſſoniatori, ꝙ expectet quartũ diẽ ſuum verſus illos qui non venerunt, ut ꝓcedatur ad defaltã, ſecundum ꝙ inferiùs dicetur de defaltis. In eſſonio vero reddendo (ut ſupra de eſſoniis de malo lecti) exigãtur omnes illi quos cauſa tetigerit, ſicut ꝑticeps, warrantus, & alii, ut ſupra, recognitores in aſſiſis, juratores in juratis, inquiſitores in inquiſitionibus, milites in electionibus faciendis, vel milites in magnis aſſiſis, ut habeant eundẽ diem ſi p̃ſentes fuerint, vel ꝙ attachientur omnes qui abſentes fuerint, & ſi quidã illorum mortui fuerint, vel ut inutiles recuſati, vèl aliqua forte ratione excuſati, loco ipſorum ponuntur alii per quos negotium melius poſſit expediri, & non cõtingit ſæpius ꝙ tales habeant eſſonium aliquod, vel excuſationem. ¶ 3. Non autẽ omnes eſſoniatores ad diem recipiendum affidabunt, ſed illi tantum qui ſunt baronibus inferiores: barones vero & baroniſſæ, & eorum ſuperiores, ſicut comites, & eorum attornati, non affidabunt ſed plegios invenient. Martinus in banco anno ſeptimo. Et ſi baro vel baroniſſa ad diem datum defaltam fecerit, ſum̄oneantur plegii quòd ſint ad alium diem ad audiendum judicium ſuum, quare non habuerunt eum ſicut eum plegiaverunt. Ratio vero diverſitatis hujus talis eſſe poterit (ut videtur) ꝙ ita nobiles.

biles & dignæ ꝑſonæ in warrantizatione eſſonii nõ per ſe jurabunt ſed per ꝓcuratores, ſcilicet plegios ſuos. Itẽ nõ eſt alicui concedendum, ꝙ in eſſonio alterius reddendo, diem recipiat petẽs maximè in abſentia ſua , vel ſui attornati, vel ſui eſſoniatoris, ꝓpter inconveniens ꝙ ſequi poſſet , quia ſi in abſentia talium hæc fierent,& eſſoniator tenentis ante diem datũ de eſſonio de malo veniendi à curia recederet, cùm partem ipſius tenentis defendere teneatur, ſi petens poſt diem acceptum ſe liti offeret,et judicium de defalta peteret, dies ab eo acceptus cujus non intereſſet , pro non accepto habere-tur. Si autẽ ambo eſſoniatores tam petentis quàm tenentis hoc fecerint;tũc de defalta non erit multum curandum , cùm uterq; illorum ſit in eadẽ cauſa, nec ſit aliquid, vel quaſi quid, ꝙ Judæus Judæo poſſit *imputare*. Cùm autẽ quis ita eſſoniatus fuerit de malo veniendi, & eſſoniator affidaverit,vel plegios invenerit de habendo eum ad diem datum ꝓ ipſum,eſſoniator venire debet, & ꝓducere dominum ſuum ad warrantizandum eſſonium , quod ꝓ eo fecerit. ¶ 4. Eſt autem warrantizare , jurare quòd ita detentus fuit ægritudine in veniendo verſus curiam, ꝙ venire nõ potuit ꝓ lucrari nec ꝓ perdere, & ꝙ eſſonium fecit ſecundũ legem terræ , quod quidem ſi ita fecerit, eſſonium ſuum warrantizabit. Si autem dominus principalis non venerit ad diem ſibi datum per eſſoniatorem ſuum , nec etiam eſſoniator, eſſoniator ſe excuſare poterit (ſi voluerit) & dominum ſuum per eſſonium quod venire non potuit nec dominum ſuum habere ſicut affidavit, propter malum ꝙ ei in itinere veniendo verſus curiam ſupervenit. Sed quoniam ſi de hujuſmodi fieret inquiſitio longa fieri poſſet loquelæ protractio , non eſt de warrantizatione eſſonii multum curandum, quia nõ vertitur in alicujus præjudicium niſi ipſius petentis,ꝙ quidem eſt ei diſſimulandum. Itẽ eſto ꝙ tenens poſtq̃m diem habuerit per eſſoniatorem ſuum , & anteq̃m eſſoniũ ſuum warrantizaverit ; fecerit attornatum , & ad diem petatur warrantia de eſſonio;quæritur quis facere debeat warrantiam?Et videtur ꝙ warrantus nõ, quia ſe nõ eſſoniaverit. Oportet igitur ꝙ tenens veniat,& warrantizet, alioquin non erit eſſonium warrantizatum.Et quanvis attornatum fecerit, non ꝓpter hoc ſe excludit quin veniat & ſe defendat cum poſſit & velit. Item ſi quis attornatũ fecerit, qui ſe eſſoniaverit, ante diem datum per eſſonium ſuum ipſum amovere velit, & alium ſubſtituere, non erit hoc ei tutum, anteq̃m dies ꝑterierit, ꝙ warrantizatum ſit eſſoniũ,quia nec ipſe tenens,nec attornatus amotus illud warrantizare poſſunt. Et hæc poterit eſſe ratio ꝙ attornatus amoveri nõ debet poſtq̃m fuerit eſſoniatus, ut in ꝑſona principalis domini ſequatur eſſonium de malo lecti. In eſſonio de malo veniendi datur dies multipliciter à juſticiariis , quãdoq; corã ſeipſis, quandoq; coram juſticiariis itinerantibus,& corã ſe ipſis quãdoq; purè,quãdoq; ſub diſtinctione, hoc eſt,corã ſe ipſis niſi juſticiarii prius itineraverint in com̃, vel corã juſtitiariis purè ad certũ diẽ vel incertum. In quibus caſibus ſequitur eſſonium coram juſticiariis itinerantibus,vel non ſequitur , ſecundum ꝙ tales diem receperint corã juſticiariis de banco, per ſe in banco,vel per eſſoniatorẽ,

niatorē,eo excepto ꝙ ſi diē ita cœperint incertum in bãco,ita vt in advētu juſticiariorum oportet ꝙ ſequatur generalis ſum̄onitio, q̄ p̄cedat advētum juſticiariorū ꝑ quindenã vel ãplius, ex qua ſum̄onitione ſequi poterit eſſoniū de malo veniēdi, ſicut in omnibus brevibus et aſſiſis, q̄ im̄ediatè ponuntur à Cancellaria in adventu juſticiariorū. Si autē dies datus fuerit ſic à juſticiariis de banco corã juſticiariis itinerãtibus in itinere cùm itineraverint, tunc erit ut ſupradictū eſt. In itinere vero juſticiariorū eſſonia in principio itineris,aliquãdo de cōmuni ſum̄onitione,aliquando de placito t̄ræ,in quibꝰ caſibꝰ habebūt eſſoniati diē rationabilē ad minꝰ quindenæ,ſive t̄ra q̄ petita fuerit,fuerit infra comitatū,vel extra,dum tamen extra,et viſus petatur vel warrantus vocetur, erit quilibet dies certus et rationabilis. Si autem terra fuerit infra com̄., cùm lites ſint potius reſtringendæ, erunt in p̄dictis caſibus induciæ arbitrariæ trium dierum, vel quatuor,vel amplius,ſecundum diſtantiam locorum in quibus terra fuerit quæ petitur. ¶ 5. Cùm dies datus fuerit rationabilis, ſive in banco ſive in itinere,& erratū fuerit forte in die, dato, ita ꝙ rotuli nō conveniant ſed diſcordent,ut ſi in uno rotulo cōtineatur ꝙ dies datus fuit in quindecim dies, & in alio rotulo cōtineatur vel in pluribus, quòd in tres ſeptimanas vel ulterius,ſemper p̄ſumēdum erit de die, ſecundum ꝙ in rotulo primo. ſ. ꝓthonotarii, cujus irrotulationē ſequi debent ōnes alii rotuli ſub ſequentes,& inde trahere originē & autoritatē. Et licet plures ſint in contrarium,et cùm primus rotulus ita inducat p̄ſumptionem vehementem cōtra alios, ſtari poterit p̄ſumptio ſi recordum juſticiariorum conveniat cum primo. Si autem diſſentiat à primo & conveniat cum aliis, vincitur p̄ſumptio de primo rotulo,& ſtabitur eorum recordo. Si autem ab omnibus rotulis diſcordēt, fiat eodē modo ꝙ eorum ſtabitur recordo. Et quid ſi ipſi juſticiarii inter ſe diſcordes fuerint? ſtabitur majori parti. Si autē æquales numero, tunc digniori cum p̄ſumptione rotulorum. Si autem quilibet ab alio, ꝓpter defectum ꝓbationis, habebitur ille dies ꝓ non dato, & ꝓcedat loquela de novo.

¶ 1. *Breve ad mittendum quatuor milites ad eum qui eſſoniatus eſt de malo lecti, ad eum videndū.* 2. *De officio vic. cùm ſuſceperit breve.* 3. *Irrotulatio ſi viſores non venerint.* 4. *Breve de attachiando milites.* 5. *Si unus viſorum infirmus ſit vel inutilis, ponatur alius loco ſuo.* 6. *Qualiter petenda ſit licentia ſurgendi.* 7. *Breve ſi poſt licentiam petitam & obtentam arreſtatus fuerit per adverſarium.* 8. *Si in curiam barones vel alterius denegetur licentia ſurgendi, dominus Rex licentiam dabit in defectu talium.* Cap. 10.

POſtquam eſſonia de malo lecti & malo veniendi adjornata ſint,inprimis & ante omnia fiat b̄re de vidēdo eſſoniatum de malo lecti in hac forma: Mitte quatuor legales milites de com̄ tuo apud talem villam ad videndum utrum infirmitas quã A. de N. in curia noſtra coram juſticiariis noſt ris apud W. eſſoniavit ſe de malo lecti,verſus B.de N. de placito terræ vel hujuſmodi, ſit languor vel non, & ſi ſit languor, tunc ponant ei diem à die viſus ſui in unum annum & unum diem apud turrim London, quod tunc ſit ibi inde

reſponſurus,

reſponſurus, vel ſufficientē ꝓ ſe mittat reſponſalē, et ſi non ſit lāguor, tunc ponāt ei diē coram juſticiariis noſtris apud W. in octabis &c. ꝙ tunc ſit ibi inde reſponſurus, vel ſufficientē ꝓ ſe mittat reſponſalē. Et dic quatuor militibus illis ꝙ ſint corā eiſdem juſticiariis noſtris apud Weſt. ad p̄dictum terminū ad teſtificandū viſum ſuū, & q̄m diem ei poſuerunt, & habeas ibi nomina militū, & hoc breve. Si autē terra fuerit in com̄ uno, et tenens jacuerit in alio, tunc ad vicecomitē illius comitatus, ubi eſſoniatus jacuerit, dirigatur breve, et dicatur in brevi de placito terræ in tali comitatu. Si autē plures qui tenuerint in com̄uni ꝓ indiviſo, vel ſicut vir et uxor, ſe eſſoniaverint in eodē com̄ et jacuerint in diverſis locis, & diverſis villis, tunc fiat breve hoc modo: Mitte quatuor legales milites de com̄ tuo apud talē villam ad videndū utrum infirmitas qua C. de N. in curiā nr̄a &c. eſſoniavit ſe de malo lecti verſus eundē B. de placito terræ ſit languor vel non, & ſic fiat de pluribus ꝑticipibus in infinitū qui jacuerint in eodē comitatu in diverſis villis & locis. Et tunc ſic. Et ſi ſint languores licet plures judicari debeāt ꝓ uno, tunc ponant eis diē à die viſus ſui in unū annū et unū diē apud turrim Lond' ꝙ ſint tunc ibi reſpōſuri, ut ſupra. Et eodē modo dicatur de viro & uxore, ſi eſſoniati fuerint ſimul et in eodē com̄ in diverſis locis. Si autem in eodē comitatu et eodē loco, tunc fiat breve ſic. Mitte quatuor legales milites de com̄ tuo apud talē locū ad videndū utrū infirmitas quā tales, talis & talis (et ſic deinceps) in curia noſtra &c. eſſoniaverint ſe de malo lecti verſus talem de placito terræ ſint languores vel non, et ſi ſint lāguores &c. ut ſupra. Si autē plures ꝑticipes eſſoniati de malo lecti jacuerint in diverſis comitatibus, quilibet habebit br̄e ſuū per ſe ad vicecomitem ubi jacuerint, ſecundū ꝙ in uno comitatu jacuerint plures vel unus. Et cū plures ꝑticipes (ut prædictū eſt) habere nō debeāt niſi unicū languorē, cùm unus vel plures ſimul eſſoniati fuerint de malo lecti, et dies datus petēti & ꝑticipibus, qui p̄ſētes erunt ꝑ ſe vel ꝑ eſſoniatores, ſi fuerint eſſoniati nō poſſunt alii ꝑticipes ad aliq̄m diē ſe eſſoniare de malo lecti, donec cōſtiterit utrū primo eſſoniatus de malo lecti languorē habuerit vel infirmitatē trāſeuntē, ꝙ ſi eſſet et utriq; eorū diverſis tēporibus languor eſſet adjudicatus, et diverſus annus & dies datus, ſic eſſent ibi duo lāguores de uno placito, ꝙ eſſe non debet. Sed cum primo eſſoniatus ſurrexit per licentiā, vel malū tranſiens ei per milites adjudicatum fuerit, & de eo cōſtiterit, ſtatim incipiat particeps unus vel plures ſe eſſoniare de malo lecti, dùm tamen p̄ceſſerit eſſonium de malo veniendi, et ſic eodèm modo (ut prædictum eſt) donec omnes eorum ſimul, vel quidā eorum, vel unus tantum unicum habuerit languorem. Cùm autem petens poſt eſſonium redditum, et diem certum acceptum, ſi ſit malum tranſiens, ſtatim ſine mora habere faciat vicecomiti breve de videndo eſſoniatum. ¶ 2. Officium vero vicecomitis eſt cùm ſuſceperit breve in comitatu, ſtatim mittere quatuor legales milites ad videndum eſſoniatum. Aſſumere autē debet ad hoc milites præſentes, & non ſum̄onere abſentes, propter verba brevis. Mitte. Item non ſufficit ſi mittat ſervientes, milites

enim eſſe debent ꝓpter verba brevis,mitte milites. Item nõ ſufficit mittere tres ꝓpter verba brevis,mitte quatuor,& quia certus numerus adjicitur, ſcilicet quatuor,duo vel tres non ſufficiunt. Itẽ nõ ſufficit ſi duo vel tres ſibi ſocios aſſumant uſq; ad quatuor , quia videre nõ debent nec teſtificari niſi mittantur de comitatu ſuo : ideo dicitur de comitatu, quia ſi alios mittere vellet nõ habeat coertionem. Item apud talẽ locũ ideo dicitur,quia ſi eſſoniator in loco in eſſonio nominato nõ inveniretur,ita poſſet eſſe in defalta, vel ſi modo debito ſe nõ teneret in languore. Itẽ ad videndũ utrum infirmitas &c. videre enim debẽt corpora, & diligenter inquirere de qualitate infirmitatis & circũſtantiis, & ſecundũ hoc judicare malum tranſiens vel languorem, & rationem inde reddere ſi fuerint inde requiſiti , & ſecundũ hoc dare diẽ certum,vel in curia,vel apud turrim Lond',& ideo apud turrim ꝓpter locum certum,& ubi cõſtabularius ſemper p̄ſens eſſe debet,& cõtinuus, & qui teſtificari debet diem apparitionis & adventus,& hoc quia juſticiarii nõ ſemper cõtinuè ꝑ annum in banco ſunt reſidentes. Et cùm ita in curia & in judicio datus ſit dies partibus poſt annũ & diem apud turrim, nõ ſufficit ſi ꝑtes veniant (omiſſo loco illo turris) coram juſtitiariis apud Weſtmonaſteriũ in banco ſi tunc ibi fuerint reſidentes,quia aliud eſt dare diem apud turrim, & aliud in bãco Weſtm̃. & ſic cùm diem habuerint apud turrim,à Conſtabulario apud turrim debet diem recipere, ad bancũ ſi juſticiarii fuerit reſidentes in banco,vel ſi non reſidentes,tunc cùm juſtic.ibi primò venerint, niſi ita ſit, ꝙ tunc itinerantes fuerint in comitatu, quia tunc ibi detur dies, ex quo omnes loquelæ, quæ in banco fuerint poſitæ ſunt & remanent ſine die ꝑ publicam declamationẽ inde factam.Si autem juſtic. reſidentes fuerint in banco, & ſimiliter juſticiarii itinerantes in comitatu ubi terra ſita eſt quæ petitur, tunc detur dies corã juſticiariis de bãco , & juſticiarii de bãco diem præfigant corã juſticiariis itinerãtibus in comitatu quaſi ordine obſervato. Et de hac materia pleniùs dicetur inferiùs , ſecundũ ꝙ partes venerint apud turrim vel nõ venerint. Item bene cõtingere poterit ꝙ eſſoniatus apud turrim venite non poſſit ad diem ſuum, quia forte lãguor vertitur in morbũ ſonticũ, ſcilicet in morbũ incurabilẽ , quo caſu cùm venire nõ poſſit, mittere debeat ſufficientẽ reſpõſalem qui in ſe ſuſcipiat judicium,& eius reſponſionẽ oportet habere ratã , ſecundum ꝙ inferiùs dicetur. Item dicere debet vicecomes militibus ꝙ ſint ad diem certum in brevi cõtentum corã juſticiariis apud W. ad teſtificandũ viſũ ſuũ, & q̃m diem ei poſuerunt. Si autem petens diligens fuerit in ꝓſecutione, & vicecomes negligens fuerit cùm brẽ ſuſceperit,tũc p̄cipiatur vicecom̃ (ſicut prius) ꝙ ipſe ſit auditurus judiciũ ſuũ, & ſic puniatur eius negligentia. Si autẽ ſteterit ꝑ petentẽ, & nõ ꝑ vicecomitẽ quo minus eſſoniatus viſus fuerit , tunc in defectu petentis, detur eſſoniato licentia ſurgendi,ſi licentiã petierit & convaluerit de infirmitate,& dabitur petenti alius dies, & mandetur eſſoniato ꝙ ſtatim veniat ad curiam, ut habeat eundem diẽ , quia cùm tenens eſſoniatus fuerit de malo lecti, poſtquam in curia ſemel cõparuerit , ſine viſu quatuor militum,

tum, vel ſine licentia impune ſurgere nō poterit, ſecundū ꝙ inferiùs dice-
tur: Si autē nec petens nec vicecomes negligens fuerit, & milites viſum nō
fecerint forte, vel cùm fecerint nō venerint ad teſtificandū, tunc ad diē da-
tum, offerente ſe liti petēte verſus tenentē & milites, tunc attachientur mi-
lites ſecundum ꝙ nomina eorum in brevi ſcribuntur, ꝑ tale brē, & fiat ita
irrotulatio ſi vic. miſerit brē. ¶ 3. A. optulit ſe quarto die verſus B. & B.
nō venit, nec quatuor milites, (vel ſic & melius) A. optulit ſe quarto die ver-
ſus talē qui ſe eſſoniavit de malo lecti verſus eundē A. de placito terræ, &
talis nō venit, nec milites qui fecerunt viſum de eo, nec vicecomes miſit
brē, & ideo (ſic ut prius) ꝓcipiatur vicecomiti ꝙ vicecomes ſit auditurus judi-
cium ſuum &c. Et ſemꝑ dabitur participibus, & parti idem dies. Si autē vice-
comes miſerit breve ad primū diē, & milites nō venerint, & vicecomes mā-
daverit nomina militū, tunc fiat irrotulatio ſic. A. optulit ſe quarto die ver-
ſus B. qui ſe eſſoniavit de malo lecti verſus eundē A. de placito terræ &c. &
B. nō venit, Nec milites qui fecerunt viſum de eo. ſ. C.D.E.F. & vicecomes
miſit breve, & ideo milites attachientur ꝙ ſint ad talē diem ad teſtificādum
&c. & idem dies datus eſt tali petenti, & talibus ꝑticipibus &c. Forma bre-
vis talis eſt. ¶ 4. Rex vic. ſalutē. Pone ꝑ vadium et ſalvos plegios C.D.E.F.
viſores infirmitatis qua A. de N. in curia nrā corā juſtic. nrīs apud Weſtm̄:
eſſoniavit ſe de malo lecti verſus A. de N. de placito terræ in tali villa, vel de
placito terræ in tali villa, vel in tali alio comitatu, ꝙ ſint coram juſticiariis
noſtris apud Weſtm̄ ad talem diem ad teſtificādum viſum ſuum, & q̄m diē
ei poſuerunt, et ad *oſtendendum quare* nō *fuerunt coram* eiſdem juſticia-
riis noſtris apud W. *ad talem diem ſicut eis* ꝓceptū *fuit, & habeas ibi* no-
mina plegiorū. & hoc brē. Ad q̄m diem poterit petens ſe eſſoniare *ſi volue-*
rit, & ꝑticipes ſimiliter: vel cōparere, & habere aliū diem ꝑ ſe, vel ꝑ eſſo-
niatores ſuos: Et ſi vicecom̄. milites attach. & breve miſerit ad aliū diem, et
eſſoniatus nō venerit, nec milites, tūc petēte vel ejus eſſoniatore, primo, ſe-
cundo, tertio, vel quarto die ſe liti offerente, attachientur milites ꝑ melio-
res plegios, et fiat ita irrotulatio: A. optulit ſe quarto die verſus B. qui ſe
eſſoniavit de malo lecti verſus eundē A. de placito terræ &c. (ut ſupra) et B.
nō venit, nec milites qui fecerūt viſum de eo. ſ. C.D.E.F. et vic. mandavit
ꝙ attachiati fuerunt. ſ. C. ꝑ tales, & D. per tales, & ſic de aliis unde ponātur
per meliores plegios ꝙ ſint ad talem diē. Idem dies datus eſt parti petenti, et
participibus tenentibus. Forma brevis talis eſt; Pone ꝑ vadiū & ſalvos ple-
gios C.D.E.F. viſores infirmitatis qua B. de N. in curia noſtra &c. eſſoniavit
ſe de malo lecti verſus A. de placito terræ in tali villa ꝙ ſint coram &c. tali
die ad teſtificandum viſum ſuum, & quem diem ei poſuerunt, et ad oſten-
dendum quare non fuerint coram juſticiariis &c. ad talem diem ſicut atta-
chiati fuerunt. Et ſummoneas per bonos ſummonitores tales primos plegi-
os C. & tales primos plegios D. & ſic de aliis quòd ſint coram præfatis ju-
ſtic. noſtris ad prædictum diem ad audiendum judicium ſuum de hoc *quòd*
præfatos C.D.E.F. coram præfatis juſticiariis noſtris ad talem diem *non* ha-

 buerunt,

buerunt, ſicut eos plegiaverunt. Et habeas ibi ſumonitores, nomina ſecundorum plegiorũ, et hoc breve Teſte &c. Et ad quem diem ſi milites non venerint, omnes plegii erunt in miſericordia, et præcipietur tunc vicecomiti ꝙ habeat corpora militum ad alium diem, et ꝙ ſint ad audiendum judiciũ ſuum de pluribus defaltis, et ſi ad diem illum non venerint, iterum ꝑcipietur vicecomiti quòd diſtringat eos ꝑ terras et catalla, quòd ſint ad alium diem, et ſemper idem dies dabitur parti, & participibus, & ſi tunc non venerint, aggravabitur diſtrictio, (ſecundum ꝙ inferiùs dicetur plenius de attachiamentis et diſtrictionibus in perſonalibus actionibus.) Item cùm omnes viſum fecerint, tamen non venerint ad teſtificandum primo die niſi tãtum unus, duo, vel tres, quo caſu, aut eſſoniatus venit aut non venit, & cum non venerit petente ſe liti offerente, fiat ſic irrotulatio. Quia nullus quatuor militũ teſtificari poteſt, vel recordum habeat ſine altero, quia aut omnes teſtificantur aut nullus. Sed quare non ſufficiunt duo vel tres, ad certificandum ſive quatuor, ſecundũ illud Evangelium, ꝙ in ore duorum vel triũ teſtium ſtat omne verbum? reſpondeo, ꝙ non ſufficiunt duo, quia ubi certus numerus adjicitur à lege vel conſtitutione quacunquè ratione, duo non ſufficiunt, ſicut hic, et ad audiendum quem quis attornare voluerit loco ſuo ad lucrandum vel ꝑdendum, ubi ſimiliter quatuor ſunt neceſſarii ut infra pleniùs dicetur. Item in teſtamentis illud idem, ubi vii. teſtes ſunt neceſſarii, et alibi in multis locis. Irrotulatio: A. optulit ſe quarto die verſus B. qui ſe eſſoniavit &c. ut ſupra, et B. non venit, nec milites qui fecerunt viſum de eo, niſi tantum duo, ſcilicet C. et D. et ideo E. et F. qui non venerunt, attachientur ꝙ ſint ad talem diem ad teſtificandum &c. ut ſupra. Et dabitur dies parti et ꝑticipibus, et poſtea attachientur per meliores plegios, et procedatur (ut ſupra) ad diſtrictionem donec omnes venerint, et teſtificentur ſimul: et formari poterunt brevia ſecundũ ꝙ ſuperius dicitur per exemplũ. Cùm autẽ quatuor milites ſimul miſſi fuerint ad videndum, anteqm viderint, vel poſtqm viderint, anteqm teſtificentur, contingat ꝙ unus vel duo vel tres morientur, quo caſu oportet ꝙ alii loco ipſorum ſubſtituantur, et ꝙ tunc omnes ſimul videant, et ſimul teſtificentur, ꝑ tale breve. ¶ 5. Rex vic. ſalutem. Præcipimus tibi ꝙ loco C. unius viſorũ qui mortuus eſt, vel infirmus, vel ita debilitatus, ꝙ itinerare nõ poteſt, vel ſic: loco C. unius viſorũ qui mortuus eſt, in loco D. alterius viſorũ qui infirmus eſt ac debilitatus, vel inutilis ꝙ itinerare nõ poteſt viſor infirmitate qua D. de N. in curia nr̃a &c. ut ſupra, ponas aliũ vel alios milites, et alium vel alios milites ſimul cũ E. et F. de N. prius miſſis ad ꝑdictũ D. ad vidẽdũ utrũ infirmitas qua ꝑdictus B. in curia noſtra &c. eſſoniavit ſe de malo lecti verſus ꝑdictũ A. de placito terræ in N. ſit languor &c. vel nõ &c. ut ſupra in primo brevi originali. Itẽ ſi unus vel duo (ſecundũ ꝙ ꝑdictũ eſt) mortui nõ fuerint, nec debilitati, ſed forte ex aliqua cauſa neceſſaria ſe tranſtulerint extra com̃ ita ꝙ alii ꝑ defectu talis viſũ facere nõ poſſũt, vel teſtificari, tũc loco taliũ ponãtur alii qui viſum faciant, et tunc dicatur ꝙ loco C. et D. viſorum infirmitatis qua &c.

ponas

ponas alios milites et illos milites ſimul cum talibus &c. ut ſupra &c. uſq; ad clauſulam, ſcilicet, vel ſufficientẽ ꝓ ſe mittant reſponſalem, & tunc addatur in fine ratio, quare illi priùs miſſi videre infirmum nõ potuerũt, ꝓ defectu C. et D. et dicatur in fine brevis ita. Et unde p̄dicti E. et F. in curia noſtra coram Juſticiariis noſtris talibus dixerunt ꝙ prædicti C. et D. non fuerunt in ꝑtibus illis, & ꝓ defectu eorũ nõ potuerunt viſum facere de p̄dicto B. et dic prædictis militibus ꝙ ſint corã p̄fatis Juſticiariis &c. ſimul cum p̄dictis E. et F. ad prædictum terminum ad teſtificandum viſum ſuum, & quem diem ei poſuerint, et ſi forte vicecomes cõtra formam brevis elegerit tales qui nõ fuerint p̄ſentes et extra comitatũ, tunc dicatur in fine, et tu ipſe ſis ibi auditurus judicium tuũ, ad hoc ꝙ p̄dictos C. et D. qui abſentes fuerint & extra comitatũ elegiſti ad videndũ, deſicut p̄ſentes miſiſſe debuiſti et ita ꝙ loquela illa ꝑ hoc cepit tantã dilationẽ, & habeas ibi hoc brẽ & nomina militum quos de novo miſeris Teſte &c. Si autẽ contingat ꝙ omnes moriãtur antequã viderint, vel cũ viderint anteq̃m teſtificentur, tũc de novo mittãtur alii. Item ſi ad primũ diẽ nec milites venerĩt, nec eſſoniati, nec vicecomes miſerit breve, offerẽte ſe liti petente, quia neſcitur quid actũ ſit, vel quia forte nihil actũ eſt, de novo p̄cipiatur vicecomiti ꝙ mittat quatuor milites, et ipſe ſit ibi auditurus judiciũ ſuũ, ꝙ primũ breve nõ miſit &c. Si autẽ ad primũ diẽ nõ venerint milites, nec vicecomes miſit breve, & eſſoniatus venerit primo die, & petens, tũc ꝓcedit inter eos loquela, niſi forte ſit ꝙ petens objicere velit tenenti ꝙ tenẽs ſine licentia ſurrexerit, vel ſine viſu militũ, vel ſi ꝑ viſum militũ ſurrexerit et petens ſe tenuerit in defaltam, dixerit ꝙ alii milites viderũt eum q̃m ad ipſum miſſi fuerunt, omnes, vel quidã ex illis: vel ꝙ ſurrexerit ꝑ viſum aliorũ, quã ꝑ viſum militũ. s. liberorũ hominũ, vel ꝑ viſum militũ, & ſimiliter ꝑ viſum liberorũ hominũ, qui forte in ipſo viſu faciẽdo aſſũpti fuerunt ꝑ imperitiã, ad vidẽdum cum militibus: ut de term̃ S. M. añ regni Regis H. ix. incipiente x. in com̃ warr. de Rogero Levelande petẽte, et Richardo de Gloc. tenẽte, et eſſoniato, & ubi aſſumptus fuit ſerviens Regis ꝓ quarto milite. Et cũ petens ita ſe tenuerit ad defaltã, oportebit inquirere veritatẽ. Si autẽ objecerit petens eſſoniato, ꝙ ſine licẽtia ſurrexerit, ſi de hoc cõſtiterit, poterit tenẽs amittere ꝑ defaltã, quia poſt eſſoniũ de malo lecti redditũ nõ poteſt eſſoniatus ſurgere ſine licẽtia, nec ſi licentiã petat, dabitur ei niſi ex cauſa, et infra certũ tẽpus, et ultra tẽpus nõ, niſi tantum de voluntate et cõſenſu petẽtis. Cauſa enim eſſe poterit ꝙ cũm cõvaluerit de infirmitate, et nõdum viſus eſt, ꝑ fraudẽ & malitiã petẽtis forte qui ſupprimit breve et negligẽter ꝓſequitur, vel ꝑ negligẽtiã vicecomitis, qui forte nõ mittit milites ſicut ei p̄ceptum eſt, vel ꝓ defectu militum qui viſum nõ faciunt, et in quibus caſibus ſi eſſoniatus cõvaluerit de infirmitate, et nõ dum viſus fuerit, habebit licẽtiã ſurgẽdi in defectum prædictorum. Et quòd licentia ſurgendi dari debeat eſſoniato qui viſus fuerit legitimè per quatuor milites ſive languorem adjudicaverint, ſive malum tranſiens, donec venerint et languorem ſive malum trãſiens teſticaverint:

habetis de term̄ S. T. anno Regis H. xiv. in com̄ Norf. de priore de longa villa, et de term̄ S. P. circa medium rotuli, quia ibi dicitur, ꝙ ſi quis ſe eſſoniaverit de malo lecti et milites viſum fecerunt de eo, ſed tamē nō venerunt ad teſtificandū, nec petens ſequatur verſus eos, habebit eſſoniatus licētiam ſurgendi in defectu petentis, ſive languor adjudicatus fuerit ſive nō & alibi in multis locis. Si autē cùm viſus fuerit, et petens negligens fuerit ꝙ ſequi noluerit verſus milites ꝙ ſint ad teſtificādum ſive lāguorem adjudicaverint ſive malū trāſiens, cùm adhuc ſit loquela integra in curia, ſi licentiā petat ſurgendi, ꝓpter malitiā ipſius petentis obtinebit licentiā, nō obſtante eo ꝙ dicitur in ipſa petitione licentiæ, ꝙ nōdum viſus eſt, quia non multum operatur videre, niſi viſus ſit teſtatus, ſed cùm viſus factus fuerit & teſtatus, ſed tamen nullus dies petenti datus apud turrim, ante diem datum bene poſſit dari licentia ſurgendi, ſecundū quoſdā, cùm petens apud turrim diem nō receperit. Cùm autē diem receperit, jam deſinit eſſe loquela in curia, donec aliàs per Conſtabularium turris poſt annum et diem iterū ad curiā remittatur, et ſic obtinebit eſſoniatus de malo lecti licentiam ſurgendi uſq; ad diē datū apud turrim, poſt tempus vero illud nunquam licentiā obtinebit cōtra voluntatē ipſius petentis. Si autē ad hoc aſſenſum ꝑſtiterit, & languidus cōvaluerit, et licētiam petierit ſurgēdi, cum cōſenſu petentis obtinebit, ita ꝙ ad certū diem cōveniant tenens & petens, ut ſuo tramite ꝓcedat loquela. Sed quid ſi ante viſum factū et teſtificatū, ꝓpter iter Juſticiariorū facta fuerit publica declamatio, ꝙ omnes loquelæ quæ atterminatæ fuerūt corā Juſticiariis de bāco, & nō terminatæ remaneāt ſine die, cū adhuc loquela inter petentē et eſſoniatū integra ſit in bāco, bene poterit eſſoniatus ſine licētia ſurgere ꝓpter talē declamationē. Si autē viſus factus fuerit & teſtatus, & dies datus apud turrim ꝑtibus ulteriùs, nō poſſit eſſoniatus ſurgere, nec cum licentia nec ſine, quia loquela non fuit in banco die declamationis factæ.

¶ 6. Vidēdum erit qualiter licentia ſurgēdi peti debeat, & ſciendū ꝙ ad petendā licētiā ſurgēdi debet eſſoniatus mittere q̄m voluerit qui dicat, ꝙ talis qui ſe eſſoniavit de malo lecti convaluit de infirmitate ſua, et petit licētiam ſurgendi, et ſic irrotulabitur corā Juſticiariis qui illius loquelæ habuerit cognitionē. Talis qui ſe eſſoniat de malo lecti verſus talē de placito terræ in tali com̄ mādavit per talē, ꝙ cōvaluit de infirmitate ſua, & ꝙ nōdum viſus eſt, et petit licentiā ſurgēdi, et habet, et dicatur nūtio ꝙ ſcire faciat eſſoniato, ꝙ ſtatim & ſine mora veniat ad curiā, et ibi dicetur ei ꝙ obſervet diē ſuū, et ideo dicetur ei ꝙ ſtatim veniat: ne cū petens inveniat eum vagantē ignorans ſibi datā eſſe licentiā, ipſum ceperit et in priſona detinuerit, ꝙ ſi fecerit, ſuccurritur eſſoniato per tale breve. ¶ 7. Rex vic. ſalutē. Si talis fecerit te ſecurū &c. ſum̄oneas tales &c. quòd ſint corā Juſticiariis &c. ad talē terminū, ad reſpondendū tali, quare cōtra pacē noſtrā ceperunt ipſum, et ipſum captū in priſona detinet, in domo ejuſdē talis, apud talē locū, occaſione placiti quod eſt in curia noſtra corā Juſticiariis noſtris &c. inter ipſum talē petentē & eundem talē tenentem, de tanta terra cum pertinentiis in

tali villa, unde idem talis in curia noſtra &c. eſſoniavit ſe de malo lecti verſus eundem talē petentem, & unde iidem juſticiarii noſtri dederunt eidē licentiam ſurgendi per deafaltā ipſius talis petentis, eo quòd de ipſo viſum fieri non fecit, ut idem B. dicit. Et interim ipſum B. deliberari facias, niſi ex aliqua alia cauſa captus fuerit quare ſecundū legem terræ deliberari non debeat, & habeas ibi hoc breve Teſte &c. Si in curia Baronum vel alterius dñi in placito de recto denegetur licētia ſurgendi eſſoniato, vel petens malitiosè ſupprimat breve ne eſſoniatus videatur; tunc fiat ſeneſchallo curiæ breve dñi Regis in hac forma. ¶ 8. Rex tali ſeneſchallo ſalutē. Oſtenſum eſt nobis ex parte A. ꝙ cùm B. in curia tua vel talis dñi tui peteret tantū terræ verſus ipſum A. per breve noſtrum de recto, & idem A. eſſoniaſſet ſe de malo lecti verſus eundē B. extra feodū dñi tui, ita ꝙ tū non potuiſti eum facere videri, nec idē B. ſibi perquiſivit ut deberet, ꝙ idem A. ſecundū conſuetudinē regni noſtri videretur per iv. milites, imò malitiosè ipſum detinuit per lōgum tempus incluſum, & prædictus A. mitteret ad te ad p̄dictā curiam, & peteret licentiā ſibi dari ſurgendi & comparendi in eadem curia tua, ad reſpondendū eidē B. de eodē placito ſecundū legem & conſuetudinē regni noſtri, tu ei in eadem curia tua licentiā ſurgendi denegaſti, & quia in denegatione p̄dicto A. manifeſte injuriatū eſt, ei in defectu tui ipſi licētiam ſurgendi dedimus, ad reſpōdendū p̄dicto A. de p̄dicta terra ſecundū legē & cōſuetudinē regni noſtri, & hoc tibi & p̄fatæ curiæ ſignificamus T. &c. Et ꝑ hoc videri poterit ꝙ dominus curiæ & ballivus dare poſſunt licētiam ſurgendi eſſoniato, & ſi talis, multo fortius vicecomes & comitatus.

¶ 1. *De officio quatuor militum in viſu faciendo. De eſſoniis cum miſſi venerint ad locum ubi eſſoniatus jacere debet.* 2. *Cùm milites venerint ad teſtificandum languorem.* 3. *Qualiter dandus ſit dies & ſub quibus verbis.* Cap. 11.

Quatuor milites legitimè miſſi poſt multas dilationes factas, vel ſtatim infra primum diem veniunt ad locū ubi eſſoniatus *jacuerit*, vel *jacere* debuerit, ad videndū &c. & tūc aut inveniūt eum aut non inveniunt. Si autē ipſum omnino nō invenerint, & hoc omnes ad diē datū ſimul teſtati fuerint, tunc ipſe qui eſſoniari debet, aut p̄ſens eſt in curia aut nō eſt p̄ſens. Si autem p̄ſens non fuerit; tunc capiatur terra in manū dñi Regis, vel per magnum Cape, vel per parvum Cape, ſecundum quod eſſonium factum fuerit antequàm tenens in curia comparuerit vel poſt, & ſecundum hoc procedatur contra ipſum ad defaltam, & ſecundum quod inferiùs dicetur plenius de defaltis. Si autem præſens fuerit, et eſſonium omnino dedixerit, tunc refert utrum omnino eſſonium factum fuerit ante apparitionem *in* curia vel poſt. Si autem ante, bene poteſt defendere inprimis ſummonitionem & ſurſiſam, & quòd nunquàm ſummonitus fuit. Item utrum eſſoniatus de malo veniendi, an de malo lecti, ut ſupradictum eſt de ſummonitionibus. *Si autem* eſſonium factum fuerit poſtquàm comparuerit in curia, & *diem habuerit*,

erit, diem datũ nõ poterit dedicere cõtra recordũ curiæ. Et unde ſi poſtea dedixerit eſſoniũ de malo veniẽdi poſt diẽ datum in curia, cõcedit ꝑ cõſequens defaltã eſſe factã, et ſic amittet ſeyſinã ꝑ judicium ꝓpter defaltam, et multo fortius ſi dixerit utrumq̃ eſſoniũ tam de malo veniẽdi q̃m de malo lecti. Item veniunt milites ad vidẽdum & inveniunt eum vagantẽ ꝑ curiã, et per rura, et tunc ad eorum teſtificationẽ fiat ut in ꝓximo ſupra. Item veniunt milites ad vidẽdum, & inveniũt eũ in lecto ſicut decet taliter eſſoniatũ, decalceatũ, et ſine braccis, & decinctũ, vel forte nudum ꝙ plus eſt, cùm fuerit interrogatus, aut confitetur ſe eſſe eſſoniatũ, aut omninò dedicit eſſoniũ. Si autẽ eſſoniũ dedixerit, tunc ad eorum teſtificationẽ fiat ut ſupra. Si autẽ eſſoniũ cõfiteatur, tunc diligẽter inquirant milites de qualitate infirmitatis, et de ejus circũſtantiis, & utrum latens & intrinſeca, vel in aperto et extrinſeca ut inde reſpõdere poſſint ſi forte fuerint requiſiti, & ſecundum ꝙ viderint et judicaverint, dabunt ei malum tranſiens vel languorẽ. Si autẽ adjudicaverint ei malum trãſiens, forte in p̃ſentia petẽtis dabunt ei diẽ certum in brevi cõp̃henſum ꝙ tunc veniat vel ſufficientẽ ꝓ ſe mittat reſpõſalẽ. Ad q̃m diẽ ſi milites venerint, et petẽs et tenens, ꝓcedat loquela debito modo. Si autẽ petens & tenẽs cõparuerint, et milites tãtum unus vel duo, vel tres et nõ quartus, vel forte nullus, ſi petens cõfiteatur viſum rite eſſe factũ, ſufficit ejus teſtimoniũ et ꝑ hoc nõ multũ operatur teſtificatio militum. Itẽ ſi petens venerit ad com̃unẽ diẽ, et viſores nõ, et cognoverit ꝙ eſſoniatus de malo lecti viſus fuerit certo die, & ꝙ viſores dederint ei lãguorẽ et diẽ apud turrim Lond̃ in unũ annum et unum diẽ à die viſus ſui. Itẽ dies dabitur petenti ꝓpter ſuã ꝓteſtationẽ apud turrim, et ſi eſſoniatus tũc nõ venerit, tũc revertatur ad judicium, et ꝓcedatur cõtra milites ꝙ veniant ad teſtificãdũ, & ſi venerit forte eſſoniatus, ꝓcedatur in placito principali, & de hac materia inveniri poterit de term̃ P. añ Regis H. xiv. in com̃ Nott. et Linc. de Wv. theſaurario Eborum et Wilhelmo de Camera et Leticia uxore ejus. Si autẽ ad diẽ illũ venerint milites, et teſtificati fuerint viſum, & petẽte ſe offerẽte liti nõ veniat tenẽs, expectato quarto die capiatur terra in manũ dñi Regis ꝑ defaltã, per ꝑvum cape, quia nõ poterit tenens eſſoniũ dedicere cõtra recordũ militũ, ſive in curia cõparuerint ſive nõ. Si autẽ milites cõparuerint, et tenens et petens nõ, tunc offerente ſe liti tenente recedet quarto die tenens quietus de brevi illo. Itẽ ſi milites cõparuerint in prima die, & petens nõ, nec tenẽs, ſed in craſtino uterq̃, vel tertio die uterq̃, vel quarto die uterq̃, cùm pares ſint ꝑtes hinc inde quoad defaltã, nec ſit quod aliquis eorum alterius poſſit imputare defectui, cõpẽſetur defalta cum defalta, & ꝓcedat loquela, quia paria delicta mutua cõpenſatione tolluntur. Si autem impares ſint in defaltis, ꝙ ſi unus cõparuerit in primo die, & alius in craſtino tertio, vel quarto die, procedatur ad defaltã ſecundum quod inferius dicetur de defaltis. ¶ 2. Item milites cùm viſum fecerint examinata infirmitate adjudicant eſſoniato languorẽ, & dabunt ei diem à die viſus ſui in unum annum & unum diem apud turrim London, quòd tunc ſit ibi inde

reſ-

reſpõſurus vel ſufficientẽ ꝓ ſe mittat reſponſalem, et ad diem in brevi cõtentũ veniant corã juſticiariis & teſtãtur ꝙ viderũt eum eſſoniatũ tali die, & ꝙ dederunt ei diẽ à die viſus ſui in unum annum & unũ diẽ apud turrim Lond, quo caſu ſi forte milites diſcordes fuerint in die dato, iterum mittantur ad vidẽdum, & ad dandum certum diem, & iterũ ad certificandum viſum. Si autẽ cõcordes fuerint in die dato, diligẽter examinentur à juſticiariis utrũ dies datus à militibus rationabilis ſit & legitimus vel non, ut ſi forte annus fuerit biſſextilis, et quo caſu ſi illegitimus fuerit dies, facta examinatione mittantur iterũ ad lãguidũ, ut dent ei diẽ legitimũ ſecundũ cõſilium juſticiariorũ et iterũ veniãt & teſtẽtur. Sed ſive infirmitas ſit lãguor ſive nõ, quare nõ poſſunt milites capere attornatum, ut ꝑ attornatũ ꝓcedet loquela, ſicut fieri poterit ſi poſt annũ et diẽ venire nõ poſſit, poteſt mittere reſpõſalẽ. Reſpõdeo ꝙ nõ poſſunt, quia ad hoc nõ ſunt miſſi, et ideo nullam habẽt poteſtatẽ etiã ſi eſſoniatus hoc vellet, nec eſſoniatus ad hoc arctari poterit ꝙ faciat attornatum niſi velit. Et ſi juſticiarii nõ examinaverint, erit hoc eis imputandũ ſi eſſoniatus ſurrexerit die illegitimo ſibi ꝑ milites dato, militibus vero non, ꝓpter ſimplicitatẽ & imperitiã ſuam, eſſoniato nõ, quia obtẽperat judicatis. Si autẽ juſticiarii cùm examinaverint, iterum miſerint, & milites nõ viderint, nec petens verſus milites fuerit ꝓſecutus, tunc nec juſticiariis imputari poterit, nec eſſoniato, ſed militibus tãtũ, & petẽti. Si autem judex examinaverit, & miſerit, & milites miſſi viderint, & diẽ dederint, tunc ſi eſſoniatus tardiùs venerit, vel ſi forte erraverit eſſoniatus in die ſuſcipiendo, quia malè intellexit diẽ ſuum, hoc ſibi imputare debet, cùm quatuor milites inde habent recordũ. Et ꝙ recordum habeãt ꝓbatur, cùm ſint quaſi juſticiarii in hoc caſu, nec cõtra aſſertionem eorum admittitur aliqua teſtificatio in cõtrarium, cûm petens ſe tenuerit ad defaltã, ex reſpõſo W. de Ralegh & G. de Segrave facto Richardo Duket qui expetiit eorum cõſiliũ in hoc caſu, Vel ſi maturiùs venerit q̃m deberet, hoc ſibi poterit imputari cùm ipſe ſolus ſit in culpa, licet aliquando actum fuerit in contrarium, ubi eſſoniatus obtemperat judicatis, & ꝓpter errorẽ militum in expreſſione diei, dãnum ſentiat, cùm nõ ſit in culpa, ut ſi in die dando dicãt eſſoniato. ¶ 3. Damus tibi diẽ à die iſto viſus tui in unum annum & unum diẽ, hoc ſufficit. Si autẽ diẽ expreſſerint, ſic dicendo: damus tibi diẽ à die iſto & ita ꝙ tali die cõpareas apud turrim, ſi diem dederint legitimum in utroque caſu erit eis obtemperandum, ſcilicet ꝙ ad diẽ expreſſum veniat apud turrim, & erit talis dies eſſoniati legitimus. Si autem in diei expreſſione erraverint milites, nõ eſt neceſſe eſſoniato ꝙ ipſe erret, quia ꝑ hoc poſſet eſſe in defalta ꝓpter errorem militum, quãvis ipſe nõ eſſet in culpa. Et ideo cõpareat ad diem legitimum ꝓpter verba generalia, ꝑ quæ datur ei dies à die viſus ſui ad unum annum & unum diem; & expreſſio diei habeatur pro nulla. Sed quid ſi eſſoniatus obtemperaverit militibus errantibus, de gratia & conſilio curiæ poterit ei ſubveniri. Cùm autem venerint coram juſticiariis ad teſtificandum languorem, oportet quòd omnes veniant ſimul

(ut

(ut prædictum eſt) ad teſtificandum, niſi ita ſit ꝙ petens præſens ſit, & concedat viſum factum legitimè & diem datum. Quo caſu ſufficit teſtificatio duorum vel triũ, cum teſtificatione ipſius petentis, & ſic fiat irrotulatio, C. D.E.F. quatuor milites miſſi ad talem qui ſe eſſoniavit de malo lecti verſus talem de placito terræ veniunt & teſtificãtur ꝙ viderunt eum tali die, & dederunt ei languorem ex certa cauſa ꝑpter talem infirmitatem, ſcilicet, ſi ſuper hoc fuerint requiſiti, & etiam dederũt ei diem à tali feſto in unum annum & unum diem; vel à tali die ante tale feſtum, vel poſt, vel tertio, vel quarto die kalendas Aprilis, vel quarto kalendas, vel quarto Idus in unũ annum ſine expreſſione et unum diem, et ſufficit, vel cum expreſſione ſecũdum ꝙ ſupradictum eſt. Et quo caſu, facta ſic teſtificatione, dabitur idem dies petenti ſi præſens fuerit, vel per eſſoniatorem ſuum ſi fuerit eſſoniatus. Et eodem modo participibus ſi præſentes fuerint, & ſic erit tota loquela in ſuſpenſo uſq̃ ad annũ & diem, & ſic deſinet loquela eſſe in judicio, & in curia, donec poſt annũ & diem ꝑ conſtabularium à turri iterum ad curiam remittatur, nec iterum revocari poterit ad curiam à juſticiariis aliquo caſu, ſine utriuſq̃ partis voluntate. Si autem participes in teſtificatione languoris forte præſentes nõ extiterint, vel cùm eſſoniati fuerint forte eſſoniũ non jacuerit, quia priùs ſe eſſoniavit (offerente ſe liti petente quarto die) ꝓcedatur cõtra eos ad defaltã, ſicut infra dicetur de defaltis, cùm ſint ꝑticipes, & quia res petita patitur diviſionẽ, licet ab initio nõ fuerit diviſa. Et idẽ erit ſi fuerit diviſa inter cohæredes. Amittere enim poterunt participes per defaltam ſine participibus, quãvis ſine ꝑticipibus non teneantur reſpõdere. Si autẽ vir & uxor implacitentur, qui ſimul & in ſolidum tenent unicam rem, cùm ſint quaſi unum corpus, quamvis diverſæ animæ & nõ ꝑticipes, quia res inter eos non patitur diviſionem, cùm unus eorũ eſſoniatus fuerit de malo lecti, & alter defaltam fecerit, ꝓcedi poterit ſtatim ad defaltam contra abſentem, ſed ad judicium ꝓcedi non poſſit ante p̃ſentiam utriuſq̃. Suſpẽditur igitur judiciũ quouſq̃ eſſoniatus iterũ in judicio & in curia cõparuerit, quia unius ipſorũ defalta utriq̃ erit damnoſa. Item eſto ꝙ petens p̃ſens non fuerit die quo fit teſtificatio, nec per ſe, nec ꝑ eſſoniatorem ut diẽ ſuũ recipiat, nec primo die nec ſecundo, nec tertio, nec quarto, nec ulterius, ſufficit tamen ſi aliquo die infra annũ & diẽ. Sed quid ſi poſt annũ & diem petat tenens judicium de defalta petentis, nihil capiat per defaltam, facta compenſatione ut prædictum eſt.

¶ 1. *Qualiter eſſoniatus cuſtodire debeat languorem & qualiter ſe tenere. 2. Si eſſoniatus inventus fuerit vagans qualiter debet arreſtari. 3. Breve ſi eſſoniatus ſurrexerit ſine licentia quòd milites mittantur ad ipſum ad videndum ſi ita ſurrexerit vel non poſt languorem ei adjudicatum.* *Cap.* 12.

Qualiter autem eſſoniatus cuſtodire debeat languorem videndum, & ſciendum quòd (ſecundum quòd ſupradictum eſt) decinctus, & ſine braccis, & diſcalceatus ſe tenere debet in lecto. Alicubi tamen poterit indui veſtimentis ſi voluerit: Non debet exire cameram vel do-

num

mum in qua jacuerit publicè, nec vagari per curiam ſuam in cōſpectu populi, nec exire de curia ut vagat per rura, vel longius incedat, ne à petente interceptus ſeyſinam ſuam amittat per defaltam, quia ſi petens ſcit eum extra curiam ſuam, vel in curia ſua forte ipſum invenerit, immittere poterit in eum manus, cum hac tamen diſcretione. ¶ 2. Debet tamen petēs ſecum aſſumere ſi fieri poſſit ſervientem dñi Regis, ſimul cum probis & *legalibus* hominibus vicinis, & cum clamore ipſum arreſtare, ita quòd nullam faciat ei violentiam. Et quo caſu, habeat ſerviens domini Regis recordum ſimul cum teſtimonio legalium & proborum hominum. Si autem tales ſecum ſtatim non habuerit, veniat petens cum ſuis & eſſoniatū arreſtet cum uteſio et clamore, ut ad hoc conveniant probi homines vicini, ut ſi opus fuerit, teſtificari poſſunt quid viderunt. Mittere etiā debet ꝓpter coronatores, & ſervientem domini Regis, ut ſimul cum probis hominibus teſtificari poſſint qualiter fuerit interceptus, quorum recordo ſtabitur., donec eſſoniatus per manifeſtas ꝓbationes docuerit contrarium. Poterit enim ſerviens dñi Regis ſimul cum teſtimonio ꝓborum hominum teſtificari qualiter eſſoniatum, & in quo loco arreſtatum invenerit, ſed utrum ſponte *ibi venerit*, vel contra voluntatē adductus, teſtificari nō poſſunt. Poterit enim eſſoniatus docere contrariū ſic, & dicere quòd cùm eſſet tali die in domo ſua tali, apud talē locum & in lecto ſuo ſicut ille cui fuit languor adjudicatus, & in pace domini Regis, venit ibi ipſe talis petens, & nequiter & in felonia extraxit eum à domo ſua, & à lecto ſuo, & in roberia abſtulit ei tantum, contra pacem dñi Regis, & ſic offert &c. Et quo caſu, ꝓcedendum erit in modum appellati, & *terminabitur negotium per duellum, vel per inquiſitionem,* & ſecundum quod *judicium* fecerit ꝓ uno *vel* pro alio, *amittet unus eorum* imperpetuum. Tenens, quia ſtultè ſurrexerit, vel petens quia malitioſe eſſoniatum extraxerit, et eadē ratione qua lucrari voluerit, eadē ꝓpter malitiam amittat. Cûm autem quis eſſoniatus ita per legem terræ arreſtatus fuerit, & non ꝑ malitiā, ſi petens ſe tenuerit ad defaltam, & judiciū petierit *de* defalta, firmiter ſe teneat ad defaltam, ne defaltæ tacitè *renunciat* ꝑ conſenſum. Tacitè enim renunciare poterit ita: ſi diem amoris ceperit cum tenente, ſive datus fuerit dies ꝓce tenentis, vel prece petentis, vel ꝓce utriuſq̄. Dabitur enim dies ſic. Dies datus eſt tali petenti, & tali tenenti, de placito terræ uſque talem diem prece partium. Et ex quo petens per hoc *innuit* quòd placitum ſit inter eos, & ſic videtur tacitè renunciaſſe defaltæ, & videtur placitum redintegratum quod fuit ex parte tenentis deſertum. Eodem modo videtur tacite renunciaſſe tenens defaltæ ſi ſibi perquiſiverit de amovenda loquela ab uno judicio ad alium per pone. Continetur enim ibi, pone coram juſticiariis. &c. Loquelam quæ eſt in comitatu *vel coram* nobis vel coram talibus Juſticiariis, per hoc enim quod dicitur in impetratione propria loquela quæ eſt, videtur per hoc innuere quòd loquela ſit redintegrata ut prius, & ſic eſſe poterit in pluribus cauſibus conſimilibus. *Et ſi* ad hoc autem agat petens quòd judicium transferatur de defalta ab uno

judicio

judicio ad aliud, vel hoc ſit factum judiciũ et nõ petentis, vel ꝙ dies datur de audiendo judicio ſuo de defalta ꝓpter difficultatẽ judicii, & ita ꝙ ibi ſit factũ Juſticiarii & nõ ꝑtis, aliud erit, quia per hoc nõ renũciat petens defaltæ tacitè neq̃ expreſsè. Cùm autem ſic arreſtatus fuerit tenens eſſoniatus cum teſtimonio ſufficienti, ut ꝑdictum eſt, non erit ulteriùs ducendus ab aliquo, nec ad comitatum nec ad caſtrum, nec alibi, ſed ſtatim dimittendus abire liberè quo voluerit, qui cùm dimiſſus fuerit abire, ubicunq̃ divertit iterũ ad lectum vel alibi, ſtatim ad querelã petentis ſum̃oneatur venire ad curiam ubi loquela priùs fuit, ad audiendum judiciũ ſuũ de defalta, & quare ſurrexerit poſtq̃m languor fuerit adjudicatus ei ꝑ tale bře de judicio. In ſum̃a vero notandũ, ꝙ poſtq̃m quis eſſoniatus fuerit de malo lecti poſtq̃m in curia dñi regis cõparuerit ꝙ eſſoniũ dedicere nõ poſſit, nõ poſſit impunè ꝙ nõ ſit in defalta ſurgere ſine viſu legitimo facto. s. ꝑ tales qui viſum facere poſſunt, ut ſupra, vel ſine licẽtia: & generaliter licẽtiã habere poterit ſive viſus fuerit ſive nõ, & ſive languor ei adjudicatus fuerit ſive nõ, quouſq̃ viſus legitimè teſtatus fuerit, & ita ꝙ petens diẽ receperit apud turrim Lond. Et extunc nulla dari poterit licentia ſurgẽdi, quia juſticiarii juriſdictionẽ nõ habent, nec reverti poterit loquela iterũ ad judicium, niſi per officium conſtabularii. Cõtingit quandoq̃ ꝙ ille qui à lãguore ſurrexit, non eſt inventus in loco in quo ſe eſſoniavit nec extra ubi poſſit arreſtari, quo caſu, ad querelam petẽtis fiat breve vicecomiti ꝙ; aſſumptis ſecum quatuor militibus, vel quibuſdam ex illis qui eum viderunt, in ꝓpria perſona ſua accedat ad locum in quo ꝑdictus eſſoniatus jacuiſſe debuit, & ſi ipſum in languore ſuo invenerit, ſicut fuit ei adjudicatus vel nõ, & ſecundũ ꝙ eum invenerit vel nõ, fiat breve vicecomiti ſub tali forma. ¶ 3. Rex vicecomiti ſalutem. Oſtenſum eſt nobis ex parte A. ꝙ cùm B. in curia noſtra apud Weſt. vel coram juſticiariis noſtris itinerãtibus vel in comitatu tali eſſoniaſſet ſe de malo lecti verſus talẽ de placito terræ apud talẽ locũ in comitatu tali. Et ibidẽ lãguor eſſet adjudicatus ei ꝑ quatuor milites per ꝑceptum noſtrũ ad ipſum videndũ tranſmiſſos, idem B. infra languorem ſuum contra conſuetudinẽ regni noſtri ſurrexit, & à domo ſua in qua languidus jacuiſſe debuit, exivit, & à ꝑtibus illis receſſit, et ſe tranſtulit ibi vel ad alium comitatũ. Et ideo tibi ꝑcipimus ꝙ ſtatim viſis literis iſtis omni occaſione &c. aſſumptis tecũ ꝑdictis quatuor militibus, vel duobus ex illis ſi omnes habere non poſſis, in ꝓpria perſona tua accedas apud talem locũ, & videas ſi idem B. ibi ſit in lecto & in lãguore ſuo ſicut ei fuit adjudicatus, vel nõ. Et ſi ibi eũ inveneris, hoc ſcire facias juſticiariis nr̃is apud Weſt. per literas tuas ſigillatas. Et ſi ibi inventus nõ fuerit, tunc venire facias prædictos milites qui ibi tecum interfuerint, corã præfatis juſticiariis noſtris tali die ad certificandum inde juſticiarios nr̃os. Et interim ꝑ legales & diſcretos homines tam ballivos tuos q̃m ꝑ alios inſidiari facias eidẽ B. ſi redierit de ꝑtibus talibus vel nõ. Et ſi redierit, & invẽtus fuerit extra talẽ locũ ubi languor fuit ei adjudicatus, tũc facias eum arreſtari ita ꝙ habeas corpus ejus coram præfatis juſticiariis nr̃is

ad

ad talē terminum ad reſpondendū eidem quare &c. vel ad audiendū recordum, vel judiciū ſuū de loquela quæ fuit coram eiſdē juſticiariis noſtris inter p̄dictos A. & B. de tanto terræ cum pertinentiis in tali villa. Et unde idem talis eſſoniavit ſe de malo lecti verſus prędictum talem, & ita ꝙ languor ei fuit adjudicatus, & ſine licētia ſurrexerit à lāguore, ut idem talis dicit, & habeas ibi &c. Teſte. &c. & ita poſſunt iſtæ ultimæ clauſulæ vel adjungi brevi de inquiſitionibus, vel fieri per ſe.

¶ 1. *Qualiter eſſoniatus venire debet ad turrim London & quando vel mittere reſponſalem.* 2. *Qualiter fit annus biſſextilis.* 3. *De apparitione eſſoniati.* 4. *De officio Conſtabularii.* *Cap.* 13.

IN fine anni poſt languorem cùm eſſoniatus convaluerit de languore, videndū erit qualiter venire debeat apud turrim, & quando, vel mittere reſponſalem, eo forte ꝙ jam languor verſus ſit in morbum ſonticū, & incurabilem, ꝙ venire non poſſit per ſe. Itē quando debeat ſurgere à lecto ægritudinis, & qualiter, & per quas dietas venire debeat ad turrim. Et ſciendū ꝙ cùm eſſoniatus à languore convaluerit & in propria perſona venire poſſit, primò debet cōputare dietas rationabiles ſecundū ꝙ plenè convaluerit, vel ſecundum quod per languorē extenuatus fuerit, & debilitatus, ita ꝙ commodè venire non poſſit. Sed poſtq̄m à lecto ſurrexerit, non moretur in domicilio ſuo ultra unam noctē, & ſic inde ꝓficiſcatur per rationabiles dietas ad turrim, ita ꝙ per viam nuſq̄m moram faciat ultra unam noctem, & ꝙ ſit apud turrim ultimo die anni naturalis qui dicitur dies excreſcens, & hora cōgrua placitandi. ¶ 2. Sed videndū erit qualiter dies ille ſit accipiendus tempore biſſextili, ꝓpter duos dies qui ſub eodē ſigno & eadem litera cōputantur, quorū unus (qui dicitur dies excreſcēs) determinat & finit tempus quatuor annorū p̄cedentium, & in eo computabilis eſt inter dies ejuſdē " tēporis p̄teriti qui ſunt mille & quadrīgenti, & faciūt quatuor annos mi" nores, & quibus adjicitur unus dies qui colligitur ex quatuor quadrīgētis, ut faciat p̄dictos quatuor annos plenos & majores, & dicitur dies excreſcens, & cōputandus erit inter tēpora & dies p̄dictorū quatuor annorū præcedentiū, & qui dicitur dies legitimus cōparendi quolibet anno apud turrim. Et eodē modo in anno biſſextili ſicut in aliis tribus annis p̄cedentibus. Eſt etiam alius dies ſub eadē litera qui eſt caput & principium aliorū quatuor annorū ſubſequentiū, qui ſi cōputandus eſſet infra tempora prædictorū quatuor annorum præcedentium, ratione alicujus quadrantis ſive quartæ, ſublato de medio & non computato die excreſcente, ſic eſſet dies comparendi apud turrim in ſexageſimo ſeptimo die, ꝙ eſſe non debet, cùm ille dies excreſcens cōputabilis ſit infra tempora quatuor annorū p̄cedentiū, ratione illius quadrantis ſive quartæ, & ſic in anno biſſextili erit ille dies legitimus cōparendi. Et ita quòd in anno biſſextili plures dies non contineantur q̄m trecenti & ſexaginta ſex, ſicut in aliis annis non biſſextilibus. Et ita uterq̄

dies ſub eadem litera ſit comprehenſus, quia ſic ſubductus ſicut in anno biſſextili ſicut in anno minori terminat tempus quatuor annorum præcedentium, & principium dat tempus quatuor annorum ſubſequentium, & ita eodem die deſinit annus præcedens propter ſex horas, & incipit eodem die annus ſequens propter octodecim horas, quarũ unus terminat & etiam idem principium dat, & computabiles ſunt & non ſunt computabiles, diverſis tamen reſpectibus. Ille vero dies excreſcens qui non eſt computabilis, ea ratione propter neceſſitatem ad vitandum illud inconveniens ne feſtum Natalis Domini celebretur in eſtate, & Nativitas Sancti Johannis Baptiſtæ in hyeme, quód contingere poſſet infra quingentos vel ſexcentos annos, & etiam ita contingeret intemperies hyemalis in ſignis eſtivalibus. Et ad majorem evidentiam aliquid dicamus de anno, ſcilicet quid ſit annus, & quis dicatur major annus, & minor. Et ratio quare dies adjungatur anno minori. " Annus eſt mora motus quo ſummus planeta pervolvat circulum. Annorum autem quidam ſunt majores quidam minores, ſecundum brevitatem vel productionem circulorum, & ſecundum velocitatem planetæ in ſuo circulo. Item annorum alius ſolaris, alius lunaris, alius artificialis, alius naturalis, alius uſualis. Naturalis eſt illud ſpatium quo ſuum ſol pervolvat circulum, & fit ex trecentis ſexaginta & quinque diebus & uno quadrante ſive quarta unius diei, ſcilicet ex ſex horis. Hora autem fit ex quadraginta momentis, & ſic fit dies ex novem millibus & ſexcentis momentis. Uſualis annus qui dicitur annus minor, ſtat ex trecentis ſexaginta & quinque diebus, ubi ultimus dies non eſt legitimus comparendi ſecundum quoſdam. Major vero conſtat ex trecentis ſexaginta & ſex diebus, ita ut minutæ neglectæ per tres annos præcedentes reſumantur cum minutiis quarti anni ad perficiendum unum diem integrum, & iſte dies ſic excreſcens appellatur biſſextus, et annus in quo contingit dicitur biſſextilis, & qui quidem omni tempore legitimus eſt ad comparandum, ſcilicet in ſexageſimo ſexto die in anno biſſextili, ſicut in aliis annis, ſed in ſexageſimo ſeptimo (ſicut dicunt quidam, ſed non bene ut videtur) Dicitur etiam biſſextus eo quód inſcribitur ſexto Kalendas Martii, ubi duo dies computantur ſuper unam literam, ſcilicet F. quia colligitur iſte dies ex minutiis quatuor annorum. Et ne putet illum quis incipere in uno anno & terminari in quarto anno, proponatur annus incipiens mane, ille terminabitur revoluto circulo anni in meridie, ubi incipiente ſecundo anno ille ſecundus dies terminabitur ad noctem eadem ratione, tertius ad mediam noctem, quartus ad auroram, ita quód biſſextus conſtat ex quatuor quartis ſimul ſumptis, & ita computatur nox ſequens cum die præcedente pro uno die artificiali. Si autem fiat computatio anni Lunaris recte dicendo per literas écontrario, ſemper dies præcedit et nox ſubſequitur. Et ideo vice verſa per talem computationem incipiat dies naturalis in aurora, & terminetur vice verſa (ut ſupra.) Ex præcedentibus igitur manifeſtè liquet ꝙ in ſexageſimo ſexto die debeat eſſoniatus comparere apud Turrim & non

matutinis,

maturiùs, ne ſit in defalta eo ꝙ languorem rite non obſervaverit. Item non tardiùs q̄m in ſexageſimo ſexto die ſecundū eoſdē ne ſit in defalta, eo quòd diem ſuum ſibi datum apud turrim non obſervaverit. Igitur ſecure poterit comparere ſexageſimo ſexto die, ſcilicet primo poſt annum *naturalem*, qui ſub ſe continet annū minorē uſualem, & unū diem tam in anno biſſextili q̄m aliis tribus annis p̄cedentibus, quia in hoc nō differunt in aliquo. Circulus vero anni uſualis ſive ſolaris, fit ad modum et ad ſimilitudinē colubri ſine cauda, nec erit annus integer; nec capiti adjungi poterit corpus ꝙ eſt annus uſualis, et conſtat ex trecētis et ſexaginta quinq̄ diebus, niſi adjungatur ei cauda: Cauda vero dici poterit ſex horæ q̄ deficiunt, ut ex anno uſuali qui ſub ſe continet trecētos & ſexaginta quinq̄ dies et ſex horas, ſcilicet quartā ꝑtem diei, fiat annus naturalis, qui ſub ſe cōtinet annum uſualem & unum diē ratione p̄dictarum ſex horarum, & ſic erit circulus anni naturalis ad modū & ſimilitudinē colubri habētis caudā in ore, ſicut videri poterit per lunarē cōputationem literarū & ſignorū quibus dies anni ſignātur. Videamus igitur omne tēpus quatuor annorū, ut ſciri poſſit qualiter quilibet annus naturalis incipiat per ſe, & qualiter terminetur. Incipit enim ſub eodē ſigno, vel ſub eadē litera, & ſub eodē ſigno terminatur, quod dici poterit in ore colubri: ut ſi inceperitis cōputare à litera B. facta cōputatione trecentorū et ſexaginta quinq̄ dierū, et adjuncta una quarta, quia ſumi debet de die contento ſub ſigno, B. efficientur annus & dies quæ dicūtur annus naturalis. Itē facta computatione anni ſecundi ꝓpter tres quartas quę adhuc remanēt de tempore futuro, iterū aſſumatur *quædā quarta* ſub ſigno B. et erit ſecundus annus naturalis. Item cùm adhuc remaneant *duæ quartæ*, *incipiat annus* tertius naturalis ſub eodē ſigno. B. & fiat computatio ut ſupra ad hoc ꝙ fiat annus naturalis. Item cùm adhuc remaneat una quarta, incipiat annus naturalis ſub eodem ſigno et facta cōputatione terminetur in eodē ratione ejuſdem quartæ. Et ſic erunt eodē quartó anno bis ſex horæ & exinde duo dies quales ſub eodē ſigno B. unus ſcilicet incipiēs, & alius annū terminans, & ꝓpter illas bix ſex horas dici poſſet annus biſſextilis, & ſic totū tēpus quatuor annorū continet ſub ſe mille et quadringētos et unum diem, qui colligitur ex quatuor quartis quatuor añorum præcedentiū, & terminant totū tempus quatuor annorum, et dicitur excreſcens, et nihil ſibi vendicat ex tēpore quatuor annorū uſualiū ſubſequentiū: Ne igitur ſubſequatur inconveniens de quo ſupradictum eſt, remanente die excreſcente de tempore præterito ſub eadem litera B. ſive F. de neceſſitate retrotrahitur primus dies quatuor annorū ſubſequentium, ut exinde fiat computatio totius temporis quatuor annorum ſubſequentium in forma ſupradicta, & ſic de tempore in tēpus in infinitum. Obſervare debet igitur eſſoniatus diligenter annū et diē, ne maturiùs vel tardiùs compareat quàm deberet. Si autem die nō legitimo comparuerit, & petens eodem die, tenens erit in defalta, facta proteſtatione et recordo cōſtabularii. Si autē petens die legitimo comparuerit, et tenens maturius ut prædictū eſt, idem erit ut ſupra. Quia licet tenens

defaltam

defaltam fecerit, petens tamen diem ſuum obſervabit. Si autem petens die legitimo comparuerit & tenens in craſtino, tenens erit in defalta, quia diem ſuum non obſervavit. ¶ 3. Si autem die legitimo nec petens nec tenens comparuerit, tunc uterquè facit defaltam, quia diem legitimum non obſervaverunt, & unde ſi ambo in craſtino comparuerint fiat hinc inde compenſatio defaltarum, quia paria delicta mutua compenſatione tolluntur. Si autem unus in craſtino & alius in die tertio vel quarto, licet ex toto non ſint pares in delicto, tamen hinc inde erunt in defalta, & fiat cōpenſatio ut ſupra. Item ſi unus illorum die legitimo comparuerit apud turrim, et alius coram juſticiariis in curia, ille qui in curia comparat defaltam facit, quia nullum diem in curia habuit ſed apud turrim. Et ideo licet magis ſit apparere in curia quàm apud turrim, non defenditur, cùm oporteat eum reverti ad judicium per eandem viam per quam divertit à judicio. Item eſto ꝙ ambo compareant in curia die legitimo quo apud turrim comparuiſſe debuerunt, fiat hinc inde compenſatio defaltarum, ſecundum ꝙ ſupra paulum antedictum eſt. Cum autem ambo die legitimo apud turrim comparuerint, aut comparet petens per ſeipſum, vel per attornatum, vel per eſſoniatorem, & tenens aũt cōparet per ſeipſum, vel per reſponſalem, cùm per ſeipſum venire non poſſit. ¶ 4. Qualiter vero venerit vel quo die, officium cōſtabularii eſt omnia per ordinem irrotulare, recordum enim habet de iis quæ viderit, judicare tamen non poterit, quia apud turrim non eſt judicium cùm ibi deficiat tertia pars judicii, ſcilicet judex & juriſdictio, habet enim Conſtabularius recordum in hiis quæ ſunt facti, & non in hiis quæ ſunt judicii ſive juris. Irrotulare enim debet ſic, quòd talis qui ſe eſſoniavit de malo lecti verſus talem in tali comitatu de placito terræ, venit tali die apud turrim London, & optulit ſe verſus talem petentē, & petens nō venit ſed in craſtino. Et dixit quòd ad legitimum diem venit et tenens non, & petiit judicium de defalta. Et èc contrario ſi tenens dicat ꝙ ad legitimũ diem venit & petens non, et tenens petit judicium de defalta, mittantur partes ad judicium in banco ut ibi judicetur de defalta. Eodē modo ſi petens ſe eſſoniaverit apud turrim, & attornatus ſuus, mittantur tenens & eſſoniator corā Juſticiariis ut ibi judicetur eſſonium. Sed videamus cui cōpetat eſſoniũ apud turrim. Et ſciendũ ꝙ nullum competit eſſonium tenenti qui ſe eſſoniavit de malo lecti, quia ex quo in judicio omnia habuit eſſonia ſua tam de malo veniendi quàm de malo lecti, nullum habebit eſſonium antequàm iterum comparuerit in judicio. Judicium vero eſt coram Juſticiariis in Banco & non apud Turrim nullum eſſonium ſequitur. Item videndum an petenti competat eſſonium vel ejus attornato apud Turrim, vel ad Bancum, quo caſu videndum erit cùm viſus teſtatus fuerit coram Juſticiariis de Banco, utrum diem habuerit per ſe, vel per eſſoniatorem ſuum, quia ſæpius ſe eſſoniare poterit coram Juſticiariis in Banco ſi ſæpius cōparuerit poſt quālibet apparitionē, ſi fortè milites viſores plures fecerint defaltas antequam comparuerint ad teſtificādum. Et ſi ꝑ eſſoniatorē diē receperit in banco, nullũ habebit eſſoniũ apud

turrim

turrim,nõ magis quã tenens antequã cõparuerit interim in curia,quia omnia eſſonia ſua in judicio habuit coram Juſticiariis ſicut ipſe tenens.Itẽ nec eſſonium habebit iterum corã Juſticiariis in judicio, quia apparitionem apud turrim nullum ſequitur eſſonium, nec magis datur ei eſſoniũ q̄m tenẽti, quia ſi ei daretur, eadem ratione dari poſſet tenenti, ꝙ eſſe nõ debet.Si autẽ ꝑ ſeipſum vel attornatũ diẽ receperit in bãco apud turrim,unicũ habebit eſſoniũ ſi voluerit anteq̄m in judicio corã Juſticiariis cõparuerit. Et ſine eſſonio bene poteſt cõparere apud turrĩ, & in judicio ſi voluerit. Si autẽ apud turrim ſe eſſoniaverit, ibi nõ judicabitur eſſoniũ,ſed mittetur ad curiã corã Juſticiariis judicandum. Et nihilominus ſi voluerit nõ obſtante eſſonio comparere poterit impunè corã Juſticiariis in judicio, & per eſſoniũ factũ apud turrim ſalvabitur tempus medium, quouſq; in judicio cõparuerit. Si autem apud turrim cõparuerit,& diem receperit in banco per conſtabularium,bene poterit ſe eſſoniare coram Juſticiariis in judicio. Non tamen ex die ſibi dato apud turrim ſed ex die prius recepto coram Juſticiariis in bãco. Cùm autẽ uterq; tam petens q̄m tenẽs ꝑſonaliter cõparuerint apud turrim die legitimo, dabitur utriq; parti dies coram Juſticiariis in banco ſi tunc ibi fuerint reſidentes, vel ſi nõ, tunc cùm redierint, ſi in brevi reverſuri fuerint, vel poſt tempus. Non autem dabitur dies coram Juſticiariis itinerantibus, ſive itinerãtes ſint in eodẽ com̃ ubi terra fuerit quæ petitur ſive in alio, ſed primo corã Juſticiariis de banco, ſi qui tunc fuerint reſidẽtes in banco, & alii itinerantes in comitatu, ubi terra fuerit quæ petitur. Et Juſticiarii de banco exinde dabunt diem corã *Juſticiariis itinerantibus*, ut ſic per ordinẽ ꝓcedat judicium. Et ideo à turri mittuntur partes in bãcum ut loquela in eodem juditio finem accipiat in quo ſumpſit initium.

¶ 1. Cum viſus fieri debeat vel factus fuerit, ſi viſores non ſunt legitimi quid facere debet eſſoniatus: 2. Si languor vertatur in morbum incurabilem quòd eſſoniatus venire non poterit tunc mittat reſponſalem. 3. Breve de mittendo ad languidum ut ſciatur ſi ratam habuerit reſponſalem quam reſponſalis pro eo fecit. Cap. 14.

REdeamus iterũ ad viſum quatuor viſorũ, & videamus quid ſequatur, ſi viſores legitimi nõ ſunt ad videndũ, & per hoc viſus illegitimus, de quibus ſupradictũ eſt. Quo caſu, ſi eſſoniatus per viſum talium viſorũ ſurrexerit, ut ſi ei ſurrectionem dederint, erit in defalta, ſecundum ꝙ ſuperius dictum eſt. Melius eſt igitur ꝙ ſe teneat in lecto, vel quòd licentiam petat ſurgendi, antequàm viſus teſtatus fuerit per tales, quam ſi obtinuerit, & ſic comparuerit, excuſatur à defalta, non propter viſum, cùm ſit illegitimus, ſed propter licentiam ſi forte petens viſum calumniaverit & viſores. Si autem non, tunc procedat loquela in utroque caſu, ac ſi viſus legitimè factus eſſet. Si autem eſſoniatus forte licentiam ſurgendi petere voluerit, tunc ad diem ſibi datum per viſores tales tutius erit quòd mittat pro ſe reſponſalem. Et quo caſu, ſi petens velit viſum calumniare, iterum fiat vi-

at viſus legitimè ſi primus ſufficiens non fuerit. Si autem non, tunc ꝓcedat loquela inter petentem & reſponſalem. Si autem prædicti tales, qui ad viſum faciendum ſunt inutiles, languorem adjudicaverint eſſoniato, cùm viſũ teſtificati fuerint in pſentia petentis, & petens contra viſores nihil exceperit, ſed diem receperit apud turrim ſine calumnia, licet viſus ab initio fuerit illegitimus, efficitur legitimus per conſenſum petentis, & ita quòd ulteriùs nihil objicere poteſt cõtra viſores, nec cõtra viſum. Et idem erit ſi abſens fuerit in teſtificatione viſus, cùm pſens eſſe debet, & hoc ſuæ debet imputare negligentiæ, & in quibus caſibus neceſſe erit ꝙ tenens eſſoniatus ſe teneat ad languorem, & ulterius licentiã ſurgẽdi nõ habebit. Si autem viſus (quãvis legitimus) nondũ teſtatus fuerit, forte infra annũ & diẽ licet languor adjudicatus, ſemper infra annũ & poſt annũ quandoq̃ poterit tenens habere licentiã ſurgendi donec viſus teſtatus fuerit. Et quamvis poſt annũ & diẽ petens apud turrim obtulerit ſe cõtra tenentẽ eſſoniatum, hoc tenenti non nocebit, quia nullus dies datus eſt ei in judicio apud turrim. Et ſi forte cõſtabularius mãdaverit ꝙ petens certo die venerit, & tenens eſſoniatus nõ; ſi ad querelã petẽtis ſũmoneatur tenens ꝙ ſit apud turrim ad reſpondendũ corã Juſticiariis quare diem ſibi datũ apud turrim non ſervavit, ſi petens ſe tenuerit ad defaltã, reſpondere poterit tenens, ꝙ viſus non fuit legitimè factus, & perinde nõ viſus, & ſic ꝙ nec potuit nec debuit ibi cõparere, & ſic oportebit ꝙ hoc p viſores (cùm cõparuerint) terminetur. Item dicere poterit, ꝙ nõ neceſſe habuit ibi cõparere, quia tenens diem apud turrim non habuit cui deberet vel poſſet reſpondere, & ſicut videtur ſe defendere poterit à defalta. ¶ 2. Cùm autẽ p tales (ut prædictũ eſt) fuerit languor adjudicatus, & viſus teſtatus ſine calumnia, & dies datus petenti apud turrim, tunc neceſſe erit eſſoniato ꝙ ſe teneat ad languorẽ, & obſervet annũ & diẽ apud turrim, & ꝙ in ꝓpria pſona ſua veniat (ſi poſſit) modo quo ſupradictũ eſt, vel ꝙ pro ſe ſufficientẽ mittat reſponſalem, qui ꝓ eo litem ſuſcipiat & defendat. Et tunc aut mittit reſponſalẽ aut non mittit. Si autem nec venerit nec reſponſalem miſerit, erit in defalta. Si autẽ reſponſalem miſerit apud turrim qui ſit ibi diem recepturus, & in judicio cùm cõparuerit corã Juſticiariis reſponſurus, audietur ejus reſponſio quicunq̃ ſit ille, dũ tamẽ ſit major. Et ſi forte nullũ miſerit, dũ tñ ſit aliquis apud turrim qui dicat ſe eſſe miſſum & diem recipiat ac ſi in judicio ut reſponſalis reſpondeat, ſi de ejus reſponſione judicium faciẽdũ ſit ſicut de duello vadiando & de magna aſſiſa ſũmonenda, vel de aliquo ꝙ ſit de ſubſtãtia negotii & p ꝙ loquela debeat terminari, judicium illud debet poni in reſpectu quouſq̃ per quatuor milites miſſos ad languidũ, ſciatur ſi talem miſerit ꝓ ſe reſponſalem, & ſi ratam habuerit reſponſionem quam idem talis ꝓ eo fecerit: & quòd ita fieri debeat, ꝓbatur in rotulo de termino S. M. anno Regis H. xv. incipiente xvi. in comitatu Salop. Breve de mittendo iv. milites ad languidum ad audiẽdum &c. tale erit. ¶ 3. Rex vic. ſalutem. Mitte iv legales milites de comitatu tuo apud talẽ locũ ad A. qui ſe in curia noſtra corã Juſticiariis vel corã

nobis

nobis eſſoniavit de malo lecti verſus B. de placito terræ ad audiendum ſi idẽ A. ꝑ ſe miſit C. corã p̃fatis Juſtic. noſtris corã nobis &c. ut reſpõſalem ſuũ ad audiendũ vel ad reſpondendũ eidẽ B. de eadẽ terra, & ſi ratã habuerit reſpõſionẽ quã idem C. ꝑ eo fecit in eodẽ placito, & ſimiliter ad audiendum ſi velit eundẽ C. in p̃dicto placito attornare in p̃dicto loco ſuo ad lucrãdum vel ꝑdendũ, et venire facias corã p̃fatis Juſtic. noſtris vel corã nobis &c. ad talẽ terminũ p̃fatos quatuor milites ad teſtificandũ ea quæ à p̃fato A. ſuper p̃miſſis audierint. Et habeas ibi nomina militũ & hoc breve Teſte &c. Qui ſi ad diem venerint, audiatur eorum teſtificatio, ſi autẽ nõ venerint, ꝓcedatur cõtra eos ad defaltã quouſq; cõparuerint, ſicut ꝓceſſũ eſt ſupra, cõtra quatuor milites miſſos ad languidum. Ille vero qui ſic eſſoniatus eſt ratam habeat reſponſionẽ ſi voluerit, & cõcedat ꝙ talẽ miſerit reſpõſalẽ, & ita ſub nomine ipſius reſpõſalis ꝓcedere poſſit, & terminari loquela. Si autẽ ratam nõ habuerit reſponſionẽ, adjudicabitur in defalta. Neceſſe eſt igitur ei ꝙ ratam habeat reſponſalis reſponſionẽ, & cõcedat ꝙ talem miſerat reſponſalẽ, & ſic poterit nomine ipſius reſponſalis tota ꝓcedere loquela & terminari, & poſt quamlibet apparitionẽ cũ dominus litis ratã habuerit reſponſionẽ ſuã, poterit ſe eſſoniare nomine ꝓprio de malo veniendi, ſicut ac ſi eſſet in curia attornatus. Si autem ratam non habuerit reſponſionẽ, adjudicabitur in defalta. Oportet igitur de neceſſitate ꝙ illã ratã habeat nihilominus tamen ſi in ꝓpria ꝑſona venire voluerit & reſpondere, bene poterit ſi voluerit, & tempus mediũ & apparitio apud terminũ ſalvabitur per p̃ſentem reſponſalẽ. Si autẽ milites forte non venerint ad diem ſum̃onitionis, nec eſſoniatus reſponſalis, ſemper ſequatur verſus milites, & irrotuletur ſic defalta militũ. Talis qui ſe facit reſponſalẽ talis optulit ſe quarto die verſus A.B.C.D. milites miſſos &c. et ſic poterit terminari negotium &c. Et notandũ in fine ꝙ ſi reſpõſalis apud turrim cõparuerit maturiùs quã deberet, non nocebit languido, dum tamen reſponſalis cõparuit die legitimo. Si autem tardiùs, hoc nocebit eſſoniato. Si autẽ reſponſalis maturiùs ſe obtulerit quàm deberet, & eſſoniatus die legitimo, ſive reſponſalis venerit die legitimo, ſive non, tenens ſalvabitur à defalta ſive reſponſalem advocaverit ſive non. Si autem reſpõſalis venerit die legitimo, & eſſoniatus in craſtino die, vel tertio, vel quarto die ꝑ reſponſalem, ſalvabitur tenens à defalta ut paulo ante dictum eſt. Et circa reſponſalem multa ſunt dicenda, licet iſta ad præſens tempus dicta ſufficiant.

¶ 1. *Si plures ſint participes tenentes unicum jus habentes qualiter procedendum in eſſonio de malo lecti. Cap. 15.*

Dictũ eſt ſupra ſi unus tenẽs ꝑ ſe ſe eſſoniaverit de malo lecti qualiter ꝓcedendũ ſit in eſſonio, vel ꝙ ſi pluries ſe eſſoniaverit de malo lecti, & ſemel languorem habuerit ceſſabit eſſonium de malo lecti, & ꝙ in toto placito nõ habebit niſi unicum eſſoñ nec habebũt niſi unicum languorem. Nũc autẽ videdũ ſi plures ſint ꝑticipes tenẽtes unicũ jus habentes, qualiter ſit

ſit ꝓcedendũ in eſſonio de malo lecti, poſt eſſoniũ de malo veniendi, et quoties ſe eſſoniare poſſent, et quãdo ceſſabit eſſoniũ de malo lecti. Quoties? et ſciendũ ꝙ ſæpius, poſt quãlibet apparitionẽ & diẽ legitimè in curia datũ, ſimul ſi voluerit, vel viciſſim poſt unicã apparitionẽ donec omnes habuerint ſua eſſonia. s. quilibet unicũ de malo veniẽdi, & aliud de malo lecti, et tunc ſimul cõpareant ad reſpõdendũ, cùm autẽ aliũ diẽ receperint poſt diem datũ de cõſenſu ꝑtium, vel poſt viſum petitũ, vel warrãtũ vocatum, habere poterit omnia eadẽ eſſonia, & eodem modo, et ſic ad quamlibet apparitionẽ donec terminetur loquela, & ita ꝙ nullus languor interveniat. Itẽ cùm ſic ſe eſſoniaverint de malo lecti omnes ſimul, omnibus poterit adjudicari lãguor vel omnibus ſurrectio vel quibuſdam ſurrectio & quibuſdam languor: ſi omnibus ſurrectio, tunc veniant omnes ſimul et reſpondeant, ſi autem non venerint omnes vel quidam, tunc fiat de omnibus ſicut ſupradictum eſt de uno, ſecundũ ꝙ cõparuerint vel non. Si autẽ omnibus ſimul adjudicatus fuerit languor, fiat de omnibus ut ſupradictum eſt de uno, ſecundũ ꝙ omnes vel quidã languorẽ et diem ſuũ ſervaverint vel nõ ſervaverint. Si autẽ poſt unã apparitionẽ et diem datũ viciſſim cõparuerint omnes et viciſſim ſe eſſoniaverint de malo lecti et viciſſim ꝑ eoſdẽ vel diverſos milites fuerit eis lãguor adjudicatus, ſi plures ibi videantur eſſe languores, tam in primo caſu q̃m in ſecundo, cùm omnes tenẽtes ſunt quaſi unicũ jus habẽtes, erunt omnes languores accipiendi pro uno languore ꝓpter juris unitatem. Et cùm ſic omnes languorẽ habuerint ſimul vel viciſſim, ſicut prædictũ eſt, vel ſaltẽ ex pluribus unus, extunc nõ ante ceſſabit eſſonium de malo lecti in ꝑſonis omnium uſque in finem litis, ſicut ſupradictum eſt de uno tenente. Si autem quidam ex pluribus, vel unus ſe primò eſſoniaverit de malo veniendi, & quidam p̃ſentes ſint & quidam fecerint defaltam, eſſoniati diem habebunt per eſſonium ſuum. Illis autẽ qui p̃ſentes fuerint dabitur idem dies, contra abſentes vero ꝓcedendum erit ad defaltam, ſecundum ꝙ inferius dicetur de defaltis. Illi vero qui eſſoniati fuerint ad alium diem ſi voluerint eſſoniare ſe, poterunt de malo lecti. Et illi qui primo die diẽ ceperunt in judicio, ad diem ſuum ſe eſſoniare poterunt ſi voluerint, vel comparere. Si autem cõpareant, bene poſſunt alium diem recipere, & ſic de die in diem donec eis conſtiterit de ſurrectione eſſoniatorum vel de languore, ut ſi languor fuerit adjudicatus & teſtatus, ꝙ tunc eundẽ diẽ recipiant cum petente, et apud turrim ut videtur, ne ſi ad bancum et in judicio diẽ receperint ꝑ hoc dividentur cauſæ continentia. Et cùm ſic diẽ receperint coram Juſticiariis in banco apud turrim cum eſſoniato, cõpetit eis unicum eſſonium de malo veniendi apud turrim, vel coram Juſticiariis in judicio, ꝙ ſi ibi nõ venerint nec ſe eſſoniaverint, poterũt eſſe in defalta ſicut ipſe petẽs. Si autẽ adjudicetur ꝙ infirmitas ſit in malum tranſiens, et ꝙ certus dies detur eſſoniato ꝙ compareat in judicio ad diem illum, poſſunt alii qui prius eſſoniati non fuerint incipere tunc primò eſſonia ſua unus vel omnes ſimul vel viciſſim, ut ſupradictum eſt in principio. Et poterit unus vel quidam amittere eſſonium

ſuum

ſuũ per tacitã renuntiationẽ. Eſto ꝙ A. cõparuerit, & B. ſe eſſoniaverit de malo veniendi, & ad alium diem comparuerit,& A. ſe eſſoniaverit,cùm B. ab initio electionẽ habuerit veniendi vel eſſoniandi ſe de malo lecti,eligendo viam veniendi, tacitè renuntiavit eſſoniũ de malo lecti. Et unde cùm ita cõparuerit & diem receperit,ad alium diem non habebit eſſonium de malo lecti ratione eſſonii precedentis de malo veniendi, propter interruptionẽ, eo ꝙ comparuit & ꝓpter tacitam renuntiationem. Et quia eſſonium de malo lecti im̃ediatè non ſequitur eſſonium de malo veniendi. Et de eſſonio de ſervitio domini regis interpoſito poſſit diſputari. Itẽ nec eſſonium habebit ille ſic comparens de malo veniendi antequam omnes in judicio comparuerint, quia habet omnia eſſonia ſua vel ꝙ tantundẽ valet, ratione ſupradicta. Defaltam autem poſſunt facere omnes vel quidam illorum ſecundum ꝙ de uno ſupradictum eſt. Et poterit unus ꝑtem ſuam amittere per defaltam ꝓpter ſuam negligentiam,& alius ſalvare ſe à defalta per ſuam diligentiam, quia res quæ petitur licet com̃unis ſit, patitur ſectionem et diviſionem. De viro autẽ & uxore implacitatis nõ eſt ita, quia res uxoria diviſionem non patitur inter virum & uxorem. Tota eſt enim utriuſque in ſolidũ, et non in com̃uni, cùm ſint una caro vir et uxor quãvis animæ diverſæ. Et ideo ſi unus ipſorum defaltã fecerit, utrique erit damnoſa. Et cùm defalta facta fuerit, capiatur terra in manum domini regis ꝑ parvum cape. Et ille qui defaltam fecerit, ſum̃oneatur ꝙ ſit ad alium diem auditurus judicium ſuum, nulla facta mentione de eo ſive ſit vir ſive ſit uxor qui defaltã non fecit. Si autẽ unus de pluribus moriatur antequam omnes comparuerint, cadit tota loquela. Si autem unus infra ætatem, ſic remanebit loquela in ſuſpenſo uſque ad ætatẽ. Si autẽ furioſus & dilucidis non gaudeat intervallis, ſic remanebit loquela uſq̃ ad mortẽ: quia ex quo ſemel animo & corpore incepit poſſidere, ſuperveniente furore nunquàm deſinere poterit animo poſſidere. Si autem dilucidis gaudeat intervallis, expectabitur tempus quo ſe melius habuerit. De fatuo vero & ſtulto aliud erit, ſecundum ꝙ inferius plenius dicetur in tractatu de exceptionibus.

¶ 1. *Si quis eſſoniatus fuerit in comitatu de malo lecti qualiter debeat eſſoniatus apparere & quando.* 2. *Breve de videndo eum qui eſſoniatur in comitatu de malo lecti.* Cap. 16.

Si quis vero in com̃ eſſoniatus fuerit de malo lecti, illud idem obſervari videtur in comitatu quod in curia domini regis. Et cùm languor ei fuerit adjudicatus infra annum & diem venire debet ad aliquem certum locum ad hoc deputatum per comitatum. s. caſtrum aliquod, & ibi oſtendere caſtellano quo die venerit, ſicut conſtabulario turris oſtenderet ſi placitum eſſet apud Weſt. in curia domini regis. Sed petens (ut videt̃) non habet neceſſe aliquem diem obſervare in com̃, cùm languor fuerit adjudicatus & teſtatus, ſed obſervet diem ſuum apud caſtrum, ſicut faceret apud turrim ſi placitum eſſet in curia dñi regis. Et videndum eſt inter cætera utrum eſſoniaret ſe de malo lecti in eodẽ com̃ ubi terra eſt quæ petitur

vel in alio. Si autē in eodē com̄, tunc habet vic. poteſtatē mittendi quatuor milites ad videndū, etiam ſine brevi, qui videant & teſtificent, & ita ꝓcedant in omnibus, ſecundū ꝙ ſuperius dictum eſt de curia dn̄i regis de defaltis, & licentia ſurgendi, & omnibus aliis. Si autē extra com̄ fuerit eſſoniatus, tunc non habet vic. poteſtatē mittendi milites de com̄ ſuo in alium com̄. nec multo fortius milites de alio comitatu ad videndū, quia ad hoc non extenditur ſua juriſdictio. Habet igitur petens neceſſe ꝙ ſibi perquirat per br̄e quòd eſſoniatus videatur per tale breve vic. directum ubi eſſoniatus jacuerit. ¶ 2. Rex vic. ſalutē. Mitte quatuor legales milites apud talem locum, ad videndum utrum talis infirmitas qua A. eſſoniavit ſe de malo lecti verſus B. de placito terræ in comitatu tuo vel in alio com̄ tali ſit languor vel non. Et ſi ſit languor, tunc ponant ei diem à die viſus ſui in unum annum & unū diem ꝙ tunc ſit ad ꝓximū com̄. Et ſi convaluerit antequā viſus factus & teſtatus fuerit, bene poterit com̄ dare licentiā ſurgendi eſſoniato, ſecundū ꝙ in curia dn̄i regis obſervatur. Quam quidē ſi com̄ eſſoniato denegaverit, ad querelā ipſius poterit dominus rex in defectu com̄ licentiā ſurgendi dare. Et eodē modo ſi loquela fuerit in curia baron̄ vel alterius qui curiam habet, poterit dn̄s rex licentiam dare ſurgendi in defectu curiæ per tale br̄e. Forma brevis ſupra, ubi petitur licentia ſurgendi & ſic incipit: Oſtenſum eſt nobis. In fine notandū, ꝙ ſi eſſoniatus ad diem ſibi datū ꝑ viſores non venerit, excuſari poterit à defalta ꝓpter caſus fortuitos, & legitima impedimenta intervenientia, ſi ꝓbentur, ſecundū ꝙ ſupra tactū eſt in parte, & inferius dicetur plenius de defaltis.

¶ 1. De eſſonio de malo villæ. 2. Ubi non jacet eſſonium de malo villæ. Cap. 17.

EST etiam inter alia eſſonia eſſoniū anomalū, eo ꝙ nō ſequitur regulam aliorū eſſoniorū, ꝙ dicitur eſſoniū de malo villæ, ubi quis primò die in curia cōparuerit & ſe obtulerit, & ſine reſponſo eodē die receſſerit, ſi ꝓpter infirmitatē aliquā ſupervenientē, à loco ubi hoſpitatus fuerit & receptus ſe transferre non poſſit, nec ad curiā venire, mittere debet ad curiam duos eſſoniatores qui re vera eſſoniatores dici non poſſunt, quia diē non recipiunt, ſed nuntii & excuſatores, qui in curia publicè ꝓteſtantur, ꝙ talis tali infirmitate detentus eſt in eadē villa, vel in alia tali ubi ꝑnoctavit quòd ad curiā venire non poſſit pro lucrari nec pro ꝑdere, & ſic recedant, & eodē modo mittat ſecundo die duos, ſed alios à duobus primis, & eodē modo tertio die ſed diverſos à primis, & ſic excuſatur uſq; ad quartū, & quarto die mittantur ad infirmū ex parte Juſtic. quatuor milites, ſi in curia vel in villa inveniantur, ad audiendū q̄m talis loco ſuo attornare voluerit ad lucrandū vel ꝑdendū in loquela quæ eſt inter ipſum & talē petentē. Si autē ipſum ibi invenerint, capietur attornatus ſi ipſe ꝑſonalitèr venire non poſſit. Si autē in villa tali nō inveniat̄ & hoc teſtet̄ per quatuor milites, erit tenens in defalta, ac ſi eſſoniatus eſſet de malo lecti. Sed nec ōni cōpetit eſſoniū iſtud nec ōni loco. ¶ 2. In com̄ autem non jacet eſſoniū de malo villæ, propter brevitatem

temporis

temporis de die comit, & ubi non expectatur quartus dies, ut de termino ſancti Hilarii anno regni regis Henrici ſexto in comitatu Buck. de Alicia de Jarpmilke & Petro de Imnere. Itē nec coram juſticiariis aſſignatis ad aliquam aſſiſam vel juratam capiendam, vel aliquid tale faciendū ad certum diē, ubi non expectàtur quartus dies. Itē nec in perſona alicujus attornati ſive in comitatu ſive in curia dñi regis factus fuerit attornatus,quia licet milites mittantur ad eum,ipſe attornatū facere nō poſſit non magis quâm ꝓcurator ꝓcuratorem:ut de term̄ Paſchæ anno regni regis H. nono in comitatu Buck.de attornato Henry de S.Warerico qui ſe eſſoniavit apud Weſt. de malo villæ ꝑ tres dies, et in quarto die (habito conſilio & tractatu inter juſticiarios) non fuit ei eſſonium de malo villæ allocatum, quia non potuit facere attornatum, etſi quarto die venire poſſet perſonaliter,tamen ſalvare non poſſet tres dies ꝑteritos,et unde dominus ſuus fuit in defalta,& capienda eſſet terra in manū dñi regis per parvum cape,eo quòd in curia optulit ſe pro domino ſuo, & à juſtic. qui recordum habent viſus fuit in curia. Itē eſto quòd poſt eſſonium de malo lecti & languorē teſtatum per quatuor milites, fecerit quis defaltam antequam in curia comparuerit, eodem modo capienda erit terra in manum domini regis per parvum cape,ac ſi priûs in curia cōparuiſſet, quia diem ſibi datum per quatuor milites dedicere non poteſt non magis quâm ſi ei daretur in curia,quia in hoc habere debent recordum, nec mandabitur dies captionis ſicut per magnum cape, quia nunquam dicetur, quia non ſervavit diē ſibi datū per quatuor milites. Et ꝙ habent recordum, & ꝙ contra ipſorum recordum defendi non poterit, nec ꝑ legem, nec per unum audientē & unum intelligentē quin ſtetur eorum recordo: habetis de Itinere M. de Pateſhull in comitatu Leyceſtr̄ de tempore regis Johannis, ſed hoc fuit, quia eſſoniatus coram quatuor militibus cognovit ſe eſſe eſſoniatum, quod quidem defendere non potuit per legem contra eorum recordum, cùm ipſum in lecto invenerint eſſonium non dedicentem: Si autem ſic eum non invenerint, aliud erit. Eodem modo ſi quis extra judicium coram juſticiariis attornatum fècerit, licet in curia, ſi comparuerit & defaltam fecerit, capienda eſt terra in manum domini regis ꝑ parvum cape,ac ſi in curia comparuiſſet, quia ſum̄onitionem defendere non potuit contra recordum juſtic. & eo ꝙ fecit attornatum, ꝑ conſequens cognovit ſe eſſe ſum̄onitum, & ſecundum quod dicetur infra plenius de defaltis.

Tractatus tertius Libri quinti, in quo tractatur de Defaltis.

¶ 1. *De contumacibus & non venientibus ad judicium poſt legitimam ſummonitionem.* 2. *Compenſatio defaltarum.* 3. *De excuſationibus non venientis.* 4. *Si legitimè ſummonitus defaltam fecerit, breve quod vocatur Magnum cape.* 5. *Natura & effectus brevis Magnum cape juxta virtutem vocabulorum contentorum in brevi.* 6. *Qualiter terra capta in manum domini regis per defaltam peti debeat per plevinam.* 7. *Quid fieri debet in placito advocationis poſt defaltam.* 8. *Qualiter defenditur ſummonitio & ſurſiſa per legem.* 9. *Si defalta facta fuerit qualiter ſit procedendum.* 10. *Irrotulatio poſt defaltam.* 11. *Breve de ſeyſina habenda poſtquam quis recuperaverit per defaltam.* Cap. 1.

Redeamus igitur ad diem ſum̃onitionis in actione reali. Dictum eſt ſupra qualiter quis excuſatur ꝑ eſſonia ſi ad judicium non venerit cùm fuerit ſum̃onitus legitimè: Nunc autem dicendum eſt de contumacibus & nõ venientibus ad judicium, qualiter ꝓcedendum ſit contra eos in actione reali ſecundũ ꝙ fuerit ſimplex, mixta vel duplex. Et ideo videndum quis dici debeat contumax & quæ pœna ſequat̃, cùm, quando res aliqua petitur im̃obilis per actionem in rem (contumax dici poterit ſive reus latitet ſive non) ad judicium ſummonitus ſui copiam nõ fecerit nec defenſus fuerit. Latitare autem eſt ſi quis ſe turpiter occultaverit, & copiam ſui non facere eſt, quando reus id agit ne adverſarius poteſtatem ſui habeat, licet præſens fuerit in curia. Et ſive reus contumax fuerit ſive non, ſufficit ad hoc quòd ꝓcedatur contra ipſum, ꝙ ſimpliciter abſens ſit ex quacunq̃ cauſa. Et unde ſi primo die non venerit, nec ſecundo, nec tertio, nec quarto, tunc offerente ſe liti petente, quocunq̃ die venerit ante quartum diem, capiatur terra ſive res petita in manũ dñi regis propter defaltam non venientis, quam quidem captionem modica ſequitur pœna vel etiam nulla. Et unde ſi reus venerit infra xv. dies poſt captionem & illam ꝑ plevinam petierit, ſi ad diem ſibi datum in curia defendere ſe poſſit de defalta, ſi petens inde judiciũ petierit reformabitur ei poſſeſſio, ut de principali reſpondeat. Sed quid ſi primo die non venerit tenens, & petens primo die ſe obtulerit & viſus fuerit à juſtic. in curia qui habent recordum ſi petens in craſtino ſe obtulerit, ſi defaltam ſanare non poſſit, amittere poterit ſeyſinam. Et eodẽ modo ſi tertio die vel quarto. ¶ 2. Sed quid ſi neuter ipſorum cõparuerit primo die, ſed uterque in craſtino, tunc fiat compenſatio defaltarum, cùm pares ſint in culpa: ut ſupra dicitur. Et ſic fiat de aliis diebus uſque ad quartum diem. Si autem impares fuerint, ut p̃dictum eſt, ꝙ aliquo die compareat petens, & tenens non, vel è contrario, tunc fiat eodem modo ut ſupra. Si autẽ primo die comparuerit petens, & tenens non: et in craſtino tenens, et petens non, ſi tertio die comparuerint

rint ambo, fiat inter eos ut ſupra dictum eſt compenſatio, & ſic ſemper uſq ad quartum diē, & in quarto die, & ulterius,non niſi petens voluerit. Poterit tamen tenens,& eodē modo petens,excuſare ſe uſq ad quartū diē,multis modis. Tenens,s. antequam in curia cōparuerit ſi ſum̄onitionem defenderit & ſurſiſam, & eſſoniū tam de malo veniendi qm de malo lecti, ſi forte fuerit interjecta, ſecundū ꝙ ſupradictū eſt in tractatu de ſum̄onitionibus. Itē excuſare ſe poterit uſq in quartū diē, & in quarto die,ꝑ rationabilia impedimēta intervenientia, ſi fuerint ꝓbata: & etiā poſt quartum diē ſi infra quartum diē ꝑ nuntium legitimè fuerit excuſatus qui impedimentū oſtenderit corā juſticiariis in juditio,ꝙ talia eſſe poſſunt. ¶ 3. Si quis per vim majorē detentus fuerit, cui reſiſtere nō poſſit, ut ſi captus fuerit & in priſona detentus,non tamen ob ſui culpā. Itē ſi inciderit in latrones qui eū ligaverint, & ſpoliaverint, & detinuerint forte, ꝙ nuntiū mittere nō poſſit infra quartū diē ,quo caſu poſt quartū diē excuſabitur, dum tamē impedimentū ꝓbetur. Itē excuſari poterit ꝑ inundationē aquarū & tēpeſtatem. Item ſi pons ſolutus fuerit, vel navigium ſubtractū per fraudē petentis, dum tamē ei objici nō poteſt ꝙ ire poſſit ꝑ circuitum, vel ꝙ alii eadē die qua tranſire debuit cōmode & ſine difficultate & abſq periculo tranſierunt. Secus autem erit ſi cum periculo,quia nō debet quis ſe in periculis & infortuniis exponere. Eodē modo poterit impedimentū intervenire de nivibus, & glacie, & aliis multis modis. Si vero infra quartū diē non venerit nec ſe excuſaverit,ut ꝑdictum eſt, ſive ita fuerit impeditus ſive nō, capiatur terra vel res petita in manū dn̄i regis, ꝓpter defaltā, per viſum legalium hominum, & fiat talis irrotulatio petente ſe liti offerente: A. optulit ſe quarto die verſus B. de placito ꝙ reddat ei tantum terræ cum ꝑtinentiis in tali villa vel advocationē talis Eccleſiæ, vel com̄uniam paſturæ ad tot averia quæ clamat ut jus ſuū verſus eum:vel,ut dotē ſuā, et ſic de aliis rebus omnibus ꝙ petuntur ex tali actione,& B. non venit,& ſum̄oneas &c. Judiciū &c. Terra vel talis res capiatur in manū dn̄i regis,& dies &c. et ſum̄oneatur ꝙ ſit ad talem diē inde reſponſurus & oſtenſurus quare nō fuit corā juſtic. noſtris ad talem diē &c. per tale brē. Forma brevis talis eſt, ꝙ dicitur magnum cape. ¶ 4. Rex vic. ſalutē. Cape in manū nr̄am ꝑ viſū legaliū hominū de comitatu tuo tantā terrā cū ꝑtinentiis in tali villa, vel paſturā ad tot oves,vel talē advocationē, qm A. de N. in cur̄ nr̄a corā juſtic. nr̄is apud Weſt. clamat ut jus ſuum verſus talem ꝓ defectu ipſius talis, vel ſi dos petita fuerit,tunc dicatur ita:ſcilicet quam A. (ꝙ fuit uxor B.) in curia noſtra &c. clamat in dotē verſus C. ꝓ defectu ipſius C. vel tertiā partē tantæ terræ cum ꝑtinentiis &c. et ita de ſingulis rebus quæ petuntur per actionem in rem, ſecundum formam brevis originalis, & tunc ibi ſic. Et diem captionis ſcire facias juſtic. noſtris apud Weſt. per literas tuas ſigillatas. Et ſum̄oneas per bonos ſum̄onitores prædictū C. ꝙ ſit coram eiſdem juſtic. noſtris apud Weſt. inde reſpōſurus, & oſtenſurus quare nō fuit corā eiſdē juſtic. noſtris apud Weſt. ad talē diem ſicut ſum̄onitus fuit, vel quare non obſervavit diē ſibi datum ꝑ eſſon̄ ſuū ad

talem

talem terminũ (ſi forte fuerit eſſoniatus & diẽ habuerit ꝑ eſſoniatorẽ ſuũ.) Et habeas ibi ſumonitores, &. hoc breve, & nomina eorũ ꝑ quorũ viſum hoc feceris Teſte &c. Et notandum ꝙ captio iſta in manũ dñi regis ꝑ magnũ cape locũ habet ubi quis defaltã fecerit anteqm in curia cõparuerit vel attornatũ fecerit ꝙ tantundẽ valet. ¶ 5. Et quia ſcire nõ poterit quid ſequatur ex tali captione in manũ dñi regis, niſi ſciatur de virtute brevis et vocabulorũ in brevi contentorũ, inprimis videndũ eſt, quid ſequatur ex tali vocabulo ſive dictione, cape in manũ noſtrã &c. et quid inde ſequatur, perpendi poterit manifeſtè ex ꝑmiſſis paulò ante. Ad hoc autẽ, ꝙ dicitur, per viſum legalium hominũ, ut ꝑpendi poſſit & teſtificari (ſi opus fuerit) ſi capta fuerit in manum dñi regis, et per eorũ viſum. Et ſi capta fuerit per eorũ viſum, tunc quo die, quia in hoc habent recordum cui cõtradici nõ poterit, quantũ ad hoc, ſecundum ꝙ defalta facta fuerit ante apparitionẽ vel poſt, et ſecundum quod ſumonitionem teſtati fuerint vel non. Itẽ continetur, pro defectu talis, ſine aliqua ꝓbatione, quia ſufficit ſola abſentia, licet non ꝓbetur ex qua cauſa, & licet excuſationẽ habuerit, tamen de excuſatione cõſtare nõ poterit juſtic. anteqm tenens apparuerit, excuſationẽ ſuam ꝓtendẽdo, ꝑmittendo et ꝓbando, ut ſupra de excuſationibus. Item dies captionis indorſari debet in tergo brevis, ut per hoc, & atteſtationẽ militũ ſciri poſſit quo die terra capta fuerit, & per conſequens ſi ad horam petita fuerit ꝑ plevinam, quia peti debet per plevinam infra quindenam poſtqm capta fuerit in manum dñi regis: ꝙ ſi antequam capiatur in manum dñi regis petatur per plevinam; vel poſt quindenam, nõ petitur ad horam: et ideo peti poterit maturiùs, vel tardiùs quàm deberet. Debet petitio ſic irrotulari. Talis petiit per talem (ſi per alium petierit, quàm per ſeipſum) tali die terram ſuam ꝑ plevinam q̃ capta fuit in manũ dñi regis, per defaltam quam fecit verſus talem, coram juſtic. noſtris talibus tali die: et bře non habebit, nec aliud fiet, niſi ꝙ dicetur ei, quòd obſervet diem ſuum in brevi de captione contentũ. ¶ 6. Videtur igitur per hoc q ꝑ talẽ plevinam & diem receptum ꝑ ſe cùm in ꝓpria ꝑſona petierit, & diem receperit ſecundũ ſumonitionẽ ꝑ breve de captione, ſive ſumonitus fuerit, ſive non, ꝙ ulterius dedicere non poterit ſumonitionem ſi poſtea in judicio defaltã fecerit s. poſt captionem. Si autẽ per alium quàm per ſemetipſũ, videtur ꝙ fieri debet contrarium, ꝙ defendi poſſit per legem, ſi primam & ultimam defenderit ſumonitionem. Captio vero ſimplex eſſe debet. Non enim debet per hoc tenens impediri quin omnium rerum & tenemẽtorũ illorũ liberã habeat adminiſtrationẽ, ſive jus habuerit in eiſdẽ ſive nõ, quia ſi ſic non eſſet, potius diceretur diſſeyſina quàm diſtrictio. Et unde ſi tempore quo res ſic fuerit in manu dñi regis contingat Eccleſiam aliquam vacare ꝙ ſit de ꝑtinentiis, ad tenentem ſpectabit collatio, et non ad regẽ. Cùm autẽ ſic petatur per plevinam, non erit ſtatim replegianda tenenti, antequam in judicio comparuerit, & tunc ſciatur utrum petens ſe tènere voluerit ad principale placitũ vel ad defaltã. Cùm autem ad principale placitum ſe tenuerit, ſic renunciat defaltæ, et erit

defalta

defalta nulla, et res replegianda. Si autem ſe tenuerit ad defaltam, adhuc non erit replegianda, donec ſanaverit defaltam, quod ſi ſanare non poſſit, extunc erit ſeyſina petenti adjudicanda. ¶ 7. Dicitur in precedenti, quòd res petita capi debet in manum dñi regis. Esto igitur, quod in placito advocationis fieri debeat captio in manum dñi regis, ſed cùm jus advocationis incorporale ſit, & inviſibile, nec tangibile, qualiter ergo capi poterit in manum dñi regis quod videri non poterit nec tangi? Erit igitur officium vicecomitis in hac parte, quòd aſſũptis ſecum probis & legalibus hominibus vicinis, accedat ad Eccleſiã cujus advocatio petitur, & ibi publicè protestetur corã probis hominibus quod ſeyſiat in manũ dñi regis Eccleſiã illã, et per conſequens jus advocationis quod eſt in corpore Eccleſiæ, licet illud jus ſit incorporale. Et cùm ceperit corpus in manum dñi regis quod eſt viſibile & tangibile, per conſequens capit id quod eſt incorporale licet inviſibile & non tangibile. Jus enim ſine ſubjecto vel corpore cui inſit eſſe non poterit. Et vulgariter dicitur, talis habet vel petit jus advocationis talis Eccleſiæ, & non talis manerii: et ideo non eſt neceſſe quod maneriũ capiat, licet Eccleſia ſita infra aliquod manerium, ſit de pertinentiis ejuſdem manerii. Continetur etiam in brevi de captione, quòd tenens ſummoneatur quòd ſit reſpõſurus de principali placito, et oſtenſurus &c. Ad quod ſciendũ, quòd ad talẽ ſummonitionẽ nunquam ſequatur eſſoniũ, quia priùs oportebit tenentẽ reſpondere de defalta. Itẽ nec dies rationabilis propter contumaciã s. xv. dierum, non magis quàm ad diſſeyſinã propter roberiã. Summonitores tamen venire debent coram juſtic. ſi opus fuerit ad teſtificandam ſummonitionem. ¶ 8. Ad diem vero ſummonitionis per breve de captione, aut venit tenens aut non venit, ſi autẽ venerit, tunc inprimis queratur à petente utrũ ſe tenere voluerit ad principale placitũ, vel capitale, vel ad defaltã. Si autẽ ad capitale placitũ, tũc quaſi renũtians defaltæ, ſtatim et eodẽ die ad capitale placitũ petenti reſpõdebit. Si autẽ ſe tenuerit ad defaltã, tũc habet tenẽs neceſſe defẽdere ſummonitionẽ & ſurſiſam, et ſimiliter aliquãdo tam eſſonia de malo veniẽdi quam eſſonia de malo lecti, ſi fuerint interjecta, ubi oportet quod diligẽs fiat examinatio ad cautelã. Si autẽ ſimpliciter defendat ſummonitionẽ & ſurſiſã, & appareãt ſummonitores qui ſummonitionẽ teſtẽtur, ubi priùs fuerit ſufficienter teſtificata, & qui more teſtiũ diligẽter & ſeparatĩ examinati, & in oĩbus cõvenientes, ſufficiẽter probaverint ſummonitionẽ, tũc demũ neceſſe erit tenẽti propter preſumptionẽ teſtificationis ſummonitorũ, ſummonitionẽ defẽdere per legẽ, cũ nulla ſit ſummonitio niſi cũ ſit teſtificata et probata. Nec erit (ut predictũ eſt) terra replegianda antequam tenes legẽ fecerit, vel in lege faciẽda defecerit. Dabitur igitur partib' ali' dies, de lege faciẽda, cũ tenẽs plegios invenerit de lege faciẽda. Nec etiã poterit tenẽs attornatũ facere ad legẽ faciẽdã, cũ ipſe tenẽs legẽ vadiaverit, qd' ſi fecerit, niſi illã fecerit in propria perſona defaltã facit. Ad diẽ vero ſibi datũ ad legẽ faciendã, poterit tenẽs ſe eſſoniare ſi voluerit, & petẽs eodẽ modo, eodẽ die, & viciſsĩ, ſi voluerit, quia nõ licet ĩ hac parte tenẽti qd' petẽti nõ licet nec ecõverſò. Ad diẽ vero legis, aut tenẽs facit legẽ ſuã, aut deficit in lege faciẽda.

Si

Si autē legē fecerit, tanquā excuſatus à defaltà eodē die ad placitum principale reſpondebit. Sufficit enim ad dilationē & ꝑ rationabili ſum̄onitione tenentis, tempus intermedium inter legem vadiatam & legē factā. Si autē in lege defecerit tenens, tunc amittet ſeyſinā, & petens ſeyſinam recuperabit, & tenens in miſericordia. Et habeat ille tale recuperare, quale habere debebit, & plegii de lege, ſecundū quoſdam, quieti erunt de miſericordia, quia ſufficit ꝙ eum habuerunt ad legē faciendā in curia, licet in lege facienda deficeret, ad ſimilitudinē plegiorū de ꝓſequendo. Sed ſecundū alios (& melius) omnes in miſericordia, quia nō ſunt plegii inventi ſolūmodo ad veniendū ad curiā, niſi plegiatus id fecerit, ad ꝙ faciendū plegios invenerit. Queri poſſit inter alia cùm tenens ꝑ legem factā ſe defenderit à defalta, quare petens jacturā cauſæ ſuæ non incurrat, s. bře vel actionē, ſicut ipſe tenens ſeyſinam ſuam ſi de lege, deficeret. Reſpondeo. Sufficit ei ꝓ cōmodo ꝓpriæ ſeyſinæ reformatio. Eſto etiam ꝙ tenens primo die ſum̄onitionis poſt defaltā et captionē terræ in manū dñi regis nō venerit, ſed ſecūdo, tertio, vel quarto die, & petens primo die venerit, & ſe optulerit, & petat judicium de utraque defalta, tunc habet tenens neceſſe utramq̄ defendere, niſi forte ita ſic ꝙ perſonaliter poſt captionē terram petierit per plevinam, quo caſu de facili defēdere nō poſſit ſecundam ſum̄onitionem et diem à juſtic. datū in ipſa replicatione, et ab eo recollectum & receptum. Si autē nihil ipſorū intervenerit, vel per aliū petita fuerit quàm ꝑ ipſum, tunc utramq̄ poterit defendere ſum̄onitionem, ſi utraq̄ fuerit teſtificata & ꝓbata. Si autē neutra, tunc liberatur à defalta. Si autem una tantum, tunc oportet ꝙ illam defendet eodē modo quo ſupra. Si autē utraq̄, & in ꝓbatione utriuſq̄; defecerit, erit in defalta. Et eodem modo ſi in ꝓbatione unius, & adjudicabitur ſeyſina petenti. Si autem utramque legem fecerit, reformabitur ei ſeyſina ut incontinenti reſpondeat. Si autē primā ſummonitionem defenderit & cognoverit ſecundam, erit in defalta niſi impedimentum illegitimum allegaverit & ꝓbaverit. Et quo caſu, quāvis impedimentū ꝓbatum fuerit ut legitimum, ſi terra capta in manum dñi regis legitimè non fuerit ad horam petita per plevinam. ¶ 9. Redeamus ad judicium poſt ſecundam defaltam, & captionem terræ, ſive alterius rei, in manum dñi regis, ubi tenens omninò non cōparuerit, nec ad primum diem, nec ſecundum, nec tertium, nec quartū, ꝑ ſeipſum nec per nuntium, ut ꝑdictum eſt, quo caſu non poterit excuſari defalta, & ideo ſequitur judicium ſub hiis verbis. ¶ 10. A. qui præſens eſt. s. petiit verſus B. tantam terram cum pertinentiis in tali villa ut jus ſuum, & B. non venit & ſum̄onitus fuit aliàs & ſummonitio fuit teſtata vel non dedicta, & ita quòd terra capta fuit in manum domini regis per defaltam, quam idem B. fecit tali die & ipſe iterum ſummonitus ꝙ eſſet ad hunc diem, & non venit, & mandatum fuit vic. quòd mandaret diē captionis, et vic. mandavit, diem captionis et quòd ſum̄onit' fuit, nec terra petita fuit ꝑ plevinā, vel ſi petita fuerit, non fuit petita ad horā, et ideo conſideratum eſt ꝙ A. recuperet ſeyſinam ſuam, et B. in miſericordia

cordia,& fiat poſtmodũ irrotulatio juditii ſub eiſdem verbis, A. optulit ſe quarto die verſus B. de placito tali &c. ut ſupra,& breve de facienda ſeyſina tale erit. ¶ 11. Rex vic. ſalutẽ. Scias quòd A. de N. in curia noſtra coram juſticiariis nr̃is apud talẽ locum, ꝑ cõſiderationẽ ejuſdẽ curię noſtræ recuperavit ſeyſinam ſuam de tanta terra cum ꝑtinentiis in tali villa, ut de jure ſuo,vel ut de dote ſua, verſus B. de N. per defaltã ipſius B. & ideo tibi præcipimus ꝙ ipſi A. de ꝑdicta terra ſine dilatione plenariã ſeyſinam habere facias Teſte &c. Et ita fit miſſio in ſeyſinam quaſi ex ſecũdo decreto poſt captionẽ terræ in manũ dñi regis, cùm illa captio ſit quaſi prima miſſio.

¶ 1. *Quale competat remedium tenenti poſtquàm amiſerit per defaltam & uſque ad quod tempus. Cap. 2.*

CUm autem tenens ita amiſerit per defaltam, videndum ſi ꝙ remedium competat ei qui ſic amiſit & quale. Et ſciendũ ꝙ competit ei remedium, & recuperare per breve de recto omni tempore ſi placitare voluerit, quouſque tenens poſuerit ſe in magnam aſſiſam, ita ꝙ quatuor milites ſummoniti fuerunt ad eligendum duodecim ſecundum quoſdam, & ſecundum alios quouſque duodecim electi fuerint. De hoc autem contentio fuit inter veteres, & eodem modo (ut videtur) donec tenens duellũ vadiaverit, ſi duellũ elegerit: ad paria enim judicatur in multis magna aſſiſa et duellũ, & tunc vero deinceps non habebit quis aliud recuperare, quia abjudicabitur ſibi & hæredibus ſuis ſeyſina imperpetuum. Propter diſſenſum vero antiquorum non poterit teneri aliquod certum quid fieri debeat, ſi defalta facta fuerit cùm quatuor milites ſum̃oniti ſint ad eligendum cùm quidam dicant ſic, quidam contrarium. Sed tamen ꝙ recuperare ſuum debeat habere in hoc ultimo caſu, ꝓbatur in rotulo de termino P. anno regis H. decimo ſexto in com̃ Oxoñ, de Fray Pinchard, ubi ipſe nec hæredes ſui præciſè fuerint abjudicati, ſed quòd haberent tale recuperare quale habere deberent. Sed quòd nullum habere debent poſtquàm duodecim electi fuerint, ſed ex toto abjudicantur, probatur in rotulo de termino Sancti Michaelis anno regis Henrici quarto incipiente quinto in comitatu Buck. de Johanne filio Rowlandi. Et ad hoc concordant alii plures caſus. Itẽ habere poterit remedium tenens qui amiſit, ſi fraudulenta deceptio petentis intervenit, ubi nulla omnino ſummonitio facta fuit, mentitur tamen fieri,& hoc detecto nec captio aliqua nec abjudicatio per defaltam. Et ſi judicium reddatur in hoc caſu pro petente, quicquid actum fuerit revocabitur ſecundum quod ſuperius dicetur. Item habebit tenens ſuum recuperare ubi in abſentia ſua cum peregre profecturus fuerit abjudicata fuerit ei ſeyſina, cum ſummonitione præventus non fuerit, ut ſupradictum eſt. Sed per quale breve videndum, quia juſtic. non ſunt in culpa, nec etiam petens, cùm hoc factum ſit per imperitiam ſum̃oñitorum qui teſtati ſunt legitimam eſſe ſummonitionem. Via igitur melior eſt (ut videtur) ꝙ tenens dicat ſe eſſe injuſte diſſeyſitum quamvis cum judicio, quia injuſte, eo ꝙ per injuſtum judicium. Et unde cùm

cùm petens qui recuperavit reſponderit ad aſſiſam & ſeyſinam , vocare poterit curiam regis ad warrantum, q̃ quidem decepta fuit, per quam quidem poterit talis proceſſus & tale judicium revocari.

¶ 1. Qualiter ſanatur defalta per ſervicium domini Regis. 2. Brevia quæ excuſant per ſervicium domini Regis. 3. Qualiter excuſatur abſentia multis modis. 4. Si poſt defaltam capiatur dies amoris. 5. Quis poſſit remittere defaltam. Cap. 3.

ANte judicium vero poterit defalta ſanari multis modis, ſicut judicium cùm factum fuerit revocari. Inprimis per ſervicium domini regis, ſi in ſervicio ſuo fuerit, ita quòd mittere non poſſit nec venire, quia ſervicium domini regis nulli debet eſſe damnoſum, nec etiam ei ita ad commodum, quod alteri ſit injurioſum. Brevia autem de warrantia de ſervitio domini regis, ſub hac forma concepta ſunt. Varia ſunt enim genera defaltarum, aut fit defalta coram juſtic. itinerantibus, aliquando pro communi ſummonitione, & aliquando pro placito terræ, quo caſu fiant brevia in hac forma. ¶ 2. Rex dilectis & fidelibus ſuis juſticiariis itinerantibus in tali comitatu ſalutem. Sciatis quòd talis fuit in ſervitio noſtro tali die apud talem locum, ita quòd in itinere veſtro coram vobis eſſe non potuit tali die pro communi ſummonitione. Et ideo vobis mandamus, quòd occaſione communis ſive generalis ſummonitionis coram vobis factæ de militibus & liberè tenentibus & aliis in itinere veſtro, ipſum talem nòn ponatis, nec poni permittatis in defaltam, quia abſentiam ſuam quoad hoc ei warrantizamus, vel aliter: quòd talis fuit in ſervitio noſtro &c. ut ſupra, ita quòd coram vobis eſſe non potuit in loquela quæ eſt inter ipſum & talem de tanto terræ cum pertinentiis in tali villa. Et ideo vobis mandamus quòd propter abſentiam ſuam ad diem illum coram vobis non ponatur in defaltam nec in aliquo ſit perdens, quia diem illum ei warrantizamus. Et eodem modo quo dies warrantizantur, poterit terminus warrantizari ex cauſa, ſcilicet à tali die uſque ad talem diem, & ſic majoris cauſæ occupatio excuſat aliquem et defendit à pœna contumaciæ, ſicut facit adverſa valitudo pœnam enim contumaciæ non patitur quem adverſa valitudo, vel majoris cauſæ occupatio defendit. Item ſicut locum habet warrantia per breve domini Regis in minoribus curiis coram juſticiariis de curiis domini regis, ita locum habebit de curiis domini Regis in comitatu, vel in curiis baronum, vel aliorum qui curias habent de placitis et ſectis, et aliis quæ in comitatibus vel in curiis placitari poſſunt vel terminari, et tunc ſic. Scias quòd A. de N. fuit in placito, vel in quadam aſſiſa vel jurata (vel alia de cauſa, ſecundum quod neceſſitas exigerit) in curia noſtra coram juſticiar̃ noſtris apud talem locum tali die per præceptum noſtrum, ita quòd ad diem illum coram te in comitatu tuo eſſe non potuit; pro loquela quæ eſt in eodem comitatu tuo inter ipſum talem et talem de tanto terræ, vel de qualicunque alia re vel aliter ſi terminus warrantizari debeat. Scias ꝙ talis &c. fuit coram nobis

nobis in placito tali die, et in craſtino et tertio et quarto die vel à tali die uſque ad talem vel tali die ita quod tali die coram te eſſe non potuit, nec in craſtino ita quod totum tempus computetur quō fuit coram juſtic. in curia domini Regis et omnes dietæ in veniendo verſus patriam, ut ſciri poſſit quod ita legitima ſit excuſatio de toto tempore illo, et tunc dicatur: et ita quod infra terminum illum coram te in comitatu tuo in tali placito eſſe non potuit. Et ideo tibi præcipimus quòd propter abſentiam ſuam infra terminum illum coram te in comitatu tuo non ponatur in defaltam, nec in aliquo ſit perdens, quia terminum illum ei warrantizamus. Vel aliter, quòd propter abſentiam ſuam ad diem illum vel infra terminum non ponant eum in defaltam, nec in aliquo coram te occaſionetur per quod ſit perdens, quia diē illum ſive terminum illum ei warrantizamus. Teſte &c. et eodem modo ſcribatur ballivis curiarum. Et qualiter formari debeat breve ſatis perpendi poterit ex præmiſſis. Itèm poſſunt juſticiarii ſcribere eodem modo vicecomitibus et ballivis curiarum nomine proprio, ſed tamen ex parte domini Regis hoc modo. Scias vel ſciatis &c. ut ſupra. Et ideo tibi vel vobis mandamus ex parte domini Regis, quòd propter abſentiam ſuam &c. ut ſupra. Et ſic excuſat magis adjutorium aliquem à defalta in judicio minori. Et eodem modo excuſat conſimile adjutorium vel æquale, ut ſi juſtic. de banco ſuo nomine ſcripſerint juſtic. itinerantibus, vel ècontrariò: licet par in parem non habet imperium. Et tunc dicatur, A. B. et ſocii ſui itinerantes in tali com. vel juſtic. de banco dilectis amicis et ſociis ſuis A. B. et ſociis ſuis itinerantibus in tali com̄ (ſecundum quod ſe ipſos velint præponere vel poſtponere in mandato) & tunc, ſciatis ut ſupra. Et notandum quòd dn̄s Rex nec alius poterit aliquem ſic warrantizare, vel defaltam ſanare, quòd quis aliquid lucretur ab adverſario per abſentiam, ſed quòd indempnis obſervetur. Item nec quòd judicium differetur de aliquo quod ſit contra pacem domini Regis, ſicut de utlagaria, & hujuſmodi, ſicut de Richard Syward in comitatu Gloc. inter placita quæ ſequuntur Regem, anno regni ſui triceſimo tertio, & ita obtinet quòd major curia et æqualis excuſat et defendit à defalta, minor autem nunquam in majori. ¶ 3. In fine notandum, quòd ſola abſentia facit contumacem, nec probari debet, licet ſufficit ſola abſentia niſi fuerit rationabiliter excuſata quòd neceſſaria fuerit, et non voluntaria, ſecundum quod neceſſe ponitur pro inevitabili, et ideo neceſſitas excuſat non voluntas, ſcilicet non nolle, ſed impotentia per neceſſitatem. Neceſſitas autem aliquando præcedit ſummonitionem et excuſat à defalta, quandoque concomitatur ſummonitionem et quandoque ſequitur et evenit poſt ſummonitionem, & quandoque provenit excuſatio non ex neceſſitate. Procedit aliquando ſum̄onitionem neceſſitas et excuſat, ubi licet ſum̄onitus fuerit quis legitime, ad domicilium tamen venire non poteſt, nec mittere, nec ſibi providiſſe poterit propter neceſſitatem præcedentem ſummonitionem, ut ſi ſe eſſoniare poſſet vel facere attornatum, ut ſi ante ſum̄onitionem captus fuerit quis et impriſonatus, & ita in priſo-

priſona arctatus quòd venire non poſſit, nec mittere, ſecundum quod cauſa fuerit Civilis vel criminalis. Item nec ſibi providiſſe, ut ſupradictum eſt. Itē eodem modo ſi ante ſum̃onitionem effectus ſit non ſanæ mentis ꝙ ſummonitioni conſentire non poſſit nec ſum̃onitionem recipere. Item ſi tam gravi infirmitate detentus ſit ante ſum̃onitionem ꝙ diſcernere non poſſit, nec aliud cogitare niſi ſit dolor & pœna. Item ſi in ſervitio dñi Regis detentus fuerit, non affectans fraudulenter illam neceſſitatem ſerviendi, nec procurans; cùm ſic commode venire non poſſit, nec mittere nec ſibi providiſſe, excuſatur ex tali neceſſitate, & talis neceſſitas multotiens concomitatur ſummonitionem & præcedat, & iſta neceſſitas excuſat à deſalta ſi probetur & à pœna, & impedit judicium. Et ſi continuæ fuerint hujuſmodi neceſſitates ita quòd infra quartũ diem poſt deſaltam ꝓponi non poſſint nec ꝓbari, & ꝓcedat judicium contra tenentem, ſi poſt judicium ꝓponantur et ꝓbentur, judicium et quicquid actum fuerit revocabitur. Eodem modo excuſatur ſi quis peregrè ꝓfectus fuerit ante ſum̃onitionem ꝙ ſibi providere non potuit ut ſupra. Item eſt quædam neceſſitas ſuperveniens & ſequens ſum̃onitionem, ut ſi ſummonitus legitimè poſt ſummonitionem inciderit in caſus fortuitos, qui prævideri non poterunt, de quibus paulò ante dictum eſt. Et in quibus caſibus omnibus ſi petens docere poſſit impedimentum eſſe illegitimum & neceſſitatem non legitimam vel nullam, vel aliter eſſe quàm tenens propoſuerit: ex tali inſinuatione ſive negatione, ſit res dubia, quo caſu oportebit quòd veritas requiratur, & ſecundum hoc fiat judicium vel non deſaltarum, vel ſi forte factum fuerit, revocabitur vel tenebit. Sed quid ſi ante judicium de deſalta vel poſt, oſtenderit tenens breve domini Regis de warrantia, quòd fuit tali die in ſervitio ſuo in forma ſupradicta, quòd eſſe non potuit coram juſticiariis eodem die in judicio, cùm forte in nullo ſervitio domini Regis extiterit, quia viſus fuit eodem die coram juſticiariis ſuis qui habent recordum, & inde contumaciter receſſit, ita ꝙ judicium præceſſit contra ipſum de deſalta, vel ꝙ alibi fuit longe à loco ubi eſſe debuit in ſervitio, quod petens ſit ſtatim paratus probare. Item etſi in ſervitio fuerit, potuit ſibi ante ſervitiũ ꝓvidiſſe, vel ſi in ſervitio fuerit nec potuit veniſſe nec ſibi providiſſe, tamen potuit miſiſſe, quia præſens fuit tota die cum ipſo Rege, quæro an tale teſtimoniũ ipſius Regis admittat probationem in contrarium, cùm petens excipiat (ut prædictum eſt) & paratus ſit ꝓbare exceptionem? videtur quòd ſic, quamvis tale teſtimonium ipſius dñi Regis maximam inducat præſumptionẽ, vera tamen ꝓbatio debet vincere illum, quę nulla alia erit, niſi quòd probetur dominum regem & conſilium ſuum per falſam ſuggeſtionem, eſſe deceptum, Rex enim decipi poſſit cùm ſit homo, Deus autem nunquàm, cùm ſit Deus. Et quo caſu cùm dominus Rex ſuper hoc fuerit interpellatus in eadem perſtiterit voluntate quòd velit tenentem eſſe defenſũ injuria, cùm teneatur juſticiam totis viribus defenſare, extunc erit injuria ipſius domini Regis, nec poterit ei neceſſitatem aliquis imponere quòd illam corrigat & emendet niſi velit, cùm ſuperiorem

non

non habeat niſi Deum, et ſatis erit illi pro pœna quòd Deum expectet ultorem. Et ſi juſticiar̄ ſui neceſſitatem imponant Regi quòd judicium reddant in hoc caſu vel conſimilibus ita reddant juditium, ꝙ non pro juditio, ſed quia dn̄s Rex ita vult, et inde ſequitur quòd juditium potius voluntarium ſit quàm juſtum ſi dici debeat juditium. Et quicquid dicatur de facto Regis in eo quod eſt Rex, & perinde factum juditium, diſputari non debet, nec factum à quoquam judicari nec revocari poterit, cùm ſit juſtum. Si autem factum injuſtum fuerit, perinde non erit factum Regis. Et cûm non ſit factum Regis quia injuſtum, inde diſputari poterit, et factum judicari, ſed idem emendari non poterit, nec revocari ſine eo. Item notandum in fine quòd excuſatur contumacia et defalta ſine neceſſitate, ſola voluntate, cùm ſum̄onitus à non ſuo judice venire non teneatur. Et excuſatur à defalta ante juditium & poſt, cùm fuerit probata. Et eodem modo ſi ꝓcedat juditiū cum falſo procuratore, quia cum non ſuo judice, vel falſo procuratore, juditium nullum, controverſia nulla. Item quia venire non tenetur, cùm nullam habeat ſum̄onitionem, vel minus legitimam. Et quo caſu non habet neceſſe venire ut reſpondeat de placito, ſed ut alleget & probet ſummonitionem nullam vel minus legitimam. Et eodem modo ſi peregre profectus fuerit ante ſummonitionem ſum̄oñitione non præventus ut ſupradictum eſt. ¶ 4. In fine notandum quòd ſi poſt defaltam factam ante juditium capiatur dies amoris, vel tranſlata ſit loquela ab uno juditio ad aliud, ad inſtantiam et ꝓcurationem petentis, qui lucrari deberet per defaltam et hoc ſimpliciter, nulla facta mentione de defalta, *videtur per hoc quôd petens tacitè renunciat defaltæ, et ideo ad defaltam ulteriùs regreſſum non habebit. Et ſi hoc* non fuerit per petentem ſed per officium Judicis vel ex voluntate regis, vel ex neceſſitate aliqua, vel forte ad procurationem tenentis, aliud erit. Et ſi dies amoris capi debeat, expedit petenti quòd mentionem faciat de defalta, & ꝙ diem amoris capiat ſub tali proteſtatione, q ſi amor ſe non capiat, ſalvus ſit ei regreſſus ad defaltam, et durante placito & defalta in eodem ſtatu in quo fuit die quo dies amoris captus fuit, & ſi talis forte non fiat proteſtatio, et dies amoris effectum non habuerit, ſi tenens ad alium diem defaltam fecerit, vix illam ſalvare poterit. Idem erit ſi petens poſt defaltam ſe eſſoniaverit. ¶ 5. Et quærendum quis poſſit remittere defaltam? *dominus* principalis, vel ejus attornatus, vel warrantus cûm warrantizaverit. Et ſciendum quòd ille dominus principalis qui lucrari poſſit per defaltam: de attornato vero, & warranto dubitari poſſet. Sed ſi remiſerint, videtur quòd teneat remiſſio, et ſibi imputari poterit qui tales elegit.

¶ 1. Si in actione mixta facta ſit defalta. 2. Si in uno brevi actio duplex. 3. Si petens defaltam fecerit & tenens venerit, ſi petens poſſit ſalvare. 4. Si petens non venerit nec tenens ſe eſſoniaverit. 5. Si unus ex pluribus tenentibus qui tenent in communi defaltam fecerit & alius eſſoniatus fuerit, & tertius comparuerit. 6. Si particeps nominatus in brevi ſequi noluerit vel non venerit ſummoneatur ad ſequendum ſi voluerit. 7. Si vir & uxor ſimul petant & alter eorum defaltam fecerit. 8. Si quis defaltam fecerit ante comparuerit ſi loquela tranſlata fuerit ad magnam curiam. 9. Parvum cape ſi quis defaltam fecerit poſtquàm in curia comparuerit. 10. Forma brevis quod dicitur parvum cape. 11. Si quis defaltam fecerit in actione mixta. 12. Si duæ actiones quarum una perſonalis & alia realis currant verſus unum in uno brevi. Cap. 4.

SI autem actio mixta fuerit, & tenens defaltam fecerit ſicut in partitione hæreditatis, ubi participes & cohæredes agunt ad diviſionem hæreditatis inter ſe, & quilibet actor, & quilibet reus, licet talis actio ſit tam in perſonam quã in rem, nullum fiat attachiamentum. De perſona quamvis hoc fieri poſſet quadam ratione, eo quòd eſt mixta & in perſona, ſed capietur terra in manum domini Regis per magnum cape, ut ſupra, ſicut in proparte ſororum, vel alibi, ubi res patitur diviſionem inter participes. ¶ 2. Si actio fuerit duplex in uno brevi & ubi duę concurrunt actiones ſcilicet in perſonam & in rem, primò quòd quis ſit ad reſpondendum quo warranto teneat aliquam rem, & poſtea addatur in fine quam Rex clamat ut jus ſuum, vel eſchaetam ſuam, vel de antiquo dominico ſuo, vel de hujuſmodi, licet utraq; actio inutilis ſit, in ſe ſi ſubtiliter inſpiciatur quoad ſeyſinam conſequendam, tamen ſi tenens defaltam fecerit, & concurrat utraque diſtrictio ſcilicet attachiamentum eo quòd una actio perſonalis eſt, & alia realis, tamen tenenda eſt illa diſtrictio quæ magis ligat, & quæ litem & litis protractionem magis reſtringit, ſcilicet quòd capiatur terra in manum domini Regis per magnum cape, ſecundum quod ſuperius dicitur. ¶ 3. Eſto etiam quòd petens defaltam fecerit, & tenens venerit, & breve, offerente ſe liti tenente quarto die, recedet tenens quietus de brevi illo, & petens in miſericordia. Sed ſi defaltam fecerit ante quartum diem in quarto die, vel poſt, ante judicium defaltæ, bené poterit ſanare defaltam ſuam, excuſationibus ſupradictis, & etiam ſi juditium factum fuerit, revocabitur, probata excuſatione, & etiam quouſque in magnam aſſiſam ſe poſuerit ita quòd quatuor milites ſumoniti ſunt ad eligendum, ut ſupra de tenente, nõ enim licet in hac parte reo quod actori non liceat. Et quòd tenens remedium habere poterit de defalta & antequam duodecim eligantur, & poſt judicium, probatur de termino Paſchæ anno Regis Henrici decimo quarto, de Paulino de Wycheleſſe & Stephano de Fredewylle in comitatu Oxoñ in præſentia Stephani de Seygrave & Radulphi Ciciſtrenſis Epiſcopi tunc Cancellarii, & unde Paulinus fuit petens, & ſanavit defaltam poſtquàm quatuor milites ſummoniti fuerunt ad eligendum duodecim prætextu ſervitii domini regis. ¶ 4. Item ſi petens non venerit, nec breve ad primum diem, & tenens ſe eſſoniaverit cùm non ſit cui reſpondeatur, nec

autori-

autoritas, nec warrantus procedendi, non abſolvetur tenens omnino à judicio, ſed dicatur ei quòd eat ſicut venit. Et eodem modo fiat de eſſoniatore ſuo, ſi forte fuerit eſſoniatus. Et eodem modo ſi petens venerit vice verſa, & non breve, nec tenens: dicatur ei illud idem ꝙ dicitur tenenti & eſſoniatori ſuo in caſu conſimili. Si autē petens & tenēs venerint vel ſe eſſoniaverint ambo vel unus eorum, tunc dari poterit alius dies, etiam ſi breve non venerit, & dicatur petenti vel eſſoniatori ſuo, quòd ad alium diem faciat venire breve ſuum, & mandabitur vicecomiti ex parte Regis &c. Præſumitur enim eo quòd ambo apparent vel ſe eſſoniant, ꝙ vicecom̄ ſuſceperit breve, & ꝙ tenens ſum̄onitus fuit, eo tamen excepto à p̄miſſis ꝙ ſi ambo p̄ſentes fuerint petens & tenens, & bre non venerit, ſi tenens ſe offerat, & petat judicium, ſi debeat ſine bre reſpondere, quietꝰs recedet de brevi illo, ſi diē ſuum bene intellexerint. Si autem ambo erraverint et maturiùs venerint quàm deberent, nihilominus tenebit ſum̄onitio & breve. ¶ 5. Item eſto quòd unus petens plures implacitaverit tenentes, duos, vel tres, vel plures qui tenuerint in com̄uni, & unus eorum defaltam fecerit, & alius eſſoniatus fuerit, & tertius comparuerit, nullus ſine alio reſpondebit. Dabitur igitur alius dies ei qui præſens eſt perſonaliter, ei vero qui eſſoniatus eſt per eſſoniatorem ſuum, contra ipſum vero qui defaltam fecerit procedatur ad defaltam per magnum cape, vel parvum, ſecundum ꝙ ante de defalta comparuerit in curia vel non. Et ita ꝙ non tota res quæ petitur capiatur in manum domini regis pro defalta unius, ſed quatenus cōtingit portionem ſuam ſcilicet medietas rei petitæ, vel tertia pars, vel quarta, ſive in propria perſona litigaverit ſive per attornatum, quia per defaltam attornati amittit dominus litis, ſive omnes attornatum fecerint ſive unus, & bene poterit unus ex pluribus per defaltam partem ſuam amittere ſine participibus ſuis, licet ſine eis ab initio non teneatur reſpondere. Et ſi omnes tenentes unum fecerint attornatum, per defaltam unius attornati poterunt omnes amittere. Item eſto quòd unus ex pluribus participibus petentibus defaltam fecerit, & alii omnes in propria perſona comparuerint, vel eſſoniati fuerint, quæritur qualiter erit procedendum verſus abſentem? Reſpondeo, omnes qui præſentes ſunt vel eſſoniati habebunt alium diem, & ille qui abſens eſt ſummoneatur, quòd ſit ad eundem diem ad ſequendum cum talibus participibus ſuis ſi voluerint, per tale breve. ¶ 6. Rex vicecomiti ſalutem. Summoneas per bonos ſummonitores A. quòd ſit coram juſtic. &c. tali die ad ſequendum cum B. C. participibus ſuis in placito quod eſt inter prædictos A. B. C. petentes & D. de N. tenentem de tanta terra cum pertinentiis in tali villa ſi voluerit. Et unde idem D. dicit quòd non vult eiſdem B. C. reſpondere ſine prædicto A. & habeas &c. Teſte &c. Et ſi prædictus A. ad prædictum diem non venerit, nihilominus procedant B. & C. de parte ſua ſi voluerint. Et quod de uno dicitur fieri poterit de pluribus, ſi ſequi voluerint. Sed quid dicitur de uno participe & cohærede, qui petit verſus participes & cohæredes ſuos partem ſuam cûm nihil habeat, & alii totum te-

tum teneant, et ſecundum quod res partibilis fuerit ratione tenementi v ratione rei tantum, vel ratione perſonarum, habere poterit tale breve de proparte verſus participes ſuos et petere partem ſuam, quia actio dicitur mixta, et ita conſequetur partem ſuam, quia aſſiſa mortis anteceſſoris, nec alia actio locum habebit, niſi actio de proparte, quæ inter cohæredes jus terminat et diſtinguit. Et quia ad quemlibet ipſorum participum, ſtatim & in momento poſt mortem anteceſſoris deſcendit jus merum, quod quidem non erit inter alios cohæredes, cùm non ſint partem capientes, quàmvis cohæredes, cûm totum jus merum tantum uni ex pluribus deſcendat, cûm hæreditas talis diviſionem vel partitionem inter cohæredes non patiatur, et ideo ſemper unus præfertur omnibus aliis, cum ſit hæres propinquior multis rationibus ut ſupra. Et cùm in tali actione mixta plures ſunt qui teneant; ſive unus petat ſive plures, nullus eorum qui tenentes ſunt reſpondebit ſine aliis propter contributionem. Si autem plures ſunt qui petant verſus participes, quilibet petere debet per ſe, & non in communi cum participe ſuo petente, quia nullus eorum petit niſi rationabilem partem ſuam. ¶ 7. Si autem vir petierit cum uxore rem uxoriam, ipſi participes dici non poterunt ratione ſupradicta, & defalta unius utrique erit damnoſa ſive teneant ſive petant. Et ſi tenentes fuerint, & per defaltam utriuſque vel alterius terra capta fuerit in manum domini Regis, et ita quòd fieri debeat judicium de defalta, ſi uxor dicat virum ſuum mortuum eſſe, licet probationem vel ſectam ad manum ſuam non habuerit, judicium remanebit in ſuſpenſo donec de veritate conſtiterit, et dabitur utrique eorum dies, et tunc probet uxor mortem et petens vitam: ut de Itinere Abbatis de Radinge & Martini de Pateſhull tam in comitatu Surrey quàm Leyceſter de Hugone filio Wilhelmi. Sed quare recurritur ad duas probationes cùm una ſufficeret? Quia cûm uxor dicat uxorem eſſe mortuam, ex tali proteſtatione non oritur niſi levis præſumptio, & ſi ſtatim contra ipſam non excipiatur quòd vivat, tenetur in hoc caſu probare dictum ſuum. Et ſi in probatione defecerit petens recuperabit, & uxor poſtea tale habeat recuperare quale habere debebit. Si autem petens contra dictum uxoris excipiendo dicat, quòd vivat, propter levem præſumptionem quæ oritur ex dicto uxoris, probet petens contrarium, ſcilicet exceptionem ſuam, ſcilicet vitam. Et in qua ſi defecerit cadit breve, & tenebit actio in perſona uxoris. Et unde videtur quòd cûm una probatio ſufficiat non eſt recurrendum ad duas. ¶ 8. Videndum eſt inter cætera quando locum habere debeat breve quod dicitur magnum cape, & breve quod dicitur parvum cape eodem modo. Et regulariter verum eſt, quòd in omni caſu ubi quis ſummonitionem ſibi factam dedicere poterit, & defendere per legem ſcilicet antequàm quis in curia comparuerit, ſcilicet in principio litis ſi loquela fuerit in curia domini Regis, vel alibi in comitatu vel in curia Baronum, vel aliorum qui curiam habent. Item ſi loquela à comitatu transferatur ad curiam domini Regis, licet quis in

com

com̄ ſe prius poſuerit in magnam aſſiſam, ita quòd quatuor milites ſum̄oniti ſunt ad eligendum xii. & tenentes in curia dn̄i Regis defaltam fecerint poſt ſum̄onitionem eis factam per pone, tunc capiatur in manum domini Regis per magnum Cape: ut de ultimo itinere M. de P. in comitatu Kanc. anno Regis H. xii. de Ingeriano de Shoford qui placitavit in curia per breve de recto. Et ideo quia diu placitaſſet in comitatu quæ eſt una curia, nunquam tamen cōparuit in curia domini Regis quæ eſt alia curia, & ideo defendere poterit ſum̄onitionem & ſurſiſam, & diem datum contra recordum comitatus per legem. Sed quid ſi à curia baronis vel alterius propter defaltam, quia forte rectum tenere nolunt vel non poſſunt, ſed ꝓbata defalta vel conceſſa dederit ſerviens dn̄i Regis partibus diem ad comitatum, ſi tenens defaltam fecerit, capietur terra eodem modo in manum domini Regis quaſi per magnum Cape, quia teſtata ſum̄onitione per ſervientem, poterit tenens illam defendere per legem. Idem (ut videtur) ſervari poterit ubi omnes loquelæ in banco ꝓpter iter Juſticiariorum vel alia de cauſa poſitæ fuerint ſine die, & iterum reſum̄oneantur, ſi tenens poſt reſummonitionem defaltam fecerit, videtur, ꝙ captio fieri debeat per magnum Cape, quia talem ſummonitionem defendere poterit tenens per legem, ex quo in curia diem non habuerit poſtquàm loquela poſita fuerit ſine die, & ita obſervetur in omni caſu ad quamlibet novam reſummonitionem. Sed videtur quaſi contrarium, ut ſi cui baſtardia ſic objecta fuerit, quòd tranſmittatur inquiſitio de baſtardia vel legitimitate ad curiam Chriſtianitatis, & facta inquiſitione remittatur inquiſitio ſtatim ad curiam Regis; partes & loquela quæ poſita fuit ſine die ꝓpter objectionem baſtardiæ, reſummoneantur ꝙ ſint ad audiendum judicium, quo caſu ſi tenens non venerit, capiatur in manum dn̄i Regis ꝑ parvum cape, ſcilicet & ꝙ ꝑtes ſint audituræ judicium ſuū, & poterit eſſe ratio diverſitatis ꝙ ex quo quis ſe ꝓbaverit legitimū vel adverſariū ſuū ad baſtardū, nihil ſupereſt faciendū niſi tantū judiciū, q̄ non eſt in aliis caſibus. ¶ 9. Parvū cape tunc locum habet cùm quis in judicio ſemel cōparuerit, & diem habuerit corā Juſticiariis quocunq̄ tēpore vel quacūq̄ ratione, ita ꝙ diē & ſum̄onitionem ſequentem dedicere non poſſit nec defendere per legem, vel ſi fecerit tenens aliquid per ꝙ præſumi poſſit quòd ſuſceperit ſummonitionem, ut ſi cùm ſum̄onitus fuerit, attornatum fecerit in loquela per quam ad curiam ſum̄onitus fuerit, vel quid tale, exinde vero ſummonitionem dedicere non poſſit, ſecundum quod inferius dicetur de defaltis poſt apparitionem. Et generaliter verum eſt, quòd locum habet captio in manum domini Regis per parvum cape, ubi quis defaltam fecerit in placito poſtq̄m in curia cōparuerit, ſive unus implacitatus fuerit ſive plures, cum hac tamen diſtinctione; ꝙ ſi plures implacitati fuerint cohæredes, vel alii participes qui tenuerint in cōmuni, ſi omnes ſimul defaltam fecerint poſtq̄m ſimul & ſemel in judicio cōparuerint, vel viciſſim omnes, omnes amittūt, & fiat parvū cape de omnibus. Si autē unus ipſorū tantū, duo vel plures eſſoniati fuerint primo die ſum̄onitionis; & quidam eorum defaltam

faltam fecerint, & quidam eorum comparuerint, capiatur terra in manum dñi Regis de terra quam tenent in coñuni pro defalta abſentium, pro rata cujuſlibet qui abſens eſt per magnum cape, & dabitur præſentibus dies, & ad quem diem ſi nõ venerint cùm diem habuerint in juditio q̃m dedicere nõ poterunt, capiatur de terra coñuni in manum dñi Regis per parvum cape ꝓ rata, ſcilicet pro ea ꝑte quæ ſingulos eorum qui abſentes ſunt contingit & non tota, quia hæreditas & res coñunis recipit partitionem & diviſionẽ inter participes & cohæredes. Sed de viro & uxore non ſic, cùm res uxoria partitionem vel diviſionem non recipiat, cùm vir & uxor ſint quaſi unus ſanguis & una caro & unum corpus, nihil enim habet uxor ꝙ non ſit viri. Et unde cùm implacitati fuerint primo die ſuñonitionis, antequam cõparuerint uterque fecerit defaltam, tota terra capiatur in manum dñi Regis per magnum Cape, & idem erit ſi unus eorum defaltam fecerit, licet alius comparuerit vel ſe eſſoniaverit. Si autem uterq̃ defaltam fecerint poſtquam cõparuerint, capietur terra in manum dñi Regis per parvum Cape, & idem erit ſi unus eorum defaltam fecerit, quia defalta unius utriq̃ erit damnoſa. Item, oſto ꝙ uxor antequam cõparuerit, primò die defaltam fecerit, & vir comparuerit, capietur terra in manum dñi regis per magnum Cape, & ipſa ſuñoneatur quod ſit ad alium diem, & vir habebit eundem diem, ad quem diem ſi vir defaltam fecerit & uxor venerit, tunc primò vidẽdum an uxor ſanare poſſit defaltam ꝑ legẽ vel alio modo. Si autem defaltam ſanare non poſſit, tunc amittet uterque ꝑ defaltã mulieris ſtatim, nec erit vir ſuñonendus ꝙ ſit auditurus juditiũ, ſi autẽ defaltã ſanaverit, non obſtante abſentia viri reſtituetur ei terra q̃ capta fuit in manum dñi regis per magnum Cape, ꝑ defaltam ſuam. Et ſi vir ſuus infra quartum diem non comparuerit, offerẽte ſe liti petente quarto die verſus eũ, iterũ capietur ꝑra in manũ dñi regis per defaltã viri ꝑ parvũ cape, & ipſe ſuñoneatur ꝙ ſit auditurus juditiũ ſuũ, & uxor habeat eundẽ diẽ. Forma brevis talis eſt. ¶ r o. Rex vic. ſalutẽ Cape in manũ noſtrã tantã terrã, vel advocationẽ talis Eccleſiæ, vel paſturã ad tot oves, cũ ꝑtinentiis in tali villa q̃m A. de N. in curia nr̃a corã juſticiariis nr̃s clamat ut jus ſuũ verſus B. ꝓ defectu ipſius B. vel ſic: clamat ut jus ſuũ verſus B. & C. uxorẽ ejus ꝓ defectu ipſius B. vel ꝓ defectu ipſius C. vel ſic: ſi plures ſint ꝑticipes veluti tres, capiatur tertia pars terræ quæ tenetur ĩ coñuni, & dicatur, ꝑtiã ꝑtem q̃m talis clamat &c. ut ſupra. Itẽ ſi dos petatur, tunc ſic: tertiã partẽ ꝑræ cũ ꝑtinentiis in N. q̃m A. q̃ fuit uxor B. clamat in curia nr̃a &c. ut dotẽ ſuam verſus C. ꝓ defectu ipſius C. & hujuſmodi, ſecundũ diverſitatẽ placitorũ, & tunc dicatur. Suñoneas ꝑ bonos ſuñonitores prædictũ C. ꝙ ſit &c. ad talẽ diẽ auditurus inde judiciũ ſuũ, & habeas ibi ſuñonitores & hoc br̃e. Teſte &c. Et ad q̃m diẽ ſi omnino non venerit, expectabitur quartus dies, & quarto die adjudicetur petẽti ſeyſina, ita ꝙ efficiatur vetus poſſeſſor, & tenens habeat tale recuperare quale habere debebit, & idẽ erit ſi tenens venerit & defaltam ſanare non poſſit. Cùm autem no[illegible]nerit, ſic fiat irrotulatio; A. obtulit ſe quarto die verſus B. de

tali

tali placito &c.& B. nō venit & alias fecit defaltã in curia poſtq̃m cóparuerit in curia, vel poſtq̃m diem habuerit in banco, vel poſtq̃m petiit viſũ vel vocavit warrãtũ,& ita ꝙ tra capta fuit in manũ dñi regis & ipſe ſummonitus ꝙ eſſet ad hunc diẽ auditurus judiciũ ſuũ, ideò cõſideratum eſt ꝙ A. recuperet ſeyſinã ſuã & B. in miſericordia. Si autẽ ille qui defaltã fecit p̃ſens fuerit primo die & excuſationẽ nō habuerit, nec warrãtũ,tũc variatur irrotulatio ſic, A. petiit verſus B. tantã terrã cum pertinẽtiis in tali villa, ita ꝙ B. habuerit diẽ poſtq̃m in curia cõparuerit, ad q̃m diẽ nō venit, nec ſe eſſoniavit & ita ꝙ terra capta fuit in manũ dñi regis & ipſe ſummonitus ꝙ eſſet ad hunc diẽ auditurus inde judiciũ. Et ipſe nũc venit,& nō poteſt ſanare defaltam. Ideo cõſideratum eſt ꝙ A. recuperet ſeyſinã ſuã, & B. in miſericordia, & fiat breve de ſeyſina habẽda in communi forma breviũ de defaltis. Sed quid ſi ille tenens qui recuperare deberet ꝑ talẽ defaltã in curia nō cóparuerit ad diẽ ſuũ,ſed defaltam fecerit,primo,ſecundo,tertio, quarto die, & tenens p̃ſens fuerit,petens amittet breve ſuũ ꝑ defaltã ſuã,& tenens retinebit terrã ſuũ q̃m amiſſurus eſſet ꝑ defaltã ſuã, ut de term̃ S. M. anno regis H. iii. incipiente iv. circa mediũ rotuli. Si autẽ neuter illorũ venerit, tunc (facta cõpenſatione defaltæ ad defaltã) petens ad aliũ diẽ quãdo voluerit ꝑ defaltã tenentis obtinebit. ¶ 11. Actiones vero mixtæ q̃ ſunt tam in rem q̃m in ꝑſonã, & ubi uterq̃ actor uterq̃ reus, ſed ille actor qui primò ꝓvocaverit ad judiciũ ſicut inter cohæredes & ꝑticipes ubi ꝑticeps petit rationabilẽ ꝑtem ſuã verſus cohæredẽ & ꝑticipem, ſicut ubi hæreditas partibilis ſit, vel ratione rei vel ratione ꝑſonarũ. Item ubi res communis ꝑtibus ſit inter alios ꝑticipes qui non ſunt cohæredes, & unus agat verſus ꝑticipẽ ꝙ res cõmunis dividatur. Itẽ ſi inter vicinos cõtentio ſit de finibus agrorũ, & unus vicinorũ petat ꝙ fiant rationabiles diviſæ inter ipſũ & vicinũ ſuũ, omnes iſtæ actiones mixtæ connumerari debẽt inter actiones q̃ ſunt in rem, & nō q̃ ſunt in ꝑſonã. Et ideo ſi quis in iis tribus actionibus, vel conſimilibus, defaltã fecerit, ꝓcedatur cõtra ipſum ſicut ꝓceſſum eſt ſupra cõtra eos qui defaltã fecerint in actione reali. Et ideo in omni actione ubi duæ cõcurrãt diſtrictiones, videlicet in rem & in ꝑſonam, illa diſtrictio tenẽda eſt q̃ magis timetur et magis ligat. ¶ 12. Cùm autẽ duæ actiones ſub uno brevi cóprehẽdantur quarũ una in ꝑſonã & alia in rem, ut ſi quis ſummoneatur ꝙ ſit ad oſtendẽdũ quo warranto tenuerit talem terrã, & poſtea adjungat, quam dñs rex clamat eſſe eſchaetam ſuam, vel de antiquo dominico ſuo, cùm hic duę concurrant diſtrictiones, illa tenenda eſt q̃ magis ligat, ſecũdum ꝙ ſupradictum eſt, ſcilicet ꝙ terra capiatur in manum dñi regis, (licet quidã faciant contrariũ.) Si autẽ in diverſis brevibus de qualibet iſtarũ fieret mentio ꝑ ſe, ſi in brevi quo warranto fieret defalta, ꝓcederetur ad attachiamẽtum, & non ad captionem terræ, & de alio brevi è converſò. Si quis igitur impetraverit breve quo warranto, vel quo jure quis terram tenuerit ſine aliqua adjectione, nihil poterit petens conſequi per tale breve vel per talem actionem, quamvis warratum non habuerit tenens nec jus aliquod, nihil [illegible]

terit petens per tale breve, quia probato quòd tenens nihil juris habeat, non tamen probatur p hoc quòd petens jus habeat, & antequam petens aliquid ſibi perquirat, alio brevi et alia actione opus erit. Sed tamē quamvis incivile ſit cogi poſſeſſorem titulum ſuæ poſſeſſionis dicere per breve quo jure, vel quo warranto: tamen valet ad hoc ut petens ſcire poſſit utrum tenens teneat pro hærede vel p poſſeſſore, & p hoc qua actione debet experiri, pro hærede autem poſſidet qui putat ſe hæredem eſſe, pro poſſeſſore vero qui nullo jure rem hæreditariam vel totam hæreditatem ſciens ad ſe non pertinere poſſidet.

¶ 1. *Partibus in judicio comparentibus qualiter petens proponere debet intentionem ſuam de modo narrandi.* 2. *De articulis quibus uti debet in narratione.* 3. *Qualiter breve de recto limitetur.* 4. *Quòd tenens poterit mutare intentionem ſuam in parte.* *Cap. 5.*

POſt eſſonia & dilationes, vel ad primum diem ſummonitionis per breve de recto in judicio comparentibus tam petente quàm tenente, petens actionem qua agere velit & intentionem ſuam proponere debet coram Juſticiariis, ut per hoc ſpeciem futuræ litis demonſtret. Et audito brevi de recto, ſecundum quod fuerit clauſum vel apertum, dicat ſic petens vel ejus advocatus, in præſentia Juſticiariorum pro tribunali reſidentium: hoc oſtendit vobis A. quòd B. injuſtè ei deforciat tantum terræ cum pertinentiis in tali villa, & ideo injuſtè, quia quidam anteceſſor ſuus nomine C. fuit inde veſtitus & ſeyſitus in dominico ſuo ut de feodo, & in jure tempore H. Regis avi domini Regis, vel tempore Regis Richardi avunculi domini Regis, vel tempore Johannis Regis patris domini Regis, tempore H. Regis qui nunc eſt capiendo inde expletia ad valentiam quinque ſolidorū vel dimidii marcæ, ſicut in bladis, pratis, redditibus, & aliis exitibus terrę, & de prædicto C. deſcendit jus terræ illius vel deſcendere debuit (ſecundum quoſdam) cuidam D. ut filio & hæredi & de prædicto D. cuidam E. ut filio & hæredi, & de prædicto E. iſti A. qui nunc petit ut filio & hæredi, & quòd tale ſit jus ſuū, offert diſrationare per corpus talis liberi hominis ſui, vel alio modo ſicut curia conſideraverit. Non enim ſufficit ſimpliciter proponere intentionem ſuam ſic dicendo, Peto tantam terram ut jus meum; niſi ſic illam fundaverit quòd doceat ad ipſum jus pertinere, & per quam viam & per quos gradus jus ad ipſum debeat deſcendere. ¶ 2. Item cùm agat per breve de recto ad utrunque jus conſequendū, ſcilicet tam jus poſſeſſionis q̄m ꝓprietatis, de ſeyſina talis anteceſſoris, non ſufficit ſi dicat ꝙ talis anteceſſor ſuus fuit ſeyſitus in dominico ſuo ut de libero tenemento tantum, vel in dominico ſuo ut de feodo tantum, niſi doceat ꝙ in dominico ſuo ut de feodo, ꝙ ſub ſe continet liberum tenementū, & totū jus poſſeſſoriū niſi dicat & adjiciat, & jure, quod ſub ſe cōtinet jus ꝓprietatis. Itē nō ſufficit iſta duo jura ſimul comprehendere, ſcilicet jus poſſeſſorium & ꝓprietatis, ſicut prædictum eſt, niſi anteceſſor talis tenuerit terram illam in dominico ſuo, quia nō ſufficit ſi

tantum

tantum in ſervitio ad hoc quòd ille qui petit de *ſeyſina tali* aliquid per tale breve acquirere ſibi poſſit in dominico, quia talem *ſeyſinam* petit *hæres*, qualem habuit anteceſſor, nec variare poterit, licet *contingat* aliquando quòd quis per breve de recto partim poſſit petere in dominico & partim in ſervitio, quod non erit de ſeyſina & facto anteceſſoris, ſed de facto & feoffamento injuſte deforciantis, vel alicujus ſui anteceſſoris. Et quo caſu, cùm petens petat in ſervitio quod habere poſſit in dominico, ſibi poſſit imputari, ſecundum quod inferius dicetur plenius. Item non ſufficit ſi dicat quòd anteceſſor ſuus fuit ſeyſitus ut de feodo & jure & in dominico ſuo, niſi adjiciat quòd expletia ceperit, quia licet quis liberum tenementum habere poſſit & feodum ſine expletiis in cauſa poſſeſſionis, ſecundum quod videri poterit ſuperiùs in intentione querentis & petentis in aſſiſa novæ diſſeyſinæ, & mortis anteceſſoris: non tamen debet eſſe ita momentanea ſeyſina proprietatis quin capiantur expletia. Et ideo ſi non fiat mentio de expletiis, cadit actio petentis. Item adjicitur in narratione, tempore talis Regis, certum enim oportet exprimere tempus, & certum Regem de cujus tempore loquatur. Et de tenera ſeyſina & momentanea ſine uſu & expletiis nunquàm competat actio per breve de recto ſuper proprietate: ſed tantum aſſiſa novæ diſſeyſinæ de diſſeyſina propria, vel aſſiſa mortis anteceſſoris de ſeyſina anteceſſoris, & qui aſſiſas omiſerit in hoc caſu & proceſſerit ad breve de recto ſuper proprietate, omnino amittet ſine recuperatione. ¶ 3. Quia breve de recto ſicut alia brevia infra certum tempus limitatur, non enim excedit tempus Regis Henrici avi domini Regis. Et eſt ratio quia ultra tempus illud non poterit quis aliquid probare, licet jus habeat in re: cùm nullus aliquid ꝓbare poſſit ultra tempus illud ex quo loqui non poterit de viſu ſuo proprio, vel de viſu patris ſui qui ei injunxit quòd teſtis eſſet ſi inde audiret loqui. Et unde ſi quis loqueretur de tempore Henrici Regis ſenis, amittere poſſit propter defectum probationis. Item ideo fit mentio de tempore certi Regis, quia ſi nunquàm tempore talis Regis fuit anteceſſor in ſeyſina, quamvis tempore alterius Regis, amittere poſſet petens per errorem ac ſi anteceſſor talis nunquàm inde eſſet in ſeyſina. Et unde cũ quis poſt talem errorem inde ſe poſuerit in magnam aſſiſam, dat aliquando tenens de ſuo pro habenda mentione de tempore. Vel ideo fit mentio de tempore, quia talis anteceſſor tempore talis Regis non fuit in *rerum natura*, vel quia prius mortuus, vel tunc non natus. ¶ 4. Cùm autem per errorem aliquando fiat mentio de tempore indebito, ſi ipſe petens erraverit, poterit intentionem ſuam mutare & errorem revocare, & loqui de tempore alterius Regis uſque ad litis conteſtationem, ſcilicet quouſque fuerit præciſè reſponſum intentioni petentis, & ita quòd tenens ſe poſuerit in magnam aſſiſam, vel defenderit per duellum. Ulterius autem nequaquàm, cùm facta fuerit mentio de tempore. Et de hac materia inter placita quæ ſequuntur Regem Anno viceſimoquarto de Dño Rege & W. de S. Johanne in comitatu South. Item non multum refert ſi de quantitate expletiorum fiat mutatio

tatio intentionis. Item ſit mentio de tēpore pacis ꝑ aliquo tempore guerrino ſicut de tempore Regis I. quia de ſeyſina anteceſſoris tali tempore acquiſita loqui non convenit, quia poſt guerram recuperaverunt illi qui per guerram fuerit diſſeyſiti talem ſeyſinam qualem habuerunt in initio guerræ, cùm per vim & injuſtè eſſent diſſeyſiti. Per vim & injuſte dico, quia multi ab hoſtibus capti ſunt in bello, & terram dant pro redemptione ſua & talibus non ſubvenitur, niſi per actionem quòd metus cauſa, ſi forte metus intervenerit. Et etiam ſunt plures qui tali tempore gratis dant ſine aliqua violentia vel metu, et talis donatio non revocatur. Item non ſufficit ꝙ petens intentionem ſuam ſic proponat et fundet, niſi ſic fundatam probaverit, et dicatur in fine intentionis fundatæ. Et quòd tale ſit jus ſuum offert diſrationare per corpus cujuſdam talis liberi hominis ſui, et talis nomine, qui hoc paratus eſt diſrationare per corpus ſuum, ſicut ille qui hoc vidit, vel de viſu patris ſui (ut ſupradictum eſt) cui pater ſuus cùm eſſet agens in extremis injunxit in fide qua filius patri tenebatur, quòd ſi inde loqui audiret quòd inde teſtis eſſet, et hoc per corpus ſuum diſrationaret ſicut illud quod idem pater ſuus vidit et audivit. Si autem in narratione facienda aliquis articulorum prædictorum omittatur, et narratio à petente advocetur, ita quòd error revocari non poſſit, et petens clameum ſuum pro ſe, et hæredibus ſuis amittet imperpetuum.

¶ 1. *Qualiter ſit narratio deſcenſus uſque ad petentem per ſingulos gradus.* 2. *Si fieri debeat narratio à linea recta uſque ad tranſverſalem.* 3. *Si antenatus in vita patris communis moriatur.* 4. *Si Abbas vel Prior petant per breve de recto.* 5. *Si plures ſint petentes omnes nominentur in brevi, ſive legitimi ſive baſtardi, vel ſervi.* 6. *Qualiter & quibus modis cadit actio, per defaltam vel errorem in narratione.* 7. *Quibus jus deſcendere poteſt.* 8. *Quòd donatorio nihil juris deſcendere poterit de ſeyſina donatoris vel anteceſſoris.* *Cap. 6.*

FIt etiam quandoque narratio deſcenſus ab anteceſſore uſque ad petentem per plures perſonas, et plures gradus, et ad plures perſonas qui ſunt quaſi unus hæres, ſicut ad plures filias et earum hæredes, et quo caſu ſic fiet narratio. Et à tali anteceſſore deſcendit jus terræ illius tali ut filio et hæredi et de tali, duabus filiabus ſuis vel pluribus, ſcilicet B. primogenitæ, et C. poſtnatæ. Et hic fiat in narratione diviſio deſcenſus pro virili portione quæ ſingulas earum contingit, et ita quòd narratio deſcenſus proſequatur lineam ſingularem, et dicatur ſic. Et de prædicta D. deſcendit jus medietatis illius terræ cuidam tali ut filio vel filiæ et hæredi. Et de prædicto tali deſcendit jus illius medietatis duabus filiabus ipſius talis, ſcilicet D. et E. et ita quòd fiat ſubdiviſo. Sed cautè perſpiciendum ne in reverſione facienda ad ſuperiores parentes in linea tranſverſali quòd computatio excedat tempus Regis avi, et infra eodem. Et de prædicta A. deſcendit jus illius quartæ tali ut filio et hæredi. Et de prædicta E. tali ut filio et hæredi, et ſic per diviſiones in infinitum perveniri poterit de hærede in hæredem uſque ad minimam partem unius unciæ, ſi hæreditas per uncias dividatur. Item fiat reverſio

verſio ad aliam medietatem et reincipiatur narratio deſcenſus ſic. Et de prædicta C. deſcendit jus alterius medietatis tali ut filio et hæredi, vel tali filiæ et hæredi, vel ut filiabus, et heredibus, et ita quòd fiat ſubdiviſio (ut ſupra) de gradu in gradum, perſona in pſonam, uſq ad illos qui petant, vel aliter. Et unde talis anteceſſor fuit ſeyſitus, &c. ut ſupra. Et quia talis obiit ſine hærede de ſe, deſcendit jus terræ illius tribus ſororibus ſuis, A.B.C. vel filiis ſicut de Gavelkynde, vel alibi ubi terra partibilis eſt ratione terræ, vel ratione plurium perſonarum q̃ ſunt quaſi unus hæres, et ſic fiat diviſio ut ſupra. Item fit narratio deſcenſus aliquando à linea recta deſcendente uſq ad lineam tranſverſalem ad unum gradum, vel ad plures, ſecundum q jus deſcenſus recipit diviſionem vel non recipit. Et ſicut dividitur aliquando jus ſucceſſionis ad plures perſonas quæ ſuccedunt, ita conjungi poterunt plura jura ſucceſſionis per mortem earundem perſonarum ratione quarum facta fuit diviſio in unum jus, et in unicam perſonam hæredem per jus accreſcendi, quia cohæredes et participes mortui ſunt ſine hærede de ſe. ¶ 2. Cùm vero fieri debeat narratio deſcenſus à linea recta uſq ad lineam tranſverſalẽ, tunc dicatur, & à tali anteceſſore deſcendit jus terræ illius tali ut filio et hæredi et de tali tali ut filio et hæredi, et quia idem talis obiit ſine hærede de ſe, revertebatur jus t̃ræ illi⁹ tali ut avunculo vel amitæ vel materteræ et hæredi, vel pavunculo vel pamitæ vel pmaterteræ ut hæredi, vel pluribus amitis vel materteris vel proamitis vel promaterteris. Et de talibus facta diviſione juris uſque ad ſuos hæredes et hæredes hæredum per diviſiones, &c. ut ſupra, vel ſine. Et quo caſu, ſi unus ex pluribus participibus petat per ſe ſolus ſine aliis, et objiciatur ei quòd participes habeat qui veniunt ex eodem ſtipite, & petens dicat quòd nihil poſſunt tales clamare per deſcenſum illum, ſummoneantur nihilominus ad oſtendendũ. Quid juris clamant in terra petita: ut de Termino Sancti Hilarii Anno regni Regis Henrici decimoquinto in comitatu Buckingham de Walter de Boſco. Et illud generaliter obſervatur ubique, ubi præſumi poterit, quòd quis jus habeat in re petita qui non nominatur. Et quòd talis ſummoniri debeat, habetis de Termino Sancti Hilarii anno regni Regis Henrici nono in comitatu Berkſ. de Reginaldo Morin. ¶ 3. Si autem in vita patris moriatur, dicunt quidam quòd nulla de eo fieri debet mentio ac ſi nunquàm eſſet in rerum natura (ſecundum quoſdam) quòd non eſt verum, quia nulli hæredi deſcendit jus aliquod ab anteceſſore, niſi per mortem anteceſſoris. Sed ſunt quidam qui dicunt (& verum eſt) quòd de filio mortuo in vita patris oportet facere mentionem ſecundum Wilhelmum de Eborum, & unde dicere oportet quòd de tali anteceſſore deſcendit jus vel deſcendere debuit tali nepoti vel nepti vel fratri tali ſi hæredes de corpore defecerint. Et unde cùm filius moriatur in vita patris relicto filio hærede vel filia cùm ſint in poteſtate avi, ſtatim deſcendit eis jus. Et unde ſi fiat narratio deſcenſus, oportet quòd fiat mentio de gradu vacuo per mortem filii ne fiat ſaltus gradu prætermiſſo, & dicatur ſic. Et unde talis anteceſſor fuit ſeyſitus &c. et de tali anteceſſore deſcendere

cendere debuit jus tali,ut filio & hæredi,& de tali ei qui nunc petit ut nepoti vel nepti & hæredi,quaſi aliter eſſet,et ille qui in vita patris moreretur feloniam faceret, eo in deſcenſu non computato, ſic poſſet hæreditas et jus poſſeſſionis et ſucceſſionis im̃ediate deſcẽdere nepotib' vel neptibus ab avo, non obſtãte felonia patris,ꝙ eſſet incõveniens. Sed cùm primogenitus moriatur in vita patris nullo hr̃de de corpore ſuo relicto,ſed fratribus,nõ oportet de fratre antenato,qui in vita patris mortuus eſt, facere mẽtionẽ in narrationẽ deſcenſus,licet jus ei deſcẽdere deberet, tum quia fratres ſuperſtites ſunt adeo ꝓpinqui hæredes in gradu quoad ſeyſinã ſicut ille fuit qui mortuus eſt,tum etiã quia primogenitus eorũ qui ſuperſtites ſunt ſtatim poſt mortẽ fratris ꝓmortui incipit eſſe loco ipſius hæres ꝓpinquior patri com̃uni:& unde quãvis primogenitus præmortuus feloniam faceret hoc non nocet fratribus ſuperſtitibus cùm non eſſent ipſius hæredes dum pater viveret, nec ejus hæredes eſſe poſſunt cùm eſſe deſierit in vita patris com̃unis, & antequã ei aliquod jus deſcenderet. Sed revera forisfacit talis quicquid habuit tempore feloniæ perpetratæ; ſi fuerit de felonia convictus, & quicquid ei accidere poſſet hæredibus ſuis tunc exiſtẽtibus, & futuris: et omnibus qui eſſe poſſunt hæredes ſui, perquiſitũ vero, ſi quòd frater mortuus habuit, hæredibus ſuis de carne ſua venientibus, & etiam fratribus vel hæredibus remotioribus forisfacit. Poterit etiam in narratione deſcenſus de ſeyſina alicujus anteceſſoris tempore unius Regis fieri mentio et de tempore cujus et narrari uſq; ad tempus alterius Regis, et fieri de eo mentio,& ſicut fit narratio deſcẽſus de ſeyſina anteceſſoris à triavo uſq; ad trinepotẽ, ita poterit èconverſo à trinepote & de ſeyſina ejus uſq; ad avunculum et amitam et ulterius aſcendendo et eorũ hæredes ꝓpinquiores deſcendendo in infinitũ. Et qualiter & ad quos fieri debeat deſcẽſus in linea recta deſcendente,vel linea trãſverſali aſcendente, cùm jus recta linea reaſcendere non poſſit, ꝑ q̃m diſcendit, videri poterit inferius de ſucceſſionibus,dum tamẽ ſi ꝓ defectu hæredũ recta linea deſcendentiũ fieri debeat narratio deſcenſus revertendo ad lineã trãſverſalem ad aliq̃m qui multis retro tẽporibus mortuus fuerit, inquiratur, tẽpore cujus Regis, ut ſi obierit tẽpore Regis H. avi vel citra, tenebit deſcenſus, quia de tali tẽpore poterit quis ꝓbare jus ſuum et deſcenſum. Si autem ante tempus talis Regis obierit quandocunq;, inutilis erit actio ꝓpter defectum ꝓbationis. ¶ 4. Si Abbas vel prior vel alii viri collegiati, petant terram vel advocationem vel quid tale nomine Eccleſiæ ſuæ, de ſeyſina ꝑdeceſſorum ſuorũ dicẽdo: Et unde talis Abbas ꝑdeceſſor ſuus fuit ſeyſitus in dominico ſuo &c. Non fiat narratio de Abbate in Abbatẽ, vel de Priore in Priorem,nec de Abbatibus vel Prioribus mediis fiat mentio,quia in collegiis & capitulis ſemper idẽ corpus manet, quamvis ſucceſſivè omnes moriantur, & alii loco ipſorũ ſubſtituantur, ſicut dici poterit de gregibus ovium ubi ſemꝑ idẽ Grex quãvis omnes oves ſive capita ſucceſſivè decedãt, nec ſuccedit aliquis eorũ alteri jure ſucceſſionis,ita ꝙ jus deſcendat hæreditariè ab uno uſq; ad aliũ,quia ſemꝑ jus ꝑtinet ad Eccleſiã,& cũ Eccleſia remanet:

net: ſecundum ꝗ videri poterit in chartis religioſorum de feoffamēto, ubi manifeſtè videri poterit, ꝗ donatio eſt facta primò et principaliter Deo et Eccleſiæ tali, & ſecūdariò monachis vel canonicis ibidem Deo ſervientibus. Et ideo ſi Abbas vel Prior monachi vel canonici ſucceſſive obierint, domus in ęternū permanebit. Et unde cùm Abbas vel Prior vel alii viri collegiati petierint terram vel advocationem verſus aliquem per breve de recto; ꝓpoſita intentione et fundata (ſecundum ꝗ ſupradictum eſt) & nomine Eccleſiæ, fiat ſic irrotulatio. Talis Abbas vel Prior, vel alius petit verſus talem tantam terram cum pertinentiis &c. ut ſupra. Vel talem advocationem, ſcilicet advocationem talis Eccleſiæ cum pertinentiis ut jus Eccleſiæ ſuæ. Et unde talis Abbas vel Prior vel alius ꝑdeceſſor ſuus fuit ſeyſitus in dominico ſuo ut de feodo et jure tempore pacis, &c. ut ſupra. Et ita quòd preſentavit ad eandem Eccleſiam talem clericum nomine R. & qui ad præſentationem ſuam fuit admiſſus ad eandem Eccleſiam, & inde recepit expletia ad valentiam quinque ſolidorum & plus, ſicut in decimis, oblationibus, & aliis obventionibus. Et quòd tale ſit jus ſuum & Eccleſiæ ſuæ offert &c. Et ita ꝗ nulla fiat mentio de aliquo deſcenſu, nec de Abbatibus, nec de Prioribus mediis, cùm non ſint hæredes nec aliquod jus deſcendat ꝑſonis ipſorum ſicut eſſet ſi jus hæreditariè deſcenderet ad hæredes. Item erit obſervandum in perſonatibus, vel præbendis, ſi perſona vel canonicus placitaverit per breve de recto, & tunc dicatur, peto tantū terræ cum pertinentiis &c. ut ſupra, ut jus Eccleſiæ meæ, vel ut jus præbendæ meæ, & unde talis perſona vel canonicus (prædeceſſor meus) fuit ſeyſitus in dominico &c. ut de jure Eccleſiæ, vel ꝑbendæ ſuæ &c. ut ſupra. Et de hac materia inveniri poterit de term̄ Paſchæ, Anno regni Regis Henrici decimoquarto in com̄ Hunt̄ de W. Archdiacano Wellēſis. ¶ 5. Si vero petat quis ſeyſinā anteceſſoris ſui ꝑ brē de recto, ubi terra vel aliud datū fuerit pluribus ſimul ſicut pluribus legitimis vel baſtardis, ꝑticipibus, hæredibus, vel extraneis. Itē coiunctim ſicut in maritagiū viro et uxori vel alio modo, in narratione deſcēſus, de omnibus oportebit facere mētionē ita. Et unde A.B.C.D. fuerūt ſeyſiti in dominico ſuo &c. ut ſupra. Et ita ꝗ tales mortui fuerūt ſine hærede de ſe accreverūt eorū ꝑtes ſuꝑſtitibus, et ita ꝗ jus t̄ræ illius deſcēdit hæredibus eorum qui fuerūt ſuꝑſtites ſcilicet tales. Et quia unus illorū ſcilicet talis obiit ſine hærede de ſe, deſcēdit totū jus t̄ræ illius tali, et de tali illi qui nūc petit, et ꝗ tale ſit jus ſuū offert. &c. Si autē petatur de ſeyſina viri & uxoris, quibus datā eſt t̄ra in maritagiū, vel alio modo, tūc dicatur ſic. Et unde A. & B. uxor ejus fuerūt ſeyſiti in dominico ſuo ut de feodo & jure, & ut de maritagio ipſius B. tēpore talis Regis, & tempore pacis &c. ut ſupra. Et de ꝑdictis A. & B. deſcendit jus terræ illius tali ut filio & hæredi &c. ut ſupra. Et de hac materia inveniri poterit in rotulo de termino S. T. anno Regis H. iv. in comitatu Will̄ de W. de Luſteſhille & Wilhelmo de Conelesfend. ¶ 6. Et niſi de omnibus fiat mētio cadit actio. Item ſi ab eo incipiatur narratio qui nunqm̄ fuit in ſeyſina, ſimiliter cadit actio, & petens amittit ſi hoc fuerit re-

 cogni-

cognitum : ut de term̃ S.T. an̄ Regis H. 3. circa finẽ rotuli. Itẽ eodẽ modo ſi erratum fuerit in perſona ejus de cujus ſeyſina petitur, ut ſi quis petat de ſeyſina matris ubi petere deberet de ſeyſina patris, vel èconverſò, et idem erit ſi erratum ſit in nominibus ꝓpriis, ut ſi anteceſſor vocetur uno nomine & nominandus eſſet alio, et idẽ dici poterit de omnibus aliis nominandis in deſcẽſu. Itẽ idẽ erit ſi aliquis omittatur qui nominari deberet, vel ſi aliquis gradus ꝑtermittatur. Itẽ idẽ erit ſi erratũ fuerit in re petita, ut ſi una res petatur ꝓ alia. Item ſi quis omiſerit aliquem in narratione deſcenſus qui plus juris habuerit, vel tantundẽ quantum habet ille qui petit. Et de hac materia inveniri poterit de term̃ S. Hilarii et de term̃ P. anno Regis H. quinto circa finẽ rotuli. Item ſi petatur de ſeyſina alicujus per deſcenſum qui villanus fuit, et ſi excipiatur ipſum eſſe liberum, ꝓcedit magna aſſiſa inter petẽtem et tenentem per verba inferius exprimenda. ¶ 7 Et ſciendum ꝗ liberis hominibus hæredibus à recta linea deſcendentibus, tam maſculis quàm fœminis, ꝑſentibus et abſentibus, tam illis qui plenæ ætatis ſunt quàm illis qui ſunt infra ætatem. Item tam ideotis quàm deſcretis. Itẽ tam mente captis quàm illis qui ſunt ſanæ mentis, ꝗ quidẽ dici poſſet de furioſis, ſive gaudeant dilucidis intervallis ſive nõ, et hoc, quia deſcẽſus juris non requirit conſenſum hæredis, ſed conſenſum requirit aditio hæreditatis juris deſcenſus, quia abſenti & ignoranti deſcẽdit jus; ſed ſeyſina ſine cõſenſu non acquiritur: Tales enim cùm animũ nõ habuerint acquirẽdi in tali ſtatu, acquirere nõ poſſũt ſeyſinã ſi furor ſit perpetuus; ſed ſi nõ perpetuus tũc poterũt retinere ſicut quilibet minor, tutore tamẽ autore vel per ſe. Et cũ ſemel poſſidere inceperint furioſi et mẽte capti, nũq̃m in tali ſtatu deſinerẽ poſſũt poſſidere durante furore, nõ magis q̃m minor infra ætatẽ. Sed hoc facere non poſſũt ſtulti et ideotæ, quia habẽt cõſenſum et diſſenſum q̃d quidẽ nõ habẽt ſupradicti. Sed de ſurdo et muto naturaliter, ſi oĩno audire nõ poſſũt nec loqui, ſi autẽ tarde, illud idẽ dici poterit, ꝗ acquirere poterũt et retinere et ad alios trãſferre, quia ad minus cõſẽtire poterit ꝑ ſigna et ꝑ nut⁹. Sed naturalit̃ ſurd⁹ et mutus ꝑ ſe nec ꝑ ꝓcuratores acquirere poſſũt ſeyſinã, nec dare poſſũt, nec ſibi aliquid ſtipulari, quia mutus verba ꝓferre nõ poteſt ſtipulationis, nec ſurdus verba ſtipulãtis audirẽ, ſed ꝑ alios ſicut tutores vel curatorẽ, quia animo alieno et corpore. In fine notãdũ, ꝗ nulli poterit jus deſcẽdere cujus pater vel mater vel alius anteceſſor ꝑ q̃m fieri debeat deſcenſus vivus fuit et ſanus bonæ memoriæ vel nõ, quãvis anteceſſor ſuus ſe dimiſerit et hæreditatẽ hæredi ſuo dimiſerit. Ex hoc autẽ non habebit hæres actionẽ hæreditariã ꝗ jus poſſit ei deſcẽdere in vita anteceſſoris, licet anteceſſor in ſeculo remãſerit, vel habitũ religionis aſſũpſerit, ut de term̃ S. H. an̄ Regis H. vii. Itẽ poterit jus deſcẽdere feloni poſt felonẽ ſicut ante, & cum eo remanebit & ad hæredes deſcẽdet jus donec cõvincant de felonia. Sed quo cõvicto nũq̃m deſcẽdet ad hæredes ſed reaſcẽdet ad capitales dños à quibus primò ꝓceſſit et ſẽper ſequetur ſeyſinã jus merũ, & erit tenemẽtũ eſchaetã dominorũ. ¶ 8. Eodẽ modo ſi donatio facta fuerit ab aliquo anteceſſore qui

noĩat

noı̄at in deſcēſu, nūq̄m fiet deſcēſus ad hæredem donatorii de ſeyſina illius anteceſſoris donatoris ut ſi dicatur. Et unde talis anteceſſor fuit ſeyſitus &c. et de tali deſcendit jus terræ illius tali ut filio & hæredi qui terrā illam dedit tali anteceſſori petentis: Et unde jus terræ illius deſcendit ad illum qui nunc petit ut filio et hæredi, et ſic impedit donatio deſcenſum ad petentē, per ꝙ denegabitur ei actio hæreditaria ex tali deſcenſu. Poterit enim donare quis id ꝙ habet, ſcilicet ſeyſinam & jus, actionē vero hæreditariā cedere nō poterit alicui ubi neceſſe erit petere ꝑ deſcenſum. Itē nec ꝓſentationē. Et de hac materia inveniri poſſit de term̄ S. Hilarii an̄ Regis H.vii. in com̄ Cant̄ de Alano de Baſſingborne et Roberto de inſula de advocatione Eccleſiæ de Wynpol & unde idē Alanus petiit advocationem illam de ſeyſina anteceſſorū ꝓdicti Roberti donatoris. Item deſcēdat jus alicui per modum donationis, excluſis penitus à ſucceſſione veris primis & ꝓximis hæredibus donatoris, ut ſupra de advocationibus, ſed non per deſcēſum ſed per modum donationis.

¶ 1. *Propoſita intentione actoris, videat tenens an ſit juriſdictio & Juſticiarius qui judicare poſſit. Item an ſit ibi actor & de cautela circa reſponſionem tenentis conſiderandum & de viſu petendo.* Cap. 7.

PRopoſita ſic intentione petētis & fundata (ut ꝓdictum eſt) à petente, inprimis videat tenens an ſit ibi judiciū, ſcilicet juſticiarii qui judicare poſſunt, & juriſdictionē habent ordinariam vel delegatā, quia ex hoc aliquando poterit cōpetere ei exceptio juriſdictionis peremptoria. Poſtea vero an ſit actor ibi, petēs ſcilicet an querens, et tūc ſi actionē habeat, & ſi actionē habeat, tunc ſtatim ꝓcedere poſſit, vel ad tēpus remanere debeat in ſuſpenſo: Ex hoc enim cōpetere poterit tenenti exceptio dilatoria, vel peremptoria, ſecūdum ꝙ exceptio ꝓpoſita fuit cōtra ipſam actionē vel contra ꝑſonam agentis. Si autē nihil ſit ꝙ excipi poterit cōtra ꝓdicta, tunc videndū an libellus conventionabilis, breve ſcilicet ſit cōveniens actioni et in nulla ſui parte vitioſum, cùm ex hoc dari poſſit tenenti exceptio. Quæ quidē ſi per omnia cōveniant, tunc demùm videndū an tenens totam rem teneat q̄ petitur, cùm certa res debeat in juditium deduci, vel ſi ejus ꝑtem, tunc quotā vel ſi omninò nihil, & ſimiliter ſi res petita pertineat ad juriſdictionē judicantis, & ideo petitur viſus rei petitę, quia ex hoc cōpetere poterit exceptio tenenti ne ſit actio inanis cū tenēte, cùm rem reſtituere non poſſit vel totā, ſecundū ꝙ petitur. Et cùm hæc omnia ſic cōcurrant, tunc reſpondeat tenens de principali per ſe vel per attornatum, niſi warrantū habuerit q̄m vocare voluerit, qui cùm warrantizaverit ut infra dicetur, plures cōpetunt ei exceptiones, q̄ principali tenenti non cōpetunt. Et vice verſa plures cōpetunt tenenti principali, q̄ nō cōpetunt warranto, ſi ordinate ꝓponant & rite, quas quidē ſi tenēs principalis omiſerit in initio litis anteq̄m warrantū vocaverit, ꝑ warranti vocationē tam ꝓ ſe quàm ꝓ warranto ſuo ille videbitur tacitè renunciaſſe, ſicut ſunt ōnes fere exceptiones ꝓvenientes ex ꝑparatoriis juditiorū.

¶ 1. *De viſu petendo & quare faciendus eſt viſus.* 2. *De viſu faciendo & cui non viſus. ſ. vel quod tantundem valeat.* 3. *Si poſt viſum petitum ſe eſſoniaverit tenens, & poſtea dicat quod viſum non habuerit.* *Cap.* 8.

CUm autē oneroſum eſſet de ſingulis exceptionibus tractare ſuo loco & per ſe, utilius & facilius erit (ut videtur) omnes quaſi in unum faſciculum colligere, & de omnibus ſimul tractare per ordinē. Ideo omiſſo hic tractatu de exceptionibus, tractetur de viſu petendo ut certa res in judicium deducatur, ſcilicet ut petens oſtendat & tenētem certum reddat de qua re ipſum velit convenire. Fit autē viſus aliquando parti, aliquando juratori, ſicut in aſſiſis in cauſa poſſeſſionis, & aliquando in inquiſitionibus de rebus de quibus habetur cōtentio inter partes, & de loco, etiam de facto ſicut in tranſgreſſionibus, nec refert utrum quis ꝑti adverſæ viſum faciat de re petita, vel ꝙ tantundē valeat, & ita ꝙ res per metas certas & ꝑ deſignationē locorū & nominū; ꝙ res certa deſignetur. Sed re vera ſi rectus ordo ꝓponēdi exceptiones ſervetur, primò oportet ꝓponere illas q̄ cōpetunt ſuper juriſdictione judicis, & poſtea cōfirmare ꝑſonas partiū, & alias q̄ dilatoriæ ſunt, ſicut de ſumonitione & vocatione ad judiciū, & hujuſmodi, & tunc ſuꝑ editione facienda, et tunc demū ut res certa in judicium deducatur, & de viſu faciendo. ¶ 2. Videamus inprimis cui faciendus ſit viſus, & cui denegetur, & ubi nō jacet viſus. Et ſciendum ꝙ viſo eo ubi non jacet, & cui denegetur, per cōſequens videri poterit cui cōpetat viſus. Denegabitur quidē tenēti viſus in placito de ꝓparte ſororum, quāvis in brevi nominentur maneria cum ꝑtinentiis, quia ſoror petens verſus ſororē neſcit deſignare nec ſpecificare poteſt per quas ei accidere debeat in ꝓparte, et ꝓpterea nihil aliud petet *niſi rationabilē* ꝑtem ſuam quæ eam cōtingit de tota terra q̄m ſorores participes tenent de hæreditate communi, de qua pater vel alius anteceſſor comunis obiit ſeyſitus ut de feodo, & quamvis objici poteſt (ut videtur) quòd alii tenent partem de hæreditate de qua ille qui tenens eſt nihil habet *in dominico* nec in ſervitio, & eſt ratio quòd viſus non jaceat in hac parte, quia ſi plures petant, nulla ſcire poteſt per ſe quæ pars ei accidere debeat ad partem ſuam. Et ad hoc facit quod habetis inter prima placita poſt guerram in comitatu Buckingham de Wilhelmo de *Abruncis* & Matilda uxore *ejus.* Contrarium tamen videtur, & quòd viſus jaceat de Termino S. Michaelis Anno Regni Regis Henrici ſecundo poſt guerram in comitatu Eſſex de Matilda de Say & Wilhelmo de Maundevill, quod quidem ſic ſolvitur (ut videtur) quia primum breve loquitur de proparte ſororum ubi anteceſſor nuꝑ obiit, & unde ſufficit ꝓ viſu hoc ꝙ dicitur de tāta t̄ra unde talis qui nuꝑ obiit obiit *ſeyſitus.* In ſecūdo vero caſu, tertia pars hæreditatis petita fuit per aliud breve de recto quā ꝓ breve nuper obiit, ubi certa pars nō diſtringitur, & ideo viſus denegandus, quia neſcit quæ pars ei accidere debeat certa de recto, & ſi viſum petat de toto, adhuc valere non debet, quia habet ꝙ tantundem valet, ſ. de hæreditate unde talis fuit ſeyſitus qui nuper obiit, & hæc vera ſunt, ſive cohæredes vel participes petant verſus participem

ſive

ſive quamvis extraneā p̱ſonā. Et quāvis petatur terra per breve de recto ut de ꝓparte,non erit viſus denegandus,cùm non habeat tenens forte id quòd petitur nec pro viſu, quod tantundem valet. Item denegatur *viſus* in placito dotis de terra & tenemento de quibus vir mulieris obiit nuper *ſeyſitus*,quia habet tenens quod tantundem valet ut infra de eodem.Si autem manerium aliquod petatur ſine pertinentiis, viſus denegabitur, quia aut tenens *ſtatim* confiteatur quòd illud teneat vel quòd non teneat, & ſecundum hoc reſpō-deat vel quietus recedat, quia manerium ſatis deſignatur ex nomine, ſi autem dubitetur, fiat inquiſitio ſub pœna loci petiti. Si autem petatur medietas manerii quod non ſit diviſum nec p̱titum etiam ſine pertinentiis,denegabitur viſus, quia ignorare poterit quæ medietas pertinet ad tenentem. Si autem manerium partitum ſit & petatur medietas ſine pertinentiis, eodem modo denegabitur viſus, ſi autem cum pertinentiis, aliud erit,ut infra dicetur. Item cùm medietatem petat quis alicujus manerii cùm ſit indiviſum cum pertinentiis vel ſine, ſi viſum petat de toto non ei denegabitur ad ſimilitudinem dotis,ſecundum quod inferius dicetur. Denegabitur etiam viſus intruſori cùm res ſpecificata fuerit in quam ſe intruſerit ſine pertinentiis, vel ſi fiat quod tantundem valet ut ſupradictum eſt : & ideo maximè ſi recens fuerit intruſio, recens dico, unius anni vel minoris temporis, & hoc cùm ille qui jus habet in re ſtatim poſt intruſionem ſibi perquiſiverit in craſtino vel infra ſeptimanam, niſi rationabili de cauſa fuerit impeditus. Denegabitur etiam quandoque viſus in petitione dotis, ubi mulier nomine dotis petierit aliquod manerium *ſine pertinentiis*, unde nominatim dotata fuit,ut ſi dicat, Peto tale manerium ut dotem meam, unde *A*. quondam vir meus me nominatim dotavit ad oſtium Eccleſiæ die quo me deſponſavit, & hoc caſu tenens nullū viſum habebit ratione p̱tinentiarum q̄ non nominantur. ꝙ quidem aliud eſſet ſi cum p̱tinentiis, quia poſſet mulier petens tales oſtendere p̱tinentias de quibus tenens nullā p̱tem advocaret. Item in petione dotis denegatur viſus ꝓpter incertitudinem, ut ſi nomine *dotis* petat mulier tertiam p̱tem alicujus manerii cum p̱tinentiis,vel ſine,viſum nō habebit,quia nullam certam partē deſignare poteſt. Si autē viſum petierit de toto tenemento unde petit tertiā partē, viſum habebit. Item ſi cùm tenens viſum petierit reſpondet mulier ꝙ non petit niſi tertiam partem de eo unde vir ſuus ſeyſitus obiit ut de feodo,& tenens totum teneat & *vir* recenter obiit,tenēs viſum non habebit,cùm habeat ꝙ tantundē valet, ſcilicet unde vir ſuus obiit ſeyſitus. Itē denegabitur viſus mulieri ſi hæres agat cōtra eam de dotis amēſuratione,cùm ipſa totū teneat de quo petitur amenſuratio, & ratione præmiſſa, quia vir ſuus nuper obiit inde ſeyſitus in tali villa , & hoc verum eſt niſi ipſa aliud tenementum teneat in eadem villa. Item nec jacet viſus ꝓpter incertitudinē, ſive nominentur pertinentiæ ſive non, ut ſi quis ſic petat terram aliq̄m, & ſic dicat. Peto tantā terrā cum p̱tinentiis, s. quicquid tenens tenet ī tali villa ultra x. libratas terræ de dono *talis*, quia t̄ra q̄ petitur ſpecificari nō poteſt,niſi prius facta extētione x. *libratarū*

& vi-

& viſo & ꝓbato quantum terræ talis teneat in tali villa, tūc primò ꝓcedat ſine viſu de reſiduo & pambula erit extenſio, ut inter placita quæ ſequuntur Regem corā S. de Segrave de Thoma de Dunholm̄ cive Londoñ, et hoc verum eſſe poterit niſi viſum petat de toto unde petit reſiduū ultra x. plures etiam poſſunt eſſe tenentes ſucceſſivè quorū nullus viſum habebit ſi petierit niſi tantum primus tenens, verbi gratia, A. petit verſus B. certam terram cum pertinentiis ut jus ſuum, ſi B. viſum petat viſum habebit, & nullus alius, quamvis warrantum vocaverit uſq; ad x. Item nec tenens nec warrantus, ut ſi idem B. antequam viſum petat vocaverit C. ad warrantum, & C. cùm venerit per ſum̄onitionem antequàm warrantizaverit vel poſt, viſum petat, viſum non habebit, quia tenetur warrantus ad chartam ſuam reſpondere, vel ad chartas anteceſſorum ſuorū in quibus ſpecificatur terra illa petita. Et etiam ſi tenens chartas non habeat, ſcit aut ſcire deberet warrantus quam terrā tenens de eo tenuerit, & de qua terra cœpit homagium & ſervitium illius qui eum ad warrantū vocaverit, & cùm per juditiū vel alio modo warrantizaverit, ſcire debet warrantus q̄ & qualis ſit terra de qua vocatus ſit ad warrantū & quanta. Et ſic fiet de pluribus warrantis quod de uno dicitur, quorum nullus habebit viſum, donec in placito illo perventum fuerit ad duellum, ſi tamen inde contingat duellum vadiari, & tunc poſt duellum ſic vadiatū, & poſt vadia recepta fiat viſus campionibus, & quia viſus non proceſſit in toto placito, dicatur eis ꝙ infra diem eis datū terram illam videant & hoc eſt ꝓ ſacramento ſuo ꝙ inde facient de viſu ſuo, ſecundùm ꝙ inferius videri poterit de ſacramentis campionum. Item non jacet viſus poſtquàm ſemel terra capta fuerit in manum dn̄i Regis per defaltā, quia ſufficit quòd tantundem valet, quia petens deſignare debet viſoribus qualitatem terræ & quantitatem, quid & quantum petat, & per quas metas, & cùm ſic capta fuerit eodem modo & in eadem quantitate peti debet per plevinam, quod quidem ſufficit ꝓ viſu. Conceditur tamen quandoque viſus poſt defaltā ex abundanti & hoc ꝓ ſacramento campionum, ut de term̄ S. T. anno Regis H. quarto. ¶ 3. Item denegatur quandoq; viſus, ut ſi ſemel concedatur & antequam tenens viſum habuerit ad diem ſuum fecerit ſe eſſoniari, cùm calumniare deberet ꝙ viſum non haberet, ſecundum ꝙ ſit de ſum̄onitionibus cùm quis ſe eſſoniaverit, niſi calumniare deberet brevem ſum̄onitionem.

¶ 1. Si de rebus incorporalibus jaceat viſus ſicut de juribus. 2. Cùm jus advocationis petatur & plures ſunt Eccleſiæ. 3. Si jus advocationis capi debeat in manum Regis. 4. Ubi viſus jacet vel tantundem. Cap. 9.

DIcitur ſupra ubi viſus non jacet in rebus corporalibus, quæ videri poſſunt, & tangi, & ratio quare. Nunc autem videndum ſi de rebus incorporalibus poſſit aut debeat fieri viſus, ſicut de juribus quæ inſunt in rebus corporalibus, ſicut de jure advocationis, de jure paſcendi, eundi, & agendi, & hujuſmodi. Et quamvis hujuſmodi jura videri non poſſunt cùm ſint inviſibilia,

bilia, nec palpari ſicut corpora, tamẽ cum ſine corpore vel ſubjecto quibus inſunt eſſe non poſſunt, res illæ videri poſſunt & palpari, & unde ſufficit ꝓ viſu quòd res corporatæ in quibus jura conſiſtunt deſignentur, vel per viſum vel per quod tantundem valet. Per viſum, ut ſi cui competat *jus* paſcendi in fundo alieno, agendi, eundi, vel hujuſmodi, ſufficit ſi loca *videantur in* quibus jura ſunt & conſiſtunt, & ſufficit ſi viſus factus ſit Juratoribus, & eodem modo dici poterit de injuriis, ſufficit enim ſi Juratores videant loca & facta, quamvis ipſa injuria congruè loquendo videri non poſſit, non magis quàm jus. Eſt enim jus, et ejus contrarium quod eſt *injuria*. Eſt enim injuria omne illud quod non eſt jus, & quod nõ magis videri poterit quàm ipſum jus. Si quis enim in terris & tenementis quæ habuit ad terminum vitæ vel annorum, vel nomine alieno, ſicut nomine cuſtodiæ, & hujuſmodi, vaſtum fecerit, non cõceditur viſus ei de quo queritur in juditio. Sufficit enim ſi fiat viſus inquiſitoribus, nec etiam conceditur viſus in actione perſonali, ut ſi cuſtodia & maritagium alicujus petatur, non eſt neceſſe ſpecificare vel deſignare quantitatem hæreditatis. Si autem quis ſic dicat: cuſtodiam tantæ terræ, videtur quòd tunc ſit aliud dicendum. ¶ 2. Cùm autem *jus* advocationis petatur cùm illud jus videri non poſſit, ſufficit ſi corpora deſignẽtur in quibus hujuſmodi jus conſiſtit, & ſufficit pro viſu, ut ſi quis dicat: peto advocationem Eccleſiæ S. Mariæ de tali villa cum pertinentiis, & non ſit niſi unica Eccleſia S. Mariæ in eadem: ſufficit pro viſu, quia jus illud eſſe nõ poterit in alia Eccleſia. Si autem diverſæ ſint Eccleſiæ, ſcilicet S. Petri & Eccleſia S. *Andreæ, tunc aſſignari poterit ex nomine cui* illarum inſit illud jus advocationis quæ petitur. Si *autem plures ſint Eccleſiæ cõſtructæ ſub nomine* unius ſancti, tunc oportet ita deſignare ex loco *in qua Eccleſia ſit illud* jus advocationis q̃ petitur, ut ſi dicat: peto advocationẽ Eccleſiæ quæ ſita eſt in vico tali verſus orientẽ, vel verſus occidentẽ. Si autem ſit qui dicat quòd ratione ꝑtinentiarum cõpetat viſus cùm dicatur peto advocationem illius Eccleſiæ cum ꝑtinentiis: Sciendũ eſt quòd nõ ſit relatio pertinentiarum ad ipſum jus imo ad Eccleſiam, ſecundum quod cõſtruitur lignis & lapidibus, & non ſecundum ꝙ ingreſſus & egreſſus ꝑtinet ad jus Paſcendi et hujuſmodi, & reſtitutio ad jus eundi, nec obſtat quod dicitur ꝙ in aſſiſa ultimæ ꝑſentationis Juratores videre debeant Eccleſiam illam ad quã ſit ꝑſentatio, quia nihil hic agitur de iure, ſed ꝙ Eccleſia ad quam præſentatur deſignetur, ſecũdum quod lignis & lapidibus conſtruitur, & quæ quidem omnino ſunt diverſa licet quodammodo ſint connexa. Et aliquando petitus fuit viſus de advocatione Eccleſiæ quia diverſæ fuerunt Eccleſiæ in eadem villa, ſed poſtea per iuditium revocatus, & ita quòd breve de viſu remanſit, quia Eccleſia in qua advocatio petebatur alio modo deſignari potuit per hoc quod tantũdem valuit, ſcilicet advocationem Eccleſiæ beati Petri: de hac materia de term Sanctæ T. añ. ii. poſt guerram in comitatu Cant. de Abbate de Nutlegh. ¶ 3. Sed cùm ius advocationis Eccleſiæ incorporale ſit, & per defaltam tenentis aliquando præcipiatur vic. quòd illam capiat in manum

 domi-

domini Regis, cùm ſit incomparabile, inviſibile, inpalpabile. Et ꝙ palpari non poteſt, qualiter poteſt in manum domini Regis capi ꝙ videtur eſſe impoſſibile? Reſponſio. Revera nullum jus eſſe poterit ſine corpore & ſubjecto cui adhæreat. Si autem dicatur ꝙ adhæreat fundo vel tenemento in quo Eccleſia ſita eſt, tunc videtur prima facie quòd capi debeat fundus & ꝑ cõſequens jus advocationis Eccleſiæ illius, ſed fundus non capitur, quia jus advocationis fundo non adhæret im̃ediatè, ſed per medium, quod eſt Eccleſia talis, ſecundum quod cõſtruitur lignis & lapidibus, & ſecundum quod ſuperius dictum eſt. Jus advocationis talis Eccleſiæ, & non jus advocationis talis fundi, & ideo cùm jus advocationis adhæreat Eccleſiæ dicatur vicecomiti quòd capiat Eccleſiã in manum dñi Regis ſimplici captione, & per cõſequens capit id quod ineſt corpori, ſicut videri poterit de jure paſcendi & hujuſmodi. ¶ 4. Ubi viſus jacet? & dico quòd jacet generaliter. Inprimis de omnibus terris petitis per breve de recto aperto, vel per alia brevia clauſa in quibus pervenitur ad duellum, & maximè propter ſacramentum campionum (ut prædictum eſt) & eodem modo ſi ad magnam aſſiſam. Item jacet ubicunque res corporalis petitur, quæ aliter deſignari non poſſit, quòd certa res deducatur in judicium, niſi videatur directè vel indirectè: directè dico, ut ſi terra vel aliqua res corporalis petatur ſine pertinentiis ꝓpter certitudinem corporis, quia tenens per hoc ſtatim ſcire poteſt utrum tale corpus teneat totum vel ejus partem vel nihil. Indirectè, ut ſi alio modo deſignari poſſit per id quod tantundem valet quantum valet viſus, & per quod certitudo haberi poſſit quæ & qualis ſit res quæ petitur, ut ſi dicatur: peto tantã terram cum pertinentiis unde talis nuper obiit ſeyſitus, vel quam talis nuꝑ warrantizavit, vel totam terram quam talis tenet in eadem villa (ſi plus nõ tenuerit) vel in com̃ vel in tali loco, vel talem q̃ capta fuit in manum dñi Regis, & per tenentem replegiata, vel talẽ quam ego vel alius tibi tradidit, vel de qua diſſeyſinã feciſti, vel quas tenes de dono talis, vel de ballivo dñi Regis, & hujuſmodi. Item jacet in placito. Quo warranto ubi actio datur tam in rem q̃m in ꝑſonam ratione pertinentiarum. Et de eſchaetis domini Regis de terris Normanniæ. Item iacet de tenementis de quibus aliquis redditus ꝓvenit. Et ſi de redditu petatur, non iacet, nec etiam erit redditus liberum tenementum niſi ex tenementis ius proveniat, quia de camero nõ, vel huiuſmodi. Itẽ iacet viſus de tenemento in quo quis com̃uniam petit ꝑ breve de recto, & ius Paſcendi, niſi aliter deſignari poſſit ut ſupradictum eſt, quia poterit ille qui cõvenitur tenementum habere in quo petens nullam com̃uniam clamare poterit. Item iacet viſus ſi ſecta petatur ab aliquo, ſi plura habeat tenementa in eadem villa, ut ſciri poſſit & certificari ratione cuius tenementi ſecta petatur, vel cùm plures petat non debeat tenens niſi unam, ſecundum ꝙ videri poterit de term̃ S. T. anno Regis H. 2. poſt guerrã in com̃ Kanc. de magiſtro militiæ templi. Et eodem modo in iuribus quibuſdã iacet viſus, ſi res vel loca quibꝰ iura inſunt deſignari nõ poſſũt, ꝑ id ꝙ tantundẽ valet, ſicut in com̃unia paſturæ & huiuſmodi.

¶ 1. De irrotulatione poſt viſum conceſſum. 2. Brevia de viſu faciendo. ſ. de toto. 3. Si de parte unde dotata fuit. 4. Si ad breve de recto quo jure petatur viſus de communia paſturæ.
Cap. 10.

CUm autē viſus denegari nō poſſit, tunc fiat irrotulatio hoc modo, A. petit verſus B. tantā terram cum ꝑtinentiis in tali villa ut jus ſuū &c. vel tantum redditus, vel talem cōmuniam paſturæ, vel ꝙ ei faciat ſectam, et hujuſmodi. &c. Et B. venit & petit viſum de tenemento unde talis redditus ꝓvenit, vel de tenemento in quo clamat talē paſturam, vel de tenemento de quo A. petit ſectam & hujuſmodi, ſecundum ꝙ brevia originalia habeat. Dies datus eſt eis in oct̄ & interim &c. Et eodem modo ſi dos petatur vel aliquid per breve de ingreſſu, tūc ſic: A petit verſus B. tantam terrā cum ꝑtinentiis in tali villa ut dotem ſuam, vel ut jus ſuum, et in quam idem B. non habet ingreſſum niſi per talem &c. Et ſic variatur irrotulatio ſecundū varietatē placitorum, & ſecundū hujuſmodi irrotulationes variantur brevia quæ talia ſunt. ¶ 2. Rex vic. ſalutē. Præcipimus tibi ꝙ ſine dilatione habere facias B. viſum de tanta terra cum ꝑtinentiis in N. quam A. de N. in curia noſtra coram juſtic. noſtris apud W. clamat ut jus ſuum verſus prædictū B. & dic quatuor militibus ex illis qui viſui illi interfuerint, quod ſint corā eiſdē juſtic. noſtris apud W. vel coram nobis ubicunq tunc fuerimus in Anglia, tali die &c. ad teſtificandum viſum illum. Et habeas ibi nomina militum & hoc breve Teſte &c. Variantur autem hujuſmodi brevia multipliciter, & ſic. ſ. habere facias viſum B. de tenemento in tali villa unde redditus x. ſolid̄ cum ꝑtinentiis ꝓvenit, quem redditum A. de N. in curia noſtra &c. clamat ut jus ſuū verſus p̄dictū B. & dic. &c. ut ſupra vel ſic: viſum de tanta terra cum ꝑtinētiis in N. unde B. quæ fuit uxor C. nominatim dotata fuit. ¶ 3. Vel ſi forte aliquam certam ꝑtem & ſeparatam petat ꝓ diviſo, tunc ſic, viſum de tanta t̄ra &c. quā A. q̄ fuit uxor D. in curia &c. clamat in dotē verſus eum. Si autē clamaverit tertiā ꝑtē incertā & indeterminatā alicujus totius, tunc ſic: viſū de tanta terra cum ꝑtinentiis &c. unde A. quæ fuit uxor C. in curia n̄ra &c. clamat tertiā ꝑtem in dotē verſus eum. Et dic. &c. Si autē placitetur de cōmunia paſturæ per br̄e de recto. Quo jure, tunc ſic. ¶ 4. Præcipimus tibi ꝙ ſine dilatione habere facias A. Viſum de cōmunia paſturæ in tali villa quā B. de N. clamat ut ꝑtinētē ad liberū tenemētum ſuū in eadē villa, vel in alia, verſus eundē A. & unde idē B. ſūmonitus eſt in eadē curia n̄ra ad oſtēdendū quo jure talē cōmuniam paſturæ clamat in terra ipſius A. deſicut idē A. nullā cōmuniam habet in terra ipſius B. nec idē B. ei ſervitiū facit quare ibi cōmuniā habere debeat, & dic. &c. vel ſic. Viſum de cōmunia paſturæ in tali villa q̄m B. in curia n̄ra corā juſtic. &c. clamat verſus eundē A. ut ꝑtinentē ad liberū tenētū ſuū in eadē villa, vel in alia, & unde idē A. dicit ꝙ p̄dictus B. nullā cōmuniā ibi habere debet, eo ꝙ idē B. nullā cōmuniam in t̄ra ipſius habet, nec idē ei ſervitiū facit quare cōmuniā habere debeat, & dic. &c. Et ſic ſemꝑ formādā erūt brevia de viſu ſecūdū formā breviū originaliū. Si autē fieri debeat viſus in brevi quo warranto

ranto teneat quis terrã aliq̃m q̃ debeat eſſe eſchaeta dñi regis, tunc ſic: viſum de tanta terra cum ꝑtinentiis in tali villa, & unde idem talis ſumonitus eſt ad oſtendendũ quo warranto tenet tantam terrã cum ꝑtinentiis in tali villa quam nos in curia noſtra clamamus verſus eum ut eſchaetam noſtram de terris Normannorum.

¶ 1. *Ad diem datum poſt viſum habitum reincipiatur eſſonium.* 2. *Si loquela poſita fuerit ad magnam curiam de comitatu & contentio fuerit de viſu habito vel comitatu.* *Cap.* 11.

AD alium vero diẽ poſt viſum cõceſſum & factũ, reincipiãt partes ſi voluerint omnia eſſonia ſua, tam petens quàm tenens. Et ſive venerint ſive non, vic. dicere debet iv. militibus qui viſui illi interfuerint, ꝙ ſint ad diẽ datum ad teſtificandum viſum illum. Ad q̃m diem ſive partes venerint, ſive ſe eſſoniaverint, cùm viſus teſtatus fuerit per quatuor milites viſores, ſemꝑ ſtabitur eorum recordo, & ſi forte eſſoniũ interjectũ fuerit, fiat mentio ſemper in eſſonio ꝙ viſus teſtatus ſit, & ſi forte teſtatus nõ fuerit, & tenẽs ad diẽ ſuũ venerit, & docere poſſit ꝙ viſum nõ habuerit, habebit aliũ diẽ, niſi ipſe petens docuerit cõtrarium, ſub ꝑiculo joci partiti. ¶ 2. Cùm autẽ placitũ à com̃ tranſlatũ fuerit ad magnã curiã, & cùm viſum habuerit in com̃, objiciatur ei in magna curia ꝙ viſum habuerit in com̃, inquiratur de petente ſi de hoc ponere ſe voluerit ſuper recordũ com̃, qui de hoc habet recordum, vel non, & quo caſu ſi petens hoc voluerit, fiat recordũ de hoc ꝑ com̃, & veniat recordũ corã Juſtic. ſed raro cõtingit ꝙ petẽs eligat viã iſtã ad placitum ſuũ differendũ, cùm comodius ſit ei iterum viſum cõcedere, quàm de viſu habito ad inquiſitionem per comitatum ꝓcedere.

¶ 1. *Qualiter petens debet deſignare tenenti rem petitam ut ſciri poſſit ſi illam tenuerit vel non.* 2. *Si contentio habeatur quantum terræ poſitum fuerit in viſu, aliquando fit inde jocus partitus.* 3. *Si fiat inde inquiſitio, tunc ſic.* 4. *Habito viſu tunc warrantum vocet tenens ſi voluerit ſi warrantum habeat.* *Cap.* 12.

IN viſu autẽ faciẽdo, tenenti debet petens deſignare rem petitã omnibus modis quibus poterit, coram illis qui ad hoc cõvocantur, tam in corpore ipſius rei quàm in eius ꝑtinentiis, cùm difficile ſit de incerta re certum ꝓferre iuditium. Et talis erit deſignatio, s. ut ſi dicatur: Peto tale maneriũ ꝑ metas & diviſas iſtas, & tales ꝑtinentias, ut per hoc ꝑpendi poſſit utrum tenens totum maneriũ cum ꝑtinentiis teneat, vel eius partẽ, vel nihil. Et ſufficit ſi maneriũ petierit cum ꝑtinẽtiis ꝑ certas diviſas, nec oportet glebas manerii circumire, & ꝓpter hoc nõ cadit breve, ſi forte ſit aliquis qui terram tenuerit infra corpus manerii, de qua tenẽns nihil habuerit, nec in ſervitio nec in dominico, dum tamen fiat ꝓteſtatio à petente, ꝙ nihil inde clamat in dñico nec in ſervitio. ¶ 2. Cùm vero de viſu facto aliquando inter ꝑtes fiat cõtentio, ut ſi dicat tenens ꝙ petens plus poſuit in viſu ſuo vel minus q̃m in brevi cõtineatur: ut de term̃ S.M. añ regni regis H. decimoquarto incipiente decimoquinto circa principiũ, ſub pœna amiſſionis fiat inquiſitio de veritate, & ſecundũ quod inveniri poterit de termino Sanctæ Trinitatis

anno

anno regni regis H.ſecũdo poſt guerrã in com̃ Wilt. de Galfrido de Cheſſewicke: cùm ꝑtes ſe inde poſuerunt in inquiſitionẽ patriæ, & gratis ſe poſuerint in certas ꝑſonas, quatuor vel ſex, cum quibuſdam qui viſui interfuerint, tunc veniat inquiſitio ad certificãdũ de veritate ꝑ talẽ breve. ¶ 3. Rex vic. ſalutẽ. Præcipimus tibi quòd venire facias coram iuſtic. noſtris tali die &c. A. ſervientẽ talis, & attornatum ſuum in loquela q̃ eſt inter eundem A. talẽ & talẽ, de tanto terræ cum ꝑtinentiis &c. Et ſimiliter cum eo A.B.C. D, ſuper quos p̄dicti tales ſe poſuerunt, & p̄terea quatuor ex illis qui viſui interfuerint, q̃m p̄dictus A. attornatus talis petentis fecit tali tenenti, s. de prato vel terra cum ꝑtinentiis in tali villa, quòd pratum vel quam terram, idem talis clamat ut ius ſuum verſus eundem talẽ, ad certificandum p̄fatos iuſtic. noſtris quid & quantum prati vel terræ idem A. attornatus, s. ipſius talis petentis, s. poſuit in viſo ſuo. Et unde idem talis tenens, s. dicit ꝙ idem A. non poſuit in viſu ſuo niſi tantũ prati vel tantũ terræ, & in diverſis locis, & tot particulas, & ita ſe inde interim certificẽt, quòd p̄fatos iuſtic. noſtros ad eundem diem pleniùs inde certificare poſſunt. Et habeas ibi hoc breve Teſte &c. ¶ 4. Habito ſic viſu, ſtatim perpendere poteſt tenens utrum terram petitam teneat, vel eius ꝑtem, vel nihil: ut ſi totã teneat, ſic ſtatim ad diem ſuũ reſpondeat, vel ſi warrantum habeat, illũ vocet qui ipſum in ſeyſina ſua defendat. Si autem nihil inde teneat, nec in dominico nec in ſervitio, vel niſi eius partẽ ꝙ de brevi illo recedat quietus. Sed quoniam quandoquè melius erit & tutius tenenti warrantũ vocare, quàm in ꝑſonam ſuam defenſionis periculum ſuſcipere, cùm plures forte & aliæ competant exceptiones warranto quàm teneñti, ideo prius tractandũ erit de warranto & eius vocatione.

Tractatus quartus Libri quinti, in quo tractatur de VVarrantia.

¶ 1. De warranto vocato poſt viſum. 2. Quid ſit warrantizatio. 3. Quis poſſit warrantum vocare de qua cauſa. 4. Quare debeat warrantizare. 5. Quis vocari debet ad warrantizandum. 6. Si minor vocatus fuerit ad warrantum. 7. Maritus vocat uxorem ad warrantum quandoquè. Cap. 1.

CUM autem tutius ſit warrantum vocari tenenti, quàm in propria perſona ſubire defenſionem, cùm ex perſona ſua propria ad actionem omnino elidendam, vel ad tempus differendam non competit ei exceptio peremptoria vel dilatoria, tunc ſi warrantum habuerit, illum ſtatim vocet, aliquando per auxiliũ curiæ, aliquãdo ſine, ſecundum quòd warrantus fuerit ſub poteſtate

vocan-

vocantis, & ita ꝙ illũ ſine auxilio habere poſſit, vel ſecundum ꝙ fuerit ſub alterius poteſtate ꝙ illum ſine auxilio ꝓducere nõ poſſit. Sub alterius poteſtatẽ dico, ſicut ſub poteſtate dñi regis, ſive in regno Angliæ, ſive in Hibernia, ſive in Wallia, in aliqua ꝑte quæ ſit ſub poteſtate & dominico dñi Regis. Si autẽ fuerit qui vocatus eſt extra poteſtatẽ dñi regis, in vanum vocabitur per auxilium, quia tunc neceſſe habet tenens illum ꝓducere per ſe, ſi poſſit, alioquin amittet. ¶ 2. Inprimis videndum erit quid ſit warrantizatio. Et ſciendũ quòd warrantizare, nihil aliud eſt, quàm defendere, & acquietare tenentẽ qui warrantũ vocavit in ſeyſina ſua, quia quamvis warrãtus warrantizaverit, non tamen ꝓpter hoc transfertur ſeyſina ad warrantũ, nec aliquid aliud niſi defenſio rei petitæ, q̃ quidem defenſio, cùm ſemel ad warrantum tranſlata fuerit, poſtmodum reſumi non poterit à tenente, ſed omni ꝓcedent ſub nomine warranti, nec cùm warrantus warrantizaverit, rem warrantizatã reddere poteſt petenti contra voluntatẽ tenentis, vel ſine juditio, quia defendere non eſt reddere ſine voluntate tenentis, quin ei fiat diſſeyſina. Sed cùm voluntas tenentis vel judiciũ intervenerit, tunc ſtatim & non ante transfertur ſeyſina rei petitæ ad petentem, & tenens de re warranti excambium habeat ad valentiam. ¶ 3. Videndum etiam quis poſſet warrantum vocare, et qua de cauſa. Et ſciendũ ꝙ warrantũ vocare poterit omnis qui non prohibetur, ſicut ille qui rem aliquam corporalem habuerit, ſicut terram, et tenemẽtũ ab aliquo ex quocunque juſto titulo vel juſtã cauſa acquirendi, ſicut ex cauſa donationis vel vẽditionis vel ꝑmutationis et hmoi, cum charta de warrantia expreſſa & homagio aliquando, niſi in eadẽ charta exprimatᷣ, ꝙ nõ obſtante homagio ſi donator ad warrantũ vocatᷣ fuerit nõ teneatᷣ ad warrantiã, nec ad excãbiũ, & ſic vincit conventio legẽ. ¶ 4. Itẽ tenetᷣ quis warrantizare quandoq̃ ꝓpter homagiũ, etiam ſine chartã, & ſive ſit major ſive minor, dum tamen ante ætatẽ minor qui vocatus fuerit nõ reſpondeat ad warrantiã. Et idem dici poterit de juribus, ſicut de cuſtodiis & maritagiis & hujuſmodi. De hoc autẽ quod dicitur omnis qui non ꝓhibetur, quia non poteſt quis warrantũ vocare in pœnali actione, ubi quis convincendus fuerit ex delicto, vel injuria ꝓpria; & ubi fuerit pœna corporalis infligenda, cùm pœna ſuos tenere debeat actores, & non alios. ¶ 5. Itẽ videndũ eſt quis vocari poſſit ad warrantũ? Et ſciendum quòd tam maſculus quàm fœmina, tam minor quàm major, dum tamen (ut prædictũ eſt) ſi minor vocetur remaneat placitum de warrantia in ſuſpẽſo uſque ad ætatem, niſi cauſa fuerit ita favorabilis quòd ætas expectari non debeat, ſicut ex cauſa dotis. Item non ſolum vocandus eſt ad warrantũ ille qui dedit vel vendidit, verum etiam vocandi ſunt eorum hæredes deſcendentes in infinitum, propter verba in chartis contenta. Ego & hæredes mei warrantizabimus tali & hæredibus ſuis &c. Et in quo caſu, tenentur hæredes warrãtizare ſive ſint ꝓpinqui ſive remoti, remotiores vel remotiſſimi. Et ꝙ de hæredibus dicitur, idem dici poterit de aſſignatis, & de illis qui ſunt loco illorum hæredum, ſicut ſunt capitales domini qui tenentibus ſuis quaſi ſuccedunt,

cedunt, vel ꝓpter aliquem defectum, vel ꝓpter aliquod delictum, ſicut de eſchaetis dominorum. Et ꝙ aſſignatis fieri debet warrantia per modum donationis: ꝓbatur in itinere W. de Ralegh in com̃ War̃ circa finem rotuli, et hoc maximè, ſi primus dominus capitalis, & primus feoffator, ceperit homagium & ſervitium aſſignati. ¶ 6. Si autẽ minor fuerit vocatus ad warrantũ, de aliqua libertate, ſive per ſe, ſive cum aliis, ſemper inquiratur inprimis utrum anteceſſor minoris ſeyſitus fuit de tali libertate ut de feodo anno et die quo fuit vivus & mortuus, ad hoc ꝙ detur dilatio warrantiæ vel non detur. Item vocari poterit ad warrantum, et vocare tam ille qui tenet ad vitam, ſicut ille qui tenet in feodo, et eodem modo ille qui tenet ad terminum annorum. Et ꝙ ille poteſt qui tenet ad terminum quamvis ratio ſe habeat in cõtrarium, ꝓbatur in itinere W. de Ralegh in com̃ War̃ de quadam Sibilla, q̃ dotem petiit circa finem rotuli. ¶ 7. Maritus uxorẽ recte vocat ad warrantum etiam ſine auxilio curię, (niſi ita ſit ꝙ fœmina ꝙ de coſta viri ſumpta fuit, caput excedens, viro ſuo dominetur) ſi uxor in brevi non nominetur, ut ſi recognitum fuerit vel convictum ꝙ vir nihil teneat niſi nomine uxoris ſuæ, quamvis ſecundum quoſdam potius deberet cadere breve illud: aliud tamen erit (ut videtur) ſi donationes factæ fuerint ante matrimonium cum ſeyſina et uſu per aliquod tempus, quod ſecus eſt conſtante matrimonio. Et quo caſu, vir recte vocat uxorem ſicut aliam quãcunquè perſonam, et cùm warrantizaverit, et vir amiſerit, uxor tenebitur ad excambium, ꝙ non eſt in primo caſu. Si autẽècontrariò, ſi vir uxori donationem fecerit *ante matrimonium*, & *uxor per ſe ſine viro* implacitetur, non magis ſine viro reſpondebit *quàm de alia hæreditate ſua*, & *ipſum* (ut videtur) vocare poterit ad warrantum, et *ſi miſerit* ꝙ *vir teneatur ad* excambium, ſecundum ꝙ dicitur de uxore. Cùm autẽ vir & uxor ſimul implacitaverint & petant, & vir attornatus fuerit uxoris, & ille qui tenet poſtmodum uxorem vocaverit ad warrantum, oportebit ꝙ ipſa iterum compareat in curia, & attornatum faciat virum ſuum vel alium in placito warrantiæ, quia vir non eſt attornatus in placito illo quamvis in placito principali: ſecundum ꝙ videri poterit de Itinere M. de Pateſhull in com̃ Eborum anno regni regis Henrici decimo de Petro de malo lacu & Izabella uxore ejus, & Johanne de Beſacre. Et ſic fiat in omni placito cùm tenens warrantum vocaverit ꝙ petens faciat attornatum de novo, ꝙ quidẽ non eſt de tenente.

¶ 1. *Quibus modis obligatur quis ad warrantizandum.* 2. *Si minor vocatus fuerit ſtatim oſtendat tenens chartam vel aliud.* 3. *Aliquando ſine chartæ oſtenſione.* 4. *Aliquando per homagiũ.* 5. *Si vocatus ad warrantum homagium negaverit.* 6. *Per cyrographum & finem factum.* 7. *Item tacite vel expreſſe.* 8. *Si dominus capitalis ad quem terra pervenerit ut eſchaeta vel alio modo cum non ſit hæres, quia res tranſit cum onere.* 9. *Si Rex debeat warrantizare, dicere poterit, quod ſine Rege reſpondere non poterit.* 10. *Quòd nullus vocat Regem ad warrantum niſi teneatur ad eſtambium.* *Cap. 2.*

Item

ATẽ quis vocare debeat & warrãtizare & cui dictũ eſt. Nunc vidẽdũ qualiter et quibus modis quis obligetur ad warrãtiã ſive major ſive minor. Et ſciendũ ꝙ per homagiũ, et finẽ factũ, et per chartarũ ſive per aliorũ inſtrumẽtorum obligationẽ. Per inſtrumẽtorum obligationẽ, verbi gratia, A. vocat B. ad warrantũ verſus C. B. ſum̃onitus petit ꝙ A. oſtendat ei qua ratione vocaverit eum ad warrantũ. Et ſi A. ſtatim ꝓferat chartam ipſius B. vel patris ſui, vel alterius anteceſſoris ſui cujus hæres ipſe fuerit; & quæ dedici non poſſit. Et ſi A. talis ſit hæres ꝙ ei warrantizari debeat, ut ſi ſit hæres ejus qui feoffatus eſt per chartã illam, vel ejus aſſignatus, vel hæres aſſignati, cûm charta de aſſignatis fecerit mentionẽ. Et eodem modo ſi de illis quibus feoffatus dare voluerit, vendere vel legare, et charta fecerit mentionẽ de warrantizatione et puro feoffamento, tunc oportebit ꝙ idem B. ſtatim warrantizet, et incontinenti ad melius ꝙ poterit reſpondeat. Et idem ꝙ dicitur de charta, dici poterit de confirmatione, ſi confirmatio ad warrantizationẽ obligaverit confirmantẽ. ¶ 2. Si autẽ minor infra ætatẽ exiſtens vocatus fuerit ad warrantũ, et cõſtiterit ꝙ minor ſit, ne frivola ſit vocatio, ille qui vocat ſtatim in ipſa vocatione oſtendat chartas ſuas vel aliud, per ꝙ p̄ſumi poſſit ꝙ minor teneatur ad warrantiam ſive præſens fuerit ſive abſens, quia hæc poterit eſſe ratio cûm ſint nõnulli de jure ſuo diffidẽtes, cûm aliud remediũ non haberent ad litẽ ꝓtrahendam, niſi minorẽ ad warrantũ vocarent. Quod etiam de quolibet majore dici poſſet warrantũ vocante majorem vel minorẽ. In aſſiſis vero omnibus ubi ſi vocans de warranto ſuo defecerit, nulla alia ſubſequetur pœna in odiũ defaltæ, niſi ꝙ per defaltã capiatur aſſiſa. Cûm autẽ à vocante warrantũ, oſtenſæ fuerint chartæ & inſtrumẽta, tũc videndũ erit utrũ pater vel alius anteceſſor minoris (ſi ſervitiũ petatur) fuerit in ſeyſina de ſervitio illo anno & die quo fuit vivus & mortuus. Et ſi ita fuit ſeyſitus, tunc ſtatim warrãtizet ſuo feoffato, ſed loquela principalis inter petentẽ et minorẽ qui warrantizavit tenenti uſq̄ ad ætatẽ warranti remanebit ſine die: ſecundũ ꝙ ꝓbatur de Itinere Abbatis de Radinge & M. de Pateſhull in com̃ Warr̃. de Ægidio de Erdington qui ſum̃onitus fuit ad warrãtizandũ W. de Norf. Et quia pater ipſius Ægidii obiit ſeyſitus de ſervitio ipſius W. poſtq̃m ipſe E. warrantizavit ipſi W. remanſit loquela principalis ſine die verſus petentẽ uſq̄ ad ætatẽ E. et ſic minor infra ætatem warrantizabit ſuo feoffato & tenenti ꝓpter ſeyſinã anteceſſoris de ſervitio ꝙ recepit à ſuo feoffato anno et die quo obiit. Si autẽ anteceſſor ſeyſitus nõ fuit anno et die &c. tunc minor infra ætatẽ nec ad warrantiã nec ad principale placitũ reſpondebit. ¶ 3. In caſu tamẽ poterit minor vocari ad warrãtũ et ſum̃oniri ſine chartæ oſtẽſione, ſi infra ætatẽ vocatus fuerit ad warrantum ab aliquo ſuo tenente, ratione alicujus tenemẽti de quo infra ætatẽ feoffatus fuerit tenens, quia in utroq̄ placito tam warrantiæ q̃m principali reſpõdebit. Et unde cum minor ſic vocatus fuerit ad warrantũ, inquirendũ erit utrũ tenementum ratione cujus vocatus eſt ad warrantũ, ſit hæreditas deſcendens vel perquiſitũ, & ꝙ dicitur de ſervitio dici poſſit de homagio.

4. ¶ Per

¶ 4. Per homagiũ vero captũ obligatus eſt dominus ad warrantiã qui homagiũ cepit, quia eſto ꝙ tenens nullã chartã habuerit, vel cùm habuerit, illam non habeat ad manum, ſive feoffamentũ illud fuerit novum vel vetus, ſicut à cõqueſtu Angliæ, de quo raro contingit ꝙ chartæ ꝓferantur, ſi homagiũ intervenerit, & hoc ꝓbari poſſit, capitalis dominus ſine charta warrantizabit. Et ſi forte dicat ꝙ ſine charta warrantizare non debeat, reſponderi poterit à tenente ſic. Tu teneris michi terram petitam warrantizare, quia ego ſum inde homo tuus, & tu inde homagiũ meũ recepiſti, & in ſeyſina es de ſervitio meo, & pater meus et anteceſſores patris mei inde fuerunt homines anteceſſorũ tuorum. Et q ita ſit, ꝓducat ſectam ſufficientem, vivam vocẽ, vel aliqm qui paratus ſit hoc diſrationare ꝑ corpus ſuũ ſi opus fuerit. Et ſi ille qui vocatus eſt hoc dedicere non poſſit, ſine charta warrantizabit, & hoc niſi ille qui vocatus eſt docere poſſit homagium eſſe conditionale s. ſalvo jure cujuſlibet in ſuo caſu. ¶ 5. Si autẽ vocatus homagium illud omnino negaverit et defenderit, tunc juſtic. audiant ꝓbationes tenentis qui ſe ꝓbare poſſit ꝙ ſit homo talis, & quòd ipſe talis homagium ſuũ ceperit, vel anteceſſorum ſuorum in forma ꝓdicta, per juditium warrantizabit. Sed cũ ꝓpter homagium vocetur aliquis ad warrantum ꝙ dedici non poſſit, nunquid poterit dominus ꝓ voluntate ſua homagium tenentis ſui wayviare & ſic de warrantia evadere? nõ, quia ex hoc tale ſequeretur incõveniens, ꝙ ꝓ minimo ſervitio magnum quid warrantizaret tenenti ſuo. Poterit tamẽ tenens quando voluerit tenementum ſuum wayviare vel illud dño ſuo reſtituere ſimul cum homagio et ex cauſa. ¶ 6. Obligatur etiam quis ad warrãtiam ꝑ cyrographum & finẽ factum, ita ꝙ ſi A. ꝓferat cyrographum de fine facto in curia dñi Regis inter ipſum & B. vel eorum anteceſſores quorũ hæredes ipſi ſunt, tunc ſecundũ illud cyrographum (ꝙ de facili dedici non poterit) fiet juditiũ de warrantizatione, in forma tamen ſupradicta de minore; ſi minor ad warrantũ vocatus fuerit, s. ſi anno & die &c. Sed nonne tenẽ minor infra ætatẽ ad finẽ factũ reſpõdere etiã etſi nõ año & die, & de hoc dicetur inferius de exceptionibus. ¶ 7. Non ſolũ obligatur perſona feoffatoris (ut ꝓdictũ eſt) & rationibus ꝓdictis, poterit etiã tenemẽtũ obligari cũ ꝑſona tacite vel expreſſe. Expreſſè, ut ſi quis ita dicat, in charta donationis ꝙ ipſi & hæredes ſui warrãtizabũt donationẽ ſuã ex tali certo teñto ꝙ tunc tenent ad qmcunq poſtmodũ ꝑvenerit, & ſic remanebit res expreſsè obligata ad warrantiã, ut ꝓbaẽ in rotulo de term P. añ regis H. decimoſexto in cõm Midd de Alic. de warr & de R. de Renge, ubi Alic. warrantizavit ꝑ judiciũ cur qui habuit teñtũ literaliter & ſpecialiter obligatũ. Tacitè, ut ſi feoffator tẽpore donationis ſatis habuit unde warrantizet etiã ſine expreſſione, id qd tũc habet remanet obligatũ, quia nõ valet obligatio ꝑſonæ, niſi habeãt ſi opus fuerit unde poſſit excãbiũ facere. Et ꝑ hoc ſic obligatur tenemẽtũ tacite ¶ 8. Sed quid ſi tenemẽtum ſic obligatũ tacitè vel expreſsè, ꝓpter defectum vel ꝓpter delictum feoffatoris tanquam eſchaeta deveniat in manum domini Regis vel capitalis domini ſuperioris?

Quæro an ille teneatur ad warrántiam cùm ad warrantū vocetur et videtur ꝙ ſic, quia res cum homine tranſit ad quemcunq̃. ¶ 9. Poterit etiam ipſe rex inter alios ad warrantiam obligari rationibus ſupradictis, ſed tamen nõ poteſt vocari ſicut vocantur privatæ perſonæ, quia ſum̃oneri non poteſt per breve, et ideo dicere poterit ille cui rex warrantizare debeat, cum quadam curialitate, ſic: ꝙ ſine rege reſpondere non poterit, eo quòd habet chartam ſuam de donatione vel confirmatióne, per quam ſi amitteret, Rex ei teneretur ad eſcambium, vel alia ratione; ꝙ ipſe rex eſt in ſeyſina de homagio & ſervitio ſuo et hujuſmodi, & quoniã ita fieri ſolet multotiens ꝙ tenens ſine rege reſpondere non poterit, ut litem ꝓtraheret ratione cujuſlibet chartæ quam ꝓferret in judítio de confirmatione, ꝓviſum fuit et conceſſum coram ipſo rege in dedicatione Abbathiæ de Hayles in præſentia ix. Epiſcoporũ, & coram com̃ Richardo & aliis pluribus comitibus ſic. ¶ 10. Quòd nullus de cætero regem nominet in judicio (ut prædictum eſt) niſi ita ſit ꝙ rex teneatur ad eſcambium, ſi tenens amiſerit, & ſecundum ꝙ tunc judicatũ fuit inter Comitem Gloc. et Abbatem S. Edmundi, quia chartæ Abbatis ꝑ quas dicebat ꝙ ſine rege reſpõdere non potuit, loquebantur tantũ ꝙ rex reddidit, conceſſit & confirmavit, et de nulla warrantia ꝑ quã teneretur ad eſcambium ſi Abbas amitteret. Et ſciendum ꝙ nihil aliud eſt dicere, non poſſum ſine rege reſpondere, q̃m vocare ipſum ad warrantũ, licet ꝑ alia verba.

¶ 1. *Quòd warrantus debeat deſignare proprio nomine ſi poſſit vel quod tantundem valet. 2. Si warrantus de dote feloniam fecerit & inter duos capitales dominos de eſchaeta contentio habeatur.* *Cap. 3.*

Cum autẽ quis warrantum vocaverit, debet warrantum ſuum deſignare ꝓprio nomine ſi poſſit ſi fuerit in rerũ natura. Si autem in utero matris, aliud erit dicendum, quia ſi in nomine erratum fuerit ſive in perſona, tenens de facili poterit amittere, vel ſi ita vocaverit: voco filium talis ſine expreſſione nominis, non valet talis vocatio, cùm talis plures habuerit filios, valet tamen ſi non niſi unum. Si autem ita vocaverit: voco talem filium & hæredem talis, valet talis vocatio, licet hæredes plures habeat remotos & propinquos, quia hoc de propinquiore erit intelligendum. Sed quid ſi plures appareant qui ſe faciunt heredes, nec appareat quis eorum propinquior, videtur quod ſub disjunctione vocandus erit warrantus, ut ſi dicatur: Voco talem vel talem quicunque eorum hæres fuerit talis, vel ſi hæres in utero fuerit ſic, & ubi uxor petierit mitti in poſſeſſionẽ nomine ventris, ut ſi dicatur: voco talem ꝓprio nomine qui apparens eſt, vel illum qui in utero eſt, niſi ad monſtrũ declinaverit, vel in utero mortuus fuerit; & ſemper exprimi debet cauſa q̃ dubitationẽ inducit, vel incertitudinẽ: ut ſi dicat iſtum vel illũ quicunq̃ iſtorũ obtinuerit, ſicut inter avunculũ & nepotẽ legitimum, & baſtardũ et hujuſmodi. Sufficit enim ſi tantũ faciat quantum facere poteſt, cùm uterquè ſe gerat pro hærede. Et hoc fieri poſſit (ut videtur) ad ſimili-

militudinem exhæredationum, quia ſi quis debeat exhæredari, nominatim debet exhæredari, et eodem modo warrantus nominatim vocari. Ut ſi dicatur. Titius filius meus exhæres eſto. Item valet exhæredatio et ſufficit ſi dicatur, filius meus exhæres eſto, non adjecto ꝓprio nomine, maximè ſi alius filius non exiſtat, quia nō refert utrum quid fiat vel ꝙ tantundē valeat. Cùm autē ſit aliquis qui ſe facit hæredem et hæreditatem petierit, et mulier ſimiliter ſi petat mitti in poſſeſſionē nomine ventris, vel cùm plures ſe faciant hæredes, nec cōſtare poterit quis eorū hæres ꝓpinquior et rectior ſit ꝓpter dubium eventum, et cùm nullus warrantizare teneatur ante hæreditatis aditionē, tutius et melius eſt warrantiam ſuſpendere quouſq; inde haberi poterit certitudo et cōſtiterit de veritate ad ſimilitudinē iſtius caſus. ¶ 2. Quia eſto ꝙ quis implacitatus fuerit de duabus partibus alicujus manerii, et mulier de t̄tia ꝑte q̃m tenet nomine dotis et unde talis eſt warrantus de dote ſua, et pendēte placito ꝙ ille qui tenuerit duas ꝑtes feloniam fecerit, & utlagatus fuerit anteq̃m mulier de tertia ꝑte eum ad warrantū vocaverit, et cùm illæ duæ ꝑtes ratione termini ſui fuerint in manu dn̄i Regis, et inter duos dominos de eſchaeta contentio habeatur, nec ſciri poſſet quis eorū debeat obtinere, loquela mulieris ponitur et remanebit ſine die, vel ad diem diffuſum et in ſuſpenſo, quouſq; inde habeatur certitudo: ut de Itinere ultimo W. de Ralegh in com̄ War̄ circa finē rotuli. Et ita (ut videtur) fieri deberet de p̄miſſis. Item cùm plures vocati fuerint ad warrantū erratū fuerit in nomine unius vel plurium, perinde habendum erit (ut videtur) cùm ſint quaſi unum corpus ac ſi erratum eſſet in nominibus omnium, ſicut videri poterit de pluribus petētibus vel pluribus tenentibus.

¶ 1. *Si quis warrantū vocaverit qui ſit ſub poteſtate ſua licet auxiliū petierit nō habebit auxiliū curiæ. 2. Item ſi talem qui nō fuerit ſub poteſtate regis, ſed ipſum producat ſi poſſit. 3. Si warrantus fuerit infra libertatem alicujus ubi non currit breve Regis. 4. Breve ſi ſine auxilio produci nō poſſit. 5. Si minor vocatus fuerit ad warrantū de dote vel in placito de recto, tunc ſummoneatur cuſtos ejus. 6. Si hæres qui vocatus ſit ad warrantum nihil teneat de hæreditate materna ſed paraſter ſuus, tunc ſummoneatur uterque ſive hæres fuerit major ſive minor.* Cap. 4.

CUm autem quis vocatus fuerit ad warrantiam qui fuerit ſub poteſtate vocantis, licet auxilium curiæ petierit, auxilium non habebit, quem quidem ſi non produxerit, amittere poterit de facili. ¶ 2. Si autem warrantus extra ſuam poteſtatem fuerit, et in poteſtate regis ubicunque, auxilium habebit. Si autem extra poteſtatē regis, cùm Rex, ipſum ꝓducere non poſſit, auxilium non habebit, et ideo producat eum qui vocavit vel rem petitam amittat. ¶ 3. Si autem ſit aliquis qui talem libertatem habeat, ꝙ breve regis ibi non currat ꝓpter dominum regem qui ſibi libertatem conceſſit, mandetur domino libertatis quod warrantum diſtringat, ꝙ ſi non fecerit, diſtringatur ipſe per terras ſuas extra libertatem ꝙ warrantum ꝓducat. Si autē terras extra non habuerit, tunc non obſtātē libertatē apponat Rex manum in defectum ipſius, ita ꝙ jus nō deficiat, cùm autē warrant⁹ ſine

auxilio ꝑduci nõ poſſit, tũc fiat bre de ſumonẽdo warrãtum in hac forma. ¶ 4. Rex vic. ſalutẽ. Sumoneas ꝑ bonos ſumonitores A. ꝙ ſit coram juſtic. &c. tali die ad warrantizandũ B. tantũ t̃ræ cũ ꝑtinẽtiis in tali villa q̃m E. in eadẽ curia corã eiſdẽ juſtic. &c. clamat ut jus ſuũ verſus p̃dictũ B. et unde idẽ B. in eadẽ curia noſtra corã eiſdẽ juſtic. noſtris vocavit ipſũ A. ad warrantũ verſus p̃dictum E. et habeas ibi ſumonitores et hoc breve Teſte &c. vel aliter: ad warrãtizandum B. cuſtodiã t̃ræ q̃ fuit E. & q̃m D. in curia noſtra &c. clamat verſus eundẽ B. ratione filii & hæredis ipſius E. q̃m habet in cuſtodia ſua de dono I. regis patris noſtri, ut dicit. Et unde idem B. vocavit ipſũ A. ad warrantũ verſus ipſũ D. et habeas &c. vel aliter: ad warrãtizãdũ tantũ t̃ræ B. &c. et unde idẽ B. ſumonitus eſt in curia nr̃a coram nobis ad reſpõdẽdum nobis quo warranto tenet tantũ t̃ræ vel quid tale ꝙ nos clamamus ut jus noſtrũ vel eſchaetã, et hujuſmodi, & in omni caſu generaliter ubi jacet warranti vocatio, fiat mẽtio in brevi de ſumonitione de forma placiti, & de modo petitionis in brevi originali cõtento, ſive teñtũ petatur ſicut t̃ra vel redditus, vel ꝙ ad teñtum ꝑtineat ſicut advocatio Eccleſiæ, jus paſcendi, ſive paſtura, rationabile eſtoveriũ, iter vel actus, et hujuſmodi, vel ꝙ ad aliq̃m ꝑtineat ratione teñti, ſicut ſervitiũ, relevium, cuſtodia, & maritagiũ. ¶ 5. Si autẽ minor vocandus ſit ad warrantũ in placito aliquo, ſive ſuꝑ recto ipſo ſive ſuꝑ dote, tunc fiat breve de ſumonendo cuſtodem, ꝙ ſit ad certũ diẽ, et ibi habeant hæredẽ ad warrantizandũ. Rex vic. ſalutẽ. Sumoneas ꝑ bonos ſumonitores A. cuſtodẽ B. filii et hæredis C. & D. cuſtodẽ terræ ejuſdẽ hæredis ꝙ ſit corã juſtic. noſtris tali die, & ibi habeat hæredẽ p̃dictũ ad warrantizandum E. tantũ terræ cũ ꝑtinentiis in tali villa ꝙ p̃dictus A. in curia noſtra &c. clamat ut jus ſuum vel in dotẽ verſus eundẽ B. & unde idẽ A. in eadẽ curia noſtra corã juſtic. noſtris vocavit p̃dictũ hæredẽ ad warrantũ verſus eum. Si autẽ unus & idẽ habeat tam cuſtodiã t̃ræ quã hæredis, tunc ſumoneatur ſine aliis, ꝙ ſit & habeat hæredem. Si autem hæres aliquis teneatur ad warrantiam qui nihil tenuerit de hæreditate matris, ratione cujus vocatus eſt ad warrantum, ſed paraſter vel anteceſſor ſuus ad vitam ſuam, per legem Angliæ, et cùm hæres in curia reſpondit poſt ſummonitionem ei factam ꝙ nihil tenet de prædicta hæreditate matris ſuæ, ſed paraſter ſuus, ꝑpter hoc non differatur warrantia ad vitam paraſtri, ſed ſumoneatur paraſter, ꝙ ſit &c. ad audiendum conſiderationem curiæ de p̃dicta warrantia, vel ad warrantizãdum cum p̃dicto hærede per tale breve. ¶ 6. Rex vicecom̃ ſalutem. Sumoneas per bonos ſumonitores A. ꝙ ſit coram juſtic. &c. ad audiendum conſiderationem ejuſdem curiæ noſtræ, de warrantia tantæ terræ cum pertinentiis in N. q̃m B. in curia noſtra &c. clamat ut jus ſuum verſus E. vel ſic. Ad warrantizandum B. ſimul cum C. filio & hærede talis mulieris, ſcilicet tantam terram cum ꝑtinentiis in N. quam B. in eadem curia noſtra coram eiſdem juſticiariis noſtris &c. clamat ut jus ſuum verſus Edwardũ, et unde idẽ Edwardus in eadem curia noſtra &c. coram eiſdem juſticiariis vocavit inde ad warrantum p̃dictum B. verſus

eundem

eundem E. Et unde idẽ C. dicit ꝙ nihil tenet de hæreditate talis matris ſuæ, nec ad warrantiã illam reſpondere poteſt, ſine prædicto A. qui hæreditatem illam tenet ad vitam ſuam per legem Angliæ.

¶ 1. Quod quis poteſt ſe eſſoniare. 2. Si defaltam fecerit capiatur terra in manum domini regis. 3. Breve ad capiendam terram in manum domini regis per defaltam, ad valentiam ſuper warrantum, magnum Cape. 4. Si terra petita fuerit in uno comitatu & terra warranti in alio, tunc fiat extenſio per tale breve. 5. Breve de capiendo terram pro defectu. 6. Si de advocatione Eccleſiæ vocetur warrantus, tunc capiatur terra ad valentiam & eſtimetur advocatio, ut ſciri poſſit quantum capi debeat. 7. Breve quod capiat tantam terram quæ ſit de hæreditate. 8. Si mulier dotem petierit & minor vocatus ad warrantum & cuſtos defaltam fecerit, capiatur de terra minoris pro defectu cuſtodis. 9. Si minor vocatus fuerit ad warrantum cum paraſtre et uterque eorum defaltam fecerit, vel uterque eorum tantum, capiatur de terra minoris ad valentiam terræ petitæ. 10. Si plures warranti defaltam fecerint. 11. Si warranti manentes fuerint in diverſis comitatibus & pro ea parte quam quilibet tenuerit facta prius eſtimatione. Cap. 5.

AD diem verò ſummonitionis legitimæ quindecim dierum poterit quilibet eorum ſe eſſoniare ſi voluerit, petens, tenens, & warrantus ſimul, vel viciſſim, ita ꝙ quilibet eorum habeat unicum eſſonium ſecundum ꝙ ſuperiùs dicitur de eſſoniis. ¶ 2. Et ſi ad diem ſummonitionis fecerit petens defaltam, pſente tenente, & ſe liti offerente, recedet tenens quietus de brevi illo, ſecundùm ꝙ ſuperius plenius dicitur de defalta. Et eodem modo ſi tenens, tunc capiatur terra in manum domini Regis ut ſupra. Si autem warrantus defaltam fecerit præſentibus tam petente, quàm tenente, et antequàm warrantus in curia comparuerit capiatur de terra warranti in manum domini Regis ad valentiam ťræ petitæ ſi warrantus terram habuerit in eodem comitatu. Et idem ſi tenens ſe eſſoniaverit, & ſic fiat irrotulatio. A. tenens ſcilicet vel A. eſſoniator tenentis optulit ſe quarto die verſus B. de placito ꝙ idem B. warrantizet ei tantum terræ cum pertinentiis in tali villa, quam C. clamat ut jus ſuum verſus eum, et unde idem A. in curia &c. vocavit ipſum B. ad warrantũ verſus pdictum C. & prædictus B. non venit & ſummonitio &c. Juditium. Capiatur terra in manum domini Regis de terra ipſius B. ad valentiam &c. et dies &c. et B. ſummoneatur ꝙ ſit tali die reſponſurus & oſtenſurus &c. ut ſupra de defaltis. Idem dies datus eſt tali petenti in banco. ¶ 3. Rex vicecom̃ ſalutem. Cape in manum noſtram per viſum legalium hominum de comitatu tuo de terra in balliva tua pro defalta ipſius A. ad valentiã tantæ terræ cum ptinentiis in tali villa ꝙ B. de N. in curia noſtra &c. clamat ut jus ſuum verſus C. & unde idem C. in eadem curia noſtra coram juſtic. &c. vocavit eundẽ A. ad warrantum verſus eundẽ B. & diem captionis &c. Et ſummoneas per bonos ſummonitores prædictum A. quòd ſit &c. ut ſupra. Et idem dies dabitur tam petenti quã tenenti ſi præſentes fuerint perſonaliter, vel per attornatos vel per eſſoniatores ſi ſe eſſoniaverint. Si autem in eodem com̃ ubi terra petitur, non habeat warrantus terram cûm defaltam fecerit, de qua capi poſſit ad valentiam ſed in alio, nec conſtare poterit quantum terræ vicecom̃ capere

 debeat

debeat in ſuo com̄ in manum dn̄i Regis, quia neſcit de valore terræ petitæ in alio com̄, oportet igitur ꝙ prius fiat extenſio de terra petita, & facta extenſione mandetur vicecom̄ de alio com̄ quantū terræ capere debeat ꝓ defaltam warranti per tale breve, per ꝙ fiat extenſio. ¶ 4. Rex vicecom̄ ſalutem. Præcipimus tibi ꝙ aſſumptis tecum duodecim tam militibus quàm aliis liberis, legalibus et diſcretis hominibus de viſneto tali in ꝓpria perſona tua accedas ad talē locum et per eorum ſacramentum extendi facias et appreciari tantam terram in tali villa &c. vel aliter & breviùs. Præcipimus tibi ꝙ per ſacramētum ꝓborum & legalium hominum de com̄ tuo extendi facias & appreciari tantam t̄ram cum ꝑtinentiis in tali villa q̄m talis in curia noſtra clamat &c. Et unde idem talis vocavit talē ad warrantum &c. Et extenſionem illam & appreciationem ſcire facias tali die vel ſine dilatione evidenter, diſtincte & aperte per literas tuas ſigillatas & per duos legales & diſcretos homines ex illis per quos extenſio illa et appreciatio facta fuit. Et habeas ibi hoc breve et nomina eorum per quorum ſacramenta extenſionē et appreciationem illam feceris Teſte &c. Et cùm per extenſionem conſtiterit de valore, tunc primùm pręcipiatur vicecom̄ ubi warrantus terram habet quòd capiat in manum domini Regis ad valentiam per hoc breve. ¶ 5. Rex vicecom̄ ſalutem. Cape in manum noſtram per viſum &c. de terra talis per defectum ipſius talis ad valentiam centum ſolidatarum terræ ꝓ una carucata terræ cum ꝑtinentiis in tali villa in tali comitatu quam talis in curia noſtra &c. clamat ut jus ſuum verſus talem, et unde idem talis vocavit &c. et diem &c. et ſum̄oneas talem ꝙ ſit ad talem diem &c. Teſte &c. Quandoquè tamen ſine tali inquiſitione facienda, eſtimetur terra quæ petita eſt ſecundum ſolam aſſertionem petentis, et capiatur in alio comitatu ad valentiam, ut ſi tenens retinuerit, non erit neceſſe ulteriùs ꝓcedere, ſi autem amiſerit, tunc procedatur ad veram inquiſitionem, quod prius non erit neceſſe, ut de term̄ Paſchæ an̄ Regis Henrici decimo quarto. ¶ 6. Cùm petatur advocatio et tenens warrantum vocaverit qui defaltam fecerit, tunc de terra warranti capiatur ad valentiam in manum domini regis, ſive warrantus manens fuerit in eodem comitatu, ſive in diverſis. Sed quoniam incertum erit quantū capi debeat de terra warranti, niſi prius conſtiterit de valore advocationis, inprimis eſtimanda erit Eccleſia, et per conſequens ſciri poterit quantū valeat advocatio. Extenſiò quidem advocationum talis eſſe debet in partitionibus faciendis inter cohæredes, ꝙ ſi Eccleſia valeat viginti Marc. plus vel minus, ꝓ qualibet marca in extenſione facienda computetur redditus duodecim denarioꝝ, ſicuti ꝓ viginti Marc. viginti ſolid̄, et facta ſic extenſione, capiatur ꝓ defalta warranti ad valentiam per hoc breve. ¶ 7. Rex vicecom̄ ſalutē. Cape in manum noſtram per viſum &c. de terra talis mulieris in balliva tua, q̄ ſit de hæreditate ejus, cùm forte aliam terram habuerit, ſimul cum hæreditate, ſicut nomine dotis, pro defectu ipſius mulieris, ad valentiam viginti ſolidatarum redditus cum pertinentiis pro advocatione talis Eccleſiæ quam A. in curia noſtra &c. clamat ut jus ſuum verſus

ſus B. Et unde idē B. in eadē curia vocavit ipſam ad warrantū verſus pdictū A. et diem &c. Sumoneas &c. Teſte &c. Cùm autē mulier dotē petierit vel aliud tenementū, vel quid tale ut jus ſuū verſus aliqm qui minorem vocaverit ad warrantū, ſi minor vel ejus cuſtos defaltam fecerit ubicunq terra fuerit, habita tamē extenſione (ut prædictū eſt) capiatur de terra minoris pro defectu cuſtodis ad valentiam terræ petitæ per tale breve. ¶ 8. Rex vicecom ſalutē. Cape in manū noſtrā p viſum &c. de terra talis filii & hæredis talis qui eſt infra ætatē et in cuſtodia talis pro defectu ipſius cuſtodis ad valentiā tantæ terræ cum pertinentiis, vel tertiæ partis tantæ terræ cum pertinētiis in tali villa, vel in com tali, quam tertiam ptem, talis quæ fuit uxor talis in curia noſtra &c. clamat in dotem verſus A. & unde idem A. in eadem curia noſtra coram &c. vocavit eundē talem qui eſt infra ætatem ad warrantum verſus eum et diē &c. ſumoneas &c. Teſte &c. ¶ 9. Si autem vocatus fuerit ad warrantum (ut pdictum eſt) ille qui nihil habuerit de hæreditate materna, nec ſine paraſtre reſpondere poterit, ſive uterq defaltam fecerit ſive alter ipſorū, capiatur de hæreditate materna ad valentiā terræ petitæ p defaltam per tale breve. Sed refert utrum per parvum cape vel per magnum, cùm unus in curia cōparuerit & alius nō. Sed videtur q per magnū ubi ambo defaltam fecerint, cùm ipſe qui in curia cōparuerit ſe defendere poſſit per legem, & cùm ſint odioſa reſtringenda. Cùm autē unus eorum tantum defaltam fecerit, tunc utrum ſit vel ſic, certū erit q terra hæredis. Si autem unus ſit cuſtos terræ et hæredis ſimul, vel unus cuſtos terræ & alius cuſtos hæredis, in quo caſu ultimo, omnes ſumonendi ſunt in uno brevi quotquot ſunt cuſtodes & habeant hæredē. Si autē paraſter, per legē Angliæ quaſi cuſtos eſt. Rex vicecom ſalutē. Cape in manum noſtrā per viſum &c. de terra quam A. tenet ad vitam ſuam per legem Angliæ & quæ eſt de hæreditate B. filii & hæredis talis mulieris, & ad ipſum reverti debet poſt mortem prædicti A. ad valentiam tantæ terræ cum pertinentiis in pdicta villa quam C. in curia noſtra &c. clamat ut jus ſuum verſus D. Et unde idem D. in eadem curia noſtra &c. vocavit inde ad warrantū pdictum A. ſimul cum prædicto B. verſus eundē C. & q idem B. dicebat quòd nihil tenuit de hæreditate prædicta matris ſuæ, ſed prædictus A. per legem Angliæ, ſine quo de prædicta warrantia non potuit reſpondere & diem &c. et ſummoneas &c. Teſte &c. ¶ 10. Quod autem de uno warranto dicitur, dici poteſt de pluribus ſi plures defaltam fecerint; ſecundum quod terras habuerint in uno com vel diverſis, & ubi ſi in diverſis com, ſumoneantur ſic. Rex vicecom ſalutem. Sumoneas p bonos ſumonitores A. quòd ſit coram juſtic. &c. ad warrantizādum B. de N. ſimul cū C. de tali com tantū terræ cū ptinentiis in tali villa &c. ut ſupra. Et ſic de tribus vel pluribus warrantis, et ſi omnes defaltā fecerint, de terris omniū capietur ad valentiā, ſecundū q tenuerint p diviſo vel p indiviſo, & facta extenſione, ſecundū q fuerint omnes in uno com vel diverſis. ¶ 11. Si autē unus ex pluribus warrantis defaltam fecerit ante apparitionem, & alii comparuerint, abſentia unius non erit dānoſa

 aliis,

aliis, ꝙ nõ eſt in viro et uxore, ſed illi qui p̄ſentes fuerint defendant cauſam ſuam, ſed ꝓ defectu abſentis capiatur de terra ipſius in manũ dñi regis ad valentiã pro ea parte q̃ ipſum cõtigerit de warrantia facienda, facta tamen priùs eſtimatione quantũ valeat terra q̃ petita eſt à tenẽte, & fiat tale bre. Rex vicecom̃ ſalutẽ. Cape in manũ nr̃am (per omnia ut ſupra) uſq̃ ad clauſulam illam, ſcilicet: Et unde talis in eadẽ curia vocavit talẽ ad warrantum verſus talẽ petentẽ cũ A.B.C. cohæredibus & ꝑticipibus ſuis Teſte &c. Et ſi talis ad ſecundũ diẽ nõ venerit, amittet terrã ſuã captã in manũ dñi regis ꝑ judiciũ, et ſalvæ erunt aliis exceptiones & reſponſiones ſuæ.

¶ 1. Si warrantus ad ſecundam ſummonitionem poſt captionem nec primo die nec ſecundo nec tertio nec quarto cõparuerit. 2. Quòd petens recuperabit ſeyſinã per defaltã. 3. Cùm tenens amiſerit quia warrantus nõ poteſt eum defendere in ſeyſina ſua, ſi warrantus tenementum habuerit in eodem comitatu, ſtatim fiat ei excambium ad valentiam. 4. Si plures ſint warranti & quidam defaltam fecerint & quidam nõ. 5. Cape de terra warranti ad valentiam. 6. Aliud breve de eadem captione ſed alio modo. 7. De viro & uxore cûm ſimul vocati fuerint ad warrantum & alter ipſorum defaltam fecerit. 8. Cûm warrantus nullam habeat excuſationem cùm defaltam fecerit primo die, ſecundo, tertio, vel quarto. 9. Breve ſecundum judicium ſupradictum. 10. Quòd poteſt quis amittere per defaltam quam fecit primo die, ſicut ſecundo, tertio & quarto. 11. Ubi quietus recedit de warrãtia & terra petita capiatur in manum domini Regis. 12. Si petens defaltam fecerit offerentibus ſe liti quarto die tenente & warranto, uterque quietus recedet. 13. Si warrantus Chriſtianus vel Judæus terram non habuerint per quam diſtringi poſſunt ad warrantum vic, habeat corpora eorum. Cap. 6.

Cum autem warrantus ad ſecundũ ſum̃onitionẽ poſt captionẽ nec primo die, nec ſecundo, nec tertio, nec quarto cõparuerit, petente ſe offerente liti contra tenentem, et tenente contra warrantũ, recuperabit petens terram verſus tenentẽ, et tenens verſus warrantum excambiũ ad valentiam. Et fiat talis irrotulatio, A petit verſus B. tantã terrã cum ꝑtinentiis in tali villa ut jus ſuum, et ita ꝙ p̄dictus B. venit in eadẽ curia noſtra et vocavit inde ad warrantum C. ita ꝙ ſum̃onitus fuit ꝙ eſſet ad talem diem, ad quem diẽ non venit nec ſe eſſoniavit, & ita de terra ipſius C. per judicium capta fuit in manum domini regis ad valentiam p̄dictæ terræ. Et præceptum fuit vic. quòd mandaret juſtic. diem captionis, & ꝙ iterum ſum̃oneret prædictã D. ꝙ eſſet ad talẽ diem reſponſurus de principali placito, et de defalta. Et ad quem diem non venit, nec primo, nec ſecundo, nec tertio, nec quarto die, nec terra ad horam fuit replegiata, et ideo cõſiderandum eſt ꝙ prædictus A. recuperet terram ſuam verſus prædictum B. per defaltam B. et B. in miſericordia et habeat de terra ipſius C. in loco competenti excambiũ ad valentiam. Et quod dictũ eſt de uno warranto, dici poſſit de pluribus ſi defaltam fecerint; breve de faciendo ſeyſinã petenti tale erit. ¶ 2. Rex vic. ſalutem. Scias ꝙ A. in curia nr̃a corã juſtic. &c. recuperavit ſeyſinã ſuã verſus B. per defaltã ipſius B. de tãta terra cum ꝑtinẽtiis in tali villa. Et ideo tibi p̄cipimus ꝙ eidẽ A. de p̄dicta terra cum ꝑtinẽtiis, ſine dilatione plenariã ſeyſinam habere facias T. &c. Poſt breve iſtud fiat aliud tenenti de eſcambio

habendo

habendo factaprius extẽſione ut ſupradictũ eſt, ſi warrãtus terrã nõ habuerit in eodẽ com̃ ſed in diverſis. Si autẽ in eodem com̃, tunc fiat breve ſic. ¶ 3. Rex vic. ſalutẽ. Scias ꝙ cùm A. de N. in curia noſtra corã juſtic. &c. peteret verſus B. tantam terram cum pertinentiis in tali villa ut jus ſuum, idem B. venit in eadem curia noſtra coram eiſdẽ juſtic. et vocavit inde ad warrantũ E. de N. qui cùm ſum̃onitus eſſet, poſtea defaltam fecit in eadẽ curia, per q̃m idem A. ſeyſinã ſuã recuperaverit de p̃dicta terra verſus eundem B. Et ideo tibi p̃cipimus quòd de terra ipſius E. in com̃ tuo propinquiore tali terræ ipſius B. eidẽ B. excambiũ ad valẽtiam ſine dilatione habere facias T. &c. Cùm autẽ plures ſint warranti vocati & quidam illorum defaltam fecerint et quidam nõ, tunc fiat breve in hac forma. ¶ 4. Rex vic. ſalutẽ. Scias ꝙ cùm A. in curia noſtra &c. (ut ſupra) Idem B. venit (ut ſupra) et vocavit inde ad warrantũ C. & D. qui cùm ſum̃oniti eſſent in eadẽ curia noſtra coram p̃fatis juſtic. noſtris, idẽ C. defaltam fecit verſus eundem B. ita ꝙ p̃dictus A. coram p̃fatis juſtic. &c. recuperavit ſeyſinã ſuã verſus eũdẽ B. p defaltã de medietate totius terræ cum ptinentiis. Et ideo tibi p̃cipimus ꝙ de terra ipſius C. in balliva tua ꝓpinquiore terræ ipſius B. eſcãbiũ ad valẽtiam p̃dictæ medietatis eidẽ B. ſine dilatione habere facias Teſte &c. Si poſt ſum̃onitiones & eſſonia cũ tenẽs ſe forte eſſoniaverit & warrãtus cõparuerit vel quidã ex pluribus, & ſic diem in banco habuerint & poſtea defaltam fecerint, capiatur de terra ipſorũ &c. et fiat talis irrotulatio. Si autẽ cõtingat quòd warrantus ſemel poſt ſum̃onitionem vel eſſonium ſuum factum cũ tenẽs ſe forte eſſoniaverit in judítio comparuerit, vel cùm plures warranti vocati fuerint ſimul vel viciſſim ſe eſſoniaverint, quidam illorũ in juditio cõparuerint, & ſic diẽ habuerint in banco, et poſtea defaltam fecerint, capiatur de terra illorum p defaltã ad valentiam terræ petitæ, vel ptis ipſius ſecundũ quòd plures warrãti vocati fuerint vel unus, per parvũ cape in formã ſuperius dicta, de petente et tenente cùm tenens defaltam fecerit poſtq̃m ſemel in juditio cõparuerit, et fiat ſic irrotulatio in perſona warrãti. B. optulit ſe quarto die verſus C. de placito ꝙ warrantizet ei tantam terram cum ptinentiis in tali villa quam A. de N. in curia &c. clamat ut jus ſuũ verſus eundẽ C. vel quam talis mulier clamat ut dotem ſuam verſus eundem B. et unde idẽ B. in curia noſtra vocavit &c. (ut ſupra) et idem C. non venit, et habuit diem in banco poſtquàm comparuerat in curia noſtra &c. juditium &c. Capiatur de terra ipſius C. ad valentiam, et ipſe C. ſum̃oneatur quòd ſit ad talem diem auditurus juditium ſuum per parvum cape quod tale eſt. ¶ 5. Rex vic. ſalutẽ. Cape in manũ noſtram de terra C. in balliva tua pro defectu ipſius C. ad valentiam tantæ terræ cum pertinentiis ſuis in tali villa q̃m A. de N. in curia noſtra &c. coram juſtic. &c. clamat ut jus ſuũ verſus B. et unde idem B. in eadem curia noſtra coram juſtic. &c. vocavit ipſum C. ad warrantum verſus predictum A. et ſummoneas per bonos ſum̃onitores prædictum C. ꝙ ſit coram *juſtic.* noſtris ad talem diem *auditurus* inde juditium ſuum, et habeas ibi ſum̃onitores et hoc breve T. &c.

 ¶ 6. Ad

¶ 6. Ad q̄m diem ſi non venerit, amittet ad valentiam terræ petitæ ꝑ defaltam verſus D. qui tenet, et A. recuperabit verſus B. terram petitā & fiat talis irrotulatio, A. optulit ſe quarto die verſus C. de placito ꝙ warrantizet ei tantam terram cum pertinentiis in tali villa quam A. clamat &c. (ut ſupra) verſus B. & unde idem B. vocavit ad warrantum ipſum C. et C. non venit ſed aliàs fecit defaltam poſtquam in curia comparuerat, ita ꝙ terra capta fuit in manum dn̄i Regis, et ipſe C. ſum̄onitus ad audiendum judicium ſuum. Et ideo conſideratum eſt ꝙ A. recuperet ſeyſinam ſuam verſus B. et B. in miſericordia, et habeat excambium ad valentiam de terra ipſius C. et fiat utriq̄ eorum ſeyſina, ſcilicet A. de re petita et B. de eſchambio in forma ſupradicta. Si Chriſtianus vel Judæus qui terrā nō habuerint de qua diſtringi poſſint cùm vocati fuerint ad warrantizandum, præcipiatur vicecom̄ ꝙ habeat corpora eorum, quia ibi non poterit captio terrę fieri ad valentiam. Judæus vero nihil ꝓprium habere poteſt, quia quicquid acquirit non ſibi acquirit ſed regi, quia non vivunt ſibi ipſis ſed aliis, et ſic aliis acquirunt et nō ſibi ipſis. ¶ 7. Quid autem dicetur de viro et uxore cùm ſimul vocati fuerint ad warrātum, et unus illorum defaltā fecerit, tunc fiat ac ſi uterq̄ defaltam faceret, vel per parvum cape vel per magnum cape, ſecundū ꝙ defalta facta fuerit antequam cōparuerint vel poſt. Sed cùm viciſſim ſe eſſoniaverint et unus diem in banco receperit cùm alius ſe eſſoniaverit et poſtq̄m ambo defaltam fecerint, tunc pro defectu utriuſq̄ capienda erit terra in manū dn̄i regis. Sed refert utrum per parvum cape vel per magnum cape, quia ratione ejus qui non comparuerit, videtur ꝙ locum habet magnum cape, et ratione ejus qui cōparuerit ꝙ parvum locum habebit. Sed cùm ſint loco unius nec jura eorū diviſionē recipiunt, nec utrūq̄ br̄e ſimul cōpetere poſſit ſi ad juris rigorē habeatur reſpectus, et cùm lites reſtringēdæ ſunt et ea tenenda quæ magis ligant, tunc ad parvum cape erit recurrendū, ſi autē ad ꝑtem benigniorē ubi defendi poſſunt ſum̄onitiones, ſurſiſæ, et eſſonia, tunc locum habebit magnum cape ꝙ melius eſt. Cùm autem unus illorum defaltam fecerit, in hoc caſu fiat magnum cape vel parvum, ſecundum ꝙ ille qui defaltam fecerit in juditio prius cōparuerit vel non. ¶ 8. Cùm autem warrantus nullam habuerit excuſationem cùm venerit quam prætendere poſſit et ſanare defaltam ꝙ ad primū diē non venerit nec ſecundum, nec tertiū, nec quartum: tunc fiat irrotulatio ſic, A. petiit verſus B. tantū terræ cum pertinentiis, et ita ꝙ idē B. vocavit ad warrantum C. qui poſtquàm in curia cōparuerit et diē habuerit in bāco, vel poſtq̄m warrātizavit defaltā fecit, ita ꝙ terra capta fuit in manū dn̄i regis, et ipſe ſum̄onit᷒ ad audiēdū juditiū ſuum ad hunc diē. Et ipſe C. venit ſed nō potuit ſanare defaltā, et ideo cōſideratū eſt ꝙ A. recuperet ſeyſinā ſuā verſus B. et B. in miſericordia et habeat excābiū ad valentiam de terra ipſius C. Breve de faciendo ſeyſinam ipſi A. tale eſt. ¶ 9. Rex vicecom̄ ſalutem. Scias quòd cùm A. in curia noſtra &c. peteret verſus B. tantam terram &c. ut jus ſuum, vel mulier ut dotem ſuam, vel aliud ſecundum formam brevis originalis, idem B. venit in eadem curia

coram

coram eiſdē Juſtic.&c.et vocavit inde ad warrantū C.& qui ſimiliter venit in eadē curia, et eidem B. terrā illā warrantizavit et poſtea in eadē curia noſtra terrā illā amiſit per defaltam quam fecit verſus eundem A.Et ideo tibi ꝑcipimus ꝙ eidem A. de prædicta terra cum pertinentiis ſine dilatione plenariam ſeiſinam habere facias, & de terra ipſius C. in balliva tua habere facias eidem B. eſcambium ad valentiam prædictæ terræ ſine dilatione per viſum legalium hominum. Teſte &c. ¶ 10. Et quòd quis amittere poterit per defaltam quam fecerit ad primum diem, hoc eſt ſi primo die non cōparuerit, ac ſi ſecundo die, tertio vel quarto defaltam fecerit, ſi ſūmonitionē cognoverit vel ſi eam dedicere nō poſſit, cùm diē habuerit in bāco poſtq̄m ſemel in curia cōparuerit: ꝓbatur de term̄ S. Michaelis anno Regis H.xvi. incipiente xvii. in com̄ Midd de W. de Ralegh et quodā tenente ſuo Johanne Pigon qui tenuit de quadam ꝑbenda S.P. Et etiam quòd defalta facta primo die, et ſecundo die placiti nocet, ꝓbatur de term̄ S. Hilarii anno Regis H. viii. in com̄ Berk. de Henry de Queynt qui ſe tenuit ad defaltam, quia tenens non venit primo die,nec ſecundo,ſed poſtea remiſit tenenti defaltam ꝓ xv. Marc. argenti. Sed quid ſi primo die cōparuerit tenens coram aliquo Juſticiario, et ſecundo, tertio,vel quarto die defaltam fecerit? idem erit dicendū ꝙ prius, cùm vocatus non cōparuerit. Et eodem modo ſi uno die de licentia abſens fuerit & per alium diem ſe abſentaverit ſine licentia. Et notandum, quòd ſi quis implacitatus ſit per breve de recto et per defaltā amiſerit, vix ſeyſinam ſuam rehabebit per conſimile breve, niſi majus jus habuerit in t̄ra illa petita ille qui amiſit quàm ille qui petit. Si autem minus vel nihil, nunquam recuperabit, ſicut eſſe poſſet inter fratrem antenatum et poſtnatum, ſi poſtnatus per defaltam amitteret. ¶ 11. Sed quid ſi tenens defaltam fecerit cùm petens ꝑſens ſit et warrantus, illis ſe liti offerentibus, ſi warrantus nondum warrantizavit, ſtatim recedat quietus de warrantia, et terra petita capiatur in manum dn̄i Regis per parvum cape, & tenens ſummoneatur ꝙ ſit ad alium diem auditurus inde judicium ſuum, ad quem diem ſi non venerit, vel ſi cùm venerit ſanare non poſſit defaltam, amittet ſeyſinam ſuam, eo quòd non eſt ſecutus verſus warrantum ſuum quem vocavit per auxilium curię vel ſine. Et de hac materia inveniri poterit de term̄ S. Michaelis anno regis H. quarto incipiente quinto. ¶ 12. Cùm autem petens defaltam fecerit offerentibus ſe liti quarto die tenente & warranto, recedet uterque quietus de brevi illo. ¶ 13. Cùm quis ad warrantum vocatus fuerit Chriſtianus vel Judæus qui terram non tenuerit in feodo q̄ capi poſſit in manum dn̄i Regis vel per quam diſtringi poſſunt, præcipiatur vicecomiti ꝙ habeat corpora eorum primo die. Et de hac materia inveniri poterit de term̄ S. Trinitatis anno regis H. quarto de Iſaac Judæo de Northwico, & de term̄ S. Hilarii & Paſchæ circa principium.

¶ 1. Poſt

¶ 1. Poſt eſſonia et dilationes præſentibus in judicio petentibus et warranto et warrantus gratis warrantizaverit et in ſe ſuſceperit deſenſiones, tunc remaneat tenens domi donec diſcuſſum fuerit inter petentem et warrantum. 2. Propoſita intentione verſus warrantũ. 3. Breve de facienda ſeyſinam et ſic de manu in manũ de pluribus ſicut de uno, s. quod fiat eſcambium. 4. Si warrantus nihil habeat unde facere poſſit eſcambiũ. 5. Cùm unus vel plures ex pluribus feoffatus fuerit et ex pluribus tenentibus qui diverſis temporibus feoffati fuerint quod melior erit cõditio ejus quoad eſcambium qui primò feoffatus fuit ſi uno tempore fuerint implacitati, aliud ſi diverſis. 6. Cum warrantus nihil habeat unde eſcambium faciat de hæreditate ejus cujus nomine vocatus fuerit ad warrantum. 7. Si ille qui feoffavit tempore feoffationis ſatis habuit, res illa quam tunc habuit tacite obligatur vel expreſſe facta in modum donationis. Cap. 7.

POſt eſſonia et diſtrictiones et dilationes legitimas p̄ſentibus in judicio tam petente quàm tenente et warranto, aut ſtatim warrantizat aut de warrãtia cõtẽdit ꝙ warrantizare nõ debeat. Si autẽ ſine contẽtione gratis warrãtizaverit et in ſe defenſiões ſuſceperit in placito principali, incipiet placitũ eſſe principale inter petentẽ et ipſum warrantũ et extunc remaneat tenens cui warrãtizatũ eſt domi, donec cõſtiterit quis eorũ petẽtis vel warranti poſſit in placito obtinere, et ꝓponat petens intẽtionem ſuam verſus warrantũ ſicut primò ꝓpoſuit verſus ipſũ tenentẽ, quia de cætero ꝓcedant omnia ſub p̄ſona warranti ſicut ꝓcedere deberet ſub ꝑſona tenentis, nec poterit de cætero tenẽs ꝑdere, quia ſi warrantus ipſũ in ſeyſina ſua defendere nõ poſſit, habebit tenẽs de terra warranti, ſi q̄m habuerit eſcambiũ ad valentiã t̄ræ q̄m tenẽs amiſerit. ¶ 2. Propoſita igitur intẽtione petẽtis verſus warranti, ſtatim reſpõdeat warrãtus intẽtionẽ, et defendat jus petentis, ꝑ duellũ vel per magnã aſſiſam ſi voluerit, niſi exceptiones habeat cõpetẽtes quas verſus petẽtem ꝓponat, vel niſi forte warrãtũ habeat vel defenſorem qui ipſũ verſus petentẽ defendere debeat, unũ vel plures q̄m incontinẽti vocet per auxiliũ curiæ, vel ſine, ſicut ſuperius paulatim dictũ eſt. Et eodẽ modo ꝓcedatur (ut p̄dictũ eſt) de warrãto in warrantũ uſq; ad plures ſucceſſivè, donec nõ ſit aliquis ulterius qui vocari poſſit ad warrantũ, et unde cùm plures vocati fuerint de warrãto in warrãtũ, et ultimus warrantus ꝑ defaltam vel ꝑ juditiũ amiſerit, ipſe tenebitur eſcãbiũ facere, et illud idẽ eſcãbiũ quaſi de manu in manũ, et warranto in warrantũ uſq; ad tenentẽ, cui primò fuit warrantizatũ, et fiat talis irrotulatio, A. petiit verſus B. tantam t̄ram in tali villa cum ꝑtinẽtiis ut jus ſuũ, vel talis mulier ut dotẽ ſuam et hujuſmodi. Et idẽ B. venit in eadẽ curia et vocavit ad warrantũ C. qui venit et ei warrãtizavit et in eadẽ curia corã eiſdẽ Juſtic. vocavit inde ad warrantũ D. qui poſtmodũ ꝑ juditiũ vel ꝑ defaltam t̄ram illam amiſit verſus p̄dictũ A. et ideo cõſideratũ, eſt ꝙ p̄dictus A. recuperet ſeyſinam ſuam verſus p̄dictũ B. de p̄dicta t̄ra cum ꝑtinẽtiis et ꝙ B. habeat de t̄ra D. eſcambium ad valentiam, ſed ꝑ manũ ipſius E. et ita fieri poteſt de pluribus warrantis in infinitũ, et erit tale br̄e de ſeyſina facienda. ¶ 3. Rex vic. ſalutẽ. Scias ꝙ cùm A. in curia nr̄a &c. peteret verſus B. tantũ t̄ræ &c. ut jus ſuũ, idẽ B. venit in eadẽ curia nr̄a coram Juſtic. nr̄is, et vocavit inde ad warrantũ C. & qui venit in eadẽ curia et t̄ram illam eidẽ B. warrantizavit, & vocavit inde ad warrantũ B. qui poſtea in eadẽ curia ei warrantizavit, & poſtea terram

illam

illam ꝑ defaltam vel ꝑ judicium amiſit, ut ꝓdictũ eſt. Et ideo tibi ꝓcipimus ꝙ eidẽ A. de ꝓdicta terra cum pertinentiis ſine dilatione plenariam ſeyſinam habere facias, & de terra ipſius D. in balliva tua eidẽ C. eſcambiũ habere facias ad valentiam ꝓdictæ terræ ſine dilatione, et illud idem eſcambium ꝑ manus ipſius C. ſine dilatione habere facias ꝓdicto B. Teſte &c. vel ſi plures ſint ibi warranti vocati q̄m duo, ut ſi dicatur, A. petit verſus B. tantam terram &c. et idẽ B. venit & vocavit inde ad warrantum C. & qui ei warrantizat & qui inde vocat ad warrantum D. & qui ei warrantizat & vocat ad warrantũ D. et qui ipſi warrantizat et vocat ad warrantũ E. & qui ipſi warrantizat, & cùm ipſũ D. feoffatũ ſuum & tenentẽ ſuum defendere non poſſit & per juditiũ amiſerit vel per defaltam, idem A. recuperet verſus ꝓdictum B. & D. faciet eſcambium de terra ſua eidem B. ad valentiam, & illud idem eſcambium fiet prædicto A. quaſi per manum ipſius D. nulla facta mentione de ipſo C. niſi tantum de ultimo warranto, ſcilicet de E. & de D. ſuo tenente cùm idem C. de ſuo nihil attribuit, & ideo dicatur ſic in brevi de ſeyſina facienda, de terra ipſius E. in balliva tua eidem B. eſcambium ad valentiam ꝓdictæ terræ ſine dilatione habere facias, & illud idẽ eſcambiũ ſine dilatione habere facias eidẽ B. Et eodem modo fiat ſi plures vocentur ſucceſſivè, uſq; ad x. vel amplius in infinitũ. Sed quid erit ſi E. ultimus warrantus qui in ſe defenſionẽ ſuſcepit et amiſit, nihil habeat unde facere poſſit eſcambiũ, & D. habet ad ſufficientiam qui warrantizavit C. & omnes alii uſque ad B. qui warrantum vocavit; & iniquum eſſet ꝙ B. eſſet ſine eſcambio? æquum eſſet (ut videtur) ꝙ de terra ipſius D. fieret eſcambium ipſi B. & quòd D. expectaret tempora meliora verſus ipſum E. & tunc dici poſſet in brevi de ſeyſina. ¶ 4. Et quia idem E. nihil habet unde eſcambiũ facere poſſit ipſi D. ideo de terris ipſius D. in balliva tua eidẽ C. eſcambium ad valentiam prædictæ terræ, ſine dilatione habere facias, donec idem E. aliquid habeat unde eſcambium facere poteſt, & illud idẽ eſcambium ſine dilatione habere facias prædicto B. et ſic fieri debet de pluribus warrantis de warranto in warrantũ ab ultimo uſq; ad primum, & idẽ fiat ſi ultimus warrantus eſcambium facere nõ poſſit ad plenum, quòd id ꝙ defuerit ſuppleatur de terris aliorum qui medii ſunt de warranto in warrantum, ordine tamen obſervato ab ultimo uſque primũ. ¶ 5. Cùm autẽ unus à pluribus qui diverſis tẽporibus feoffati fuerint vocatus fuit ad warrantũ & cùm defendere nõ poſſet amiſit, & omnibus teneatur ad eſcambiũ, ſi omnibus ſatisfacere non poſſit, ſemper melior erit conditio ipſius qui primò fuit feoffatus, ut ipſe eſcambium ſuum ꝓdeducat in parte vel in toto, & alii expectent tempora meliora, et ſic omnes ſecundũ prioritatẽ feoffamẽti habebunt privilegium eſcãbii, & hoc dico, ſi omnes ſimul et ſemel ipſũ vocaverint ad warrantũ, & de omnibus redditũ ſit juditiũ uno et eodẽ die de warrantia, et omnes ſimul cùm implicitati fuerint unũ warrantũ vocaverint. Et de hac materia inveniniri poterit in ultimo Itinere M. de P. in com̃ Suff. de Matilda q̃ fuit uxor Mathiæ de Thurſenne in placito dotis, ſecus tamẽ eſt (ut videtur) ſi diverſis tẽporibus fuerint implacitati et diverſis tẽporibus warrantus vocatus qui amiſe-

amiſerit. ¶ 6. Sed quid ſi warrantus cùm warrantizaverit & amiſerit nihil habeat unde eſcābium facere poſſit nec alienaverit rē obligatā ad warrantiam tacitè vel expreſsè, nec dolo fecerit quo minus habuerit, vel nihil, non erit ꝓpter hoc abſolvendus omnino de eſcābio faciendo, imo ꝙ faciat eſcābium ſi quid ad eum pervenerit poſtea de hæreditate patris vel matris vel alterius anteceſſoris, ratione cujus vocatus fuerit ad warrantū, ut de term̄ S. M. anno Regis H. xiii. incipiente xiv. in com̄ Hertf. de B. quæ fuit uxor R. Ruſſel. ¶ 7. Itē ꝙ illi qui primò feoffati fuerunt ꝓrogativam habent, ꝓpter prioritatē feoffamēti, cùm ille qui feoffavit tēpore feoffamenti ſatis habuit unde poſſet eſcābium facere. Et ꝙ licet illud poſtmodū alienaret, rē quaſi tacitè obligatā relinquit, ad quencunq; poſtmodū pervenerit: inveniri poterit in rotulo de term̄ S. M. an̄ Regis H. ix. incipiēte x. in com̄ Kanc. de Roſia quæ fuit uxor Roberti de Goldingford, ubi quædam mulier petiit dotem verſus quendā & uxorē ſuam, & ipſi vocaverint ad warrantū quendā qui fuit infra ætatem, & quæ reſpondit ꝙ nihil habuit de hæreditate patris ratione cujus vocata fuit ad warrantū, de quo poſſet warrantizare & eſcābium facere, reſponſum fuit ex adverſo ꝙ tempore quo ipſi feoffati fuerūt, habuit eorum feoffator, ſcilicet vir mulieris petentis, quandam terram in manu ſua quæ plenè ſufficere poſſet ad warrantiam & eſcambium, et poſtea illam dedit cuidam qui præſens fuit & hoc cognovit, & unde conſideratum fuit quòd mulier petens recuperaret de terra ipſius qui ultimò feoffatus fuit eſcambium ſuum, & ꝙ poſt feoffati tenerent in pace.

¶ 1. *Si warrantus dicat quod warrantizare non debeat, quo caſu oportet quod qui eum vocavit rationem oſtendat quare warrantizare non debeat ſi warrantus contendere velit.* 2. *Confirmatio hæredis cum jus ei deſcenderit facit primam chartam convaleſcere quæ ab initio fuit invalida.* 3. *Finis factus.* 4. *Homagium.* 5. *Homagium factum capitali domino de conceſſione medii.* *Cap. 8.*

DIctum eſt ſupra quid juris cùm warrātus gratis warrātizaverit. Nūc autem dicendū ſi de warrantia cōtendat, & dicat ꝙ warrantizare nō debeat, & quo caſu oportet eum qui warrantū vocavit rationē oſtendere quare vocatus warrantizare debeat, cùm à vocato fuerit ſuꝑ hoc requiſitus. Et unde videndū qualiter warrātus teneatur ad warrantizandū, & quibus modis, & quando nō. Et ſciendū ꝙ ad omnes chartas de ſimplici donatione cōpetit tenenti warrantizatio, et tenentur donatores & eorum hæredes ad warrantiā, ſi hora cōgrua, & modo debito, cum ꝓſecutione cōpetenti, vocati fuerint ad warrantū, niſi forte in charta de feoffamēto cōtrariū exprimatur, ſcilicet ꝙ donator ad warrantiam nō teneatur nec ad eſcambium, ſi vero charta fuerit de confirmatione, nō ſequitur inde warrantizatio, niſi in ſe cōtineat donationē. Ut ſi dicatur, do & confirmo tali & hæredibus ſuis vel cuicunq; dare, aſſignare, vēdere, vel legare voluerit, tantā terrā &c. et ſive procedat charta ſive non de donatione, talis charta ſufficit ad warrantiam. ¶ 2. Sufficit etiam charta de confirmatione quandoq; per ſe, quandoq; cum

charta

charta ꝑcedente ubi ab initio invalida fuit donatio, eo ꝙ donatorius ſeyſinã rei donatæ non habuit in vita donatoris, quia ex charta de confirmatione ſubſequente facta ab hærede cùm ei jus deſcenderit, cõvaleſcit prima charta de donatione q̃ ab initio fuit invalida, et ſic quælibet illarũ juvat aliam. Item valet charta quoad warrantiam ſi ſpecialiter faciat mentionẽ de warrantia, ut ſi dicatur, Et ego et hæredes mei warrantizabimus &c. Itẽ valet etſi nõ exprimatur, dum tamẽ homagiũ et ſervitiũ intervenerit ſive ſervitiũ factũ fuit donatori ꝑ manũ donatorii, ſine capitali dño donatoris pro donatore ꝑ manũ donatorii. ¶ 3. Itẽ ſufficit finis factus in curia dñi Regis, licet expreſſa warrantia, vel homagium, et ſervitium nõ intervenerit, dum tamen cõſtiterit ꝑ finẽ et cyrographum, ꝙ ille qui tenet, tenere debeat de eo qui vocatur ad warrantum. ¶ 4. Eſt etiam caſus ſpecialis, ubi quis tenetur ad warrantiam et excambiũ, quãvis alius in ſeyſina fuerit de homagio et ſervitio tenentis ſui, ſicut capitalis dominus donatoris, ubi vz. tenens cum domino ſuo homagium ſuum obtulerit et ſervitiũ, et dominus ſuus ea recuſaverit ſine juſta cauſa, poterit tenẽs impune ad capitalẽ dñum donatoris ire, et facere ei homagiũ et ſervitium ꝓ defectu dñi ſui, et idem dominus ſuus nihilominùs tenebitur ei ad warrantiam. ¶ 5. Itẽ tenetur dominus ad warrantiam, ratione homagii ꝑ ſe, licet nullum ſervitiũ de tenente ſuo receperit: ut cùm quis diſtrictus fuerit ꝓ ſervitio ꝙ dño capitali debetur, ꝓ defectu dñi ſui qui medius eſt, et totum ſervitium percipit, et ꝓpriæ burſe infundit, et idem tenentem ſuum erga ſuum feoffatorem non acquietat; ꝓ defectu domini ſui cum ꝓteſtatione ꝓborum hominum poterit domino capitali de ſervitio ſuo acapitare et ſe attornare ꝓ defectu ipſius dñi ſui, & dominus ſuus nihilominus tenebitur ad warrantiam.

¶ 1. Cum warrantus warrantizaverit, ſuſpenditur proſecutio cõtra tenentem donec placitum de warrantia terminetur. 2. Non tenebitur warrantus ad majus excambium quam ad id ad quod vocatus eſt ad warrantum. 3. Si Rex vocetur ad warrantũ de dono anteceſſoris, quis ſit anteceſſor Regis videndũ. 4. Si privata perſona vocetur ad warrantũ ratione chartæ ſuæ vel anteceſſorũ ſuorũ. 5. In quibus caſibus non tenetur warrantizare. 6. Exceptio quod donator nunquã fuit in ſeyſina. 7. Quòd nõ eſt hæres nec ſuus feoffatus. 8. Non tenetur aliis hæredibus warrantizare quàm illis qui ſunt in charta cõprehenſæ ſecundũ modum donationis. 9. Ubi quis remiſit & quietum clamavit. 10. Si ſalvo jure cujuſlibet. 11. Si non tenuerit niſi ad vitam, vel ſi certi homines excepti ſunt. 12. Si modus in donatione contentus quod donator non teneatur ad warrantiam & quod conventio vincit legem. 13. Propter variationem ſi tenens ſemel cognoverit quod non tenuit tenementũ niſi ad vitam vel ad voluntatem domini qui vocatur ad warrantiã. 14. Nõ tenetur quis ad warrantiam nec excambiũ de feoffamento & incumbratione tenentis ſui vel de injuria & injuſta detentione. 5. Non tenetur quis de incũbramento tenentis ſui. 16. De excambio rehabendo ſi factum fuerit.

Cap. 9.

POſt eſſonia & dilationes, de quibus ſatis dictum eſt ſupra, comparentibus in judicio tam petente q̃m tenente, q̃m warranto, & vicecom̃ miſerit breve de ſummonitione warranti, ſuſpenditur placitum principale, donec placitum de warrantia terminetur, & audito brevi excipere poterit warrantus contra breve de warrantia, ſi forte ibi fuerit error in nominibus perſo-

perſonarum, vel villarum ad breve de warrantia poſternendũ, et ſecundũ ꝙ aliàs pleniùs dicitur de erroribus. ¶ 2. Viſum autem petere non poteſt, quia ſatis ſufficit ꝓ viſu id quod dicitur, ad warrantizandũ tantam terrã q̃m talis petit, ſed ſtatim inquirat warrantus à tenente, an aliquid habeat ꝓpter quod teneatur ad warrãtiam, chartam, vel aliud: & ſi chartas, vel inſtrumẽtum habeat, illud ſtatim oſtendat, inſtructus enim venire debet ad ꝓbandã intẽtionem ſuã, nõ eſt enim ei tempus indulgendũ niſi ex cauſa, ut ſi inſtrumẽta ita depoſita ſint ꝙ copiam inde habere non poſſit, niſi ad tẽpus, & quo caſu dabitur ei dilatio legitima ad exhibendũ & ꝓferendum inſtrumẽta. Si autem dicat ꝙ inſtrumenta habuit, ſed tamen caſu deperdita ſunt vel aliud ſimile, nihil aliud video, niſi quòd ꝓbet caſum. Cùm autẽ tenens inſtrumenta exhibuerit, & oſtendat rationem quare vocatus ad warrãtum warrantizare debeat, (ſecundum quod ſuperius dictum eſt in p̃te) reſpõdeat vocatus, et doceat quare warrantizare non debeat. ¶ 3. Inprimis ſi ipſe Rex vocetur ad warrantum, ſecundũ ſuum modum, et de puro feoffamẽto anceſſorũ ſuorũ, videndum erit qui ſunt anteceſſores ſui. Non enim tenetur warrantizare donationẽ & feoffamenta regum qui regnaverunt ante cõqueſtũ, ipſe enim Rex nõ eſt eorum hæres, et perinde ad warrantiã non tenetur, niſi de facto ſuo, ſi ſe ad warrantiam obligaverit per confirmationẽ. Si autẽ de puro feoffamento ſuo, vel anteceſſorum ſuorum: warrantizare tenetur, niſi conditio vel modus aliud inducat, ſed ſemper erit ſua voluntas expectanda, cùm non poſſit ei neceſſitas imponi. Si autẽ de puro feoffamento anteceſſorum ſuorum, et de ſua pura confirmatione, tunc warrantizare tenetur. Si autẽ pura ſit donatio, & cõfirmatio cõditionalis, vel modalis, ut ſi dicatur, ſecundũ ꝙ charta talis Regis anteceſſoris noſtri rationabilis teſtatur, tunc præjudiciale erit iſtud. Ideo illud imprimis debet inquirere utrum donatio prima rationabiliter facta ſit vel non, et ſecundum hoc terminare negotium: & cùm quis dñm Regem ita warrantum nominaverit, ſolet hoc aliquando cum ꝓteſtatione fieri, ꝙ ſi hoc non ſufficeret, tenens diceret aliud, quòd quidem modo receſſit ab aula, quia vocatio illa aliquãdo frivola inventa fuit et quaſi nulla. ¶ 4. Si autem privata perſona vocetur ad warrantum ratione chartæ ſuæ vel anteceſſorũ ſuorum, contra chartas poterit multipliciter reſponderi. Inprimis ꝙ charta vicioſa eſt in ſe, vel ꝓpter raſuram in loco ſuſpecto habitam, vel ꝓpter ſignum falſum quod appoſitum eſt, quorum unum ꝓbari poteſt per aſpectũ, & aliud per collationem ſignorum. Item ꝙ ſi charta ſufficiens ſit & bona, excipi poterit contra illam ꝙ valere non debeat, quia confecta fuit dum donator non fuit compos ſui; nec bonæ memoriæ ꝙ quidem ꝓbari poteſt per teſtes in charta nominatos, et per patriam, & qualiter hoc ꝓbari debeat, dicetur infra plenius in titulo de warrantia chartæ. ¶ 5. Item excipere poterit warrantus contra tenentẽ qui vocavit, ꝙ licet charta de feoffamẽto ſufficiẽs ſit in ſe, tamen donũ illud eſt inſufficiẽs: quia donatorius qui chartã ꝓfert, vel ejus anteceſſor, cui donũ fieri debuit, nũq̃m ſeyſinã habuerit de t̃ra data in vita donatoris, niſi poſt mortem-

tem ejus per intruſionem, & ꝓpter ꝙ ille qui vocatus eſt ad warrantũ, intendit petere illã in dominico de ſeyſina anceſſoris ſui qui inde obiit ſeyſitus ut de feodo. ¶ 6. Itẽ excipere poterit, ꝙ anteceſſor qui donum *feciſſe* debuit nunq̃m in ſeyſina fuit de tali terra ꝙ donationẽ facere potuit. *Poterit* quidem charta eſſe ſufficiẽs quæ nõ eſt niſi veſtimentũ donationis, et donũ *illud* inſufficiens ꝓ defectu ſeyſinæ, & ecõtra, donũ ſufficiens, & charta vitioſa: & aliquãdo utrũq̃ vitioſũ et inſufficiẽs, & ſic utrumq̃ nullum. Et unde ſi charta de donatione ꝓferatur, oportet ꝙ warrantus utrumq̃ defendat, ſcilicet chartã et donũ, et ex hoc habet tenẽs neceſſe ꝓbare utrũq̃ ꝓpter copulativã cõjunctionẽ (&) interjectã: unde ſi in ꝓbatione unius defecerit, perinde haberi debet ac ſi in ꝓbatione utriuſq̃ *defecerit*, nõ enim ſufficit probare chartã ſufficientẽ ſi donũ ſit *inſufficiens*. *Itẽ* quicunq̃ donũ cognoverit, warrantizare tenetur, quãvis oſtendere poſſit chartã eſſe vitioſam vel falſã, quia donũ valere poſſit, etiam ſi charta nõ intervenerit, ut de itinere W. de Ralegh in com̃ Buck. de Alicia de rupella. Itẽ etſi donatio ab initio invalida fuerit ꝓpter nõ ſeyſinã, poterit poſtmodũ cõvaleſcere ex facto hæredis: ut ſi cùm donatorius quocũq̃ modo in ſeyſina fuerit, cùm jus ad hæredẽ deſcẽderet, recognoſcat hæres chartã patris ſui & donũ, et homagiũ donatorii ceperit, vel donũ patris cõfirmaverit, terrã illã petere non poterit in dominico, ſed illã warrãtizare tenetur cõtra alios: ut de Itinere M. de P. & ſociorum ſuorũ in diverſis com̃ poſt guerram de loquelis q̃ remanſerunt ad judiciũ ſi Wilhelm̃ de Grẽbale. ¶ 7. Excipere etiã poterit vocatus ad warrantũ cõtra tenentẽ qui vocavit, ꝙ ipſe tenens nõ *eſt feoffatus ſuus*, nec *hæres* ejus q̃m feoffavit, & cûm charta donationis *mẽtionẽ nõ faciat niſi tantũ de ſuo* feoffato, et ejus hæredibꝰ: et unde ſi ſuꝰ feoffatꝰ vel ejꝰ *hæres alios feoffave*rit, ipſe talibꝰ im̃ediate warrantizare nõ tenetur, cũ charta de talibꝰ nõ faciat mẽtionẽ: ut de term̃ P. Anno regni Regis Henr̃ nono in com̃ Midd̃ de quadã Juliana q̃ petiit dotẽ verſus quendã Henr̃, qui vocavit inde ad warrãtũ quendã W. filiũ Herewardi, & qui reſpondit ꝙ warrantizare nõ debuit, quia nec ipſe nec pater ſuus eundẽ Henricũ feoffaverint, ſed cognovit ꝙ pater ſuus feoffavit q̃ndam Thomã, & ipſe Thomas feoffavit ipſum Henricũ, et deſicut ipſe Hẽricus nõ fuit hæres ipſius Thomæ (quãvis ab eo feoffatus) nec ipſe Wilhelm̃ fuit in ſeyſina de homagio & ſervitio ipſius Hẽrici, *nec ipſe* Hẽricus chartã habuit de ipſo Wilhelm̃ nec aliud per ꝙ ei warrantizare deberet, ideo cõſideratum fuit quòd Wilhelmus quietus eſſet de warrantia. ¶ 8. Item ad warrantiam non tenetur quis aliis hæredibus quàm illis qui in charta comprehenſi ſunt per modum donationis, ut ſi cui facta fuerit donatio, ſcilicet ſibi & hæredibus ſuis quos de carne ſua & uxore deſponſata ſibi procreatos haberet, vel de certa uxore tali. ¶ 9. Item non tenetur quis ad warrantiam ratione *alicujus quiete clamantiæ*: ut ſi quis terram petat verſus aliquem ut jus ſuum, et poſtea illam remiſerit & quietum clamaverit, ex hoc autem vocare non poterit ad warrantum illum, à quo jus fuerit remiſſum: ut de itiner̃ Abbatis de Rading et M. de P. in com̃ Gloc.

Anno

Anno Regis H.quinto de Radulpho Chandos. ¶ 10. Itē non tenetur ad warrantiam quis ratione homagii ꝙ ab aliquo ceperit ſalvo jure cujuſlibet:ut ſi dubitetur an alius ſit hæres, nec ſit alius hæres apparēs, ut ſi dicatur : capio homagium veſtrum ſalvo jure cujuſlibet. Vel ſic. Capio homagiū veſtrū de jure veſtro cùm quaſdam t̄ras de pluribus t̄ris teneat, de quibus alii jus habēt, & quas ipſe warrantizare nō debeat. Si autē nullū ſciat eſſe hæredē, vel dubitet an ſit alius hæres, quia baſtardus forte ſe gerat ꝓ hærede, & ſe domino offert ſicut hæres, vel ſi dominus petat verſus tenentē ſicut eſchaetam ſuam, & per cōſequens nullū eſſe hæredē. ¶ 11. Itē non tenetur hæres alicui, qui cognovit in curia, ꝙ nō tenuit tenementū de quo vocat warrantū niſi ad vitā anteceſſoris ejus q̄m nunc vocat ad warrantū. Itē nō tenetur quis ad warrantiam ꝑ modū donationis contra certas ꝑſonas in donatione exceptas, ut ſi dicatur. Ego & heredes mei warrantizabimus contra omnes gētes, ꝑterquàm cōtra talē & talē : ut de Itinere Abbatis de Radinge & M. de P. in com̄ War̄ aſſiſa mortis anteceſſoris ſi Wilhelmus Truſſell. ¶ 12. Itē nō tenetur quis ad warrantiam quamvis homagiū intervenerit ꝑ modū donationis ex cōſenſu donatorii, ut ſi quis donationē fecerit alicui ꝓ homagio & ſervitio, & dicatur in charta ꝓ ſe & hæredibus ſuis ꝙ ſi donatoriū contingat implacitari ꝙ nec ipſe nec hæredes ſui ad excambium teneantur nec ad warrantiā, ſicut de Wilhelmo de Bruere in multis chartis ſuis, & ſic unicit ſumma conventio legem, ſicut in multis aliis locis & caſibus ſupradictis. Sed quid ſi cùm donatorius implacitatus fuerit ꝓpter homagiū, (ꝙ ꝓbari poterit) feoffatorem ſuum vocaverit ad warrantum, & cùm ipſe feoffator excepit ꝙ ad warrantiam nō teneatur per modum donationis, donatorius noluerit chartam exhibere cùm faciat cōtra ipſum : quæritur an ad hoc cōpelli poſſit ? & ſi cōpellatur, reſpondeat ꝙ chartam non habuerit : & ſi habuerit ꝙ illam caſu amiſit : ſic videtur ꝙ deficiat ꝓbatio, licet jus non deficiat, niſi ſit qui dicat hoc ꝑ patriam eſſe dirimēdum. Conſultè igitur faceret donator ſi per ſcriptum aliꝗ de tali conventione in initio donationis ſibi cautius ꝓſpiceret. ¶ 13. Itē nec ad excambiū tenetur nec ad warrantiam quis ꝓpter variationē, ut ſi quis ſemel cognoverit ꝙ terram non tenuerit niſi ad voluntatem talis dn̄i ſui, et ſi poſtea dicat ꝙ in feodo, cadit ab intentione ſua ꝓpter variationē : ut de Termino Sancti Hilarii Anno Regni Regis Henrici octavo. Et eodem modo nō admittitur variatio, ut ſi quis fuerit requiſitus in placito de ꝓparte, an teneat pro hærede, & confiteatur quòd ſic, et poſtea dicat ꝙ inde feoffatus ſit, & warrantum vocaverit, non audietur propter variationē, cùm iſta variatio ſit contra breve, & contra intentionem petentis, cui primò conſenſit : ſed ſi primò cōfiteretur quòd teneret ſicut feoffatus, & non hæres, & ſic contra breve : & poſtea variaret, & confiteretur ſe eſſe hæredem, talis variatio admittenda eſſet, quia non in ꝑjudicium petentis, prima autem non, quia in præjudicium. ¶ 14. Item non tenetur quis ad warrantiam de injuria & injuſta detentione tenentis ſui verſus feoffatum à ſuo tenente. Ut ſi A. feoffaverit B. de aliquo tenemen-

to, &

to, & idem B. de eodem feoffaverit C. & C. relictis hæredibus infra ætatē exiſtentibus decedat, & B. ratione cuſtodiæ ceperit tenementum illud in manum ſuam, & cùm hæres ad ætatem pervenerit tulerit aſſiſam ſuper ipſum B. & B. inde ad warrantū vocaverit ipſum A. idem ad warrantiā non tenebitur de injuria et injuſta detentione tenentis ſui, quia ex hoc ſequeretur, ꝙ ſi ipſe hæres recuperaret tenementum ſuum, ꝙ idem A. teneretur B. ad eſcambium, et de hac materia inveniri poterit in rotulo de term̄ S. Hilarii, anno regni Regis Henrici decimoquarto aſſiſa mortis anteceſſoris ſi Galfridus pater Gilberti, & quam t̄ram Prior de Colum̄ tenuit, et qui vocavit inde ad warrantū q̄ndam warinum de Monte Caviſo verſus p̄dictum Gilbertum, et ubi idem warinus venit et cognovit ꝙ domus illius Prioris de Colum̄ feoffata fuit per anteceſſores ſuos de tenemento unde aſſiſa arramata fuit, ſed p̄deceſſores ipſius Prioris feoffaverunt p̄dictum Galfridum de cujus morte aſſiſa arramata fuit, et unde ibi conſideratū fuit ꝙ warinus non tenebatur ad warrantiā ꝓpter incumbramentum p̄deceſſoris ipſius Prioris. Et ſic videtur ꝙ ſive feoffatus medius fuit detentor injuſtus ſive alios inde feoffaverit et ſic tenementū incūbraverit, ſive ipſe implacitatus fuerit per aſſiſam, ſive vocatus ad warrantum à tenente ſuo et facto ꝓprio, ꝙ feoffator ſuus non tenebitur ad warrantiam, licet teneatur contra extraneas ꝑſonas de warranto in warrantum uſq̄ ad plures, contra extraneas ꝑſonas quæ jus habuerint in re data ante feoffamentum ſuum, quod primum fuit et principale, & in quo caſu tenet warrantizatio ab ultimo feoffato uſq̄ ad primū feoffatorem, et quilibet tenetur ſuo feoffato warrantizare per ordinē, cùm feoffati fuerint ſibi et hæredibus ſuis. *Si autem ſic, ſibi et hæredibus ſuis, vel* cui dare vel aſſignare voluerit, tunc habebit aſſignatus vel donatorius electionem, utrum velit vocare ad warrantum ſuum feoffatorem, vel feoffatorē ſui feoffatoris ꝓpter modū primæ donationis im̄ediatè, et ſic cōſiderare oportet utrū quis feoffatus fuerit ſic vel ſic. Item eſto quòd A. primò feoffaverit B. et B. relicto hærede infra ætatem moriatur, et cùm A. in manum ſuam ceperit hæreditatem ratione cuſtodiæ, feoffaverit C. qui inde ſeyſitus moriatur relicto hærede infra ætatem, et A. eodem modo ceperit terram in manum ſuam ratione cuſtodiæ, et cùm uterq̄ hæredum aſſiſam mortis anteceſſoris proferat ſuper ipſum A. idem A. de incumbramento ſuo warrantum vocare non poterit, propter factum & proprium incumbramentum ſuum, ſed aſſiſā ultimi feoffati ꝓcedet primò ſuper ipſum A. & cùm recuperaverit, tunc cadit aſſiſa primi feoffati impetrata ſuper ipſum A. et reincipiet ſuper ultimum feoffatum, ut ipſe ad warrantum vocet ipſum A. & cùm hæres primi feoffati recuperaverit verſus A. habeat hæres ultimi feoffati ad valentiam de terra warranti. Et ꝙ dicitur de uno feoffato erit obſervandum in pluribus feoffatis, & eorum hæredibus in infinitum, ut ſi A. feoffaverit B. & B. C. & C. D. & D. E. & E. F. ſic in infinitum. Si aliquis capitaliū dominorū uſq̄ ad primū feoffatorē juſtè ſicut ex cauſa donationis, vel nomine cuſtodiæ, vel aliqua alia juſta de cauſa: vel injuſtè, ſicut per intru-

ſionē vel diſſeyſinā, ſive tenemētum tenuerit in manu ſua & inde implacitatus fuerit, ſive alios feoffaverit à latere unum vel plures,& ipſe alios unum vel plures, ſimul vel ſucceſſive, et ipſe talis vocetur ad warrantū, nunquam de facto et incumbramēto ſuo ſuum feoffatorem vocare poterit ad warrantum. ¶ 15. Item eſto ꝙ quis de ꝓprio facto et incumbramento feoffatorem ſuum vocaverit ad warrantum, et cùm ipſe warrantizaverit, et excambium fecerit, qualiter et p ꝙ breve debeat excambium revocari: verbi gratia, A. feoffat B. B. vero feoffat C. amitam D. mortua C. D. ꝓfert aſſiſam verſus B. capitalem dominum qui feoffavit C. B. vocat inde ad warrantum A. A. venit et warrantizat D. recuperat ſeyſinā ſuam verſus A. A. facit excambiū ipſi B. ad valentiam. Ad querelam igitur ipſius A. reſtituetur ei excambiū per breve ꝙ tale erit. ¶ 16. Rex vicecom̄ ſalutem. Præcipimus tibi ꝙ venire facias coram nobis vel Juſticiariis noſtris apud Weſtmonaſterium ad terminū talē Benedict̄ ad reſpondendū Adæ quare excambium cepit de t̄ra ipſius A. ad valentiam tantæ t̄ræ cum pertinentiis in tali villa, quam D. in curia noſtra coram Juſticiariis noſtris talibus recuperavit verſus eundē B. ꝑ aſſiſam mortis anteceſſoris inde captam, inter p̄dictum D. et eundē B. & unde idem B. vocavit ad warrantum p̄dictum A. verſus p̄dictum D. & qui venit et ei warrantizavit terram illam quam pater ſuus dederat ipſi B. ſed excambiū inde facere non debuit (ut dicit) eo ꝙ C. amita prædicti D. de cujus morte prædictus D. tulit aſſiſam illam feoffata fuit de prædicta terra à p̄deceſſoribus prædicti B. poſtquam pater prædicti A. eandē terram dederat ipſi B. ut idē A. dicit. Et habeas ibi ſummonitorū nomina et hoc breve. Teſte &c. Et unde cùm idem Benedictus convictus fuerit tale recepiſſe excambium, illud reſtituet quaſi injuſte receptum. Et ꝙ ita ſit, inveniri poterit de termino S. Hilarii anno regni Regis Henrici decimoquinto in com̄ Berkſhire de Priore de Bradley et Wilhelmo de Cyfrewaſt.

¶ 1. Suſpenditur quandoque warrantia ad tempus propter minorem ætatem vel propter mortem. 2. Fallit hoc quandoque propter finem factum, vel ſi anteceſſor minoris obiit ſeyſitus ut de feodo, quia minor reſpondebit ad finem. 3. Cum minor warrantizaverit propter finem, non reſpondebit petenti ante ætatem. 4. Videtur quòd teneatur reſpondere de quibus anteceſſor non obiit ſeyſitus ut de feodo, ſi vice verſa non teneatur reſpondere de quibus obiit ſeyſitus ut de feodo. 5. Suſpenditur quandoque per mortem warranti. 6. Si quis duos vel plures vocaverit ad warrantum, ut ſi virum & uxorem. 7. Ubi plures vocantur ad warrantum ſucceſſivè, refert quis prius moriatur & in perſona cujus debeat placitum warrantiæ ſuſcitari & unus ex principalibus perſonis moriatur. 8. Quod remanebit totum placitum ad minorem ætatem unius warranti & poſt ſeyſinam. 9. Si plures warranti vocentur ſicut unus hæres. 10. Suſpenditur warrantia propter dubium eventum propter partum qui in utero eſt. 11. Si warrantus vocatus appellatus ſit de vita & membris. 12. De eo qui debet eſſe loco hæredis ut de eſchaeta. 13. Refert utrum warrantus qui obiit tenuit in feodo vel ad vitam. 14. Poterit quis intrare gratis ad warrantiam ſi non vocetur ad proprii juris tuitionem. Cap. 10.

Suſpen-

SUſpenditur quandoque warrantia ad tempus propter minorem ætatem, quandoq; ꝓpter mortem warranti, & quandoq; ꝓpter caſum fortuitum ſupervenientē, & nō perimitur ſed durat actio principalis, cùm adhuc durat fundamentum, ſcilicet placitum principale ſuper quod conſtrui poterit ædificium, ut ſi durantibus partibus principalibus, petente vz. et tenente, moriatur warrantus. Si autem aliqua partium vel ambæ partes principales moriantur, ſic cadit cauſa principalis et totum fundamentū, et per conſequens placitum incidens de warrantia. Suſpenditur autem warrantia ad tempus propter minorem ætatem ipſius warranti in placito proprietatis: ut ſi pater vel mater, vel alius anteceſſor, de aliquo tenemento obiit *ſeyſitus* ut de feodo, quo caſu, ille qui minor eſt ſive unus ſive plures ante plenam ætatē non reſpondebit, licet petere poſſit aliquando in cauſa proprietatis ante plenam ætatem viginti et unius anni, ſecundum quod tenementum fuerit ſocagium vel feodum militare, et cùm warrantia propter ætatem ſuſpendatur, merito debet eſſe in ſuſpenſo uſque ad plenam ætatem placitum principale. ¶ 2. Fallit tamen iſtud in caſibus tum propter finem factum in curia domini Regis, tum quia anteceſſor minoris non obiit ſeyſitus ut de feodo de re de qua vocatus eſt ad warrantum in dominico nec in ſervitio, ſed forte ad terminum annorum vel ad vitam, vel ut de vadio vel nomine cuſtodiæ, & hujuſmodi: propter finem factum, quia eſto quòd A. petat verſus B. tantam terram cum pertinentiis &c. et B. vocet inde ad warrantum C. qui nolit reſpōdere infra ætatem, quia anteceſſor ſuus obiit inde ſeyſitus ut de feodo. Si B. proferat cyrographum *vel finem factum in curia* Domini Regis inter ipſum & prædictum C. *vel inter eorum anteceſſores, tunc quamvis idem* C. infra ætatem exiſtat, reſpondebit ad finem *illum*, quod de *facili* reprobari non poterit, & ꝓcedetur ad judicium de warrantizatione, licet ad ſimplicē chartam, vel ad homagium, vel ſervitium infra ætatem non teneatur reſpondere, ſed in hoc caſu reſpectum habebit reſpondendi tam de warrantizatione verſus B. q̄m de principali placito verſus A. ¶ 3. *Sed ſi finis & cyrographū* intervenerit, ætas ipſius C. nō expectabitur verſus B. qui ipſum vocavit ad warrantū ꝓpter finē illū, quin ſtatim warrantizet, nō expectata ætate ſua, quia ad finē factū reſpondebit quilibet minor, etſi non eſſet niſi unius anni, et cùm C. ſic warrantizaverit ipſi B. expectabitur ætas ſua verſus ipſum A. qui petit de placito principali, & ſic videtur prima *facie* ꝙ *in uno* et eodē placito expectatur ætas & nō expectatur, ꝙ quidē verū eſt, ſed tamen ſecundum diverſos reſpectus, cùm hic ſint duo placita, unum vz. principale, ꝙ eſt inter ipſum A. et B. & aliud incidens, ꝙ eſt inter B. et C. de warrantia. ¶ 4. Itē cū minor nō teneatur de aliquo reſpōdere de quo pater vel mater vel alius anteceſſor obiit ſeyſitus ut de feodo in dominico vel in ſervitio ante plenam ætatē, ꝑterquàm ad finem factum (ut prædictum eſt) videtur à contrario ſenſu quòd reſpondere debeat tam ad warrantiam, quàm ad principale placitum, de omnibus de quibus non obiit *ſeyſitus* ut de feodo nec in ſervitio nec in Dominico, ſicut ſunt ea de quibus paulò

ante

ante dictum eſt. Et unde ſive placita ſint per breve de recto, ſive aſſiſæ ſicut mortis anteceſſoris, et aliæ hujuſmodi in quibus oſtendi poterit quod anteceſſor minoris qui vocatus eſt ad warrantum non obiit ſeyſitus de re petita ut de feodo, nec in dominico nec in ſervitio, ad warrantiã reſpondere tenebitur, & poſt warrantiam ad placitum principale, non obſtante minori ætate. Si autẽ inde ſeyſitus obiit ut de feodo, in dominico vel in ſervitio, aliud erit. Et de hac materia dicetur plenius infra de exceptionibus, ubi dicitur ad quæ debet minor reſpõdere, et ad quæ non. ¶ 5. Suſpenditur autem quandoq̄ warrantia per mortem warranti, ubi ſcilicet quis vocatus fuerit ad warrantum et obierit antequàm warrantizaverit, vel poſtq̄m warrãtizaverit, vel quãdocunq̄, dum tamen ante judiciũ et loquelã terminatam inter ipſum et principalẽ dominũ petentẽ. Et quo caſu, ſive hæres ejus infra ætatem fuerit ſive non, non ꝓpter hoc cadit loquela, nec ex toto erit reincipienda per mortem warranti, cùm ſemel warrantizaverit, & in ſe ſuſceperit defenſionẽ: et ꝑ hoc fit quaſi tenens, cùm adhuc duret fundamentum, ſcilicet petens et tenens, ut ſupradictum eſt, inter quos vertitur contentio, et ideo de novo vocetur hæres ejus ad warrantum, qui obiit. Et ꝙ hæres vocari debeat, ꝓbatur in rotulo de term̃ Paſchæ, Anno Regni Regis Henrici decimoſexto in comitatu Kanc. de Alicia de Bendenges. Ad idẽ facit ꝙ habetis de term̃ Trinitatis anno regni Regis Henrici octavo in principio Rotuli. Et ꝙ dicitur de hærede, obſervari debet de ſucceſſore, ſicut Epiſcopis, Abbatibus et Prioribus: ut de term̃ Paſchæ anno regni Regis Henrici ſeptimo in comitatu Devoñ de Wilhelm̃ Paynel & Abbate de Doneckſwell, & ſic non peribit lis, quamvis pereat inſtantia litis. ¶ 6. Item eſto quòd quis duos vel plures vocaverit ad warrantum, ſicut virum & uxorem, verbi gratia: A. petit verſus B. terram, B. vocat inde ad warrantum C. & D. uxorem ejus qui veniunt et warrantizant, & vocant inde ad warrantũ E. & pendente placito warrantiæ inter eos, moritur C. vir ipſius D. quo caſu oportebit ꝙ D. uxor C. de novo vocet ad warrantum ipſum E. & per novum bre, & qui non reſpondebit niſi ad warrantiam ſine nova ſum̃onitione: ut de term̃ Paſchæ anno Regis Hẽrici decimoſexto in com̃ Linc de Richardo de Elings. Sed quid ſi uterq̄ moriatur tam C. quàm D. tunc ſum̃oneãtur hæredes ipſius D. Itẽ eſto ꝙ warrãtus cùm vocatus fuerit ad warrantũ warrãtizaverit et amiſerit, ſed excãbiũ nõ fecerit in vita ſua, hæres ipſius (ſine alio brevi) tenebitur excãbium facere: ut de term̃ S. Trinitatis añ regis H. octavo de Hugone de Bailol. ¶ 7. Refert tamẽ utrũ ex pluribus primus moriatur ubi plures ſucceſſivè vocati fuerint ad warrãtizandũ de warranto in warrantum et warrantizaverint uſq̄ ad ultimũ, et ille qui ultimò vocatus fuerit ad warrantũ, ſive warrantizaverit ſive nõ, et ſive ad placitum principale reſpondet ſive nõ, dum tamẽ moriatur ante judiciũ in principali, & quo caſu erit placitum warrantiæ reincipiendum in perſona hæredis ex nova ſum̃onitione. Si autem juditium redditum ſit, ſine nova ſummonitione et novo brevi, erit executio judicii facienda de bonis hæredis, quoad excambium.

Si au-

Si autē ille primus qui warrantizavit moriatur, vel tenens cui warrantizatū eſt, vel illi qui ſunt medii, pendente placito warrantiæ inter ultimos warrantos, et aliquis ipſorū emiſerit: fiat eſcambiū hæredibus ipſius ultimi warranti, et illud idē tenenti, ſi ſuperſtes fuerit: Si autē nō, tunc cadit principalis loquela, et erit de novo reincipienda. De warrātis vero qui medii ſunt, ſi moriantur pendente placito warrantiæ inter ultimos warrātos, non eſt multū curandū, quia eorū hęredes nō verſantur nec in lucro nec in damno ſuo quoad eſcambiū, ex quo ultimò vocatus non reſpondet ad warrantiam, ſed hæres mortui qui vocavit, & qui aliis warrantizaret ſi plene ætatis fuerit ſumonitus ad warrātizandū in ſtatu quo pater fuit, et ſi fuerit infra ætatem expectetur ætas. ¶ 8. Si autē ibi ſint plures warranti vocati, qui ſunt quaſi unus hæres de feoffamento anteceſſorum ſuorum, quorū unus fuerit infra ætatem, ꝑpter ætatem ſuā remanebit placitum warrantiæ uſque ad ætatem, ac ſi omnes eſſent infra ætatem, cum diſtinctione ſupradicta. Si autē unus vel plures moriantur, et hæredes habuerint de corpore ſuo qui ſunt infra ætatem, vel plenę ætatis, tūc ſumoneantur hæredes in forma ſupradicta, & fiat ut ſupra. Si autē alios non habuerit niſi cohæredes quibus deſcendit jus defunctorum per jus accreſcendi, iniquum eſſet et oneroſum ſi pro parte illa q̄ eis de novo accreverit eſſent omnes ſummonēdi de novo non allocatis eſſoniis et dilationibus ſuis prahabitis: cùm lites et dilationes potius reſtringēdæ ſunt quam laxandæ. Igitur non erit de novo ſumonitio reincipienda, ſed teneat ꝑceſſus ſecundū quod inceptus eſt. ¶ 9. Item ſi plures warranti ſimul vocentur qui ſunt quaſi unus hæres, tunc refert utrum ꝑtitio facta ſit inter eos vel non: Si autē non, omnes ſimul nominandi ſunt et vocandi quaſi unum corpus, et nullus ſine alio reſpondebit. Si autem partita fuerit, tunc refert utrum feoffamentum, de quo unus vocatus eſt ad warrantū, factum ſit à participe poſt partitionē vel ante, à cōmuni anteceſſore omniū. Si autem tantū à participe ſine aliis, ipſe ſolus vocetur & reſpondeat de facto ſuo proprio. Si autē à communi anteceſſore, tunc omnes vocentur: nec expedit tantū unum nominare ſed omnes, licet unus poſſet reſpondere quòd ſine participibus ad warrantum non teneretur reſpondere niſi ſumonerentur ad warrantizandum cum eo. ¶ 10. Suſpenditur autem warrantia ꝑpter dubium eventum de warranto, ut ſi duo ſe gerant pro hærede, de quibus ante judicium conſtare non poſſit quis eorum ſit hæres legitimus. Item ſi mulier habens in utero partum, de quo conſtare non poſſit utrum naſcatur vivus vel mortuus, vel cùm ſit natus, utrum ſit homo vel declinet ad monſtrum. ¶ 11. Item remanet warrātia in ſuſpenſo, ſi quis vocatus fuerit ad warrantiā qui appellatus ſit de vita & mēbris, donec cōſtiterit utrum ſe defēdere poſſit vel nō de felonia: quia nō magis tenetur reſpondere ad warrātiā pendēte accuſatione, q̄m tenetur ad placitū principale, quia ſubſequēte cōdēnatione, omnia q̄ cum ipſo facta eſſent poſt feloniā factā, ſunt irritanda et revocāda, et etiā generatio ſua ſuſcepta poſt feloniā exhæredāda, & ideo ſuſpendit warrantia donec conſtiterit quis ei ſuccedere debeat poſt delictū.

 ¶ 12. Item

¶ 12. Itē idē erit ſi warrantus obierit pendente placito warrantiæ, donec conſtiterit ad q̄m terra ſua debeat reverti ſi obierit ſine hærede, cùm talis eſſe debeat loco hæredis, ut de donationibus factis ante feloniam. Et ſi talis forte ſuſpenſus fuerit pendente warrantia vel utlagatus, tunc eodē modo reincipiatur loquela, & in eodem ſtatu in quo fuit quando tenens primò warrantum vocavit, cùm conſtiterit cujus eſchaeta debeat eſſe hæreditas talis: ut de Itinere W. de Ralegh. in com̄ Warr̄ de quodam Wilhelmo filio Roberti. ¶ 13. Videndum eſt etiam utrū warrantus qui obiit, tenuit in feodo vel ad vitam tantum, ſicut nomine dotis, vel alio modo ſicut liberum tenementum, quod poſt mortem ipſius warranti reverſurum eſt ad dominum ꝓprietatis. Si autē in feodo, fiat ut ſupradictum eſt, ſi autē ad vitā, & dominus ꝓprietatis implacitaverit, tunc non cadit breve nec loquela principalis, ſed tantum placitum de warrantia, quod in perſonis hæredum reincipere non poteſt: & ꝓcedet placitum principale, ac ſi tenens ab initio warrantū non vocaſſet. ¶ 14. Poterit etiam quis intrare in warrantiā etſi non vocetur ad warrantum, ad ꝓprii juris tuitionem: ut ſi quis tenuerit ad vitam ſuam, ſicut mulier nomine dotis, vel alio modo, vel ad terminum terram aliquam q̄ poſt vitam vel terminum reverſura eſſet ad dominū ꝓprietatis ſi ſe in fraudem & exhæredationem ipſius permiſerit implacitari ab aliquo, & cùm poſſet dominum ꝓprietatis inde vocare ad warrantū ad defenſionem ſuam, hoc omiſerit: bene poterit dominus ille ꝓprietatis, cùm ſibi viderit exinde periculum immere, comparere per ſe, & ſi non vocetur, intrare in warrantiam ad ſui proprii juris defenſionem: cùm melius & utilius ſit in tempore occurrere, quam poſt cauſam vulneratam quærere remedium, & ſic malitiis hominum obviare. Quia cùm mulier vel alius qui tenet ad vitam, ſine warranto ſuo placitare vel reſpondere nō poſſit, ſtatim cùm implacitata fuerit de aliquo ad dotē ſuam ꝑtinente, q in corpore vel in jure cōſiſtat, vocare debet warrantū ſuū: ut de term̄ S. H. & P. anno Regis H. iv. circa finē, & ſi hoc in fraudem omiſerit, vel forte defaltam facere voluerit, ille cujus intereſt intret in warrantiam, etiam ſi non vocatus. Si autē cùm warrantus vocatus fuerit defaltam fecerit, petens recuperabit rem petitam, et tenens eſcambiū. Si autē tenens, & warrantus non, tunc amittit tenens, & eſcambium non habebit.

¶ 1. Cùm warrantus ſe de warrantia defendere non poſſit vel cùm gratis vel per juditium, tunc reincipiet petens principale placitum verſus warrantū ſicut fecit verſus tenentem, & eodem modo proponat intentionem. 2. Si ille qui warrantizaverit ulterius vocat warrantum, tunc fiat ei tale breve pro auxilio curiæ. 3. Si ille qui vocatur ad warrantum non tenuit niſi ad vitam quando feoffavit & mortuo eo qui vocatus eſt. 4. Cum ultimus warrantus ulterius warrantum vocare voluerit, tunc ſtatim defendat jus petentis.

Cap. 11.

CUm autem warrantus de warrantia defendere ſe non poſſit, quin per juditium warrantizat, vel ſi gratis hoc fecerit, tunc reincipiet petens placitum ſuum principale verſus ipſum qui warrantizavit, & proponat eodē modo intentionem ſuam verſus ipſum warrantum; ſicut propoſuit verſus

ipſum

ipſum principalem tenentem, & dicat ſic, ꝙ injuſtè intrat in warrantiam, quia terra, vel res de qua agitur eſt jus ſuum, quia talis anteceſſor ſuus inde obiit ſeyſitus ut de feodo & jure, & ſic per omnia ſicut verſus ipſum principalē tenentē, & ſic incipit placitum eſſe inter petentem et warrantum, & ſic tenens et alii warranti medii quibus warrantizatum eſt remaneant in pace, donec conſtiterit quid actum ſit inter petentem & warrantum: & quo caſu bene poterit warrantus warrantum ulteriùs vocare ſi warrantum habuerit, unum vel plures; ſimul vel ſucceſſivè: & quo caſu, ſi warrantus ſum̄oniri debeat, nulla fiat mentio in ſum̄onitione de tenente nec de warrantis mediis, quibus warrantizatum eſt, ſed dicatur. ¶ 2. Rex vicecomiti ſalutē. Sum̄oneas per bonos ſummonitores A. ꝙ ſit coram *Juſtitiariis* &c. ad warrantizandum B. *ſcilicet* warranto qui ultimò warrantizavit, tantam terram, &c. q̄m C. in curia noſtra coram Juſticiariis &c. clamat ut jus ſuū verſus ipſum B. & undem B. in eadem curia &c. vocavit ipſum A. ad warrantum verſus ipſum C. & qualiter ulterius de warrantis ſit procedendum ſi vocati fuerint, ſatis perpendi poterit ex p̄miſſis. ¶ 3. Item eſto quòd ille qui vocatus eſt ad warrantum non tenuit rem petitam niſi ad vitam ſuam, & antequam warrantizaverit moriatur, & terra reverti debeat ad dominū ꝓprietatis qui petit, non cadit breve principale, nec warrantia, ſed reincipiat placitum warrantiæ in perſona hæredis, ſi ille qui ad vitam tenuit feoffavit in feodo. Si autem ad vitam ſuam, tunc cadit omninò warrantia & tenebit placitum principale. Si autē ad vitam tenentis, tunc tenebit warrātia: & de hac materia ſupra de *donationibus*. ¶ 4. Cùm autē ille qui ultimò warrantizavit warrantū *ulteriùs vocare voluerit, vel non poſſit*, tūc aut ſtatim defendit jus ipſius petentis & ſeyſinam & totum ꝑ corpus *liberi* hominis ſui, et per duellum, vel ponat ſe in magnam aſſiſam, vel rem petitam recognoſcit petenti cum voluntate tenentis, niſi exceptiones habeat contra petentem quas ꝓponat. Et ſunt exceptiones com̄unes quæ competunt tam tenenti quàm warranto, et quas ipſe warrantus proponat ſi voluerit. Sunt etiam quædam exceptiones q̄ cōpetunt tantum tenenti et non warranto, quas quidem non ꝓponat warrantus, & econtrario, quia etſi aliquando cōpetat exceptio contra aliquem, non pertinet ad omnes qui illam proponant, niſi ad ipſum tantum cujus intereſt. Et unde videtur quòd ad illum cui warrantizavit non cōpetant exceptiones quæ propoſitæ fuerint à principali tenente, & per juditium caſſatæ, vel quibus ipſe tenens tacitè renuntiavit, vocando warrantum, ſcilicet antequam illas ꝓponeret, ſicut contra breve de errore & hujuſmodi, ſi ita ſit quòd tacita renuntiatio tenentis principalis nocere poſſit warranto.

¶ 1. Propoſita intentione contra warrantum ſi warrantus viſum petat denegabitur ei. 2. Si warranto competat alia exceptio quæ primo non competierit principali tenenti, proponatur ille incontinenti. *Cap. 12.*

PRopoſita autem intentione petentis (ut ꝑdictum eſt) ſi warrãtus viſum petat, denegabitur ei: quia aut ſcit aut ſcire debet q̃m terram tenenti ſuo warrantizavit, et de qua t̃ra homagiũ ceperit & ſervitiũ. Si excipiat & dicat ꝙ totam t̃ram petitam nõ teneat, de qua vocatus eſt ad warrantũ nõ valebit ei, quia non tenetur ei ad majus eſcambiũ. Et viſu ei denegato, ſi dicat ꝙ totam terram illam petitam nõ teneat, de qua vocatus eſt ad warrantum, ſive tenens primò illam ꝓpoſuerit ſive non, & licet totã warrantizare debeat, quamvis tenens totam nõ teneat, talẽ exceptionem ꝓponendo nõ audietur, cùm ad majus eſcambium non teneatur principali tenenti, quàm ipſe tenens tunc tenuerit, quando warrantus per juditiũ amiſit, licet illa exceptio ab initio competeret ipſi tenenti contra petentẽ. ¶ 2. Si autẽ ſint exceptiones vel defenſiones q̃ cõpetant ipſi warranto, & q̃ prius nõ cõpetierunt ipſi principali tenenti tunc illas ꝓponat warrantus, ut ſi finis in curia dñi Regis et cyrographum factum fuit inter ipſum warrantum et petentẽ, vel eorũ anteceſſores per quem finem ipſe petens vel ejus anteceſſores remiſerunt, vel quietũ clamaverũt ipſi warranto, vel ejus anteceſſoribus totũ jus ſuũ ꝙ habuit in t̃ra illa petita, vel ſi anteceſſores petẽtis, vel ipſe petens feloniam vel quid tale fecit, ꝓpter ꝙ terra illa fuit eſchaeta ipſius warranti vel anteceſſorum ſuorum. Item ſi recognitio, & redditio, donatio vel venditio, cum warrantia expreſſa, vel ꝓ homagio & ſervitio intervenit, vel ſi forte anteceſſores ipſius petentis terram illam amiſerint verſus warrantũ per juditiũ, vel per magnã aſſiſam vel per duellum vel ejus hæredes: Et plures poſſunt eſſe hujuſmodi exceptiones warranto cõpetentes, q̃ non competunt principali tenenti, & unde cùm warrantus per hujuſmodi exceptiones vel per duellum vel ꝑ magnã aſſiſam, vocantem legitimè defenderit, retinebit tenens ſeyſinam ſuam, & petens in miſericordia remanebit.

¶ 1. Si nulla ſit exceptio vel defenſio de eſcambio rehabendo & cum warrantus tenentem ſuum defendere non poſſit. 2. Non tenetur quis factum patris warrantizare vel eſcambium facere de hæreditate matris vel econtrario. 3. Si warrantus tenuerit de domino Rege per warrantiam. 4. Si de eſcambio fieri debet extenſio. 5. Caſus ubi quis habere poſſit ipſam rem principalem & nihilominus eſcambium. Cap. 13.

SI autem non ſit exceptio, nec defenſio, ſicut duellum vel magna aſſiſa per quam poſſit warrantus tenentem ſuum defendere, ſecundum quod inferius dicetur, amittet tenens terram petitam, & warrantus ei tenebitur ad eſcambium, quatenus habuerit de hæreditate ejus ratione cujus vocatus fuerit ad warrantum. ¶ 2. Non enim tenetur quis factum patris, vel matris, vel alterius anteceſſoris (cujus hæres ipſe fuerit) warrantizare, vel eſcambium facere de ſuo perquiſito. Itẽ nec de hæreditate matris warrantizare debeat quis, vel eſcambium facere de hæreditate patris, vel ẽconverſo de hæreditate patris warrantizare debet quis, vel eſcambium facere de hæreditate matris. Ut de Itinere Epiſcopi Dunholm̃ & M. de P. in com̃ Eborum anno Regis H. iii. circa medium rotuli. Et quod donum patris warranti-

zare debeat de hæreditate patris, inveniri poterit in eodem rotulo de eodem Itinere de Wilhelmo de Vavaſour: ubi hæres ſatis habuit ad warrantizandum de hæreditate patris. Si autē nō habeat unde totum, ſed partem, fiat excambium quatenus fieri poſſit, & de reſiduo expectet tenens tempora meliora. Si autē nihil, non erit omninô abſolvendus de eſcambio, dum tamen ſit aliquid ꝙ ei accidere poſſit de hæreditate ejus, ratione cujus vocatus fuerit ad warrantum. ¶ 3. Itē quamvis quis teneatur ad warrantiam, ad eſcambium tamen non tenetur ratione rei quam tenet, licet ei hæreditariè deſcendat, ut ſi teneat de dño Rege in capite per ſervitium quod dividi nō poteſt, ut per ſerjeantiam, ne dominus Rex cogatur ſervitium ſuum, & officium ſervientis recipere per particulas, cùm particularis ſolutio multa habet incom̄oda, & q̄ revocari & coadjuvari debet ſi fuerit diſperſa, niſi ita ſit ꝙ ille qui ſerjeantiam vel ejus partem alienaverit, tantum retinuerit. ꝙ ſufficere poſſit ad plenum ſervitium. Et ꝙ dictum eſt de ſerjeantia, dici poterit de aliis feodis quæ tenentur de domino rege in capite. Si autem de excambio fieri debet extenſio & eſtimatio, eſtimari debet res quæ admittitur in eo ſtatu in quo fuit quando primô data fuit. Item nec ſi ille qui warrantum vocavit aliquid adjecit de alterius feodo, nō enim admittitur melioratio tenentis qui amiſit: ut ſi poſt feoffamentum ſuū ipſe vel anteceſſores ſui ibi ampla conſtruxerit ædificia, ſicut caſtra, parcos vel vivaria. Et ſi plures ſint warranti qui amiſerint quilibet contribuat ad excambiū ꝓ portione virili, & fiat excambiū & extenſio per hoc breve. ¶ 4. Rex vic. ſalutem. Scias ꝙ cùm A. in curia nr̄a &c. peteret verſus B. tantam terram cum pertiñ &c. ut ſupra. Idem B. venit in eadē curia & vocavit inde ad warrātum C. et qui venit in eadē curia et ei warrantizavit, et poſtea ꝑ judicium ejuſdē curiæ noſtræ terram illam amiſit verſus p̄dictum A. q̄ quidē per rationabilem extenſionē inde factam ꝑ p̄ceptum noſtrum in com̄ tali, valet per annū x. l. Et ideô tibi p̄cipimus ꝙ de terra ipſius C. in comitatu tuo eidem B. in excambium p̄dictæ terræ ſine dilatione habere facias et aſſignari x. libratas terræ ꝑ viſum legaliū hominū de comitatu tuo, & per rationabilē extenſionē, et quid et ubi et ꝑ quas ꝑticulas terram illam ei aſſignaveris, nobis ſcire facias per literas tuas ſigillatas, et per duos ex illis ꝑ quorū ſacramentum extenſio illa et aſſignatio facta fuit, & habeas ibi hoc breve et nomina eorum per quorū &c. Teſte &c. Et ſi cauſetur extenſio, fiat ſicut alibi de extenſionibus. ¶ 5. Poterit etiam quis in caſu habere ipſam rem principalem, & nihilominus eſcambiū, verbi gratia. Dominus capitalis cū in poſſeſſione fuerit alicujus tr̄ę ratione cuſtodiæ de duobus fratribus, feoffat poſtnatū de eadē terra, primogenitus ꝓfert aſſiſam mortis ſuꝑ fratrē poſtnatum, & ipſe vocat ad warrantum capitalē dominum, & cùm ipſe warrantizaverit recuperet antenatus ſeyſinam verſus eum; & ipſe dominus capitalis facit poſtnato excambium, mortuo autem antenato ſine hærede de ſe ſeyſiat dominus capitalis terram in manū ſuam, frater poſtnatus petit illā verſus eum per aſſiſam mortis anteceſſoris de morte fratris ſui, ōbjicit ei dominus

minus ſuus capitalis ꝙ non poteſt petere terram cùm inde habeat excambiũ, Revera poterit diverſis reſpectibus terram in dominico ꝓpter deſcenſum, & eſcambium ſimiliter retinere ꝓpter feoffamentum, & ſic utrumq́, tamen ex diverſis cauſis.

¶ 1. *Si tenens warrantum vocaverit qui manens ſit extra regnum & nihil habuerit in regno per quod diſtringi poſſit.* 2. *Breve ſi implacitatus in Anglia warrantum vocaverit qui manet in Hibernia.* 3. *Si warrantus non venerit nec tenentem ſuum warrantizaverit.* 4. *Si implacitatus in Hibernia warrantum vocaverit qui manens ſit in Anglia.* Cap. 14.

DIctum eſt de illis qui warrantum vocant per auxilium curiæ infra regnum, & ubi dominus Rex diſtrictionem habeat ut vocatus veniat ad warrantizandum. Nunc autem dicendum ſi tenens warrantum vocaverit qui ſit manens extra regnum, & nihil habuerit in regno Anglię per quod diſtringatur, et tunc refert ſi extra regnum ſi Rex habuerit poteſtatẽ vel non ad diſtringendum talem, quòd ſi nullam, ſicut in poteſtate Regis Franciæ, vel Alemaniæ, vel hujuſmodi, licet auxilium tenenti concedatur, non valebit: ſed oportebit tenentem talem ꝓducere ſi voluerit, quia auxilium non habebit, alioquin in defaltam remanebit, debet etiam illos ꝓducere ſine auxilio curiæ, quos habuerit ſub poteſtate ſua, quamvis infra regnum manentes ſint, & ſub Regis coertione, ſicut uxorẽ ꝓpriam, & liberos ꝓprios, & alios quibus poſſit imperare. Eſto etiam ꝙ cùm tenens implacitatus fuerit in Anglia, warrantũ vocaverit qui manens ſit in Hybernia, vel in Wallia, ſub poteſtate Regis, & ubi brevia ſua currunt, et hoc per auxilium curiæ. Videtur ꝙ ei dari debet auxilium, et placitum principale in ſuſpenſo manere, & ſine die, quouſq́ in Hybernia diſcuſſum fuerit de placito warrantiæ, et ꝙ tenens ſequatur placitum de warrantia, vel ꝙ per defaltam amittat, & fiat breve dñi Regis juſticiariis ſuis in Hibernia in hac forma. ¶ 2. Rex dilecto & fideli ſuo tali juſtic. Hyberniæ ſalutẽ. Scias ꝙ cùm A. in curia noſtra coram juſticiariis noſtris apud Weſtm̃ peteret verſus B. tantam terrã &c. ut jus ſuum, idem B. venit in eadem curia noſtra &c. et dixit ꝙ terram illam tenuit de dono C. vel alicujus anteceſſoris ipſius C. cujus hæres ipſe C. eſt per chartam ſuam quam obtulit & ibi oſtendit, & vocavit inde ad warrantum prædictum C. verſus eundem A. per auxilium ejuſdem curiæ noſtræ, & quia idem C. manens ſit in Hybernia ſub poteſtate noſtra, et nullam terram habet in Anglia ubi ſum̃oniri poſſit, & diſtringi, vobis mandamus quòd ſummoniri faciatis prędictum C. certis die & loco ſecundum quod videritis expedire, ad warrantizandum prædicto B. prædictam terram, vel ad oſtendendum quare warrantizare non debeat, & recordũ illius loquelæ de prædicta warrantia, ſecundum quod coram vobis deducta fuerit, nobis ſine dilatione ſcire faciatis per literas veſtras ſigillatas, & remittatis nobis breve iſtud ſimul cum recordo. Et ſi prædictus C. warrantizare debeat, detis ei diem coram nobis ad audiendum recordum et judicium ſuum de warrantia prædicta, & ad reſpondendum eidem A. in placito principali. T. &c.

¶ 3. Et

¶ 3. Et quo caſu ſi C. in Angliam nõ venerit, nec tenentẽ ſuũ defenderit verſus A. A. recuperet terram petitam verſus B. & B. de terra ipſius C. in Hybernia habebit eſcambiũ ad valentiã. Sed ſi cùm C. venerit in Angliã & defenderit B. verſus A.B. tenebit in pace,& C. quietus erit de eſcambio. Sed eſto quòd cùm C. in Anglia warrantizaverit forte warrantũ vocaverit in Hybernia, & qui nihil habet in Anglia per ꝙ diſtringi poſſit,tunc fiat breve eodem modo quo ſupra, et ꝙ contineat totum recordum cum utraq; warrantia et ſic in infinitum. ¶ 4. Et vice verſa fiat de Hybernia in Anglia,niſi ſit qui dicat ꝙ imediatè diſtringi debet warrantus ꝙ veniat in Angliam ad warrantizandũ cum ſuis dilationibus. Sed ſi ſit aliqua libertas ubi non currat breve dñi Regis,mandetur eodẽ modo dño libertatis,ut prædictum eſt, vel diſtringatur ꝙ faciat eum venire ad warrantizandũ ꝑ terras ſuas, infra libertatẽ vel extra nõ refert, quia Rex qui libertatẽ dat, poteſtatẽ regiam ſervituti non ſupponit, quamvis illam de gratia in parte reſtringat.

¶ 1. Si warrantus contenderit de warrantia,& charta producatur calumniata,& petens ſe poſuerit ſuper patriam & teſtes in brevi nominatos. 2. Summoneantur teſtes ſed quid ſi manentes in diverſis comitatibus. 3. Si charta bona ſit in ſe & recognita pro bona, ſed cum donator non fuit compos ſui nec ſane mentis quando fecit donum illud. 4. Inquiſitio ſi fuit ſanæ mentis. 5. Si per teſtes de conſenſu partium. 6. Si res una data fuerit duobus, tunc inquiratur de prioritate. 7. Si advocatio data fuerit duobus. 8. Si inquiſitio fieri debeat per teſtes & per patriam. 9. Si fieri debeat inquiſitio in comitatu & non coram Juſticiariis. 10. Si teſtes manentes ſint in diverſis com'. 11. Si in com' breve interlaqueatum. 12. Si teſtes & recognitores non venerint ad primum diem. 13. Quòd variantur hujuſmodi inquiſitiones ſecundum varietatem placitorum. 14. Cùm comparuerint teſtes & recognitores. Cap. 15.

ITem cùm ille qui ad warrantum vocatus eſt contendere velit de warrantia, & ille qui vocavit chartam ꝓferat ꝓ ſe in juditio, et contra quẽ exceptum ſit ꝙ minus ſufficiens ſit vel falſa,oportebit eum qui ꝓfert chartam docere illam eſſe ſufficientem & veram. Ut ſi ſcripturæ et ſigno contradicatur,& defendatur donũ illud, & ille qui chartam ꝓfert dicat eſſe donum ritè factum, & chartam eſſe validam, et inde ponat ſe ſuꝑ patriam & ſuper teſtes in charta nominatos. Et tunc fiat inde inquiſitio & per tale breve. Rex vic. ſalutem, ſumoneas per bonos ſumonitores A.B.C. teſtes in charta nominatos quã D. in curia noſtra coràm juſticiariis noſtris &c. ꝓfert ſub nomine E. de tanta terra cum pertinentiis in tali villa, et ꝑterea xii. tam milites quâm alios legales, liberos & diſcretos homines de viſneto tali, ꝙ ſint coram juſtic. noſtris, tali loco, tali die,ad recognoſcendum ſuper ſacramentum ſuum, ſi ꝑdictus E. terram illam dedit prædicto D. & chartam ſuã ei inde fecit, et homagium ſuum inde cepit, & ipſum D. inde in ſeyſinam poſuit, ſicut idem D. dicit vel non,quòd tam prædictus D.quàm ipſe E. poſuerunt ſe inde in Juratam illam, et ita ſe inde interim certificent,ꝙ præfatos juſtic. noſtros ad ꝑfatum terminum pleniùs inde certificare poſſunt, & habeas ibi nomina militũ et hoc bre Teſte &c. ¶ 2. Si vero teſtes fuerint in diver-

diverſis comitatibus manentes, tunc fiat bre interlaqueatum ſingulis vic. in hac forma, ita q milites aſſumantur de com illo ubi terra ſita eſt. Rex vicecomiti ſalutē. Sumoneas per bonos ſumonitores A. B. C. teſtes nominatos ut ſupra. Et præterea octo tam milites qm alios &c. ut ſupra, q ſint tali die &c. ad recognoſcendum ſuper ſacramentum ſuum ſimul cum D. E. F. aliis teſtibus nominatis in eadē charta, et ſimul cum octo vel duodecim liberis et legalibus hominibus de alio tali com (et ſic de pluribus com ſi teſtes & milites ſint evocādi) ad recognoſcendū ſuper ſacramentū ſuum &c. ut ſupra.
¶ 3. Item eodem modo ſi charta recognita fuerit, ſcilicet ſcriptura & ſignum, ſed contra chartam excipiatur q valere non debeat, quia facta fuit dū donator fuit impotens ſui, vel nō ſanæ mētis, vel poſtquā memoriam amiſit in infirmitate qua obiit, vel dum donator fuit infra ætatē conſtitutus, vel dū fuit in vinculis detentus donator, fuit charta illa per vim & per metum extorta, & ubi ipſe donator reclamavit cùm potuit. Itē ſi per dolū, ut ſi donatorius fecit ſibi chartam de feoffamento, ubi feciſſe debuit cyrographum de term. Itē ubi charta fieri debuit ad vitam fecit illam in feodo & hujuſmodi. Dum tamen nihil ſit q imputari poſſit imperitiæ ſuæ vel negligentiæ, ut ſi ſigillum ſuum ſeneſchallo ſuo vel uxori traderet, q cautiùs cuſtodiri debuit, cùm uxor & ſigilla ad paria judicentur, & hujuſmodi ſecundum varietatem recordorum, et quo caſu oportebit ipſum qui chartam ꝓfert, docere cōtrarium et ꝓbare, ſcilicet q donator fuit compos mentis ſuæ, & bonæ memoriæ, et plenæ ætatis, et hujuſmodi, et exempli cauſa fiat inquiſitio in ſingulis caſibus in hac forma. ¶ 4. Rex vicecomiti ſalutem. Summoneas per bonos ſummonitores A. & B. teſtes nominatos &c. & ꝑterea octo tam milites &c. ut ſupra, ad recognoſcendum ſuper ſacramentum ſuum ſi prædictus C. in ligea poteſtate ſua, et dum fuit compos ſui, vel bonæ memoriæ, vel ſanæ mētis et cōpos ſui dedit ꝑdicto B. tantam terram cum ꝑtinētiis in tali villa, vel advocationē talis Eccleſiæ, vel aliud quid tale, et chartam ſuam ei inde fecit vel nō. Et unde E. filius & hæres ꝑdicti C. (verſus quem ꝑdictus B. in curia noſtra &c. clamavit ꝑdictam terram, vel ꝑdictam advocationē, vel aliud quid tale) dicit quòd prædictus talis pater ſuus, vel alius anteceſſor, nunquam dedit ꝑdictam terram, advocationē, vel quid tale prædicto B. et ſi hoc unquam fecit, hoc fuit in infirmitate ſua, de qua idem talis anteceſſor obiit, et poſtquam memoriā amiſerit, & dum aut non fuit ſanæ mentis vel dum fuit infra ætatē in cuſtodia ipſius anteceſſoris, ut idem C. dicit, quia tam ꝑdict9 C. quàm ꝑdictus D. poſuerunt ſe &c. ut ſupra. ¶ 5. Et quandoquè fit inquiſitio tantum per teſtes, et quandoquè per alios quam per teſtes ſi partes hoc voluerint, hoc tamen obſervato, quòd ſi per alios quàm per teſtes fieri debeat inquiſitio, ſemper in fine addatur hęc clauſula: & interim terram illam videant, Eccleſiam illam, vel aliud quid tale. Item aliter: Ad recognoſcendū &c. Si ꝑdictus C. in bona voluntate ſua & ſponte dedit ipſo D. terram illam vel quid tale, ut idem D. dicit, vel ſi hoc fecit coactus et per metum ſicut idem C. dicit, & ſi hoc fecit coactus & per metum,

tum, tunc diligenter inquiras qualem metũ et qualẽ coactionẽ idẽ talis ad hoc exhibuit, et inquiſitionẽ &c. Item aliter: Ad recognoſcendum &c. Si A. pater B. dedit C. tantam terram cum pertinentiis in tali *villa*, et eum inde in ſeyſinam poſuit, et ita ꝙ per donum illud fuit inde in ſeyſina poſitus in vita ipſius A. per tantum tẽpus. Et ſi idem C. poſtea dimiſit terram illam ꝑdicto A. patri ipſius B. ad firmam vel ad vitam, vel ſi idem A. ſemꝑ fuit inde ſeyſina, et inde obiit ſeyſitus ut de feodo abſq aliqua ſeyſina quam idem C. inde haberet in vita ipſius A. vel non, quia tam ꝑdictus B. quàm ꝑdictus C. inter quos contentio eſt de ꝑdicta t͞ra poſuerunt ſe inde in inquiſitionem illam. Et notandum ꝙ hujuſmodi inquiſitiones locũ habent generaliter et ubiq ubi contentio habita eſt de chartis et donationibus factis per chartas. ¶ *6. Si* quis autẽ unicam rem dederit duobus, et contentio habeatur de prioritate quis eorum habuerit primã ſeyſinam, vel ſi quis dederit advocationem alicui, poſt donationem illam dicat donator ſe ꝑſentaſſe ad Eccleſi ãillam, et donatorius ꝙ non, tunc fiat inquiſitio tam de prioritate doni quàm de ꝑſentatione ꝑ hoc breve. ¶ 7. Rex vicecom̃ ſalutẽ. Præcipimus tibi ꝙ venire facias coram juſticiariis noſtris &c. tali die, tali loco duodecim tam milites q̃m alios liberos et legales homines de viſneto tali per quos rei veritas &c. et tales qui non ſunt eſſoniabiles, ad recognoſcendum &c. Si A. anteceſſor B. uxoris talis poſtquã idẽ A. dederit C. advocationem illius Eccleſiæ, et poſtquàm chartam ſuam (q̃m inde habet) ei fecit, ꝑſentavit D. ad eandẽ Eccleſiam ita ꝙ ad ꝑſentationem ſuam fuit admiſſus, et ultimò obiit in eadem Eccleſia ꝑſona, vel non, quia tam talis quàm D. uxor ejus q̃m idem C. inter quos contentio eſt de eadem advocatione, poſuerunt ſe inde in Juratam illam, et ſimiliter ad recognoſcendum ſuper ſacramentum ſuum ſimul cum D. E. F. teſtibus nominatis in charta quam prædictus A. fecit tali Abbati de eadem advocatione et ſimul cum G. et H. teſtibus nominatis in charta quam idem A. fecit tali Abbati de eadem advocatione; videlicet utrum prędictus A. prius dedit advocationem illam prædicto tali & B. uxori ſuæ vel prædicto Abbati. Et interim Eccleſiam illam videant, & ſe ita inde interim certificent, ꝙ ꝑfatos juſticiarios noſtros &c. et habeas ibi nomina recognitorum et hoc breve Teſte &c. Si autem fieri debeat inquiſitio de prioritate per teſtes, et per patriam, tunc fiat ſic. ¶ 8. Rex vicecomiti ſalutem. Præcipimus tibi ꝙ venire facias coram juſtic. &c. A. & B. teſtes nominatos in charta quam C. fecit Priori & canonicis talibus de advocatione talis Eccleſiæ, ad recognoſcendum ſuper ſacramentum ſuum ſimul cum xii. tam militibus q̃m aliis &c. Et ſimul cum E. F. G. teſtibus in charta nominatis quam idem C. fecit tali Abbati & conventui de eadem advocatione, utrum ſcilicet prædictus C. prius dedit advocationem illam prædicto Priori, & chartam ſuam ei inde fecit, vel prædicto Abbati, & interim &c. ut ſupra. Et ſic fit aliquando inquiſitio de prioritate *donationis*, & aliquando *de ſeyſina* et prima præſentatione. Cùm autem fieri debet aliquando *inquiſitio* in comitatu & non coram juſticiariis, tunc fiat breve *in hac* forma.

¶ *9.* Rex

¶ 9. Rex vicec. ſalutē. Præcipimus tibi ꝙ venire facias coram te & cuſtodibus placitorum coronæ noſtræ in pleno com̄ tuo A. B. C. teſtes nominatos in charta &c. ut ſupra. Et p̄terea xii. tam milites &c. ut ſupra de viſneto tali ꝑ quos rei veritas &c. et qui D. & E. nulla affinitate attingant, & qui nullo modo ſunt eſſoniabiles, & per eorū ſacramētum diligenter inquiras ſi p̄dictus E. &c. ut ſupra, quia tam p̄dictus D. quàm p̄dictus E. poſuerunt ſe inde in juratam illam, et inquiſitionē inde feceris ſcire facias juſtic. &c. ad talē terminum, evidenter, diſtincte et apertè ꝑ literas tuas ſigillatas ſigillo tuo, et ſigillis p̄dictorū cuſtodum placitorum coronæ noſtræ, et per quatuor vel duos legales et diſcretos homines ex illis, ꝑ quorum ſacramētū inquiſitionē illā feceris, & habeas ibi hoc breve et nomina eorum ꝑ quorū ſacramentum inquiſitionem illam feceris Teſte &c. ¶ 10. Si vero teſtes degentes ſint in diverſis com̄, oportet ꝙ omnes teſtes conveniant corā vic. cui demandata fuerit inquiſitio facienda, et tunc fiat breve interlaqueatū ut ſupra in hac forma. Rex vic. Eſſex ſalutē. Præcipimus tibi ꝙ venire facias corā te et cuſtodibus placitorum coronæ noſtræ ad diē certū et locū ſecundum ꝙ videris magis expedire quādo ad hoc intendere poſſis A. B. C. teſtes nominatos in charta, quam D. in curia noſtra coram juſtic. noſtris &c. profert ſub nomine E. et p̄terea octo vel xii. tam milites quàm alios liberos et legales homines &c. et ꝑ eorum ſacramentū &c. et ſimiliter ꝑ ſacramentū F. et G. teſtium nominatorum in eadem charta de com̄ Suſſex, et ſimiliter xii. tam militū q̄m aliorū &c. de eodē com̄ quos vic. noſter Surrex coram te venire faciat, & etiam per ſacramentum H. et I. teſtium nominatorum in eadē charta de com̄ Surrey, & p̄terea viii. tam militum quàm aliorum &c. de eodem com̄ quos vic. noſter Surrey coram te venire faciat, diligenter inquiras ſi p̄dictus &c. ut ſupra. Et inquiſitionem quam inde feceris ſcire facias &c. ut ſupra. Mandavimus enim præfatis vic. noſtris Suſſex et Surrey ꝙ p̄fatos teſtes et recognitores coram te venire faciant ad diē et locum quem eis ſcire feceris, et habeas ibi hoc breve et nomina eorum &c. ut ſupra. Breve autē quod ſequitur fiet in hac forma. ¶ 11. Rex vic. Suſſex vel Surrey ſalutē. Præcipimus tibi ꝙ ad diē et locum q̄m vic. noſter Eſſex tibi ſcire faciet, venire facias coram eo A. et B. teſtes nominatos in charta q̄m D. in curia nr̄a coram juſtic. &c. ꝓfert ſub nomine E. &c. ut ſupra, p̄terea octo vel xii. tam milites quàm alios &c. de com̄ tuo ꝑ quos rei veritas &c. ad recognoſcendū ſuꝑ ſacramentū ſuum ſimul cum F. et G. de com̄ Surrey aliis teſtibꝰ nominatis in eadē charta, et ſimul cum octo tam militibus &c. de eodem com̄, & ſic de pluribus com̄ ſi teſtes fuerint in diverſis et pluribus com̄ degentes ſic: p̄dictus E. &c. ut ſupra. Et ita ſe inde interim certificent quòd præfatum vic. noſtrum Eſſex inde plenius certificare poſſunt, et habeas &c. Teſte &c. Et conſimilia brevia fiant aliàs vic. Si autem teſtes et recognitores non venerint ad diem eis datum, tunc p̄cipiatur vic. ſicut prius ꝑ breve quòd ſic incipiat. ¶ 12. Rex vic. ſalutē. Bene recolimus aliàs tibi præcepiſſe quòd ad diem et locum quem vic. noſter talis tibi ſcire faceret

venire

venire faceres &c. Et ꝑ omnia ut ſupra. Et in fine brevis addatur iſtud cōminatorium, s. et ita te habeas in hoc negotio ne nos ad te graviter capere debeamus. ¶ 13. Variãtur autẽ hujuſmodi inquiſitiones multipliciter, ſecundum varietatem placitorum, et partium reſponſiones, ſicut ſæpius contingit in aſſiſis et in brevibus de ingreſſu, ut ſi unus dicat ꝙ terrã teneat in feodo, et alius ꝙ nõ niſi ad terminũ vitæ vel annorũ et hujuſmodi, ſecundũ ꝙ ſuperius dicitur in tractatu, de ingreſſu. ¶ 14. Cùm autẽ in curia cōparuerint teſtes et recognitores, et facto ſacramento dicant ſe interfuiſſe ubi donatio facta fuit, et ſub eorũ ꝑſentia charta donationis lecta et audita, et homagiũ captũ et ſeyſina donatorio legitime facta in eorũ ꝑſentia et cum debita ſolennitate, valida erit charta et donatio erit legitima. Si autẽ ſic dicant et loquãtur de auditu, ꝙ audiverint dici ꝙ charta facta fuit et homagiũ captum, ſed nullus eorum tunc ibi præſens fuit, ſed præſentes fuerint ubi ſeyſina facta fuerit donatorio per ſeneſchallum, vel per nuntium, per fuſtĩ, vel per baculum, vel per haſpam, et ꝙ donatorius inductus fuit in vacuam poſſeſſionem, ita ꝙ nullus ibi remanſit ex parte donatoris, valebit donatio ut ſupra. De hac materia inveniri poterit de term̃ Sancti Hilarii anno regni Regis Henrici decimo quarto de Rogero de Danudeſen et Matilda uxore ejus qui per judicium warrantizaverit in cōſimili caſu. Si autẽ dicant ſe interfuiſſe ubi donatio facta fuit et charta, et homagium captum, ſed de ſeyſina nihil ſciverint, ꝓbatur charta legitima, ſed donatio erit invalida, quia nihil ꝓbant de ſeyſina. Et vice verſa fieri poterit ſi ſeyſinam probaverint legitimam, ꝙ donatio erit valida, licet nihil ꝓbaverint de homagio capto, nec de charta: ut ſi teſtes et Juratores dicant ꝙ chartã illam nunquã antea viderunt, nec unquam audita fuit in com̃ nec hundredo, licet dicant ꝙ rogati fuerint ꝙ eſſent teſtes, tamen non valebit charta: ut de termino Paſchæ añ regni Regis Henrici duodecimo in com̃ Hunt de Ægidio de Merk. Idem erit ſi dicant ſe nunquam interfuiſſe confectioni chartæ, nec recitationi, hoc enim multum derogat chartæ et ipſius fidei: ut de ultimo Itinere M. de P. in com̃ Suffolk, aſſiſa novæ diſſeyſinæ ſi Mabilla. Itẽ ſi omnes teſtes dicãt, vel ſi omnes ꝑter unum vel duos dicant ſe nihil ſcire de charta et chartæ cōfectione, et unus vel duo dicant ꝙ nihil ſciant de charta nec de donatione, ſed dicant ꝙ interfuerunt ubi cōfirmatio chartæ facta fuit, adhuc non valebit charta, ex quo nihil ꝓbant de principali, s. de chartæ confectione, ut de term̃ Sancti Hilarii anno regni Regis Henrici octavo in com̃ Norff. de Radulpho de Lerlinge et Priore de Thefford de advocatione Eccleſiæ de Ruſſeworth. Si autẽ dicant teſtes ꝙ præſentes fuerint confectioni notæ in q̃m utraq; pars cōſentit donator & donatorius, hoc ſufficit ad ꝓbationẽ, licet ꝑſentes nõ eſſent ubi charta ſcripta fuit et aſſignata: ut de Itinere M. de P. ad aſſiſam novæ diſſeyſinæ capiendã et Gaolas deliberãdas in com̃ Norf. Jurata de conſenſu partium ꝓ Johanne de Wanton añ regis H. octavo, et ſic poterit charta eſſe valida et donatio nulla vel è contrario. Si autẽ null' teſtis apparet quia omnes mortui ſunt, vel extra regnũ, de fide chartæ erit de

neceſſita-

neceſſitate ad patriam recurrendū. Sed quid ſi cùm teſtes appareant dicant ꝙ de charta nihil ſciant, vel inde dubiè reſpondeant, & ille qui chartam ꝓfert ſuſpectus habeatur ꝙ ꝑ fraudem chartam acquiſiverit, quia fuit camerarius donatoris, vel ꝑ fraudē uxoris, vel ſit alia vehemens ꝑſumptio q̄ faciat contra ipſum, non valebit charta nec donatio ꝓpter ꝑſumptionem, et maximè quia nihil ꝓbat.

¶ 1. *Probari poterit charta alio modo quàm per teſtes. ſ. per collationem ſignorum, & de vitiis chartæ.* 2. *Probatur ſigillum per collationem.* 3. *Si plura proferantur inſtrumenta. Cap. 16.*

PRobari etiam poterit charta alio modo quàm ꝑ teſtes et ꝑ patriā, ſicut ꝑ collationē ſignorū, ut ſi fortè chartę contradicatur, cōferant alia ſigna q̄ aliquādo in judicio ꝓlata et approbata fuerint, et à donatore recognita, et ſi modis omnibus conveniant et ꝑ omnia, ita ꝙ nulla in eis appareat differentia: hoc ſolum ſufficit ad ꝓbationem chartæ, & omnia in ea contenta erunt tenenda, niſi forte aliquid in charta inveniatur ꝙ manifeſtam ſuſpitionem inducat, ut ſi raſura facta fuerit in loco ſuſpecto, ſ. in narratione facti, ſecus tamē ſi in narratione juris. Jura autem ubiq̄ ſcribi poſſunt, quia non variantur nec mutantur ꝑ raſuram. Apparere autem debet charta in prima ſui figura abſq̄ omni vituperatione, raſura, vel cancellatura, quia calumpnioſam ſcripturam inde in juditio obtinere nō convenit. Sunt tamen in ſcripturis quædam quæ levem inducunt ꝑſumptionem, quę quidem convinci poſſit per veram teſtiū ꝓbationem in contrarium, et ꝑ patriam, ut ſi in ſcriptura inveniatur diverſitas calami, & diverſitas ſcribendi, et diverſa manus, aliter enim ſcribit unus, & aliter alius, aliter Juvenis & aliter ſenex: Item diverſitas incauſti & atramenti, ut ſi in una pars ſcribatur incauſto nigro, et altera pars incauſto rubro non attramento. ¶ 2. Item cum ſigillum ꝓbari debeat per collationē, et ſigna plura ꝓferantur ſub nomine ejus confecta, qui ad ꝓbationē tenetur, non erit eis fides adhibenda, quia omnes poſſūt eſſe adulterina, niſi ita ſit ꝙ aliꝙ illorū prius in juditio ꝓbatū ſit, et à donatore recognitū, vel à ꝓferente ꝓbatum, ut ſi quis fortè t̄ram aliq̄m ab initio alicui conceſſerit ad terminū et ad firmam, et inde cōficiatur inſtrumentū et ſignatū, et firmarius poſtmodum dicat ſe inde eſſe feoffatum et inde ꝓferat chartā vel inſtrumentum, cui ab eo qui dimiſit fuerit contradictum, ſi terminum recognoverit et inſtrumentū de termino confectum & ſigillum recognoverit, ſi in omnibus cōveniant ſigilla tam de t̄mino quàm de feoffamento, chartam de feoffamento contradicere non poterit ꝓpter convenientiam ſigillorum, niſi ita ſit quòd excipere poſſit contra chartam vel inſtrumentum de dolo vel metu: et ſic ꝓbantur chartę & inſtrumenta per collationem ſigillorum. ¶ 3. Si vero cùm ex parte probantis plura prolata fuerint inſtrumenta & ſigna, nec ſit aliquod eorum priùs à parte adverſa recognitum, vel à proferente probatum, tunc de neceſſitate recurrendum erit ad inſtrumenta aliorum eodem ſigillo ſignata vel ſigillata, & quæ quidem prius recognita fuerunt vel probata, cùm utraque in ſe

poſſent

poſſent eſſe vitioſa, & ſufficit ſi unum probetur, dum tamen utraq; ſint convenientia.

¶ 1. *Aliud genus warrantiæ, ſicut de warrantia chartæ. 2. Breve de warrantia chartæ. 3. Si nõ venerit attachiatus obſervetur ordo attachiamentorum. 4. Si ſummonitus ad warrantizandum vexaverit tenentem ſuum erga dominum feoffatorem. 5. Si tenens in brevi de recto nullum habuerit warrantum quem vocare poſſit vel velit, tunc ad elidendam actionem petentis, tenens proponat exceptionem ſi quam habuerit & illam probet, cum quodamodo actor ſit in hac parte. Cap. 17.*

EST etiam aliud genus warrantizationis quæ dicitur warrãtia chartæ, ubi quis de facto vel feoffamẽto ſuo ꝓprio vel anteceſſorũ ſuorũ tenetur alium defendere et acquietare in ſeyſina ſua, per ſervitiũ in charta ſua nominatum, cùm ab aliis, ſicut à dñis capitalibus diſtrictus fuerit & vexatus fuerit ad faciendum plura ſervitia q̄m in charta exprimãtur, et ubi ipſe nõ implacitatur de tenemẽto ꝙ tenet, ſed vexatur ut p̄dictum eſt: ubi hoc ſit in com̃ & niſi warrantum vocaverit cùm fuerit implacitatus, & quo caſu currendũ eſt ad curiam dñi Regis & ſum̃onitur ille qui warrantizare tenetur ꝑ tale breve. ¶ 2. Rex vic. ſalutẽ. Præcipe tali ꝙ juſte & ſine dilatione warrantizet tali tantum terræ cum ꝑtinentiis in tali villa ꝙ tenet, & de eo tenere clamat, et unde chartã ſuam habet ut dicit, vel ſic. Et unde chartã talis patris vel matris, fratris vel ſororis, avunculi vel amitæ, Avi vel Aviæ, ꝓavi vel ꝓaviæ talis, quamvis ipſe qui queritur hæres ſit valde remotus, et tunc dicatur cujus hæres ipſe eſt ut dicit, & niſi fecerit, & talis fecerit te ſecurum de clamore ſuo ꝓſequendo, tunc ſum̃oneas ꝑ bonos ſum̃onitores p̄fatum talẽ ꝙ ſit coram juſtic. noſtris apud Weſtm̃ tali die, vel coram juſtic. noſtris ad primam aſſiſam cùm in ꝑtes illas venerint, oſtenſurus quare non fecerit, & habeas ibi ſum̃onitores et hoc breve. Teſte &c. Ad talẽ vero ſum̃onitionem bene jacebit eſſonium unicũ, antequam cõpareat ſum̃onitus ſi voluerit. ¶ 3. Et ſi nõ venerit, nec ſe eſſoniaverit, ꝓpter defaltã ſuam nõ erit aliqua terra capienda in manũ dñi Regis, ſicut in warrantiis ſupradictis, ſed attachietur ꝑ vadium & ſalvos plegios ꝙ ſit ad certum diem ad warrantizãdũ vel ad oſtendendũ quare non, eodẽ modo quo p̄dictum eſt, & obſervetur ordo attachiamentorũ ſecundũ ꝙ alibi obſervatur de attachiamẽtis donec cõparuerit, cùm autẽ comparuerit in judicio, reſpondere poterit contra chartã, et ꝙ warrantizare nõ debeat ſecundum formã brevis: vel quia querens terram nõ tenet de qua petit warrantiã, vel quia chartã nõ oſtenderit nec aliud quare ſum̃onitus warrãtizare debeat, vel quia ipſe querens nõ eſt hæres ipſius ſub cuius nomine petit warrantiam ꝓpinquus nec remotus. Et plures aliæ ſunt reſponſiones, ſecũdũ ꝙ ſuperius videri poterit per exemplum de vocatione warranti. ¶ 4. Si autẽ ille qui ad warrantizandum ſum̃onitus eſt, tenentem ſuũ cõtra chartam ſuam vexaverit, & gravaverit, exigendo alia ſervitia vel plura q̄m deberet facere, ſunt qui dicunt ꝙ locũ non habet erga dominũ bře de warrãtia chartæ, ſed bře de recto de ſervitiis & conſuetudinibus ꝑ ꝙ pervenire poſſit ad duellum vel magnã aſſiſam, quamvis obji-

ei poterit et ſuſtineri ꝙ ille qui contra alios tenetur defendere tenentẽ ſuũ, ipſe illum contra chartam ſuam gravare non debet, nec ei injuriam facere, et ideo videtur ꝙ teneatur de injuria per tale breve, quia qui tenetur defendere nõ debet deſtruere, & quia cùm quis ex officio ſuo alios prohibere neceſſe habet, idipſum in ꝑſona ſua committere non debet. ¶ 5. Ad diem ſummonitionis poſt dilationes & eſſonia revertamur, ad quam cùm partes comparuerint, ſi non habeat tenens warrantum quem vocare poteſt vel ſi habuerit et nullum vocat, propoſita in judicio coram juſtic. ut prædictum eſt, intentione petentis, et fundata, et illo eam probare offerente, ad elidendam actionem proponat tenens exceptionem ſi quam habuerit et illam probet, et doceat quòd exceptio ad illum pertineat, ſecundum quod dicitur de actionibus et eodem modo. Exceptiones enim loco actionum ſunt. Nam qui excipit, videtur agere, quantum ad onus probationis, et reſpectu actionum dicuntur exceptiones, unum enim alterum impugnat, et ſicut actores armantur actionibus & quaſi accinguntur gladiis, ita rei e contra muniuntur exceptionibus, & defenduntur quaſi clipeis.

¶ Tractatus quintus Libri quinti, in quo tractatur de Exceptionibus.

¶ 1. *Quid ſit exceptio, & de diviſione exceptionum quod quædam dilatoriæ quædam generales quædam ſpeciales.* 2. *Quando proponendæ ſunt & quando non.* 3. *Quædam ante viſum & quædam poſt.* 4. *Contra exceptionem competit replicatio.* 5. *Ad replicationem competit triplicatio.* 6. *Quædam ſunt perpetuæ quædam ſunt temporales.* 7. *Quòd quis poteſt pluribus uti.* 8. *Probari poterit exceptio multis modis.* 9. *Non per ſectam.* 10. *Non per ſimplicem vocem.* 11. *De exceptione quæ ponitur contra juriſdictionem.* *Cap. 1.*

INprimis videndũ quid ſit exceptio, & qualiter dividatur, et ſciendũ ꝙ exceptio eſt actionis eliſio, ꝑ q̃m actio perimitur vel differtur. Exceptio quidem ſic dividitur. Exceptionũ quædã ſunt dilatoriæ quædã peremptoriæ, et hæc eſt prima et brevis diviſio. Itẽ dilatoriarum quædã ſunt peremptoriæ juriſdictionis, & dilatoriæ actionis, et non peremptoriæ. Et eodem modo aliæ ꝑemptoriæ brevis et dilatoriæ actionis. Itẽ quædã exceptiones ſunt generales ad omnia placita ſive actiones, et quædã ſpeciales, quæ cõpetunt et dãtur cõtra actiones ſingulares: q̃libet enim actio habet ſuas exceptiones appropriatas, ſecundum formã actionũ: ut ſupra videri poterit de aſſiſis et placitis de ingreſſu. Generales vero ſunt q̃ ſe habẽt generaliter ad oĩa placita, ſicut exceptio cõtr̃ juriſdic. exceptio cõtra ꝑſonã agentis, exceptio cõtr̃ bře, exceptio q̃ ꝓvenit ex tẽpore ſecũdũ diũſa geña pl̃itorũ: et exceptio q̃ cõpetit

cõpetit ratiõe loci ꝑ errorẽ impetrationis,ſecundũ ꝙ ſuperiùs dictũ eſt,et q̃ ſunt dilatoriæ actiones et quaſi extra actionẽ, et ideo actionẽ non ꝑimunt, q̃uamvis illam ad tẽpus differant. ¶ 2. Itẽ ſunt q̃dam exceptiones ꝓponendæ in initio litis, et in ꝑparatoriis judiciorũ, et ante viſum petendũ, ad perimendum judiciũ ne ꝓcedat: ſicut ſunt illæ q̃ proponuntur contra juriſdictionem, et contra ꝑſonas judicantiũ quibus deficit autoritas judicandi. Itẽ exceptiones illæ q̃ cõpetunt cõtra ꝑſonam petentis. Itẽ exceptiones illæ q̃ cõpetunt contra breve, quæ quidẽ exceptiones ſi in initio litis omittantur, et ad petendũ viſum ꝓcedatur, ſi tenens illas poſt viſum petitũ velit alias ꝓponere, non audietur: quia per petitionem viſus videtur tenens hujuſmodi exceptionibus tacitè renunciaſſe, et in juriſdictionem judicãtis cõceſſiſſe, & ꝙ omnia quoad judicium ratificandum rite ꝓceſſerunt. ¶ 3. Sũt etiam q̃dam quæ viſum ſequuntur et de quib⁹ certificari poterit tenens antequam petens ei viſum fecerit, & certa res in judicium deducatur, de qua debeat tenens reſpondere, ut tunc ſciri poſſit ſi totam rem petitã tenuerit, vel ejus ꝑtem vel etiam nihil, et ſic fiat de ꝑtinentiis. Itẽ poſt viſum competit exceptio ſi error fuerit in loco ubi res ſita eſt, de qua agitur & iſtæ ꝓcedunt conteſtationẽ. Et quid ſi nullus viſus petatur, tunc ꝑ ordinẽ proponi debent & ſuo loco et erit à digniori incipiendum, ſicut à juriſdictione judicãtis, & ꝑſona juſtic. cùm juſtic. ſit pars principalis judicii. Poſtea verò cõtra ꝑſonam petentis, ſi qua cõpetat cõtra ipſam ex ꝑſona ſua propria. Poſtea contra breve, ſi qua competat ex perſona tenentis contra petentem, & poſtmodum ſi qua cõpetat ex *ipſa re*, ut ſi *nihil* inde teneat, vel non niſi ejus ꝑtem, & idem de ꝑtinentiis, & *poſt modum ſi qua competat ratione loci*, et cùm nulla ꝑdictarũ competat, vel ſi *illis tacitè renuntietur* (ut ꝑdictum eſt) tunc ꝓponatur illa q̃ cõpetit ratione juris, q̃ multiplex eſt, ut ſi nihil juris deſcẽdere poſſet ad petentẽ. Et ſicut fit ordo petendi ſic debet fieri ordo excipiendi: ut ſi diceretur corã talibus juſtic. A. petit verſus B. tantam t̃ram ꝑtinentiis in tali villa ut jus ſuũ. Itẽ ſunt duæ exceptiones q̃ proponi poſſunt omni tẽpore et poſt judiciũ, ſicut judicis non ſui, et falſi ꝓcuratoris, cum quibus nullũ judicium, controverſia nulla. Et ſicut neceſſe eſt actionem ꝓponere et fundare et ꝓbare (ut ꝑdictum eſt) ut prima facie juſta videatur, ita oportebit exceptionẽ, ut ꝑ hoc ſciri poſſit an ꝑtineat ad excipientẽ exceptio, ſicut ad agentẽ ꝑtinet actio, quia cùm aliquãdo cõtra actionẽ ꝑtineat exceptio, tamẽ (ut ſupradictũ eſt) nõ ſemper ꝑtinet ad omnes ut illam ꝓponant. ¶ 4. Contra exceptionẽ vero licet ab initio cõpetens videatur, ſubveniri poterit petenti ope replicationis, ut ſi quis petat, excipere poterit tenens de pacto poſtea interveniente ne petat, contra q̃m replicari poterit à petẽte de pacto poſterius interpoſito ꝙ petat, ut ſi dicatur. Pact⁹ ne peteret poſtea cõvenit ut peteret, quo caſu, primũ pactũ ꝑ poſteri⁹ eliditur, non quidem ipſo jure ſed ope replicationis, & ſic de ſimilibus de modis & cõditionibus in cõtractibus appoſitis, ut ſi cõvenerit in initio cõtract⁹ ꝙ *quid* fiat vel ne quid fiat, et fiat vel non fiat, ꝙ tũc liceat contrahenti *ſic* facere,

 vel non

vel non ſic, vel ſi tali modo nō fiat, ꝙ tunc ſic fiat ut ſupra de donationibus. ¶ 5. Ad replicationē vero ſequitur triplicatio, et ad triplicationem quadruplicatio ex cauſa, & ſic ulterius in infinitum, et ita poterit ad initio cōcedi quòd actio bona ſit prima facie, eliſa tamē ꝑ exceptionē, & eodē modo quôd exceptio bona, eliſa tamen ꝑ replicationē et ſic deinceps. ¶ 6. Exceptiones vero ꝑpetuæ ſunt quamvis ex temporalibus actionibus deſcēdant, quia non erit in voluntate tenentis quando velit excipere, licet in voluntate actoris ſit quando velit agere. Et talis ordo (ſecūdum ꝙ ꝑdictum eſt) neceſſarius eſt ad ꝓponendū exceptiones, quamvis quidam illum non obſervāt, quia forte credunt ꝙ dum unā ante tēpus vel non ſuo loco ꝓpoſuerint cum ꝓteſtatione, ſalvum ſibi fore beneficium ceterarum indiſtinctè, & ſi in ꝓbatione unius defecerint ꝙ poſſint ad alias habere recurſum. ¶ 7. Pluribus autē poterit quis uti exceptionibus dilatoriis, variis & diverſis, dum tamen ſuo loco. Sed ſi plures peremptoriæ actionū concurrant, unam debet tenens ꝓponere & ꝓbare, ſicut cōtingit ſuperius de actionibus: ut ſi alicui plures competant actiones, unam debet experiri, quia ſi tenens, cûm duas peremtorias proponeret vel plures exceptiones, in ꝓbatione unius deficeret, poſſet recurſum habere ad alias, & ꝓbare ſicut poſſet ſe pluribus baculis defendere, quod eſſe non debet cùm ei ſufficere debeat tantum probatio unius. ¶ 8. Probari autē poterit exceptio multis modis, tum per vocem mortuā, ſicut per inſtrumenta: tum per vivam, ſicut per patriam, & inquiſitiones, nō per familiares et domeſticos & alia ratione ſuſpectos, ſed per tales qui neutram partem aliqua affinitate attingant. ¶ 9. Itē non per ſectam quæ fieri poterit ꝑ domeſticos & familiares, ſecta enim probationē non facit, ſed levem inducit ꝑſumptionē, & vincitur per ꝓbationem in contrarium, & ꝑ defenſionem per legem. ¶ 10. Itē non per ſimplicē vocem, quia vox ſimplex nec ꝓbationem facit nec præſumptionē inducit. Si quis autem in ꝓbatione exceptionis vel replicationis et ſic ulterius defecerit, amittet ꝑ judicium. ¶ 11. Item inprimis dicatur de una illarum q̄ generalis eſt ad omnes actiones, ſcilicet de illa q̄ apponitur contra juriſdictionē. Et nihil aliud eſt juriſdictio quâm habere autoritatē judicandi ſive jus dicēdi inter ꝑtes de actionibus ꝑſonarū & rerū, ſecūdū ꝙ deducte fuerint in judiciū ꝑ autoritatem ordinariā vel delegatā, de quibus ſupradictū eſt de poteſtate judicātiū.

¶ 1. Quid ſit juriſdictio & de ejus diviſione. 2. Quale forum actor ſequi debeat & quæ pertineant ad forum ſeculare. 3. Ratione criminis & ratione contractus. 4. Si quis elegerit unum judicem ad alium recurrere non poteſt de facili, & debet eſtimari ſi ſit ſui juris. 5. Quæ pertinent ad forū Eccleſiaſticū & quæ ad forū ſeculare. 6. Quòd laicus nō eſt cōveniendus corā judice Eccleſiaſtico de aliquibus quæ pertinent ad coronam & dignitatem Regis. 7. Quòd quis poſſit renūtiare iis quæ pro ſe introducta ſunt, ſed non in præjudicium alterius. Cap. 2.

EST etiam juriſdictio quędam ordinaria, quædam delegata quæ pertinet ad ſacerdotium et forum eccleſiaſticum, ſicut in cauſis ſpiritualibus & ſpiritualitati annexis. Eſt etiam alia juriſdictio ordinaria vel delegata quæ

gata q̄ pertinet ad coronam et dignitatem regis ad regnum in cauſis & placitis rerum tẽporalium in foro ſeculari, & unde videndũ cujus juditium & forum actor adire debeat, & verum eſt ꝙ ſive laicum ſive clericum verit quis cõvenire, debet adire judicem & ſequi forum rei, & judicẽ habebit illum apud q̄m reus habet domicilium, ſive domicilium habuerit ſub juriſdictione unius vel duorum. ¶ 2. Et licet generaliter verum ſit ꝙ actor forũ rei ſequi debeat, fallit tamen in caſibus ꝑpter diverſitatẽ juriſdictionum & cauſarum de rebus ſpiritualibus & temporalibus et earum ſequela, ſicut in cauſa matrimoniali, & rebus præmiſſis ob cauſam matrimonii, quæ in foro Eccleſiaſtico terminari debẽt, quia cujus juris i. juriſdictionis eſt principale, ejuſdem juris erit acceſſorium. Et eodem modo ſicut ſi in foro ſeculari agatur de aliquo placito quod pertineat ad coronam & dignitatem regis, & fides fuerit appoſita in cõtractu, non ꝑpter hoc ꝑtinebit cognitio ſuper principali ad judicem Eccleſiaſticum. ¶ 3. Item fallit in cauſa teſtamentaria, & aliis pluribus cauſis Eccleſiaſticis. Item ratione criminis convenitur quis ubi deliquit, ut ſi quis crimen cõmiſerit in terra aliena, quia ubi deliquit ibi ſubjiceat juri, ſicut videri poterit de utfangthef per exẽplum. Item ratione cõtractus, quia cõveniendus ubi cõtraxit ille qui cõtraxit, Item ratione rei petitę, ut ſi clericus petat verſus clericum vel laicum debitum ꝙ non ſit de teſtamento vel de matrimonio, ſequi debet forum laicale, et eodem modo ſi petat laicum feodum, ſub domino feodi erit actio, ſicut petitio hæreditatis per breve de recto erit tractanda coram domino feodi, vel coram vicecom̃ ſi dominus negligens fuerit, quia ratione negligentiæ ꝑprii judicis videlicet domini, transfertur loquela ad comitatũ et ſic corã rege & ſuis juſticiariis, multis et variis de cauſis. ¶ 4. Item ſi quis unum judicem de voluntate ſua elegerit, ad alterius audientiam recurrere non debet volũtate propria, cùm talis ꝑ conſenſum effectus ſit ſuus judex quamvis generaliter verum ſit, ꝙ ſententia à non ſuo judice lata non teneat, et hoc verũ eſt niſi hoc faciat Regia prohibitio, quia juriſdictionem Regis non poterit quis mutare per renuntiationẽ in præjuditium Regiæ dignitatis, ſecundum quod inferius dicetur: quamvis expediat aliquando actori convenire reum ſub judice de cujus factus eſt juriſdictione per conſenſum, magis quàm ſub eo cui ſubeſt domicilii ratione, quia ſi proprius judex fuerit negligens, alius judex (licet non ſuus) poterit eſſe diligentior, dum tamen coertionẽ habeat ꝙ poſſit juditium ſuum demandare executioni. Et unde cùm diverſæ ſint hinc inde juriſdictiones et diverſi judices & diverſæ cauſæ, debet quilibet ipſorum inprimis eſtimare an ſua ſit juriſdictio, ne falcem videatur ponere in meſſem alienam. ¶ 5. Quia clericus in nullo conveniendus eſt coram judice ſeculari ꝙ pertineat ad forum Eccleſiaſticum, ſicut in cauſis ſpiritualibus vel ſpiritualitati annexis, ut ſi pro peccato vel tranſgreſſione fuerit pœnitentia injungenda, et quo caſu judex Eccleſiaſticus habet cognitionem, quia non pertinet ad Regem injungere pœnitentias, nec ad judicem ſecularem, nec etiam ad eos pertinet cognoſcere de iis quæ ſunt ſpiritualibus annexa, ſicut

ſicut de decimis et aliis Eccleſiæ ꝓventionibus. Item nec de catallis q̄ ſunt de teſtamento vel matrimonio. Itē nec de pecunia ꝓmiſſa ob cauſam matrimonii, quæ eſt quaſi ſequela matrimonii, ut ſuperius dictū eſt, et hujuſmodi, quia judex Eccleſiaſticus in iis omnibus habet jus revocādi donū, & quāvis in omnibus aliis actionibus ſive placitis ad forū ſeculare ꝑtinentibus videatur ꝙ clericus ſequi debeat forum ſeculare, et ibi agere et reſpondere ratione rei vel cōtractus ubi agitur realiter vel ꝑſonaliter ſicut in actione injuriarum vel criminis, dum tamen civiliter agatur, ſecundū ꝙ videri poterit tota die, ꝙ ſi clericus cōveniendus, quia laicum feodum non habet, ſumonitionem ſuſcipere noluerit, nec plegios invenire, mandabitur Epiſcopo vel Ordinario loci ꝙ faciat talē venire coram rege vel juſticiariis ſuis, ad reſpondendum & ſatisfaciendū de quocunq̄ placito ad intentionē petētis vel querentis: quamvis ſunt qui dicant ꝙ de nullo placito tenentur reſpōdere, nec ratione rei, contractus vel delicti coram judice ſeculari, et ſalva pace eorū, videtur ꝙ ſit in omnibus actionibus et placitis civilibus & criminalibus, p̄terquàm in executione judicii in cauſa criminali, ubi laicus condemnandus eſſet ad amiſſionem vitæ vel membrorum, et quo caſu, quamvis judex ſecularis habet cognitionem ut cognoſcat de criminne, tamen non habet poteſtatem exequendi judicium ſicut in cauſis civilibus, non enim poſſit degradare clericum, magis quàm ad ordines promovere, et ideo ꝓpter ejus defectum habet ordinarius executionē judicii, licet aliter obſervetur ꝙ in cauſa criminali ubi pœna capitalis infligenda eſt, habet ordinarius utramquê, videlicet cognitionem et judicii executionem. ¶ 6. Vice verſa non eſt laicus conveniendus coram judice Eccleſiaſtico de aliquo qđ ꝑtineat ad coronā et Regiam dignitatem et ad regnum, quod in foro ſeculari terminari poteſt et debeat, ſicut nec de laico feodo vel eis pertinentiis, ratione ſupradicta, ut ſi jura pertineant ſicut advocatio, jus paſcendi, eundi, agendi et hujuſmodi. Item nec de debitis, nec catallis, niſi ſunt de teſtamento vel matrimonio et hujuſmodi, quia Rex jus habet revocandi donum propter ſuum privilegium, quàmvis ipſe qui convenitur coram judice Eccleſiaſtico de placitis quæ pertinent ad coronam et dignitatē Regiam per ſe effectus ſit per cōſenſum de alterius foro et juriſdictione. ¶ 7. Poterit enim quis renuntiare iis q̄ pro ſe introducta ſunt, ſed tamen non in p̄judicium aliorū, ſicut in præjudicium Regiæ dignitatis, quia injuſtè non trahitur ad alienum forum ex quo renūtiando privilegio ſuo hoc voluit, injuſtè tamen ꝓpter privilegium ipſius Regis. Et unde ſi quis ſe obligaverit ꝑ ſcripturam ad reſpondendum in foro vetito, non obſtante ſuo privilegio, i. Regia ꝓhibitione, ſeipſum obligat et non Regem, et unde ſi ille idem poſtmodum ꝓhibitionem impetraverit quòd judices nō ꝓcedant, et cōtra factū ſuū multipliciter delinquit, delinquit enim ꝑ hoc ꝙ placita quæ pertinent ad coronam et dignitatem Regis trahit ad alienum forū. Delinquit enim ex hoc quôd venit contra factum ſuum proprium, et unde cùm judices et partes comparuerint, judices puniuntur, eo quòd poſt prohibitionem contra prohibitionem proceſſerunt,

et ſi

et ſi convincantur, Gaolæ committantur, et pœna pecuniaria graviter puniantur, et ille eodem modo de quo queritur qui hoc ꝓcuravit, ſed non propter querelam querentis et injuriam ei factam, ſed propter injuriam factam ipſi Regi, non eſt enim ei aliqua injuria facta propter conſenſum, quia trahi voluit ad alienum forum, & quia ſic voluit, puniatur ut primi, & quia venit contra factum ſuum, et ꝑ impetrationē ſuam jam rediit ad forū debitum, ut ibi reſpondeat de placito principali, etiam ſine alio brevi, et judices et ille de quo queritur quantū ad placitum ꝓhibitionis recedant verſus eum ſine die, et ipſe in miſericordia verſus eos pro falſo clameo.

¶ 1. *De prohibitionibus domini Regis. Item dictum eſt ſi per conſenſum, nunc autem ſi contra voluntatem.* 2. *Breve ad prohibendum ſi contra coronam & dignitatem domini Regis judicibus ne teneant placitum de catallis quæ non ſunt de teſtamento vel matrimonio.* 3. *Breve judicibus ne teneant de laico feodo.* 4. *Breve parti ne ſequatur.* *Cap.* 3.

Dictum eſt qualiter per conſenſum fit de alterius juriſdictione: Nunc autem dicendum ſi contra voluntatem trahatur in placitum coram judice Eccleſiaſtico de placitis quæ pertinent ad coram et dignitatem Regis, unde cùm quis ita tractus fuerit coram judice Eccleſiaſtico contra voluntatem ſuam qui eſtimare noluerit an ſua ſit juriſdictio ſed juriſdictionem Regis ſibi uſurpaverit, & delinquunt tam judices qui placitum tenent quàm ille qui ſequitur, ad querelam illius qui ſic ad non ſuum judicem trahitur, fiat breve domini Regis judicibus ne procedant & ei qui ſequitur ne ſequatur in hac forma. Et ſi judicaſſent, judicium exequi non poſſent, quia vicecom̄ nihil faceret ad mandatum ipſorum. ¶ 2. Rex talibus Judicibus ſalutem. Prohibemus vobis ne placitum teneatis in curia Chriſtianitatis inter A. petentem & B. tenentem de tanta terra cum pertinentiis, vel de laico feodo ipſius B. in tali villa vel aliter: de catallis vel debitis quæ non ſunt ex teſtamento vel matrimonio, & unde ꝑdictus B. queritur quòd prædictus A. eum injuſte trahit in placitū coram vobis, quia placita de laico feodo & de debitis & catallis q̄ non ſunt de teſtamēto & matrimonio ſpectant ad coronam & dignitatē noſtrā. Et hujuſmodi ꝓhibitio locū habet cùm ſcribitur judicibus qui ordinariā habēt juriſdictionē. Si autē delegatam, ut ſi delegati fuerunt à dn̄o Papa, vel alio ordinario tunc ſic. ¶ 3. Rex talibus judicibus ſalutē. Prohibem⁹ vobis ne teneatis placitū in curia Chriſtianitatis de laico feodo A. in tali villa, & unde idē A. q̄ritur ꝙ B. de N. trahit eum in placitū corā vobis in curia Chriſtianitatis autoritate literarū dn̄i Papæ de laico feodo ſuo vel debitis et catallis &c. ut ſupra. Et idē dici poterit de advocationibus Eccleſiarū vel de aliis placitis q̄ pertinent ad coronam et dignitatem domini Regis; & tunc ſic: ne teneatis placitum in curia Chriſtianitatis de advocatiōe Eccleſiæ de tali loco unde talis q̄ritur &c. ut ſupra, quia

placita de advocationibus Eccleſiarum ſpectant ad coronã et dignitatẽ nrm T. &c. Et ſic fiet de omni jure ꝙ pertinere poteſt ad laicũ feodum de quo Rex habere debet cognitionem. Et eodẽ modo ſcribatur parti adverſę ne ſequatur in hac forma: ¶ 4. Rex tali ſalutẽ. Prohibemus tibi ne ſequaris placitũ in curia Chriſtianitatis de laico feodo tali in villa vel de debitis, catallis vel advocatione Eccleſiæ et hujuſmodi, et unde p̄dict' talis queritur ꝙ tu trahis eum in placitũ in curiam Chriſtianitatis corã tali judice, ordinario videlicet, vel corã talib' judicibus, videlicet delegatis autoritate literarum dñi Papæ, vel autoritate literarũ alicujus alterius ordinarii, vel autoritate literarũ alterius ſubdelegati à judicib' à dño Papa delegatis, quia hujuſmodi placita &c. ut ſupra, & ita ꝙ hujuſmodi brevia ſemper conveniant brevibus ad judices tranſmiſſis.

¶ 1. De prohibitionibus & advocationibus Eccleſiarum. 2. Prohibitio de advocationibus Indicavit judicibus. 3. Prohibitio ſi rectores Eccleſiarum contendant inter ſe ſine patronis. 4. Prohibitio ſi Clericus præſentatus ab eo que optinuerit implacitatus fuerit à Clerico ipſius qui amiſit in curia Regis. 5. Breve prohibitionis (oſtendit nobis) formatum à juſtic. ſecundum querelam. 6. Breve prohibitionis contra eum qui ſequitur contra judicium factum in curia domini Regis. 7. Prohibitio ſi fiat contra ea quæ in curia domini Regis rite acta ſunt. 8. Si de iis quæ pertinent ad laicum feodum ratione alicujus advocationis ſicut de exenniis & redditibus quæ pertinere poſſunt ad coronam. 9. Si minus idoneus fuerit recuſatus & idoneus admiſſus ad querelam breve formatum à juſtic. 10. Prohibitio judicibus ſi Clericus ad præſentationem Regis vel anteceſſoris admiſſus implacitetur in curia Chriſtianitatis. Cap. 4.

SUnt etiam alia genera p̄hibitionũ qm plura & diverſa quarũ q̄dam ſunt de advocationibus Eccleſiarũ, ubi nõ agitur directè inter patronos ut hic, ſed indirecte: ut ſi inter rectores qui tenẽt Eccleſias de advocatione et donatione diverſorum patronorũ inter ſe cõtendant de decimis, oblationibus, & obventionibus Eccleſiarum, et ita quod ſi petens obtineret, poſſet patronus jacturã ſuæ advocationis incurrere, fit judicibus ne p̄cedant p̄hibitio in hac forma, ſi de tota advocatione fiat cõtentio. ¶ 2. Rex talibus judicibus ſalutem. Indicavit nobis A. ꝙ cùm B. talis Clericus vz. tenet Eccleſiã de tali loco de advocatione ſua C. talis Clericus vz. clamans eã de advocatione D. trahi eũ in placitũ corã vobis in curia Chriſtianitatis autoritate literarũ dñi Papæ. Quia vero manifeſtũ eſt ꝙ p̄fatus A. jacturã advocationis ſuæ incurreret ſi p̄dictus C. in cauſa illa optineret, vobis p̄hibemus ne in cauſa illa p̄cedatis donec diſcuſſum fuerit in curia noſtra ad quẽ illorũ, s. A. vel D. p̄tineat ejuſdem Eccleſiæ advocatio, quia placitũ de advocatione &c. ut ſupra Teſte &c. Eſt & alia p̄hibitio de eodẽ ubi agitur indirectè de parte ſicut de toto, ut ſi agãt rectores de medietate alicuj' Eccleſiæ vel de tertia parte inter ſe de Eccleſia q̄ diviſa fuit ab antiquo inter patronos & de advocatione ratiõe diverſorũ feodorũ, & tũc fiat p̄hibitio in forma ſupradicta. Si autem cõtentio fuerit inter rectores de aliquib' decimis q̄ eſtimari poſſunt uſq̄ ad quartam, quintam, vel ſextam partẽ advocationis, et ultra quam partẽ non exceditur p̄hibitio ut videtur, tunc fiat judicibus p̄hibitio in hac forma.

¶ 3. Rex

¶ 3. Rex talibus Judicibus ſalutē. Indicavit nobis A. ꝙ cùm B. teneat de advocatione ſua ſextam ꝑtem Eccleſiæ de N. talis Abbas clamās p̄dictam ſextam ꝑtem de advocatione B. trahit eum in placitum coram vobis in curia Chriſtianitatis, quia vero manifeſtū eſt quòd p̄dictus A. jacturam advocationis p̄dictæ ſextæ partis illius Eccleſiæ incurreret ſi prædictus Abbas in cauſa illa obtineret, vobis ꝓhibemus ne in cauſa illa procedatis, donec diſcuſſum fuerit ad quem illorum pertineat prædictæ ſextæ partis advocatio, quia placitum &c. ut ſupra. Et fiat clerico ꝓhibitio qui ſequitur in forma q̄ conſona ſit ꝓhibitioni factæ Judicibus. Poterit aliquando ſine præjuditio alicujus de cōſenſu patronorum, ab breve quod dicitur Indicavit, ſi contingat quòd decimæ petantur in foro Eccleſiaſtico quæ ſunt de alterius advocatione ſive in toto ſive pro parte majore, fieri inquiſitio in curia dn̄i Regis tanquam de advocatiōe ꝓpter eſtimationem decimarum ubi Eccleſia enormiter læſa eſt, ut ſi Eccleſia recenter ſpoliata fuerit in hac forma: utrū vz. talis præſentatus à tali patrono recenter fuerit in ſeyſina de talibus decimis tanquam ſpectantibus ad Eccleſiā ſuam ꝗm tenet de p̄ſentatione talis patroni ſui vel ſi talis alia ꝑſona inde fuit in ſeyſina tali tēpore ut de decimis ſpectantibus ad Eccleſiam ſuam talē ꝗm tenet de advocatione talis patroni ſui. ¶ 4. Eſt & aliud genus ꝓhibitionis, ut cùm inter patronos cōtentio fuerit aliquādo de jure p̄ſentationis & quilibet eorū Clericū ſuū p̄ſentaverit et pendente p̄ſentatione unus obtinuerit, ad cujus p̄ſentationē Clericus admiſſus fuerit, ſi Clericus qui ab aliquo alio patrono p̄ſentatus fuerit Clericū ita admiſſū corā *judicibꝰ Eccleſiaſticis implacitaverit* ratione p̄ſentationis ejus qui amiſit, fiat eis ꝓhibitio *talis in hac forma.* ¶ 5. Rex *tali priori* & cōjudicibus ſuis ſalutē. Oſtēdit nobis A. ꝙ cùm ipſe ad *Eccleſiā talē vacantem* aliquādo p̄ſentaſſet B. C. gerēs ſe patronū illius Eccleſiæ ad eādē Eccleſiā p̄ſentavit Clericū ſuū, ſ. D. & cū idē A. ſeyſinā p̄ſentandi in curia nr̄a &c. recuperaſſet verſus ipſū C. et B. Clericus ad p̄ſentationē ſuam ad mandatum noſtrū ſic admiſſꝰ, idē D. trahit eū in placitū in curia *Chriſtianitatis* corā vobis ratione p̄ſentationis de ſe factæ, autoritate literarū dn̄i Papæ, & quia ea q̄ in curia nr̄a ritè acta ſunt irritari non debēt; vobis ꝓhibemus ne in cauſa illa ꝓcedatis ad irritanda ea q̄ in curia nr̄a rite acta ſunt. Teſte &c. Itē alia forma de eodē & quaſi ꝑ breve de Indicavit. ¶ 6. Rex tali priori et cōiudicibus ſuis ſalutē. Oſtēdit nobis A. Prior de N. ꝙ cùm nuꝑ *in curia nr̄a* corā Juſtic. nr̄is &c. recuperaſſet verſus B. Priorē de tali loco advocationē capellæ de N. ut ꝑtinētē ad matricē Eccleſiā ipſius A. prioris ꝑ recognitionē magnæ aſſiſæ inde ibi inter eoſdē priores captā, & idē A. prior de tali loco teneat eandē capellā in ꝓprios uſus ꝑ ordinariū loci cui ꝑ cōſiderationē curiæ nr̄æ mandavimus ꝓceſſum illius *loquelæ*, ut ꝙ ſuū eſſet inde exequeretur, C. ſ. clericus de N. trahit ipſū A. priorē de tali loco in placitū coram vobis, petens capellam illam ut ꝑſona ejuſdem ex advocatione & *donatio*nē prædicti B. prioris de tali *loco* qui advocationē illam in curia *nr̄a amiſit* ꝑ recognitionē magnæ aſſiſæ, & tanꝗm inde ſpoliatus deſicut *nū*ꝗm fuit in

eadem

eadē inſtitutus ut p̄dictus A. prior de tali loco dicit. Et quia p̄dictus B. prior de tali loco (de cujus advocatione dictus C. petit capellā illā) nihil juris habet in illa ſicut recognitū eſt p aſſiſam,& ea quæ in curia noſtra rite acta ſunt nō debeant in foro eccleſiaſtico ab aliquo infirmari, vobis mandamus, quòd ſi ad mandatū dicti ordinarii vobis conſtiterit q̄ p̄dictus C. clericus nunq̄m fuit in eadē capella inſtitutus tēpore quo p̄dictus A. prior de tali loco nec ante recuperavit in curia nr̄a prædictam adviocationē, vobis ꝓhibemus quod in cauſa illa q̄ eſt corā vobis (ut dicitur) non ꝓcedatis, quia hoc eſſet manifeſte contra coronam & dignitatē nr̄am Teſte &c. Itē q̄ ea quæ in curia domini Regis rite acta ſunt irritari non debent, & ubi conſenſum eſt in aliq̄m clericum eo q̄ hæres alicujus fuerit infra ætatē ſi clerici primo p̄ſentati velint inſtitutum implacitare, tunc fiat ꝓhibitio in hac forma. ¶ 7. Rex talibus Judicibus ſalutē. Prohibemus vobis ne teneatis placitū in curia Chriſtianitatis de eccleſia de N. de cujus advocatione nuper placitum fuit in curia noſtra coram Juſtic. &c. inter A. querentem & B. cuſtodē C. filii & hæredis A. impediētem ratione juris q̄ idem B. dicebat eundē C. habere in p̄dicta advocatione, & unde inter eoſdē A. & B. convenit in curia nr̄a coram Juſtic. noſtris q̄ uterq̄ illorum cōſenſit in E. cancellariū talē eo q̄ judiciū ꝓcedere non potuit, quia p̄dictus C. (de quo dicitur q̄ jus habet in p̄dicta advocatione) ad chartas anteceſſoris ſui vel hujuſmodi reſpondere nō poteſt cùm ſit infra ætatē. Et quia ſi placitum q̄ eſt coram vobis in curia Chriſtianitatis ꝓcederet, idē C. dum infra ætatē fuerit jacturam advocationis ſuæ poſſet incurrere, et placita de advocationibus eccleſiarum pertinent ad coronam & dignitatē noſtram &c. Teſte &c. Eſt et aliud genus prohibitionis ratione rerum temporalium quæ ad ipſum Regem pertinere poſſunt ratione cuſtodiæ Archiepiſcopatuum & Epiſcopatuum vacantium, & quæ occaſionem inducunt prohibendi ſicut pro ſancto Edmundo Archiepiſcopo Cantuar̄ & fit prohibitio in hac forma. ¶ 8. Rex priori & Convētui Roff. ſalutē. Ex relatione quorundā nuper didicimus q̄ cùm venerabilis pater E. Cantuar̄ Archiepiſcopus habeat cuſtodiā epiſcopatus Roff: nunc vacantis cum omnibus exitibus & ꝓficuis ad dictum Epiſcopatum ſpectantibus, vos trahitis in placitum in curia Chriſtianitatis eundē Archiepiſcopum autoritate literarum domini Papæ ſuper quibuſdā exenniis quæ præſtanda ſunt de maneriis noſtris, et eodem modo conſuetudo quo alii annui redditus reddi ſolent epiſcopo ſi viveret, eo q̄ idem Archiepiſcopus ea ſibi reddi poſtulat ratione cuſtodiæ eiuſdem epiſcopatus tempore vacationis. Et quoniam ſi vos in cauſa illa obtineretis, manifeſtum eſſet nobis inde damnū incurrere ſi contingeret aliquādo archiepiſcopū Cantuar̄ ſimul cū epiſcopatu Roff: vacare & utrūq̄ in manu nr̄a exiſtere, vobis ꝓhibemus ne placitum illud ſequamini in curia Chriſtianitatis, quia hoc eſſet contra coronā et dignitatem noſtram & ad damnum noſtrum & p̄judicium libertatis noſtræ quam habemus de epiſcopatibus vacantibus in regno noſtro. Teſte &c. Et fiat aliud breve in eadem forma Judicibus ne procedant. Eſt & aliud genus

prohibi-

prohibitionis ubi quis clericus pſentatus ad eccleſiam p dominũ Regem ppter inſufficientiã recuſatus fuerit & alius idoneus inſtitutus, ſi velit inquietare inſtitutum & tunc fiat phibitio in hac forma. ¶ 9. Rex talibus Judicibus ſalutem. Satis meminimus nos jam pridem pſentaſſe venerabili patri E. Cantuar̃ Archiepiſcopo A. de N. ad eccleſiam talẽ tunc vacantem, quem quidem cùm idem archiepiſcopus minus idoneum inveniſſet, ipſum ad eandem admittere recuſavit, et cùm idem archiepiſcopus à nobis licentiam obtineret de idonea pſòna eidẽ eccleſiæ pvidenda, illam B. de N. viro pvido & honeſto & laudabilis converſationis contulit, cujus collationi et ordinationi de eadem factæ Regium adhibuimus aſſenſum & favorẽ. Et cùm idẽ A. jam priſtinæ pſentationi ad dictam eccleſiam de perſona ſua per nos factæ adhæreat, & de qua nihil conſequi potuit ppter ſuam inſufficientiam, trahit ipſum B. in placitum de eadem eccleſia coram vobis autoritate literarum dñi Papæ, et quoniam injuſtum eſt & contra dignitatem noſtram q idẽ A. cui fuit ppter ſuam inſufficientiam inſtitutio denegata, ipſum B. implacitet et inquietet qui per ipſum archiepiſcopum ſicut perſona idonea ad eandem admiſſus & canonicè inſtitutus noſtro interveniente aſſenſu & favore, vobis phibemus q de cætero placitum illud non teneatis Teſte &c. Et fiat bre in conſimili forma clerico ne pcedat. Eſt et aliud genus prohibitionis, cùm ipſe Rex vel aliquis anteceſſor ſuus, ratione alicujus vacationis alicujus epiſcopatus, Abbatiæ, vel prioratus, & in manu ſua exiſtentis, pſentaverit clericum, & qui ad præſentationem ſuam fuerit inſtitutus: & Epiſcopus, vel Abbas, vel prior ſubſtitutus veniat cõtra pſentationem Regis vel patris ſui, tunc fiat phibitio in hac forma. ¶ 10. Rex talibus Judicibus ſalutem. Monſtravit nobis A. de N. q cùm teneat advocationem talis eccleſiæ de donatione J. Regis patris noſtri, quam ei contulit ratione talis prioratus vacantis, & in manu ſua exiſtentis, prior illius loci jam infirmare nititur inſtitutionem illius A. de pdicta eccleſia, quam ſic ad pſentationem dicti patris noſtri canonice eſt adeptus, & gravans, & inquietans eum multipliciter, trahit eum coram vobis in curiam Chriſtianitatis, autoritate literarum dñi Papæ de eadẽ eccleſia. Et quoniam hoc eſt manifeſtè in opprobrium et pjudicium Regiæ dignitatis, ſi pdictus prior in cauſa illa obtineat: vobis phibemus ne in cauſa illa pcedatis, cùm vobis & univerſis de regno nr̃o notorium ſit & eſſe debet, q eccleſię vacantes, & ptinentes ad collationem Epiſcoporum, Abbatum, & priorum ſede non vacante dum viverent: ptinere debent ad nos, ratione cuſtodię tempore vacationis. Teſte &c. Et q dictũ eſt de Epiſcopatibus, Abbatiis, Prioratibus, dici poterit de Baroniis & aliis dum fuerint in cuſtodia dñi Regis.

¶ 1. *De donationibus quæ pertinent ad Regem in vacationibus Epiſcopatuum, Abbatiarum, Prioratuum & hujuſmodi. 2. Probibitio ſi clericus implacitaverit ballivum vel alium miniſtrum eo quòd areſtavit eum pro pace Regis vel pro latrocinio.* Cap. 5.

Eſt

EST etiã inter alias ꝓhibitiones q̃dam ꝓhibitio, ubi videlicet clericus implacitaverit ballivũ dñi Regis in curia Chriſtianitatis aliqua de cauſa, eo forte quòd idẽ ballivus eũ arreſtavit ꝓ aliqua tranſgreſſione. & ꝓ pace dñi Regis, & de quo petita fuit curia Chriſtianitatis ꝑ Epiſcopum: & forma ꝓhibitionis talis eſt. ¶ 2. Rex talibus Judicibus ſalutẽ. Mõſtravit nobis talis vic. major, ꝑpoſitus talis villæ, vel ballivus quilibet ꝙ cùm A. clericũ tanq̃m malefactorẽ & rettatũ de roberia & ſocietate latronũ, vel inventum tali loco in convẽtu & ſocietate latronũ, & certa ſuſpitione notatum, ꝓ officii ſui debito, & ꝓ pace nr̃a ꝑ legem terræ ſecundũ regni noſtri conſuetudinẽ nuper arreſtari feciſſet, quoniã etiam poſtmodũ tali Epiſcopo, qui ipſum petiit ſibi liberari tanq̃m clericũ à carcere & cuſtodia nr̃a fecimus liberari. Idem A. clericus ꝑfatum ballivũ noſtrũ, occaſione ꝑdicta trahit in placitũ coram vobis autoritate literarũ dñi Papæ, & quoniã hoc eſt maniſeſtè contra coronã & dignitatẽ noſtram, & etiam contra pacẽ noſtram ꝙ aliquis ballivus noſter occaſione miniſterii ſui, vel ꝓ aliquo ꝙ ad cõſervationẽ pacis noſtræ pertineat, vel ꝓ Juſticia facienda, trahatur in placitum in curia Chriſtianitatis, cùm eorũ facta nr̃a reputemus in hac ꝑte, vobis ꝓhibem⁹, &c. ut ſupra. T. &c. Et cõſimile br̃e fiat clerico qui ſequit̃, & qui poti⁹ capi debeat et inpriſoñ mitti.

¶ 1. Prohibitio de eo qui dicebat ſe tenere per legem Angliæ & in curia Chriſtianitatis probare voluerit pueros ſuos legitimos qui revera baſtardi ſunt. 2. Si quis voluerit in curia Chriſtianitatis legitimationem ſuam probare, antequam inquiſitio eſſet Judicibus per curiam Regis demandata per Willielmum Muſchet. 3. Si petens tenenti velècontrario baſtardiam objecerit, et mortuo eo cui fuit objectum velit judex inquirere de legitimatione filii, cùm hoc non ſit ei demandatum. *Cap. 6.*

EST etiam breve ꝓhibitionis in caſu ubi quis tenere ſe dicebat ꝑ legem Angliæ, & cùm diſſeyſitus eſſet et tuliſſet breve de nova diſſeyſina ad ſeyſinam recuperandã, objectum eſſet ei ꝙ recuperare nõ potuit, eo ꝙ pueri ratione quorũ ad vitam ſuam tenere debeat, cûm in curia Chriſtianitatis illos ꝓbare velit ad legitimos, ꝙ facere nõ debuit, ſecuta fuit ꝓhibitio in hac forma. Rex tali Epiſcopo ſalutẽ. Oſtenſum eſt nobis ex parte A. ꝙ cum B. nuper in curia noſtra &c. nuper arramaverit aſſi. no. diſſ. verſus eundẽ A. de tenem̃to in tali villa q̃d idẽ B. dicebat ſe tenuiſſe ꝑ legẽ Angliæ, et idẽ A. ꝑ cõſiderationẽ ejuſdẽ curiæ nr̃æ ĩde receſſiſſet ſine die verſus eũdẽ B. eo ꝙ pueri quos habuerat de uxore ſua tali, cujus hæreditas tenement̃ illud fuerat, & ratione quorũ puerorũ idẽ B. clamavit tenere illud tenem̃tũ ad vitam ſuã ꝑ legẽ Angliæ ſecundũ regni noſtri conſuetudinem, nati fuerunt ante matrimonium contractum inter ipſum B. et talem uxorem ſuam, ſicut in eadem curia noſtra recognitum fuit per confeſſionem ipſius B. & etiam cõtra eum præſumptum, eo quòd idem B. prius fuit in curia noſtra cum præfatali quam nunc dicit uxorem, et cùm in probatione eſſet in curia noſtra, idem B. venit cum ea ſicut ſerviens, et non ut maritus, nec aliqua facta fuit mentio in brevi per quod ipſa placitaret quod virum haberet, prædictus B.

poſtea

poſtea ad deceptionẽ curiæ nr̃æ et ad infirmandũ iudiciũ in curia nr̃a factũ, trahit ipſum A. in placitum corã vobis in curia Chriſtianitatis, autoritate literarũ dñi Papæ, ad p̃dictos pueros legitimandos, ut ſic ꝑ aliam viam rehabere poſſet tenementũ qđ amiſit, & ꝗ pueri ſui ſic ſuccedere valeant in bonis paternis & maternis. Et cum nõ poſſint judices aliqui de legitimitate cognoſcer̃ quoad hæreditatẽ & ſucceſſionẽ habendam, niſi fuerit loquela prius in curia nr̃a incepta per br̃e, et ibi baſtardia obiecta, et poſtea ad curiã Chriſtianitatis trãſmiſſa, vobis ꝓhibemus ꝗ in placito illo ulteriùs nõ ꝓcedatis, nos enim cùm p̃dicti pueri ad nos venerint, in p̃dicta curia nr̃a de p̃dicto tenemento eis Juſticiam exhibeamus, ſecundũ conſuetudinẽ regni noſtri, ubi ſi eis baſtardia objecta fuerit, mandabimus ordinario loci ut de ipſorũ legitimatione cognoſcat, ſi ad ipſum fuerit in hac parte cognitio demandanda. Eſt etiam ꝓhibitio huic cõſimilis, & magis aperta de quodam Waltero Muſchet ꝗ non valet cognitio de legitimitate quoad ſucceſſionẽ, niſi ſic fuerit a curia Regia demãdata, et eſt ꝓhibitio talis. ¶ 2. Rex talibus judicibus ſalutẽ. Oſtenſum eſt nobis ex parte A. ꝗ cùm in curia nr̃a coram iuſticiariis noſtris ꝓximo itinerantibus in tali com̃ arramavit quãdam aſſiſam mortis anteceſſoris verſus B. de quadam terra in N. idem B. timens ſibi poſſe opponi notam baſtardiæ in eadẽ aſſiſa, et ante p̃dictũ adventũ iuſticiarior̃, et anteqm ei baſtardia opponatur in curia nr̃a in eadẽ aſſiſa, et anteqm fuerit ꝑ nos ordinario loci inquiſitio de legitimitate ꝓbanda ſecundũ regni nr̃i cõſuetudinẽ demãdata, literas dñi Papæ ad vos directas impetravit, ut de legitimitate ſua cognoſcatis, & ad ꝓbationẽ illius teſtes admittatis, ut ꝑ hoc remaneat hæreditas & ſucceſſio cõtra cõſuetudinẽ regni noſtri q̃ hucuſq; obtinuit, ut approbata et à Sede Apoſtolica cõfirmata, ꝗ in cauſa ſucceſſionis & hæreditatis petitione debet prius placitũ moveri in curia noſtra, & cũ ibi obiecta fuerit baſtardia, tunc deinde trãſmitti debet recordũ loquelæ et cognitio baſtardiæ ad curiã Chriſtianitatis, ut ibi ad mandatum nr̃m de legitimitate inquiratur, qđ quidẽ nõ eſt in hac ꝑte obſervatũ. Et cũ hoc ſit manifeſtè cõtra cõſuetudinẽ regni nr̃i, ꝗ habita vel habenda inter alios cõtentione de iure ſucceſſionis debeatis ad inquiſitionẽ de legitimatiõe ꝓcedere anteqm à nobis hoc fuerit vobis demãdat̃: vobis ꝓhibemus, &c. ut ſupra. ¶ 3. Eſt etiã alterius modi ꝓhibitio, cũ petẽs tenẽti baſtardiã objecerit, & ordinario loci fuerit inquiſitio demãdata, ſi mortuo petẽte vel tenẽte velit ordinarius ſine novo mãdato in ꝑſona hæredis ad inquiſition̄ ꝓcedere. Rex tali ordinario ſalutẽ. Oſtẽdit nobis A. filius & hæres B. ꝗ cũ C. in curia nr̃a corã iuſtic. ultimò itinerãtibus in com̃ tali, peteret verſus eũdẽ B. tantũ t̃ræ &c. ꝑ aſſiſã mortis anteceſſoris inde ibi inter eos ſum̃onitã, & idẽ B. objecerit eidẽ C. baſtardiã in eadẽ curia, & cognitio vobis eſſet demãdata, & pẽdẽte ĩquiſitiõe illa, idẽ B. diẽ clauſit extrem̃: vos p̃fatũ A. filiũ & hæredẽ p̃dicti B. vocari feciſtis in iudiciũ p̃dicta occaſiõe, ut in ꝑſona hæredis defuncti ꝓcedat inquiſitio ſine alio mãdato, et quia ſi cõtingat ꝗ altera ꝑtiũ inter quas agitur in cur̃ nr̃a decedat, tota loquela illa cadit & remanet

nec ſuper eodē ꝓcedi poterit contra hæredē defuncti, niſi ꝑ bře noſtrū de novo cōtra ipſum ꝑpetratū, vobis mandamus ꝙ in cognitione p̄dictæ cauſæ cōtra p̄fatum A. r de cætero nō ꝓcedatis, donec à nobis aliud inde habueritis mandatum. Teſte &c.

¶ 1. *Quibus fieri debet prohibitio.* *Cap. 7.*

QUibus fieri debet ꝓhibitio [illegible]endū, & ſciendū ꝙ tam ei qui tenet placitū q̄m ei qui ſequitur, ſive plures ſint judices delegati ſive ſubdelegati, ſive unus, ſicut ordinarius quicūq́, ſi unus qui ſequitur ſive plures, licet prima facie videat̄ ꝙ ſufficere debeat ſi tantū judici fiat ꝓhibitio, quia ſi Judex ꝓcedere noluerit, non valebit, quāvis querens ſequi velit, quia non ibi erit judiciū quaſi deficiēte judice, ſi autē ꝑti tantū & ipſe ſequi voluerit, nullū erit iudiciū ratiōe ſupradicta, quia non valet ſi iudex tenere vellet, ſi non ſit qui ſequatur, & ſic nō erit iudiciū. Melius tamen erit ꝙ omnibus fiat generaliter, ne iudices vel querens impunè poſſet ꝓcedere. Sed quid ſi iudices delegati alios ſibi ſubdelegaverīt, & qui cognoverint de cauſa, videndum quibus fieri debeat ꝓhibitio, utrū vz. principalibus vel ſubdelegatis, & tunc refert utrū ita ſubdelegaverint, vz. ad certum diem, vel ſic quòd ſibi reſervaverint principalia iudiciorum, videlicet principium, medium, & finem, ſcilicet conteſtationem et diſpenſationem ſuper conteſtationibus & diffinitivam ſentētiam, et quo caſu videtur ꝙ locum habere debet ꝓhibitio, cū ſic ſibi aliquid reſervaverint, & ipſi autoritatē ſubdelegatis p̄ſtiterint, cùm ipſe facere videtur cuius autoritate fit. Si autē ſe ad totā cauſam excuſaverint & nihil ſibi reſervaverīt, tūc refert utrū hoc fecerint ante ꝓhibitionē, vel poſt. Si autē ante ꝓhibitionē, nō credentes aliquā intervenire poſſe ꝓhibitiōe, tūc ſufficit ſi ꝓhibitio fiat ſubdelegatis. Si vero poſt ꝓhibitionē, tunc p̄ſumi poſſit ꝙ hoc fecerit per fraudem. Et ideo tenebit ꝓhibitio facta in perſonis eorū, quaſi nulla facta ſubdelegatione.

¶ 1. *Si judices prohibitionem admittere recuſaverint & ſuperveniat illa prohibitio, eſtimare debent an eorum ſit juriſdictio, & ſi dubitaverint, debent conſulere juſtic. & de hujuſmodi conſultationibus dicatur.* 2. *Breve ad reſpondendum conſultationi judicum per juſtic. de nova garba.* 3. *Aliud breve & alterius modi ſi clericus clericum de eodem.* *Cap. 8.*

PRopoſita ſic exceptione cōtra iuriſdictionē (ut p̄dictū eſt) & cùm illam admittere recuſaverint, ſuperveniat, prohibitio, et facta examinatione an eorum ſit iuriſdictio vel non, decreverit ſuperſedendum, tunc remaneat querentis proſecutio. Si autem dubitaverint utrum ſuperſedendum ſit vel non, ſolent iudices aliquando iuſticiarios cōſulere utrū ꝓcedere poſſent vel neceſſe haberent ſuperſedere, & utrum ad eos ꝑtinet cognitio vel non ꝑtinet, & quo caſu fuit eorū conſultationibus per iudices multis modis reſponſum, ſecundum ꝙ prohibitio locū habere debet vel non habere, & ſit bře hujuſmodi de reſpōſione faciēda ſub nomine iuſticiariorū. ¶ 2. Viris venerabilibus, vel dilectis ſibi in Chriſto tali & cōiudicibus ſuis ſalutē. Literas veſtras ſuſcepi, cōtinentes ꝙ cùm q̄dam cauſa q̄ vertitur coram vobis inter

A. priorē

A. priorē et cōventũ talē et B. talē clericũ vel laicũ, facta vobis editione (ut dicitis) ſuper nova garba t̄ræ ipſi⁹ B. p̄dictis A. priori et cōventui quondã in ꝑpetuã eleemoſinã collata, autoritate literarũ dñi Papæ examini veſtro ſit cōmiſſa, & cùm ex earundē autoritate literarum, in eadem cauſa jam inceperitis ꝓcedere: Idē B. ne de laico feodo ſuo in curia Chriſtianitatis, ꝓcedatis vobis literas dñi Regis ꝓhibitorias porrexerat, unde à nobis conſiliũ requiritis vel petitis, utrũ in cauſa illa ꝓcedendũ ſit vel ſuperſedendũ, ad ꝙ vobis vel cōſultationi veſtræ duxim⁹ reſpōdendũ. vel aliter ſic. Deſiderio igitur veſtro ſatsfacere cupiētes vel volētes, cōſultationi veſtræ in hac parte ſic duximus reſpōdendũ, ꝙ ſi p̄dictus A. prior & cōventus, novam garbam illã aliquo tēpore perceperũt, et inde in poſſeſſione pacifica fuerint ꝑ aliquod tēpus, et inde ſpoliati injuſtè, ſuper reſtitutiōe illius novæ garbæ, (ſi vobis hoc cōſtiterit in veritate) in foro Eccleſiaſtico ſecure poteſtis ꝓcedere nō obſtante Regia ꝓhibitione. Si autē in poſſeſſione inde nō fuerint nec inde recēter ſpoliati injuſte, tũc magis expedit vobis ſuperſedere qm ꝓcedere, quia ſi ꝓcederitis, hoc eſſet in p̄judiciũ Regiæ dignitatis. Fiat quandoq̄ reſpōſio cōſultationibus ſub nomine Regis, quãdoq̄ ſub noĩne juſtic. brevi⁹ tamē et rectius poterit cōſultationib⁹ reſpōderi examinata judiciũ cōſultatiōe hoc modo. Talibus Judicibus ſalutē. Inſpectis literis veſtris quas nobis tranſmiſiſtis et plenius intellectis (ſine p̄judicio melioris ſententiæ) conſultationi veſtræ duxim⁹ reſpōdēdum, ꝙ ſi res ita ſe habet ſicut in cōſultatione veſtra nobis expoſuiſtis, videtur nobis ꝙ in cauſa iſta bene poteſtis ꝓcedere, non obſtante Regia ꝓhibitione. *Eſt* etiã *alius modus conſultationis & reſponſionis* per M. de P. ꝙ ꝓhibitio locũ non habet *inter eccleſiaſticas* ꝑſonãs, ut ſi viri religioſi teneantur alicui clerico in annuo redditu ꝑ chartam et ſub p̄ſtatione ſacramenti, ſi clericus velit agere in foro eccleſiaſtico.

¶ 3. Tali. N. et cōjudicibus ſuis talibus ſalutē. Literas cōſultationis veſtras benignè ſuſcepi, & qua decuit diligentia inſpexi, & quibus inſpectis et intellectis, vobis et cōſultationi veſtræ ſi duximus reſpōdendũ, ꝙ cùm *juri* canonico ſit contrariũ, ꝙ ſi clericus clericũ et maximè viros religioſos cōvenerit corã judice eccleſiaſtico, quod iidem religioſi quaſi religionis ſuæ ĩmemores, et de eccleſia (ſalva pace eorũ) male ſcientes, ut negotii ꝓceſſũ impediant, et judiciũ eccleſiaſticũ ſubterfugiãt, et maxime ſuper annuo *redditu* ꝑ eorũ chartã et juramēto obligati, ad ꝓhibitionē Regiã maliciosè recurrãt, advertat diſcretio veſtra, ꝙ in caſu ꝓpoſito nō obſtat Regia ꝓhibitio, et ꝓcedatis ſecure, ne ſubterfugiēdi detur ꝑniciosa occaſio, quia ſi ipſi cōveniantur in ſeculari judicio, ſe ibi tuerētur fori privilegio, quia forte dicerēt ꝙ clerici eſſent, et ideò ꝙ non tenerentur reſpondere in foro ſeculari ratione ordinis clericalis et ꝑſonæ ſuę, & ſic videtur ꝙ cauſa ſecularis et res trahitur ad forum Eccleſiaſticum ꝓpter privilegium ꝑſonæ eccleſiaſticæ, ꝙ eſſe *non* deberet (ut videtur) quia ſi illud privilegiũ haberet pro ſe ne reſpon*deret* in foro ſeculari, merito illud contra ſe haberet ne ei in eodē foro *reſ*ponderetur. Nec etiam valere deberet (ut videtur) illud quod ſuperius dictũ eſt,

quòd

quòd propter recentem ſpoliationem mutari debet juriſdictio de re temporali, non magis de redditu quàm de laico feodo, ubi remedium habere poſſet in foro ſeculari per aſſiſam novæ diſſeyſinæ, vel hujusmodi, ſecundum ꝙ redditus fuerit talis vel talis.

¶ 1. *Ubi & quando & quibus rebus locum habet prohibitio, ratione perſonarum & rei.* 2. *Ratione contractus.* 3. *Ratione delicti.* *Cap. 9.*

UT autē conſultationibus Judicū meliùs poſſit reſpōderi, videre non eſt inutile, ubi, & quando locum habere debeat ꝓhibitio, & de quibus rebus, et quando nō. Et ſi non in toto, in ꝑte tamē ꝑ exceptionē. Et ſciendum ꝙ locum habet ꝓhibitio ne judiciū ꝓcedat in foro Eccleſiaſtico, quādoq̄ ratione ꝑſonarum & rei de qua agitur, ut ibi cognitio merè ꝑtinet ad coronam & dignitatē Regiam, ut ſi laicus laicū implacitaverit coram judice Eccleſiaſtico, de aliquo laico feodo, vel de aliquo ꝙ ad laicū feodum ꝑtineat, quia juriſdictionem Regiam in hac ꝑte mutare nō poterit aliꝙ privilegium, ſicut privilegium cruce ſignatorū, vel alicujus alterius, etiam etſi Rex hoc vellet, diſſimulat tamen hoc quandoq̄, quāvis hoc ſit cōtra privilegium coronæ & dignitatis ſuæ. Itē juriſdictionē ſuam non mutat fidei interpoſitio, ſacramētū ꝑſtitum, nec ſpontanea renuntiatio ꝑtium, quamvis ſibi ipſis in hac parte ꝑjudicent ꝑ conſenſum. Et illud idē dicendum erit de debitis, & catallis quæ nō ſunt de teſtamento, vel matrimonio, vel eorū ſequela. Itē locum habet ꝓhibitio ratione ꝑſonarum vel rei, ut ſi clericus laicum, vel laicus clericū, in foro eccleſiaſtico traxerit de aliquo ꝑdictorum. Itē ratione rei tantū, ut ſi de aliquo ꝑdictorū clericus in foro eccleſiaſtico clericū traxerit in placitū, quia ſi judex eccleſiaſticus inter tales judicaverit judicium ſuū executioni mandare nō poterit, quia nō eſt vicecom̄ nec alius miniſter qui in executione facienda ei obtēperet, et ſi ipſe exequi voluerit, locū habebit cōtra ipſum aſſiſa novę diſſeyſinæ, et cōtra eum qui ſequitur, de laico feodo dico, ad differentiam liberæ eleemoſinæ, quæ magis ꝓpriè dicitur libera cùm ſit quaſi Deo dedicata, ſicut t̄ra data eccleſiæ nomine dotis tempore dedicationis, q̄ magis privilegiata eſt, et cujus cognitio ad forū ſpectat eccleſiaſticum, quàm ſit pura & libera eleemoſina data eccleſiis & viris religioſis, et de qua juriſdictio & cognitio ꝑtinet ad forum ſeculare. Itē locū habet ꝓhibitio ratione rei, ſicut de laico feodo ꝙ alicui deſcēdit ex cauſa ſucceſſionis, ut ſi judex eccleſiaſticus cognoſcere vellet de ſucceſſione, ad querelam clerici vel laici locum habet prohibitio ratione rei. ¶ 2. Item & eodē modo ratione cōtractus, ut ſi clericus cōtrahat cum laico in cauſa alicujus emptionis et venditionis de aliqua re ſeculari, de qua cognitio ꝑtineat ad forum ſeculare. ¶ 3. Itē & eodē modo locum habet ꝓhibitio ratione delicti, ut ſi clericus delinquat contra clericum vel laicum, vel laicus contra laicum in re temporali: ratione delicti, vel facti, pertinet cognitio ad forum ſeculare, tam in actione injuriarum quàm criminis, dum tamen civiliter agatur, & in quibus caſibus omnibus judex ſecularis habet cognitionem

onem & cohercionē, et judex Eccleſiaſticus nō niſi ꝑ diſſimulationē. Si autem criminaliter agatur & ſuper crimine, judex Eccleſiaſticus nō habebit juriſdictionē, licet habere debeat judicii executionē. In cauſa enim ſanguinis judicare non poteſt nec debet, ne cōmittat irregularitatem. Pertinet igitur (ut videtur) ad judicē ſecularem cognitio, & ad judicē Eccleſiaſticū judicii executio, quia judex ſecularis degradare non poteſt, non magis quam ad ordines ꝓmovere, ſicut ſuperius dictum eſt in parte.

¶ 1. Quando & in quibus locum non habet prohibitio ſicut de re ſacra vel quaſi. 2. Quod ratione acceſſionis locum non habet prohibitio. 3. Quòd actiones legari non poſſunt. 4. Item non in cauſa teſtamentaria. 5. Si de facto ſuo effectus ſit alterius juriſdictionis. 6. Non habebit prohibitionem de recenti ſpoliatione. 7. Item in cauſa reſtitutionis. Cap. 10.

Quando & in quibus locū non habeat ꝓhibitio dicendū. Et ſciendū ꝙ locū nō habebit ꝓhibitio in curia Chriſtianitatis de aliquo ſpirituali vel ſpiritualitati annexo, ſive agatur inter clericos ſive inter clericū et laicū, vel ubi agatur ex cauſa teſtamentaria vel matrimoniali, vel de aliquo de quo ſit pœnitentia injungēda ꝓ peccato. Item locū non habebit ꝓhibitio ſi in curia Chriſtianitatis agatur de aliquo tenemēto quod ſi ſacrū, et ꝑ pontifices Deo dedicatū, ſicut ſunt Abbatiæ, prioratus, & monaſteria, & horū cæmiteria. Item quaſi ſacra, quia ſpiritualitati annexa, ſicut ſunt t̄ræ datæ Eccleſiis tēpore dedicationis, cū ædificiis in eadem contentis, & in ꝑtinentiis eorū. Unde ſi Eccleſia vel monaſteriū de hujuſmodi t̄ra in dotem data, vel de ejus ꝑtinentiis ſicut de cōmunia paſturæ & hujuſmodi fuerit ſpoliata, ſi in foro Eccleſiaſtico de reſtitutione agatur, locū non habebit ꝓhibitio, quod quidē nō eſt intelligendū de libera eleemoſyna quamvis ſit pura. Nota ꝙ nō jacet ꝓhibitio in dote Eccleſiæ, jacet tamē in libera & pura eleemoſyna. Et de hac materia habetis de term̄ P. an̄ Regis H. xv. in com̄ Som̄ de Richardo ꝑſona de Hideford. Et ad hoc facit expreſſe ꝙ habetis de term̄ S. H. anno Regis H. vii. in com̄ Bedf. de Gylberto ꝑſona de Denhā. Itē nec locum habebit ꝓhibitio ſi in foro Eccleſiaſtico agatur, & hoc ratione ꝑſonarū, ſicut de catallis clericorū eis violenter ablatis, ut de term̄ S. H. an̄ Regis H. viij. in com̄ Cornubiæ de Ewerino de le Lind. Itē locū non habebit ꝓhibitio ſi de decimis agatur, vel ſi erratū fuerit in forma ꝓhibitionis, ut ſi fiat ꝓhibitio de debitis ubi fieri debet de catallis, vel e contrariò: ut de term̄ S. H. an̄ Regis H. vi. in com̄ Warr̄ de quodā p̄centore Lyncoln̄. Sed contra de decimis ꝙ locū habet ꝓhibitio ſi decimæ petantur, vel earū p̄cium ſi vendātur ex vēditione: ut de term̄ S. M. an̄ Regis H. ix. incipiente x. in com̄ Eborū de Richardo ꝑſona de Mapeldon. Sed hoc ſolvitur ſic, ꝙ in primo caſu cōventꝰ fuit primus & principalis debitor, ubi locū nō tenuit ꝓhibitio, & in ſecundo caſu cōventi fuerint fidejuſſores & implacitati, cùm ipſe principalis debitor ſolvendo eſſet, & ubi poſt ꝓhibitionem judicatū fuit in foro ſeculari ꝙ ꝑſona ſe caperet ad principalē debitorē, qui ſolvendo fuit, & fidejuſſores inde quieti: Et unde videtur ꝙ ſi principalis debitor ſolvendo nō eſſet,

quòd ꝑſona agere poſſet in foro Eccleſiaſtico cõtra fidejuſſores,nõ obſtante ꝓhibitione. Itẽ locũ non habebit ꝓhibitio in cauſa teſtamentaria vel matrimoniali, quia hujuſmodi genera placitorũ ſpecialiter excipiuntur, cùm ſint ſpiritualia vel ſpiritualibus annexa. Itẽ nec de aliquibus quæ ſunt eis acceſſoria, vel annexa: acceſſoria dico, ſicut eſt obligatio fidejuſſonis, ut in venditione decimarũ, de qua ſuperius dictũm eſt. Itẽ de ꝓmiſſionibus factis, de pecunia danda ob cauſam matrimonii in initio cõtractus nomine maritagii. Secùs autẽ ſi tenementũ ꝓmittatur. Et ꝙ hujuſmodi pecunia peti poſſit nõ obſtante ꝓhibitione: inveniri poterit de term̃ S. M. an. Regis H. xiv. incipiente xv. in com̃ Suff. de Hugone de Monte Cauſa. Ad idem facit ꝙ habetis de term̃ S. T. anno regis H. xv. in com̃ Oxoñ,& unde prior de Bernceſtre fuit judex. Et ſẽper videndũ erit, ꝓpter quid aliquid factũ ſit vel ꝓmittatur. ¶ 2. Itẽ ratione acceſſionis in cauſa teſtamẽtaria non habet locũ ꝓhibitio ſi pecunia legetur,& petatur ut debitũ in foro Eccleſiaſtico ex cauſa teſtamentaria: Itẽ nec locũ habebit ꝓhibitio, ſi teſtator pecuniã ſibi debitã legaverit,dum tamẽ debitũ in vita teſtatoris recognitũ ſit & ꝓbatũ, quia hujuſmodi pecunia inter bona teſtatoris cõnumeratur, & pertinet ad executores. Si autẽ petatur debitũ ꝑ executores,de quo debitores in vita teſtoris confeſſi nõ fuerint nec cõvicti, vel nec poſt mortẽ gratis recognoverint, hujuſmodi debitũ inter bona teſtatoris nõ cõnumeratur, et ſi ab executoribus, vel ab hærede in foro Eccleſiaſtico petantur, locum habebit ꝓhibitio, et in foro ſeculari oportebit agere, hujuſmodi enim actiones hæreditariæ ſunt & pertinent ad hæredes,& ideo legari non poſſunt,& ſicut dãtur hæredibus contra debitores et non executoribus,ita dantur actiones creditoribus cõtra hæredes & non cõtra executores. ¶ 3. Et ꝙ actiones legari nõ poſſunt, nec judices Eccleſiaſtici inde recognoſcere, nec executores petere debitũ ꝙ in vita teſtatoris nõ eſt recognitũ, ꝓbatur de term̃ S. H. anno regis H. vi. in com̃ North. de Radulpho ꝑſona de Irclinbourghe. Et ꝙ actiones legari nõ poſſũt, nec inter bona teſtatoris cõnumerantur, maxime de antiquo debito: ꝓbatur de term̃ P. añ Regis H. xv. in com̃ Eſſex de Gervaſio de Aldermãbury. Ad idẽ facit ꝙ habetis de term̃ P. añ Regis H. xvi. in com̃ South. de Engelardo de Cygoiny. ¶ 4. Itẽ nec locum habet ꝓhibitio in cauſa teſtamentaria, ſi catalla legentur et inde agatur in foro Eccleſiaſtico. Itẽ nec ſi in civitatibus & burgis legentur domus vel ædificia, q̃ habuit teſtator de ꝑquiſito, cũ ſint quaſi catalla teſtatoris. Secus tamen eſt in quibuſdã locis ſi ꝓveniant ex deſcenſu anteceſſoris, in quibuſdam locis ſicut in Civitate Lond, ubi locũ habet ꝓhibitio ſi inde agatur. Itẽ locũ non habet ꝓhibitio ſi legetur uſus fructus alicujus t̃ræ,ut ſi teſtator aliquam t̃ram tenuerit ad terminũ annorũ, et uſũ fructũ legaverit, quia uſus fructus inter catalla cõnumeratur, tenemẽto in ſuo ſtatu duraturo ſicut laicum feodum. Sed cùm terra ad terminum ita alicui data fuerit, refert utrum teſtatori tantum, vel teſtatori et hæredibus ſuis. Si autem teſtatori tantum, tunc poterit teſtator in vita dare et in morte legare ſine præjudicio hæredum.

Si

Si autē ſibi et hæredibꝰ ſuis,nō ſic : niſi in vita dederit,ubi hæredes tenentur ad warrantiā,et eodē modo ſi legaverit expreſsè , ſi autē nullā mētionē inde fecerit, tunc tranſit uſus fructus ad hæredes. ¶ 5. Itē locū non habet ꝓhibitio ubi quis de facto & cōſenſu ſuo ꝓprio effectꝰ eſt alterius juriſdictionis, ſcilicet quantū ad ſeipſū, ſed nō quantū ad Regē ad q̄m ꝑtinet juriſdictio,ſecundū ꝙ ſuperiùs dictū eſt:& ibi judiciū de renūciatione, ꝙ nō poteſt quis in p̄judiciū alterius renūciare, factū tamen fuit contrariū, ut in Rotulo de term̄ P. anno Regis H. xvi. in com̄ Devon̄ de Thoma de Buttyler , Alfrido in Cottone ꝙ renūciatio aliis p̄judicat q̄m renūtianti. Itē et eodē modo nō habebit locū ꝓhibitio ſi quis effectus fuerit de alterius juriſdictione de facto ſuo ꝓprio ꝑ appellationem,ut ſi implacitatus fueri corā judice eccleſiaſtico et nō ſuo,appellaverit ad aliū judicē nō ſuū, ſi ad ꝓhibitionē Regiā convolaverit ratione rei ſecularis q̄ petitur , quantū ad ꝑſonā ſuam audiri non debet, licet nō quantū ad ꝑſonā Regis,ut ſupra dictū eſt,quia quos ſemel approbavit eos poſt reprobare nō poteſt. ¶ 6. Itē locū non habebit ꝓhibitio de recēti ſpoliatione , ut ſi clericus clericū ſpoliaverit de decimis vel aliis de quibus cognitio ꝑtinet ad forū Eccleſiaſticū , quia de hujuſmodi reſtitutione nō generatur p̄judiciū patronis,quantū ad jus advocationis. ¶ 7. Item nec locū habet ꝓhibitio in cauſa reſtitutionis , cùm Eccleſia recenter ſpoliata fuerit de aliqua libertate q̄ ei conceſſa fuerit tempore dedicationis, ſicut habendi rationabile eſtoveriū in boſco patroni , ſicut ad housbote & heybote et ad ardēdū,et hm̄oi. Itē habēdi cōmuniā paſturæ ratione t̄ræ datæ Eccleſiæ in dotē : recēter dicitur, quia ſi nō eſt recenter , aliter erit. Itē nec locū habebit ꝓhibitio,ubi quis negligens & juris ſui contēptor tardiùs ſibi ꝓſpexerit q̄m deberet, quia tūc primò tulit ꝓhibitionē cùm ꝑventum eſſet ad ſententiā diffinitivā ferendā, vel forte cùm lata eſſet ſentētia, quia extūc nō eſſet qui ſequeretur placitum , quia prius fuit placitū vel judex qui placitū teneret,ꝙ poſt ꝓhibitionē nō fuit ſecutū, q̄d quidē querens ꝓpriæ poterit imputare negligentiæ, ꝙ ſi tempeſtivè feciſſet, non eſſet ei implacitandū et ꝙ judicibus non ſit negligentia querentis imputanda , habetis de term̄ S. H. anno Regis H. x. in com̄ North. de Richardo Olive.

¶ 1. De judicibus qui fraudulenter ſimul faciūt ſuas cōminationes ut facilius procedant ad excōmunicationem. 2. Breve de capiendo excōmunicato domino Regi per Epiſcopū directū. 3. Si Epiſcopus vel alius ordinarius fraudulenter procuraverit captionem. 4. Cum quis juſte fuerit excōmunicatus. 5. Cùm juſte excōmunicatus paratus ſit ſatisfacere Deo & Eccleſiæ, breve ad deliberandum eum qui captus fuerit. Cap. 11.

SUnt revera judices qui,cùm citatus cōparuerit de re ad cognitionē ſuam non ꝑtinente, ut ꝓhibitionē evadere poſſint, facta editione ſine ſcriptis, & denegato ei beneficio deliberationis, faciūt ei tres cōmonitiones,quamlibet poſt aliā primo die litis, & ubi ſatisfecerit eorū voluntatē,innodāt eum vinculo excōmunicationis, et pendēte ꝓhibitione , cùm talis in hujuſmodi excōmunicatione ꝑſtiterit ꝑ xl. dies, ut ꝓhibitionibus ꝓſecutionē evadāt, ad impetrationē eorundē judicū ſignificat ordinarius Regi ꝙ talis in excō-

municatione extitit per tantũ tempus, & ꝓcurat captionem ꝑ hoc breve. ¶ 2. Excellentiſſimo dño ſuo H. Dei gratia &c. talis N. permiſſione divina Exoñ Epiſcopus ſalutẽ in eo qui dat ſalutẽ Regibus: Serenitati Regiæ præſentibus intimamus ꝙ A. de N. ꝓpter ipſius contumaciam manifeſtam excom̃unicationis vinculo inodatus ꝑ xl dies & amplius in excom̃unicatione perſeverans Eccleſiaſticæ negligit parere cenſuræ, claves Eccleſiæ contemnendo. Quia vero Regia majeſtas eorũ ſolertiam reprimere conſuevit qui Eccleſiaſticis præceptis obedire negligunt & mandatis, celſitudinis veſtræ brachiũ invocamus, rogantes attenſiùs quatenus Dei et honoris Eccleſiæ intuitu, ꝙ minus valet Eccleſia in hac ꝑte dignetur Regia ſupplere majeſtas. Conſervet vos altiſſimus. Si autem ſit qui conqueratur domino Regi ꝙ ordinarius, Judex, vel delegatus ita malicioſè procuraverit captionẽ quo minus ſequi poſſit ſuam prohibitionẽ, ſtatim fiat breve vicecom̃ de non capiendo talem in hac forma. ¶ 3. Rex vic. ſalutem. Oſtendit nobis A. ꝙ cùm B. ꝑſona de tali loco implacitaſſet eum in curia Chriſtianitatis coram Archidiacono tali, & officiali tali, de quodam prato, vel aliquod tale quòd eſt laicum feodũ ipſius A. et idem A. tuliſſet eidem Archidiacono et officiali ſuo breve noſtrum de ꝓhibitione ne placitum illud teneret, et eidem B. perſonæ aliud breve noſtr̃ ne illud ſequeretur, & poſtmodum reſiſtere voluerit, tuliſſet breve noſtrum de attachiando eos, ipſe Archidiaconus & officialis & perſona, ut ꝓceſſum ꝓhibitionis noſtræ quam idem A. ſecutus eſt fraudulenter impedirent, ſuggeſſerunt tali Epiſcopo ꝙ idem A. excom̃unicatus fuit, & per xl dies & amplius in excom̃unicatione illa contumaciter perſeveravit, ad quorũ fraudulentam ſuggeſtionem idem Epiſcopus impetravit à nobis breve noſtrum de capiendo ipſum A. p̄dicta occaſione. Et quia nó debet fraus ſua alicui patrociniari nec valere, tibi p̄cipimus ꝙ ipſum A. occaſione brevis noſtri ꝙ tibi venit de capiendo eum non capias, quo magis impediatr̃ in cauſæ ſuæ proſecutione, & ſi occaſione prædicta captus ſuerit, ipſũ ſine dilatione facias deliberari. Et ſi p̄dictus Archidiaconus officialis & ꝑſona laicum feodũ habuerint in balliva tua, & idẽ A. fecerit te ſecurũ de clamore ſuo ꝓſequendo, tũc illos ponas ꝑ vadiũ et ſalvos plegios ꝙ ſint corã nobis tali loco, tali die, inde reſponſuri et habeas ibi &c. T. &c. ¶ 4. Cum autẽ quis meritis ſuis exigẽtib9 juſte excom̃unicat9 fuerit, & ad mãdatũ ordinarii capt9 et impriſonat9, nó erit ꝑ dñm regẽ nec ꝑ aliũ deliberãd9, antequam Deo et eccleſiæ ſatisfecerit cõpetẽter. Sed ſi cũ hoc fecerit vel cautioñ p̄ſtiterit de parẽdo juri et ſatisfaciẽdo cópetẽter, et ordinarius ulterius ipſũ malicioſe in priſona detineri fecerit, extũc ꝑtinebit ad regẽ deliberatio ꝓpter maliciã, dũ tamẽ ꝓcedat ſatisfactio vel ſufficiẽs cautio de ſatisfaciẽdo (ut p̄dictũ eſt) quod pri9 fieri nó deberet, niſi tũc demũ cũ ipſe Rex literas ordiñ de ſatisfactiõe reciperet, et in hoc caſu fiat br̃e vic. in hac forma. ¶ 5. Rex vic. ſalut̃. Oſtẽſũ eſt nobis ex p̄te A. de N. qui meritis ſuis exigẽtib9, vel ꝓpt̃ manifeſtã cõtumaciã ſuã excom̃unicat9 fuerit, et ad p̄ceptũ nr̃m capt9 et in priſona nr̃a detẽtus, eo ꝙ ꝑ xl dies et amplius in excom̃unicatione illa con-

tuma-

tumaciter pſeveravit, donec Deo et Eccleſiæ ſatisfecerit competẽter, paratꝰ ſit Deo et eccleſiæ ſatisfacere, talis ordinarius facit eum malitioſè in priſona detineri ad gravamẽ & damnũ ipſius A. non modicũ. Et quoniã in hac pte ppter malitiam ipſius ordinarii ad nos ptinet deliberatio: Tibi pcipimꝰ, ꝙ ſi idem A. eidem ordinario tali ſufficientẽ fecerit ſecuritatẽ de parendo juri, & ſatisfaciẽdo cõpetenter Deo et eccleſiæ, tunc illũ A. ſine dilatione facias deliberari. Et ſi ordinarius hoc recuſaverit, tũc tu ipſe vice nr̃a capta ſecuritate (ut pdictũ eſt) illũ ſine dilatione deliberari facias. Cùm autẽ ad phibitionẽ Judices ſuperſedere noluerint, nec ille qui pſequitur à pſecutione deſiſtere, attachientur omnes ꝙ ſint coram Rege, vel Juſtic. ſuis de banco, vel itinerantibus, p tale bre, ad reſpondendũ quare &c.

¶ 1. *De Judicibus attachiandis ſi procedant contra prohibitionem.* 2. *Breve de Judicibus attachiãdis ſi autoritate literarũ domini Papæ.* 3. *Item quòd attachiet per meliores plegios.* *Cap.* 12.

Rex vic. ſalutẽ. Si A. fecerit te ſecurũ de clamore ſuo pſequendo, tunc pone p vadiũ et ſalvos plegios B. talẽ ordinariũ ꝙ ſit corã nobis vel Juſtic. noſtris apud Weſtm̃. vel corã Juſtic. noſtris ad primã aſſiſam &c. oſtẽſurus quare tenuerit placitũ in curia Chriſtianitatis de laico feodo ipſius A. in tali villa contra phibitionẽ nr̃am, vel de advocatiõe talis eccleſiæ, vel de debitis & catallis q̃ nõ ſũt de teſtamẽto vel matrimonio, et hujuſmodi. Pone p vadiũ et ſalvos plegios E. ꝙ tunc ſit ibi oſtẽſurus quare ſecutus eſt idẽ placitũ in eadẽ curia Chriſtianitatis contra phibitionẽ noſtram, et habeas ibi nomina plegiorũ et hoc bre. Teſte &c. Et ita fiãt brevia de attachiamẽto, q̃ conveniant cũ brevibus de phibitione. Si autẽ fieri debeat attachiamentũ de Judicibus delegatis vel ſubdelegatis, tunc fiat breve in hac forma. ¶ 2. Rex vic. ſalutẽ. Si A. fecerit te ſecurũ de clamore ſuo pſequendo, tunc pone p vadiũ et ſalvos plegios B. C. D. (nominibus ppriis expreſsè, videlicet B. Epiſcopũ, vel Abbatem, vel Priorem talem. C. Archidiaconũ talem, & D. officialem talem) quod ſint coram nobis vel Juſtic. noſtris &c. ut ſupra. Oſtenſuri quare tenuerũt placitũ in curia Chriſtianitatis de laico feodo et hujuſmodi &c. (ut ſupra) autoritate literarũ dñi Papæ, et hujuſmodi, contra phibitionem noſtram. Pone etiam per vadium & ſalvos plegios C. ꝙ tunc ſit ibi oſtenſurus quare ſecutus eſt idem placitum in curia Chriſtianitatis contra prohibitionem noſtram, & habeas ibi &c. (ut ſupra.) Et ita fiat attachiamentum ſi judices et ille qui ſequitur manentes fuerint in eodẽ com̃. Si autem in diverſis, tunc fiant brevia diverſa ſingulis vic. p ſe. ¶ 3. Si autem ad diem non venerit, tunc aut vicecomes mandat ꝙ attachiati ſunt, in quo caſu attachientur per meliores plegios & ꝙ diſtringantur per omnes terras &c. quod ſint ad alium diem, & obſervetur ordo attachiamentorum, ſicut obſervatur in aliis actionibus pſonalibus. Si autem mandaverit vicecomes ꝙ clerici ſint, & plegios invenire noluerint, nec laicum feodum habuerint per quod poſſint diſtringi, tunc mandetur ordinariis & Epiſcopo quòd faciant eos venire, ſicut alibi in actionibus perſonalibus obſervatur.

Regulararitèr verum eſt ꝙ Judex clericus cognitionem non habet de laico feodo alicujus. Sed quid dicitur de tenementis quæ ſunt in civitatibus & villis quæ legari poſſunt ſicut catalla ſive tenementa ſicut de perquiſito, vel hæreditas deſcendens, an locum habeat prohibitio? videtur quòd non, quia de voluntate teſtatoris qui legare poteſt hujuſmodi de jure com̄uni effecta ſunt hujuſmodi tenementa quaſi catalla teſtatoris, & ideo non habet locum ꝓhibitio. Item de hoc quod dic. de laico feodo talis, oportet quòd ille qui queritur, doceat laicum tenementum illud eſſe ſuum. Et unde ſi quis teneatur alicui domino ſuo ad redditum aliquem, tenens ꝓhibitionem non habebit, quia redditus erit ipſius domini non tenentis. Si autem de hujuſmodi non fiat prohibitio cùm ſint quaſi catalla vel pecunia promiſſa ob cauſam matrimonii, non habet locum ꝓhibitio, cùm illud quod principale eſt trahat ad ſe debitum & catalla quaſi acceſſoria teſtamento vel matrimonio. Item ſi fiat prohibitio ut de laico feodo, non valet de jure nec quantum ad petentem redditum, nec quantum ad tenentem tenementum de quo ꝓvenit, quia laicum feodum verſum eſt in catallam & cauſa teſtatoris, ut cum legaretur ex tali cauſa obtinuerit. Item incipit tale tenementum eſſe laicū feodum & non ante, quod non erit de decimis, cùm ſemel efficiantur laicū feodū, nunquam reincipient eſſe decimæ, & hæc vera ſunt ſecundū Biaſtos: ſed contra de termino S. Michaelis, anno Regis H. filii Regis J. ſecundo incipiente, tertio in com̄ Kanc de Matilda filia Simonis quæ attachiata fuit quia ſecuta fuit placitū, & Abbas Sancti Auguſtini & Prior S. Trinitatis Cantuarienſis, & prior Sancti Gregorii Judices, quia tenuerint placita de quadam domo quam Matilda petiit ex cauſa teſtamentaria in London. Et unde Simon filius Simonis queſtus fuit ꝙ laico feodo ſuo ibi defenderunt omnes, & adjudicatæ fuerunt leges ſed remiſſæ, cùm ad petiī legari, & Judices ſecuritatem præſtiterunt quòd ulterius non procedant, ſed quale remedium habebit legatarius in foro laicali. Et ſciendum quod ſemper locum habet prohibitio quouſque diſcuſſum fuerit in curia Regis utrum legata fuerit vel non. Et tunc primò procedant Judices de licentia, quia ipſi non poſſunt eſtimare ab initio.

¶ 1. *Cùm partes comparuerint in judicio.* 2. *De probatione intentionis.* 3. *De legis vadiatione & defendat.* 4. *Qualiter formantur verba legis.* 5. *Quòd refert quis eorum prius purgaverit.* 6. *De reſponſionibus judicum.* *Cap.* 13.

Cum autem partes comparuerint in judicio tam querens quàm ille de quo queritur, & Judices, vel quidam illorum: proponat querens intentionem ſuam in hunc modum. Ego A. conqueror de B. quòd me iniuſte vexavit & gravavit trahendo me in placitum in curia Chriſtianitatis de laico feodò meo, ſcilicet tali, & exprimat qualitatem terræ, vel huiuſmodi, vel alterius tenementi, vel ſi de debitis & catallis quæ non ſunt &c. tunc exprimat cuiuſmodi debita & cuiuſmodi catalla de quibus implacitatus fuerit, & quòd hoc fecerit contra prohibitionem & unde damnum ad valen-

tiam

tiam &c. ¶ 2. Item ad intentionem ſuam confirmandam & iuvandam, proferat æditionem ei factam in iudicio & in ſcriptis redactam, ſi poſſit, & dicat quòd porrexit ei prohibitionem domini Regis tali loco, tali die in pleno conſiſtorio tali, & ipſi nihilominus proceſſerunt ad proſecutionem ipſius de quo queritur, ita ꝙ admiſerunt ꝓbationes teſtiū et huiuſmodi, vel quia ipſe querens noluit obtemperare iudicatis, excoīunicaverit eū non obſtāte ꝓhibitione ſua, & inde ſtatim ꝓducat ſectam ſufficientem, duos ad minus vel tres vel plures, ſi poſſit. Et ſi de veritate dubitetur, examinentur diligēter de die & loco et aliis circumſtantiis, ſecūdum ꝙ obſervatur de teſtibus ꝓducendis, qui ſi in examinatione facienda inventi fuerint diſcordes, perinde erit ac ſi nullam ſectam ꝓduxerit, & unde ad ſimplicem vocem querentis non habent Judices neceſſe, nec pars de qua queritur, defendere ſe per legem. Sed quoniam deficere poſſit ꝓbatio licet ius non deficiat, cùm tales fuerint abſoluti forte pro defectu probationis, dicatur eis: quod quicquid actum fuerit, non procedant de aliquo placito, quod pertinet ad coronam et dignitatē Regiam. Si autē in omnibus inveniantur cōcordes, audire debēt Juſtic. reſpōſiones Judicū et partis. Reſpondere itaq̄ poterunt multis modis, vel ꝙ locū habere nō potuit ꝓhibitio, quia res quæ acta eſt mere ſpiritualis eſt vel ſpiritualitati annexa, & hoc docere poſſunt per æditionē factā, ut ſi cauſa fuerit teſtamentaria vel matrimonialis, in quo caſu in nullo p̄ſumptū eſt contra Regiam dignitatem, et ſic abſolvi poterunt ab obſervatione iudicii. Si vero per æditionem vel ꝑ confeſſionem conſtiterit ꝙ res de qua actū fuerit, mere fuit temporalis, ita quòd cognitio pertinet ad Regem, bene poterunt defendere contra querentem & ſectam ſuam, ꝙ nunquam ꝓſecuti fuerint poſt prohibitionem ſi quam inde habuerint, vel ꝙ nullam habuerint omninò prohibitionem. ¶ 3. Et quo caſu vadiet legem quilibet ſe xii. manu, qua vadiata & plegiis inventis de lege facienda, dabitur eis dies ad legē faciendā, ad quam ſi voluerint, poſſunt ſe eſſoniare, & habebunt aliū diem ꝑ eſſoniatores ſuos. Et ſi ad diem ſibi datū non venerint, nec ſe eſſoniaverint ꝓ cōvictis habebūtur, judiciū habebūt, et dāna querenti reſtituent. Cùm autem cōparuerint et ꝓducant cōpurgatores ſuos, quāvis familiares et amicos, ſecundū ꝙ ſecta ꝓducta fuerit de familiaribus & amicis, facilius enim admittuntur purgatores alicujus ad legē & defenſionem ꝓpriam, q̄m recognitores ad recognitionē, et non eſt neceſſe ꝙ omnes ſint ejuſdem ordinis, conditionis, vel dignitatis cujus eſt ille qui legem vadiat, ſufficit enim ſi fideles ſint & bonæ opinionis, ut ſi Epiſcopus, Abbas, vel Prior ad legem teneatur, non oportebit ꝙ omnes compurgatores ſint Epiſcopi, Abbates, vel priores, nec ſi clerici ſint ordinati, milites, vel conjungati, dū tamē alio modo ſint idonei, ut p̄dictū eſt. ¶ 4. Formantur autem verba legis ſecundū formam recordi ſicut in omnibus aliis legibus faciendis obſervatur, in qua ſi quis eorum defecerit, ſi laicus fuerit, pro convicto habeatur de eo quod imponitur, & Gaolæ coīttatur ſicut p̄ſumptor contra Regiam dignitatē ac ſi crimē læſæ majeſtatis coīſiſſet. Si autē clericus, aliquando cū eo mitiùs

 agitur

agitur de gratia ob reverentiam ordinis clericalis. Si autē convicti dāna reſtituent querenti, adhibita tamen taxatione aliquando debita ſecundum ꝙ Juſtic. viderint juſtū. ¶ 5. Refert (ſecundū quoſdā) quis prius ſe purgaverit, Judex vel ille de quo queritur. Dicunt quidā ꝙ ſi judex ſe purgaverit prius, unus vel plures, ꝙ ille qui ſecutus eſt non ꝓpter hoc liberabitur, & ꝙ quilibet in hoc caſū defendat cauſam ꝓpriam, licet videatur prima facie ꝙ non eſt qui ſequatur, cùm non ſit qui teneat placitum (ꝙ non eſt verū ſecundū quoſdam) ſed vice verſa, ſi ille qui ſequi debeat ſe purgaverit, Judices per hoc liberantur, cùm non ſit qui teneat placitum cùm non ſit qui ſequatur, quod non eſt in ipſo caſu ubi quis ſequi poterit de facto ſuo & voluntate: licet Judex in probatione defecerit, ille qui ſequitur non eſt propter hoc condemnatus, nec eodem modo ſi unus ex pluribus Judicibus; quia quilibet in hoc caſu defendet cauſam ſuam propriam ſecundum quod legitur ff. ad legem Julianam de adulterinis lege ult. Denunciaſſe, C. Quare: ubi dicitur quòd expectabit mulier ſententiam de adulterio prolatam, qui ſi abſolutus fuerit, mulier p eum vincet, nec ultra accuſari poſſit. Si autē condemnatus fuerit, mulier non eſt condemnanda, ſed aget cauſam ſuam, & fortaſſis obtinere vel gratia vel juſticia poterit vel legis auxilio. Quid enim ſi adulter ab inimicis oppreſſus ſit, aut ſimilibus argumentis teſtibuſq́ ſubornatis, apud præſidem gravatis, quia aut voluit aut non potuit mulier provocare judicem religioſum. Mulier verò ſortita pudicitiam ſuam defendat, ſed hoc antequàm fuerit condemnata, quod quidem (ut videtur) melius eſſet obſervare in omnibus caſibus ſupradictis, ut ſi unus judex ſe purgaverit ꝙ hoc prodeſſe debet conjudicibus ſuis & parti. Si autē in purgatione defecerit, ꝙ hoc aliis non noceat, quin ſe defendere poſſit & cauſam ſuam. ¶ 6. Itē reſpondere poſſunt Judices, ſecundum ꝙ ſuperius in parte dictum eſt, quòd quamvis res de quà agitur temporalis ſit, & cognitio pertineat ad forum ſeculare, ipſe querens expreſsè renunciavit privilegia fori in ſcriptura & Regiæ ꝓhibitioni, et ꝙ conveniri poſſit ubicunq́ creditor vellet, & in quocūq́ foro. Et ideo ꝙ ipſe q̄rens audiri non debet propter renunciationē, ex quo gratis trahi voluit ad forum vetitū, et Judicem non ſuum. Et cùm Judices ſuper hoc, & creditor, inſtrumentum ꝓtulerunt de renunciatione, ꝙ querens dedicere non poſſit, ſtatim & ante omnia in judicio ſeculari compellatur ipſe querens ꝙ reddat illud ꝙ debet, vel faciat ꝙ convenit, et ſic in miſericordia ꝓ injuſta detētione verſus ſuū creditorē, etiā ſine alio brevi, ſicut ſupradictū eſt, ꝓpter dolū & malitiā ſuā, quia p ſe reverſus eſt ad judiciū Regiū cui prius renūciavit in ipſius Regis p̄judicium. Et iis ita peractis, tunc demum ꝓcedatur in cauſa prohibitionis, et ſi convictum ſit quod aliquando gratis ꝓceſſit in foro Eccleſiaſtico, tunc proſecutione & renunciatione concurrentibus, aggravetur pœna propter multiplicem injuriam, & debitor in cauſa prohibitionis puniatur propter renunciationem cum pœna præcedenti propter injuſtam detentionem, & propter fraudem in veniendo contra factum ſuum proprium. Judices vero puniantur, quia tenuerunt

placitum

placitũ in ꝓjudicium dñi Regis, et ſimiliter creditor quia debitorem traxit ad forum vetitum. Et ſecundum quod dicitur quòd laicus non poterit renũciare foro ſeculari in ꝓjudicium Regiæ dignitatis, eodẽ modo videtur ꝙ nec clericus ſi velit in cauſa criminali vel alia cujus cognitio ꝑtineat ad Eccleſiaſticam dignitatem & ordinem clericalem, & eſt eadẽ fere ratio habita inde. Judex vero Eccleſiaſtic' ſi judicaverit de laico feodo, non poterit ſententiam demandare executioni, quia ſi illam demandaverit vicecomiti exequendam, non erit ei parendus. Si autem illam legem per ipſum vel ſuos exequatur, locus erit novæ diſſeyſinæ. Eodem modo videtur ꝙ ſi laicus cognoverit in cauſa criminali de clerico, ubi ſequatur degradatio ſi judicium faciat contra clericum, ſive ſe gratis poſuerit in inquiſitionem ſive non, ꝙ non valebit quod actum eſt: quia Epiſcopus nunquam ad mandatum Judicis ſecularis ſine ſe procedet ad degradationem. Igitur alia convictione opus erit in foro Eccleſiaſtico ut ipſe cognoſcat & judicet, qui poterit judiciũ demandare executioni. Igitur quandocunq̃ petatur clericus in tali actione ab Epiſcopo, erit illi deliberandus, quia non habebit Rex priſonam de eo quem judicare non poterit. In cauſis vero civilibus ubi non agitur ad degradationem, videtur quòd clerici ſe tueri non poſſunt quin reſpondeant in forò ſeculari in placitis quæ pertinent ad coronam & dignitatem Regis, quia Rex poterit judiciũ demandare executioni ſine ꝓjudicio Eccleſiaſticæ dignitatis, maxime ſi voluerit quod clericis in hujuſmodi actionibus civilibus in foro ſeculari reſpondeatur ꝙ hujuſmodi placita ꝑtinent ad dignitatem et coronam regiam ratione rei et ratione dilecti.

¶ 1. *Qualiter procedendum ſit contra jurisdictionem alicujus Judicis.* *Cap. 14.*

SUperius dictum eſt qualiter revocatur juriſdictio, cùm quis tractus fuerit in placitum ad judicium vetitum, & ad judicem non ſuum. s. ad forum Eccleſiaſticum in placitis & actionibus quarũ cognitio pertinet of coronã & Regiam dignitatem, ꝑ exceptionẽ oppoſitam cõtra juriſdictionẽ. Nunc autẽ dicendum eſt qualiter excipiendum eſt cõtra juriſdictionem alicujus Judicis, qui ſe facit judicem de placitis & actionibus quæ pertinent ad coronam et regiã dignitatẽ, cùm quis tractus fuerit in placitum coram eo. Et ſciendum ꝙ imprimis, ad hoc ꝙ rata ſint judicia, videre oportet an juſtic. warrantum habeat à Rege ꝙ judicare poſſit; quia ſi warrantum non habuerit, non valebit quod coram eo actum fuit quaſi coram non ſuo judice, quia primò legi debet breve originale, & poſtmodum breve per quod Juſtic. conſtitutus eſt, & ſi nullum omnino habuerit, vel ſi habuerit non tamen ad manum, non erit ei parendum, niſi forte ita ſit quòd breve originale de juſticiaria ſua faciat mentionem. Item nec eſt ei parendum ſi contra juriſdictionem ſuam excipiatur quòd fuit ob eo ſubdelegatus qui judicẽ dare non poſſet, ut ſi juſtic. ſub ſe juſtic. fecerit ad totam cauſam, non magis quàm ſi procurator faceret procuratorem. Item nec erit ei obtemperandum cùm con-

contra eum excipiatur, licèt warrantum oſtendat, ubi p ipſum qui ſe delegavit tranſlata fuerit juriſdictio & cognitio ad aliū, quia ſi quis diverſis tēporibus duos dederit Judices, poſteriorem dando videtur ꝓhibuiſſe Priori. Itē nec eſt ei parendū ſi excipiatur, licet legatus fuerit & warrantū habuerit, ſi ſub ꝑtextu unius placiti velit cognoſcere de aliis ad q̄ non extenditur ſua juriſdictio, vel ſi cùm habeat iuriſdictionē ad unū placitū, fines mandati excedat & iuriſdictionē extendat ad alia q̄ ſequuntur aſſiſam poſt captionem aſſiſæ, cùm ſit functus officio ſuo ſicut ad certificationē & convictionē, cum generalē non habeat iuriſdictionē ſibi delegatam, ſicut habent iuſtic. itinerantes in comitatu ad omnia placita, vel ſicut iuſtic. capitales. Itē excipitur contra iuriſdictionē inferioris iuſticiarii ubi ꝑfertur iuriſdictio iuriſdictioni, ut ſi quis implacitatus fuerit de una et eadem re, ab uno vel diverſis, in diverſis curiis, ſicut in curia dñi Regis, curia baroñ, vel alterius alicuius inferioris, quo caſu maius auditoriū præferri debet minori. Et ſi in maiori curia oſtenderit tenens ꝙ de eadem re in minori curia implacitatus fuerit, ꝓhibebitur ex ꝑte Regis quòd de placito illo in inferiori curia non procedatur, et quamvis ꝓceſſum fuerit, quandoq̄ ſive ꝓhibitio intervenerit ſive nō, omnia quæ acta ſunt in minori curia revocabuntur. Itē datur exceptio cōtra iuriſdictionē ꝓpter privilegium implacitati, ut ſi quis reſpondere non debeat de aliquo placito niſi coram ipſo rege vel capitali iuſtic. ſuo, quale habent hoſpitalarii, tēplarii, & plures alii. Itē datur exceptio contra iuriſdictionem ꝓpter privilegium proveniens ex conceſſa libertate, ut ſi univerſitas vel cōmunitas civitatis alicuius, ſicut Londoñ reſpondere non teneatur de aliquo placito extra civitatem, quale habent Barones civitatis Londoñ, qui de nullo reſpondebunt extra civitatē, niſi tantum de tenuris & cōtractibus forinſecis. Itē exceptio datur contra iuriſdictionē ꝓpter libertatē alicuius univerſitatis, q̄ de nullo placito reſpondebit niſi certo loco, qualem habēt baroñ de quinq̄ portibus qui non reſpondebūt de aliquo niſi apud Shypwey. Item datur exceptio contra iuriſdictionem ꝓpter utilitatem alicuius univerſitatis. ſ. ne trahantur extra com̄ ad faciendā aſſiſam novæ diſſeyſinæ & mortis anteceſſoris. Itē datur exceptio contra iuriſdictionē ſicut in curia Boroñ, qui placitū de recto tenere nolunt vel nō poſſunt, vel ſi iuriſdictionē remiſerint in curia ſua, & eam velint poſt modū repetere. Item datur exceptio contra iuriſdictionem ratione contractus, ratione delicti, & ratione renunciationis, de quibus ſuperius dictum eſt.

¶ 1. *De exceptione cōtra perſonā juſticiarii & de cauſa recuſationis.* 2. *De juriſdictione majorū judicū ſicut Papæ,* 3. *Quòd judex debet examinare & eſtimare an ſua ſit juriſdictio.* *Cap.* 15.

DIctum eſt de exceptionibus q̄ cōpetunt cōtra iuriſdictionē: Nunc videndum ſi ſit aliqua q̄ competere poſſit contra ꝑſonam iuſtic. ut ſi aliqua ratione habeatur ſuſpectus, timore, odio vel amore, & non video quare non debeat recuſare, quia ſi male judicaverit ex certa ſcientia, litem ſuam facit, & tenebitur ad reſtitutionē dānorū, cùm de hoc per ſuperiorem fuerit

convictus,

convictus. Si autē per imperitiā, nec ſic, ſed ſumoniri poterit ꝙ veniat & faciat recordum ut eā q̄ correctione indigent, corrigantur, & in ſtatū debitū reformentur. Melius tamen eſt (ut videtur) in tēpore occurrere, quā poſt cauem vulneratā remediū q̄rere: ut ſuſpectus amoveatur et ei ſubſtituatur nō ſuſpectus, cū nihil detur gratius inimico quàm ſi detur ei quis adjudicand' quem damnificare intendit, et valde meticuloſa res eſt ſub juſtic. litigare ſuſpecto, quia ſæpius triſtiſſimum ſortitur eventum. Juſticiarius poteſt recuſari ex cauſa, cauſa vero recuſationis unica eſt ſuſpitio, quæ cōſurgit multis ex cauſis. s. ſi juſtic. ſit conſanguineus petentis, homo vel ſubditus, parens vel amicus, vel inimicus tenentis, affinis vel familiaris, vel comenſalis, conſiliarius, vel narrator ſuus extiterit in cauſa illa, vel in alia, & hujuſmodi. ¶ 2. In fine notandū de juriſdictione majorū & minorū, & imprimis ſicut dominus Papa in ſpiritualibus ſuper omnibus habeat ordinariā juriſdictionē, ita habet Rex in regno ſuo ordinariam in tēporalibus, & pares non habet, neq̄ ſuperiores, & ſunt qui ſub eis ordinariam habent in multis, ſed non ita meram ſicut Papa vel Rex. Et pares eſſe poterunt illi qui inferiores ſunt in juriſdictione ſua multis rationibus, ſed par in parem non habebit juriſdictionē nō magis quàm imperium, & multo fortius nec in ſuperiorem. ¶ 3. Item ſicut à Papa poterit quis habere juriſdictionem delegatam in ſpiritualibus, ita poterit quis à rege in temporalibus, ſicut juſtic. majores vel minores, vel alii qui ſunt quaſi juſtic. vz. quibus rex conceſſit libertates aliquas q̄ pertinent ad coronā & libertatē ſuam, & ideo quamvis in temporalibus ſicut in ſpiritualibus debet Rex eſtimare vel juſtic. ſui, an ſua ſit juriſdictio an non, ut ſciri poſſit utrum ſumonitus venire debeat an non: Tamen ſi judex Eccleſiaſticus falcem ponens in meſſem alienam aliquid præſumpſerit cōtra coronā & dignitatem regiam, ſicut de laico feodo vel de catallis, cùm ꝓhibitionē à Rege ſuſceperit, ſuperſedere debet in omni caſu, ſaltem donec conſtiterit in curia Regia, ad quē ꝑtineat juriſdictio, quia ſi judex Eccleſiaſticus eſtimare poſſet an ſua eſſet juriſdictio, in omni caſu indifferenter ꝓcederet nō obſtante regio ꝓhibitione. Debet igitur vel omninò ſuperſedere, vel cùm attachiatus fuerit, venire, vel mittere ꝙ examinato placito in curia regia de conſilio curiæ ſuperſedeat, vel ꝓcedat, ꝙ ſi non fecerit, pœna debita puniatur ut ſupra.

¶ 1. Quod quandoque mutatur Juriſdictio de juriſdictione in juriſdictionem & quandoque de perſona in perſonam mutat nomine rerum. 2. An privatorū conſenſus mutare poſſit juriſdictionem. 3. Quòd mutat juriſdictionem aliquando contractus aliquando delictum. Cap. 16.

MUtatur quandòque juriſdictio de juriſdictione in juriſdictionem mutatis rerum nominibus, ut ſi de laico catallo fiat ſpirituale: ut cùm res fuerint decimatæ, fiunt de laico catalla res ſpirituales, & ſic mutatur juriſdictio ſecularis in ſpiritualem. Item e converſo cùm decimæ venditæ fuerint, & ad alium tranſlatæ, reincipiunt iterùm eſſe laicum catallū. Eodem modo dici poterit de laico feodo, quòd mutato nomine in cauſa teſta-

teſtamentaria ſit laicum feodum quaſi res ſpiritualis, ſecundum quoſdam ſicut videri poterit in domibus, t̃ris, & tenem̃tis legatis in civitatib⁹, burgis, & villis, & iterum redeunt in laicum feodũ executo teſtamento. Eodem modo fieri deberet (ut videtur) de reb⁹ datis vel promiſſis ob cauſam matrimonii principaliter, et illud idem de rebus quæ accidũt de matrimonio, ut ſi pecunia ꝓmiſſa fuerit ob cauſam matrimonii. Et quia ejuſdem juris. i. juriſdictionis eſſe deberet acceſſorium, cujus juris fuerit principale, & quãvis ꝑdictorum ꝑtineat cognitio ad judicem & forũ Eccleſiaſticum, tamen ad ꝓhibitionem Regiam erit ſuperſedendum. Sed re vera locum habet ꝓhibitio, quia ſi in burgo domus vel ꝑdium legatum fuerit, in foro ſeculari terminabitur negotium, ſicut de aſſignatione fieri oportet. Et ſi legatarius fuerit in ſeyſina, habebit exceptionem contra hæredem & aſſiſam novæ diſſeyſinæ ſi fuerit ejectus. Si autem extra ſeyſinam, tunc habebit actionem in foro ſeculari per modum donationis verſus omnes. ¶ 2. Item videndum eſt an privatorum conſenſus commutare poſſit regiam juriſdictionem in contractibus privatis, ut ſi quis ſic conſentiat ad alterius juriſdictionem, ad vetitum examen convolando non obſtante prohibitione, & verum eſt quod non, quia imponi non poteſt neceſſitas regĩ quòd ſuam juriſdictionem amittet, ſecundum quod ſuperius dictum eſt in parte. Item nec mutari poterit per modum donationis ſive per conventionem privatorum, licet ipſe qui modũ impoſuerit ſibi & ſuis ꝑjudicet, ut ſi privata ꝑſona baſtardo dederit & ſuis hæredibus, vel cui dare vel aſſignare voluerit, & ſi hæredes non habuerit reverſura eſſet terra ad donatorem, ſed quia donator modũ adjicit, quia dare poſſit & aſſignare, valebit donatio & aſſignatio, q̃ aliâs non valerent. Eodẽ modo videtur, ꝙ adjicere poſſit ꝙ baſtardus legare poſſit, ſed per huiuſmodi modum adjectum non mutatur iuriſdictio Regis, ſed in curia Regis terminabitur negotium ſi legatarius fuerit extra ſeyſinam, & ꝑ tale breve. Præcipe &c. Et quæ ad talem reverti debent per modum donationis quam talis ei fecit, quod illam dare potuit legare & aſſignare, quia eadem ratione qua baſtardus per modum donationis dare poteſt & aſſignare, licet hæredes non habuerit: eadem ratione poterit legare, & ita quòd res data nec ad ſe, nec ad hæredes ſuos reverti poſſit, quia nulla ex hoc fit eis iniuria, quia donator hoc voluit, & nihilominus tenentur hæredes factũ illud warrantizare legatario, licet hæredes baſtardi defecerint, & quod dicitur de baſtardo idem obſervari poterit de legitimo, quia poterit in perſona omnium lex imponi & modus, ſive donatorius liber ſit vel ſervus, legitimus vel baſtardus, quia oportet utrumquè, tam donatorẽ quam donatorium facere ꝙ convenit, ex quo uterq̃ ab initio hoc voluit. ¶ 3. Item mutat aliquando iuriſdictionem contractus, & aliquando delictum. Ut ſi clericus contraxerit aliquo modo cum laico, conveniendus eſt ubi contraxerit, & aliquando ubi deliquit, dum tamen civiliter agatur & non ad pœnam corporalem infligendam, niſi degradatio vel alia capitis diminutio imponatur. Itẽ mutat aliquãdo iuriſdictionem, privilegiũ ordinis clericalis, ut ſi clericus

ricus clericū cōvenerit in actione injuriæ, vel de rebus ſpiritualibus, ſicut de decimis, vel aliis rebus mobilibus, vel hujuſmodi clericorū, ſicut de catallis & debitis ubi ad vetitum examen cōvolare non debent. Si autē de laico feodo agatur, aliud erit niſi fuerit: dedicatum & Deo ſacratū, & efficiatur res ſacra, ꝙ quidē dici nō poterit de re in liberam & ꝑpetuam eleemoſynā datam.

¶ 1. De exceptionibus contra brevia & ubi eadem competere debet & ubi non. 2. Quæ ſunt brevia originalia & quæ ſunt magiſtralia. Cap. 17.

COnfirmata ſic juriſdictione Judicis, conſequenter audiatur. bře per ꝙ expediri & exponi debet jus actionis, quo audito, perpendere poterit tenens an ex ipſo brevi ei competere poterit exceptio, quia multæ ſunt exceptiones quæ cōpetunt tenenti cōtra bře. Oportet quidē ꝙ breve conveniat actioni, & ꝙ in ſuo caſu impetratum ſit, alioquin non valebit, verbi gratia. Si magnum bře de recto patens impetratum fuerit, ubi parvū bře clauſum impetrari deberet in dominicis dñi Regis ſecundum conſuetudinē manerii & ſic cadit breve, licet actio non cadat vel e contrariò, & nihilominus redire poterit ad aliud bře de recto ꝙ competit caſui, non obſtante eo quod prius egit cum brevi quod non competiit, quod pro nullo computatur: ut de Itinere W. de Ralegh anno regni Regis Henř triceſimo in coñ Not. Item ſi ordo brevium non obſervetur, ut ſi alicui plures competant actiones, et primò agere incepit per breve de recto ſuper ipſa proprietate, vel ſuper ipſo jure & poſſeſſione ſimul, non poterit poſtmodum deſcendere ad inferiores actiones de ipſa poſſeſſione, quod ſi fecerit, cadit actio ſimul de ipſa poſſeſſione cum brevi. Sed licet proceſſum ſit per bře de recto quouſquè *viſus* petatur, ex penitentia poterit petens reverti ad inferiora placita ſicut ad aſſiſam novæ diſſeyſinæ, mortis anteceſſoris, & alia plura: ut de termino Paſchæ anno regni Regis Henrici duodecimo in comitatu Berk. de Henrico de Sicario, quia ibi deſcenſum eſt ad aſſiſam novæ diſſeyſinæ poſt breve de recto. De ordine brevium ſatis perpendi poſſit per ea quæ ſupradicta ſunt. Item cadit breve ſi ſuper modo & qualitate alicujus facti impetratum fuerit breve, ubi impetrari deberet ſuper ipſo facto, per quod terminari poteſt utrum tam ipſum factum quàm modus & qualitas, quia ſēper debet prius terminari principale cum quo terminari poſſit acceſſorium. Verbi gratia. Si quis diſſeyſitus fuerit de aliquo tenemento cum violentia & armis, & impetraverit breve. Quare vi & armis, valere non debet breve, quia per hoc agitur de qualitate diſſeyſinæ, & non de ipſa re, vz. de ipſo teñto, ꝑ quo fiat violentia, nec acquirit querens aliquid de ipſo teñto, ſed ſi plura brevia impetrata fuerint de uno facto contra aliquem quod ſub ſe contineat plures actiones, ſicut plures diſſeyſinas, & in uno brevi & in una actione terminari poſſit, ſi ſic agatur, tamen propter hoc alia brevia non cadunt nec actiones ſed terminantur, & extunc erunt hujuſmodi brevia ſupervacua. Et notandum quòd eſſe poterit exceptio peremptoria brevis *& non juris*, quia

quia quandóq; vertitur una actio in aliam ꝓpter privilegiū hæredis ad rem cōſequendam, et cadit omnino bre ſuper ipſa poſſeſſione, et retorquetur ad ipſum jus, ſicut aſſiſa mortis anteceſſoris nō jacet inter cohæredes & pſonas ſanguine cōjunctas; ſed breve de recto. Itē peremptoria eſſe poterit, tam brevis quàm ipſius juris, ꝑ exceptionem rei judicatæ, recognitiones, et remiſſiones et quietū clamantię, & in omni caſu ubi perimitur actio perimitur bre ſed non econtrario, ut ꝓdictū eſt. ¶ 2. Breve quidē cùm ſit formatum ad ſimilitudinem regulæ juris, quia breviter et paucis verbis intentionē ꝓferentis exponit et explanat, ſicut regula juris, rem q̄ eſt breviter enarrat. Non tamē ita bre eſſe debeat quin rationē et vim intentionis contineat. Et ſunt qdam brevia formata ſuper certis caſibus, de curſu et de comuni cōſilio totius regni conceſſa et approbata, q̄ quidē nullatenus mutari poterint abſq; conſenſu et voluntate eorum. Sunt etiam brevia ex eis ſequentia q̄ dicuntur judicialia, & ſæpius variantur ſecundū varietatē placitorū ꝓponentis et reſpondentis, petentis, et excipientis, ſecundū varietatē reſponſionū. Sunt etiam quam quæ dicuntur magiſtralia et ſæpius variantur ſecundum varietatē caſuū et querelarum et quædam ſunt ꝑſonalia quædā mixta ſecundum q̄ ſunt actiones diverſæ et variæ, quia tot erunt formulæ brevium quot ſunt genera actionum, quia non poteſt quis ſine brevi agere, cùm non teneatur alius ſine brevi reſpondere niſi gratis voluerit, et ex hoc ei nō injuriatur, cùm ſcienti et volenti non fit injuria. Item cùm de eadem re alicui plures competant actiones eodem modo competunt ei plura brevia, ſed uno oportet experiri ſicut una actione, ordine tamen (ut convenit) obſervato. Breve quidem domini Regis in ſe nullam continere debet falſitatem. Item nullum errorē. Apparere etiā debet in prima ſui figura, non vitioſum, maxime ſi fuerit patens ſive apertum, quia originalium quædam aperta quædam clauſa, et ſive aperta ſive clauſa apparere debent non abraſa, nō obolita, et ſi inveniatur abraſio, tunc refert quo loco, et à quo, et quādo. Quo loco, utrū vz. in narratione facti vel juris, ſi autē in narratione facti, cadit bre quaſi ſuſpectum, facta enim et nomina mutari nō debēt ſed iure ubiq; ſcribi poſſunt. Item à quo, utrum vz. per ipſum Cancellarium vel auſu temerario per alium, ſicut per clericum juſtic. vel vic. ad ꝓcurationem alicuj' partis, ubi omnes tam agētes quàm cōſentientes de omnibus bonis ſuis ſunt in miſericordia et voluntate dñi Regis, et ipſi tanquā falſarii nihilominus puniantur. Et quòd tales argui poſſunt de falſitate: ꝓbatur de term S. M. anno regni Regis H. quarto incipiente quinto in comitatu Hereford de Radulpho Harang. Item quando, videlicet utrum hoc fiat antequam breve fuerit in curia recitatum & publicatum vel poſt et ſic breve ſuſpectum & cadit ſi hoc fuerit à petente impetratum. Item cadit breve ſi in ſe contineat talem falſitatem ꝙ ſignum appoſitum ſit adulterinum ipſius dñi Regis, ſive omninò falſum ſive verū, falſo tamen appoſitum per induſtriā falſariorum. Et quo caſu committitur crimen læſæ majeſtatis, & puniuntur tales ultimo ſupplicio ſi laici fuerint, ſi vero clerici, pœnam degradationis ſuſtinebunt cum

per-

perpetua infamia, niſi warrantũ habuerint: ſecundũ ꝙ inveniri poterit in
itinere M. de P. in com̃ Eborũ anno Regis H. decimo de Rogero de Fan-
borne et Agnete uxore eius qui protulerũt quoddam breve de recto cui ſig-
num verum appenſum fuit falſo brevi et per induſtriam falſarii, & ubi ipſe
Rogerus ſuſpenſus fuit, quia warrantum nõ habuit, ſed uxor ſua liberata ſi-
ve conſcia ſceleris ſive non, quia fuit ſub virga viri ſui. Item cadit breve ſimul
cum actione ad damnũ ipſius impetrantis ꝙ impetratũ fuit per falſam ſug-
geſtionẽ vel per veri ſuppreſſionẽ. Per falſi ſuggeſtionem: ut ſi dicat quis ſe
eſſe hæredem cum non ſit: ut de term̃ S. Trinitatis anno regni Regis H.
quarto in com̃ Midd' de Hamond de Brood. Idem erit ſi quis dicat ſe tene-
re in feodo cùm nõ teneat niſi ad terminũ et huiuſmodi, vel ſi mulier cùm
dotẽ petierit ꝑtem dotis habuerit cùm dicat ſe nihil habere & ſic breve de
dote impetravit & huiuſmodi. Itẽ ꝑ verĩ ſuppreſſionẽ, ut ſi quis dicat ſe in-
greſſũ habere per aliũ quàm per illum per q̃m ingreſſus fuerit. Item cui ta-
lis dimiſerit qui nunquam dimiſit, eo ꝙ inde nullam ſeyſinam habuĩt, vel ſi
aliquem gradũ impetrando omiſerit. Et de hac materia inveniri poterit in-
ter placita quæ ſequũntur Regẽ Henr̃ anno triceſimo primo inter Michae-
lem Abbatem Glaſton̄ et Rogerũ Epiſcopũ Bathon̄. Et unde idem Abbas
dixit Regi ꝙ Epiſcopus non habuĩt ingreſſum niſi per Epiſcopũ J. cui Prior
Euſtachius terras illas dimiſit, qui nunquam inde ſeyſinam habuit. Et illud
idẽ dici poterit in brevi de warrantia chartæ ubi impetrator impetrando
dixerit ſe tenere terram quam non tenuerat, & ſic impetraverat, quo ex-
preſſo non impetraſſet et hujuſmodi. Et cûm br̃e ita in ſe fuerit vitioſum in
aliqua parte, in nulla ꝑte valebit quantũ ad unam actionem, ſecus eſſet ſi
plures ſint ibi actiones ratione plurium tenentiũ. Et ſi unus petat per unum
breve feodũ unius militis in una villa et verſus alium in eodem brevi feodũ
alterius militis in eadẽ villa vel in diverſis, quamvis cadat br̃e de feodo unius
militis, nihilominus ſtabit de feodo alterius militis verſus eundẽ, quia ibi
ſunt diverſæ actiones ꝓpter diverſitates tenementorum quãvis br̃e unicũ.
Item eodem modo erunt actiones plures ratione diverſarum ꝑſonarum &
rerum, ubi plures ſunt tenentes. Et de hac materia inveniri poterit de term̃
S. Hilarii anno regni Regis H. octavo in com̃ Hereford de Richardo filio
Godfrey. Et ſic vel cadit breve omninò, vel ſtabit quantum ad quoſdam et
cadet quantum ad alios. Item cadit breve quantum ad mortẽ unius partis ſi-
ve petentis ſive tenẽtis, ſimul cum actione. Item ſi plures ſint petentes vel
plures tenentes qui ſunt cohæredes et participes et unũ jus habentes, morte
unius vel plurium cadit breve ſed non actio, quia quandoque cadit breve ſed
non actio, et quãdoq̃ ſtat br̃e ſimul cũ actione ſed corrigitur ꝓpter errorẽ
vel defectũ, quãdoq̃ cadit br̃e ſimul cũ actione, quia ubi cadit actio ibi cadit
br̃e. Itẽ quãdoq̃ tenet br̃e et differtur actio, quia ubicũq̃ tenet actio ibi &
br̃e, licet corrigat̃ quãdoq̃ ꝓpter errorẽ. Itẽ quandoq̃ cadit br̃e ſed mutat̃
petitio in aliã actionẽ de eadẽ re ſed ꝑ aliud br̃e, ſecũdũ qđ ſuperi' dicit̃ in
parte ſuper poſſeſſione & ꝓprietate. De hoc autem qđ dicit̃ ꝙ quãdoq̃ ſtat
breve

breve ſimul cum actione, ſed corrigatur ꝑpter errorẽ vel defectũ de errore impetrantis, videndũ eſt & ſciendũ quod error multiplex eſſe poterit. s. in perſonis & in nominibus, & cognominibus perſonarum. Item in rebus & in locis, ſicut in comitatu & villis & eorum nominibus, ſecundum quod ſuperius dicitur in tractatu de ſeyſina. Sed eſto ꝙ quis ſum̃oneatur in alio com̃ quàm in quo res eſt de qua agitur, & ubi ſum̃onitus nullũ tenementum habet nec feodum in actione reali, licet vicec. p̃ſit duobus com̃, ſicut dici poterit de vic. Eſſex & Hereford et nominatur tantũ in brevi vic. Eſſex, & res petita fuerit in comitatu Hereford, cadit br̃e. Si autẽ uterq; com̃ nominetur, valet. Si autẽ actio fuerit perſonalis, videtur tamen adhuc ꝙ valere debeat, licet ſum̃onitus terram non habeat in com̃ expreſſo. Item cadit br̃e ſi impetratũ fuerit cõtra jus et regni conſuetudinẽ & maxime cõtra chartam libertatis, ſicut br̃e ꝙ vocatur (præcipe in capite) per quod liber homo poſſet curiam amittere. Si autem præter jus fuerit impetratum, dum tamen fuit rationi conſonum et non juri cõtrarium erit ſuſtinendũ, dum tamen à rege conceſſũ et à conſilio ſuo approbatũ. Sed eſſe debet perſonale, ſed non debet concedi niſi de gratia ſpeciali, nec refert utrũ magnates expreſſe non p̃buerint aſſenſum, dum tamen expreſſe non diſſentiverint, nec oſtenſa ratione ſufficienti quare valere nõ debeat, ꝑtinet enim ad regem ad quamlibet injuriam compeſcendũ remedium competens adhibere, brevia tamen com̃unia inter omnes ꝓ jure generaliter debet obſervari cum ſint originalia & actionibus originem p̃ſtent. Item cadit breve ſi tenens minus teneat quàm petens petat, ſecus tamen ſi plus teneat. Item cadit breve ſi tempore impetraionis nulla ſubfuit cauſa impetrandi, quia tempore datę impetrationis nulla petenti cõpetiit actio nec cauſa petendi. Item nec cauſa cõquerẽdi, quia tũc nulla fuit diſſeyſina nec aliqua injuria. Item nec valet breve, quia ille qui nunc tenet tẽpore impetrationis non fuit in ſeyſina de tota re petita vel aliqua ejus ꝑte, licet ſtatim viſum petat cũ nihil teneat vel nõ totum, tamen ꝓpter hoc nõ amittet exceptionẽ ſuam contra br̃e. Et hæc vera ſunt, licet poſt impetrationem incipiat tenens totum poſſidere, quãvis videatur ꝙ actio pervenerit in eum caſum à quo incipere poterit. Itẽ cadit br̃e ſi cui plures cõpetant actiones de eadẽ re & plura brevia, & una actione agere incipiat facta electione & per unum br̃e, ſi pendente actione in brevi illo ad aliam actionem convolaverit, cadit br̃e poſteriùs impetratũ, quia à prima non eſt receſſũ: ut de placitis q̃ ſequuntur regem anno triceſimo primo in loquela inter Petrũ de Solandia & Abbatem de Ryvall in forgiis de foreſta de Glaxtoll, & hoc verũ eſt ſi ſe tẽpeſtive retraxerit ante judiciũ, poſt judiciũ vero non poterit. Sed q̃ro an quis poterit retrahere ſe à quibuſdam articulis brevis & de quibuſdã non? Item videndum utrũ ita ſint connexi ꝙ unꝰ ſine alio terminari poſſit vel nõ & ſecũdũ hoc procedatur vel nõ. Item cadit breve mortuo eo qui impetravit, vel depoſito ſi forte Epiſcopus fuerit, Abbas vel Prior vel hujuſmodi, ſed non è contrariò, ſi Epiſcopus Abbas vel Prior tenentes fuerint, quia dependet actio cum brevi donec

fuerit

fuerit alius ei ſubſtitutus maximè ſi actio fuerit civilis et non pœnalis. Si autem civilis ſit et pœnalis, durabit actio quantũ ad pœnã & quantũ ad reſtitutionem quãdiu depoſitus vixerit. Si autẽ depoſitus mortuus fuerit vel ante depoſitionem, extinguitur pœna cum ꝑſona, ſed durabit in ꝑſona ſubſtituti quoad reſtitutionem, ſed tamen ꝑ aliud brẽ. Item cadit brẽ ſed non actio ꝑ mortem tenentis in actione ꝑſonali ſive mortuus fuerit morte civili vel naturali, dum tamen ꝑ fraudem ſe non dimiſerit poſt impetrationem ſi mortuus fuerit morte civili. Item cadit brẽ mortuo eo qui mandavit vel p̃cepit re integra. Item ſi quis ꝓ eadẽ re duo brevia impetraverit et utroq̃ ſimul et ſemel agere incepit tam ſuper jure q̃m ſuper poſſeſſione, & differtur actio ſuper ipſo jure, & pendet brẽ donec diſcuſſum fuerit ſuper poſſeſſione: ut de term̃ S. Trinitatis añ Regis Henr̃ decimoquarto in com̃ Surr̃ de priore de novo loco, et hæc ſive brevia impetrata fuerint ab uno vel duobus vel pluribus. Idem erit ſi mulier dotem petat ꝑ brẽ de dote aliq̃m ꝑtẽ, & alius petat totum in actione ꝓprietatis, ſuſpenditur actio dotis donec de ꝓprietate conſtiterit. Item ſi duo unum implacitaverint de una et eadem re, una et eadem actione et eodem brevi, ille p̃fertur qui prius incepit agere, et aliud brẽ ſimul cum actione in ſuſpenſo remanebit ſive hoc ſit in eadẽ curia ſive in diverſis, exceptis curiis dñi regis ubi nulla attenditur prioritas propter majoritatem et dignitatem ſuam, et ubi fallit regula. Qui prius incepit agere, ille aliis p̃feratur, ut ſupra de actionibus. Item cadit brẽ ubi quis clamat tenere de Rege et alius ab alio quàm de Rege. Item eodem modo ſi duo tenere clamaverint de Rege ꝑ certum ſervitium, quorum unus ꝑ minus ſervitium et alius ꝑ majus brẽ illius cadit qui per minus ſervitium, ꝓpter utilitatem Regis. Item cadit brẽ ſi quis impetraverit ſuper certa re et certa actione, & poſtmodum ſe retraxerit & in alio judicio velit agere de eodem. Item quædam exceptio contra brẽ ſubſtantiam capit ex tempore. Sunt autem quædam brevia limitata infra certa tempora, ſicut ſunt actiones ultra quas non extenditur brẽ non magis quàm actio ꝓpter defectum ꝓbationis, ſecundum ꝙ actio fuerit ꝑdita ſuper poſſeſſione vel ſuper ꝓprietate ſicut aſſiſa novæ diſſeyſinæ mortis anteceſſoris, aſſiſa de utrum, brẽ de ingreſſu, aut breve de recto ut ſupra. Item cadit breve, ut ſi quis per narrationem in judicio factam receſſerit de brevi ſuo, excedendo virtutem & naturam brevis, ut ſi agatur in cauſa poſſeſſionis per brẽ de conſanguinitate, & petens in narratione ſua mentionem fecerit de ipſo jure; vel ſi unum ore petat, & per brẽ diverſum, niſi ita ſit cùm dicat diverſum ꝙ dicat ꝙ tantũdem valet. Et fere omnes exceptiones quæ cõpetunt alicui licet vel contra aliquem connumerari poterunt inter exceptiones contra breve, quia cùm terminatur actio finitur brẽ, & ubi cadit actio cadit & brẽ, & ubi differtur actio vel ſuſpenditur vel mutatur, ita & brẽ. Cùm autem plures competant exceptiones contra brẽ, non poſſunt (ſecundum quoſdam) proponi temporibus diverſis, ſed in poteſtate judicis erit arctandi tenentem ꝙ ſimul & ſemel uno die ꝓponat omnes exceptiones competentes contra breve, & ſic

præcludi poterit via ꝓponendi ulterius exceptiones contra breve. Sed cùm tenens unam ꝓpoſuerit ꝙ rem petitam totã non tenuerit ſed alius, illa terminata ulterius non redibit ad conſimilem, ut infra dicetur plenius. Et notandum ꝙ cùm breve ceciderit per defectum & errorem ſi corrigatur, conſimile erit correctum & eadem erit actio quæ prius & idẽ bꝛe ſed correctũ, licet aliud ꝑgamenũ et aliud incauſtum, & ideo nec mutari debet narratio prius facta in judicio nec attornatus qui prius fuerit, cùm eadem ſit hinc inde actio & breve idem.

Si competat exceptio ex perſona petentis unde quædam dilatoria, quædam peremptoria multis rationibus. 2. Exceptio contra petentem ex perſona tenentis. Cap. 18.

CUm autem nihil ſit quod excipi poſſit contra bꝛe, tunc videndũ ſi ſit exceptio quæ competat tenenti ex perſona ipſius petentis quod omnino petere non poſſit, vel nõ niſi poſt tempus omnino, ut ſi petens ſervus fuerit vel baſtardus vel ſeculo mortuus, ſicut ille qui habitũ religionis aſſumpſit. Itẽ ꝓpter defectum ſcientiæ, ut ſi furioſus & nõ ſanæ mentis. Itẽ ꝓpter defectum ſenſuum, ut ſi fuerit naturaliter ſurdus vel mutus. Item ꝓpter morbum incurabilẽ, ut ſi leproſus fuerit & à cõmunione hominum ſeparatus. Itẽ ꝙ ei non competat actio cùm ſit amotibilis, ſicut Monachus vel canonicus non ꝑpetuus. Item ꝓpter feloniam ꝓpriam vel anteceſſorum. Item ſi non niſi poſt tẽpus, quia minor infra ætatem agere nõ poteſt in cauſa ꝓprietatis, licet agere poſſit in cauſa poſſeſſionis, & hoc ꝓpter defectum ſcientiæ cùm non multum diſtet à furioſo, nec furioſus à bruto. Item ꝓpter dubium rei eventum, ut ſi quis fuerit in ſtatu dubio dignitatis vel corporis, & ſic in pendenti donec quid fiat vel non fiat: ut ſi quis appellatus ſit de vita & mẽbris in cauſa criminali, in civili cauſa agere nõ poteſt antequam defendit ſe in criminali, non magis quàm tenens tenetur reſpondere in cõſimili: dignitates, ut ſi Abbas vel Prior vel alius à dignitate depoſitus, & ad tuitionẽ ſtatus ſui ad ſuperiorẽ appellaverit, quia ſi cum talibus ageretur vel ipſi agerent contra alios, ſic poſſent judicia eſſe deluſoria cùm à tali caſu omnia poſſent revocari. Item competit exceptio tenenti ex ꝑſona petentis ꝓpter defectũ nationis, ut ſi petens copulaverit ſe inimicis dñi Regis, ut ſi fuerit ad fidem dñi Regis Franciæ, ſaltẽ donec terræ & regna cõmunia extiterint actio talibus denegatur. Item cõpetit tenenti exceptio ꝓpter lepram animæ petentis, ut ſi fuerit excõmunicatus nominatim, ſed non in genere, quia ſicut lepra eſſe poterit in corpore ita et in anima, & ſicut leproſo interdicitur cõmunio gentium, ſic et excõmunicato, & ꝙ plus eſt, omnis actus legitimus. Item cõpetit tenenti exceptio non tantũ ex ꝑſona petentis ſed ratione cohæredũ & ꝑticipũ, ſine quibus agere nõ poſſit, quia tantundẽ juris habent quantũ ille qui petit vel aliũde: quia ille qui petit nihil juris habet ſed aliꝰ, vel cùm alius plus juris habeat & ſic quòd petens ſine aliis agere non poteſt vel omninò non. Item competit tenenti exceptio ratione petentis vel ratione

ad-

adjuncti, ut ſi vir agere velit de re uxoria ſine uxore, et quo caſu non magis audietur q̄m uxor ſine viro, ſed non cadit breve ſi vir ſine uxore, quia vocare poterit uxorem ad warrantũ ſed non è contrariò. Itẽ cõpetit exceptio tenẽti cõtra petentẽ ratione ſuperioris q̃m res tangit in aliquo, ſicut ſunt priores ꝑpetui & quandoq̃ amotibiles ſine Abbate vel Priore, clerici et canonici ſine Epiſcopo et patrono. Itẽ fratres alicujus domus ſine curatore domus, & aliquãdo nec ſanctimoniales ſive ſorores ſicut ſorores de Bockland ſine Priore hoſpitalis, et quo caſu vocãdi ſunt curatores ad ſequẽdũ, ſine quibus fratres et ſorores ſequi non poterũt. Exceptione vero ſervitutis ꝓpoſita cõtra petentẽ, ſatis ꝑpendi poterit quid fieri oporteat tã in cauſa poſſeſſionis q̄m ꝓprietatis ꝑ ea q̃ ſuperius dicta ſũt in tractatu de aſſiſa novæ diſſeyſinæ ubi reſpõdetur cõtra aſſiſam. ¶ 2. Itẽ cõpetit exceptio tenẽti cõtra petẽtẽ ex ꝑſona ipſius petentis peremptoria ut excludat eum ab actione imperpetuũ, eo quòd nihil juris habeat cùm ſit baſtardus, & aliquando opponitur in modũ exceptionis, ſecundũ ꝙ hic dicitur, et cùm ꝓponatur à tenente quandoq̃ cadit loco actionis quaſi ꝓponitur à petente cõtra tenentẽ, ut ita à poſſeſſione amoveatur. Et unde videndũ inprimis qualiter opponi debeat &c. & cui, & à quo, & in qua actione, & qualiter cõtra exceptionẽ reſpõdeatur alii cùm fuerit oppoſita. Itẽ qualiter ꝓbari debeat, et ubi opponi, et ubi terminari, & ad q̃m ſequi ꝑtineat, & ꝙ ſit officiũ judicis Eccleſiaſtici, & quod ſit officiũ ſecularis. Item quis legitimus dici debeat et quis baſtardus quoad ſucceſſionẽ ſecundũ legẽ et cõſuetudinẽ Angliæ. Itẽ quid juris ſi uterq̃ baſtardus, tam petens q̄m tenens. Itẽ quid juris ſi cùm legitimatio ꝓbata fuerit moriatur ille qui ꝓbaverit anteq̄m ad curiã regiã ꝑvenerit cũ ꝓbatiõe.

¶ 1. De exceptione baſtardiæ in caſibus baſtardiæ quod nulla baſtardia ſimplex ſed quælibet cauſam habet certam. 2. De mittendo ad curiam Chriſtianitatis utrum ante vel poſt matrimonium conſtitutio conceſſa & approbata coram rege & conſilio ſuo clericis & laicis. 3. Quis poſſit apponere baſtardiam. 4. Contra quem competat. 5. Inter quas perſonas. 6. Cùm objecta fuerit cum cauſa, oportet quod ſequatur probatio. 7. Quòd mittatur inquiſitio baſtardiæ ad curiã Chriſtianitatis per breve. 8. Forma brevis. 9. Oportet quod ille cui opponitur baſtardia probet ſe eſſe legitimum. 10. Breve quod opponitur ei baſtardia qui eſt in ſeyſina. 11. Quòd pater nunquam deſponſavit matrem. 12. Breve quod natus ante matrimonium. 13. Cùm loquela tranſmiſſa fuerit ad curiam Chriſtianitatis & remaneat placitum in curia regis donec veniat inquiſitio. 14. De officio ordinarii. 15. Facta inquiſitione, breve per quod ſtatim reſummoneatur loquela. 16. Quòd ad diem reſummonitionis poterit eſſe eſſoniatus ſi voluerit. 17. Quis ſit effectus legitimationis cùm probata fuerit. *Cap. 19.*

QUaliter opponi debeat baſtardia inprimis vidẽdum. Proponi quidẽ ſolet aliquando cùm adjectione cauſæ quare baſtardus ſit et quandoque ſine cauſa, ſed quoniam ubi cauſa non adjicitur ſub tali reſponſione poterit eſſe obſcuritas & incertitudo, quia cùm ſciri non poterit ad quod forum pertinere debeat cognitio; non refert utrum quis omninò non reſpondeat vel obſcurè: ut ſi dicat tenens ſimpliciter quod petens nihil juris habet in re petita, quia baſtardus eſt, & paratus eſt probare baſtardiam, ubi et

quando debuerit, ſi ꝓhibitio ex tali ꝓbatione & reſpōſione ſtatim mittatur ad curiam Chriſtianitatis, ita poterit quidem ꝓbatio q̄libet indifferent fieri in curia Chriſtianitatis q̄ in quibuſdā cōtraria eſt legi & cōſuetudini Angliæ, ꝙ eſſe non debet cùm nihil aliud ſit ſub tali obſcuritate tranſmittere inquiſitionem de baſtardia faciendā ad curiā Chriſtianitatis, q̄m venire cōtra legem & cōſuetudinem Angliæ. Ad talem igitur errorem tollendū, neceſſe eſt cauſam addiſcere, ut ſi dicat tenens, frater nihil juris habes in t̄ra petita quia baſtard' es, quia pater tuus nūq̄m deſpōſavit matrem tuā, talis cognitio baſtardiæ rectè ꝑtinet ad judicem Eccleſiaſticū ex quo p̄ciſè dedictū eſt matrimoniū, quia nō ꝑtinet ad judicem ſecularem diſcuſſio utrū ſit ibi matrimoniū vel nō, cū ipſe cui objicitur dicat cōtrariū. Idem erit ſi dicat, frater nihil juris habes in t̄ra illa licet matrimoniū intervenerit, quia inter patrem tuū & matrē tuā cōtractū fuit matrimoniū illegitimū ex quo prius cōtraxit cū quadā q̄ vixit tempore quādo cōtraxit cum matre tua. Eſt igitur ad curiā Chriſtianitatis inquiſitio in hoc tranſmittenda, quia ad judicem ſecularem nō ꝑtinet diſcuſſio quis eorū & q̄ illarū ſit legitima uxor & q̄ nō. Itē opponi poterit baſtardia, cū adjectione cauſæ ut ſupra, ſed nō erit ad curiam Chriſtianitatis inquiſitio demādanda, quia nihil ꝑtinet ad judicem eccleſiaſticū cognoſcere de prioritate vel poſterioritate nativitatis ejus cui opponitur baſtardia, cū ſpōſalia vel matrimoniū hinc inde conceſſa ſint, nō magis q̄m ſi quis ita diceret, frater nihil juris habes in terra illa, & ſi jus haberes petere non potes quia petis de tempore Regis Henr. ſenis, vel ulterius ꝙ omnem excludit actionem, vel ſi dicat tenens ſic: frater, nihil juris habes in t̄ra petita quia baſtardus, quia natus fuiſti ꝑ tantum temp' ante ſponſalia vel matrimoniū contractū inter patrē tuum & matrē tuam. Et quia hinc inde conceditur matrimonium, bene poterit Rex in curia ſua inquirere ſine alicujus p̄judicio utrū talis cui objiciatur natus ſit ante matrimoniū vel poſt, ſicut inquirere poterit in aliis caſib' utrū natus in tempore Regis H. vel Regis J. & maxime in defectū Epiſcoporū, quia cōtrarii ſunt legibus & conſuetudinibus Angliæ, nec etiam magis injurioſum eſt q̄uàm ſi Rex in placito dotis in curia ſua fieri faciat inquiſitionē utrum mulier dotem petens dotata ſit ad oſtium Eccleſiæ vel alibi, vel utrum ſponſalia vel matrimonium publicum ſit vel clandeſtinum. Et cùm in curia domini Regis anno Regni ſui viceſimo in craſtino ſancti Vincentii apud Merton coram venerabili parte tunc Cantuar Archiepiſcopo, & coram ſuffraganeis ſuis omnibus, & coram majori parte comitum & Barō Angliæ tunc & ibidem exiſtentium ꝓ coronatione Regis & Reginæ, pro quo omnes vocati fuerunt, generaliter tractatum eſſet de communi utilitate totius regni ſuper pluribus articulis Regem & Reginam tangentibus, inter alia tractatum eſſet de hujuſmodi objectione baſtardiæ, utrū vz. quis natus ante ſponſalia & matrimonium haberi poſſit ꝓ legitimo ſicut ille qui poſt matrimonium natus fuit. Ad quod omnes epiſcopi reſpōderūt ꝙ omnes illi qui nati fuerunt ante ſpōſalia vel matrimonium, ita erunt legitimi ſicut illi qui nati erunt poſt matrimonium quoad

dominium

dñm Deũ et quoad eccleſiã, nec voluerunt nec potuerũt ſine p̃judicio eccleſiaſticæ dignitatis reſpõdere ad brẽ ſuper hujuſmodi inquiſitione facienda de baſtardia ſic objecta, reſcribere dño Regi yz. utrũ ante vel poſt, quia hoc eſſet in p̃judiciũ S. Eccleſiæ, ut dicebãt, ſed rogabant regẽ et magnates ꝙ ad hoc conſenſum p̃berent ꝙ nati ante matrimoniũ quoad omnia legitimi eſſe poſſent, ſicut illi qui poſt, et omnes comites et baroñ, quotquot fuerũt, reſponderunt una voce ꝙ noluerunt leges Angliæ mutare q̃ uſq̃ ad tẽpus illud uſitatæ fuerunt & approbatæ. ¶ 2. Poſtea verò die Jovis ꝓximè poſt feſtum S. Dioniſii anno eodem coram ipſo dño Rege & ſubſcriptis convocato conſilio ꝓviſum fuit & conceſſum ab ipſo dño Rege coram venerabili patre E. Cantuarienſis Archiepiſcopo R. Cyceſtr̃ Epiſcopo dño regis Cãcellario, R. Dunolm̃ epiſcopo, H. Elienſ. epiſcopo, epiſcopo Norwic. epiſcopo London̄, epiſcopo Bathon̄, epiſcopo Exon̄, epiſcopo Karleol, epiſcopo Hereford et epiſcopo Roffeñ. Itẽ corã baronibus ſubſcriptis. Richardo com̃ Corñbiæ et Petro G. com̃ Marr. J. com̃ Linc. W. com̃ Warhã, J. com̃ Ceſtr̃, W. com̃ Ferr̃ T. com̃ Warr̃, H. com̃ Kãc. H. de Ver com̃ Oxoñ, H. com̃ Hereford, Simõ de monte forte com̃ Leic. Itẽ corã barronibus ſubſcriptis, Radulpho de Tony, Philippo de Albiniaco. R. filio Michaelis, H. filio Machute, J. Mareſcall̃, G. de Lucy, R. de Argentõ, H. diſpenſatore, W. de Say. W. Bardolph. W. de Cantelupo ſeniore & W. juniore, R. Sylkard, W. de Bromich. A. de S. Amando, B. Curiall. E. de Syngoy, R. de Muſſengoy. B. de Pancy, G. de Lucy, R. filio Hug. & aliis q̃m pluribus tunc ibidẽ p̃ſentibus, ꝙ de cætero cùm baſtardia objecta fuerit alicui de tali cauſa in curia dñi regis ꝙ baſtardus ſit, & ideo baſtardus quia natus ante ſponſalia vel matrimoniũ cõtractum inter patrem ſuũ & matrẽ ſuam, mittatur loquela ad ordinariũ loci & fiat inquiſitiõ p hæc verba, utrũ videlicet talis natus fuerit ante ſpõſalia ſive matrimonium vel poſt. & reſcribat ordinarius p eadẽ verba domino regi ſine aliqua cavellatione. Et in inquiſitione illa facienda ceſſet omnis appellatio ſicut in omni alia inquiſitione de baſtardia de qua inquiſitio demãdãda fuerit alicui ordinario faciẽda, & maxime ꝙ nulla fiat appellatio extra regnũ ſi de neceſſitate cõtingat appellari, & tũc p̃ceptum fuit ꝙ ita teneretur & obſervetur in futuro tã de illis q̃m de quibus judiciũ extunc faciendũ eſſet in curia dñi regis, tam de placitis inceptis q̃m incipiendis, cùm hujuſmodi baſtardia objiciatur ex tali cauſa. Et ꝙ aſſiſa mortis anteceſſoris ꝓceſſit in curia dñi regis ſuper hujuſmodi baſtardia infra ætatẽ petentiũ, & ubi jurata dixit ꝙ nõ fuerunt hæredes ꝓpinquiores, quia nati fuerunt in adulterio ante matrimoniũ: ꝓbatur in itinere M. de Pateſhull in com̃ Cant. anno regis H. filii J. undecimo Aſſiſa mortis anteceſſoris. ſi Henricus Pan[illegible] ſore deceñ Norlington. Rationib' igitur ſupradictis & ex tali comuni cõſenſu, in electione dñi regis eſſe poterit utrũ velit ĩquiſitionẽ illã faciẽdã demãdare ordinariis vel illã facere in cur̃ ſua, quia ſi illã in cur̃ ſua fecer̃, cũ exceptio ei data fuerit et apta et ex cert̃ cauſa, nõ debet reſpõſio eſſe obſcura, ſed ſicut opponitur exceptio ꝙ ſecũdũ legẽ et cõſuetudinẽ Angl̃ baſtard' eſt, eo

quòd

quòd natus ante ſponſalia vel matrimoniū, & ſic ex tali cauſa replicare debet petens et dicere ꝗ legitimus eſt ex cauſa contraria, quia natus eſt poſt ſponſalia vel matrimoniū, & ſic contradicere intentioni tenentis, quia non contradicit ſed dicit ſimpliciter ꝗ legitimus ſit & paratus ꝓbare ſe legitimum ubi debuerit, quia ad cauſam non reſpondet. Debet igitur dicere cauſam ꝗ legitimus, quia natus poſt ſponſalia vel matrimoniū. Si autem ex tali obſcura reſponſione mittatur ad curiam Chriſtianitatis, et reſcribatur obſcurè ꝗ legitimus, vel ſi cauſa objecta fuerit & non reſcribatur ꝑ eadem verba ſed ꝗ legitimus ſit, in defectū curiæ Chriſtianitatis fiat inquiſitio in curia dñi Regis utrum ante matrimoniū vel poſt, quia videtur ꝑ hoc ꝗ ibi poſſit eſſe fallacia, & verum reſcribatur et falſum ſed diverſis reſpectib⁹, quia poterit eſſe legitimus ſecundū ſtatuta eccleſiæ quantum ad ordines, et quātum ad dignitates, et quantū ad leges et cōſuetudines Anglicanas; baſtardus quantū ad ſucceſſiones, quia ibi licet legitimus ad ꝑdicta ſive ante ſive poſt. Et cùm taliter objecta fuerit baſtardia ex cauſa tali, ſi petens obſcurè reſpondeat, denegetur ei actio ac ſi nihil reſpondiſſet, & tenens ſe teneat in pace. Si autē tenenti objecta fuerit et ſic obſcurè reſponderit, quaſi indefenſus rem poſſeſſam amittat, quia non omninò reſpondere vel obſcurè ad paria judicantur. Ad Papam et ad ſacerdotiū quidem ꝑtinent ea quæ ſpiritualia ſunt, ad Regem vero et ad regnum ea quæ ſunt temporalia, juxta illud, Cœlum cœli Domino, terram autem dedit filiis hominum. Et unde ad Papam nihil pertinet ut de tēporalibus diſponat vel ordinet, non magis q̄m Reges vel principes de ſpiritualibus, ne quis eorum falcem immittat in meſſem alienam. Et ſicut Papa ordinare poteſt in ſpiritualibus quoad ordines et dignitates, ita poteſt Rex in temporalib⁹ de hæreditatibus dandis vel hæredibus conſtituendis ſecundum conſuetudinem regni ſui. Habet enim quodlibet regnum ſuas conſuetudines et diverſas, poterit enim una eſſe cōſuetudo in regno Angliæ, et alia in regno Franciæ quantum ad ſucceſſiones. Et notandum quòd ſi quis apponendo baſtardiam mentionem non faciat de hac dictione (baſtardus) amittet per judicium: ut ſi dicat, frater nihil juris habes in terra illa quia natus fuiſti ante matrimonium, nulla facta mentione de baſtardia: ut in itinere W. de Ralegh in comitatu Warr. aſſiſa mortis anteceſſoris ſi Wilhelmus de Munworth pater Thomæ. Opponi etiam poterit baſtardia multis de cauſis inſtituta actione, aliquando in judicio, aliquando ad querelam ejus qui dicit ſe eſſe verum hæredem, & de quibus non oportet tranſmittere loquelam ad curiam Chriſtianitatis vel inquiſitionem, ut ſi partus naſcatur poſt mortem patris (qui dicitur poſthumus) per tantum tempus quòd non ſit veriſimile quòd poſſit eſſe defuncti filius, & hoc probato, talis dici poterit baſtardus. Item dici poterit baſtardus & illegitimus et partus alienus falsò ſuppoſitus & nutritus ad exhæredationem veri hæredis, ubi mulier fecerit ſe prægnantem cùm non ſit. Item ſi inquiratur ꝑ quantum tempus natus fuerit poſt humationē patris cujus filius eſſe debuit, ita quod non poſſit eſſe veriſimile quòd ſit filius talis. Idem dici poterit

baſtardus

baſtardus partus ſuppoſitus mortuo vero hærede ſub cuſtodia, ut ſupra de qualitate & differentia hæredis de ptu ſuppoſito. Item dici poterit baſtardus ab alio quàm à patre ꝓgenitus, ubi non ſit veriſimile aliqua ratione ꝙ poſſit eſſe hæres mariti, ut ſi pater abſuerit p longum tẽpus in terra ſancta, quod veritas vincere poſſit p̃ſumptionem. Sed aliud erit, ſi vir in patria vel extra patriam prope quod acceſſum habere poſſit ad uxorem occulte, et maximè ſi maritus eum deadvocaverit omnino, niſi p̃ſumptio faciat cõtra ipſum quod partus poſſit eſſe hæres, ut ſupra, et ibi de hac materia, ubi perpendi poterit quis ſit legitimus & quis baſtardus. Et ſciendum ꝙ liberorum quidam poſſunt eſſe legitimi et quidam baſtardi, et aliquando omnes legitimi et aliquando omnes baſtardi, vel unus ex pluribus legitimus, et alii omnes baſtardi et è contrariô, ut ſupra perpendi poterit de qualitate hæredum. Item notandum ꝙ cùm quis partum ſuppoſitum ſemel advocaverit, non poterit illum ulterius readvocare ſi hoc ꝓbari poterit, et erit talis filius et hæredes de quocunque anteceſſore tenuerit. Et cùm capitales domini vel quidam illorum hæreditatem tali reſtituerint et quidam reſtituere contradixerint, oppoſita baſtardia non valet contradictio, nec erit in hoc caſu inquiſitio demandanda ad forum Eccleſiaſticum, vel mittenda ad curiã Chriſtianitatis: Ut de itinere R. de Leinton de quodã Adamo de Aſton qui in tali caſu voluit tranſmittere loquelã ad curiam Chriſtianitatis, ꝙ quidem revocatum fuit & correctũ p M. de Pateſhull. ¶ 3. Item videndum quis baſtardiam opponere poteſt, et ſciendum ꝙ ab eo ad quem pertinet, ſicut à vero hærede contra eum qui ſe facit hæredem cùm non ſit, ſive petens ſit qui opponit ſive tenens. Item ille qui loco hęredis eſt, ſicut dominus capitalis cùm in ſeyſina fuerit hæreditatis ſicut de eſchaeta ſua propter defectum hæredum tenentis ſui, cùm non ſit alius niſi ille qui petit, et ſit baſtardus. Si autẽ plures ſunt qui ſe faciant hæredes, tunc non ptinebit ad dñm capitalem baſtardiam objicere, quia quamvis competat contra hæredem, tamen non ptinet ad dominum capitalem ut illam opponat. Et quôd ad capitalem dominum non ptineat, ꝓbari poterit de term̃ Paſchæ anno Regis Henr̃ duodecimo in com̃ Berk. de Roberto Hachard, ubi terra eſſe debuit eſchaeta ſua: ut de itinere Martini de Pateſhull in com̃ Eborũ anno regis Henr̃ decimo, Aſſiſa mortis anteceſſoris ſi Radulphus de Bully, ſed cùm capitalis dominus baſtardum ſemel cognoverit ad hæredẽ, vel ſi reddiderit ei aliquam ptem hæreditatis ut legitimo, ſi poſtmodum ei velit baſtardiam objicere, non audietur ut illam opponat: ut de term̃ S. Hilarii anno Regis Henrici decimoquarto in com̃ Midď de Abbate S. Albani & Willo filio Radulphi. Sed cõpetit vero hæredi contra fratrẽ et aliũ qui ſe facit hæredem cùm ſit baſtardus, ſive unus eorũ ſit hæres ſive plures legitimi, vel unus vel plures baſtardi qui ſe faciunt hæredes, ſive tenentes ſint ſive petentes. Et ſi uterq̃ baſtardus fuerit tã petẽs q̃m tenẽs, et petẽs baſtardiã objecerit tenenti, ſi tenẽs replicãdo dixerit petẽtẽ eſſe baſtardũ, oportet petẽtẽ ſe docere legitimũ, alioquin nihil capiat, cũ melior ſit in hoc caſu conditio poſſidentis, &

tunc

tune capitalis dn̄ˢ petat & ꝑtinet ad ipſum exceptio. ¶ 4. Itē contra q̄m cō-petat, & ſciendū ꝙ contra q̄mlibet tam maſculū q̄m fœminā, tā cōtra mi-norē q̄m majorē, dū tamē ſi infra ætatē ſit minor cui opponitur, nō ꝓce-dat inquiſitio de baſtardia ante ætatē, dū tamen minor tenens fuerit, quia nō magis tenetur reſpondere ad exceptionē de baſtardia ante ætatē, q̄m ad aſ-ſiſam, cùm exceptio baſtardiæ tā in cauſa poſſeſſionis q̄m ꝓprietatis īmi-net negotiū, ut de itinere M. de P. in com̄ Kanc ad feſtū S. M. an̄ regis He-rici undecimo incipiente duodecimo, aſſiſa mortis anteceſſoris ſi Willielm̄ de Herſt, ubi aſſiſa venit ſuper cuſtodē, qui dixit ꝙ nihil habuit niſi nomine cuſtodiæ cum quodā qui fuit infra ætatē, & de quo reſponſū fuit ꝙ baſtardus erat. Si autē à majore contra minorē petentē, ꝓcedat aſſiſa, ut in eodem itinere, aſſiſa mortis anteceſſoris ſi Henr̄ Pauſurere quibus à petentibus ob-jecta fuit baſtardia, & de quibus dixerunt juratores ꝙ baſtardi fuerunt, quia nati ante matrimoniū, et proceſſit aſſiſa mortis anteceſſoris in curia regis. ¶ 5. Itē non cōpetit exceptio baſtardiæ nec locum habet inter conjunctas ꝑſonas, ſed inter extraneas, in cauſa poſſeſſionis, nec in placito de cōſan-guinitate, nō magis q̄m in aſſiſa mortis anteceſſoris, quia ubi eadē ratio ibi erit & idem jus, inter tales ꝑſonas agitur de ipſo jure, & non de aliqua poſ-ſeſſione, ſi fuerit hæreditas deſcendens à communi ſtipite, quia ſi inter eos te-neretur hujuſmodi exceptio, ſic terminari poſſet ꝓprietas ipſa in placito poſſeſſionis: licet objici poſſet ꝙ baſtardus ſit tanquā extraneus quantū ad verū hæredē. Sed tamen inter eos non ꝓcedat iſta exceptio, non magis q̄m aſſiſa, quia adhuc in pendenti eſt utrum ille cui objicitur baſtardia ſe ꝓbare poſſet legitimū vel non. ¶ 6. Cùm autē ſic objecta fuerit baſtardia adjecta cauſa, non valet exceptio niſi ꝓbetur ꝙ tenens dicat petentem eſſe baſtar-dum et idem petens replicando dicat ſe eſſe legitimum vel è contrariò. Vi-dendum ad q̄m illorum ꝑtineat ꝓbatio baſtardiæ vel legitimationis, & vi-detur ꝙ ad ipſum ꝑtinebit in omni caſu qui eſt extra ſeyſinā, cùm ille qui eſt in ſeyſina nō habeat neceſſe ꝓbare nec exceptionē ſi ipſe exceperit de baſtardia, neq̄ replicationē de legitimitate ſi baſtardia objecta fuerit cōtra ipſum, ꝓpter comodum poſſeſſionis: quia cùm tenens objecerit exceptionē baſtardiæ cōtra petentē, petens arctatur ad ꝓbationē legitimitatis, tenens ad ꝓbationem baſtardiæ ꝓcedat & excipiendo, oportebit petentē docere legitimū eſſe replicando, alioquin cadit à cauſa, & tenenti remanebit poſ-ſeſſio. Si autē e contrariò à petenti tenēti opponatur baſtardia, & ꝙ nihil juris habeat in t̄ra q̄m tenet, quia baſtardus: reſponderi poterit à tenente ꝙ ipſe eſt in ſeyſina, ſicut hæres legitimus, unde oportebit petentē replicare ꝙ baſtardus, & ſic replicando ꝓbare baſtardiam, & ſic oportet petentem ſe-qui, quia tenens nunquam ſequeretur, & ſic in utroque caſu incumbit ꝓ-batio replicationis ipſi petenti, vel ꝙ ꝓbet ſe legitimum ſicut in primo ca-ſu, vel quòd tenentem probet baſtardum ſicut in ſecundo caſu. ¶ 7. Cùm igitur in ſuo caſu aliquando tranſmittēda ſit loquela ad curiā Chriſtianitat̄ in caſu licito, modo cōſueto & debito, quia cognitio baſtardiæ et inquiſitio fieri

fieri debeat in curia Chriſtianitatis: tunc fiat bře ordinario loci ſub hac forma. Ex pte Regis, infra Regnũ ſi ordinarius fuerit ſub poteſtate Regis. Si autem extra regnum fuerit ordinarius qui cognoſcere debuit & non ſub poteſtate Regis, & non teneatur obedire niſi velit, nec inquirere poſſit niſi fuerit ei demandatũ, cadere poterit actio petentis ,ppter defectum ,pbationis. Et notandũ ꝙ antiqm loquela &, inquiſitio baſtardiæ tranſmittatur ad curiam Chriſtianitatis, oportebit ꝙ viſus fiat de t̃ra q̃ petitur, quia cùm p inquiſitionem ſic factam tota cauſa decidatur, et nihil ſuperſit poſt inquiſitionem niſi judiciũ reddendũ in curia dñi Regis, p̃poſterè ageretur ſi tunc primò viſus peteretur. Et ideo neceſſe eſt ꝙ prius fiat viſus, ut Juſtic. de re certa certum dare poſſit judiciũ. Et cùm remiſſa fuerit inquiſitio ad ordinariũ dño Regi, non erit ulterius aliqua exceptio opponenda, ,p qua minus ,pcedat judicium. ¶ 8. Rex venerabili in Chriſto Patri A. eadem gratia London̄ Epiſcopo ſalutẽ. Sciatis ꝙ cùm A. in curia noſtra coram nobis, vel coram Juſtic. nr̃is peteret verſus B. tantã t̃ram cum ptinentiis in tali villa, idem B. venit in eadem curia coram &c. et objecit eidem A. quod nullum jus habuit in terra illa, eo quod baſtardus eſt, quia natus antequam talis pater ipſius A. deſponſavit matrem ipſius A. Et ideo vobis mandamus, quod convocatis coram vobis convocandis, rei veritatem inde diligenter inquiratis, videlicet utrum prædictus A. natus fuit antequam prædictus talis deſponſavit talem matrem ipſius A. vel poſt. Et inquiſitionem qm inde feceris ſcire facias nobis vel Juſticiariis nr̃is talibus per literas veſtras patentes. Teſte &c. Et cùm in voluntate Regis ſit trãſmittendi hujuſmodi inquiſitionem ad curiam Chriſtianitatis vel non, nõ dicatur in brevi, & quoniam hujuſmodi inquiſitio ptinet ad forum Eccleſiaſticũ, ſicut in aliis cauſis ſequentibus ubi ptinet ad forum Eccleſiaſticum, et non ad forum ſeculare, et in hoc caſu cùm à tenente proponitur exceptio baſtardiæ verſus petentem, oportebit quòd petens ſequatur et probet ſe legitimũ replicando cõtra exceptionem baſtardiæ. ¶ 9. Henricus Dei gratia &c. venerabili &c. vel tali officiali ſalutẽ. Sciatis ꝙ cùm A. de N. in curia noſtra coram &c. peteret verſus B. et C. uxorem ejus, tantam terram cum pertinentiis in tali villa, p aſſiſam mortis anteceſſoris inde ibi inter eos ſumonitam & captam, & prædicta C. diceret ſe eſſe propinquiorem hæredem D. de cujus morte A. tulit aſſiſam illam, idem A. objecit eidem C. quòd nullum jus habere potuit in terra illa eo quòd baſtarda eſt, quia nata fuit antequàm pater ſuus deſponſavit matrem ſuam, et ideo vobis mandamus &c. ut ſupra, & in hoc caſu quia petens opponit exceptionem baſtardiæ verſus C. quæ tenet replicando contra eam quæ dicit ſe eſſe legitimam & hæredem & in ſeyſina eſſe excipiendo, oportebit petentem probare baſtardiam replicando illam eſſe baſtardam. Et dictum eſt ſupra de baſtardia ejus qui natus eſt ante ſponſalia, idem dici poterit de eo qui natus eſt poſt mortem anteceſſoris ſui per tantum tempus, quod non poſſit eſſe veriſimile quòd poſſit eſſe filius & hæres. Item aliud breve conſimile de eodem contra tenentem maſculum vel fœminam

minam qui natus eſt de illegitimo matrimonio, ſicut de adultera,ſcilicet ubi quis duas habuerit uxores,unam videlicet de jure et aliã de facto,et ille partus qui de legitimo fuerit in ſeyſina;& hujuſmodi cognitio ad forum pertinet Eccleſiaſticum et non ad forum Seculare. ¶ 10.Rex tali Epiſcopo ſalutẽ. Sciatis ꝙ cùm A. peteret verſus B. tantam terram cum ꝑtinentiis in tali villa ut jus ſuum, et idẽ B. veniret in eadẽ curia, et diceret ꝙ fuit in ſeyſina de eadem t̃ra ſicut de illa q̃ ei hæreditariè deſcendit de quodam C. patre ſuo cujus hæres ipſe eſt ut dicit , Idem A. objecit eidem B. in eadem curia nr̃a ꝙ nihil juris potuit habere in terra illa petita quia baſtardus eſt , & natus de adultera , aſſerens ſe eſſe filium legitimum ipſius C. & hæredem , & quoniam hujuſmodi cognitio ad forum pertinet Eccleſiaſticum,vobis mandamus quòd convocatis convocandis &c. (ut ſupra.) Eſt etiam alia exceptio baſtardiæ, q̃ ad curiam Chriſtianitatis tranſmittenda eſt,et non terminanda in curia regia, ſive ꝓponatur à petente tenẽti,vel à tenente petenti, adjecta tali cauſa ꝙ pater talis nunquam deſponſavit matrẽ talis petentis , vel tenentis , et tunc fiat tale br̃e. ¶ 11. Rex tali Epiſcopo ſalutẽ. Sciatis ꝙ cũ A. in curia nr̃a coram &c. peteret verſus B. tantam terram cum ꝑtinentiis in tali villa ut jus ſuum, idẽ B. venit in eadẽ curia et dixit ꝙ p̄dictus A. nihil juris clamare poterit in terra illa, quia baſtardus eſt eo ꝙ C. pater ſuus , cujus hæredem ſe facit , nunquam deſponſavit matrem ſuam. Et quoniam hujuſmodi cognitio, de tali baſtardia objecta ad forum pertinet Eccleſiaſticum, vobis mandamus ꝙ convocatis convocandis coram vobis &c. ut ſupra. Item ſi quis crediderit alium eſſe baſtardum , quia natus fuit tempore interdicti, adhibita ſolennitate quæ tunc potuit adhiberi,ſive ſolennitas fuerit adhibita in facie Eccleſiæ, ſive non , talis cognitio tranſmittenda eſt ad forum Eccleſiaſticum ꝑ tale breve. ¶ 12. Rex tali epiſcopo ſalutẽ. Sciatis ꝙ cùm A. in curia nr̃a &c. peteret verſus B. tantũ terræ cum ꝑtinentiis in tali villa ut jus ſuũ, Idẽ B. venit in eadẽ curia et objecit eidẽ A. ꝙ nihil juris inde clamare potuit, quia baſtardus eſt , eo ꝙ natus fuit per tantum tempus ante matrimoniũ cõtractum ſolenniter in facie Eccleſiæ inter talẽ patrem ipſius A. & talem matrẽ ipſius A. reſponſum fuit à p̄dicto A. ꝙ legitimus eſt, et natus poſt matrimonium contractũ inter patrem et matrem ſuam tempore interdicti,adhibita omni ſolẽnitate quæ tunc potuit adhiberi. Et quoniã hujuſmodi cauſæ cognitio ut ſupra. ¶ 13. Cùm autẽ loquela et hujuſmodi inquiſitio tranſmiſſa fuerit ad curiã Chriſtianitatis, remanebit placitum in curia dñi Regis ſine die,quouſq̃ venerit inquiſitio ad curiam,poſtq̃m diſcuſſum fuerit de baſtardia in curia Chriſtianitatis. ¶ 14. Officiũ vero ordinarii erit, ꝙ cõvocatis ꝑtib', in earũ p̄ſentia ſi intereſſe voluerint, fiat diligẽs et ſum̃aria inquiſitio ſecundũ formã brevis,et ſi ſpõſalia vel matrimoniũ ſint cõtracta,vel õninò nullũ,vel ſi matrimoniũ tamẽ illegitimũ. Videndũ igit̃ erit de matrimonio de quo ſupradict̃ eſt in tractatu,quis hæres ſit legitimus,et ubi dicit̃ ꝙ hæres eſt legitimus q̃m juſtæ nuptiæ demõſtrãt,ſive clãdeſtinũ fuerit matrimoniũ ſive publicum , ſive per verba de p̄ſenti ſive per

verba

verba de futuro, ſive ſub conditione contractū, dum tamen diſſolvi nō poſſit, nec in vita contrahentiū fuerit diſſolutum; cùm ſpōſalia ſive matrimonium ſit conjunctio maris et fœminę individuam vitæ retinens cōſuetudinem. Et ꝑ hoc de facili ꝑpendi poterit quis legitimus fuerit & quis baſtardus. Cùm autē judex Eccleſiaſticus inquiſitionē fecerit, nō erit ab eo appellandum ab aliquo, nec à petente nec à tenente: à petente nō, quia talē juriſdictionē et talem judicē elegit; à tenente non, quia ſic poſſet cauſam in infinitū ꝓtrahere de Judice in Judicē uſq; ad Papā, et ſic poſſet Papa de laico feodo indirecte cognoſcere. Itē notandū ꝙ tantū operatur tenentis abſentia q̄m ꝑſentia, ſed à delegato et ab officiali ſi dicātur erraſſe vel colluſionem feciſſe poteſt appellari ad Epiſcopū, vel aliū ordinariū, quia ordinarius errorē taliū et ſententiā poterit revocare vel corrigere, licet nō poſſit ꝓpriū, niſi cū difficultate. Facta igitur inquiſitione ſecundū ꝙ ꝑdictū *eſt* cùm pars ſequens venerit ad curiā cū inquiſitione, ſtatim ſum̄oneatur loquela q̄ remāſit ſine die & ſum̄oneatur tenēs ꝑ hoc br̄e. ¶ 15. Rex vic. ſalutē. Summoneas ꝑ bonos ſum̄onitores B. tenentē ꝙ ſit coram Juſtic. nr̄is apud talē locū auditurus recordū & judiciū ſuū de loquela q̄ fuit *in eadē curia nr̄a* corā &c. inter A. petentē et eundē B. tenentē, de tanta tr̄a cū ꝑtinentiis in tali villa, quā idē A. in eadē curia nr̄a clamat ut jus ſuū verſus eundē B. et unde idem B. dixit ꝙ idē A. nulliū jus habuit *in* terra *illa* eo ꝙ baſtardus fuit, quia pater ſuus nunq̄m deſponſavit matrem ſuam, vel alia tali de cauſa: & unde inquiſitio baſtardiæ tranſmiſſa fuit ad curiā Chriſtianitatis, & habeas ibi ſum̄onitores et hoc br̄e. Teſte &c. ¶ 16. Ad primum vero diem ſum̄onitionis bene poterunt ſe eſſoniare tàm petens q̄m *tenens ſi voluerint*, ſimul vel viciſſim, quouſque habuerint eſſonium. Si autem ad primum diem vel poſt eſſonium tenens defaltam fecerit poſt reſummonitionem, cùm ſummonitione ꝑventus ſit, ſtatim teſtata ſummonitione capiatur terra in manum dn̄i Regis per defaltam per parvum cape, & tenens ille ſum̄oneatur ꝙ ſit ad alium diem auditurus inde judicium ſuum. Et ad quem *diem* ſive venerit ſive non, amittet ſeyſinam ſuam per defaltam, ſive inquiſitio fecerit pro eo ſive contra ipſum, niſi docere poſſit rationem ſufficientem quare nō venerit. Si autem ſummonitione præventus non fuerit, ſed malitioſè ante reſummonitionē pendente inquiſitione cōtumaciter ſe tranſtulerit ad ꝑtes tranſmarinas & extra regnū abſentaverit, ita ꝙ ſequi *noluerit nec* intereſſe inquiſitioni cùm Epiſcopus vel Ordinarius Juſticiariis hoc mandaverit, nihilominus faciant Juſtic. eū ſum̄oneri, ac ſi in regno eſſet, ꝙ ſit auditurus recordū & judicium ſuū, ut ſupra. Et ita ꝓcedant quouſq; talis amiſerit ꝑ defaltam: ut de Itinere M. de P. in com̄ Norff. de Henry de la Stoke. ¶ 17. Effectus vero legitimationis ꝓbatæ hic eſt, ꝙ cùm ſemel ꝓbata fuerit & judicium ꝓ tali reddatur in curia Regis, ſemper quoàd omnes legitimus erit, niſi in probatione intervenerit fraus, nō erit itaq; ad *plures* curias Chriſtianitatis trāſmittēd', objecta ab aliquo tali exceptiōe, quia ſi ad diver*ſos* mitteret̄ epiſcopos, poſſēt cur̄ regiæ cōtraria vel diver*ſa* reſcribere. *Sed* fraudulenter

lenter poſſet fieri inquiſitio hoc modo, ut ſi quis plures t̃ras vel amplas hæreditates peteret à diverſis, ꝓcurare poterit petens ꝑ fraudẽ ꝙ ab aliquo ipſorũ ei opponeretur baſtardia, & ita paciſci cũ eo ne quid diceret in teſtes & cõtra teſtificata, et ſic fraudulenter ꝓbare poſſit legitimationẽ, et ſic obtinere verſus omnes, ꝙ quidẽ eſſet iniquum. Itẽ eſto ꝙ quis cum legitimationẽ ſuã ꝓbaverit corã quibuſcunq̃ judicibus, anteq̃m ad curiã venerit cum inquiſitione moriatur, ſi talis hæredes habuerit de carne ſua ꝓcreatos, tales habendi ſunt ꝓ legitimis, et aliis p̃ferendi in ſucceſſione, et ex tali inquiſitione erit judicium reddendum ꝓ hærede, ꝙ ꝓ anteceſſore redderetur ſi viveret, quia legitimitas anteceſſoris ꝓbata, extenditur ad hæredes quoad omnia, videlicet ſucceſſiones, ordines, et dignitates. Et notandũ ꝙ poſt mortem nõ valet talis exceptio ꝓpoſita contra eum qui mortuus eſt, cùm ad exceptionem talem reſpondere non poſſet, inquiri tamen poterit ꝑ patriam utrum talis fuerit necne, ſecundum ꝙ inquiri poterit utrum quis libere tenuerit, vel in villenagio, licet de ſtatu talis inquiri non poteſt poſt mortem, ut de term̃ S. M. anno Regis H. vi. incipiente vii.

¶ 1. *Exceptio competens ex perſona petentis ſi fuerit non ſanæ mentis. i. furioſus & ſunt plures peremptoriæ.* 2. *Exceptio ex perſona petentis ſi fuerit ſurdus & mutus naturaliter.* 3. *Exceptio propter morbum incurabilem ſicut de leproſo.* 4. *Exceptio ex cognitione ubi quis ſe cognovit ad villanũ.* 5. *Exceptio ſi de crimine convictus fuerit de felonia vel aliquis anteceſſorũ.* 6. *Exceptio per mortem civilem ſi quis contulerit ſe religioni & habitum religionis ſuſceperit. Cap. 20.*

Competit etiã exceptio perẽptoria tenenti ex ꝑſona petẽtis, ſi petẽs furioſus fuerit vel nõ ſanæ mẽtis ꝙ diſcernere neſciat, vel omninò nullã habeat diſcretionẽ. Tales em̃ non multũ diſtãt à brutis q̃ ratione carent, nec valere debet ꝙ cũ talibus agitur durãte furore, poſſunt enim quidã dilucidis gaudere intervallis, & quidam habent furorem ꝑpetuũ. Quod autẽ actum fuerit cũ talibus tẽpore quo dilucidis gaudent intervallis, ratũ erit ac ſi cum aliis ageretur, ſive furorem ſimulaverint ſive non. Acquirere quidem non poterunt in ipſo furore, vel cùm non fuerint ſanæ mentis aliqui, quia conſentire nõ poſsũt, nec acquiſita alienare vel dare, quia alienationi non magis conſentire poſſunt quàm acquiſitioni, ſed ſeyſinam retinent, quia animum mutare non poſſunt, quem acquirendo dum eſſent ſanæ mentis habuerint, et furor ſuperveniens nihil adimit non magis quàm morbus incurabilis ſicut lepra, ſecundum quod dicitur quòd multa impediunt contrahendo quæ non dirimunt contractum, & ita ſunt multa quæ impediunt ꝓmovendo, quæ non dejiciunt jam promotum. Et talibus de neceſſitate dandus eſt tutor vel curator. Sed quid dicendum erit de fatuo? Fatuus quidem acquirere poterit, non tamen in aliquo diſcretionem habet, & talibus ſimiliter datur curator, niſi autem expreſſe renunciaverit, quia contra voluntatem expreſſam non acquirit, ſicut contigit coram ipſo Rege & fratre & hærede Herberti filii Petri, qui publicè renunciavit hereditati, & ita quòd ſucceſſit ei Reginaldus frater minor. Si autem ita fatuus fuerit quòd nihil ſciat diſcerne-

cernere inter teneměta nec inter jura, talis nunqm acquirit, quia nō cōſentit. Sed diſcuſſio hujuſmodi exceptionis diſcretioni judicis relinquatur. ¶ 2. Competit autē tenenti exceptio peremptoria ex perſona petentis, ꝑpter defectū naturæ: ut ſi quis fuerit ſurdus & mutus naturaliter, ſ. ꝗ omnino loqui nō poſſit nec audire, nō tamē ſi tardè audiat, vel loqui fuerit aliquātulū īpeditus. Et talis cūm naturaliter ſurdus fuerit & mutus, acquirere non poteſt, quia nō poteſt cōſētire, quia verba ſtipulātis audire nō poteſt omninò, et cū ōninò audire non poſſit nec omnino loqui, voluntatē & cōſenſū exprimere nō poteſt, nec verbis nec ſignis. Naturaliter dico, hoc eſt à nativitate, ſicut dicitur de cæco, qui cæcus fuit à nativitate, quia ſi hoc aliter alicui evenerit à caſu, inquirendū erit qualis fuerit ante hujuſmodi infortuniū, quia ſi loqui potuit ab initio & audire & cōſentire, ꝑ ſe & ꝑ ꝓcuratorē acquirit, & acquiſita retinet, ſed tamen de facili non transfert ad alium acquiſita, ſed cū ſurdus et mutus naturaliter acquirere non poſſit, ꝑ officiū judicis invenienda ſunt ei neceſſaria quoad vixerit ꝓ qualitate ꝑſonæ, & hæreditatis quantitate ſi hæres eſſe debuit, & ſi ſemel autoritate curatoris acquiſierit, ſi fuerit inde ejectus, recuperabit ꝑ aſſiſam ſicut minor. ¶ 3. Datur etiam exceptio tenenti ex ꝑſona petentis peremptoria, ꝓpter morbū petentis incurabilē & corporis deformitate, ut ſit petens leproſus fuerit & tam deformis ꝗ aſpectus eum ſuſtinere non poſſit, & ita ꝗ à comunione gentium ſit ſeparatus, talis quidē placitare non poteſt, nec hæreditatē petere: ut de term̄ S. T. añ Regis. H. xi. in com̄ Hereford de Agnete q̄ fuit uxor Johannis de Weſtwikam petēte dotē ejus. *Hujuſmodi vero morbus repellit* petentem ab agendo, ſed hæreditatem jam habitam *non adimit morbus ſuperveniens ſed* habendā. ¶ 4. Datur exceptio tenenti ex ꝑſona petentis peremptoria, ꝑ cōfeſſionē & cognitionē petentis ſive liber ſit ſive ſervus, ut ſi quis in curia dñi Regis ſemel cognoverit ſe eſſe villanū, licet liber ſit, ſemper obſtabit ei exceptio villenagii, ut ſupra in pluribus locis: et ſimiliter de itinere M. de P. de loquela q̄ fuerit ſuper judiciū in diverſis com̄ añ Regis H. iii. in com̄ Dorſ. de Hamelino filio Radulphi. ¶ 5. Datur etiā exceptio tenenti ex ꝑſona petentis perēptoria, ex crimine & delicto petētis, de quo ꝑ judiciū fuit covict' vel utlagat', vel ſi t̄rā abjuraverit & poſtea ꝑ Regē fuerit reſtitutus ad pacē, & ꝗ eodem modo competit tenenti ex ꝑſona anteceſſorū petentis, ſicut ex ꝑſona ſua ꝓpria, ita ꝗ hæreditas vel tenementū petitū *deſcendere nō poſſit* ad petentē, ut ſi ipſe petens feloniā fecit, pater vel mater, frater vel ſoror, à quo vel ꝑ q̄m jus deſcēdere deberet ad petentē, refert tamē qualiter quis fuerit utlagat', & qualiter reſtitutus, & utrū utlagatus fuerit ꝑ legē t̄ræ, vel cōtra legem t̄ræ & ꝑ volūtatem: et cōtra iſtā exceptionem reſpōdere poterit petēs multis modis, ꝗ nō eſt ſecūdū legē t̄ræ. Itē ꝗ nō in loco debito, ſicut in com̄. Itē ꝗ nō interrogat' de com̄ in com̄, ſed in mercatis et in aliis *publicis* locis clamat', vel utlagat' ꝑ b̄re dñi regis & ꝑ ſolā volūtat dñi regis, *ordine* juris nō obſervato: ut de term̄ S. M añ regis H. xv. in com̄ Salop de *Falcon̄* filio W. Et qualit̄ & quādo talis exceptio valere debet videri *poterit* de placit

coronæ

coronæ de utlagatione utlagatorũ, & eorũ inlagatione; & ad q̃ reſtituãtur & ad q̃ non. ¶ 6. Cõpetit exceptio tenenti ex pſona petentis peremptoria, ppter mortẽ civilẽ, ut ſi quis ſe religioni cõtulerit, et poſtea ad ſeculũ reverſus agere velit & hæreditate petere, non audietur. Cùm ſemel quis ſe religioni contulerit renunciat omnibus q̃ ſeculi ſunt, habita diſtinctione, utrũ habitũ pbationis ſuſceperit, vel habitũ pfeſſionis, & cùm ſic objecta fuerit hujuſmodi talis exceptio, inquiſitio curiæ Chriſtianitatis demandabitur facienda, cũ contra exceptionẽ talem fuerit replicatũ, et ſecundũ illã inquiſitionẽ in foro ſeculari erit judicãdũ, ſicut cõtigit de W. Burdõ de Deſeburgh qui uxorẽ duxit quandã poſtq̃m effecta fuit monialis. Eſt etiã mors civilis in ſervo in ſervitute ſub poteſtate dñi cõſtituto. Hujuſmodi vero ſervitus mortalitati cõparatur, quia fuit aliquãdo in manu dñi vita et mors, ſed modo nõ, ppter ſeveritatem dominorũ ſed in manu dñi Regis, ſed cùm tales poteſtatem dñi ſui effugerint, quaſi reſuſcitati ad vitam aliquãtulum reſpirant, ſecundum q̃ ſuperius ppendi poterit de exceptione ſervitutis.

¶ 1. De exceptionibus quæ cõpetunt ex perſona petentis & quæ peremptoriæ ſunt ſicut de minori ætate. 2. De quibus minor infra ætatem debeat reſpondere & de quibus non. 3. Breve ne minor reſpondeat infra ætatẽ de libero tenemẽto ſuo donec ſit talis ætatis. 4. Si plures ſint hæredes quorum quidam infra ætatem & quidam non. 5. Exceptio ratione adjuncti ſicut de participe & uxore. 6. Si mulier cum hæreditate nupta fuerit minori vel e contrario. 7. Status minoris mutari non debet nec de tenementis nec de ſervitio & conſuetudinibus. 8. Replicatio, ſi in aſſiſa mortis anteceſſoris vel in placito per breve de recto objiciatur minori quod placitare non poſſit quia minor eſt. 9. De probatione ætatis ex præſumptione per aſpectum corporis. 10. Si Juſtic. dubitaverint cum venerint. 11. Qualiter probatur ætas per patriam cum per aſpectum corporis probari non poſſit & per quos. 12. Ex præſumptione ut ſi quis alios placitaverit ſicut major. 13. De reſummonendo loquelam ad curiam quæ remanſit ſine die propter minorẽ ætatem. 14. Breve cùm ſeyſinam recuperaverit jam major factus verſus dominum capitalem, & ſimiliter de vaſto facto in uno brevi.

Cap. 21.

DIctum eſt in pximo ſuperius de exceptionibus q̃ cõpetũt tenẽti ex pſona petentis, & q̃ perẽptoriæ ſunt ppetuæ: Nunc autẽ dicendũ eſt de exceptionib9 q̃ cõpetunt eidẽ ex pſona ejuſdẽ q̃ dilatoriæ ſunt, & tẽporales. Et inprimis de illa q̃ petẽti opponitur qui ante tẽpus agere nõ poteſt eo q̃ eſt minor & infra ætatẽ, maxime in cauſa pprietatis nec etiam cõveniri, qua objecta ſi cõſtiterit ipſũ eſſe minorẽ, differtur actio quouſq̃ major effect9 fuerit, ſed non cadit brẽ, ſed reſumoneatur loquela cũ pvenerit ad ætatẽ, niſi forte talis ſit actio ad q̃m infra ætatẽ reſpondere teneatur. Et quoniã diverſæ ſunt ætates et diverſimodè judicãdæ ſecũdũ diverſitatẽ actionũ, pſonarũ & tenementorũ, ideo de ætatib9 qualiter inter ſe differãt videam9: ſed de hac materia & differentia ætatũ dicitur in pte ſupra in tractatu de cuſtodia minorũ qui eſſe debent ſub cuſtodia et cura dominorũ & in quantum tẽpus. Sed quoniã minor quandoq̃ infra minorem ætatẽ agere poterit & cõvenire majorem & quãdoq̃ cùm fuerit in ſeyſina tenetur reſpondere infra minorem ætatem in quibuſdã caſibus tam minori q̃m majori, in quibuſdã autem nec majori nec minori ante plenã ætatem, videndũ inprimis ĩ quib9 caſibus infra ætatem agere poſſit & petere, & quæ, & qua actione. Et ſciendum

endũ ꝙ in qualibet ætate petere poterit ſeyſinã ꝓpriã ſi fuerit diſſeyſitus, ꝑ aſſiſam novæ diſſeyſinæ quandocunq; & qualitercunq; fuerit diſſeyſitus. Itẽ ſeyſinã anteceſſorũ cujuſcũq; ꝑ aſſiſam mortis anteceſſoris ſed cum ita recuperaverit, nõ reſpondebit inde ante plenã ætatẽ ad aliquod bre impetratũ ſuper poſſeſſione vel ꝓprietate, ſed liberũ ſocagiũ petere nõ poterit ante tẽpus de ſeyſina anteceſſoris ꝑ bre de recto, ante ætatem xiv. annorũ non magis qm feodũ militare anteqm effect9 fuerit ætatis xxi. anni, hoc eſt anteqm ĩpleverit xxi. annũ et xxii. attigerit. Et cũ ſic ꝑ bre de recto ſeyſinã ꝓpriã recuperaverit de ſocagio inde non reſpondebit ante plenã ætatẽ nec de feodo militari nec minori nec majori. Itẽ nec feodũ militare petere poterit ante tempus ꝓfinitũ, ſed tũc cùm recuperaverit ꝑ breve de recto & major effect9 fuerit, reſpondebit inde cuilibet majori cùm fuerit implacitatus, minori tamẽ non niſi in cauſa poſſeſſionis. Sed eſto ꝙ ipſe minor vel cuſtos ſuus alienaverit, qritur an minor ante ætatẽ poſſit revocare factũ ꝓpriũ vel cuſtodis? videtur ꝙ factũ ꝓpriũ revocare nõ poſſit ante ætatẽ, quia cùm ad ætatẽ ꝑvenerit ratificare poterit donũ ſuũ & facere validũ ꝙ ab initio non valuit. Eodẽ modo nec factũ cuſtodis ſui, cùm alienatio illa non multũ noceat minori ante ætatẽ, & tũc recuperare ſuũ habebit ꝑ breve de ingreſſu, niſi ſit qui dicat ꝙ facta alienatione ſtatim poſſit minor per aſſiſam novæ diſſeyſinæ infra ætatẽ ſibi ꝓvidere. Si autẽ plures ſint minores non ꝑticipes qui in cauſa poſſeſſionis petant unicam rem verſus eundẽ majorẽ, non poſſunt ſimul agere nec ſimul recuperare, ſed ſemper de ultima ſeyſina erit judicandũ, ut ſupra in tractatu de aſſiſa mortis anteceſſoris plenius. ¶ 2. Cũ autẽ minor fuerit in ſeyſina, videndum de quib9 teneatur reſpondere infra ætatem et de quibus non. Et ſciendũ ꝙ reſpondere tenetur, non obſtãte ætate, majori in omni caſu tam ſuper ꝓprietate qm ſuper poſſeſſione, & minori in cauſa poſſeſſionis ſi fuerit feoffatus in minori ætate, et fere omnia habebit remedia in exceptionibus et eſſoniis tam de malo veniẽdi qm de malo lecti, & in warranti vocatione ꝓterqm in hoc ꝙ attornatũ facere non poſſit. Et ſi hoc, ſequitur ꝙ eſſoniũ de malo lecti habere non poterit, ut ſi languor ei fuerit adjudicatus & poſt languorẽ venire non poſſit, reſponſalẽ pro eo mittere non poterit non magis qm facere attornatũ. Reſpondebit etiã in minori ætate de facto ſuo & injuria ſua ꝓpria, tã in cauſa criminali qm civili, dũ tamẽ civiliter agatur: ut ſi minor diſſeyſinã fecerit, ad aſſiſam novæ diſſeyſinæ reſpõdebit. Reſpõdebit etiã non obſtãte minori ætate mulieri dotẽ petẽti ꝓpter favorẽ dotis. Fallit tamẽ in caſu ſpeciali, ſcilicet ubi avus alicuj9 minoris dotavit uxorẽ ſuam & ipſa mortuo viro ſuo dotem non petiit ꝑ longum tempus, ſcilicet, x. xx. vel xxx. annos in vita hæredis viri ſui, & mortuo hærede illo ante aſſignationẽ dotis hærede ſuo infra ætatẽ relicto, ſi mulier tũc petere poterit ex cauſa dotis, talis hæres non ita reſpõdebit ei ante ætatẽ ſuam, ſed obſtabit ei exceptio minoris ætatis uſq; ad ætatem hæredis, et eo ꝙ ꝑ tantũ tẽpus tacuit, ꝓſumi poterit ꝙ inter ipſã & hæredem anteceſſoris intervenit pactum de non petendo, vel quòd remiſit, & hujuſm.

Item

Item reſpondebit infra ætatẽ aliquando ſi res tangat ipſum regẽ, quia infra ætatẽ inquiri poterit, ſalvo jure minoris & ſalvo jure cujuſlibet, utrum anteceſſor hæredis qui rem tenuit obiit inde ſeyſitus ut de feodo vel non, ſicut de Wilhelmo Lungeſper Comite Sarum & Elena uxore ejusq̃ fuit infra ætatẽ, & ubi facta fuit inquiſitio de caſtro Sarũ corã Simone de Pateſhul & ſociis ejus, utrũ caſtrũ illud cũ com̃ ꝑtineret ad Regẽ ſcilicet vel ad ꝑdictũ Wilhelm̃ ratione Elenæ uxoris ejus, & ubi Rex Henr̃ poſtmodũ retinuit ꝑ ꝑdictam inquiſitionẽ. Itẽ reſpõdebit minor ad finem factũ nõ obſtãte ætate ſi implacitetur. Si autem alius fuerit implacitatus & ꝑ finem factum minorem vocaverit ad warrantũ, in placito warrantiæ reſpondebit ꝓpter finẽ factum, ſed cùm warrantizaverit petenti non reſpondebit in principali placito ante ætatem: ut ꝓbatur de term̃ S. Michaelis anno regni Regis Henr̃ xv. incipiente xvi. in com̃ Eſſex de Alicia quæ fuit uxor Lucæ Brokenhed. Ad idem facit in rotulo de term̃ S. M. anno Regis H. xvi. incipiente xvii. in com̃ Suff. de Juliana quæ fuit uxor Alani de Giſeham. Item infra ætatem reſpõdebit petenti ad aſſiſam mortis anteceſſoris et ad alia brevia & ad alia placita ſive res corporalis ſive jura petantur de omni de quo anteceſſor minoris non obiit ſeyſitus in dominico ut de feodo. Itẽ ſi minor in minori ætate amiſerit ꝑ aſſiſam in placito poſſeſſionis ſicut ꝑ aſſiſam mortis anteceſſoris, recuperabit major factus ꝑ breve de recto in placito ꝓprietatis. Itẽ infra ætatẽ reſpondebit minor tam de facto alieno quàm ꝓprio quoad reſtitutionẽ licet non quoad pœnam, ſi pater vel alius anteceſſor ſuus (cujus hæres ipſe fuerit) diſſeyſinam fecerit cùm immediate ſuccedat in rem vitioſam ſi contra ipſum agatur poſt mortẽ anteceſſoris per breve de ingreſſu. Quia vice verſa de nullo reſpondebit de quo anteceſſor minoris in ſeyſina obiit ſeyſitus in dominico ſuo ut de feodo. Item infra ætatem reſpondebit quandoq; ex obligatione anteceſſorum facta in curia dñi Regis de conſilio curiæ, ut ſi anteceſſor obligavit ſe ad reſpondendũ alicui certo die, vel hæredes ſuos ſive fuerit plenæ ætatis ſive infra ætatẽ ſi de eo humanitùs cõtigerit, ſicut de hæredibus Johannis de Monumew verſus Regem. Minor etiã cùm placitatus fuerit ante ætatẽ non reſpõdebit de aliquo de quo anteceſſor ſuus (cujus hæres ipſe eſt) obiit ſeyſitus ut de feodo, & quia (ut prædictum eſt) quandoq; tenetur reſpondere infra ætatem & quandoq; non, ideo ſine ꝑjudicio ſuo fieri poterit inquiſitio infra ætatem utrũ anteceſſor ſeyſitus obiit ut de feodo ſibi & hæredibus ſuis, vel tantũ ad terminũ vitæ, vel annorũ vel ut de vadio vel in cuſtodia vel hujuſmodi ut de W. Lungeſper. Et ſi forte infra ætatem de hujuſmodi arctatus fuerit ad reſpondendum, ſuccurritur ei ꝑ tale breve ne reſpondeat ante ætatem, quia ſtatus minoris mutari non debet. Et facta ſic inquiſitione aut remanebit placitum aut procedet. Rex vicecomiti ſalutẽ. Precipimus tibi quòd non implacites vel implacitari permittas talẽ qui eſt infra ætatẽ (ut dicitur) de libero tenemento ſuo in tali villa, donec idem talis; talis ſit ætatis ꝙ poſſit & debeat ſecundum legem & conſuetudiñ Angliæ de tenemento reſpondere. T. &c. Item ſi aliquis minor

voca-

vocaverit ad warrantũ in com̄, ne tenens cogatur petenti in principali placito reſpondere, vel ne ulterius ꝓcedat in principali ante ætatẽ fiat ei tale breve. ¶ 3. Rex vic. ſalut. Præcipim⁹ tibi ꝙ nõ pmittas ꝙ A. implacitet B. de tanta terra cũ ꝑtinentiis in tali villa, unde idẽ A. trahit ad warrantũ C. qui eſt infra ætatẽ & warrant⁹ ejus eſſe debet ut dicit, donec idem C. ſit talis plenæ ætatis ꝙ poſſit et debeat ſecundũ legẽ & cõſuetudĩnẽ Angliæ terram warrantizare. Et hoc locum habet ſi minor in com̄ vocetur ad warrantũ. Et cũ minor non teneatur reſpondere de aliquo de quò anteceſſor ſuus ſeyſitus obierit ut de feodo, à cõtrario ſenſu videtur ꝙ reſpõdere debeat de omni de quo anteceſſor ſuus non obiit ſeyſitus ut de feodo, facta prius inquiſitione, ſive res corporales petãtur ſive jura. Seyſiri autẽ poterit quis de re corporali in qua jus habet, ſive de jure ad rẽ vel ad ꝑſonam ꝑtinente. Et unde ſi de re corporali agatur et fuerit ſeyſitus añ et die quo fuerit vivus et mortuus, locũ habet ꝙ dicitur. Si autẽ jura ſint, et in ſeyſina fuerit añ & die quo moriebãtur, licet non fuerit uſus añ & die quo moritur dũ tamẽ nõ ſit deuſus, hoc eſt ꝙ non amittat ꝑ non uſũ, ſicut dici poterit de ſervitutibus de paſtu pecoris, et aliis cõſimilibus. ¶ 4. Itẽ cùm nullus teneatur reſpõdere ante plenã ætatẽ, tamẽ ſi plures ſint unũ jus habẽtes quaſi unũ corpus, licet plures ſũt plenæ ætatis & unus vel duo infra, illi qui plenæ ætatis ſunt exceptionẽ dilatoriam habebũt ex ꝑſona taliũ quouſq̃ omnes plenã ætatẽ habuerint, et ſic exceptionẽ cõſequantur ex perſonis aliorũ q̃m ex ꝑſonis ꝓpriis non habebunt. Et ꝙ dicitur de tenente, dici poterit de petente, ut ſi tenẽs ſine ꝑticipibus ſuis qui ſunt infra ætatẽ reſpondere non teneatur, vice verſa tenenti à petente ſine ꝑticipibus non debet reſpõderi, ut infra dicetur plenius de ꝑticipibus. ¶ 5. Itẽ exceptionẽ poterit habere quis ratione adjuncti ꝙ ex ſe ipſo habere nõ poterit, ſicut inter virum et uxorẽ, ut ſi vir plenæ ętatis exiſtens ducat in uxorẽ aliquã cum hæreditate q̃ fuerit infra ætatẽ, et implacitati fuerint de re uxoria ꝓpter minorẽ ætatem uxoris remanebit loquela ſine die, quouſq̃ uxor (de cujus jure agitur) effecta fuerit plenæ ætatis. Si autẽ vir tenẽs fuerit infra ætatem, & uxor plenæ ætatis, cum implacitati fuerint nõ remanebit loquela ſine die ꝓpter minorẽ ætatem viri, ſive nupta ſit ante impetrationẽ brevis vel poſt, quia mulier implacitata de jure ſuo ſi ꝓpter minorem ætatem viri poſſet differre judiciũ, ita poſſet q̃libet mulier in fraude nubere viro minori cũ ꝑticipes haberet vel non, ꝙ eſſet iniquum, et ſive hæreditas ꝑtita eſſet ſive nõ. Et idẽ dici poterit ſi qua mulier nuberet villano, cùm fraus talibus patrocinari non debeat. Et de hac materia inveniri poterit, s. de uxore majoris ætatis et viro minoris, in rotulo de term̄ S. H. apud Weſt. añ regis H. xv. in com̄ North. de W. Lungeſper minore & Idonea uxore ejus majore. ¶ 6. Si autẽ vir & uxor, vel è contrario hæreditatẽ et rem uxoriã ſimul petãt, quorũ unus eorũ ſit infra ętatem, ſi vir plenæ ætatis fuerit & uxor infra, ſive ante brẽ impetratum ſive poſt contraxerint, remanebit loquela ſine die uſq̃ ad ętatem uxoris q̃ fuerit infra ætatẽ, et hoc ſi nupſerit ante brẽ impetratum. Si autem poſt, cadit omnino brẽ ſi tenens volue-

voluerit, vel differtur actio uſq; ad ætatem uxoris de cujus jure agitur. Si vero maritus fuerit infra ætatē et uxor plenæ ætatis, non remanebit loquela ꝓpter minorē ætatē viri (ut ſupra) ſi cōtraxerint ante bre. Si autē minor petat contra minorē, vel major cōtra majorē, vel è cōtrario in cauſâ poſſeſſionis, quid fieri debeat ſatis dictum eſt ſupra in tractatu de aſſ. mor ātec. Si autē in cauſa ꝓprietatis, nec petēs petere poterit, nec tenēs tenebit ei reſpondere, ſive petēs major fuerit ſive minor āte plenā ætatē. ¶ 7. Status enim minoris mutari nō debet nō magis de ſervitio & cōſuetudine q̄m de tenemēto, ut ſi de minori petātur ſervitia & cōſuetudines de quib' pater vel alius anteceſſor ſuus quietanciā habuit añ et die quo fuit vivus & mortuus, minor ante ætatē petēti nō reſpōdebit. Itē nec mutari debet ſtatus ſuus, ut ſi ſervitia & cōſuetudines debitæ exigātur à minore, & pater vel alius anteceſſor illa fecerit alii dño capitali q̄m ei qui nunc petit, añ et die quo fuit vivus et mortu', minor petēti nō reſpōdebit ante ætatē, quia ab eo cui anteceſſor ſolvit recedere nō poteſt ante ætatē: & ſic nō mutatur ſtatus minoris ante ætatē, ſive ſit tenemētū ſive ſervitiū, ſive libertas, ſive quid tale; dum tamē ꝑ inquiſitionē cōſtiterit de veritate, cū tali ꝓteſtatione, ꝙ ſalvū ſit jus minoris cum ad ætatē ꝑvenerit, nō obſtantib' chartis vel inſtrumentis anteceſſorū in cōtrariū facietib', cū minor ad chartas infra ætatē reſpōdere non poſſit, ut ſi cuſtos nomine minoris cōſuetudines & ſervicia petat de quibus pater vel alius anteceſſor minoris ſeyſit' obiit, licet tenētes chartas ſufficiētes vel alia inſtrumēta oſtenderint ꝙ aliter tenere debeant & ꝑ alia ſervitia, ꝓ ſeyſina anteceſſoris & ꝓ minore judicabitur, quia ad chartas reſpondere nō poteſt. Et vice verſa ſi minor indebita petat ſervitia & cōſuetudines, & tenentes ſui quietanciā allegaverint ꝙ die & añ &c. ante ætatē minoris nō reſpōdebit. Eodē modo ſi dñus capitalis minoris indebita ſervitia, conſuetudines et incōſuetas petat à minore. Idē etiā erit ꝙ ſtatus minoris mutari nō debet, ut ſi pater vel alius anteceſſor minoris aliq̄m tenentē ſuum acquietaverit de ſervitio illo verſus ſuperiores dominos capitales anno, die &c. ille minor eundē ſine aliqua conditione acquietabit. Quod quidē dici poterit de illo qui terrā aliquam dederit alicui domui Religioſæ in liberam, puram et perpetuam eleemoſynam, ſi Abbas vel Prior diſtringatur pro aliquo ſervitio forinſeco, vel alio, ſi anno & die quo anteceſſor minoris donator obiit, fuit talis q̄rens in ſeyſina de acquietancia, ita ꝙ anteceſſor minoris eum acquietaverit, hæres quamvis minor eum acquietabit: ut de term̄ S. Michaelis anno regni Regis Henrici nono incipiente decimo in comitatu Kanc. de Priore de Merton & Nigello de Mumbrey. Et idem erit licet warrant' nihil ſolverit nec acquietaverit, cum à capitali Dño anno & die nihil ſit petitum. Itē ſi de maritagio alicujus vel de alia re agatur, unde minor vocatus fuerit ad warrantū, ſi anno et die quo anteceſſor minoris fuit vivus & mortuus, fuit idē anteceſſor ſeyſitus de maritagio illo, minori infra ætatē reſpōdebitur: ut de term̄ S. Michaelis anno regni Regis H. nono incipiente decimo in com̄ Eborū de W. de Carleton & R. de Percy. Item caſus de minore

quòd

quod ſi quis pepigerit cum dño capitali ne hæres ſuus ſit in cuſtodia cùm fuerit infra ætatẽ, vel ne releviũ det cùm plenam ætatẽ habuerit, & talis dominus capitalis ſuperiorẽ capitalẽ habeat dominũ, ſi cõtingat utrumq; tenẽtẽ mori hæredibus eorũ infra ætatem exiſtentib⁹, & cuſtodia hæredis tenentis medii devenerit in manũ ſuperioris capitalis dñi, non poſſit hæres tenentis inferioris liberari quin ſit in cuſtodia ſuperioris capitalis dñi, vel quin relevium det ſi major fuerit, non obſtante charta vel cõventione facta cum tenente medio, niſi talis hæres oſtendere poterit ꝙ charta ſic uſitata fuerit ꝙ alius hæres ꝓcedens quietanciam habuerit, ꝙ per talẽ conventionem ſub cuſtodia ſuperioris capitalis dñi non extiterit, vel ꝙ releviũ non dediderit, ut de Comitiſſa de Inſula capitali domina, & W. de Crecure tenente ſuo, & W. de Honywell tenente W. de C. & unde idem W. de Crecure fuit medius inter Comitiſſã & W. de Honywell. Quod autẽ dicitur ꝙ ſtatus minoris mutari non debet in rebus corporalibus, ſic nec in juribus nec in libertatib⁹, ut ſi alicui concedatur libertas de faciendo aliquid in alieno, vel in proprio, vel de utẽdo fruendo in alieno, vel de habendo in alieno, vel in ꝓprio: de faciendo gurgitẽ, ſtagnũ, molendinũ, piſcariam, vel hujuſmodi, de utendo fruendo, ſicut eundi, agendi, aquam ducendi, falcandi, fodiendi, vel hujuſmodi. Item de habendo in ꝓprio, ferias, mercata, furcas, vel hujuſmodi. Tol & theam, licet ille cujuſmodi jura conceduntur ſtatim non utatur, tunc eſt quaſi in ſeyſina, & jus illud tranſmittit ad hæredem ſuum majorem vel minorem, & ſemper videtur uti, donec amiſerit per non uſum, hoc eſt donec omninò eject⁹ fuerit & diſſeyſit⁹, vel ꝙ cõmode uti non poſſit, & ſic nihil tranſmittit ad hæredẽ niſi tantũ actionẽ de ſeyſina ſua, vel quaſi recuperanda quam in vita ſua amiſit, quã hæres licet minor ſit in minori ætate recuperabit per bře de ingreſſu: quia ſicut minor ad tale bře de ingreſſu infra ætatem reſpondere tenetur, ſic à fortiori ratione ei in conſimili caſu reſpõdebitur. Cùm autẽ quis hujuſmodi jura ex donatione Regis vel alterius, vel ex cõſtitutione dominorũ fundi & libertatis talis habuerit & illis uſus fuerit, ſeyſinã & uſũ trãſmittit ad hæredẽ. Et eandẽ ſeyſinã habebit hæres, ſive major fuerit ſive minor, quã habuit anteceſſor. Et cũ ſemel in ſeyſina fuerit, ſtatus ſuus mutari non poterit, ſecundũ ꝙ anteceſſor ſuus obiit ſeyſitus vel quaſi. Et in hujuſmodi non amittit quis, licet ſtatim nõ utatur, licet uti poſſit, donec fuerit diſſeyſitus, vel cùm ſtatim uti nõ poſſit quia caſus non evenit ꝙ uti poſſet. Sed ſi caſus evenerit ꝙ uti poſſet & tunc non utatur, ſed alius, vel cùm uti velit impediatur ꝙ uti nõ poſſit, vel non cõmodè, & ſic diſſeyſitus, in minore ætate hæredis non poterit ſtatus anteceſſoris mutari, niſi ex nova actione ꝑ hæredẽ de ſeyſina. Sed ſi hæres in ſeyſina fuerit, nemini infra ætatem reſpondebit. Et ſic ſtatus ſuus mutari non poterit. ¶ 8. Cùm autem minori oppoſita fuerit exceptio minoris ætatis quòd petere non poſſit per breve de recto, vel ſeyſinam anteceſſoris ſui verſus cuſtodem, reſpondere poterit & replicare & dicere, major ſum & plenæ ætatis, et hoc bene patet, quia omnes domini mei de quibus teneo, præter te reddiderunt mihi, hære-

hæreditatẽ meam, et me habent ꝓ majore, vel reſpondere poterit, ꝙ ætatẽ ſuam ꝓbavit coram talibus. Et quoniam aliquando de ætate dubitari poterit, videndũ erit qualiter ꝓbatur ætas, quia reſpondere poterit tenens replicationi ſuæ ꝙ non eſt plenæ ætatis, quia ſi reſtituta ſit ei hæreditas hoc fuit in fraudẽ, nec illi debet p̄judicare fraus illa. Item ſi reſpondeat petens ꝙ plenæ ætatis ſit ꝙ ætatẽ ſuam ꝓbaverit per inquiſitionem & per patriã, reſponderi poterit à tenente quod hoc ei nocere non debet, quia Juratores male juraverint, vel ꝙ Juſticiarii male decepti fuerint, ſi ꝓbata fuit ætas per aſpectum corporis. Item reſponderi poterit ꝙ non eſt plenæ ętatis quantum ad ſocagiũ, nec quantum ad feodum militare. Item licet quantum ad ſocagiũ, non tamen ad feodum militare. Item ſi dicat ꝙ major ſit quia in curia domini Regis placitavit, ſicut ille qui plenæ ætatis eſt, et ibi ꝑ judicium recuperavit. ¶ 9. Sed omnis talis reſponſio plenam & ſufficientẽ probationem ætatis non inducit, niſi tantum una, q̃ ſit per parentes & teſtes ſufficienter examinatos, et omnes aliæ inducunt p̄ſumptiones, ſicut aſpectus corporis & alię. Sed tamen q̃dam admittunt ꝓbationem in contrarium & q̃dam nullam, ſicut ꝑ aſpectum corporis ꝑ viſum Juſticiarii, ut ſi appareat talis ꝙ p̄ſumi poſſit de eo vehementer ꝙ plenæ ætatis fuerit, ut ſi fuerit barbatus, ſtatura magnus, vel hujuſmodi, et cùm Juſticiarii talem adjudicaverint ꝓ majore, ꝓ majore habebitur quantum ad omnes, et non erit ulteriùs contra eorum judicium diſputandũ. Sed quoniam appareat ſæpius quòd aliquis major ſit cùm ſit minor, et è contrariò cùm minor ſit appareę eſſe major, et ex hoc dubitaverint Juſticiarii, de neceſſitate recurrendum eſt ad ꝓbationem patriæ & parentũ, ſive minor petat ſive petatur ab eo. Sed qualiter hoc fieri debeat videndũ. ¶ 10. Et ſciendũ ꝙ per duodecim legales homines vel plures ſi opus fuerit, quorum quidam de parentela ejus qui dicit ſe eſſe majorem, et quidã qui non ſunt de parentela ejus, ꝑ quos rei veritas melius ſciri poterit, et qui examinati nulla ratione inveniantur ſuſpecti, ſed certis judiciis manifeſti: & eſt forma ſacramenti. ¶ 11. Jurare enim debent ꝙ talis habet ad minus viginti et unum annum & plus, vel ꝙ non ſit viginti et unius anni. Jurare autem debet primus ſic, quòd habet viginti & unum annum et amplius ſi fuerit maſculus. Si autem fœmina quòd habet quatuordecim vel quindecim annos et amplius, ſic me Deus adjuvet & ſancta Dei Evangelia, &c. Et poſt primum alius ſic: Et illud ſacramentum ꝙ talis fecit verum eſt, ſicut me Deus adjuvet, et ſic alii omnes. Et ſic admittetur minor ad agendũ vel reſpondendũ ſecundũ diverſitatem tenementorum, vel ſi dixerit contrarium non admittetur. Et quòd ita ꝓbari debeat ætas, habetis de Termino Sancti Michaelis anno regni Regis Henrici tertio incipiente quarto in comitatu Suſſex de Johanne de Bruſe et Reginaldo Bruſe, quia Juſticiarii per aſpectum corporis non poſſunt eſſe certi de ætate p̄dicti J. Et ideo conſideratum fuit quod fieret ꝓbatio per patriam et ꝑ parentes. Sed hic quòd aſſumi debeant parentes, videndum erit utrum fieri debet ꝓbatio pro minori vel contra minorem, quia ſive ſic ſive ſic, in omni

caſu

caſu poſſunt parentes eſſe teſtes ſuſpecti. Aliæ vero reſponſiones omnes quia levē inducūt p̄ſumptionē admittunt ꝓbationem in contrariū. ¶ 12. Probatur quandoq; ætas ex p̄ſumptione etiam indirectè, & ſine corporis aſpectu, & ſine teſtium ꝓductione, ut ſi quis agat cōtra alium & gerat ſe ꝓ majore, ſive major ſit ſive non, aliis agentibus cōtra ſe reſpondebit, ſi forte contra ꝓceſſum & factum ſuum dicat ſe eſſe minorem; quia ex quo ſemel ſe fecit majorem & ꝓ ſe, contra ſe habeatur ꝓ majore. Item ex p̄ſumptione, ut ſi aliquis alios implacitaverit ſicut major, aliis reſpondebit ut major. Item ꝓbari poterit quandoq; ætas ꝑ aſſiſam, et ꝑ Juratores aſſiſæ tantum, quandoq; exhibitis aliis ex cauſa parentibus et vicinis, ut ſi quis qui in cuſtodia extiterit petat hæreditatē ſuam verſus capitalem dominū ꝑ aſſiſam mortis antecesſoris, et objiciatur ei ꝙ non ſit plenæ ætatis, et quo caſu cùm ſic ꝓbata fuerit ætas, ſufficit, nec in contrarium admittitur convictio, vel alia ꝓbatio propter conſenſum, maxime quantum ad illum qui hujuſmodi exceptionē objecit, licet (ſecundum quoſdam) non teneat quantum ad alios, quia hujuſmodi Juratores falli poſſunt vel falſum facere ſacramentū prece vel precio corrupti. Si autem minorem ſe dicat quis cùm ſit major, et ad tuitionē ſui prætendat minorem ætatem ꝙ non reſpondeat, ſufficit quòd probetur ætas quocunque modo, ut ſic reſpondeat petenti, et per hoc tenebitur reſpondere omnibus aliis. Item ubi et quando debeat ætas probari videndū, & ſciendum quòd in curia domini Regis ſine reſummonitione, ubi ille cui objicitur minor ætas petens fuerit per aſſiſam mortis anteceſſoris verſus dominum capitalem. Si autem objecta fuerit pro ſe ne reſpondeat ante ætatem, vel contra ſe à tenente ne ei reſpondeatur, tunc poſt reſummonitionem fiat probatio ætatis ſi inde dubitetur, et fiat reſummonitio ad inſtantiam petentis per hoc breve. ¶ 13. Rex vicecomiti ſalutem. Summoneas per bonos ſummonitores A. quòd ſit coram Juſticiariis noſtris apud &c. auditurus recordum & judicium ſuum de loquela q̄ fuit in eadē curia coram &c. inter B. petentē et p̄dictum A. tenentē, de tanta terra cum ꝑtinentiis in tali villa, ita ꝙ loquela illa tunc ſit ibi in eodem ſtatu in quo fuit quando remāſit ſine die, eo ꝙ p̄dictus A. tunc fuit infra ætatem, & nunc habet ætatē ut dicitur. Et habeas ibi ſumonitores & hoc breve. Teſte &c. Cùm autem ad curiam venerit, ſi de ætate dubitetur, fiat ꝓbatio ut ſupra. Si autem conſtiterit ꝙ plenæ ætatis fuerit, tunc ꝓcedat loquela inter partes. Si autem nondum plenæ ætatis, tunc inquiratur infra ꝙ tempus plenæ ætatis eſſe poſſit, et fiat inde mentio in rotulis. Cùm autem probata fuerit ætas contra dominū capitalem cum petens recuperaverit ſeyſinam, tunc ſi vaſtum factum fuerit, vel deſtructio, fiat bře de ſeyſina facienda & de inquiſitione de vaſto ſimul & in uno bři in hac forma. ¶ 14. Rex vic. ſalutē. Scias ꝙ A. filius & hæres B. in curia noſtra coram &c. per judiciū ejuſdē curiæ noſtræ ſicut ille qui in eadem curia noſtra ætatem ſuam ꝓbaverit, legitimè recuperavit ſeyſinam ſuam verſus C. de terris & tenementis quæ fuerunt p̄dicti B. patris ſui in balliva tua, quarum terrarum et tenementorū idem C. habuit cuſtodiam de con-

conceſſione noſtra. Et ideo tibi ꝑcipimus ꝙ eidem A. de omnibus terris & tenementis quæ fuerunt ꝑdicti B. patris ſui, vel quæ fuerũt in manu ꝑdicti C. de eadẽ cõceſſione nr̃a in balliva tua, ſine dilatione plenariã ſeyſinã habere facias. Et quoniã teſtatũ eſt corã ꝑfatis Juſtic. noſtris ꝙ ꝑdictus C. dũ terra illa fuit in manu ſua de ꝑdicta conceſſione nr̃a magnũ inde fecit vaſtũ & exiliũ, in domibus, gardinis, boſcis, et aliis ad exhæredationem ipſius A. Tibi ꝑcipimus ꝙ, aſſumptis tecum xii. tam militibus quàm aliis liberis & legalibus hominibus &c. ut ſupra, accedas ad ꝑdictam terrã et per eorum ſacramentum &c. Et unde idem A. q̃ritur ꝙ ꝑdictus C. vaſtum fecit et deſtructionem ad valentiam tanti, et inquiſitionem mittas &c.

¶ 1. *De loquela ad curiam reſummonendam quæ poſita fuit ſine die.* 2. *Breve de reſummonendo loquelam ubi remanſit ſine die propter ætatem minoris qui vocatus fuit ad warrantum.* 3. *Item propter iter Juſticiariorum & pro ſervicio Regis.* 4. *Item propter peregrinationem in terram ſanctam.* 5. *Item ſi ad curiam Chriſtianitatis quacunque de cauſa vel in placito dotis.* 6. *Si in partes transmarinas in ſervicio Regis de advocatione.* 7. *Si generalis fieri debet reſummonitio ad bancum.* 8. *Breve vic. quod clamare faciat.* *Cap.* 22.

QUoniam vero multis de cauſis et rationibus poſſunt loquelæ poni ſine die in curia domini Regis, et ceſſantibus vel terminatis cauſis illis neceſſe ſit loquelas illas reſummonere, ideo videndum qualiter fieri debeant reſummonitiones ex cauſis diverſis, et de aliquibus dictum eſt ſupra, videlicet qualiter debet reſummoneri loquela quæ ꝑpter baſtardiam transmittatur ad curiam Chriſtianitatis, et ſic in curia Regis remanſit ſine die. Item ſi propter minorem ætatem ſi minor petat vel ab eo petatur: nunc autem dicendum ſi remanſerint ſine die eo ꝙ minor vocatus ſit ad warrantum, et tunc ſic. ¶ 2. Rex vicecom. ſalutem. Summoneas per bonos ſummonitores A. ꝙ ſit &c. ut ſupra, auditurus recordum et judicium ſuum de loquela quę fuit in eadem curia nr̃a inter B. petentẽ et C. tenentem de tanto terræ cũ ꝑtinentiis in tali villa, et unde idem C. (qui tenens eſt) vocavit ad warrantũ ꝑdictum A. et ita ꝙ loquela illa tunc ſit in eodem ſtatu quo fuit quando remanſit ſine die, eo ꝙ idem A. tunc fuit infra ætatẽ, et qui nunc habet ætatem ut dicitur. Et ſum̃oneas per bonos ſum̃onitores ꝑdictum A. ꝙ tunc ſit ibi ad warrantizandum prædicto C. terram illam, vel ad oſtendendum quare warrantizare nõ debeat, et habeas ibi ſum̃onitores et hoc bre. Teſte &c. ¶ 3. Si autẽ remanſerit ſine die propter iter Juſtic. tunc ſic: ſum̃oneas &c. ut ſupra, ita ꝙ loquela illa tunc ſit ibi in eodẽ ſtatu in quo fuit quando remanſit ſine die ꝑpter iter Juſticiariorũ ꝑ ſingulos com̃, vel ſic: quando poſita fuit coram Juſticiariis ad primam aſſiſam cùm ad partes illas veniſſent, ad quas nondũ venerint ſicut ꝓviſum fuit, vel aliter: ſi remanſit ſine die ꝓ ſervitio dñi Regis tunc ſic. Ita ꝙ loquela illa tunc ſit in eodẽ ſtatu in quo fuit quando remanſit ſine die, eo ꝙ prædictus talis profect⁹ fuit in partes tranſmarinas in ſervitio noſtro, vel alibi per præceptum noſtrum, et de

quibus,

quibus idem talis reverſus eſt ut dicitur. ¶ 4. Item aliter ſi in terram ſanctam, et tunc ſic. Ita ꝙ loquela illa tunc ſit in eodem ſtatu in quo fuit die quo remanſit ſine die, eo ꝙ ꝑdictus talis profectus fuit in terram ſanctam de qua nunc reverſus eſt ut dicitur. ¶ Item ſi placitum dotis in curia dñi Regis remanſerit ſine die ꝓpter inquiſitionem tranſmiſſam ad curiam Chriſtianã et tunc ſic. Sumoneas per bonos ſumonitores A. ꝙ ſit ad reſpondendum B. mulieri quare non reddit ei dotem ſuam, quæ eam contingit de libero tenemento ſuo ꝙ fuit talis viri ſui &c. ita ꝙ loquela illa tunc ſit ibi in eodem ſtatu in quo fuit quando remanſit ſine die, eo ꝙ prædictus A. objecit eidem B. quòd non debuit inde dotem habere, eo quòd prædictus talis vir ſuus ꝑ quem dotem petiit vivus fuit. Et unde ꝑdicta B. coram ꝑdictis Juſtic. noſtris ſectam ſufficientem ꝓduxit ꝙ mortuus eſt, et ſic de aliis, ubi inquiſitio facienda eſt in foro ſeculari. Si autem facienda ſit inquiſitio in curia Chriſtianitatis in ſuo caſu in placito dotis, tunc ſic: et ita quòd loquela illa, vel unde loquela illa tranſmiſſa fuit ad curiam Chriſtianitatis eo ꝙ ꝑdictus A. objecit eidem B. ꝙ non debuit inde dotem habere, quia nunquam fuit tali viro ſuo deſponſata, vel aliter: videlicet legitimo matrimonio copulata. ¶ 6. Item ſi de advocatione Eccleſiæ fuerit loquela, et remanſerit ſine die propter ſervitium dñi Regis, tunc fiat reſumonitio ut ſupra. Si autem de aſſiſa ultimæ ꝑſentationis, tunc ſic: Auditurus recordum et judicium aſſiſæ de aſſiſa ultimæ ꝑſentationis q̃ ſummonita fuit coram eiſdem juſticiariis nr̃s &c. inter A. petentem et eundem B. deforciatorem, ita ꝙ aſſiſa illa tunc ſit in eodem ſtatu in quo fuit quando remanſit ſine die, eo ꝙ ꝑdictus B. profectus fuit ad partes tranſmarinas in ſervitio noſtro per ꝑceptum noſtrum. Et ex ꝑdictis ſumi poterit exemplum qualiter in caſibus conſimilibus fieri debeat reſumonitio. ¶ 7. Si autem generalis fieri debeat reſummonitio ad bancum, eo ꝙ omnes loquelæ de banco poſitæ ſunt ſine die ꝓpter itinerationem Juſtic. in diverſis com̃, tunc fiat reſumonitio in diverſis com̃ in hac forma. ¶ 8. Rex vic. ſalutem. ꝑcipimus tibi ꝙ ſine dilatione clamare facias in com̃ tuo, et per com̃ tuum in diverſis hundredis, et mercatis, et ꝑ omnes ꝑtes de com̃ tuo, ꝙ omnia placita q̃ per brevia noſtra, vel per ꝑceptum Juſtic. noſtrorũ de banco atterminata fuerunt apud Weſt. infra octabas S. Hilarii ultimò ꝑteritas et paſchæ ꝓxime ſequentes, et q̃ per ꝑceptum noſtrum poſita fuerunt ſine die occaſione itinerationis talis, vel occaſione exercitus nr̃i in Walliam, vel alterius, ſint coram Juſtic. noſtris &c. apud W. ad talem terminũ in eodem ſtatu in quo fuerunt quando remanſerunt ſine die per ꝑceptum noſtrum occaſione ꝑdicta, tam de eſſoniis faciendis et non faciendis, quam de omnibus aliis circumſtantiis eorundem placitorum. Alia vero placita quæ per præceptum noſtrum vel ꝑceptum ꝑdictorum Juſtic. noſtrorum itinerantium poſita fuerunt poſt certum diem ad talem terminum apud talem locum ad talem terminũ, et talem ibi deducantur & teneantur, ſicut ibi poſita fuerunt, et habeas ibi hoc bře, et alia brevia omnia quæ penes te habes pertinentia ad ꝑdicta placita. Teſte &c.

 ¶ 1. Exceptio

¶ 1. *Exceptio ex perſona petentis propter lepram & propter excommunicationem.* 2. *Si vir uxoris appellatus ſit de felonia, non cadit actio prius ante conjunctionem inſtituta.* 3. *Si quis ritè excõmunicatus fuerit & extiterit in excommunicatione per 40. dies.* 4. *Breve de excommunicato capiendo.* 5. *Si appellatus de felonia ad appellum declinandum falſo dedit intelligi Epiſcopo quod appellans excommunicatus fuit & captus fuit, breve ad deliberandum eum. Cap. 23.*

COmpetit etiam tenenti exceptio dilatoria ex perſona petentis, eo ꝙ ſeparatus eſt à cõmunione gentium ꝑpter lepram q̃ eſt in anima, ut ſi fuerit ſpecialiter excõmunicatus, quia ſicut quis poterit habere lepram in corpore, ita et in anima. Excõmunicato enim interdicitur omnis act⁹ legitimus, ita ꝙ agere non poteſt nec aliquem convenire, licet ipſe ab aliis poſſit cõveniri. Qui autẽ hujuſmodi exceptionẽ oppoſuerit, oportebit eum habere ꝓbationem, quia ſimplici voci tenentis non erit fides adhibenda, nec etiam cujuſlibet de populo teſtimonio, quia oportebit eum qui excipit in hoc caſu habere literas Ordinarii, ſicut Archiepiſcopi, vel Epiſcopi, vel alterius Judicis ordinarii, vel delegati, rei veritatẽ teſtificantes ꝙ talis nominatim excõmunicatus ſit, et ex tali cauſa, vel ſi Ordinarius p̃ſens ſit & hoc teſtificetur vivâ voce. Funeſtam enim vocem interdici oportet, potius q̃m audiri, nec ſolum vox eorum interdicitur, ſed ſi quid ab ipſis fuerit impetratum firmitatem non obtinebit. Cum excõmunicato autem nec orare, nec loqui, nec palam nec abſcondite, nec veſci licet, exceptis quibuſdam ꝑſonis. ¶ 2. Conveniri autẽ poteſt (ſicut p̃dictum eſt) ne melioris conditionis ſit q̃m non excommunicatus, vel ne de malitia ſua poſſit lucrum deportare. Ut ſi vir & uxor implacitati fuerint de hæreditate uxoris, ſi vir de felonia appellatus fuerit & convictus, tamen ꝑpter hoc non cadit actio prius ante cõvictionem inſtituta, et ſic ex malitia lucrũ non reportant, ꝙ cadere poſſit actio, licet differri poſſit ad tẽpus ꝑpter dubium eventum appellati, dum tamen convictus non fuerit condemnatus ad mortẽ naturalem vel civilẽ. Naturalẽ, ut ſi ſuſpenſus fuerit, quo caſu cadit actio. Si autẽ civilẽ, eodem modo, ut ſi utlagatus fuerit. Si autẽ tale fuerit crimẽ ꝙ ultimũ non inducat ſupplicium, ſed tantũ membrorũ amiſſionẽ, ſicut oculos, aut teſticulos, vel utrũq;, ꝑpter hoc non cadit actio prius inſtituta: ut de itinere M. de P. in com̃ Lync. de Thoma de Raſue, &c. A petente vero in contrarium ſic poterit reſponderi, frater, ſi eſſem excõmunicatus, abſolut⁹ ſum à tali ſuperiore Judice ordinario vel delegato, ad q̃m appellavi. Item dicere poterit, ꝙ ſi excõmunicatus fui, hoc fuit de facto, quia nulla ſubfuit cauſa alia, niſi ꝙ judici Eccleſiaſtico obtẽperare noluit cognoſcẽti de layco feodo, vel de catallis et debitis q̃ nõ ſunt de teſtamẽto vel matrimonio, et unde hora cõgrua exhibui eis literas dñi Regis ꝓhibitorias ne ꝓcederent, et quib⁹ p̃dicti Judices differre noluerũt. Itẽ reſpõderi poterit ꝙ excõmunicatio nulla fuit, vel injuſta, quia à tali ſẽtẽtia rite fuit appellatũ, et plures alias p̃tẽdere poterit reſpõſiones ad tuitionẽ ſtat⁹ ſui, ſed ad manũ ſtatim habeat ꝓbationẽ, quia cũ cõſtiterit de excommunicatione, de abſolutione conſtare oportebit. ¶ 3. In fine vero notandum, quòd ubi quis fuerit rite excommunicatus, et in ea pertinacia & excommunicatione pertinaciter perſeveraverit per xl. dies, claves Eccleſiæ

cleſiæ contemnendo, tunc (ut gladius gladium adjuvet) ad mandatum Epiſcopi vel ejus officialis capiatur excōmunicatus. Sed nunquam capietur aliquis ad mandatū Judicum delegatorum, vel Archidiaconum, vel alterius Judicis inferioris, quia rex in Epiſcopos coertionem habet ꝓpter baroniam. Cùm autem talis capi debeat rationabili de cauſa, cùm cancellarius literas Epiſcopi receperit, fiat breve in hac forma. ¶ 4. Rex vicecomiti ſalutē. Significavit nobis venerabilis pater N. ꝑ literas ſuas patentes, quòd talis ob manifeſtam contumaciam ſuam excommunicatus eſt, nec ſe vult per cēſuram Eccleſiaſticam juſticiare. Quia vero poteſtas Regia ſacroſanctæ Eccleſiæ in querelis ſuis deeſſe non debet, tibi ꝑcipimus quòd ꝑdictum talem per corpus ſuum (ſecundum conſuetudinem Angliæ) juſticies, donec ſacroſanctæ Eccleſiæ tam de contēptu quàm de injuria ei illata ab eo fuerit ſatisfactum. Teſte meipſo apud Weſtmonaſteriū &c. Qui cùm captus fuerit & Eccleſiæ ſatiſfecerit, deliberabitur ad mandatum Epiſcopi per tale brē. Rex vicecomiti ſalutem. Quia venerabilis pater talis Epiſcopus, ſignificavit nobis quòd talis quantum ad mandatum ſuum, vel ad mandatum talis venerabilis patris talis Epiſcopi, à te capi & per corpus ſuum tanquam cōtemnentem claves Eccleſiæ juſticiari ꝑceperimus, beneficium abſolutionis impēdit, tibi ꝑcipimus ꝙ à priſona noſtra qua detinetur ipſum deliberari facias quietum &c. Et notandum ꝙ ad nullius mandatum deliberari debet, niſi ad mandatum dñi Epiſcopi, nec antequā ipſe mandaverit quòd Eccleſiæ ſic ſatisfecerit, niſi captus fuit per falſam ſuggeſtionem ordinarii, vel aliorum ꝑlatorum, vel ſi per malitiam adverſarii, ut eum excludat ab actione quam verſus eum inſtituit. Et ſi ita, tunc fiat tale breve ad ipſius deliberationem. ¶ 5. Rex vicecomiti ſalutem. Oſtenſum eſt nobis ex parte talis, ꝙ cùm aliquando appellaſſet quendam talem in comitatu tuo de roberia & hujuſmodi, & tibi à nobis ꝑceptum eſſet quòd talem appellatum attachiares: Idem appellatus ut ipſum talē appellantē gravaret, & appellum ſuum adnihilaret, falsò ſuggeſſit Epiſcopo tali, quòd idem appellans in quadam excommunicatione perſeveravit contumaciter ꝑ quadraginta dies et amplius, & ita ꝙ literas ab eodem Epiſcopo impetravit ad nos directas ꝙ extenderemus brachium ſeculare, per cujus deceptionem idem appellans captus eſt, & in priſona noſtra detentus, ut dicit. Et quia nemini debet fraus ſua patrocinari, tibi ꝑcipimus ꝙ ſi ꝑd. talis appellans fecerit te ſecurum de clamore &c. tunc pone ꝑ vadium &c. ꝑdictum talem appellatum, quòd ſit coram &c. inde reſponſurus. Et interim facias ꝑdictum talem appellantē deliberari à priſona noſtra, niſi captus fuerit alia occaſione quare deliberari non debeat. Teſte &c. Si autē forte captus non fuerit, & Judex aliquis malitiosè ſuggeſſerit Epiſcopo, ꝙ quis excōmunicatus fuerit, fiat breve vic. de non capiendo talem, ut ſupra, de ꝓhibitionibus.

¶ 1. *Exceptio ex perſona petentis quia alienigena & ad fidem regis Franciæ.* 2. *Exceptio contra petentem propter ſtatum dubium multis rationibus.* 3. *Exceptio ex delicto ſpoliationis donec fuerit reſtitutus.* *Cap. 24.*

Eſt

EſT etiam et alia exceptio q̄ tenenti competit ex perſona petentis ꝓpter defectum nationis, q̄ dilatoria eſt et non perimit actionem, ut ſi quis alienigena qui fuerit ad fidē Regis Franciæ, et actionē inſtituat verſus aliq̄m qui fuerit ad fidem Regis Angliæ, tali non reſpondeatur, ſaltem donec t̄ræ fuerint cōmunes, nec etiam ſive rex ei conceſſerit placitare, quia ſicut Anglicus non auditur in placitando aliq̄m de terris et tenementis in Francia, ita nec debet Francigena & alienigena qui fuerit ad fidem Regis Franciæ, audiri placitando in Anglia. Sed tamen ſunt aliqui Francigenæ in Francia, qui ſunt ad fidē utriuſq̄, et ſemper fuerunt ante Normanniā deperditam & poſt; & qui placitant hic et ibi ea ratione qua ſunt ad fidē utriuſq̄, ſicut fuit W. Comes Mar̄ et manens in Anglia, et M. de Feynes manens in Francia, et alii plures, et ita tamen ſi contingat guerrā moveri inter Reges, remaneat pſonaliter quilibet eorū cum eo cui fecerit ligeantiā, et faciat ſervitium debitū ei cum quo non ſteterit in perſona. ¶ 2. Competit etiam tenenti exceptio ex pſona petentis ꝓpter ſtatū dubiū, & dubium rei eventū. Status quidem hominis dubius eſſe poterit multipliciter, tum ꝓpter dignitatis mutationem, ut ſi quis fuerit in aliqua dignitate conſtitutus, et electus fuerit vel poſtulatus ad aliam dignitatē, & cùm conſenſum ꝓbuerit; pendet ſtatus ſuus quouſq̄ fuerit confirmatus, et ſic ratū eſſe non poterit quod cum eo actum fuerit pendente ſtatu ſuo. Idē dici poterit ſi quis fuerit in aliqua dignitate conſtitutus, et fuerit in cauſa depoſitionis, et meritis ſuis exigentibus vel non exigentibus, et cùm fuerit depoſitus juſte vel injuſtè appellaverit, pendente appellatione non valet ꝗ cùm eo actū fuerit, quia ſi teneat depoſitio, omnia erunt revocanda, & ſic judiciū deluſoriū. Item poterit ſtatus eſſe dubius ꝓpter cauſam criminalem impoſitam alicui ubi vertitur periculum vitæ vel membrorū; in cauſa civili reſpondere non tenetur nec ei reſpondebitur antequam ſe defenderit vel non defenderit in cauſa criminali, quia ſi prius in cauſa civili ageretur, convicto crimine retrotrahendum erit tempus uſq̄ ad tempus cōmiſſi criminis; & ſic quicquid actum fuerit in medio tempore inter convictionem et crimen cōmiſſum erit revocandū: et ita cum talibus agi non poterit donec ſtatus confirmetur, ut ſupra de placitis coronæ plenius de hac materia. De cauſa vero depoſitionis ſumi poterit exēplum de Epiſcopo Bathonenſis & Abbate de Glaſtoñ coram Juſticiar. de banco. ¶ 3. Competit etiam exceptio tenenti ex pſona petentis, et ex delicto dilatoria, ut ſi tenens ſpoliatus fuerit à petente et non reſtitutus in toto vel in parte, non reſpondebit tenens ante reſtitutionem, quia nudi contendere, nec inermes nos inimicis debemus opponere, nec videtur quis reſtitui qui non in totū reſtituitur, ſicut nec videtur res reddita quæ deterior facta redditur, ſecundum quod ſuperius videri poterit de ſpoliatoribus & diſſeyſinis & reſtitutionibus.

¶ 1. Exceptio

¶ 1. Exceptio dilatoria quia jus commune, ita quod ſine aliis reſpondere non poteſt, vel quia in parte tangit alios ſine quibus &c. 2. Exceptio quod participes habet ſine quibus &c. 3. Exceptio quod particeps eſt ad fidem Regis Franciæ. 4. Cùm particeps ſine participe obtinuerit forte per fraudem & per fraudem ſequi noluerit. 5. De ſummonendo participes. 6. Si unus de participibus moriatur cùm omnes in brevi nominentur. 7. Cùm unus ex participibus totam teneat hæreditatē. 8. Si hæreditas partita ſit inter participes. 9. Sunt qui terram tenent in communi ſed non ut cohæredes. 10. Exceptio quod viro non reſpondetur cujus hæreditas ſit terra. 11. Exceptio quod ſine aſſenſu talis ſuperioris. Cap. 25.

COmpetit etiam exceptio tenenti peremptoria ex perſona petentis, et quandoq; dilatoria tam ex ꝑſona alterius quàm petentis, quia ſine alio agere non poterit per ſe, qui tantundem juris habet quàm ipſe qui petit, ut ſunt plures participes, vel quia nihil juris habet ſine alio ſicut vir de re uxoria ſine uxore, vel ꝙ uxor agere nō poterit ſine viro de re ꝓpria, cùm vir ſit ei adjunct⁹ et caput uxoris, vel quia petēs actionem non habet aliquam ꝙ rem deducere poſſit in judicium ſine aliis, ſicut ſunt canonici et monachi ſimplices vel amotibiles ſine Abbate vel Priore. Item decanus & capitulum ſine epiſcopo. Item ſi petens jus habeat cùm ſit cohæres juſtus et ꝓpinquus, alius tamē majus jus habet quia ꝓpinquior: ſicut videri poterit ſupra in tractatu de aſſiſa mortis anteceſſoris. ¶ 2. Sed inprimis dicendum erit de exceptione illa quæ cōpetit tenenti eo ꝙ participes qui tantundem juris habent in brevi nō nominantur. Et ſunt plures participes quaſi unum corpus in eo ꝙ unum jus habent, et oportet quòd corp⁹ ſit integrum, et ꝙ in aliqua parte non ſit defectus. Et ſunt participes quaſi partem capiētes, ſicut partis capaces, ut ſupra de qualitate et differentia hæredum, eo ꝙ communis eſt inter eos res ratione plurium ꝑſonarum, vel ratione viciniatis, vel ratione ipſius rei q̄ partibilis eſt, et non ratione ꝑſonarū, quæ non ſunt quaſi unus hæres & unum corpus, ſed diverſi hæredes, ubi tenementū ꝑtibile eſt inter plures cohæredes petentes qui deſcēdūt de eodē ſtipite, et ſemper ſolet dividi ab antiquo. Poſſunt autē plures ꝑticipes eſſe et cohæredes petentes, & plures tenentes cohæredes et ꝑticipes, vel unus petens ſine ꝑticipe, et plures tenētes ꝑticipes, vel unus tenens ꝑticeps vel plures, et plures cohæredes qui nihil inde tenent nec in ꝓparte nec in compenſatione, et alii qui in ꝓparte, et alii in compenſatione ꝓ ꝑte ſua. Item poſſunt eſſe plures petentes ꝑticipes, vel unus ſine participe, et unus tenens ſine ꝑticipe, vel plures tenentes qui omninò ſibi ſunt extranei & non cohæredes, ſed ꝑticipes ut vicini. Item plures petentes ſine ꝑticipe, vel unus ſine ꝑticipe totā hæreditatē, ſive ibi ſint plura maneria ſive nō, ſive verſus plures ꝑticipes vel extraneas ꝑſonas, vel verſus unū vel duos participes, et unū extraneū non ꝑticipē, totam hæreditatē vel ejus partē. Cùm autē plures ſint ꝑticipes cohæredes, vel ꝑticipes nec cohæredes petentes, oportet ꝙ omnes qui petunt & qui capere debent de re petita nominētur in brī; unde cùm dicat tenens *excipiendo*, frater, non teneor ad hoc brē reſpondere, quia ſi jus haberes, *participes* habes qui tantundem juris habent in re quantum et vos, vz. A. & *B.* Ad quod poterit

poterit petens replicare & dicere, ꝙ omnes qui jus clamare poterunt, vel ꝑtem de tenemento petito, vel de re petita nominati ſunt in hoc brevi, & nihil juris ꝑtinet nec ad A. nec ad B. ꝙ participes eſſe poſſunt, quia A. baſtardus eſt, & B. de ſervo progenitus, licet de libera participe & conjugata. Et unde A. nullo tẽpore capere poſſit cùm ſit baſtardus, nec B. cùm ſit de ſervo ꝓgenitus. Itẽ nec talis particeps fœmina petere non poſſit ante tempus cùm ſit ſervo ſuo copulata. Itẽ talis fœmina particeps ꝑtem de re petita capere non poteſt, quia de cõmuni hæreditate tenet quandam ꝑtem in maritagiũ ſuum, nec vult maritagium ſuum in ꝑtem ponere, ut partem ſuam per totũ habeat de cõmuni hæreditate. ¶ 3. Item reſpondere poterit, ꝙ particeps de quo dicitur nihil capere poteſt, quia eſt ad fidem Regis Franciæ, & nihil capere poterit anteq̃m fiat fides Regi Angliæ, & cùm terræ ſint cõmunes et concordes, & ideo non eſt neceſſe ꝙ in bri nominentur. Item ꝙ particeps qui non nominatur, vel aliquis anteceſſorum ſuorum feloniam fecerit, ita ꝙ particeps eſſe non poſſit. Item reſpondere poteſt ꝙ particeps de quo ſit mentio mortuus eſt ſine hærede de ſe, vel ſi hæredes habuit, omnes mortui ſunt. Item ꝙ ille qui ꝑticeps eſſe debuit totum jus ſuum ꝙ inde habuit cohæredibus ſuis remiſit, & quietum clamavit. Ad primam vero replicationẽ petentis, ꝙ ꝑticeps nõ nominatur quia baſtardus eſt, triplicari poterit à tenente ꝙ ſit nominandus, quia incertum eſt adhuc utrum ſe poſſit ꝓbare legitimũ vel non. Eadem vero reſponſio eſſe poterit replicando de ſervo non nominato. Ad hoc autẽ ꝙ dicit ꝙ fœmina particeps nominari non debet cũ ſit ſervo copulata, ad hoc poterit triplicari ꝙ nominari debet, quia ſi ad p̃ſens capere non poſſit, capere poſſit ad temp⁹, quia ſervus mori poterit. Ad hoc autem ꝙ dicitur ꝙ fœmina particeps non nominata tenet quandam ꝑtem hæreditatis in maritagium, nec vult maritagium ponere in ꝑtem: ad hoc poterit à tenente replicari ꝙ adhuc in voluntatẽ ſua eſt & electione utrũ hoc facere voluerit vel non, & ideo in brevi nominanda. De hoc autẽ quod dicit de participe qui eſt ad fidem Regis Franciæ, triplicari poterit à tenente quòd nominãdus eſt, quia terræ poſſunt eſſe cõmunes. Ad hoc autem ꝙ dicitur quòd particeps mortuus eſt ſine liberis, vel ſi liberos habuerit, omnes mortui ſunt, quia dubitari poſſit an ita ſit vel non, detur alius dies ut fiat certificatio, & ſecundum hoc aut cadat breve aut ſtet: de hoc autem quod dicit quòd particeps remiſit, quia de hoc dubitari poterit, detur alius dies ut ſupra, & ſummoneatur particeps quòd ſit ibi ad oſtendendum ſi quid juris clamet cum aliis participibus de tali hęreditate, quia ſi talis remiſit participibus, pars illa accreſcet aliis. Et illud idem (ſecundum quoſdam) poſſet dici de baſtardo & ſervo petentibus non nominatis, quod quidam non admittunt. Et notandum ꝙ ſunt quidam participes qui ſtatim agere poſſunt & capere, & alii qui ſtatim agere ſed nihil capere poſſunt ante tempus, ſicut fœmina copulata ſervo, & ille qui fuerit ad fidem Regis Franciæ, & nominari debent omnes. Et ſunt quidam qui aliquando capere poterunt & nunc capere non poterunt, quia ex delicto & felonia facti ſunt non capaces, ſicut

cut ꝑ crimine dānati, et tales nominare nō oportet. Sed omnes nominandi ſūt de quibus certū eſt vel dubiū utrū capere poſſint vel non, quia in dubio in benignā ptem erit interp̄tādū, vz. ꝙ capere poſſint, donec ꝓbetur in cōtrariū. Si autem certū ſit ꝙ capere nō poterit ſicut videt̄ de felone nec pars illis accreſcere poterit pticipibus, ſed dn̄is capitalibus, et ideo de eo nihil ptinet ad ptcipes. Itē nihil accreſcet participibus de pte eorū qui poſt tēpus capere poterit, ſed cum tenēte capitali, vel capitali dn̄o remanebit pars talium quouſque capere poſſunt (ſecūdum quoſdā) ſed (ſecūdum alios) videt̄ ꝙ nō, quia cùm oporteat eos in bri nominare et ꝓcedat loquela et juditiū ſub nomine eorū, videt̄ ꝙ recuperare debeāt inter alios, & cū juditiū redditū ſit ꝓ eis, oportebit ꝙ in pſonis eorū fiat executio, et ſic poni debēt in ſeyſina ſicut et alii. Sed cùm ſeyſinā habuerint, quis ejiciet eos? quia ſi ſine juditio ejiciant̄ à pticipib⁹ vel ab aliis, de jure ſeyſinā recuperabūt. Si vero à pticipibus implacitentur, cadit actio de jure, quia pticipibus nihil poteſt accreſcere, & ita nihil juris habent nec aliquid petere poterūt ratione cuſtodiæ. Sed quid ergo fiet videndū eſt in ſequētib⁹. ¶ 4. Sed quid cū pticipes plures extiterint et capaces et quidā eorū petāt & obtineant ſine aliis qui nō nominantur in bri, nō nominatis cōſuli poterit ꝑ officiū judicis ꝓpter fraudē. Itē cùm plures ſint pticipes & omnes nominati & quidā ſequi noluerint, nihilominus tenebit bre, quia ſatisfactū eſt impetrationi, & tales qui nō venerint ſum̄oneātur ꝙ ſint ad ſequēdū cū pticipibus ſi voluerint. Si autē ſequi noluerint, alii nihilominùs ſequātur de pte ſua, bre ſum̄onitionis talis erit. ¶ 5. *Rex vic. ſalutē. Sum̄oneas ꝑ bonos ſum̄onitores* A. & B. ꝙ ſint corā Juſtic. nr̄is tali die et loco, ad ſequēdū cū C. & D. de tāta t̄ra cum ptinētiis in tali villa, & unde p̄dicti D. & C. clamāt duas ptes verſus E. ut rationabilē ptē ſuā q̄ eos cōtingit de hæreditate talis cujus hæredes ipſi ſūt. Et unde p̄dictus E. dicit ꝙ nō vult p̄dictis C. & D. reſpōdere ſine p̄dictis A. & B. ut dicit, & habeas ibi ſum̄onitores & hoc bre. Teſte &c. ¶ 6. Itē cùm oēs nominati ſūt & agere inceperint ſimul, et unus eorū moriatur cadit bre, & de novo incipere oportet ꝑ aliud bre in pſona hæredis ſtatim vel poſt tēpus, ſecūdū qd̄ hæres fuerit infra ætatē vel nō. Sed quid ſi unus ex pticipib⁹ cū agere inceperit feloniā fecerit, vel leproſus devenerit, furioſus, vel nō ſanæ mentis, videndū utrū remanere debeat loquela vel ꝓcedere ſive fuerit petēs vel tenens. ¶ 7. Cū autē plures ſint cohæredes & pticipes, & un⁹ vel plures totā teneāt hæreditatē, & pticeps un⁹ vel plures petat verſus unū pticipem tenentē vel plures, ſi plures petāt, nō eſt neceſſe oēs nominari in uno bri, quia diverſæ ſūt actiones, quia quilibet petat ptē ſuā ꝓpriā q̄ eū cōtingit ſine alio pticipe, ac ſi un⁹ priceps peteret verſus unū vel plures pticipes una erit actio, & quo caſu tenens pticeps viſū non habebit, quia divinare nō poterit q̄ pars ei accidere poterit de communi hæreditate, poterit tamē ei fieri qd̄ tantundem valet, ut ſi dicat, rationabilē peto ptem meā q̄ me *contingit* de tota hæreditate, unde talis anteceſſor meus obiit ſeyſitus ut *de feodo*. ¶ 8. Cōtingit autē quādoq̄ qm diviſa ſit hæreditas inter *participes*, & cùm

quis

quis ptem ſuam habuerit à poſſeſſione ſua ceciderit, vel q donationem fecerit ſub conditione aliqua, per qm poſt tempus eſſe poterit q ad ipſum ſit reverſura, et cùm per conditionem ad ipſum reverti debeat alius injuſte ſe ponat in ſeyſinam, & tenens ei objecerit q participes habuerit, exceptio illa non valebit, quia poſtquàm pticeps in ſeyſina fuerit, & terrã de facto ſuo incumbravit, nihil de hoc ad cohæredes vel participes, non magis de dãno quàm de lucro. ¶ 9. Sunt etiam qui tenent in cõmuni rem aliquam de cõmuni conſenſu ſicut pticipes & capaces, ſed non tamen ut cohæredes, ut ſi de communi conſenſu aliquam vaſtitatem p cõmuni cõmodo reliquerint ad paſturã vel aliud cõmodum vel alium uſum, ſi forte petant, eadem erit exceptio contra ipſos q & contra hæredes, q nullus ſine alio agere poſſit nec reſpondere. Res quidem cõmunis eſſe poterit inter plures multis rationibus, ut ſupra, ſicut ſunt diviſi et hæredes. ¶ 10. Datur etiã exceptio dilatoria teneñti, nõ ex pſona petentis q agere non poſſit, ſed ex pſona adjuncti ſine quo petere nõ poteſt, et qui non ſunt pticipes quaſi ptem capientes, quia res q petitur inter petentes cùm evicta fuerit non capit diviſionẽ, ſicut inter virum et uxorem qui ſunt quaſi unica pſona, quia caro una & ſanguis unus. Res tamen ppria uxoris, et vir ejus cuſtos cùm ſit caput mulieris, et in quo caſu nõ reſpondebitur viro ſine uxore nec è contrario. Item datur exceptio tenenti peremptoria quoad petentẽ, ſed non ad eum qui jus habet, ut ſi quis petat nomine ſuo rem qui petere deberet rem nomine alieno, ut ſi ſervus fructuarius qui non habet actionẽ, et ſicut ſimplex canonicus vel ſimplex monachus, quia amotibiles ſunt et ppetuitatem non habent, et in quo caſu cadit actio & brẽ in pſona talis et tenet actio in pſona alterius p aliud breve. ¶ 11. Itẽ datur exceptio dilatoria tenenti contra petentẽ licet actio tota ad ipſũ ptineat ppter autoritatẽ ſuperioris, ſine cujus aſſenſu & autoritate petere non poſſit, ſicut decanus & capitulũ trãſigere non poſſunt nec paciſci nec mutare ſtatũ ſuũ, ſicut nec rectores Eccleſiæ de rebus Eccleſiæ ſine cõſenſu epiſcopi: et plures ſunt exceptiones aliæ, q cõpetunt tenenti cõtra petentẽ pdictis rationibus, et de quibus ad pſens nõ recolitur.

¶ 1. De exceptionibus quæ competunt tenenti ex perſona propria. 2. Quòd oportet quod omnes nominentur petentes licet reſpondere poſſunt quod quidam ſunt baſtardi & quidam villani & hujuſmodi. 3. Si particips ſurdus fuerit vel mutus. 4. Si tenenti competat exceptio ex ipſa re. 5. Oportet quòd petens deſignet rem quam petit cum pertinentiis. Cap. 26.

Dictum eſt ſupra de exceptionibus quæ competunt tenenti ex perſona petentis, nunc autem dicendum de exceptionibus quæ competunt ipſi tenenti ex pſona ſua ppria. Competit quidem ei exceptio minoris ætatis, q ante ætatẽ non reſpondeat, non magis quàm petens agere poſſit cõtra eum ante ætatẽ, ſecundũ q ſuperius dictũ eſt de minori ætate. Et ſecundum hoc videri poterit quid agendũ ſit hic. Item reſpondere nõ teneatur, quia non eſt in ſeyſina nomine pprio ſed nomine alieno, et ideo non poteſt in judicium rem deducere. Item cõpetit ei exceptio ex pſona ſua ppria ſicut cõtra

tra petentem ex ſtatu dubio et dubio rei eventu ut ſupra. Item cōpetit ei exceptio ex perſona ſua ꝓpria, quòd ſine aliis reſpondere non poteſt, qui tantundem juris habent in re quam tenet ſicut et ille, vel ratione adjuncti, vel ratione majoritatis ut ſupra. Sed ad hoc quòd exceptionē habeat quoad actionem differendam et breve poſternendum, ſecundum quod participes nominandi ſunt in brevi vel non nominati, videndum erit an partita ſit inter cohæredes vel non cohæredes ꝑticipes hæreditas vel res cōmunis vel nō. Si autem hæreditas non fuerit partita ſed teneatur in comuni, quilibet cohæredū tantundē juris habet tenendi hæreditatē quantū & alii: ſed tamen non ꝑ ſe ante diviſionē ſed ꝓ ſe in comuni cū aliis, et ſic totū tenet et nihil tenet, s. totū in comuni, & nihil ſeparatim ꝑ ſe. Cùm autem tenens ita excipiat quòd non teneatur ſine ꝑticipibus reſpondere, videndū eſt inprimis ſi hæreditas partita ſit vel non. Si autē partita ſit, & tenens teneat rem petitam ſic partitā & in ꝓparte, non eſt neceſſe quòd omnes participes in brevi nominentur, quia ſi in bři nominētur illi qui nihil tenent, cadit breve ut ꝓbatur de termino S. M. an̄ regis Henř decimoquinto in com̄ Eſſex. Aſſiſa utrum de J. ꝑſonā de Meſſe et Radulpho de Ardern et uxore ſua et eorū ꝑticipibus. Ad idē facit de comitiſſa Oxon̄ & W. Blundo & uxore ſua, quia receſſum eſt à comuni; ſed tamen ſine participibus ſuis non teneē petenti reſpondere, et ſi ſine eis reſponderet et amitteret, regreſſum non haberet ergà participes ad damnum ſuum reſtaurandum in aliqua contributione facienda, ſed hoc ſibi ipſi & negligentiæ ſuæ poſſet imputare. Sed licet non ſunt nominati, tamē oportet ꝙ vocentur cùm tenens ſine illis reſpondere non teneatur. Sum̄oniri igitur debet per hoc breve. Rex vicecom̄ ſalutem. Sum̄oneas ꝑ bonos ſummonitores A. B. quòd ſint coram Juſtic. &c. ad reſpondendum C. ſimul cum D. de tanta terra cum pertinentiis in tali villa vel in tali com̄, vel de tanto terræ cum pertinentiis in alio com̄ quam idem C. in curia noſtra &c. clamat ut jus ſuum verſus prædictum D. et ſine quibus prædictus D. nō vult reſpondere eidem C. cùm ꝑdicti A. et B. ſint participes ipſius D. de ꝑdicta terra &c. et quo caſu ſi venerint, reſpondeant cum ipſo D. ſi voluerint, ſi autem non, nihilominus ꝓcedat loquela. Et in hoc caſu ſive venerint ſive non, et tenens amiſerit, ꝓ æqualibus portionibus facient tenenti excambiū. Et ꝙ participes nō nominati ita ſum̄oneri debent, ꝓbatur de termino S. Michaelis anno regni Regis H. nono incipiente decimo in com̄ Eborum et Lync. de Adam Tuſſet. ¶ 2. Si autē hæreditas communis partita non ſit, oportet de neceſſitate quòd omnes nominentur in brevi, alioquin cadit breve ex toto. Si autē à petente ita fuerit replicatum, ꝙ non eſt neceſſe omnes nominare rationibus paulo antedictis, quia omnes illorū vel quidā baſtardi ſunt vel mortui cùm maſculi ſunt, vel ſi fœminæ, quòd q̄dam baſtardæ et q̄dam *villanis maritatæ*, & quædam villanæ q̄ non nominantur, item quædam contulerunt ſe religioni, breve in *penden*te erit & actio, donec de veritate conſtiterit. Inprimis cùm dicatur, quòd abſens ſit baſtardus, ſummoneatur per breve in forma ſupradicta, quòd ſit corā Juſtic. ad certos diem & locū ad oſtendēdū quid juris *clamat* in tanto

terræ

terræ cum ꝑtinentiis in tali villa quam talis clamat verſus talem ut jus ſuũ, vel per aſſiſam mortis anteceſſoris. Et unde idem talis, ſ. petens dicit ꝙ baſtardus eſt, et quòd nihil juris clamare poteſt in p̄dicta terra. Et de hac materia inveniri poterit de termino S. Trinitatis anno regni regis H. quarto in comitatu Somerſet. Si autem dubitetur an particeps non nominatus ſit mortuus vel non, detur alius dies ut interim inquiratur veritas : ut de itinere M. de Pateſhull in comitatu Kanc. anno regni regis H. decimo tertio de W. filio Roberti. Item refert de tenente cùm tenuerit pro diviſo facta partitione et ille moriatur qui de re petita nihil tenet, an cadat actio per mortem talis ac ſi ille qui teneret rem moreretur? Revera non cadit, non magis quàm ſi warrantus vocatus moreretur, ſed ſtat breve, & ibi incipiendũ. Si autem moriatur nominat⁹, cadit: ſed ſi idē qui non nominatur habeat talem hæredem infra ætatē, expectabitur hæredis ætas. De hoc autem quod dicitur de maritata villano quòd ſi talis non nominetur cadit breve ut ſupra dictum eſt, et ſi nominetur tenet et procedit placitũ de aliis, illa tamē ad tempus à petitione excluſa eſt quouſquè villanus mortuus fuerit : ut de itinere M. de P. in comitatu Lincolñ anno regni regis H. decimo de Hugone de Hull. Et ad hoc facit de itinere Roberti de Vere comite Oxoñ et M. de Pateſhull anno regni regis H. quinto in comitatu Hertford aſſiſa mortis anteceſſoris ſi W. de Ludwich. Et quòd cadat breve ſi non fuerit nominata: inveniri poterit de eodem itinere in eodē com̄, aſſiſa mortis anteceſſoris de Matilda filia Godwini, & eſt ratio ibi aſſignata, quia villanus mori potuit. Item de ꝑticipe abſente, de quo replicatur ꝙ villanus eſt, ſum̄oneatur ꝙ ſit ad oſtendendum quid &c. Item de hoc ꝙ dicitur ꝙ particeps cōtulit ſe religioni & ita mortuus ſeculo, conſtare poterit per literas Epiſcopi utrum redire poſſit ad ſeculum vel non, ſecundum quod ſuſceperit habitum ꝓbationis vel ꝓfeſſionis. Et de hac materia inveniri poterit de termino S. Trinitatis anno regis H. quarto in com̄ South. de Johanne de Brywes. Item eſto ꝙ particeps in priſona detineatur quòd venire non poſſit. Item ſi tali infirmitate detentus vel ab hoſtibus captus, nihilominùs oportet eum nominare, & cùm nominatus fuerit, ſuperſedendum erit quouſquè venire poſſit. Si autē impriſonatus fuerit particeps nominatus ꝓpter feloniā, de qua ſit in periculo vitæ vel membrorum, remaneat loquela ſine die quouſque conſtiterit de ejus deliberatione vel damnatione : ut de itinere W. de Ralegh in com̄ Bed̄ de Juliana de Nodariis. Ita ſuſpenditur brē et loquela ſi unus ex ꝑticipibus fuerit infra ætatē donec ad ætatē ꝑvenerit. ¶ 3. Sed quid dicetur de ꝑticipe qui naturaliter ſurdus fuerit et mutus, videtur ꝙ talis omni tempore ꝓ non hærede & ꝓ non participe haberi debeat. Et ideo ſive nominetur ſive non, non cadit actio nec breve. Sed tenet tam in perſona petentis quàm in perſona tenentis quantum ad omnes. Si autem à caſu venerit ſurditas vel non venerit & ꝙ mutus fuerit, expectandum erit ꝑ aliquod tempus ſi ſpes habeatur de convaleſcentia. De adjuncto vero et ſuperioris conſenſu, qualiter fieri debeat in ꝑſona tenentis, ꝑpendi poterit ꝑ ea quæ ſuperius dicta ſunt in perſona petentis. Et notandum quòd licet non capa-

ces

ces hæredes nominentur, vel fortè penitus extranei, non tamē ꝓpter hoc cadit brē, ſed ſtabit in pſonis alioru qui jus habent, quia in hoc tali caſu utile non vitiatur p inutile. Notandum eſt etiam ꝙ plures participes petere poſſunt tenendi in cōmuni à pluribus qui ſeparatim tenent, et qui ſeſe in nullo contingunt, et hic plures erunt actiones ꝓpter pluralitatem pſonarum. Et vice verſa plures non participes quorum jura ſeparata ſunt, petere poſſunt verſus plures cohæredes & ꝑticipes, & ſimiliter erunt hic actiones plures et diverſæ. Item poſſunt plures cohæredes & ꝑticipes petere verſus plures cohæredes et ꝑticipes et hic erit unica actio ꝓpter unitatem juris. ¶ 4. Si autem non ſit exceptio q̄ competat tenenti contra petentem, nec ex perſona petentis nec ex pſona ſua ꝓpria, firmato ſic judicio ex perſona Judicis, petētis & tenentis, cùm judicium ſit trinus actus trium pſonarum, videndum erit an ſit aliqua quæ competat tenenti ex ipſa re q̄ petitur, ſi corporalis fuerit & imobilis ſicut terra, tenementum, vel redditus qui ꝓveniat ex tenemento. ¶ 5. Oportet igitur inprimis quòd petens rem deſignet quam petit, videlicet qualitatem, ut ſciatur utrum petatur terra vel redditus cum ꝑtinentiis. Item quantitatē, utrum videlicet ſit plus vel minus ꝙ petitur. Certam enim rem oportet deducere in judiciū, ne contingat judicium eſſe deluſoriū vel obſcurum, quia de re incerta in judicium deducta certa fieri non poterit ſententia, licet quandoq; de incerta re agatur. Judex ſive Juſtic. (in quātum ei poſſibile fuerit) certum debet ꝓferre judicium. Specificare autem poterit ſic, ut ſi dicat: Peto verſus talem tot maneria, quandoque cum ꝑtinentiis, quandoq̄ ſine. Item tot feoda militum cum ꝑtinentiis. Item tot carucatas terræ, tot virgatas, tot acras, tot ſelliones. Item tot libratas terræ, tot ſolidatas, tot bovatas ſecundum diverſitatē tenementorum, & ſecundū ꝙ in brevibus de recto & de ingreſſu continetur, et ita ꝙ narratio bri conveniat, à quo ſi diſcordet & brevi non conveniat narratio, amittit petens, quia non admittitur variatio. Admittitur tamen variatio quandoque, dum tamen dicat ſimile, ut ſi cōtineatur in bri ꝙ petit duas carucatas q̄ p annum valent decē libratas, non ꝓpter hoc recedit à brevi ſuo ſi dicat, peto decem libratas terræ, quia dicit ꝙ tantundem valet, non enim refert utrum quid fiat vel ſuum ſimile.

¶ 1. *Propoſita intentione videre poterit tenens an totam teneat vel non, & unde oportet quod viſum habeat vel quod tantundem valeat.* 2. *Cùm viſum habuerit quid faciendum.* 3. *Oportet deſignare quæ vel qualis ſit quam petit res mobilis vel immobilis & certa deſignatio.* 4. *Exceptio quod nihil inde tenet & pœna quæ ſequitur ſi inde convincatur.* 5. *Exceptio quod tenementum non teneat quia alius tenet de pertinentiis.* 6. *Quod aliquando fuit de pertinentiis ſed poſtea deſiit eſſe.* 7. *Inquiſitio utrum totum tenuerit vel non.* 8. *Si tenens dicat quod nihil teneat & aliàs cognovit quod totum teneat.* 9. *Si cognoverit quod totum non tenuerit in feodo ſed partem.* 10. *Si quis manerium petat cum omnibus pertinentiis ad quod pertineat advocatio.* 11. *Replicatio ſuper hoc.* 12. *Si dicat quid nihil tenuerit mentiendo ſicut de Priore de Weylocke & W. de Inſula.* 13. *Si tenens dicat quod totam terram non teneat, & petens quod totam, & ſic ſit res dubia per negationem aut locus erit joco partito aut inde inquiſitio de pertinentiis, & ſunt pertinentiæ pertinentiarum.*

Cap. 27.

CUm autem petens intentionẽ ſuam ſic formaverit, æſtimare debet tenens an teneat totam terram petitam vel ejus ꝑtem vel omnino nihil: ſi totam teneat, utrum illam teneat nomine ꝓprio vel nomine alieno. Si autẽ nomine alieno ut ſi in cuſtodia, ad vadium, ad voluntatem, vel ad terminum annorum, cadit bre͂, quia actio non competit cõtra talẽ, ſed contra illũ cujus nomine fuerit in ſeyſina. Si autẽ nomine ꝓprio, tunc refert utrũ ad terminũ vitæ, vel ut de feodo. Et quo caſu concedatur ei viſus ſi viſum petierit, ut petens oſtendat ei quantũ terræ petierit, et ꝑ quas metas, et hac ratione dabitur ei dilatio, ut inde habito viſu, ſciri poterit ſi terram petitã integrè teneat vel non, ut ſupra in tractatu de viſu faciendo. Et hæc vera ſunt, niſi petens incontinenti oſtendere poſſit certitudinẽ ꝑ quã facere poſſit ꝙ tantundem valeat, ut ſi dicat: peto tantam terram ꝑ tales metas, vel tantam terram unde anteceſſor ſuus obiit ſeyſitus ut de feodo, vel ſic: peto advocationẽ Eccleſiæ S. Petri cùm duæ fuerint Eccleſiæ in eadem civitate, videlicet S. Petri & S. Pauli, ut ſupra plenius in tractatu de viſu faciendo. ¶ 2. Cùm autem tenens viſum habuerit vel quod tantundẽ valet, ſcire poterit utrum petenti reſpondere teneatur et ad breve ſuum vel non teneatur, ſecundũ quod tenuerit totam rem nomine ꝓprio vel alieno, vel nihil inde tenuerit, vel non niſi ejus partem: quia ſi totam nõ tenuerit, amittere nõ poteſt quod non habet, et ita cadit breve ſed non actio, niſi ita ſit quòd petens oſtendere poſſit quòd tenens totam teneat in dominico et in ſervitio, niſi tenens docere poſſit contrarium, quòd nec in dominico nec in ſervitio: & quo caſu fieri poſſit jocus partitus ſi partes conſenſerint ſub tali periculo, vel quòd tenens rem petitam amittat, vel quòd petens clamorem ſuum imperpetuat; ſed hoc erit voluntarium & non judiciale. Et notandum quòd cùm tenens ſemel talem exceptionem ꝓpoſuerit, ulterius conſimilem ꝓponere non poſſit, ne diutius ꝓtrahatur negotium, et tenens ad hoc poterit coarctari quòd oſtendat quid in poſſeſſione extiterit, ne iterum cadat breve ꝑ mendacium, et etiam ad omnes exceptiones quæ faciunt ad breve poſternendum. ¶ 3. In hac quidem actione ꝑ bre͂ de recto, ſicut in qualibet alia actione ꝑ quã petitur res corporalis, deſignare oportet petentẽ q̃ & qualis ſit res quæ petitur, ut ſi ſit res imobilis ſicut tenementum, deſignare oportet qualitatem et quantitatem, ut ſupradictũ eſt. Si autem res mobilis, ſicut animal, veſtis, vel aliud quod conſiſtit in pondere, numero, vel menſura, quia non ſufficit dicere, peto rem, niſi dicatur peto talem rem. Item ſi tenementum, oportet deſignare utrum ſit terra vel redditus. Item ſi redditus, utrũ ſit annuus ꝓveniens ex tenemento, vel datus de camera, ſecũdũ ꝙ ſupra diſtinguitur in tractatu de nova diſſeyſina. Itẽ ſi res ſit mobilis, oportet deſignare utrum petatur animal vel veſtis, ſi animal, utrum leo vel homo: ſi autem veſtis, utrũ bombicina, vel lana, vel de linio. Si autẽ petatur res q̃ in pondere conſiſtat, ſicut maſſa rudis vel formata, tunc ſcire oportet cujus ſit ponderis et cujus generis. Si autem petatur res q̃ in numero conſiſtat ſicut pecunia numerata, tunc quot libræ, quot ſolidi, vel quot denarii. Si

autem petatur res quæ conſiſtit in menſura, tunc utrum liquidum aut ſolidum, ut ſi ſolidum, tunc cujus generis, utrum frumenti, hordei, vel alterius annonæ. Si autem liquidum, tunc utrum vinum, an oleum, vel hujuſmodi, et ſic cujus generis. De numero autem conſtare oportebit quot modia, vel quarteria, vel hujuſmodi, & ita perpendi poterit de qualitate & quantitate rei mobilis. Si autem res fuerit immobilis ſicut terra, eodem modo oportet deſignare qualitatem et quantitatem, ut ſupra dictum eſt. Item utrum tota petatur an ejus pars, et ne plus petatur à petente quàm tenens teneat. Item utrum petatur corpus rei cum pertinentiis vel ſine. Item utrum petatur unum corpus per ſe cum pertinentiis, vel plura corpora per ſe vel cum pertinentiis. Item ſi plura corpora cum pertinentiis vel ſine, tunc utrum ſeſe contingant et ita annexa ſint quòd unum ab alio ſeparari non poſſit, vel quòd ſeſe in nullo contingant, et penitus ſunt diverſa. Item refert utrum petatur ab uno vel pluribus, et eodem modo utrum teneatur ab uno vel à pluribus, ut ſupra de participibus. Item deſignatur res quæ petitur ex nomine, ut ſi petam hominem, oportet deſignare nomen, quia nomina hominum cognoſcendorum gratia impoſita ſunt. Eodem modo ſi petatur manerium, oportet quòd deſignetur ex nomine, vel ſi alia quævis res, vel alia quæ tantundem valeat, ut ſupra de viſu faciendo. Et quemadmodum petuntur corpora, ſic & quandoquè petuntur jura, ſicut jus advocationis quod eſt de pertinentiis alicujus rei corporalis, quia jura ſine corporibus eſſe non poſſunt. Et petitur aliquando jus advocationis per ſe et cum ſuis pertinentiis, & aliquando cum corpore ſimul cum ipſa re cùm ſit de ipſius rei pertinentiis. ¶ 4. Cùm autem dicat petens in intentione ſua, *peto verſus talem* tantam terram cum pertinentiis &c. excipere poterit tenens contra intentionem ſuam quòd ipſe nihil inde tenet, nec unquam aliquid inde tenuit: ſi petens hoc dedicere non poſſit cadit breve ſimul cum actione, cùm tenens verum confiteatur. Si autem dicat ſe nihil tenere cùm revera totum teneat & inde ſe poſuerit in inquiſitionem, ſi tenens per inquiſitionem convincatur pro mendace, amittet rem quæ petitur propter mendacium. Et qualiter et per quod breve fieri debet inquiſitio inferius dicetur: nec erit hic locus joco partito, niſi in hoc conſenſerint partes ex abundanti. Item ſi excipiat tenens hoc modo, & dicat quòd ipſe nihil tenet ſed alius, ſi in hoc mendacium inveniatur, amittit quod tenet propter mendacium et ſine joco partito. Item ſi cognoſcat quòd rem teneat ſed non totam quia alius partem ſive de ipſo corpore, ſive de pertinentiis, ſi per inquiſitionem de mendatio convincatur, non tamen propter hoc amittet ipſam rem totam, nec ejus partem, nec punietur mendacium ut prius, ſed procedit loquela verſus tenentem ut de toto reſpondeat niſi aliud inducat ex communi aſſenſu, ut jocus partitus. Et quod dicitur de corpore dicatur de pertinentiis, ſecundum quod totum tenuerit vel non tenuerit *vel ejus partem*. Item reſpondere poterit & cognoſcere quòd aliquando *tenuit* rem petitam ſed modo non tenet illam, quo caſu videndum *erit* quando de-

do deſiit poſſidere. Deſinere autem poteſt quis doloſè ne ſecum agatur, & quandoq; ſine dolo, & unde videndum an deſiit poſſidere ante brevis impetrationem vel poſt. Si autem ante, non tenetur ex dolo cùm non ſit in arbitrio ſuo quin debeat reſpondere licet ſit in arbitrio petentis quando velit agere. Item non tenetur ex dolo licet poſt impetrationem alienaverit & tranſtulerit ad aliam rem petitam, quia bene poteſt tenens ignorare impetrationem. Et petens poterit eſſe negligens in ꝓſecutione. Item alienare poterit ſine dolo poſt impetrationem, et poſt ſummonitionem, ut ſi ante impetrationem vel poſt impetrationem (dum tamen ſummonitione præventus non ſit) ſe tranſtulerit tenens ad partes tranſmarinas vel tam remotas quòd de ſummonitione nihil ſciverit & ibi alienaverit, non punitur. Si autem fecerit contrarium in caſibus ſupradictis, haberi debet ꝓ poſſeſſore, & maximè ſi alienaverit poſt ſūmonitionem teſtatam & ꝓbatam: ut de termino S. Michaelis anno Regis Henrici quarto incipiente quinto. Item ſi poſt impetrationem facta fuit alienatio pendente inquiſitione, erit breve in pendenti et ſecundum hoc teneat vel cadat: ut de termino ſanctæ Trinitatis anno Regis H. ſeptimo in comitatu Oxon̄ de Joceto de Plungenay. Si autem ſummonitione prævent⁹ fuit ꝙ illam ſcivit vel ſcire debuit, ꝓ poſſeſſore habebitur ſive donatorius poſſeſſionem apprehenderit ſive non. Item reſpondere poterit quòd totum corpus manerii non tenuerit, quia talis tenet tantum de corpore unde ipſe nihil habet ſive manerium petatur cum pertinentiis vel ſine. Et unde nihil habet nec in dn̄ico nec in ſervitio, nec in eleemoſyna, nec in advocationibus. Et unde oportet petentem ꝑ inquiſitionem docere contrarium. Item vel tempore impetrationis vel ſummonitionis nihil tenuerit, dum tamen poſtea poſſidere inceperit, reſpondebit. Item cùm corpus manerii petatur in dominico, reſpondere poterit tenens, quòd nihil inde tenet in dominico ſed totum in ſervitio, et quo caſu ſi ita ſit, cadit breve et ſimiliter actio, quia non poteſt tenens amittere id in dominico quod non tenet niſi in ſervitio. Item cùm petens totum petat in dominico, tenens reſpondere poteſt et cognoſcere ꝙ totum non tenet in dominico, ſed partim in dominico & partim in ſervitio, quo caſu videtur quòd ex toto cadit breve, et actio tantum pro ea parte quam non tenet in dominico: niſi ita ſit (ſecundum quoſdam) quòd petens poſſit intentionem inſtitutam in hoc mutare, quòd petere poſſit in dominico quod tenens tenet in dominico, & in ſervitio quod tenens tenet in ſervitio. In electione vero petentis eſt in hoc caſu utrum velit quòd breve ſtet vel cadat; ſecundum quod ſe tenuerit ad petendum in dominico & ſervitio verſus tenentem, et ſic ſtat breve: vel quòd totum petat verſus tenentem in dominico et quòd ſic cadat breve. ¶ 5. Item dicere poterit et reſpondere (ut ſupra) quòd nihil inde tenet omnino nec in dominico, nec in ſervitio, nec in eleemoſyna, nec in advocaria, & hoc ꝓbato cadit bre. Item ſi dicat tenens ꝙ totum non teneat, quia alius tenet de ꝑtinentiis, vel de corpore manerii tantum, ſicut advocationem vel tantam terram, replicare poterit petens ꝙ non habet neceſ-

ſe exci-

ſe excipere ꝑtem illã, vel quia omninò nõ eſt de ꝑtinentiis ſed pertinet ad aliã t̃ram & ad aliud feodũ, & ſemper ꝑtinuit, & unde ipſe idem nihil inde clamat, licet quandoq̃ eſſet de corpore vel pertinentiis, capitalis ſuus dñus qui eum inde feoffavit ꝑtem illã alienavit anteq̃m anteceſſorem ſuũ (cujus ſeyſinã ipſe petit) feoffaret, & ipſe nihil aliud petit, niſi illud ꝙ anteceſſor ſuus habuit anno & die quo feoffatus fuit, & poſt feoffamentũ illud nihil de re petita alienatum fuit vel tranſlatum. ¶ 6. Item dicere poterit tenens quòd quando dominus Rex dedit manerium illud cum pertinentiis tali Abbati qui eum inde feoffavit per chartã ſuam non fuit terra illa de corpore manerii, nec de pertinentiis, quia prius data per ipſum regem, et idem Abbas illam dedit anteceſſori ſuo per chartam ſuam in eodem ſtatu quo Abbas illam tenuit de dono domini Regis, & ſicut charta Regis teſtatur, ſcilicet in dominico id quod Abbas ante donum ſuum habuit in dominico, & in ſervitio quod habuit in ſervitio, eleemoſyna, & in advocaria. Et unde dicere poſſit ꝙ Abbas à conqueſtu Angliæ de Rege in Regem, & ſemper ſe defendit per hoc quod dixit ꝙ tenuit terram illam cum talibus pertinentiis in eleemoſynam de regibus: ut de itinere Martini de Pateſhul de loquela q̃ fuerit ſuper judicium de diverſis comitat̃ anno Regis Henrici tertio in comitatu Kanc. de W. comite Mar̃ ſeniore & Falcaſio de Breyãte. Ad hoc autem facit de termino Sanctæ Trinitatis anno Regis Henrici quarto in comitatu Bedf. de W. comite Mar̃. Facit etiam ad hoc manifeſtè de termino Hilarii et Paſchæ anno regni Henrici ut ſupra in principio, quia ibi dicitur, ꝙ ſicut manerium datũ fuit anteceſſori in dominico & ſervitio &c. ita *illam petit. Item ſi dicat tenens ꝙ totam terram illam non teneat, quia cõmunis eſt*, & partibilis inter cohæredes et participes, et ſi hoc *negetur, inde* fieri poterit inquiſitio, utrũ ita ſit vel non ſit, ut ſupra de ꝑticipibus. Et ſimiliter de term̃ S. M. añ regis Henrici decimoſexto incipiente decimo ſeptimo in fine. Item ſi petens plus petat q̃m tenens teneat, ut ſi petens petat viginti quatuor acras t̃ræ, cùm tenens nõ teneat niſi viginti aut ſtat bře aut cadit, & tũc fiat inquiſitio ꝑ tale bře. ¶ 7. Rex vic. ſalutẽ. Præcipim⁹ tibi ꝙ aſſũptis tecũ quatuor vel ſex, vel pluribus legalibus hominibus ex illis qui viſũ fecerunt, de terra q̃m talis petit verſus talẽ, & ꝑ eos et alios legales homines diligẽter inquiras ſi ꝑdictus talis tenens teneat xxiv. acras terræ integræ, quas talis clamat verſus eundẽ talem necne, & unde idẽ *talis tenens* dixit ꝙ nõ tenuit inde niſi tantũ viginti acras, & ꝙ talis petẽs inde tenuit quatuor acras, & inquiſitionem illam nobis mittas &c. T. &c. Et de hac materia inveniri poterit de term̃ S. H. añ regis H. quinto in com̃ Eborum de Petro de malo lacu. Itẽ ſi dicat tenẽs excipiendo ꝙ nihil teneat, cũ aliàs in com̃ dixit ſe tenere totũ, & cognovit, & tali tenente, verſus q̃m nunc petitur niſi ad terminũ, et non alio modo, cùm petens hoc dedixerit fiat inquiſit*io* ꝑ hoc bře. ¶ 8. Rex vic. ſalutẽ. Præcipimus tibi ꝙ in pleno com̃ tuo *recordari* facias loquelã q̃ fuit in eodẽ com̃ tuo, inter tales de tanta t̃ra cum *ptinẽtiis* &c. Et unde ꝑdictus talis verſus quem &c. reſpondebit quòd *non* tenu-

it terram illam niſi ad terminum, & ad voluntatẽ talis, nec aliquod jus clamavit in eadem. Et recordum illud habeas &c. per quatuor &c. Teſte &c. Idẽ dies datus fuit partibus. De hac materia inveniri poterit de termino S. Michaelis anno Regis Henrici nono incipiente decimo in comitatu Bedford de Richardo de Bavadum. Item notandum ꝙ ſi quis terram petat cum pertinentiis ab aliquo,& petat in dominico quod in dominico,& in ſervitio quod in ſervitio, ſi tenens nihil tenuerit in dominico, cadit breve. Et eodem modo licet ille qui tenet de tenente, tenere debeat de eo, ſi tamen tenens implacitatus nihil perceperit de ſervitio cadit breve eodem modo ut ſupra : ut de termino S. Trinitatis anno Regis Henrici quarto in comitat̃ Buck. aſſiſa mortis de Hugone de Gurnay. ¶ 9. Si autem tenens ita reſpondeat,quòd totam non teneat in feodo, ſed partem in feodo, et partem in cuſtodia, non cadit br̃e pro ea parte quam tenens tenet in dominico : ut de itinere Martini de Pateſhull in comitatu Kanc. anno regis Henrici duodecimo. De Godefrido de Reſiton. Eodẽ modo ſi quis ꝑ unũ br̃e plura petat maneria,vel terras,vel alia q̃ ſeſe non contingunt, ſtare poterit br̃e pro una parte,& cadere ꝑ alia p̃te : cùm placita ſint omnino diverſa. ¶ 10. Item ſi quis manerium petierit cum omnibus ꝑtinentiis, ad quod pertineat advocatio Eccleſiæ, & nihilominus per aliud breve petat advocationem, una eſt actio, ſed breve cadit, cùm ſit ſuperfluum, quia petens plus petit eo quòd bis petit idem; & eſt una petitio nugatoria & inutilis cùm alia ſufficiat per ſe. Et idem erit ſi per unum breve petat manerium cum pertinentiis, et poſtea in narratione ſua dicat ſic : peto tale manerium cum pertinentiis & cum advocatione Eccleſiæ, non tamen cadit propter hoc actio nec breve, ſed ſuſpendatur adjectio illa quaſi ſuperflua, cùm ſufficiat manerium cum pertinentiis petere. ¶ 11. Item replicare poterit petens eo quòd tenens dicit quòd totum non teneat quia alius tenet advocationem, replicari poterit quòd advocatio non pertinet ad terram petitam, ſed ad aliam baroniam, & ad aliud feodum, & ideo ꝙ non eſt neceſſe illam excipere,ut de placitis quæ ſequuntur Regem ann̄ Regni Henrici decimo nono in comitatu Bedf. de Johanne de Traylie & Waltero de Godardville. Et ſic amittere poterit quis multipliciter propter plus petitionem. Plus autem peti poteſt multis modis : re, cauſa, loco, tempore : ut ſi quis dicat vel petat plus quã tenens teneat, cadit breve, ſed non cadit actio, ut videri poterit de muliere petente dotem, ut ſi plus petat quã ad ipſum ꝑtineat nomine dotis,nõ tamẽ cadit à cauſa, dum tamen præſtata fuerit ꝙ plus non petierit quam tertiam ꝑtem unde vir ſuus obiit ſeyſitus ut de feodo : ut de term̄ P. anno Regis H. ſeptimo in com̄ Suſſex de Nicholaa quæ fuit uxor Thomæ de Caſteneys. ¶ 12. Cùm autẽ tenens dicat (ut ſupradictũ eſt) ꝙ nihil teneat,cùm revera tenuerit mentiendo,& petens ante inquiſitionem inde factam ſe ipſum decipiendo ſe de brevi retraxerit, et agere inceperit verſus alium,qui à tenẽre falsò dicebatur eſſe tenens, & qui dixerit ſe non tenere, cùm re vera nihil teneat & per hoc conſtiterit per inquiſitionem, ille qui falsò negavit non

amittet

amittet propter mendacium eo quòd petens de mendacio illum non convincit, ſed minus cautè ſe retraxerit,& ſic non punitur mendacium propter ſuam negligentiam, quod quidem fieret ſi negligens non fuiſſet. ¶ 13. Cùm vero tenens excipiendo dicat quòd totam terram petitam non teneat et petens dicat quôd totam teneat, quia per hoc ſi res dubia , fiat inde inquiſitio ſub periculo amiſſionis per jocum partitum : ut de termino ſancti Hilarii anno regis Henrici nono de Rogero de Drayton in comitatu Derby. Si autem objiciatur à petente quòd terra quæ excipi deberet non ſit de pertinētiis terræ petitæ, tunc fiat inquiſitio per hæc verba, ſcilicet ſi tanta terra cum pertinentiis quam talis tenet in tali villa ſit de tot hidis vel de tanta terra , vel de corpore talis manerii , vel de ejus pertinentiis, quam talis clamat verſus talem, vel aliter : Si ille talis teneat tales hidas,vel tot hidas terræ, vel tantam terram in eiſdem villis , ſive terram illam quam idem talis clamat in prædictis villis verſus talem. Et de hac materia inveniri poterit de termino Sancti Hilarii anno regis Henrici nono in comitatu Warr̄ de Roberto de Cherleton. De hoc autem quod dicitur (quôd talis petit tantam terram cum pertinentiis) dictum eſt ſupra de pertinentiis quæ et quales ſunt. Sunt enim pertinentiæ , & corpus ad quod pertinent pertinentiæ, & ſunt pertinentiæ pertinentiarum.

¶ 1. De exceptione quam habetis ex errore in nominibus villarum. Item quid ſit villa, quid manſio, quid manerium. 2. Exceptio ad hoc quod dicit jus meum & quod diverſa ſunt jura. 3. Ad quos deſcendit hæreditas & quo jure, & plures poſſunt jus habere & unus majus & alius minus. 4. Quôd poterit impediri deſcenſus per feloniam commiſſam per aliquem anteceſſorum. 5. Competit exceptio tenenti ex ipſa æditione actionis ſi omnino non vel obſcure. 6. Exceptio ex variatione narrationis dicendo modo unum & modo aliud primo contrarium. 7. Item competit tenenti exceptio rei judicatæ. *Cap. 28.*

ITem dicitur (etiam in tali villa) & ſi error ſit in nominibus villarum ſatis dictum eſt ſupra quid inde faciendum ſit, ſed ſi minus ibi dictum ſit, fiat hic repetitio ut addatur. Videndum igitur quid manſio , quid villa , et quid manerium. Manſio autē eſſe poterit cōſtructa ex pluribus domibus, vel una, q erit habitatio una & ſola ſine vicino, etiā etſi alia māſio fuerit vicinata nō erit villa, quia villa eſt ex pluribus manſionib' vicinata, & collatā ex pluribꝰ vicinis. Maneriū autē fieri poterit ex plurib' villis vel una, plures enim villæ poſſunt eſſe in corpore manerii ſicut et una , & ad unam manſionē ptinere poterunt plura tenementa. Et generalia tenementorū plurib' & diverſis nominib' ſpecificata , q̄ cum ad manſionem ptineant non poterunt dici q ſint in tali villa ſpecificata , denominatione māſionis , ſed māſio et tenēta ſimul eſſe poſſunt in aliqua villa, ex pluribꝰ manſionib' vicinata. Itē quandoq̄ eſt manerium in villa, & ubi non fuerit niſi unica villa in manerio denominari poſſunt uno nomine, & tenēta tali manerio adjacentia erūt in tali villa & in tali manerio,quia villa denominatur à manerio, & maneriū à villa è cōtrario. Item & ſecundum hoc plura poſſunt eſſe in patria una & diverſa mane-

 ria &

ria et diverſæ et plures villæ : & ideo tenementa et agri limitata ad unum manerium vel unam villam non poſſunt dici quòd ſunt in alio manerio ſive alia villa , quia limitati ſunt fines agrorum. Item ſi plures ſint villæ in uno manerio, poterit res petita eſſe in una villa vel in diverſis , & ſi in diverſis : ſpecificari poterit quantum vel quid petatur in una vel in alia & tamē utraquè erit in uno manerio et corpore manerii, ſed non è contrario, ꝙ quicquid ſit in manerio ſit in qualibet villa , quia villa non continet manerium nec comprehendit , ſed è contrario manerium continet & cōprehendit omnes villas. Poterit etiam eſſe, cùm plures ſint villæ in manerio quòd totū manerium denominatur à nomine illius villæ licet totū manerium cōprehendi nō poſſit ſub villa, et unde aliud eſt dicere, in tali villa , aliud in tali manerio, quia ſpecificato nomine manerii, obſcura erit petitio et nulla, niſi ſpecificatū fuerit nomen villæ in qua tenementum petitum fuerit, ſi alia fuerit villa et diverſa ab ea de qua denominatur maneriū , cùm plures fuerint villę in eodem manerio. Si autem tenementum fuerit in villa de qua denominatur manerium, recte petitur ſi fiat reſpectus ad denominationem qua ſpecificatur villa, et non qua ſpecificatur maneriū, licet villa illa ſit in eodem manerio, quia ſi haberetur reſpectus ad nomen ſecundum quod eſt nomen manerii, villæ eſſet ſpecificatio , cùm plures aliæ villæ ſint in eodem manerio. Item habito reſpectu ad nomina villarū, non quicquid eſt in una villa eſt in alia, licet quicquid ſit in omnibus villis ſit in uno et eodē manerio. ¶ 2. Itē cōpetit exceptio tenenti ex hoc quòd petens in intentione ſua dicit , peto verſus talem tantā terram cū pertinentiis in tali villa ut jus meum. Ad quod notandum quòd diverſa ſunt jura, unum videlicet poſſeſſionis & aliud ꝓprietatis : poſſeſſionis, quoad liberum tenementum vel quoad feodum : Quoad liberum tenementum , ut ſi quis quacunque ratione tenuerit ad vitam ſuam: Quoad feodum, ut ſi quis tenuerit ad feodum ſibi & hæredibus ſuis Eſt etiam jus ꝓprietatis quod dicitur jus merum. Et quandoquè conjungitur in una perſona jus poſſeſſionis & jus proprietatis , ſecundum quod dicitur: Ille ſe ponit in aſſiſam de Droyt Droyt , et ad quemcumque pertineat jus proprietatis illum ſequi debet poſſeſſio, quia poſſeſſio ſemper ſequitur proprietatem et non è converſo. Et quandoquè dividitur jus proprietatis à poſſeſſione, quia proprietas ſtatim poſt mortem anteceſſoris deſcendit hæredi propinquiori, præſenti & abſenti, ſcienti & ignoranti, minori ſicut majori, maſculo & fœminæ, furioſo et mente capto, ſtulto et fatuo, ſurdo & muto naturaliter. Sed tamen non ſtatim acquiritur talibus poſſeſſio, quia alius ante aditionem hæreditatis parens vel extraneus medio tempore ſe ponere poſſit in ſeyſinam, et de ſeyſina talis poterit jus poſſeſſionis deſcendere ad hæredes talium inferiores, per negligentiam proprietarii : ut ſi cùm jus proprietatis deſcendat ad antenatum propinquiorem, frater poſtnatus ſe ponat in ſeyſinam , et ſic cùm poſt longum intervallum quòd ſine brevi ejici non poteſt moriatur ſeyſitus , tranſmittit ad hæredes ſuos cùm jure poſſeſſionis quod ipſe habuit quaſi in feodo quoddam jus proprietatis

cum

cum jure poſſeſſionis, illius ꝙ ſequi debeat primam ꝓprietatem, et ſic de hærede in hæredem uſq; in infinitū, et ſic erunt ibi duo jura ꝓprietatis per diverſum deſcenſum et diverſas perſonas et gradus. Sed unus eorum majus jus ꝓprietatis habebit ꝓpter prioritatem, ſicut frater antenatus & ipſius hæredes, et illi minus jus qui deſcendunt de fratre poſtnato, ſed ſemper p̄ferri debet poſſeſſio, donec hæredes deſcendentes de fratre antenato jus ꝓprietatis evicerint, et ſi cùm frater poſtnatus plures habuerit filios, et poſtnatus ſe poſuerit in ſeyſinam et ſic ſeyſitus obierit, ut p̄dictum eſt, ita eſſe poterit ut p̄dictū eſt. ¶ 3. Et ſic de hærede ad hæredem quòd ad plures deſcendere poſſit jus ꝓprietatis per diverſas pſonas, gradus et lineas, ꝙ plura poſſunt eſſe jura ꝓprietatis et plures poſſunt habere majus jus aliis, ſecundum ꝙ fuerint priores vel poſteriores. Et hoc locum habere poterit in pſonis extraneorū, ſicut in perſonis parentum qualitercunq; ſe poſuerint in ſeyſinam. Poterit autem quis dicere in intentione ſua ꝙ jus habeat in re petita, cùm omnino nihil juris habeat, quod perpendi poterit per narrationem deſcenſus. Item cùm aliquid juris habuerit ſicut cohæres, ſicut frater poſtnatus, & hujuſmodi, alius majus jus habet, ſicut frater antenatus vel hæredes ex eo ꝓvenientes. Item excipere poterit tenens, ꝙ ſi petens jus habeat, tamen ſunt alii cohæredes et pticipes qui tantūdem juris habent, ſine quibus ipſe nihil petere poterit, ut ſupradictū eſt: vel, quia res communis eſt cum aliis pticipibus licet non cohæredibus. Item excipere poteſt ꝙ adjunctum habet, ſicut uxor de cujus jure agitur, & ſine qua petere non poterit, ex quo nulla eſt facta mentio in brevi de uxore. Item excipere poteſt quòd ſi petens jus habeat, ille qui tenens eſt majus jus habet, quod quidem expediri poterit per magnam aſſiſam ſi tenens voluerit. ¶ 4. Item competere poterit tenenti exceptio licet anteceſſor ita ſeyſitus fuerit ut de feodo et in re ſicut petens ꝓponit ꝓpter impedimentum deſcenſus, ut ſi aliquis anteceſſorum feloniā fecerit de qua convictus fuerit, ut ſi ſuſpenſus fuerit propter feloniam, vel utlagatus ritè et ſecundū legem terræ, ex cauſa juſta vel ſine. Item ex cognitione ꝓpria ſi feloniam cognoverit quamcūq;, & ſic regnum abjuraverit. Item ſi aliquis anteceſſorum ſuorum jus ſuum remiſerit tenenti vel alicui de quo ipſe habet cauſam poſſidendi, et quietū clamaverit vel cognoverit & remiſerit pro ſe et hæredibus ſuis per finem factum in curia dn̄i Regis. ¶ 5. Competit etiam exceptio tenenti ex ipſa intentione & editione actionis, ut ſi cùm proponere debet intentionem, audito brevi nihil ꝓponat vel nihil omnino dicat, tenens erit abſolvendus, quia nihil dicenti non erit aliquid reſpondendū. Itē ſi intentionem ſuam ꝓponat obſcurè, vel minus plenè, vel dubiè, non erit ei reſpondendum, quia non refert utrum quis omnino intentionem ſuam ꝓponat, vel obſcurè, vel non plenè, vel dubiè. Item ſi cū intentionem ſuam ꝓponat plenè, nec doceat quo jure petat, non erit audiendus, quia ſi tantum dicat, peto talem rem ut jus meum, non ſufficit niſi incōtinenti de jure doceat, ut ſi dicat, et unde talis anteceſſor &c. Itē ſi de jure doceat aut fundat intentionē ſuam, nō valet, niſi incontinenti ꝓ-

batio-

bationem habeat, ſicut inferius dicetur, Quia qui nihil ꝓbat cadit intẽtio ꝓpter defectum ꝓbationis, nec refert utrum omnino nihil ꝓbaverit vel minus ſufficienter, ſecundum ꝙ inferius dicetur de litis conteſtatione. ¶ 6. Itẽ datur exceptio tenenti ex variatione narrationis, dicendo modo unum modo aliud primo cõtrarium vel diverſum, et ſi intentionem ſuã mutaverit, niſi in caſu licito vel ꝑ narrationẽ ſuam à brevi ſuo receſſerit, ita ꝙ narratio non ſit cõſona brevi, vel ꝙ non dicat quod tãtundẽ valeat. Item ſi cùm ſemel intentionẽ ſuã ꝓpoſuerit et poſtea cadat breve ꝓpter vitiũ, & cùm ꝑ aliud breve poſtmodũ agere inceperit intentionẽ ſuam quam ꝑ primũ brẽ ꝓpoſuerit in toto mutaverit vel in parte. Et multò fortius ſi ꝑ fraudem ſe retraxerit ab uno ut intentionẽ ſuã mutare poſſit in alio, quãvis objici poſſit ꝙ res nova novã cauſã deſiderat, ſed quãvis mutetur brẽ, tamẽ mutari nõ debet actio nec intentio pri⁹ ꝓpoſita, nec magis variari debet in uno quam in diverſis ꝓpter pluralitatẽ breviũ cùm ꝓpoſita fuerit ſub eadem actione. ¶ 7. Itẽ cõpetit tenenti exceptio rei judicatæ, ut ſi anteceſſor petentis vel aliquis hæredũ ſuorũ rem petitam amiſerit ꝑ juditiũ in cauſa ꝓprietatis, ſicut ꝑ magnã aſſiſã vel duellũ, vel juratam aliqm in qm ſe poſuerat et talis exceptio peremptoria eſt, quia ex toto ꝑimit juditiũ. Itẽ ſi ꝑ concordiam & finẽ q ſimiliter peremptoria eſt, quia dicitur finalis cõcordia, & ideo finalis quia imponit finẽ litibus, ut ſi tenẽs dicat ꝙ aliquãdo fuit placitũ in curia regis de eadẽ tra inter talẽ petẽtẽ & talẽ tenẽt vel eoꝝ anteceſſores, & loquela ita deducta fuit vel tminata ꝙ tra remãſit tenẽti vel ejus anteceſſori ꝑ magnam aſſiſã vel ꝑ duellũ, juratã, vel inquiſitionẽ, vel ꝑ defaltã poſt duellũ vadiatũ, vel magnã aſſiſam electã, ꝑ juditiũ, ꝑ finẽ factũ, & hujuſmodi de clameo nõ appoſito, hæc omnia ꝓbari poſſunt ꝑ rotulos et recorda Juſtitiarii.

¶. 1. Exceptio ex taciturnitate quòd clameum non appoſuit. 2. Cui præjudicatur de clameo non appoſito. 3. Qualiter fuerit excuſatus quis qui clamcũ non appoſuerit. 4. Excuſatur ſi in priſona tunc fuit. 5. Item ſi infirmitate detentus vel ultra mare. 6. Si finis contineat falſitatem ſicut de warrantia chartæ, ubi ille qui dicit ſe fuiſſe in ſeyſina nullam habuit ſeyſinam tempore cõfectionis cyrographi. 7. Si tempore placiti nec ipſe nec anteceſſor ſuus jus habuit. 8. Si finis factus fuit in occulto ante tempus legitimum, vel ſi tenuerit niſi ad vitam. 9. Item excuſatur quis ſi loquatur de ſeyſina ſua propria. Cap. 29

COmpetit etiam tenenti exceptio ex taciturnitate petentis vel alicujus anteceſſoris ſui, ut ſi quis tacuerit cùm viderit de jure ſuo litigare vel concordiam facere clameum ſuum non appoſuerit per juditium, ſicut ſi magna aſſiſa adjudicata fuerit, vel duellum vadiatum, vel jurata arramiata, vel cyrographum factum in curia, ut de Itinere W. de Ralegh in comitatu Lync. de W. de Berningehurſt. Et videndum quis & qualiter opponi debet clameus, & quando, & ubi, & cui præjudicatur quod clameum non appoſuerit, & cui non. Item quando quis excuſatur quod clameum non appoſuerit & quando non. Quis? & ſciendum quod quilibet cujus interfuerit, ſicut ille qui jus habuerit in re de qua contentio fuerit per ſeipſum vel per alium. Qualiter? & ſciendum quòd ſic dicere poſſit ſimpliciter:

Appo-

Appono clameũ meũ. Vel ſic, ſi duellum vadiatũ fuerit dicere poſſit, ꝙ non ponit jus ſuum in clameũ petentis nec in defenſum tenentis, ſufficit quidem ſi ipſe vel anteceſſor ſuus faciat quod tantundem valeat, ut ſi placitũ moverit tenenti et fecerit rem litigioſam, quia ſicut plus eſt facto appellare q̃m verbo, ita plus eſt apponere clameũ facto q̃m verbo. Et ad hoc facit de termino S. Trinitatis anno regni Regis H. xv. in com̃ Hunt̃ de quadam Guldeburga, cui objectũ fuit ꝙ clameum non appoſuit, et ipſa reſpondit ꝙ fecit ꝙ tantundẽ valet, quia tempore finis facti implacitavit tenentem p̄ aliud bre. Item ſi ipſe cui apponitur quòd clameũ non appoſuit, ſufficit ſi anteceſſor clameum appoſuerit. Et ad hoc facit de termino S. Trinitatis anno Regis Henrici nono in comitatu Midd̃ de Henry de Haquebut, et ubi Henry amiſit tenement̃ quia pater ſuus clameum nõ appoſuit cujus interfuerit clameum appoſuiſſe, & ſi clameum appoſuiſſet, hoc prodeſſet Henrico: et ibi ita reſponſum fuit petenti ꝙ finis fact' fuit de terra quæ petebatur in curia Henrici avi Regis dñi Regis Henrici anno regni ſui xxx. inter Wilhelmum Deynis avum Wilhelmi qui petiit & Walleranum tenentem patrem cujuſdam Johannis participis ſui, per quem finem terra illa remanſit eidem Wallerano et hæredibus ſuis, et inde ꝓfert cyrographum &c. Et poſtea alius finis factus fuit de eadem terra inter Luciam matrẽ prædicti Johannis et ipſum Johannem, et inde ꝓtulit cyrographum confectum anno quarto Regis J. Et deſicut Henr̃ non appoſuit clameum ſuum nec anteceſſores ſui, ideo noluit idem Johannes ei reſpondere niſi curia conſideraret. Ad quod reſpondit Henricus quòd primus finis et cyrographum non potuerunt ei nocere, quia tunc fuit ipſe infra ætatem. Et de ſecundo fine dicit quòd non debuit ei nocere, quia fuit in ſervitio dñi Regis ultra mare apud Windoñ. Ad quod Johannes reſpondit ꝙ tempore primi cyrographi et ſecundi fuit pater ipſius Henr̃ vivus & ſanus et p̄ſens in curiã ubi fines facti fuerunt, et deſicut ipſe clamorem ſuũ non appoſuit, petiit judiciũ ſi debuit ei reſpondere. Ad quòd Henr̃ reſpondit quòd re vera poſtquàm pater ſuus qui cruce ſignatus ꝓfectus fuit in terram ſanctã, et inde reverſus fuit quaſi ſtultus, & amiſerat memoriam ita quòd neſcivit terram regere et ſe dimiſit de terra illa. Ad ꝙ Johannes reſpondit & dixit ꝙ ſanus fuit et incolumis, et tempore interdicti ſe contulit religioni & bona memoria diu vixit poſtea in habitu religionis, et quia Henr̃ non potuit hoc dedicere, Johannes inde quietus receſſit. Item quando &c. & ſciendum ꝙ ſtatim in ipſo placito et factione cyrographi, vel ante judicium ſi p̄ſens fuerit in curia, vel ſi in patria vel in regno infra quatuor maria, nec allegare poterit ignorantiam niſi juſtum intervenerit impedimentũ, nec ulterius audiri debet (ut videtur) quia terminum habet ad minus unius mẽſis (ſecundũ cõmunem ꝓviſionẽ regni) infra quem venire poterit cõmodè poſt placitũ motũ ubicũq; fuerit in regno infra quatuor maria, quia quilibet implacitatus debet habere ſummonitionem xv. dierum ad minus, quæ rationabilis dici poterit ſummonitio, nec conceditur alicui cyrographũ primo die litigii, ſed habebit alium diem p̄ ſpatium xv. dierum ad

ad minus ad capiendum cyrographũ ſuum, ut infra totum illud tempus poſſit qui jus habuerit apponere clameum ſuum. Itẽ ubi? & ſciendum eſt ꝗ in curia dñi Regis in ipſo juditio vel ante judicium. ¶ 2. Itẽ cui ꝑjudicatur? & ſciendum ꝗ ei de cujus jure agitur & hæredibus ſuis in infinitum ab eo deſcendentibus. ¶ 3. Excuſatur autem ille qui clameum non appoſuerit multis modis, ut ſi tempore quo finis factus fuit & cyrographũ, fuit petens infra ætatem, vel anteceſſor qui clameum appoſuiſſe debuit. Et illud idem obſervari deberet de jure (ut videtur per ſimile) ſi tunc fuit furioſus, vel mente captus, & non ſanæ mentis, quia in multis ad paria judicantur minor et furioſus, vel multum non differunt, quia ratione carent. Illud idem (ut videtur) obſervari deberet de jure & feodo Eccleſiæ, ſi rector clameum non appoſuerit, ꝗ Eccleſiæ non ꝑjudicatur, cùm fungatur vice minoris, non magis, qm minori ſi cuſtos clameum non appoſuerit. Quod quidem dici poſſit de aliis ſicut de ideotis, & naturaliter ſurdis & mutis, et conſimilibus. Sed vidẽdum utrũ imperpetuũ excuſentur vel ad tempus, ſcilicet quò minor effectus fuerit plenæ ætatis, vel furioſus ſanæ mẽtis ut tunc ꝗ in minori ætate vel in furore facere non potuerunt, poſtmodũ facere teneantur, vel ſi tacuerint ex hoc ꝑjudiciũ eis generetur, quia dicunt quidam ꝗ niſi minor infra annum poſtquam effectus fuerit plenæ ætatis clameum appoſuerit, minor ætas eum non excuſabit: Sed revera excuſatur imperpetuum, quia tempore litigii, in ipſo juditio, et ante juditium redditũ pendente litigio, debet clameũ apponi vel non apponi, quia poſt juditium, vel cyrographi liberationem, non valet licet fuerit appoſitum. ¶ 4. Excuſatur autẽ quis ꝗ clameum ſuum non appoſuerit, ſi tempore litigii in priſona detentus fuit ita ꝗ venire non poſſit, nec mittere, quia nulli vertitur in dubium, & ubi eadem ratio, et idem jus erit, ideo videtur ꝗ excuſari debeat quis ſi per vim majorem, vel ꝑ fraudem, extra priſonam detentus fuerit ita ꝗ venire non poſſit nec mittere, dum tamen hoc per certa judicia ꝓbari poſſit. ¶ 5. Item excuſari poterit (ut videtur) per ſimilem, tanquam priſonam, ſi quis tempore litigii tali infirmitate detentus fuerit quòd venire non poſſit, nec mittere, quia non diſcernit factum. Item excuſatur uxor quæ ſub poteſtate viri ſuppoſita quòd clameũ non appoſuerit, licet mittere poſſit: ut de termino Sanctæ Trinitatis anno Regni Regis Henrici quarto in comitatu Glouceſter de Roberto Cuſin. Et ſic videtur quòd omnis impotentia excuſat, ſicut infirmitas, vis major, & hujuſmodi. Eſt enim bona ratio à ſimilibus procedere ad ſimilia. Excuſatur etiam quis quòd clameum non appoſuerit, ut ſi toto tempore litigii fuit ultra mare, quacunque occaſione, ita quòd ſit veriſimile quòd de placito poterit ignorare, nec in aliquo prædictorum caſuum habet quis neceſſe poſt juditium vel cyrographum liberatum clameum apponere. Excuſatur etiam quis quòd clameum non appoſuerit, ſcilicet ubi finis ipſo jure ſit nullus, ut ſi factus fuit de tenemento quòd alius tenuit, ut ſi ipſe qui debuit clameum appoſuiſſe, vel anteceſſor ſuus, fuit in ſeyſina de eadem re, quando finis factus fuit, & non ille vel anteceſſor ſuus qui finem allegat,

vel ſi finis factus fuerit per dolum et fraudẽ vel alio modo in alterius præjudicium, quòd finis tenere non debeat. Et de hac materia inveniri poterit de termino Sancti Michaelis anno Regis Henr̄ iii. incipiente 4. in comitatu Suſſex aſſiſa mortis anteceſſoris ſi Matilda amita Rogeri de Batlegh. Item excuſatur quis quòd clameum non appoſuerit ubi cyrographum nullum, ut ſi quis poſt diſſeyſinam factam alium feoffaverit, quia finis revocari poterit & adnihilari. ¶ 7. Excuſatur etiam quis ſi tempore litigii nec ipſe nec anteceſſores ſui aliquid juris clamare potuit in tenemento de quo agitur. Item excuſatur quis de hoc quòd anteceſſor clameum non appoſuit, cùm hoc fuerit objectum, eo quòd ille qui anteceſſor dicitur non fuit anteceſſor ejus qui nunc petit, quòd aliquid juris ei deſcendere poſſet per prædictum anteceſſorem. ¶ 8. Excuſatur etiam quis qui clameum non appoſuerit ſi ante legitimum tempus unius menſis ad minus factum fuit cyrographum & deliberatum per fraudem. Et licet prima facie in pluribus caſibus revocari poſſit finis & cyrographum ratione perſonarum quę tenementa non tenent niſi ad vitam, ut mulieres quæ tenent nomine dotis et hujuſmodi, vel ratione perſonarum quæ villani ſunt, & finem faciunt, & cyrographum de villenagio dominorum, præjudicatur eis ſi præſentes fuerint, & excuſari non poſſunt cùm clameum non appoſuerint. Et de hac materia inveniri poterit de termino Sanctæ Trinitatis anno Regis Henr̄ xiv. in comitatu Norff. de Richard Angod. Excuſatur etiam quandoque quis quòd clameum non appoſuerit per ſervitiū dn̄i Regis, cùm nulli debeat eſſe damnoſum, dùm tamen in tali ſervitio ſit quòd venire non poſſit nec mittere, ut ſi in regno obſeſſus fuit in caſtro vel aliter impeditus. ¶ 9. Item excuſatur quis qui clameum non appoſuerit, ſi loquatur de ſeyſina ſua ꝓpria ante finem factum poſt diſſeyſinam, & impetraverit ante finem per breve ſuum; quia ſic effecta eſt res litigioſa.

¶ 1. In quibus caſibus non excuſatur. 2. Si quis dixerit ſe eſſe impeditum, hoc probare debet, ut ſi dixerit ſe fuiſſe in partibus tranſmarinis vel in priſona & hujuſmodi. 3. De exceptione finis facti. 4. Exceptio de defectu probationis per lapſum temporis quòd tam longinquo tempore quòd excedat memoriam hominum, vel propter immutationem. 5. Exceptio ſi tenens fuerit à duobus implacitatus, quia nemo de duabus rebus ſimul reſpondere poteſt. 6. Exceptio contra petentem jus merum per breve de recto, ut ſi ipſe tenens teneat ad vitam quacunque ratione. 7. De tenente per legem Angliæ. 8. Quid retinere poſſit ſi tenuerit per legem Angliæ. 9. De partu ſuppoſito. 10. De forma & monſtro. 11. Si inutilia natura reddidit membra vel ſi curvus fuerit vel gibboſus vel membra tortuoſa. 12. Si omnino nullus hæres exiſtat & tenens per vim ſe tenuerit in ſeyſina.

Cap. 30.

ET notandum quod non excuſatur quis de clameo non appoſito ſi fuerit in regno infra iv. maria, & venire poſſit vel mittere ſi voluerit. Et quòd non excuſatur ſi mittere poſſit, inveniri poterit in rotulo de termino Sancti Hilarii anno Regis Henrici vii. in comitatu Lincol. de W. de Fountygne. Item non excuſatur licet fuerit in languore, quia

mittere

mittere poteſt, ut in eodem rotulo in comitatu Lync. de Simone de Hale, languor eum non excuſavit, quia potuit miſiſſe hominem ſuum ad clamorem apponendum. ¶ 2. Qui vero impedimentum allegaverit non ſufficit dicere ſe eſſe impeditum, niſi hoc probet per ſectam vel per patriam, ut ſi quis replicando dixerit ſe eſſe in partibus tranſmarinis, hoc probare debet; ut de termino Sanctæ Trinitatis anno Regis Henrici iv. in comitatu Middleſex aſſiſa mortis anteceſſoris ſi Robertus Cocus. ¶ 3. Item competit tenenti exceptio finis facti contra petentem. Dicere enim poterit tenens quòd aliquando finis factus fuerit in curia Regis de eadem terra inter ipſum & petentem vel eorum anteceſſores ita quòd per finem illum recognovit idem petens vel aliquis anteceſſorum ſuorum terram illam eſſe jus ipſius tenentis vel alicujus anteceſſoris ſui, & illam remiſit et quietum clamavit &c. Et ad hoc probandum ſtatim proferat cyrographum & finem, ad quod ſtatim reſpondeat petens, ſtatim replicando, et oſtendat rationem quare finis ei nocere non debeat, vel quòd finis ille in nullo tangit perſonam ſuam, vel quòd ei nocere non debeat, vel tenenti valere, ſupradictis rationibus, & pluribus aliis inferius dicendis. ¶ 4. Excipere etiam poterit tenens contra petentem quòd licet jus ei deſcenderit ſicut petens dicit, tamen non valet petitio ſua nec actio pro defectu probationis propter lapſum temporis, quia non eſt qui de ſeyſina anteceſſoris petentis loqui poſſit, vel aliquid probare de viſu ſuo proprio, vel patris ſui qui hoc ei injunxit, quia ſeyſina de qua petens loquitur omnem excedit probationem, ſicut de tempore Henrici Regis ſenis & ulterius, & hujuſmodi exceptio ſubſtantiam capit ex tempore. Et hic eſt caſus quòd ille qui jus habet amittit imperpetuum & hæredes ſui, & ille qui nihil juris habet & hæredes ſui imperpetuum retinebunt, & hoc eſt pro defectu probationis. ¶ 5. Item competit tenenti exceptio dilatoria tantum. Ut ſi tenens de eadem re à duobus implacitatus fuerit, quia de una re non poteſt quis nec debet duobus ſimul & ſemel reſpondere. Et ideo refert utrum inſtitutæ ſunt actiones utræque ſuper jure proprietatis, vel ſuper ipſa poſſeſſione. Item quis prius, quis poſterius impetravit, & ad quem & ad cujus juriſdictionem, ut per hoc ſciri poſſit quis alteri præferri debeat & quis non. ¶ 6. Item (ut ſupradictum eſt) poterit exceptio eſſe peremptoria contra petentem, quantum ad ipſum & hæredes ſuos & perpetua, ut ſi quis rem petat ut jus ſuum & in feodo, & tenens dicat ſe jus habere ut in feodo ſibi & hæredibus ſuis imperpetuum. Eodem modo concedere poteſt tenens quod petens jus habeat & feodum, tamen excipere poteſt tenens quòd habet liberum tenementum, ut quacunque ratione teneat ad vitam ſicut nomine dotis, vel ex cauſa donationis per legem Angliæ, & hujuſmodi. ¶ 7. Ut ſi quis cum hæreditatem habuerit vel non habuerit uxorem duxerit habentem hæreditatem vel maritagium, vel aliquam terram ex cauſa donationis, ſi liberos inter ſe habuerint ex juſtis nuptiis procreatos, ſi uxor præmoriatur, remanebit viro hæreditas, & terra ſua tota vita ipſius viri ſive ſuperſtites fuerint liberi

beri ſive mortui, omnes, vel quidam: dum tamen ſemel aut vocem aut clamorem dimiſerint quod audiatur inter quatuor parietes, ſi hoc probetur. Et quod dicitur de primo viro dici poterit de ſecundo, ſi poſtmodum nupſerit ſecundo viro, ſive de primo viro hæredes habuerit apparentes ſive non, plenæ ætatis vel minoris ætatis, quod quidem injurioſum eſt ſecundum Stephanum de Segrave, maximè cùm de primo viro hæredes habuerit, quod quidem ſuſtinere poſſet ſi nullos habuerit, dicebat enim quòd lex illa malè intellecta fuit, & malè uſitata, quia quod dicitur de lege Angliæ, intelligi debet de primo viro et eorum hæredibus communibus, et non de ſecundo, maximè cùm hæredes apparentes extiterint de primo. Cùm igitur ille qui ſic tenuerit implacitatus fuerit ab aliquo, & exceperit quòd tenet per legem Angliæ ad vitam ſuam ratione pueri qui auditus fuit clamare inter quatuor parietes, et reſponſum fuit ex adverſo quòd nullus talis procreatus fuit nec vocem emiſit, oportet tenentem probare contrarium per ſectam ſufficientem, quę audivit clamorem in propria perſona, & non ex relatione aliorũ vel auditu, qui omnes bene examinentur tam de die quàm de loco quàm de hora & de aliis circunſtantiis, vel quod tantundem valeat, quòd vocem emiſerit & baptizatus fuerit et Chriſtianus effectus, ut de itinere M. de P. in com̃ Leic. anno Regis H. x. de Wilhelmo filio Walteri. De Lync. de terra de Grimesby. ¶ 8. Habebit etiam ꝑ legem Angliæ quicquid accidere poteſt, videlicet in ſervitio & hujuſmodi, et in cuſtodiis & in releviis tota vita ſua. Si autem terra *vel hæreditas acciderit* poſt mortem uxoris, hoc ꝑtinebit ad hæredes ſi fuerint plenæ ætatis, & ad *capitales dominos cuſtodes* ſi infra ætatem extiterint, & ſimiliter cuſtodia, quia nihil amplius retinere poteſt ꝑ legem iſtam niſi id quòd in vita uxoris accedit: ut de itinere W. de Ralegh in com̃ Bed̃ in fine rotuli. S. de Segrave de conſuetudine illa & lege malè intellecta & uſitata. Et ideo neceſſe eſt probare quòd talis vocẽ emiſerit, quia bene poteſt eſſe ꝙ vocẽ emiſerit, & ꝓbatio *deficere poterit*, & bene poterit eſſe ꝙ nunq̃m vocẽ emiſerit, quia in utero mortuꝰ, ita ꝙ nunq̃m ꝓceſſit ad lucẽ, vel in ipſo ꝑtu mortuus, ita ꝙ vocem nunq̃m emiſerit. Et ideo licet dicatur ꝙ baptizatus fuit & ſepultus ut Chriſtianus, tamẽ niſi vocem emiſerit & hoc ꝓbetur, non valet. Et licet ꝑtus moriatur in ipſo ꝑtu, vel vivus naſcatur vel *fortè* ſemimortuꝰ, licet vocẽ non emiſerit, ſolent obſtetrices in fraudem veri hæredis proteſtari ꝑtum vivum naſci & legitimum, & ideo neceſſe eſt vocẽ ꝓbare, & licet naturaliter mutus naſcatur et ſurdꝰ, tamẽ clamorem emittere debet ſive maſculus ſit ſive fœmina: Nam dicunt. E. vel A. quotquot naſcuntur ab Eva. Non ſufficit igitur tantum baptizatus & ſepultura. ¶ 9. Sed quid dicetur ſi uxor revera partum non pepererit ſed ſupponatur partus qui clamorem emiſerit, hoc ꝓbato *cadat* exceptio. ¶ 10. Item ſi cùm partum ædiderit, tamen partus *declinaverit* ad monſtrum, & cùm clamorem emittere deberet emittit *rugitum*, & tunc videtur quòd tenere non debet exceptio, quia partus *monſtruoſus* eſt cùm non naſcatur ut homo. Sed non dico partum *monſtruoſum*

licet

licet natura membra minuerit vel ampliaverit: minuerit, ut in defectu digitorũ vel hujuſmodi: ampliaverit ut ſi plures digitos vel articulos, ſicut ſex vel plures, ubi non debet habere niſi quinq; ſi inutilia natura reddiderit mẽbra, ut ſi curvus fuerit, vel gibboſus, vel membra tortuoſa habuerit. Et notandum quod exceptio iſta locum habet tam in cauſa poſſeſſionis, ſicut in aſſiſa mortis antecesſoris & novæ diſſeyſinæ, quàm in cauſa proprietatis per bře de ingreſſu vel per breve de recto. Et replicari poterit contra exceptionem premiſſam quòd omnino nullus partus æditus fuerit, nec clamor auditus, licet partus æditus, quia mortuus fuit in utero vel in ipſo partu. Item quod nullus æditus fuit ſed ſuppoſitus, licet clamor ſit auditus. Item ſi æditus, non tamẽ fuit formatus ut homo, ſed ut monſtrum. Item ſi æditus, tamen convictus ad baſtardum quacunque ratione, quòd hæres eſſe non potuit propinquus vel remotus aliqua ratione. ¶ 11. Item quod ille qui exceptionem opponit non fuit vir illius mulieris legitimus, ſed alius cujus hæredes clamant hæreditatem illam. Item ſi machinatus fuit in mortem uxoris. Item licet partus æditus & clamor auditus, et ille tenens vir legitimus, terra tamen de qua agitur nunquam accidit in vita uxoris, & unde pertinet ad veros hęredes, vel ad dominum capitalem. Item quia terra illa fuit hæreditas primi viri vel primæ uxoris, vel quia uxor ſua tenuit nomine dotis, & non nomine ſucceſſionis. Item quia uxor et mater pueri non obiit ſeyſita ut de feodo. Item quia terra de qua agitur data fuit in maritagiũ ſub cõditione tacita vel expreſſa, videlicet ſi pueros non haberet vel ſi haberet & deficerent, quod terra data reverteretur ad donatorem. Et quòd omnino nulli, vel ſi fuerint defecerint, terra data in maritagium reverti debet ad donatorem. Item ſi pueri æditi ſunt et procreati, tamen hæredes eſſe non poterunt propinqui vel remoti non magis quàm baſtardi, quia nihil clamare poterunt de hęreditate mulieris, quia hæreditas illa ſive maritagium datum fuit tali viro in maritagium cum tali uxore & hęredibus de carnę prædictorum procreatis, unde vir talis hęreditatem tenere non debet ad vitam ſuam per legem Angliæ. ¶ 12. Si autem nullus hæres omnino extiterit, & poſt mortem uxoris ſe teneat vir per vim in hæreditate mulieris contra verum hæredem ſub ſpecie & colore legis Angliæ, conſulitur hæredi per tale breve per W. de Ralegh formatum pro Radulpho de Dadeſcomb in hac forma: Rex vicecomiti ſalutem. Oſtendit nobis A. quòd cùm B. de N. & C. uxor ejus tenuiſſent tantam terram cum pertinentiis in tali villa ut jus et hæreditatem ipſius C. quæ nuper obiit ſine hærede de corpore ſuo procreato (ut dicitur) unde terra illa deſcendere debuit ad prædictum A. ſicut ad propinquiorem hæredem ipſius C. quia prædicta C. ſine hærede de corpore ſuo procreato deceſſit. Idem B. poſt mortem prædictæ C. uxoris ſuæ contra legem & conſuetudinem regni noſtri cum vi ſua ſe tenet in eadem, ita quòd pdictus A. in prædictam terram ut in jus & hæreditatem ſuam ingreſſum habere non poteſt. Et ideo tibi pcipimus quod ſi prædictus A. fecerit te &c. tunc ſummoneas &c. prædictum B. quòd ſit coram Juſticiariis &c. oſtenſurus quare deforciat eidem

dem

dem A. prædictam terram & habeas ibi ſummonitores &c.

¶ 1. Qualiter procedendum ſit contra contumaces in actione perſonali. 2. In actione criminali. 3. Irrotulatio poſt defaltam. 4. Breve de attachiando & ponendo aliquem per vadium & plegios in actione perſonali cum fecerit defaltam. 5. Breve de attachiando per meliores plegios. 6. Qualiter & quando plegii ſint amerciandi. 7. Breve quòd diſtringatur quis per terras & catalla & ulterius per ordinem. Cap. 31.

REdeamus igitur ad diem ſummonitionis. Dictum eſt ſupra qualiter quis excuſatur ſi ad judicium non venerit cùm legitimè ſummonitus fuerit, cùm neceſſe habeat venire in actione reali. Nunc autem dicendum de contumacibus & ad judicium non venientibus, & qualiter ꝓcedendum ſit contra contumaces in perſonali actione civili, & ſecundum quod fuerit ei contractum vel delictum. Et inprimis qualiter contra contumaces ꝓcedi debeat in actione perſonali, ſecundum quod actio fuerit civilis vel criminalis. Civilis, ratione delicti vel injuriæ, vel ſuper aliqua promiſſione vel conventione non obſervata, vel finis facti in cauſa ꝓhibitionis, vel quare impedit vel hujuſmodi, ubi principaliter agitur in rem, ad aliquam rem certam mobilẽ vel im̃obilẽ conſequendam. Item civilis ꝓpter delictum vel injuriam, quæ quidem actio ꝓvenit ex aliquo facto & dicto p̃cedente, & ubi non agitur ad aliquam rem certam cõſequendam, ſed ad intereſſe quod incertũ eſt, donec ex diſcretione Juſticiariorũ fuerit damnũ & injuria eſtimata, ſecundũ quod fuerit majus vel minus, & injuria atrox vel levis. ¶ 2. Item ſi cauſa fuerit *criminalis et civiliter agatur eodem modo* quod quidem fieri poteſt ſed non è contrario. Poterit enim in cauſa *criminali agi civiliter*, ſed in civili cauſa non criminaliter. Si autem ꝑſonalis cauſa fuerit criminalis, & maxima, ſcilicet de crimine læſæ majeſtatis, nulla erit ibi ſolennitas attachiamentorum, ſed ſtatim capiatur per corpus, nec erit per plegios dimittendus, ſed plegii ejus ſint (donec ſe defenderit) carcer & gaola. Si autem majus ſit crimen quod tangat privatas perſonas & non Regem, ſicut de morte hominis nequiter interfecti, de roberia, de crimine falſi, & hujuſmodi, ubi ſequitur amiſſio vitę & membrorũ, fiat eodem modo ſecundũ quod ſuperius dictũ eſt. Vix tamen aliquando retorquebitur à principe, quòd tales majori crimine irretiti per ballium dimittuntur. Si autem crimen minimum ſit quòd in ſe contineat interdictum vel exilium à villa vel à provincia, tales ſolent aliquando attachiari ſecundum quoſdam. Cùm autem delictum fuerit vel tranſgreſſio vel injuria, licet contra pacem, ibi obſervari debet ſolennitas attachiamentorum ſicut in aliis caſibus civilibus, & perſonalibus actionibus. Et qualiter procedi debeat in caſibus criminalibus, ſatis ꝑpendi poterit ut ſupra in tractatu de placitis de corona. Sunt autem inter alias actiones civiles & perſonales, quæ ex cauſa certa inſtantiam deſiderant, & non quęrunt dilationes, nec attachiamentorum ſolennitatem, ſed maturitatem judicii, ſicut videri poterit ſi res tempore peritura fuerit; ſicut in fructibus & aliis. Item ſi periculum & jactura cauſæ

immineat per lapſum vi. menſium ne collatio Eccleſiæ poſt tempus devolvatur ad Epiſcopum. Item atrocitas injuriæ, et reverentia perſonæ, ſive privilegium contrà quē illata fuerit injuria contrà pacē vel contra nobiles perſonas, vel extraneas qui moram trahere non poſſunt longam, ſicut ſunt mercatores & hujuſmodi, et aliæ poſſunt eſſe cauſæ plures. Si autem ſint actiones perſonales & civiles quæ inſtantiam non deſiderant, et ſumonitus legitimè ad diem ſumonitionis non venerit, quia ſine reſponſione ſua procedi non poſſit ad judicium, offerentè ſe liti querente contra ſumonitum primo die litis, ſecundo, tertio, et quarto, ulterius non expectabitur ſumonitus, ſed procedatur contra ipſum ꝙ attachietur per plegios, ſive ſumonitio teſtata fuerit ſive non, cùm non ſit dedicta. ¶ 3. Et fiat talis irrotulatio: A. optulit ſe quarto die verſus B. de placito tali vel tali, quare videlicet non teneat ei conventionem vel finem factū vel hujuſmodi. Sic inſeratur et irrotuletur breviter virtus actionis et forma brevis, et tunc dicatur. Et talis nō venit & ſumonitus &c. Juditiū. Attachietur quòd ſit ad talem diem reſpōſurus de principali placito, et de defalta ꝑ tale breve, ꝙ tota die variatur ſecundū diverſitatem actionum. ¶ 4. Rex vicecomiti ſalutē. Pone ꝑ vadium et ſalvos plegios B. ꝙ ſit coram Juſticiariis noſtris apud Weſt. ad talē diem ad reſpondendum A. de placito quare non tenet ei conventionem inter eos factam vel finem inter eos factum, de tanta terra cum pertinentiis in tali villa, vel ſic: de tali placito ꝙ warrantizat ei tantum terræ cum pertinentiis in tali villa quod tenet, et de eo tenere clamat et unde chartam ſuam habet, vel chartas anteceſſorum ſuorum cujus hæres ipſe eſt ut dicit, vel ſic: de placito quare non facit ei conſuetudinem et certa ſervitia, quæ facere ei debet de libero tenemento ſuo quod de eo tenet in tali villa, vel de tanto terræ cum pertinentiis, vel de placito quod reddat ei tantam pecuniā quā ei debet et injuſtè detinet ut dicit. Item de placito quare idē A. ſimul cum aliis venit ad domū ſuam et ibi fecit talem injuriam contra pacē noſtram, et ita fiet breve de attachiamento ſecundum diverſitatē actionum et querelarum; ſed hæc exempli cauſa ſufficiant. Et in fine addatur ei hæc clauſula, ad oſtendendum quare non fuit corā eiſdē Juſticiariis noſtris apud Weſt. ad talem diem ſicut ſumonitus fuit, vel ſi ad alium diem eſſoniatus fuit tunc ſic, & ad oſtendendum quare non ſervavit diem ſibi datum per eſſoniatorem ſuum ad talem terminum, et quo caſu ſi ad primum attachiamentum venerit; inprimis reſpondeat quare ad diem ſumonitionis, vel ad diem ſibi datum per eſſoniatorem ſuum non venerit, et ſi ſe excuſare non poſſit antequam reſpondeat de principali, erit in miſericordia pro defalta. Si autem ad primum attachiamentum non venerit, tunc offerente ſe liti querente, attachietur pars fugiens per meliores plegios, quòd ſit ad alium diem reſponſurus, quod quidem dicitur aforciamentum plegiorum, et quod ſit ad ſimilitudinem diſtrictionum: quæ fiunt pro ſervitiis et conſuetudinibus; ubi primò et ad primam diſtrictionem capiuntur averia ſi tenens ad diem ſummonitionis non venerit, & ſi ad alium diem per talem

diſtrictio-

diſtrictionem non venerit, capiuntur plura, et retinentur prius capta pro afforciamento diſtrictionis &c. ulterius ut infra, & ita fiat irrotulatio. A. optulit ſe quarto die verſus B. de tali placito ut ſupra, et B. non venit et aliàs fecerit defaltam poſtquàm fuit ſummonitus, & ita quòd attachiatus tunc fuit per C. et D. Judicium. Ponatur per meliores plegios quòd ſit ad talem diem et primi &c. Forma brevis talis eſt. ¶ 5. Rex vicecomiti ſalutem. Pone per vadium et meliores plegios B. de N. quòd ſit coram Juſticiariis noſtris &c. ad reſpondendum A. de placitis &c. ſecundum formam brevis originalis, et ad oſtendendum quare non fuit coram eiſdem Juſticiariis noſtris &c. tali die ſicut attachiatus fuit. Et ſummoneas per bonos ſummonitores C. &c. D. primos plegios ipſius B. quòd ſint coram eiſdem Juſtic. ad præfatum terminum audituri judicium ſuum de hoc quòd prædictum B. in eadem curia noſtra coram eiſdem Juſticiariis noſtris non habuerint, ſicut eum plegiaverint, et habeas ibi nomina ſecundorum plegiorum et hoc breve. ¶ 6. Ad quem diem ſi reus non venerit, nec plegii ad oſtendendum quare prædictum reum non habuerunt, omnes plegii erunt in miſericordia, et reus non antequam comparuerit, vel quia plegii ei deficiunt, tunc primò incipiunt omnes defaltæ in perſona ejus ac ſi plegios non inveniſſet, ſicut videri poterit in fine brevis ſubſequentis, ubi dicitur: quòd ſit ad audiendum judicium ſuum de pluribus defaltis, & ex hoc die ceſſabunt omnia afforciamenta plegiorum. Si autem poſt ſecundum attachiamentum reus compareret, tunc ſolummodo amerciandi ſunt primi plegii et non ſecundi, niſi venirent et docerent quare eum ad primum attachiamentum non haberent. Et quòd omnes plegii amerciandi ſunt, ſi ad ſecundum attachiamentum non venerint, nec reum habuerint, et ipſe reus non, antequam fuerit ſummonitus ad audiendum judicium ſuum de pluribus defaltis, probatur in rotulo de termino S. M. anno Regis Henrici ix. incipiente x. in comitatu Eborum de Nicholao de Statevil. Sed contra (ut videtur) ſi quis plegios invenerit de proſequendo et non fuerit proſecutus, omnes erunt in miſericordia tam plegii quàm principales, ſed reverà non eſt ſimile, quia in hoc ultimo caſu, omnes ſunt in culpa, querens ſcilicet quia non proſequitur, & plegii quia non eſt proſecutus ſecundum quod eum plegiaverunt. Et quia ſunt plegii de faciendo ad obligationem querentis, et alii in ſuperiori caſu ſeipſos obligant tantum factum alterius promittendo, et de habendo talem ad diem ſummonitionis. Si autem fortè contingat quòd ad primum diem ſummonitionis vel attachiamenti non veniat ſummonitus ſive attachiatus, nec querens, adhuc non cadit breve, & continuari poteſt actio, et querens ſequi poterit quando voluerit, ex quo ſum̃onitus ſive attachiatꝰ ſe liti non obtulit, nec ſine die receſſit. Et unde ſi cùm ad aliũ diem apparuerit et judiciũ petierit de defalta querentis ad primũ diem, non valebit ei facta compenſatione defaltæ ad defaltam, quia paria delicta mutua compẽſatione tolluntur ut ſupra. Cùm autem attachiatus per meliores plegios ad diem ſuum non venerit, nec infra quartũ diem

 offerente

offerente ſe liti q̄rente, fiat ita irrotulatio. A. optulit ſe quarto die verſus B. & B. non venit &c. & plures fecit defaltas ita quòd primò attachiat⁹ fuit p̄ C. et D. et ſecūdò per E. et F. et ideo omnes plegii in miſericordia, & eſt ratio, quia ulterius non ſunt ſum̄onendi quòd ſint oſtenſuri quare eum non habuerunt ſicut eum plegiaverunt; et tunc præcipietur vicecomiti quòd habeat corpus ejus ad aliū diem per tale breve. Rex vic. ſalutē. Præcipimus tibi ꝗ habeas corā Juſtic. noſtris &c. ad talem diē corpus A. ad reſpondendū B. de placito tali (ut ſupra) ſecundū formā brevis originalis, & in fine addatur hæc clauſula, ad audiendū juditiū ſuū de pluribus defaltis, et habeas ibi hoc bře. Teſte &c. Et ad q̄m diē ſi venerit, inprimis ſi ſe ſalvare nō poſſit de defaltis, ad diē illū retrotrahūtur omnes defaltæ et p̄ omnibus amerciabitur, et poſtea reſpondeat ad principale placitū. Si autē ad diē illū nō venerit, ſed malitioſè ſe ſubtraxerit et latitaverit ꝗ corp⁹ inveniri nō poſſit, vel forte ſe tranſtulerit extra cōm̄, extra poteſtatē vic. et vic. hoc mandaverit ꝗ inveniri nō poſſit in balliva ſua, fiat talis irrotulatio: A. optulit ſe quarto die verſus B. talē de tali placito &c. ut ſupra, et B. nō venit et plures fecit defaltas, ita ꝗ p̄ceptū fuit vic. ꝗ haberet corp⁹ ej⁹, et vic. mādavit ꝗ nō fuit invent⁹ in balliva ſua, et ideo vic. diſtringat eū p̄ omnes t̄ras et catalla, ꝗ ſit ad talē diē p̄ tale bře, et tunc fiat ſimplex diſtrictio ita ꝗ t̄ræ et catalla ſimpliciter capiantur in manū dn̄i Regis. ¶ 7. Rex vic. ſalutē. Præcipimus tibi ꝗ diſtringas B. p̄ t̄ras et catalla in balliva tua ꝗ ſit corā &c. ad talē diē ad reſpōdendū A. de tali placito &c. Et in fine addatur, et ad audiendū juditiū ſuū de pluribus defaltis. Et ſi ad diē illū venerit, tūc fiat de defalta ut ſupra, et ſi nō venerit, adhuc aggravari debet diſtrictio, s. ꝗ vic. diſtringat ipſum per t̄ras et catalla ꝗ ſit ſecurus habendi corpus ejus ad aliū diem. Et ſi tūc non venerit, ꝗ vic. tūnc diſtringat eū p̄ t̄ras et catalla ita ꝗ nec ipſe nec aliquis p̄ eo nec per ipſum manū apponat in terris, tenementis, bladis nec in aliis catallis. Et ſi tunc non venerit, p̄cipiatur vic. ꝗ ita diſtringat eum p̄ terras et p̄ catalla ꝗ capiat omnes t̄ras et omnia catalla ſua in manū dn̄i Regis, & capta in manū dn̄i Regis detineat, quouſq̄ dn̄us Rex aliud inde p̄ceperit, et ꝗ de exitibus reſpondeat dn̄o Regi. Et de hac materia inveniri poterit de term̄ S. M. an̄ Regis H. iii. incipiente iv. circa finem rotuli. Ulterius vero fieri non poterit aliqua diſtrictio p̄ terras et catalla. Sed cum quærens poſt tot et tantas dilationes juſtitiam non fuerit cōſecutus, quid erit? durū eſt enim ꝗ placitū ſuū deſerat, et infecto negotio deſperat⁹ recedat domū. Bonum eſſet igitur (ut videtur) diſtinguere inter placita ſive actiones civiles; utrū videlicet actio eſſet perſonalis et pecuniaria deſcēdens ex cōtractu, quo caſu bonū eſſet adjudicare querēti ab initio ſeyſinā catallorū ſecūdū quantitatem debiti petiti, et dare ei diē et ſum̄onere illū de quo queritur. Et ſi ad diē ſum̄onitionis veniret, extunc reſtituerētur ei catalla, ita ꝗ ſuper [illegible] ſi reſponderet, ſi autem non, quòd ulterius ſuper catallis non audiretur, ſed querens extunc verus poſſeſſorius efficeretur. Si autem placitum eſſet civile deſcendens ex delicto ſicut actio injuriarum, quòd tunc per officium

Juſtic.

Juſtic. æſtimaretur injuria, et adhibita taxatione de redditib' et catallis fugientis, caperetur in manũ dñi Regis ad valentiam ꝑ contumacia ipſius; & fieret eodem modo ſicut ſupra. Si autẽ cùm corpus non inveniatur, nec terras habuerit nec catalla ille de quo queritur, iniquum eſſet ſi juſtitia remaneret vel malitia eſſet impunita. Et in utroq; caſu ſive cauſa eſſet pecuniaria ſive injuriarum, etiam quamvis non criminalis, quòd talis de ſecta querentis interrogaretur de com̃ in com̃ ꝓpter contumaciã & inobedientiam factam dño Regi, quia nullum majus crimen quâm contemptus et inobedientia, omnes enim qui in regno ſũt obedientes eſſe debent dño Regi, & ad pacem ſuam, & cùm vocati vel ſum̃oniti per Regem venire contempſerint, faciũt ſeipſos exleges, & ideo utlagari deberent, non tamen ad mortem vel membrorũ truncationem ſi poſtea redierint, vel intercepti fuerint, cùm cauſa utlagationis criminalis non exiſtat, ſed ad perpetuam priſonam, vel regni abjurationem, et à communione omnium aliorum qui ſunt ad pacem dñi Regis; et ſicut cauſa excom̃unicationis facit excom̃unicationem
" minorẽ et pœnam, ita cauſa utlagationis facit utlagationẽ eſſe minorem
" & pœnam, & facilius debet invenire gratiã q taliter utlagatus reſtituatur ad pacẽ. Excom̃unicatio enim et utlagatio in multis ad paria judicantur.

¶ 1. De returnis vic. & ſi vicecomes negligens fuerit. 2. Pone ſicut aliàs. 3. De fraude vicecomitis. 4. De imperitia vicecomitis. 5. Breve de attachiando ulterius ſicut aliàs vel pluries ubi vicecomes negligens fuerit. 6. De excuſatione vicecomitis. 7. Breve quod vic. non omittat propter libertatem. 8. Si clericus ſecuritatem invenire noluerit propter privilegium ordinis. 9. Breve ad epiſcopum vel alium quòd faciat venire clericum cùm non habeat per quod diſtringi poſſit. 10. Breve ſi epiſcopus vel alius ordinarius non habuerit clericum ad primum diem, quod epiſcopus diſtringatur.

Cap. 32.

REdeamus ad juditium diſtrictionum et attachiamentorum, quia aliquando vicecom̃ negligens ſit in executione præceptorum *domini* Regis per fraudem, aliquando illa exequi non poſſit propter impotentiam, et unde niſi rationabilem prætendat excuſationem, in miſericordia domini Regis remanebit. Contingit ei quandoque quod cùm breve domini regis ſuſceperit de attachiando aliquem, poſt ſum̃onitionem factam quod attachiamentum non facit, nec breve quod ei inde venit remittit, quo caſu (offerente ſe liti querente) fiat talis irrotulatio. A. optulit ſe quarto die verſus B. de tali placito vel tali (ſecundum diverſa genera placitorum perſonalium) & B. non venit, & præceptum fuit vic. q attachiaret eum q eſſet ad talem diem, et ipſe vicecomes inde nihil fecit, nec bre q ei inde venit miſit, et ideo præceptum eſt vic. ſicut aliàs, quòd attachiaret eum quòd ſit ad talem diem, & q ipſe vic. tunc ſit ibi auditurus judicium ſuum de hoc q [illegible]ctum talem non attachiavit, nec breve quod ei inde venit *miſit ſicut* ei præceptum fuit. Forma brevis talis eſt. ¶ 2. Rex vicecom̃ *ſalutem*. Præcipimus tibi ſicut aliàs tibi præceperimus, q ponas per *vadium* et ſalvos plegios A. q ſit coram Juſtic. &c. ad talem diem ad *reſpondendum* &c. ut ſupra. Et in fine addatur hæc clauſula, et tuipſe tunc *ſis* ibi auditurus

 judicium

judiciũ tuum de hoc ꝙ ipſum A. non attachiaſti, nec bre noſtrum quod inde tibi venit juſticiariis noſtris non miſiſti, ſicut aliàs tibi præceptum fuit, & habeas &c. Teſte &c. Et ad quem diem ſi nihil inde fecerit magis quàm prius fecit nec ſe excuſaverit, ꝓ voluntate dñi Regis amerciabitur de contemptu et tertiò ꝑcipietur ei ꝙ attachiet A. per tale bre. Præcipimus tibi ſicut ſæpius tibi ꝑceperimus &c. ut ſupra. ¶ 3. Mittit quandoq; vicecom̃ bre quòd inde ſuſceperit, et fraudulenter reſcribit et mandat ꝙ breve tam tardè ceperit quòd præceptum dñi Regis exequi non potuit, quo caſu, ſi in contrarium teſtatum fuerit ꝙ illud tempeſtivè recepiſſet, ita quòd potuit attachiaſſe talem ſi vellet, vel quòd breve fuit ei liberatũ in pleno com̃ ubi ipſe ꝑſens fuit qui attachiari debuit, et potuit attachiari. Item ſi fraudulenter mandavit quòd ille qui attachiari debuit non fuit inventus in balliva ſua, quia manens fuit extra comitatũ ſuum, et teſtatum ſit in contrarium ꝙ manens ſit in com̃ ſuo, et ibi habeat reſeantiam ſuam. Item ſi fraudulenter mandaverit ꝙ ille qui attachiari debet itinerans eſt de loco in locum, et de com̃ in com̃ vagans, nec certum habet domicilium, nec quòd ſit de alicujus manupaſtu vel familia, et teſtatũ eſt in contrariũ quòd domiciliũ habeat, et reſeantiã apud talem locũ certũ, ubi quotidie inveniri poſſit, vel quòd ſit de manupaſtu vel familia talis. Item cùm ꝑceptũ fuerit vic. quòd diſtringeret talem per terras et catalla, et falsò reſcribat Juſtic. et mandat quòd talis non habet terras nec catalla per quæ diſtringi poſſit vel attachiari in balliva ſua, et teſtatum fuerit in contrarium quòd terras habeat et catalla ad ſufficientiam in balliva ſua, tali loco et tali. Et unde infiniti ſunt caſus de genere iſto ubi vic. per fraudem reſcribit et prætendit non cauſam ut cauſam. ¶ 4. Item ſi ꝑ imperitiam ſuam erraverit in modo et ordine attachiamentorum et diſtrictionũ, ut ſi præceptũ ſit ei ꝙ ponat per vadium et ſalvos plegios, et ipſe mandavit ꝙ diſtrinxit per terras et catalla vel è contrario. Item ſi præceptũ ſit ei quòd habeat corpus, et ipſe mandaverit ꝙ attachiavit ꝑ plegios vel com̃iſit per ballivũ vel hujuſmodi, et unde ſunt caſus multi. Et unde vicecom̃ modo debito præceptũ dñi Regis non ſit executus, de omnibus hujuſmodi mandatis oportebit in irrotulationibus et brevibus facere mentionem, & fiat irrotulatio ſic: A. optulit ſe quarto die verſus B. de tali placito perſonali & B. non venit, et vicecom̃ mãdavit ꝙ non attachiavit eum, quia recepit bre tam tarde quòd præceptũ dñi Regis exequi non potuit. Et teſtatũ eſt ꝙ iſtud recepit ſatis tempeſtivè vel in comitatu ubi attachiandus præſens fuit, & ideo (ut prius) præcipiatur quòd attachiet eum quòd ſit ad talem diem &c. et vicec. tunc ſit ibi auditurus judicium ſuũ de hoc ꝙ eundẽ B. non attachiavit ſicut ei præceptũ fuit. Et in hac forma fiat irrotulatio in omnibus aliis mandatis vicecom̃ ſupradictis. Forma brevis talis, e[illegible] ſequitur talem irrotulationem. ¶ 5. Rex vicecomiti ſalutem. Præcipimus tibi ſicut aliàs tibi præceperimus quòd ponas per vadium et ſalvos plegios A. quòd ſit ad talem diem &c. ut ſupra, ad reſpondendum tali de tali placito perſonali, vel aliter: præcipimus tibi ſicut aliàs tibi præceperimus

quòd

quòd diſtringas talem per omnes terras et catalla ſua in balliva tua ꝙ ſit coram Juſticiariis noſtris ad talem diem ad reſpondendũ B. de tali placito perſonali, vel tali, ſecundũ formam brevis originalis. Et unde mandaſti præfatis Juſticiariis noſtris apud talem locum quòd breve noſtrũ de attachiando prædictũ B. talem adeo tardè tibi venit quòd præceptũ noſtrũ exequi non potuiſti, & teſtatum eſt ibidem quòd illud ſatis tempeſtivè ad horam recepiſti, quòd illud præceptũ noſtrũ exequi potuiſti, vel ſic: quòd illud recepiſti in pleno comit̃ ubi prædictus B. præſens fuit &c. ut ſupra. Et tu ipſe tunc ſis ibi auditurus juditiũ ſuum de hoc quòd prædictũ B. non attachiaſti quòd eſſet ad talem diem ſicut tibi præceptũ fuit, et habeas ibi nomina plegiorũ & hoc breve. Teſte &c. Et ad quem diem ſi non attachiaverit, nec ſe excuſaverit in miſericordia remanebit. ¶ 6. Excuſatur vicecom̃ multotiens ꝓpter libertatem, et impotentiam quòd libertates ſine warranto ingredi non poſſit, niſi per defectũ eorũ qui libertates habent et returna brevium per vicecom̃. Et unde ſi præceptũ ſit vicecomit̃ quòd attachiet talem qui manens ſit infra hujuſmodi libertates, cùm vic. ingredi non poſſit faciat vicecom̃ returna breviũ ballivis prædictæ libertatis, et præcipiat ballivis quòd tale præceptũ dñi Regis exequantur, quo caſu aut ipſi ballivi exequuntur præceptum domini Regis, aut nihil inde faciunt; ſi autem illud plenè fuerint executi, per hoc liberabitur vicecomes; ſi autem nihil inde fecerint, ſufficiat ad excuſationem vicecom̃ ꝙ mandet Juſtic: quòd præceptũ ſit ballivis. Et quo caſu, cùm ballivi nihil inde fecerint, ꝓpter defectũ eorum præcipietur vicecom̃ quòd non omittat ꝓpter libertatem talem quin attachiet talem quòd ſit &c. Et ſic poterit vicecomes libertates ingredi cùm warrantum habuerit, quod aliàs ei non liceret, et fiat ſic irrotulatio: A. optulit ſe quarto die verſus B. de tali placito, & B. non venit, et præceptum fuit vicecom̃. quòd attachiaret eum vel quòd haberet corpus ſuum, vel quod diſtringeret eum per terras et catalla. Et vicecomes mandavit quòd præcepit ballivis talis libertatis et ipſi nihil inde fecerunt, et ideo præceptum eſt vicecom̃ ꝙ non omittat propter libertatem talem quin ponat per vadium et plegios prædictum B. vel quin habeat corpus ejus, vel quin diſtringat eum per terras et catalla, vel quin capiat in manum domini Regis talem terram, vel aliud quid faciat ſecundũ ꝑceptũ dñi Regis, et ballivus ſum̃oneatur per vicecom̃ ꝙ ſit reſponſurus quare pręceptum domini Regis non fuit executus, & fiat breve in hac forma. ¶ 7. Rex vic. ſalutem. Præcipimus tibi quòd nõ omittas propter talem libertatem talis quin ponas B. per vadium et ſalvos plegios quòd ſit &c. ad reſpondendum &c. vel aliter, ſecundum quod præceptum eſt &c. ut ſupra. Et unde mandaſti Juſticiariis noſtris &c. quòd mandaſti ballivo vel ſeneſcallo talis libertatis quòd attachiet eum quòd eſſet ad talem diem &c. et unde nihil fecit, et ſum̃oneatur per bonos ſummonitores prædictus ballivus vel ſeneſcallus quòd ſit coram pręfatis Juſticiariis noſtris ad prædictum terminum reſponſurus quare præceptum noſtrum non fuerit executus, vel quare prædictum non attachiavit, vel quid tale

non

non fecit, ſicut ei præceptū fuit; vel aliter (ſecundū quoſdā) ꝙ ballivus ſit auditurus inde judicium ſuū de hoc &c. Et ſi forte cùm vic. ingredi voluerit hoc non ei permittatur ꝓpter potentiam ballivorū libertatis, præcipiatur, (ut prius) vic. ꝙ non omittat ꝓpter libertatē talem, quin attachiet talē in forma ꝑdicta. Et ſi aliquē invenerit reſiſtentē, aſſumptis ſecū (ſi op⁹ fuerit) militibus et liberis hominib⁹ de com ad ſufficientiā capiat corpora hominū reſiſtentiū, et illos in priſona ſalvo cuſtodiat, donec dominus rex inde ꝑceperit voluntatem ſuam. Et nihilominus dominus libertatis attachietur ꝙ ſit ad prædictū diem ad defendendum ſe, ſi poſſit, de prædicta tranſgreſſione. Et quam quidem ſi advocaverit, vel defendere non poſſit, capiatur illa libertas in manū domini Regis ꝓ voluntate dñi Regis detinenda, quia libertatem meretur amittere qui permiſſa ſibi abutitur poteſtate. Et in primo caſu, licet vicecom ingredi poſſit cùm præceptū inde habuerit, nihilominus ſi ballivus non venerit ad diem ſuum, ꝓcedatur contra ipſum de defalta, s. ꝙ non attachietur ſed quòd reſummoneatur, et ſi ad reſummonitionem non venerit, tunc amercietur graviter, ut de term S. Trinitatis anno regni Regis H. tertio. ¶ 8. Item excuſari poterit vic. ꝓpter privilegium clericorum, ut ſi ꝑceptum domini Regis habuerit de attachiando aliquem qui clericus ſit, & qui plegios invenire noluerit ꝓpter privilegium clericale, nec laicum feodum habuerit ꝑ quod poſſit diſtringi, nec debet dominus Rex manus in eos mittere, et cùm in eos coertionem non habeat, maximè in delictis & tranſgreſſionibus ſicut in majoribus criminibus, nullum aliud ſupererit remedium niſi quòd ex parte dñi Regis mandetur ordinariis loci qui baronias habent, ſicut Archiepiſcopis, Epiſcopis, et aliis in quorum dioceſibus tales ſunt manentes qui attachiari debent, vel beneficia eccleſiaſtica habuerunt, et in quos dominus Rex habet coertionem propter baronias ſuas, quòd faciant tales venire, et ſic fiat talis irrotulatio: A. optulit ſe quarto die verſus B. de placito tali &c. Et B. non venit, & præceptum fuit vicecom ꝙ attachiaret eum, et vicecom mandavit ꝙ prædictus B. clericus eſt et quòd noluit plegios invenire, nec habet laicum feodum per quod potuit diſtringi, et ideo mandatum eſt ordinario loci ſicut Archiepiſcopo, Epiſcopo, et hujuſmodi, quòd faciat talem clericum venire ad talem diem, niſi ita ſit ꝙ fortè teſtatum ſit quòd talis clericus habeat laicum feodum, et catalla in laico feodo per quæ diſtringi poſſit. Et vicecom per fraudem mandaverit quòd nihil habuerit, et quo caſu, fiat ut ſupra de fraudibus vicecom. Sed quid ſi clericus præbendam habuerit, laicum feodum ſcilicet et noluerit plegios invenire, quæritur an vicecom eum diſtringere poſſit ſtatim per præbendam, vel ſi cùm præceptum habuerit de attachiando retornum fecerit ordinario, an ordinarius diſtringere poſſit canonicum per præbendam ſuam, videtur quòd neuter, nec vicecom nec Epiſcopus: vicecom non, licet warrantum haberet ingrediendi libertatem ſine Epiſcopo vel alio ordinario, cùm Epiſcop⁹ ſit caput eccleſiæ & canonici mēbra. Itē nec Epiſcopus ꝑ tale retornū, ſine ſpeciali præcepto domini Regis, cùm canonicus adeo liberè teneat præ-

bendam

bendam ſuam de Eccleſia ſicut ipſe Epiſcopus baroniam ſuam, et canonici ſunt quaſi unũ corpus per ſe in eccleſia: Et quãvis epiſcopus ſit caput eccleſiæ, tamen canonici habent ſua bona à bonis epiſcopi ſeparata, & ideo cùm epiſcopus à dño Rege ſpeciale mandatum habuerit, ex hoc incipit habere juriſdictionem, et coertionẽ in ꝑbendis quaſi ordine obſervato. Forma brevis tunc talis eſt. ¶ 9. H. Dei gratia &c. venerabili in Chriſto patri B. eadẽ gratia Epiſcopo London ſalutẽ. Mandamus vobis ꝙ venire faciatis coram Juſtic. noſtris &c. ad talem diem talẽ Archidiaconũ, vel talẽ decanum vel canonicum ad reſpondendũ C. de tali placito &c. ut ſupra. Et tunc addatur hæc clauſula, Et unde vicecom̃ noſter Midd mandavit præfatis Juſticiariis nr̃is, quòd ꝑdictus Archidiaconus, vel talis alius qui clericus eſt, noluerit plegios invenire, nec habet laicum feodũ ꝑ ꝙ diſtringi poſſit, et habeatis ibi hoc bre. Teſte &c. Si autẽ Epiſcopus nihil fecerit ad mandatum Domini Regis, tunc fiat irrotulatio ſic: A. optulit ſe quarto die verſus B. de placito tali, et B. non venit, et aliàs ꝑceptũ fuit vic. ꝙ attachiaret eum, & vic. mandavit ꝙ clericus fuit &c. ut ſupra, et ita ꝙ mandatum fuit epiſcopo tali ꝙ faceret eum venire, et quòd mitteret breve, et ipſe nihil inde fecit. Et ideo ſum̃oneatur epiſcopus quòd ſit ad talem diem, & ibi habeat ꝑdictum talem ad reſpondendum ꝑdicto A. quare &c. ſecundũ breve originale, & ad oſtendendũ quare ꝑdictum B. coram ꝑfatis Juſticiariis ad talem diem non habuit ſicut ei mandatum fuit. Forma brevis talis eſt. Rex vicecomiti ſalutem. Sũmone ꝑ bonos ſummonitores F. London Epiſcopum quòd ſit coram Juſticiariis &c. ad talem diem, & ibi habeat talem *archidiaconum, vel talẽ clericum*, ad reſpondendũ tali de placito quare &c. ut ſupra. Et in fine, ad oſtendendum quare non fecit eum venire corã Juſticiariis nr̃is ad talem diẽ, ſicut ei mandatum fuit, et quare non miſit bre &c. Ad quem diem aut facit eum venire aut non facit; ſi autẽ non, tũc obſervabitur ſolennitas attachiamentorũ, ſicut in aliis diſtrictionibus, et ſtatim diſtringatur *Epiſcopus* per baroniam ſuam ꝙ ſit ad alium diẽ, et ibi habeat clericum ꝑfatum ad reſpondendũ &c. Et ſum̃oneat Epiſcopũ ꝙ tunc ſit ibi auditurus judicium ſuũ de hoc quòd præfatũ clericũ non habuit ad talem diem &c. ſicut ei mandatum fuit, et fiat irrotulatio ſic: A. optulit ſe quarto die verſus B. de tali placito &c. ut ſupra. Et B. non venit, et aliàs mandatũ fuit Epiſcopo quòd faceret eum venire ad talem diem. Ad quem diem non fecit eum venire, et ita ꝙ ꝑceptũ fuit vicecom̃ quòd ſummoneret eum ꝙ eſſet ad hunc diem, et ibi haberet ꝑdictum B. ad reſpondendum. Et ſimiliter quòd Epiſcopus eſſet ad oſtendendũ quare non fecit eum venire ad aliũ diem ſicut ei mandatũ fuit. Et Epiſcopus non venit, nec habuit ipſum B. et ideo diſtringatur per baroniam ſuam ꝙ ſit ad talem diem, et ibi habeat prædictum B. ad reſpondendum, &c. Et ipſe Epiſcopus ſit auditurus juditium ſuum de hoc quòd *ipſum*, B. &c. Forma brevis talis eſt, &c. ¶ 10. Rex vicecomiti ſalutem. Præcipimus tibi quòd diſtringas F. London Epiſcopum per terras *ſuas* quas tenet in baronia in comitatu tuo quod ſit coram Juſticiariis &c. Ad talem diem,

& ibi

& ibi habeat talem clericum ad reſpondendum tali de tali placito &c. et ſimiliter ad audiendum judicium ſuum de hoc ꝙ præfatum clericum non habuit ad talem diem ſicut ei mandatum fuit, et habeas, &c. Ad quem diem ſi non venerit Epiſcopus nec clericus, procedatur contra ipſum clericum de cõtemptu ſecundũ conſiderationem curiæ, et ne maleficia remaneant impunita, apponat Rex manum ſuam in defectu epiſcopi, ita quòd clericus arreſtetur et detineatur quouſq̃ epiſcopus eum petierit ex officio ſuæ juriſdictionis ut ei liberetur, vel ex certa cauſa detentus remaneat nec ꝓpter hoc vic. nec ballivi ſui pœnam incurrant, cùm executio juris non habeat injuriam. Epiſcopus autem et ſuperiores poſſunt pro injuria et pro crimine arreſtari. Poſſet etiam epiſcopus latronem fugientem ad eccleſiam impunè expellere, et ita quòd irregularis non teneretur, ſi latro exire nollet et ſtare judicio Regis et Regni. Debet enim gladius juvare gladium, et unde gladii ſunt duo, ſpiritualis vz. et temporalis. Item cùm clericus non venerit ad diem ſuum, epiſcopus venire poſſit vel mittere et excuſare ſe quòd clericum habere non poterit, dicere enim poſſit quòd clericus nullum habet beneficium in dioceſia ſua per quod poſſit diſtringi. Item etſi beneficium habuerit, quòd ſcholaris ſit et vacans in ſcholis Pariſiis ultra mare, et fecit quod potuit & ſequeſtravit eum per p̄bendam ſuam, & alia beneficia ſua, et neſcivit ulterius quid facere poſſet, et unde ſuperſedendum erit (ut videtur) donec clericus redierit ꝙ capi poſſit et coerceri. Et unde ſi epiſcopus tunc noluerit, hoc faciat vicecom̃ in defectu Epiſcopi ratione ſupradicta.

¶ 1. *De Rebus communibus inter vicinos dividendis.* 2. *Quòd ſolennitas attachiamentorum non ſit ubiquè & in omni caſu tenenda.* 3. *Si ſtatim venire debeat reus propter privilegium actoris.* *Cap. 33.*

EST autẽ inter alias actiones actio mixta, q̃ datur tam in rem q̃m in perſonam, ſicut actio de com̃uni dividundo, ubi uterq̃ actor uterq̃ reus, & ubi ſine affinitate et parentela, habẽt aliquam extraneæ ꝑſonæ poteſtatem ad rem aliquam dividendam quæ inter eos jacet in com̃uni, ſicut ſunt vicini & omnino extranei. Item eſt alia actio mixta quæ dicitur actio familiæ herciſcundæ, & locum habet inter eos qui com̃unem habent hæreditatem dividedam: ſed hæ duæ actiones non ſtatim naſcuntur, cùm hereditas vel alia res in com̃uni tenetur, ſed ex eo tempore quo quis eorum velit rem dividere: & locum habet (ut videtur) inter cohæredes ubi agitur de ꝓparte ſororum, vel inter alios ubi res inter partes & cohæredes dividi debet, in ꝓparte, ſive ratione perſonarum inter quas res dividi debeat, ſicut ſunt plures ſororum quæ ſunt quaſi unus hæres, vel inter plures fratres qui ſunt quaſi unus hæres ratione rei quæ diviſibilis eſt inter plures maſculos, & ubi quilibet eorum eſt actor et quilibet reus, et ideo dicitur hæc actio mixta. Et hoc caſu quilibet dicetur actor qui primò ꝓvocaverit ad judicium. Et in iis duobus caſib⁹, ſi cùm ꝑticipes vel cohæredes partem ſuam petierint rationabilem verſus ſuos participes et cohæredes & illi defaltam fecerint, capienda erit terra in

ma-

manum dñi Regis de communi hæreditate ꝓ ea pte quæ contingit petentẽ, & ita erit diſtrictio in hoc caſu realis & non perſonalis. Itẽ & eſt actio tertia de finibus agrorum inter vicinos terminandis et definiendis, quæ dicitur actio finium regundorum; quæ idem eſt quòd Rex præcipiat ꝙ rationabiles diviſæ fiant inter vicinos, et hoc eſt valde ſubtilis inter alias, & ubi pro defectu ejus qui non queritur debet pars illa de qua cõtentio eſt capi in manum dñi Regis, & ſic erit diſtrictio realis et non perſonalis. Sunt etiam aliquando duæ actiones quæ cõprehenduntur ſub uno brevi, et quarũ una modo utentium perſonalis eſt, et altera realis, & ſi bene judicarentur quælibet earum frivola eſſet et inutilis ut ſupra. ¶ 2. Non ſemper (ut paulo ante dictum eſt in parte) obſervari debet ſolennitas attachiamentorum in actionibus perſonalibus, tum ꝓpter privilegium & favorem cruce ſignatorũ, quorũ negotia maturitatem deſiderant et inſtantiam. Item ꝓpter privilegium & favorẽ mercatorũ eodẽ modo. Item ꝓpter cauſam ſive neceſſitatẽ, ut in aſſiſa ultimæ pſentationis, vel quare quis impedit præſentare, vel non permitit, propter lapſum ſex menſium & hujuſmodi. Item ꝓpter ipſam rem quæ tempore peritura eſſet, ſicut de fructibus maturioribus & hujuſmodi. Item in actione injuriarum, ꝓpter atrocitatem injuriæ quæ magna eſt, et contra pacem dñi Regis. Item ꝓpter perſonam contra quem injuriatum eſt, ut ſi injuriatum ſit dño Regi vel Reginæ, vel eorum liberis, fratribus, vel ſororibus, vel eorum parentibus, et ꝓpinquis, in quibus caſibus & cõſimilibus ſtatim præcipiatur vic. ꝙ habeat corpora talium ad reſpondendum talibus, ſecundũ ꝙ de antedictis ſumi poterit exemplum. *Et idem fieri debet ſi aliqua* actio incidens ſit principali actioni, et ubi quamvis *in actione principali* obſervetur ordo attachiamentorũ, tamen in incidenti *non erit ſolennitas* obſervanda, ut ſi cõtingat epiſcopum vel aliũ ordinariũ ſum̃oneri quare nõ habet clericũ &c. Et in quibus caſib' oĩb' cũ p̃cipiatur vicecom̃ prima die ꝙ habeat corpora taliũ ad diẽ talẽ rationabilẽ ſi abſẽtes ſint extra com̃ & nõ in com̃ nec in civitate nec in villa, nõ poteſt fieri mẽtio in fine bris ſecundũ ſolitũ curſũ attachiamentorũ de clauſula *ita, vz.* & ad audiendũ *judi*tiũ ſuũ de plurib' defaltis, cũ nulla defalta p̃ceſſerit, ſed loco illius clauſulæ addatur in quolibet bri cauſa quare tollitur dilatio, & ſolẽnitas attachiamẽtorũ: & fiat bre ſic. ¶ 3. Rex vic. ſalutẽ. Præcipim' tibi ꝙ õni occaſione & dilatione poſtpoſita, ꝓpter privilegiũ et favorẽ cruce ſignatorũ et mercatorũ, quorũ placitũ inſtantiã deſiderat, habeas corã Juſtic. nris ad talẽ diẽ, corpus talis ad reſpondendũ tali cruce ſignato, vel mercatori, de placito quarẽ &c. vel ꝙ reddat ei &c. ſecundũ formã bris originalis, & in fine apponatur aliꝗ cominatoriũ, tale vz. Et ita te habeas in hoc negotio ne ꝓ defectu tui ad te graviter capere debeam'. Et ita fiat de aliis cauſis ſupradictis, & quo caſu, licet bre de habẽdis corporib' faciat mentionẽ, tamẽ nihilominus *locũ* habebit eſſoniũ de malo veniendi, quãvis hoc eſſe videatur cõtra *ſolitũ judi*tiũ eſſoniorũ; quia quãvis tollatur ſolennitas attachiamẽtorũ, *tamẽ legitimã* dilationem quam reus habet uſque ad primũ diem litigii, *ſemper ſequetur*

eſſonium

eſſonium de malo veniendi, ita quòd unicum habeat eſſonium antequam compareat. Item in criminalibus cauſis ubi ſequi debet capitale judicium, vita videlicet vel mutilatio membrorum, non ſequitur attachiamentum aliquod, ſed corpus talis (quicunque fuerit ille) ab omnibus arreſtetur qui ſunt ad fidem Domini Regis, ſive inde præceptum habuerit ſive non habuerit.

FINIS.

00100619

Digitized with financial assistance from the
Government of Maharashtra
on 25 June, 2016